ΑΘΗΝΑ

ΣΥΓΓΡΑΜΜΑ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ

ΤΗΣ

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ

ΤΟΜΟΣ ΔΕΚΑΤΟΣ ΠΕΜΠΤΟΣ

ΤΕΥΧΟΣ ΠΡΩΤΟΝ

ΑΘΗΝΗΣΙΝ

ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ Π. Δ. ΣΑΚΕΛΛΑΡΙΟΥ

1903

ΑΘΗΝΑ

ΣΥΓΓΡΑΜΜΑ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ

ΤΗΣ

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ

ΤΟΜΟΣ ΔΕΚΑΤΟΣ ΠΕΜΠΤΟΣ

ΤΕΥΧΟΣ ΠΡΩΤΟΝ

ΑΘΗΝΗΣΙΝ

ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ Π. Δ. ΣΑΚΕΛΛΑΡΙΟΥ

1903

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Περὶ τῆς τῶν ἡλιαστῶν μισθοφορᾶς καὶ τῶν δικαστικῶν συμβόλων κατὰ τὴν Ἀριστοτέλους Ἀθηναίων Πολιτείαν, ὑπὸ Π. Σ. Φωτιαδου .... Σελ. 3-32

Θεσσαλονίκης ἐπιγραφῶν ἐκδεδομένων πεντεκαίδεκα ἀνάγνωσις, ὑπὸ Π. Ν. Παπαγεωργιου .... » 33-48

Χριστιανικαὶ ἐπιγραφαὶ ἐκ Κρήτης, ὑπὸ Σ. Α. Ξανθουδιδου .... » 49-163

Προσθῆκαι, ὑπὸ Π. Σ. Φ. .... » 164

Διορθωτέα, ὑπὸ Ερρ. Σκασση... .... » 164

ΑΘΗΝΑ

ΣΥΓΓΡΑΜΜΑ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ

ΤΗΣ

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ

ΤΟΜΟΣ ΔΕΚΑΤΟΣ ΠΕΜΠΤΟΣ

ΑΘΗΝΗΣΙΝ
ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ Π. Δ. ΣΑΚΕΛΛΑΡΙΟΥ
1903

ΠΕΡΙ ΤΗΣ
ΤΩΝ ΗΛΙΑΣΤΩΝ ΜΙΣΘΟΦΟΡΑΣ
ΚΑΙ
ΤΩΝ ΔΙΚΑΣΤΙΚΩΝ ΣΥΜΒΟΛΩΝ
ΚΑΤΑ
ΤΗΝ ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ ΑΘΗΝ. ΠΟΛΙΤΕΙΑΝ ΣΤΗΛ. 32 ΕΠ.

(Συνέχεια) (1).

Γ'

Ἱκανὰ ἤδη διαλαβόντες περὶ κληρώσεως καὶ πληρώσεως τῶν ἡλιαστικῶν δικαστηρίων, φέρε νῦν ἐξετάσωμεν τὰ κατὰ τὴν ἀπότισιν τοῦ δικαστικοῦ μισθοῦ, ὡς ταῦτ' ἐκτίθησιν ὁ σοφώτατος Σταγιρίτης ἐν τῷ τόμῳ Δ τῆς Ἀθην. Πολιτείας.

Δυστυχῶς πάντ' αὖθις τὰ τῷ ὑποκειμένῳ ἡμῖν θέματι σχετικὰ χωρία κατὰ τὸ πλεῖστόν εἰσιν ἐφθαρμένα, ἐνιαχοῦ δὲ τηλικαύτη εἶνε ἡ φθορά, ὥστε οὐδ' ὁ νοῦς τῶν λελωβημένων δύναται μετὰ τελείας νὰ συναχθῇ ἀσφαλείας. Ἀνάγκη ἄρα ἔσται καὶ πάλιν ἡμῖν ἵνα, ἀπό τε τῶν συμφραζομένων καὶ τῶν καθόλου εἰκάζοντες, ἐπὶ τῶν τελέως δὲ ἀπηκριβωμένων ἢ ἀνέκαθεν σαφῶν ὄντων ἐρειδόμενοι, ἀναζητήσωμεν πῶς κατ' ἀκρίβειαν καὶ ὑπὸ τίνων καὶ πότε ὁ δικαστικὸς μισθὸς ἀπετίνετο. Οὐδεμίαν δ' ἀμφιβολίαν ἔχομεν ὅτι, ἐὰν κατορθώσωμεν πιστῶς καὶ κατὰ πόδα τῇ ἀριστοτελικῇ μεθόδῳ στοιχοῦντες πᾶν ῥῆμα τοῦ … ἐπιμελῶς νὰ ἑρμηνεύσωμεν, οὐκ ὀλίγον οὐδ' ἀμφίβολον φῶς …ι ἐπὶ πάντων τῶν ζητημάτων τούτων.

…νᾶς τόμ. ΙΔ' σ. 241 ἐπ.

ΠΕΡΙ ΤΗΣ

ΤΩΝ ΗΛΙΑΣΤΩΝ ΜΙΣΘΟΦΟΡΑΣ

ΚΑΙ

ΤΩΝ ΔΙΚΑΣΤΙΚΩΝ ΣΥΜΒΟΛΩΝ

ΚΑΤΑ

ΤΗΝ ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ ΑΘΗΝ. ΠΟΛΙΤΕΙΑΝ ΣΤΗΛ. 32 ΕΠ.

(Συνέχεια) (1).

Γ'

Ἱκανὰ ἤδη διαλαβόντες περὶ κληρώσεως καὶ πληρώσεως τῶν ἡλιαστικῶν δικαστηρίων, φέρε νῦν ἐξετάσωμεν τὰ κατὰ τὴν ἀπότισιν τοῦ δικαστικοῦ μισθοῦ, ὡς ταῦτ' ἐκτίθησιν ὁ σοφώτατος Σταγιρίτης ἐν τῷ τόμῳ Δ τῆς Ἀθην. Πολιτείας.

Δυστυχῶς πάντ' αὖθις τὰ τῷ ὑποκειμένῳ ἡμῖν θέματι σχετικὰ χωρία κατὰ τὸ πλεῖστόν εἰσιν ἐφθαρμένα, ἐνιαχοῦ δὲ τηλικαύτη εἶνε ἡ φθορά, ὥστε οὐδ' ὁ νοῦς τῶν λελωβημένων δύναται μετὰ τελείας νὰ συναχθῇ ἀσφαλείας. Ἀνάγκη ἄρα ἔσται καὶ πάλιν ἡμῖν ἵνα, ἀπό τε τῶν συμφραζομένων καὶ τῶν καθόλου εἰκάζοντες, ἐπὶ τῶν τελέως δὲ ἀπηκριβωμένων ἢ ἀνέκαθεν σαφῶν ὄντων ἐρειδόμενοι, ἀναζητήσωμεν πῶς κατ' ἀκρίβειαν καὶ ὑπὸ τίνων καὶ πότε ὁ δικαστικὸς μισθὸς ἀπετίνετο. Οὐδεμίαν δ' ἀμφιβολίαν ἔχομεν ὅτι, ἐὰν κατορθώσωμεν πιστῶς καὶ κατὰ πόδα τῇ ἀριστοτελικῇ μεθόδῳ στοιχοῦντες πᾶν ῥῆμα τοῦ φιλο- [illegible] τιμελ[illegible] ἑρμηνεύσωμεν, οὐκ ὀλίγον οὐδ' ἀμφίβολον φῶς [illegible] τῶν ζητημάτων τούτων.

(1) [illegible] ΙΔ' σ. 241 ἐκ.

ΑΘΗΝΑ

ΣΥΓΓΡΑΜΜΑ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ

ΤΗΣ

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ

ΤΟΜΟΣ ΔΕΚΑΤΟΣ ΠΕΜΠΤΟΣ

ΤΕΥΧΟΣ ΠΡΩΤΟΝ

ΑΘΗΝΗΣΙΝ
ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ Π. Δ. ΣΑΚΕΛΛΑΡΙΟΥ
1903

ΑΘΗΝΑ

ΣΥΓΓΡΑΜΜΑ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ

ΤΗΣ

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ

ΤΟΜΟΣ ΔΕΚΑΤΟΣ ΠΕΜΠΤΟΣ

ΤΕΥΧΟΣ ΠΡΩΤΟΝ

ΑΘΗΝΗΣΙΝ

ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ Π. Δ. ΣΑΚΕΛΛΑΡΙΟΥ

1903

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Περὶ τῆς τῶν ἡλιαστῶν μισθοφορᾶς καὶ τῶν δικαστικῶν συμβόλων κατὰ τὴν Ἀριστοτέλους Ἀθηναίων Πολιτείαν, ὑπὸ Π. Σ. Φωτιαδου .... Σελ. 3 - 32

Θεσσαλονίκης ἐπιγραφῶν ἐκδεδομένων πεντεκαίδεκα ἀνάγνωσις, ὑπὸ Π. Ν. Παπαγεωργιου .... » 33 - 48

Χριστιανικαὶ ἐπιγραφαὶ ἐκ Κρήτης, ὑπὸ Σ. Α. Ξανθουδιδου .... » 49 - 163

Προσθῆκαι, ὑπὸ Π. Σ. Φ. .... » 164

Διορθωτέα, ὑπὸ Ερρ. Σκασση .... » 164

ΑΘΗΝΑ

ΣΥΓΓΡΑΜΜΑ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ

ΤΗΣ

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ

ΤΟΜΟΣ ΔΕΚΑΤΟΣ ΠΕΜΠΤΟΣ

ΑΘΗΝΗΣΙΝ
ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ Π. Δ. ΣΑΚΕΛΛΑΡΙΟΥ
1903

ΠΕΡΙ ΤΗΣ

ΤΩΝ ΗΛΙΑΣΤΩΝ ΜΙΣΘΟΦΟΡΑΣ

ΚΑΙ

ΤΩΝ ΔΙΚΑΣΤΙΚΩΝ ΣΥΜΒΟΛΩΝ

ΚΑΤΑ

ΤΗΝ ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ ΑΘΗΝ. ΠΟΛΙΤΕΙΑΝ ΣΤΗΛ. 32 ΕΠ.

(Συνέχεια) (1).

Γ'

Ἱκανὰ ἤδη διαλαβόντες περὶ κληρώσεως καὶ πληρώσεως τῶν ἡλιαστικῶν δικαστηρίων, φέρε νῦν ἐξετάσωμεν τὰ κατὰ τὴν ἀπότισιν τοῦ δικαστικοῦ μισθοῦ, ὡς ταῦτ' ἐκτίθησιν ὁ σοφώτατος Σταγιρίτης ἐν τῷ τόμῳ Δ τῆς Ἀθην. Πολιτείας.

Δυστυχῶς πάντ' αὖθις τὰ τῷ ὑποκειμένῳ ἡμῖν θέματι σχετικὰ χωρία κατὰ τὸ πλεῖστόν εἰσιν ἐφθαρμένα, ἐνιαχοῦ δὲ τηλικαύτη εἶνε ἡ φθορά, ὥστε οὐδ' ὁ νοῦς τῶν λελωβημένων δύναται μετὰ τελείας νὰ συναχθῇ ἀσφαλείας. Ἀνάγκη ἄρα ἔσται καὶ πάλιν ἡμῖν ἵνα, ἀπό τε τῶν συμφραζομένων καὶ τῶν καθόλου εἰκάζοντες, ἐπὶ τῶν τελέως δὲ ἀπηκριβωμένων ἢ ἀνέκαθεν σαφῶν ὄντων ἐρειδόμενοι, ἀναζητήσωμεν πῶς κατ' ἀκρίβειαν καὶ ὑπὸ τίνων καὶ πότε ὁ δικαστικὸς μισθὸς ἀπετίνετο. Οὐδεμίαν δ' ἀμφιβολίαν ἔχομεν ὅτι, ἐὰν κατορθώσωμεν πιστῶς καὶ κατὰ πόδα τῇ ἀριστοτελικῇ μεθόδῳ στοιχοῦντες πᾶν ῥῆμα τοῦ ... μελῶς νὰ ἑρμηνεύσωμεν, οὐκ ὀλίγον οὐδ' ἀμφίβολον φῶς ἐπὶ πάντων τῶν ζητημάτων τούτων.

...ινᾶς τόμ. ΙΔ' σ. 241 ἐπ.

Καὶ νῦν ἐκ τῶν ἤδη ἡμῖν εἰρημένων ἀναμνησθῶμεν πρῶτον μὲν ὅτι ἕκαστον τῶν καθ' ἡμέραν τακτὴν πληρουμένων δικαστηρίων συνίσταται μὲν ἐξ ἴσου ἐκ τῆς φυλῆς ἑκάστης ἀριθμοῦ δικαστῶν, οἱ ἐκ τῆς αὐτῆς δ' ὅμως φυλῆς ἡλιασταὶ ἑκάστου τῶν δικαστηρίων τούτων, κατὰ γράμματα τὰ ἐπὶ τῶν πινακίων αὐτῶν λογιζόμενοι, οὐδαμῶς ἴσοι ἀλλήλοις εἰσί· τοῦτο δὲ διότι ἕκαστος δικαστὴς βαδίζει εἰς δικαστήριον τὸ εἰληχὸς κατὰ γράμμα τὸ ἐπὶ τῆς βαλάνου, ἣν ἕλκει ἐκ τῆς ὑδρίας. Ἵνα δὲ τὸ πρᾶγμα ἔτι συμφανέστερον γένηται, ἀναδράμωμεν ἐπὶ τὸ ἀρχῆθεν ἡμῖν τεθειμένον παράδειγμα, κατὰ δὲ τοῦτο ὑποτεθείσθω ὅτι εἰσερχόμεθα εἰς τὸ φοινικιοῦν δικαστήριον, πεπληρωμένον ἐκ 501 δικαστῶν. Πάντων τῶν δικαστῶν εἰσεληλυθότων, οἱ «ὑπη[ρέται] οἱ δημόσιοι ἀπ[ὸ] τῆς φυλῆς ἑκάστης» (1), παραλαβόντες ἐκ τῶν κληρωτηρίων τῆς φυλῆς τὸ κιβώτιον τὸ ἐπιγεγραμμένον γράμμα τὸ Ν, κομίζουσιν εἰς τὸ ἐν ᾧ νῦν εὑρισκόμεθα φοινικιοῦν δικαστήριον· διότι τούτῳ τῷ δικαστηρίῳ, κατὰ τὸ αὐτὸ ἀεὶ παράδειγμα, ἀπὸ πρωίας ἤδη ἐπεκληρώθη γράμμα τὸ Ν. Οὕτω λοιπὸν κομίζονται κιβώτια ἐν ὅλῳ δέκα, ὅσαι αἱ φυλαί, πάντα τὸ αὐτὸ γράμμα ἐπιγεγραμμένα, τὸ Ν. Νῦν ἀνοίξωμεν ἓν τῶν κιβωτίων τούτων καὶ δὴ λ. χ. τὸ τῆς Ἱπποθωντίδος φυλῆς. Ἐν αὐτῷ ὥσπερ ἐν τοῖς λοιποῖς πᾶσι κατ' ἀνάγκην εὑρήσομεν πινάκια 50 τοὐλάχιστον (2), ἴσως ἓν ἐπὶ πλέον πρὸς συμπλήρωσιν τοῦ ὑποτεθέντος ἀναγκαίου ἀριθμοῦ 501, πάντα δικαστῶν κληρωθέντων ἐκ τῆς αὐτῆς Ἱπποθωντίδος φυλῆς. Ἐξελέγχοντες ὅμως τὰ πινάκια ταῦτα κατὰ γράμματα τὰ ἐπ' αὐτῶν, ἀπὸ τοῦ Α μέχρι τοῦ Κ, οὐδεμίαν ἀπολύτως ἀναλογίαν πρὸς ἄλληλα εὑρίσκομεν, ἀλλ' οὐδ' εἶνε δυνατόν, πλὴν εἰ κατ' ἀπιθανωτάτην συνέμπτωσιν, νὰ ἀνεύρωμεν· ὁ δὲ λόγος διότι ταῦτα εἰς τὸ προκείμενον ἡμῖν κιβώτιον ἐνεβλήθησαν οὐχὶ κατὰ

(1) Στήλ. 32 στίχ. 19 ἑπ.

(2) Τοὐλάχιστον λέγομεν, διότι ἀβέβαιον εἶνε ἂν ἐν τῷ πρὸς πλήρωσιν ἑκάστου δικαστηρίου ὡρισμένῳ ἀριθμῷ δικαστῶν συμπεριλαμβάνωνται ὅ τε ἐπὶ τὸ ὕδωρ καὶ οἱ ἐπὶ τὰς ψήφους τέτταρες, ὡσαύτως δὲ οἱ ἀπολαχόντ[ες π]έντε, περὶ ὧν πραγματεύεται ὁ Ἀριστοτέλης ἐν στήλ. 33 στίχ. 10 ἑπ. Αὐστηρότερον ὅμως κρίνουσι προσῆκον ἡμῖν φαίνεται ἵνα μᾶλλον παραδεξώμεθα, ὅτι οὗτοι δὲν ἠριθμοῦντο μὲν ἐν τοῖς δικασταῖς, ἀφ' οὗ δὲν ἐδίκαζον, ἀλλ' ἕτερα ἔργα ἐπετέλουν ἐν τοῖς δικαστηρίοις, ὅτι δ' ὅμως ὡσαύτως ἀπελάμβανον τὸ δικαστικόν, ἅτε δὴ καὶ λαχόντες καὶ ὑπηρετήσαντες βαρύτερον μάλιστα τῶν λοιπῶν. Τὸ δ' αὐτό, ὡς πρὸς τὸν μισθόν, νομίζομεν καὶ περὶ τῶν ἐμπηκτῶν.

λόγον τῶν ἐπ' αὐτῶν γραμμάτων ἢ κατά τινα ἄλλον λόγον οἱονδήποτε, ἀλλὰ κατὰ τύχην ἁπλῶς, διότι οἱ ἠλιασταί, οἷς τὰ πινάκια ταῦτα ἀνήκουσιν, ἔτυχον ἑλκύσαντες πάντες ἐκ τῆς ὑδρίας βαλάνους ἐπιγεγραμμένας γράμμα τὸ Ν. Ἐδύνατο ἄρα νὰ συμβῇ, καὶ συνέβαινεν ἴσως οὐ πάνυ σπανίως, ὥστε τινὰ τῶν ἀπὸ τοῦ Α μέχρι τοῦ Κ στοιχείων καὶ τέλεον νὰ ἐλλείπωσιν ἀπὸ τῶν ἐν τῷ κιβωτίῳ πινακίων τινὸς τῶν φυλῶν, ἀκριβῶς διότι ἔτυχον λαχόντα εἰς τὰ λοιπὰ δικαστήρια.

Ἐντεῦθεν δὲ ποριζόμεθα τὸ ἑξῆς ἀσφαλὲς δίδαγμα, ὅτι ἐν ἑκάστῳ πεπληρωμένῳ δικαστηρίῳ ἐξηκολούθει ὑπάρχουσα μόνη ἡ τελεία καὶ πραγματικὴ ἰσότης, ἡ κατ' ἴσον ἀριθμὸν δικαστῶν ἐξ ἁπασῶν τῶν φυλῶν, ἐν ᾧ ἡ ἑτέρα ἰσότης, ἡ κατὰ γράμματα ἀπὸ τοῦ Α μέχρι τοῦ Κ, εἰς ἃ πάντες οἱ δικασταὶ ἦσαν παραπλησίως ἴσοι νενεμημένοι κατὰ φυλάς (1), τέλεον ἐξηφανίζετο, ἅτε δὴ οὐκέτι μὲν ἐφικτὴ οὖσα, ἄλλως δ' ἐξηυρημένη ἁπλῶς πρὸς τὰς χρείας τοῦ συστήματος τῆς κληρώσεως. Διὰ δὲ ταῦτα ἀδιστάκτως ἀπὸ τοῦδε ἀποφαινόμεθα ὅτι ὁ Ἀριστοτέλης λέγων ἐν στήλ. 36 στίχ. 6 ἐπ. περὶ τῶν δικαστῶν, ὅτι οὗτοι «ἀπολαμβάνουσιν τὸν μισθὸν ἐν τῷ **μέρει** οὗ ἔλαχον ἕκαστοι, ἀδύνατον εἶνε νὰ νοῇ, ὡς πρὸ ἡμῶν ὁ Gilbert (2) ἤκασεν, ἔτι δὲ πρότερον ὑπέλαβεν ὁ Teusch (3), τὰ ἐν Κεφ. 63. 4 μνημονευόμενα δέκα μέρη, εἰς ἃ οἱ δικασταὶ νενέμηνται, παραπλησίως ἴσοι ἐν ἑκάστῳ τῷ γράμματι. Ἀλλ' οὐδ' αὐτὰς τὰς δέκα φυλὰς ὧδε νὰ νοῇ δύναται (καίτοι κατὰ φυλὰς ὄντως οἱ δικασταὶ ἀπελάμβανον τὸ δικαστικόν), διότι ὁ φυλέτης γεννᾶται τοιοῦτος, ὁ δ' Ἀριστοτέλης, περὶ γεννήσεως προκειμένου, οὐδέποτ' ἐδύνατο νὰ χρήσηται τῷ ῥ. λαχεῖν.

Εἶτα δ' ἐνθυμηθῶμεν ὡσαύτως, ὅτι ὁ φιλόσοφος διδάξας ἤδη ἡμᾶς τὰ κατὰ τὴν κλήρωσιν τῶν δικαστῶν εἰς τὰ δικαστήρια, παραχρῆμα ἐπήγαγε: «τοῖς δ' ἀπολαγχάνουσ[ι]ν ἀποδιδ[όασιν] οἱ ἐμπῆκται τὰ πινάκια» (4), ἐξ οὗ ἕπεται ὅτι οἱ ἐμπῆκται οὗτοι οὔτ' ἐδίκαζον, οὔτε τὸ παράπαν εἰσήρχοντο εἴς τι τῶν τῇ δικασίμῳ ταύτῃ πληρουμένων δικαστηρίων, ἀφ' οὗ ἔργον εἶχον ἕτερον, ν' ἀπο-

(1) Κεφ. 63. 4.
(2) Ἐγχειρ. δημ. βίου Ἑλλ. μεταφρ. Ν. Γ. Πολίτου σ. 509 σημ. 1 ἐν τέλει.
(3) De sort. iud. apud Athen. σ. 41 ἐπ.
(4) Στήλ. 32 στίχ. 17 ἐπ.

διδῶσι τουτέστι τοῖς ἀπολαχοῦσιν ὑποψηφίοις δικασταῖς τὰ πινάκια, μετὰ τὸ πέρας, ὡς εἰκός, τῆς κληρώσεως· διότι κατ' αὐτὴν ἵσταντο παρὰ τὰς κανονίδας (1).

Τούτων προειρημένων χωρῶμεν ἐπὶ τὰ καθ' ἕκαστα τοῦ ἡμετέρου θέματος.

Ὁ Ἀριστοτέλης διαρρήδην διδάσκει (2) ὅτι μισθοφόρα τὰ δικαστήρια Περικλῆς πρῶτος (3) ἐποίησε, δηλοῖ δ' ἅμα ἐν τοῖς ἑξῆς

(1) Στήλ. 31 στίχ. 24 ἑπ.

(2) Κεφ. 27. 3-4. Ἔτι Πολιτικ. Β', 12: «τὰ δὲ δικαστήρια μισθοφόρα κατέστησε Περικλῆς». Πρβ. Πλουτάρχ. 6. Περικλ. § 9.

(3) Τοῦτο δ' ὅμως, εἰ καὶ ἀληθές, παράδοξον ὅλως φαίνεται, ἐπειδὴ ὁ Ἀριστοτέλης, μικρὸν ἀνωτέρω, ἐν Κεφ. 24. 3, ἀπαριθμῶν τοὺς ἀπὸ τῶν φόρων καὶ τῶν τελῶν τρεφομένους πολίτας, πρὸ τοῦ Περικλέους, ἐπὶ τῶν χρόνων τοῦ Ἀριστείδου, καὶ δὴ κατ' εἰσήγησιν τούτου, εἰς πλείους δ' ἢ δισμυρίους ἄνδρας αὐτοὺς λογιζόμενος, πρώτιστα πάντων μνημονεύει τοὺς δικαστάς: «δικασταὶ μὲν γὰρ ἦσαν ἑξακισχίλιοι κτέ». Πῶς λοιπὸν πρῶτος ὁ Περικλῆς μισθοφορὰν τοῖς δικασταῖς κατεσκεύασεν, ἀφ' οὗ αὐτὸ τοῦτο, πολλῷ πρότερον, πάντως μετὰ τὸ 478/7 καὶ πρὸ τοῦ 466 π. Χ., λέγεται ποιήσας ὁ Ἀριστείδης;

Πρὸς ἄρσιν τῆς ἀντιλογίας ταύτης πολλὰ ὑπὸ πολλῶν μέχρι τοῦδε προυτάθησαν, τῶν μὲν πλείστων σῳζόντων τὴν λ. δικασταί, μόνων δέ, καθ' ὅσον γιγνώσκομεν, τοῦ σοφοῦ Ὀλλανδοῦ φιλολόγου v. Leeuwen καὶ ἐκ τῶν ἡμετέρων τοῦ Β. Λάκωνος (ἐν Ἀθηνᾶς τόμ. Γ' σ. 581 ἑπ.) ἀντ' αὐτῆς εἰκασάντων: ὁπλῖται.

Καθ' ἡμᾶς, ἐπειδὴ ὁ Ἀριστοτέλης ἀδύνατον ἦν εἰς τηλικαύτην νὰ ὑποπέσῃ ἀντίφασιν, ἀπίθανος δὲ φαίνεται ἡμῖν καὶ ἡ γνώμη ὅτι ὁ φιλόσοφος λέγων ὧδε περὶ 6000 δικαστῶν. τρεφομένων ἀπὸ τῶν δημοσίων προσόδων, ἐνόησεν ἵνα παραστήσῃ τἀποτελέσματα τῆς ὑπὸ τοῦ Ἀριστείδου ἐγκαινισθείσης νέας πολιτικῆς, οἷα ἔκτοτε μέχρι Περικλέους κατήντησαν (Sandys ἐν ἐκδ. Ἀριστοτ. Ἀθην. Πολ. σ. 96 ἐν σημ., τὴν γνώμην τοῦ Κενυῶνος ἀσπαζόμενος. Πρβλ. Π. Ν. Παπαγεωργίου, Παρατηρ. εἰς Ἀριστ. Ἀθην. Πολ. ἐν Ἀθηνᾶς τόμ. Δ' σ. 557 ἑπ.), διότι σαφῶς καὶ κατὰ τρόπον ὅλως διάφορον θὰ ἔλεγε τὸ πρᾶγμα, οὐδέποτε δὲ θὰ ἤρχετο καὶ τοῦ ἀμέσως ἑπομένου Κεφ. 25 διὰ τῶν ἑξῆς: «ἡ μὲν οὖν τροφὴ τῷ δήμῳ διὰ τούτων ἐγίγνετο· ἔτη δ' ἑπτακαίδεκα μάλιστα μετὰ τὰ Μηδικὰ κτέ.», οὑτωσὶ δεικνὺς καὶ αὖθις περὶ τίνων ὡρισμένως ὁμιλεῖ χρόνων, καθ' ἡμᾶς, λέγομεν, ἡ λ. δικασταὶ φαίνεται πάντως ἐσφαλμένη, δι' οὓς μὲν ἤδη λόγους ὅ τε Λάκων καὶ ὁ v. Leeuwen ἐδήλωσαν, προσέτι δὲ καὶ διότι ὁ Ἀριστοτέλης, εἰπὼν μὲν εὐθὺς ἐν ἀρχῇ τοῦ κεφαλαίου τούτου, ὅτι ὁ Ἀριστείδης «χρημάτων πολλῶν ἠθροισμένων, συνεβούλευεν . . . καταβάντας ἐκ τῶν ἀγρῶν οἰκεῖν ἐν τῷ ἄστει· τροφὴν γὰρ ἔσεσθαι πᾶσι, τοῖς μὲν **στρατευομένοις**, τοῖς δὲ **φρουροῦσι**, τοῖς δὲ **τὰ κοινὰ πράττουσι**», διὰ δὲ τούτων πρώτους τάξας τοὺς στρατευομένους, βεβαίως δὲν ἠδύνατο, ἐπιλήσμων τοῦ τε ἰδίου ἤθους καὶ τῆς μεθόδου γενόμενος, νὰ καταλέξῃ πάντως πρώτιστα τοὺς 6000 δικαστάς, ὡσεὶ διὰ τούτων μάλιστα, κατὰ τὴν συμβουλὴν το

(Κεφ. 62. 2) ὅτι, καθ' οὓς γράφει χρόνους, τὰ δικαστήρια μισθοφοροῦσι τρεῖς ὀβολούς. Φαίνεται δ' ὅτι ὁ δικαστικὸς μισθὸς εἰς τριώβολον ὑπὸ τοῦ Κλέωνος (π. Χ. 425/4) αὐξηθεὶς (1), τοσοῦτος ἐφεξῆς παρέμεινεν ἄχρι τέλους τοῦ Δ' αἰῶνος (2).

Οἱ δικασταί, καθόλου εἰπεῖν, τὸν μισθὸν ἀπελάμβανον διδόντες γνώρισμά τι ὅτι ἐπετέλεσαν τὸ ἔργον αὐτῶν, ὃ γνώρισμα ἐλέγετο σύμβολον· ἑκάτερον ὅμως τούτων, τό τε σύμβολον καὶ τὸν μισθόν, καθ' ὡρισμένον βεβαίως χρόνον καὶ τόπον ἐλάμβανον παρ' ὡρισμένων προσώπων, νομίμως κληρουμένων, περὶ ὧν ἁπάντων γίγνεται λόγος ἐν τῷ ἀριστοτελικῷ συγγράμματι.

Ἀλλ' ὁ Ἀριστοτέλης, ὡς εἰ αὐτὸς ἑαυτῷ ἀγώνισμα προέθετο, ἵν' ἐν τῷ τόμῳ Δ ἐκθῇ μετ' ἀνυπερβλήτου ὡς εἰπεῖν συντομίας ἅμα καὶ ἀκριβείας καὶ σαφηνείας πάντα τὰ εἰς τὴν ὀργάνωσιν καὶ ἐσωτερικὴν τάξιν τῶν ἡλιαστικῶν δικαστηρίων ἀφορῶντα, τὰ περὶ μισθοῦ καὶ συμβόλων ἀναγράφει διὰ βραχειῶν ἀεὶ παρεκβάσεων, παρεντεθειμένων ὅπου δεῖ ἀκριβῶς, πρὸς ἀποφυγὴν μὲν ἐπαναλήψεων, διασάφησιν δὲ τοῦ πράγματος καὶ ἐκ τῶν συμφραζομένων. Τῇ τάξει ταύτῃ κατ' ἀνάγκην καὶ ἡμεῖς ἀκολουθήσομεν.

Ὁ Ἀριστοτέλης τὸν περὶ τῶν ἑτέρων κιβωτίων λόγον ἐπαναλαμβάνων, εἰπὼν δὲ περὶ αὐτῶν ὅτι παραλαβόντες ἀπὸ τῶν κληρωτηρίων οἱ «ὑπη[ρέται] οἱ δημόσιοι ἀπ[ὸ] τῆς φυλῆς ἑκάστης π[αραδι]δόασιν τὰ κ[ι]βώτια ἓν ἐπὶ τὸ δικα[στήρ]ιον ἕκαστον, ἐ[ν] ᾧ ἔνεστιν τὰ ὀνόματ[α (3) τ]ῆς φυλῆς τὰ ὄντα ἐν

Ἀριστείδου, ἔμελλον «κατασχήσειν τὴν ἡγεμονίαν»! Τὰ τοιαῦτα μόνῳ τῷ Ἀριστοφάνει ἐπιτρέπονται.

Ὁ ὅλος ὅμως κατάλογος καὶ ἡμῖν φαίνεται γνήσιος ὤν· ἴσως μάλιστά τινα ἔχει πρὸς αὐτὸν σχέσιν καὶ τὸ παρὰ τῷ Σχολ. Ἀριστοφ. Σφηξ. 684 σχόλιον: «τοὺς τρεῖς ὀβολούς: τὸν φόρον λέγει, ἀφ' ὧν (γράφ.: οὗ) ἐδίδοτο τὸ τριώβολον. Τοῦτο δὲ ἄλλοτε ἄλλως ἐδίδοτο, τῶν δημαγωγῶν τὰ πλήθη κολακευόντων, ὥς φησιν Ἀριστοτέλης ἐν Πολιτείαις». Ἀλλὰ βεβαίως τὸ σχόλιον τοῦτο δύναται ν' ἀναφέρηται καὶ εἰς ἄλλα χωρία τοῦ Ἀριστοτ. βιβλίου λ. χ. Κεφ. 27. 3-4, 28. 3, 41. 3, ὡσαύτως δὲ καὶ εἰς τὰ Πολιτικὰ (πολλαχοῦ).

(1) Σχολ. Ἀριστοφ. Σφηξ. 88. 300. Ἱππ. 51. 255.

Γίλβερτ ἔνθ' ἀνωτ. μεταφρ. σ. 430.

Εἶνε τὰ μάλιστα ἀξία παρατηρήσεως ἡ ὧδ' ὑπ' Ἀριστοτέλους γενομένη τροφήσις τοῦ πληθ. ΟΝΟΜΑΤΑ: τὰ ὀνόματ[α τῆς] φυλῆς τὰ ὄντα ἐν τῶν δικασ[τηρί]ων ἐν τῇ ἐννοίᾳ τοῦ: ἄνθρωποι ἢ πρόσωπα, ἐξ ἧς,

ἑκάστῳ τῶν δικασ[τηρί]ων», παραχρῆμα, εἰς τί τὸ ὕστατον τὰ κιβώτια ταῦτα μέλλουσι νὰ χρησιμεύσωσιν ἀποβλέπων, ἐπιφέρει: «παραδιδόασι δὲ τοῖς εἰληχ[όσιν ἀποδ]ιδόναι τοῖς δικασταῖς ἐν ἑκάστῳ ⟨τῷ⟩ [δ]ικα[στηρί]ῳ ἀριθμῷ τὰ πινάκια, [ἵν'] ἐκ τούτω[ν] σκοποῦντες ἀποδ[ι]δῶσι τὸν [μισ]θόν» (1). Ἀλλ' εἶνε παντὶ συμφανές, διότι ἐν τοῖς ἑξῆς διαρρήδην λέγεται (2), ὅτι τὰ κιβώτια ταῦτα, πολλῷ πρότερον ἢ παραδοθῶσι τοῖς εἰληχόσιν ἀποδιδόναι τοῖς δικασταῖς τὰ πινάκια, χρησιμεύουσι πρὸς ἕτερον σκοπόν, ἵνα τουτέστιν ἑλκυσθῶσιν ἐξ αὐτῶν, δέκα κατὰ δικαστήριον ὄντων, ἀνὰ πινάκιον ἕν, ὅτε τῶν πινακίων δέκα ἐν ὅλῳ γενομένων, ὁ ἄρχων ἕνα μὲν τούτων διακληροῖ ἐπὶ τὸ ὕδωρ, τέτταρας δ' ἄλλους ἐπὶ τὰς ψήφους κτέ. Ὥστε τὰ περὶ ὧν ὁ λόγος δέκα κιβώτια μόνον μετὰ τὴν διακλήρωσιν ταύτην, πιθανῶς δὲ καὶ μετὰ τὸ πέρας τῆς συνεδρίας, παραδίδονται τοῖς εἰληχόσι πρὸς ἀπόδοσιν τῶν πινακίων τοῖς δικασταῖς.

Ἀλλὰ τὸ χωρίον τοῦτο, φανερῶς εἰς τὴν τοῦ μισθοῦ ἀπότισιν ἀναφερόμενον, οὐκ ὀλίγας ἐμφανίζει δυσχερείας παντὶ τῷ βουλομένῳ ἵνα νοήσῃ αὐτὸ κατ' ἀκρίβειαν. Διότι τίνες εἰσὶν οἱ εἰληχότες οὗτοι, ἠλιασταί τινες ἆρά γε ἢ ἄρχοντες; Ἔπειτα πότε κληροῦνται, κατὰ τὴν ἀρχὴν τοῦ ἔτους ἢ κατὰ τὴν ἑκάστοτε δικάσιμον; Τί δὲ κατ' ἀκρίβειαν ὧδε σημαίνει ἡ δοτ: ἀριθμῷ;

Πρὸς τὸ τελευταῖον ἐρώτημα τοῦτο πρότερον ἀποκρινόμενοι νομίζομεν ὅτι τὴν δοτ. ἀριθμῷ νοητέον ὡς δηλοῦσαν ἐν ὡρισμένῳ ἑκάστοτε ἀριθμῷ, διότι, ὡς γνωστόν, τὰ δικαστήρια ἐκ διαφόρου ἀριθμοῦ δικαστῶν πληροῦνται ἑκάστοτε. Οὕτω δ' ὁ νοῦς τοῦ ὅλου χωρίου ἔσται ὁ ἑξῆς: παραδιδόασι (3) δὲ (τὰ περὶ ὧν ὁ λόγος κι-

ὡς φαίνεται, προέκυψαν πρότερον μὲν τὰ γραφικὰ (Λουκ. Πράξ. Ἀπ. α' 15): ἦν τε ὄχλος ὀνομάτων ἐπὶ τὸ αὐτὸ ὡς ἑκατὸν εἴκοσιν, (Ἰω. Ἀποκαλ. γ' 4): ἔχεις ὀλίγα ὀνόματα καὶ ἐν Σάρδεσιν, ἃ οὐκ ἐμόλυναν τὰ ἱμάτια αὐτῶν (αὐτ. ια' 13): ἀπεκτάνθησαν ἐν τῷ σεισμῷ ὀνόματα ἀνθρώπων χιλιάδες ἑπτά, εἶτα δὲ τὸ ἔτι καὶ νῦν παρ' ἡμῖν κοινολεκτούμενον: νομᾶτοι ἢ ὀνομᾶτοι. (Πρ. βλ. περὶ τούτου Γ. Χατζιδάκιν ἐν Ἀθηνᾶς τόμ. Α' σελ. 251).

(1) Στήλ. 32 στίχ. 23 ἐπ. Οὕτω κατὰ τὴν τοῦ Βλασσίου ἔκδοσιν[3]. Περὶ δὲ τῶν λοιπῶν ὅρ. κατωτ. ἐν Διορθωτικοῖς ἀρ. 8.

(2) Στήλ. 33 στίχ. 6 ἐπ.

(3) Ὡς ὑποκείμενον δὲ τοῦ παραδιδόασι νοητέον ἐνθάδε οὐχὶ τοὺς ὑπηρέτ ἀλλ' αὐτὰς τὰς ἀρχάς, ἑκάστην ἐν τῷ ἐπικληρωθέντι αὐτῇ δικαστηρίῳ, παραδιδοῦ

6ώτια) τοῖς εἰληχόσιν ἀποδιδόναι τοῖς δικασταῖς ἐν ἑκάστῳ ⟨τῷ⟩ δικαστηρίῳ (ἐν ὡρισμένῳ ἑκάστοτε) ἀριθμῷ τὰ πινάκια, ἵν' ἐκ τούτων (τῶν πινακίων δῆλον ὅτι) σκοποῦντες ἀποδιδῶσι τὸν μισθόν.

Ἐντεῦθεν δὲ πορίζόμεθα τάδε τὰ συμπεράσματα· α') ὅτι οἱ αὐτοὶ εἰληχότες τά τε πινάκια καὶ τὸν μισθὸν ἀποδιδόασι τοῖς δικασταῖς, ἐν ἑκάστῳ τῷ δικαστηρίῳ, ἐπειδὰν αὐτοῖς ᾖ δεδικασμένα τὰ ἐκ τῶν νόμων (1)· 6') ὅτι οὗτοι ἀποδιδόντες τὸν μισθόν, σκοποῦσιν ἑκάστου δικαστοῦ τὸ πινάκιον, ἐκ τούτου ἐξελέγχοντες τὴν ταυτότητα τοῦ τὸ τριώβολον αἰτοῦντος· διότι, ὡς ἤδη παρετηρήσαμεν (2), τὸ σύμβολον καθ' ἑαυτὸ οὐδαμῶς ἀρκεῖ πρὸς ἀπόληψιν τοῦ μισθοῦ, ἐὰν μὴ ἅμα διὰ τοῦ πινακίου ἀποδεικνύηται ὅτι ὁ τὸ σύμβολον ἔχων πράγματι καὶ ἐκληρώθη καὶ παρεκαθέζετο ὡς δικαστὴς ἐν τῷ λαχόντι αὐτῷ δικαστηρίῳ. Τί δὲ κυρίως τὸ σύμβολον ἀποδείκνυσι, λέγομεν ἐν τοῖς ἑξῆς.

Πρὸς τὰ ὑπόλοιπα δ' ὅμως δύο ἐρωτήματα ἀποροῦμεν ἀσφαλοῦς ἀποκρίσεως, διότι οὔτε τι ἄλλοθέν ποθεν παρεδόθη ἡμῖν περὶ τῶν εἰληχότων τούτων, οὔτ' ἐκ τοῦ ἀριστοτελικοῦ βιβλίου εἶνε δυνατὸν νὰ πορισθῶμεν ἀμέσως εἴδησίν τινα ὄντως σαφῆ καὶ ἀναμφισβήτητον. Ὥστε ἀνάγκη ἔσται ἡμῖν ἵνα καταφύγωμεν εἰς εἰκασίας, πιθανὰς μὲν βεβαίως κατὰ τὴν κρίσιν ἡμῶν, ἀλλ' εἰκασίας (3) πάντοτε, διὰ δὲ τοῦτο ἐστερημένας τοῦ ἀναγκαίου ἱστορικοῦ κύρους.

τοῖς εἰληχόσι τὰ κιβώτια μετὰ προηγουμένην ἀρίθμησιν τῶν ἐν ἑκάστῳ πινακίων ἢ ὀνομάτων τῆς φυλῆς.

(1) Στήλ. 36 στίχ. 5.

(2) Ὅρ. Ἀθηνᾶς τόμ. ΙΔ' σ. 261-2, 274.

(3) Ἐξηνέγκομεν ἄλλοτε τὴν ὑπόθεσιν, εἰ καὶ μετὰ πλείστης ἀμφιβολίας (Ἀθηνᾶς τομ. ΙΔ' σ. 274 σημ. 2) ὅτι εἰληχότας ἐν τῷ χωρίῳ τούτῳ (στήλ. 32 στίχ. 24) λέγων ὁ Ἀριστοτέλης, νοεῖ ἴσως τοὺς ἐμπήκτας, οἳ τοῖς ἀπολαγχάνουσιν ἀπεδίδοσαν τὰ πινάκια (στήλ. 32 στίχ. 17). Νῦν δ' ὅμως μετὰ δευτέρας φροντίδας ἀναγκαζόμεθα ἵνα τὴν ὑπόθεσιν ταύτην ἀποκρουσώμεθα ὡς ὅλως ἀπίθανον, δι' οὓς ἀκριβῶς λόγους ἐν ἀρχῇ προετάξαμεν: α') διότι ἀδύνατον ἦν ἵν' οἱ ἐμπῆκται γιγνώσκωσι τίσι τῶν δικαστηρίων ἔλαχον κατὰ γράμματα τὰ πινάκια τῶν ἑαυτῶν φυλετῶν, ὅπως παρακολουθοῦντες αὐτοῖς κατὰ δικαστήριον ἀποδιδῶσιν ἑκάστῳ τὸ πινάκιον τὸ ἑαυτοῦ· οἱ ...τοὶ δέκα κατὰ φυλὴν ὄντες, πάλιν ἄτοπον φαίνεται ὅτι μετέβαινον ἀπὸ δικαστη...εἰς δικαστήριον, μετὰ τὴν λύσιν τῆς συνεδρίας ἑκάστου, ὅπως ἀποδιδῶσι τοῖς φυ... αὐτῶν τὸν μισθόν. Τοὐναντίον, κατὰ τὴν διδασκαλίαν τοῦ Ἀριστοτέλους, οἱ εἰληχότες καὶ τὸν μισθὸν καὶ τὰ πινάκια ἅμ' ἀπεδίδοσαν: 6') διότι οἱ ἐμπῆ-

ἑκάστῳ τῶν δικασ[τηρί]ων», παραχρῆμα, εἰς τί τὸ ὕστατον τὰ κιβώτια ταῦτα μέλλουσι νὰ χρησιμεύσωσιν ἀποβλέπων, ἐπιφέρει: «παραδιδόασι δὲ τοῖς εἰληχ[όσιν ἀποδ]ιδόναι τοῖς δικασταῖς ἐν ἑκάστῳ ⟨τῷ⟩ [δ]ικα[στηρί]ῳ ἀριθμῷ τὰ πινάκια, [ἵν'] ἐκ τούτω[ν] σκοποῦντες ἀποδ[ι]δῶσι τὸν [μισ]θόν» (1). Ἀλλ' εἶνε παντὶ συμφανές, διότι ἐν τοῖς ἑξῆς διαρρήδην λέγεται (2), ὅτι τὰ κιβώτια ταῦτα, πολλῷ πρότερον ἢ παραδοθῶσι τοῖς εἰληχόσιν ἀποδιδόναι τοῖς δικασταῖς τὰ πινάκια, χρησιμεύουσι πρὸς ἕτερον σκοπόν, ἵνα τουτέστιν ἑλκυσθῶσιν ἐξ αὐτῶν, δέκα κατὰ δικαστήριον ὄντων, ἀνὰ πινάκιον ἕν, ὅτε τῶν πινακίων δέκα ἐν ὅλῳ γενομένων, ὁ ἄρχων ἕνα μὲν τούτων διακληροῖ ἐπὶ τὸ ὕδωρ, τέτταρας δ' ἄλλους ἐπὶ τὰς ψήφους κτέ. Ὥστε τὰ περὶ ὧν ὁ λόγος δέκα κιβώτια μόνον μετὰ τὴν διακλήρωσιν ταύτην, πιθανῶς δὲ καὶ μετὰ τὸ πέρας τῆς συνεδρίας, παραδίδονται τοῖς εἰληχόσι πρὸς ἀπόδοσιν τῶν πινακίων τοῖς δικασταῖς.

Ἀλλὰ τὸ χωρίον τοῦτο, φανερῶς εἰς τὴν τοῦ μισθοῦ ἀπότισιν ἀναφερόμενον, οὐκ ὀλίγας ἐμφανίζει δυσχερείας παντὶ τῷ βουλομένῳ ἵνα νοήσῃ αὐτὸ κατ' ἀκρίβειαν. Διότι τίνες εἰσὶν οἱ εἰληχότες οὗτοι, ἡλιασταί τινες ἆρά γε ἢ ἄρχοντες; Ἔπειτα πότε κληροῦνται, κατὰ τὴν ἀρχὴν τοῦ ἔτους ἢ κατὰ τὴν ἑκάστοτε δικάσιμον; Τί δὲ κατ' ἀκρίβειαν ὧδε σημαίνει ἡ δοτ: ἀριθμῷ;

Πρὸς τὸ τελευταῖον ἐρώτημα τοῦτο πρότερον ἀποκρινόμενοι νομίζομεν ὅτι τὴν δοτ. ἀριθμῷ νοητέον ὡς δηλοῦσαν ἐν ὡρισμένῳ ἑκάστοτε ἀριθμῷ, διότι, ὡς γνωστόν, τὰ δικαστήρια ἐκ διαφόρου ἀριθμοῦ δικαστῶν πληροῦνται ἑκάστοτε. Οὕτω δ' ὁ νοῦς τοῦ ὅλου χωρίου ἔσται ὁ ἑξῆς: παραδιδόασι (3) δὲ (τὰ περὶ ὧν ὁ λόγος κι-

ὡς φαίνεται, προέκυψαν πρότερον μὲν τὰ γραφικὰ (Λουκ. Πράξ. Ἀπ. α' 15): ἦν τε ὄχλος ὀνομάτων ἐπὶ τὸ αὐτὸ ὡς ἑκατὸν εἴκοσιν, (Ἰω. Ἀποκαλ. γ' 4): ἔχεις ὀλίγα ὀνόματα καὶ ἐν Σάρδεσιν, ἃ οὐκ ἐμόλυναν τὰ ἱμάτια αὐτῶν (αὐτ. ια' 13): ἀπεκτάνθησαν ἐν τῷ σεισμῷ ὀνόματα ἀνθρώπων χιλιάδες ἑπτά, εἶτα δὲ τὸ ἔτι καὶ νῦν παρ' ἡμῖν κοινολεκτούμενον: νομᾶτοι ἢ ὀνομᾶτοι. (Πρ. βλ. περὶ τούτου Γ. Χατζιδάκιν ἐν Ἀθηνᾶς τόμ. Α' σελ. 251).

(1) Στήλ. 32 στίχ. 23 ἑπ. Οὕτω κατὰ τὴν τοῦ Βλασσίου ἔκδοσιν[3]. Περὶ δὲ τῶν λοιπῶν ὅρ. κατωτ. ἐν Διορθωτικοῖς ἀρ. 8.

(2) Στήλ. 33 στίχ. 6 ἑπ.

(3) Ὡς ὑποκείμενον δὲ τοῦ παραδιδόασι νοητέον ἐνθάδε οὐχὶ τοὺς ὑπηρέτας, ἀλλ' αὐτὰς τὰς ἀρχάς, ἑκάστην ἐν τῷ ἐπικληρωθέντι αὐτῇ δικαστηρίῳ, παραδιδούσας

6ώτια) τοῖς εἰληχόσιν ἀποδιδόναι τοῖς δικασταῖς ἐν ἑκάστῳ ⟨τῷ⟩ δικαστηρίῳ (ἐν ὡρισμένῳ ἑκάστοτε) ἀριθμῷ τὰ πινάκια, ἵν' ἐκ τούτων (τῶν πινακίων δῆλον ὅτι) σκοποῦντες ἀποδιδῶσι τὸν μισθόν.

Ἐντεῦθεν δὲ ποριζόμεθα τάδε τὰ συμπεράσματα· α') ὅτι οἱ αὐτοὶ εἰληχότες τά τε πινάκια καὶ τὸν μισθὸν ἀποδιδόασι τοῖς δικασταῖς, ἐν ἑκάστῳ τῷ δικαστηρίῳ, ἐπειδὰν αὐτοῖς ᾖ δεδικασμένα τὰ ἐκ τῶν νόμων (1)· 6') ὅτι οὗτοι ἀποδιδόντες τὸν μισθόν, σκοποῦσιν ἑκάστου δικαστοῦ τὸ πινάκιον, ἐκ τούτου ἐξελέγχοντες τὴν ταυτότητα τοῦ τὸ τριώδολον αἰτοῦντος· διότι, ὡς ἤδη παρετηρήσαμεν (2), τὸ σύμβολον καθ' ἑαυτὸ οὐδαμῶς ἀρκεῖ πρὸς ἀπόληψιν τοῦ μισθοῦ, ἐὰν μὴ ἅμα διὰ τοῦ πινακίου ἀποδεικνύηται ὅτι ὁ τὸ σύμβολον ἔχων πράγματι καὶ ἐκληρώθη καὶ παρεκαθέζετο ὡς δικαστὴς ἐν τῷ λαχόντι αὐτῷ δικαστηρίῳ. Τί δὲ κυρίως τὸ σύμβολον ἀποδείκνυσι, λέγομεν ἐν τοῖς ἑξῆς.

Πρὸς τὰ ὑπόλοιπα δ' ὅμως δύο ἐρωτήματα ἀποροῦμεν ἀσφαλοῦς ἀποκρίσεως, διότι οὔτε τι ἄλλοθέν ποθεν παρεδόθη ἡμῖν περὶ τῶν εἰληχότων τούτων, οὔτ' ἐκ τοῦ ἀριστοτελικοῦ βιβλίου εἶνε δυνατὸν νὰ πορισθῶμεν ἀμέσως εἴδησίν τινα ὄντως σαφῆ καὶ ἀναμφισβήτητον. Ὥστε ἀνάγκη ἔσται ἡμῖν ἵνα καταφύγωμεν εἰς εἰκασίας, πιθανὰς μὲν βεβαίως κατὰ τὴν κρίσιν ἡμῶν, ἀλλ' εἰκασίας (3) πάντοτε, διὰ δὲ τοῦτο ἐστερημένας τοῦ ἀναγκαίου ἱστορικοῦ κύρους.

τοῖς εἰληχόσι τὰ κιδώτια μετὰ προηγουμένην ἀρίθμησιν τῶν ἐν ἑκάστῳ πινακίων ἢ ὀνομάτων τῆς φυλῆς.

(1) Στήλ. 36 στίχ. 5.

(2) Ὅρ. Ἀθηνᾶς τόμ. ΙΔ' σ. 261-2, 274.

(3) Ἐξηνέγκομεν ἄλλοτε τὴν ὑπόθεσιν, εἰ καὶ μετὰ πλείστης ἀμφιβολίας (Ἀθηνᾶς τομ. ΙΔ' σ. 274 σημ. 2) ὅτι εἰληχότας ἐν τῷ χωρίῳ τούτῳ (στήλ. 32 στίχ. 24) λέγων ὁ Ἀριστοτέλης, νοεῖ ἴσως τοὺς ἐμπήκτας, οἳ τοῖς ἀπολαγχάνουσιν ἀπεδίδοσαν τὰ πινάκια (στήλ. 32 στίχ. 17). Νῦν δ' ὅμως μετὰ δευτέρας φροντίδας ἀναγκαζόμεθα ἵνα τὴν ὑπόθεσιν ταύτην ἀποκρουσώμεθα ὡς ὅλως ἀπίθανον, δι' οὓς ἀκριδῶς λόγους ἐν ἀρχῇ προετάξαμεν: α') διότι ἀδύνατον ἦν ἵν' οἱ ἐμπῆκται γιγνώσκωσι τίσι τῶν δικαστηρίων ἔλαχον κατὰ γράμματα τὰ πινάκια τῶν ἑαυτῶν φυλετῶν, ὅπως παρακολουθοῦντες αὐτοῖς κατὰ δικαστήριον ἀποδιδῶσιν ἑκάστῳ τὸ πινάκιον τὸ ἑαυτοῦ· οἱ αὐτοὶ δέκα κατὰ φυλὴν ὄντες, πάλιν ἄτοπον φαίνεται ὅτι μετέβαινον ἀπὸ δικαστηρίου εἰς δικαστήριον, μετὰ τὴν λύσιν τῆς συνεδρίας ἑκάστου, ὅπως ἀποδιδῶσι τοῖς φυλέταις αὐτῶν τὸν μισθόν. Τοὐναντίον, κατὰ τὴν διδασκαλίαν τοῦ Ἀριστοτέλους, οἱ εἰληχότες καὶ τὸν μισθὸν καὶ τὰ πινάκια ἅμ' ἀπεδίδοσαν: 6') διότι οἱ ἐμπῆ-

[illegible] λοιπὸν συστήματος τῆς κληρώσεως καὶ πληρώσεως [illegible] δικαστηρίων κρίνοντες, ἰδίᾳ δ' ἔχοντες ὑπ' ὄψει ὅτι κατὰ [illegible] ἥ τε κλήρωσις καὶ πᾶσα ἡ ἐσωτερικὴ ὑπηρεσία [illegible] σχεδὸν ἀποκλειστικῶς (1), τελεῖται δι' ἡλιαστῶν [illegible] ἐπὶ τὸ ἔργον ἕκαστον κληρουμένων, κατὰ τὴν ἑκά- [illegible] πιθανὸν ὑπολαμβάνομεν, ὅτι καὶ οἱ εἰλη- [illegible] τὸ ἀποδιδόναι τοῖς δικασταῖς τὸν μισθὸν καὶ τὰ [illegible] λαχόντες (τοιοῦτοι ἄλλως οὔτε ἀναφέρονται ἐν τῷ [illegible] οὔτε περί τινος τῶν μνημονευομένων λέγεται ὅτι [illegible] ἄλλοις ἵν' ἀποδιδῷ τοῖς δικασταῖς τὰ πινάκια), [illegible] ἐπὶ τούτῳ κατὰ τὴν δικάσιμον ἑκάστην κλη- [illegible] μετὰ τὸ πέρας τῆς συνεδρίας (2).

[illegible] παράδοξος ἡ λύσις αὕτη, καὶ δὴ μάλιστα διὰ τὸν [illegible] εἰληχότες λέγονται σὺν τοῖς πινακίοις ἀποδιδόντες καὶ [illegible] εἰς οὐδένα ἐντεῦθεν τὰ συμφέροντα τοῦ δημοσίου [illegible] ἀφ' οὗ καὶ ὁ ἀριθμὸς τῶν ἐν ἑκάστῳ τῷ δικα- [illegible] ἦν γνωστὸς καὶ ὡρισμένος (εἴρηται δ' ἤδη ἀνωτέρω [illegible] παραλαμβάνουσι καὶ ἀποδιδόασιν οὗτοι τὰ πινάκια), [illegible] ἑκάστου δικαστοῦ εἰς τριώβολον ὡρισμένος, ἐν τῷ συνόλῳ [illegible] τὸ ἄθροισμα τῶν ἀποδοτέων τοῖς δικασταῖς πι- [illegible] ἀφ' οὗ, παρὰ τὸν ἐκ τῶν πινακίων ἔλεγχον, τὸ [illegible] δικαστῇ κατεβάλλετο ἀντὶ τοῦ συμβόλου, ὧν [illegible] γνωστὸς ὡσαύτως καὶ ὡρισμένος ἦν ὁ ἀριθμός. Οὐ- [illegible] καταχρήσεως, τῶν εἰληχότων ἄλλως ὑπο- [illegible] ἵν' ἀποδιδῶσιν ἑκάστοτε τοῖς ἁρμοδίοις ἄρχουσι τοσαῦτα [illegible] τριώβολα ἔλαβον.

[illegible] τινων οἱ εἰληχότες ἐλάμβανον τὰ πρὸς ἀπότισιν [illegible] χρήματα; Οὐδὲ περὶ τούτου οὐδὲν ἐν τῷ ἀριστοτελ. βι-

(1) [illegible] εἶχον ἤδη ἔργον ἕτερον, ν' ἀποδιδῶσι δῆλον δὴ τὰ πινάκια τοῖς ἀπο- [illegible] [illegible] πλὴν τῶν Θ' ἀρχόντων καὶ τοῦ γραμματέως τοῦ τῶν θεσμοθετῶν, ἔτι [illegible] τοῦ γραμματέως τοῦ δικαστηρίου (στήλ. 31 στίχ. 2) καὶ τοῦ εἰσιοῦσι [illegible] αὐτοί, σύνβολον δη[μοσία] (στήλ. 32 στίχ. 14), [illegible] μὴ ὑπολογιζομένων, πάντες οἱ λοιποὶ (: ἐμπῆκται, ὁ ἐπὶ τὸ ὕ [illegible] ἀπολαχόντες πένης) ἦσαν ἁπλοῖ ἡλιασταί.

(2) [illegible] τοῦ καὶ κατωτέρω αὖθις λέγομεν.

βλίῳ λέγεται, ἴσως δέ τις ἐπὶ τῶν ἐν αὐτῷ μόνον εἰδήσεων στηριζόμενος ἐδύνατο νὰ εἰκάσῃ ὅτι οἱ εἰληχότες οὗτοι τὰ χρήματα παρελάμβανον παρὰ τῶν ἀποδεκτῶν (1), οἵ, κατὰ τὸν Ἀνδροτίωνα (2), «ἀντὶ τῶν κωλακρετῶν ὑπὸ Κλεισθένους ἀπεδείχθησαν», περὶ ὧν δὲ κωλακρετῶν διαρρήδην παραδέδοται ὅτι ἦσαν ταμίαι τοῦ δικαστικοῦ μισθοῦ. Ἀλλά, πλὴν ὅτι ἐπὶ τῆς Κλεισθενείου μεταβολῆς (508 π. Χ.), καὶ ἐπὶ Κλεισθένους καθόλου, οὔπω οἱ δικασταὶ ἐμισθοδοτοῦντο, τοὐναντίον, ἔκ τε τοῦ Ἀριστοφάνους (3) καὶ ἐξ ὧν οἱ γραμματικοὶ (4) διδάσκουσι προκύπτει σαφῶς, ὅτι ἐπὶ Περικλέους τὸ ταμεῖον τοῦ δικαστικοῦ μισθοῦ ἦν πεπιστευμένον τοῖς κωλακρέταις, οἷς, κατὰ πᾶσαν πιθανότητα, ἀνετέθη συγχρόνως καὶ ἡ ἀπότισις τοῦ μισθοῦ τοῖς δικασταῖς, εὐθὺς ὡς ὁ Περικλῆς μισθοφόρα τὰ δικαστήρια ἐποίησεν.

Ἐπὶ Ἀριστοτέλους ὅμως πάντα ταῦτα φαίνονται μεταβεβλημένα· διότι, ὡς ἐκ τούτων σκοποῦντες εἴδομεν, τὸν μὲν μισθὸν σὺν τοῖς πινακίοις ἀποδιδόασι τοῖς δικασταῖς οὐχί τινες τῶν ἀρχόντων, ἀλλ' ἡλιασταὶ ἁπλοῖ, οἱ ἐν ἑκάστῳ τῷ δικαστηρίῳ εἰληχότες ἑκάστοτε· περὶ δὲ τῶν κωλακρετῶν, ὡς ταμιῶν τοῦ δικαστικοῦ, οὐ μόνον λόγος οὐδεὶς γίγνεται ἐν τῷ ἀριστοτελ. βιβλίῳ (5), ἀλλ' οὐδὲ τὸ παράπαν οὗτοι μνημονεύονται ἐν τῇ μακρᾷ ἱκανῶς ἀναγραφῇ (6) τῶν ἐπὶ τοῦ συγγραφέως ὑφισταμένων διαφόρων ἀρχῶν, ὅπερ πάντως ἂν ἦν παράδοξον, λόγῳ μάλιστα τῆς μεγάλης ἱστορικῆς ἐπισημότητος τῆς ἀρχῆς τῶν κωλακρετῶν, εἴπερ οὗτοι κατ' ἐκείνους ἔτι τοὺς χρόνους ἐσῴζοντο. Εὐλόγως ἄρα δυνάμεθα νὰ συναγάγωμεν τὸ συμπέρασμα, τοῦτο μὲν ἐκ τῆς σιωπῆς τοῦ Ἀριστοτέλους εἰκάζοντες, τοῦτο δὲ

(1) Κεφ. 48. 1-2.

(2) Παρ' Ἁρποκρατ. ἐν λ. ἀποδέκται.

(3) Σφηξ. 695. 724. Ὀρνισ. 1541.

(4) Σχολ. Ἀριστοφ. Σφηξ. 695. - Ὀρν. 1541. - Βεκκ. Ἀνεκδ. 275. 22. - Πρβλ. Ἡσυχ. καὶ Κανταβρ. Λεξ. ἐν λ. κωλακρέται.

(5) Ἅπαξ μόνον καὶ ἱστορικῶς μνημονεύονται οἱ κωλακρέται ἐν τῇ ἀναγραφῇ τῆς πολιτείας τοῦ Σόλωνος (Κεφ. 7. 3), κατατασσόμενοι μετὰ τοὺς ἕνδεκα: «καὶ [illegible] (ὰς ἀπένειμεν (Σόλων) ἄρχειν ἐκ πεντακοσιομεδίμνων καὶ [illegible] ζευγιτῶν, τοὺς ἐννέα ἄρχοντας καὶ τοὺς ταμίας καὶ [illegible] ὰς καὶ τοὺς ἕνδεκα καὶ τοὺς κωλακρέτας, ἑκάστοις ἀνὰ [illegible] μεγέθει τοῦ τιμήματος ἀποδιδοὺς τὴν ἀρχήν».

[illegible] 4?-62.

Ἐκ τοῦ ὅλου λοιπὸν συστήματος τῆς κληρώσεως καὶ πληρώσεως τῶν ἡλιαστ. δικαστηρίων κρίνοντες, ἰδίᾳ δ' ἔχοντες ὑπ' ὄψει ὅτι κατὰ τὸ σύστημα τοῦτο ἥ τε κλήρωσις καὶ πᾶσα ἡ ἐσωτερικὴ ὑπηρεσία τῶν δικαστηρίων, σχεδὸν ἀποκλειστικῶς (1), τελεῖται δι' ἡλιαστῶν ἁπλῶν, εἰδικῶς ἐπὶ τὸ ἔργον ἕκαστον κληρουμένων, κατὰ τὴν ἑκάστοτε δικάσιμον, σφόδρα πιθανὸν ὑπολαμβάνομεν, ὅτι καὶ οἱ εἰληχότες οὗτοι πρὸς τὸ ἀποδιδόναι τοῖς δικασταῖς τὸν μισθὸν καὶ τὰ πινάκια, ἦσαν οὐχὶ ἄρχοντες (τοιοῦτοι ἄλλως οὔτε ἀναφέρονται ἐν τῷ ἀριστοτελ. βιβλίῳ, οὔτε περί τινος τῶν μνημονευομένων λέγεται ὅτι ἔργον εἶχε σὺν τοῖς ἄλλοις ἵν' ἀποδιδῷ τοῖς δικασταῖς τὰ πινάκια), ἀλλ' ἁπλοῖ ἡλιασταί, ἐπὶ τούτῳ κατὰ τὴν δικάσιμον ἑκάστην κληρούμενοι, πιθανῶς μετὰ τὸ πέρας τῆς συνεδρίας (2).

Μηδενὶ δὲ φανῇ παράδοξος ἡ λύσις αὕτη, καὶ δὴ μάλιστα διὰ τὸν λόγον ὅτι οἱ εἰληχότες λέγονται σὺν τοῖς πινακίοις ἀποδιδόντες καὶ τὸν μισθόν, διότι εἰς οὐδένα ἐντεῦθεν τὰ συμφέροντα τοῦ δημοσίου ἐξετίθεντο κίνδυνον, ἀφ' οὗ καὶ ὁ ἀριθμὸς τῶν ἐν ἑκάστῳ τῷ δικαστηρίῳ πινακίων ἦν γνωστὸς καὶ ὡρισμένος (εἴρηται δ' ἤδη ἀνωτέρω ὅτι ἀριθμῷ παραλαμβάνουσι καὶ ἀποδιδόασιν οὗτοι τὰ πινάκια), καὶ ὁ μισθὸς ἑκάστου δικαστοῦ εἰς τριώβολον ὡρισμένος, ἐν τῷ συνόλῳ ἄρα ἀνάλογος πρὸς τὸ ἄθροισμα τῶν ἀποδοτέων τοῖς δικασταῖς πινακίων, καὶ τέλος ἀφ' οὗ, παρὰ τὸν ἐκ τῶν πινακίων ἔλεγχον, τὸ τριώβολον ἑκάστῳ δικαστῇ κατεβάλλετο ἀντὶ τοῦ συμβόλου, ὧν αὖθις συμβόλων γνωστὸς ὡσαύτως καὶ ὡρισμένος ἦν ὁ ἀριθμός. Οὐδεὶς ἄρα ὑπῆρχε φόβος καταχρήσεως, τῶν εἰληχότων ἄλλως ὑποχρέων ὄντων ἵν' ἀποδιδῶσιν ἑκάστοτε τοῖς ἁρμοδίοις ἄρχουσι τοσαῦτα σύμβολα ὅσ' ἀκριβῶς τριώβολα ἔλαβον.

Ἀλλὰ παρὰ τίνων οἱ εἰληχότες ἐλάμβανον τὰ πρὸς ἀπότισιν τοῦ μισθοῦ χρήματα; Οὐδὲ περὶ τούτου οὐδὲν ἐν τῷ ἀριστοτελ. βι-

κται, ὡς εἴρηται, εἶχον ἤδη ἔργον ἕτερον, ν' ἀποδιδῶσι δῆλον δὴ τὰ πινάκια τοῖς ἀπολαχοῦσιν ὑποψηφίοις.

(1) Τῷ ὄντι, πλὴν τῶν θ' ἀρχόντων καὶ τοῦ γραμματέως τοῦ τῶν θεσμοθετῶν, ἔτι δὲ τοῦ κήρυκος, τοῦ γραμματέως τοῦ δικαστηρίου (στήλ. 34 στίχ. 2) καὶ τοῦ εἰσιοῦσι τοῖς δικασταῖς διδόντος αὐτοῖς σύνβολον δη[μοσίᾳ] (στήλ. 32 στίχ. 14), τ ὑπηρετῶν ὡς εἰκὸς μὴ ὑπολογιζομένων, πάντες οἱ λοιποὶ (: ἐμπῆκται, ὁ ἐπὶ τὸ ὕδω οἱ ἐπὶ τὰς ψήφους, οἱ ἀπολαχόντες πέντε) ἦσαν ἁπλοῖ ἡλιασταί.

(2) Περὶ τούτου καὶ κατωτέρω αὖθις λέγομεν.

βλίῳ λέγεται, ἴσως δέ τις ἐπὶ τῶν ἐν αὐτῷ μόνον εἰδήσεων στηριζόμενος ἐδύνατο νὰ εἰκάσῃ ὅτι οἱ εἰληχότες οὗτοι τὰ χρήματα παρελάμβανον παρὰ τῶν ἀποδεκτῶν (1), οἵ, κατὰ τὸν Ἀνδροτίωνα (2), «ἀντὶ τῶν κωλακρετῶν ὑπὸ Κλεισθένους ἀπεδείχθησαν», περὶ ὧν δὲ κωλακρετῶν διαρρήδην παραδέδοται ὅτι ἦσαν ταμίαι τοῦ δικαστικοῦ μισθοῦ. Ἀλλά, πλὴν ὅτι ἐπὶ τῆς Κλεισθενείου μεταβολῆς (508 π. Χ.), καὶ ἐπὶ Κλεισθένους καθόλου, οὔπω οἱ δικασταὶ ἐμισθοδοτοῦντο, τοὐναντίον, ἔκ τε τοῦ Ἀριστοφάνους (3) καὶ ἐξ ὧν οἱ γραμματικοὶ (4) διδάσκουσι προκύπτει σαφῶς, ὅτι ἐπὶ Περικλέους τὸ ταμεῖον τοῦ δικαστικοῦ μισθοῦ ἦν πεπιστευμένον τοῖς κωλακρέταις, οἷς, κατὰ πᾶσαν πιθανότητα, ἀνετέθη συγχρόνως καὶ ἡ ἀπότισις τοῦ μισθοῦ τοῖς δικασταῖς, εὐθὺς ὡς ὁ Περικλῆς μισθοφόρα τὰ δικαστήρια ἐποίησεν.

Ἐπὶ Ἀριστοτέλους ὅμως πάντα ταῦτα φαίνονται μεταβεβλημένα· διότι, ὡς ἐκ τούτων σκοποῦντες εἴδομεν, τὸν μὲν μισθὸν σὺν τοῖς πινακίοις ἀποδιδόασι τοῖς δικασταῖς οὐχί τινες τῶν ἀρχόντων, ἀλλ' ἡλιασταὶ ἁπλοῖ, οἱ ἐν ἑκάστῳ τῷ δικαστηρίῳ εἰληχότες ἑκάστοτε· περὶ δὲ τῶν κωλακρετῶν, ὡς ταμιῶν τοῦ δικαστικοῦ, οὐ μόνον λόγος οὐδεὶς γίγνεται ἐν τῷ ἀριστοτελ. βιβλίῳ (5), ἀλλ' οὐδὲ τὸ παράπαν οὗτοι μνημονεύονται ἐν τῇ μακρᾷ ἱκανῶς ἀναγραφῇ (6) τῶν ἐπὶ τοῦ συγγραφέως ὑφισταμένων διαφόρων ἀρχῶν, ὅπερ πάντως ἂν ἦν παράδοξον, λόγῳ μάλιστα τῆς μεγάλης ἱστορικῆς ἐπισημότητος τῆς ἀρχῆς τῶν κωλακρετῶν, εἴπερ οὗτοι κατ' ἐκείνους ἔτι τοὺς χρόνους ἐσῴζοντο. Εὐλόγως ἄρα δυνάμεθα νὰ συναγάγωμεν τὸ συμπέρασμα, τοῦτο μὲν ἐκ τῆς σιωπῆς τοῦ Ἀριστοτέλους εἰκάζοντες, τοῦτο δὲ

(1) Κεφ. 48. 1-2.
(2) Παρ' Ἁρποκρατ. ἐν λ. ἀποδέκται.
(3) Σφηξ. 695. 724. Ὄρνισ. 1541.
(4) Σχολ. Ἀριστοφ. Σφηξ. 695. - Ὄρν. 1541. - Βεκκ. Ἀνεκδ. 275. 22. - Πρβλ. Ἡσυχ. καὶ Κανταβρ. Λεξ. ἐν λ. κωλακρέται.
(5) Ἅπαξ μόνον καὶ ἱστορικῶς μνημονεύονται οἱ κωλακρέται ἐν τῇ ἀναγραφῇ τῆς πολιτείας τοῦ Σόλωνος (Κεφ. 7. 3), κατατασσόμενοι μετὰ τοὺς ἕνδεκα: «καὶ [illegible] ἀρχὰς ἀπένειμεν (Σόλων) ἄρχειν ἐκ πεντακοσιομεδίμνων καὶ [illegible] καὶ ζευγιτῶν, τοὺς ἐννέα ἄρχοντας καὶ τοὺς ταμίας καὶ [illegible] πωλητὰς καὶ τοὺς ἕνδεκα καὶ τοὺς κωλακρέτας, ἑκάστοις ἀνὰ [illegible] τῷ μεγέθει τοῦ τιμήματος ἀποδιδοὺς τὴν ἀρχήν».
(6) Κεφ. 42-62.

ἑκάστῳ τῶν δικασ[τηρί]ων», παραχρῆμα, εἰς τί τὸ ὕστατον τὰ κιβώτια ταῦτα μέλλουσι νὰ χρησιμεύσωσιν ἀποβλέπων, ἐπιφέρει: «παραδιδόασι δὲ τοῖς εἰληχ[όσιν ἀποδ]ιδόναι τοῖς δικασταῖς ἐν ἑκάστῳ ⟨τῷ⟩ [δ]ικα[στηρί]ῳ ἀριθμῷ τὰ πινάκια, [ἵν'] ἐκ τούτω[ν] σκοποῦντες ἀποδ[ι]δῶσι τὸν [μισ]θόν» (1). Ἀλλ' εἶνε παντὶ συμφανές, διότι ἐν τοῖς ἑξῆς διαρρήδην λέγεται (2), ὅτι τὰ κιβώτια ταῦτα, πολλῷ πρότερον ἢ παραδοθῶσι τοῖς εἰληχόσιν ἀποδιδόναι τοῖς δικασταῖς τὰ πινάκια, χρησιμεύουσι πρὸς ἕτερον σκοπόν, ἵνα τουτέστιν ἑλκυσθῶσιν ἐξ αὐτῶν, δέκα κατὰ δικαστήριον ὄντων, ἀνὰ πινάκιον ἕν, ὅτε τῶν πινακίων δέκα ἐν ὅλῳ γενομένων, ὁ ἄρχων ἕνα μὲν τούτων διακληροῖ ἐπὶ τὸ ὕδωρ, τέτταρας δ' ἄλλους ἐπὶ τὰς ψήφους κτέ. Ὥστε τὰ περὶ ὧν ὁ λόγος δέκα κιβώτια μόνον μετὰ τὴν διακλήρωσιν ταύτην, πιθανῶς δὲ καὶ μετὰ τὸ πέρας τῆς συνεδρίας, παραδίδονται τοῖς εἰληχόσι πρὸς ἀπόδοσιν τῶν πινακίων τοῖς δικασταῖς.

Ἀλλὰ τὸ χωρίον τοῦτο, φανερῶς εἰς τὴν τοῦ μισθοῦ ἀπότισιν ἀναφερόμενον, οὐκ ὀλίγας ἐμφανίζει δυσχερείας παντὶ τῷ βουλομένῳ ἵνα νοήσῃ αὐτὸ κατ' ἀκρίβειαν. Διότι τίνες εἰσὶν οἱ εἰληχότες οὗτοι, ἡλιασταί τινες ἆρά γε ἢ ἄρχοντες; Ἔπειτα πότε κληροῦνται, κατὰ τὴν ἀρχὴν τοῦ ἔτους ἢ κατὰ τὴν ἑκάστοτε δικάσιμον; Τί δὲ κατ' ἀκρίβειαν ὧδε σημαίνει ἡ δοτ: ἀριθμῷ;

Πρὸς τὸ τελευταῖον ἐρώτημα τοῦτο πρότερον ἀποκρινόμενοι νομίζομεν ὅτι τὴν δοτ. ἀριθμῷ νοητέον ὡς δηλοῦσαν ἐν ὡρισμένῳ ἑκάστοτε ἀριθμῷ, διότι, ὡς γνωστόν, τὰ δικαστήρια ἐκ διαφόρου ἀριθμοῦ δικαστῶν πληροῦνται ἑκάστοτε. Οὕτω δ' ὁ νοῦς τοῦ ὅλου χωρίου ἔσται ὁ ἑξῆς: παραδιδόασι (3) δὲ (τὰ περὶ ὧν ὁ λόγος κι-

ὡς φαίνεται, προέκυψαν πρότερον μὲν τὰ γραφικὰ (Λουκ. Πράξ. Ἀπ. α' 15): ἦν τε ὄχλος ὀνομάτων ἐπὶ τὸ αὐτὸ ὡς ἑκατὸν εἴκοσιν, (Ἰω. Ἀποκαλ. γ' 4): ἔχεις ὀλίγα ὀνόματα καὶ ἐν Σάρδεσιν, ἃ οὐκ ἐμόλυναν τὰ ἱμάτια αὐτῶν (αὐτ. ια' 13): ἀπεκτάνθησαν ἐν τῷ σεισμῷ ὀνόματα ἀνθρώπων χιλιάδες ἑπτά, εἶτα δὲ τὸ ἔτι καὶ νῦν παρ' ἡμῖν κοινολεκτούμενον: νομᾶτοι ἢ ὀνομᾶτοι. (Πρ. βλ. περὶ τούτου Γ. Χατζιδάκιν ἐν Ἀθηνᾶς τόμ. Α' σελ. 251).

(1) Στήλ. 32 στίχ. 23 ἑπ. Οὕτω κατὰ τὴν τοῦ Βλασσίου ἔκδοσιν[3]. Περὶ δὲ τῶν λοιπῶν ὄρ. κατωτ. ἐν Διορθωτικοῖς ἀρ. 8.

(2) Στήλ. 33 στίχ. 6 ἑπ.

(3) Ὡς ὑποκείμενον δὲ τοῦ παραδιδόασι νοητέον ἐνθάδε οὐχὶ τοὺς ὑπηρέτας, ἀλλ' αὐτὰς τὰς ἀρχάς, ἑκάστην ἐν τῷ ἐπικληρωθέντι αὐτῇ δικαστηρίῳ, παραδιδούσας

ϐώτια) τοῖς εἰληχόσιν ἀποδιδόναι τοῖς δικασταῖς ἐν ἑκάστῳ ⟨τῷ⟩ δικαστηρίῳ (ἐν ὡρισμένῳ ἑκάστοτε) ἀριθμῷ τὰ πινάκια, ἵν' ἐκ τούτων (τῶν πινακίων δῆλον ὅτι) σκοποῦντες ἀποδιδῶσι τὸν μισθόν.

Ἐντεῦθεν δὲ πορίζόμεθα τάδε τὰ συμπεράσματα· α') ὅτι οἱ αὐτοὶ εἰληχότες τά τε πινάκια καὶ τὸν μισθὸν ἀποδιδόασι τοῖς δικασταῖς, ἐν ἑκάστῳ τῷ δικαστηρίῳ, ἐπειδὰν αὐτοῖς ᾖ δεδικασμένα τὰ ἐκ τῶν νόμων (1)· ϐ') ὅτι οὗτοι ἀποδιδόντες τὸν μισθόν, σκοποῦσιν ἑκάστου δικαστοῦ τὸ πινάκιον, ἐκ τούτου ἐξελέγχοντες τὴν ταυτότητα τοῦ τὸ τριώϐολον αἰτοῦντος· διότι, ὡς ἤδη παρετηρήσαμεν (2), τὸ σύμβολον καθ' ἑαυτὸ οὐδαμῶς ἀρκεῖ πρὸς ἀπόληψιν τοῦ μισθοῦ, ἐὰν μὴ ἅμα διὰ τοῦ πινακίου ἀποδεικνύηται ὅτι ὁ τὸ σύμϐολον ἔχων πράγματι καὶ ἐκληρώθη καὶ παρεκαθέζετο ὡς δικαστὴς ἐν τῷ λαχόντι αὐτῷ δικαστηρίῳ. Τί δὲ κυρίως τὸ σύμϐολον ἀποδείκνυσι, λέγομεν ἐν τοῖς ἑξῆς.

Πρὸς τὰ ὑπόλοιπα δ' ὅμως δύο ἐρωτήματα ἀποροῦμεν ἀσφαλοῦς ἀποκρίσεως, διότι οὔτε τι ἄλλοθέν ποθεν παρεδόθη ἡμῖν περὶ τῶν εἰληχότων τούτων, οὔτ' ἐκ τοῦ ἀριστοτελικοῦ βιϐλίου εἶνε δυνατὸν νὰ πορισθῶμεν ἀμέσως εἴδησίν τινα ὄντως σαφῆ καὶ ἀναμφισϐήτητον. Ὥστε ἀνάγκη ἔσται ἡμῖν ἵνα καταφύγωμεν εἰς εἰκασίας, πιθανὰς μὲν βεϐαίως κατὰ τὴν κρίσιν ἡμῶν, ἀλλ' εἰκασίας (3) πάντοτε, διὰ δὲ τοῦτο ἐστερημένας τοῦ ἀναγκαίου ἱστορικοῦ κύρους.

τοῖς εἰληχόσι τὰ κιϐώτια μετὰ προηγουμένην ἀρίθμησιν τῶν ἐν ἑκάστῳ πινακίων ἢ ὀνομάτων τῆς φυλῆς.

(1) Στήλ. 36 στίχ. 5.

(2) Ὅρ. Ἀθηνᾶς τόμ. ΙΔ' σ. 261-2, 274.

(3) Ἐξηνέγκομεν ἄλλοτε τὴν ὑπόθεσιν, εἰ καὶ μετὰ πλείστης ἀμφιϐολίας (Ἀθηνᾶς τομ. ΙΔ' σ. 274 σημ. 2) ὅτι εἰληχότας ἐν τῷ χωρίῳ τούτῳ (στήλ. 32 στίχ. 24) λέγων ὁ Ἀριστοτέλης, νοεῖ ἴσως τοὺς ἐμπήκτας, οἳ τοῖς ἀπολαγχάνουσιν ἀπεδίδοσαν τὰ πινάκια (στήλ. 32 στίχ. 17). Νῦν δ' ὅμως μετὰ δευτέρας φροντίδας ἀναγκαζόμεθα ἵνα τὴν ὑπόθεσιν ταύτην ἀποκρουσώμεθα ὡς ὅλως ἀπίθανον, δι' οὓς ἀκριϐῶς λόγους ἐν ἀρχῇ προετάξαμεν: α') διότι ἀδύνατον ἦν ἵν' οἱ ἐμπῆκται γιγνώσκωσι τίσι τῶν δικαστηρίων ἔλαχον κατὰ γράμματα τὰ πινάκια τῶν ἑαυτῶν φυλετῶν, ὅπως παρακολουθοῦντες αὐτοῖς κατὰ δικαστήριον ἀποδιδῶσιν ἑκάστῳ τὸ πινάκιον τὸ ἑαυτοῦ· οἱ ὗτοὶ δέκα κατὰ φυλὴν ὄντες, πάλιν ἄτοπον φαίνεται ὅτι μετέϐαινον ἀπὸ δικαστη- εἰς δικαστήριον, μετὰ τὴν λύσιν τῆς συνεδρίας ἑκάστου, ὅπως ἀποδιδῶσι τοῖς φυχις αὐτῶν τὸν μισθόν. Τοὐναντίον, κατὰ τὴν διδασκαλίαν τοῦ Ἀριστοτέλους, οἱ οἱ εἰληχότες καὶ τὸν μισθὸν καὶ τὰ πινάκια ἅμ' ἀπεδίδοσαν: ϐ') διότι οἱ ἐμπῆ-

Ἐκ τοῦ ὅλου λοιπὸν συστήματος τῆς κληρώσεως καὶ πληρώσεως τῶν ἡλιαστ. δικαστηρίων κρίνοντες, ἰδίᾳ δ' ἔχοντες ὑπ' ὄψει ὅτι κατὰ τὸ σύστημα τοῦτο ἥ τε κλήρωσις καὶ πᾶσα ἡ ἐσωτερικὴ ὑπηρεσία τῶν δικαστηρίων, σχεδὸν ἀποκλειστικῶς (1), τελεῖται δι' ἡλιαστῶν ἁπλῶν, εἰδικῶς ἐπὶ τὸ ἔργον ἕκαστον κληρουμένων, κατὰ τὴν ἑκάστοτε δικάσιμον, σφόδρα πιθανὸν ὑπολαμβάνομεν, ὅτι καὶ οἱ εἰληχότες οὗτοι πρὸς τὸ ἀποδιδόναι τοῖς δικασταῖς τὸν μισθὸν καὶ τὰ πινάκια, ἦσαν οὐχὶ ἄρχοντες (τοιοῦτοι ἄλλως οὔτε ἀναφέρονται ἐν τῷ ἀριστοτελ. βιβλίῳ, οὔτε περί τινος τῶν μνημονευομένων λέγεται ὅτι ἔργον εἶχε σὺν τοῖς ἄλλοις ἵν' ἀποδιδῷ τοῖς δικασταῖς τὰ πινάκια), ἀλλ' ἁπλοῖ ἡλιασταί, ἐπὶ τούτῳ κατὰ τὴν δικάσιμον ἑκάστην κληρούμενοι, πιθανῶς μετὰ τὸ πέρας τῆς συνεδρίας (2).

Μηδενὶ δὲ φανῇ παράδοξος ἡ λύσις αὕτη, καὶ δὴ μάλιστα διὰ τὸν λόγον ὅτι οἱ εἰληχότες λέγονται σὺν τοῖς πινακίοις ἀποδιδόντες καὶ τὸν μισθόν, διότι εἰς οὐδένα ἐντεῦθεν τὰ συμφέροντα τοῦ δημοσίου ἐξετίθεντο κίνδυνον, ἀφ' οὗ καὶ ὁ ἀριθμὸς τῶν ἐν ἑκάστῳ τῷ δικαστηρίῳ πινακίων ἦν γνωστὸς καὶ ὡρισμένος (εἴρηται δ' ἤδη ἀνωτέρω ὅτι ἀριθμῷ παραλαμβάνουσι καὶ ἀποδιδόασιν οὗτοι τὰ πινάκια), καὶ ὁ μισθὸς ἑκάστου δικαστοῦ εἰς τριώβολον ὡρισμένος, ἐν τῷ συνόλῳ ἄρα ἀνάλογος πρὸς τὸ ἄθροισμα τῶν ἀποδοτέων τοῖς δικασταῖς πινακίων, καὶ τέλος ἀφ' οὗ, παρὰ τὸν ἐκ τῶν πινακίων ἔλεγχον, τὸ τριώβολον ἑκάστῳ δικαστῇ κατεβάλλετο ἀντὶ τοῦ συμβόλου, ὧν αὖθις συμβόλων γνωστὸς ὡσαύτως καὶ ὡρισμένος ἦν ὁ ἀριθμός. Οὐδεὶς ἄρα ὑπῆρχε φόβος καταχρήσεως, τῶν εἰληχότων ἄλλως ὑποχρέων ὄντων ἵν' ἀποδιδῶσιν ἑκάστοτε τοῖς ἁρμοδίοις ἄρχουσι τοσαῦτα σύμβολα ὅσ' ἀκριβῶς τριώβολα ἔλαβον.

Ἀλλὰ παρὰ τίνων οἱ εἰληχότες ἐλάμβανον τὰ πρὸς ἀπότισιν τοῦ μισθοῦ χρήματα; Οὐδὲ περὶ τούτου οὐδὲν ἐν τῷ ἀριστοτελ. βι-

κται, ὡς εἴρηται, εἶχον ἤδη ἔργον ἕτερον, ν' ἀποδιδῶσι δῆλον δὴ τὰ πινάκια τοῖς ἀπολαχοῦσιν ὑποψηφίοις.

(1) Τῷ ὄντι, πλὴν τῶν θ' ἀρχόντων καὶ τοῦ γραμματέως τοῦ τῶν θεσμοθετῶν, ἔτι δὲ τοῦ κήρυκος, τοῦ γραμματέως τοῦ δικαστηρίου (στήλ. 34 στίχ. 2) καὶ τοῦ εἰσιοῦσι τοῖς δικασταῖς διδόντος αὐτοῖ; σύνδολον δη[μοσίᾳ] (στήλ. 32 στίχ. 14), τῶν ὑπηρετῶν ὡς εἰκὸς μὴ ὑπολογιζομένων, πάντες οἱ λοιποὶ (: ἐμπῆκται, ὁ ἐπὶ τὸ ὕδω οἱ ἐπὶ τὰς ψήφους, οἱ ἀπολαχόντες πέντε) ἦσαν ἁπλοῖ ἡλιασταί.

(2) Περὶ τούτου καὶ κατωτέρω αὖθις λέγομεν.

βλίῳ λέγεται, ἴσως δέ τις ἐπὶ τῶν ἐν αὐτῷ μόνον εἰδήσεων στηριζόμενος ἐδύνατο νὰ εἰκάσῃ ὅτι οἱ εἰληχότες οὗτοι τὰ χρήματα παρελάμβανον παρὰ τῶν ἀποδεκτῶν (1), οἵ, κατὰ τὸν Ἀνδροτίωνα (2), «ἀντὶ τῶν κωλακρετῶν ὑπὸ Κλεισθένους ἀπεδείχθησαν», περὶ ὧν δὲ κωλακρετῶν διαρρήδην παραδέδοται ὅτι ἦσαν ταμίαι τοῦ δικαστικοῦ μισθοῦ. Ἀλλά, πλὴν ὅτι ἐπὶ τῆς Κλεισθενείου μεταβολῆς (508 π. Χ.), καὶ ἐπὶ Κλεισθένους καθόλου, οὔπω οἱ δικασταὶ ἐμισθοδοτοῦντο, τοὐναντίον, ἔκ τε τοῦ Ἀριστοφάνους (3) καὶ ἐξ ὧν οἱ γραμματικοὶ (4) διδάσκουσι προκύπτει σαφῶς, ὅτι ἐπὶ Περικλέους τὸ ταμεῖον τοῦ δικαστικοῦ μισθοῦ ἦν πεπιστευμένον τοῖς κωλακρέταις, οἷς, κατὰ πᾶσαν πιθανότητα, ἀνετέθη συγχρόνως καὶ ἡ ἀπότισις τοῦ μισθοῦ τοῖς δικασταῖς, εὐθὺς ὡς ὁ Περικλῆς μισθοφόρα τὰ δικαστήρια ἐποίησεν.

Ἐπὶ Ἀριστοτέλους ὅμως πάντα ταῦτα φαίνονται μεταβεβλημένα· διότι, ὡς ἐκ τούτων σκοποῦντες εἴδομεν, τὸν μὲν μισθὸν σὺν τοῖς πινακίοις ἀποδιδόασι τοῖς δικασταῖς οὐχί τινες τῶν ἀρχόντων, ἀλλ' ἡλιασταὶ ἁπλοῖ, οἱ ἐν ἑκάστῳ τῷ δικαστηρίῳ εἰληχότες ἑκάστοτε· περὶ δὲ τῶν κωλακρετῶν, ὡς ταμιῶν τοῦ δικαστικοῦ, οὐ μόνον λόγος οὐδεὶς γίγνεται ἐν τῷ ἀριστοτελ. βιβλίῳ (5), ἀλλ' οὐδὲ τὸ παράπαν οὗτοι μνημονεύονται ἐν τῇ μακρᾷ ἱκανῶς ἀναγραφῇ (6) τῶν ἐπὶ τοῦ συγγραφέως ὑφισταμένων διαφόρων ἀρχῶν, ὅπερ πάντως ἂν ἦν παράδοξον, λόγῳ μάλιστα τῆς μεγάλης ἱστορικῆς ἐπισημότητος τῆς ἀρχῆς τῶν κωλακρετῶν, εἴπερ οὗτοι κατ' ἐκείνους ἔτι τοὺς χρόνους ἐσῴζοντο. Εὐλόγως ἄρα δυνάμεθα νὰ συναγάγωμεν τὸ συμπέρασμα, τοῦτο μὲν ἐκ τῆς σιωπῆς τοῦ Ἀριστοτέλους εἰκάζοντες, τοῦτο δὲ

(1) Κεφ. 48. 1-2.

(2) Παρ' Ἁρποκρατ. ἐν λ. ἀποδέκται.

(3) Σφηξ. 695. 724. Ὄρνισ. 1541.

(4) Σχολ. Ἀριστοφ. Σφηξ. 695. - Ὄρν. 1541. - Βεκκ. Ἀνεκδ. 275. 22. - Πρβλ. Ἡσυχ. καὶ Κανταβρ. Λεξ. ἐν λ. κωλακρέται.

(5) Ἅπαξ μόνον καὶ ἱστορικῶς μνημονεύονται οἱ κωλακρέται ἐν τῇ ἀναγραφῇ τῆς πολιτείας τοῦ Σόλωνος (Κεφ. 7. 3), κατατασσόμενοι μετὰ τοὺς ἕνδεκα: «καὶ ... μὲν ἀρχὰς ἀπένειμεν (Σόλων) ἄρχειν ἐκ πεντακοσιομεδίμνων καὶ ...ων καὶ ζευγιτῶν, τοὺς ἐννέα ἄρχοντας καὶ τοὺς ταμίας καὶ ... πωλητὰς καὶ τοὺς ἕνδεκα καὶ τοὺς κωλακρέτας, ἑκάστοις ἀνὰ ... μεγέθει τοῦ τιμήματος ἀποδιδοὺς τὴν ἀρχήν».

12-62.

ἐκ τοῦ ὅτι, ὡς ἤδη ὑπ' ἄλλων παρετηρήθη (1), οὐδεμία ὑπάρχει ἀπόδειξις περὶ τῆς μετ' Εὐκλείδην (403 π. Χ.) ὑπάρξεως τῶν κωλακρετῶν, οὐδ' εὑρέθη ἔτι ἐπιγραφὴ οὐδεμία τοῦ Δ' αἰῶνος, ἐν ᾗ οὗτοι νὰ μνημονεύωνται, ὅτι ἡ ἀρχὴ αὕτη, κατὰ ἢ μετὰ τὸ 403 π. Χ., ἢ τέλεον κατηργήθη ἢ τοὐλάχιστον ἀπεστερήθη τοῦ σπουδαιοτάτου τῶν ἔργων αὐτῆς, τῆς διαχειρίσεως δῆλον ὅτι τοῦ δικαστικοῦ ταμείου, ἀνατεθείσης ἐφεξῆς εἰς ἄλλην ἀρχήν.

Πράγματι δέ, ἐξ ὧν διδάσκει ἐπιγραφή τις τοῦ ἔτους 325/4 π. Χ., ἐν ᾗ ἐπὶ λέξει κεῖται: «τὸν δὲ μισθὸν διδόναι τοῖς δικαστηρίοις τοὺς ταμί[α]ς τῶν τῆς θεοῦ κατὰ τὸν [νό]μον» (2), ἡμεῖς τοὐλάχιστον ἀδιστάκτως πειθόμεθα ὅτι κατά τινα νόμον προηγούμενον, ἄγνωστον ἔτι πότε εἰσαχθέντα, ἀλλ' ἀκριβῶς ἐπὶ τῶν χρόνων τῆς συντάξεως τοῦ ἀριστοτελ. βιβλίου ἰσχύοντα, ἡ καταβολὴ τοῦ μισθοῦ εἰς τὰ ἡλιαστικὰ δικαστήρια (3) ἦν ἀνατεθειμένη τοῖς Ταμίαις τῆς Ἀθηνᾶς (4), οἳ βεβαίως οὐχὶ αὐτοπροσώπως, ἀλλὰ

(1) Ὅρ. Sandys ἔνθ' ἀνωτ. σ. 26 καὶ 241.—Gilbert ἐν μεταφρ. σ. 294 καὶ 509 σημ. 1 Ἔπ. δὲ καὶ τοὺς παρ' αὐτοῖς.

(2) CIA. II. 809 στίχ. 205-217, «ὅπω[ς] δ' ἂν [καὶ] αἱ σκήψεις εἰσαχθῶσι, [τοὺ]ς θεσμοθέτας παρα[πλ]ηρῶσαι δικαστήρια εἰς [ἕν]α καὶ διακοσίους τῷ [στ]ρατηγῷ τῷ ἐπὶ τὰς συμ[μ]ορίας ᾑρημένῳ, ἐν τῷ [Μ]ουνυχιῶνι μηνὶ τῇ δευ[τ]έρᾳ ἱσταμένου καὶ τῇ [π]έμπτῃ ἱσταμένου, τὸν δὲ μισθὸν διδόναι τοῖς δικαστηρίοις τοὺς ταμί[α]ς τῶν τῆς θεοῦ κατὰ τὸν [νό]μον».

(3) Εἶνε δ' ἀξία σημειώσεως καὶ ἡ φράσις τοῦ νόμου ὅτι οἱ ταμίαι τῶν τῆς θεοῦ διδόασι τὸν μισθὸν οὐχὶ τοῖς δικασταῖς, ἀλλὰ τοῖς δικαστηρίοις. Πρβλ. ἐν Ἀριστοτ. Ἀθην. Πολ. Κεφ. 62. 2: «μισθοφοροῦσι ... τὰ δικ[αστήρια] τρεῖς ὀβολούς». Ὡσαύτως Κεφ. 27. 3: «ἐποίησε δὲ καὶ μισθοφόρα τὰ δικαστήρια Περικλῆς πρῶτος»· αὐτ. δὲ μικρὸν κατωτέρω: «κατεσκεύασε μισθοφορὰν τοῖς δικαστηρίοις», κατὰ διόρθωσιν τοῦ κριτικωτάτου Blass[3], ἀντὶ τοῦ ἐν τῷ παπύρῳ πιθανώτατα ἡμαρτημένου: ΤΟΙΣ ΔΙΚΑΣΤΑΙΣ.

(4) Κεφ. 47. 1: «Πρῶτον μὲν γὰρ οἱ ταμίαι τῆς Ἀθηνᾶς εἰσὶ μὲν δέκα, κλη[ροῦται]ι δ' εἷς ἐκ τῆς φυλῆς, ἐκ πεντακοσιομεδίμνων κατὰ τὸν Σόλωνος νόμον (ἔτι γὰρ ὁ νόμος κύριός ἐστιν)· ἄρχει δ' ὁ λαχὼν κἂν πάνυ πένης ᾖ κτέ».

Ἐντεῦθεν δέ, ἐκ τῆς μεταφορᾶς δῆλον ὅτι τοῦ δικαστ. ταμείου ἀπὸ τῶν κωλακρετῶν εἰς τὴν γενικὴν ἁρμοδιότητα τῶν τῆς Ἀθηνᾶς ταμιῶν, δύνανται ἴσως νὰ ἐξηγηθῶσι καὶ τὰ παρὰ Πολυδεύκ. ἐν Η. 97 ἀδιανόητα ταῦτα, ἕνεκα τῆς φθορᾶς τοῦ κειμένου: «Ταμίαι τῆς θεοῦ κληρωτοὶ μὲν ἐκ πεντακοσιομεδίμνων ἦσαν, τὰ δὲ χρήματα παρελάμβανον τῆς βουλῆς παρούσης· ἐκαλοῦντο δ' οὗτοι κωλακρέται. Εἶχον δ' ἐξουσίαν κτέ». Ὁ δῆμος φαίνε-

διὰ τῶν εἰληχότων ἑκάστοτε διένεμον τοῖς δικασταῖς τὸν μισθόν. Καὶ δή, ἵν' ἔτι σαφέστερον εἴπωμεν, ὅτι οἱ μὲν Ταμίαι τῆς 'Αθηνᾶς **ἐδίδοσαν** τὸν μισθὸν εἰς τὰ δικαστήρια, οἱ δ' ἐν ἑκάστῳ τῷ δικαστηρίῳ εἰληχότες **ἀπεδίδοσαν** αὐτὸν τοῖς δικασταῖς (1).

'Αλλὰ τίς ὁ τῶν εἰληχότων ἀριθμὸς κατὰ δικαστήριον; Δυστυχῶς ὃ νῦν ἡμῖν ὑπόκειται σχετικὸν χωρίον (στήλ. 32, 23 ἑπ.) οὑτωσὶν ἐφθαρμένον εἶνε, ὥστ' ἀδύνατον σχεδὸν ἀποβαίνει ἵν' ἀποφήνηταί τις μετὰ πλήρους ἀσφαλείας καὶ ἂν ὅλως ὁ Ἀριστοτέλης ἐν αὐτῷ τὸν ἀριθμὸν ἐμνημόνευεν (2). Εἰκάζουσιν ὅμως σφόδρα πιθανὸν ἡμῖν φαίνεται, βέβαιον σχεδόν, ὅτι ὁ τῶν εἰληχότων ἀριθμὸς ἐμνημονεύετο (3) εἴτ' ἐν τῷ πρώτῳ χάσματι τοῦ χωρίου τούτου, εἴτε καὶ πρότερον ἔτι, ἀμέσως μετὰ τὸν σύνδεσμον δὲ, ὅτι δὲ πιθανῶς ὁ ἀριθμὸς οὗτος ἐκπεσὼν ἦν ὁ πέντε (ε') (4), οὑτωσὶν ἀναλογοῦντος ἑνὸς εἰλη-

ται εἰθισμένος ἀπὸ μακροῦ ἤδη χρόνου ἵνα συνάπτῃ τὸ ὄνομα τῶν κωλακρετῶν πρὸς τὸν δικαστικὸν μισθόν, συνεργουσῶν δ' ἴσως καὶ τῶν γνωστῶν κωμικῶν ῥήσεων τοῦ 'Αριστοφάνους (κωλαγρέτου γάλα κτλ.), ἐξηκολούθησε καὶ ἐν τοῖς ἑξῆς χρόνοις, ἀφ' οὗ δῆλον ὅτι διὰ τοῦ νεωτέρου νόμου ἡ καταβολὴ τοῦ μισθοῦ ἀνετέθη τοῖς ταμίαις τῆς 'Αθηνᾶς, ἵν' ἐνίοτε ἀποκαλῇ τούτους καὶ κωλακρέτας, ὡς διαδόχους ἐκείνων. Ἐπειδὴ δὲ ἴσως καὶ οἱ νεώτεροι κωμικοὶ ἐποιήσαντο χρῆσιν τοῦ αὐτοῦ ἀναχρονισμοῦ, οὐδὲν ἀπίθανον ὅτι ὁ Πολυδεύκης ὑπὸ τούτων κινηθεὶς ἔγραψεν: ἐκαλοῦντο δ' οὗτοι [καὶ] κωλακρέται, ἐν τοῖς μεταγενεστέροις χρόνοις, ὡς εἰκός.

(1) 'Αλλὰ καὶ ἄλλοι λόγοι πείθουσιν ἡμᾶς περὶ τοῦ ὀρθοῦ τῆς λύσεως ταύτης α') ὅτι ἀπᾴδει ὅλως τοῦ σεμνοῦ ἀξιώματος τῶν ταμιῶν τῆς 'Αθηνᾶς, ἀεὶ κληρουμένων ἐκ πενταχοσιομεδίμνων τῶν παλαιῶν, κατὰ τὸν Σόλωνος νόμον, καὶ πένητες εἰ κατέστησαν (Κεφ. 47. 1. πρβλ. Κεφ. 7. 3, 8. 1), ἵνα διανέμωσιν αὐτοπροσώπως τοῖς δικασταῖς τὸ τριώβολον· β') ὅτι ἀπᾴδει ὡσαύτως καὶ πρὸς τὴν ὅλην ἁρμονίαν τοῦ συστήματος τῆς ὀργανώσεως τῶν ἡλιαστ. δικαστηρίων, ἐν παντὶ τὴν ταχύτητα θηρεύοντος, τὸ νὰ παραδέξηταί τις ὅτι οἱ ταμίαι τῆς 'Αθηνᾶς κατὰ τὴν δικάσιμον ἑκάστην περιήρχοντο διαδοχικῶς πάντα τὰ δικαστήρια, ἕκαστον μετὰ τὴν λύσιν τῆς συνεδρίας αὐτοῦ, ἵνα διαδιδῶσι τὸν μισθὸν τοῖς δικασταῖς. 'Αλλ' ἐκτὸς τούτων, πῶς ἦν δυνατὸν αὐτοῖς ἵν' ἐκ τῶν πινακίων «σκοποῦντες ἀποδιδῶσι τὸν μισθόν», ἀφ' οὗ ταῦτα κατεῖχον οἱ εἰληχότες; Οὐδεμία ἄρα ἀμφιβολία ὑπολείπεται ὅτι οἱ αὐτοὶ εἰληχότες καὶ τὸν μισθὸν καὶ τὰ πινάκια ἀπεδίδοσαν.

(2) Ὅρ. κατωτ. ἐν Διορθωτικοῖς ἀρ. 8.

(3) Εἰκάζομεν δὲ τοῦτο σχεδὸν μετὰ βεβαιότητος, διότι καὶ ἐν τοῖς ἔμπροσθεν, ἔνθ' ὁ κατάλογος τῶν ἀρχῶν καὶ τῶν ἔργων αὐτῶν (Κεφ. 42-62), καὶ ἐν τῷ τόμῳ Δ, ὃν ὑπ' ὄψει ἔχομεν, ὁ ἀριθμὸς οὐδέποτε παραλείπεται, ἀλλ' ὁτὲ μὲν καὶ δὴ κατὰ ἵνα διὰ πλήρους δηλοῦται λέξεως, ὁτὲ δὲ διὰ γραμμάτων τοῦ ἀλφαβήτου ἁπλῶς (λ. χ. Κεφ. 43. 2, 47. 2, 48. 4, δίς, 50. 2, 51. 1-2, κτἑ.), ὧν μάλιστά τινα ἐξέπεσον ἐν τῷ πολυτίμῳ παπύρῳ (ὅρα λ. χ. Κεφ. 51. 3, 61. 5).

Βεβαίως ἐδύναντο καὶ δέκα (ι') νὰ ἦσαν οἱ εἰληχότες, ἀφ' οὗ 10 μὲν ἦσαν

χότος πρὸς δύο φυλάς, καθ' ὃν λόγον καὶ οἱ ἀπολαχόντες πέντε (στήλ. 33 στίχ. 16), περὶ ὧν εὐθὺς ἐν τοῖς ἑξῆς λέγομεν,

Ὥς περ μικρὸν ἀνωτέρω, οὕτω διὰ μικρᾶς αὖθις παρεκβάσεως, μεθοδικώτατα παρεντεθειμένης ἐν στήλ. 33 στίχ. 16-22, προστίθησί τινα ὁ Ἀριστοτέλης περὶ τῆς τῶν δικαστῶν μισθοφορᾶς, ἃ ἴσως μόλις ἐν τέλει τοῦ τόμου Δ θ' ἀνέμενέ τις νὰ ἴδῃ ἐκτιθέμενα. Εἰπὼν δῆλα δὴ ὅτι ἡ ἀρχὴ ἡ ἐφεστηκυῖα ἐν τῷ δικαστηρίῳ ἑκάστῳ, εἰσελθοῦσα εἰς τὸ ἐπικληρωθὲν αὐτῇ δικαστήριον, ἕλκει ἐξ ἑκάστου τῶν ὑπὸ τῶν ὑπηρετῶν κομισθέντων δέκα κιβωτίων πινάκιον ἕν, ὅτι δ' ἐκ τῶν πινακίων τούτων, δέκα γενομένων, « τοὺς πρώτους δ[ιακληροῖ, ἕνα μὲν] ἐπ[ὶ τὸ ὕ]δωρ, τέτταρας δὲ [ἄλλους ἐπὶ τὰς ψῆ]φους κτέ. », περὶ τῶν ὑπολοίπων πέντε, ἵνα μὴ ἐπαναλαμβάνῃ πῶς οὗτοι κληροῦνται, εὐθὺς προστίθησιν « : οἱ δὲ ἀπολαχόντ[ες π]έντε π[αρ]ὰ ΤΟΥΤ —— ἀπολαμβάνουσ[ι] ..ΤΟΓ....Α καθ' ὃ [λήψονται] τὸν μισθόν· λα[μβάνουσι δ' ἐ]ν τ[άξ]ει ὅπου ἕκασται αἱ φυλαὶ ἐν ἑ[κάσ]τῳ ⟨τῷ⟩ δικ[α]στηρίῳ ⟨ἔλαχον⟩, ἐ[πει]δὰν δικάσωσι [εὐθὺς καὶ] διαστάντες ἕκα[στοι] κατ' ὀλίγους, [β' ἢ τρ]εῖς, ἵν[α] μὴ πολλο[ὶ] εἰς ταὐτὸ συνκλ[ησθέντες ἀλ]λήλοις ἐνοχλῶσιν » (1).

Μὴ τυχὸν ἆρά γε ἐν τοῖς πρώτοις τῶν στίχων (16-18) πρόκειται περὶ τῶν διαδιδόντων τοῖς δικασταῖς τὰ τοῦ Γ σύμβολα; Διότι καὶ περὶ τούτων βεβαίως ἐποιεῖτο τὸν προσήκοντα λόγον ὁ Σταγιρίτης, ἀφ' οὗ ἐπανειλημμένως μὲν περὶ συμβόλου ὁμιλεῖ (2), ἐμφαντικῶς

τὰ παραδιδόμενα αὐτοῖς κιβώτια, κατὰ φυλὰς δέ, ὡς ἐν τοῖς ἑξῆς δειχθήσεται, καὶ ὁ μισθὸς σὺν τοῖς πινακίοις ἀπεδίδοτο τοῖς δικασταῖς. Προκρίνομεν ὅμως τὸν ἀριθμὸν 5 ἕνεκα τῶν ἐν στήλ. 33 στίχ. 18 ἐπ. προφυλάξεων κατὰ τῆς ἐνδεχομένης συνωσεως τῶν δικαστῶν, προσερχομένων ἵνα λάβωσι τὸν μισθόν. Πράγματι δὲ ἂν οἱ εἰληχότες οὗτοι ἦσαν δέκα, εἷς δῆλα δὴ πρὸς 50 δικαστὰς (λογιζομένου τοῦ συνήθους τῶν δικαστηρίων πλήθους εἰς 501, καίτοι καὶ τὰ εἰς 201 πληρούμενα δικαστήρια οὐ φαίνονται ὄντα πολλῷ σπανιώτερα, ὅτε οἱ εἰληχότες ἀνελόγουν ὡς εἷς πρὸς 20), ἦν ἂν σχεδὸν περιττὴ ἡ διάταξις ἵν' οἱ δικασταὶ προσέρχωνται διαστάντες ... κατ' ὀλίγους, [β' ἢ τρ]εῖς, ἵνα μὴ ... [ἀλ]λήλοις ἐνοχλῶσιν.

(1) Οὕτω κατὰ τὸν Blass[3], περὶ δὲ τῶν λοιπῶν ἐκδοτῶν ὅρα κατωτ. ἐν Διορθωτικοῖς ἀρ. 9.

(2) Στήλ. 34 στίχ. 37, στήλ. 35 στίχ. 2, στήλ. 36 στίχ. 2.

δὲ διδάσκει τὸ σημαντικώτατον ἐκεῖνο: ο[ὐ γὰ]ρ ἔστι λαβεῖν σ[ύ]νβολον [οὐδεν]ί, ἐὰν μὴ ψηφίζηται (1).

Ἡμεῖς τοὐλάχιστον, ἀπὸ ἱκανοῦ ἤδη χρόνου τὴν ἔννοιαν τῶν ἐφθαρμένων τούτων στίχων ἀνασκοπούμενοι, ὑπὸ δὲ τοῦ ὅλου συστήματος τῆς ὀργανώσεως τῶν ἡλιαστικῶν δικαστηρίων διδασκόμενοι, κατελήξαμεν εἰς τὸ συμπέρασμα τόδε: ὅτι ἐν μὲν τοῖς πρώτοις στίχοις 16 - 18 πρόκειται περὶ τῶν κλήρῳ ἑκάστοτε λαγχανόντων ἡλιαστῶν, τῶν ἔργον ἐχόντων ἵνα διαδιδῶσι τοῖς δικασταῖς τὰ πρὸς ἀπόληψιν τοῦ τριωβόλου σύμβολα, οὓς ὁ Ἀριστοτέλης, αὐτοῖς ἴσως τοῖς ῥήμασι τοῦ νομοθέτου χρώμενος, ἀπολαχόντας καλεῖ· ἐν δὲ τοῖς ἑπομένοις στίχοις 18 - 22, οὐχὶ πλέον περὶ τῶν ἀποδιδόντων τοῖς δικασταῖς αὐτὸ τὸ τριώβολον (διότι περὶ τούτων, τῶν εἰληχότων δῆλα δή, ἐγένετο ἤδη ὁ προσήκων λόγος ἐν τῇ ἡγουμένῃ στήλ. 32 στίχ. 23 - 27), ἀλλὰ περί τε τοῦ μέρους (2) ἢ τμήματος, ὅπου οἱ δικασταὶ κατὰ φυλὰς διακρινόμενοι ἔμελλον τὸν μισθὸν ν' ἀπολαμβάνωσι, καὶ περὶ τοῦ ἀριθμοῦ καθ' ὃν οἱ ἐκ τῆς φυλῆς ἑκάστης φυλέται ὤφειλον κατ' ὀλίγους προσέρχεσθαι, ἵνα μὴ ἐνοχλῶσιν ἀλλήλοις, κατὰ τὴν ἀπόληψιν τοῦ μισθοῦ. Προσέτι δ' ὅτι τοῖς αὐτοῖς μὲν

(1) Εἶν' ἀληθὲς ὅτι οἱ K.-W³ τῷ Teusch (De sort. iud. apud Athen. σ. 43 σημ. 2) πεισθέντες, ἀντὶ σύ[ν]βολον ἀνέγνωσαν ὧδε [τριώ]βολον, δοξάζοντες ὅτι τοῦτ' ἀπαιτεῖ ὁ νοῦς τοῦ χωρίου. Ἀλλὰ πλὴν ὅτι, ὡς ἤδη παρετηρήσαμεν ἀνωτέρω (Ἀθηνᾶς τόμ. ΙΔ' σ. 257 σημ. 3), τῇ ἀναγνώσει ταύτῃ μάχεται μὲν ὁ γὰρ προηγούμενος, πολλῷ δ' ἔτι σφοδρότερον μάχονται καὶ τὰ ἐν τέλει τοῦ τόμου Δ ἀριστοτελικὰ ῥήματα: «ἔ[π]ειτα πάλιν τιμῶσι, ἂν δέῃ τιμῆσαι, τὸν αὐτὸν τρόπον ψηφιζόμενοι, τὸ μὲν **σύμβολον ἀποδιδόντες**, βακτηρίαν δὲ πάλιν παραλαμβάνοντες», αὐτὸ τὸ πρᾶγμα μετὰ μείζονος ἐπιστάσεως μελετώμενον, σαφῶς δείκνυσιν, ὅτι ἡ γνησία γραφὴ εἶνε σύνβολον. Τῷ ὄντι γνωστοῦ ὄντος ὅτι ὁ μισθὸς ἀπετίνετο μετὰ τὴν λύσιν τοῦ δικαστηρίου, ἀφ' οὗ ἄρα πάντες οἱ δικασταὶ ἐψηφίζοντο, τίνι τρόπῳ πλέον ἐδύνατο ν' ἀκριβωθῇ τίνες ὡρισμένως τῶν δικαστῶν οὐκ ἐψηφίσαντο, ὅπως στερηθῶσι τοῦ τριωβόλου; Τοὐναντίον, διὰ τῆς τοῦ φιλολογωτάτου Βλασσίου ἀναγνώσεως, ὑπὲρ ἧς ἄλλως καὶ αὐτὸς ὁ πάπυρος λαμπρῶς μαρτυρεῖ, αἴρεται πᾶσα ἀπορία, ἅμα δὲ δείκνυται καὶ τίς ὁ τοῦ συμβόλου κύριος σκοπός: ἐπειδὴ δῆλον ὅτι οὐδενὶ ἔστι λαβεῖν σύμβολον, ἐὰν μὴ ψηφίζηται, πᾶς ἄρα δικαστής, ἐὰν ἔχῃ τὸ σύμβολον, δι' αὐτοῦ τούτου ἀποδείκνυσιν ὅτι ἐνέβαλε τὴν ψῆφον αὐτοῦ. Κατ' ἀκολουθίαν τριωβόλου σύμβολον πρὸς τοῦτο κυρίως εἰπεῖν ἦν χρήσιμον, ὅτι δι' αὐτοῦ ὁ ·χων ἀπεδείκνυ νομίμως ὅτι ἐπετέλεσεν ἄχρι τέλους τὸ καθῆκον αὐτοῦ, ὅτι του- καὶ ἐψηφίσατο. Ὅρα δὲ καὶ ἃ κατωτέρω λέγομεν.

Στήλ. 36 στίχ. 6 ἐπ. «ἀπολαμβάνουσιν τὸν μισθὸν ἐν τῷ **μέρει** οὗ ·ν ἕκαστοι.»

πρώτοις στίχ. 16-18 συναπτέον τά τ' ἐν στήλ. 34 στίχ. 35 ἐπ., κατὰ παρέμβασιν αὖθις ἐκτιθέμενα, ἅμα δὲ καὶ τὰ ἐν στήλ. 36 στίχ. 2-4, φανερῶς εἰς τὰ σύμβολα ἀφορῶντα, ἐν ᾧ οἱ ἐφεξῆς στίχ. 18-22 τῆς αὐτῆς στήλ. 33 μόνον πρὸς τὰ ἐν τέλει τοῦ ἀριστοτελικοῦ βιβλίου (στήλ. 36 στίχ. 5 ἐπ.) δύνανται νὰ ἔχωσιν ἀναφοράν.

Καὶ νῦν ἐξετάσωμεν κεχωρισμένως τούτων ἑκάτερα.

Ἦν ἤδη γνωστὸν ἐκ τῶν Γραμματικῶν (πλὴν ὅτι οὗτοι, εἴτε διότι οὐδέποτ' ἔσχον τὴν ὑπομονὴν ἵν' ἀναγνῶσιν ὁλόκληρον τὸν τόμον Δ τῆς ἀριστοτελ. Ἀθην. Πολιτείας, εἴτε καὶ ἀναγνόντες αὐτόν, ὅμως οὐδὲν ἐδυνήθησαν ἵνα νοήσωσι, διὰ δὲ τοῦτο κάκιστα πάντα πάντες σχεδὸν συνέχεαν τὰ δικαστικὰ πράγματα), ὅτι οἱ δικασταὶ ἐξιόντες ἀπεδίδοσάν τι, σύμβολον καλούμενον, ἵν' ἀντὶ τούτου κομίσωνται τὸν μισθόν. Πάντες δὲ διδάσκουσιν ὅτι τὸ σύμβολον τοῦτο ἐδίδοτο εἰσιοῦσι τοῖς δικασταῖς εἰς τὸ δικαστήριον, κατὰ τοὺς μὲν παρὰ τῶν δημοσίων ὑπηρετῶν (1), κατὰ τοὺς δέ, ὀρθότερον λέγοντας, παρὰ τῆς ἐπὶ τούτῳ εἰληχυίας ἀρχῆς (2). Εἰσὶ δὲ καί τινες, οἳ πάνυ ἀτόπως τὸ σύμβολον τοῦτο συνέχεαν πρὸς τὴν βακτηρίαν (3) ἢ τὸ δικαστικὸν πινάκιον (4).

Ὅτι οἱ δικασταὶ εἰσιόντες ἐλάμβανον σύμβολόν τι, τὸ ἀξίωμα ἐμφαῖνον τοῦ δικαστοῦ, οὐδαμῶς εἶνε πρέπον ν' ἀμφιβάλληται, διότι καὶ ὁ Δημοσθένης σαφῶς μαρτυρεῖ περὶ τούτου ἐν τῷ λόγῳ τῷ περὶ τοῦ στεφάνου (§ 210) καὶ ὁ Ἀριστοτέλης διαρρήδην ἐν τῇ Ἀθην. Πολιτείᾳ (στήλ. 32 στίχ. 12 ἐπ.) διδάσκει ὅτι ἕκαστος δικαστής, «ἐπειδὰν εἰσέλθῃ, παραλαμβάνει σύνβολον δημοσίᾳ παρὰ τοῦ εἰληχότος ταύτην τὴν ἀρχήν». Ἐκ τῶν χωρίων ὅμως τούτων οὐδαμῶς ἕπεται, ὃ πάντες σχεδὸν οἱ γραμματικοὶ (5) ἐδίδαξαν, διδάσκεται δ' ἔτι καὶ νῦν, ἀλλ' ὅλως ἀναποδείκτως, ὅτι τοῦτο δῆθεν τὸ σύμβολον ἦν ὃ ἀντιδιδόντες οἱ δικασταί, μετὰ τὴν λύσιν τοῦ δικαστηρίου, ἀπελάμβανον τὸ τριώβολον.

(1) Φώτ. καὶ Σουΐδ. ἐν λ. βακτηρία καὶ σύμβολον.

(2) Σχολ. (Junt.) Ἀριστοφ. Πλοῦτ. 277 (σ. 340 a 40).

(3) Σχόλ. Ἀριστοφ. Πλοῦτ. 277 (σ. 340 b 4 ἐπ.)

(4) Βεκκ. Ἀνεκδ. σ. 300. 32. Κανταβριγ. Λεξ. ἐν λ. πινάκιον. Ὅρα δὲ καὶ ἐν Ἀθηνᾶς τόμ. ΙΔ' σ. 257 σημ. 5.

(5) Φώτ. καὶ Σουΐδ. ἐν λ. βακτηρία καὶ σύμβολον. Σχολ. Ἀριστοφ. Πλοῦτ. 277 (σ. 340 a 40). Ἐτυμ. Μ. ἐν λ. σύμβολον.

Τοὐναντίον, ἐκ τῆς πλήρους νῦν περὶ τούτων ἀριστοτελικῆς διδασκαλίας σαφῶς δείκνυται, ὅτι δύο ἦσαν τὰ σύμβολα, ὧν τὸ μέν, ἀγνώστου ἔτι ἡμῖν εἴδους καὶ σχήματος, ἐδίδοτο εἰσιοῦσι τοῖς δικασταῖς εἰς τὸ δικαστήριον, τὸ δὲ χ]αλκοῦν, κατὰ τὴν τοῦ Κενυῶνος ἀνάγνωσιν, ἐδιδοτ' αὐτοῖς σχεδὸν εἰπεῖν ἐξιοῦσιν, ἀφ' οὗ δῆλον ὅτι ἕκαστος δικαστὴς ἐψηφίζετο, ἀπεδίδου δὲ καὶ τὴν δικαστικὴν βακτηρίαν, οὐδὲν ἔτι οὖσαν χρήσιμον. Ἀλλὰ πλὴν τούτων καὶ ἄλλως ἔτι διέφερον τὰ σύμβολα ταῦτα, ὡς ἐκ τοῦ αὐτοῦ ἀριστοτελικοῦ βιβλίου πειθόμεθα. Πρῶτον μὲν κατὰ τὸν σκοπόν· διότι τὸ τοῖς εἰσιοῦσι μὲν διδόμενον σύμβολον, ἐπὶ ἐπιδείξει τῆς τε βαλάνου καὶ τῆς βακτηρίας (1), ἀπεδείκνυ ἁπλῶς ὅτι ὁ τοῦτο ἔχων κέκτηται ἐν ὡρισμένῳ δικαστηρίῳ τὴν τοῦ δικαστοῦ ἰδιότητα, νομίμως κτησάμενος αὐτήν, ἐν ᾧ τὸ ἕτερον, τὸ πρὸς ἀπόληψιν δῆλον ὅτι τοῦ Γ (: τριωβόλου) σύμβολον, ἦν τὸ νόμιμον γνώρισμα ὅτι ὁ τούτου κάτοχος, ἀπηλλαγμένος ἤδη τῆς βακτηρίας, ἐπετέλεσεν ὄντως τὸ καθῆκον αὐτοῦ, ὅτι τουτέστι καὶ ἐψηφίσατο (2). Εἶτα, ὡς πρὸς τοὺς διαδιδόντας τοῖς

(1) Στήλ. 32 στίχ. 15-16.

(2) Τῷ ὄντι ὁ δικαστὴς μόνον ἀφ' οὗ ἐξενέγκῃ τὴν ἑαυτοῦ γνώμην, δύναται νὰ θεωρῆται ὡς διαπεράνας τὸ ἔργον αὐτοῦ· ἐν τοῖς πολυπληθέσιν ὅμως ἡλιαστικοῖς δικαστηρίοις, ἐπειδὴ πάμπολλοι μὲν ἦσαν οἱ δικασταί, ἡ δ' ἀπόφασις, ὅπως νόμιμος ᾖ, ἐπάναγκες ἦν ἵνα ᾖ ἀποτέλεσμα τῆς γενικῆς ἁπάντων ψηφοφορίας, ἔδει νὰ ἐξευρεθῇ τρόπος τις, ὥστε πάντες μὲν ἀνεξαιρέτως νὰ ψηφίζωνται, πᾶς δ' οἷος δήποτε παραλιπὼν νὰ πράξῃ τοῦτο, διὰ δὲ τοῦτο αἴτιος ἀταξίας ἢ καὶ ἀκυρότητος ἴσως τῆς διαδικασίας γενόμενος, παραχρῆμα καὶ κατ' ὄνομα νὰ φωρᾶται. Οὐδεὶς δέ, πιστεύομεν, θ' ἀντείπῃ ἡμῖν ὅτι τὸ ἀποτέλεσμα τοῦτο δὲν ἐπετυγχάνετο ἀσφαλῶς διὰ τοῦ περὶ οὗ ὁ λόγος ἑτέρου συμβόλου. Τῷ ὄντι, ὅτι μὲν δικαστὴς εἷς ἢ πλείονες οὐκ ἐψηφίσαντο ἀναντιρρήτως ἀπεδείκνυτο ἐκ τῆς διαριθμήσεως τῶν εἰς τοὺς ἀμφορέας ἐμβληθεισῶν ψήφων, γνωστοῦ ἑκάστοτε ὄντος τοῦ ἐν ἑκάστῳ τῷ δικαστηρίῳ ὅλου πλήθους τῶν δικαστῶν, τίς δὲ ἢ τίνες οἱ μὴ ψηφισάμενοι, ἀναντιλέκτως ὡσαύτως ἀπεδείκνυτο διά τε τῶν διαδοθέντων συμβόλων καὶ τῶν ἐν τοῖς κιβωτίοις πινακίων, τοῖς παραδοθεῖσι τοῖς εἰληχόσιν ἀποδιδόναι τοῖς δικασταῖς τα πινάκια. Πράγματι, οἱ μὴ ψηφισάμενοι ἐστεροῦντο συμβόλου, τοῦτο δὲ μὴ ἔχοντες οὐ μόνον τὸν μισθόν, ἀλλ' οὐδὲ τὰ πινάκια αὐτῶν ἐδύναντο ν' ἀπολάβωσι, διότι ἐκ τούτων σκοποῦντες οἱ εἰληχότες ἀποδιδόασι τὸν μισθόν. Κατ' ἀκολουθίαν πάντα τὰ ἐν τοῖς κιβωτίοις ὑπολειφθέντα πινάκια, μετὰ τὴν τῶν λοιπῶν ἀπόδοσιν, ὡς εἰκός, τοῖς ὄντως ψηφισαμένοις ἀντὶ τοῦ ...μβόλου, δὲν ἐδύναντο ἢ ν' ἀνήκωσι τοῖς παραλιποῦσι νὰ ψηφίσωνται δικασταῖς, οἳ ...στοὶ μὲν ἤδη κατ' ἀριθμὸν ἐκ τῆς διαριθμήσεως τῶν ψήφων γενόμενοι (στήλ. 35 ...χ. 28 ἑπ.), νῦν καὶ κατ' ὄνομα ἐφωρῶντο. Ὥστε καὶ διὰ ταῦτα ἔτι προσῆκον εἶνε ... ἡ ῥῆσις: ο[ὐ γὰ]ρ ἔστι λα[β]εῖν σ[ύ]νβολον [οὐδεν]ί, ἐὰν μὴ ψηφίζη... σημαντικωτάτη ὑπολαμβάνηται, ἅτε δὴ δηλωτικὴ οὖσα λεπτομερειῶν πολυτίμων

δικασταῖς ἑκάτερον τῶν συμβόλων τούτων· διότι, ἐν ᾧ περὶ τοῦ πρώτου οὐδεμίαν εὐτυχῶς ἀπορίαν καταλείπει ὁ πάπυρος ὅτι ὁ τοῦτο διδοὺς ἦν εἷς τις, ὁ ταύτην εἰληχὼς τὴν ἀρχὴν (στήλ. 32 στίχ. 14-15), περὶ τοῦ ἑτέρου, ἕνεκα τῆς φθορᾶς τοῦ κειμένου, ἀπορεῖται ἔτι παρὰ τίνος ἢ τίνων ἐνεχειρίζετο, πότε δὲ καὶ πῶς ἀκριβῶς συνέβαινε τοῦτο, ἴσως δὲ καὶ ἂν ὅλως περὶ τούτων ἁπάντων ὁ μέγας τῆς Ἀθην. Πολιτείας συγγραφεὺς ἐποιεῖτο τὴν προσήκουσαν μνείαν (1).

Ἀλλ' ἦν ποτε δυνατὸν ὁ Ἀριστοτέλης, ὁ οὑτωσὶ κατὰ λεπτὸν ἑρμηνεύσας ἡμῖν τὰ περὶ τῶν πινακίων καὶ τῶν ταῦτα ἀποδιδόντων εἰληχότων τοῖς δικασταῖς, νὰ παραλίπῃ νὰ διαλάβῃ περὶ τῶν διαδιδόντων ἐν καιρῷ τῷ δέοντι τὸ τοῦ τριωβόλου σύμβολον, ἀφ' οὗ τοῦτο τηλικαύτην εἶχε τὴν σπουδαιότητα, οὐχ ἁπλῶς χρήσιμον ὂν πρὸς τὴν τοῦ μισθοῦ ἀπόληψιν, ἀλλ' ἰδίᾳ καὶ μάλιστα πρὸς ἔλεγχον καὶ εὕρεσιν κατ' ὄνομα πάντων τῶν τυχὸν παραλιπόντων νὰ ψηφίσωνται δικαστῶν; Ποῦ δὲ ταῦτα δύνανται μᾶλλον νὰ κεῖνται ἢ ἐν οἷς νῦν χάσμασι τοῦ παπύρου (στήλ. 33 στίχ. 16-18, στήλ. 34 στίχ. 35 ἑπ.) ὡς ὑπάρξαντά ποτε ὑπολαμβάνομεν, διὸ καὶ συμπληροῦμεν κατ' εἰκασίαν (2), ἀφ' οὗ καὶ τὰ συμφραζόμενα καὶ ἡ ὅλη οἰκονομία καὶ ἀλληλουχία τοῦ ἀριστοτελικοῦ λόγου καὶ τέλος αὐτὰ τὰ ἴχνη τοῦ παπύρου, καθ' ὅσον σῴζονται, οὕτω σαφῶς συνηγοροῦσιν ὑπὲρ τῆς εἰκασίας ἡμῶν;

Καθ' ἡμᾶς λοιπὸν ἐν τῷ πρώτῳ μέρει τοῦ χωρίου τούτου (στήλ.

πρὸς ἀκριβῆ γνῶσιν τῆς ἀττ. δικονομίας. Παρασημειωτέον δ' ὅτι οἱ δικασταὶ προσεκαλοῦντο καὶ διὰ τοῦ κήρυκος ἵν' ἄρξωνται διαψηφίζεσθαι (πρβλ. στήλ. 35 στίχ. 14 ἑπ.), ὅτι δ' οὐδόλως ἀπίθανον εἶνε ὅτι πρὸ τῆς διαριθμήσεως τῶν ψήφων, ἢ μᾶλλον, πρὶν οἱ ὑπηρέται ἄρωσι τὸν ἀμφορέα (αὐτόθ. στίχ. 22 ἑπ.) ὁ αὐτὸς κῆρυξ, πρὸς ἄρσιν πάσης τυχὸν προφάσεως, καὶ αὖθις ἐκήρυσσε τὸ παρ' Ἀριστοφάνει ἐν Σφηξ. 752 ἕτερον κήρυγμα: «τίς ἀψήφιστος; ἀνιστάσθω».

(1) Σημειωτέον δ' ὅτι, ὥσπερ τὰ δικαστικὰ ἐν γένει σκεύη ἀεὶ ἐπὶ τὸ βέλτιον μετεβάλλοντο (ὅρα Ἀθηνᾶς τόμ. ΙΔ' σ. 258, ὡσαύτως δ' αὐτόθι τὴν σημ. 1), οὕτω τινὰ τούτων καὶ νεωστὶ ὅλως εἰσήγοντο. Τοιοῦτο δέ τι δοξάζομεν περὶ τοῦ ἑτέρου συμβόλου, τοῦ διδομένου δῆλα δὴ μετὰ τὸ ψηφίζεσθαι, εἰσαχθέντος ὡς φαίνεται ἐν μεταγενεστέροις χρόνοις, πιθανώτατα μετὰ τὸ 403 π. Χ., ἐν πάσῃ δὲ περιπτώσει συγχρόνως μ τῆς ὑπὸ Ἀριστοτέλους εἰκονιζομένης θαυμασίας ὀργανώσεως τῶν ἡλιαστικῶν δικαστηρίων, ἧς, ὡς πᾶς τις ὁρᾷ, ἀποτελεῖ μέρος οὐσιῶδες καὶ ἀχώριστον.

(2) Ὅρ. κατωτ. ἐν Διορθωτικοῖς ἀρ. 9 καὶ 10.

33 στίχ. 16-18) ὁ Ἀριστοτέλης διδάσκει τίνες εἰσὶν οἱ διαδιδόντες τοῖς δικασταῖς τὰ τοῦ τριωβόλου σύμβολα, σαφῶς δὲ λέγει ὅτι οὗτοί εἰσιν οὐχί τινες ἄρχοντες, ἀλλ' ἠλιασταὶ ἁπλῶς, πέντε τὸν ἀριθμόν, κλήρῳ ἑκάστοτε ἐν ἑκάστῳ τῷ δικαστηρίῳ ὑπὸ τῆς ἐφεστηκυίας ἀρχῆς καθιστάμενοι, καὶ δὴ ὡρισμένως οἱ μετὰ τὴν διακλήρωσιν τῶν πρώτων πέντε, τουτέστι τοῦ ἐπὶ τὸ ὕδωρ καὶ τῶν ἐπὶ τὰς ψήφους τεττάρων, ὑπολειπόμενοι ἐν τῷ κιβωτίῳ ἕτεροι πέντε, οὓς διὰ τοῦτο ἀπολαχόντας καλεῖ (1).

Ἐννοεῖται δ' ὅτι ὥσπερ οἱ εἰληχότες ἀριθμῷ παρελάμβανον τὰ τοῖς δικασταῖς ἀποτιστέα τριώβολα, οὕτω καὶ οἱ ἀπολαχόντες, ἀριθμῷ ὡσαύτως, ἀπελάμβανον τὰ τοῦ Γ σύμβολα, ἀκριβῶς ἰσάριθμα πρὸς τοὺς μέλλοντας ἑκάστοτε ψηφίζεσθαι δικαστάς, ὧν, ὡς εἰκός, γνωστὸς αὖθις καὶ ὡρισμένος ἦν ὁ ἀριθμὸς κατὰ τὴν συνεδρίαν ἑκάστην.

Οὐδὲ τὸ δημόσιον δὲ οὐδένα διέτρεχε κίνδυνον ἕνεκα τῆς ὑπὸ ἰδιωτῶν διαδόσεως τῶν τοῦ Γ συμβόλων, τὸ μὲν διότι ταῦτα ἁπλᾶ σύμβολα ὄντα, οὐχὶ δὲ νομίσματα, ἐστεροῦντο πάσης ἔξω τοῦ δικαστηρίου ἀνταλλακτικῆς ἀξίας, τὸ δὲ καὶ μάλιστα διότι ἐδίδοντο μέν, ὡς εἴρηται, μετ' ἀρίθμησιν, οὐδενὶ δ' οὐδαμῶς ἦσαν ἑτέρῳ χρήσιμα ἀλλ' ἢ μόνον τοῖς ψηφισαμένοις δικασταῖς, ὧν τὰ πινάκια εὕρηντο ἤδη ἐγκεκλεισμένα ἐν τοῖς ἑτέροις κιβωτίοις, τοῖς παραδοθεῖσι τοῖς εἰληχόσιν ἀποδιδόναι τοῖς δικασταῖς ἐν ἑκάστῳ τῷ δικαστηρίῳ τὰ πινάκια. Ὥστε πᾶς φόβος καταχρήσεως ἐξέλειπε, μία δὲ μόνον ὑποψία ἴσως ἐναπέμενε, τῆς κατὰ χάριν δῆλον ὅτι δόσεως τοῦ συμβόλου εἰς δικαστὴν μὴ ψηφισάμενον· ἀλλὰ καὶ αὕτη ἦν ἥκιστα πιθανή, τοῦτο μὲν ἕνεκα τοῦ θαυμασίου συστήματος τῆς κληρώσεως, ἀποκλείοντος πᾶσαν προπαρασκευὴν ἢ συνεννόησιν μεταξὺ δικαστῶν, ἀρχῶν ἢ διαδίκων, τοῦτο δὲ καὶ διὰ τὸν τρόπον τῆς εὐθὺς μετὰ τὸ

(1) Εἶνε δὲ παρατηρήσεως ἄξιον ὅτι ὁ Ἀθηναῖος νομοθέτης, ὥσπερ ἀεὶ καὶ ἁπανταχοῦ οὕτω καὶ ἐνταῦθα, ἀκόλουθος ἑαυτῷ, τηρεῖ αὐστηρῶς τὸν θεμελιώδη κανόνα τῆς μεταξὺ τῶν φυλῶν ἰσοτιμίας· διότι τὰ δέκα πινάκια, ἐξ ὧν πάντες οὗτοι κληροῦνται, ἐκ τοῦ κιβωτίου τῆς φυλῆς ἑκάστης ἕλκονται, πασῶν οὕτω τῶν φυλῶν συνεισφερουσῶν ... ι φυλέτην πρὸς ταῦτα τὰ ἔργα. Εἶνε δ' ὅλως ἀδιάφορον εἰς τίνας ἑκάστοτε φυλὰς ...πιπτε ν' ἀνήκωσιν οἱ ἀπολαχόντες, διότι ἡ πρὸς τοὺς δικαστὰς ἐγχείρισις τῶν ...λων, ὡς μετ' οὐ πολὺ μέλλομεν νὰ ἴδωμεν, ἐτελεῖτο οὐχὶ κατὰ φυλάς, ἀλλ' ἀδια- ...καθ' ὅσον ἕκαστος ἐψηφίζετο.

ψηφίζεσθαι ἐγχειρίσεως τοῦ συμβόλου, περὶ οὗ δὲ τρόπου λέγομεν ἐν τοῖς ἑξῆς.

Ἀλλὰ παρὰ τίνος οἱ ἀπολαχόντες ἀπελάμβανον τὰ τοῦ Γ σύμβολα; Δυστυχῶς τὸ χωρίον ἐν τῷ μέρει τούτῳ (στήλ. 33 στίχ. 16 ἐν τέλει) φαίνεται ἀνηκέστως ὡς εἰπεῖν κατεστραμμένον, διότι ἓν μόνον Τ . . . . . . σῴζεται, καὶ τοῦτο τίς οἶδεν ἂν ὅλως ἀσφαλές. Ὥστε μαντικὸς μόνον ἀνὴρ ἐδύνατ' ἂν ἴσως ν' ἀποκαταστήσῃ τὸ ἀριστοτελικὸν ῥῆμα, ἀλλὰ καὶ οὗτος ἄνευ ἀποδείξεως. Ὅμως εἰκάζων τις ἐκ τοῦ ὅλου συστήματος δύναταί πως, νομίζομεν, εὐλόγως νὰ τοπάσῃ ὅτι ὁ τὰ σύμβολα τοῖς ἀπολαχοῦσι διδοὺς ἦν ἄρχων τις, ἴσως ὁ ἐφεστηκὼς ἐν τῷ δικαστηρίῳ ἑκάστῳ, ὃς καὶ διεκλήρου, πρὸ τῶν ἀπολαχόντων πέντε, τόν τε ἐπὶ τὸ ὕδωρ καὶ τοὺς ἐπὶ τὰς ψήφους τέτταρας (1). Ἴσως ὅμως οὐδ' ἐμνημονεύετο ὧδε τὸ τοῦ ἄρχοντος ὄνομα, ἀλλ' ἄλλο τι ἦν γεγραμμένον (2).

Καὶ νῦν ἴδωμεν πῶς καὶ πότ' ἀκριβῶς οἱ ἀπολαχόντες διεδίδοσαν τὰ τοῦ τριωβόλου σύμβολα· διότι οὕτω μόνον ἔσται δυνατὴ ἡ συμπλήρωσις τοῦ ἑτέρου ἐν στήλ. 34 στίχ. 35 ἑπ. καταλελωβημένου χωρίου, ἐν ᾧ, κατά τε τὸν σοφώτατον Βλάσσιον καὶ κατὰ τὴν ἀσθενῆ γνώμην ἡμῶν, ὁ Ἀριστοτέλης ἐποιεῖτο τὴν προσήκουσαν μνείαν περὶ αὐτῶν. Πρὸς τοῦτο δ' ὅμως ἀναγκαῖον εἶνε ἵν' ὑπομνήσωμεν τὰ κατὰ τὴν ψηφοφορίαν, ἅτε δὴ ἄμεσον σχέσιν ἔχοντα πρὸς τὰ σύμβολα ταῦτα. Τῷ ὄντι, ἔχωμεν ὑπ' ὄψιν ἀεὶ τὴν πολύτιμον ῥῆσιν: οὐ γὰρ ἔστι λαβεῖν σύνβολον οὐδενί, ἐὰν μὴ ψηφίζηται.

Ὁ Ἀριστοτέλης διδάσκει ὅτι «ἐπειδὰν εἰρημένοι ὦσιν οἱ λόγοι», οἱ ἐπὶ τὰς ψήφους λαχόντες, «παραδιδόασιν ἑκάστῳ τῶν δικαστῶν δύο ψήφους, τετρυπημένην καὶ πλήρη, φανερὰς ὁρᾶν τοῖς ἀντιδίκοις, ἵνα μήτε πλήρεις μήτε τετρυπημένας ἀμφοτέρας λαμβάνωσι» (3), διεξερχόμενος δὲ τὸν τρόπον, καθ' ὃν

(1) Τοιοῦτο δέ τι ὑποπτεύομεν, διότι καὶ οἱ διὰ τῶν εἰληχότων διδόντες τὸν μισθὸν τοῖς δικαστηρίοις ἦσαν ἄρχοντες, καὶ ὁ εἰσιοῦσι τοῖς δικασταῖς διδοὺς τὸ πρῶτον σύμβολον ἄρχων λέγεται εἶναι: ὁ ταύτην εἰληχὼς τὴν ἀρχήν. Ἔπειτα, ἀφ' οὗ μετ' ἀρίθμησιν παρεδίδοντο τοῖς ἀπολαχοῦσι τὰ σύμβολα, εὔλογον εἶνε ν εἰκάσῃ τις ὅτι ἄρχων τις ἦν ὁ τοῦτο ποιῶν.

(2) Ὅρα κατωτ. ἐν Διορθωτικοῖς ἀρ. 9.

(3) Στήλ. 34 στίχ. 30-35.

ἕκαστος δικαστὴς ἐκ τοῦ λυχνείου τὰς ψήφους λαμβάνων, ὀφείλει ἐμβάλλειν αὐτὰς εἰς τοὺς ἀμφορέας, λέγει: «ὁ δὲ δικαστ[ὴς] λα[μβάνων](1) ἐκ τοῦ λυχνείου τὰς ψήφους, πιέζων τὸ λυ[χνεῖον] τῆς ψήφου καὶ οὐ δεικνύων [τ]οῖς ἀ[γωνιζο]μένοις οὔτε τὸ τετρυπημέ[ν]ον [οὔτε τ]ὸ πλῆρες, ἐνβάλλει τὴν μὲν κυ[ρία]ν εἰς [τὸν χαλ]κοῦν ἀμφορέα, τὴν δὲ ἄκυρο[ν ε]ἰς [τὸν ξύλ]ινον» (2). Ἐκ τούτων ὅμως ἕπεται ὅτι ὁ δικαστής, προσερχόμενος ἵνα ψηφίσηται, εἶχεν ἐνεργούσας ἀμφοτέρας τὰς χεῖρας· διότι οὕτω μόνον ἐδύνατο, ἀφ' οὗ ἀμφοτέρας τὰς ψήφους συγχρόνως ἐλάμβανε, νὰ ψηφίζηται μὴ δεικνύων τοῖς ἀγωνιζομένοις μήτε τὸ τετρυπημένον μήτε τὸ πλῆρες ἑκατέρας τῶν ψήφων (3). Ἐν τοιαύτῃ δὲ περιπτώσει εὐλόγως ἐρωτᾶται: ἡ δὲ βακτηρία ποῦ ἐν τῷ μεταξὺ κεῖται ἢ τίνι παραδέδοται; Εἰ δ' ὅτε ὁ δικαστὴς ἐψηφίζετο μηκέτι τὴν βακτηρίαν εἶχε, πότ' ἀκριβῶς καὶ τίνι ἀπεδίδου αὐτήν;

Πρὸς τὰ ἐρωτήματα ταῦτα, οὐχὶ περιεργίας χάριν ἢ ἁπλῶς καὶ εἰκῇ προτιθέμενα, ἀλλ' ἀναγκαιότατα ὄντα πρός τε κατανόησιν τοῦ πράγματος καὶ συμπλήρωσιν, εἰ δυνατόν, τοῦ περὶ οὗ ἡμῖν ὁ λόγος δεινῶς ἐφθαρμένου χωρίου (στήλ. 34 στίχ. 35 ἐπ.), νομίζομεν ὅτι συλλογιστικῶς δυνάμεθα ὡς ἑξῆς ν' ἀπαντήσωμεν.

Οἱ δικασταὶ τὰς ψήφους λαμβάνουσιν, ἕκάστος ἀνὰ δύο, εὐθὺς ὡς περατωθῇ ἡ συζήτησις, ἤ, ὡς ὁ Ἀριστοτέλης λέγει, «ἐπειδὰν εἰρημένοι ὦσιν οἱ λόγοι», ταύτας δὲ λαμβάνοντες βεβαίως ἔτι ἐν χερσὶν ἔχουσι τὰς βακτηρίας, ἀφ' οὗ οὐδὲν ἀπ' ἀρχῆς μέχρι τῆς τῶν ψήφων παραδόσεως (4) λέγεται περὶ ἀποδόσεως τῶν βακτηριῶν. Εἶνε δέ τι οὐχὶ ἀσήμαντον ἡ τούτων ἀπόδοσις· διότι, ὡς ἐν τέλει τοῦ τόμου $\overline{Δ}$ βλέπομεν, ὁ Ἀριστοτέλης διαρρήδην ἐπαναλαμβάνει ὅτι, ἐπικειμένης συζητήσεως περὶ τῆς τιμήσεως, οἱ δικασταὶ τὸ μὲν σύμ-

(1) Οὕτω, κατ' ἐνεστῶτα, τὴν μετοχὴν γράφομεν, ἀντὶ τῆς ὑπὸ τοῦ Blass[3] συμπληρώσεως: λα[βὼν ἅμα], τῶν K-W[3] ἐκδόντων ἁπλῶς λα[βὼν] σὺν τῇ παρατηρήσει: «post βων duae litterae fuerint necesse est, sed nihil est quod addatur». Εἶν' ἀληθὲς ὅτι παρὰ τὴν πρώτην συλλαβὴν λα, περατοῦσαν τὸν πρῶτον στίχον ἔδει νὰ ὑπάρχῃ καὶ τὸ μ (λαμ), ἀλλ' ἴσως τοῦτο ἠφανίσθη.

Στήλ. 35 στίχ. 16 ἐπ.

Ὅρα ἡμέτ. Ἑρμηνευτ. εἰς Κανταβριγ. Λεξ. ἐν Ἀθηνᾶς τόμ. ΙΓ' σ. 37 2, ἔνθ' εὐρυτέρως διεξηγούμεθα τὸ πρᾶγμα.

Στήλ. 34 στίχ. 35.

[illegible] ἀποδιδόασι, παραλαμβάνουσι δὲ πάλιν τὴν βακτηρίαν, ἵν' ὡς [illegible], ταύτην ἐν χερσὶν ἔχοντες, ἀκροάσωνται αὖθις τῶν ἀντιδίκων, ἐγωνιζομένων τὸ ἔσχατον περὶ τῆς τιμήσεως.

Ἀλλά, καὶ μετὰ τὴν διάδοσιν τῶν ψήφων, ἱκανὸς ἔτι χρόνος παρέρχεται, ἄχρι ἂν οἱ δικασταὶ ἄρξωνται διαψηφίζεσθαι· διότι, ὡς αὐθις διαρρήδην ἐν τῷ ἀριστοτελικῷ βιβλίῳ κεῖται (1), «ἐπειδὰν δὲ διαψηφίζεσ[θαι] μέλ[λ]ωσιν [οἱ δικα]στα[ί], ὁ κῆρυξ ἀγορ[εύ]ει πρῶτον, ἂν ἐ[π]ισκή[πτων]ται οἱ ἀντίδικοι ταῖς μαρτυρίαις· [ο]ὐ γὰρ [ἔστιν] ἐπισκήψασθαι, ὅτα[ν] ἄρ[ξω]νται διαψη[φίζεσ]θαι». Κατ' ἀκολουθίαν, ἐπειδὴ οἱ ἀντίδικοι ἐδύναντο νὰ δηλῶσι κατὰ τὰς περιστάσεις ἑκάστοτε ὅτι ἐπισκήπτονται ταῖς μαρτυρίαις, οὕτω δὲ κατ' ἀνάγκην ἐπηκολούθει καὶ ποιά τις συζήτησις, ἔστω καὶ συντομωτάτη, περὶ τῶν λόγων τῆς ἐπισκήψεως (2), οἱ δικασταὶ ὤφειλον ἔτι νὰ ἔχωσιν ἐν χερσὶ τὴν βακτηρίαν, ἀχώριστον ἔμβλημα οὖσαν τῆς δικαστικῆς ἐξουσίας αὐτῶν.

Κατὰ ταῦτ' ἄρα οἱ δικασταί, ἕως ἂν ὁ κῆρυξ ἀνακηρύξῃ τὸ ἔννομον ἐκεῖνο κήρυγμα (3): «ἡ τε[τρυπη]μένη τοῦ πρότερον λ[έγο]ν[το]ς, ἡ [δ]ὲ πλή[ρης το]ῦ ὕστερον λέγοντος», μεθ' ὃ μόνον ἤρχοντο διαψηφίζεσθαι, ἐξηκολούθουν ἔτι φέροντες ἢ μᾶλλον ὤφειλον ἔτι φέρειν ἐν χερσὶ τὴν βακτηρίαν.

Καὶ νῦν νομίζομεν ὅτι ὑπὸ τούτων φωτιζόμενοι, δυνάμεθα νὰ ὁρίσωμεν πότ' ἀκριβῶς ἡ βακτηρία ἀπεδίδοτο. Τῷ ὄντι, ἐπειδὴ οἱ δικασταὶ ἄχρις ἂν μὲν ἄρξωνται διαψηφίζεσθαι, ὤφειλον ἔτι νὰ ἔχωσι τὴν βακτηρίαν, τούτων δ' ἕκαστος προσερχόμενος ἵνα ψηφίσηται, κρατῶν ἄρα ἑκατέραν τῶν ψήφων δι' ἑκατέρας τῶν χειρῶν, ἠδυνάτει ἔτι νὰ φέρῃ αὐτήν, ἀνάγκη νὰ παραδεξώμεθα ὅτι ἕκαστος δικαστὴς τὴν μὲν βακτηρίαν ἀπεδίδου ἀμέσως πρὸ τῆς ἐμβολῆς τῆς ἑαυτοῦ ψήφου εἰς

(1) Στήλ. 35 στίχ. 10 ἑξ.
(2) Περὶ τούτων θὰ διαλάβωμεν ἄλλοτε σὺν Θεῷ εἰδικῶς καὶ κατὰ διέξοδον. Ὅρα [illegible] ἑρμηνεύοντας τὸ Κωνσταντ. Λεξ. ἐν λ. ἐπίσκημμα καὶ ἐπίσκη- [illegible] τόμ. ΙΓ' σ. 16 ἑξ.
(3) Στήλ. 35 στίχ. 14 ἑξ. Ἐπιβ. αὐτόθ. στιχ. 31-34. Πρβλ. Αἰσχ. κ. Τιμ. [illegible] ἐκρίνετο ..., ὁ δὲ κῆρυξ ὁ νυνὶ παρεστηκὼς ἐμοὶ ἐπ[illegible] ὑμᾶς τὸ ἐκ τοῦ νόμου κήρυγμα, «τῶν ψήφων ἡ τετρυπημέ[νη ὅτῳ δοκεῖ] πεπορνεῦσθαι Τίμαρχον, ἡ δὲ πλήρης, ὅτῳ μή», τί ἂν ἐ[illegible]

τὸν ἀμφορέα, ὅτι δὲ ψηφισάμενος, ἐλάμβανε παραχρῆμα τὸ τοῦ Γ σύμβολον, μόνον νόμιμον γνώρισμα ὃν ὅτι ὁ κάτοχος ἐψηφίσατο, διὰ δὲ τοῦτο ἐπινοηθέν, ἵ[να] ψηφί[ζωντ]αι ἅπαντες (1).

Τούτων δ' οὑτωσὶ νοουμένων, γενομένου δ' ἅμα δεκτοῦ ὅτι οἱ ἀπολαχόντες πέντε ἦσαν οἱ διδόντες τοῖς δικασταῖς ψηφιζομένοις τὰ τοῦ Γ σύμβολα, οὐδαμοῦ ἀλλαχοῦ ἢ ἐν στήλ. 34, ἐν τῷ μεταξὺ τῶν στίχ. 35-37 ὑπάρχοντι χάσματι, εἶνε δυνατὸν ὁ 'Αριστοτέλης νὰ ἐποιεῖτο τὸν λόγον περί τε τῆς ἐγχειρίσεως τῶν συμβόλων καὶ περὶ ἀναλήψεως τῶν βακτηριῶν, ὡς καὶ ὁ Βλάσσιος ἤκασεν, ὀρθότατα συνδυάσας τὰ ἐκπεσόντα πρός τε τὰ ἐν στήλ. 33 στίχ. 16 καὶ ἑξ. κείμενα καὶ πρὸς τὰ ἐν στήλ. 36 στίχ. 2 ἑπ.

'Αλλὰ καὶ ἄλλως πειθόμεθα ὅτι περὶ τῶν ἀπολαχόντων πέντε ἐγίγνετο καὶ αὖθις λόγος ἐν τῷ τόμῳ Δ, μετὰ τὴν πρώτην περὶ αὐτῶν ῥητὴν καὶ ἀναντίλεκτον μνείαν ἐν στήλ. 33 στίχ. 16 καὶ ἑξ. Συλλογιζόμεθα δὲ ὡς ἑξῆς:

'Ο 'Αριστοτέλης διδάξας ἤδη ἐν στήλ. 33 στίχ. 10 ἑπ. ὅτι ἐκ τῶν δέκα ἡλιαστῶν, οὓς ἐκ τῆς φυλῆς ἑκάστης κληροῖ ἡ ἀρχὴ ἡ ἐφεστηκυῖα ἐν τῷ δικαστηρίῳ ἑκάστῳ, ἕνα μὲν τούτων διακληροῖ ἐπὶ τὸ ὕδωρ, τέτταρας δ' ἄλλους ἐπὶ τὰς ψήφους, ὅτι δὲ τοὺς ὑπολοίπους ἢ ἀπολαχόντας πέντε ὁρίζει πρός τι ἔργον ἕτερον (καθ' ἡμᾶς πρὸς τὸ διαδιδόναι τοῖς δικασταῖς τὰ τοῦ Γ σύμβολα), βεβαίως δὲν ἐδύναντο ἢ τῷ ἑαυτοῦ συστήματι ἑπόμενος, νὰ ἐπαναλάβῃ αὖθις κατὰ τὴν αὐτὴν τάξιν καὶ ἐν τόπῳ τῷ προσήκοντι τὸν περὶ αὐτῶν λόγον, διεξηγούμενος τί οὗτοι περαιτέρω πράττουσιν. Πράγματι δὲ τῇ αὐτῇ ἀεὶ μεθόδῳ καὶ τάξει στοιχῶν οὕτω καὶ ποιεῖ· διότι, ὡς ἐν τοῖς ἑξῆς βλέπομεν, πρῶτον μὲν ἐν στήλ. 33 στίχ. 36 ἑπ. διδάσκει πότε ὁ ἐπὶ τὸ ὕδωρ ἐπιλαμβάνει τὸν τῆς κλεψύδρας αὐλίσκον καὶ τί καθόλου ποιεῖ, εἶτα δὲ κατωτέρω ἐν στήλ. 34 στίχ. 29 ἑπ., πότε καὶ πῶς οἱ ἐπὶ τὰς ψήφους παραδιδόασι ταύτας τοῖς δικασταῖς. Περὶ δὲ τοῦ ἔργου τῶν ἀπολαχόντων πέντε . . . . . ; Εἶνε δυνατὸν νὰ παραδεξώμεθα ὅτι περὶ τούτου οὐδένα ὅλως λόγον ἐποιεῖτο ...ξῆς; Βεβαίως οὔ. Ποῦ δὲ μᾶλλον ὁ 'Αριστοτέλης ἐδύνατο νὰ ...ὰ περὶ τοῦ ἔργου τῶν ἀπολαχόντων ε' ἢ ἐν τῷ μόνῳ ἐφεξῆς ...ῳ χάσματι, τῷ ἐν στήλ. 34 στίχ. 35-37, ὡς ἰσχυριζο-

...κατωτ. ἐν Διορθωτικοῖς ἀρ. 10.

βολον ἀποδιδόασι, παραλαμβάνουσι δὲ πάλιν τὴν βακτηρίαν, ἵν' ὡς εἰκός, ταύτην ἐν χερσὶν ἔχοντες, ἀκροάσωνται αὖθις τῶν ἀντιδίκων, ἀγωνιζομένων τὸ ἔσχατον περὶ τῆς τιμήσεως.

Ἀλλά, καὶ μετὰ τὴν διάδοσιν τῶν ψήφων, ἱκανὸς ἔτι χρόνος παρέρχεται, ἄχρι ἂν οἱ δικασταὶ ἄρξωνται διαψηφίζεσθαι· διότι, ὡς αὖθις διαρρήδην ἐν τῷ ἀριστοτελικῷ βιβλίῳ κεῖται (1), «ἐπειδὰν δὲ διαψηφίζεσ[θαι] μέλ[λ]ωσιν [οἱ δικα]στα[ί], ὁ κῆρυξ ἀγορ[εύ]ει πρῶτον, ἂν ἐ[π]ισκή[πτων]ται οἱ ἀντίδικοι ταῖς μαρτυρίαις· [ο]ὐ γὰρ [ἔστιν] ἐπισκήψασθαι, ὅτα[ν] ἄρ[ξω]νται διαψη[φίζεσ]θαι». Κατ' ἀκολουθίαν, ἐπειδὴ οἱ ἀντίδικοι ἐδύναντο νὰ δηλῶσι κατὰ τὰς περιστάσεις ἑκάστοτε ὅτι ἐπισκήπτονται ταῖς μαρτυρίαις, οὕτω δὲ κατ' ἀνάγκην ἐπηκολούθει καὶ ποιά τις συζήτησις, ἔστω καὶ συντομωτάτη, περὶ τῶν λόγων τῆς ἐπισκήψεως (2), οἱ δικασταὶ ὤφειλον ἔτι νὰ ἔχωσιν ἐν χερσὶ τὴν βακτηρίαν, ἀχώριστον ἔμβλημα οὖσαν τῆς δικαστικῆς ἐξουσίας αὐτῶν.

Κατὰ ταῦτ' ἄρα οἱ δικασταί, ἕως ἂν ὁ κῆρυξ ἀνακηρύξῃ τὸ ἔννομον ἐκεῖνο κήρυγμα (3): «ἡ τε[τρυπη]μένη τοῦ πρότερον λ[έγο]ν[το]ς, ἡ [δ]ὲ πλή[ρης το]ῦ ὕστερον λέγοντος», μεθ' ὃ μόνον ἤρχοντο διαψηφίζεσθαι, ἐξηκολούθουν ἔτι φέροντες ἢ μᾶλλον ὤφειλον ἔτι φέρειν ἐν χερσὶ τὴν βακτηρίαν.

Καὶ νῦν νομίζομεν ὅτι ὑπὸ τούτων φωτιζόμενοι, δυνάμεθα νὰ ὁρίσωμεν πότ' ἀκριβῶς ἡ βακτηρία ἀπεδίδοτο. Τῷ ὄντι, ἐπειδὴ οἱ δικασταὶ ἄχρις ἂν μὲν ἄρξωνται διαψηφίζεσθαι, ὤφειλον ἔτι νὰ ἔχωσι τὴν βακτηρίαν, τούτων δ' ἕκαστος προσερχόμενος ἵνα ψηφίσηται, κρατῶν ἄρα ἑκατέραν τῶν ψήφων δι' ἑκατέρας τῶν χειρῶν, ἠδυνάτει ἔτι νὰ φέρῃ αὐτήν, ἀνάγκη νὰ παραδεξώμεθα ὅτι ἕκαστος δικαστὴς τὴν μὲν βακτηρίαν ἀπεδίδου ἀμέσως πρὸ τῆς ἐμβολῆς τῆς ἑαυτοῦ ψήφου εἰς

(1) Στήλ. 35 στίχ. 10 ἑπ.

(2) Περὶ τούτων θὰ διαλάβωμεν ἄλλοτε σὺν Θεῷ εἰδικῶς καὶ κατὰ διέξοδον. Ὅρα δ' ἃ ἤδη ἠκάσαμεν ἑρμηνεύοντες τὸ Κανταβρ. Λεξ. ἐν λ. ἐπίσκημμα καὶ ἐπίσκηψις ἐν Ἀθηνᾶς τόμ. ΙΓ' σ. 16 ἑπ.

(3) Στήλ. 35 στίχ. 14 ἑπ. Ἐπιθ. αὐτόθ. στίχ. 31-34. Πρβλ. Αἰσχ. κ. Τιμάρχ. § 79: «εἰ . . . ἐκρίνετο . . . , ὁ δὲ κῆρυξ ὁ νυνὶ παρεστηκὼς ἐμοὶ ἐπ ρώτα ὑμᾶς τὸ ἐκ τοῦ νόμου κήρυγμα, «τῶν ψήφων ἡ τετρυπημέν ὅτῳ δοκεῖ πεπορνεῦσθαι Τίμαρχον, ἡ δὲ πλήρης, ὅτῳ μή», τί ἂν ἐψη φίσασθε;»

τὸν ἀμφορέα, ὅτι δὲ ψηφισάμενος, ἐλάμβανε παραχρῆμα τὸ τοῦ Γ σύμβολον, μόνον νόμιμον γνώρισμα ὂν ὅτι ὁ κάτοχος ἐψηφίσατο, διὰ δὲ τοῦτο ἐπινοηθέν, ἵ[να] ψηφί[ζωντ]αι ἅπαντες (1).

Τούτων δ' οὑτωσὶ νοουμένων, γενομένου δ' ἅμα δεκτοῦ ὅτι οἱ ἀπολαχόντες πέντε ἦσαν οἱ διδόντες τοῖς δικασταῖς ψηφιζομένοις τὰ τοῦ Γ σύμβολα, οὐδαμοῦ ἀλλαχοῦ ἢ ἐν στήλ. 34, ἐν τῷ μεταξὺ τῶν στίχ. 35-37 ὑπάρχοντι χάσματι, εἶνε δυνατὸν ὁ Ἀριστοτέλης νὰ ἐποιεῖτο τὸν λόγον περί τε τῆς ἐγχειρίσεως τῶν συμβόλων καὶ περὶ ἀναλήψεως τῶν βακτηριῶν, ὡς καὶ ὁ Βλάσσιος ἤκασεν, ὀρθότατα συνδυάσας τὰ ἐκπεσόντα πρός τε τὰ ἐν στήλ. 33 στίχ. 16 καὶ ἑξ. κείμενα καὶ πρὸς τὰ ἐν στήλ. 36 στίχ. 2 ἑπ.

Ἀλλὰ καὶ ἄλλως πειθόμεθα ὅτι περὶ τῶν ἀπολαχόντων πέντε ἐγίγνετο καὶ αὖθις λόγος ἐν τῷ τόμῳ Δ, μετὰ τὴν πρώτην περὶ αὐτῶν ῥητὴν καὶ ἀναντίλεκτον μνείαν ἐν στήλ. 33 στίχ. 16 καὶ ἑξ. Συλλογιζόμεθα δὲ ὡς ἑξῆς:

Ὁ Ἀριστοτέλης διδάξας ἤδη ἐν στήλ. 33 στίχ. 10 ἑπ. ὅτι ἐκ τῶν δέκα ἡλιαστῶν, οὓς ἐκ τῆς φυλῆς ἑκάστης κληροῖ ἡ ἀρχὴ ἡ ἐφεστηκυῖα ἐν τῷ δικαστηρίῳ ἑκάστῳ, ἕνα μὲν τούτων διακληροῖ ἐπὶ τὸ ὕδωρ, τέτταρας δ' ἄλλους ἐπὶ τὰς ψήφους, ὅτι δὲ τοὺς ὑπολοίπους ἢ ἀπολαχόντας πέντε ὁρίζει πρός τι ἔργον ἕτερον (καθ' ἡμᾶς πρὸς τὸ διαδιδόναι τοῖς δικασταῖς τὰ τοῦ Γ σύμβολα), βεβαίως δὲν ἐδύναντο ἢ τῷ ἑαυτοῦ συστήματι ἑπόμενος, νὰ ἐπαναλάβῃ αὖθις κατὰ τὴν αὐτὴν τάξιν καὶ ἐν τόπῳ τῷ προσήκοντι τὸν περὶ αὐτῶν λόγον, διεξηγούμενος τί οὗτοι περαιτέρω πράττουσιν. Πράγματι δὲ τῇ αὐτῇ ἀεὶ μεθόδῳ καὶ τάξει στοιχῶν οὕτω καὶ ποιεῖ· διότι, ὡς ἐν τοῖς ἑξῆς βλέπομεν, πρῶτον μὲν ἐν στήλ. 33 στίχ. 36 ἑπ. διδάσκει πότε ὁ ἐπὶ τὸ ὕδωρ ἐπιλαμβάνει τὸν τῆς κλεψύδρας αὐλίσκον καὶ τί καθόλου ποιεῖ, εἶτα δὲ κατωτέρω ἐν στήλ. 34 στίχ. 29 ἑπ., πότε καὶ πῶς οἱ ἐπὶ τὰς ψήφους παραδιδόασι ταύτας τοῖς δικασταῖς. Περὶ δὲ τοῦ ἔργου τῶν ἀπολαχόντων πέντε . . . . . ; Εἶνε δυνατὸν νὰ παραδεξώμεθα ὅτι περὶ τούτου οὐδένα ὅλως λόγον ἐποιεῖτο

ἑξῆς; Βεβαίως οὔ. Ποῦ δὲ μᾶλλον ὁ Ἀριστοτέλης ἐδύνατο νὰ τὰ περὶ τοῦ ἔργου τῶν ἀπολαχόντων ε' ἢ ἐν τῷ μόνῳ ἐφεξῆς ήλῳ χάσματι, τῷ ἐν στήλ. 34 στίχ. 35-37, ὡς ἰσχυριζο-

ⁱⁿα κατωτ. ἐν Διορθωτικοῖς ἀρ. 10.

μεθα; Ἔπειτα, ἐὰν μὴ οἱ ἀπολαχόντες ε′ ἦσαν οἱ διδόντες τοῖς δικασταῖς τὰ σύμβολα μετὰ τὸ ψηφίζεσθαι, τότε παρὰ τίνων διεδίδοντο ταῦτα; Τίς δὲ δύναται νὰ πιστεύσῃ ὅτι ὁ Ἀριστοτέλης εἰπὼν τὸ δηλωτικώτατον ἐκεῖνο: ο[ὐ γὰ]ρ ἔστι λα[β]εῖν σ[ύ]νβολον [οὐδεν]ί, ἐὰν μὴ ψηφίζηται, παρέλιπεν ὅλως νὰ διδάξῃ τίνες οἱ διδόντες τὰ σύμβολα, πότε οὗτοι δὲ καὶ τίσιν ἐδίδοσαν ταῦτα;

Ὥστε καὶ διὰ τούτους ἔτι τοὺς λόγους, εἰς τὸ αὐτὸ αὖθις συμπέρασμα καταλήγομεν, ὅτι τουτέστιν ἐγίγνετο μὲν λόγος ἐν τοῖς ἑξῆς περὶ τοῦ ἔργου τῶν ἀπολαχόντων ε′, ἐγίγνετο δὲ κατ' ἀνάγκην ἐν στήλ. 34 στίχ. 35-37.

Μετὰ τὰ ἤδη διειλημμένα, ὀλίγα τινὰ μόνον ἡμῖν ὑπολείπονται, ἀφορῶντα εἰς τὴν ἀπόληψιν τοῦ μισθοῦ.

Εἴπομεν ὅτι οἱ εἰληχότες, πέντ' ἐν ἑκάστῳ τῷ δικαστηρίῳ κατὰ πᾶσαν πιθανότητα ὄντες, ἔργον ἔχουσιν ἵνα, μετὰ τὴν λύσιν τοῦ δικαστηρίου, ἀποδιδῶσι τοῖς δικασταῖς τὰ πινάκια, σὺν αὐτοῖς δὲ καὶ ἐκ τούτων τὴν τοῦ δικαστοῦ ἑκάστου ταυτότητα σκοποῦντες, καὶ τὸν μισθόν, ὃν παραλαμβάνουσι παρὰ τῶν ταμιῶν τῆς Ἀθηνᾶς. Προσέθεμεν δὲ εἰκάζοντες ὅτι οἱ ἐξ ἡλιαστῶν εἰληχότες οὗτοι φαίνονται κληρούμενοι μᾶλλον μετὰ τὸ πέρας τῆς δίκης, τουτέστιν εὐθὺς μετὰ τὴν δημοσίευσιν τῆς ἀποφάσεως, ὡς νῦν οἱ τὰ δικαστικὰ πράττοντες λέγομεν. Διὰ δύο δὲ λόγους προήχθημεν εἰς τὴν εἰκασίαν ταύτην· α′) διότι ὁ Ἀριστοτέλης οὐδὲν ἄχρι τοῦ μέρους τούτου (στήλ. 32 στίχ. 23 ἑπ.) διδάσκει περὶ τοῦ χρόνου καὶ τοῦ τρόπου καθ' ὃν οὗτοι κληροῦνται· σαφῶς δὲ εἴδομεν ὅτι καὶ ἐν ᾧ ἔτι τόπῳ μνημονεύει τοὺς εἰληχότας, κατὰ παρέκβασιν τοῦτο ποιεῖ· β′) διότι, ὡς ἤδη παρετηρήσαμεν (1), ὁ Ἀθηναῖος νομοθέτης, κατὰ κανόνα, δὸς εἰπεῖν ἀπαράβατον, οὕτω πως ἀεὶ τὰ τῶν κληρώσεων ἐν τοῖς δικαστηρίοις διατίθησιν, ὥστε οὐδεμία, οὐδ' ἡ ἐλαχίστη ἐν τῷ μεταξὺ χρόνῳ νὰ χορηγῆται τοῖς δικασταῖς ἢ τοῖς διαδίκοις ἢ καὶ αὐταῖς ταῖς ἀρχαῖς εὐκαιρία πρὸς καταστρατήγησιν τοῦ νόμου καὶ καθόλου εἰπεῖν πρὸς διαφθοράν (2).

(1) Ὅρα Ἀθηνᾶς τόμ. ΙΔ′ σ. 261.

(2) Ἴσως τις ἀντιπαρατηρήσῃ ὅτι ἐπὶ τῶν ἀπολαχόντων ε′ παραβιάζεται οὗτος ὁ κανών, διότι, ἐν ᾧ ἐν ἀρχῇ τῆς συνεδρίας κληροῦνται, μόλις περὶ τὸ τέλος, ψηφιζομένῳ ἑκάστῳ, διαδιδόασι τὰ σύμβολα. Ἀλλὰ πλὴν ὅτι οὐδαμῶς προκύπτει ἐκ τοῦ

Ἀλλ' ὁπότε δή ποτε κἂν τιθῶμεν κληρουμένους τοὺς εἰληχότας, βέβαιον εἶνε ὅτι οὗτοι, λυθείσης τῆς συνεδρίας, παραλαμβάνουσι τὰ ἐν τῷ δικαστηρίῳ 10 κιβώτια, ἐπιγεγραμμένα πάντα γράμμα τὸ αὐτό, ἕκαστον δὲ περιέχον τὰ πινάκια τῶν τῆς αὐτῆς φυλῆς φυλετῶν, ἵνα κατὰ τὰ νενομισμένα προβῶσιν εἰς τὴν ἀπόδοσιν τοῦ τε μισθοῦ καὶ τῶν πινακίων τοῖς δικασταῖς.

Νῦν δ' ὅμως ἐρωτᾶται: οἱ δ' εἰληχότες ποῦ ταῦτα ἀποδιδόασιν; Ἔπειτα, πάντες οἱ εἰληχότες ὁμοῦ ἢ εἰς μιᾷ ἢ δυσὶ ταῖς φυλαῖς (καθ' ὅσον ἕκαστος 5 ἢ 10 ὑποτίθησιν εἶναι τοὺς εἰληχότας); Τέλος δέ, ἐπειδὴ τοῦ τε μισθοῦ καὶ τῶν πινακίων ἡ ἀπόδοσις τελεῖται κατὰ φυλάς, τίνι ἑκάστοτε τρόπῳ ὁρίζεται τίς τῶν εἰληχότων τίνι ἢ τίσι τῶν φυλῶν μέλλει ταῦτα ν' ἀποδιδῷ;

Τὰς πρὸς τὰ ἐρωτήματα ταῦτα ἀποκρίσεις νομίζομεν ὅτι εἶνε δυνατὸν ἡμῖν ἵν' ἀνεύρωμεν τοῦτο μὲν ἐν τοῖς τελευταίοις στίχοις τοῦ ἀριστοτελικοῦ βιβλίου: «ἀπολαμβάνουσι τὸν μισθὸν ἐν τῷ **μέρει** οὗ **ἔλαχον** ἕκαστοι», τοῦτο δὲ ἐν στήλ. 33 στίχ. 16-22, ἔνθα φέρονται τάδε, κατὰ τὴν τοῦ Blass[3] συμπλήρωσιν: «λα[μ-βάνουσι δ' ἐ]ν τ[άξ]ει ὅπου ἕκασται αἱ φυλαὶ ἐν ἑ[κάσ]τῳ ⟨τῷ⟩ δικ[α]στηρίῳ ⟨ἔλαχον⟩, ἐ[πει]δὰν δικάσωσι [εὐθὺς καὶ] διαστάντες ἕκα[στοι] κατ' ὀλίγους, [β' ἢ τρ]εῖς, ἵν[α] μὴ πολλο[ὶ] εἰς ταὐτὸ συνκλ[ῃσθέντες ἀλ]λήλοις ἐνοχλῶσιν» (1).

Κατὰ ταῦτα λοιπόν, ἐὰν μὲν ὡς μέρος (2) τὸ τμῆμα νοήσωμεν, τμήματα δὲ τοσαῦτα ἐν ἑκάστῳ τῷ δικαστηρίῳ ὑπάρχοντα (5 ἢ 10),

σχετικοῦ ἀριστοτελικοῦ χωρίου (στήλ. 33 στίχ. 16 ἐπ.) ὅτι ἐν ᾧ χρόνῳ οὗτοι κληροῦνται ἅμ' ἀνακηρύσσονται καὶ τὰ ὀνόματα αὐτῶν, τὸ τῶν ἀπολαχόντων ἔργον οὕτω δημοσίᾳ καὶ πολλῶν ἐποπτευόντων τελεῖται, ὥστ' ἐκλείπει πᾶς φόβος διαφθορᾶς· ἄλλως εἰσὶ 5, κοινῇ δὲ τὰ σύμβολα διαδιδόασιν, πρόσθες δ' ὅτι ἐὰν δῶσι τὸ σύμβολον ἑνὶ ἢ πλείοσι δικασταῖς μὴ ψηφισαμένοις, εὐθέως φωραθήσονται διὰ τῆς διαριθμήσεως τῶν ἐν τῷ ἀμφορεῖ ψήφων, εὑρεθησομένων ὀλιγωτέρων καὶ τοῦ ἐν τῷ δικαστηρίῳ γνωστοῦ πλήθους τῶν δικαστῶν καὶ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν ὑπ' αὐτῶν τούτων τῶν ἀπολαχόντων διαδοθέντων συμβόλων.

(1) Ὅρα κατωτ. ἐν Διορθωτικοῖς ἀρ. 9.

(2) Χρῆται δὲ τῇ λέξει ὁ Ἀριστοτέλης κατὰ πληθ. ἀριθμ.: μέρη ἐν τῇ σημασίᾳ ⟨το⟩ῦ τμήματα, καὶ ἀλλαχοῦ τῆς Ἀθην. Πολιτείας· πρβλ. Κεφ. 21. 4: «διένειμε δὲ ⟨τὴ⟩ν χώραν κατὰ δήμους τριάκοντα μέρη». Κεφ. 30. 3. «τοὺς δ' ἑκατὸν ⟨ἄν⟩δρας διανεῖμαι . . . τέτταρα μέρη». Κεφ. 58 2: «καὶ δεῖ τοῦτον (τὸν ⟨πο⟩λέμαρχον) λαβόντα καὶ διανείμαντα δέκα μέρη». Κεφ. 63. 4: «νενέ⟨μη⟩νται γὰρ κατὰ φυλὰς δέκα μέρη οἱ δικασταί». Ἀλλὰ δὶς ἔτι καθ' ἑν.

ὅσοι οἱ εἰληχότες, κανονικῶς δὲ καὶ τὸ ῥ. «ἔλαχον» ἑρμηνεύσωμεν, ὡς δηλοῦν τουτέστι τὸ τοῦ κληροῦσθαι ἀποτέλεσμα, ἀβιάστως καταλήγομεν εἰς τὸ συμπέρασμα, ὅτι ὁ Ἀθηναῖος νομοθέτης, ἀκόλουθος ἑαυτῷ, ἀεὶ δῆλα δὴ μεριμνῶν ἵνα μηδεὶς μηδὲν προειδῇ ἐν τοῖς δικαστηρίοις, μηδὲ γίγνηται κακουργία μηδεμία περὶ τὰ ἔργα τῶν εἰληχότων, διαρρήδην ὥριζεν ὅτι, ἐν ἑκάστῳ τῷ δικαστηρίῳ, λυθείσης τῆς συνεδρίας, εὐθὺς ὁ ἄρχων ὁ ἐφεστηκὼς προβαίνει εἰς τὴν κατὰ μέρη ἢ τμήματα κλήρωσιν τῶν φυλῶν, πιθανῶς δὲ καὶ τῶν εἰληχότων εἰς ἕκαστον μέρος, ὅτι δ' οἱ δικασταί, τούτων γενομένων, «διαστάντες ἕκα[στοι] κατ' ὀλίγους, [β' ἢ τρ]εῖς, ἵν[α] μὴ πολλο[ὶ] εἰς ταὐτὸ συνκλ[ῃσθέντες ἀλ]λήλοις ἐνοχλῶσιν», «ἀπολαμβάνουσι τὸν μισθὸν ἐν τῷ **μέρει** οὗ **ἔλαχον** ἕκαστοι», ἤ, ὅπερ ταὐτό, ἐν τῷ μέρει «ὅπου ἕκασται αἱ φυλαὶ ἐν ἑ[κάσ]τῳ ⟨τῷ⟩ δικ[α]στηρίῳ (ἔλαχον)». Εἴδομεν δ' ἐν τοῖς ἡγουμένοις ὅτι ἡ λ. μέρος, ἐν τῷ περὶ οὗ ἡμῖν ὁ λόγος χωρίῳ, οὔτε εἰς τὰ ἐν Κεφ. 63. 4 ἀναφερόμενα «δέκα μέρη» δύναται κατ' οὐδένα τρόπον ν' ἀναφέρηται, οὔτε εἰς τὰς δέκα φυλάς, μάλιστα ἕνεκα τοῦ ῥ. ἔλαχον.

Ἓν ἔτι ὑπολείπεται ἡμῖν ζήτημα πρὸς ἐξέτασιν, ἄλυτον ἔτι πρὸ μικροῦ νομιζόμενον, ἂν ὁ τοῖς δικασταῖς καταβαλλόμενος μισθὸς ἦν τριώβολον τῆς ἡμέρας ἑκάστης, ὥσπερ Λύκῳ τῷ ἥρωϊ, κατὰ τὴν μαρτυρίαν ἐνίων γραμματικῶν (1), ἢ τριώβολον τῆς δίκης ἑκάστης, ὡς ἦν ἂν εἰκάσαι ἐξ ὧν ὁ Λουκιανὸς (ἢ ὅστις ἄλλος) παίζων διδάσκει ἐν Δὶς κατηγορουμένῳ ἢ Δικαστηρίοις, 12: «Ἀκούετε λεῴ, ἀγορὰν δικῶν ἀγαθῇ τύχῃ καταστησόμεθα τήμερον . . . ἡ Δίκη ἀποκληρώσει (2) τὰ δικαστήρια καὶ αὐτὴ

ἀριθμ. Κεφ. 30. 3 (ψήφ.): «καὶ τούτων τὸ λαχὸν μέρος βουλεύειν». Κεφ 58. 2: «τὸ λαχὸν ἑκάστῃ τῇ φυλῇ μέρος προσθεῖναι».

(1) Φώτ. ἐν λ: «Λύκου δεκάς· παροιμιῶδες, ἐπεὶ Λύκος ὁ ἥρως ἵδρυτο παρὰ τοῖς δικαστηρίοις, ἔνθα προσήδρευον οἱ συκοφάνται· ἀφώριστο δὲ αὐτῷ τριώβολον τῆς ἡμέρας». Ταὐτὰ ἐπὶ λέξει ὁ Σουΐδ. ἐν λ. — Πρβλ. Κανταβριγ. Λεξ. ἐν λ., ὅρα δὲ καὶ ἃ περὶ τῆς ῥήσεως Λύκου δεκὰς διελάβομεν ἐν Ἀθηνᾶς τόμ. ΙΓ' σ. 58 ἑπ.

(2) Περίεργον καὶ ταραχώδη ὅλως χρῆσιν ποιεῖται ὁ συγγραφεὺς τοῦ διαλόγ. τούτου τοῦ ῥ. ἀποκληροῦν, ὃ ἴσως συγχεῖ καὶ πρὸς τὸ ῥ. ἐπικληροῦν, ἀλλαχοῦ μὲν καὶ ἐν τῇ αὐτῇ ἀεὶ ἐννοίᾳ γράφων ἀποκληροῦν (τὴν Δίκην) σφίσι **τὰ δικαστήρια** (§ 4, 12) ἢ ἀποκληροῦν **τὰς δίκας** (§ 4, 10, 12, 14 πολλάκις), ἀλλ

παρέσται τοῖς δικάζουσιν, οἱ δικασταὶ ἐξ ἁπάντων Ἀθηναίων, ὁ μισθὸς τριώβολον ἑκάστης δίκης κτέ.» (1).

Εὐτυχῶς τὸ πολύτιμον ἀριστοτελικὸν σύγγραμμα τοσαύτας αὖθις παρέχει ἡμῖν καὶ περὶ τοῦ θέματος τούτου εἰδήσεις, ὥστε οὐ μόνον ἀσφαλῶς πλέον διδασκόμεθα ὅτι ὁ μισθὸς ἦν τριώβολον τῆς συνεδρίας ἑκάστης (2), ἀλλὰ προσέτι μανθάνομεν τίνι τέλος τρόπῳ ὁ Ἀθηναῖος νομοθέτης κατώρθωσεν ἵν' αἱ δικαστικαὶ συνεδρίαι πᾶσαι τὴν αὐτὴν πέριπου διάρκειαν κατὰ χρόνον ἔχωσιν, ὅπως καὶ οἱ ἡλιασταὶ ἀδιακρίτως ἑκάστοτε εἰς αὐτὰς προσέρχωνται. Τὴν περὶ τούτων ὅμως ἐξέτασιν ἀναβάλλομεν ἐς ἄλλοτε, ὅταν σὺν Θεῷ θὰ διαλάβωμεν περὶ τοῦ ὑπολοίπου μέρους τοῦ τόμου Δ, μάλιστα δὲ περὶ τῶν ἐν στήλ. 33 στίχ. 23-29, ἔνθα γίγνεται λόγος περὶ τῆς κλήσεως τῶν ἀγώνων, περὶ ὧν λέγεται ὅτι τοὺς μὲν ἰδίους δικάζουσι «τῷ ἀριθμῷ [ὅς ἄ]ν ᾖ [ἑκά]στων [τ]ῶν δικῶν τ[ῶ]ν ἐκ τοῦ νόμο[υ», ἐν ᾧ περὶ τῶν δημοσίων κεῖται ὅτι τούτους «[καθ' ἕνα ἐ]κδικάζουσι». Τότε δὲ εἰδικώτερον θὰ ἐξετάσωμεν καὶ τὰ περὶ τῶν ἀμφορέων, ἂν δύο ἀεὶ ἢ πλείονες ἔστιν ὅτε ἐτίθεντο, προσέτι δὲ καὶ πῶς ταῦτα πάντα συνεβιβάζοντο πρὸς τἀνωτέρω περὶ ἐγχειρίσεως τοῦ συμβόλου μετὰ τὸ ψηφίζεσθαι διειλημμένα (3).

χοῦ δὲ πάλιν **κληροῦν τὰς δίκας** (§ 13) ἢ **κληροῦν** ἢ **ἀποκληροῦν τοὺς δικαστὰς** (§ 13 δίς, 14).

(1) Αὐτόθ. § 33: «Ὑμεῖς δὲ περιμείνατε, διπλάσιον ἀποισόμενοι τὸν μισθὸν ἐπ' ἀμφοτέραις ταῖς δίκαις». ἔτι § 23: «ΔΙΚ. τὸ δεῖνα μέντοι, μὴ λαμβανέτωσαν οὗτοι τὸ δικαστικόν· ἀδίκαστος γὰρ ἡ δίκη μεμένηκεν αὐτοῖς. ΕΡΜ. Μάτην οὖν ἀνεληλυθότες ὦσι γέροντες ἄνδρες οὕτω μακρὰν τὴν ἀνάβασιν; ΔΙΚ. Ἱκανὸν εἰ τριτημόριον λάβοιεν· ἄπιτε, μὴ ἀγανακτεῖτε, αὖθις δικάσετε».

(2) Κεφ. 62. 2: «Μισθοφοροῦσι δὲ πρῶτον [μὲν ὁ δῆμος] ταῖς μὲν ἄλλαις ἐκκλησίαις δραχμήν, τῇ δὲ κυρίᾳ ἐννέα ⟨ὀβολούς⟩· ἔπειτα τὰ δικ[αστήρια] τρεῖς ὀβολούς· εἶθ' ἡ βουλὴ πέντε ὀβολοὺς κτε.»

(3) Ἀπὸ τοῦδε ὅμως παρατηροῦμεν ὅτι ἐν στήλ. 33 στίχ. 34, ἔνθ' ὅ τε Blass[3] καὶ οἱ K.-W[3] ἀναγινώσκουσι π]εντάχους δὲ τα[ῖς] ἐν[μήνοις] βέλτιον εἶνε ἴσως ἵν' ἀναγνῶμεν: π[εντάχους δὲ τα[ῖς] ἐν[τὸς χιλίων]. (Πρβλ. Κεφ. 53. 3. «τὰ μὲν ἐντὸς χιλίων εἰς ἕνα καὶ διακοσίους, τὰ δ' ὑπὲρ χιλίας εἰς ‹καὶ τετρακοσίους»).

ὄντι αἱ ἔμμηνοι λεγόμεναι δίκαι διὰ τοῦτο οὕτω καλοῦνται, διότι οἱ Εἰσα-ς, λόγῳ τοῦ κατεπείγοντος, «ταύτας δικάζουσιν ἐμμήνους εἰσάγον-(Κεφ. 52. 3). Ἐπειδὴ ὅμως αἱ δίκαι αὗται, κατὰ ποσὸν μὲν τὸ ἐπίδικον ἐξετα-ιαι ἐδύναντο μεγάλως ἀλλήλων νὰ διαφέρωσιν, οὐδεμία δέ, ὅσον ἡμῖν τοὐλάχι-

ψηφίζεσθαι έγχειρίσεως τοῦ συμβόλου, περὶ οὗ δὲ τρόπου λέγομεν ἐν τοῖς ἑξῆς.

Ἀλλὰ παρὰ τίνος οἱ ἀπολαχόντες ἀπελάμβανον τὰ τοῦ Γ σύμβολα; Δυστυχῶς τὸ χωρίον ἐν τῷ μέρει τούτῳ (στήλ. 33 στίχ. 16 ἐν τέλει) φαίνεται ἀνηκέστως ὡς εἰπεῖν κατεστραμμένον, διότι ἓν μόνον Τ . . . . . . σῴζεται, καὶ τοῦτο τίς οἶδεν ἂν ὅλως ἀσφαλές. Ὥστε μαντικὸς μόνον ἀνὴρ ἐδύνατ' ἂν ἴσως ν' ἀποκαταστήσῃ τὸ ἀριστοτελικὸν ῥῆμα, ἀλλὰ καὶ οὗτος ἄνευ ἀποδείξεως. Ὅμως εἰκάζων τις ἐκ τοῦ ὅλου συστήματος δύναταί πως, νομίζομεν, εὐλόγως νὰ τοπάσῃ ὅτι ὁ τὰ σύμβολα τοῖς ἀπολαχοῦσι διδοὺς ἦν ἄρχων τις, ἴσως ὁ ἐφεστηκὼς ἐν τῷ δικαστηρίῳ ἑκάστῳ, ὃς καὶ διεκλήρου, πρὸ τῶν ἀπολαχόντων πέντε, τόν τε ἐπὶ τὸ ὕδωρ καὶ τοὺς ἐπὶ τὰς ψήφους τέτταρας (1). Ἴσως ὅμως οὐδ' ἐμνημονεύετο ὧδε τὸ τοῦ ἄρχοντος ὄνομα, ἀλλ' ἄλλο τι ἦν γεγραμμένον (2).

Καὶ νῦν ἴδωμεν πῶς καὶ πότ' ἀκριβῶς οἱ ἀπολαχόντες διεδίδοσαν τὰ τοῦ τριωβόλου σύμβολα· διότι οὕτω μόνον ἔσται δυνατὴ ἡ συμπλήρωσις τοῦ ἑτέρου ἐν στήλ. 34 στίχ. 35 ἐπ. καταλελωβημένου χωρίου, ἐν ᾧ, κατά τε τὸν σοφώτατον Βλάσσιον καὶ κατὰ τὴν ἀσθενῆ γνώμην ἡμῶν, ὁ Ἀριστοτέλης ἐποιεῖτο τὴν προσήκουσαν μνείαν περὶ αὐτῶν. Πρὸς τοῦτο δ' ὅμως ἀναγκαῖον εἶνε ἵν' ὑπομνήσωμεν τὰ κατὰ τὴν ψηφοφορίαν, ἅτε δὴ ἄμεσον σχέσιν ἔχοντα πρὸς τὰ σύμβολα ταῦτα. Τῷ ὄντι, ἔχωμεν ὑπ' ὄψιν ἀεὶ τὴν πολύτιμον ῥῆσιν: οὐ γὰρ ἔστι λαβεῖν σύνβολον οὐδενί, ἐὰν μὴ ψηφίζηται.

Ὁ Ἀριστοτέλης διδάσκει ὅτι «ἐπειδὰν εἰρημένοι ὦσιν οἱ λόγοι», οἱ ἐπὶ τὰς ψήφους λαχόντες, «παραδιδόασιν ἑκάστῳ τῶν δικαστῶν δύο ψήφους, τετρυπημένην καὶ πλήρη, φανερὰς ὁρᾶν τοῖς ἀντιδίκοις, ἵνα μήτε πλήρεις μήτε τετρυπημένας ἀμφοτέρας λαμβάνωσι» (3), διεξερχόμενος δὲ τὸν τρόπον, καθ' ὃν

(1) Τοιοῦτο δέ τι ὑποπτεύομεν, διότι καὶ οἱ διὰ τῶν εἰληχότων διδόντες τὸν μισθὸν τοῖς δικαστηρίοις ἦσαν ἄρχοντες, καὶ ὁ εἰσιοῦσι τοῖς δικασταῖς διδοὺς τὸ πρῶτον σύμβολον ἄρχων λέγεται εἶναι: ὁ ταύτην εἰληχὼς τὴν ἀρχήν. Ἔπειτα, ἀφ' οὗ μετ' ἀρίθμησιν παρεδίδοντο τοῖς ἀπολαχοῦσι τὰ σύμβολα, εὔλογον εἶνε νὰ εἰκάσῃ τις ὅτι ἄρχων τις ἦν ὁ τοῦτο ποιῶν.

(2) Ὅρα κατωτ. ἐν Διορθωτικοῖς ἀρ. 9.

(3) Στήλ. 34 στίχ. 30-35.

ἕκαστος δικαστὴς ἐκ τοῦ λυχνείου τὰς ψήφους λαμβάνων, ὀφείλει ἐμβάλλειν αὐτὰς εἰς τοὺς ἀμφορέας, λέγει: «ὁ δὲ δικαστ[ὴς] λα[μβάνων] (1) ἐκ τοῦ λυχνείου τὰς ψήφους, πιέζων τὸ λυ[χνεῖον] τῆς ψήφου καὶ οὐ δεικνύων [τ]οῖς ἀ[γωνιζο]μένοις οὔτε τὸ τετρυπημέ[ν]ον [οὔτε τ]ὸ πλῆρες, ἐνβάλλει τὴν μὲν κυ[ρία]ν εἰς [τὸν χαλ]κοῦν ἀμφορέα, τὴν δὲ ἄκυρο[ν ε]ἰς [τὸν ξύλ]ινον» (2). Ἐκ τούτων ὅμως ἕπεται ὅτι ὁ δικαστής, προσερχόμενος ἵνα ψηφίσηται, εἶχεν ἐνεργούσας ἀμφοτέρας τὰς χεῖρας· διότι οὕτω μόνον ἐδύνατο, ἀφ' οὗ ἀμφοτέρας τὰς ψήφους συγχρόνως ἐλάμβανε, νὰ ψηφίζηται μὴ δεικνύων τοῖς ἀγωνιζομένοις μήτε τὸ τετρυπημένον μήτε τὸ πλῆρες ἑκατέρας τῶν ψήφων (3). Ἐν τοιαύτῃ δὲ περιπτώσει εὐλόγως ἐρωτᾶται: ἡ δὲ βακτηρία ποῦ ἐν τῷ μεταξὺ κεῖται ἢ τίνι παραδέδοται; Εἰ δ' ὅτε ὁ δικαστὴς ἐψηφίζετο μηκέτι τὴν βακτηρίαν εἶχε, πότ' ἀκριβῶς καὶ τίνι ἀπεδίδου αὐτήν;

Πρὸς τὰ ἐρωτήματα ταῦτα, οὐχὶ περιεργίας χάριν ἢ ἁπλῶς καὶ εἰκῇ προτιθέμενα, ἀλλ' ἀναγκαιότατα ὄντα πρός τε κατανόησιν τοῦ πράγματος καὶ συμπλήρωσιν, εἰ δυνατὸν, τοῦ περὶ οὗ ἡμῖν ὁ λόγος δεινῶς ἐφθαρμένου χωρίου (στήλ. 34 στίχ. 35 ἑπ.), νομίζομεν ὅτι συλλογιστικῶς δυνάμεθα ὡς ἑξῆς ν' ἀπαντήσωμεν.

Οἱ δικασταὶ τὰς ψήφους λαμβάνουσιν, ἕκαστος ἀνὰ δύο, εὐθὺς ὡς περατωθῇ ἡ συζήτησις, ἤ, ὡς ὁ Ἀριστοτέλης λέγει, «ἐπειδὰν εἰρημένοι ὦσιν οἱ λόγοι», ταύτας δὲ λαμβάνοντες βεβαίως ἔτι ἐν χερσὶν ἔχουσι τὰς βακτηρίας, ἀφ' οὗ οὐδὲν ἀπ' ἀρχῆς μέχρι τῆς τῶν ψήφων παραδόσεως (4) λέγεται περὶ ἀποδόσεως τῶν βακτηριῶν. Εἶνε δέ τι οὐχὶ ἀσήμαντον ἡ τούτων ἀπόδοσις· διότι, ὡς ἐν τέλει τοῦ τόμου $\overline{\Delta}$ βλέπομεν, ὁ Ἀριστοτέλης διαρρήδην ἐπαναλαμβάνει ὅτι, ἐπικειμένης συζητήσεως περὶ τῆς τιμήσεως, οἱ δικασταὶ τὸ μὲν σύμ-

(1) Οὕτω, κατ' ἐνεστῶτα, τὴν μετοχὴν γράφομεν, ἀντὶ τῆς ὑπὸ τοῦ Blass[3] συμπληρώσεως: λα[βὼν ἅμα], τῶν K-W[3] ἐκδόντων ἁπλῶς λα[βὼν] σὺν τῇ παρατηρήσει: «post βων duae litterae fuerint necesse est, sed nihil est quod addatur». Εἶν' ἀληθὲς ὅτι παρὰ τὴν πρώτην συλλαβὴν λα, περατοῦσαν τὸν πρῶτον στίχον ἔδει νὰ ὑπάρχῃ καὶ τὸ μ (λαμ), ἀλλ' ἴσως τοῦτο ἠφανίσθη.

(2) Στήλ. 35 στίχ. 16 ἑπ.

(3) Ὅρα ἡμέτ. Ἑρμηνευτ. εἰς Κανταβριγ. Λεξ. ἐν Ἀθηνᾶς τόμ. ΙΓ' σ. 37 . 2, ἔνθ' εὐρυτέρως διεξηγούμεθα τὸ πρᾶγμα.

4) Στήλ. 34 στίχ. 35.

βολον ἀποδιδόασι, παραλαμβάνουσι δὲ πάλιν τὴν βακτηρίαν, ἵν' ὡς εἰκός, ταύτην ἐν χερσὶν ἔχοντες, ἀκροάσωνται αὖθις τῶν ἀντιδίκων, ἀγωνιζομένων τὸ ἔσχατον περὶ τῆς τιμήσεως.

Ἀλλά, καὶ μετὰ τὴν διάδοσιν τῶν ψήφων, ἱκανὸς ἔτι χρόνος παρέρχεται, ἄχρι ἂν οἱ δικασταὶ ἄρξωνται διαψηφίζεσθαι· διότι, ὡς αὖθις διαρρήδην ἐν τῷ ἀριστοτελικῷ βιβλίῳ κεῖται (1), «ἐπειδὰν δὲ διαψηφίζεσ[θαι] μέλ[λ]ωσιν [οἱ δικα]στα[ί], ὁ κῆρυξ ἀγορ[εύ]ει πρῶτον, ἂν ἐ[π]ισκή[πτων]ται οἱ ἀντίδικοι ταῖς μαρτυρίαις· [ο]ὐ γὰρ [ἔστιν] ἐπισκήψασθαι, ὅτα[ν] ἄρ[ξω]νται διαψη[φίζεσ]θαι». Κατ' ἀκολουθίαν, ἐπειδὴ οἱ ἀντίδικοι ἐδύναντο νὰ δηλῶσι κατὰ τὰς περιστάσεις ἑκάστοτε ὅτι ἐπισκήπτονται ταῖς μαρτυρίαις, οὕτω δὲ κατ' ἀνάγκην ἐπηκολούθει καὶ ποιά τις συζήτησις, ἔστω καὶ συντομωτάτη, περὶ τῶν λόγων τῆς ἐπισκήψεως (2), οἱ δικασταὶ ὤφειλον ἔτι νὰ ἔχωσιν ἐν χερσὶ τὴν βακτηρίαν, ἀχώριστον ἔμβλημα οὖσαν τῆς δικαστικῆς ἐξουσίας αὐτῶν.

Κατὰ ταῦτ' ἄρα οἱ δικασταί, ἕως ἂν ὁ κῆρυξ ἀνακηρύξῃ τὸ ἔννομον ἐκεῖνο κήρυγμα (3): «ἡ τε[τρυπη]μένη τοῦ πρότερον λ[έγο]ν[το]ς, ἡ [δ]ὲ πλή[ρης το]ῦ ὕστερον λέγοντος», μεθ' ὃ μόνον ἤρχοντο διαψηφίζεσθαι, ἐξηκολούθουν ἔτι φέροντες ἢ μᾶλλον ὤφειλον ἔτι φέρειν ἐν χερσὶ τὴν βακτηρίαν.

Καὶ νῦν νομίζομεν ὅτι ὑπὸ τούτων φωτιζόμενοι, δυνάμεθα νὰ ὁρίσωμεν πότ' ἀκριβῶς ἡ βακτηρία ἀπεδίδοτο. Τῷ ὄντι, ἐπειδὴ οἱ δικασταὶ ἄχρις ἂν μὲν ἄρξωνται διαψηφίζεσθαι, ὤφειλον ἔτι νὰ ἔχωσι τὴν βακτηρίαν, τούτων δ' ἕκαστος προσερχόμενος ἵνα ψηφίσηται, κρατῶν ἄρα ἑκατέραν τῶν ψήφων δι' ἑκατέρας τῶν χειρῶν, ἠδυνάτει ἔτι νὰ φέρῃ αὐτήν, ἀνάγκη νὰ παραδεξώμεθα ὅτι ἕκαστος δικαστὴς τὴν μὲν βακτηρίαν ἀπεδίδου ἀμέσως πρὸ τῆς ἐμβολῆς τῆς ἑαυτοῦ ψήφου εἰς

(1) Στήλ. 35 στίχ. 10 ἐπ.

(2) Περὶ τούτων θὰ διαλάβωμεν ἄλλοτε σὺν Θεῷ εἰδικῶς καὶ κατὰ διέξοδον. Ὅρα δ' ἃ ἤδη ᾐκάσαμεν ἑρμηνεύοντες τὸ Κανταβρ. Λεξ. ἐν λ. ἐπίσκημμα καὶ ἐπίσκηψις ἐν Ἀθηνᾶς τόμ. ΙΓ' σ. 16 ἐπ.

(3) Στήλ. 35 στίχ. 14 ἐπ. Ἐπιθ. αὐτόθ. στίχ. 31-34. Πρβλ. Αἰσχ. κ. Τιμάρ. § 79: «εἰ . . . ἐκρίνετο . . . , ὁ δὲ κῆρυξ ὁ νυνὶ παρεστηκὼς ἐμοὶ ἐπηρώτα ὑμᾶς τὸ ἐκ τοῦ νόμου κήρυγμα, «τῶν ψήφων ἡ τετρυπημένη ὅτῳ δοκεῖ πεπορνεῦσθαι Τίμαρχον, ἡ δὲ πλήρης, ὅτῳ μή», τί ἂν ἐψηφίσασθε;»

τὸν ἀμφορέα, ὅτι δὲ ψηφισάμενος, ἐλάμβανε παραχρῆμα τὸ τοῦ Γ σύμβολον, μόνον νόμιμον γνώρισμα ὂν ὅτι ὁ κάτοχος ἐψηφίσατο, διὰ δὲ τοῦτο ἐπινοηθέν, ἕ[να] ψηφί[ζωντ]αι ἅπαντες (1).

Τούτων δ' οὑτωσὶ νοουμένων, γενομένου δ' ἅμα δεκτοῦ ὅτι οἱ ἀπολαχόντες πέντε ἦσαν οἱ διδόντες τοῖς δικασταῖς ψηφιζομένοις τὰ τοῦ Γ σύμβολα, οὐδαμοῦ ἀλλαχοῦ ἢ ἐν στήλ. 34, ἐν τῷ μεταξὺ τῶν στίχ. 35-37 ὑπάρχοντι χάσματι, εἶνε δυνατὸν ὁ Ἀριστοτέλης νὰ ἐποιεῖτο τὸν λόγον περί τε τῆς ἐγχειρίσεως τῶν συμβόλων καὶ περὶ ἀναλήψεως τῶν βακτηριῶν, ὡς καὶ ὁ Βλάσσιος ἤκασεν, ὀρθότατα συνδυάσας τὰ ἐκπεσόντα πρός τε τὰ ἐν στήλ. 33 στίχ. 16 καὶ ἑξ. κείμενα καὶ πρὸς τὰ ἐν στήλ. 36 στίχ. 2 ἑπ.

Ἀλλὰ καὶ ἄλλως πειθόμεθα ὅτι περὶ τῶν ἀπολαχόντων πέντε ἐγίγνετο καὶ αὖθις λόγος ἐν τῷ τόμῳ Δ, μετὰ τὴν πρώτην περὶ αὐτῶν ῥητὴν καὶ ἀναντίλεκτον μνείαν ἐν στήλ. 33 στίχ. 16 καὶ ἑξ. Συλλογιζόμεθα δὲ ὡς ἑξῆς:

Ὁ Ἀριστοτέλης διδάξας ἤδη ἐν στήλ. 33 στίχ. 10 ἑπ. ὅτι ἐκ τῶν δέκα ἠλιαστῶν, οὓς ἐκ τῆς φυλῆς ἑκάστης κληροῖ ἡ ἀρχὴ ἡ ἐφεστηκυῖα ἐν τῷ δικαστηρίῳ ἑκάστῳ, ἕνα μὲν τούτων διακληροῖ ἐπὶ τὸ ὕδωρ, τέτταρας δ' ἄλλους ἐπὶ τὰς ψήφους, ὅτι δὲ τοὺς ὑπολοίπους ἢ ἀπολαχόντας πέντε ὁρίζει πρός τι ἔργον ἕτερον (καθ' ἡμᾶς πρὸς τὸ διαδιδόναι τοῖς δικασταῖς τὰ τοῦ Γ σύμβολα), βεβαίως δὲν ἐδύναντο ἢ τῷ ἑαυτοῦ συστήματι ἑπόμενος, νὰ ἐπαναλάβῃ αὖθις κατὰ τὴν αὐτὴν τάξιν καὶ ἐν τόπῳ τῷ προσήκοντι τὸν περὶ αὐτῶν λόγον, διεξηγούμενος τί οὗτοι περαιτέρω πράττουσιν. Πράγματι δὲ τῇ αὐτῇ ἀεὶ μεθόδῳ καὶ τάξει στοιχῶν οὕτω καὶ ποιεῖ· διότι, ὡς ἐν τοῖς ἑξῆς βλέπομεν, πρῶτον μὲν ἐν στήλ. 33 στίχ. 36 ἑπ. διδάσκει πότε ὁ ἐπὶ τὸ ὕδωρ ἐπιλαμβάνει τὸν τῆς κλεψύδρας αὐλίσκον καὶ τί καθόλου ποιεῖ, εἶτα δὲ κατωτέρω ἐν στήλ. 34 στίχ. 29 ἑπ., πότε καὶ πῶς οἱ ἐπὶ τὰς ψήφους παραδιδόασι ταύτας τοῖς δικασταῖς. Περὶ δὲ τοῦ ἔργου τῶν ἀπολαχόντων πέντε . . . . . ; Εἶνε δυνατὸν νὰ παραδεξώμεθα ὅτι περὶ τούτου οὐδένα ὅλως λόγον ἐποιεῖτο ἑξῆς; Βεβαίως οὔ. Ποῦ δὲ μᾶλλον ὁ Ἀριστοτέλης ἐδύνατο νὰ τὰ περὶ τοῦ ἔργου τῶν ἀπολαχόντων ε' ἢ ἐν τῷ μόνῳ ἐφεξῆς λήλῳ χάσματι, τῷ ἐν στήλ. 34 στίχ. 35-37, ὡς ἰσχυριζο-

(1) Ὅρα κατωτ. ἐν Διορθωτικοῖς ἀρ. 10.

μεθα; Ἔπειτα, ἐὰν μὴ οἱ ἀπολαχόντες ε′ ἦσαν οἱ διδόντες τοῖς δικασταῖς τὰ σύμβολα μετὰ τὸ ψηφίζεσθαι, τότε παρὰ τίνων διεδίδοντο ταῦτα; Τίς δὲ δύναται νὰ πιστεύσῃ ὅτι ὁ Ἀριστοτέλης εἰπὼν τὸ δηλωτικώτατον ἐκεῖνο: ο[ὐ γὰ]ρ ἔστι λα[β]εῖν σ[ύ]νβολον [οὐδεν]ί, ἐὰν μὴ ψηφίζηται, παρέλιπεν ὅλως νὰ διδάξῃ τίνες οἱ διδόντες τὰ σύμβολα, πότε οὗτοι δὲ καὶ τίσιν ἐδίδοσαν ταῦτα;

Ὥστε καὶ διὰ τούτους ἔτι τοὺς λόγους, εἰς τὸ αὐτὸ αὖθις συμπέρασμα καταλήγομεν, ὅτι τουτέστιν ἐγίγνετο μὲν λόγος ἐν τοῖς ἑξῆς περὶ τοῦ ἔργου τῶν ἀπολαχόντων ε′, ἐγίγνετο δὲ κατ' ἀνάγκην ἐν στήλ. 34 στίχ. 35-37.

Μετὰ τὰ ἤδη διειλημμένα, ὀλίγα τινὰ μόνον ἡμῖν ὑπολείπονται, ἀφορῶντα εἰς τὴν ἀπόληψιν τοῦ μισθοῦ.

Εἴπομεν ὅτι οἱ εἰληχότες, πέντ' ἐν ἑκάστῳ τῷ δικαστηρίῳ κατὰ πᾶσαν πιθανότητα ὄντες, ἔργον ἔχουσιν ἵνα, μετὰ τὴν λύσιν τοῦ δικαστηρίου, ἀποδιδῶσι τοῖς δικασταῖς τὰ πινάκια, σὺν αὐτοῖς δὲ καὶ ἐκ τούτων τὴν τοῦ δικαστοῦ ἑκάστου ταυτότητα σκοποῦντες, καὶ τὸν μισθόν, ὃν παραλαμβάνουσι παρὰ τῶν ταμιῶν τῆς Ἀθηνᾶς. Προσέθεμεν δὲ εἰκάζοντες ὅτι οἱ ἓξ ἡλιαστῶν εἰληχότες οὗτοι φαίνονται κληρούμενοι μᾶλλον μετὰ τὸ πέρας τῆς δίκης, τουτέστιν εὐθὺς μετὰ τὴν δημοσίευσιν τῆς ἀποφάσεως, ὡς νῦν οἱ τὰ δικαστικὰ πράττοντες λέγομεν. Διὰ δύο δὲ λόγους προήχθημεν εἰς τὴν εἰκασίαν ταύτην· α′) διότι ὁ Ἀριστοτέλης οὐδὲν ἄχρι τοῦ μέρους τούτου (στήλ. 32 στίχ. 23 ἐπ.) διδάσκει περὶ τοῦ χρόνου καὶ τοῦ τρόπου καθ' ὃν οὗτοι κληροῦνται· σαφῶς δὲ εἴδομεν ὅτι καὶ ἐν ᾧ ἔτι τόπῳ μνημονεύει τοὺς εἰληχότας, κατὰ παρέκβασιν τοῦτο ποιεῖ· β′) διότι, ὡς ἤδη παρετηρήσαμεν (1), ὁ Ἀθηναῖος νομοθέτης, κατὰ κανόνα, δὰς εἰπεῖν ἀπαράβατον, οὕτω πως ἀεὶ τὰ τῶν κληρώσεων ἐν τοῖς δικαστηρίοις διατίθησιν, ὥστε οὐδεμία, οὐδ' ἡ ἐλαχίστη ἐν τῷ μεταξὺ χρόνῳ νὰ χορηγῆται τοῖς δικασταῖς ἢ τοῖς διαδίκοις ἢ καὶ αὐταῖς ταῖς ἀρχαῖς εὐκαιρία πρὸς καταστρατήγησιν τοῦ νόμου καὶ καθόλου εἰπεῖν πρὸς διαφθοράν (2).

(1) Ὅρα Ἀθηνᾶς τόμ. ΙΔ′ σ. 261.

(2) Ἴσως τις ἀντιπαρατηρήσῃ ὅτι ἐπὶ τῶν ἀπολαχόντων ε′ παραβιάζεται οὗτος ὁ κανών, διότι, ἐν ᾧ ἐν ἀρχῇ τῆς συνεδρίας κληροῦνται, μόλις περὶ τὸ τέλος, ψηφιζομένῳ ἑκάστῳ, διαδιδόασι τὰ σύμβολα. Ἀλλὰ πλὴν ὅτι οὐδαμῶς προκύπτει ἐκ τοῦ

Ἀλλ' ὁπότε δή ποτε κἂν τιθῶμεν κληρουμένους τοὺς εἰληχότας, βέβαιον εἶνε ὅτι οὗτοι, λυθείσης τῆς συνεδρίας, παραλαμβάνουσι τὰ ἐν τῷ δικαστηρίῳ 10 κιβώτια, ἐπιγεγραμμένα πάντα γράμμα τὸ αὐτό, ἕκαστον δὲ περιέχον τὰ πινάκια τῶν τῆς αὐτῆς φυλῆς φυλετῶν, ἵνα κατὰ τὰ νενομισμένα προβῶσιν εἰς τὴν ἀπόδοσιν τοῦ τε μισθοῦ καὶ τῶν πινακίων τοῖς δικασταῖς.

Νῦν δ' ὅμως ἐρωτᾶται: οἱ δ' εἰληχότες ποῦ ταῦτα ἀποδιδόασιν; Ἔπειτα, πάντες οἱ εἰληχότες ὁμοῦ ἢ εἰς μιᾷ ἢ δυσὶ ταῖς φυλαῖς (καθ' ὅσον ἕκαστος 5 ἢ 10 ὑποτίθησιν εἶναι τοὺς εἰληχότας); Τέλος δέ, ἐπειδὴ τοῦ τε μισθοῦ καὶ τῶν πινακίων ἡ ἀπόδοσις τελεῖται κατὰ φυλάς, τίνι ἑκάστοτε τρόπῳ ὁρίζεται τίς τῶν εἰληχότων τίνι ἢ τίσι τῶν φυλῶν μέλλει ταῦτα ν' ἀποδιδῷ;

Τὰς πρὸς τὰ ἐρωτήματα ταῦτα ἀποκρίσεις νομίζομεν ὅτι εἶνε δυνατὸν ἡμῖν ἵν' ἀνεύρωμεν τοῦτο μὲν ἐν τοῖς τελευταίοις στίχοις τοῦ ἀριστοτελικοῦ βιβλίου: «ἀπολαμβάνουσι τὸν μισθὸν ἐν τῷ **μέρει** οὗ **ἔλαχον** ἕκαστοι», τοῦτο δὲ ἐν στήλ. 33 στίχ. 16-22, ἔνθα φέρονται τάδε, κατὰ τὴν τοῦ Blass[3] συμπλήρωσιν: «λα[μ-βάνουσι δ' ἐ]ν τ[άξ]ει ὅπου ἕκασται αἱ φυλαὶ ἐν ἑ[κάσ]τῳ ⟨τῷ⟩ δικ[α]στηρίῳ ⟨ἔλαχον⟩, ἐ[πει]δὰν δικάσωσι [εὐθὺς καὶ] διαστάντες ἕκα[στοι] κατ' ὀλίγους, [β' ἢ τρ]εῖς, ἵν[α] μὴ πολλο[ὶ] εἰς ταὐτὸ συνκλ[ησθέντες ἀλ]λήλοις ἐνοχλῶσιν» (1).

Κατὰ ταῦτα λοιπόν, ἐὰν μὲν ὡς μέρος (2) τὸ τμῆμα νοήσωμεν, τμήματα δὲ τοσαῦτα ἐν ἑκάστῳ τῷ δικαστηρίῳ ὑπάρχοντα (5 ἢ 10),

σχετικοῦ ἀριστοτελικοῦ χωρίου (στήλ. 33 στίχ. 16 ἑπ.) ὅτι ἐν ᾧ χρόνῳ οὗτοι κληροῦνται ἅμ' ἀνακηρύσσονται καὶ τὰ ὀνόματα αὐτῶν, τὸ τῶν ἀπολαχόντων ἔργον οὕτω δημοσίᾳ καὶ πολλῶν ἐποπτευόντων τελεῖται, ὥστ' ἐκλείπει πᾶς φόβος διαφθορᾶς· ἄλλως εἰσὶ 5, κοινῇ δὲ τὰ σύμβολα διαδιδόασιν, πρόσθες δ' ὅτι ἐὰν δῶσι τὸ σύμβολον ἑνὶ ἢ πλείοσι δικασταῖς μὴ ψηφισαμένοις, εὐθέως φωραθήσονται διὰ τῆς διαριθμήσεως τῶν ἐν τῷ ἀμφορεῖ ψήφων, εὑρεθησομένων ὀλιγωτέρων καὶ τοῦ ἐν τῷ δικαστηρίῳ γνωστοῦ πλήθους τῶν δικαστῶν καὶ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν ὑπ' αὐτῶν τούτων τῶν ἀπολαχόντων διαδοθέντων συμβόλων.

(1) Ὅρα κατωτ. ἐν Διορθωτικοῖς ἀρ. 9.

(2) Χρῆται δὲ τῇ λέξει ὁ Ἀριστοτέλης κατὰ πληθ. ἀριθμ.: μέρη ἐν τῇ σημασίᾳ ɔῦ τμήματα, καὶ ἀλλαχοῦ τῆς Ἀθην. Πολιτείας· πρβλ. Κεφ. 21. 4: «διένειμε δὲ ἡν χώραν κατὰ δήμους τριάκοντα μέρη». Κεφ. 30. 3. «τοὺς δ' ἑκατὸν νδρας διανεῖμαι . . . τέτταρα μέρη». Κεφ. 58 2: «καὶ δεῖ τοῦτον (τὸν ἰολέμαρχον) λαβόντα καὶ διανείμαντα δέκα μέρη». Κεφ. 63. 4: «νενέμηνται γὰρ κατὰ φυλὰς δέκα μέρη οἱ δικασταί». Ἀλλὰ δὶς ἔτι καθ' ἑν.

ὅσοι οἱ εἰληχότες, κανονικῶς δὲ καὶ τὸ ρ. «ἔλαχον» ἑρμηνεύσωμεν, ὡς δηλοῦν τουτέστι τὸ τοῦ κληροῦσθαι ἀποτέλεσμα, ἀβιάστως καταλήγομεν εἰς τὸ συμπέρασμα, ὅτι ὁ Ἀθηναῖος νομοθέτης, ἀκόλουθος ἑαυτῷ, ἀεὶ δῆλα δὴ μεριμνῶν ἵνα μηδεὶς μηδὲν προειδῇ ἐν τοῖς δικαστηρίοις, μηδὲ γίγνηται κακουργία μηδεμία περὶ τὰ ἔργα τῶν εἰληχότων, διαρρήδην ὥριζεν ὅτι, ἐν ἑκάστῳ τῷ δικαστηρίῳ, λυθείσης τῆς συνεδρίας, εὐθὺς ὁ ἄρχων ὁ ἐφεστηκὼς προβαίνει εἰς τὴν κατὰ μέρη ἢ τμήματα κλήρωσιν τῶν φυλῶν, πιθανῶς δὲ καὶ τῶν εἰληχότων εἰς ἕκαστον μέρος, ὅτι δ' οἱ δικασταί, τούτων γενομένων, «διαστάντες ἕκα[στοι] κατ' ὀλίγους, [β' ἢ τρ]εῖς, ἵν[α] μὴ πολλο[ὶ] εἰς ταὐτὸ συνκλ[ησθέντες ἀλ]λήλοις ἐνοχλῶσιν», «ἀπολαμβάνουσι τὸν μισθὸν ἐν τῷ **μέρει** οὗ **ἔλαχον** ἕκαστοι», ἤ, ὅπερ ταὐτό, ἐν τῷ μέρει «ὅπου ἕκασται αἱ φυλαὶ ἐν ἑ[κάσ]τῳ ⟨τῷ⟩ δικ[α]στηρίῳ (ἔλαχον)». Εἴδομεν δ' ἐν τοῖς ἡγουμένοις ὅτι ἡ λ. μέρος, ἐν τῷ περὶ οὗ ἡμῖν ὁ λόγος χωρίῳ, οὔτε εἰς τὰ ἐν Κεφ. 63. 4 ἀναφερόμενα «δέκα μέρη» δύναται κατ' οὐδένα τρόπον ν' ἀναφέρηται, οὔτε εἰς τὰς δέκα φυλάς, μάλιστα ἕνεκα τοῦ ρ. ἔλαχον.

Ἓν ἔτι ὑπολείπεται ἡμῖν ζήτημα πρὸς ἐξέτασιν, ἄλυτον ἔτι πρὸ μικροῦ νομιζόμενον, ἂν ὁ τοῖς δικασταῖς καταβαλλόμενος μισθὸς ἦν τριώβολον τῆς ἡμέρας ἑκάστης, ὥσπερ Λύκῳ τῷ ἥρωϊ, κατὰ τὴν μαρτυρίαν ἐνίων γραμματικῶν (1), ἢ τριώβολον τῆς δίκης ἑκάστης, ὡς ἦν ἂν εἰκάσαι ἐξ ὧν ὁ Λουκιανὸς (ἢ ὅστις ἄλλος) παίζων διδάσκει ἐν Δὶς κατηγορουμένῳ ἢ Δικαστηρίοις, 12: «Ἀκούετε λεῴ, ἀγορὰν δικῶν ἀγαθῇ τύχῃ καταστησόμεθα τήμερον... ἡ Δίκη ἀποκληρώσει (2) τὰ δικαστήρια καὶ αὐτὴ

ἀριθμ. Κεφ. 30. 3 (ψήφ.): «καὶ τούτων τὸ λαχὸν μέρος βουλεύειν». Κεφ 58. 2: «τὸ λαχὸν ἑκάστῃ τῇ φυλῇ μέρος προσθεῖναι».

(1) Φώτ. ἐν λ: «Λύκου δεκάς· παροιμιῶδες, ἐπεὶ Λύκος ὁ ἥρως ἵδρυτο παρὰ τοῖς δικαστηρίοις, ἔνθα προσήδρευον οἱ συκοφάνται· ἀφώριστο δὲ αὐτῷ τριώβολον τῆς ἡμέρας». Ταὐτὰ ἐπὶ λέξει ὁ Σουΐδ. ἐν λ. — Πρβλ. Κανταβριγ. Λεξ. ἐν λ., ὅρα δὲ καὶ ἃ περὶ τῆς ῥήσεως Λύκου δεκὰς διελάβομεν ἐν Ἀθηνᾶς τόμ. ΙΓ' σ. 58 ἑπ.

(2) Περίεργον καὶ ταραχώδη ὅλως χρῆσιν ποιεῖται ὁ συγγραφεὺς τοῦ διαλόγου τούτου τοῦ ρ. ἀποκληροῦν, ὃ ἴσως συγχεῖ καὶ πρὸς τὸ ρ. ἐπικληροῦν, ἀλλαχοῦ μὲν καὶ ἐν τῇ αὐτῇ ἀεὶ ἐννοίᾳ γράφων ἀποκληροῦν (τὴν Δίκην) σφίσι **τὰ δικαστήρια** (§ 4, 12) ἢ ἀποκληροῦν **τὰς δίκας** (§ 4, 10, 12, 14 πολλάκις), ἀλλα-

παρέσται τοῖς δικάζουσιν, οἱ δικασταὶ ἐξ ἁπάντων Ἀθηναίων, ὁ μισθὸς τριώβολον ἑκάστης δίκης κτέ.» (1).

Εὐτυχῶς τὸ πολύτιμον ἀριστοτελικὸν σύγγραμμα τοσαύτας αὖθις παρέχει ἡμῖν καὶ περὶ τοῦ θέματος τούτου εἰδήσεις, ὥστε οὐ μόνον ἀσφαλῶς πλέον διδασκόμεθα ὅτι ὁ μισθὸς ἦν τριώβολον τῆς συνεδρίας ἑκάστης (2), ἀλλὰ προσέτι μανθάνομεν τίνι τέλος τρόπῳ ὁ Ἀθηναῖος νομοθέτης κατώρθωσεν ἵν' αἱ δικαστικαὶ συνεδρίαι πᾶσαι τὴν αὐτὴν περίπου διάρκειαν κατὰ χρόνον ἔχωσιν, ὅπως καὶ οἱ ἡλιασταὶ ἀδιακρίτως ἑκάστοτε εἰς αὐτὰς προσέρχωνται. Τὴν περὶ τούτων ὅμως ἐξέτασιν ἀναβάλλομεν ἐς ἄλλοτε, ὅταν σὺν Θεῷ θὰ διαλάβωμεν περὶ τοῦ ὑπολοίπου μέρους τοῦ τόμου Δ, μάλιστα δὲ περὶ τῶν ἐν στήλ. 33 στίχ. 23-29, ἔνθα γίγνεται λόγος περὶ τῆς κλήσεως τῶν ἀγώνων, περὶ ὧν λέγεται ὅτι τοὺς μὲν ἰδίους δικάζουσι «τῷ ἀριθμῷ [ὅς ἄ]ν ᾖ [ἑκά]στων [τ]ῶν δικῶν τ[ῶ]ν ἐκ τοῦ νόμο[υ», ἐν ᾧ περὶ τῶν δημοσίων κεῖται ὅτι τούτους «[καθ' ἕνα ἐ]κδικάζουσι». Τότε δὲ εἰδικώτερον θὰ ἐξετάσωμεν καὶ τὰ περὶ τῶν ἀμφορέων, ἂν δύο ἀεὶ ἢ πλείονες ἔστιν ὅτε ἐτίθεντο, προσέτι δὲ καὶ πῶς ταῦτα πάντα συνεβιβάζοντο πρὸς τἀνωτέρω περὶ ἐγχειρίσεως τοῦ συμβόλου μετὰ τὸ ψηφίζεσθαι διειλημμένα (3).

χοῦ δὲ πάλιν **κληροῦν τὰς δίκας** (§ 13) ἢ κληροῦν ἢ ἀποκληροῦν **τοὺς δικαστὰς** (§ 13 δίς, 14).

(1) Αὐτόθ. § 33: «Ὑμεῖς δὲ περιμείνατε, διπλάσιον ἀποισόμενοι τὸν μισθὸν ἐπ' ἀμφοτέραις ταῖς δίκαις». ἔτι § 23: «ΔΙΚ. τὸ δεῖνα μέντοι, μὴ λαμβανέτωσαν οὗτοι τὸ δικαστικόν· ἀδίκαστος γὰρ ἡ δίκη μεμένηκεν αὐτοῖς. ΕΡΜ. Μάτην οὖν ἀνεληλυθότες ὧσι γέροντες ἄνδρες οὕτω μακρὰν τὴν ἀνάβασιν; ΔΙΚ. Ἱκανὸν εἰ τριτημόριον λάβοιεν· ἄπιτε, μὴ ἀγανακτεῖτε, αὖθις δικάσετε».

(2) Κεφ. 62. 2: «Μισθοφοροῦσι δὲ πρῶτον [μὲν ὁ δῆμος] ταῖς μὲν ἄλλαις ἐκκλησίαις δραχμήν, τῇ δὲ κυρίᾳ ἐννέα ⟨ὀβολούς⟩· ἔπειτα τὰ δικ[αστήρια] τρεῖς ὀβολούς· εἶθ' ἡ βουλὴ πέντε ὀβολοὺς κτε.»

(3) Ἀπὸ τοῦδε ὅμως παρατηροῦμεν ὅτι ἐν στήλ. 33 στίχ. 34, ἔνθ' ὅ τε Blass[3] καὶ οἱ K.-W[3] ἀναγινώσκουσι π]εντάχους δὲ τα[ῖς] ἐν[μήνοις] βέλτιον εἶνε ἴσως ἵν' ἀναγνῶμεν: π[εντάχοὺς δὲ ταῖ[ς] ἐν[τὸς χιλίων]. (Πρβλ. Κεφ. 53. 3. «τὰ μὲν ἐντὸς χιλίων εἰς ἕνα καὶ διακοσίους, τὰ δ' ὑπὲρ χιλίας εἰς ·καὶ τετρακοσίους»).

όντι αἱ ἔμμηνοι λεγόμεναι δίκαι διὰ τοῦτο οὕτω καλοῦνται, διότι οἱ Εἰσα-..ῖς, λόγῳ τοῦ κατεπείγοντος, «ταύτας δικάζουσιν ἐμμήνους εἰσάγον-.» (Κεφ. 52. 3). Ἐπειδὴ ὅμως αἱ δίκαι αὗται, κατὰ ποσὸν μὲν τὸ ἐπίδικον ἐξετα-··αι ἐδύναντο μεγάλως ἀλλήλων νὰ διαφέρωσιν, οὐδεμία δέ, ὅσον ἡμῖν τοὐλάχι-

ὅσοι οἱ εἰληχότες, κανονικῶς δὲ καὶ τὸ ῥ. «ἔλαχον» ἑρμηνεύσωμεν, ὡς δηλοῦν τουτέστι τὸ τοῦ κληροῦσθαι ἀποτέλεσμα, ἀβιάστως καταλήγομεν εἰς τὸ συμπέρασμα, ὅτι ὁ Ἀθηναῖος νομοθέτης, ἀκόλουθος ἑαυτῷ, ἀεὶ δῆλα δὴ μεριμνῶν ἵνα μηδεὶς μηδὲν προειδῇ ἐν τοῖς δικαστηρίοις, μηδὲ γίγνηται κακουργία μηδεμία περὶ τὰ ἔργα τῶν εἰληχότων, διαρρήδην ὥριζεν ὅτι, ἐν ἑκάστῳ τῷ δικαστηρίῳ, λυθείσης τῆς συνεδρίας, εὐθὺς ὁ ἄρχων ὁ ἐφεστηκὼς προβαίνει εἰς τὴν κατὰ μέρη ἢ τμήματα κλήρωσιν τῶν φυλῶν, πιθανῶς δὲ καὶ τῶν εἰληχότων εἰς ἕκαστον μέρος, ὅτι δ' οἱ δικασταί, τούτων γενομένων, «διαστάντες ἕκα[στοι] κατ' ὀλίγους, [β' ἢ τρ]εῖς, ἵν[α] μὴ πολλο[ὶ] εἰς ταὐτὸ συνκλ[ῃσθέντες ἀλ]λήλοις ἐνοχλῶσιν», «ἀπολαμβάνουσι τὸν μισθὸν ἐν τῷ **μέρει** οὗ **ἔλαχον** ἕκαστοι», ἤ, ὅπερ ταὐτό, ἐν τῷ μέρει «ὅπου ἕκασται αἱ φυλαὶ ἐν ἑ[κάσ]τῳ ⟨τῷ⟩ δικ[α]στηρίῳ (ἔλαχον)». Εἴδομεν δ' ἐν τοῖς ἡγουμένοις ὅτι ἡ λ. μέρος, ἐν τῷ περὶ οὗ ἡμῖν ὁ λόγος χωρίῳ, οὔτε εἰς τὰ ἐν Κεφ. 63. 4 ἀναφερόμενα «δέκα μέρη» δύναται κατ' οὐδένα τρόπον ν' ἀναφέρηται, οὔτε εἰς τὰς δέκα φυλάς, μάλιστα ἕνεκα τοῦ ῥ. ἔλαχον.

Ἓν ἔτι ὑπολείπεται ἡμῖν ζήτημα πρὸς ἐξέτασιν, ἄλυτον ἔτι πρὸ μικροῦ νομιζόμενον, ἂν ὁ τοῖς δικασταῖς καταβαλλόμενος μισθὸς ἦν τριώβολον τῆς ἡμέρας ἑκάστης, ὥσπερ Λύκῳ τῷ ἥρωϊ, κατὰ τὴν μαρτυρίαν ἐνίων γραμματικῶν (1), ἢ τριώβολον τῆς δίκης ἑκάστης, ὡς ἦν ἂν εἰκάσαι ἐξ ὧν ὁ Λουκιανὸς (ἢ ὅστις ἄλλος) παίζων διδάσκει ἐν Δὶς κατηγορουμένῳ ἢ Δικαστηρίοις, 12: «Ἀκούετε λεῴ, ἀγορὰν δικῶν ἀγαθῇ τύχῃ καταστησόμεθα τήμερον... ἡ Δίκη ἀποκληρώσει (2) τὰ δικαστήρια καὶ αὐτὴ

ἀριθμ. Κεφ. 30. 3 (ψήφ.): «καὶ τούτων τὸ λαχὸν μέρος βουλεύειν». Κεφ 58. 2: «τὸ λαχὸν ἑκάστῃ τῇ φυλῇ μέρος προσθεῖναι».

(1) Φώτ. ἐν λ: «Λύκου δεκάς· παροιμιῶδες, ἐπεὶ Λύκος ὁ ἥρως ἵδρυτο παρὰ τοῖς δικαστηρίοις, ἔνθα προσήδρευον οἱ συκοφάνται· ἀφώριστο δὲ αὐτῷ τριώβολον τῆς ἡμέρας». Ταὐτὰ ἐπὶ λέξει ὁ Σουΐδ. ἐν λ. — Πρβλ. Κανταβριγ. Λεξ. ἐν λ., ὅρα δὲ καὶ ἃ περὶ τῆς ῥήσεως Λύκου δεκὰς διελάβομεν ἐν Ἀθηνᾶς τόμ. ΙΓ' σ. 58 ἑπ.

(2) Περίεργον καὶ ταραχώδη ὅλως χρῆσιν ποιεῖται ὁ συγγραφεὺς τοῦ διαλόγου τούτου τοῦ ῥ. ἀποκληροῦν, ὃ ἴσως συγχεῖ καὶ πρὸς τὸ ῥ. ἐπικληροῦν, ἀλλαχοῦ μὲν καὶ ἐν τῇ αὐτῇ ἀεὶ ἐννοίᾳ γράφων ἀποκληροῦν (τὴν Δίκην) σφίσι **τὰ δικαστήρια** (§ 4, 12) ἢ ἀποκληροῦν **τὰς δίκας** (§ 4, 10, 12, 14 πολλάκις), ἀλλα-

παρέσται τοῖς δικάζουσιν, οἱ δικασταὶ ἐξ ἁπάντων Ἀθηναίων, ὁ μισθὸς τριώβολον ἑκάστης δίκης κτέ.» (1).

Εὐτυχῶς τὸ πολύτιμον ἀριστοτελικὸν σύγγραμμα τοσαύτας αὖθις παρέχει ἡμῖν καὶ περὶ τοῦ θέματος τούτου εἰδήσεις, ὥστε οὐ μόνον ἀσφαλῶς πλέον διδασκόμεθα ὅτι ὁ μισθὸς ἦν τριώβολον τῆς συνεδρίας ἑκάστης (2), ἀλλὰ προσέτι μανθάνομεν τίνι τέλος τρόπῳ ὁ Ἀθηναῖος νομοθέτης κατώρθωσεν ἵν' αἱ δικαστικαὶ συνεδρίαι πᾶσαι τὴν αὐτὴν περίπου διάρκειαν κατὰ χρόνον ἔχωσιν, ὅπως καὶ οἱ ἡλιασταὶ ἀδιακρίτως ἑκάστοτε εἰς αὐτὰς προσέρχωνται. Τὴν περὶ τούτων ὅμως ἐξέτασιν ἀναβάλλομεν ἐς ἄλλοτε, ὅταν σὺν Θεῷ θὰ διαλάβωμεν περὶ τοῦ ὑπολοίπου μέρους τοῦ τόμου $\overline{\Delta}$, μάλιστα δὲ περὶ τῶν ἐν στήλ. 33 στίχ. 23-29, ἔνθα γίγνεται λόγος περὶ τῆς κλήσεως τῶν ἀγώνων, περὶ ὧν λέγεται ὅτι τοὺς μὲν ἰδίους δικάζουσι «τῷ ἀριθμῷ [ὅς ἂ]ν ᾖ [ἑκά]στων [τ]ῶν δικῶν τ[ῶ]ν ἐκ τοῦ νόμο[υ», ἐν ᾧ περὶ τῶν δημοσίων κεῖται ὅτι τούτους «[καθ' ἕνα ἐ]κδικάζουσι». Τότε δὲ εἰδικώτερον θὰ ἐξετάσωμεν καὶ τὰ περὶ τῶν ἀμφορέων, ἂν δύο ἀεὶ ἢ πλείονες ἔστιν ὅτε ἐτίθεντο, προσέτι δὲ καὶ πῶς ταῦτα πάντα συνεβιβάζοντο πρὸς τἀνωτέρω περὶ ἐγχειρίσεως τοῦ συμβόλου μετὰ τὸ ψηφίζεσθαι διειλημμένα (3).

χοῦ δὲ πάλιν **κληροῦν τὰς δίκας** (§ 13) ἢ κληροῦν ἢ ἀποκληροῦν **τοὺς δικαστὰς** (§ 13 δίς, 14).

(1) Αὐτόθ. § 33: «Ὑμεῖς δὲ περιμείνατε, διπλάσιον ἀποισόμενοι τὸν μισθὸν ἐπ' ἀμφοτέραις ταῖς δίκαις». ἔτι § 23: «ΔΙΚ. τὸ δεῖνα μέντοι, μὴ λαμβανέτωσαν οὗτοι τὸ δικαστικόν· ἀδίκαστος γὰρ ἡ δίκη μεμένηκεν αὐτοῖς. ΕΡΜ. Μάτην οὖν ἀνεληλυθότες ὦσι γέροντες ἄνδρες οὕτω μακρὰν τὴν ἀνάβασιν; ΔΙΚ. Ἱκανὸν εἰ τριτημόριον λάβοιεν· ἄπιτε, μὴ ἀγανακτεῖτε, αὖθις δικάσετε».

(2) Κεφ. 62. 2: «Μισθοφοροῦσι δὲ πρῶτον [μὲν ὁ δῆμος] ταῖς μὲν ἄλλαις ἐκκλησίαις δραχμήν, τῇ δὲ κυρίᾳ ἐννέα ⟨ὀβολούς⟩· ἔπειτα τὰ δικ[αστήρια] τρεῖς ὀβολούς· εἶθ' ἡ βουλὴ πέντε ὀβολοὺς κτε.»

(3) Ἀπὸ τοῦδε ὅμως παρατηροῦμεν ὅτι ἐν στήλ. 33 στίχ. 34, ἔνθ' ὅ τε Blass[3] καὶ οἱ K.-W[3] ἀναγινώσκουσι π]εντάχους δὲ τα[ῖς] ἐν[μήνοις] βέλτιον εἶνε ἴσως ἵν' ἀναγνῶμεν: π[εντάχους δὲ τα[ῖς] ἐν[τὸς χιλίων]. (Πρβλ. Κεφ. 53. 3. «τὰ μὲν ἐντὸς χιλίων εἰς ἕνα καὶ διακοσίους, τὰ δ' ὑπὲρ χιλίας εἰς καὶ τετρακοσίους»).

ὄντι αἱ ἔμμηνοι λεγόμεναι δίκαι διὰ τοῦτο οὕτω καλοῦνται, διότι οἱ Εἰσα-...ῖς, λόγῳ τοῦ κατεπείγοντος, «ταύτας δικάζουσιν ἐμμήνους εἰσάγον-...» (Κεφ. 52. 3). Ἐπειδὴ ὅμως αἱ δίκαι αὗται, κατὰ ποσὸν μὲν τὸ ἐπίδικον ἐξετα-...αι ἐδύναντο μεγάλως ἀλλήλων νὰ διαφέρωσιν, οὐδεμία δέ, ὅσον ἡμῖν τοὐλάχι-

ὅσοι οἱ εἰληχότες, κανονικῶς δὲ καὶ τὸ ῥ. «ἔλαχον» ἑρμηνεύσωμεν, ὡς δηλοῦν τουτέστι τὸ τοῦ κληροῦσθαι ἀποτέλεσμα, ἀβιάστως καταλήγομεν εἰς τὸ συμπέρασμα, ὅτι ὁ Ἀθηναῖος νομοθέτης, ἀκόλουθος ἑαυτῷ, ἀεὶ δῆλα δὴ μεριμνῶν ἵνα μηδεὶς μηδὲν προειδῇ ἐν τοῖς δικαστηρίοις, μηδὲ γίγνηται κακουργία μηδεμία περὶ τὰ ἔργα τῶν εἰληχότων, διαρρήδην ὥριζεν ὅτι, ἐν ἑκάστῳ τῷ δικαστηρίῳ, λυθείσης τῆς συνεδρίας, εὐθὺς ὁ ἄρχων ὁ ἐφεστηκὼς προβαίνει εἰς τὴν κατὰ μέρη ἢ τμήματα κλήρωσιν τῶν φυλῶν, πιθανῶς δὲ καὶ τῶν εἰληχότων εἰς ἕκαστον μέρος, ὅτι δ' οἱ δικασταί, τούτων γενομένων, «διαστάντες ἕκα[στοι] κατ' ὀλίγους, [β' ἢ τρ]εῖς, ἵν[α] μὴ πολλο[ὶ] εἰς ταὐτὸ συνκλ[ησθέντες ἀλ]λήλοις ἐνοχλῶσιν», «ἀπολαμβάνουσι τὸν μισθὸν ἐν τῷ **μέρει** οὗ **ἔλαχον** ἕκαστοι», ἤ, ὅπερ ταὐτό, ἐν τῷ μέρει «ὅπου ἕκασται αἱ φυλαὶ ἐν ἑ[κάσ]τῳ ⟨τῷ⟩ δικ[α]στηρίῳ (ἔλαχον)». Εἴδομεν δ' ἐν τοῖς ἡγουμένοις ὅτι ἡ λ. μέρος, ἐν τῷ περὶ οὗ ἡμῖν ὁ λόγος χωρίῳ, οὔτε εἰς τὰ ἐν Κεφ. 63. 4 ἀναφερόμενα «δέκα μέρη» δύναται κατ' οὐδένα τρόπον ν' ἀναφέρηται, οὔτε εἰς τὰς δέκα φυλάς, μάλιστα ἕνεκα τοῦ ῥ. ἔλαχον.

Ἓν ἔτι ὑπολείπεται ἡμῖν ζήτημα πρὸς ἐξέτασιν, ἄλυτον ἔτι πρὸ μικροῦ νομιζόμενον, ἂν ὁ τοῖς δικασταῖς καταβαλλόμενος μισθὸς ἦν τριώβολον τῆς ἡμέρας ἑκάστης, ὥσπερ Λύκῳ τῷ ἥρωϊ, κατὰ τὴν μαρτυρίαν ἐνίων γραμματικῶν (1), ἢ τριώβολον τῆς δίκης ἑκάστης, ὡς ἦν ἂν εἰκάσαι ἐξ ὧν ὁ Λουκιανὸς (ἢ ὅστις ἄλλος) παίζων διδάσκει ἐν Δὶς κατηγορουμένῳ ἢ Δικαστηρίοις, 12: «Ἀκούετε λεῴ, ἀγορὰν δικῶν ἀγαθῇ τύχῃ καταστησόμεθα τήμερον... ἡ Δίκη ἀποκληρώσει (2) τὰ δικαστήρια καὶ αὐτὴ

ἀριθμ. Κεφ. 30. 3 (ψήφ.): «καὶ τούτων τὸ λαχὸν μέρος βουλεύειν». Κεφ 58. 2: «τὸ λαχὸν ἑκάστῃ τῇ φυλῇ μέρος προσθεῖναι».

(1) Φώτ. ἐν λ: «Λύκου δεκάς· παροιμιῶδες, ἐπεὶ Λύκος ὁ ἥρως ἵδρυτο παρὰ τοῖς δικαστηρίοις, ἔνθα προσήδρευον οἱ συκοφάνται· ἀφώριστο δὲ αὐτῷ τριώβολον τῆς ἡμέρας». Ταὐτὰ ἐπὶ λέξει ὁ Σουΐδ. ἐν λ. — Πρβλ. Κανταβριγ. Λεξ. ἐν λ., ὅρα δὲ καὶ ἃ περὶ τῆς ῥήσεως Λύκου δεκὰς διελάβομεν ἐν Ἀθηνᾶς τόμ. ΙΓ' σ. 58 ἑπ.

(2) Περίεργον καὶ ταραχῶδη ὅλως χρῆσιν ποιεῖται ὁ συγγραφεὺς τοῦ διαλόγου τούτου τοῦ ῥ. ἀποκληροῦν, ὃ ἴσως συγχεῖ καὶ πρὸς τὸ ῥ. ἐπικληροῦν, ἀλλαχοῦ μὲν καὶ ἐν τῇ αὐτῇ ἀεὶ ἐννοίᾳ γράφων ἀποκληροῦν (τὴν Δίκην) σφίσι **τὰ δικαστήρια** (§ 4, 12) ἢ ἀποκληροῦν **τὰς δίκας** (§ 4, 10, 12, 14 πολλάκις), ἀλλα-

παρέσται τοῖς δικάζουσιν, οἱ δικασταὶ ἐξ ἁπάντων Ἀθηναίων, ὁ μισθὸς τριώβολον ἑκάστης δίκης κτἑ.» (1).

Εὐτυχῶς τὸ πολύτιμον ἀριστοτελικὸν σύγγραμμα τοσαύτας αὖθις παρέχει ἡμῖν καὶ περὶ τοῦ θέματος τούτου εἰδήσεις, ὥστε οὐ μόνον ἀσφαλῶς πλέον διδασκόμεθα ὅτι ὁ μισθὸς ἦν τριώβολον τῆς συνεδρίας ἑκάστης (2), ἀλλὰ προσέτι μανθάνομεν τίνι τέλος τρόπῳ ὁ Ἀθηναῖος νομοθέτης κατώρθωσεν ἵν' αἱ δικαστικαὶ συνεδρίαι πᾶσαι τὴν αὐτὴν περίπου διάρκειαν κατὰ χρόνον ἔχωσιν, ὅπως καὶ οἱ ἡλιασταὶ ἀδιακρίτως ἑκάστοτε εἰς αὐτὰς προσέρχωνται. Τὴν περὶ τούτων ὅμως ἐξέτασιν ἀναβάλλομεν ἐς ἄλλοτε, ὅταν σὺν Θεῷ θὰ διαλάβωμεν περὶ τοῦ ὑπολοίπου μέρους τοῦ τόμου Δ̄, μάλιστα δὲ περὶ τῶν ἐν στήλ. 33 στίχ. 23-29, ἔνθα γίγνεται λόγος περὶ τῆς κλήσεως τῶν ἀγώνων, περὶ ὧν λέγεται ὅτι τοὺς μὲν ἰδίους δικάζουσι «τῷ ἀριθμῷ [ὅς ἂ]ν ᾖ [ἑκά]στων [τ]ῶν δικῶν τ[ῶ]ν ἐκ τοῦ νόμο[υ», ἐν ᾧ περὶ τῶν δημοσίων κεῖται ὅτι τούτους «[καθ' ἕνα ἐ]κδικάζουσι». Τότε δὲ εἰδικώτερον θὰ ἐξετάσωμεν καὶ τὰ περὶ τῶν ἀμφορέων, ἂν δύο ἀεὶ ἢ πλείονες ἔστιν ὅτε ἐτίθεντο, προσέτι δὲ καὶ πῶς ταῦτα πάντα συνεβιβάζοντο πρὸς τἀνωτέρω περὶ ἐγχειρίσεως τοῦ συμβόλου μετὰ τὸ ψηφίζεσθαι διειλημμένα (3).

χοῦ δὲ πάλιν **κληροῦν τὰς δίκας** (§ 13) ἢ κληροῦν ἢ ἀποκληροῦν **τοὺς δικαστὰς** (§ 13 δίς, 14).

(1) Αὐτόθ. § 33: «Ὑμεῖς δὲ περιμείνατε, διπλάσιον ἀποισόμενοι τὸν μισθὸν ἐπ' ἀμφοτέραις ταῖς δίκαις». ἔτι § 23: «ΔΙΚ. τὸ δεῖνα μέντοι, μὴ λαμβανέτωσαν οὗτοι τὸ δικαστικόν· ἀδίκαστος γὰρ ἡ δίκη μεμένηκεν αὐτοῖς. ΕΡΜ. Μάτην οὖν ἀνεληλυθότες ὧσι γέροντες ἄνδρες οὕτω μακρὰν τὴν ἀνάβασιν; ΔΙΚ. Ἱκανὸν εἰ τριτημόριον λάβοιεν· ἄπιτε, μὴ ἀγανακτεῖτε, αὖθις δικάσετε».

(2) Κεφ. 62. 2: «Μισθοφοροῦσι δὲ πρῶτον [μὲν ὁ δῆμος] ταῖς μὲν ἄλλαις ἐκκλησίαις δραχμήν, τῇ δὲ κυρίᾳ ἐννέα ⟨ὀβολούς⟩· ἔπειτα τὰ δικ[αστήρια] τρεῖς ὀβολούς· εἶθ' ἡ βουλὴ πέντε ὀβολοὺς κτε.»

(3) Ἀπὸ τοῦδε ὅμως παρατηροῦμεν ὅτι ἐν στήλ. 33 στίχ. 34, ἔνθ' ὅ τε Blass[3] καὶ οἱ K.-W[3] ἀναγινώσκουσι π]εντάχους δὲ τα[ῖς] ἐν[μήνοις] βέλτιον εἶνε ἴσως ἵν' ἀναγνῶμεν: π[εντάχους δὲ τα[ῖς] ἐν[τὸς χιλίων]. (Πρβλ. Κεφ. 53. 3. «τὰ μὲν ἐντὸς χιλίων εἰς ἕνα καὶ διακοσίους, τὰ δ' ὑπὲρ χιλίας εἰς καὶ τετρακοσίους»).

ὄντι αἱ ἔμμηνοι λεγόμεναι δίκαι διὰ τοῦτο οὕτω καλοῦνται, διότι οἱ Εἰσα-ῖς, λόγῳ τοῦ κατεπείγοντος, «ταύτας δικάζουσιν ἐμμήνους εἰσάγον-» (Κεφ. 52. 3). Ἐπειδὴ ὅμως αἱ δίκαι αὗται, κατὰ ποσὸν μὲν τὸ ἐπίδικον ἐξετα-ται ἐδύναντο μεγάλως ἀλλήλων νὰ διαφέρωσιν, οὐδεμία δέ, ὅσον ἡμῖν τοὐλάχι-

Τοσαῦτα δὲ περὶ μισθοφορᾶς καὶ περὶ συμβόλων προμαθόντες, ἴδωμεν νῦν ἂν τὰ σχετικὰ χωρία δυνάμεθά πως ν' ἀναγνῶμεν βέλτιον.

Δ′

Τὰ διορθωτικά.

8

Στήλ. 32 στίχ. 23 ἐπ: «παραδιδόασι δὲ τοῖς εἰληχ[όσιν ἀποδ]ιδόναι τοῖς δικασταῖς ἐν ἑκάστῳ ⟨τῷ⟩ [δ]ικα[στηρί]ῳ ἀριθμῷ τὰ πινάκια, [ἵν'] ἐκ τούτω[ν] σκοποῦντες ἀποδ[ι]δῶσι τὸν [μισ]θόν».

Οὕτως ὁ Blass[3], οἱ δὲ K.-W[3], ἐπειδὴ ὁ Wilcken μετὰ τὸ εἰληχόσι ἀνέγνω: ΤΟΠΑΛινΔΙ, ἐξέδοσαν: τοῖς εἰληχ[ό]σι τόπ[ον δ]ιδόναι κτέ., πρὸς ἃ ὅμως ὁ Βλάσσιος ἀντιπαρατηρεῖ ἐν ταῖς ὑποσημειώσεσιν: incertissimas esse litt. ΤΟΠΑΛ. testatur Kenyon. Ἀλλὰ καὶ ἄλλως ὕποπτος προσπίπτει ἡμῖν ἡ δευτέρα αὕτη ἀνάγνωσις, διότι οὔτε ἄλλοθέν ποθεν μαρτυρεῖται, οὔτε πιθανὸν φαίνεται ὅτι εἰδικοὶ ἑκάστοτε ἄνδρες ἐκληροῦντο πρὸς τὸ τόπον διδόναι τοῖς δικασταῖς ἐν τῷ δικαστηρίῳ ἑκάστῳ. Τοὐναντίον, ὡς ἤδη ὑπεδείξαμεν (1), ὑπάρχουσι λόγοι ἵνα παραδεξώμεθα, ὅτι οἱ δικασταὶ καθ' ἣν εἰσῄεσαν τάξιν, ὁριζομένην ἐκ τῆς κληρώσεως, καὶ κατελάμβανον τὰς ἀρεσκούσας αὐτοῖς ἕδρας, προτιμῶντες ἐκ τούτων τὰς πρώτας καὶ δὴ τὸ πρῶτον ξύλον, ὡς λέγει ὁ κωμικός (2).

Ἀλλ' ἑτέρα τις λέξις, νομίζομεν, κρύπτεται ὑπὸ τὰ μετὰ τὸ εἰληχόσι ἐφθαρμένα καὶ ἀμφίβολα γράμματα, εἶνε δ' αὕτη ἀριθμός τις, κατὰ πᾶσαν δὲ πιθανότητα ὁ ἀριθμός: πέντε. Τοὺς λόγους τῆς εἰκα-

στον γνωστόν, ὑπάρχει ῥητὴ μαρτυρία ὅτι ἐν αὐταῖς, ἀδιακρίτως τοῦ ἀμφισβητουμένου ποσοῦ, ἀεὶ τὸ αὐτὸ ὕδωρ ἐδίδοτο, εὐλογώτερον ἡμῖν φαίνεται ἵνα παραδεξώμεθα, ὅτι καὶ αὗται ὑπήγοντο εἰς τὸν γενικὸν κανόνα τῆς κατὰ λόγον τοῦ ἐπιδίκου ποσοῦ χορηγίας τοῦ ὕδατος, ὅτι δὲ κατ' ἀκολουθίαν καὶ αἱ ἔμμηνοι διεκρίνοντο εἰς δίκας ὑπὲρ τὰς 5000 δραχμάς, εἰς δίκας μέχρι 5000 καὶ τέλος εἰς δίκας ἐντὸς 1000 δραχμῶν.

(1) Ὅρα Ἀθηνᾶς τόμ. ΙΔ′ σ. 270.

(2) Ἀριστοφ. Σφῆξ. 90.

σίας ἡμῶν ταύτης ἤδη ἐν τοῖς πρόσθεν ἐξέθεμεν, δεικνύντες ἅμα καὶ τὴν ἀνάγκην προσθήκης ἀριθμοῦ τινος, τοὺς εἰληχότας προσδιορίζοντος.

Ὥστε, καθ' ἡμᾶς, ὡδέ πως ἴσως συμπληρωτέον τὸ προκείμενον χωρίον: παραδιδόασι δὲ τοῖς εἰληχ[όσι] π[έντε ἀπο]διδόναι τοῖς δικασταῖς κτέ. (1).

9

Στήλ. 33 στίχ. 16 ἑπ: «οἱ δὲ ἀπολαχόντ[ες π]έντε π[αρ]ὰ ΤΟΥΤ — ἀπολαμβάνουσ[ι] . . ΤΟΓ . . . . Α καθ' ὃ [λήψονται] τὸν μισθόν. λα[μβάνουσι δ'ἐ]ν τ[άξ]ει ὅπου ἕκασται αἱ φυλαὶ ἐν ἐ[κάσ]τῳ ⟨τῷ⟩ δικ[α]στηρίῳ ⟨ἔλαχον⟩, ἐ[πει]δὰν δικάσωσι [εὐθὺς καὶ] διαστάντες ἕκα[στοι] κατ' ὀλίγους, [β' ἢ τρ]εῖς, ἵν[α] μὴ πολλο[ὶ] εἰς ταὐτὸ συνκλ[ησθέντες ἀλ]λήλοις ἐνοχλῶσιν».

Οὕτω κατὰ τὸν Βλάσσιον[3], ὅς περὶ τοῦ στίχ. 17 ὑποσημειοῦται: «ita fere Wn. (extr. τακαθη —, sed pro η K. nunc quoque o agn.)». Οἱ δὲ K.-W[3] ὡς ἑξῆς τὸ χωρίον ἐξέδοσαν, οὐδὲν προσθέντες πρὸς ἀναπλήρωσιν τῶν χασμάτων: «οἱ δὲ ἀπολαχόντ[ες π]έντε π . . τουτ — — ἀπολαμβάνουσ[ι . .] τὸ γ . . . τακαθη — — τὸν μισθὸν λα . . . . . νοντι . . καὶ ὅπου ἕκ[ασ]ται αἱ φυλαὶ ἐν ἑκ[άσ]τῳ δι[κ]αστηρίῳ. ἐ[πει]δὰν δικάσωσι δη . . . διαστάντες ἕκα[στοι] κατ' ὀλίγους [β' ἢ τρ]εῖς, ἵν[α] μὴ πολλο[ὶ] εἰς ταὐτὸ συνιέμεν[οι ἀλ]λήλοις ἐνοχλῶσιν». Ὑποσημειοῦνται δὲ καὶ οὗτοι σὺν τοῖς ἄλλοις καὶ τάδε: «agi de distributione trio-

(1) Οὕτω δὲ σφόδρα πιστεύομεν ὅτι ὁ Ἀριστοτέλης ὄντως ἐδήλου τὸν τῶν εἰληχότων ἀριθμόν, ὥστε καὶ ἂν τὸ ὑπὸ τοῦ Βιλκενίου ἀναγνωσθὲν πάλιν ἦν βέβαιον, πάλιν ἂν ᾐκάζομεν τὸν ἀριθμόν, οὑτωσὶ διευθετοῦντες τὸ ὅλον χωρίον: παραδιδόασι δὲ ⟨ε⟩ τοῖς εἰληχόσι πάλιν διδόναι τοῖς δικασταῖς, [ἵν'] ἐκ τούτω[ν] σκοποῦντες ἀποδ[ιδῶσι] τὸν [μισ]θόν. Περὶ τοῦ πάλιν διδόναι πρβλ. κατωτέρω στήλ. 36. στίχ. 3, ἔνθα ἐν τῇ αὐτῇ ἐννοίᾳ κεῖται: «βακτηρίαν δὲ πάλιν ..ραλαμβάνοντες». Ἴσως δέ τις ἐδύνατο προσέτι νὰ ἰσχυρίσηται ὅτι ὁ φιλόσοφος ὁ πάλιν διδόναι ἐχρήσατο, ἵνα μὴ δὶς ἐπαναλάβῃ τὸ ἀποδιδόναι, ἀναγιγνωσκόμενον ἐν τῷ αὐτῷ χωρίῳ. Ἔχομεν δ' ὡς εἰκός, ὑπ' ὄψιν ὅτι ἀνωτέρω (στήλ. 32 ίχ. 17 ἑπ.) εἶπε περὶ τῶν ἐμπηκτῶν ὅτι τοῖς «ἀπολαγχάνουσ[ι]ν ἀποδιδ[όασιν] . . . τὰ πινάκια».

boli (τὸ γ̄ 17) intellexit Kaibel, sed verba obscura». Προσέτι δέ: «συνιέμενοι corruptum».

Καθ' ἡμᾶς, δι' οὓς λόγους ἐν τοῖς ἀνωτέρω διειλημμένοις κατὰ διέξοδον ἐξέθεμεν, ἐν μὲν τῷ πρώτῳ μέρει τοῦ χωρίου τούτου (στίχ. 16-18) πρόκειται περὶ τῶν ἀπολαχόντων πέντε καὶ τῆς ὑπὸ τούτων διαδόσεως τῶν τοῦ Γ̄ συμβόλων, ἐν δὲ τῷ ἑτέρῳ (στίχ. 18-22) περὶ τοῦ τρόπου, καθ' ὃν αἱ φυλαὶ λαμβάνουσι τὸ τριώβολον, δῆλα δὴ τὸν μισθόν.

Κατὰ ταῦτα λοιπὸν ὧδέ πως τὸ χωρίον τοῦτο ἀναγνωστέον νομίζομεν:

οἱ δὲ ἀπολαχόντ[ες π]έντε π[αρ]ὰ τοῦ [ἄρχοντος] ἀπολαμβάνουσ[ι τὰ] τοῦ γ̄ [σύνβολ]α. καθ' ἃ [ἔστι λαβεῖν] τὸν μισθόν. λα[μβάνουσι δ' ἐ]ν τ[ῷ μέρ]ει ὅπου ἕκασται αἱ φυλαὶ ἐν ἑ[κάσ]τῳ ⟨τῷ⟩ δικ[α]στηρίῳ ἐ[πει]δὰν δικάσωσι [ἔ]λα[χον], διαστάντες κτέ., ὡς παρὰ Blass[3].

Ἐν τῷ πρώτῳ στίχῳ, καίπερ οὐ μικρὸν διστάζοντες, συμπληροῦμεν κατ' εἰκασίαν: π[αρ]ὰ τοῦ [ἄρχοντος], νοοῦντες τὸν ἄρχοντα τὸν ἐφεστηκότα ἐν τῷ δικαστηρίῳ ἑκάστῳ, ὃς καὶ διεκλήρου ἐκ τῶν 10 τοὺς πρώτους 5, τῶν ὑπολοίπων ὄντων τῶν ἀπολαχόντων πέντε, περὶ ὧν ὧδε πρόκειται (1).

Ἐν δὲ τῷ τρίτῳ στίχῳ καὶ ἑξ. εἰκάζομεν: ἐ]ν τ[ῷ μέρ]ει ὅπου — ἐ[πει]δὰν δικάσωσι [ἔ]λα[χον], συμφώνως τοῖς ἐν στήλ. 36 στίχ. 5 ἐπ: «ἐπειδὰν δὲ αὐτοῖς ᾖ δεδικασμένα τὰ ἐκ τῶν νόμων — ἐν τῷ μέρει οὗ ἔλαχον ἕκαστοι».

Τέλος παρατηροῦμεν, τὸ ἐνδόσιμον ἐκ τῆς ἐκδόσεως τῶν K.-W[3] λαμβάνοντες, ὅτι ἐν τῷ αὐτῷ πρώτῳ στίχῳ, ἂν ὁ Wilcken μὴ ἐπλανήθη ἀναγνούς: οἱ δ. α. π]έντε π . . τουτ — —, τότ' ἴσως πολλῷ βέλτιον εἶνε ἵν' ἀναγνῶμεν: π[ρὸ] τοῦ ψ[ηφίζεσθαι]· διότι τὸ μὲν Τ εὔκολον ἦν ἵνα συγχυθῇ πρὸς τὸ Ψ ἢ μᾶλλον τοῦτο εἰς Τ νὰ φθαρῇ, καθ' ἃ δ' ἐν τοῖς πρόσθεν εἴδομεν, τὰ τοῦ γ̄ σύμβολα

(1) Σημειωτέον δ' ὅτι ὁ Ἀριστοτέλης ἐν τῷ τόμῳ Δ̄ ὁσάκις «ἄρχων» λέγει ἁπλῶς, ἄνευ προσδιορισμοῦ τινος, ἀφίησιν ἵνα νοηθῇ ἐκ τῶν συμφραζομένων περὶ τίνος ἄργ τος πρόκειται. Ὅρα λ. χ. ἐν στήλ. 31 στίχ. 17, 27 ἐπ., 35. Ἐν πᾶσι τοῖς χωρ τούτοις ἄρχοντα λέγων βεβαίως νοεῖ ἕνα τῶν θ' ἀρχόντων ἢ τὸν γραμματέα τὸν θεσμοθετῶν, διότι οὗτοι κληροῦσι τὰ δικαστήρια.

δὲν ἐνεχειρίζοντο τοῖς δικασταῖς ἢ μόνον εὐθὺς ὡς ἕκαστος ἐψηφίζετο· οὐδὲν ἄρα ἀπίθανον ὅτι, πρὸς μείζονα προφύλαξιν, καὶ αὐτοῖς τοῖς ἀπολαχοῦσι ε´ τὰ σύμβολα δὲν παρεδίδοντο ἢ κατὰ τὴν τελευταίαν ὥραν, ἀμέσως δῆλα δὴ πρὶν οἱ δικασταὶ ἄρξωνται διαψηφίζεσθαι.

10

Στήλ. 34 στίχ. 35 ἄχρι τέλους, εἶτα στήλ. 35 στίχ. 1-3. Τὰ ἐν τοῖς στίχοις τούτοις καταλελωβημένα καὶ κατὰ τὸ πλεῖστον ἐξαληλιμμένα τέλεον, οἱ μὲν K.-W[3] ὦδ' ἐξέδοσαν:

λαμβάν[ωσιν. — — — — — ενοχωσ
ἀπολα — — — — — — — . . ισοασ
ψηφιζ — — — — — — — ακοινη
. . . . . τοῦ γ ἀποδιδοὺς [γ]ὰρ γ λαμ[β]άνει, κ[αὶ] ψηφί-
ζοντ]αι πάντες· ο[ὐ γ]ὰρ ἔστι λα[β]εῖν [τριώ]βολον
οὐδεν]ὶ, ἐὰν μὴ ψηφίζηται.

ὁ δὲ Βλάσσιος[3] τὰ μὲν πλείω ἐκ τῶν συμφραζομένων (στήλ. 33. 16. 36. 3) ἀναπληρῶν, τινὰ δὲ μόνον ἀναναπλήρωτα καταλείπων, ἐξέδωκεν ὡς ἑξῆς:

λαμβά[νωσι. τὴν δὲ βακτηρίαν τοῖς συ]ν[ε]χῶς
ἀπολα[χοῦσι διδοὺς] — — — — IC ὁ ἀ[εὶ
ψηφιζ[όμενος λαμβάνει σύμβολο]ν [χ]αλκοῦν
μετὰ] τοῦ γ· ἀποδιδοὺς [γ]ὰρ γ [leg. τριώβολον] λαμ-
[β]άνει, [καὶ] ψηφί-
ζοντα]ι πάντες· ο[ὐ γὰ]ρ ἔστι λα[β]εῖν σ[ύ]νβολον
οὐδεν]ί, ἐὰν μὴ ψηφίζηται.

Ὑποσημειοῦται δ' ὁ κριτικώτατος ἀνὴρ σὺν τοῖς ἄλλοις καὶ τάδε· στήλ. 34, στίχ. 35: «ενο (. . A K.)-χωσ Wn. (post ωσ nihil litt. fuisse et K. affirmat)». στίχ 36: «agnovi in charta M . ICOAC, Wn. . . ισοασ (nihil fuisse litt. post ασ)». στίχ. 37: «ακοινη Wn., sed K. nunc ν.αλκουν; post alterum N nihil litt. quod huc pertineret fuisse videri». στήλ. 35 στίχ 1: - -- -‥ius littera est (=,, inscriptam littera Γ''), sed alterum ..ολον significat». στίχ 1. 2: «Ken. ΛΑΜΒΑΝΕΙΙ (sive-ΝΗΙ) o ΝΕΙ vel ΝΗ, tum ΕΙ, Wn. ΝΗΚ . .) ΨΗΦΙ¦ . . . . . ΙΑΠ inductae; ego non A sed O legi; AI Wn.) ΠΑΝΤΕC».

boli (τὸ $\overline{\gamma}$ 17) intellexit Kaibel, sed verba obscura». Προσέτι δέ: «συνιέμενοι corruptum».

Καθ' ἡμᾶς, δι' οὓς λόγους ἐν τοῖς ἀνωτέρω διειλημμένοις κατὰ διέξοδον ἐξέθεμεν, ἐν μὲν τῷ πρώτῳ μέρει τοῦ χωρίου τούτου (στίχ. 16-18) πρόκειται περὶ τῶν ἀπολαχόντων πέντε καὶ τῆς ὑπὸ τούτων διαδόσεως τῶν τοῦ $\overline{\Gamma}$ συμβόλων, ἐν δὲ τῷ ἑτέρῳ (στίχ. 18-22) περὶ τοῦ τρόπου, καθ' ὃν αἱ φυλαὶ λαμβάνουσι τὸ τριώβολον, δῆλα δὴ τὸν μισθόν.

Κατὰ ταῦτα λοιπὸν ὧδέ πως τὸ χωρίον τοῦτο ἀναγνωστέον νομίζομεν:

οἱ δὲ ἀπολαχόντ[ες π]έντε π[αρ]ὰ τοῦ [ἄρχοντος] ἀπολαμβάνουσ[ι τὰ] τοῦ $\overline{\gamma}$ [σύνβολ]α, καθ' ἃ [ἔστι λαβεῖν] τὸν μισθόν. λα[μβάνουσι δ' ἐ]ν τ[ῷ μέρ]ει ὅπου ἕκασται αἱ φυλαὶ ἐν ἐ[κάσ]τῳ ⟨τῷ⟩ δικ[α]στηρίῳ ἐ[πει]δὰν δικάσωσι [ἔ]λα[χον], διαστάντες κτέ., ὡς παρὰ Blass[3].

Ἐν τῷ πρώτῳ στίχῳ, καίπερ οὐ μικρὸν διστάζοντες, συμπληροῦμεν κατ' εἰκασίαν: π[αρ]ὰ τοῦ [ἄρχοντος], νοοῦντες τὸν ἄρχοντα τὸν ἐφεστηκότα ἐν τῷ δικαστηρίῳ ἑκάστῳ, ὃς καὶ διεκλήρου ἐκ τῶν 10 τοὺς πρώτους 5, τῶν ὑπολοίπων ὄντων τῶν ἀπολαχόντων πέντε, περὶ ὧν ὧδε πρόκειται (1).

Ἐν δὲ τῷ τρίτῳ στίχῳ καὶ ἑξ. εἰκάζομεν: ἐ]ν τ[ῷ μέρ]ει ὅπου — ἐ[πει]δὰν δικάσωσι [ἔ]λα[χον], συμφώνως τοῖς ἐν στήλ. 36 στίχ. 5 ἑπ: «ἐπειδὰν δὲ αὐτοῖς ᾖ δεδικασμένα τὰ ἐκ τῶν νόμων — ἐν τῷ μέρει οὗ ἔλαχον ἕκαστοι»,

Τέλος παρατηροῦμεν, τὸ ἐνδόσιμον ἐκ τῆς ἐκδόσεως τῶν K.-W[3] λαμβάνοντες, ὅτι ἐν τῷ αὐτῷ πρώτῳ στίχῳ, ἂν ὁ Wilcken μὴ ἐπλανήθη ἀναγνούς: οἱ δ. α. π]έντε π . . τουτ — —, τότ' ἴσως πολλῷ βέλτιον εἶνε ἵν' ἀναγνῶμεν: π[ρὸ] τοῦ ψ[ηφίζεσθαι]· διότι τὸ μὲν Τ εὔκολον ἦν ἵνα συγχυθῇ πρὸς τὸ Ψ ἢ μᾶλλον τοῦτο εἰς Τ νὰ φθαρῇ, καθ' ἃ δ' ἐν τοῖς πρόσθεν εἴδομεν, τὰ τοῦ $\overline{\gamma}$ σύμβολα

(1) Σημειωτέον δ' ὅτι ὁ Ἀριστοτέλης ἐν τῷ τόμῳ $\overline{\Delta}$ ὁσάκις «ἄρχων» λέγει ἁπλᾶ ἄνευ προσδιορισμοῦ τινος, ἀφίησιν ἵνα νοηθῇ ἐκ τῶν συμφραζομένων περὶ τίνος ἄρχοτος πρόκειται. Ὅρα λ. χ. ἐν στήλ. 31 στίχ. 17, 27 ἑπ., 35. Ἐν πᾶσι τοῖς χωρίοις τούτοις ἄρχοντα λέγων βεβαίως νοεῖ ἕνα τῶν θ' ἀρχόντων ἢ τὸν γραμματέα τὸν τῶν θεσμοθετῶν, διότι οὗτοι κληροῦσι τὰ δικαστήρια.

δὲν ἐνεχειρίζοντο τοῖς δικασταῖς ἢ μόνον εὐθὺς ὡς ἕκαστος ἐψηφίζετο· οὐδὲν ἄρα ἀπίθανον ὅτι, πρὸς μείζονα προφύλαξιν, καὶ αὐτοῖς τοῖς ἀπολαχοῦσι ε' τὰ σύμβολα δὲν παρεδίδοντο ἢ κατὰ τὴν τελευταίαν ὥραν, ἀμέσως δῆλα δὴ πρὶν οἱ δικασταὶ ἄρξωνται διαψηφίζεσθαι.

10

Στήλ. 34 στίχ. 35 ἄχρι τέλους, εἶτα στήλ. 35 στίχ. 1-3. Τὰ ἐν τοῖς στίχοις τούτοις καταλελωβημένα καὶ κατὰ τὸ πλεῖστον ἐξαληλιμμένα τέλεον, οἱ μὲν K.-W[3] ὧδ' ἐξέδοσαν:

λαμβάν[ωσιν. — — — — — ενοχωσ
ἀπολα — — — — — — — . . ισοασ
ψηφιζ — — — — — — — ακοινη
. . . . . τοῦ γ ἀποδιδοὺς [γ]ὰρ γ λαμ[β]άνει, κ[αὶ] ψηφί-
ζοντ]αι πάντες· ο[ὐ γ]άρ ἔστι λα[β]εῖν [τριώ]βολον
οὐδενῒ, ἐὰν μὴ ψηφίζηται.

ὁ δὲ Βλάσσιος[3] τὰ μὲν πλείω ἐκ τῶν συμφραζομένων (στήλ. 33. 16. 36. 3) ἀναπληρῶν, τινὰ δὲ μόνον ἀναναπλήρωτα καταλείπων, ἐξέδωκεν ὡς ἑξῆς:

λαμβά[νωσι. τὴν δὲ βακτηρίαν τοῖς συ]ν[ε]χῶς
ἀπολα[χοῦσι διδοὺς] — — — — IC ὁ ἀ[εὶ
ψηφιζ[όμενος λαμβάνει σύμβολο]ν [χ]αλκοῦν
μετὰ] τοῦ γ· ἀποδιδοὺς [γ]ὰρ γ [leg. τριώβολον] λαμ-
[β]άνει, [καὶ] ψηφί-
ζοντα]ι πάντες· ο[ὐ γὰ]ρ ἔστι λα[β]εῖν σ[ύ]νβολον
οὐδεν]ί, ἐὰν μὴ ψηφίζηται.

Ὑποσημειοῦται δ' ὁ κριτικώτατος ἀνὴρ σὺν τοῖς ἄλλοις καὶ τάδε· στήλ. 34, στίχ. 35: «ενο (. . A K.)-χωσ Wn. (post ωσ nihil litt. fuisse et K. affirmat)». στίχ 36: «agnovi in charta M . ICOAC, Wn. . . ισοασ (nihil fuisse litt. post ασ)». στίχ. 37: «ακοινη Wn., sed K. nunc ν.αλκουν; post alterum N nihil litt. quod huc pertineret fuisse videri». στήλ. 35 στίχ 1: ~~ prius littera est (=,, inscriptam littera Γ''), sed alterum βολον significat». στίχ 1. ?: «Ken. ΛAMBANEII (sive-NHI) o NEI vel NH, tum EI, Wn. NHK . .) ΨHΦI¦. . . . . IAΠ inductae; ego non A sed O legi; AI Wn.) ΠANTEC».

Ἡμεῖς ὑπ' ὄψει ἔχοντες πάνθ' ὅσ' ἀνωτέρω ἐξέθεμεν περί τε τῶν συμβόλων τοῦ τριωβόλου, καὶ περὶ ἀποδόσεως τῆς βακτηρίας πρὸ τοῦ ψηφίζεσθαι, καὶ περὶ τῆς ἐννοίας τῆς ῥήσεως «ο[ὐ γὰ]ρ ἔστι λα[β]εῖν σ[ύ]νβολον [οὐδεν]ί, ἐὰν μὴ ψηφίζηται», ὧδέ πως συμπληρωτέον τὸ προκείμενον ὧδε ἡμῖν χωρίον νομίζομεν:

λαμβά[νωσιν. οἱ δ' ἀπολαχόντες πέντε συ]ν̣ε]χῶς
ἀπολα[μβάνοντες τὰς βακτηρίας δ]ιδόασ[ι
ψηφιζ[ομένῳ ἑκάστῳ σύνβολο]ν [χ]αλκοῦν
ἀντὶ] τοῦ γ̅ (ἀποδιδοὺς [γ]ὰρ ⟨τὸ⟩ γ̅ λαμ[β]άνει), ἵ[να] ψηφί-
ζωντα]ι ἅπαντες· ο[ὐ γὰ]ρ ἔστι λα[β]εῖν σ[ύ]νβολον
οὐδεν]ί, ἐὰν μὴ ψηφίζηται.

Τῷ ὄντι, τὸ χαλκοῦν σύμβολον οὐδὲν ἄλλο εἶνε ἢ γνώρισμα πρὸς ἀπόληψιν τοῦ πραγματικοῦ τριωβόλου: τοῦ γ̅· εἰκότως ἄρα εἴρηται ὅτι ἀντὶ τοῦ γ̅ δίδοται. Εἶτα δὲ προστίθεται ὁ λόγος δι' ὃν εὐθὺς ψηφιζομένῳ ἑκάστῳ, ἀποληφθείσης δὲ καὶ τῆς βακτηρίας, δίδοται τὸ σύμβολον: ἵνα ψηφίζωνται ἅπαντες. Ἐπειδὴ δὲ οὐκ ἔστι λαβεῖν σύμβολον οὐδενί, ἐὰν μὴ ψηφίζηται, πᾶς ἄρα δικαστής, ἵνα λάβῃ τοῦτο, εἶνε ἠναγκασμένος ἵνα ψηφίσηται, οὕτω δὲ ψηφίζονται ἅπαντες. Οὐδαμῶς δ' ὁ μὴ ψηφισάμενος δικαστής, διὰ δὲ τοῦτο ἐστερημένος συμβόλου, δύναται νὰ διαφύγῃ τὸν ἔλεγχον, ἀποφεύγων λ. χ. ἵν' ἀπαιτήσῃ τὸν μισθόν· διότι φωρᾶται μὲν περιφανέστατα διὰ τοῦ ἐν τῷ κιβωτίῳ τῆς φυλῆς αὐτοῦ πινακίου, ἐφ' οὗ γέγραπται «τὸ ὄνομα τὸ ἑαυτοῦ πατρόθεν καὶ τοῦ δήμου κτλ.», οἱ δὲ εἰληχότες (πέντε ἢ δέκα) πρὸς τοῦτο σὺν τοῖς ἄλλοις ἐτάχθησαν, ἵν' ἐξελέγχωσι τὰ πινάκια.

Προσπαρατηροῦμεν δ' ὅτι τὰ μέν: ἀποδιδοὺς [γ]ὰρ ⟨τὸ⟩ γ̅ λαμ[β]άνει περιεκλείσαμεν παρενθέσει, διότι οὕτω προσήκει (Πρβλ. Κεφ. 18. 3, 27. 4, 33, 1), ἐν δὲ στίχ. 1-2 ἐγράψαμεν: λαμ[β]άνει, ἵ[να] ψηφί[ζωντα]ι ἅπαντες, διότι τοῦτο μὲν ἀπαιτεῖ ὁ νοῦς τῶν συμφραζομένων, πάνυ δ' ἐπικαίρως ἐπιβεβαιοῖ καὶ ἡ τοῦ περικλεοῦς Κενυῶνος ἀνάγνωσις ὡς κεῖται παρὰ Βλασσίῳ: ΛΑΜΒΑΝΕΙΙ.. εἶτα δέ: ΨΗΦΙ.....ΙΑΠ — ὅθεν ἀναντιλέκτως: λαμβάνΕΙ, Ἵν[α] ψηφί[ζωντα]ι ΑΠαντες.

Ἐν Σμύρνῃ, τῇ 1 Ὀκτωβρίου, 1902

Π. Σ. ΦΩΤΙΑΔΗΣ

ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ ΕΠΙΓΡΑΦΩΝ
ΕΚΔΕΔΟΜΕΝΩΝ ΠΕΝΤΕΚΑΙΔΕΚΑ ΑΝΑΓΝΩΣΙΣ *

Πέτρος Ν. Παπαγεωργίου Μανουὴλ Γεδεὼν Μεγάλῳ Χαρτοφύλακι τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ ἑορτάζοντι ἑορτὴν τῆς περὶ τὴν φιλολογικὴν ἐπιστήμην διατριβῆς τριακονταετηρίδα τὴν πρώτην.

Κατὰ τὸ ἐμοὶ μὲν αὐτῷ δόξαν, ὦ φιλότης, ἄρτι σε ἐτίμησα λόγῳ τε καὶ ἔργῳ, δείξει δὲ ὅ σοι «Ὑπόμνημα εἰς Φωτίου τοῦ πατριάρχου ὁμιλίας κριτικὸν πρῶτον» προσπεφώνηκα ὑπὸ Τευβνέρου ἐν Λιψίᾳ νῦν τυπούμενον. Κατὰ δὲ τὸ τοῖς ἐντίμοις ἀνδράσι δόξαν, οἷς τὰ τῆς σῆς ἑορτῆς ἐπιτέτραπται καὶ τὴν κλῆσιν αὐτῶν ἐγὼ ἐδεξάμην, δεύτερον μὲν νῦν τιμῆς χάριν προσφέρω σοι τὸν ἔρανον τόνδε, ἐπιγραφικὸν τοῦτον εἰλημμένον ἐκ τῆς ἐμῆς χειρογράφου Συναγωγῆς (συντεταγμένης ἔτεσι τοῖς 1881-1901 καὶ ὑπ' ἀριθμοῖς τάξεως 1-108) Θεσσαλονίκης ἐπιγραφῶν τῆς φίλης ἐμοὶ πατρίδος, δευτέραν δὲ τῇ πρώτῃ συνάπτω ὑπὲρ σοῦ τὴν εὐχήν. Μακροῦ μὲν τοῦ λειπομένου σοι, Μανουήλ, ὄναιο βίου, μεγάλα δὲ τὴν φίλην ἐπιστήμην καὶ πάλιν ὀνήσειας οἷς αὕτη φίλη ἐστίν.

Ἐν Θεσσαλονίκῃ τῇ κδ' μηνὸς Ἰουνίου τοῦ ͵ΑϠΑ' ἔτους.

* Ἡ διατριβὴ δημοσιεύεται ἐν τῇ Ἀθηνᾷ ματαιωθείσης τῆς ἐκδόσεως τοῦ Πανηγυρικοῦ Τόμου τοῦ Γεδεών.

ΕΡΓΩΝ ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ

τῶν ἐν τῇ πραγματείᾳ τῇδε μνημονευομένων.

Α΄) Βοικχίου: A. Boeckh «*Corpus inscriptionum Graecarum*», «*Thessalonicae*» ἐν τόμῳ Β΄ (ἔτους 1843) ὑπ' ἀριθμοῖς τοῖς 1967-1995 καὶ ἐν σελίσι ταῖς 53-61.

Β΄) Βολτερσίου: P. Wolters «*Funde-Salonik*» ἐν τῷ περιοδικῷ συγγράμματι τῆς ἐν Ἀθήναις Γερμανικῆς ἀρχαιολογικῆς Σχολῆς τῷ καλουμένῳ Mittheilungen ἐν Τόμῳ ΙΔ΄ (1891) ὑπ' ἀριθμοῖς 1-6 καὶ ἐν σελίσι 262-264.

Γ΄) Γερμανοῦ: Jean Baptiste Germain «*Inscriptions prises sur les marbres antiques qui se trouvent dans la ville de Salonique*, 1745 et 1748». Τὰς ἐπιγραφὰς 44 οὔσας ἄνευ ἀναγνώσεώς τινος ἐξέδωκεν ὁ Ὀμόντος (H. Omont) ἐν τῷ ΚΔ΄ Τόμῳ (1894) τοῦ συγγράμματος Παρισίων τοῦ ὄνομα φέροντος τὸ Revue archéologique ἐν σελίσι 201—214.

Δ΄) Δήμιτσα: Μ. Δήμιτσα «*Ἡ Μακεδονία ἐν λίθοις φθεγγομένοις καὶ μνημείοις σῳζομένοις*» ἐν Ἀθήναις 1896, «*Ἐπιγραφαὶ Θεσσαλονίκης*» ὑπ' ἀριθμοῖς 364—668 καὶ 686—739.

Ε΄) Δυμόντου: A. Dumont «*Inscriptions (2) de Salonique*» (κατ' ἀντίγραφα Δόζωνος) ἐν τῷ συγγράμματι τῆς Γαλλικῆς Σχολῆς τῷ καλουμένῳ Bulletin ἐν Τόμῳ Η΄ (1884) καὶ σελίσι 462—464.

Ϛ΄) Δυσενίου: L'abbé Duchesne «*Inscriptions de Thessalonique*» ἐν τῷ βιβλίῳ τῷ καλουμένῳ Mémoire sur une mission au mont Athos, Paris 1876, ὑπ' ἀριθμοῖς 1-112 καὶ ἐν σελίσι 11-68.

Ζ΄) Λεβᾶ: Philippe Le Bas «*Inscriptions de Thessalonique*» ἐν τῷ βιβλίῳ οὗ ὄνομα τὸ Voyage archéologique en Grèce (1843-1844) ἐν Τόμῳ Γ΄ (1870) ὑπ' ἀριθμοῖς 1356-1405 καὶ ἐν σελίσι 317-325.

Η΄) Μορτμαννοῦ: I. Mordtmann α΄) «*Ἐπιγραφαὶ τῆς Θεσσαλονίκης*» (κατ' ἀντίγραφα ἄλλων τὰ κείμενα ἐν τῷ *Κώδικι τῶν ἐπιγραφῶν* τοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει Φιλολογικοῦ Συλλόγου ὑπ' ἀρ. 400, 488, 516-527 καὶ 558-600) ἐν τῷ *Παραρτήματι* τοῦ ΙΓ΄ Τόμου (1880) τοῦ Συλλόγου ἐν σελίσι 34-40. β΄) «*Funde-Salonik*» ἐν τῷ ΙϚ΄ Τόμῳ (1891) τοῦ συγγράμματος τῆς Γερμανικῆς Σχολῆς ὑπ' ἀριθμοῖς 1-7 καὶ ἐν σελίσι 364-369.

Θ΄) Ὁγάρθου: D. G. Hogarth «*Inscriptions from Salonica*» ἐν τῷ Λονδινίῳ συγγράμματι οὗ ὄνομα τὸ The Journal of Hellenic Studies ἐν Τόμῳ Η΄ (1887) ὑπ' ἀριθμοῖς 1-28 καὶ ἐν σελίσι 357-375.

Ἔχουσι καὶ αἱ ἐπιγραφαὶ τὰς τύχας.

1.

Γερμανοῦ ἀντίγραφον, 11.	Ἐμὴ ἀνάγνωσις κατὰ τὸν λίθον, 24.
ΚΑΤΑΙΟΔΟΥΑ	Κατὰ τὸ δόξαν
ΤΗΚΙΑΤΙΣΗ	τῇ κρατίστῃ
ΠΟΥΛΠΙΙΥΛ	βουλῇ Γ. Ἰούλ.
ΡΟΥΦΙΝΙΑΝΑ	Ῥουφινιανὸν
ΑΡΤΕΜΙΔΑΡΙ	Ἀρτεμίδωρον
ΤΟΝΚΛΙΜΙ \	τὸν καὶ Μελάν-
ΟΣΝΡ\Δ⁻FΥΣΛΝ	θιν βουλεύσαν-
ΤΑΝΟΜΙΜCC	τα νομίμως,
ΥΙΟΝΠΛΓΑΙV	υἱὸν Π. Αἰλ. Ῥου-
ΦΙΝΙΑΝΛΙΗΝΛ	φινιανοῦ Πρόκλου
ΤΟΥΚΑΝΝΕΠΟ	τοῦ καὶ Νεικο-
ΣΤΡΑΤΟΜ:....	στράτου πρω-
ΤΟΜΟΛΜΠΛ	τοπολείτου
ΚΑΙΡ.ΙΟΥΛΙΑΣ	καὶ Γ. Ἰουλίας
ΑΡΤΡΜΙΔΩΙΑ	Ἀρτεμιδώρας.
ΑΙΟΥΛΑΡΙ....	Γ. Ἰούλ. Ἀρτε-
ΜΙΔΩΡΟΣΜ	μίδωρος καὶ
ΑΥΡΗΛΙΑΓΑΙΑ	Αὐρηλία Γαΐα-
ΝΗΤΟΝΕΚ...ΙΟ	νὴ τοῖς ἐκγό-
ΝΟΜ	νοις.

Γερμανός: «J'ay copié cette inscription d'un pied d'estal renversé, au dernier jardin à gauche, à côté de l'église des Grecs, appelée la *Panaglia* [γράφε *Panaghia*] brûlée. A. Salonique, le 10ᵉ may. GERMAIN. Envoyée à M. le comte de Caylus».

... στήλην ἀνεῦρον ἐγὼ κειμένην ἐν ...... Γράμματα ἄρρυθμα ...ισα, ἔνια ἀλλήλοις (καὶ ἀπειροκάλως) συνημμένα, ἱκανὰ ἐκ τῶν ...ων τετριμμένα.— Ἐν Θεσσαλονίκῃ, 1893 Νοεμβρίου 23 Π.Ν.Π.

... στήλην τῷ Γαΐῳ Ἰουλίῳ Ῥουφινιανῷ Ἀρτεμιδώρῳ ἔστησεν

ὅσοι οἱ εἰληχότες, κανονικῶς δὲ καὶ τὸ ῥ. «ἔλαχον» ἑρμηνεύσωμεν, ὡς δηλοῦν τουτέστι τὸ τοῦ κληροῦσθαι ἀποτέλεσμα, ἀβιάστως καταλήγομεν εἰς τὸ συμπέρασμα, ὅτι ὁ Ἀθηναῖος νομοθέτης, ἀκόλουθος ἑαυτῷ, ἀεὶ δῆλα δὴ μεριμνῶν ἵνα μηδεὶς μηδὲν προειδῇ ἐν τοῖς δικαστηρίοις, μηδὲ γίγνηται κακουργία μηδεμία περὶ τὰ ἔργα τῶν εἰληχότων, διαρρήδην ὥριζεν ὅτι, ἐν ἑκάστῳ τῷ δικαστηρίῳ, λυθείσης τῆς συνεδρίας, εὐθὺς ὁ ἄρχων ὁ ἐφεστηκὼς προβαίνει εἰς τὴν κατὰ μέρη ἢ τμήματα κλήρωσιν τῶν φυλῶν, πιθανῶς δὲ καὶ τῶν εἰληχότων εἰς ἕκαστον μέρος, ὅτι δ' οἱ δικασταί, τούτων γενομένων, «διαστάντες ἕκα[στοι] κατ' ὀλίγους, [β' ἢ τρ]εῖς, ἵν[α] μὴ πολλο[ὶ] εἰς ταὐτὸ συνκλ[ησθέντες ἀλ]λήλοις ἐνοχλῶσιν», «ἀπολαμβάνουσι τὸν μισθὸν ἐν τῷ **μέρει** οὗ **ἔλαχον** ἕκαστοι», ἤ, ὅπερ ταὐτό, ἐν τῷ μέρει «ὅπου ἕκασται αἱ φυλαὶ ἐν ἑ[κάσ]τῳ ⟨τῷ⟩ δικ[α]στηρίῳ (ἔλαχον)». Εἴδομεν δ' ἐν τοῖς ἡγουμένοις ὅτι ἡ λ. μέρος, ἐν τῷ περὶ οὗ ἡμῖν ὁ λόγος χωρίῳ, οὔτε εἰς τὰ ἐν Κεφ. 63. 4 ἀναφερόμενα «δέκα μέρη» δύναται κατ' οὐδένα τρόπον ν' ἀναφέρηται, οὔτε εἰς τὰς δέκα φυλάς, μάλιστα ἕνεκα τοῦ ῥ. ἔλαχον.

Ἓν ἔτι ὑπολείπεται ἡμῖν ζήτημα πρὸς ἐξέτασιν, ἄλυτον ἔτι πρὸ μικροῦ νομιζόμενον, ἂν ὁ τοῖς δικασταῖς καταβαλλόμενος μισθὸς ἦν τριώβολον τῆς ἡμέρας ἑκάστης, ὥσπερ Λύκῳ τῷ ἥρωϊ, κατὰ τὴν μαρτυρίαν ἐνίων γραμματικῶν (1), ἢ τριώβολον τῆς δίκης ἑκάστης, ὡς ἦν ἂν εἰκάσαι ἐξ ὧν ὁ Λουκιανὸς (ἢ ὅστις ἄλλος) παίζων διδάσκει ἐν Δὶς κατηγορουμένῳ ἢ Δικαστηρίοις, 12: «Ἀκούετε λεῴ, ἀγορὰν δικῶν ἀγαθῇ τύχῃ καταστησόμεθα τήμερον . . . ἡ Δίκη ἀποκληρώσει (2) τὰ δικαστήρια καὶ αὐτὴ

ἀριθμ. Κεφ. 30. 3 (ψήφ.): «καὶ τούτων τὸ λαχὸν μέρος βουλεύειν». Κεφ 58. 2: «τὸ λαχὸν ἑκάστῃ τῇ φυλῇ μέρος προσθεῖναι».

(1) Φώτ. ἐν λ: «Λύκου δεκάς· παροιμιῶδες, ἐπεὶ Λύκος ὁ ἥρως ἵδρυτο παρὰ τοῖς δικαστηρίοις, ἔνθα προσήδρευον οἱ συκοφάνται· ἀφώριστο δὲ αὐτῷ τριώβολον τῆς ἡμέρας». Ταὐτὰ ἐπὶ λέξει ὁ Σουΐδ. ἐν λ. — Πρβλ. Κανταβριγ. Λεξ. ἐν λ., ὅρα δὲ καὶ ἃ περὶ τῆς ῥήσεως Λύκου δεκὰς διελάβομεν ἐν Ἀθηνᾶς τόμ. ΙΓ' σ. 58 ἑπ.

(2) Περίεργον καὶ ταραχώδη ὅλως χρῆσιν ποιεῖται ὁ συγγραφεὺς τοῦ διαλόγου τούτου τοῦ ῥ. ἀποκληροῦν, ὃ ἴσως συγχεῖ καὶ πρὸς τὸ ῥ. ἐπικληροῦν, ἀλλαχοῦ μὲν καὶ ἐν τῇ αὐτῇ ἀεὶ ἐννοίᾳ γράφων ἀποκληροῦν (τὴν Δίκην) σφίσι **τὰ δικαστήρια** (§ 4, 12) ἢ ἀποκληροῦν **τὰς δίκας** (§ 4, 10, 12, 14 πολλάκις), ἀλλα-

παρέσται τοῖς δικάζουσιν, οἱ δικασταὶ ἐξ ἁπάντων Ἀθηναίων, ὁ μισθὸς τριώβολον ἑκάστης δίκης κτέ.» (1).

Εὐτυχῶς τὸ πολύτιμον ἀριστοτελικὸν σύγγραμμα τοσαύτας αὖθις παρέχει ἡμῖν καὶ περὶ τοῦ θέματος τούτου εἰδήσεις, ὥστε οὐ μόνον ἀσφαλῶς πλέον διδασκόμεθα ὅτι ὁ μισθὸς ἦν τριώβολον τῆς συνεδρίας ἑκάστης (2), ἀλλὰ προσέτι μανθάνομεν τίνι τέλος τρόπῳ ὁ Ἀθηναῖος νομοθέτης κατώρθωσεν ἵν' αἱ δικαστικαὶ συνεδρίαι πᾶσαι τὴν αὐτὴν περίπου διάρκειαν κατὰ χρόνον ἔχωσιν, ὅπως καὶ οἱ ἡλιασταὶ ἀδιακρίτως ἑκάστοτε εἰς αὐτὰς προσέρχωνται. Τὴν περὶ τούτων ὅμως ἐξέτασιν ἀναβάλλομεν ἐς ἄλλοτε, ὅταν σὺν Θεῷ θὰ διαλάβωμεν περὶ τοῦ ὑπολοίπου μέρους τοῦ τόμου Δ̄, μάλιστα δὲ περὶ τῶν ἐν στήλ. 33 στίχ. 23-29, ἔνθα γίγνεται λόγος περὶ τῆς κλήσεως τῶν ἀγώνων, περὶ ὧν λέγεται ὅτι τοὺς μὲν ἰδίους δικάζουσι «τῷ ἀριθμῷ [ὃς ἂ]ν ᾖ [ἑκά]στων [τ]ῶν δικῶν τ[ῶ]ν ἐκ τοῦ νόμο[υ», ἐν ᾧ περὶ τῶν δημοσίων κεῖται ὅτι τούτους «[καθ' ἕνα ἐ]κδικάζουσι». Τότε δὲ εἰδικώτερον θὰ ἐξετάσωμεν καὶ τὰ περὶ τῶν ἀμφορέων, ἂν δύο ἀεὶ ἢ πλείονες ἔστιν ὅτε ἐτίθεντο, προσέτι δὲ καὶ πῶς ταῦτα πάντα συνεβιβάζοντο πρὸς τἀνωτέρω περὶ ἐγχειρίσεως τοῦ συμβόλου μετὰ τὸ ψηφίζεσθαι διειλημμένα (3).

χοῦ δὲ πάλιν **κληροῦν τὰς δίκας** (§ 13) ἢ κληροῦν ἢ ἀποκληροῦν **τοὺς δικαστὰς** (§ 13 δίς, 14).

(1) Αὐτόθ. § 33: «Ὑμεῖς δὲ περιμείνατε, διπλάσιον ἀποισόμενοι τὸν μισθὸν ἐπ' ἀμφοτέραις ταῖς δίκαις». ἔτι § 23: «ΔΙΚ. τὸ δεῖνα μέντοι, μὴ λαμβανέτωσαν οὗτοι τὸ δικαστικόν· ἀδίκαστος γὰρ ἡ δίκη μεμένηκεν αὐτοῖς. ΕΡΜ. Μάτην οὖν ἀνεληλυθότες ὧσι γέροντες ἄνδρες οὕτω μακρὰν τὴν ἀνάβασιν; ΔΙΚ. Ἱκανὸν εἰ τριτημόριον λάβοιεν· ἄπιτε, μὴ ἀγανακτεῖτε, αὖθις δικάσετε».

(2) Κεφ. 62. 2: «Μισθοφοροῦσι δὲ πρῶτον [μὲν ὁ δῆμος] ταῖς μὲν ἄλλαις ἐκκλησίαις δραχμήν, τῇ δὲ κυρίᾳ ἐννέα ⟨ὀβολούς⟩· ἔπειτα τὰ δικ[αστήρια] τρεῖς ὀβολούς· εἶθ' ἡ βουλὴ πέντε ὀβολοὺς κτε.»

(3) Ἀπὸ τοῦδε ὅμως παρατηροῦμεν ὅτι ἐν στήλ. 33 στίχ. 34, ἔνθ' ὅ τε Blass[3] καὶ οἱ K.-W[3] ἀναγινώσκουσι π]εντάχους δὲ τα[ῖς] ἐν[μήνοις] βέλτιον εἶνε ἴσως ἵν' ἀναγνῶμεν: π[εντάχους δὲ τα[ῖς] ἐν[τὸς χιλίων]. (Πρβλ. Κεφ. 53. 3. «τὰ μὲν ἐντὸς χιλίων εἰς ἕνα καὶ διακοσίους, τὰ δ' ὑπὲρ χιλίας εἰς καὶ τετρακοσίους»).

ὄντι αἱ ἔμμηνοι λεγόμεναι δίκαι διὰ τοῦτο οὕτω καλοῦνται, διότι οἱ Εἰσα-..ῖς, λόγῳ τοῦ κατεπείγοντος, «ταύτας δικάζουσιν ἐμμήνους εἰσάγον-» (Κεφ. 52. 3). Ἐπειδὴ ὅμως αἱ δίκαι αὗται, κατὰ ποσὸν μὲν τὸ ἐπίδικον ἐξετα-..ναι ἐδύναντο μεγάλως ἀλλήλων νὰ διαφέρωσιν, οὐδεμία δέ, ὅσον ἡμῖν τοὐλάχι-

Τοσαῦτα δὲ περὶ μισθοφορᾶς καὶ περὶ συμβόλων προμαθόντες, ἴδωμεν νῦν ἂν τὰ σχετικὰ χωρία δυνάμεθά πως ν' ἀναγνῶμεν βέλτιον.

Δ'

Τὰ διορθωτικά.

8

Στήλ. 32 στίχ. 23 ἑπ: «παραδιδόασι δὲ τοῖς εἰληχ[όσιν ἀποδ]ιδόναι τοῖς δικασταῖς ἐν ἑκάστῳ ⟨τῷ⟩ [δ]ικα[στηρί]ῳ ἀριθμῷ τὰ πινάκια, [ἵν'] ἐκ τούτω[ν] σκοποῦντες ἀποδ[ι]δῶσι τὸν [μισ]θόν».

Οὕτως ὁ Blass[3], οἱ δὲ K.-W[3], ἐπειδὴ ὁ Wilcken μετὰ τὸ εἰληχόσι ἀνέγνω: ΤΟΠΑΛινΔΙ, ἐξέδοσαν: τοῖς εἰληχ[ό]σι τόπ[ον δ]ιδόναι κτέ., πρὸς ἃ ὅμως ὁ Βλάσσιος ἀντιπαρατηρεῖ ἐν ταῖς ὑποσημειώσεσιν: incertissimas esse litt. ΤΟΠΑΛ. testatur Kenyon. Ἀλλὰ καὶ ἄλλως ὕποπτος προσπίπτει ἡμῖν ἡ δευτέρα αὕτη ἀνάγνωσις, διότι οὔτε ἄλλοθέν ποθεν μαρτυρεῖται, οὔτε πιθανὸν φαίνεται ὅτι εἰδικοὶ ἑκάστοτε ἄνδρες ἐκληροῦντο πρὸς τὸ τόπον διδόναι τοῖς δικασταῖς ἐν τῷ δικαστηρίῳ ἑκάστῳ. Τοὐναντίον, ὡς ἤδη ὑπεδείξαμεν (1), ὑπάρχουσι λόγοι ἵνα παραδεξώμεθα, ὅτι οἱ δικασταὶ καθ' ἣν εἰσῄεσαν τάξιν, ὁριζομένην ἐκ τῆς κληρώσεως, καὶ κατελάμβανον τὰς ἀρεσκούσας αὐτοῖς ἕδρας, προτιμῶντες ἐκ τούτων τὰς πρώτας καὶ δὴ τὸ πρῶτον ξύλον, ὡς λέγει ὁ κωμικός (2).

Ἀλλ' ἑτέρα τις λέξις, νομίζομεν, κρύπτεται ὑπὸ τὰ μετὰ τὸ εἰληχόσι ἐφθαρμένα καὶ ἀμφίβολα γράμματα, εἶνε δ' αὕτη ἀριθμός τις, κατὰ πᾶσαν δὲ πιθανότητα ὁ ἀριθμός: πέντε. Τοὺς λόγους τῆς εἰκα-

στον γνωστόν, ὑπάρχει ῥητὴ μαρτυρία ὅτι ἐν αὐταῖς, ἀδιακρίτως τοῦ ἀμφισβητουμένου ποσοῦ, ἀεὶ τὸ αὐτὸ ὕδωρ ἐδίδοτο, εὐλογώτερον ἡμῖν φαίνεται ἵνα παραδεξώμεθα, ὅτι καὶ αὗται ὑπήγοντο εἰς τὸν γενικὸν κανόνα τῆς κατὰ λόγον τοῦ ἐπιδίκου ποσοῦ χορηγίας τοῦ ὕδατος, ὅτι δὲ κατ' ἀκολουθίαν καὶ αἱ ἔμμηνοι διεκρίνοντο εἰς δίκας ὑπὲρ τὰς 5000 δραχμάς, εἰς δίκας μέχρι 5000 καὶ τέλος εἰς δίκας ἐντὸς 1000 δραχμῶν.

(1) Ὅρα Ἀθηνᾶς τόμ. ΙΔ' σ. 270.

(2) Ἀριστοφ. Σφηξ. 90.

σίας ἡμῶν ταύτης ἤδη ἐν τοῖς πρόσθεν ἐξέθεμεν, δεικνύντες ἅμα καὶ τὴν ἀνάγκην προσθήκης ἀριθμοῦ τινος, τοὺς εἰληχότας προσδιορίζοντος.

Ὥστε, καθ' ἡμᾶς, ὧδέ πως ἴσως συμπληρωτέον τὸ προκείμενον χωρίον: παραδιδόασι δὲ τοῖς εἰληχ[όσι] π[έντε ἀπο]διδόναι τοῖς δικασταῖς κτέ. (1).

9

Στήλ. 33 στίχ. 16 ἐπ: «οἱ δὲ ἀπολαχόντ[ες π]έντε π[αρ]ὰ ΤΟΥΤ — ἀπολαμβάνουσ[ι] . . ΤΟΓ . . . . Α καθ' ὃ [λήψονται] τὸν μισθόν. λα[μβάνουσι δ'ἐ]ν τ[άξ]ει ὅπου ἕκασται αἱ φυλαὶ ἐν ἑ[κάσ]τῳ ⟨τῷ⟩ δικ[α]στηρίῳ ⟨ἔλαχον⟩, ἐ[πει]δὰν δικάσωσι [εὐθὺς καὶ] διαστάντες ἕκα[στοι] κατ' ὀλίγους, [δ' ἢ τρ]εῖς, ἵν[α] μὴ πολλο[ὶ] εἰς ταὐτὸ συνκλ[ησθέντες ἀλ]λήλοις ἐνοχλῶσιν».

Οὕτω κατὰ τὸν Βλάσσιον[3], ὃς περὶ τοῦ στίχ. 17 ὑποσημειοῦται: «ita fere Wn. (extr. τακαθη —, sed pro η Κ. nunc quoque ο agn.)». Οἱ δὲ Κ.-W[3] ὡς ἑξῆς τὸ χωρίον ἐξέδοσαν, οὐδὲν προσθέντες πρὸς ἀναπλήρωσιν τῶν χασμάτων: «οἱ δὲ ἀπολαχόντ[ες π]έντε π . . τουτ —— ἀπολαμβάνουσ[ι . .] τὸ γ . . . τακαθη —— τὸν μισθὸν λα . . . . . νοντι . . καὶ ὅπου ἕκ[ασ]ται αἱ φυλαὶ ἐν ἑκ[άσ]τῳ δι[κ]αστηρίῳ. ἐ[πει]δὰν δικάσωσι δη . . . διαστάντες ἕκα[στοι] κατ' ὀλίγους [δ' ἢ τρ]εῖς, ἵν[α] μὴ πολλο[ὶ] εἰς ταὐτὸ συνιέμεν[οι ἀλ]λήλοις ἐνοχλῶσιν». Ὑποσημειοῦνται δὲ καὶ οὗτοι σὺν τοῖς ἄλλοις καὶ τάδε: «agi de distributione trio-

(1) Οὕτω δὲ σφόδρα πιστεύομεν ὅτι ὁ Ἀριστοτέλης ὄντως ἐδήλου τὸν τῶν εἰληχότων ἀριθμόν, ὥστε καὶ ἂν τὸ ὑπὸ τοῦ Βιλκενίου ἀναγνωσθὲν πάλιν ἦν βέβαιον, πάλιν ἂν ᾐκάζομεν τὸν ἀριθμόν, οὑτωσὶ διευθετοῦντες τὸ ὅλον χωρίον: παραδιδόασι δὲ ⟨ε⟩ τοῖς εἰληχόσι πάλιν διδόναι τοῖς δικασταῖς, [ἵν'] ἐκ τούτω[ν] σκοποῦντες ἀποδ[ιδῶσι τὸν [μισ]θόν. Περὶ τοῦ πάλιν διδόναι πρβλ. κατωτέρω στήλ. 36. στίχ. 3, ἔνθα ἐν τῇ αὐτῇ ἐννοίᾳ κεῖται: «βακτηρίαν δὲ πάλιν ϱαλαμβάνοντες». Ἴσως δέ τις ἐδύνατο προσέτι νὰ ἰσχυρίσηται ὅτι ὁ φιλόσοφος πάλιν διδόναι ἐχρήσατο, ἵνα μὴ δὶς ἐπαναλάβῃ τὸ ἀποδιδόναι, ἀναγιγνωσκόμενον ἐν τῷ αὐτῷ χωρίῳ. Ἔχομεν δ' ὡς εἰκός, ὑπ' ὄψιν ὅτι ἀνωτέρω (στήλ. 32 ς. 17 ἐπ.) εἶπε περὶ τῶν ἐμπηκτῶν ὅτι τοῖς «ἀπολαγχάνουσ[ι]ν ἀποδιδ[όν] . . . τὰ πινάκια».

boli (τὸ $\overline{\gamma}$ 17) intellexit Kaibel, sed verba obscura». Προσέτι δέ: «συνιέμενοι corruptum».

Καθ' ἡμᾶς, δι' οὓς λόγους ἐν τοῖς ἀνωτέρω διειλημμένοις κατὰ διέξοδον ἐξέθεμεν, ἐν μὲν τῷ πρώτῳ μέρει τοῦ χωρίου τούτου (στίχ. 16-18) πρόκειται περὶ τῶν ἀπολαχόντων πέντε καὶ τῆς ὑπὸ τούτων διαδόσεως τῶν τοῦ $\overline{\Gamma}$ συμβόλων, ἐν δὲ τῷ ἑτέρῳ (στίχ. 18-22) περὶ τοῦ τρόπου, καθ' ὃν αἱ φυλαὶ λαμβάνουσι τὸ τριώβολον, δῆλα δὴ τὸν μισθόν.

Κατὰ ταῦτα λοιπὸν ὧδέ πως τὸ χωρίον τοῦτο ἀναγνωστέον νομίζομεν:

οἱ δὲ ἀπολαχόντ[ες π]έντε π[αρ]ὰ τοῦ [ἄρχοντος] ἀπολαμβάνουσ[ι τὰ] τοῦ $\overline{\gamma}$ [σύνβολ]α, καθ' ἃ [ἔστι λαβεῖν] τὸν μισθόν. λα[μβάνουσι δ' ἐ]ν τ[ῷ μέρ]ει ὅπου ἕκασται αἱ φυλαὶ ἐν ἐ[κάσ]τῳ ⟨τῷ⟩ δικ[α]στηρίῳ ἐ[πει]δὰν δικάσωσι [ἔ]λα[χον], διαστάντες κτέ., ὡς παρὰ Blass[3].

Ἐν τῷ πρώτῳ στίχῳ, καίπερ οὐ μικρὸν διστάζοντες, συμπληροῦμεν κατ' εἰκασίαν: π[αρ]ὰ τοῦ [ἄρχοντος], νοοῦντες τὸν ἄρχοντα τὸν ἐφεστηκότα ἐν τῷ δικαστηρίῳ ἑκάστῳ, ὃς καὶ διεκλήρου ἐκ τῶν 10 τοὺς πρώτους 5, τῶν ὑπολοίπων ὄντων τῶν ἀπολαχόντων πέντε, περὶ ὧν ὧδε πρόκειται (1).

Ἐν δὲ τῷ τρίτῳ στίχῳ καὶ ἑξ. εἰκάζομεν: ἐ]ν τ[ῷ μέρ]ει ὅπου — ἐ[πει]δὰν δικάσωσι [ἔ]λα[χον], συμφώνως τοῖς ἐν στήλ. 36 στίχ. 5 ἐπ: «ἐπειδὰν δὲ αὐτοῖς ᾖ δεδικασμένα τὰ ἐκ τῶν νόμων — ἐν τῷ μέρει οὗ ἔλαχον ἕκαστοι»,

Τέλος παρατηροῦμεν, τὸ ἐνδόσιμον ἐκ τῆς ἐκδόσεως τῶν K.-W[3] λαμβάνοντες, ὅτι ἐν τῷ αὐτῷ πρώτῳ στίχῳ, ἂν ὁ Wilcken μὴ ἐπλανήθη ἀναγνούς: οἱ δ. α. π]έντε π . . τουτ — —, τότ' ἴσως πολλῷ βέλτιον εἶνε ἵν' ἀναγνῶμεν: π[ρὸ] τοῦ ψ[ηφίζεσθαι]· διότι τὸ μὲν Τ εὔκολον ἦν ἵνα συγχυθῇ πρὸς τὸ Ψ ἢ μᾶλλον τοῦτο εἰς Τ νὰ φθαρῇ, καθ' ἃ δ' ἐν τοῖς πρόσθεν εἴδομεν, τὰ τοῦ $\overline{\gamma}$ σύμβολα

(1) Σημειωτέον δ' ὅτι ὁ Ἀριστοτέλης ἐν τῷ τόμῳ $\overline{\Delta}$ ὁσάκις «ἄρχων» λέγει ἁπ[λῶς] ἄνευ προσδιορισμοῦ τινος, ἀφίησιν ἵνα νοηθῇ ἐκ τῶν συμφραζομένων περὶ τίνος ἄρχ[ον]τος πρόκειται. Ὅρα λ. χ. ἐν στήλ. 31 στίχ. 17, 27 ἐπ., 35. Ἐν πᾶσι τοῖς χωρ[ίοις] τούτοις ἄρχοντα λέγων βεβαίως νοεῖ ἕνα τῶν θ' ἀρχόντων ἢ τὸν γραμματέα τὸν [τῶν] θεσμοθετῶν, διότι οὗτοι κληροῦσι τὰ δικαστήρια.

δὲν ἐνεχειρίζοντο τοῖς δικασταῖς ἢ μόνον εὐθὺς ὡς ἕκαστος ἐψηφίζετο· οὐδὲν ἄρα ἀπίθανον ὅτι, πρὸς μείζονα προφύλαξιν, καὶ αὐτοῖς τοῖς ἀπολαχοῦσι ε´ τὰ σύμβολα δὲν παρεδίδοντο ἢ κατὰ τὴν τελευταίαν ὥραν, ἀμέσως δῆλα δὴ πρὶν οἱ δικασταὶ ἄρξωνται διαψηφίζεσθαι.

10

Στήλ. 34 στίχ. 35 ἄχρι τέλους, εἶτα στήλ. 35 στίχ. 1-3. Τὰ ἐν τοῖς στίχοις τούτοις καταλελωβημένα καὶ κατὰ τὸ πλεῖστον ἐξαληλιμμένα τέλεον, οἱ μὲν K.-W[3] ὧδ' ἐξέδοσαν:

λαμβάν[ωσιν. — — — — — ενοχωσ
ἀπολα — — — — — — — . . ισοασ
ψηφιζ — — — — — — — ακοινη
. . . . . τοῦ γ ἀποδιδοὺς [γ]ὰρ γ λαμ[β]άνει, κ[αὶ] ψηφί-
ζοντ]αι πάντες· ο[ὐ γ]ὰρ ἔστι λα[β]εῖν [τριώ]βολον
οὐδεν]ί, ἐὰν μὴ ψηφίζηται.

ὁ δὲ Βλάσσιος[3] τὰ μὲν πλείω ἐκ τῶν συμφραζομένων (στήλ. 33. 16. 36. 3) ἀναπληρῶν, τινὰ δὲ μόνον ἀναναπλήρωτα καταλείπων, ἐξέδωκεν ὡς ἑξῆς:

λαμβά[νωσι. τὴν δὲ βακτηρίαν τοῖς συ]ν[ε]χῶς
ἀπολα[χοῦσι διδοὺς] — — — — IC ὁ ἀ[εὶ
ψηφιζ[όμενος λαμβάνει σύμβολο]ν [χ]αλκοῦν
μετὰ] τοῦ γ· ἀποδιδοὺς [γ]ὰρ γ [leg. τριώβολον] λαμ-
[β]άνει, [καὶ] ψηφί-
ζοντα]ι πάντες· ο[ὐ γὰ]ρ ἔστι λα[β]εῖν σ[ύ]νβολον
οὐδεν]ί, ἐὰν μὴ ψηφίζηται.

Ὑποσημειοῦται δ' ὁ κριτικώτατος ἀνὴρ σὺν τοῖς ἄλλοις καὶ τάδε· στήλ. 34, στίχ. 35: «ενο (. . A K.)-χωσ Wn. (post ωσ nihil litt. fuisse et K. affirmat)». στίχ 36: «agnovi in charta M . ICOAC, Wn. . . ισοασ (nihil fuisse litt. post ασ)». στίχ. 37: «ακοινη Wn., sed K. nunc ν.αλκουν; post alterum N nihil litt. quod huc pertineret fuisse videri». στήλ. 35 στίχ 1: "·· prius littera est (=,, inscriptam littera Γ''), sed alterum βολον significat». στίχ 1. 2: «Ken. ΛΑΜΒΑΝΕΙΙ (sive-ΝΗΙ) ο ΝΕΙ vel ΝΗ, tum ΕΙ, Wn. ΝΗΚ . .) ΨΗΦΙ¦. . . . . ΙΑΠ inductae; ego non A sed O legi; AI Wn.) ΠΑΝΤΕC».

Ἡμεῖς ὑπ' ὄψει ἔχοντες πάνθ' ὅσ' ἀνωτέρω ἐξέθεμεν περί τε τῶν συμβόλων τοῦ τριωβόλου, καὶ περὶ ἀποδόσεως τῆς βακτηρίας πρὸ τοῦ ψηφίζεσθαι, καὶ περὶ τῆς ἐννοίας τῆς ῥήσεως «ο[ὐ γὰ]ρ ἔστι λα[β]εῖν σ[ύ]νβολον [οὐδεν]ί, ἐὰν μὴ ψηφίζηται», ὡδέ πως συμπληρωτέον τὸ προκείμενον ὧδε ἡμῖν χωρίον νομίζομεν:

λαμβά[νωσιν. οἱ δ' ἀπολαχόντες πέντε συ]νε]χῶς
ἀπολα[μβάνοντες τὰς βακτηρίας δ]ιδόασ[ι
ψηφιζ[ομένῳ ἑκάστῳ σύνβολο]ν [χ]αλκοῦν
ἀντὶ] τοῦ γ̄ (ἀποδιδοὺς [γ]ὰρ ⟨τὸ⟩ γ̄ λαμ[β]άνει), ἵ[να] ψηφί-
ζωντα]ι ἅπαντες· ο[ὐ γὰ]ρ ἔστι λα[β]εῖν σ[ύ]νβολον
οὐδεν]ί, ἐὰν μὴ ψηφίζηται.

Τῷ ὄντι, τὸ χαλκοῦν σύμβολον οὐδὲν ἄλλο εἶνε ἢ γνώρισμα πρὸς ἀπόληψιν τοῦ πραγματικοῦ τριωβόλου: τοῦ γ̄· εἰκότως ἄρα εἴρηται ὅτι ἀντὶ τοῦ γ̄ δίδοται. Εἶτα δὲ προστίθεται ὁ λόγος δι' ὃν εὐθὺς ψηφιζομένῳ ἑκάστῳ, ἀποληφθείσης δὲ καὶ τῆς βακτηρίας, δίδοται τὸ σύμβολον: ἵνα ψηφίζωνται ἅπαντες. Ἐπειδὴ δὲ οὐκ ἔστι λαβεῖν σύμβολον οὐδενί, ἐὰν μὴ ψηφίζηται, πᾶς ἄρα δικαστής, ἵνα λάβῃ τοῦτο, εἶνε ἠναγκασμένος ἵνα ψηφίσηται, οὕτω δὲ ψηφίζονται ἅπαντες. Οὐδαμῶς δ' ὁ μὴ ψηφισάμενος δικαστής, διὰ δὲ τοῦτο ἐστερημένος συμβόλου, δύναται νὰ διαφύγῃ τὸν ἔλεγχον, ἀποφεύγων λ. χ. ἵν' ἀπαιτήσῃ τὸν μισθόν· διότι φωρᾶται μὲν περιφανέστατα διὰ τοῦ ἐν τῷ κιβωτίῳ τῆς φυλῆς αὐτοῦ πινακίου, ἐφ' οὗ γέγραπται «τὸ ὄνομα τὸ ἑαυτοῦ πατρόθεν καὶ τοῦ δήμου κτέ.», οἱ δὲ εἰληχότες (πέντε ἢ δέκα) πρὸς τοῦτο σὺν τοῖς ἄλλοις ἐτάχθησαν, ἵν' ἐξελέγχωσι τὰ πινάκια.

Προσπαρατηροῦμεν δ' ὅτι τὰ μέν: ἀποδιδοὺς [γ]ὰρ ⟨τὸ⟩ γ̄ λαμ[β]άνει περιεκλείσαμεν παρενθέσει, διότι οὕτω προσήκει (Πρβλ. Κεφ. 18. 3, 27. 4, 33, 1), ἐν δὲ στίχ. 1-2 ἐγράψαμεν: λαμ[β]άνει, ἵ[να] ψηφί[ζωντα]Ι ἅπαντες, διότι τοῦτο μὲν ἀπαιτεῖ ὁ νοῦς τῶν συμφραζομένων, πάνυ δ' ἐπικαίρως ἐπιβεβαιοῖ καὶ ἡ τοῦ περικλεοῦς Κενυῶνος ἀνάγνωσις ὡς κεῖται παρὰ Βλασσίῳ: ΛΑΜΒΑΝЄΙΙ.. εἶτα δέ: ΨΗΦΙ.....ΙΑΠ — ὅθεν ἀναντιλέκτως: λαμβάνΕΙ, Ἵν[α] ψηφί[ζωντα]Ι ΑΠαντες.

Ἐν Σμύρνῃ, τῇ 1 Ὀκτωβρίου, 1902

Π. Σ. ΦΩΤΙΑΔΗΣ

ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ ΕΠΙΓΡΑΦΩΝ
ΕΚΔΕΔΟΜΕΝΩΝ ΠΕΝΤΕΚΑΙΔΕΚΑ ΑΝΑΓΝΩΣΙΣ *

Πέτρος Ν. Παπαγεωργίου Μανουὴλ Γεδεὼν Μεγάλῳ Χαρτοφύλακι τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ ἑορτάζοντι ἑορτὴν τῆς περὶ τὴν φιλολογικὴν ἐπιστήμην διατριβῆς τριακονταετηρίδα τὴν πρώτην.

Κατὰ τὸ ἐμοὶ μὲν αὐτῷ δόξαν, ὦ φιλότης, ἄρτι σε ἐτίμησα λόγῳ τε καὶ ἔργῳ, δείξει δὲ ὅ σοι «Ὑπόμνημα εἰς Φωτίου τοῦ πατριάρχου ὁμιλίας κριτικὸν πρῶτον» προσπεφώνηκα ὑπὸ Τεϋβνέρου ἐν Λιψίᾳ νῦν τυπούμενον. Κατὰ δὲ τὸ τοῖς ἐντίμοις ἀνδράσι δόξαν, οἷς τὰ τῆς σῆς ἑορτῆς ἐπιτέτραπται καὶ τὴν κλῆσιν αὐτῶν ἐγὼ ἐδεξάμην, δεύτερον μὲν νῦν τιμῆς χάριν προσφέρω σοι τὸν ἔρανον τόνδε, ἐπιγραφικὸν τοῦτον εἰλημμένον ἐκ τῆς ἐμῆς χειρογράφου Συναγωγῆς (συντεταγμένης ἔτεσι τοῖς 1881-1901 καὶ ὑπ' ἀριθμοῖς τάξεως 1-108) Θεσσαλονίκης ἐπιγραφῶν τῆς φίλης ἐμοὶ πατρίδος, δευτέραν δὲ τῇ πρώτῃ συνάπτω ὑπὲρ σοῦ τὴν εὐχήν. Μακροῦ μὲν τοῦ λειπομένου σοι, Μανουήλ, ὄναιο βίου, μεγάλα δὲ τὴν φίλην ἐπιστήμην καὶ πάλιν ὀνήσειας οἷς αὕτη φίλη ἐστίν.

Ἐν Θεσσαλονίκῃ τῇ κδ' μηνὸς Ἰουνίου τοῦ ,ΑϠΑ' ἔτους.

Ἡ διατριβὴ δημοσιεύεται ἐν τῇ Ἀθηνᾷ ματαιωθείσης τῆς ἐκδόσεως τοῦ Πανηγυρικοῦ Τόμου τοῦ Γεδεών.

ΕΡΓΩΝ ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ

τῶν ἐν τῇ πραγματείᾳ τῇδε μνημονευομένων.

Α') Βοικχίου: A. Boeckh «*Corpus inscriptionum Graecarum*», «*Thessalonicae*» ἐν τόμῳ Β' (ἔτους 1843) ὑπ' ἀριθμοῖς τοῖς 1967-1995 καὶ ἐν σελίσι ταῖς 53-61.

Β') Βολτερσίου: P. Wolters «*Funde-Salonik*» ἐν τῷ περιοδικῷ συγγράμματι τῆς ἐν Ἀθήναις Γερμανικῆς ἀρχαιολογικῆς Σχολῆς τῷ καλουμένῳ Mittheilungen ἐν Τόμῳ ΙΔ' (1891) ὑπ' ἀριθμοῖς 1-6 καὶ ἐν σελίσι 262-264.

Γ') Γερμανοῦ: Jean Baptiste Germain «*Inscriptions prises sur les marbres antiques qui se trouvent dans la ville de Salonique*, 1745 et 1748». Τὰς ἐπιγραφὰς 44 οὔσας ἄνευ ἀναγνώσεώς τινος ἐξέδωκεν ὁ Ὀμόντος (H. Omont) ἐν τῷ ΚΔ' Τόμῳ (1894) τοῦ συγγράμματος Παρισίων τοῦ ὄνομα φέροντος τὸ Revue archéologique ἐν σελίσι 201—214.

Δ') Δήμιτσα: Μ. Δήμιτσα «*Ἡ Μακεδονία ἐν λίθοις φθεγγομένοις καὶ μνημείοις σῳζομένοις*» ἐν Ἀθήναις 1896, «*Ἐπιγραφαὶ Θεσσαλονίκης*» ὑπ' ἀριθμοῖς 364—668 καὶ 686—739.

Ε') Δυμόντου: A. Dumont «*Inscriptions (?) de Salonique*» (κατ' ἀντίγραφα Δόζωνος) ἐν τῷ συγγράμματι τῆς Γαλλικῆς Σχολῆς τῷ καλουμένῳ Bulletin ἐν Τόμῳ Η' (1884) καὶ σελίσι 462—464.

Ϛ') Δυσενίου: L'abbé Duchesne «*Inscriptions de Thessalonique*» ἐν τῷ βιβλίῳ τῷ καλουμένῳ Mémoire sur une mission au mont Athos, Paris 1876, ὑπ' ἀριθμοῖς 1-112 καὶ ἐν σελίσι 11-68.

Ζ') Λεβᾶ: Philippe Le Bas «*Inscriptions de Thessalonique*» ἐν τῷ βιβλίῳ οὗ ὄνομα τὸ Voyage archéologique en Grèce (1843-1844) ἐν Τόμῳ Γ' (1870) ὑπ' ἀριθμοῖς 1356-1405 καὶ ἐν σελίσι 317-325.

Η') Μορτμαννοῦ: I. Mordtmann α') «*Ἐπιγραφαὶ τῆς Θεσσαλονίκης*» (κατ' ἀντίγραφα ἄλλων τὰ κείμενα ἐν τῷ *Κώδικι τῶν ἐπιγραφῶν* τοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει Φιλολογικοῦ Συλλόγου ὑπ' ἀρ. 400, 488, 516-527 καὶ 558-600) ἐν τῷ *Παραρτήματι* τοῦ ΙΓ' Τόμου (1880) τοῦ Συλλόγου ἐν σελίσι 34-40. β') «*Funde-Salonik*» ἐν τῷ ΙϚ' Τόμῳ (1891) τοῦ συγγράμματος τῆς Γερμανικῆς Σχολῆς ὑπ' ἀριθμοῖς 1-7 καὶ ἐν σελίσι 364-369.

Θ') Ὀγάρθου: D. G. Hogarth «*Inscriptions from Salonica*» ἐν τῷ Λονδινίῳ συγγράμματι οὗ ὄνομα τὸ The Journal of Hellenic Studies ἐν Τόμῳ Η' (1887) ὑπ' ἀριθμοῖς 1-28 καὶ ἐν σελίσι 357-375.

Ἔχουσι καὶ αἱ ἐπιγραφαὶ τὰς τύχας.

1.

Γερμανοῦ ἀντίγραφον, 11.

ΚΑΤΑΙΟΔΟΥΑ
ΤΗΚΙΑΤΙΣΗ
ΠΟΥΛΠΙΙΥΛ
ΡΟΥΦΙΝΙΑΝΑ
ΑΡΤΕΜΙΔΑΡΙ
ΤΟΝΚΛΙΜΙ \
ΟΣΝΡ\Δ⁻ΓΥΣΛΝ
ΤΑΝΟΜΙΜCE
ΥΙΟΝΠΛΓΑΙV
ΦΙΝΙΑΝΛΙΗΝΛ
ΤΟΥΚΑΝΝΕΠΟ
ΣΤΡΑΤΟΜ:....
ΤΟΜΟΛΜΠΛ
ΚΑΙΡ.ΙΟΥΛΙΑΣ
ΑΡΤΡΜΙΔΩΙΑ
ΑΙΟΥΛΑΡΙ....
ΜΙΔΩΡΟΣΜ
ΑΥΡΗΛΙΑΓΑΙΑ
ΝΗΤΟΝΕΚ...ΙΟ
ΝΟΜ

Ἐμὴ ἀνάγνωσις κατὰ τὸν λίθον, 24.

Κατὰ τὸ δόξαν
τῇ κρατίστῃ
βουλῇ Γ. Ἰούλ.
Ῥουφινιανὸν
Ἀρτεμίδωρον
τὸν καὶ Μελάν-
θιν βουλεύσαν-
τα νομίμως,
υἱὸν Π. Αἰλ. Ῥου-
φινιανοῦ Πρόκλου
τοῦ καὶ Νεικο-
στράτου πρω-
τοπολείτου
καὶ Γ. Ἰουλίας
Ἀρτεμιδώρας.
Γ. Ἰούλ. Ἀρτε-
μίδωρος καὶ
Αὐρηλία Γαϊα-
νὴ τοῖς ἐκγό-
νοις.

Γερμανός: «J'ay copié cette inscription d'un pied d'estal renversé, au dernier jardin à gauche, à côté de l'église des Grecs, appelée la *Panaglia* [γράφε *Panaghia*] brûlée. A. Salonique, le 10ᵉ may. GERMAIN. Envoyée à M. le comte de Caylus».

Τ' στήλην ἀνεῦρον ἐγὼ κειμένην ἐν ...... Γράμματα ἄρρυθμα ,ισα, ἔνια ἀλλήλοις (καὶ ἀπειροκάλως) συνημμένα, ἱκανὰ ἐκ τῶν ιν τετριμμένα.— Ἐν Θεσσαλονίκῃ, 1893 Νοεμβρίου 23 Π.Ν.Π.

· στήλην τῷ Γαΐῳ Ἰουλίῳ Ῥουφινιανῷ Ἀρτεμιδώρῳ ἔστησεν

ἡ βουλὴ τιμῶσα, ὁ δ' Ἀρτεμίδωρος καὶ ἡ γυνὴ αὐτοῦ Αὐρηλία Γαϊανὴ διέθεντο ἔπειτα τὸ μνημεῖον καὶ «τοῖς ἐκγόνοις»· οἱ στίχοι 16-20 προσετέθησαν ἄρα ὕστερον, δῆλον δὲ τοῦτο ποιεῖ καὶ τῶν ἐν αὐτοῖς γραμμάτων, μάλιστα δὲ τῶν Ω Σ Ο, ἡ διαφορὰ ἐν τῷ σχήματι. Νῦν τὸ πρῶτον εὑρίσκονται ἐν Μακεδονικῇ ἐπιγραφῇ ὁ τύπος «κατὰ τὸ δόξαν», ὁ ὁρισμὸς «τοῖς ἐκγόνοις», ἡ λέξις «βουλεύσας» καὶ τὸ ἀξίωμα τοῦ «πρωτοπολείτου». Οὐ κεῖται ἐν τοῖς Λεξικοῖς τὰ ὀνόματα «Γαϊανὴ» καὶ «Ῥουφινιανός».

Τὰ τοῦ Γερμανοῦ κακὰ χείρω ἐποίησε, κατὰ τὸ εἰωθός, ἀντιγράψας ὁ Δήμιτσας ὑπ' ἀριθμῷ τῷ 721, οὐδὲν ἀναγνούς.

2.

Γερμανοῦ ἀντίγραφον, 16.	Ἐμὴ ἀνάγνωσις κατὰ τὸν λίθον, 105.
ΟΥΛ⁝ιΙΛΛΜΜΗ	Οὐλπία Δημη-
ΤΙΙΑΙΙΝΝΙΩΡΙΙϹΛ	τρία Πιννίῳ Παρ-
ΟΕΝΙΟЄΩΝ΄:ϚϹ_	θενίῳ τῷ ἀνδρὶ
ΚΛΙΠΩΛΜΜ:⌐	καὶ Πωλικτήτῃ
ΟΡ⊏ΓΓΙΛΙΙΙ'/ -	Ὀρεστείνῃ καὶ ἑαυ-
ΤΝΚΟΜΛΛΝΙΣ	τῇ ζῶσα μνήμης
ΧΣΡΓΛ.....¯	χάριν. Ἔτους...

Γερμανός: «Réservoir, en allant à *Chaoux Monastié* [γράφε *Tsiaouch Monastir*], à gauche, où il y a trois colonnes renversées devant une fontaine».

Ἡ σαρκοφάγος (λεκάνη παλαιᾶς κρήνης), τὰ ἑκατέρωθεν τῆς ἐπιγραφῆς μέρη ῥόδαξι κεκοσμημένη, κεῖται μετὰ τῶν τριῶν ἀνατετραμμένων κιόνων ἔτι καὶ νῦν ἐν τῷ αὐτῷ τόπῳ. Γράμματα, ὀλίγιστα ἀλλήλοις συνημμένα, κοινά, τινὰ τετριμμένα ἐκ τοῦ ὕδατος τοῦ ῥέοντος.— Ἐν Θεσσαλονίκῃ, 1888 Ὀκτωβρίου 29. Π. Ν. Π.

Νέον τὸ «Πολυκτήτη» ὄνομα· τὸ δ' «Ὀρεστείνη», καὶ τοῦτο οὔπω ἐν τοῖς Λεξικοῖς κατακεχωρισμένον, κεῖται ἐν πολλαῖς τῆς Θεσσαλονίκης ἐπιγραφαῖς.

Τὰ τοῦ Γερμανοῦ κακὰ χείρω ἐγένετο ὑπὸ τοῦ Δήμιτσα ἀντιγράψαντος ὑπ' ἀριθμῷ τῷ 724· οὐδὲν δὲ τῶν τῆς ἐπιγραφῆς ἀναγνοὺς ὁ Δήμιτσας ἔγραψε καὶ τάδε: «Εὑρέθη ἐν τῇ δεξαμενῇ παρὰ τὸ Τζαοὺτζ μοναστηρίῳ ἀριστερόθεν, ἔνθα ὑπάρχουσι

τρεῖς ἀνατετραμμέναι στῆλαι»· ἡ κρήνη καὶ κατὰ τὸν Γερμανὸν οὐ κεῖται, πολλοῦ γε καὶ δεῖ, πλησίον τοῦ Τσιαοὺς μοναστηρίου (τῶν Βλατάδων).

3.

Γερμανοῦ ἀντίγραφον, 27.

ΕΚΤΟΗΙΙΕΠϹΕΥΕ
ΤΟϹΕΙ ΝΡΕΙΙΡΜΝ
ϹΤΟΥΝϹ

Δυσενίου ἀντίγραφον, 97.

ΕΚΤΟΥΠΕΡΙϹϹΕΥϹΑΝ
ΤΟϹΕΙΤΙϹΕΚΙΟΜΙΛΙϹ
ΕΤΟΥϹ ΝΕ

Ἐμὴ ἀνάγνωσις κατὰ τὸν λίθον, 237.

Ἐκ τοῦ περισσεύσαν-
τος ἔκτισεν Ὁμίλις.
Ἔτους ΝΣ.

Δυσενίου ἀνάγνωσις.

. . . ἐκ τοῦ περισσεύσαν-
τος εἴ τις. . . . .
ἔτους νε.

Γερμανός: «Morceau de marbre, à la cinquième marche de l'escalier de la *Mestschid*, ou chapelle des Derviches, *apellés Meuflanatekesi* [γράφε *appelée Mevlhané-tekessi*]».

Δυσένιος: «Fragment de stèle-dans un escalier du tékié des derviches tourneurs, hors la porte Neuve. Ce chiffre [τὸν «νε» λέγει ὁ φίλος] serait-il une date? Alors il faudrait lire ΝϹ [τοῦτο καὶ ἔχει ὁ λίθος], car en Macédoine les dates sont toujours écrites de droite à gauche. On aurait ainsi l'an 250 de Macédoine, correspondant à 102 [γράφε 104, 250-146] de J. C. Je dois noter qu'il y a quelque incertitude sur la lettre qui suit Ν.».

Τὸ ἀπόθραυσμα (ἀκεραίαν φέρον τὴν ἐπιγραφὴν) κεῖται καὶ νῦν ἐν τῷ αὐτῷ τόπῳ. Γράμματα ὁμαλά, πολλὰ τετριμμένα ἐκ τῶν ποδῶν.- Ἐν Θεσσαλονίκῃ, 1888 Ὀκτωβρίου 8. Π. Ν. Π.

Τὸ ἔτος 250-148, 102 Χριστοῦ. Πρῶτον νῦν γιγνώσκεται ἀνδρὸς ὄνομα «Ὁμίλις» (ἴσον τῷ «Ὁμίλιος», ἐκ τοῦ γνωστοῦ «Ὅμιλος», ;), εἰ μή που γυνὴ «Ὁμιλὶς» ἦν ὁ κτίστης.

Τὴν Δυσενίου Συναγωγὴν τῶν ἐπιγραφῶν γιγνώσκοντα τὸν Ὀμόν-
ν λέληθεν ὅτι ἡ ἐκείνου ἐπιγραφὴ 97 ἡ αὐτή ἐστι τῇ Γερμανοῦ 27.
δὲ Δήμιτσας ὑπὸ μὲν ἀριθμῷ τῷ 550 ἀντέγραψε τὰ Δυσενίου, ἐπηνώρθωσε τὸ ἀριθμητικὸν σφάλμα 102, ὑπὸ δὲ τῷ 732 τὰ
ρμανοῦ (καὶ αὐτὸ τὸ «Μεφλανατεκεσὶ»), ὧν οὐδὲν ἀνέγνω, ἐκ

μιᾶς καὶ τῆς αὐτῆς ἐπιγραφῆς δύο διαφόρους πλάσας οὕτως ἐπιγραφάς, οὐ παρὰ τὸ εἰωθός.

4 καὶ 5.

Βοιχχίου ἀντίγραφον, 1979.

ΕΡΟΦΙΜΗΙΥ
ΡΟΥΛΛΗΩ
ΚΙΑΙΟΟ
ΗΙΟΥ
ΚΑΚΛΥΥΙΙ
ΖΩΣΑ
ΥΙΣΛΥΑΣ
ΛΕΙΤΗΙΙ
(Οὐδεὶς στίχος)
ΛΙΙΝΙΝ.Ν
ΜΝΕΙΑΣ
ΧΑΡΙΝ

Βοιχχίου ἀνάγνωσις.

Τροφίμη Οὐι-
βουλλίῳ . . .
. . . . . .
. . . .
καὶ ἑαυτῇ
ζῶσα
κατεσκεύασε
ταύτην τὴν
(Οὐδεὶς στίχος)
ληνὸν
μνείας
χάριν.

Ἐμὴ ἀνάγνωσις κατὰ τοὺς λίθους,
183 καὶ 184.

Τροφίμη Πυ-
ρούλαι τῶι
ἰδίωι ἀνδρὶ μνή-
μης χάριν
καὶ ἑαυτῆι
ζῶσα.
Ὑγεία Ὑαρι-
νῇ τῇ μη-
τρὶ καὶ Ὑγεί-
ᾳ τῇ νίννῃ
μνείας
χάριν.

Τῶν τοῦ Βοιχχίου, οἷς ὑπόκειται τοῦ Ποκοκίου ἀντίγραφον, δια-φέρει τισὶν οὐ λόγου ἀξίοις τὰ τοῦ Λεβᾶ ὑπ' ἀριθμῷ τῷ 1368, τούτου δύο διαφόρους συγκεράσαντος ἐπιγραφάς· καὶ ἀληθῶς δύο πι κεινται ἡμῖν στῆλαι (οὐ «ληνὸς» μία), 1 - 6 καὶ 1 - 6.

Ἰσχυρῶς αὐτὰς κονίᾳ ἐπικεχρισμένας καὶ ἐν ἱκανῷ ὕψει ἐνῳκοδομημένας ἐν.........δυσκόλως ἀνεκάλυψα, τηλεσκοπίῳ πρὸς ἀντιγραφὴν χρησάμενος τῶν ἐπιγραφῶν. Γράμματα κοινά, τινὰ ἀλλήλοις συνημμένα. - Ἐν Θεσσαλονίκῃ, 1888 Δεκεμβρίου 28. Π. Ν. Π.

Τῶν ὀνομάτων τὸ «Τροφίμη» εὑρέθη ἐν Μακεδονίᾳ ἐν τῇ πόλει Θεσσαλονίκῃ μόνῃ, τὸ δὲ «Πυρούλας» καὶ ἔξω τῆς Θεσσαλονίκης· ἄγνωστον δὲ τοῦτο τῷ Παπίῳ ἐστὶν ὅς ἐν σελίδι 1091 ἀντὶ τοῦ «Πυρούλας» τὸ «Οὐιβούλλιος» (κατὰ τὴν Βοικχίου δῆλα δὴ ἀνάγνωσιν) ἀνέγραψε. Νῦν τὸ πρῶτον γιγνώσκομεν τὸ «Ὑαρινὴ» ὄνομα, οὐδέν, οἶμαι, ἄλλο ὄν ἢ τὸ «Οὐαρινή», δῆλον οὖν «Οὐαρινία» (*Varinia*) ἢ «Οὐαριανὴ» (*Variana*). Ἡ δὲ λέξις «νίννη» τὴν προμήτορα δηλοῖ, τὴν τῶν Ἰταλῶν nonno, τὴν καθ' ἡμᾶς δημώδη «ανι̱άννι̱αν» ἢ «ανι̱εννι̱έν».

Τὰ τοῦ Βοικχίου ἁπλῶς ἀντέγραψεν ὁ Δήμιτσας ὑπ' ἀριθμῷ 468.

6.

Βοικχίου ἀντίγραφον, 1994 g.	Ἐμὴ ἀνάγνωσις κατὰ τὸν λίθον, 190.
Λούκιος Στρατονείκῃ τῇ μητρὶ καὶ	Λούκιος Στρατονείκῃ τῇ μη[τρὶ]
Κλεοπάτρᾳ τῇ νίννῃ ō ἔτους.	καὶ Κλεοπάτρᾳ τῇ νίννῃ. Ἔτο[υς]
	ΓΟΣ

Ἐπὶ τοῦ (μόνου νῦν σῳζομένου) τὴν ἄνω δεξιὰν γωνίαν ἀποκεκρουσμένου προσώπου μεγίστης σαρκοφάγου ὅ ἀνεῦρον ἐγὼ ἐν...... Γράμματα καλά. Μεταξὺ τοῦ γράμματος Η καὶ τοῦ Ε (νίννῃ ἔτους) γέγλυπται ἄνθος ὃ καὶ ὁ ἀντιγράψας τῷ Ληκίῳ (τοῦ Ληκίου δὲ τῇ ἀναγνώσει ἠκολούθησεν ὁ Βοίκχιος) ὡς γράμμα Ο κακῶς ἐξέλαβεν. - Ἐν Θεσσαλονίκῃ, 1894 Ἰανουαρίου 13. Π. Ν. Π.

Τὸ ἔτος 273 - 148, 125 Χριστοῦ.

Ὁ Δήμιτσας ὑπ' ἀριθμῷ 416 τὰ Βοικχίου ἀντιγράψας προσέθετο μὲν ὅτι «ἡ ἐποχὴ τῆς ἐπιγραφῆς ō - ἀνήκει εἰς τὸ 76 ἔτος μετὰ Χριστόν», προσέθετο δ' ὅτι ὁ Βοίκχιος «ἑρμηνεύει τὴν λέξιν νίννην» πενθεράν. Τῷ σοφῷ ἐκείνῳ ἀνδρὶ τάδε γέγραπται κατὰ ἀλήθειαν: «Non dubito quin νίννη sit *aut avia*, ut Italis *nonno*, *avus* ...*onna avia*, *aut*, quum *nonno* Italis etiam *socer* voce-..., νίννη sit *socrus*». Ὅρα τὰ τοῖς ἐκδόταις τοῦ Στεφάνου Θη-...οῦ εἰρημένα ἐν Τόμῳ Ε΄ καὶ σελίδι 1524.

7.

Δυσενίου ἀντίγραφον, 7.

ϹΑΒΕΙΝΟΣΜΑΚΕΔΟΝΙ
ΤΟΝΝΑΟΝ ΚΑΙ ΗΡѠΝΑΙΟ
ΘΟΝΙΟΝΕΚΤѠΝΙΔΙѠΝΤΗΠΟ
ΛΙ

Δυσενίου ἀνάγνωσις.	Ἐμὴ ἀνάγνωσις καὶ κατὰ τὸν λίθον, 201.
Σαβεῖνος Μακεδόνι[ος	Σαβεῖνος Μακεδονια[νὸς]
τὸν ναὸν καὶ ἡρῶνα.....	τὸν ναὸν καὶ ἡρῶνα [τ]ὸ[ν ὑπο]-
θόνιον ἐκ τῶν ἰδίων τῇ πό-	[χ]θόνιον ἐκ τῶν ἰδίων τῇ πό-
λ[ε]ι	λ[ε]ι.

Δυσένιος: «Fragment de frise-hors la porte *Kalamari* [γράφε *Kalamaria*]. Le mot ἡρὼν ne figure pas au Thesaurus».

Ἀνεῦρον ἐγὼ τὸ ἀπόθραυσμα βάθρον ὂν ξυλίνου κίονος ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ Ἰουδαίου..........Γράμματα κοινά. - Ἐν Θεσσαλονίκῃ, 1893 Ἀπριλίου 3. Π. Ν. Π.

Νέον τὸ «Μακεδονιανὸς» ὄνομα. Τὴν λέξιν «ἡρὼν» ἐκ τῆς προκειμένης ἐπιγραφῆς λαβὼν ἀνέγραψεν ὁ ἀοίδιμος Στέφανος Κουμανούδης ἐν τῇ ἑαυτοῦ «Συναγωγῇ λέξεων ἀθησαυρίστων» ἐν σελίδι 147 καὶ παρέβαλε τὸ ἐν σελίδι 166 ἀναγεγραμμένον «ἱρὼν» («=ἱερὸς τόπος; ἱερόν; ἢ ἁπλῶς τόπος;»). Τὸ «ἡρὼν» πάντως τὸν τάφον δηλοῖ τοῦ Σαβείνου καὶ τῶν αὐτοῦ καὶ κεῖται ἄρα ἡ λέξις ἀντὶ τῆς συνήθους «ἡρῷον».

Ὁ Δήμιτσας ὑπ' ἀριθμῷ 380 ἀντιγράψας τὰ Δυσενίου προσέθετο τάδε: «Τίς ὁ Σαβεῖνος οὗτος καὶ τίνα ναὸν καὶ ἡρῶνα ἀφιέρωσε τῇ πόλει μένει ἄδηλον»· καὶ μενεῖ.

8.

Δυσενίου ἀντίγραφον 54,	ἀνάγνωσις.
1 ΙΟΥΝΙΑ	1 Ἰουνία
ΝΟΤΙϹ	Νότις
ΚΑΛΑΟΥΙ	Καλαουί-
ΑΝΕΙϹΙΓΟ	ᾳ Νεισιγό-
5 ΝΗΤΗΘΥΓΑ	5 νῃ τῇ θυγα-
ΤΡΙΜΝΕΙΑϹ	τρὶ μνείας
ΧΑΡΙΝ	χάριν.

Ἐμὴ ἀνάγνωσις κατὰ τὸν λίθον, 222.

Ἰουνία
Νοτὶς
Καλαουι-
ανῇ Εἰσιγό-
νῃ τῇ κ.τ.λ.

Δυσένιος: « Cippe à la porte *d'Or* [γράφε *Pseudo-d'Or*]». Τὴν στήλην ἀνεῦρον ἐγὼ ἐν.......... Γράμματα κοινά, καὶ ἄλλα τινὰ ἀλλήλοις συνημμένα καὶ τὰ ἐν στίχῳ 4 Ν Η Ε. - Ἐν Θεσσαλονίκῃ, 1888 Δεκεμβρίου 2. Π. Ν. Π.

Τὰ ὀνόματα «Νοτίς», «Καλαουιανὴ» (Καλουῖνος, Calvinus, Καλουίνιος) καὶ «Εἰσιγόνη» (Εἰσιγένεια, Εἰσιγένης καὶ Ἰσιγένης, Εἰσίγονος καὶ Ἰσίγονος) ἄγνωστα τῷ Παπίῳ.

Ὁ Μορτμαννὸς (ὑπ' ἀριθμῷ 575) ἐξέδωκεν ἐν στίχοις 3-5 τὰ ΚΑΛΑΟΥΙΑΝΗϹΙΓΟΝΗ καὶ ἀνέγνω τὰ « Κλαυδίᾳ Ἀουιανῇ [Εἰ]σιγόνῃ ».

Ὁ Δήμιτσας ὑπ' ἀριθμῷ 527 τὰ Δυσενίου μεγάλα τε μικρά τε ἀντιγράψας ἔγραψε τὰ « ἐπὶ πλακὸς » (cippe) καὶ προσέθετο τάδε: « Τὴν γ' καὶ τετάρτην λέξιν Καλαουίᾳ Νεισιγόνῃ ὀρθότερον ἀνέγνωσε Mordtmann - Κλαυδίᾳ Εἰσιγόνῃ »· οὔτε ταῦτα μόνα ἀνέγνω ὁ Μορτμαννὸς οὔτε τὸ « Εἰσιγόνη » ὀρθότερόν ἐστιν ἁπλῶς τοῦ (τερατώδους) « Νεισιγόνη », ἀλλὰ τὸ μόνον ὀρθόν.

9.

Ὀγάρθου ἀντίγραφον, 14.

ΑΜΠΙΑΝΟϹΘΑΚΟϹΜΑΝΤΑ
ΤΗΙΔΙΑΘΡΕΠΤΗΜΝΗΜΗϹ
ΧΑΡΙΝ

Ὀγάρθου ἀνάγνωσις.

Ἀμπίανος θᾶκος Μάντᾳ
τῇ ἰδίᾳ θρέπτῃ μνήμης
χάριν.

Ἐμὴ ἀνάγνωσις κατὰ τὸν λίθον, 251.

Ἀμπιανὸς Θαλλὸς Μάντᾳ
τῇ ἰδίᾳ θρεπτῇ μνήμης
χάριν.

῞Ογαρθος: «In a stone-mason's yard between the British Consulate and the quay» (12) καὶ «Very rudely cut below a head of very poor workmanship».

Τὴν ἀνάγλυφον εἰκόνα προσώπου γυναικὸς ἐν τῷ αὐτῷ εἶδον καὶ ἐγὼ μεταλαξευομένην τόπῳ, ἐν τῷ (ἔτει 1890 καέντι) ἐργαστηρίῳ τοῦ λιθοκόπου Γεωργίου Σόχου, πλησίον τῆς προκυμαίας. Γράμματα κοινά, τὰ ΜΝΗΜΗϹ ἀλλήλοις συνημμένα - Ἐν Θεσσαλονίκῃ, 1889 Φεβρουαρίου 5. Π. Ν. Π.

Τὸ «Ἀμπιανὸς» ὄνομα οὐ κεῖται ἐν τοῖς Λεξικοῖς, τὸ δὲ «Θαλλὸς» (ἢ Θάλλος) εὑρέθη ἐν Μακεδονίᾳ ἐν τῇ Θεσσαλονίκῃ μόνῃ καὶ δὴ τρίς. Τοῦ «Μάντα» (Manta) ὀνόματα γιγνώσκω ἐγὼ τρεῖς ἄλλους Μακεδονικοὺς τύπους, τοὺς «Μαντῶ», «Μαντούννη», «Μαντάννη».

Παραδοξότερα τοῦ δέοντος ἔγραψεν ὁ ῞Ογαρθος τάδε: «A manifestly illiterate [διὰ τί;] production: Ἀμπίανος is for Ἀππίανος. Μάντα appears to be not known elsewhere. Θᾶκος seems to mean here a «resting-place», possibly a Christian euphemism»! Μάτην εἴρηται ταῦτα πάντα· ὁ λίθος σαφέστατα γεγραμμένον ἔφερε τὸ ΘΑΛΛΟϹ ὄνομα.

Ἔτι παραδοξότερα τὰ τοῦ Δήμιτσα ὃς ὑπ' ἀριθμῷ 485 κακῶς ἀντιγράψας τὰ Ὀγάρθου κεφαλαῖα γράμματα καὶ γράψας τὸ «Θᾶκος» προσέθετο τάδε: «Τὸ πρῶτον ὄνομα Ἀμπίανος ἐνταῦθα πρῶτον εὗρον -, τὸ δὲ δεύτερον ΘΑΚΟΣ, ὅπερ ὡς ποσηγορικὸν θᾶκος ἀνέγνω [ὁ ῞Ογαρθος], φαίνεταί μοι κύριον [!] ὄνομα, ὁρίζον τὸ πρῶτον [!!]· διότι ὡς τοιοῦτον [ὡς ὁποῖον;] οὐδεμίαν παρέχει ἔννοιαν» καὶ τάδε: «Ἡ λέξις ΘΡΕΠΤΗ ὡς ἐπίθετον μὲν ὄνομα τονίζεται ἐν τῇ λῃγούσῃ θρεπτὴ σημαίνουσα συνήθως δούλην, ὡς κύριον δὲ ὄνομα τονίζεται ἐν τῇ παραληγούσῃ Θρέπτη» καὶ τάδε: «Κατὰ ταῦτα γραπτέον Ἀππιανὸς Θᾶκος Μάντα τῇ ἰδίᾳ θρεπτῇ»· τοῦ παντὸς δεῖ.

10.

Βολτερσίου ἀντίγραφον, 6.	Ἐμὴ ἀνάγνωσις καὶ κατὰ τὸν λίθον,
1 ϹΕΡΑΠΙΑΚΟΣΚΑΙ	1 Σεραπιακὸς καὶ
ΛΥΚΑΛΕΥΚΙΠΠ/////	Λύκα Λευκίππ[ῃ]

ΚΑΙΑΘΗΝΟΔΩΡΩ////	καὶ Ἀθηνοδώρῳ
ΤΟΙϹΤΕΚΝΟΙϹΜΝΕΙ	τοῖς τέκνοις μνεί-
ΑϹΧΑΡΙΝ	ας χάριν.

Ὁ Βολτέρσιος οὐδὲν ἀνέγνω, πάντα δῆλα δὴ τὰ τῆς ἐπιγραφῆς σαφέστατα δικαίως ἐκλαβών.

Ἡ ἀνάγλυφος εἰκὼν προσώπων κόρης (ἀριστερᾷ ὁρῶντι) καὶ παιδὸς (δεξιᾷ) κεῖται νῦν ἐν τῷ Τουρκικῷ νοσοκομείῳ. Γράμματα κοινά, τινὰ ἀλλήλοις συνημμένα. - Ἐν Θεσσαλονίκῃ, 1894 Ἰανουαρίου 22. Π. Ν. Π.

Ὁ Δήμιτσας ὑπ' ἀριθμῷ τῷ 694 παρατηρήσας ὅτι ὁ Βολτέρσιος ἐξέδωκε «κεφαλαίοις μόνον γράμμασιν ἄνευ ἀναγνώσεως» ἀνέγνω αὐτὸς ὑπ' ἀριθμῷ τῷ 696 τάδε: «Σεραπιακὸς καὶ Λύκα Λευκίππη καὶ Ἀθηνόδωρος τοῖς τέκνοις»· ἀλλ' εἰ ἡ Λευκίππη καὶ ὁ Ἀθηνόδωρος μὴ ἦσαν τὰ τέκνα τοῦ Σεραπιακοῦ πατρὸς καὶ τῆς Λύκας μητρὸς καὶ κατὰ Δήμιτσαν ὁ μὲν πατὴρ τῶν (κατὰ Δήμιτσαν) ἀνωνύμων τέκνων ἦν ὁ Σεραπιακὸς ἡ δὲ μήτηρ ἡ Λύκα Λευκίππη, ἔπειτα τίς ποτ' ἦν ὁ λειπόμενος Ἀθηνόδωρος;

11.

Δήμιτσα ἀντίγραφον, 558.

ΕΤΟΥϹ7ΔΠΡϹ.ΤΟΥΚΑΙΤΔΙΟϹ⁝⁝
ΕΠΟΙΗϹΕΑΥΤΟΥΚΑΙΑΡΤΕΜΕΙΝ⁝⁝
ΑΥΤΟΥΚΑΙΔΙΟϹΚΟΥΡΙΔΟΥΤϹ⁝⁝
ΚΟϹΑΥΤΥΑΠΟΜΩΝΙΑϹΙΑΠΤΑ⁝⁝
ΓΕΝΗΜΑΝΟΥΑΥΤΩΕΠΟΙΗϹΕΝΜΝ⁝

Δήμιτσα ἀνάγνωσις.

Ἔτους Ἰνδικτιῶνος πρώτης τοῦ καὶ 300 Διοσ[κουρίδης
ἐποίησε αὐτοῦ καὶ Ἄρτεμειν...
αὐτοῦ καὶ Διοσκουρίδου.....
....
Γενημανεῦ αὐτῷ ἐποίησε μν[ῆμα.

Ἐμὴ ἀνάγνωσις κατὰ τὸν λίθον, 139.

1 Ἔτους ΔΠΡ Σ. τοῦ καὶ Τ, Δῖος ΚΕ, [.........]
ἐποίησε αὐτοῦ καὶ Ἄρτεμιν [τὴν θυγατέρα ;]
αὐτοῦ καὶ Διοσκουρίδου το[ῦ υἱοῦ καὶ γυναι]-
κὸς αὐτοῦ Ἀπολλωνίας καὶ πα[τρὸς αὐτοῦ]
5 Γενημανοῦ. Αὐτῷ ἐποίησεν μνή[μης χάριν].

Δήμιτσας: «Αὕτη νῦν τὸ πρῶτον δημοσιευομένη, εὑρέθη ἐν ἰδιωτικῇ οἰκίᾳ ὑπ' ἐμοῦ, ἐπὶ λίθου γεγραμμένη, ἔχοντος μῆκος μὲν μικρότερον ἑνὸς μέτρου, πλάτος δὲ ἔλασσον ἡμίσεως. Ἐν τῇ ἀναγνώσει δυσκολίαν παρέχει ὁ α' καὶ ὁ δ' στίχος».

Ἡ τὸ δεξιὸν μέρος ἀποκεκρουσμένη πλὰξ (ὕψους 0.28 καὶ μήκους 0.45 καὶ πάχους 0.12) κτῆμα ἦν ἐπὶ πολλὰ ἔτη τοῦ Φιλεκπαιδευτικοῦ Συλλόγου (ἐργαζομένου πάλαι μὲν ἐν τῇ οἰκίᾳ Βασιλείου ἔπειτα δ' ἐν τῇ τοῦ Ἀντωνιάδου). Γράμματα κοινά. - Ἐν Θεσσαλονίκῃ, 1888 Ὀκτωβρίου 12 Π. Ν. Π.

Τὸ Σ(εβαστοῦ) ἔτος 184-32 ἴσον ἐστὶ τῷ Μακεδονικῷ ἔτει 300-148, 152 Χριστοῦ. Ἐν στίχῳ 1 ἐξεκρούσθη τὸ ὄνομα τοῦ ποιήσαντος. Ὁ «Δῖος» μὴν κεῖται καὶ ἐν ἄλλαις τῆς Θεσσαλονίκης ἐπιγραφαῖς (ἔν τινι αὐτῶν ἀνεκδότῳ φέρεται τὸ «Δείου ΚΔ»). Γραφὴν «Ἄρτεμεις» μνημονεύει ἐξ ἐπιγραφῶν καὶ ὁ Πάπιος ἐν σελίδι 147. Νῦν τὸ πρῶτον γιγνώσκεται τὸ παράδοξόν πως ὄνομα «Γενημανός». Ὅρα τό τε πρὸ φωνήεντος κείμενον «ἐποίησε» καὶ τὴν ἀταξίαν ἐν τῇ συντάξει τῶν «ἐποίησε αὐτοῦ καὶ Ἄρτεμιν-καὶ Διοσκουρίδου-καὶ Ἀπολλωνίας καὶ-Γενημανοῦ» καὶ τὴν ἐπανάληψιν «αὐτῷ ἐποίησεν».

Ἐν τῷ τόπῳ τοῦ Συλλόγου εἶδε πάντως τὴν πλάκα ὁ Δήμιτσας. Περὶ τῆς ἀναγνώσεως δὲ τοῦ Δήμιτσα περιττός ἐστι πᾶς λόγος· παραλειφθήτωσαν αἱ ἄλλαι ἁμαρτίαι, εἰρήσθω δὲ μόνον ὅτι τὰ σαφέστατα τοῦ λίθου ЄΤΟΥϹ⌐ ΔΠΡϹ· (ἐν οἷς τὸ μὲν ⌐ σημεῖόν ἐστιν ἁπλοῦν πρὸ τοῦ ἔτους ΔΠΡ, τὸ δὲ Ϲ· τὸ «Σεβαστοῦ» δηλοῖ) ἀνεγνώσθη ЄΤΟΥϹ ἔτους, ZΔ Ἰνδικτιῶνος, ΠΡϹ πρώτης!!.

12.

Δήμιτσα ἀντίγραφον, 559.

ΔЄΙΟΓЄΝΗ⁝⁝⁝ΚΛΙΑΗΡΑ
ΚΛΙΑΝ⁝⁝ΓΛΥΚΥΤΑΠ⁝ΙЄ
ΜΝΗΜ⁝⁝⁝ΙΑΟΧΑΡΙΝ

Ἐμὴ ἀνάγνωσις κατὰ τὸν λίθον, 94.

Δειογένης κὲ Εὐτυχία Ἡρα-
κλίδῃ τῷ γλυκυτάτῳ τέ-
κνῳ μνείας χάρην.

Δήμιτσας (ἄνευ ἀναγνώσεως): «Νῦν τὸ πρῶτον δημοσιεύεται καὶ αὕτη γεγραμμένη οὖσα ἐπὶ λίθου, μῆκος μὲν ἔχοντος δύο σπιθαμῶν, πλάτος δὲ μιᾶς καὶ διατηρουμένου ἐν τῇ Μητροπόλει Θεσσαλονίκης, ἔνθα εἶχε μετενεχθῇ ἀλλαχόθεν. Ἐπὶ δὲ τοῦ ἄνω μέρους τοῦ λίθου ἀπεικονίζεται ἀνάγλυφον παριστῶν μικρὸν Ἡρακλέα».

Ἐν τῷ αὐτῷ τόπῳ ἔκειτο καὶ μετὰ τοὺς Δήμιτσα χρόνους ἡ ἀνάγλυφος εἰκὼν Ἡρακλέους (Ἡρακλίδῃ), ἐν τῷ (ἔτει 1890 καέντι) οἰκήματι τοῦ Ὀρθοδόξου μητροπολίτου. Ὁ Ἡρακλῆς ἐγέγλυπτο πτερωτὸς (Ἑρμηρακλῆς) καὶ ἔφερεν ἐν τῇ ἀριστερᾷ μὲν χειρὶ τόξον, ἐν τῇ δεξιᾷ δὲ κορύνην καὶ εἶχε πλησίον τοῦ δεξιοῦ μὲν ποδὸς ἀσπίδα, ἧς ἄνωθεν ἵστατο ἀετὸς ἀναβλέπων, τοῦ ἀριστεροῦ δὲ πρᾶγμά τι ἀδιάκριτον (στέφανον ἐπὶ βάθρου;). Γράμματα κοινά, πολλὰ ἀλλήλοις συνημμένα. - Ἐν Θεσσαλονίκῃ, 1888 Ὀκτωβρίου 15. Π. Ν. Π.

13.

Γερμανοῦ ἀντίγραφον, 15.

ΚΛΑΥΔΙΑЄΥΚΛΙΑΦΛΑΥΙΑ
ΟΠΤΑΤΗΤΗΜΗΤΡΙ

Ἐμὴ ἀνάγνωσις, οὐ κατὰ τὸν λίθον.

Κλαυδία Εὔκλια Φλαυίᾳ
Ὀπτάτῃ τῇ μητρί.

Γερμανός: «Inscription à une petite place où il y a deux colonnes renversées; ce marbre sert de réservoir à une fontaine».

Πολλὰ ζητήσας οὐχ εὗρον τὸν λίθον.

Ὁ Βοίκχιος (κατ' ἀντίγραφον Ποκοκίου) ὑπ' ἀριθμῷ 1985 ἐκδοὺς τὴν ὅλην ἐπιγραφὴν ἐν ἑνὶ στίχῳ καὶ τὰ γράμματα ΟΠ.ΤΑΤΗΜΗΤΡΙ ἀνέγνω αὐτὰ «Ὀρφίτᾳ τῇ μητρί», τὰ αὐτὰ δὲ τοῖς Βοικχίου κεῖται παρὰ τῷ Λεβᾷ ὑπ' ἀριθμῷ 1388. Κατὰ τοῦ Βοικχίου τὴν ἄστοχον ἀνάγνωσιν κατεχώρισεν ὁ Πάπιος ἐν σελίδι 1079 τὸ ὄνομα «Ὀρφίτα»· ἀντὶ τούτου ἀληθές ἐστι τὸ (ἀλλαχόθεν ἄγνωστον) «Ὀπτάτα» *(Optata)*, τὸ θηλυκὸν τοῦ γνωστοῦ «Ὀπτᾶτος» *(Optatus)*.

14.

Δυσενίου ἀντίγραφον 84,	ἀνάγνωσις.
////ΝΗΘΕΙΑ	[Ἡ συ]νήθεια
////ΠΕΡΙΑΛΕ	[τῶν] περὶ Ἀλέ[ξαν]-
////ΟΝΔΙΟϹ	[δρ]ον Διοσ
////ΟΥΑΡ	....

Ἐμὴ ἀνάγνωσις, οὐ κατὰ τὸν λίθον.

1 [Ἡ συ]νήθεια
[τῶν] περὶ Ἀλέ-
[ξι]ον Διὸς
[θε]οῦ ἀρ[χι]-
5 [συνάγωγον]

Δυσένιος: «Fragment à la porte *Kalli-Koullé* [νῦν *Biàz-Koullé*]».

Τὸ ἀπόθραυσμα ἀπώλετο.

Οἱ στίχοι εἶχον, εἰ μὴ πάνυ ἀστοχῶ, γράμματα 8, 9 καὶ 1^ Ἐν τοῖς ἀποκεκρουσμένοις στίχοις 6 καὶ 7 ἀνεγέγραπτο ὁ τετιμ μένος ἀνὴρ ᾧ ἀνέκειτο ἡ στήλη. Τὴν ἀνάγνωσιν τῶν ὑπαρχόντ

καὶ τῶν λειπόντων τὴν ἀναπλήρωσιν ἐδίδαξεν ἐμὲ ἅμα μὲν Θεσσαλονίκης (ἐκ τῆς αὐτῆς πύλης) ἐπιγραφὴ ἑτέρα, ἅμα δὲ Ὀλύνθου ἄλλη ἐκδεδομένη ἐκείνη μὲν ὑπὸ Δυμόντου, αὕτη δὲ ὑπὸ Βοικχίου ὑπ' ἀριθμῷ 2007 f. (καὶ ὑπὸ Λεβᾶ 1409, ὀρθότερον ὑπὸ Δυσενίου 119), ἔχουσα δὲ ἐκείνη μὲν ὧδε: «Οἱ συνήθεις τοῦ Ἡρακλέους Εὐφράντῳ συνήθει μνήμης χάριν ἀρχισυναγωγοῦντος Κώτυος» κ.τ.λ. αὕτη δὲ ὧδε: «Αἰλιανὸς Νείκων ὁ ἀρχισυνάγωγος θεοῦ Ἥρωος καὶ τὸ κολλήγιον Βαιβίῳ Ἀντωνίῳ ἀνέστησεν τὸν βωμόν, τὸν δὲ πίνακα ἀνέστησε γαμβρὸς αὐτοῦ Ἀξιδάρης»· δηλοῖ δὲ τὸ κολλήγιον οὐδὲν ἄλλο ἢ τὸ σύστημα, τὴν «συνήθειαν» (Δυσένιος: «Ces *associations*, fondées en général en vue de la sépulture, étaient fort communes dans l'empire romain») τὴν καὶ ἐν τρίτῃ Θεσσαλονίκης ἐπιγραφῇ, τῇ τοῦ Δυσενίου 83 («Stèle à la porte Kalli-Koullé») ὧδε ἀναγεγραμμένην: «Ἡ συνήθεια τῶν πορφυροβάφων τῆς ὀκτωκαιδεκάτης Μένιππον Ἀμίου τὸν καὶ Σεβῆρον Θυατειρηνὸν μνήμης χάριν». Ὅτι δὲ τῆς Θεσσαλονίκης αἱ τρεῖς στῆλαι τῶν «συνήθων» καὶ τῆς «συνηθείας» ἐν τῷ αὐτῷ τόπῳ ἀνεσκάφησαν, τοῦτο παρ' ἐμοὶ οὐκ ἔργον ἁπλῆς τύχης ἐστίν.

Τὴν Δυσενίου ἐπιγραφὴν 83 ἀντιγράψας ὁ Δήμιτσας ὑπ' ἀριθμῷ 439 ἔγραψε τάδε: «Περίεργός ἐστιν [!] ἡ ἐπιγραφὴ αὕτη διὰ τὰς περιεχομένας 3 πρώτας λέξεις καὶ διὰ τὴν ἄγνωστον [!!] σημασίαν αὐτῶν. Πρῶτον ἡ λέξις συνήθεια φαίνεται [!!!] ὅτι σημαίνει ἑταιρείαν ἢ ἀδελφότητα ἢ ὡς νῦν λέγομεν συντεχνίαν· δεύτερον γίνεται δῆλον ὅτι ἐν Θεσσαλονίκῃ ὑπῆρχεν ἑταιρεία πορφυροβάφων καὶ τρίτον ἄγνωστον μένει τί σημαίνει ἡ λέξις ὀκτωκαιδεκάτης», ταύταις δὲ ταῖς ἑρμηνείαις ἐπήνεγκε τὴν παρατήρησιν ὅτι «Ὁ Duchesne ἀντὶ νὰ ἐξηγήσῃ τὸ περιεχόμενον τῆς ἐπιγραφῆς» κ.τ.λ. Πάλιν τὴν Δυσενίου ἐπιγραφὴν 84 ἀντιγράψας ὑπ' ἀριθμῷ 440 ἔγραψε τάδε: «Τί σημαίνει ἐνταῦθα ἡ συνήθεια, τίς ὁ Ἀλέξανδρος καὶ τίνες οἱ περὶ αὐτόν, μένει ἄδηλον [τίνι; Δυσενίῳ; ἢ καθόλου τοῖς βροτοῖς πᾶσιν;]. Ἡ συνήθεια βε-ς καὶ ἐνταῦθα σημαίνει ἑταιρείαν καὶ οἱ περὶ Ἀλέξανδρον -ῖνται ἑταῖροι αὐτοῦ».

15.

Μορτμαννοῦ ἀντίγραφον, 4.	Ἐμὴ ἀνάγνωσις.
ΑΥΡΗΛΙ	Αὐρήλι-
ΟϹΚΛΠΗΛΙΛ	ος Κ[α]πηλι[α]-
ΝΟϹΜΕ/////ΛΙΗ	νὸς με[τὰ] [τ]ῆ[ς]
ϹΥΝΒ/////ΟΥ	συνβ[ί]ου
ЄΠΟ/////ΜΗ	ἐπο[ίησα], μη[δ]-
ΕΝΟ/////	ενὸ[ς ἑτέρου τολ]-
	[μήσοντος ἀνοῖξαι].

Μορτμαννός: « Auf dem Gebiet ausserhalb der Mauer, wo augenblicklich die Verwaltung der kaiserlichen Civilliste Häuser bauen lässt (Boulevard Hamidié parallel der Stadtmauer), einige 100 Schritte vom Kalamariathore ward eine gewölbte Grabkammer [ἡρῷον] aus Ziegeln aufgedeckt. - In der Mitte des Gewölbes ein Kreis mit *folgender Inschrift (sehr* schwer lesbar).

Εἰς τὸν τάφον ἐγὼ οὐ κατῆλθον ἀπὼν τότε ἐν Σέρραις, νῦν δ' ἐπ' αὐτοῦ κεῖνται οἰκίαι. Καὶ ὁ μὲν φίλος ἐμοὶ καὶ ταῖς Μούσαις ἐκδότης τῆς ἐπιγραφῆς οὐδὲν ἄλλο ἐν αὐτῇ ἢ τὸ «[Ἐ]λπ[ιδ]ιανός» ὄνομα ἐν στίχοις 2 καὶ 3 διστάζων ἀνέγνω, ἐγὼ δ' ὅλην τὴν ἀνάγνωσιν ἰδίᾳ ἀπετόλμησα γνώμῃ.

Τὸ «Καπηλιανὸς» ὄνομα ἴσον ἐστὶ τῷ «Καπελλιανός», *Capellianus*, περὶ οὗ Πάπιος ἐν σελίδι 617 τάδε γράφει: Römischer Senator zur Zeit des Maximinus» κ.τ.λ. Ἴσως καὶ ὁ ἐν Θεσσαλονίκῃ Καπηλιανὸς ἦν τις τῶν ἐπιφανῶν Ῥωμαίων· τὸν τάφον ὁ Μορτμαννὸς ἀνάγει εἰς τὸν τέταρτον αἰῶνα ἀρχόμενον.

Ἔγραφον ἐν Θεσσαλονίκῃ

ΠΕΤΡΟΣ Ν. ΠΑΠΑΓΕΩΡΓΙΟΥ

ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΑΙ ΕΠΙΓΡΑΦΑΙ ΕΚ ΚΡΗΤΗΣ

Αἱ ἐν τῇ παρούσῃ πραγματείᾳ δημοσιευόμεναι Χριστιανικαὶ ἐπιγραφαὶ δὲν ἀποτελοῦσι τὸ σύνολον (corpus) τῶν σῳζομένων Κρητικῶν ἐπιγραφῶν τῆς ἐποχῆς ταύτης ἐν Κρήτῃ. Πρὸς τοιοῦτον τέλος ἀπῃτεῖτο πολυχρόνιος συστηματικὴ ἐργασία, δι' ἣν ἐγὼ οὔτε τὴν σχολὴν οὔτε τὰ ἄλλα μέσα εἶχον. Εὑρισκόμενος ἀπὸ τετραετίας ἐν τῇ ὑπηρεσίᾳ τῆς Κρητικῆς Πολιτείας ὡς ἔφορος τῶν ἀρχαιοτήτων ἔσχον πολλάκις εὐκαιρίαν κατὰ τὰς ἐν ταῖς ἐπαρχίαις τῆς νήσου περιοδείας μου καὶ τὰς ἐν αὐταῖς διατριβάς μου ὡς ἐπόπτης ἀνασκαφῶν νὰ ἴδω καὶ μελετήσω τοιαύτας ἐπιγραφάς. Ὡς δὲ τότε δὲν ἐθεώρησα ἀνάξιον τοῦ κόπου νὰ ἀντιγράψω αὐτάς, οὕτω καὶ νῦν δὲν κρίνω αὐτὰς ἀναξίας νὰ ἔλθωσιν εἰς φῶς διὰ τῆς δημοσιότητος.

Οἱ ὅροι ἐφ' οἷς ἐγένετο ἡ συλλογὴ τῶν ἐπιγραφῶν τούτων ἐξηγεῖ τὴν ἀνωμαλίαν εἰς τὴν κατὰ τόπους κατανομὴν τῶν ἐπιγραφῶν, τὴν ὁποίαν θὰ παρατηρήσῃ ὁ ἀναγνώστης, καὶ τὴν ὁποίαν ἐγὼ πρὸ παντὸς ὁμολογῶ· ἐν ᾧ δηλαδὴ ἐπαρχιῶν τινων τῆς Κρήτης δημοσιεύονται ἀρκεταὶ ἐπιγραφαί, ἄλλων ἐπαρχιῶν δὲν εὑρίσκεται οὐδεμία. Καὶ τὸ πρᾶγμα εἶναι φυσικὸν ὡς ἔγινεν· ἀντεγράφησαν δηλαδὴ καὶ δημοσιεύονται αἱ ἐπιγραφαὶ τῶν μερῶν ἐκείνων, εἰς τὰ ὁποῖα ἐγὼ μετέβην ἕνεκα τῆς ὑπηρεσίας μου, ἐλλείπουσι δὲ τῶν μερῶν, εἰς τὰ ὁποῖα ἔτυχε μέχρι τοῦδε νὰ μὴ ὑπάγω. Διὰ τοῦτον τὸν λόγον εἶδον μὲν πάσας σχεδὸν τὰς ἐπιγραφὰς τῆς Μεσαρεᾶς (Καινούργιον καὶ Πυργιώτισσα) καὶ δημοσιεύω αὐτάς, διότι εἰς τὰς ἐπαρχίας αὐτὰς διέμεινα μῆνας πολλοὺς ὡς ἐπόπτης τῶν ἀνασκαφῶν τῆς Ἰταλικῆς ἀρχαιολογικῆς ἀποστολῆς ἐν Γόρτυνι καὶ ἐν Φαιστῷ, τοὐναντίον δὲ ...εμίαν ἔχω ἐκ πολλῶν ἄλλων ἐπαρχιῶν μάλιστα τῶν τμημάτων ...κίων καὶ Ῥεθύμνης, διότι δὲν εὗρον εὐκαιρίαν νὰ ἐργασθῶ ἐκεῖ, ...λλας δὲ πάλιν ἐπαρχίας ἀντέγραψα ὅσας ἠδυνήθην ἀναλόγως τοῦ ...ου, ὃν εἶχον πρὸς τοῦτο διαθέσιμον.

Τὴν ἐκ τῆς ἐλλείψεως ταύτης ἀνωμαλίαν ἐπακολουθοῦσι κατ' ἀνάγκην καὶ ἄλλαι· ἀφ' οὗ δηλ: δὲν ἔχω ἢ μικρὸν μέρος τοῦ ὅλου τῶν χριστιανικῶν τῆς Κρήτης ἐπιγραφῶν (ἴσως τὸ 1/4 ἢ τὸ 1/5) δὲν ἐθεώρησα ἀσφαλὲς νὰ ταξινομήσω αὐτὰς κατὰ συστήματα καὶ ἐποχὰς νομίζων ὅτι ἡ ἐργασία αὕτη ὑπ' ἐκείνου μόνου δύναται καὶ πρέπει νὰ γίνῃ, ὅστις θὰ ἔχῃ πρὸ ὀφθαλμῶν πάσας ἢ σχεδὸν πάσας τὰς σωθείσας ἐπιγραφάς. Ὅθεν περιωρίσθην νὰ ἀναγράψω τὰς ἐπιγραφὰς ταύτας κατὰ τόπους (ἐπαρχίας, πόλεις) καὶ κατὰ τὴν χρονολογικὴν σειρὰν καθ' ἣν εἶδον καὶ ἀντέγραψα αὐτάς, καταλείπων τὴν ἐπιστημονικὴν κατάταξιν καὶ ταξινόμησιν εἰς ἐκεῖνον, ὅστις θὰ ἔχῃ πλείονα πρὸς τοῦτο ἐφόδια καὶ πρὸ παντὸς ὑλικὸν ἀφθονώτερον καὶ πληρέστερον (1).

Εἶπον ὅτι ἐν τῇ παρούσῃ μελέτῃ δημοσιεύω Χριστιανικὰς ἐπιγραφὰς ἐκ Κρήτης. Ὁ ὅρος οὗτος πρέπει νὰ νοηθῇ ὑπὸ τὴν πλατυτάτην τῆς λέξεως σημασίαν, ὥστε νὰ περιλαμβάνῃ πάσας τὰς ἐπιγραφάς, αἱ ὁποῖαι ἀρχόμεναι ἀπὸ τῆς ἐπικρατήσεως τοῦ χριστιανικοῦ θρησκεύματος ἐν Κρήτῃ διήκουσι καθ' ὅλην τὴν Βυζαντιακὴν περίοδον, ἐπεκτείνονται εἰς ὁλόκληρον τὴν ἐν Κρήτῃ Ἑνετοκρατίαν (1205-1669) καὶ περιλαμβάνουσι καὶ τὴν Τουρκοκρατίαν ἀκόμη μέχρι τῶν ἀρχῶν τοῦ 19 αἰῶνος. Οὐδεμιᾶς τῶν ἐποχῶν τούτων τὰ ἐπιγραφικὰ λείψανα ἐθεώρησα ἀνάξια προσοχῆς οὐδὲ τῆς τελευταίας, ὥστε ὑπ' αὐτὸ τὸ πλάτος πρέπει νὰ νοῇ τὸν ὅρον Χριστιανικαὶ ἐπιγραφαὶ ὁ ἀναγινώσκων τὰς σελίδας ταύτας. Ἡ χρησιμότης ἄλλως τῆς περισυλλογῆς καὶ μελέτης τῶν μνημείων πασῶν τούτων τῶν ἐποχῶν, ὅσον καὶ ἂν μειῶται ἐνίοτε ἐφ' ὅσον κατερχόμεθα χρονολογικῶς, πάντοτε θεωρεῖται ὑπὸ τῶν ἐπαϊόντων μεγάλη, ἡ τούτων διάσωσις ὠφέλιμος καὶ ἡ περὶ αὐτὰ σπουδὴ οὐχὶ εὐκαταφρόνητος.

(1) Ἀρκετὸν χρόνον, ἀφ' ὅτου εἶχον ἀρχίσει τὴν ἀντιγραφὴν τῶν ἐντυγχανουσῶν μοι χριστ. ἐπιγραφῶν, ἦλθεν εἰς Κρήτην ὡς ἀπεσταλμένος τοῦ Ἑνετικοῦ Ἰνστιτούτου ὁ διδάκτωρ Giuseppe Gerola· ὁ κύριος σκοπός, δι' ὃν ἀπεστέλλετο, ἦτο νὰ μελετήσῃ καὶ ἀντιγράψῃ πρὸς δημοσίευσιν τὰ ἐν Κρήτῃ σῳζόμενα Ἑνετικὰ μνημεῖα· ἀλλ' εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς ποδηγετούμενος ὑπὸ τοῦ καθηγητοῦ τῆς Ἐπιγραφικῆς κ. Halbherr ἐπεδόθη καὶ εἰς τὴν ἀντιγραφὴν καὶ φωτογράφησιν τῶν Χριστιανικῶν ἐπιγραφῶν. Ἐργασθεὶς δὲ ἐπὶ 2 1/2 ἔτη καὶ περιελθὼν τὴν Κρήτην πᾶσαν συνέλεξεν ἐκτὸς τοῦ ἄλλου πλουσ ὑλικοῦ καὶ τὰς χριστ. ἐπιγραφὰς ἁπλῶς εἰπεῖν ἁπάσας. Ἡ μεγάλη ὅμως ἐργασία · δημοσιεύσεως θὰ ἀπαιτήσῃ χρόνον πολὺν καὶ διὰ τοῦτο οὐδαμῶς ἀπετράπην τῆς π ρούσης δημοσιεύσεως.

Ἡ μακρὰ σειρὰ τῶν 1500 ἐτῶν ἐντὸς τῶν ὁποίων περιλαμβάνονται αἱ δημοσιευόμεναι ἐπιγραφαὶ δύναται νὰ ὑποδιαιρεθῇ εἰς τὰς ἑξῆς τέσσαρας χρονικὰς περιόδους. Τὴν πρώτην περίοδον ἀποτελοῦσιν οἱ ἀπὸ τῆς ἐπικρατήσεως τοῦ χριστιανισμοῦ αἰῶνες ἀπὸ τοῦ τετάρτου καὶ ἑξῆς μέχρι τῆς ἁλώσεως τῆς Κρήτης ὑπὸ τῶν Σαρακηνῶν Ἀράβων τῷ 824: ἡ περίοδος αὕτη δύναται νὰ καλῆται πρώτη Βυζαντιακὴ περίοδος (1). Μετ' αὐτὴν ἔρχεται ἡ δευτέρα Βυζαντιακὴ περίοδος ἀπὸ τῆς ἀνακτήσεως τῆς Κρήτης ὑπὸ Νικηφόρου τοῦ Φωκᾶ μέχρι τῆς ἁλώσεως τῆς Κ/πόλεως ὑπὸ τῶν Φράγκων Σταυροφόρων καὶ τῆς ἀπεμπολήσεως τῆς Κρήτης ὑπὸ τοῦ Σταυροφόρου Βονιφατίου τοῦ Μομφερρατικοῦ εἰς τὴν Ἑνετικὴν πολιτείαν 960-1204. Ἡ τρίτη περίοδος περιλαμβάνει τὴν μακρὰν καὶ πολυτάραχον ἐν Κρήτῃ Ἑνετοκρατίαν μέχρι τῆς παραδόσεως τοῦ Χάνδακος εἰς τοὺς Τούρκους 1205-1669. Καὶ τελευταῖον ἔρχεται ἡ περίοδος τῆς Τουρκοκρατίας ἀπὸ τοῦ 1669 καὶ ἐφεξῆς. Ἂν ἤδη ἔχοντες ὑπ' ὄψει τὴν διαίρεσιν ταύτην θελήσωμεν νὰ ἀναγάγωμεν τὰς δημοσιευομένας ἐπιγραφὰς εἰς τὰς ἐποχὰς ταύτας παρατηροῦμεν ἀμέσως ὅτι ἐλάχισται μὲν τῶν ἐπιγραφῶν τούτων ἀνήκουσιν εἰς τὰς δύο πρώτας μεγάλας περιόδους, αἱ πλεῖσται τοὐναντίον ἀνάγονται εἰς τὴν τρίτην περίοδον, δηλ: τὴν ἐν Κρήτῃ Ἑνετοκρατίαν, ὀλίγαι δέ τινες καὶ εἰς τὴν τελευταίαν ἐποχήν. Ὁ λόγος τῆς διαφορᾶς ταύτης εὐνόητος. Αἱ δύο πρῶται ἐποχαὶ αἱ Βυζαντιακαὶ δὲν θὰ ἦσαν ἄμοιροι πολλῶν ἐπιγραφικῶν μνημείων, ἂν ἐσῴζοντο καὶ τὰ ἀρχιτεκτονικὰ μνημεῖα (ἐκκλησίαι, Μοναὶ κτλ.), ἐφ' ὧν μέγα μέρος αὐτῶν θὰ ὑπῆρχε· ἀλλὰ δυστυχῶς καταστραφέντων τούτων ὑπό τε τοῦ χρόνου καὶ τῶν ἐξωτερικῶν περιστάσεων σχεδὸν ἄνευ ἐξαιρέσεως, συνεξηφανίσθησαν, ὡς ἦτο φυσικόν, καὶ τὰ ἐπιγραφικὰ τῶν ἐποχῶν τούτων μνημεῖα. Αἱ ὀλίγαι δὲ ἐπιγραφαὶ τῶν ἐποχῶν τούτων εἶναι κατὰ τὸ πλεῖστον ἐπιτύμβιοι, διότι αἱ φέρουσαι αὐτὰς πλάκες ἠδύναντο κεκρυμμέναι ἐν τῇ γῇ ἢ χρησιμοποιηθεῖσαι ἀλλαχοῦ νὰ διασωθῶσιν ἐν μέρει. Τῆς τρίτης τοὐναντίον ἐπο-

(1) Τὸ χρονικὸν διάστημα ἀπὸ τοῦ 824 - 960 περιλαμβάνει τὴν ἐν Κρήτῃ κυριαρχίαν τῶν Ἀράβων. Ἐκ τῆς ἐποχῆς ταύτης βεβαίως δὲν ἔχομεν χριστιανικὰ μνημεῖα, ἀφ' ἡ καταπίεσις καὶ οἱ διωγμοὶ τῶν Χριστιανῶν ἦσαν τοιοῦτοι, ὥστε μικροῦ ἐδέησε νὰ λίπῃ πᾶν ἴχνος Χριστιανισμοῦ ἐν τῇ νήσῳ, ἔγινε δὲ ἀνάγκη μετὰ τὴν ἀνάκτησιν ἡ ἡ τῆς Κ/πόλεως νὰ στείλῃ εἰς τὴν νῆσον ἀποίκους Χριστιανοὺς πρὸς ἀναζωπύρησιν Χριστιανικοῦ αἰσθήματος.

χῆς (τῆς Ἐνετοκρατίας) ἀρκετὰ ἔχομεν τὰ σῳζόμενα οἰκοδομικὰ μνημεῖα ἐκκλησίας, μονὰς καὶ τὰ ὅμοια, ὅθεν μετ' αὐτῶν συνεσώθησαν ἀκέραιαι ἢ ἐν μέρει καὶ αἱ ἀνήκουσαι ἐπιγραφαί. Ἡ τετάρτη τέλος περίοδος ἀντιπροσωπεύουσα ἐποχὴν φρικώδους δουλείας καὶ πνευματικῆς καταπτώσεως μικρὰ καὶ πενιχρὰ παραγαγοῦσα ὀλίγα ἠδύνατο καὶ νὰ παραδώσῃ εἰς ἡμᾶς.

Ὡς πρὸς τὸ περιεχόμενον τῶν δημοσιευομένων ἐπιγραφῶν ἔχομεν νὰ παρατηρήσωμεν τοῦτο· ὅτι τῶν μὲν δύο πρώτων ἐποχῶν αἱ σωθεῖσαι ἐπιγραφαὶ εἶναι, δι' ὃν λόγον εἴπομεν προηγουμένως, σχεδὸν πᾶσαι ἐπιτύμβιοι καὶ λαξευταί, τῆς τρίτης δὲ καὶ τῆς τετάρτης αἱ πλεῖσται μὲν κτητορικαὶ ἤτοι ἀναφέρουσι πότε καὶ παρὰ τίνος ἐκτίσθη ὁ ναὸς ἢ ἡ Μονή, ὀλίγαι δὲ διαφόρου περιεχομένου καὶ εἶναί τινες μὲν ἐπίσης λαξευταί, αἱ πλεῖσται δὲ γραπταὶ ἐφ' ὑγροῖς.

Ἐκτὸς τῶν καθ' αὐτὸ ἐπιγραφῶν δημοσιεύονται καὶ χαράγματά τινα ἐπιγραφικὰ (graffiti) εὑρισκόμενα πάντοτε εἰς τοὺς τοίχους ναῶν Ἐνετικῆς ἐποχῆς, ἄλλα μὲν εἰς γλῶσσαν Ἑλληνικὴν καὶ ποικίλου περιεχομένου ὄντα, ἄλλα δὲ εἰς Ἰταλικὴν ὑπὸ Ἐνετῶν ἐπισκεπτῶν χαραχθέντα καὶ ἀρχόμενα συνήθως διὰ τῶν στερεοτύπων Λατινικῶν λέξεων hic fuit (=ἦλθεν ἐδῶ) περιέχοντα δὲ ὡς τὰ πολλὰ μόνον τὸ ὄνομα καὶ τὸ ἀξίωμα τοῦ χαράξαντος καὶ τὴν χρονολογίαν.

Πάσης μὲν ἐποχῆς αἱ δημοσιευόμεναι τὸ πρῶτον ἐπιγραφαὶ μάλιστα δὲ αἱ τῆς Χριστιανικῆς, ὅπου οἱ σημερινοὶ τυπογραφικοὶ χαρακτῆρες οὐδαμῶς ἀποδίδουσι τὸ σχῆμα τῶν Βυζαντιακῶν γραμμάτων, θεωρεῖται ἀπαραίτητον σήμερον, ἐφ' ὅσον τοῦτο εἶναι κατορθωτόν, νὰ ἀποδίδωνται πανομοιοτύπως. Ἡ πανομοιότυπος δημοσίευσις Χριστ. ἐπιγραφῆς πρῶτον μὲν προσδίδει τὴν δέουσαν αὐθεντικότητα ὡς πρὸς τὴν ὕπαρξιν καὶ τὴν πιστὴν μεταγραφήν, ἔπειτα χρησιμεύει ὡς τεκμήριον πολλάκις ἀλάνθαστον πρὸς καθορισμὸν τῆς ἐποχῆς· πρὸς τούτοις παρέχει τὸ μέσον συμπληρώσεως τῶν ἐλλειπόντων καὶ διορθώσεως τῶν ἡμαρτημένων εἰς δεύτερον ἐμπειρότερον ἢ εὐτυχέστερον ἑρμηνευτὴν καὶ τέλος ἐθίζουσα τοὺς ἀπειροτέρους περὶ τὴν Χριστιανικὴν παλαιογραφίαν καθιστᾷ αὐτοὺς ἱκανοὺς εἰς τὴν ἀνάγνωσιν παρομοίων κειμένων ἀνεκδότων ἔτι. Τὸ πρᾶγμα εἶναι ἀναμφισβήτητον, ἡ δὲ δημοσίευσις τῶν ἐπιγραφικῶν κειμένων κατὰ τρόπον ἀποδίδοντα ὅσον τὸ δυνατὸν πιστῶς τὸ σχῆμα καὶ τὴν μορφὴν τοῦ πρωτοτύπου θεωρεῖ-

ται ἐκ τῶν ὧν οὐκ ἄνευ, σήμερον μάλιστα ὅτε διὰ τῆς τελειοποιήσεως τῆς φωτογραφίας τὸ πρᾶγμα δὲν εἶναι καὶ πολὺ δαπανηρόν. Οὗτος εἶναι ὁ λόγος δι' ὃν προσεπάθησα κατὰ τὰ ὑπάρχοντά μοι μέσα νὰ ἐπαρκέσω εἰς τὴν ἀνάγκην ταύτην. Ποίαν δὲ μέθοδον ἠκολούθησα πρὸς τοῦτο ἀναφέρω δι' ὀλίγων. Τῶν μὲν λαξευτῶν ἐπιγραφῶν ἡ πανομοιότυπος ἀπόδοσις δὲν εἶναι δύσκολος διὰ τῶν χαρτίνων ἀποτυπωμάτων, ἃ κατόπιν ἀναπαράγονται διὰ τῆς φωτογραφίας, δι' ὃ εἰς ταύτας ἠκολούθησα τὴν μέθοδον ταύτην, ὅπου ἠδυνήθην νὰ λάβω καλὸν καὶ εὐκρινὲς ἀποτύπωμα, ὅπου ὅμως εἴτε διὰ τὴν κακὴν κατάστασιν τοῦ λίθου καὶ τῶν γραμμάτων ἢ δι' ἄλλους λόγους δὲν ἐπέτυχον τοιοῦτον σαφὲς ἔκμαγμα κατέφυγον εἰς τὴν ἄλλην μέθοδον τῆς κατὰ τὸ δυνατόν μοι πανομοιοτύπου ἀντιγραφῆς, ταύτην δὲ τὴν μέθοδον ἠκολούθησα καὶ διὰ πάσας τὰς γραπτὰς ἐπιγραφὰς κατ' ἀνάγκην· διότι ὑπάρχει μὲν καὶ ἡ διὰ φωτογραφίας ἀμέσως ἐκ τοῦ πρωτοτύπου μέθοδος (ὡς π. χ. τοῦ Gabriel Millet διὰ τὰς ἐπιγραφὰς τοῦ Μυστρᾶ)(1) ἀλλὰ καὶ αὕτη δὲν δύναται πάντοτε καὶ μὲ μέσα πρόχειρα νὰ ἐφαρμοσθῇ, διότι αἱ τοῦ τοιούτου εἴδους ἐπιγραφαὶ εὑρισκόμεναι ἐντὸς χώρου περικεκλεισμένου καὶ εἴτε ἀνεπαρκῶς φωτιζομένου ἢ καὶ πάντῃ σκοτεινοῦ δὲν ἀποδίδονται δι' ἀμέσου φωτογραφήσεως εὐκρινῶς. Παρετήρησα δὲ ὅτι πολλάκις μικρὸν ἢ μέγα μέρος τῆς γραπτῆς ἐπιγραφῆς ἔχει ἤδη γίνει ἐξίτηλον ἢ ἀμυδρόν, μόνον δὲ πολύπονος καὶ πολύωρος ἐργασία συνοδευομένη ὑπὸ ὑπομονῆς ἀνεξαντλήτου δύναται νὰ ἀνιχνεύσῃ καὶ ἀποκαταστήσῃ τὰ ἐφθαρμένα μέρη καὶ ἀποδώσῃ αὐτά, πρᾶγμα τὸ ὁποῖον οὐδὲν τεχνικὸν μέσον δύναται νὰ κατορθώσῃ. Ὁμολογῶ δὲ ἐξ ἰδίας πείρας ὅτι ὀφθαλμὸς ἐξησκημένος βοηθούμενος καὶ ὑπὸ χαρακτῆρος καρτερικοῦ δύναται νὰ διίδῃ καὶ ἐξακριβώσῃ λέξεις καὶ περιόδους ἐκεῖ ὅπου ὁ φωτογραφικὸς φακὸς ἢ μικρὰ πράγματα ἢ συγκεχυμένα μᾶς δίδει. Τὰ κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον λαμβανόμενα πιστὰ ἀντίγραφα ἀναπαράγονται εἶτα εὐκρινῆ διὰ τεχνικῶν μέσων.

Ὁ ἀριθμὸς τῶν μέχρι σήμερον γνωστῶν καὶ δημοσιευομένων χριστιανικῶν ἐπιγραφῶν τῆς Κρήτης δὲν εἶναι μέγας. Εἰς τὸ Corpus Inscriptionum Graecarum ἔχουσι δημοσιευθῇ δύο μικραὶ ὑπὸ τοὺς

1) Bulletin de Correspondance Hellénique 1898 p. 97 tab. XIV-XXIII.

ἀριθ. 8635 καὶ 8759. Μία ἄλλη εἰς τὸ βιβλιάριον τοῦ Χουρμούζη Βυζαντίου «Κρητικὰ» (Ἀθήνησι 1842) εὑρισκομένη πρὸ πεντήκοντα περίπου ἐτῶν εἰς τὴν ἀψῖδα τοῦ Μητροπολιτικοῦ ναοῦ τοῦ Ἁγίου Τίτου ἐν Γόρτυνι καὶ ἀπολεσθεῖσα κατὰ τὴν νεωτέραν ἐπιδιόρθωσιν. Ἓξ ἐδημοσίευσεν ὁ Φρειδερῖκος Halbherr εἰς τὸ περιοδικὸν τοῦ Λονδίνου Athenaeum N° 3336 (3 Ὀκτωβρίου 1891), δέκα καὶ τρεῖς ἐδημοσίευσεν ὁ ἴδιος εἰς τὸ American Journal of Archeology vol. XI N° 4 1896 p. 602 καὶ ἐφεξῆς, δύο δὲ ἄλλας (τῆς μιᾶς εἶχε δημοσιεύσει τὸ ἓν τεμάχιον πρότερον) εἰς τὸ αὐτὸ περιοδικὸν Second Series vol. II p. 90. Μία εὕρηται δημοσιευμένη ὑπὸ Spratt (Travels in Crete vol. II p. 249) ἡ τοῦ Τοπλοῦ Μοναστηρίου (1)· μία ἄλλη εὕρηται ἁπλῶς ἀντιγεγραμμένη ὑπὸ τοῦ ἰδίου (ibidem pl. II N° 13)· μία ἄλλη ἐδημοσιεύθη ὑπὸ τοῦ Thenon (Revue archéologique nouvel. Series XVIII p. 293). Καὶ τέλος δύο ἔχουσι δημοσιευθῇ ὑπ' ἐμοῦ μία ἐκ Τοπλοῦ νεωστὶ τότε εὑρημένη ἐν τῇ «Ἐρεύνῃ» τῶν Χανίων ἀριθ. 26 (19 Νοεμβρίου 1899) καὶ μία ἄλλη ἐκ τῆς ἐκκλησίας τοῦ Προφήτου Ἠλία τῆς Κυδωνίας ἐν Ἀθηνᾷ Τομ. ΙΔ' σελ. 289 σημ. 1. Ἐκ τῶν γνωστῶν τούτων καὶ ὑπ' ἄλλων δημοσιευμένων ἐπιγραφῶν οὐδεμίαν αναδημοσιεύω πλὴν τῆς τοῦ Τοπλοῦ, ἧς ἔκρινα ἀναγκαίαν τὴν ἐκ νέου δημοσίευσιν.

Προσθέτω ἐνταῦθα ὅτι μόνον τὰς Ἑλληνιστὶ γεγραμμένας χριστιανικὰς ἐπιγραφὰς δημοσιεύω πλὴν μιᾶς ἢ δύο Λατινικῶν χάριν τῆς ἑνότητος καὶ τῆς συνδέσεως πρὸς Ἑλληνικὰς τοιαύτας καὶ ὀλίγων τινων ἐπιγραφικῶν χαραγμάτων μὴ Ἑλληνικῶν. Αἱ Λατινιστὶ συντεταγμέναι πολυάριθμοι ἐκ τῆς Ἐνετοκρατίας ἐπιγραφαὶ πολιτικοῦ αἱ πλεῖσται περιεχομένου θὰ γίνωσιν ὑποκείμενον μελέτης ἄλλου.

Περὶ τοῦ σχήματος τῶν γραμμάτων τῶν Χριστιανικῶν ἐπιγραφῶν τῆς Κρήτης θὰ λάβω ἀφορμὴν πολλάκις νὰ κάμω λόγον ἐν τοῖς καθ' ἕκαστα. Νῦν γενικῶς καὶ ἐκ τῶν προτέρων παρατηρῶ τὰ ἑξῆς. Εἰς τὰς παλαιοτέρας ἐπιγραφὰς δὲν ἔχει ἀκόμη ἐπικρατήσει τὸ Βυζαντιακὸν σχῆμα τῶν γραμμάτων, ἀλλὰ ταῦτα ἀποτελοῦντα τρόπον τινα συνέχειαν ἐν παρακμῇ τῶν Ἑλληνικῶν χαρακτήρων τῆς Ῥωμ. ἐποχῆς διατηροῦσιν ἀκόμη τὸν γενικὸν σχηματισμὸν αὐτῶν, γινόμενα μόνον σὺ-

(1) Αὕτη ἐδημοσιεύθη καὶ ὑπὸ τοῦ καθηγητοῦ κ. Γεωργ. Χατζιδάκι ἐν τῇ διατριβῇ ἐπιγραφομένῃ «Κοσκυλμάτια» (Ἀθηνᾶς Τομ. 8 σελ. 140).

τῷ χρόνῳ μᾶλλον κακόσχημα καὶ ἀκανόνιστα(1). Εἰς τὰς κατόπιν ἐπιγραφὰς αἱ ὁποῖαι περιλαμβάνουσι πᾶσαν τὴν Βυζαντιακὴν περίοδον ἐν Κρήτῃ καὶ τὴν πρώτην καὶ τὴν δευτέραν ἐπικρατεῖ ἄνευ ἐξαιρέσεως ὁ Βυζαντιακὸς τρόπος τοῦ τῶν γραμμάτων σχηματισμοῦ μὲ ὅλας τὰς ποικιλίας καὶ τοὺς ἰδιωτισμοὺς εἰς τὰς συνδέσεις τῶν γραμμάτων τὰς βραχυγραφίας, τὰς ἀποκοπὰς τῶν συλλαβῶν μάλιστα τῶν καταλήξεων, τὸν τονισμὸν τῶν κεφαλαιωδῶν γραμμάτων, μὲ μικρὰς μόνον παραλλαγὰς ἐξαρτωμένας ἐκ τοῦ χρόνου καὶ τῶν ἄλλων συνθηκῶν ὑπὸ τὰς ὁποίας παρήχθη ἑκάστη ἐπιγραφή. Ὁ τρόπος οὗτος γενικῶς μὲν ἦτο ἐν χρήσει ἐν Κρήτῃ μέχρι τῶν ἀρχῶν τοῦ 16 αἰῶνος, ἐνίοτε δὲ κατέρχεται ἀκόμη κατωτέρω, ἐξηκολούθησε δὲ σποραδικῶς καὶ κατὰ τὸν 17 καὶ 18 αἰῶνα (καὶ μέχρι σήμερον ἐνίοτε) ὢν ἐν χρήσει ἐκεῖ μάλιστα ὅπου θεωρεῖται ἀνάγκη νὰ διατηρηθῇ ὁ ἀρχαιοπρεπὴς Βυζαντιακὸς χαρακτήρ, λόγου χάριν εἰς τὰς ἐν ταῖς ἱεραῖς εἰκόσι ἐζωγραφημέναις κατὰ τὸν Βυζαντιακὸν ῥυθμὸν γραφομένας ἐπιγραφάς. Διὰ τοῦτο κατὰ τὸ σύστημα τοῦτο εἶναι γεγραμμένα τὰ ἐννέα δέκατα τῶν σήμερον δημοσιευομένων ἐπιγραφῶν, μόνον δὲ ἓν βλέμμα ἐπὶ τῶν δημοσιευομένων πινάκων ἀρκεῖ διὰ νὰ πεισθῇ τις περὶ τούτου. Τέλος ἀπὸ τοῦ μέσου περίπου τοῦ 16 αἰῶνος καὶ ἐφεξῆς ἀρχίζουσι κατὰ μικρὸν νὰ ἀναφαίνωνται τὰ ἀρχαϊκὰ κεφαλαιώδη γράμματα τῆς κλασικῆς ἐποχῆς. Ἡ μεταβολὴ αὕτη ἐπῆλθεν ἕνεκα τῆς ἀναγεννήσεως τῶν Ἑλληνικῶν γραμμάτων ἐν Εὐρώπῃ, διεδόθη δὲ κατὰ μικρὸν ἐξ αὐτῆς καὶ εἰς τὴν Ἀνατολήν· μετὰ τῆς ἀναγεννήσεως ταύτης τῆς κλασικῆς παιδεύσεως καὶ τῆς ἀρχαιομαθείας εἰσαχθέντες καὶ οἱ ἀρχαῖοι χαρακτῆρες τοῦ Ἑλληνικοῦ ἀλφαβήτου ἤρχισαν σποραδικῶς νὰ ἀναφαίνωνται καὶ νὰ συμμιγνύωνται μὲ τοὺς Βυζαντιακούς, κατὰ μικρὸν δὲ ὑπερισχύοντες καὶ ἕνεκα τῆς ἐν Ἰταλίᾳ παιδεύσεως πολλῶν Κρητῶν καὶ διὰ τῆς τυπογραφίας μεταδιδόμενοι ἐπικρατοῦσι σὺν τῷ χρόνῳ ἀμιγεῖς κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἧττον. Κατὰ τὸ ἀρχαϊκὸν τοῦτο ἀλφάβητον εἶναι γεγραμμέναι αἱ δύο τοῦ Τοπλοῦ ἐπιγραφαί, ἡ τῆς Παναγίας Βιργιωμένης ἐν Ἱεραπέτρῳ, ἡ ἐν τῇ καμάρᾳ τῆς Συλάμου· αἱ ἐπιγραφαὶ αὗται διὰ τοῦτο ἀποδίδονται κα-; διὰ τοῦ σημερινοῦ ἀλφαβήτου τῶν κεφαλαιωδῶν γραμμάτων.

) Ἴδε τὰς ἐπιγραφὰς τὰς δημοσιευομένας ὑπὸ Halbherr εἰς τὸ American Jour- (ἔνθα ἀνωτέρω) καὶ τὰς ὑπ' ἀριθ. 1. 2. 3 τοῦ πίνακος Ζ.

Περὶ τοῦ συστήματος, καθ' ὃ εἶναι χρονολογημέναι αἱ Χριστιανικαὶ τῆς Κρήτης ἐπιγραφαὶ παρατηρῶ τὰ ἑξῆς. Εἰς τὰς ἐπιγραφὰς τῆς πρώτης καὶ ἐνίοτε καὶ τῆς δευτέρας περιόδου εὑρίσκεται τὸ ἔτος τῆς Ἰνδικτιῶνος, ἐνίοτε καὶ ἡ ἡμέρα τοῦ μηνὸς καὶ ἡ ἡμέρα τῆς ἑβδομάδος οὐχὶ ὅμως καὶ τὸ ἔτος ἢ τὸ ποσὸν τῶν Ἰνδικτιώνων, διὰ τοῦτο στερούμεθα μέσου ἵνα ὁρίσωμεν καὶ κατὰ μετρίαν προσέγγισιν τὸν χρόνον εἰς τὰς ἐπιγραφὰς ταύτας. Ἐξαίρεσιν ἴσως ἀποτελεῖ ἡ κολοβὴ ἐπιτάφιος ἐπιγραφὴ Πιν. Ζ ἀριθ. 3 ἡ εὑρεθεῖσα ὑπ' ἐμοῦ ἐν τῇ ἀνασκαφῇ τῆς Μητροπόλεως τοῦ Ἁγ. Τίτου ἐν Γόρτυνι, ἐν ᾗ σῴζονται τὰ δύο τελευταῖα στοιχεῖα τῆς ἀπὸ κτίσεως κόσμου χρονολογίας. Ἀλλὰ καὶ ὁσάκις ἐν τῇ ἐπιγραφῇ ἀναφέρονται ταὐτοχρόνως τὸ ἔτος τῆς Ἰνδικτιῶνος, ἡ ἡμέρα τοῦ μηνὸς καὶ ἡ ἡμέρα τῆς ἑβδομάδος δυνατὸν νὰ ὑπολογισθῶσι καὶ εὑρεθῶσι τρεῖς ἢ τέσσαρες χρονολογίαι, καθ' ἃς συμπίπτουσι ταῦτα (ἔτος Ἰνδικτιῶνος, ἡμέρα τοῦ μηνὸς καὶ ἡμέρα τῆς ἑβδομάδος), οὕτω δὲ στηριζόμενός τις καὶ ἐπὶ ἄλλων τεκμηρίων νὰ ἐκλέξῃ κατὰ μεγάλην πιθανότητα τὴν μίαν ἐκ τῶν χρονολογιῶν τούτων τὴν μᾶλλον ἁρμόζουσαν. Τοιαύτη ἐπιγραφὴ εἶναι ἡ ἐπιτύμβιος ἐκ Πλώρας (ἴδε πίνακα Ζ ἀριθ. 1) καὶ ἡ ὑπὸ Halbherr δημοσιευθεῖσα ἐν τῷ American Journal Second series vol. II p. 90. Αἱ τῆς τρίτης περιόδου ἐπιγραφαὶ μάλιστα αἱ κτητορικαὶ (καὶ τοιαῦται εἶναι αἱ πλεῖσται) εὐτυχῶς εἶναι χρονολογημέναι σχεδὸν πάντοτε, ὅταν δὲν εἶναι ἐφθαρμένον τὸ σχετικὸν μέρος τῆς ἐπιγραφῆς· δηλοῦται δὲ εἰς ταύτας τὸ ἔτος ἀπὸ κτίσεως κόσμου, τὸ ἔτος τῆς Ἰνδικτιῶνος, ἡ ἡμέρα τοῦ μηνός, ἐνίοτε καὶ ἡ ἡμέρα τῆς ἑβδομάδος (2)· Τοῦτο βεβαίως εἶναι σπουδαῖον εὐτύχημα διὰ τὴν ἱστορίαν τῶν οἰκοδομημάτων, ἐν οἷς εὕρηνται τοιαῦται ἐπιγραφαί. Ἡ ἀπὸ κτίσεως κόσμου χρονολογία ὑπολογίζεται πάντοτε κατὰ τὴν ἐπικρατοῦσαν παρὰ τοῖς Βυζαντίνοις ἀπαράβατον συνήθειαν 5508 ἔτη πρὸ τῆς Χριστοῦ γεννήσεως. Μόνον ἐπειδὴ τὸ Βυζαντιακὸν ἔτος ἤρχιζε τέσσαρας μῆνας πρὸ τοῦ σημερινοῦ ἤτοι τῇ 1 Σεπτεμβρίου, πρέπει ἂν πρόκηται περὶ τῶν τεσσάρων μηνῶν Σεπτεμβρίου, Ὀκτωβρίου, Νοεμβρίου καὶ Δεκεμβρίου νὰ ἀφαιρῶμεν ἀπὸ τῆς σημειουμένης χρονολογίας οὐχὶ 5508 ἀλλὰ 5509. Τέλος ὁ τρόπος τῆς ἀπὸ Χριστοῦ ἐπιφανείας χρο-

(1) Ἅπαξ ἐν μιᾷ ἐπιγραφῇ ἐκ Κριτσᾶς (πίναξ Β ἀριθ. 2) ἀναγράφονται καὶ οἱ κύκλοι τοῦ ἡλίου καὶ τῆς σελήνης.

νολογίας ἐπεκράτησεν ἐν Κρήτῃ ἀπὸ τοῦ 16 αἰῶνος καὶ ἐφεξῆς καὶ οὐχὶ διὰ μιᾶς ἀλλὰ κατὰ μικρόν (1). Ἡ χρονολογία αὕτη καθιερώθη ἐπισήμως καὶ ἐν τῇ Ὀρθοδόξῳ ἐκκλησίᾳ ὑπὸ Κυρίλλου τοῦ Λουκάρεως τοῦ Κρητὸς Πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως τῷ 1628 (ἴδε Γεδεὼν Πατριαρχικοὺς Πίνακας σελ. 565).

Ἡ δήλωσις τοῦ μηνὸς γίνεται σχεδὸν πάντοτε κατὰ πτῶσιν δοτικὴν π. χ. μηνὶ Ἰουλίῳ, Ὀκτωβρίῳ καὶ καθεξῆς. Τοσοῦτον δὲ ἐπεκράτει ὁ τρόπος οὗτος ὥστε ἡ δοτικὴ παρέμεινεν (ἐπέχουσα πλέον θέσιν γενικῆς) καὶ ἐκεῖ ὅπου ἔπρεπε νὰ κεῖται ἡ τελευταία αὕτη πτῶσις· οὕτω π.χ. λέγεται μηνὶ Ὀκτωβρίωι ΙϚ ἀντὶ μηνὸς Ὀκτωβρίου. Τὴν τελευταίαν ταύτην παρατήρησιν πρέπει νὰ ἔχῃ ὑπ' ὄψει ὁ ἀναγινώσκων τὰς χρονολογίας διότι εἶναι σχεδὸν στερεότυπος ὁ ἰδιωτισμὸς οὗτος.

Πεδιάς.

Χωρίον Ποταμιές.

Ἔξω τοῦ χωρίου ΒΔ εὕρηται Μετόχιον τοῦ Παναγίου Τάφου, περιέχον ναὸν σταυροειδοῦς σχήματος θολωτὸν καὶ κατάγραφον· δυστυχῶς οὐδεμία ἐπιγραφὴ εὕρηται ἐν τῷ ναῷ τούτῳ· αἱ τοιχογραφίαι εἶναι ἀρκετὰ παλαιαί· σώζει δὲ καὶ εἰκόνας ἐπίσης παλαιάς, ἐν αἷς ἀναγινώσκεται τὸ ὄνομα τοῦ ζωγράφου Καλάκης.

Ἐντὸς τῆς ἀμπέλου τοῦ μετοχίου κειμένης ὀλίγα μέτρα κατωτέρω κεῖται ἐκκλησίδιον τῆς Μεταμορφώσεως τοῦ Χριστοῦ κατάγραφον ἐπίσης ἐντός, ἀλλ' αἱ πλεῖσται τῶν τοιχογραφιῶν εἶναι ἐφθαρμέναι εἴτε ὑπὸ τοῦ χρόνου εἴτε ἐκ νεωτέρων τοῦ ναοῦ ἐπισκευῶν. Εἰς τὸν δυτικὸν τοῖχον τοῦ ναΐσκου καὶ δεξιὰ τῷ εἰσερχομένῳ ὑπῆρχεν ἡ κτητορικὴ τοῦ ἐκκλησιδίου γραπτὴ ἐπιγραφή, ἥτις σήμερον εἶναι τοσοῦτον ἀπεσβεσμένη ὥστε μόνον ὀλίγων γραμμάτων ἴχνη ὑποφαίνονται.

Εἰς τὸν βόρειον τοῖχον εἶναι δι' ὀξέος ὀργάνου κεχαραγμένη βαθέως ἡ ἑξῆς ἐπιγραφὴ (ὅρα πίνακα Α ἀριθ. 1).

1) Ἴδε Συνθήκην Ἀλεξίου Καλλιέργου ἐν Ἀθηνᾶς Τομ. ΙΔ' σελ. 300 σημ. 2. ἵνα λέγοντες ἐννοοῦμεν τὴν ἐπίσημον τῶν ἐπιγραφῶν χρονολογίαν, διότι οἱ ἰδιῶται, βλέπομεν ἐκ τῶν ἐπιγραφικῶν χαραγμάτων ἐποιοῦντο χρῆσιν τῆς νέας χρονολογίας τοῦ 1300 καὶ ἐφεξῆς

α,χιβ´
Δυκεμβριος ·γ̄·
† . . . . . . νηπη ὄνωμα Φαγᾶ
δ(ου)λ(ου) τᾶν Θεοῦ Τζανῆ Σγου
ροβασίλη.

Ἴσως αἱ ἐφθαρμέναι πρῶται λέξεις ἦσαν «Μνήσθητι Κύριε» κτλ. Τὸ ἐπώνυμον Σγουροβασίλης εἶναι ἐκ τῶν σωζομένων καὶ σήμερον, ἐν τῷ δήμῳ Καστελλίου Πεδιάδος.

Οἱ Ἅγιοι καὶ αἱ Ἁγίαι αἱ εἰκονιζόμεναι εἰς τοὺς τοίχους τοῦ ναΐσκου παρίστανται κρατοῦντες εἰλητάρια μὲ ἐπιγραφὰς περιεχομένου σχετικοῦ πρὸς τὰ εἰκονιζόμενα πρόσωπα ἢ τὰς ἱστορουμένας πράξεις. Εἰς τὸ ἡμιθόλιον τοῦ μύακος τῆς κόγχης εἰκονίζεται προτομὴ τοῦ Χριστοῦ εἰς μέγα σχῆμα. Δεξιόθεν ἵσταται ἡ Θεοτόκος ἐν στάσει προσευχῆς κρατοῦσα εἰλητάριον φέρον μεγάλοις γράμμασι τὴν ἐπιγραφήν.

Δέξε δέησιν σῶτερ τῇ ἡμέρᾳ τος (γρ. τῆς) τῶν βροτῶν σωτηρίας.

Εἰς δὲ τὸν μεσημβρινὸν τοῖχον τοῦ ναΐσκου πλησίον τοῦ Ἱεροῦ παρίσταται Ἅγιος κρατῶν εἰλητάριον φέρον μεγάλοις κεφαλαιώδεσι Βυζαντιακοῖς γράμμασιν τάδε

Οἴ τις θεωρῖ τὴν ἰκόνα τοῦ Χριστοῦ καὶ οὐ προσκυνεῖ.

Βεβαίως ὁ Ἅγιος οὗτος θὰ εἶναί τις τῶν ὑπερμάχων τῆς προσκυνήσεως τῶν εἰκόνων ἀκμάσας κατὰ τοὺς χρόνους τῆς εἰκονομαχίας.

Χωρίον Ἀβδοῦ.

Κομψὸν ἐκκλησίδιον ΒΔ τοῦ χωρίου περὶ τὰ 300 μέτρα ἐπὶ ὑψώματος καθιερωμένον εἰς τὴν Κοίμησιν τῆς Θεοτόκου· κοινῶς δὲ καλούμενον «Παντάνασσα». Ἐντὸς τῆς ἐκκλησίας κατὰ τὸ μέσον τοῦ βορείου τοίχου εἶναι ἐντετειχισμένη πλὰξ μαρμαρίνη μὲ ἀνάγλυφο περιθώριον φέρουσα κεχαραγμένην εἰς ὡραίους καὶ κανονικοὺς χαρακτῆρας τὴν ἐπιγραφὴν (ἴδε εἰκόνα 1).

Νηὸν ὃν εἰσορᾶας
Θεομήτορος ᾠκοδόμησεν
εὖγε Λιγίζος ἔχων τοὔνο=
-ω-ω
μα Νικόλεως αχ- (1600)

Τὸ μῆκος τῆς πλακὸς εἶναι 0,56 τὸ δὲ ὕψος 0,40.

Ἄξια παρατηρήσεως εἶναι ἐν τῇ ἐπιγραφῇ ταύτῃ τὸ ἀρχαΐζον ὕφος, ὃ ἐπετήδευσεν ὁ γράψας ἤτοι ὁ διαλεκτικὸς τύπος νηὸς ἀντὶ ναός, ὁ διαλελυμένος τύπος εἰσορᾶας καὶ ὁ Ἀττικὸς Νικόλεως. Ὁ ἀρχαιοπρεπὴς ζῆλος ἐξηγεῖται ἐκ τῆς ἐποχῆς τῆς οἰκοδομῆς τοῦ ναοῦ (1600), ὅτε ἡ ἀρχαιομάθεια ἀπὸ πολλοῦ εἶχεν ἐπεκταθῇ καὶ ἐν Κρήτῃ. Τὸ οἰκογενειακὸν ὄνομα Λιγίζος εἶναι καὶ ἐκ τῶν σήμερον διατηρουμένων, εἶναι δὲ γνωστὸς καὶ ἄλλοθεν (Νεοελληνικῇ φιλολογίᾳ Σάθα σελ. 155) ὁ Μιχαὴλ Λιγίζος γράψας ἐξήγησιν εἰς τὸν Θουκυδίδην.

Τὸ ἐκκλησίδιον ἔχει ὡραίαν μονόλιθον θυρίδα εἰς τὴν κόγχην τοῦ ἱεροῦ τὸ λεγόμενον Ἁγιοθύριδον ἐκ μέλανος μαρμάρου μὲ ἀναγλύφους παραστάσεις εἰκονιζούσας προτομὰς τοῦ Χριστοῦ μεταξὺ τῆς Θεοτόκου καὶ τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Βαπτιστοῦ· εἰς τὸ κάτω δὲ μέρος φέρεται θυρεὸς ᾠοειδὴς φέρων ἐντὸς ἄνθος τρισχιδὲς ἴσως τὸ οἰκόσημον τοῦ κτήτορος Νικολάου Λιγίζου, ὅστις θὰ ἦτό τις τῶν εὐπόρων καὶ εὐγενῶν Κρητῶν. Ἐν τῷ ναῷ διατηρεῖται καὶ τὸ ξύλινον τορευτὸν τέμπλον τῆς εἰκονοστάσεως Ἐνετικῶν ἐπίσης χρόνων ἄριστα ἐξειργασμένον μάλιστα τὸ ὑπὲρ τὰ Δωδεκάορτα ἐπιστύλιον φέρων στηθάρια ἀνάγλυφα τοῦ Χριστοῦ καὶ ἄλλων Ἁγίων.

Δυτικὰ τοῦ αὐτοῦ χωρίου εἰς ἀπόστασιν ἑνὸς περίπου χιλιομέτρου εὕρηται μικρὸς ναὸς τοῦ Ἁγ. Κωνσταντίνου ἁπλούστατος μὲν τὴν οἰκοδομικὴν ἀλλ᾽ ἔσωθεν κατάγραφος ὡραίαις τοιχογραφίαις ἐφ᾽ ὑγροῖς. Εἰς τὸν δυτικὸν τοῖχον ἀριστερὰ τῷ εἰσερχομένῳ εὑρίσκεται ἡ κτητορικὴ τοῦ ναοῦ ἐπιγραφὴ γραπτὴ ἐφ᾽ ὑγροῖς μέλανι χρώματι ἐπὶ λευκοῦ ἐδάφους καὶ περιβαλλομένη ὑπὸ πλατέος ἐρυθροῦ περιθωρίου· ; μικρὸν ἐφθαρμένη καὶ ἔχει καταστῇ ἀμυδρὰ ἕνεκα τῶν ἐκ τῆς γης καὶ τῆς ἄνωθεν θυρίδος καταρρεόντων ὑδάτων, ἐξ ὧν ἔχουσι ρῇ καὶ πολλαὶ τῶν τοιχογραφιῶν. Τὸ μῆκος τῆς ἐπιγραφῆς εἶναι 0 τὸ ὕψος 0,31 ὅρα ἀντίγραφον ἐν πίνακι Α ἀριθ. 2.

Ἔχει δὲ οὕτω ἐν μεταγραφῇ διὰ μικρῶν γραμμάτων.

† Ἀνεκαινίσθι καὶ ἀνιστορίθι ὁ θεῖος καὶ πάνσεπτος ναος τῶν ἁγίων Θεοστέπτων βασιλέων καὶ εἰσαποστόλων Κωνσταντίνου καὶ Ἑλένης διὰ συνδρομῆς καὶ ἐξόδου κόπου καὶ μόχθου τοῦ εὐλαβεστάτου ἱερέος .... Μανουηλ (;) .... τῆς θυγατρὸς αὐτοῦ Μαρίας ἐπὶ τῆς βασιλείας κυροῦ Ἰωάννου τοῦ Παλαιολόγου

...... ϛϡΝΑ Σεπ[τεμβρίου] β'.

,αυμϛ

Μικροῖς δὲ γράμμασι φέρονται κατωτέρω πρὸς τὰ δεξιὰ τὰ ἑξῆς

διὰ χειρὸς κἀμοῦ ἁ[μαρτωλοῦ] καὶ ἀτέχνου Μανουὴλ καὶ Ἰωάννου τῶν Φωκάδων. εὔχεσθε ὑπὲρ ἡμῶν διὰ τὸν Κύριον ἀμὴν ἀμήν.

Ὁ κτήτωρ τοῦ ναοῦ ἦτο ἱερεύς, τοῦ ὁποίου τὸ μὲν ὄνομα φαίνεται ὅτι ἦτο Μανουηλ, ὡς εἰκάζομεν ἐκ τῶν δύο πρώτων γραμμάτων ἀμυδρῶς φαινομένων καὶ ἐκ τῆς ἐν τῇ κόγχῃ τοῦ ναοῦ μικρᾶς ἐπιγραφῆς, ἣν ἀναφέρομεν παρακάτω, τὸ ἐπώνυμον ὅμως αὐτοῦ ὑπάρχον ἄλλοτε ἐν τῇ ἐπιγραφῇ εἶναι νῦν ἐντελῶς ἐξίτηλον, ὡσεὶ ἀπὸ σκοποῦ ἀπεσβεσμένον· εἰς τὴν ἀνακαίνισιν εἶχε συνεπίκουρον καὶ τὴν θυγατέρα του Μαρίαν.

Χρονολογία τῆς ἐπιγραφῆς εἶναι τὸ ἔτος 6954 ἀπὸ τῆς δημιουργίας Σεπτεμβρίου 2, ἤτοι καθ' ἡμᾶς τὸ ἔτος 1445 κατὰ δὲ τὴν τότε ἐπικρατοῦσαν Βυζαντιακὴν χρονολογίαν τὸ 1446 διότι παρὰ τοῖς Βυζαντίνοις τὸ ἔτος ἤρχιζε τέσσαρας μῆνας πρὸ τοῦ ἡμετέρου ἤτοι τῇ 1 Σεπτεμβρίου, ὅτε ἤρχιζε καὶ ἡ Ἰνδικτιών. Τὸ ἔτος τοῦτο 1446 εἶναι σημειωμένον ἐν τῇ ἐπιγραφῇ διὰ μικρῶν γραμμάτων (,αυμϛ') κάτωθι τοῦ ἀπὸ κτίσεως κόσμου, ὁ ζωγράφος δηλ. ἔγραψε μὲν τὴν χρονολογίαν κατὰ τὸν τότε ἐπίσημον ἐν τῷ Βυζαντιακῷ κράτει καὶ τῇ Ὀρθοδόξῳ ἐκκλησίᾳ τρόπον ἀπὸ κτίσεως κόσμου, ἀλλὰ πρὸς περισσοτέραν εὐκολίαν διὰ μικροτέρων γραμμάτων ἐσημείωσε αὐτὴν καὶ ἀπὸ γεννήσεως Χριστοῦ, διότι φαίνεται εἶχεν ἀρχίσει ἤδη νὰ ἐπικρατῇ τὸ σύστημα τοῦτο, ὃ ἄλλως καὶ μόνον μετεχειρίζετο ἡ ἐν Κρήτῃ Ἑνετικὴ Κυβέρνησις.

Ὅτε ἐγράφη ἡ ἐπιγραφή, οἱ Ἐνετοὶ κατεῖχον τὴν νῆσον ἀπὸ δύο καὶ ἡμίσεος περίπου αἰώνων καὶ μάλιστα κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην τῆς παραμονῆς τῆς ἁλώσεως τῆς Κ/πόλεως ὑπὸ τῶν Τούρκων ἄνευ περισπασμῶν οὔτε ἐκ τῶν ἐγχωρίων οὔτε ἐκ Βυζαντίου. Καὶ ἐν τούτοις βλέπομεν μετ' εὐλαβείας ἀναφερόμενον τὸ ὄνομα τοῦ αὐτοκράτορος Ἰωάννου τοῦ Παλαιολόγου τοῦ προτελευταίου βασιλέως. Τὸ πρᾶγμα εἶναι ἀξιοσημείωτον ὡς μαρτυροῦν πρὸς τοῖς ἄλλοις τὴν συναίσθησιν τοῦ ἐθνικοῦ φρονήματος τοῦ Ἑλληνικοῦ ἐν Κρήτῃ στοιχείου. Εἰς ἄλλην ἐπιγραφὴν ἐκ τοῦ Ἁγίου Παύλου παρὰ τὸ χωρίον Ἁγ. Ἰωάννης τῆς Πυργιωτίσσης γεγραμμένην κατὰ τὸ 1304 ὀνομάζονται οἱ βασιλεῖς τοῦ Βυζαντίου «ὀρθόδοξοι καὶ φιλόχριστοι ἡμῶν βασιλεῖς(1).

Εἰς τὸ δεξιὸν καὶ κατώτερον μέρος τῆς ἐπιγραφῆς οἱ δύο ζωγράφοι Φωκᾶδες (πιθανῶς ἀδελφοὶ) γνωρίζουσι τὰ ὀνόματά των καὶ ἐπικαλοῦνται τὰς εὐχὰς τῶν ἀναγινωσκόντων ὑπὲρ τῆς ψυχικῆς των σωτηρίας. Καὶ περὶ μὲν τοῦ ἐπωνύμου παρατηροῦμεν ὅτι καὶ μέχρι σήμερον διετηρήθη ἐν τῇ νήσῳ, ἀλλὰ περὶ τῶν δύο τούτων ζωγράφων οὐδὲν ἄλλο μοὶ εἶναι γνωστὸν ἄλλοθεν.

Ἡ Ἰνδικτιὼν δὲν φαίνεται ἐν τῇ ἐπιγραφῇ· πιθανῶς ὅμως εὑρίσκετο εἰς τὸ ἀπεσβεσμένον μέρος πρὸ τοῦ ἔτους. Ἦτο δὲ Ἰνδικτιὼν 9.

Εἰς τὸ κάτω μέρος τῆς κόγχης τοῦ ναοῦ εὕρηται ἐζωγραφημένη ἡ Ἁγία Τράπεζα καὶ ἐπ' αὐτῆς φαίνονται ἀμυδρῶς διακρινόμενα τὰ

ΜΝΙϹΘΙ .....
ΜΑΝȣ ....

ἤτοι, ὡς πιστεύω,

Μνήσθητι, Κύριε, τοῦ δούλου σου Μανουὴλ ἱερέως .....

Χαράγματα πολλὰ μεταγενεστέρων χρόνων φαίνονται καὶ εἰς τοὺς τρεῖς τοίχους τοῦ ἐκκλησιδίου μάλιστα κατὰ τοὺς δύο μακροτέρους (βόρειον καὶ νότιον). Καὶ ἄλλα μὲν εἰκονίζουσι ζῷα, πλοῖα, κοσμήματα ποικίλα, ἄλλα εἶναι σταυροὶ μονογραμματικοὶ μὲ διαφόρους χρονολογίας, ἐξ ὧν ἀνέγνων τὰ ἔτη 1497, 1526, 1585, 1596, 1631.

(1) Τὸ πρᾶγμα παρετήρησεν ἤδη ὁ Gerola ἐν ἄρθρῳ δημοσιευθέντι ἐν τῇ Rassegna Internazionale 1901 (15 Novembre 1 Dicembre) p. 340.

Εἰς τὸν μεσημβρινὸν τοῖχον εὑρίσκονται τὰ ἐν πίνακι Α ἀριθ. 3 ἤτοι

α) Φ(εβρουαρίου ;) ιθ΄. ἐγενήθη ὁ Μαθηὸς

β) ἓν μέγα μονόγραμμα ἀποτελούμενον ἐξ ἑνὸς μεγάλου Μ τῶν γραμμάτων Γ V A P καὶ τῆς καταλήξεως ος καὶ δυνάμενον οὕτω κατ' ἐμὲ νὰ ἀναγνωσθῇ Μιχαὴλ (ἢ Μανουὴλ) Ἀργυρός.

γ) *Adoni Sirigo* (Ἀντώνης Συρῖγος).

Πιθανῶς ἐκ τῆς οἰκογενείας ἐξ ἧς κατήγετο ὁ διάσημος ἐκ Χάνδακος Μελέτιος ὁ Συρῖγος (1).

Μονὴ Ἀγκάραθος.

Τῆς γεραρᾶς καὶ περιφήμου Μονῆς τῆς Παναγίας Ἀγκαράθου δὲν ἔχομεν νὰ ἀναφέρωμεν ἢ τὴν κατωτέρω μικρὰν ἐπιγραφήν. Καὶ ἐν τούτοις ἦτο ἡ μεγαλυτέρα καὶ σημαντικωτέρα τῶν Μονῶν τῆς Κρήτης ἐπὶ Ἐνετοκρατίας. Ὁ Κορνήλιος ἐν τῇ Ἱερᾷ Κρήτῃ (Τομ. Ι. σελ. 222) λέγει περὶ αὐτῆς «Monasterium Beatae Mariae Virginis de Angaratho omnium in Creta insula celeberrimum καὶ κατωτέρω maximum et caeterorum caput erat». Ἐκ τῆς περιπύστου ταύτης Μονῆς ἐξῆλθον ὡς ἀπὸ Δουρείου ἵππου οἱ ἀριστεῖς τῶν Ἱεραρχῶν οἱ κοσμήσαντες τοὺς Πατριαρχικοὺς θρόνους Ἀλεξανδρείας καὶ Κ/πόλεως κατὰ τὸν 16 καὶ 17 αἰῶνα Σίλβεστρος Πατριάρχης Ἀλεξανδρείας, Μελέτιος ὁ Πηγᾶς Πατριάρχης Ἀλεξανδρείας καὶ τοποτηρητὴς τοῦ Οἰκουμενικοῦ θρόνου, Κύριλλος ὁ Λούκαρις ὁ πλήρης περιπετειῶν Πατριάρχης Κ/πόλεως ἑξάκις ἀνελθὼν τὸν Πατριαρχικὸν θρόνον (2) καὶ οἱ τρεῖς οὗτοι μονάσαντες καὶ ἡγουμενεύσαντες ἐν Ἀγκαράθῳ, Γεράσιμος ὁ Παλαιόκαππας ὁ μόνος ὀρθόδοξος ἐπίσκοπος ἐν Κρήτῃ ἐπὶ Ἐνετῶν (τῆς Κισάμου) ὁ Μελέτιος Συρῖγος καὶ ἄλλοι. Βεβαίως τόσον πλουσία καὶ πεφημισμένη Μονὴ θὰ εἶχε κειμήλια ἀνεκτίμητα εἰς σκεύη, βιβλία, χειρόγραφα κτλ Μετὰ τὰς ἐπανειλημμένας δηώσεις καὶ ἐρημώσεις, ἃς ἔπαθεν ἡ Μονὴ ἀπὸ τῆς εἰσβολῆς τῶν Τούρκων (ἡ τελευταία ἐγένετο κατ' Αὔγουστον τοῦ 1896) εἶναι περιττὸν καὶ νὰ εἴπωμεν ὅτι οὐδὲν ἔσωσεν.

(1) Περὶ οὗ ἰδὲ Σάθα Νεοελλ. Φιλολογίαν σελ. 255. Ζαβίρα Νέα Ἑλλὰς 449 Nicol. Papadopoli Historia Gymnasii Patavini vol. II p. 309.

(2) Ἴδε Μ. Γεδεὼν Πατριαρχικοὶ Πίνακες Κύριλλος Α΄.

Τῆς κατωτέρω ἐπιγραφῆς ἀποτύπωμα εὐηρεστήθη νὰ μοὶ στείλῃ κατ' αἴτησίν μου ὁ νῦν καλὸς κἀγαθὸς ἡγούμενος τῆς Ἀγκαράθου Ζαχαρίας Μαγγανάρης.

Ἡ ἐπιγραφὴ εἶναι λελαξευμένη εἰς πλάκα ἐγχωρίου λίθου ἐντετοιχισμένην ἄνω τῆς θύρας τῆς ἀποθήκης τῆς Μονῆς καὶ ἔχει μῆκος 0,50. ὕψος 0,35. Ἴδε πίνακα Α ἀριθ. 5.

Ἔργον τὸ παρὸν Μαξίμου πανοσίου Ἡγουμένου τοῦ Λουκάρεως
,αχκη' Ἀπριλλίῳ α'.

Εἶναι γνωστόν, ὅτι ὁ Κύριλλος Λούκαρις καταλιπὼν τὴν ἡγουμενείαν τῆς Ἀγκαράθου, ἵνα ἀποδημήσῃ καὶ ἐπιζητήσῃ μεγαλύτερα ἀξιώματα, ἀφῆκε τὸν ἀδελφόν του μοναχὸν ὄντα ἐν τῇ αὐτῇ Μονῇ ἀντιπρόσωπόν του (vicarius) (1) Καὶ δὲν εὑρίσκω μὲν τὸ ὄνομα αὐτοῦ εἰς ὅσας πηγὰς ἠδυνήθην νὰ συμβουλευθῶ ἐνταῦθα, πάντως ὅμως πιστεύω ὅτι εἶναι αὐτὸς οὗτος ὁ Μάξιμος ὁ ἀναφερόμενος ἐν τῇ ἐπιγραφῇ, ὅστις κατόπιν, ἀφ' οὗ ὁ Κύριλλος ἐγένετο Πατριάρχης Ἀλεξανδρείας καὶ ὕστερον Οἰκουμενικὸς κατέλαβεν ὁριστικῶς τὸ ἀξίωμα τοῦ Ἡγουμένου ἐν τῇ μεγάλῃ Μονῇ ἕνεκα τῆς παντοδυναμίας τοῦ ἀδελφοῦ. Περὶ αὐτοῦ καὶ ὁ Κορνήλιος καὶ ὁ Παπαδόπουλος λέγουσιν ὅτι ἦτο ἄμοιρος παιδείας (*litterarum expers*) ἐν συγκρίσει βεβαίως πρὸς τὸν πολυμαθέστατον ἀδελφόν του Κύριλλον, ἰδιαιτέρως δὲ ὁ Παπαδόπουλος λέγει περὶ αὐτοῦ ὅτι ὡς ἤκουσε παρὰ τοῦ πατρὸς καὶ τοῦ πάππου του ἦτο ἀνὴρ ἀγαθὸς, ἀμέτοχος παιδείας, ἐπιτήδειος δὲ πρὸς παρασκευὴν μεγαλοπρεπῶν συμποσίων (notum et avo et patri meo à quo vir probus litterarum plane expers et ad struenda convivia magnifice idoneus mihi describebatur αὐτόθι). Βεβαίως ὁ πάππος καὶ ὁ πατὴρ τοῦ ἀποστατίδου Παπαδοπούλου θὰ ἐφιλοξενήθησάν ποτε ὑπὸ τοῦ ἀγαθοῦ Ἡγουμένου μεγαλοπρεπῶς, χωρὶς νὰ μαντεύῃ οὗτος ὅτι διὰ τούτου θὰ ἔδιδεν ἀφορμὴν εἰς τὸν παπολάτρην συμπολίτην του Παπαδόπουλον νὰ μεταδώσῃ εἰς τοὺς μεταγενεστέρους τοιοῦτον χαρακτηρισμόν· ἀλλὰ δὲν πρέπει νὰ λησμονῶ- ὅτι ὁ μὲν Παπαδόπουλος ἦτο Ἡγούμενος καθολικὸς καὶ doctor

Cornelius Creta sacra vol. I. p. 217. Nicol. Comnen. Papadopoli Histo-
ymnasii Patavini vol. II. p. 292.

juris Canonici Gymnasii Patavini, ὁ δὲ Μάξιμος ἦτο ἀδελφὸς τοῦ Κυρίλλου Λουκάρεως, καθ' οὗ οἱ καθολικοὶ καὶ ἰδίᾳ οἱ Ἰησουῖται διεξήγαγον ἐπὶ δεκάδας ἐτῶν πόλεμον ἐξοντώσεως καταλήξαντα εἰς τὸν οἰκτρὸν τοῦ Λουκάρεως ὑπὸ τῶν Γιανιτσάρων φόνον.

Ὅτε ὁ Μάξιμος ἡγούμενος ὢν ἔγραφε τὴν ἄνω ἐπιγραφὴν κατὰ τὸ 1628, ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ Κύριλλος ἦτο Πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως τὸ τρίτον.

Μεραμπέλλον.

Χωρίον Κριτσᾶ.

Ἡ μεγαλυτέρα τῆς Κρήτης κώμη ἀριθμοῦσα περὶ τὰς 700 οἰκογενείας. Καὶ ἐπὶ Ἑνετῶν φαίνεται ὅτι ἦτο μεγάλη κώμη, ὡς δεικνύει τὸ πλῆθος τῶν ἐκκλησιῶν τῆς ἐποχῆς ταύτης ἐντὸς καὶ ἐκτὸς τοῦ χωρίου. Εἰς τὸν κατάλογον τοῦ Basilicata εὑρίσκομεν *Crices Chiperiana*, *Crices Christo* καὶ *Crices Cornarata*, ὅπερ δηλοῖ ὅτι ἡ κώμη ἀπετελεῖτο τότε ἀπὸ τὰ τρία αὐτὰ διαμερίσματα ἢ συνοικίας.

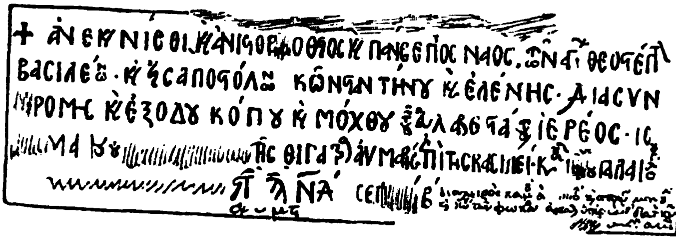
Ἐκκλησία τρίκογχος μὲ θόλον πρὸς Α καὶ κάτω τοῦ χωρίου εἰς τὸ μετόχιον τὸ ἐκ τῆς ἐκκλησίας καλούμενον Κερά, ἥτις εἶναι καθιερωμένη εἰς τὴν Κοίμησιν τῆς Θεοτόκου. Εἰς τὸ δεξιὸν παρεκκλήσιον τὸ τῆς Ἁγίας Ἄννας ὑπὸ τὸ δυτικὸν παράθυρον εὕρηται ἡ κτητορικὴ τοῦ παρεκκλησίου ἐπιγραφὴ γραπτὴ ἐφ' ὑγροῖς ἐκ μεγάλων καὶ παχέων χαρακτήρων· ἔχει ὑποστῇ φθορὰν καὶ εἶναι ἐλλιπὴς ἐκπεσόντος τοῦ κονιάματος εἰς τὴν ἀρχὴν καὶ καθ' ὅλον τὸ ὕψος τῆς δεξιᾶς πλευρᾶς· καὶ τὰ λοιπὰ δὲ γράμματα ἔχουσι καταστῇ ἀμυδρὰ καὶ δυσκόλως ἀναγινώσκονται. Μῆκος 0,62 ὕψος 0,52· τὸ ὕψος τῶν γραμμάτων ποικίλλει ἀπὸ 3-7 ἑκατοστῶν. (Πίναξ Α ἀριθ. 4).

Ἐν μεταγραφῇ ἔχει οὕτως ἡ ἐπιγραφή·

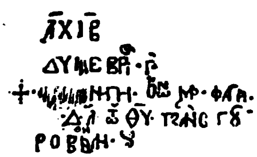
[ἀνακαιν]νίστι καὶ ἀνι[στορή]θι ὁ θῖος καὶ πάνσεπ[τος να]ὼς τῆς Ἁγίας Ἄννας μητρὸς τῆς [Θεοτόκου] διὰ σινδρομῆς καὶ ἐξόδου [Φανου;]ρίου τοῦ Κριτζέου καὶ διὰ συνεργίας κυροῦ U ..... νίου τοῦ Λαμέρα καὶ Είγίνου τοπί[κλην] Συνουλέτο· ἔτει ͵ϛ ......

Πιναξ Α'

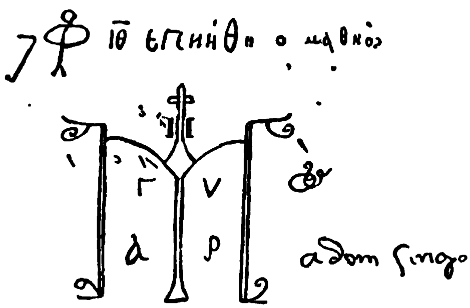
2

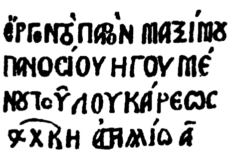
1

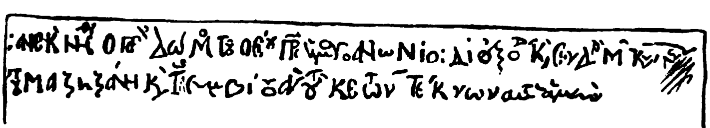
3

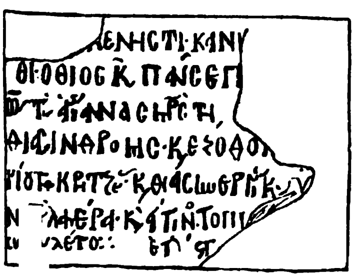
5

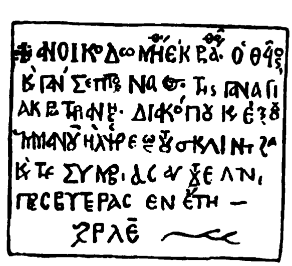
6

4

7

Ὁ ἀνακαινιστὴς τοῦ παρεκκλησίου ἐλέγετο .... ριος (Φανούριος-Μακάριος ἤ τι τοιοῦτον) Κριτζέος ἤτοι ἐκ Κριτζᾶς· συνεργοὺς δὲ εἶχε δύο ἄλλους, ὧν τὰ ὀνόματα ἐπίσης οὐχὶ ἀκέραια· ὁ πρῶτος ἐκαλεῖτο ... νιος (ἴσως Ἀντώνιος) Λαμέρας, ὁ δὲ ἄλλος Εἰγῖνος τοὐπίκλην Συνουλέτος. Καὶ τὰ οἰκογενειακὰ ταῦτα ἐπώνυμα μοὶ προσπίπτουσι καινοφανῆ ἐν Κρήτῃ, ἐπίσης δὲ καὶ τὸ Εἰγῖνος, ἂν δὲν ὑποτεθῇ ὅτι κεῖται ἀντὶ τοῦ Ὑγῖνος (Hyginus), ὃ ἰδὲ ἐν τῷ λεξικῷ τῶν κυρίων ὀνομάτων Pape καὶ ἐν τῇ ἐγκυκλοπαιδείᾳ τοῦ Pauly. Καὶ τῆς χρονολογίας δυστυχῶς σῴζεται μόνον τὸ πρῶτον στοιχεῖον ‚ς ὅπερ δηλοῖ τὸ 6000 ἀπὸ κτίσεως κόσμου εἶναι δὲ ἐφθαρμένα τὰ κατόπιν, ὥστε ἡ χρονολογία δύναται νὰ κεῖται μεταξὺ τοῦ 6000-6999 ἀπὸ δημιουργίας, ἤτοι ἀπὸ τοῦ 491-1491 μ. Χ. Ἂν ὅμως ἀποβλέψωμεν εἰς τὸν ῥυθμὸν τῆς οἰκοδομῆς, τὰς ἁγιογραφίας, τὸ σχῆμα τῶν γραμμάτων, τὸ ὕφος τῆς κτητορικῆς ἐπιγραφῆς, δυνάμεθα κατὰ μεγάλην πιθανότητα νὰ περιορίσωμεν τὸν χρόνον εἰς τὸν 14 καὶ 15 αἰῶνα· ἴσως ἡ ἐπιγραφὴ πρέπει νὰ τεθῇ μεταξὺ τοῦ 1300 καὶ 1400.

Εἰς τὸ ἄλλο παρεκκλήσιον τοῦ αὐτοῦ ναοῦ τὸ πρὸς ἀριστερὰ τῷ εἰσιόντι (τὸ βόρειον) καθιερωμένον τῷ ὁσίῳ Ἀντωνίῳ εὕρηται κατὰ τὸ μέσον τοῦ βορείου τοίχου τοιχογραφία εἰκονίζουσα τὸν κτήτορα αὐτοῦ μετὰ τῆς γυναικὸς καὶ ἑνὸς τέκνου. Τὰ χρώματα ὅμως ἔχουσι καταστῆ ἀμυδρὰ καὶ μετὰ δυσκολίας δύναταί τις νὰ ἀντιληφθῇ τὰ καθ' ἕκαστα. Ἄνω τῆς τοιχογραφίας φέρεται γραπτὴ ἐφ' ὑγροῖς ἡ ἐπιγραφὴ πίναξ Α ἀριθ. 6 ἔχουσα οὕτως·

Ἀνεκαινίσθη ὁ παρὼν δῶμος τοῦ ὁσίου πατρὸς ἡμῶν Ἀντωνίου δι' ἐξόδου καὶ συνδρομῆς κυροῦ Γεωργίου τοῦ Μαζηζάνη καὶ τῆς συμβίου αὐτοῦ καὶ τῶν τέκνων αὐτοῦ ἀμήν.

Τὸ οἰκογενειακὸν ὄνομα Μαζηζάνης ἀπαντῶμεν καὶ κατωτέρω ἐκ τῆς ἐν τῷ αὐτῷ χωρίῳ ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ· ἡ παραγωγή του εἶναι σαφὴς εἰς τοὺς γινώσκοντας ὅτι τὸ Σόλανον τὸ ἐδώδιμον Solanum melongenum τὸ κοινῶς γνωστὸν μελιτζάνα καλεῖται [1] Κρήτῃ μαηζάνα καὶ μαζάνα (Ἰταλ. melanzana). Χρονολο[γίαν] δὲν ἔχει ἡ ἐπιγραφή· ἐπειδὴ ὅμως εἰς τὴν τοῦ Χριστοῦ ἐπιγρα[φὴν] εὕρηται χρονολογία ἀντιστοιχοῦσα πρὸς τὸ ἔτος 1615, ἀναγράφ[...]

δὲ ἀνακαινιστὴς φέρων τὸ ἴδιον ὄνομα Γεώργιος Μαζηζάνης, θὰ ἠδύνατό τις νὰ νομίσῃ ὅτι καὶ ἡ τοῦ Ἁγίου Ἀντωνίου εἶναι σύγχρονος. Ἐγὼ ὅμως δυσκολεύομαι νὰ ὑποθέσω τὴν ἐπιγραφὴν ταύτην τόσον μεταγενεστέραν, διότι καὶ τὸ σχῆμα τῶν γραμμάτων εἶναι διάφορον καὶ αἱ γραφαὶ τοῦ Ἁγ. Ἀντωνίου φαίνονται παλαιότεραι. Ὑποθέτω ἄρα ὅτι ἡ ταυτότης τῶν ὀνομάτων δὲν δηλοῖ καὶ τὴν ταυτότητα τοῦ προσώπου καὶ ὅτι ὁ τοῦ Χριστοῦ ἀνακαινιστὴς εἶναι ὁμώνυμος ἐπίγονος ἐκ τῆς αὐτῆς οἰκογενείας.

Ἐντὸς τοῦ χωρίου μικρὰ ἐκκλησία τῆς Παναγίας Ἀκρωτηριανῆς ὀνομαζομένη σήμερον Παναγία Ταυραδιανὴ ἐκ τῆς οἰκογενείας τῶν Ταυράδων εἰς τὴν συνοικίαν τῶν ὁποίων κεῖται ἡ ἐκκλησία χρησιμεύουσα ὡς ἐνοριακὴ αὐτῶν ἐκκλησία. Ἐπὶ τοῦ ὑπερθύρου τῆς πρὸς Β κειμένης θύρας τοῦ ναοῦ εὕρηται κεχαραγμένη ἡ ἐπωνυμία τῆς ἐκκλησίας

Η ΚVΡΙ'Α ΑΚΡΩΤΗΡΙΑΝΗ'

Ἀλλὰ Κυρία Ἀκρωτηριανὴ ἐλέγετο ὡς θὰ ἴδωμεν κατωτέρω καὶ ἡ Παναγία τῆς μεγάλης Μονῆς τῆς ἐν τῷ ἀνατολικῷ ἄκρῳ τῆς Κρήτης ἐν Σητείᾳ κειμένης καὶ καλουμένης σήμερον κοινῶς Τοπλοῦ. Ἐντεῦθεν εἰκάζω ὅτι ἡ ἐκκλησία αὕτη ἐκτίσθη πρὸς τιμὴν τῆς μεγάλης Μονῆς (ἥτις κατὰ τοὺς χρόνους τούτους ἀνεκαινίσθη καὶ ἐπλουτίσθη ὑπὸ τοῦ Γαβριὴλ Πανταγάλου) (1) ἢ ὅτι ἦτο μετόχιον τῆς αὐτῆς Μονῆς, ὡς εἶναι καὶ μέχρι σήμερον τὸ ἄνωθεν καὶ πρὸς Ν. τοῦ αὐτοῦ χωρίου μονύδριον τοῦ Ἁγ. Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου (2). Πίν. Α ἀρ. 7.

† Ἀνοικοδομήθη ἐκ βάθρων ὁ θεῖος
καὶ πάνσεπτος ναὸς τῆς Παναγίας
Ἀκρωτηριανῆς διὰ κόπου καὶ ἐξόδου
Ἐμμανουὴλ ἱερέως τοῦ Σκλίντζα

(1) Ἴδε κατωτέρω τὰς δημοσιευομένας ἐπιγραφὰς Τοπλοῦ.

(2) Ἐκ τῆς μικρᾶς ταύτης μονῆς προέρχεται μέγας ἀργυροῦς Βυζαντιακὸς σταυρὸς κείμενος νῦν ἐν τῷ Μουσείῳ Ἡρακλείου μὲ ἁγιογραφίας ἀναγλύφους περίφημος τοὺς Ἐνετικοὺς χρόνους διὰ τὴν θαυματουργόν του δύναμιν. Ἴδε χειρογ. ἱστορίαν Κρήτης τῆς οἰκογενείας Barozzi σελ. 19 καὶ Falkener Museum of Classical 'quities vol. II. p. 295.

καὶ τῆς συμβίας αὐτοῦ Ἑλένης
πρεσβυτέρας ἐν ἔτη
ΖΡΛΕ̄.

Τὸ ὕψος τῆς πλακὸς εἶναι 0,30, τὸ δὲ πλάτος 0,27.

Ἡ χρονολογία μολονότι τόσον μεταγενεστέρα 7135-1627 μ. Χ. εἶναι γεγραμμένη ἀπὸ κτίσεως κόσμου. Τοῦτο γίνεται καὶ ἐν ταύτῃ καὶ ἄλλαις κατωτέρω δημοσιευομέναις ἐπιγραφαῖς ὄχι διότι τὸ σύστημα τοῦτο ἦτο ἐν κοινῇ χρήσει κατὰ τοὺς χρόνους τούτους, ἀφ' οὗ εἴπομεν ἤδη ὅτι ἀπὸ τοῦ 1500 περίπου εἶχεν ἐπικρατήσει τὸ ἀπὸ Χριστοῦ γεννήσεως σύστημα, ἀλλὰ διότι ἡ ἐκκλησία ἐμμένουσα εἰς τὰ παλαιόθεν καθιερωμένα ἐποιεῖτο ἀκόμη χρῆσιν τοῦ παλαιοῦ τρόπου. Ἓν ἔτος κατόπιν ὁ Κύριλλος ὁ Λούκαρις ἤρξατο καὶ ἐπισήμως νὰ χρονολογῇ τὰ Πατριαρχικὰ ἔγγραφα κατὰ τὸ νέον σύστημα. Πόσον ἡ ὀρθόδοξος ἐκκλησία ἀντέχεται τῶν παλαιῶν ἀνέκαθεν ἐννοεῖ τις, ἂν ἐνθυμηθῇ καὶ ὅτι καὶ μέχρι σήμερον χρῆται τῷ Ἰουλιανῷ ἡμερολογίῳ καὶ δὴ καὶ τῇ κατ' Ἰνδικτιῶνας χρονολογίᾳ.

Τὸ ἐπώνυμον Σκλίντζας ἦτο οἰκογενειακὸν ἐν Κριτζᾷ, ἀφ' οὗ εὑρίσκεται καὶ εἰς τὴν ἀμέσως ἑπομένην ἐπιγραφὴν ἐκ τοῦ αὐτοῦ χωρίου ἀρχαιοτέραν κατὰ ἥμισυν περίπου αἰῶνα.

Ἐντὸς τοῦ αὐτοῦ χωρίου ἐκκλησία τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου. Πλὰξ εἰς τὸν βόρειον τοῖχον τῆς ἐκκλησίας ἐκτὸς μὲ ἐπιγραφὴν λαξευτήν. Ὕψος 0,28, μῆκος 0,29. Πίναξ Β ἀριθ. 1.

ἔτους ζοn ἀνστρθ καν
κδμθ ο θ κ ποπτ νο
ττο τ μγαλ ιων τ χρσστ
μ δι εξδ κ κπ αλξ σκ
λτζα μττ σμβιας α
υτου κ με ολον το σιν
αὐτοῦ μερος ατρον
τε κε γινεκον
Καβαλάρις
‚ᾱ φ̄ ο̄΄.

Ἡ ἐπιγραφὴ ἐκ πρώτης ὄψεως φαίνεται αἰνιγματώδης· ἀλλ' εἰς τὸν εἰθισμένον εἰς τὸ τυπικὸν τῶν κτητορικῶν ἐπιγραφῶν τῆς ἐποχῆς ταύτης προσπίπτει ἀμέσως καὶ εὐχερῶς ἡ ἑρμηνεία καὶ συμπλήρωσις τῶν ἐλλειπόντων φωνηέντων εἰς τοὺς πρώτους στίχους τοὺς περιέχοντας τὰς τυπικῶς ἐπαναλαμβανομένας φράσεις τῶν τοιούτου εἴδους ἐπιγραφικῶν κειμένων· διότι αἱ λέξεις εἶναι πλήρεις εἰς τὸ δεύτερον ἥμισυ τῆς ἐπιγραφῆς, ἀφ' οὗ δὲν πρόκειται πλέον περὶ τυπικῶν φράσεων. Ὅθεν συμπληρωτέα καὶ ἀναγνωστέα ἡ ἐπιγραφὴ οὕτως

ἔτους ζοή ἀνιστορήθη καὶ ἀνῳκοδομήθη ὁ θεῖος καὶ πάνσεπτος ναὸς τοῦτος τοῦ μεγάλου Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου δι' ἐξόδου καὶ κόπου Ἀλεξίου (ἢ Ἀλεξάνδρου) Σκλίντζα μετὰ τῆς συμβίας αὐτοῦ καὶ μὲ ὅλον τὸ σὺν αὐτοῦ μέρος ἀντρῶν τε καὶ γυναικῶν. Καβαλάρις 'αφο' (1570).

Σημειωτέα ἐν τῇ ἐπιγραφῇ ταύτῃ καὶ ἡ κακογραφία καὶ τὸ ἀκανόνιστον τῶν γραμμάτων καὶ ἡ κατὰ διπλοῦν σύστημα χρονολογία εἰς μὲν τὴν ἀρχὴν ἀπὸ δημιουργίας (7078), εἰς δὲ τὸ τέλος ἀπὸ τῆς Χριστοῦ ἐπιφανείας (1570).

Περὶ τοῦ ἐπωνύμου Σκλίντζα τοῦ κτήτορος εἴπομεν εἰς τὴν προηγουμένην ἐπιγραφήν. Τὸ Καβαλάρις, ὃ εὑρίσκεται εἰς τὸ τέλος τῆς ἐπιγραφῆς, μοὶ μένει αἰνιγματῶδες καὶ ἀμφιβάλλω ἂν πρέπῃ νὰ ἀποδοθῇ εἰς τὸν κτήτορα καὶ τότε ἴσως εἶναι παρωνύμιον αὐτοῦ (δυνατὸν νὰ σημαίνῃ καὶ τὴν ἰδιότητα αὐτοῦ ὡς φεουδάρχου ἔχοντος καβαλαρίαν ἤτοι ἱπποτικὸν φέουδον) ἢ εἰς τὸν πρωτοκτίστην τοῦ ναοῦ ἢ τὸν λαξευτὴν τῆς ἐπιγραφῆς.

Ἐκκλησία δίκογχος ἐν τῇ αὐτῇ κώμῃ καλουμένη Ἀφέντη Χριστός. Τὸ μὲν ἓν παρεκκλήσιον τιμᾶται εἰς μνήμην τῆς Μεταμορφώσεως τοῦ Χριστοῦ, τὸ δὲ ἄλλο τῶν Ἁγίων Ἀναργύρων. Ἐκ τῆς ἐκκλησίας ταύτης ὠνομάζετο ἐπὶ Ἑνετῶν, ὡς εἴδομεν ἀνωτέρω, τὸ ἓν ῶν τριῶν διαμερισμάτων τῆς Κριτσᾶς Χριστὸς (Crices Chri-.. Εἰς τὴν κάτω πλάκα τῆς καμάρας τοῦ δεξιοῦ παρεκκλησίου ρχει λαξευτὴ ἐπιγραφή, ἧς ἀντίγραφον ἴδε ἐν πίνακι Β ἀριθ. 2. ιῆκος τῆς πλακὸς 0,48 τὸ ὕψος 0,20.

Ἀνεκαινίσθη ὁ θεῖος καὶ πάνσεπτος ναὸς τοῦ Σωτῆρος
Χῦ διὰ κόπου καὶ ἐξόδου Γεωργίου τοῦ Μαζηζάνου
ἅμα Γεωργίῳ τῷ Κοντογιάννῃ
ἔτους ‚ΖΡΚ΄ τρίτῳ. Ἰνδικτιῶνος ΙΓ΄.
Ἡλίου κύκλοι ΙΑ Σελήνης κύκλοι ΙΖ

Περὶ μὲν τοῦ κτήτορος. Γεωργίου τοῦ Μαζηζάνου ἐκάμαμεν λόγον ἀνωτέρω εἰς τὴν ἐπιγραφὴν τοῦ παρεκκλησίου τοῦ Ἁγ. Ἀντωνίου ἐν τῷ μετοχίῳ Κερᾷ, ὁ δὲ Γεώργιος Κοντογιάννης ὁ συμβοηθὸς ἀναφέρεται καὶ εἰς τὴν ἀμέσως παρακάτω. Ἡ χρονολογία καὶ ἐν ταύτῃ ἀπὸ κτίσεως κόσμου ἰσοδυναμοῦσα πρὸς τὸ ἔτος 1615. Ὀρθῶς σημειοῦται καὶ ἡ Ἰνδικτιὼν ὡς 13. Περίεργος καὶ πρωτοφανὴς δι' ἐμὲ μέχρι τοῦδε εἰς Κρητικὰς χριστιανικὰς ἐπιγραφὰς εἶναι ἡ δήλωσις τῶν κύκλων τοῦ Ἡλίου καὶ τῆς Σελήνης εἰς τὸ τέλος τῆς ἐπιγραφῆς ὀρθῶς καὶ ταῦτα. Καὶ ὁ μὲν Ἥλιος δηλοῦται διὰ μικρᾶς ἐλλείψεως μὲ οὐρὰν πρὸς τὰ ἄνω καὶ δεξιὰ διευθυνομένην, τῆς δὲ Σελήνης διὰ δρεπανοειδοῦς ἡμισελήνου συμπιπτούσης κατὰ τὸ σχῆμα πρὸς τὸ ἀρχικὸν γράμμα τῆς λέξεως Σελήνης C (1).

Ἐν τῷ ὀροπεδίῳ Καθαρῷ ἀνήκοντι εἰς τὸ χωρίον Κριτσᾶ σῴζεται μικρὸν καὶ πενιχρὸν ἐκκλησίδιον ἐπ' ὀνόματι τοῦ Ἁγίου Γεωργίου. Τὸ ὑπέρθυρον τῆς θύρας τοῦ ναοῦ ἀποτελεῖ μονόλιθος πλὰξ ἐκ σκληροῦ ὑποκυάνου τιτανολίθου, τὸ ὁποῖον ἐν τῷ μέσῳ τῆς προσθίας ἐπιφανείας ἔχει τετράγωνον πρόστυπον ἀνάγλυφον εἰκονίζον τὸν Ἅγιον Γεώργιον ἔφιππον, ἑκατέρωθεν δὲ τοῦ ἀναγλύφου τούτου εἰς τρεῖς γραμμὰς εἶναι λελαξευμένα τὰ ἑξῆς.

Ο ΑΓΙΟϹ ΓЄΩΡΓΙΟϹ
† ΟVΤΟϹ Ο ΝΑΟϹ ΤΟV ΜЄΓΑΛΟΜΑΡΤVΡΟϹ ΓЄΩΡΓΙΟV ΑΝΑ
ΚΑΙΝΗϹΘΗ ΔΙ ЄΞΟΔΟV ΚΑΙ ΚΟΠΟV ΓЄΩΡΓΙΟV ΚΟΝΤΟΓΙΑΝΝΗ
ϹȢΛΑ΄ † ΑΧΚ ЄΤΟϹ
ΚΑΙ ΔΙΑ ϹVΝΔΡΟΜΗϹ ΙΩΑΝΝΟV ΚΟΝΤΟΓΙΑΝΝΗ ΜȢϹΧȢΛΗϹ

Οἱ Κοντογιάννηδες εἶναι οἰκογένεια τῆς Κριτσᾶς, ἧς σῴζονται καὶ μέχρι σήμερον ἀπόγονοι. Ὁ Γεώργιος Κοντογιάννης εἶναι πιθα

(1) Ἴδε περὶ τῶν σημείων τούτων καὶ Gardthausen Paleographie σελ. 258.

νώτατα ὁ ἴδιος, ὅν εἴδομεν καὶ ἐν τῇ προηγουμένῃ ἐπιγραφῇ ὡς συγκτήτορα τοῦ Ἀφέντη Χριστοῦ πέντε ἔτη πρότερον (τῷ 1615) ὁ δὲ Ἰωάννης ἴσως εἶναι ἀδελφός του ἔχων καὶ τὸ παρωνύμιον Μουσκουλῆς. Τὸ παράδοξον ἐν τῇ ἐπιγραφῇ εἶναι τὸ COUΛA΄ τὸ ὁποῖον δὲν ὑποθέτω παρωνύμιον τοῦ Γεωργίου Κοντογιάννη ἀλλὰ ἰταλισμὸν τεθέντα πρὸ τοῦ ἔτους ἀντὶ ἐμπροθέτου προσδιορισμοῦ = *su l'a(nno)* δηλ. κατὰ τὸ ἔτος. Ἴσως ὁ χαράκτης ἦτο Ἰταλὸς ἢ Ἰταλομαθής, διότι δὲν πιστεύω ὅτι ἦτο κοινολεκτούμενον ἐν Κρήτῃ, ὥστε νὰ παρεισφρήσῃ ἐκ τῆς χυδαίας γλώσσης.

Χωρίον Λακκόνια.

Μοναστήριον τῆς Ἁγ. Τριάδος παρὰ τὸ χωρίον. Εἰς τὸ τύμπανον τῆς ἄνωθεν τοῦ ὑπερθύρου τοῦ ναοῦ τετραγώνου κόγχης εἶναι ἐντετοιχισμένη πλὰξ ἐξ ὑπομέλανος ἐγχωρίου τιτανολίθου φέρουσα ἐπιγραφὴν λαξευτὴν (ἴδε εἰκόνα 2 εἰλημμένην ἐκ τοῦ χαρτίνου ἀποτυπώματος τῆς ἐπιγραφῆς). Ἡ πλὰξ φαίνεται ὅτι δὲν κεῖται εἰς τὴν ἀρχικήν της θέσιν ἀλλ' ὅτι μετεκτίσθη ἐκ τοῦ παλαιοτέρου ναοῦ κατὰ τὴν νεωτέραν ἀνακαίνισιν τοῦ ναοῦ, ὅτε ἐχαράχθη καὶ ὁ τέταρτος στίχος τῆς ἐπιγραφῆς.

Μῆκος τῆς πλακὸς 0,62 ὕψος 0,18. (Ἴδε εἰκόνα 2).

† Ἀνοικοδομήθη ὁ παρὼν θεῖος καὶ πάνσεπτος ναὸς τῆς ζωοποιοῦ καὶ ἀδιαιρέτου Τριάδος δι' ἐξόδου καὶ κόπου τοῦ ὁσιωτάτου κυροῦ Νικηφόρου ἱερομονάχου Σιγανοῦ καὶ Μαλαχία, ἀδελφοὶ κατὰ σάρκα καὶ παιδία τοῦ ποτε Μανόλη
† Δευτέρα ἀνακαίνισις παρὰ Μανόλη Ιω. Σιγανοῦ αψλα Ἰουλλίου εἰς τὰς κη΄.
͵ΖΡΛΑ Ἰνδικτιῶνος ϛ΄.

Ἡ τελευταία χρονολογία εἶναι ἡ τῆς πρώτης οἰκοδομῆς τοῦ ναοῦ ...τὰ τὸ 7131 ἔτος ἀπὸ τῆς δημιουργίας (1623 μ. Χ.) δαπάνῃ τῶν ...ο ἀδελφῶν μοναχῶν Νικηφόρου καὶ Μαλαχία τῶν Σιγανῶν. Ἡ ...ντέρα ἀνακαίνισις ἐγένετο 108 ἔτη βραδύτερον ἐπὶ Τουρκοκρατίας ...ὁ Μανόλη Ιω. Σιγανοῦ. Ὥστε πάντες οἱ κτήτορες καὶ ἀνακαινι-

σταὶ κατήγοντο ἐκ τῆς οἰκογενείας τῶν Σιγανῶν. Τὸ οἰκογενειακὸν ἐπώνυμον εἶναι ἐκ τῶν καὶ σήμερον σωζομένων ἐν Κρήτῃ, μάλιστα δὲ κατὰ τὰ πλησιόχωρα χωρία Κριτσᾶ καὶ Τάπες.

Μετόχιον τῶν Λακκονίων λεγόμενον στὸ Χαμηλό. Μικρὰ ἐκκλησία τῆς Παναγίας ἔξω τοῦ μετοχίου. Εἰς τὸ τρίγωνον τὸ σχηματιζόμενον ἄνω τῆς θύρας τοῦ ναοῦ ἔχει ὡς τύμπανον πλάκα ἐκ μέλανος τιτανολίθου ἐφ' ἧς εἶναι λελαξευμένη ἡ ἐπιγραφή. Πίναξ. Β ἀριθ. 3.

Ἀνοικοδομήθη ὁ θεῖος καὶ πανσεπτος ναὸς τῆς Ὑπεραγίας ἐνδόξου Δεσποίνης ἡμῶν Θεοτόκου καὶ ἀειπαρθένου Μαρίας διὰ κόπου καὶ ἐξόδου τῶν δύο ἀδελφῶν καὶ μοναχῶν Γερμανοῦ καὶ Νικοδήμου τὸ κατὰ κόσμου Μαιγλορόπουλοι ἔτους ΖΡΚΓ' Ἰνδικτιῶνος ΙΓ'.

Καὶ τὸν ναὸν τοῦτον ἀνῳκοδόμησαν δύο ἀδελφοὶ μοναχοὶ (ὁ Γερμανὸς καὶ Νικόδημος Μαιγλορόπουλοι) ὅπως καὶ τὸν προηγούμενον οἱ Σιγανοί. Ἐπειδὴ δὲ κεῖνται καὶ πολὺ πλησίον, πιθανῶς πάντες οὗτοι οἱ μοναχοὶ ἐμόναζον εἰς τὴν Ἁγίαν Τριάδα τῶν Λακκονίων ἢ ἀνῆκον εἰς τὴν μονὴν ἧς ἀπετέλει παράρτημα (μετόχιον) τὸ μονύδριον τοῦτο.

Τὸ ἐπώνυμον Μαιγλορόπουλος εὑρίσκω μόνον ἐνταῦθα. Περὶ τῆς πατρωνυμικῆς καταλήξεως -πουλος παρατηρῶ ὅτι ἐπὶ Ἑνετοκρατίας ἦτο συνηθεστάτη ἐν Κρήτῃ (ὡς σήμερον ἐν Πελοποννήσῳ), ἐν ᾧ σήμερον συνήθης εἶναι ἡ εἰς -ακις ἐπικρατήσασα κατὰ τὸν παρελθόντα αἰῶνα καὶ παραγκωνίσασα τὴν -πουλλος, ἀλλὰ μόνον εἰς τὸ ἀρσενικόν, διότι εἰς τὰ θηλυκὰ ἐξακολουθεῖ ἄνευ ἐξαιρέσεως ἡ -πουλλα, οὕτως ὥστε εὑρίσκεται καὶ ἐκεῖ ὅπου τὰ ἀρσενικὰ ἔχουσι τὸ-ακις. Οὕτω π. χ. λέγεται Παππαδάκις ἀλλὰ Παππαδοπούλλα, Χατζάκις ἀλλὰ Χατζοπούλλα, Στρατάκις ἀλλὰ Στρατοπούλλα κτλ. Τοῦτο πιθανῶς ἔγινεν διότι ἡ κατάληξις -ακις δὲν ἔχει θηλυκὸν τυπικὸν χαρακτηριστικὸν ἐν ᾧ τὸ -πουλλος εἶχεν. (Τὸ θηλ:-ακαινα δηλοῖ τὴν σύζυγον τοῦ ἀντιστοίχου, π. χ. Παππαδάκις-Παππαδάκαινα=ἡ σύζυγος τοῦ Παππαδάκι).

Καὶ ἡ χρονολογία τῆς ἐπιγραφῆς ταύτης εἶναι ἀπὸ κτίσεως κόσμου ὅπως καὶ τῶν πλείστων ἐπιγραφῶν κατὰ τὰ μέρη ταῦτα.

Χωρίον Κρούστας.

Ναΐσκος ἐξοχικὸς τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου ἡμίσειαν ὥραν ΒΑ τοῦ χωρίου εἰς θέσιν λεγομένην στοὺς Λάκκους. Τὸ ἐκκλησίδιον εἶναι ἐντὸς κατάγραφον καὶ ἔχει τὴν εἰκονόστασιν κτιστὴν ἀρχαιόθεν. Ἡ ἐπιγραφὴ ἡ κτητορικὴ τῆς ἐκκλησίας εὕρηται ὅπως πολλάκις εἰς τὸν δυτικὸν τοῖχον ἀριστερὰ τῷ εἰσιόντι γραπτὴ μέλανι χρώματι ἐπὶ λευκοῦ ἐδάφους καὶ ἔχει μῆκος 0,90 καὶ ὕψος τῶν γραμμάτων 0,04. Εἶναι μικρὸν ἐφθαρμένη εἰς τὴν ἀρχὴν ἴδε πίνακα Β ἀριθ. 4.

[† Ἀνοικοδομήθη ἡ ἀνεκαινίσθη] καὶ ἀνιστορίθη ὁ θεῖος καὶ πάνσεπτος ναὸς τοῦ ἁγίου καὶ πανευ[φήμου] Ἀποστόλου καὶ Εὐαγγελιστοῦ Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου δι' ἐξόδου καὶ κόπου τοῦ εὐγενεστάτου ἄρχοντος Ἰωάννου τοῦ Κλόντζια καὶ τῆς συμβίας αὐτοῦ Μαρίας καὶ τῶν τέκνων αὐτοῦ ἀμὴν ἔτους ,ϚѠΝϚ' Ἰνδικτιῶνος Α'.

Ἡ προκειμένη ἐπιγραφὴ εἶναι ἐκ τῶν ἀρχαιοτέρων τῆς Ἐνετικῆς ἐποχῆς τῶν σωζομένων ἐν Κρήτῃ (7856=1348 μ. Χ.). Ὁ κτήτωρ Ἰωάννης Κλόντζιας λέγεται εὐγενέστατος ἄρχων, τὸ ὁποῖον δὲν πρέπει νὰ ὑποθέσωμεν ὡς ξηρὸν τίτλον, ἀλλὰ μᾶλλον πιθανὸν ὅτι ἦτο εἷς τῶν ἐγχωρίων φεουδαρχῶν ἐξ ἐκείνων εἰς τοὺς ὁποίους ἡ Ἐνετικὴ Κυβέρνησις ἠναγκάσθη μετὰ τὴν ἐπανάστασιν μάλιστα τοῦ Ἀλεξίου Καλλιέργη νὰ παραχωρήσῃ φέουδα καὶ νὰ ἀναγνωρίσῃ αὐτοὺς ὡς ἰσοτίμους πρὸς τοὺς Ἐνετοὺς τιμαριούχους.

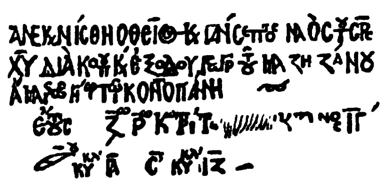
Τὸ οἰκογενειακὸν ὄνομα Κλόντζιας σῴζεται καὶ μέχρι σήμερον εἰς τὰ πλησιόχωρα Κριτσᾶ (Κλόντζιδες), Λακκόνια, Καλὸν χωρίον καὶ εἰς τὸν Κρούσταν.

Χωρίον Χουμεριάκον.

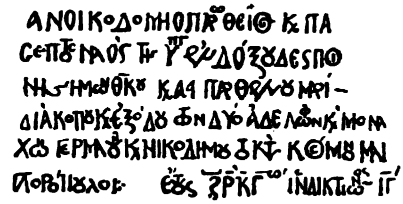
Πλὰξ ἐξ ὑπολεύκου σκληροῦ ἐγχωρίου λίθου ἐκτισμένη ἄλλοτε ὡς τορικὴ ἐπιγραφὴ εἰς τὸν ναὸν τοῦ Ἁγίου Νικολάου καὶ Ἰωάννου

Πινας Β'

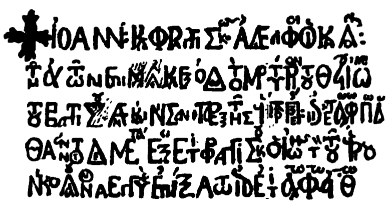
2

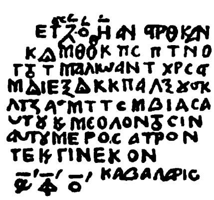
3

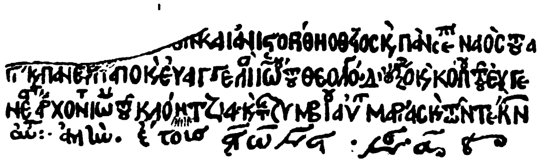
5

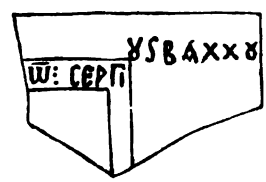
1

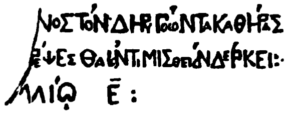
4

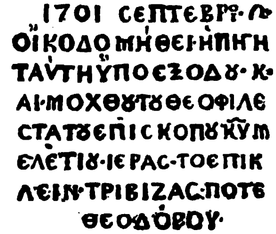
7

6

8

τοῦ Βαπτιστοῦ· κατόπιν ὅτε ὁ ναὸς μετετράπη εἰς Τουρκικὸν τέμενος ἡ πλὰξ μετηνέχθη ἐκεῖθεν ὑπὸ τῶν Χριστιανῶν· ἀνεκομίσθη δὲ πάλιν καὶ ἀνεκτίσθη πρὸ 4 ἐτῶν ὅτε φυγόντων τῶν Ὀθωμανῶν ἐκ τοῦ χωρίου τὸ τέμενος ἀνεκαινίσθη καὶ καθιερώθη εἰς ἐκκλησίαν τῶν αὐτῶν Ἁγίων. Μῆκος τῆς πλακὸς 0,64 ὕψος 0,36.

Πίναξ Β ἀριθ. 5.

† Ἰωάννης καὶ Φραγκῖσκος ἀδελφοὶ οἱ Καλον(ᾶδες)
τῇ αὐτῶν ἐπιμελείᾳ καὶ ἐξόδῳ τὸ μαρτύριον τοῦ θείου
Ἰωάννου
τοῦ Βαπτιστοῦ ἀνεκαίνισαν πάρεξ τῆς ἱερᾶς Τραπέζης ἐπὶ
ω
ἔτει ,αφπδ'
θανόντος δὲ μετὰ ἓξ ἔτη Φραγκίσκου ὁ Ἰωάννης τὸν τοῦ ἱεροῦ
ω
Νικολάου ναὸν ἐγγὺς ἐπίξατο ἐπὶ ἔτει ,αφqθ'.

Πιστεύω ὅτι ἡ ἀνάγνωσις τοῦ ἐπωνύμου Καλλονᾶδες εἶναι βεβαία, εἰ καὶ λείπει ἡ κατάληξις. Εἶναι γνωστὸν οἰκογενειακὸν ὄνομα ἐν Κρήτῃ καὶ ἀλλαχοῦ (1). Οἱ Κρῆτες Καλλονᾶδες φυγόντες ἐκ τῆς νήσου μετὰ τὴν ἅλωσιν αὐτῆς ὑπὸ τῶν Τούρκων καὶ δὴ ἐκ τῆς μεγάλης Μονῆς τῆς Παναγίας Ἀγκαράθου κατέφυγον εἰς Κύθηρα, ὅπου πρὸς ἀνάμνησιν ἔκτισαν νέαν Μονὴν ὀνομασθεῖσαν ἐπίσης Ἀγκάραθον τῆς ὁποίας ἡγουμένευον (ἴδε Σάθα Νεοελλ. Φιλολογία σελ. 413). Τῆς οἰκογενείας διατηροῦνται καὶ μέχρι σήμερον ἀπόγονοι ἐν Κυθήροις κατέχοντες, ὡς λέγεται, καὶ ἔγγραφα τῆς Κρητικῆς Ἀγκαράθου, ἃ εἶχον παραλάβει φεύγοντες ἐκ Κρήτης οἱ πρόγονοι αὐτῶν.

Ἱεράπετρος.

Μίαν περίπου ὥραν πρὸς Α τοῦ χωρίου Μεσελλέροι ὑπάρχει Μονὴ ἐγκαταλελειμμένη καὶ ἠρειπωμένη νῦν καλουμένη Παναγία Βιργιωμένη· σώζεται ἐν κακῇ καταστάσει ἡ ἐκκλησία τῆς Μονῆς ἔχουσα ἔμπροσθεν ἥμισυ παλαιότερον καὶ κατάγραφον, τὸ δὲ ὄπισθεν ι νεωτέρα προσθήκη. Ἐντὸς τῆς ἐκκλησίας εἶδον τεμάχιον λίθου

Ἴδε Ζαβίρα Νέα Ἑλλὰς σελ. 239. 439. Σάθα Νεοελλ. Φιλολ. 417. 516.

ἀπεσπασμένου ἐκ τῆς ἀρχικῆς του θέσεως φέρον λαξευτὴν τὴν κάτωθι ἐπιγραφήν. Πίναξ Β ἀριθ. 6.

.... νος τὸν δὴ ρυγόωντα καθήρας
.... ρεψεσθαι ἀντιμισθείαν δέρκει
.... λλίῳ ε'.

Ἔχομεν ἐν τούτῳ τὸ τελευταῖον ἥμισυ διστίχου ἐλεγειακοῦ μετὰ τῆς χρονολογίας. Καὶ ἡ μὲν συμπλήρωσις τοῦ ἐλλείποντος δὲν μοῦ φαίνεται εὔκολος· ἡ ἔννοια ὅμως τοῦ ἐλεγείου, ὡς ἐξάγεται ἐκ τοῦ σωθέντος μέρους, εἶναι αὕτη· πάσχων τις ἐκ πυρετοῦ καὶ καθαρθεὶς ἀπ' αὐτοῦ ὑπὸ τοῦ θείου (πιθανῶς τῆς Θεοτόκου) προσφέρει ἀνάθημα πρὸς ἀντιμισθίαν μετὰ τοῦ ἐπιγράμματος. Διὰ τὴν ἐλλείπουσαν χρονολογίαν τοῦτο μόνον δυνάμεθα νὰ εἴπωμεν ὅτι οἱ ἀρχαΐζοντες χαρακτῆρες τῆς ἐπιγραφῆς μὲ πείθουσιν ὅτι δὲν εἶναι πιθανὸν νὰ τεθῇ πρὸ τοῦ 1500 δι' οὓς λόγους ἀλλαχοῦ εἴπομεν. Ἔξω τῆς ἐκκλησίας εὑρέθη λίθος εἰργασμένος καὶ χρησιμεύων ἄλλοτε ὡς ὑπέρθυρον ἐφ' οὗ ὑπάρχει ἐπιπόλαιον χάραγμα φέρον τὴν χρονολογίαν ,αφοζ' (1577).

Καλὸν χωριὸ Ἱεραπέτρου.

Κάτω τοῦ χωρίου παρὰ τὴν θάλασσαν εἰς θέσιν Κατεβατὴ εἰς τὸ χάνι Ἀντωνίου Μαυρῆ σώζεται τεμάχιον μαρμάρου εὑρεθὲν ὑπ' αὐτοῦ ἐκεῖ που πλησίον εἰς τὰ ἐρείπια ἀρχαίου συνοικισμοῦ (1). Τὸ σωζόμενον τεμάχιον πιθανῶς εἶναι ἡ ἄνω δεξιὰ γωνία πλακὸς αναγλύφου εἰκονιζούσης τοὺς δύο μάρτυρας Σέργιον καὶ Βάκχον, διότι ἀναγινώσκονται τὰ ἐπ' αὐτοῦ γράμματα οὕτως. Πίναξ Β ἀριθ. 7.

..... [μαρτυρ]ων Σεργίου καὶ Βάχχου.

Οἱ ἐκ Συρίας οὗτοι μάρτυρες ἐτιμῶντο μάλιστα ἐν Κ/πόλει, ὅπου ὁ Ἰουστινιανὸς ἔκτισε πρὸς τιμὴν αὐτῶν περικαλλῆ ναὸν ἐν τοῖς Ὁρμίσδου παρὰ τὸν ναὸν τῶν Ἁγίων Ἀποστόλων. Σήμερον ὁ ναὸς εἶναι Τουρκικὸν τέμενος καλούμενον διὰ τὴν ὡραιότητα αὐτοῦ Κιουτσοὺκ Ἄγια Σόφια (Μικρὰ Ἁγία Σοφία).

Τὴν μικρὰν ἐπιγραφὴν ἐδημοσίευσε πρῶτος ὁ Ἰταλὸς ἐπιγραφολό

(1) Κατὰ τὰ μέρη ταῦτα τοποθετοῦνται αἱ ἀρχαῖαι πόλεις *Ἰστρὼν* καὶ *Μινῴα*.

γος Halbherr ἐν τῷ Museo Italiano τῆς Ἀκαδημείας τῶν Λυγκέων Iscrizioni Cretesi p. 86, ἀλλὰ μὴ νοήσας αὐτὴν μετέγραψε καὶ ἡρμήνευσεν ἐσφαλμένως οὕτως

Σέργιους Β(ιξιτ) Α(ννις) XXV

Ἡ ἐπιγραφὴ κατ' ἀκολουθίαν καὶ ἡ ἀνάγλυφος εἰκὼν τῶν 2 Μαρτύρων μοῦ φαίνεται ἀνήκουσα εἰς τὴν πρώτην Βυζαντιακὴν περίοδον, ἴσως εἶναι τῶν χρόνων τοῦ Ἰουστινιανοῦ ἢ μικρὸν κατόπιν τῶν διαδόχων τοῦ οἴκου αὐτοῦ, πιθανῶς δὲ ἐκομίσθη ἐκ Κ/πόλεως, ὅπου ὡς εἴπομεν ἐτιμῶντο μεγάλως οἱ δύο μάρτυρες, εἰς μίαν ἐκ τῶν δύο πόλεων, ἃς ἀνεφέραμεν προηγουμένως.

Σητεία.

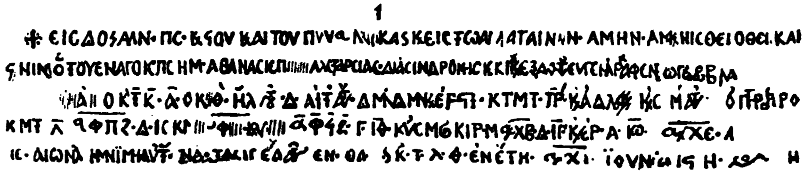
Χωρίον Βόϊλα.

Εἶναι μικρὸν χωρίον κατεστραμμένον νῦν καὶ ἐγκαταλελειμμένον μετὰ τὴν τελευταίαν ἐπανάστασιν τοῦ 1897 ἐν τῷ δήμῳ Πραισοῦ ὀλίγα λεπτὰ μακρὰν τοῦ μεγάλου χωρίου Χαντρᾶ. Σῴζεται πύργος Ἐνετικὸς ἐν μέρει διατηρούμενος καὶ ἐκκλησία τοῦ Ἁγίου Γεωργίου διμάρτυρος. Εἰς τὸ δυτικὸν ἄκρον τοῦ νοτίου τοίχου τοῦ δεξιοῦ παρεκκλησίου εἶναι ἐκτισμένος τάφος ἄνωθεν τοῦ ὁποίου σχηματίζεται δι' ἀναγλύφου περιθωρίου κόγχη καμαρωτή. Ἐν τῷ τυμπάνῳ τῆς κόγχης εἰκονίζεται ἐφ' ὑγροῖς ἡ Θεοτόκος καθημένη παιδοφοροῦσα τὸν Χριστὸν ἐπὶ τῶν γονάτων, ἄνωθεν δὲ αὐτῆς ἐντὸς δίσκων δύο ἀγγέλων στηθάρια. Καὶ δεξιόθεν μὲν τῆς Θεοτόκου εἰκονίζεται ἀνὴρ ὁδηγῶν πρὸς τὴν Παναγίαν γυναῖκα λευχειμονοῦσαν (τὴν θανοῦσαν σύζυγον;) καὶ χειραγωγοῦσαν παιδίσκην (τὴν θανοῦσαν παιδίσκην Μαρίαν;), ἀριστερόθεν δὲ προσέρχονται δύο ἄλλαι γυναῖκες μελανειμονοῦσαι (αἱ συγγενεῖς πιθανῶς τῆς θανούσης). Κατωτέρω ἡ ἑξῆς ἐπιγραφὴ εἰς τέσσαρας ἰαμβικοὺς τριμέτρους ἴδε Πίνακα Γ ἀριθ. 4.

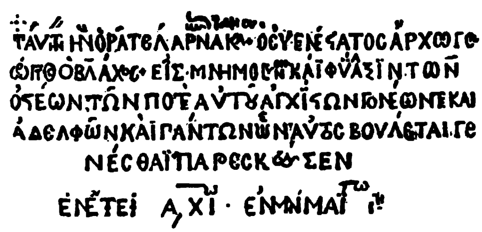
† ὦ τύμβε πικρὲ καὶ πολλῶν πόνων γέμω(ν)
ἔχω σε καὶ βλέπω σε ἐχθρῶν καὶ φίλον·
φίλον μὲν ὡς ἔχοντα τοὺς πεφειλμένους,
ἐχθρὸν δὲ ὡς φθείροντα αὐτῶν τ[ὰ κά]λλει.

Πιναξ Γ'

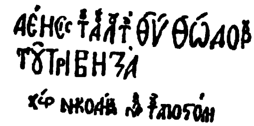
1

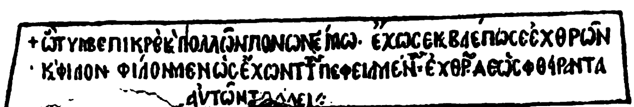
2

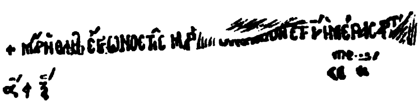
3

4

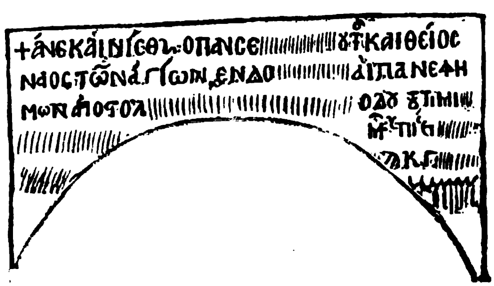
5

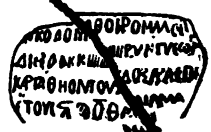
6

7

8

Εἰς τὸν συνεχόμενον δυτικὸν τοῖχον ἄνω τοῦ δυτικοῦ ἄκρου τοῦ τάφου (τῆς κεφαλῆς τοῦ νεκροῦ) εἶναι εἰκονισμένος ὁ νεκρὸς μικρᾶς κόρης ἐξηπλωμένης ἐπὶ τοῦ νεκροῦ κραββάτου ἐν προθέσει, ἄνωθεν τοῦ ὁποίου πολὺς κόσμος καὶ ἰδίᾳ γυναῖκες κοπτόμεναι καὶ ὀλοφυρόμεναι. Ἄνωθεν δὲ τῆς παραστάσεως ταύτης ἡ ἐπιγραφή. Πίναξ Γ ἀριθ. 5.

† Μαρίας ἡ θανῆ ἔγγωνος τῆς Μαρίας· ἐκοιμήθκ ετ. ι
ἡμέρας Τρίτης(;)
,αφξ′ Σεπτεμβρίου κ′.

Ἀριστερὰ τῆς προηγουμένης εἰκόνος τῆς Παναγίας ἐπὶ μέλανος ἐδάφους ἀναγινώσκονται ἐφ' ὑγροῖς ἀμυδροῖς λευκοῖς γράμμασιν·

. . . . . ΙΗ ΑΠΡΙΛΛ(Ιȣ) ΚЄ′ ЄΚΟΙΜ[ΗΘΗ]
ΓЄШΡ. Ο CΑΛΑΜΟC ΚΑΙ . . . .
ΜΑΡ . . . ΑVΤΟV . . . . . .
. . . .

Μετὰ τὰ ἀνωτέρω ἕπεται ὅτι ὁ ἐν τῷ ναῷ τάφος ἐχρησίμευσε πρὸς ταφὴν ὅλων τῶν ἐν ταῖς ἐπιγραφαῖς ἀναφερομένων προσώπων· ποία ὅμως ἡ μεταξὺ τῶν θανόντων συγγενικὴ σχέσις, δὲν δυνάμεθα ἀναμφισβητήτως νὰ ὁρίσωμεν ὡς καὶ τὸν χρόνον τοῦ θανάτου ἑκάστου. Πιθανῶς οἰκογενειάρχης ἦτο ὁ Γεώργιος Σαλαμὸς οὗ προαπεβίωσεν ἡ σύζυγος Μαρία, ταύτην δὲ ἠκολούθησαν ἥ τε ἐγγόνη Μαρία παιδίσκη δεκαετὴς καὶ ὁ ἴδιος Γεώργιος Σαλαμός. Τῆς χρονολογίας τοῦ θανάτου τούτου σῴζονται μόνον τὰ δύο τελευταῖα στοιχεῖα τὰ δηλοῦντα τὸν ἀριθ. 18, ὥστε ἂν μὲν εἶναι ἡ χρονολογία ἀπὸ Χριστοῦ γεννήσεως πρέπει νὰ νοήσωμεν 1518 ἂν δέ, ὅπερ ἧττον πιθανόν, ἀπὸ κτίσεως κόσμου 7018 ἤτοι 1510 μ. Χ.

Τὸ οἰκογενειακὸν ἐπώνυμον Σαλαμὸς δὲν μοὶ εἶναι γνωστὸν ἐξ ἄλλης Κρητικῆς ἐπιγραφῆς οὐδὲ διατηρεῖται ἐφ' ὅσον γνωρίζω ἐν Κ...ήτῃ. Ὅτι ὅμως ὑπῆρχε Κρητικὴ οἰκογένεια φέρουσα τὸ ὄνομα το ἐπὶ Ἑνετῶν εἶναι μεμαρτυρημένον. Ἦτο δὲ Σαλομὼν ἢ Σα...ιός. Ὁ Νικόλαος Κομνηνὸς Παπαδόπουλος ἐν τῇ Ἱστορίᾳ τοῦ ...αυϊκοῦ Γυμνασίου Τομ. ΙΙ σελ. 320 καὶ ὁ Σάθας ἐν τῇ Νεοελ-

ληνικῇ Φιλολογίᾳ σελ. 237 ἀναφέρουσι τὸν Κρῆτα Ἰάκωβον Σαλομὼν γεννηθέντα τῷ 1626 ἐν Χάνδακι ἐκ τοῦ εὐγενοῦς τῶν Σαλομῶν γένους (nobili Salomoniorum Colonico genere) γενόμενον εἶτα μοναχὸν Δομινικανὸν καὶ μετὰ τὴν εἰσβολὴν τῶν Τούρκων ἀποδημήσαντα εἰς Ἰταλίαν ὅπου ἐσπούδασε καὶ ἐγένετο διαπρεπὴς Θεολόγος καὶ ἐπιγραφολόγος. Ἄδηλον ὅμως ἂν οὗτος ἔχῃ σχέσιν πρὸς τὴν ἐν Σητείᾳ οἰκογένειαν. Ἐπίσης ἀβέβαιον καὶ ἂν ἡ οἰκογένεια τοῦ ἐθνικοῦ ποιητοῦ Διονυσίου Σολωμοῦ, περὶ ἧς εἶναι παραδεδομένον ὅτι ἦτο Κρητικῆς καταγωγῆς ἀποδημήσασα μετὰ τὴν ἅλωσιν τῆς Κρήτης εἰς Πελοπόννησον, Ἑνετίαν καὶ Ἑπτάνησον ἔχῃ σχέσιν τινὰ πρὸς τὴν παροῦσαν (1).

Χωρίον Ἐθιά.

Ἐν τῷ χωρίῳ τούτῳ κεῖται ἡ λαμπρὰ Ἑνετικὴ ἔπαυλις ἡ περιγραφεῖσα ὑπὸ Spratt Travels vol. I p. 185. Ἦτο τριώροφος, ἀλλὰ σήμερον σώζει μόνον τὸ ἰσόγαιον καὶ τὸν ἐπ' αὐτοῦ ὄροφον ἐπὶ θόλων ἐκτισμένον· τὰ λοιπὰ κατεστράφησαν κατὰ τὴν τελευταίαν ἐπανάστασιν, ὅτε εἶχον καταφύγει ἐν αὐτῷ αἱ πλησιόχωροι Τουρκικαὶ οἰκογένειαι (2). Πρὸ τῆς ἐπαύλεως ὑπῆρχε κρήνη, ἧς τὸ ὕδωρ διωχετεύετο διὰ πηλίνων ἀγωγῶν ἐκ πηγῆς ΝΑ τοῦ πύργου κειμένης, εἰς ἣν ἦτο ἐντετοιχισμένη πλὰξ μαρμαρίνη φέρουσα τὴν κάτωθι ἐπιγραφήν. Μῆκος τῆς πλακὸς 0,44 ὕψος 0,33. Πίναξ Β ἀριθ. 8. Ὅτε ἐκτίσθη ἡ κρήνη καὶ ἐτέθη ἡ ἐπιγραφή, φαίνεται ὅτι ἐχρησίμευεν ἡ περικαλλὴς ἔπαυλις ὡς διατριβὴ τοῦ ἐπισκόπου Ἱερᾶς (Ἱεραπέτρου).

1701 Σεπτεμβρίου 26
Οἰκοδομήθει ἡ πηγὴ ταύτη ὑπὸ ἐξόδου καὶ μόχθου τοῦ Θεοφιλεστάτου Ἐπισκόπου κυροῦ Μελετίου Ἱερᾶς τὸ ἐπίκλειν Τριβιζᾶς ποτε Θεοδόρου.

Ὁ Μελέτιος ἐπίσκοπος Ἱερᾶς ἦτο υἱὸς τοῦ Θεοδώρου Τριβιζᾶ,

(1) Ἴδε Διονυσίου Σολωμοῦ Ἅπαντα ἐν τῇ Βιβλιοθήκῃ Μαρασλῆ Πρόλογος Κωστῆ Παλαμᾶ σελ. η'.

(2) Καὶ κατὰ τὸ 1828 ἐπολιορκήθησαν ἐν τῷ πύργῳ ὑπὸ τῶν ἐπαναστατῶν 3 χιλιάδες περίπου Ὀθωμανικῶν ψυχῶν παραδοθεῖσαι ὑπόσπονδοι εἰς τοὺς ἐπαναστάτας.

ὃν θὰ ἀπαντήσωμεν κατωτέρω. Ἦτο φαίνεται ἐπίσκοπος μόνον Ἱερᾶς, οὐχὶ καὶ Σητείας, διότι κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην αἱ δύο ἐπαρχίαι ἀπετέλουν ἰδιαιτέρας ἐπισκοπάς(1), εἰ καὶ φαίνεται παράδοξον πῶς τότε διέτριβεν ἐν τῇ ἐπαύλει Ἐθιᾶς χωρίου ἀνήκοντος εἰς τὴν Σητείαν, ἀλλὰ τὸ πρᾶγμα ἐξηγεῖται, ἂν λάβωμεν ὑπ' ὄψει ὅτι ὁ Μελέτιος κατήγετο ἐκ τῶν μερῶν τούτων. Ἡ ἐπισκοπὴ Ἱερᾶς καθιδρύθη, ἀφ' ὅτου ἐχωρίσθη τῆς ἐπισκοπῆς Πέτρας ἀποτελεσάσης ἰδίαν ἐπισκοπήν. Πρότερον ἦτο μία μόνη ἡ Ἱεραπύδνης ὡς βλέπομεν ἐν τῷ Συνεκδήμῳ τοῦ Ἱεροκλέους ἐν τῇ ΙΑ ἐπαρχίᾳ. Κατόπιν ἡ ἐπισκοπὴ Ἱεραπέτρας ἢ Ἱερᾶς Πέτρας (ὡς ἄλλως ἐλέγετο ἐν τῷ μεταγενεστέρῳ ἑλληνισμῷ ἡ ἀρχαία Ἱεράπυτνα) ἐχωρίσθη εἰς δύο, εἰς ἐπισκοπὴν Ἱερᾶς περιλαμβάνουσαν τὴν σημερινὴν ἐπαρχίαν Ἱεραπέτρου καὶ εἰς ἐπισκοπὴν Πέτρας περιλαμβάνουσαν τὴν σημερινὴν ἐπαρχίαν Μεραμπέλλου καὶ Λασηθίου. Εἰς τὴν ἐπισκοπὴν Ἱερᾶς ἡνώθη καὶ ἡ τῆς Σητείας καὶ οὕτως ἀπετελέσθη ἡ ἐπισκοπὴ Ἱερᾶς καὶ Σητείας καὶ μιᾷ λέξει Ἱεροσητείας.

Τὸ Τριβιζᾶς εἶναι τὸ Ἐνετικὸν οἰκογενειακὸν ἐπώνυμον *Trevizan*, ὃ παραλαβόντες οἱ ἐγχώριοι ἔγραφον ἄλλοτε Τριβιζᾶς καὶ ἄλλοτε Τριβιζᾶνος (2) καὶ Τριβύζης (3).

Χωρίον Λιθίνες.

Ἐκκλησία τοῦ Ἁγίου Ἀθανασίου. Ἐντὸς τῆς ἐκκλησίας εἰς τὸν βόρειον τοῖχον ὑπάρχει ἐκτισμένος κατὰ τὸν συνήθη τρόπον τῆς ἐποχῆς ὁ τάφος τοῦ κτήτορος τοῦ ναοῦ Γεωργίου Βλάχου μὲ καμάραν ἄνωθεν. Ὁ τάφος φέρει δύο ἐπιγραφάς, μίαν μὲν εἰς τὸ ἐπιστύλιον καὶ ἄλλην εἰς πλάκα μαρμαρίνην ἐντετοιχισμένην εἰς τὸ μέσον τοῦ τυμπάνου. Εἰς τὴν προσθίαν πλευρὰν τοῦ τάφου ἐντὸς στεφάνου ὑπάρχει τὸ οἰκόσημον τοῦ ἄρχοντος Γεωργίου Βλάχου μετὰ τῶν δύο γραμμάτων Z. V. (Zorzi Vlacho).

Ἡ μαρμαρίνη πλὰξ φέρει περιθώριον πλουσίως ἀναγεγλυμμένον

1) Ἴδε Σταυράκη Στατιστικὴν τῆς Κρήτης σελ. 179 σημ. 1.
2) Οὕτω γράφεται ἐν τῇ ἐπιγραφῇ Ὁδηγητρίας.
3) Ἐν τῷ τάφῳ ἔξω τοῦ Ἁγίου Γεωργίου παρὰ τὸ χωρίον Ἁγ. Τριάδα Πυργιώσης.

καὶ ἔχει μῆκος 0,54 ὕψος 0,30. Πίναξ Γ ἀριθ. 2. (Ἴδε καὶ εἰκόνα ἀριθ. 3). Ἐν μεταγραφῇ ἔχει ἡ ἐπιγραφὴ οὕτως·

† Ταύτην ἣν ὁρᾶτε λάρνακα ἐπιτάφιον ὁ εὐγενέστατος ἄρχων Γεώργιος ὁ Βλάχος εἰς μνημόσυνον καὶ φύλαξιν τῶν ὀστέων τῶν ποτε αὐτοῦ ἀγχίστων γονέων τε καὶ ἀδελφῶν καὶ πάντων ὧν αὐτὸς βούλεται γενέσθαι παρεσκεύασεν
ἐν ἔτει ,αχι^ω ἐν μηνὶ Μαΐῳ Ι^η

Περὶ τοῦ ἄρχοντος Γεωργίου Βλάχου οὐδὲν ἄλλο εἰς ἐμὲ τοὐλάχιστον εἶναι γνωστόν. Τὸ οἰκογενειακὸν ἐπώνυμον συνηθέστατον καὶ ἄλλοτε (1) καὶ σήμερον πολλαχοῦ τῆς Κρήτης.

Τὴν ἐν τῇ πρώτῃ σειρᾷ λέξιν ἐπιτάφιον ἐλησμόνησεν ὁ χαράκτης καὶ ἠναγκάσθη νὰ τὴν προσθέσῃ κατόπιν διὰ μικρῶν γραμμάτων ἄνωθεν.

Ἡ ἄλλη ἐπιγραφὴ ἡ κτητορικὴ εἶναι λελαξευμένη εἰς τρεῖς σειρὰς καθ' ὅλον τὸ μῆκος τοῦ ἐπιστυλίου ἤτοι εἰς μέτρα 2. 28. Σαθρωθέντος ὅμως πολλαχοῦ τοῦ λίθου ἀπετρίβησαν καί τινα τῶν γραμμάτων, τὰ ὁποῖα ἄλλως δὲν ἦσαν ἀπ' ἀρχῆς χαραγμένα μὲ πολλὴν ἐπιμέλειαν. Ἀντεγράφησαν (Πίναξ Γ ἀριθ. 1) εἰς πέντε γραμμὰς ἤτοι αἱ μὲν δύο πρῶται εἰς τέσσαρας, ἡ δὲ τρίτη εἰς μίαν. Ἡ πρώτη γραμμὴ τῆς ἐπιγραφῆς (αἱ δύο τοῦ πίνακος) ἀναγινώσκονται οὐχὶ δυσκόλως οὕτως·

† Εἰς δόξαν πατρὸς καὶ υἱοῦ καὶ τοῦ πνεύματος καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀνακαινίσθη ὁ θεῖος καὶ πάντιμος ναὸς τοῦ ἐν Ἁγίοις πατρὸς ἡμῶν Ἀθανασίου ἐπισκόπου Ἀλεξανδρείας διὰ συνδρομῆς καὶ κόπου καὶ ἐξόδου τοῦ εὐγενεστάτου ἄρχοντος ἀφέντου Γεωργίου Βλάχου . . .

Ἡ δευτέρα ὅμως σειρὰ τῆς ἐπιγραφῆς (3 καὶ 4 τοῦ ἐν τῷ πίνακι ἀντιγράφου) ἀποτελεῖται ἀπὸ συγκεκομμένας καὶ ἐλλιπεῖς κατὰ τὰ φω-

(1) Ἴδε Σάθα Νεοελλ. Φιλολογίαν σελ. 336 καὶ 338.

νήεντα λέξεις καὶ χρονολογίας (αφωζ=1587, αφϙε=1595, αχβ=1602, αχε=1605), δι' ὃ καὶ παραλείπω τὴν μεταγραφὴν παραπέμπων εἰς τὸ ἐν τῷ πίνακι ἀντίγραφον.

Ἡ δὲ τρίτη σειρὰ τοῦ πρωτοτύπου (πέμπτη τοῦ ἀντιγράφου) ἀποτελουμένη ἀπὸ γράμματα ὀλίγον τι μικρότερα ἀναγινώσκεται οὕτως ἐν μεταγραφῇ.

Εἰς αἰωνίαν μνήμην αὐτοῦ νὰ ταφῇ ἐνταῦθα (;) ἔνθα καὶ ἐτελειώθη ἐν ἔτη ,αχι' Ἰουνίῳ ΙϚ Η' Ἰνδικτιῶνος Η'.

Ἐν τῷ αὐτῷ ναῷ ἐπὶ παλαιᾶς ἐκ σανίδος εἰκόνος τοῦ Παντοκράτορος ἐν τῇ εἰκονοστάσει ἀναγινώσκονται (Πίναξ Γ ἀριθ. 3).

Δέησις τοῦ δούλου τοῦ Θεοῦ Θεωδόρου τοῦ Τριβηζᾶ
χεὶρ Νικοδήμου μοναχοῦ τοῦ Ἀποστόλη.

Τὸν Θεόδωρον Τριβηζᾶν εὕρομεν καὶ προηγουμένως ὡς πατέρα τοῦ ἐπισκόπου Ἱερᾶς Μελετίου τοῦ οἰκοδομήσαντος τὴν κρήνην πρὸ τῆς ἐπαύλεως τῆς Ἐθιᾶς. Ὥστε ἡ εἰκὼν πρέπει νὰ τεθῇ ἀρκετὰ ἔτη πρὸ τοῦ 1701, ὅτε ᾠκοδομήθη ἡ κρήνη, εἶχε δὲ ἀποθάνει ὁ Θεόδωρος Τριβηζᾶς.

Ἐν τῇ αὐτῇ ἐκκλησίᾳ εἰς τὴν ἐν τῇ εἰκονοστάσει ἐπὶ ξύλου εἰκόνα τῆς Θεοτόκου ἀντίστοιχον τῆς προηγουμένης ἀναγινώσκεται (Πίναξ Γ ἀριθ. 6).

Δέησις τῆς δούλης τοῦ Θεοῦ Μαρίας Σκλεντζοπούλας.

Τέλος ἐπὶ τεμαχίου λίθου ἐκ τῆς αὐτῆς ἐκκλησσίας εὕρηται ἑκατέρωθεν σταυροῦ χαρακτὴ ἡ χρονολογία 1591.

Χωρίον Ἀδρομύλοι.

ετόχιον τῶν Ἁγ. Ἀποστόλων. Ἐκκλησία τῶν Ἁγ. Ἀποστόκατάγραφος. Ἄνω τῆς καμαρωτῆς θύρας τῆς χωριζούσης τὰ παρεκκλήσια ὑπάρχει ἐπιγραφὴ ἐφ' ὑγροῖς μέλανι χρώματι ἐπὶ

λευκοῦ ἐδάφους. Μῆκος τῆς ἐπιγραφῆς 0,72, ὕψος 0,35· εἶναι κατὰ τὸ ἥμισυ κατεστραμμένη· ὕψος τῶν γραμμάτων 0,03-0,035. Πίναξ Γ ἀριθ. 7.

† ἀνεκαινίσθη ὁ πάνσεπτος οὗτος καὶ θεῖος ναὸς τῶν ἁγίων ἐνδόξων καὶ πανεφήμων Ἀποστόλων......[δι' ἐξόδου τοῦ τιμι[ωτάτου]. . . . .
ἐπὶ ἔτει [,ϛ] ϡΚΓ' (6923=1415)

Δυστυχῶς εἶναι ἠφανισμένον τὸ μέρος τῆς ἐπιγραφῆς, ἐν ᾧ ἀνεφέρετο ὁ κτήτωρ τοῦ ναοῦ ἄρχων.

Χωρίον Κανένε.

Ὑδρόμυλος τοῦ Φαγγετομανώλη κάτω τοῦ χωρίου εἰς τὸν ποταμόν. Ἐπιγραφὴ λαξευτὴ ἐπὶ σκληροῦ ἐγχωρίου λίθου ἐντετειχισμένου εἰς τὸ κάτω μέρος τοῦ σίφωνος (πηγάδι) τοῦ μύλου. Τὰ γράμματα ἦσαν βαθέως κεχαραγμένα ἀλλ' ἀκανόνιστα καὶ δυσξύμβλητα διὰ τὴν φθοράν, ἣν ἔπαθον ἐκ τῶν ὑπερεκχειλιζόντων καὶ καταρρεόντων διαρκῶς ὑδάτων. Ἡ ἐπιφάνεια τοῦ λίθου, ἐφ' ἧς ἡ ἐπιγραφή, εἶναι κυρτὴ ὡς ἐκ τῆς θέσεως, ἐν ᾗ εἶναι ἐκτισμένη· ἔχει μῆκος 6,43 ὕψος 0,27. Πίναξ Γ ἀριθ. 8.

οἰκοδομήθη ὁ ὑδρόμυλος οὗτος
δι' ἐξόδου καὶ κόπου .... Γυεώργη
Καρπαθήου τοῦ Δοξαρᾶ ἐπὶ
ἔτους ,ϛϡΟΘ μηνὶ Μαΐω.

Ἡ ἀπὸ κτίσεως κόσμου χρονολογία 6979 ἀντιστοιχεῖ πρὸς τὸ ἔτος 1471 ἀπὸ Χριστοῦ γεννήσεως.

Ὁ ἰδιοκτήτης καὶ κτήτωρ τοῦ ὑδρομύλου Γεώργιος Δοξαρᾶς εἶναι Καρπάθιος. Ἀνέκαθεν καὶ εἰς τὰς ἄλλας ἐπαρχίας τῆς Κρήτης, μάλιστα δὲ εἰς τὴν Σητείαν ἕνεκα τῆς γειτνιάσεως ἀπεκατέστησαν Καρπάθιοι καὶ Κάσιοι.

Δοξαρᾶδες εἶναι γνωστοὶ μάλιστα Ἑπτανήσιοι (ἴδε Σάθα Νεο Φιλολογία ἐν τῇ λέξει.)

Μονὴ Τοπλοῦ.

Τὸ ἐπίσημον ὄνομα τῆς μεγάλης ταύτης Κρητικῆς Μονῆς, ὡς ἀναγινώσκεται εἰς τὰς ἀρχαιοτέρας σφραγῖδας καὶ τὰ λοιπὰ ἐπίσημα ἔγγραφα (Πατριαρχικὰ σιγγίλια), εἶναι Ἱερὰ Μονὴ τῆς Κυρίας Ἀκρωτηριανῆς, ἤτοι τῆς Παναγίας τοῦ Ἀκρωτηρίου, κειμένης πράγματι εἰς τὸ ἀνατολικὸν ἄκρον τῆς ἐπαρχίας Σητείας καὶ τῆς ὅλης Κρήτης. Μὲ τὸ ὄνομα τοῦτο ἐγνωρίζετο ἡ Μονὴ ἐπὶ Ἑνετοκρατίας καὶ κατὰ τοὺς πρώτους αἰῶνας τῆς Τουρκοκρατίας. Τὸ Τουρκικὸν ὄνομα Τοπλοῦ ἔλαβε κατὰ τὰ τέλη τοῦ 18 ἢ τὰς ἀρχὰς τοῦ 19 αἰῶνος, διότι κειμένη εἰς μέρος ἀπόκεντρον καὶ πανταχόθεν εὐπρόσβλητον ἐκ τῆς θαλάσσης καὶ προσβαλλομένη διὰ τοῦτο ὑπὸ τῶν πειρατῶν ἔλαβε τὴν ἄδειαν νὰ κατέχῃ πυροβόλα (Τὸπ) καὶ πρὸς ἄμυναν καὶ ἵνα εἰδοποιῇ διὰ τούτων τοὺς πλησιοχώρους πρὸς βοήθειαν, ὁσάκις ὑφίστατο ἐπιδρομὴν πειρατικήν. Ἡ παράδοσις αὕτη φαίνεται καθ' ὅλα ἀληθὴς καὶ ἡ Μονὴ τετειχισμένη καὶ μικρὸν φρούριον ἀποτελοῦσα κατέχει καὶ μέχρι σήμερον ἓν παλαιὸν σιδηροῦν πυροβόλον. Ἡ κτίσις τῆς Μονῆς ἀνάγεται εἰς τοὺς χρόνους τῆς Ἑνετοκρατίας καὶ δὴ τὸ τελευταῖον ἥμισυ τοῦ αἰῶνος τοῦ προηγηθέντος τῆς ἁλώσεως τῆς νήσου ὑπὸ τῶν Τούρκων. Κατὰ τὸ 1415 ὅτε περιηγήθη τὴν νῆσον ὁ Buondelmonti ἡ Μονὴ δὲν ὑπῆρχε, διότι ἄλλως ἦτο ἀδύνατον νὰ μὴ ἀναφέρῃ αὐτήν, ἀφ' οὗ περιώδευσε τὰ μέρη ταῦτα καὶ περιγράφει τὸ μικρὸν μονύδριον τοῦ Ἁγίου Ἰσιδώρου κείμενον εἰς τὸ ἀνατολικώτατον ἄκρον παρὰ τὸ Σαμώνιον Ἀκρωτήριον (1). Καὶ μέχρι μέν τινος ἠμφισβητεῖτο τὸ πρᾶγμα (2), ἀλλὰ πᾶσα ἀμφιβολία περὶ τούτου ἐξέλιπεν, ἀφ' ὅτου πρὸ ὀλίγων ἐτῶν εὑρέθη ἡ ἐπιγραφὴ τοῦ μετοχίου Ἁγίου Κωνσταντίνου, περὶ ἧς θὰ ὁμιλήσωμεν μετ' ὀλίγον.

Ἡ Μονὴ ἀναφέρεται ἐπὶ Ἑνετοκρατίας ὡς ἡ μόνη ὑπάρχουσα ἐν τῷ διαμερίσματι τῆς Σητείας (περιλαμβάνοντι τὰς δύο ἐπαρχίας Ση-τ καὶ Ἱεράπετρον). Λέγεται π. χ. ἐν τῇ Ἱερᾷ Κρήτῃ τοῦ Κορ-

(1) Cornelius Creta sacra vol. I p. 12 καὶ 100.
(2) Ἴδε Γ. Χατζιδάκι Κοσκυλμάτια ἐν Ἀθηνᾶς Τόμῳ 8 (1895) σελ. 140.

νηλίου (Τομ. Α' σελ. 224). In territorio Sithiae Monasterium Beatae Mariae de Acrotirghiani.

Ἡ κτητορικὴ τῆς Μονῆς ἐπιγραφὴ εἶναι ἐντετειχισμένη ἐν τῇ πρὸς Δ. προσόψει τοῦ ναοῦ τῆς Μονῆς ἀριστερὰ καὶ ἀνωτέρω τῆς θύρας εἰς τὸν ἐξωτερικὸν τοῖχον. Εἶναι μεγάλη πλὰξ ἐγχωρίου λίθου ὀρθογωνίου σχήματος μὲ γείσωμα προεξέχον εἰς τὸ ἄνω μέρος. Καὶ τὸ μὲν ἄνω ἥμισυ περίπου τῆς πλακὸς καταλαμβάνει εἰκὼν τῆς Παναγίας ἐν προστύπῳ ἀναγλύφῳ ἱσταμένης καὶ κρατούσης ἐπὶ τῆς δεξιᾶς χειρὸς τὸν Χριστὸν βρέφος. Ἡ ἀνάγλυφος εἰκὼν κεῖται ἐντὸς ἀψῖδος ἀποτελουμένης ἐκ δύο κιόνων, ἐφ' ὧν στηρίζεται καμάρα, τὴν ἀψῖδα δὲ περιθεῖ περιθώριον πλατὺ ἀνάγλυφον ποικιλτόν. Ἑκατέρωθεν τῆς Θεοτόκου κεῖται

Η ΚVΡΙΑ ΑΚΡШΤΗΡΙΑΝΗ

Τὸ κάτω ἥμισυ τῆς πλακὸς ἀποτελεῖ τετράγωνον σχεδὸν ἰσόπλευρον πλαισιούμενον ὑπὸ περιθωρίου ἀραβουργικοῦ, ἐντὸς δὲ εἶναι λελαξευμένη ἡ ἐπιγραφὴ ἐξ ὡραίων κεφαλαιωδῶν χαρακτήρων ἀρχαϊκοῦ σχήματος. Τὸ μὲν ὕψος τοῦ τετραγώνου τῆς ἐπιγραφῆς εἶναι ἓν μέτρον· τὸ δὲ πλάτος 0,90.

Ἴδε εἰκόνα ἀριθ. 4 καὶ 5. Ἔχει δὲ οὕτω μικροῖς γράμμασιν·

Ὁ τῆς Μονῆς προστάτης
Οὔρεος αἰπυτάτοιο, Κόρη, λᾶαν δίχα χειρῶν
Τμηθέντ' ἀφράστως δεξαμένη σὺ μόνη
Ἵλαθ' ἀποιχομένοις ἱκέταις σοῖς ἠδὲ παροῦσι
Νῦν τε καὶ ἐσσομένοις ἀζομένοις σε ὅλως.
Ταύταν ἐκ κραδίης αἰτῶ χάριν ὡς πολύμοχθος
Παντόγαλος Γαβριὴλ, Παρθενικὴ Μαρίη,
Κοὐ μόνος αὐτὰρ ἅπαντες ἀολλέες ἄζυγες ἁγνὴ
Κύπτοντες κατὰ γῆς σ' ἀντιβολοῦμεν πάντες.
Νῦν δέ τι ἐλπωρὴ μερόπων, Μαρίη ἐρατεινή,
Δέχνυσο καὶ ἡμῶν ψυχοσόους τε μόγους.
Ἀπόκρισις
Εὐμενέτειρα πέλω καὶ ἔσσομαι ὑμετέροισι
Μόχθοις υἱὸν ἐμὸν πάντοτε λισσομένη.

Ἡ ἐπιγραφὴ ἐδημοσιεύθη κατὰ πρῶτον ὑπὸ τοῦ Spratt Travels in Crete vol. II. p. 429 καὶ 430 ἀντιγραφεῖσα ὀρθῶς πλὴν τοῦ τελευταίου στίχου τοῦ πρώτου μέρους ἔνθα ἀνέγνωσεν ἐσφαλμένως·

δείκνυο καὶ ἡμῶν εὖχος ὅλους τε μόγους
ἀντὶ τοῦ ὀρθοῦ δέχνυο καὶ ἡμῶν ψυχοσόοις τε μόγους.

Ἐπίσης δὲν κατενόησε καὶ τοὺς δύο πρώτους στίχους λέγων, ὅτι εὑρίσκει αὐτοὺς σκοτεινοὺς καὶ ὑποθέτων ὅτι ὁ κτήτωρ θὰ ἐσώθη ποτὲ ὑπὸ τῆς Παναγίας ἀπὸ λίθου καταπεσόντος. Ὀρθῶς ὅμως παρατηρεῖ, ὅτι τὸ εἰς τὸ τέλος τοῦ τετάρτου ἐλεγειακοῦ διστίχου ἐπίθετον πάντες ταράττει τὸ μέτρον καὶ ὅτι ὀρθότερον θὰ ἔκειτο τὸ ὁμοῦ, ὃ καὶ ἀποκαθιστῶ ἐν τῷ κειμένῳ.

Τὴν ἐπιγραφὴν ἐδημοσίευσεν τὸ δεύτερον καὶ ἡρμήνευσεν ὀρθῶς ὁ σοφὸς καθηγητὴς τοῦ Ἑλλ. Πανεπιστημίου Γεώργιος Χατζιδάκις (Ἀθηνᾶς Τομ. 8 σελ. 140) διαλαβὼν καὶ περὶ τῶν διαφόρων διαλεκτικῶν τύπων τῶν ἐγκατεσπαρμένων ἐν αὐτῇ. Ἡ ἔννοια τῆς ἐπιγραφῆς εἶναι αὕτη. Ὁ τῆς Μονῆς προστάτης (κτήτωρ) Γαβριὴλ Παντόγαλος (πιθανώτατα καὶ ἡγούμενος τῆς Μονῆς) ἐπικαλεῖται μετὰ τῶν ἄλλων συμμοναχῶν ὑπὲρ τῶν ἀποθανόντων, ζώντων καὶ γενησομένων τὴν βοήθειαν τῆς Θεοτόκου (εἰς ἣν ἀφιερώθη ἡ Μονή), ἥτις ἐδέχθη τὸν ἀποσχισθέντα ἐκ τοῦ ὄρους βράχον ἄνευ χειρῶν (ἤτοι συνέλαβεν ἀσπόρως τὸν Χριστόν) (1). Ἡ δὲ Θεοτόκος ἐν τῇ ἀποκρίσει ἐκφράζει τὴν εὐμένειάν της καὶ ὑπισχνεῖται νὰ λιτανεύῃ πάντοτε τὸν υἱὸν ὑπὲρ αὐτῶν.

Ἡ ἐπιγραφὴ συνίσταται ἀπὸ ἓξ ἐλεγειακὰ δίστιχα (πέντε ἐν τῇ δεήσει καὶ ἓν ἐν τῇ ἀποκρίσει) ἀρκετὰ ἐπιτυχῆ ὑπό τε γλωσσικὴν καὶ μετρικὴν ἔποψιν, ἀποδεικνύει δὲ τὸν ποιητὴν ἄνδρα λόγιον, ὅστις ἴσως ἦτο αὐτὸς ὁ τῆς Μονῆς προστάτης Γαβριὴλ Παντόγαλος. Ὅτι δὲ τοιοῦτοι κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην ὑπῆρχον ἐν Κρήτῃ εἶναι γνωστὸν ἐκ τῆς ἱστορίας τῶν γραμμάτων. Πολυάριθμοι ἦσαν οἱ Κρῆτες οἱ ὁποῖοι κατὰ τοὺς δύο τελευταίους αἰῶνας τῆς ἐν Κρήτῃ Ἑνετοκρατίας, ἀφ' οὗ ἐμάνθανον τὰ ἐγκύκλια μαθήματα ἐν τῇ πατρίδι, μετέβαινον κατόπιν εἰς Ἑνετίαν καὶ Ἰταλίαν πρὸς εὐρυτέρας σπουδὰς

(1) Κατὰ τὴν παρὰ Δανιὴλ προφητείαν Β 31-36 καὶ 45.

μάλιστα εἰς τὰ γυμνάσια τοῦ Παταβίου καὶ τῆς Ῥώμης, ὁπόθεν ἐπιστρέφοντες εἶτα εἰς τὴν πατρίδα διέπρεπον ἐπὶ μαθήσει καὶ παιδείᾳ καὶ ἄλλους ἐδίδασκον. Εἰς τὰ δύο ταῦτα Γυμνάσια τῆς Ἰταλίας (ἰσοδύναμα πρὸς τὰ σημερινὰ Πανεπιστήμια, ἀφ' οὗ ἐδιδάσκοντο Φιλοσοφικά, Μαθηματικαὶ καὶ Φυσικαὶ ἐπιστῆμαι, ἡ Ἰατρική, Θεολογία καὶ Δίκαιον) εἶχον συστηθῇ καὶ ὑποτροφίαι χάριν τῶν ἀπόρων (1). Ἐκ τῶν οὕτως παιδευθέντων ἄλλοι μὲν καταταssόμενοι εἰς τὸν Κλῆρον κατελάμβανον τὰ ἀνώτερα ἀξιώματα τὰ ἐπιτρεπόμενα εἰς Ὀρθοδόξους π. χ. τὰς Ἡγουμενείας τῶν πλουσίων Μονῶν τῆς Κρήτης, ἄλλοι δὲ ἀποδημοῦντες εὕρισκον εὐρύτερον στάδιον δόξης καὶ ὑπεροχῆς εἴτε ἐν ἐκκλησιαστικοῖς ἀξιώμασιν, π. χ. ὁ Πάπας Ἀλέξανδρος ὁ Ε', ὁ Μελέτιος ὁ Πηγᾶς, ὁ Κύριλλος ὁ Λούκαρις καὶ ἄλλοι πολλοί, εἴτε ἐπεδίδοντο εἰς τὴν καλλιέργειαν τῶν γραμμάτων καὶ τὴν ἔκδοσιν τῶν Ἑλλήνων καὶ Λατίνων συγγραφέων.

Χρονολογίαν ἡ ἐπιγραφὴ δὲν φέρει, ἀλλ' αὕτη θὰ διαλευκανθῇ ἐκ τῆς ἄλλης ἐπιγραφῆς τῆς δημοσιευομένης κατωτέρω, ἥτις φέρει χρονολογίαν.

Εἰς τὸν αὐτὸν τοῖχον τῆς ἐκκλησίας καὶ παραπλεύρως τῆς προηγουμένης εἶναι ἐντετοιχισμένη νῦν ἄλλη ἐπιγραφὴ ἐπὶ πλακὸς ὁμοίου λίθου καὶ μὲ χαρακτῆρας τοὺς αὐτούς. Ἡ ἐπιγραφὴ αὕτη εὑρέθη ὑπό τινος Ὀθωμανοῦ εἰς θέσιν «Ξενοτάφι» παρὰ τὸν Λιμένα Σητείας καὶ πλησίον τοῦ ναοῦ τοῦ Ἁγ. Κωνσταντίνου κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ 1898. Ἡ πλὰξ ἐκομίσθη εἰς τὸν Λιμένα, ὁπόθεν τῇ φροντίδι τοῦ Γάλλου Διοικητοῦ Chevalier καὶ τοῦ καθηγητοῦ κ. Ἀνδρέα Βουρδουμπάκι παρεδόθη εἰς τὸν ἡγούμενον τοῦ Τοπλοῦ καὶ ἐκτίσθη ἐκεῖ ὅπου εὑρίσκεται σήμερον. Ἡ πλὰξ περιβάλλεται ὑπὸ προεξέχοντος πλαισίου καὶ ἔχει μῆκος μὲν 0,85 ὕψος δὲ 0,67 μετὰ τοῦ περιθωρίου. Ἐδημοσιεύθη τὸ πρῶτον ὑπ' ἐμοῦ ἐν τῇ ἐφημερίδι «Ἐρεύνη» τῶν Χανίων εἰς τὸ φύλλον τῆς 9 Νοεμβρίου 1899. (Ἴδε εἰκόνα 5).

ΤΙΣΔΟΜΟΝΕΡΡΗΜΑΙΟΝΕΚΑΣΣΑΤΟΙΡΟΝΟΛΥΜΠΟΥ
ΤΙΣΠΟΤΕΔΩΚΕΤΟΣΗΝΚΑΛΛΕΣΙΝΑΓΛΑΙΗΝ
ΠΑΝΤΟΓΑΛΟΣΓΑΒΡΙΗΛΘΕΟΕΙΚΕΛΟΣΑΓΛΑΟΜΗΤΗΣ

(1) Ἴδε περὶ τοιαύτης ὑποτροφίας Κρητῶν νέων συσταθείσης ὑπὸ τοῦ Ἐπισκόπου Κισάμου Γερασίμου Παλαιόκαππα ἐμὴν διατριβὴν ἐν Ἀθηνᾶς Τόμῳ ΙΔ σελ. 312.

ΑΣΠΕΤΟΣΥΨΙΝΟΟΣΣΕΜΝΟΣΑΚΕΡΣΕΚΟΜΗΣ
ΟΙΟΣΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣΟΘΕΙΟΣΤΟΥΝΟΜΕΤΥΧΘΗ
ΕΝΘΑΔΟΠΗΘΕΙΗΕΥΧΟΜΕΘΕΥΣΕΒΙΗ ΝΗΣ
ΟΝΠΕΡΕΤΕΥΞΕΘΕΟΥΜΑΡΙΟΙΣΧΑΡΙΝΑΚΡΟΘΕΑΙ
ΠΑΥΛΑΝΤΩΝΠΑΤΕΡΩΝΕΜΜΕΝΕΣΑΙΔΙΟΝ
ΧΙΛΙΑΕΞΘΕΚΑΤΟΝΛΙΚΑΒΑΝΤΩΝΚΥΚΛΑΠΑΡΗΛΘΕ
ΚΑΙΔΕΚΑΧΕΝΝΕΑΜΗΝΕΒΔΟΜΣΕΞΦΑΕΩΝ
Ο

ἤτοι ἐν μεταγραφῇ

Τίς δόμον ἐρρημαῖον ἐκάσσατο ἱρὸν Ὀλύμπου
Τίς ποτε δῶκε τόσην κάλλεσιν ἀγλαΐην;
Παντόγαλος Γαβριὴλ θεοείκελος ἀγλαομήτης
Ἄσπετος ξὺψίνοος σεμνὸς ἀκερσεκόμης
Οἷος Κωνσταντῖνος ὁ θεῖος τοὔνομ' ἐτύχθη
Ἔνθαδ' ὅπη θείῃ εὐχόμεθ' εὐσεβίῃ
Ὅνπερ ἔτευξε Θεοῦ Μαρίοις (sic) χάριν Ἀκροθεαίνης
Παῦλαν τῶν πατέρων ἔμμεν ἐς ἀΐδιον
Χίλια ἒξ θ' ἑκατὸν Λικαβάντων κύκλα παρῆλθε
Καὶ δέκα χεννέα μὴν ἕβδομος ἓξ φαέων.

Ἡ ἐπιγραφὴ συνίσταται ἐκ πέντε ἐλεγειακῶν διστίχων καὶ εἶναι ἡ κτητορικὴ ἐπιγραφὴ τοῦ μετοχίου τῆς Μονῆς Παναγίας Ἀκρωτηριανῆς (Τοπλοῦ) Ἁγ. Κωνσταντίνου τοῦ κειμένου παρὰ τὴν πόλιν Σητείαν (νῦν Λιμένα Σητείας), τὸ ὁποῖον μετόχιον ἔκτισεν αὐτὸς ὁ κτήτωρ καὶ τῆς Μονῆς Γαβριὴλ Παντόγαλος.

Ἡ ἐπιγραφὴ ἐν μὲν τῷ πρώτῳ ἐλεγειακῷ διστίχῳ ἔχει τὴν ἐρώτησιν τίς τὴν περικαλλῆ ταύτην Μονὴν τὴν τῷ Θεῷ ἀφιερωμένην ἔκτισεν; Οἱ ἀκόλουθοι στίχοι δίδουσι τὴν ἀπάντησιν, ὅτι κτήτωρ εἶναι ὁ θεῖος καὶ σεμνὸς μοναχὸς Γαβριὴλ Παντόγαλος, ὅστις κτίσας αὐτὴν χάριν τῆς Παναγίας Ἀκρωτηριανῆς διὰ τὴν ἀνάπαυσιν τῶν γονέων του ἔδωκεν εἰς αὐτὴν τὸ ὄνομα τοῦ Θείου Κωνσταντίνου. Ἐγένετο ἡ ἵδρυσις τῆς Μονῆς τῷ ἔτει 1619.

Ἡ ὑπὸ μετρικὴν μὲν ἔποψιν ἐξεταζομένη ἡ ἐπιγραφὴ εἶναι όπωσδήποτε [illegible]λογος, ὑπὸ γλωσσικὴν δὲ ἔχει σφάλματά τινα, π. χ. τὸ Λικά-

μάλιστα εἰς τὰ γυμνάσια τοῦ Παταβίου καὶ τῆς Ῥώμης, ὁπόθεν ἐπιστρέφοντες εἶτα εἰς τὴν πατρίδα διέπρεπον ἐπὶ μαθήσει καὶ παιδείᾳ καὶ ἄλλους ἐδίδασκον. Εἰς τὰ δύο ταῦτα Γυμνάσια τῆς Ἰταλίας (ἰσοδύναμα πρὸς τὰ σημερινὰ Πανεπιστήμια, ἀφ' οὗ ἐδιδάσκοντο Φιλοσοφικά, Μαθηματικαὶ καὶ Φυσικαὶ ἐπιστῆμαι, ἡ Ἰατρική, Θεολογία καὶ Δίκαιον) εἶχον συστηθῇ καὶ ὑποτροφίαι χάριν τῶν ἀπόρων (1). Ἐκ τῶν οὕτως παιδευθέντων ἄλλοι μὲν κατατασσόμενοι εἰς τὸν Κλῆρον κατελάμβανον τὰ ἀνώτερα ἀξιώματα τὰ ἐπιτρεπόμενα εἰς Ὀρθοδόξους π. χ. τὰς Ἡγουμενείας τῶν πλουσίων Μονῶν τῆς Κρήτης, ἄλλοι δὲ ἀποδημοῦντες εὕρισκον εὐρύτερον στάδιον δόξης καὶ ὑπεροχῆς εἴτε ἐν ἐκκλησιαστικοῖς ἀξιώμασιν, π. χ. ὁ Πάπας Ἀλέξανδρος ὁ Ε', ὁ Μελέτιος ὁ Πηγᾶς, ὁ Κύριλλος ὁ Λούκαρις καὶ ἄλλοι πολλοί, εἴτε ἐπεδίδοντο εἰς τὴν καλλιέργειαν τῶν γραμμάτων καὶ τὴν ἔκδοσιν τῶν Ἑλλήνων καὶ Λατίνων συγγραφέων.

Χρονολογίαν ἡ ἐπιγραφὴ δὲν φέρει, ἀλλ' αὕτη θὰ διαλευκανθῇ ἐκ τῆς ἄλλης ἐπιγραφῆς τῆς δημοσιευομένης κατωτέρω, ἥτις φέρει χρονολογίαν.

Εἰς τὸν αὐτὸν τοῖχον τῆς ἐκκλησίας καὶ παραπλεύρως τῆς προηγουμένης εἶναι ἐντετοιχισμένη νῦν ἄλλη ἐπιγραφὴ ἐπὶ πλακὸς ὁμοίου λίθου καὶ μὲ χαρακτῆρας τοὺς αὐτούς. Ἡ ἐπιγραφὴ αὕτη εὑρέθη ὑπό τινος Ὀθωμανοῦ εἰς θέσιν «Ξενοτάφι» παρὰ τὸν Λιμένα Σητείας καὶ πλησίον τοῦ ναοῦ τοῦ Ἁγ. Κωνσταντίνου κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ 1898. Ἡ πλὰξ ἐκομίσθη εἰς τὸν Λιμένα, ὁπόθεν τῇ φροντίδι τοῦ Γάλλου Διοικητοῦ Chevalier καὶ τοῦ καθηγητοῦ κ. Ἀνδρέα Βουρδουμπάκι παρεδόθη εἰς τὸν ἡγούμενον τοῦ Τοπλοῦ καὶ ἐκτίσθη ἐκεῖ ὅπου εὑρίσκεται σήμερον. Ἡ πλὰξ περιβάλλεται ὑπὸ προεξέχοντος πλαισίου καὶ ἔχει μῆκος μὲν 0,85 ὕψος δὲ 0,67 μετὰ τοῦ περιθωρίου. Ἐδημοσιεύθη τὸ πρῶτον ὑπ' ἐμοῦ ἐν τῇ ἐφημερίδι «Ἐρεύνη» τῶν Χανίων εἰς τὸ φύλλον τῆς 9 Νοεμβρίου 1899. (Ἴδε εἰκόνα 5).

ΤΙΣΔΟΜΟΝΕΡΡΗΜΑΙΟΝΕΚΑΣΣΑΤΟΙΡΟΝΟΛΥΜΠΟΥ
ΤΙΣΠΟΤΕΔΩΚΕΤΟΣΗΝΚΑΛΛΕΣΙΝΑΓΛΑΙΗΝ
ΠΑΝΤΟΓΑΛΟΣΓΑΒΡΙΗΛΘΕΟΕΙΚΕΛΟΣΑΓΛΑΟΜΗΤΗΣ

(1) Ἴδε περὶ τοιαύτης ὑποτροφίας Κρητῶν νέων συσταθείσης ὑπὸ τοῦ Ἐπισκόπου Κισάμου Γερασίμου Παλαιόκαππα ἐμὴν διατριβὴν ἐν Ἀθηνᾶς Τόμῳ ΙΔ σελ. 312.

ΑΣΠΕΤΟΣΥΨΙΝΟΟΣΣΕΜΝΟΣΑΚΕΡΣΕΚΟΜΗΣ
ΟΙΟΣΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣΟΘΕΙΟΣΤΟΥΝΟΜΕΤΥΧΘΗ
ΕΝΘΑΔΟΠΗΘΕΙΗΕΥΧΟΜΕΘΕΥΣΕΒΙΗ ΝΗΣ
ΟΝΠΕΡΕΤΕΥΞΕΘΕΟΥΜΑΡΙΟΙΣΧΑΡΙΝΑΚΡΟΘΕΑΙ
ΠΑΥΛΑΝΤΩΝΠΑΤΕΡΩΝΕΜΜΕΝΕΣΑΙΔΙΟΝ
ΧΙΛΙΑΕΞΘΕΚΑΤΟΝΛΙΚΑΒΑΝΤΩΝΚΥΚΛΑΠΑΡΗΛΘΕ
ΚΑΙΔΕΚΑΧΕΝΝΕΑΜΗΝΕΒΔΟΜΣΕΞΦΑΕΩΝ
Ο

ἤτοι ἐν μεταγραφῇ

Τίς δόμον ἐρρημαῖον ἐκάσσατο ἱρὸν Ὀλύμπου
Τίς ποτε δῶκε τόσην κάλλεσιν ἀγλαΐην;
Παντόγαλος Γαβριὴλ θεοείκελος ἀγλαομήτης
Ἄσπετος ξὺψίνοος σεμνὸς ἀκερσεκόμης
Οἷος Κωνσταντῖνος ὁ θεῖος τοὔνομ' ἐτύχθη
Ἐνθαδ' ὅπῃ θείῃ εὐχόμεθ' εὐσεβίῃ
Ὅνπερ ἔτευξε Θεοῦ Μαρίοις (sic) χάριν Ἀκροθεαίνης
Παῦλαν τῶν πατέρων ἔμμεν ἐς ἀΐδιον
Χίλια ἓξ θ' ἑκατὸν Λικαβάντων κύκλα παρῆλθε
Καὶ δέκα χεννέα μὴν ἕβδομος ἓξ φαέων.

Ἡ ἐπιγραφὴ συνίσταται ἐκ πέντε ἐλεγειακῶν διστίχων καὶ εἶναι ἡ κτητορικὴ ἐπιγραφὴ τοῦ μετοχίου τῆς Μονῆς Παναγίας Ἀκρωτηριανῆς (Τοπλοῦ) Ἁγ. Κωνσταντίνου τοῦ κειμένου παρὰ τὴν πόλιν Σητείαν (νῦν Λιμένα Σητείας), τὸ ὁποῖον μετόχιον ἔκτισεν αὐτὸς ὁ κτήτωρ καὶ τῆς Μονῆς Γαβριὴλ Παντόγαλος.

Ἡ ἐπιγραφὴ ἐν μὲν τῷ πρώτῳ ἐλεγειακῷ διστίχῳ ἔχει τὴν ἐρώτησιν τίς τὴν περικαλλῆ ταύτην Μονὴν τὴν τῷ Θεῷ ἀφιερωμένην ἔκτισεν; Οἱ ἀκόλουθοι στίχοι δίδουσι τὴν ἀπάντησιν, ὅτι κτήτωρ εἶναι ὁ θεῖος καὶ σεμνὸς μοναχὸς Γαβριὴλ Παντόγαλος, ὅστις κτίσας αὐτὴν χάριν τῆς Παναγίας Ἀκρωτηριανῆς διὰ τὴν ἀνάπαυσιν τῶν γο-‚υ ἔδωκεν εἰς αὐτὴν τὸ ὄνομα τοῦ Θείου Κωνσταντίνου. Ἐγέ-ι ἡ ἵδρυσις τῆς Μονῆς τῷ ἔτει 1619.

ὑπὸ μετρικὴν μὲν ἔποψιν ἐξεταζομένη ἡ ἐπιγραφὴ εἶναι ὀπωψογος, ὑπὸ γλωσσικὴν δὲ ἔχει σφάλματά τινα, π.χ. τὸ Λικά-

δας ἐν τῷ προτελευταίῳ στίχῳ καὶ τὸ Μαρίοις ὡς γενικὴν πτῶσιν ἀγνοῶ διὰ ποῖον λόγον γραφὲν οὕτως. Ἐδιπλασίασε χάριν τοῦ μέτρου τὸ ρ τοῦ ἐρημαῖος. Πρὸς τούτοις παρατηρῶ τὰ ἑξῆς· ἐσχημάτισεν καινοφανῆ ἀόριστον τοῦ ποιητικοῦ καίνυμι τὸ ἐκάσσατο ἐπὶ τῆς σημασίας τοῦ συνήθους ἐν ταῖς κτητορικαῖς ἐπιγραφαῖς ἀνεκαίνισεν (!). Ὁ ἐρρημαῖος δόμος εἶναι ποιητικὴ ἔκφρασις τῆς λέξεως Μονῆς. Τὰ κοσμητικὰ ἐπίθετα τοῦ κτήτορος ἀγλαομήτης, ἄσπετος, ὑψίνοος, σεμνὸς ἀκερσεκόμης εἶναι Ὁμηρικὰ καὶ ποιητικά, τὸ δὲ τελευταῖον ἀκερσεκόμης καὶ ἐνταῦθα καὶ συχνὰ ἐν τῇ Βυζαντιακῇ γραμματείᾳ ἔχει τὴν εἰδικὴν σημασίαν τῆς δηλώσεως τοῦ μοναχὸς (ἐπειδὴ οὗτοι δὲν κείρουσι τὴν κόμην). Ἀκροθέαινα ἔχει τὴν διπλῆν σημασίαν νὰ δηλοῖ καὶ τὴν ὑψίστην Θεὰν καὶ τὴν ἐν τῇ ἄκρᾳ τῆς Κρήτης (Ἀκρωτηρίῳ) λατρευομένην τὴν Ἀκρωτηριανήν. Ἡ ἐν τῷ τέλει τῆς ἐπιγραφῆς χρονολογία εἶναι ἐκπεφρασμένη κατὰ τρόπον παράδοξον. Τὸ Χίλια ἓξ θ' ἑκατὸν σημαίνει χίλια ἑξακόσια. Λυκαβάντες εἶναι γνωστὸν ὅτι ἐκαλοῦντο καὶ παρὰ τοῖς ἀρχαίοις ἰδίᾳ ὅμως παρὰ τοῖς μεταγενεστέροις τὰ ἔτη. Καὶ ἐν τούτοις ὁ ἀλλόκοτος αὐτὸς τρόπος τῆς χρονολογίας δὲν εἶναι πρωτοφανὴς οὐδ' ἐξευρέθη φαίνεται ὑπὸ τοῦ ποιητοῦ τῆς ἐπιγραφῆς ταύτης, ἀφ' οὗ εὗρον αὐτὸν ἐντελῶς σχεδὸν ὅμοιον ἐν Σάθᾳ Νεοελλ. Φιλολογία σελ. 295, παρὰ Ἀλεξάνδρῳ Χαρωνιάδῃ Ἱερομονάχῳ Κρητικῷ οὕτως

Χίλια ἓξ θ' ἑκατὸν Λυκαβάντων κύκλα παρῆλθε
καὶ τρία, μὴν ἔνατος εἰκοσιὲξ φαέων (1603).

Ἐπειδὴ δὲ ἡ χρονολογία αὕτη εἶναι ἀρχαιοτέρα κατὰ δεκαὲξ ἔτη τῆς ἐν τῇ ἡμετέρᾳ ἐπιγραφῇ ἕπεται ὅτι ἡ τοῦ Χαρωνιάδου ἐχρησίμευσεν ὡς ὑπόδειγμα εἰς τὸν ποιητὴν τῆς ἡμετέρας ἐπιγραφῆς ἤ, ὅπερ οὐχὶ ἀπίθανον, ἀμφότεροι ἐμιμήθησαν ἄλλο ἀρχαιότερον παράδειγμα.

Ἀμφιβολία μοι ὑπολείπεται περὶ τοῦ μηνός· διότι λέγεται μ[illegible] ὁ μὴν ἕβδομος· ἀλλὰ ποῖος ἦτο ὁ ἕβδομος μὴν κατὰ τὴν ἐποχὴν τ[illegible] την, ἀφ' οὗ οἱ μὲν Βυζαντῖνοι ἤρχιζον τὸ ἔτος τὸν Σεπτέμβριον, [illegible] ἄλλοι Εὐρωπαῖοι ὅπως ἡμεῖς σήμερον τὸν Ἰανουάριον, οἱ δὲ ἐν Κρ[illegible]

δεσπόζοντες Ἑνετοὶ τὸν Μάρτιον (1); Πιθανώτερόν μοι φαίνεται ὅτι ὁ γράψας τὴν χρονολογίαν ταύτην εἶχεν ὑπ' ὄψει του τὸ Ἑνετικὸν Καλενδάριον, ἀφ' οὗ κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην καὶ κατὰ πολλὰ ἄλλα τὸ ἐγχώριον στοιχεῖον εἶχε προσαρμοσθῆ πρὸς τὰ ἔθη τῶν κρατούντων, ἀπὸ πολλοῦ δὲ εἶχε παύσει πᾶσα ἀντίδρασις κατ' αὐτῶν. Ἂν οὕτως ἔχῃ, μὴν ἕβδομος εἶναι ὁ Σεπτέμβριος καὶ οὕτω συμπίπτει καὶ πρὸς τὴν τάξιν τοῦ μηνὸς (Septembris = Ἕβδομος), ἣν ἔδωκαν οἱ ἀρχαῖοι Ῥωμαῖοι εἰς αὐτὸν ὡς ἕβδομον κατὰ τὴν τάξιν ἐν τῷ ἐνιαυτῷ τοῦ Καλενδαρίου αὐτῶν, ὃς ἐπίσης ἤρχιζε τὸν Μάρτιον.

Ἀφ' οὗ τὸ μετόχιον Ἁγ. Κωνσταντῖνος κατὰ τὴν ἐπιγραφὴν ταύτην ἐκτίσθη τῷ 1619 ὑπὸ τοῦ Γαβριὴλ Παντογάλου, ὁ ἴδιος δὲ οὗτος ἀναφέρεται καὶ ἐν τῇ ἐπιγραφῇ τῆς Μονῆς ὡς κτήτωρ (προστάτης), ἕπεται ὅτι ἡ ἐπιγραφὴ αὕτη καὶ ἡ ἀνακαίνισις τῆς Μονῆς θὰ ἔγινεν ὀλίγον πρότερον, δηλ. τὸ πολὺ κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ 17 αἰῶνος. Καὶ εἶναι μὲν πιθανὸν ὅτι ὑπῆρχε Μονή τις ἀρχαιοτέρα εἰς τὸ αὐτὸ μέρος καὶ ὅτι ὁ Γαβριὴλ Παντόγαλος ἦτο μόνον ἀνακαινιστής, ἀλλὰ πάντοτε ὅ,τι σήμερον σώζεται καὶ φαίνεται ἐν τῇ Μονῇ καὶ ὁμοῦ καὶ ἡ ἐπιγραφὴ προέρχονται ἐκ τῆς ἀνακαινίσεως τοῦ Παντογάλου τῆς γενομένης κατὰ τὸ ἔτος 1600 ἢ ὀλίγα ἔτη μετὰ ταῦτα.

Εἰς τὸ ὑπέρθυρον κέλλης ἀριστερᾷ τῷ εἰσερχομένῳ εἰς τὴν ἐξωτερικὴν αὐλὴν τῆς Μονῆς εὑρίσκονται λελαξευμένα μεγάλοις γράμμασι

ΕΙϹ ΔΟΧΗΝ ΤΩΝ ΠΡΟϹΕΡΧΟΜΕΝѠΝ

εἰς δοχὴν τῶν προσερχομένων ἤτοι πρὸς ὑποδοχὴν τῶν ξένων τῶν ἐρχομένων εἰς τὴν Μονὴν ἦτο προωρισμένη ἡ κέλλα αὕτη. Εἶναι γνωστὴ ἡ λέξις δοχὴ παρὰ τοῖς Βυζαντινοῖς ἐπὶ τῆς σημασίας ταύτης.

Ἐν τῇ Μονῇ φυλάσσεται Εὐαγγέλιον ἀργυρόδετον ἔχον ἔμπροσθεν μὲν τὴν Σταύρωσιν ἔκκρουστον ἐπὶ πλακὸς ἀργυρᾶς, εἰς δὲ τὰς τέσσαρας γωνίας κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον τοὺς τέσσαρας Εὐαγγελιστάς, ὄπισθεν δὲ τὴν Ἀνάστασιν καὶ τοὺς τέσσαρας προφήτας Δαυίδ, Σολομῶντα, Ἡσαΐαν καὶ Ἀβακούμ. Κάτω τῆς Σταυρώσεως πλὰξ ἀρ-

(1) Τοῦτο πρέπει νὰ ἔχωσι καλῶς ὑπ' ὄψει οἱ ἀναγινώσκοντες ἔγγραφα Ἑνετικά, ὅτι ἄλλως πολλάκις θὰ ὑποπέσωσιν εἰς χρονολογικὰ σφάλματα.

γυρᾶ, ἐφ' ἧς εἶναι κεχαραγμένα τὰ ἑξῆς εἰς λεπτὰ κεφαλαιώδη γράμματα Βυζαντιακά.

«Δέσποινα σῶζε ἐκ βλάβης ἐναντίον τὸν Ἐμμανοὴλ Κορνάρον καὶ συμβίαν οἱ τῇ Μονῇ σου δωρεὰν δόντες τόδε ,αωη'». (1808)

Ἡ Μονὴ κατέχει δύο σταυροὺς διαλίθους ὧν ὁ μὲν πυρὴν ξύλινος φέρων διὰ λεπτοτάτης τορευτικῆς ἐργασίας εἰκονισμένας σκηνὰς τῆς Νέας Διαθήκης, ἡ δὲ δισκοειδὴς βάσις τοῦ ποδὸς καὶ τὰ ἐπικαλύμματα εἶναι χρυσᾶ. Ὁ εἷς τῶν σταυρῶν φέρει πέριξ εἰς τὴν δισκοειδῆ βάσιν τὰ ἑξῆς εἰς λεπτὰ κεφαλαιώδη γράμματα

† Κτῆμα ὅς πέλει θύτου Μιχαήλου ἀφωσιωθεὶς Μονῇ Ἀκροτηρίου ἐπεὶ ἡγουμενείας Γεπληνι (;) τοῦ Πότμου ΑΨϘΕ † (1795)

Τὸ ὄνομα τοῦ Ἡγουμένου μοὶ μένει ἀσαφές· ἴσως γρ. Γε. Πλήνι.

Ὁ ἄλλος σταυρὸς φέρει εἰς τὴν περιφέρειαν τῆς δισκοειδοῦς βάσεως τοῦ ποδὸς ἐκ τοῦ ὀπισθίου μέρους κεχαραγμένην τὴν ἐπιγραφήν·

1768 Η ϹΟΦΙΤѠϹ ΤΟΥ ΜΑΝΟΛΙ

Ἐν τῇ Μονῇ ὑπάρχει μεγάλη εἰκὼν ἐν τῇ εἰκονοστάσει λεπτοτάτης καὶ πολυπλόκου ἐργασίας ἑρμηνεύουσα τὰς σκηνὰς τοῦ Μέγας εἶ Κύριε. Εἰς τὸ κάτω μέρος τῆς εἰκόνος φέρονται τὰ ἑξῆς μεγάλοις κεφαλαιώδεσιν Βυζαντιακοῖς γράμμασιν.

Ἰωάννου πόνημα Κορνάρου εἰς τοὺς 25 χρόνους τῆς ἡλυκύας, δηὰ συνδρομῆς δὲ τοῦ πανοσιωτάτου κυρίου κυρίου Παρθενίου ἱερομονάχου ἡγουμένου τὸ ἐπίκλην Καφοῦρος εἰς τὸν πέμπτον χρόνον τῆς ἡγουμενίας αὐτοῦ ,αψο' (1770).

Ἡ οἰκογένεια τῶν Κορνάρων εἶναι γνωστὴ ἐπὶ Ἑνετοκρατίας μά-

λιστα ἕνεκα τοῦ ποιητοῦ τοῦ Ἐρωτοκρίτου Βιτζέντζου Κορνάρου (ἴδε Γιάνναρη μελέτην «περὶ Ἐρωτοκρίτου καὶ τοῦ ποιητοῦ αὐτοῦ Ἀθήνησι 1889») λαβοῦσα τὸ ὄνομα ἐκ τοῦ Ἑνετικοῦ *Corner* (Λατ. Cornelius), σῴζεται δὲ τὸ ἐπώνυμον καὶ μέχρι σήμερον ἐν Σητείᾳ καὶ ἀλλαχοῦ τῆς Κρήτης. Τὸ Καφοῦρος σώζεται ὡς ὄνομα μικρᾶς κώμης τῆς Κυδωνίας ἐν τῷ δήμῳ Πύργου-Ψηλονέρου.

Εἰς τὸ στενὸν μέρος ξυλίνης θήκης σταυροῦ εἶναι διὰ μεγάλων γραμμάτων ἀναγλύφων τὰ ἑξῆς·

Τῷ Θεοφιλεστάτῳ καὶ Θεοπροβλήτῳ κυρίῳ κυρ Ἰωσὴφ Σητήας ὑπόδουλος Μηχαὴλ Μαστροκωνσταντουλάκης ἐκ κώμης Κεφαλᾶ.

Ἡ κώμη Κεφαλᾶς κεῖται ἐν Ἀποκορώνῳ.

Μονὴ Παναγίας Φανερωμένης ἢ Τράχηλας (1). Μίαν καὶ ἡμίσειαν ὥραν ΒΔ τοῦ Λιμένος Σητείας. Τὸ ἐπίθετον τῆς Παναγίας Φανερωμένη καὶ ἐνταῦθα καὶ πανταχοῦ ὅπου εὑρίσκεται ἔχει τὴν ἀρχὴν ἐξ ἀρχαίας εἰκόνος φανερωθείσης, ὡς πιστεύεται, ὑπ' αὐτῆς τῆς Θεοτόκου δι' ὀνείρου ἢ ἄλλως πως, δι' ὃ καὶ διατηρεῖται μετὰ σεβασμοῦ καὶ τὸ μέρος τῆς φανερώσεως καὶ ἐπιμελῶς φυλάσσεται, ὡς συμβαίνει καὶ ἐν τῇ Μονῇ ταύτῃ καὶ ἀλλαχοῦ.

Ἐν τῇ προσόψει τοῦ ναοῦ εἰς ὕψος 3.50 μέτρων ἀπὸ τοῦ ἐδάφους εἶναι ἐντετειχισμένη μαρμαρίνη πλὰξ περιβαλλομένη ὑπὸ κοσμηματικοῦ περιθωρίου φέρουσα τὴν κτητορικὴν τῆς Μονῆς ἐπιγραφὴν καλῶς διατηρουμένην. Μῆκος 0,55, ὕψος 0,35 πλὴν τοῦ πλαισίου ἔχοντος πλάτος 0,08.

Εἰκὼν 6 ἐκ τοῦ ἀποτυπώματος.

Τίς τάδε ἔργματα ποικιλόκοσμά τε ἀγλαόεντα
ἀζόμενα Μαρίης ἐνθάδε εἰργάσατο;
Τίς νέον ῳκοδόμησεν ἱερὸν ἐπ' ὄρους πολύφαιδρον
τίς πολυεύπνοον δὲ ἄλσος ἔθηκε μέγα;

(1) Τὸ ἀποτύπωμα τῆς ἐπιγραφῆς καὶ τὰς ἄλλας πληροφορίας μοι παρέσχεν μετ' στῆς προθυμίας ὁ ἐμὸς φίλος καὶ μαθητὴς Νικόλαος Ι. Παππαδάκις ἑλληνοδιδάλος ἐν Λιμένι Σητείας.

Γεννάδιος γεραρὸς γηρεὸς ὁ γεννάδας ὄντως
ἑξηκονταέτης μειλίχιος γαλερός.
Ἰωαννίκιος μὲν κτήτωρ πρότερον αὐτοῦ
ὁ δέ γε ἄσπετα, ἣν κρέσσον' ἔτευξε σαφῶς:
Τῷ δὲ συναρρωγοὶ Νικόδημος Ἰωαννίκιος
ἄρχει γὰρ τούτων ἐμμενέως λιγυρῶς.
Αἰαὶ οὖν τριτάλαινα μονὴ πόθεν ἢ ποτ' ἄρ' ἕξεις
ἀστέρα σοῖς κάλποις τοῖον ἔχοντα φάος;

Πλαγίως δὲ δεξιὰ εὕρηται ἡ χρονολογία οὕτως

Κατὰ τὸ ͵αχκδ' ἔτος τὸ σωτήριον ἐν μηνὶ Ἰουνίω ι'.

Ἡ ἐπιγραφὴ ἀποτελεῖται ἀπὸ 6 ἐλεγεῖα κατὰ τὸ ἀρχαῖον μέτρον καὶ εἰς γλῶσσαν ἀρχαϊκήν, ἥτις δὲν στερεῖται μὲν ἁμαρτημάτων καὶ περὶ τὴν λέξιν καὶ τὴν σύνταξιν, ἀλλ' ὅπως δήποτε δεικνύει ἄνδρα ἐγκρατῆ τῆς ἀρχαίας φωνῆς. Ἄδηλον ἂν ἦτό τις τῶν ἐν τῇ Μονῇ ἀσκουμένων πατέρων ἢ ἄλλος τις.

Διὰ τὴν ἑρμηνείαν καὶ ἀκριβῆ κατανόησιν τῆς ἐπιγραφῆς παρατηρῶ τὰ ἑξῆς. Ἡ γενικὴ ἔννοια τῆς ἐπιγραφῆς εἶναι αὕτη. Πρῶτος μὲν κτήτωρ τῆς Μονῆς ὑπῆρξεν ὁ Ἰωαννίκιος, ὕστερον ὅμως ὁ Γεννάδιος ἡγούμενος τῆς Μονῆς βοηθούμενος καὶ ὑπὸ τῶν δύο ὑπ' αὐτὸν μοναχῶν Νικοδήμου καὶ Ἰωαννικίου ἐπετέλεσεν ἐν αὐτῇ ἔργα πολὺ ἀνώτερα οἰκοδομήσας νέον ναὸν καὶ κοσμήσας αὐτόν, φυτεύσας δὲ καὶ μέγα ἄλσος, δι' ὃ εἶναι ἀμφίβολον ἂν ἡ πολυπαθὴς Μονὴ εὕρῃ ποτε δεύτερον ὅμοιον λαμπρὸν μοναχόν.

Ἔργματα ποικιλόκοσμά τε ἀγλαόεντα ἀζόμενα Μαρίης εἶναι τὰ ποικίλα καὶ λαμπρὰ ἔργα τὰ πρὸς τιμὴν τῆς Θεοτόκου ποιηθέντα ὑπὸ τοῦ Γενναδίου. Πολυεύπνουν δὲ ἄλσος εἶναι ἅπαξ εἰρημένον καὶ δηλοῖ δάσος, ἀφ' οὗ πολλαὶ εὐώδεις πνοαὶ γίνονται. Ἡ φύτευσις δάσους εἶναι ἀξιοσημείωτον γεγονὸς διὰ τοὺς χρόνους τούτους καὶ δεικνύει τὴν ἔμφυτον τοῦ Γενναδίου καλαισθησίαν καὶ τὴν ὑγιᾶ ἀντίληψιν εἰς ἐπαρχίαν ἀκριβῶς, ἧς τὰ βουνὰ σήμερον τοὐλάχιστον παρουσιάζονται ἐντελῶς ψιλά. Ἡ φράσις ὁ δέ γε ἄσπετα ἣν κρέσσονα ἔτευξε σαφῶς εὐοδοῦται, ἂν νοήσωμεν αὐτὴν οὕτως ἄσπετα (ἐπιρ.) κρέσσονα ἣν ἃ οὗτος ἔτευξε. Λέγεται δὲ ὅτι

ὁ Γεννάδιος ἄρχει τῶν δύο συγκτητόρων, διότι πιθανώτατα ἦτο Ἡγούμενος. Ἡ ἔννοια τῶν δύο τελευταίων στίχων εἶναι, ὡς πιστεύω, αὕτη· «Πότε ἆρά γε ἡ δυστυχὴς Μονὴ (φαίνεται ὅτι εἶχεν ὑποστῆ πολλὰς περιπετείας ἐπὶ τῶν προηγουμένων μοναχῶν) θὰ εὕρῃ ἄλλον λαμπρὸν ἀστέρα ὡς τὸν Γεννάδιον». Διὰ τοῦ σοῖς κάλποις, ἂν δὲν εἶναι λάθος τοῦ χαράκτου ἀντὶ τοῦ σοῖς κόλποις, ἐννοοῦνται αἱ ἐγκλεῖστραι, αἱ κέλλαι τῶν μοναχῶν.

Χανέα.

Μικρὰ καὶ λεπτὴ μαρμαρίνη ἐπιτυμβία πλάξ, ἄδηλον πόθεν προερχομένη· ἐδωρήθη ὑπὸ Π. Ζολινδάκι καθηγητοῦ εἰς τὸ Μουσεῖον Χανίων, ἐν ᾧ εὕρηται νῦν. Μῆκος 0,31 ὕψος 0,25. Γράμματα ἀκανόνιστα.

Ἡ ἐπιγραφὴ εἶναι μὲν ἀμελέστατα κεχαραγμένη ἀλλ' ἐκ τῶν ἀρχαιοτέρων Βυζαντιακῶν τῆς Κρήτης. Προηγοῦνται τρία μονογράμματα τοῦ Χριστοῦ, ὧν ἕκαστον ἀποτελεῖται ἐκ τῆς συμπλοκῆς τῶν γραμμάτων Χ καὶ Ρ κατὰ τὸν συνήθη τρόπον. Μεταξὺ τοῦ δευτέρου καὶ τοῦ τρίτου μονογράμματος εἶναι κεχαραγμένη ἡ λέξις Ἰησοῦς (1). Κατωτέρω διὰ μικροτέρων γραμμάτων ἐχαράχθη ἡ λέξις μνίσθητι ἴσως μεταγενεστέρᾳ χειρί. Ἐν μεταγραφῇ ἡ ἐπιγραφὴ ἔχει οὕτως (εἰκὼν 7).

ΧΡ ΧΡ ΧΡ C.
Ἰησοῦς
μνισθητι
Διονύσιος δια
κων ενθα
δε κῖτε ἐν ὕ
μνοις ὑψίστοις
α Ἰνδικτιών.

Ὁ τύπος τῆς ἐπιτυμβίας ἐπιγραφῆς εἶναι ὁ συνήθης (ὁ δεῖνα ἐνθάδε κεῖται), ἡ προσθήκη ὅμως τοῦ προσδιορισμοῦ ἐν ὕμνοις ὑψίς ..ς εἶναι, ἐφ' ὅσον ἐγὼ γνωρίζω, ἀήθης.

(1) Καὶ ἐν σ (C) μετὰ τὸ τρίτον μονόγραμμα ἵνα δηλώσῃ τὸ Χριστός. Μετὰ τὰ ..ῶτα μονογράμματα ὑπάρχει κεχαραγμένον ὡσεὶ φύλλον κισσοῦ.

Ὁρίζεται μὲν κατὰ τὴν συνήθειαν τὸ ἔτος τῆς Ἰνδικτιῶνος ἀλλ' οὐχὶ καὶ τίνος Ἰνδικτιῶνος, ὥστε δὲν δυνάμεθα νὰ εὕρωμεν τὸ ἔτος τῆς ἐπιγραφῆς. Πάντως ὅμως ἡ ἐπιγραφὴ ἀνήκει εἰς τὴν πρώτην Βυζαντιακὴν περίοδον τῶν Κρητικῶν ἐπιγραφῶν, κατ' ἀκολουθίαν δὲν δύναται κατὰ τὴν κρίσιν μου νὰ εἶναι νεωτέρα τοῦ 9 αἰῶνος.

Ὁ τριτόκλιτος τύπος διάκων ἀντὶ τοῦ δευτεροκλίτου εἶναι οὐχὶ σπάνιος εἰς τὴν Βυζαντιακὴν ἐποχὴν (1).

Ἐκκλησία τῶν Εἰσοδίων ἐντὸς τῆς πόλεως (κοινῶς Τριμάρτυρη). Ἐν τῇ πρὸς Β. μικρᾷ αὐλῇ τῆς ἐκκλησίας κεῖται χαμαὶ ὑπέρθυρον ἐκ λίθου κοινοῦ μετακομισθὲν ἐνταῦθα ἐκ γειτονικῆς Τουρκικῆς οἰκίας. Ἄνω καὶ εἰς τὰ πλάγια φέρει περιθώριον προεξέχον. Μῆκος τοῦ λίθου 1.40 ὕψος 0,25. Φέρει κεχαραγμένην εἰς μίαν γραμμὴν τὴν ἐπιγραφὴν καὶ κάτωθι κατὰ τὸ μέσον τὴν χρονολογίαν. (Πίναξ Δ ἀριθ. 1).

† Δέησις τοῦ δούλου τοῦ Θῦ Γεωργίου Κλαπατζαρᾶ καὶ τῶν τέκνων αὐτοῦ . 1595 .

Ἡ ἐπιγραφὴ ἐδημοσιεύθη κατὰ πρῶτον ὑπὸ τοῦ κ. Γεωργ. Ἰακ. Καλαϊσάκι (ἐν τῇ Ἐφημερίδι τῶν Χανίων Ἐρεύνῃ ἀριθ. 22) ἀλλὰ μὲ ἐσφαλμένην τὴν χρονολογίαν ἕνεκα τοῦ ἀλλοκότου σχήματος τοῦ ἀριθμοῦ 5 προελθόντος ἐκ μικρᾶς παραλλαγῆς τοῦ παρ' Ἑνετοῖς (καὶ σήμερον παρὰ τοῖς Γάλλοις) συνήθους σχήματος τοῦ ἀριθμοῦ τούτου ὁμοιάζοντος πρὸς τὸ λατινικὸν σίγμα S.

Κλαπατσαρᾶς εἶναι οἰκογενειακὸν παρωνύμιον Κερκυραϊκῆς οἰκογενείας (ἴδε Σάθα Νεοελλ. Φιλολογίαν σελ. 596).

Ἐκ τῶν ἐρειπίων τῆς νῦν ἀνακαινισθείσης ἐκκλησίας τοῦ Ἁγ. Ἰωάννου ἔξωθι τῶν Χανίων ἄνω τοῦ Διευθυντηρίου Μεγάρου προέρχονται τρία τεμάχια ἐπιγραφῶν εὑρεθέντα ὑπὸ τοῦ Χαριδήμου Μπαλῆ.

Τὸ πρῶτον ἔχει σχῆμα ἡμίσεος βιβλίου ἀνεωγμένου καὶ εἶναι ἐκ λίθου ὑποκιτρίνου μαλακοῦ· τὸ σχῆμα ἐνθυμίζει ὅμοια λίθινα (ἢ ξύλινα) ἀνεωγμένα βιβλία χρησιμεύοντα, ἵνα τίθενται εἰς τὸ ἄνω μέρος τοῦ ἄμβωνος, διὰ νὰ ἐπιθέτῃ ὁ διάκονος τὸ Εὐαγγέλιον καὶ ἀναγινώσκῃ ἐξ αὐτοῦ. Ἴσως δὲ καὶ τὸ παρὸν νὰ ἐχρησίμευε πρὸς τοιοῦ ν

(1) Ἴδε περὶ τούτου Sophocles Greek. lexicon ἐν τῇ λέξει, καὶ Jannaris Gre -
Grammar 338.

σκοπὸν ἢ παρόμοιον ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τοῦ Ἁγ. Ἰωάννου. Ἐπὶ τοῦ σῳζομένου ἡμίσεος σῴζεται ἡ ἐπιγραφὴ (Πίναξ Δ ἀριθ. 11) κολοβὴ διὰ τὴν ἔλλειψιν τοῦ ἄλλου ἡμίσεος. Εἰς τὸ κάτω μέρος σῴζονται τὰ ἴχνη ποδὸς πτηνοῦ (ἀετοῦ ἢ περιστερᾶς). Ὕψος τοῦ τεμαχίου 0,105, πλάτος ὄπισθεν 0,045. Ἡ ἐπιφάνεια ἐφ' ἧς τὰ γράμματα εἶναι κυρτή.

. . . τος τ
ης ζω
ης. οι
πρες
. . . ῶν

Πόθεν προέρχεται ἡ θρησκευτικοῦ περιεχομένου περικοπὴ (ἴσως ἐκ τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης) θὰ εὕρῃ ἄλλος ἐντριβέστερος περὶ ταῦτα.

Τὰ δύο ἄλλα τεμάχια εἶναι μέρη ἠκρωτηριασμένα ἐπιτυμβίων πλακῶν ἐκ λίθου ἐγχωρίου ὑποκιτρίνου.

Τὸ πρῶτον εἶναι ἐλλιπὲς πρὸς τὰ ἀριστερὰ καὶ ἔχει μῆκος 0,45 ὕψος 0,34 καὶ φέρει τὰ ἑξῆς εἰς ὡραίους ἀρχαϊκοὺς χαρακτῆρας.

. . . . . ΔΕ ΤΥΜΒΟ
. . . . . ΜΗΤΡΙΟΥ
. . . . . ΚΑΛΥΠΤΕΙ

Ἂν τὸ πρὸς ἀριστερὰν ἐλλεῖπον μέρος δὲν εἶναι πολύ, δύναται ἡ συμπλήρωσις νὰ γίνῃ οὕτως

Ὅδε τύμβος
Δημητρίου
σῶμα καλύπτει

Τὸ δεύτερον τεμάχιον ἐξ ὁμοίου λίθου καὶ μὲ ὅμοια ἐντελῶς γράμματα ἀλλ' ἐξ ἄλλης ἐπιτυμβίας πλακὸς προερχόμενον εἶναι ἐλλιπὲς κατά τε τὸ δεξιὸν καὶ τὸ ἀριστερὸν μέρος καὶ ἔχει ὕψος 0,33 πλάτος σωζόμενον 0,25. Φέρει τὰ ἑξῆς.

. . . ΝΗΝ . . .
. . . ΙΣΠΥ . . .
. . ΥΣΙΟΥ . .

Τὸ σχῆμα τῶν γραμμάτων καὶ τῶν τριῶν τεμαχίων μαρτυροῦσιν ὡς ἐποχὴν καθ' ἣν ἐχαράχθησαν τὸν τελευταῖον αἰῶνα τῆς ἐν Κρήτῃ Ἐνετοκρατίας.

Μονὴ Χρυσοπηγή. Ἀπέχει 20' τῶν Χανίων ΝΑ ἐν τῇ πεδιάδι. Ἡ ἐπίσημος κλῆσις τῆς Μονῆς εἶναι Ζωοδόχος Πηγὴ τοῦ Χαρτοφύλακος. Ὁ κτήτωρ καὶ ἀνακαινιστὴς τῆς Μονῆς Ἰωάννης ὁ Χαρτοφύλαξ ἦτο διδάκτωρ τῆς φιλοσοφίας καὶ τῆς Ἰατρικῆς, προσενεγκὼν δὲ μεγάλας ὑπηρεσίας εἰς τὴν φρουρὰν τῶν Χανίων καὶ τὸ νοσοκομεῖον ἐν ἐπιδημίᾳ πανώλους (1) κατὰ μὲν τὸ 1608 λαμβάνει τὸν τίτλον τῆς εὐγενείας τῆς Κρητικῆς διὰ διατάγματος τοῦ Δουκὸς Ἐνετίας Λεονάρδου Δωνάτου, κατὰ δὲ τὸ 1611 κατόπιν αἰτήσεώς του τῷ παραχωρεῖ ὁ αὐτὸς Δοὺξ τὸ δικαίωμα νὰ κατέχῃ τὸ μοναστήριον τῆς Ζωοδόχου Πηγῆς, ὃ εἶχον ἱδρύσει οἱ πρόγονοί του, νὰ ἀνακαινίσῃ καὶ προικοδοτήσῃ διὰ κτημάτων καὶ ἄλλων δωρεῶν καὶ νὰ κατέχῃ αὐτὸ ἀδούλωτον καὶ ἀκαταπάτητον καὶ μηδενὶ μηδὲν ὀφεῖλον (2). Ἐκ τῆς ἀνακαινίσεως ταύτης ἔλαβεν ἡ Μονὴ τὴν μορφήν, ἣν καὶ μέχρι σήμερον διατηρεῖ.

Ὥστε ἀνεκαινίσθη μὲν ἡ Μονὴ τῷ 1611 ὑπὸ τοῦ Ἰωάννου Χαρτοφύλακος, ἀλλ' ὑφίστατο καὶ πρότερον οὖσα ἱδρυμένη ὑπὸ τῶν προγόνων. Κατὰ τὴν χειρόγραφον σημείωσιν τὴν ἐν τῷ τρίτῳ δουκικῷ διατάγματι ἡ ἵδρυσις τῆς Μονῆς ἀνάγεται εἰς τὸ ἔτος 1580.

Εἰς τὸ ἄνωθεν τῆς ἐξωτερικῆς πύλης τῆς Μονῆς ἐπιστύλιον ὑπάρχει ἐπιγραφὴ λαξευτὴ εἰς δύο σειράς, ὧν ἑκάστη περιέχει ἓν ἐλεγεῖον ἀπὸ γράμματα ἐν μέρει μὲν Βυζαντιακὰ ἐν μέρει δὲ ἀρχαϊκὰ διακρινόμενα διὰ τὴν κανονικότητα καὶ τὴν τέχνην τοῦ λαξευτοῦ. Μῆκος ἡ ἐπιγραφὴ ἔχει 2,33 καὶ ὕψος 0,31. Ἴδε εἰκόνα ἀριθ. 8.

Ἐν μεταγραφῇ ἡ ἐπιγραφὴ ἔχει οὕτως.

(1) Πότε ἀκριβῶς ὑπῆρχεν ἡ ἐπιδημία, εἶναι ἄγνωστον, πάντως ὅμως δὲν ἐννοεῖται ἡ κατὰ τὸ ἔτος 1611, ὡς εἴκασεν ὁ φίλος καθηγητὴς Δ. Γεωργιακάκης ἐν τῇ Προόδῳ τῶν Χανίων φυλλ. 20, ἀφοῦ τὸ σχετικὸν διάταγμα τὸ ἀναφέρον τὴν ἐπιδημίαν καὶ τὴν ἀπονομὴν τοῦ τίτλου τῆς Κρητ. εὐγενείας εἶναι προγενέστερον κατὰ 3 ἔτη ἐκδοθὲν τῷ 1608.

(2) Τὰ ἀνωτέρω γίνονται γνωστὰ ἐκ τριῶν δουκικῶν διαταγμάτων σῳζομένων ἐν τῇ Μονῇ ἐν μεμβράναις καὶ ἐν πρωτοτύπῳ. Ἐπίσης σῴζονται καὶ τρία Πατριαρχικὰ σιγιλλιώδη γράμματα μὲ τὰς μολυβδίνας βούλλας, ἐξ ὧν ἓν εἶναι τοῦ Πατριάρχου Γρηγορίου τοῦ Ε' ἐκ τοῦ ἔτους 1797. Περὶ πάντων τούτων διέλαβον ἐν τῇ Ἐρεύνῃ τῶν Χανίων τῆς 10 Δεκεμβρίου 1899 ἀριθ. 32.

Πηγῆς ζωῆς οὖσα δοχεῖον Παρθένε κόσμῳ
Ζωὸν ὕδωρ προχέεις οὔποτε παυόμενον
Αἶεν γὰρ ῥεῖ νούσους τὰς πικρὰς θεραπεῦον
Πάντων τῶν μερόπων πίστει ἐπερχομένων.

Ἡ ὡραία ἐπιγραφὴ εἶναι ἄψογος καὶ ὑπὸ γλωσσικὴν καὶ ὑπὸ μετρικὴν ἔποψιν, ἀναφέρεται δὲ εἰς τὸ ὄνομα τῆς Μονῆς ὡς Ζωοδόχου Πηγῆς ἐκ τῶν ναμάτων τῆς ὁποίας ἀεὶ ῥεόντων θεραπεύονται αἱ πικραὶ νόσοι τῶν μετὰ πίστεως προσερχομένων. Ἡ ἐπιγραφὴ πιθανώτατα ἐποιήθη ὑπ' αὐτοῦ τοῦ κτήτορος Ἰωάννου τοῦ Χαρτοφύλακος, ὅστις ἀφ' οὗ λέγεται διδάκτωρ τῆς Ἰατρικῆς καὶ τῆς Φιλοσοφίας, θὰ εἶχε σπουδάσει κατὰ τὴν τότε ἐπικρατοῦσαν συνήθειαν εἰς τὰ Πανεπιστήμια τῆς Ἰταλίας.

Τὸ οἰκογενειακὸν ὄνομα τῶν Χαρτοφυλάκων θὰ εὕρωμεν καὶ παρακατιόντες εἰς τὴν ἐκ Γαρύπας τῆς Κυδωνίας κτητορικὴν ἐπιγραφήν. Ἡ οἰκογένεια πάντως ἦτο ἐκ Κυδωνίας, ἀφ' οὗ καὶ τὸ Δουκικὸν διάταγμα, δι' οὗ χορηγεῖται ἡ εὐγένεια εἰς τὸν Ἰωάννην Χαρτοφύλακα λέγει αὐτὸν καταγόμενον ἐκ Χανίων.

Κάτωθι τῆς ἐπιγραφῆς καὶ ἀκριβῶς εἰς τὸ μέσον τοῦ τόξου τῆς καμαρωτῆς πύλης ὑπάρχει θυρεὸς ἀνάγλυφος φέρων εἶδος οἰκοσήμου, ἴσως τὸ τοῦ κτήτορος Χαρτοφύλακος. Ὁμοιάζει πρὸς σημερινὸν διπλοῦν μελανοδοχεῖον ἐπὶ ποδὸς πυραμιδοειδοῦς μὲ ἀστέρα ἄνωθεν· ἴσως ἔχει ἀναφορὰν πρὸς τὸ ἐπώνυμον τοῦ κτήτορος ἢ καὶ τὴν περὶ τὰ γράμματα διατριβήν.

Ναὸς τοῦ Ἁγίου Λουκᾶ ἐν τῷ νεκροταφείῳ τῶν Ὀρθοδόξων ἔξω τῶν Χανίων. Μικρὰ πλὰξ μαρμαρίνη ἐκτισμένη ἐν τῇ προσόψει τοῦ ναοῦ ὑψηλά. Ὁ ναὸς ὅμως φαίνεται ἀνακαινισμένος ὄχι πρὸ πολλῶν ἐτῶν καὶ ἡ πλὰξ μετατοπισμένη, ἐξ οὗ ἐξηγεῖται καὶ ὅτι ἡ ἐπ' αὐτῆς ἐπιγραφὴ εἶναι ἐν μέρει κολοβή. Ἡ ἐπ' αὐτῆς ἐπιγραφὴ ἔχει ὡς εἰς γράμματα κεφαλαιώδη.

ΤΟϹΟΘΕΙΟϹΝΑΟϹΤΟΥΑΓΙΟΥΕΝΔΟΞΟΥ[ΑΠΟϹΤΟ]
ΥΚΑΙΕΥΑΓΓΕΛΙϚΟΥΛΟΥΚΑ —

Κυδωνέα (ἐπαρχία).

Σιναϊτικὴ Μονὴ τῆς Ἁγίας Τριάδος παρὰ τὸ χωρίον Περιβόλια.

Πλὰξ μικρὰ ἐντετοιχισμένη εἰς τὸν νότιον τοῖχον τοῦ περιβόλου τῆς Μονῆς φέρουσα ἐπιγραφὴν λαξευτὴν (Πίναξ Δ ἀριθ. 2) μῆκος 0,32, ὕψος 0,20.

ακ ἀνακαινίστι ὁ σεπτὸς ναὸς οὗτος
τοῦ μόνου Θῦ καὶ Ἁγίας Τριάδος
διὰ συνδρομῆς Μισαὴλ Σιναΐτου
μνήαν ἡμεῖς δὲ ἀξιώσατε πάντες
ἐν ἔτει Χῦ ΑΨΜϚ.

Ἡ κτητορικὴ ἐπιγραφὴ σύγκειται ἐκ τεσσάρων ἰαμβικῶν τριμέτρων ἄνευ τῆς ἐν τέλει χρονολογίας. Εἰς τὴν ἀρχὴν τῆς ἐπιγραφῆς εὑρίσκονται τὰ γράμματα ΑΚ ἢ μᾶλλον Α|Κ περὶ ὧν θὰ ὁμιλήσω εἰς τὴν μεθεπομένην ἐπιγραφήν. Τὸ τελευταῖον μνείαν ἀξιώσατε ἰσοδυναμεῖ πρὸς τὸ σύνηθες μνημονεύσατε.

Ἐν τῇ αὐτῇ Μονῇ μικρὰ πλὰξ ἐνεπίγραφος ἐντετοιχισμένη εἰς τὸν πρὸς ἀνατολὰς τοῖχον τοῦ περιβόλου μῆκος 0,42 ὕψος 0,16 (Πίναξ Δ ἀριθ. 8).

Ἀναστασίου ἱε-
ρομονάχου
,αχμγʹ

Ἡ μικρὰ ἐπιγραφὴ εἶναι ἀρχαιοτέρα τῆς προηγουμένης καὶ τῆς ἀνακαινίσεως τοῦ ναοῦ ὑπὸ τοῦ Μισαήλ. Οἱ στίχοι ἐν τῇ ἐπιγραφῇ ταύτῃ χωρίζονται δι' ἐγχαράκτων γραμμῶν.

Μικρὰ πλὰξ ἐντετοιχισμένη εἰς τὸν δυτικὸν τοῖχον τοῦ περιβόλου τῆς αὐτῆς Μονῆς μῆκος 0,50 ὕψος 0,25 (Πίναξ Δ ἀριθ. 4). Γράμματα ἀκανόνιστα καὶ ἀναμὶξ κεφαλαιώδη καὶ μικρά.

Α†Κ ἐτελnοθn τὸ π
αρον Μαρτήου
κεʹ μοναστnρnον
τοῦ ορέου ὥρους
,αψ·κϛ· ΜΗ.

Ἡ ἐπιγραφὴ ἐγράφη ὑπὸ ἀνθρώπου σχεδὸν ἀγραμμάτου καὶ γέμει ὀρθογραφικῶν σφαλμάτων. Εἰς τὴν ἀρχὴν εἶναι χαραγμένα εἰς μέγεθος μέγα καταλαμβάνοντα ὅλον τὸ ὕψος τῆς ἐπιγραφῆς τὰ δύο γράμματα Α Κ μὲ σταυρὸν εἰς τὸ μέσον. Ἐπειδὴ τὰ γράμματα ταῦτα εὑρίσκονται καὶ εἰς τὴν προτελευταίαν ἐπιγραφὴν ἐκ τῆς αὐτῆς Σιναϊτικῆς Μονῆς ἔχουσι πάντως σημασίαν τινὰ καὶ δὲν εἶναι τυχαίως γεγραμμένα. Ὑποθέτω ὅθεν ὅτι εἶναι τὰ 3 ἀρχικὰ γράμματα τῆς Ἁγίας Αἰκατερίνης, εἰς ἣν ἦτο ἀφιερωμένη ἡ περίφημος Μονὴ τοῦ ὄρους Σινᾶ. Πράγματι καὶ εἰς τὰς δύο ἐπιγραφὰς εὑρίσκονται τὰ τρία γράμματα Α Ι Κ. Τὰ ἐν τῷ τέλει τῆς ἐπιγραφῆς δύο γράμματα Μ Η ἀγνοῶ τί σημαίνουσιν.

Χωρίον Γαρύπα Κυδωνίας.

Τριμάρτυρος ἐκκλησία τοῦ Ἁγίου Γεωργίου ἠρειπωμένη νῦν. Εἰς τὸν βόρειον τοῖχον τοῦ βορείου παρεκκλησίου ὑπῆρχε μεγάλη κτητορικὴ ἐπιγραφὴ γραπτὴ ἐφ' ὑγροῖς, τῆς ὁποίας τὸ μὲν ἄνω ἥμισυ σώζεται ἐν μέρει ἀμυδρῶς φαινόμενον, τὸ δὲ κάτω εἶναι ἐντελῶς ἀπεσβεσμένον ὥστε μόνον ἴχνη γραμμάτων τινων νὰ διακρίνωνται.

Ὕψος 0,85 πλάτος 0,42 κατὰ τὴν κορυφὴν καὶ 0,35 κατὰ τὴν βάσιν. Πίναξ Δ ἀριθ. 9.

† Ἀνεκαινίστι [καὶ] ἐκτίστη ἐκ βάθρων
γῆς καὶ ἱστορήθη ὁ θεῖος καὶ πανσε
πτος ναὸς οὗτος τοῦ Ἁγίου καὶ ἐνδόξου
Μεγαλομάρτυρος Γεωργίου τοῦ Τροπαι
οφόρου διὰ συνδρομῆς κόπου τε πολλοῦ
.... καὶ ἐξόδου Κυροῦ Νικολάου τοῦ Χαρτο-
φύλακα ἅμα δὲ [τοῦ εὐλα]βεστά[του] [καὶ αἰδεσιμ]
ωτάτου Κυροῦ Γεωργίου ἱερέος ....
τῆς τιμιωτάτης πρεσβυτέρας Μ[αρίας] ...
[σὺν τοῖς] τέκνοις αὐτῶν ....
τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ κυροῦ ....
....

Κυδωνία (ἐπαρχία).

Σιναϊτικὴ Μονὴ τῆς Ἁγίας Τριάδος παρὰ τὸ χωρίον Περιβόλια.

Πλὰξ μικρὰ ἐντετοιχισμένη εἰς τὸν νότιον τοῖχον τοῦ περιβόλου τῆς Μονῆς φέρουσα ἐπιγραφὴν λαξευτὴν (Πίναξ Δ ἀριθ. 2) μῆκος 0,32, ὕψος 0,20.

αχ ἀνακαινίστι ὁ σεπτὸς ναὸς οὗτος
τοῦ μόνου Θῦ καὶ Ἁγίας Τριάδος
διὰ συνδρομῆς Μισαὴλ Σιναΐτου
μνήαν ἡμεῖς δὲ ἀξιώσατε πάντες
ἐν ἔτει Χῦ ΑΨΜϚ.

Ἡ κτητορικὴ ἐπιγραφὴ σύγκειται ἐκ τεσσάρων ἰαμβικῶν τριμέτρων ἄνευ τῆς ἐν τέλει χρονολογίας. Εἰς τὴν ἀρχὴν τῆς ἐπιγραφῆς εὑρίσκονται τὰ γράμματα ΑΚ ἢ μᾶλλον Α†Κ περὶ ὧν θὰ ὁμιλήσω εἰς τὴν μεθεπομένην ἐπιγραφήν. Τὸ τελευταῖον μνείαν ἀξιώσατε ἰσοδυναμεῖ πρὸς τὸ σύνηθες μνημονεύσατε.

Ἐν τῇ αὐτῇ Μονῇ μικρὰ πλὰξ ἐνεπίγραφος ἐντετοιχισμένη εἰς τὸν πρὸς ἀνατολὰς τοῖχον τοῦ περιβόλου μῆκος 0,42 ὕψος 0,16 (Πίναξ Δ ἀριθ. 8).

Ἀναστασίου ἱε-
ρομονάχου
,αχμγ΄

Ἡ μικρὰ ἐπιγραφὴ εἶναι ἀρχαιοτέρα τῆς προηγουμένης καὶ τῆς ἀνακαινίσεως τοῦ ναοῦ ὑπὸ τοῦ Μισαήλ. Οἱ στίχοι ἐν τῇ ἐπιγραφῇ ταύτῃ χωρίζονται δι' ἐγχαράκτων γραμμῶν.

Μικρὰ πλὰξ ἐντετοιχισμένη εἰς τὸν δυτικὸν τοῖχον τοῦ περιβόλου τῆς αὐτῆς Μονῆς μῆκος 0,50 ὕψος 0,25 (Πίναξ Δ ἀριθ. 4). Γράμματα ἀκανόνιστα καὶ ἀναμὶξ κεφαλαιώδη καὶ μικρά.

Α†Κ ἐτεληοθη τὸ π
αρον Μαρτήου
κε΄ μοναστηρηον
τοῦ ορέου ὥρους
,αψ·κς· ΜΗ.

Ἡ ἐπιγραφὴ ἐγράφη ὑπὸ ἀνθρώπου σχεδὸν ἀγραμμάτου καὶ γέμει ὀρθογραφικῶν σφαλμάτων. Εἰς τὴν ἀρχὴν εἶναι χαραγμένα εἰς μέγεθος μέγα καταλαμβάνοντα ὅλον τὸ ὕψος τῆς ἐπιγραφῆς τὰ δύο γράμματα Α Κ μὲ σταυρὸν εἰς τὸ μέσον. Ἐπειδὴ τὰ γράμματα ταῦτα εὑρίσκονται καὶ εἰς τὴν προτελευταίαν ἐπιγραφὴν ἐκ τῆς αὐτῆς Σιναϊτικῆς Μονῆς ἔχουσι πάντως σημασίαν τινὰ καὶ δὲν εἶναι τυχαίως γεγραμμένα. Ὑποθέτω ὅθεν ὅτι εἶναι τὰ 3 ἀρχικὰ γράμματα τῆς Ἁγίας Αἰκατερίνης, εἰς ἣν ἦτο ἀφιερωμένη ἡ περίφημος Μονὴ τοῦ ὄρους Σινᾶ. Πράγματι καὶ εἰς τὰς δύο ἐπιγραφὰς εὑρίσκονται τὰ τρία γράμματα ΑΙΚ. Τὰ ἐν τῷ τέλει τῆς ἐπιγραφῆς δύο γράμματα ΜΗ ἀγνοῶ τί σημαίνουσιν.

Χωρίον Γαρύπα Κυδωνίας.

Τριμάρτυρος ἐκκλησία τοῦ Ἁγίου Γεωργίου ἠρειπωμένη νῦν. Εἰς τὸν βόρειον τοῖχον τοῦ βορείου παρεκκλησίου ὑπῆρχε μεγάλη κτητορικὴ ἐπιγραφὴ γραπτὴ ἐφ' ὑγροῖς, τῆς ὁποίας τὸ μὲν ἄνω ἥμισυ σώζεται ἐν μέρει ἀμυδρῶς φαινόμενον, τὸ δὲ κάτω εἶναι ἐντελῶς ἀπεσβεσμένον ὥστε μόνον ἴχνη γραμμάτων τινων νὰ διακρίνωνται.

Ὕψος 0,85 πλάτος 0,42 κατὰ τὴν κορυφὴν καὶ 0,35 κατὰ τὴν βάσιν. Πίναξ Δ ἀριθ. 9.

† Ἀνεκαινίστι [καὶ] ἐκτίστη ἐκ βάθρων
γῆς καὶ ἱστορήθη ὁ θεῖος καὶ πανσε
πτος ναὸς οὗτος τοῦ Ἁγίου καὶ ἐνδόξου
Μεγαλομάρτυρος Γεωργίου τοῦ Τροπαι
οφόρου διὰ συνδρομῆς κόπου τε πολλοῦ
.... καὶ ἐξόδου Κυροῦ Νικολάου τοῦ Χαρτο-
φύλακα ἅμα δὲ [τοῦ εὐλα]βεστά[του] [καὶ αἰδεσιμ]
ωτάτου Κυροῦ Γεωργίου ἱερέος ....
τῆς τιμιωτάτης πρεσβ Μ[αρίας] .
[σὺν τοῖς] τέκνοις αὐτ .....
τοῦ ἀδελφοῦ κ ....
....

Κυδωνέα (ἐπαρχία).

Σιναϊτικὴ Μονὴ τῆς Ἁγίας Τριάδος παρὰ τὸ χωρίον Περιβόλια.

Πλὰξ μικρὰ ἐντετοιχισμένη εἰς τὸν νότιον τοῖχον τοῦ περιβόλου τῆς Μονῆς φέρουσα ἐπιγραφὴν λαξευτὴν (Πίναξ Δ ἀριθ. 2) μῆκος 0,32, ὕψος 0,20.

ακ ἀνακαινίστι ὁ σεπτὸς ναὸς οὗτος
τοῦ μόνου Θῦ καὶ Ἁγίας Τριάδος
διὰ συνδρομῆς Μισαὴλ Σιναΐτου
μνήαν ἡμεῖς δὲ ἀξιώσατε πάντες
ἐν ἔτει Χῦ ΑΨΜϚ.

Ἡ κτητορικὴ ἐπιγραφὴ σύγκειται ἐκ τεσσάρων ἰαμβικῶν τριμέτρων ἄνευ τῆς ἐν τέλει χρονολογίας. Εἰς τὴν ἀρχὴν τῆς ἐπιγραφῆς εὑρίσκονται τὰ γράμματα ΑΚ ἢ μᾶλλον Α|Κ περὶ ὧν θὰ ὁμιλήσω εἰς τὴν μεθεπομένην ἐπιγραφήν. Τὸ τελευταῖον μνείαν ἀξιώσατε ἰσοδυναμεῖ πρὸς τὸ σύνηθες μνημονεύσατε.

Ἐν τῇ αὐτῇ Μονῇ μικρὰ πλὰξ ἐνεπίγραφος ἐντετοιχισμένη εἰς τὸν πρὸς ἀνατολὰς τοῖχον τοῦ περιβόλου μῆκος 0,42 ὕψος 0,16 (Πίναξ Δ ἀριθ. 8).

Ἀναστασίου ἱε-
ρομονάχου
,αχμγ΄

Ἡ μικρὰ ἐπιγραφὴ εἶναι ἀρχαιοτέρα τῆς προηγουμένης καὶ τῆς ἀνακαινίσεως τοῦ ναοῦ ὑπὸ τοῦ Μισαήλ. Οἱ στίχοι ἐν τῇ ἐπιγραφῇ ταύτῃ χωρίζονται δι' ἐγχαράκτων γραμμῶν.

Μικρὰ πλὰξ ἐντετοιχισμένη εἰς τὸν δυτικὸν τοῖχον τοῦ περιβόλου τῆς αὐτῆς Μονῆς μῆκος 0,50 ὕψος 0,25 (Πίναξ Δ ἀριθ. 4). Γράμματα ἀκανόνιστα καὶ ἀναμὶξ κεφαλαιώδη καὶ μικρά.

Α†Κ ἐτεληοθη τὸ π
αρον Μαρτήου
κε΄ μοναστηρηον
τοῦ ορέου ὥρους
,αψκς· ΜΗ.

Ἡ ἐπιγραφὴ ἐγράφη ὑπὸ ἀνθρώπου σχεδὸν ἀγραμμάτου καὶ γέμει ὀρθογραφικῶν σφαλμάτων. Εἰς τὴν ἀρχὴν εἶναι χαραγμένα εἰς μέγεθος μέγα καταλαμβάνοντα ὅλον τὸ ὕψος τῆς ἐπιγραφῆς τὰ δύο γράμματα Α Κ μὲ σταυρὸν εἰς τὸ μέσον. Ἐπειδὴ τὰ γράμματα ταῦτα εὑρίσκονται καὶ εἰς τὴν προτελευταίαν ἐπιγραφὴν ἐκ τῆς αὐτῆς Σιναϊτικῆς Μονῆς ἔχουσι πάντως σημασίαν τινὰ καὶ δὲν εἶναι τυχαίως γεγραμμένα. Ὑποθέτω ὅθεν ὅτι εἶναι τὰ 3 ἀρχικὰ γράμματα τῆς Ἁγίας Αἰκατερίνης, εἰς ἣν ἦτο ἀφιερωμένη ἡ περίφημος Μονὴ τοῦ ὄρους Σινᾶ. Πράγματι καὶ εἰς τὰς δύο ἐπιγραφὰς εὑρίσκονται τὰ τρία γράμματα ΑΙΚ. Τὰ ἐν τῷ τέλει τῆς ἐπιγραφῆς δύο γράμματα ΜΗ ἀγνοῶ τί σημαίνουσιν.

Χωρίον Γαρύπα Κυδωνίας.

Τριμάρτυρος ἐκκλησία τοῦ Ἁγίου Γεωργίου ἠρειπωμένη νῦν. Εἰς τὸν βόρειον τοῖχον τοῦ βορείου παρεκκλησίου ὑπῆρχε μεγάλη κτητορικὴ ἐπιγραφὴ γραπτὴ ἐφ' ὑγροῖς, τῆς ὁποίας τὸ μὲν ἄνω ἥμισυ σώζεται ἐν μέρει ἀμυδρῶς φαινόμενον, τὸ δὲ κάτω εἶναι ἐντελῶς ἀπεσβεσμένον ὥστε μόνον ἴχνη γραμμάτων τινων νὰ διακρίνωνται.

Ὕψος 0,85 πλάτος 0,42 κατὰ τὴν κορυφὴν καὶ 0,35 κατὰ τὴν βάσιν. Πίναξ Δ ἀριθ. 9.

† Ἀνεκαινίστι [καὶ] ἐκτίστη ἐκ βάθρων
γῆς καὶ ἱστορήθη ὁ θεῖος καὶ πανσε
πτος ναὸς οὗτος τοῦ Ἁγίου καὶ ἐνδόξου
Μεγαλομάρτυρος Γεωργίου τοῦ Τροπαι
οφόρου διὰ συνδρομῆς κόπου τε πολλοῦ
.... καὶ ἐξόδου Κυροῦ Νικολάου τοῦ Χαρτο-
φύλακα ἅμα δὲ [τοῦ εὐλα]βεστά[του] [καὶ αἰδεσιμ]
ωτάτου Κυροῦ Γεωργίου ἱερέος ....
τῆς τιμιωτάτης πρεσβυτέρας Μ[αρίας] ...
[σὺν τοῖς] τέκνοις αὐτῶν ....
τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ κυροῦ ....
....

Εἶναι ἀξιοπαρατήρητον ἐν τῇ ἐπιγραφῇ ταύτῃ ὅτι ταὐτοχρόνως λέγεται ἀνακαινίσθη καὶ ἐκ βάθρων ἐκτίσθη. Τοῦτο μὲ πείθει ὅτι τὸ ἀνακαινίσθη διὰ τῆς τυπικῆς ἐπαναλήψεως καὶ τῆς συχνῆς χρήσεως ἀποτριβὲν ἀπώλεσε τὴν ἀρχικήν του σημασίαν καταντῆσαν νὰ σημαίνῃ ἁπλῶς ἐκτίσθη, δι' ὃ δύναται νὰ λέγηται ὄχι μόνον ἐπὶ πραγματικῆς ἀνακαινίσεως, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ ἐκ θεμελίων οἰκοδομήσεως.

Περὶ τῆς οἰκογενείας τῶν χαρτοφυλάκων ἐν Κυδωνίᾳ ὡμίλησα καὶ ἀνωτέρω τοῦ λόγου ὄντος περὶ τοῦ κτήτορος τῆς Χρυσοπηγῆς. Ἴσως καὶ οἱ δύο κτήτορες κατήγοντο ἐκ τῆς αὐτῆς οἰκογενείας, δὲν ἦσαν ὅμως, ὡς φαίνεται καὶ σύγχρονοι· διότι ἡ ἐπιγραφὴ αὕτη φαίνεται ἀρχαιοτέρα τοὐλάχιστον κατὰ ἕνα αἰῶνα. Ἐν τῇ παρούσῃ ἐπιγραφῇ εὑρίσκεται καὶ ὁ δημωδέστερος πρωτόκλιτος τύπος Χαρτοφύλακας.

Εἰς τὸ ἐσωτερικὸν τῆς κόγχης τοῦ αὐτοῦ ναοῦ εἶναι γεγραμμένα μεγάλοις γράμμασι εἰς μίαν μακρὰν σειρὰν ἐλλιπῆ κατὰ τὴν ἀρχὴν καὶ τὸ τέλος τὰ ἑξῆς·

.... ἱερέως ὅσον κὲ τὴν ἐκκλησίαν ἣν ἐκτήσω τῷ τιμίῳ σου αἵματι κὲ τὸν οἶκον τοῦτον φυλάσσεις χρόνους αἰεί .....

Ταῦτα περιέχουσι δέησιν πρὸς τὸν Χριστὸν ὑπὲρ τοῦ κτήτορος ἱερέως καὶ τῆς αἰωνίου στερεώσεως τῆς ἐκκλησίας ἣν ἐκτήσατο τῷ τιμίῳ αὐτοῦ αἵματι καὶ τῆς διατηρήσεως τῆς ἀνακαινισθείσης ἐκκλησίας. Περὶ τῶν τοιούτων ἐπιγραφῶν θὰ εἴπωμεν καὶ ἀλλαχοῦ.

Προφήτης Ἠλίας μεταξὺ τῶν χωρίων Περβόλια καὶ Μουρνιές. (Εἰκὼν 9).

Μικρὸν κομψὸν ἐκκλησίδιον κείμενον εἰς θέσιν μεταξὺ τῶν δύο αὐτῶν χωρίων εὑρισκομένην. Ἡ πρὸς Δ πρόσοψις εἶναι ἐκτισμένη μέχρι τῆς κορυφῆς καὶ τοῦ ἐπ' αὐτῆς ἄλλοτε κωδωνοστασίου ἐκ λίθων τετραγώνων πελεκητῶν. Φέρει ἐν τῇ προσόψει δύο ἐπιγραφὰς λαξευτὰς μίαν ἐπὶ τοῦ ὑπερθύρου εἰς δύο στίχους μίαν δὲ ἄλλην ἐπὶ ζώνης ἐν σχήματι διαζώματος κάτωθεν τοῦ φεγγίτου καὶ ἑκατέρωθεν τοῦ ἀναγλύφου οἰκοσήμου τῶν Καλλιεργῶν. Ἡ ὡραία πρόσοψις τοῦ ἐκκλησιδίου, ὡς φαίνεται καὶ ἐκ τῆς εἰκόνος εἶναι ἑτοιμόρροπος. Ἡ πρώτη

ἔχουσα μῆκος 1,42 καὶ ὕψος 0,20 ἔχει ὑποστῆ φθορὰν κατὰ τὸ δεύτερον ἥμισυ τοῦ πρώτου στίχου, καὶ ἔχει οὕτως γεγραμμένη εἰς γράμματα κεφαλαιώδη ἀρχαϊκά.

ΕΔΕΜ·ΚΑΤΟΙΚΩΝ·ΗΛΙΟΥ . . . .
ΚΑΙ·ΝΑΟΝ·ΟΙΚΕΙΝ·ΘΝΗΤΟΣ·ΩΗΜΑΚΑΡ·ΔΕΧΟΥ

Τὸ δευτέρου στίχου τὸ ωη φαίνεται μὲν καθαρώτατα ἐν τῇ ἐπιγραφῇ ἀλλ' ἐξ ἅπαντος εἶναι λάθος τοῦ χαράκτου ἀντὶ τοῦ ΩΝ ἢ τοῦ ΩΣ. Τὸ λάθος δεικνύει καὶ τὸ μέτρον τὸ ὁποῖον ἀπαιτεῖ μίαν συλλαβὴν καὶ οὐχὶ δύο, ὡς θὰ εἴχομεν, ἂν εἶχεν ὀρθῶς τὸ ὤη. Ἡ ἐπιγραφὴ σύγκειται ἐκ δύο Ἰαμβικῶν τριμέτρων (δωδεκασυλλάβων), ἡ δὲ ἔννοια μολονότι ἡ ἐπιγραφὴ εἶναι ἐλλιπὴς εἶναι αὕτη «Ὦ Ἠλιού, ὁ ἀξιωθεὶς οἰκεῖν τὴν Ἐδὲμ ὡς ἀθάνατος, δέχου νῦν κατοικεῖν καὶ τὸν ναὸν τοῦτον ὡς θνητός».

Ἡ ἐν τῷ διαζώματι ἐπιγραφὴ εἶναι ἡ κτητορικὴ τοῦ ναοῦ καὶ εἶναι γεγραμμένη εἰς τρεῖς γραμμὰς διακοπτομένας εἰς τὸ μέσον ὑπὸ τοῦ οἰκοσήμου τῶν Καλλιεργῶν, ὥστε τὰ γράμματα εἶναι λελαξευμένα ἑκατέρωθεν τοῦ ἀναγλύφου θυρεοῦ. Ἡ ἐπιγραφὴ διακρίνεται διὰ τοὺς ὡραίους καὶ μεγάλους ἀρχαϊκοὺς χαρακτῆρας καὶ ἔχει οὕτως·

ΟΥΡΑΝΟΘΡΕΜΜΟΝ	ΕΜΠΥΡΑΡΜΑΤΕ
ΠΕΤΡΟΝ ΤΟΝ	ΚΑΛΙΕΡΓΗΝ
ΕΡΓΑΤΗΝ ΔΟΜΟΥ	ΣΑΩ α̃ Φ̃ φ̃Η̃

Ὁ οὐρανοθρέμμων ἐμπυράρματος εἶναι αὐτὸς ὁ Προφήτης Ἠλίας, πρὸς ὃν ἀποτεινόμενος ὁ γράψας τὴν ἐπιγραφὴν δέεται αὐτοῦ νὰ σώζῃ τὸν ἐργάτην τοῦ δόμου (τὸν κτήτορα δηλ.) Πέτρον τὸν Καλιέργην. Τὸ σάω εἶναι προστακτικὴ τοῦ ῥήματος σαόω Ὁμηρικὴ (Ὀδυσ. 13. 230 καὶ 17. 595). Ἡ χρονολογία τῆς κτίσεως τοῦ ναοῦ εἶναι τὸ 1598.

Περί τε τοῦ ὀνόματος καὶ τοῦ οἴκου τῶν Καλλιεργῶν (ἢ Καλιερ-) ἴδε διατριβήν μου ἐν Ἀθηνᾶς Τομ. ΙΔ'. σελ. 289, ἔνθα ἐδημοσιεύθη κατὰ πρῶτον καὶ ἡ ἐπιγραφὴ αὕτη.

...ρὶ τοῦ κτήτορος Πέτρου τοῦ Καλιέργου ἐγὼ τοὐλάχιστον δὲν

γνωρίζω τίποτε ἄλλο. Ὅτι ἦτο ἐκ τῆς μεγάλης ἀρχοντικῆς καὶ ἱστορικῆς οἰκογενείας τῶν Καλλιεργῶν δεικνύει καὶ τὸ οἰκόσημον τὸ ἐν τῷ μέσῳ τῆς ἐπιγραφῆς, ὅπερ συγκείμενον ἐξ ἐναλλασσουσῶν ταινιῶν ἐπιπέδων καὶ ἀναγλύφων (ἐν τῇ γραφῇ λευκῶν καὶ κυανῶν) εἶναι αὐτὸ τὸ οἰκόσημον τοῦ περιφήμου οἴκου ὁμοιάζον οὕτω κατὰ σύμπτωσιν κατά τε τὰ χρώματα καὶ τὴν διάταξιν αὐτῶν πρὸς τὴν σημερινὴν Ἑλληνικὴν σημαίαν (1).

Ἡ κυρία ἕδρα τοῦ οἴκου τούτου ἦτο ἡ Ῥέθυμνα καὶ μάλιστα ἡ ἐπαρχία Μυλοπόταμος, ἀλλ' ἡ οἰκογένεια οὖσα πολύκλαδος καὶ πολυσχιδὴς διεσκεδάσθη δι' ἐπιγαμιῶν (2) καὶ εἰς ἄλλα διαμερίσματα τῆς Κρήτης καὶ σήμερον ἀκόμη Καλλέργαι εὑρίσκονται εἰς πολλὰ σημεῖα τῆς νήσου.

Χωρίον Τὰ Νεροκούρου.

Κάτω τοῦ χωρίου ἐκκλησίδιον τιμώμενον ἐπ' ὀνόματι τῶν Ἁγίων Τεσσαράκοντα Μαρτύρων (Ἅγιοι Σαράντα). Ἔχει ἐπιγραφὴν ἐντὸς ἄνω τῆς θύρας ἐπὶ πλακὸς κοινοῦ λίθου πλαισιουμένης ὑπὸ ἀναγλύφου ποικιλτοῦ περιθωρίου. Μῆκος καὶ ὕψος τῆς πλακὸς 0,55. Εἶναι ἐσχισμένη εἰς τὸ μέσον καὶ ἔχει ῥωγμὴν πλάτους 0,05. Ὕψος τῶν γραμμάτων 4-5 ἑκατοστά.

† ΟΙΚΟΔΟΜΗΘΗ Ο ΘΕΙΟϹ
ΟΥΤΟϹ ΚΑΙ ΙΕΡΟϹ ΝΑΟϹ
ΤΟΝ ΑΓΙΩΝ ΤΕϹϹΑΡΑΚΟΝΤΑ
ΜΑΡΤΥΡΟΝ
ΔΙΕΞΟΔΟΥ ΚΑΙ ΚΟΠΟΥ
ΙΩ ΤΟΥ//// ΜΟΡΟΝΗ
ΕΝ ΜΗΝΙ Ϲ////ΤΕΥΡΙΩ Η
͵α φ ϙ̄ Δ̄ Ι̅ Ζ̄

Οἰκοδομήθη ὁ θεῖος
οὗτος καὶ ἱερὸς ναὸς

(1) Περὶ τοῦ οἰκοσήμου τῶν Καλλιεργῶν ἴδε Σάθα προλεγόμενα εἰς τὸ Κρητ θέατρον σελ. μ' σημ. 2.

(2) Περὶ τούτων ἴδε Σάθαν αὐτόθι.

τῶν Ἁγίων Τεσσαράκοντα
μαρτύρων
δι' ἐξόδου καὶ κόπου
Ἰω(άννου του(πίκλην) Μορόνη
ἐν μηνὶ Σεπτεμβρίῳ
,αφϙδ' Ἰνδ(ικτιῶνος) ζ'.

Μεταξὺ τοῦ ὀνόματος Ἰω καὶ τοῦ ἐπωνύμου Μορόνη ὑπάρχει φθορὰ τοῦ λίθου ἥτις, ἂν δὲν εἶναι παλαιοτέρα τῆς λαξεύσεως τῆς ἐπιγραφῆς θὰ εἶχε γράμματά τινα 4-5, ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει εἶναι πιθανὸν ὅτι ἦτο γεγραμμένον του[πίκλην] Μορόνι. Τὸ οἰκογενειακὸν τοῦτο ὄνομα δὲν γνωρίζω ἄλλοθεν. Τὸ ἐν τῷ δήμῳ ὅμως Γόρτυνος τῆς Μεσαρεᾶς (ἐπαρχία Καινούργιον) ὑπάρχον χωρίον Μορόνι προϋποτίθησι καὶ τὸ ἐπώνυμον αὐτὸ ἐν Κρήτῃ.

Χωρίον Τσικαλαρειά.

Ἐκκλησίδιον τοῦ Ἁγ. Ἰωάννου παρὰ τὸ χωρίον. Πλὰξ κοινοῦ λίθου ἐκτισμένη ἐν τῷ τυμπάνῳ τῆς τριγωνικῆς κόγχης τῆς σχηματιζομένης ἄνω τοῦ ὑπερθύρου ἔχουσα πλάτος καὶ ὕψος 0,37, ἄνευ τοῦ περιθωρίου. Ἡ πλὰξ εἶναι πολλαχοῦ σεσαθρωμένη καὶ τὰ γράμματα κατὰ τὸ πλεῖστον ἀποτετριμμένα καὶ ἠφανισμένα. Εἶναι κεφαλαιώδη μικροῦ σχήματος ἀρχαϊκά. Ἡ ἐκκλησία κατὰ τὴν ἐγχώριον παράδοσιν ἦτο τοῦ Χριστοῦ, ἀλλ' ὁ Ὀθωμανὸς ἀγᾶς ἐν τῷ κτήματι τοῦ ὁποίου ἔκειτο διέταξε νὰ μετονομασθῇ καὶ ἑορτάζηται τοῦ Ἁγ. Ἰωάννου.

Ἀναγινώσκονται μετὰ τῶν βεβαίων συμπληρώσεων τὰ ἑξῆς.

Οἰκοδο[μήθη] ὁ θεῖος οὗτος
[καὶ πάνσεπτος τ]οῦ Κῦ ἡμῶν Ἰη-
[σοῦ Χριστοῦ] δι' ἐξόδου καὶ κόπου
. . . .
. . . .
ἅμα συμβίας καὶ τῶν τέκνων
αὐτοῦ ,αχβ' Ἀπριλ(ίου) ιε'.

Ὁρίζεται μὲν κατὰ τὴν συνήθειαν τὸ ἔτος τῆς Ἰνδικτιῶνος ἀλλ' οὐχὶ καὶ τίνος Ἰνδικτιῶνος, ὥστε δὲν δυνάμεθα νὰ εὕρωμεν τὸ ἔτος τῆς ἐπιγραφῆς. Πάντως ὅμως ἡ ἐπιγραφὴ ἀνήκει εἰς τὴν πρώτην Βυζαντιακὴν περίοδον τῶν Κρητικῶν ἐπιγραφῶν, κατ' ἀκολουθίαν δὲν δύναται κατὰ τὴν κρίσιν μου νὰ εἶναι νεωτέρα τοῦ 9 αἰῶνος.

Ὁ τριτόκλιτος τύπος διάκων ἀντὶ τοῦ δευτεροκλίτου εἶναι οὐχὶ σπάνιος εἰς τὴν Βυζαντιακὴν ἐποχὴν (1).

Ἐκκλησία τῶν Εἰσοδίων ἐντὸς τῆς πόλεως (κοινῶς Τριμάρτυρη). Ἐν τῇ πρὸς Β. μικρᾷ αὐλῇ τῆς ἐκκλησίας κεῖται χαμαὶ ὑπέρθυρον ἐκ λίθου κοινοῦ μετακομισθὲν ἐνταῦθα ἐκ γειτονικῆς Τουρκικῆς οἰκίας. Ἄνω καὶ εἰς τὰ πλάγια φέρει περιθώριον προεξέχον. Μῆκος τοῦ λίθου 1.40 ὕψος 0,25. Φέρει κεχαραγμένην εἰς μίαν γραμμὴν τὴν ἐπιγραφὴν καὶ κάτωθι κατὰ τὸ μέσον τὴν χρονολογίαν. (Πίναξ Δ ἀριθ. 1).

† Δέησις τοῦ δούλου τοῦ Θῦ Γεωργίου Κλαπατζαρᾶ καὶ τῶν τέκνων αὐτοῦ . 1595 .

Ἡ ἐπιγραφὴ ἐδημοσιεύθη κατὰ πρῶτον ὑπὸ τοῦ κ. Γεωργ. Ἰακ. Καλαϊσάκι (ἐν τῇ Ἐφημερίδι τῶν Χανίων Ἐρεύνῃ ἀριθ. 22) ἀλλὰ μὲ ἐσφαλμένην τὴν χρονολογίαν ἕνεκα τοῦ ἀλλοκότου σχήματος τοῦ ἀριθμοῦ 5 προελθόντος ἐκ μικρᾶς παραλλαγῆς τοῦ παρ' Ἐνετοῖς (καὶ σήμερον παρὰ τοῖς Γάλλοις) συνήθους σχήματος τοῦ ἀριθμοῦ τούτου ὁμοιάζοντος πρὸς τὸ λατινικὸν σίγμα S.

Κλαπατσαρᾶς εἶναι οἰκογενειακὸν παρωνύμιον Κερκυραϊκῆς οἰκογενείας (ἴδε Σάθα Νεοελλ. Φιλολογίαν σελ. 596).

Ἐκ τῶν ἐρειπίων τῆς νῦν ἀνακαινισθείσης ἐκκλησίας τοῦ Ἁγ. Ἰωάννου ἔξωθι τῶν Χανίων ἄνω τοῦ Διευθυντηρίου Μεγάρου προέρχονται τρία τεμάχια ἐπιγραφῶν εὑρεθέντα ὑπὸ τοῦ Χαριδήμου Μπαλῆ.

Τὸ πρῶτον ἔχει σχῆμα ἡμίσεος βιβλίου ἀνεῳγμένου καὶ εἶναι ἐκ λίθου ὑποκιτρίνου μαλακοῦ· τὸ σχῆμα ἐνθυμίζει ὅμοια λίθινα (ἢ ξύλινα) ἀνεῳγμένα βιβλία χρησιμεύοντα, ἵνα τίθενται εἰς τὸ ἄνω μέρος τοῦ ἄμβωνος, διὰ νὰ ἐπιθέτῃ ὁ διάκονος τὸ Εὐαγγέλιον καὶ ἀναγινώσκῃ ἐξ αὐτοῦ. Ἴσως δὲ καὶ τὸ παρὸν νὰ ἐχρησίμευε πρὸς τοιοῦ-

(1) Ἴδε περὶ τούτου Sophocles Greek. lexicon ἐν τῇ λέξει, καὶ Jannaris Gre Grammar 338.

σκοπὸν ἢ παρόμοιον ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τοῦ Ἁγ. Ἰωάννου. Ἐπὶ τοῦ σῳζομένου ἡμίσεος σῴζεται ἡ ἐπιγραφὴ (Πίναξ Δ ἀριθ. 11) κολοβὴ διὰ τὴν ἔλλειψιν τοῦ ἄλλου ἡμίσεος. Εἰς τὸ κάτω μέρος σῴζονται τὰ ἴχνη ποδὸς πτηνοῦ (ἀετοῦ ἢ περιστερᾶς). Ὕψος τοῦ τεμαχίου 0,105, πλάτος ὄπισθεν 0,045. Ἡ ἐπιφάνεια ἐφ' ἧς τὰ γράμματα εἶναι κυρτή.

. . . τος τ
ης ζω
ης. οι
πρες
. . . ῶν

Πόθεν προέρχεται ἡ θρησκευτικοῦ περιεχομένου περικοπὴ (ἴσως ἐκ τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης) θὰ εὕρῃ ἄλλος ἐντριβέστερος περὶ ταῦτα.

Τὰ δύο ἄλλα τεμάχια εἶναι μέρη ἠκρωτηριασμένα ἐπιτυμβίων πλακῶν ἐκ λίθου ἐγχωρίου ὑποκιτρίνου.

Τὸ πρῶτον εἶναι ἐλλιπὲς πρὸς τὰ ἀριστερὰ καὶ ἔχει μῆκος 0,45 ὕψος 0,34 καὶ φέρει τὰ ἑξῆς εἰς ὡραίους ἀρχαϊκοὺς χαρακτῆρας.

. . . . . ΔΕ ΤΥΜΒΟ
. . . . . ΜΗΤΡΙΟΥ
. . . . . ΚΑΛΥΠΤΕΙ

Ἂν τὸ πρὸς ἀριστερὰν ἐλλεῖπον μέρος δὲν εἶναι πολύ, δύναται ἡ συμπλήρωσις νὰ γίνῃ οὕτως

Ὅδε τύμβος
Δημητρίου
σῶμα καλύπτει

Τὸ δεύτερον τεμάχιον ἐξ ὁμοίου λίθου καὶ μὲ ὅμοια ἐντελῶς γράμματα ἀλλ' ἐξ ἄλλης ἐπιτυμβίας πλακὸς προερχόμενον εἶναι ἐλλιπὲς κατά τε τὸ δεξιὸν καὶ τὸ ἀριστερὸν μέρος καὶ ἔχει ὕψος 0,33 πλάτος σωζόμενον 0,25. Φέρει τὰ ἑξῆς.

. . . ΝΗΝ . . .
. . . ΙΣΠΥ . . .
. . ΥΣΙΟΥ . .

Τὸ σχῆμα τῶν γραμμάτων καὶ τῶν τριῶν τεμαχίων μαρτυροῦσιν ὡς ἐποχὴν καθ' ἣν ἐχαράχθησαν τὸν τελευταῖον αἰῶνα τῆς ἐν Κρήτῃ Ἑνετοκρατίας.

Μονὴ Χρυσοπηγή. Ἀπέχει 20' τῶν Χανίων ΝΑ ἐν τῇ πεδιάδι. Ἡ ἐπίσημος κλῆσις τῆς Μονῆς εἶναι Ζωοδόχος Πηγὴ τοῦ Χαρτοφύλακος. Ὁ κτήτωρ καὶ ἀνακαινιστὴς τῆς Μονῆς Ἰωάννης ὁ Χαρτοφύλαξ ἦτο διδάκτωρ τῆς φιλοσοφίας καὶ τῆς Ἰατρικῆς, προσενεγκὼν δὲ μεγάλας ὑπηρεσίας εἰς τὴν φρουρὰν τῶν Χανίων καὶ τὸ νοσοκομεῖον ἐν ἐπιδημίᾳ πανώλους (1) κατὰ μὲν τὸ 1608 λαμβάνει τὸν τίτλον τῆς εὐγενείας τῆς Κρητικῆς διὰ διατάγματος τοῦ Δουκὸς Ἑνετίας Λεονάρδου Δωνάτου, κατὰ δὲ τὸ 1611 κατόπιν αἰτήσεώς του τῷ παραχωρεῖ ὁ αὐτὸς Δοὺξ τὸ δικαίωμα νὰ κατέχῃ τὸ μοναστήριον τῆς Ζωοδόχου Πηγῆς, ὃ εἶχον ἱδρύσει οἱ πρόγονοί του, νὰ ἀνακαινίσῃ καὶ προικοδοτήσῃ διὰ κτημάτων καὶ ἄλλων δωρεῶν καὶ νὰ κατέχῃ αὐτὸ ἀδούλωτον καὶ ἀκαταπάτητον καὶ μηδενὶ μηδὲν ὀφεῖλον (2). Ἐκ τῆς ἀνακαινίσεως ταύτης ἔλαβεν ἡ Μονὴ τὴν μορφήν, ἣν καὶ μέχρι σήμερον διατηρεῖ.

Ὥστε ἀνεκαινίσθη μὲν ἡ Μονὴ τῷ 1611 ὑπὸ τοῦ Ἰωάννου Χαρτοφύλακος, ἀλλ' ὑφίστατο καὶ πρότερον οὖσα ἱδρυμένη ὑπὸ τῶν προγόνων. Κατὰ τὴν χειρόγραφον σημείωσιν τὴν ἐν τῷ τρίτῳ δουκικῷ διατάγματι ἡ ἵδρυσις τῆς Μονῆς ἀνάγεται εἰς τὸ ἔτος 1580.

Εἰς τὸ ἄνωθεν τῆς ἐξωτερικῆς πύλης τῆς Μονῆς ἐπιστύλιον ὑπάρχει ἐπιγραφὴ λαξευτὴ εἰς δύο σειράς, ὧν ἑκάστη περιέχει ἓν ἐλεγεῖον ἀπὸ γράμματα ἐν μέρει μὲν Βυζαντιακὰ ἐν μέρει δὲ ἀρχαϊκὰ διακρινόμενα διὰ τὴν κανονικότητα καὶ τὴν τέχνην τοῦ λαξευτοῦ. Μῆκος ἡ ἐπιγραφὴ ἔχει 2,33 καὶ ὕψος 0,31. Ἴδε εἰκόνα ἀριθ. 8.

Ἐν μεταγραφῇ ἡ ἐπιγραφὴ ἔχει οὕτως.

(1) Πότε ἀκριβῶς ὑπῆρχεν ἡ ἐπιδημία, εἶναι ἄγνωστον, πάντως ὅμως δὲν ἐννοεῖται ἡ κατὰ τὸ ἔτος 1611, ὡς εἴκασεν ὁ φίλος καθηγητὴς Δ. Γεωργιακάκης ἐν τῇ Προόδῳ τῶν Χανίων φυλλ. 20, ἀφοῦ τὸ σχετικὸν διάταγμα τὸ ἀναφέρον τὴν ἐπιδημίαν καὶ τὴν ἀπονομὴν τοῦ τίτλου τῆς Κρητ. εὐγενείας εἶναι προγενέστερον κατὰ 3 ἔτη ἐκδοθὲν τῷ 1608.

(2) Τὰ ἀνωτέρω γίνονται γνωστὰ ἐκ τριῶν δουκικῶν διαταγμάτων σῳζομένων ἐν τῇ Μονῇ ἐν μεμβράναις καὶ ἐν πρωτοτύπῳ. Ἐπίσης σῴζονται καὶ τρία Πατριαρχικὰ σιγγιλλιώδη γράμματα μὲ τὰς μολυβδίνας βούλλας, ἐξ ὧν ἓν εἶναι τοῦ Πατριάρχου Γρηγορίου τοῦ Ε' ἐκ τοῦ ἔτους 1797. Περὶ πάντων τούτων διέλαβον ἐν τῇ Ἐρεύνῃ τῶν Χανίων τῆς 10 Δεκεμβρίου 1899 ἀριθ. 32.

Πηγῆς ζωῆς οὖσα δοχεῖον Παρθένε κόσμῳ
Ζωὸν ὕδωρ προχέεις οὔποτε παυόμενον
Αἶεν γὰρ ῥεῖ νούσους τὰς πικρὰς θεραπεῦον
Πάντων τῶν μερόπων πίστει ἐπερχομένων.

Ἡ ὡραία ἐπιγραφὴ εἶναι ἄψογος καὶ ὑπὸ γλωσσικὴν καὶ ὑπὸ μετρικὴν ἔποψιν, ἀναφέρεται δὲ εἰς τὸ ὄνομα τῆς Μονῆς ὡς Ζωοδόχου Πηγῆς ἐκ τῶν ναμάτων τῆς ὁποίας ἀεὶ ῥεόντων θεραπεύονται αἱ πικραὶ νόσοι τῶν μετὰ πίστεως προσερχομένων. Ἡ ἐπιγραφὴ πιθανώτατα ἐποιήθη ὑπ' αὐτοῦ τοῦ κτήτορος Ἰωάννου τοῦ Χαρτοφύλακος, ὅστις ἀφ' οὗ λέγεται διδάκτωρ τῆς Ἰατρικῆς καὶ τῆς Φιλοσοφίας, θὰ εἶχε σπουδάσει κατὰ τὴν τότε ἐπικρατοῦσαν συνήθειαν εἰς τὰ Πανεπιστήμια τῆς Ἰταλίας.

Τὸ οἰκογενειακὸν ὄνομα τῶν Χαρτοφυλάκων θὰ εὕρωμεν καὶ παρακατιόντες εἰς τὴν ἐκ Γαρύπας τῆς Κυδωνίας κτητορικὴν ἐπιγραφήν. Ἡ οἰκογένεια πάντως ἦτο ἐκ Κυδωνίας, ἀφ' οὗ καὶ τὸ Δουκικὸν διάταγμα, δι' οὗ χορηγεῖται ἡ εὐγένεια εἰς τὸν Ἰωάννην Χαρτοφύλακα λέγει αὐτὸν καταγόμενον ἐκ Χανίων.

Κάτωθι τῆς ἐπιγραφῆς καὶ ἀκριβῶς εἰς τὸ μέσον τοῦ τόξου τῆς καμαρωτῆς πύλης ὑπάρχει θυρεὸς ἀνάγλυφος φέρων εἶδος οἰκοσήμου, ἴσως τὸ τοῦ κτήτορος Χαρτοφύλακος. Ὁμοιάζει πρὸς σημερινὸν διπλοῦν μελανοδοχεῖον ἐπὶ ποδὸς πυραμιδοειδοῦς μὲ ἀστέρα ἄνωθεν· ἴσως ἔχει ἀναφορὰν πρὸς τὸ ἐπώνυμον τοῦ κτήτορος ἢ καὶ τὴν περὶ τὰ γράμματα διατριβήν.

Ναὸς τοῦ Ἁγίου Λουκᾶ ἐν τῷ νεκροταφείῳ τῶν Ὀρθοδόξων ἔξω τῶν Χανίων. Μικρὰ πλὰξ μαρμαρίνη ἐκτισμένη ἐν τῇ προσόψει τοῦ ναοῦ ὑψηλά. Ὁ ναὸς ὅμως φαίνεται ἀνακαινισμένος ὄχι πρὸ πολλῶν ἐτῶν καὶ ἡ πλὰξ μετατοπισμένη, ἐξ οὗ ἐξηγεῖται καὶ ὅτι ἡ ἐπ' αὐτῆς ἐπιγραφὴ εἶναι ἐν μέρει κολοβή. Ἡ ἐπ' αὐτῆς ἐπιγραφὴ ἔχει -ως εἰς γράμματα κεφαλαιώδη.

'ΤΟϹΟΘΕΙΟϹΝΑΟϹΤΟΥΑΓΙΟΥΕΝΔΟΞΟΥ[ΑΠΟϹΤΟ]
,ΥΚΑΙΕΥΑΓΓΕΛΙϚΟΥΛΟΥΚΑ —

Κυδωνέα (*ἐπαρχία*).

Σιναϊτικὴ Μονὴ τῆς Ἁγίας Τριάδος παρὰ τὸ χωρίον Περιβόλια.

Πλὰξ μικρὰ ἐντετοιχισμένη εἰς τὸν νότιον τοῖχον τοῦ περιβόλου τῆς Μονῆς φέρουσα ἐπιγραφὴν λαξευτὴν (Πίναξ Δ ἀριθ. 2) μῆκος 0,32, ὕψος 0,20.

ακ ἀνακαινίστι ὁ σεπτὸς ναὸς οὗτος
τοῦ μόνου Θῦ καὶ Ἁγίας Τριάδος
διὰ συνδρομῆς Μισαὴλ Σιναΐτου
μνήαν ἡμεῖς δὲ ἀξιώσατε πάντες
ἐν ἔτει Χῦ ΑΨΜϚ.

Ἡ κτητορικὴ ἐπιγραφὴ σύγκειται ἐκ τεσσάρων ἰαμβικῶν τριμέτρων ἄνευ τῆς ἐν τέλει χρονολογίας. Εἰς τὴν ἀρχὴν τῆς ἐπιγραφῆς εὑρίσκονται τὰ γράμματα ΑΚ ἢ μᾶλλον Α|Κ περὶ ὧν θὰ ὁμιλήσω εἰς τὴν μεθεπομένην ἐπιγραφήν. Τὸ τελευταῖον μνείαν ἀξιώσατε ἰσοδυναμεῖ πρὸς τὸ σύνηθες μνημονεύσατε.

Ἐν τῇ αὐτῇ Μονῇ μικρὰ πλὰξ ἐνεπίγραφος ἐντετοιχισμένη εἰς τὸν πρὸς ἀνατολὰς τοῖχον τοῦ περιβόλου μῆκος 0,42 ὕψος 0,16 (Πίναξ Δ ἀριθ. 8).

Ἀναστασίου ἱε-
ρομονάχου
,αχμγʹ

Ἡ μικρὰ ἐπιγραφὴ εἶναι ἀρχαιοτέρα τῆς προηγουμένης καὶ τῆς ἀνακαινίσεως τοῦ ναοῦ ὑπὸ τοῦ Μισαήλ. Οἱ στίχοι ἐν τῇ ἐπιγραφῇ ταύτῃ χωρίζονται δι' ἐγχαράκτων γραμμῶν.

Μικρὰ πλὰξ ἐντετοιχισμένη εἰς τὸν δυτικὸν τοῖχον τοῦ περιβόλου τῆς αὐτῆς Μονῆς μῆκος 0,50 ὕψος 0,25 (Πίναξ Δ ἀριθ. 4). Γράμματα ἀκανόνιστα καὶ ἀναμὶξ κεφαλαιώδη καὶ μικρά.

Α†Κ ἐτελποθη τὸ π
αρον Μαρτήου
κεʹ μοναστηρηον
τοῦ ορέου ὤρους
,αψ·κϛ· ΜΗ.

Ἡ ἐπιγραφὴ ἐγράφη ὑπὸ ἀνθρώπου σχεδὸν ἀγραμμάτου καὶ γέμει ὀρθογραφικῶν σφαλμάτων. Εἰς τὴν ἀρχὴν εἶναι χαραγμένα εἰς μέγεθος μέγα καταλαμβάνοντα ὅλον τὸ ὕψος τῆς ἐπιγραφῆς τὰ δύο γράμματα Α Κ μὲ σταυρὸν εἰς τὸ μέσον. Ἐπειδὴ τὰ γράμματα ταῦτα εὑρίσκονται καὶ εἰς τὴν προτελευταίαν ἐπιγραφὴν ἐκ τῆς αὐτῆς Σιναϊτικῆς Μονῆς ἔχουσι πάντως σημασίαν τινὰ καὶ δὲν εἶναι τυχαίως γεγραμμένα. Ὑποθέτω ἔθεν ὅτι εἶναι τὰ 3 ἀρχικὰ γράμματα τῆς Ἁγίας Αἰκατερίνης, εἰς ἣν ἦτο ἀφιερωμένη ἡ περίφημος Μονὴ τοῦ ὅρους Σινᾶ. Πράγματι καὶ εἰς τὰς δύο ἐπιγραφὰς εὑρίσκονται τὰ τρία γράμματα Α Ι Κ. Τὰ ἐν τῷ τέλει τῆς ἐπιγραφῆς δύο γράμματα Μ Η ἀγνοῶ τί σημαίνουσιν.

Χωρίον Γαρύπα Κυδωνίας.

Τριμάρτυρος ἐκκλησία τοῦ Ἁγίου Γεωργίου ἠρειπωμένη νῦν. Εἰς τὸν βόρειον τοῖχον τοῦ βορείου παρεκκλησίου ὑπῆρχε μεγάλη κτητορικὴ ἐπιγραφὴ γραπτὴ ἐφ' ὑγροῖς, τῆς ὁποίας τὸ μὲν ἄνω ἥμισυ σώζεται ἐν μέρει ἀμυδρῶς φαινόμενον, τὸ δὲ κάτω εἶναι ἐντελῶς ἀπεσβεσμένον ὥστε μόνον ἴχνη γραμμάτων τινων νὰ διακρίνωνται.

Ὕψος 0,85 πλάτος 0,42 κατὰ τὴν κορυφὴν καὶ 0,35 κατὰ τὴν βάσιν. Πίναξ Δ ἀριθ. 9.

† Ἀνεκαινίστι [καὶ] ἐκτίστη ἐκ βάθρων
γῆς καὶ ἱστορήθη ὁ θεῖος καὶ πανσε
πτος ναὸς οὗτος τοῦ Ἁγίου καὶ ἐνδόξου
Μεγαλομάρτυρος Γεωργίου τοῦ Τροπαι
οφόρου διὰ συνδρομῆς κόπου τε πολλοῦ
.... καὶ ἐξόδου Κυροῦ Νικολάου τοῦ Χαρτο-
φύλακα ἅμα δὲ [τοῦ εὐλα]βεστά[του] [καὶ αἰδεσιμ]
ωτάτου Κυροῦ Γεωργίου ἱερέος ....
τῆς τιμιωτάτης πρεσβυτέρας Μ[αρίας] ...
[σὺν τοῖς] τέκνοις αὐτῶν ....
τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ κυροῦ ....
....

Εἶναι ἀξιοπαρατήρητον ἐν τῇ ἐπιγραφῇ ταύτῃ ὅτι ταὐτοχρόνως λέγεται ἀνακαινίσθη καὶ ἐκ βάθρων ἐκτίσθη. Τοῦτο μὲ πείθει ὅτι τὸ ἀνακαινίσθη διὰ τῆς τυπικῆς ἐπαναλήψεως καὶ τῆς συχνῆς χρήσεως ἀποτριβὲν ἀπώλεσε τὴν ἀρχικήν του σημασίαν καταντῆσαν νὰ σημαίνῃ ἁπλῶς ἐκτίσθη, δι' ὃ δύναται νὰ λέγηται ὄχι μόνον ἐπὶ πραγματικῆς ἀνακαινίσεως, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ ἐκ θεμελίων οἰκοδομήσεως.

Περὶ τῆς οἰκογενείας τῶν χαρτοφυλάκων ἐν Κυδωνίᾳ ὡμίλησα καὶ ἀνωτέρω τοῦ λόγου ὄντος περὶ τοῦ κτήτορος τῆς Χρυσοπηγῆς. Ἴσως καὶ οἱ δύο κτήτορες κατήγοντο ἐκ τῆς αὐτῆς οἰκογενείας, δὲν ἦσαν ὅμως, ὡς φαίνεται καὶ σύγχρονοι· διότι ἡ ἐπιγραφὴ αὕτη φαίνεται ἀρχαιοτέρα τοὐλάχιστον κατὰ ἕνα αἰῶνα. Ἐν τῇ παρούσῃ ἐπιγραφῇ εὑρίσκεται καὶ ὁ δημωδέστερος πρωτόκλιτος τύπος Χαρτοφύλακας.

Εἰς τὸ ἐσωτερικὸν τῆς κόγχης τοῦ αὐτοῦ ναοῦ εἶναι γεγραμμένα μεγάλοις γράμμασι εἰς μίαν μακρὰν σειρὰν ἐλλιπῆ κατὰ τὴν ἀρχὴν καὶ τὸ τέλος τὰ ἑξῆς·

.... ἱερέως ὅσον κὲ τὴν ἐκκλησίαν ἣν ἐκτήσω τῷ τιμίῳ σου αἵματι κὲ τὸν οἶκον τοῦτον φυλάσσεις χρόνους αἰεί .....

Ταῦτα περιέχουσι δέησιν πρὸς τὸν Χριστὸν ὑπὲρ τοῦ κτήτορος ἱερέως καὶ τῆς αἰωνίου στερεώσεως τῆς ἐκκλησίας ἣν ἐκτήσατο τῷ τιμίῳ αὐτοῦ αἵματι καὶ τῆς διατηρήσεως τῆς ἀνακαινισθείσης ἐκκλησίας. Περὶ τῶν τοιούτων ἐπιγραφῶν θὰ εἴπωμεν καὶ ἀλλαχοῦ.

Προφήτης Ἠλίας μεταξὺ τῶν χωρίων Περβόλια καὶ Μουρνιές. (Εἰκὼν 9).

Μικρὸν κομψὸν ἐκκλησίδιον κείμενον εἰς θέσιν μεταξὺ τῶν δύο αὐτῶν χωρίων εὑρισκομένην. Ἡ πρὸς Δ πρόσοψις εἶναι ἐκτισμένη μέχρι τῆς κορυφῆς καὶ τοῦ ἐπ' αὐτῆς ἄλλοτε κωδωνοστασίου ἐκ λίθων τετραγώνων πελεκητῶν. Φέρει ἐν τῇ προσόψει δύο ἐπιγραφὰς λαξευτὰς μίαν ἐπὶ τοῦ ὑπερθύρου εἰς δύο στίχους μίαν δὲ ἄλλην ἐπὶ ζώνης ἐν σχήματι διαζώματος κάτωθεν τοῦ φεγγίτου καὶ ἑκατέρωθεν τοῦ ἀναγλύφου οἰκοσήμου τῶν Καλλιεργῶν. Ἡ ὡραία πρόσοψις τοῦ ἐκκλησιδίου, ὡς φαίνεται καὶ ἐκ τῆς εἰκόνος εἶναι ἑτοιμόρροπος. Ἡ πρώτη

ἔχουσα μῆκος 1,42 καὶ ὕψος 0,20 ἔχει ὑποστῇ φθορὰν κατὰ τὸ δεύτερον ἥμισυ τοῦ πρώτου στίχου, καὶ ἔχει οὕτως γεγραμμένη εἰς γράμματα κεφαλαιώδη ἀρχαϊκά.

ΕΔΕΜ·ΚΑΤΟΙΚΩΝ·ΗΛΙΟΥ . . . .
ΚΑΙ·ΝΑΟΝ·ΟΙΚΕΙΝ·ΘΝΗΤΟΣ·ΩΗΜΑΚΑΡ·ΔΕΧΟΥ

Τὸ δευτέρου στίχου τὸ ωη φαίνεται μὲν καθαρώτατα ἐν τῇ ἐπιγραφῇ ἀλλ' ἐξ ἅπαντος εἶναι λάθος τοῦ χαράκτου ἀντὶ τοῦ ΩΝ ἢ τοῦ ΩΣ. Τὸ λάθος δεικνύει καὶ τὸ μέτρον τὸ ὁποῖον ἀπαιτεῖ μίαν συλλαβὴν καὶ οὐχὶ δύο, ὡς θὰ εἴχομεν, ἂν εἶχεν ὀρθῶς τὸ ὤη. Ἡ ἐπιγραφὴ σύγκειται ἐκ δύο Ἰαμβικῶν τριμέτρων (δωδεκασυλλάβων), ἡ δὲ ἔννοια μολονότι ἡ ἐπιγραφὴ εἶναι ἐλλιπὴς εἶναι αὕτη «Ὦ Ἡλιού, ὁ ἀξιωθεὶς οἰκεῖν τὴν Ἐδὲμ ὡς ἀθάνατος, δέχου νῦν κατοικεῖν καὶ τὸν ναὸν τοῦτον ὡς θνητός».

Ἡ ἐν τῷ διαζώματι ἐπιγραφὴ εἶναι ἡ κτητορικὴ τοῦ ναοῦ καὶ εἶναι γεγραμμένη εἰς τρεῖς γραμμὰς διακοπτομένας εἰς τὸ μέσον ὑπὸ τοῦ οἰκοσήμου τῶν Καλλιεργῶν, ὥστε τὰ γράμματα εἶναι λελαξευμένα ἑκατέρωθεν τοῦ ἀναγλύφου θυρεοῦ. Ἡ ἐπιγραφὴ διακρίνεται διὰ τοὺς ὡραίους καὶ μεγάλους ἀρχαϊκοὺς χαρακτῆρας καὶ ἔχει οὕτως·

ΟΥΡΑΝΟΘΡΕΜΜΟΝ	ΕΜΠΥΡΑΡΜΑΤΕ
ΠΕΤΡΟΝ ΤΟΝ	ΚΑΛΙΕΡΓΗΝ
ΕΡΓΑΤΗΝ ΔΟΜΟΥ	ΣΑΩ α̃ φ̃ φ̃Η

Ὁ οὐρανοθρέμμων ἐμπυράρματος εἶναι αὐτὸς ὁ Προφήτης Ἠλίας, πρὸς ὃν ἀποτεινόμενος ὁ γράψας τὴν ἐπιγραφὴν δέεται αὐτοῦ νὰ σώζῃ τὸν ἐργάτην τοῦ δόμου (τὸν κτήτορα δηλ.) Πέτρον τὸν Καλιέργην. Τὸ σάω εἶναι προστακτικὴ τοῦ ῥήματος σαόω Ὁμηρικὴ (Ὀδυσ. 13. 230 καὶ 17. 595). Ἡ χρονολογία τῆς κτίσεως τοῦ ναοῦ εἶναι τὸ 1598.

Π.ρί τε τοῦ ὀνόματος καὶ τοῦ οἴκου τῶν Καλλιεργῶν (ἢ Καλιερ-, ἴδε διατριβήν μου ἐν Ἀθηνᾶς Τομ. ΙΔ'. σελ. 289, ἔνθα ἐδημο-ʼη κατὰ πρῶτον καὶ ἡ ἐπιγραφὴ αὕτη.

ερὶ τοῦ κτήτορος Πέτρου τοῦ Καλιέργου ἐγὼ τοὐλάχιστον δὲν

γνωρίζω τίποτε ἄλλο. Ὅτι ἦτο ἐκ τῆς μεγάλης ἀρχοντικῆς καὶ ἱστορικῆς οἰκογενείας τῶν Καλλιεργῶν δεικνύει καὶ τὸ οἰκόσημον τὸ ἐν τῷ μέσῳ τῆς ἐπιγραφῆς, ὅπερ συγκείμενον ἐξ ἐναλλασσουσῶν ταινιῶν ἐπιπέδων καὶ ἀναγλύφων (ἐν τῇ γραφῇ λευκῶν καὶ κυανῶν) εἶναι αὐτὸ τὸ οἰκόσημον τοῦ περιφήμου οἴκου ὁμοιάζον οὕτω κατὰ σύμπτωσιν κατά τε τὰ χρώματα καὶ τὴν διάταξιν αὐτῶν πρὸς τὴν σημερινὴν Ἑλληνικὴν σημαίαν (1).

Ἡ κυρία ἕδρα τοῦ οἴκου τούτου ἦτο ἡ Ῥέθυμνα καὶ μάλιστα ἡ ἐπαρχία Μυλοπόταμος, ἀλλ' ἡ οἰκογένεια οὖσα πολύκλαδος καὶ πολυσχιδὴς διεσκεδάσθη δι' ἐπιγαμιῶν (2) καὶ εἰς ἄλλα διαμερίσματα τῆς Κρήτης καὶ σήμερον ἀκόμη Καλλέργαι εὑρίσκονται εἰς πολλὰ σημεῖα τῆς νήσου.

Χωρίον Τὰ Νεροκούρου.

Κάτω τοῦ χωρίου ἐκκλησίδιον τιμώμενον ἐπ' ὀνόματι τῶν Ἁγίων Τεσσαράκοντα Μαρτύρων (Ἅγιοι Σαράντα). Ἔχει ἐπιγραφὴν ἐντὸς ἄνω τῆς θύρας ἐπὶ πλακὸς κοινοῦ λίθου πλαισιουμένης ὑπὸ ἀναγλύφου ποικιλτοῦ περιθωρίου. Μῆκος καὶ ὕψος τῆς πλακὸς 0,55. Εἶναι ἐσχισμένη εἰς τὸ μέσον καὶ ἔχει ῥωγμὴν πλάτους 0,05. Ὕψος τῶν γραμμάτων 4-5 ἑκατοστά.

† ΟΙΚΟΔΟΜΗΘΗ Ο ΘΕΙΟC
ΟVΤΟC ΚΑΙ ΙΕΡΟC ΝΑΟC
ΤΟΝ ΑΓιωΝ ΤΕCCΑΡΑΚΟΝΤΑ
ΜΑΡΤVΡΟΝ
ΔΙΕΞΟΔΟV ΚΑΙ ΚΟΠΟV
ΙΩ ΤΟV[illegible] ΜΟΡΟΝΗ
ΕΝ ΜΗΝΙ C[illegible]ΤΕVΡΙΩ Η
,α φ ϙ Δ Ι Ζ

Οἰκοδομήθη ὁ θεῖος
οὗτος καὶ ἱερὸς ναὸς

(1) Περὶ τοῦ οἰκοσήμου τῶν Καλλιεργῶν ἴδε Σάθα προλεγόμενα εἰς τὸ Κρητι: θέατρον σελ. μ' σημ. 2.

(2) Περὶ τούτων ἴδε Σάθαν αὐτόθι.

τῶν Ἁγίων Τεσσαράκοντα
μαρτύρων
δι' ἐξόδου καὶ κόπου
Ἰω(άννου του(πίκλην) Μορόνη
ἐν μηνὶ Σεπτεμβρίῳ
,αφϙδ' Ἰνδ(ικτιῶνος) ζ'.

Μεταξὺ τοῦ ὀνόματος Ἰω καὶ τοῦ ἐπωνύμου Μορόνη ὑπάρχει φθορὰ τοῦ λίθου ἥτις, ἂν δὲν εἶναι παλαιοτέρα τῆς λαξεύσεως τῆς ἐπιγραφῆς θὰ εἶχε γράμματά τινα 4-5, ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει εἶναι πιθανὸν ὅτι ἦτο γεγραμμένον του[πίκλην] Μορόνι. Τὸ οἰκογενειακὸν τοῦτο ὄνομα δὲν γνωρίζω ἄλλοθεν. Τὸ ἐν τῷ δήμῳ ὅμως Γόρτυνος τῆς Μεσαρεᾶς (ἐπαρχία Καινούργιον) ὑπάρχον χωρίον Μορόνι προϋποτίθησι καὶ τὸ ἐπώνυμον αὐτὸ ἐν Κρήτῃ.

Χωρίον Τσικαλαρειά.

Ἐκκλησίδιον τοῦ Ἁγ. Ἰωάννου παρὰ τὸ χωρίον. Πλὰξ κοινοῦ λίθου ἐκτισμένη ἐν τῷ τυμπάνῳ τῆς τριγωνικῆς κόγχης τῆς σχηματιζομένης ἄνω τοῦ ὑπερθύρου ἔχουσα πλάτος καὶ ὕψος 0,37, ἄνευ τοῦ περιθωρίου. Ἡ πλὰξ εἶναι πολλαχοῦ σεσαθρωμένη καὶ τὰ γράμματα κατὰ τὸ πλεῖστον ἀποτετριμμένα καὶ ἠφανισμένα. Εἶναι κεφαλαιώδη μικροῦ σχήματος ἀρχαϊκά. Ἡ ἐκκλησία κατὰ τὴν ἐγχώριον παράδοσιν ἦτο τοῦ Χριστοῦ, ἀλλ' ὁ Ὀθωμανὸς ἀγᾶς ἐν τῷ κτήματι τοῦ ὁποίου ἔκειτο διέταξε νὰ μετονομασθῇ καὶ ἑορτάζηται τοῦ Ἁγ. Ἰωάννου.

Ἀναγινώσκονται μετὰ τῶν βεβαίων συμπληρώσεων τὰ ἑξῆς.

Οἰκοδο[μήθη] ὁ θεῖος οὗτος
[καὶ πάνσεπτος τ]οῦ Κῦ ἡμῶν Ιη-
[σοῦ Χριστοῦ] δι' ἐξόδου καὶ κόπου
. . . .
. . . .
ἅμα συμβίας καὶ τῶν τέκνων
αὐτοῦ ,αχβ' Ἀπριλ(ίου) ιε'.

Εἶναι ἠφανισμέναι ἐντελῶς αἱ γραμμαὶ τετάρτη καὶ πέμπτη ἐν αἷς περιείχετο τὸ ὄνομα καὶ οἱ τίτλοι τοῦ κτήτορος.

Ἐντὸς τοῦ αὐτοῦ χωρίου μικρὰ ἐκκλησία τοῦ Ἀρχαγγέλου Μιχαήλ. Ἔχει ἐπιγραφὴν λαξευτὴν ἐπὶ πλακὸς ἐκτισμένης ἐντὸς τοῦ ναοῦ εἰς τὸν δυτικὸν τοῖχον κάτωθι τοῦ φεγγίτου. Ἡ πλὰξ εἶναι τεθραυσμένη εἰς δύο καὶ ἔχει ὕψος 0,20 μῆκος 0,34. Πίναξ Δ ἀριθ. 7.

1602
† ἐτεληόθι ὁ θιως καὶ ὑερὸς
ναὸς τοῦ Ταξυάρχου Μη
χαὴλ δι' ἐξόδου καὶ
κόπου ἱερέος Μηχαὴλ Κα
λογεροπούλου κτήτο
ρας α'.

Εἰς τὴν κόγχην τοῦ αὐτοῦ ναοῦ ὑπάρχει ἄλλη ἐπιγραφὴ γραπτὴ ἐφ' ὑγροῖς εἰς δύο γραμμάς. (Πίναξ Δ ἀριθ. 5).

Μηχαὴλ Μανουὴλ Σταμάτι Ραυτόπουλοι
μνημόνεβε αὐτοὺς αἰωνίως.

Ὁ μὲν κύριος κτήτωρ τοῦ ναοῦ Μιχαὴλ Καλογερόπουλος ἱερεὺς φαίνεται ὅτι ἔκτισε τὸν ναὸν ἰδίαις δαπάναις, οἱ δὲ ἄλλοι τρεῖς Μιχαὴλ Μανουὴλ καὶ Σταμάτης Ῥαυτόπουλοι (ἴσως ἀδελφοὶ) θὰ ἐκαλλώπισαν ἴσως αὐτὸν δι' εἰκόνων ἢ ἄλλως πως, δι' ὃ ἐγράφησαν τὰ ὀνόματα αὐτῶν εἰς τόπον καταφανῆ ἐντὸς τοῦ ἱεροῦ, ἵνα ὁ λειτουργῶν ἱερεὺς ἑκάστοτε βλέπων αὐτὰ τὰ μνημονεύῃ κατὰ τὴν μυσταγωγίαν.

Τὰ οἰκογενειακὰ ἐπώνυμα ἐκ τῶν συνήθων.

Χωρίον Ἀλικιανοῦ. Γνωστὸν διὰ τὸ τραγικὸν ἐπεισόδιον τῶν Κρητικῶν γάμων, οὗ τὸν πυρῆνα παραλαβὼν ὁ Σπυρίδων Ζαμπέλιος ἐκ τῶν Ἐνετῶν χρονογράφων διέπλασεν ἐν τῷ ἱστορικῷ μυθιστορήματί του, ὃ ἐπιγράφει Κρητικοὺς Γάμους. Σῴζονται εἰσέτι τὰ ἐρείπια Ἐνετικῆς ἐπαύλεως, τὰ ὁποῖα οἱ σημερινοὶ κάτοικοι δεικνύουσιν ὡς τὸ μέγαρον τοῦ Φραγκέσκου Δαμολίν, ἐν ᾧ διεδραματίσθησαν τὰ

περιγραφόμενα ὑπὸ τοῦ Ζαμπελίου ἐκ τῆς ἐπαναστάσεως τοῦ Κανταvολέου κατὰ τὸ ἔτος 1570.

Ἐν τῷ χωρίῳ σῴζεται μικρὰ ἐκκλησία ἐν σχήματι Ἑλληνικοῦ σταυροῦ κατάγραφος τοὺς τοίχους· ἀλλ' εἰς νεωτάτην ἐπιδιόρθωσιν αἱ πλεῖσται τῶν τοιχογραφιῶν ἐκαλύφθησαν ὑπὸ ἀσβεστοκονίας. Φέρει τὴν ἑξῆς ἐπιγραφὴν γραπτὴν μέλανι χρώματι ἐπὶ λευκοῦ ἐδάφους μῆκος 0,27 ὕψος 0,21. (Πίναξ Δ ἀριθ. 3).

† Μνήστητι Κύριε τῆς ψυχῆς τοῦ Δούλου σου Παπᾶ
Μηχαὴλ τοῦ Μαστραχᾶ
ἔτους ,ϛ̄ω̄ λ̄ η̄. Ἠστορήθι δὲ
διὰ χειρὸς ἐμοῦ τοῦ ἁμαρτωλοῦ Παῦλυ
τοῦ Προβατᾶ

Ἡ χρονολογία εἶναι 6938 (τὸ ω εἶναι ἡ κατάληξις τοῦ τακτικοῦ) ἀπὸ κτίσεως ἤτοι 1430 ἀπὸ Χριστοῦ γεννήσεως. Τὸ ἐπώνυμον Μαστραχᾶς σῴζεται καὶ μέχρι σήμερον, ἐφ' ὅσον γνωρίζω, ἐν τῷ χωρίῳ Γέργερι Καινούργιου, εἰς δὲ τῶν τολμηροτέρων καὶ ἡρωϊκωτέρων ὁπλαρχηγῶν τῆς ἐπαναστάσεως τοῦ 1866 ἐλέγετο Φρ. Μαστραχᾶς φονευθεὶς εἰς τὴν μάχην τὴν παρὰ τὸ χωρίον Ἀσίταις Μαλεβυζίου τῷ 1868.

Ὁ ἱστοριογράφος (ζωγράφος) τοῦ ναοῦ ἐκαλεῖτο Παῦλος Προβατᾶς.

Μοναστήριον τῆς Ἁγίας Τριάδος τῶν Τζαγκαρόλων ἐν Ἀκρωτηρίῳ. Μεγαλοπρεπὴς Μονὴ κτισθεῖσα κατὰ τοὺς τελευταίους χρόνους τῆς ἐν Κρήτῃ Ἐνετοκρατίας ὑπὸ τῶν δύο εὐγενῶν καὶ πλουσίων ἀδελφῶν Ἱερεμία καὶ Λαυρεντίου τῶν Τζαγκαρόλων. Ὁ Κορνήλιος ἐν τῇ Ἱερᾷ Κρήτῃ (vol I. p. 225) ἀναγράφει αὐτὸ μεταξὺ τῶν Μοναστηρίων τοῦ τμήματος (territorium) Χανίων «Monasterium Sanctissimae Trinitatis de Acrotiri».

Εἰς τὴν ἐξωτερικὴν πύλην σῴζει δύο κτητορικὰς ἐπιγραφὰς τοῦ αὐτοῦ περίπου περιεχομένου τὴν μὲν δεξιὰ τῷ εἰσερχομένῳ Λατινιτὴν δὲ ἀριστερὰ Ἑλληνιστὶ λαξευτὰς ἐπὶ μεγάλων πλακῶν.

Λατινικὴ ἐπιγραφὴ ἐδημοσιεύθη τὸ πρῶτον ὑπὸ τοῦ Sonnini (Voyage en Grèce et en Turquie 1801 vol. I. p. 358. 359)

ἀλλὰ λίαν ἐσφαλμένως, δι' ὃ τοῦ ἐφάνη ἀκατανόητος καὶ εἰς παράδοξον Λατινικὴν γεγραμμένη μὴ μαρτυροῦσα μεγάλην παιδείαν τοῦ συντάκτου (d'un latin fort bizarre à peu près intelligible. Voici l'inscription latine que j'ai copié fidelement (sic) et qui ne donne pas une haute idée de l'érudition de son auteur!) Καὶ ταῦτα πρὸ 102 ἐτῶν ὅτε πάντως ἡ ἐπιγραφὴ θὰ διετηρεῖτο κάλλιον καὶ δὲν θὰ εἶχε τὰς σποραδικὰς φθορὰς τὰς ὁποίας ἔχει σήμερον.

Τὴν αὐτὴν ἐπιγραφὴν ἐδημοσίευσεν μετὰ τεσσαράκοντα περίπου ἔτη ὁ Ἄγγλος περιηγητὴς ὁ πολυμαθὴς Pashley (Travels in Crete vol. I. 21) ὀρθῶς μὲ δύο μόνον μικρὰ ἀβλεπτήματα εἰς τὴν κατάληξιν τοῦ ἐπωνύμου *Zancarolae* καὶ τῆς γενικῆς *prosapiae*, ὅπου δὲν παρετήρησεν ὅτι τὸ τελικὸν *e* ἔχει καὶ οὐράν, ὅπερ δηλοῖ τὴν δίφθογγον *ae* (1). Ὁ Pashley διώρθωσε καὶ δύο σφάλματα τοῦ χαράκτου φαινόμενα ἐν τῇ ἐπιγραφῇ ἤτοι τὸ *solertissimous* (ἀντὶ -us) καὶ τὸ *Hc* ἀντὶ *Hic*.

Ἀμφοτέρας τὰς ἐπιγραφὰς ταύτας δημοσιεύω κατὰ τὰ χάρτινα ἀποτυπώματα, ἃ παρακληθεὶς ὑπ' ἐμοῦ λίαν προφρόνως μοι παρεσκεύασεν ὁ καθηγητὴς τοῦ ἐν τῇ Μονῇ ὑπάρχοντος σήμερον Ἱεροδιδασκαλείου κ. Γεωργ. Στεφανάκις. Καὶ τὴν μὲν Λατινικὴν δημοσιεύω μόνον ἐν μεταγραφῇ διὰ μικρῶν γραμμάτων, τῆς δὲ Ἑλληνικῆς πρώτην ἤδη φορὰν δημοσιευομένης ἐπισυνάπτω καὶ εἰκόνα εἰλημμένην ἐκ τοῦ χαρτίνου ἐκμάγματος. (Ἴδε εἰκόνα ἀριθ. 10).

Τῆς Λατινικῆς ἐπιγραφῆς τὸ μῆκος 0,70, τὸ ὕψος 0,50 καὶ ἔχει οὕτως εἰς 12 γραμμάς.

Praeclaro a sinu Zancarolae pro
sapiae creti Hieremias sapientissi-
mus et Laurentius solertissimous
germani ambo sacrifici et inj
uges magna cum impensa et a-
crimonia talia gesserunt; ille
enim sufficienter inceptis la-
borem impendit eumque con-

(1) Ἴδε Cappelli Dizionario di abbreviature p. 100 (Manuali Hoepli l lano 1899)

fecit honeste, hc vero propaga-
tor illius voti supplevit reli-
qvum et hoc perpulchrum fu-
nditus templum instauravit.

Ἡ Ἑλληνικὴ ἔχει τὰ αὐτὰ μέτρα ἀλλ' ἀποτελεῖται ἐξ ὀκτὼ μόνον γραμμῶν οὕτως·

Οἱ ἐξ εὐγενῶν φύντες τῆς τῶν Τζανκαρόλων
φυλῆς Ἱερεμίας ὁ σοφώτατος Λαυρέντιός τε ὁ θ-
αυμάσιος οἱ αὐτάδελφοι ἄμφω θύται καὶ ἄζυγες χειρὶ π-
ολλῇ καὶ δαπάνῃ τάδε ἐδοίμαντο· ὁ μὲν γὰρ τοὔργου ἱκα-
νῶς ἀψάμενος ὁσίως ἀφύπνωσεν· ὁ δὲ τὸν
αὐτὸν ἐκοίνῳ σκοπὸν ἔχων τοὔλειπὲς ἐξεπερ-
ανε καὶ τὸν περικαλλῆ τοῦτον ναὸν ἐκ θεμελίον
ἀνήγειρε + ,αχλδ'.

Σφάλματα τοῦ χαράκτου βεβαίως πρέπει νὰ θεωρηθῶσι τὸ ἐδοίμαντο εἰς τὸν 4 στίχον, τὸ ἐκοίνῳ εἰς τὸν 6, τοὔλειπὲς εἰς τὸν αὐτὸν καὶ τὸ ἐκ θεμελίον εἰς τὸν προτελευταῖον.

Ἡ χρονολογία (1634) ὑπάρχει μόνον εἰς τὸ Ἑλληνικὸν κείμενον.

Παραβάλλων τις ἀμφοτέρας τὰς ἐπιγραφὰς εὑρίσκει αὐτὰς οὐχὶ ἐντελῶς ὁμοίας κατὰ τὸ περιεχόμενον, ἐν ᾧ προφανῶς ἡ μία εἶναι μετάφρασις τῆς ἄλλης καὶ κατὰ τὴν γνώμην μου ἡ Λατινικὴ εἶναι παράφρασις τῆς Ἑλληνικῆς, ἥτις θὰ συνετάχθη πρώτη ὑπ' αὐτοῦ ἴσως τοῦ κτήτορος (τοῦ ἐπιζήσαντος ἐκ τῶν δύο ἀδελφῶν). Ἡ ουσιώδης διαφορὰ μεταξὺ τῶν δύο κειμένων εἶναι εἰς τὰς γραμμὰς 7 καὶ 8 τοῦ Λατινικοῦ καὶ 4 καὶ 5 τοῦ Ἑλληνικοῦ. Τὸ μὲν Λατινικὸν κείμενον ἔχει «*illè enim sufficienter inceptis laborem impendit eumque confecit honeste*» (ἤτοι ἐκεῖνος μὲν ἱκανῶς τῷ ἔργῳ ἐπόνησε καὶ αὐτὸν ἐντίμως ἐξεπέρανε), τὸ Ἑλληνικὸν ὅμως τὸ ἀντίστοιχον ἔχει «ὁ ... γὰρ τοὔργου ἱκανῶς ἀψάμενος ὁσίως ἀφύπνωσεν» δηλ: ...ίγμα ἐντελῶς διάφορον. Πιστεύω ὅτι ὁ Λατῖνος ἢ Ἑνετός, ὅστις ...έφρασεν ἐκ τοῦ Ἑλληνικοῦ, δὲν ἦτο κάτοχος τῆς γλώσσης τῆς Ἑλ...ικῆς ἐντελῶς καὶ δὲν κατενόησε τὴν φράσιν καὶ μάλιστα τὸ ῥῆμα

ἀφύπνωσε (=ἐτελεύτησεν, ἐκοιμήθη, ὡς λέγεται καὶ σήμερον τροπικῶς προκειμένου περὶ κληρικῶν), οὕτω δὲ ἀπέδωκε τὴν ἔννοιαν ὅπως ἐνόμισε κάλλιον καὶ κατήντησε νὰ ἐκφράσῃ πρᾶγμα ἄρδην ἀντιφάσκον πρὸς τὴν ὅλην ἔννοιαν τῆς ἐπιγραφῆς δηλ: ὅτι τὸν ναὸν ἐτελείωσεν ὁ προαποθανὼν κτήτωρ, ἐν ᾧ τὸ Ἑλληνικὸν κείμενον λέγει ἀκριβῶς τὸ ἐναντίον, ὅτι ἱκανῶς μὲν ὁ πρῶτος ἥψατο τοῦ ἔργου, ἐξεπέρανε δ' αὐτὸ ὁ ἐπιζήσας ἀδελφός.

Πότερος δὲ τῶν ἀδελφῶν μοναχῶν ἐτελεύτησε πρῶτος καὶ πότερος ἐπέζησε; Δὲν σαφηνίζεται καλῶς ἐκ τοῦ κειμένου. Διότι ἂν μὲν λάβωμεν τὸ ὁ μέν, ὁ δὲ κατὰ τὴν ἀρχαίαν χρῆσιν· τὸ πρῶτον ἀναφέρεται εἰς τὸν τελευταῖον καὶ τὸ ὁ δὲ εἰς τὸν πρῶτον, ἤτοι ἀπεβίω μὲν ὁ Λαυρέντιος, ἐπεβίω δὲ ὁ Ἱερεμίας καὶ ἐξεπέρανε τὸν ναόν. Ἀλλ' ἀμφιβάλλω ἂν ὁ συντάκτης τοῦ κειμένου ἠκολούθει τὸν κανόνα τοῦτον (ὅστις ἄλλως καὶ παρὰ τοῖς ἀρχαίοις δὲν ἐφυλάττετο σταθερῶς), μᾶλλον δὲ παραδέχομαι τὸ ἐναντίον, ὅτι δηλ: ἡ ἀναφορὰ γίνεται κατὰ τὴν σειρὰν καθ' ἣν ἐτέθησαν τὰ ὀνόματα αὐτῶν εἰς τὴν ἀρχὴν τῆς ἐπιγραφῆς. Οὕτως ἐνόησε καὶ ἡρμήνευσεν αὐτὰ καὶ ὁ μεταφράσας εἰς τὸ Λατινικὸν ἀποδώσας τὸ ὁ μέν, ὁ δὲ διὰ τοῦ *ille*, *hic*, τότε προετελεύτησεν ὁ Ἱερεμίας καὶ ἐπέζησεν ὁ Λαυρέντιος. Οἱ Τζαγκαρόλαι (Zancaruolo) ἦσαν οἰκογένεια Ἐνετική. Πολλαχοῦ δὲ εὑρίσκομεν τὸ ἐπώνυμον ἀποδιδόμενον εἰς Ἐνετοὺς ἀποίκους καὶ τιμαριούχους. Μεταξὺ ἄλλων ἀναφέρομεν τὸν Ἀντώνιον Zancharolo τιμαριοῦχον Ἐνετόν, ὅστις διεμαρτυρήθη, διότι ἡ Ἐνετικὴ Κυβέρνησις εἶχε παραχωρήσῃ εἰς ἄλλον Ἐνετὸν ἄποικον τὸν Marco Zanono δεκαετὲς προνόμιον τῆς καλλιεργίας τοῦ σακχαροκαλάμου ἐν Κρήτῃ, διατεινόμενος ὅτι αὐτὸς πρότερον εἰς τὰ κτήματά του εἶχεν εἰσαγάγει τὴν καλλιεργίαν τοῦ προϊόντος τούτου, ἠναγκάσθη δὲ ἡ Κυβέρνησις νὰ ἀναγνωρίσῃ τὸ δίκαιόν του καὶ νὰ τῷ ἐπιτρέψῃ τὴν ἐξακολούθησιν τῆς καλλιεργίας τοῦ εἴδους τούτου, τοῦτο δὲ συνέβη τὸν Ἰούλιον τοῦ 1428 (πρβλ. Noiret, Documents inedits p. 352). Ὁ αὐτὸς Ἀντώνιος Zancharolo ἀναφέρεται παρὰ Noiret p. 464, *Georgio* δὲ καὶ *Paulo* ἐπίσης ἀναφέρονται ἐν σελ. 464 καὶ 465 Πότε ἐξηλληνίσθη κλάδος τις τῆς οἰκογενείας ταύτης δὲν γνωρίζομε φαίνεται δ' ὅμως εἰς ἐποχὴν ἀρκετὰ παλαιάν, ἀφ' οὗ εὑρίσκομεν ἐν Χάι δακι τῷ 1490 Ἰωάννην τὸν Τζαγκαρόλαν συντάσσοντα τὴν διαθ·

κην του ἐνώπιον τοῦ νοταρίου Μανουὴλ Ὑαλινᾶ (Ἴδε Σάθα Μεσαιων. Βιβλιοθ. Τομ. VI σελ. 659). Ἡ οἰκογένεια διετηρήθη καὶ μετὰ τὴν ἅλωσιν τῆς Κρήτης ὑπὸ τῶν Τούρκων ἐν Κεφαλληνίᾳ ὅπου κατέφυγεν, ὡς φαίνεται, φυγοῦσα ἐκ Κρήτης. (Ἴδε Ἁρμονίαν Ἀθηνῶν ἔτος 1900 σελ. 228 καὶ ἑξῆς, ὅπου γίνεται λόγος περὶ τοῦ περιφήμου Ἁγιογράφου Στεφάνου τοῦ Τζαγκαρόλα)· Γεωργιλλᾶς Τζαγκαρόλας ἀπαντᾷ καὶ εἰς ἐπιγραφικὸν χάραγμα ἐκ τῆς ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ κάτω τοῦ μετοχίου Μπεϊλίτικο (τοῦ χωρίου Κακοδίκι) τῆς ἐπαρχίας Σελίνου.

Σέλινον.

Χωρίον Κακοδίκι, συνοικία Τζιναλιανά.

Ναὸς τοῦ Ἁγ. Ἰσιδώρου καὶ σήμερον ἐνοριακὸς τοῦ μετοχίου. Ἔχει ἐπιγραφὴν ἐντὸς εἰς τὸν βόρειον τοῖχον γραπτὴν ὕψ. 0,46, πλάτος 0,39. Πίναξ Δ ἀριθ. 10.

† Ἀνεκενίσθι ὁ πάνσεπτος οὗτος καὶ θεῖος ναὸς
τοῦ ἁγίου ἐνδόξου καὶ μεγαλομάρτυρος Εἰσιδώρου διὰ
συνδρομῆς καὶ ἐξόδου Μηχαὴλ τοῦ Κοπολάτι καὶ τῆς
συμβίου
αὐτοῦ καὶ τῶν τέκνων αὐτοῦ Νηκίτα, Γεωργίου Μανουὴλ
τῶν
Κανησκάδων καὶ τοῦ ἐξαδελφοῦ Μιχαὴλ τοῦ Κανησκᾶ
καὶ Θωμᾶ τοῦ Νταβαλιέρο ἔτους ,ϛϙκ[illegible]

Ὁ μὲν πατὴρ κτήτωρ λέγεται Μιχαὴλ Κοπολάτης οἱ δὲ υἱοὶ φέρουσι τὸ ἐπώνυμον Κανησκᾶδες. Ἡ διαφορὰ τοῦ ἐπωνύμου μεταξὺ πατρὸς καὶ υἱῶν ἐξηγεῖται, μοὶ φαίνεται, ἂν παραδεχθῶμεν ὅτι οὐδὲν ἦσαν γνήσιοι υἱοί του ἀλλὰ προγονοί του ἤτοι υἱοὶ τῆς γυκός του ἐκ προγενεστέρου γάμου.

Τὸ Κοπολάτης εἶναι ἐσχηματισμένον κατὰ τὸ δρομολάτης -ὁδοιπόρος), τὸ δὲ Κανισκᾶς παρήχθη ἐκ τῆς Βυζαντιακῆς λέ-

ξεως κανίσκι (κανοῦν) καὶ ἐσήμαινε τὸν καλαθοποιὸν τὸν πλέκοντα τὰ κανίσκια (1).

Τῆς χρονολογίας διακρίνονται καλῶς τὰ τρία πρῶτα στοιχεῖα, τὸ τέταρτον εἶναι Α ἢ Δ ὥστε ἔχομεν 6921 ἢ 6924 ἀπὸ κτίσεως, δηλ. 1413 ἢ 1416 ἀπὸ Χριστοῦ. Εἰς τὸν αὐτὸν τοῖχον τοῦ ναοῦ εὗρον χάραγμα ἔχον τὴν χρονολογίαν 1440.

Χωρίον Πλεμενιανά.

Ἐκκλησίδιον τοῦ Ἁγίου Γεωργίου ἔξω τοῦ χωρίου κατάγραφον τοὺς τοίχους. Εἰς τὸν βόρειον τοῖχον φέρει ἐπιγραφὴν γραπτὴν ἐφ' ὑγροῖς, ἀλλ' ἕνεκα τῶν καταρρεόντων ὑδάτων ἔχει ὑποστῆ φθορὰν πολλαχοῦ καὶ ἦτο ἄλλως ἐξ ἀρχῆς δυσανάγνωστος διὰ τὴν κακογραφίαν καὶ τὸ ἀκανόνιστον τῶν χαρακτήρων. Διὰ τοῦτο μόνον ἀτελῶς κατώρθωσα νὰ ἀναγνώσω τὰ πλεῖστα. Μῆκος 1.48 ὕψος 0,14· εἶναι γεγραμμένη εἰς 4 μακρὰς σειράς.

[ἱσ]τωρήθη καὶ ἀνεγράφυ ω θή(ος) καὶ πάνσεπτος ναὸς τοῦ ἁγίω μεγαλομάρτυρος Γεωργίου [δι]ὰ σινεργίας καὶ κόπου καὶ μόχθου πολλοῦ . . . . ἐν μοναρχη. Ἀτρονήκου τ . . . . . καὶ τῆς συμβίου αὐτοῦ . . . . Μηχαὴλ το το(υπίκλην) Καλνηκοῦ καὶ Νικολάου τοῦ Καλνηκοῦ καὶ τῆς σινβήου αὐτοῦ . . . . Ἰνδικτιῶνος τρίτης † ἔτους ,ϛϠΙΗ ευσεβεστ . . . Γόργη Καζορᾶ. Νικολα Βρυβου. Ιω. Κ.

Ὁ ναὸς ἱστορήθη κατὰ τὴν σαφῶς διακρινομένην χρονολογίαν 6918 ἀπὸ κτίσεως ἤτοι 1410 ἀπὸ Χριστοῦ, Ἰνδικτιῶνος τρίτης καὶ ἐν τούτοις ἀναφέρεται ἡ μοναρχία τοῦ Ἀνδρονίκου (τοῦ Παλαιολόγου). Ἀλλ' ὁ τελευταῖος τῶν Ἀνδρονίκων ἐβασίλευσεν μόνον μέχρι τοῦ 1379, κατὰ δὲ τὸ ἔτος 1410 βασιλεὺς ἦτο ὁ Μανουὴλ Παλαιολόγος. Ἡ ἀντίφασις αὕτη πιθανῶς προέρχεται ἐκ τῆς ἐλλιποῦς ἀναγνώσεως τῆς ἐπιγραφῆς καὶ ἴσως ἔγιναν δύο ἀνακαινίσεις κατὰ διαφόρους ἐποχάς. Τὰ τρία τελευταῖα ὀνόματα τὰ ἐν τῇ τετάρτῃ σειρ

(1) Περὶ τῆς τροπικῆς σημασίας τῆς λέξεως ἴδε Ἀθηνᾶς Τομ. ΙΔ σελ. 327 σημ.

είναι γεγραμμένα διὰ μικροτέρων γραμμάτων καὶ θὰ εἶναι τὰ ὀνόματα τῶν ἱστοριογράφων (τῶν ζωγράφων τοῦ ναοῦ) ἢ ἀνακαινιστῶν δευτέρας τάξεως.

Τὸ μὲν οἰκογενειακὸν ὄνομα Καλνηκὸς δὲν ἀπήντησα ἀλλαχοῦ, τὰ δὲ Καζορᾶς καὶ Βρύδος (Καζουρὸς καὶ Βερύδος) εἶναι καὶ σήμερον συνήθη ἐν ταῖς δυτικαῖς ἐπαρχίαις τῆς Κρήτης.

Ἐκκλησία τοῦ Χριστοῦ παρὰ τὸ αὐτὸ χωρίον. Τὸ ἀνατολικὸν ἥμισυ τοῦ νῦν ναοῦ εἶναι ἀρχαιότατον καὶ κατάγραφον καλαῖς τοιχογραφίαις κατεστραμμέναις νῦν κατὰ τὸ πλεῖστον. Εἶχε κτητορικὴν ἐπιγραφὴν κατεστραμμένην νῦν σχεδὸν παντελῶς πλὴν ὀλίγων γραμμάτων κάτωθεν γυναικὸς (τῆς κτήτορος;) προσευχομένης μὲ ἀνοικτὰς τὰς χεῖρας πρὸς τὸν ἄνω αὐτῆς εἰκονισμένον Χριστόν.

Φέρει διάφορα χαράγματα εἰς τὸν βόρειον τοῖχον, ἐν οἷς ἀναγινώσκομεν τὰς χρονολογίας 1362, 1399 1426, ἐξ ὧν εἰκάζομεν ὅτι ἡ ἐκκλησία θὰ ἦτο ἀρχαιοτέρα ἴσως τοῦ 12 ἢ 13 αἰῶνος.

Ἐπίσης ταῦτα

hic fuit yohan. Ulacho.
Vamaxius (;) Damila.

Ἡ κόγχη ἰδίως τοῦ ναοῦ εἶναι ῥυθμοῦ καθαρῶς Βυζαντιακοῦ ἐκτισμένη διὰ ποικιλτῶν κεράμων ἐναλλασσουσῶν πρὸς τοὺς λίθους. Φαίνονται δὲ μετεκτισμένα καὶ ἀρχιτεκτονικὰ λείψανα ἀρχαιοτέρου οἰκοδομήματος πάλιν Χριστιανικοῦ ναοῦ, οἷον κιόνες ἐκ λίθου καὶ μαρμάρου, κιονόκρανα, σταυροὶ ἀνάγλυφοι ἐπὶ πλακῶν καὶ τὰ ὅμοια.

Χωρίον Κακοδίκι Μετόχι Μπεϊλίτικο

Ἐκκλησία τοῦ ἀρχιστρατήγου Μιχαὴλ (κοινῶς Ἀστράτηγος) κατάγραφος λαμπραῖς τοιχογραφίαις ἐφ' ὑγροῖς. Εἶχε μεγάλην κτητορικὴν ἐπιγραφὴν εἰς τὸν δυτικὸν τοῖχον ὄπισθεν τῆς θύρας, ἀλλ' ἠφανίσθη ἀποξεσθέντος τοῦ κονιάματος. Ἤρχιζε διὰ τῆς φράσεως

ΜΝΗϹΘΗΤΙ ΚΕ̅

Ἐν τῷ βορείῳ τοίχῳ ἀναγινώσκονται χαράγματά τινα δι' ἀκίδος τὰ τὸ πλεῖστον χρονολογίαι π. χ.

1382. 1434. 1491
Alexandro Zinta 1475 ad XV marzo
hic fuit 1420

καὶ πολλαὶ ἄλλαι δυσανάγνωστοι.

Ἐκκλησίδιον τῆς Μεταμορφώσεως τοῦ Χριστοῦ (κοινῶς Ἀφέντη Χριστοῦ) κάτωθι τοῦ ἀνωτέρω μετοχίου. Ἄνω τῆς θολωτῆς στέγης εἶχε δεύτερον ὄροφον χρησιμοποιηθέντα ἴσως ἐπὶ Ἑνετοκρατίας εἰς πύργον ἢ καὶ ἰδιωτικὴν οἴκησιν, ἀλλὰ κατεστραμμένον νῦν κατὰ τὸ πλεῖστον. Φέρει ἀρκετὰ ἐπιγραφικὰ χαράγματα Ἑλληνιστὶ καὶ Ἰταλιστὶ (ταῦτα ἀρχόμενα διὰ τοῦ τυπικοῦ hic fuit), ἐξ ὧν ἀναγράφω ὅσα ἠδυνήθην νὰ ἀναγνώσω.

α) 1506 die 27 .....
β) 1482 , γ) 1558
δ) † Γεοργιλλᾶς Τζανκαρόλα ἔγραψεν
,αυϙο Μαρτίου στὰς Η΄.
ε΄. αφιζ΄.

Κριοῦ μέτωπον. Ἐκκλησία διμάρτυρος εἰς θέσιν Τροῦλλα παρὰ τὴν θάλασσαν πλησίον τοῦ ἀκρωτηρίου, ὃ φέρει τὸ ὄνομα Κριοῦ μέτωπον. Ἡ μία ναῦς τοῦ ναοῦ ἦτο λαμπρῶς τοιχογραφημένη καὶ διετηρεῖτο ὁπωσοῦν καλῶς, ἕως ὅτου κατά τινα τῶν τελευταίων ἐπαναστάσεων στρατὸς Τουρκικὸς κατασκηνώσας ἐνταῦθα ἔφθειρεν αὐτὴν μεγάλως.

Κάτω καὶ μεταξὺ τῶν τοιχογραφιῶν εἰς τὸν πρὸς Ν. τοῖχον σῴζονται αἱ ἑξῆς ἐπιγραφαὶ μικροῖς γράμμασι διὰ λευκοῦ χρώματος ἐπὶ μέλανος ἐδάφους. Ἴδε πίνακα Ε ἀριθ. 5 ἤτοι

1) † νικήτας πασαλοπουλος καὶ τῆς σημβῆου και τον τεκνον
2) † νικόλαου τοῦ πετρόπουλου καὶ τῆς σημβηου και τον τεκν
3) † βασηλησυ του σκλαβου καὶ τὴς συμβηου και τον τεκνον
4) † ιώσηφ ο κοπησζη και της σημβηου και τον τεκνον
5) † οι ερινη η σαρακηνουδενα και τον τεκνον
6) † Θεοδοσιου και της σημβηου

7) † γεωργιου του μουσουρου και της σημβιου και τον τεκνον
8) † Βασιου του λακου και της σημβιου και τον τεκνον
9) † νηκητας ο κοπησζης και της σημβιου και τον τεκνον
10) † Γεωργίου του κοπησζης και της σημβιου και τον τεκνον
11) † Γεωργιου και της σημβιου και τον τεκνον
12) † Θεοδορος ο καιφαλας και της σημβιου και τον τεκνον
13) † λεον ο Λογγινος και της σημβιου
14) † ιῶ ο κοπησζης και της σημβιου και τον τεκνον
15) † μιχαηλ ο κοπησζης και της σημβιου και τον τεκνον

Ἐκτὸς τῶν ἀνωτέρω ὑπάρχουσι καὶ ἄλλα τινὰ ἐφθαρμένα καὶ δυσανάγνωστα.

Πότε καὶ διατί ἐγράφησαν τὰ ὀνόματα ταῦτα δὲν εἶναι ἴσως δύσκολον νὰ εἰκάσωμεν. Ἀφ' οὗ εἶναι γεγραμμένα διὰ τῆς αὐτῆς χειρὸς καὶ κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ κατ' ἀκολουθίαν σύγχρονα ὑποθέτομεν ὅτι εἶναι τὰ ὀνόματα εὐπόρων οἰκογενειαρχῶν τῶν πλησιοχώρων χωρίων, οἵτινες συνέδραμον εἰς τὴν τοιχογράφησιν καὶ ἴσως καὶ εἰς τὴν ἄλλην ἀνακαίνισιν τοῦ ναοῦ, ἐξοχικοῦ μὲν ἀλλ' ἀρκετὰ εὐπρεποῦς. Ἂν ἐσῴζετο ἡ κτητορικὴ τοῦ ναοῦ ἐπιγραφὴ θὰ ἡρμηνεύετο τὸ πρᾶγμα ἀσφαλέστερον καὶ θὰ ἐγνωρίζομεν καὶ τὸν χρόνον καθ' ὃν ἐγράφησαν αἱ ἀνωτέρω ἐπιγραφαί· ἐκ τοῦ σχήματος τῶν μικρῶν γραμμάτων δύναταί τις νὰ εἰκάσῃ τὸν 13 ἢ 14 αἰῶνα. Καὶ τὰ μὲν ἀνωτέρω ὀνόματα εἴπομεν ὅτι εἶναι γεγραμμένα εἰς τὸν πρὸς Ν. τοῖχον μεταξὺ τοιχογραφιῶν, εἰς δὲ τὴν εἰκονόστασιν, ἥτις ἦτο κτιστὴ κεκοσμημένη διὰ γραφῶν, κατὰ τὸ ἀριστερὸν μέρος εἰκονίζεται μοναχὸς ὄρθιος ἔχων νῦν τὸ πρόσωπον ἐφθαρμένον, ἄνω δὲ αὐτοῦ μικροῖς γράμμασιν

Δέησις τοῦ δούλου τοῦ Θεοῦ Ἰωαννηκήου μοναχοῦ.

Ἴσως οὗτος θὰ εἶναι ὁ κύριος κτήτωρ τῆς ἐκκλησίας ἢ τοὐλάχιστον ἐδαπάνησε διὰ τὴν κατασκευὴν καὶ διακόσμησιν τῆς εἰκονοστάσεως.

Ἐκ τῶν οἰκογενειακῶν ἐπωνύμων ἐπαναλαμβάνεται τὸ Κοπήσζης πεντάκις, ἐξ οὗ ἕπεται ὅτι οἱ φέροντες αὐτὸ θὰ ἀπετέλουν μεγάλην οἰκογένειαν ἐγκατεστημένην εἰς ἓν ἢ πλειότερα τῶν πλησιοχώρων χωρίων· εἶναι μάλιστα παράδοξος ἡ στερεοτύπως ἐπαναλαμβανομένη γραφὴ Κοπήσζης, ἐν ᾧ ἴσως θὰ προεφέρετο Κοπίτζης ἢ Κοπίστζης· ἀλλαχόθεν δὲν γνωρίζω τὸ ὄνομα.

Τὰ Πασαλόπουλος καὶ Πετρόπουλος ἔχουσι τὴν συνήθη κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην πατρωνυμικὴν κατάληξιν.

Τὸ Σκλάβος εἶναι σύνηθες ἐπίθετον ἐν Κρήτῃ. Σκλάβοι καὶ Σθλάβοι ἐλέγοντο παρὰ τοῖς Βυζαντινοῖς οἱ σήμερον λεγόμενοι Σλαῦοι. Ἐντεῦθεν τὰ χωρία τὰ ὁποῖα φέρουσι τὸ ὄνομα τοῦτο καὶ μέχρι σήμερον ἐν Κρήτῃ ἤτοι Σκλάβοι καὶ Σκλαβεδιάκου ἐν Σητείᾳ, Σκλαβεροχῶρι ἐν Πεδιάδι, Σκλαβοποῦλα ἐν Σελίνῳ ἔχουσι τὴν ἀρχὴν αὐτῶν ἐκ τῶν Σλαύων ἀποίκων οἵτινες μετὰ τὴν ἀνάκτησιν τῆς Κρήτης ὑπὸ Νικηφόρου τοῦ Φωκᾶ κατὰ τὸ 961 ἀπῳκίσθησαν εἰς Κρήτην πρὸς ἐνίσχυσιν τοῦ ἰθαγενοῦς Χριστιανικοῦ στοιχείου, τὸ ὁποῖον εἶχεν ἐξασθενήσει σημαντικῶς ἕνεκα τῆς καταπιέσεως τῶν Ἀράβων. Τὸ αὐτὸ συμβαίνει καὶ διὰ τὰ χωρία Ἀρμένοι (ἐν Σητείᾳ, Ῥεθύμνῃ καὶ Ἀποκορώνῳ) τὰ λαβόντα τὸ ὄνομα ἐκ τῶν Ἀρμενίων ἀποίκων Ἀρμενοχωριὸ (ἐν Κισάμῳ) καὶ Ἀρμανώγεια (=Ἀρμένια ἀνώγεια ἐν Μονοφατσίῳ). Κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον ἐξηγῶ τὸ χωρίον Βουλγάρω (ἐν Κισάμῳ), Βαρβάροι καὶ Βαρβάρω (ἐν Πεδιάδι) καὶ Τσακώνω (ἐν Σελίνῳ). Πιθανὸν δέ μοι φαίνεται ὅτι δὲν ἐστάλησαν πάντες οὗτοι ἐκ Κ/πόλεως, ἀλλ' ὅτι καὶ πολλοὶ τούτων θὰ ἦσαν ἐκ τῶν βαρβάρων ἀλλὰ Χριστιανῶν μισθοφόρων τοῦ Νικηφόρου Φωκᾶ, τοὺς ὁποίους οὗτος μετὰ τὸ πέρας τῆς ἐκστρατείας θὰ ἀπέλυσε τῶν τάξεων τοῦ στρατοῦ καὶ εἰς τοὺς ὁποίους θὰ παρεχώρησε γαίας ἀδεσπότους ἤδη μετὰ τὸν ἀφανισμὸν τῶν Σαρακηνῶν πρὸς ἐγκατάστασιν.

Εἰρήνη ἡ Σαρακηνούδενα θὰ ἦτο χήρα ἀνδρὸς φέροντος τὸ ἐπίθετον Σαρακηνός· τὸ Σαρακηνὸς εἴτε ὡς οἰκογενειακὸν ἐπώνυμον εἴτε ὡς τοπωνυμικὸν διετηρήθη πολλαχοῦ ἐν Κρήτῃ. (Πρβλ. Σαρακήνα χωρίον ἐν Σελίνῳ, Σαρακηνοῦ καὶ Σαρακηνόβιγλα τοπωνυμικά) (1).

Τὸ ὄνομα Γεώργιος Μουσοῦρος θὰ ἀπαντήσωμεν καὶ παρακατιόντες ἐν ἐπιγραφῇ καὶ τοιχογραφίᾳ τοῦ Μονοχώρου τῆς Μεσα-

(1) Καὶ μέχρι σήμερον διατηρεῖται ἀμυδρά τις ἀνάμνησις τῶν Σαρακηνῶν ἀλλὰ μυθικὴ πλέον· οἱ Σαρακηνοὶ θεωροῦνται ὡς ὄντα ὑπερφυσικὰ τὰ ὁποῖα κατὰ τὸ θέρος ἐν καιρῷ μεσημβρίας (σταύρωμα τοῦ μεσημεριοῦ) εἴς τινα μέρη καθορῶνται ἐκθέτοντες εἰς τὸν ἥλιον τὰ ἄπειρα αὐτῶν πλούτη· (ἀνάμνησις βεβαίως τῶν θησαυρῶν οὓς εἶχον ἀποκτήσῃ ἐκ τῆς ἐν τῇ Μεσογείῳ πειρατείας, καθ' ὃν χρόνον κατεῖχον τὴν Κρήτην).

ρ̣ᾶς. Βεβαίως ὅμως δὲν θὰ εἶναι τὸ αὐτὸ πρόσωπον, ἀφ' οὗ τόσον μακρὰν ἀλλήλων εὑρίσκονται· ἄλλως τε ὁ τοῦ Μονοχώρου Γεωργ. Μουσοῦρος ἦτο ἄρχων καὶ ὡς τοιοῦτος δὲν θὰ ἐγράφετο τὸ ὄνομά του μεταξὺ τῶν ἄλλων ἐν ἴσῃ μοίρᾳ. Ἄλλος Γεώργιος Μουσοῦρος κάτοικος τοῦ Βούργου (προαστείου) τοῦ Χάνδακος εὕρηται παρὰ Σάθα Κρητ. Διαθήκαις σελ.656 (Μεσαιων. Βιβλιοθ.VI) ὑπογράφων ὡς μάρτυς ἐν διαθήκῃ τοῦ ἔτους 1486. (Περὶ τῆς οἰκογενείας τῶν Μουσούρων ἴδε σελ.137).

Οἰκογένεια Λογγῖνοι ἐν Κρήτῃ ἀναγράφεται εἰς τὸ ἐν τῷ τέλει τῶν Κρητικῶν γάμων δημοσιευόμενον χρονογράφημα (σελ. 557) προερχόμενον ἐκ τῆς Συλλογῆς Correr ἐν Ἑνετίᾳ 766 ἀριθ. 31. Ἀναφέρονται δὲ ὡς κλάδος τῆς μεγάλης οἰκογενείας τῶν Σκορδιλῶν.

Ἐν τῷ ναῷ σῴζονται καὶ ἐπιγραφικὰ χαράγματα τῶν ἐπισκεπτῶν τοῦ ναοῦ, ἐξ ὧν ἀναγράφομεν τὰ μᾶλλον εὐανάγνωστα.

1) 1362
hic fuit Johan nani
2) 1377 R. Mudazo
3) 1436
4) 1487 hic fuit Zani dan maco (?)
5) 1401 ad XII . . . lgo granalo (?) ziozi
6) . . . Mudazo 1362 hic fuit.

Χωρίον Κάλαμος.

Κάτω τοῦ χωρίου ἐκκλησίδιον τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου κατάγραφον τοιχογραφίαις ἐφθαρμέναις τὸ πλεῖστον. Εἰς τὸν πρὸς Β. τοῖχον εὕρηνται δύο ἐπιγραφαὶ μικροῖς γράμμασιν ἡ μὲν μία ἡ μεγαλυτέρα γραπτὴ μέλανι χρώματι, ἡ δὲ ἄλλη ἡ μικροτέρα λευκῷ.

. . . . καινιστι ὁ ἅγιος ναὸς τοῦτος τοῦ ἁγήο
. . . . . στόλου ἐβαγγελιστοῦ ἐπιστειθείου παρθένου ει
(γ)απημένου ιω τοῦ Θεολογων δι εξο[δου]
. . . . . κοσταντηνου ειερέως . . . † Γεώργη

τοῦ μεσαρητη καὶ [της συμβιου] κε[τῶν τέκνων αὐτοῦ]
† αθαναςηου του Βολακου καὶ της σημβήου αὐτοῦ κὲ
[τῶν τέκνων]
αὐτοῦ † μοναχοῦ νηκοδημου τοῦ βόλακα κε τῶν τεκνον
† μιχαεὶλ τοῦ βόλακα κὲ τῆς σηβηου αὐτοῦ κε τον τεκνον
† γεωργιου του τζηκαλοπουλου κε της σηβηου κε
τοῦ τεκνου αὐτοῦ μιχαηλ † μοναχοῦ Γερμανοῦ του
σιλοτη (;)
† νηκητα κε Θεοδοση των αχλαδον †

Τὸ οἰκογενειακὸν ὄνομα Μεσαρίτης ἐσήμαινε βεβαίως κατ' ἀρχὰς τὸν καταγόμενον ἢ ἐλθόντα ἐκ Μεσαρᾶς. Τὸ ἐπώνυμον Βόλακες φέρουσι τρεῖς ἐκ τῶν ἀνακαινιστῶν τοῦ παρόντος ναοῦ. Περὶ τούτου καὶ τοῦ πλήθους τῶν ἄλλων ὀνομάτων παρατηροῦμεν ὅ,τι εἴπομεν διὰ τὴν ἐν θέσει Τροῦλλα παρὰ τοῦ Κριοῦ μέτωπον ἐκκλησίαν. Ἡ μικροτέρα ἐπιγραφὴ ἔχει οὕτως·

β') Δέησις τοῦ δούλου τοῦ Θεοῦ Νικοδήμου τοῦ Βόλακα.

Ὑπάρχουσι καί τινα χαράγματα ἐπισκεπτῶν μὲ τὸ τυπικὸν *hic fuit*.

Χωρίον Βλιθιᾶ.

Ἐκκλησίδιον τοῦ Χριστοῦ. Ἔχει τὴν κτητορικὴν ἐπιγραφὴν εἰς τὸν βόρειον τοῖχον κεκαλυμμένην ὑπὸ κατακαθισμάτων χώματος καὶ ἀσβέστου ἐν ἀπολιθώσει. Ἐκ τῆς ἀρχῆς διακρίνονται τὰ ἑξῆς.

† ΕΝ ΕΤΕΙ ,ϚΩΞΖ ΑΝΕΚΑΙΝΗ....

Τὸ ἔτος τοῦτο ἀντιστοιχεῖ πρὸς 1359 μ. Χ.
Ἄνωθεν τῆς κτητορικῆς ταύτης ἐπιγραφῆς ὑπάρχει μικροῖς γράμμασιν ἡ ἐπιγραφή. (Πίναξ Ε ἀριθ. 2).

† Βλατὰς ὁ βεριβος. μανουὴλ ὁ Βεριβος
Κωστα . . Βεριβος. λέος ὁ [Βερι]βος
[Ν]ικολας ὁ Βεριβος . . . .
. . . . ριβος . . . . . .

Τίς ἀνεφέρετο ὡς ἀνακαινιστὴς ἐν τῇ κτητορικῇ ἐπιγραφῇ δὲν γνωρίζομεν, ἀλλ' ἐν ταύτῃ ἀναφέρονται ἐξ Βερίδοι ὡς τοιοῦτοι. Τὸ οἰκογενειακὸν ὄνομα σῴζεται καὶ μέχρι σήμερον (ἐν Κισάμῳ).

Ὅρμος Ἁγίου Κηρκοῦ (ἀρχαία Λισσός).

Ἐκκλησίδιον ἐπ' ὀνόματι τοῦ Ἁγίου Κηρ(υ)κοῦ. Ἦτο κατάγραφον, ἀλλὰ τῶν τοιχογραφιῶν ἄλλαι μὲν κατέπεσον, αἱ δὲ κατήντησαν ἀφανεῖς ἐκ τοῦ καπνοῦ τῶν ἐντὸς τοῦ ναοῦ ἀναπτομένων πυρῶν ὑπὸ τῶν ποιμένων καὶ τῶν γεωργῶν τῶν καταφευγόντων ἐντὸς αὐτοῦ ἐν καιρῷ βροχῆς. Εἶχεν εἰς τὸν δυτικὸν τοῖχον ἐπιγραφὴν γραπτὴν ἐξίτηλον νῦν πλὴν ὀλίγων γραμμάτων. Σῴζονται καί τινα ἐπιγραφικὰ χαράγματα.

1) 1439 ad II marzo hic fuii Gibito Gi . . . .
2) 1439 Julio . . . . hic fuit Ziani nani.

Χωρίον Πελεκᾶνος.

Πλησίον τοῦ χωρίου καὶ οὐχὶ μακρὰν τῆς παραλίας ἐκκλησίδιον τοῦ Μιχαὴλ Ἀρχαγγέλου (κοινῶς Ἀστράτηγος). Ἦτο κατάγραφον καὶ εἶχε τὴν εἰκονόστασιν κτιστήν. Ἡ κτητορικὴ ἐπιγραφὴ εὑρίσκετο εἰς τὸν δυτικὸν τοῖχον δεξιὰ τῷ εἰσερχομένῳ ἀλλ' εἶναι σήμερον ἐντελῶς ἐξίτηλος. Ἔχει ὅμως πολλὰ χαράγματα δι' ἀκίδος ἐξ ὧν ἀντιγράφομεν τὰ μᾶλλον εὐανάγνωστα.

1) 1532	1600	1604
✝	2) Κοσταντης	3) I ✝ R
Z Є	Χιρόπουλος	mulier Varda (?) vidua

4) ad 30 Gin 10 Giovani da brancoti
5) 1604 P✝M
6) die 4 Lugio 1605
Zorzi Gerachi (?)
7) 1580 Μαρτίου 3 ηρθα και προσκηνισα τον αρχιστρατορα ἐγώ αντωνις Νταμόρος
8) αχζα εγο παπα γεωργης γενναρις

ηθρα και ελητρουγησα εις το ναων του ἀρχιστρατιγου μιχαηλ και ἡ χαρι του νὰ με Βοηθᾶ.

9) εγω παπα Νικολακης ελιτρουγισα στη ιε' του γιαλιστῆ ‚αφπθ

10) εγω παπα μανουηλ u(;)αλαλακος καὶ πιστικος ἔγραψα ‚αφπη'.

11) Nicolo Vizamano dito Lendarachi.

12) 1770 Ηρθα εγω παπα γιάννησ τζιστρακης Μιχαὴλ Αρχαγγέλου ἀρχιστράτηγος ελειτουργησα σεπτεμβριου ϛ.

13) 1820 εγω παπα γεώργης υπογράφω εγω αντωνιος ἀπὸ τὸν Ἅγιον Θεοδωρο.

14) 1798 σεπτεμβριου 6 Αντώνιος δασκαλακης παπαδακης αρχαγγελος νὰ με βοηθα γραφι απο χωριο Αγιου Θεόδωρου.

Ὁ ἐν τῷ ἐνάτῳ χαράγματι ἀναφερόμενος μὴν γιαλιστὴς ἀμφιβάλλω ἂν εἶναι ὁ Ἰούνιος ἢ ὁ Ἰούλιος, Γιαλιστὴς δὲ λέγεται διότι ἄρχεται ἡ ὡρίμανσις τῶν σταφυλῶν (γιαλίζει ρῶγα)

Ἐν τῷ 12 καὶ 14 χαράγματι ἀναφέρεται ὅτι ἔγινε ἡ λειτουργία εἰς τὸν ναὸν κατὰ τὴν 6 Σεπτεμβρίου. Πράγματι κατ' ἐκείνην τὴν ἡμέρατ ἑορτάζεται ἡ ἀνάμνησις θαύματος ἐν Χώναις παρὰ τοῦ Ταξιάρχου Μιχαήλ.

15) 1632 ἐγὼ μανωλης σγουραφος εγραψα 1632.

Χωρίον Ροδοβάνι.

Ἔξω τοῦ χωρίου εἰς θέσιν Καλομοίρους ἐκκλησία τῆς Παναγίας ἐρείπιον νῦν. Εἶχε νάρθηκα καὶ ἦτο κατάγραφος· σήμερον σῴζεται μόνον ὁ πρὸς Β. τοῖχος καὶ τὰ κάτω μέρη τῶν λοιπῶν. Εἰς τὸ ἐσωτερικὸν τοῦ βορείου τοίχου φέρει τοιχογραφίαν, ἐν ᾗ εἰκονίζεται ἀνὴρ ἀκολουθούμενος ὑπὸ γυναικὸς καὶ κρατῶν μικρὰν ἐκκλησίαν, τὴν ὁποίαν προσφέρει εἰς τὸν ἄνω εἰκονισμένον καὶ εὐλογοῦντα αὐτὸν Χριστόν. Προφανῶς εἶναι ὁ ἀνακαινιστὴς μετὰ τῆς γυναικός του προσφέροντες εἰς τὸν Χριστὸν τὸν ἀνακαινισθέντα ὑπ' αὐτῶν ναόν. Μεταξὺ

αὐτῶν ὑπάρχει ἡ ἑξῆς ἐπιγραφὴ γραπτὴ μέλανι χρώματι ἐπὶ λευκοῦ ἐδάφους· (Πίναξ Ε′ ἀριθ. 4)

Δέησις τοῦ δουλου τοῦ θεοῦ Γεωργιου του Γαδανῶλέον ἅμα τι σινβία αὐτοῦ Μοσχαν κε των τεκνων αὐτοῦ ἀμήν.

Γεώργιος Γαδανολέος πιθανώτατα εἶναι ὁ περιβόητος ἀρχοντορωμαῖος Γεώργιος Καντανολέος ὁ ἀπαθανατισθεὶς διὰ τῶν Κρητικῶν γάμων τοῦ Ζαμπελίου, ἐπαναστάτης τοῦ 1570, ὅστις τόσον οἰκτρὸν τέλος εὗρεν ἐν Ἁλικιανῷ διὰ τῆς προδοσίας τοῦ Φραντζέσκου Δαμολίνου (1). Ἐκ τῆς ἐπιγραφῆς ταύτης γνωρίζομεν καὶ τὸ ὄνομα τῆς γυναικός του (Μόσχα) ὃ ἠγνόει ὁ Ζαμπέλιος. Παράδοξος ἐκ πρώτης ὄψεως φαίνεται ἡ γραφὴ Γαδανολέος καὶ οὐχὶ Καντανολέος, ἀλλὰ τὸ πρᾶγμα εἶναι εὐεξήγητον, ἂν λάβωμεν ὑπ' ὄψει ὅτι τὸ ὄνομα ὑπὸ τοῦ λαοῦ προεφέρετο *Gadanoleos* ὅπως καὶ σήμερον ἀκόμη ἡ Κάντανος ἀκούεται *Gadanos*. Ὁ φθόγγος προῆλθεν ἐκ τῆς συνεκφωνήσεως μετὰ τοῦ τελικοῦ ν τοῦ ἄρθρου δηλ. στὴν Κάντανο=*sti Gadano*.

Κίσαμος

Μοναστήριον Γωνιᾶς.

Εἶναι ἐκ τῶν νεωτέρων μοναστηρίων τῶν κτισθέντων κατὰ τοὺς τελευταίους χρόνους τῆς ἐν Κρήτῃ Ἑνετοκρατίας ὀλίγα ἔτη πρὸ τῆς ἐκστρατείας τῶν Τούρκων καὶ τῆς κατακτήσεως, διὰ τοῦτο δὲν ἀναφέρεται εἰς τοὺς ἐκ τῆς Ἑνετοκρατίας καταλόγους τῶν Μονῶν.

Εἰς τὸ ὑπέρθυρον τοῦ σημερινοῦ Ἡγουμενείου ὑπάρχει ἐπιγραφὴ λαξευτὴ ἀλλὰ κατὰ μέγα μέρος ἐφθαρμένη· ἔχει μῆκος 0,20 πλάτος 0,10.

ΠΕΙΘΕΣΘΑΙΜΟΥ .... ΡΗΤΟΡΙΠΑΝΤΑΔΕΠΑΣΧΕΙΝ
ΠΑΘΕΑΧΡΙΣΤ .... ΧΘΟΝΙΟΙΣ ... ΕΧΡΟΥ (;)

1) Ἴδε Ζαμπελίου Κρητικοὺς Γάμους μάλιστα τὸ ἐν τῷ τέλει δημοσιευόμενον χρονογράφημα ἐκ τῆς συλλογῆς Correr.

Δὲν δύναμαι νὰ συμπληρώσω οὐδὲ νὰ κατανοήσω ἀκριβῶς τὴν ἔννοιαν τῆς ἐπιγραφῆς ταύτης. Δὲν εἶναι δὲ καὶ βέβαιον, ἂν τὸ ὑπέρθυρον τοῦτο ἦτο ἀπ' ἀρχῆς εἰς τὴν θέσιν ταύτην ἢ μετεκτίσθη ἄλλοθεν.

Εἰς τὸ δυτικὸν ἀνώτερον μέρος τοῦ τυμπάνου τοῦ θόλου τῆς ἐκκλησίας εἶναι κεχαραγμένη μεγάλοις κεφαλαιώδεσι γράμμασιν ἡ ἑξῆς ἐπιγραφή. (Πίναξ Ε' ἀριθ. 1).

Ὑψόροφον διέποις τόδε ὠκοδομούμενον αἰέν
ἀκλινὲς ὑψιμέδων πάμμεγα σεῖο κλέος
Ιουνίω ,αχλδ' (1634)

Εἶναι ἐλεγειακὸν δίστιχον. Τὸ ὑψόροφον τόδε τὸ ὁποῖον ἐπικαλεῖται ὁ γράφων τὸν ὑψιμέδοντα νὰ προστατεύῃ εἶναι ὁ ὑψηλὸς τροῦλλος τοῦ ναοῦ ἢ αὐτὸς οὗτος ὁ ναὸς μετὰ τοῦ ὑψηλοῦ τρούλλου, ὁ ὑψόροφος ναός. Ὁ βαρβαρικὸς τύπος ὠκοδομούμενον κεῖται ἢ ἀντὶ τοῦ ἐνεστῶτος οἰκοδομούμενος ἢ τοῦ παρακειμένου ᾠκοδομημένος. Ἡ χρονολογία 1634 εἶναι ἡ τῆς ἀποπερατώσεως τῆς ἐκκλησίας ἤτοι ἕνδεκα μόνον ἔτη πρὸ τῆς ἀποβιβάσεως τῶν Τούρκων εἰς αὐτὸ τὸ μέρος (1645)

Κρήνη ἔξω τῆς Μονῆς. Ἔχει ἐκτισμένην πλάκα φέρουσαν ἐπιγραφὴν λαξευτὴν μήκους 0,55 πλάτους 0,25. (Πίναξ Δ' ἀριθ. 6)

Πηγὴ χαριτόβρυτε ὕδωρ μοι βλῦσον
ὕδωρ γὰρ ζοηρὸν ἥδιστον παντὶ γένει
οἰκοδομήθοι διὰ δαπάνης τοῦ πανιερωτάτου
Μητροπολίτου πρώην Κρήτης κύρ κύρ
Καλλινίκου. Αὐγούστου 10
α ψ η (1708)

Ὁ Μητροπολίτης Κρήτης Καλλίνικος ἦτο ὁ τέταρτος ἀπὸ τῆς ἁλώσεως Μητροπολίτης Κρήτης κατὰ τὸν χειρόγραφον κατάλογο... κατέχει ὁ κ. Στέφανος Νικολαΐδης (ἴδε Στατιστικὴν Σταυράκη 178) κατὰ τὸ ἔτος 1708 εἶχεν ἤδη ἐκπέσῃ τοῦ μητροπολιτικοῦ . ώματος ἄγνωστον διὰ τίνα λόγον καὶ διέτριβεν ἐν τῇ Μονῇ Γων

ὅτε ἔκτισε καὶ τὴν κρήνην ταύτην. Ἐκ τούτου δυνάμεθα μετὰ πολλῆς πιθανότητος νὰ εἰσάσωμεν ὅτι ἦτο Κρής, ἴσως ἐκ τῶν δυτικῶν ἐπαρχιῶν ἔχων τὴν μετάνοιαν αὐτοῦ (ὡς λέγεται παρὰ μοναχοῖς) ἐν τῇ Μονῇ ταύτῃ.

Καστέλλι Κισάμου

Ἐκκλησίδιον τοῦ Μιχαὴλ Ἀρχαγγέλου. Ἐπιγραφὴ ἐπὶ πλακὸς τετραγώνου ἐκτισμένης ἄνωθεν τῆς πρὸς Δ θύρας ἐν τῷ ἐσωτερικῷ τοῦ ναοῦ· ἡ πλὰξ περιβάλλεται ὑπὸ ἀναγλύφου περιθωρίου, ἔχει δὲ μῆκος 0,47 καὶ ὕψος 0,44. Ἡ ἐπιγραφὴ ἐχρησίμευσέ ποτε εἰς τοὺς Ὀθωμανοὺς ὡς σκοπὸς πυροβόλων ὅπλων, δι' ὃ καὶ πολλὰ τῶν γραμμάτων κατεστράφησαν ὑπὸ τῶν σφαιρῶν. Τὰ γράμματα κεφαλαιώδη ἀλλ' οὐχὶ καὶ πολὺ κανονικά. Ἐν μεταγραφῇ ἔχει οὕτως.

οἰκοδομήθη ὁ [θεῖ]
ος οὗτος καὶ ἱερὸς [να]
ὸς [του ἀ]ρχιστρατήγου
Μιχαηλ δι' ἐξόδου [καὶ] κο
που Δημητρίου Δη....ου
καὶ διὰ Σωσάννης τῆς [τού]
του συμβίας καὶ Μιχαὴλ
καὶ (Θεοδ)οσίου τοῦ προγονοῦ
αὐτοῦ α ϕ Φ ε'
Ιουνίω α'.

Τὸ οἰκογενειακὸν ἐπώνυμον τοῦ κτήτορος εἶναι κατεστραμμένον· φαίνεται μόνον τὸ Δ καθαρά, κατόπιν φαίνονται ἴχνη τοῦ Η καὶ κατόπιν Γ ἢ Π. Συγκτήτορες ἀναφέρονται ἡ σύζυγος αὐτοῦ Σωσάννα μετά τινος Μιχαὴλ καὶ Θεοδοσίου (ἢ Ἀμβροσίου) προγονοῦ (**privignus**) αὐτοῦ ἤτοι υἱοῦ τῆς Σωσάννας ἐκ πρώτου γάμου· ἴσως τοιοῦτος ἦτο καὶ ὁ Μιχαήλ.

Μετόχιον Ἁγ. Ἀντώνιος τῆς Γρᾶς Κερᾶς λεγόμενον καὶ ἀνῆκει εἰς τὸ μοναστήριον τῆς Γωνιᾶς.

Εἰς ἕνα τῶν κυρτοκοίλων εἰργασμένων λίθων τῆς καμαρωτῆς ἐξω-

τερικῆς θύρας τοῦ μετοχίου ἀριστερὰ τῷ εἰσερχομένῳ μικρὰ λαξευτὴ ἐπιγραφὴ εἰς γράμματα ἀκανόνιστα τῶν ὁποίων προηγεῖται σύμβολόν τι. Πλάτος τοῦ λίθου 0,18 μῆκος τῆς χορδῆς τοῦ ἐσωτερικοῦ τόξου 0,50. (Πίναξ Ε' ἀριθ. 4)

οὗτος ἀποῦ τὸ πα-
νίον βλεφοτομ(εῖ)

Ἂν δὲν εἶναι μαγικόν τι τότε εἶναι aliquid obscoenum χαραχθὲν ὑπὸ ἀργοσχόλου τινός· ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει τὸ ἐν τῇ ἀρχῇ σύμβολον εἶναι φαλλὸς κτλ.

Μεσαρὰ

(Καινούργιον καὶ Πυργιώτισσα)

Χωρίον Πλώρα Καινούργιου (ἀρχαία Πύλωρος) 1 ὥραν ἀπέχουσα τῆς Γόρτυνος. Μικρὰ μαρμαρίνη ἐπιτυμβία πλὰξ ἄγνωστον πόθεν ληφθεῖσα καὶ ἐκτισμένη νῦν εἰς τὸν τοῖχον τῆς οἰκίας Δεσποινιᾶς Ἀλεξανδροπούλας· ὕψος τῆς πλακὸς 0,28, πλάτος 0,29, ὕψος τῶν γραμμάτων 0,025.

(Πίναξ Ζ ἀριθ. 1). Εἶναι μικρὸν μόνον ἐλλιπὴς ἄνω

[ἀνεπαύσατο ὁ τὴν]
μακαρίαν μνήμην
Ἰωάννης ὁ καὶ
Ἀβάστακτος ζήσας
ἔτη $\overline{\Theta}$ τελέσας τὸν
βίον μ(ηνὸς) Ἰουλίου $\overline{Є}$
ἰνδικτιῶνος ΙΔ ἡμέρα
$\overline{ε}$

Ἡ ἐπιγραφὴ εἶναι ἐπιτυμβία καὶ ἀνήκει εἰς τὴν πρώτην Βυζαντιακὴν περίοδον τῶν Χριστιανικῶν ἐπιγραφῶν τῆς Κρήτης· ἔχει δὲ τὸν χαρακτηριστικὸν τύπον τὸν συχνὰ ἀπαντῶντα εἰς ἐπιγραφὰς τοιούτ[ου] εἴδους καὶ τῆς ἐποχῆς ταύτης ἤτοι ὁ τὴν μακαρίαν μνήμην (ἢ τὴ[ν] εὐλαβῆ καὶ φιλόχριστον) δεῖνα ἀνεπαύσατο ζήσας τοσοῦτον χρόν[ον]

καὶ τελέσας τὸν βίον τοσούτων ἐτῶν μὲ δήλωσιν τῶν ἐτῶν τῆς ἡλικίας καὶ τῆς Ἰνδικτιῶνος τῆς ἡμέρας τοῦ μηνὸς καὶ ἐνίοτε τῆς ἡμέρας τῆς ἑβδομάδος, καθ' ἃ ἐτελεύτησε τὸν βίον.

Τοιούτου τύπου ἐπιγραφὰς ἔχει δημοσιεύσει ἤδη ὁ Halbherr ἐκ Κρήτης εἰς τὸ American Journal of Archeology vol XI N, 4 p. 608, 609, 610, 611 καὶ εἰς τὸ αὐτὸ Second Series vol. II.1898 N. 1 καὶ 2 p. 20. Ὁμοίας ἐπιτυμβίους ἐπιγραφὰς ἔχει δημοσιεύσει ἐξ Ἀττικῆς ἐν τῇ Ἁρμονίᾳ (Ἰανουάριος 1900) ὁ Μ. Κωνσταντόπουλος σελ. 29 καὶ ἑξῆς.

Ἀβάστακτος εἶναι τὸ οἰκογενειακὸν ἐπώνυμον· εἶναι δὲ ἄξιον παρατηρήσεως ὅτι πλὴν τοῦ ἄρθρου τίθεται καὶ ὁ σύνδεσμος καὶ πρὸς σύνδεσιν τοῦ ὀνόματος μετὰ τοῦ ἐπωνύμου· τοῦτο ἐξηγῶ ἐκ τῆς ἀρχαιότητος τῆς ἐπιγραφῆς· προέρχεται δηλ. αὕτη ἐκ χρόνων, καθ' οὓς εἶχε μὲν ἀρχίσῃ νὰ γενικεύηται ἡ χρῆσις τῶν οἰκογενειακῶν παρωνύμων, ἀλλ' ἐθεωροῦντο ταῦτα ἀκόμη ὡς δεύτερον ὄνομα, ὅπερ ἐθεωρεῖτο ἀνάγκη νὰ συνδεθῇ πρὸς τὸ κύριον ὄνομα διὰ τοῦ συνδέσμου καί.

Χωρίον Μητρόπολις (ἐν τοῖς ἐρειπίοις τῆς ἀρχαίας Γόρτυνος) Ναὸς κατὰ τὸ πλεῖστον ἠρειπωμένος τοῦ Ἁγίου Τίτου χρησιμεύων ὡς μητροπολιτικὸς Ναὸς Κρήτης πρὸ τῆς κατακτήσεως τῶν Ἀράβων τῷ 826. Τοῦ ναοῦ ἀνεσκάφη ἓν μέρος ὑπὸ τοῦ κ. Ἰωσὴφ Gerola ἀπεσταλμένου τοῦ Ἑνετικοῦ Ἰνστιτούτου, τὸ δὲ πλεῖστον κατόπιν ὑπ' ἐμοῦ κατὰ τὸ ἔτος 1901.

Τεμάχιον ἐπιτυμβίας πλακὸς μαρμαρίνης εὑρεθὲν ὑπ' ἐμοῦ τῇ 20 Σεπτεμβρίου 1901 παρὰ τὴν ΝΔ γωνίαν τοῦ ναοῦ μεταξὺ τῶν χωμάτων τῆς ἐπιχώσεως. Εἶναι ἐλλιπὴς δεξιόθεν καὶ ἀριστερόθεν καὶ ἀνήκει εἰς τὴν πρὸ τῆς καταστροφῆς τοῦ ναοῦ ἐποχήν. Ἔχει τὸν τύπον τῶν ἐπιτυμβίων Χριστιανικῶν ἐπιγραφῶν, τὸν ὁποῖον γνωρίζομεν ἐκ τῶν ἐπιτυμβίων Χριστιανικῶν ἐπιγραφῶν τῆς Ἀττικῆς, ἃς ἐδημοσίευσεν ὁ Κουμανούδης (407, 408) καὶ ὁ Μ. Κωνσταντόπουλος ἐν Ἁρμονίᾳ 1900 σελ. 30, 31, 32, 33, ἤτοι «Κοιμητήριον (ἢ οἰκητήριον) τοῦ δεῖνα» Ἀλλ' ἐν τῇ παρούσῃ ἐπιγραφῇ εἰς τὸν τύπον τοῦτον προσετέθη καὶ ὁ ἄλλος συνήθης τύπος περὶ οὗ εἴπομεν προηγουμένως.

Σωζόμενον ὕψος 0,37, πλάτος μέγιστον (κάτω) 0.34 γράμματα

κανονικὰ τῆς πρώτης Βυζαντιακῆς περιόδου. Τρία γράμματα τὸ Ο τὸ Μ καὶ τὸ C φέρουσι διακοσμητικὴν στιγμὴν ἐν τῷ μέσῳ.

Πίναξ Ζ ἀριθ. 3. Ἐν μεταγραφῇ, κατὰ στίχον ἡ μικρὰ ἐπιγραφὴ ἔχει οὕτως.

[Κοιμητ]ηριο[ν
[τοῦ δούλ]ου τοῦ [Θεοῦ . . .
. . . [αν]επαύσ[ατο . . . .
..[ὁ τ]ην μακα[ρίαν μνήμην]
[,ϛ]ΤΙ Ἰνδικτιωνος ΙΑʹ. η[μέρα δεῖνα].

Ἂν αἱ συμπληρώσεις καὶ ἡ ἀνάγνωσις τοῦ τελευταίου μάλιστα στίχου ἔχωσιν ὀρθῶς, λείπει ὁ μήν, ἀλλ' ἔχομεν ἐνταῦθα τὸ ἔτος ἤτοι τὸ 6310 ἀπὸ κτίσεως κόσμου τὸ ὁποῖον ἀντιστοιχεῖ πρὸς τὸ ἔτος 802 ἀπὸ Χριστοῦ. Ἀλλ' ἡ 11 Ἰνδικτιὼν ἦτο κατὰ τὸ ἔτος 803 καὶ οὐχὶ τὸ 802· ἀλλ' ἴσως ἡ ἀντίφασις αὕτη προέρχεται ἐκ μνημονικοῦ σφάλματος τοῦ γράψαντος τὴν ἐπιγραφήν. Ἡ χρονολογία συμφωνεῖ καὶ πρὸς τὰ πράγματα ἀφ' οὗ κεῖται πρὸ τῆς ἐπιδρομῆς τῶν Σαρακηνῶν καὶ τῆς καταστροφῆς τῆς Γόρτυνος καὶ τοῦ μητροπολιτικοῦ ναοῦ.

Ἐν τῷ αὐτῷ ναῷ τοῦ Ἁγίου Τίτου κατὰ τὴν ἀνασκαφὴν εὗρον μέρος ἐπιθήματος Βυζαντιακοῦ κιονοκράνου (imposte) μαρμαρίνου σῷζον μέρη τῶν δύο ἐκ τῶν τεσσάρων ἐπιφανειῶν μὲ ἀποκεκρουμένας τὰς γωνίας. Εἰς τὸ μέσον τῆς μιᾶς τῶν σῳζομένων ἐπιφανειῶν εὕρηται κύκλος ἀνάγλυφος φέρων ἐν τῷ μέσῳ ἐπίσης ἀνάγλυφον σταυρὸν μονογραμματικόν, δηλ: σταυρὸν ἔχοντα εἰς τὰ ἄκρα τῶν κεραιῶν γράμματα. (Ἴδε πίνακα Η ἀριθ. 2). Τὰ γράμματα τὰ ὁποῖα ἀναγινώσκω εἶναι ΤΟV ΒΕΝΑ (τοῦ Βενᾶ;), ἴσως δὲ εἶναι τὸ ἐπώνυμον τοῦ ἀφιερωτοῦ. Ἀλλ' ἀμφιβάλλω περὶ τούτου, ἀφ' οὗ ὁ αὐτὸς μονογραμματικὸς σταυρὸς εἰς ἐπίθημα κιονοκράνου εὕρηται καὶ εἰς τὴν ἐκκλησίαν τῆς Παναγίας εἰς τὰ Μάταλλα, ὡς θὰ ἴδωμεν παρακατιόντες.

Ἐν τῇ ἀνασκαφῇ τοῦ αὐτοῦ ναοῦ εὑρέθη μεγάλη μαρμαρίνη πλὰξ φέρουσα εἰς μίαν τῶν στενῶν πλευρῶν μὲ μεγάλα γράμματα τ-ἃς Γ· ΕΜΙ ΖΝ. Τί σημαίνουσι ταῦτα δὲν δύναμαι νὰ εἰκάσω.

Ἐν τῷ αὐτῷ ναῷ εὑρέθησαν κατὰ τὴν ἀνασκαφὴν καὶ πολλὰ μ

μαρα οἷον κιονίσκοι, μέρη τῶν διαστύλων, πλάκες στηθαίων καὶ τῶν διαστύλων φέρουσαι ἀναγλύφους σταυροὺς καὶ πολυποίκιλα κοσμήματα ἀνάγλυφα. Μεταξὺ τούτων καὶ τρία τεμάχια μαρμάρινα φέροντα ἄνω γεῖσωμα κυρτὸν μὲ γράμματα λαξευτά· τούτων τὰ δύο συναρμοζόμενα ἀποτελοῦσι τὰ γράμματα μηκ. 0,36,

. . . . ΙΕΥΑΡΕΣΤΟΥ Κ. . . .

ἐν οἷς ἀναγινώσκομεν τὸ ὄνομα τοῦ Εὐαρέστου ἑνὸς ἐκ τῶν Ἁγίων Δέκα τῶν ἐνταῦθα ἐπὶ Δεκίου μαρτυρησάντων.

Χωρίον Ἅγιοι Δέκα (ἐν τοῖς ἐρειπίοις τῆς ἀρχαίας Γόρτυνος).

Λάρναξ μονόλιθος μαρμαρίνη φέρουσα ἀναγλύφους παραστάσεις ἤτοι βούκρανα, κριοκεφαλάς, ὅρμους ἀνθέων (guirlandes) καὶ γυναικείας κεφαλὰς εὑρεθεῖσα εἰς τὴν θέσιν Μαυρόπαπα καὶ ἐκεῖθεν μετακομισθεῖσα εἰς τὴν ἀνατολικὴν κρήνην τοῦ χωρίου (Πέρα Βρύσι). Εἰς τὴν μίαν τῶν μακρῶν πλευρῶν ἀντὶ τῆς γυναικείας κεφαλῆς φέρει δέλτον τετράγωνον (tabella) μετὰ τραπεζοειδῶν ἐξαρτημάτων, ἐντὸς τῆς ὁποίας ἀναγλύφου οὔσης εἶναι λελαξευμένη ἡ κάτωθι ἐπιγραφή. Μῆκος τοῦ τετραγώνου 0,27, ὕψος 0,24. Πίναξ Ζ ἀριθ. 2.

† Εὐλαμπί
ου καὶ Στε-
φανίας
Θεοτόκε
βοήθι ἀμήν.

Ἡ σαρκοφάγος φαίνεται χρόνων Ῥωμαϊκῶν χρησιμοποιηθεῖσα δευτέραν φορὰν εἰς Χριστιανικοὺς χρόνους, ὅτε ἐλαξεύθη καὶ ἡ ἀνωτέρω ἐπιγραφή, ἢ ἐποιήθη κατ' ἀπομίμησιν ὁμοίων Ῥωμαϊκῶν οἷαι καὶ ἄλλαι εὑρίσκονται εἰς Ἁγ. Δέκα (μία παρὰ τὴν κάτω κρήνην τοῦ χωρίου καὶ μία ἄλλη ἐν τῇ αὐλῇ τῆς οἰκίας Ἐμμ. Ἠλιάκη). Τὰ ιατα Εὐλάμπιος καὶ Στεφανία εἶναι Χριστιανικὰ καὶ ἦσαν ; οἱ φέροντες αὐτὰ σύζυγοι ταφέντες ἐν τῇ σαρκοφάγῳ, ἂν πράγι ἐχρησίμευσε πρὸς τοιοῦτον σκοπόν, διότι ὁ τύπος τῆς ἐπιγραφῆς ἀφίνει ἐν ἀμφιβολίᾳ, ἀφ' οὗ συνειθίζεται μᾶλλον εἰς ἀφιερώματα,

ἀναθήματα καὶ προσφορὰς πρὸς τὸ Θεῖον ἢ δι' ἱερὸν σκοπὸν γινομένας. Διὰ τοῦτο ἡ λάρναξ ἴσως ἀφιερώθη πρὸς τοιοῦτόν τινα σκοπὸν εἰς βαπτιστήριον π. χ. ἢ φιάλην ἐκκλησίας ὑπὸ τῶν δύο συζύγων.

Ἅγιος Γεώργιος τῆς Φαλάνδρας. Ἐγκαταλελειμμένη σήμερον καὶ ἠρειπωμένη μονὴ πλὴν τῆς ἐκκλησίας ἥτις σῴζεται ἀκόμη. Εὕρηται ἐν τοῖς ἐρειπίοις τῆς ἀρχαίας πόλεως Φαιστοῦ ἄνω τοῦ σημερινοῦ χωρίου τῆς Πυργιωτίσσης Ἁγ. Ἰωάννου. Ἐπὶ Ἑνετοκρατίας ὑφίστατο ἡ Μονή, ἀλλ' ἐτιμᾶτο ἐπ' ὀνόματι τῆς Θεοτόκου λεγομένη Παναγία τῆς Φαλάνδρας (ἴδε Cornelius Creta sacra vol. I. p. 222). Ἡ μονὴ κατεστράφη κατὰ τὴν μεγάλην ἐπανάστασιν τοῦ 1821, ὅτε οἱ μὲν μοναχοὶ κατὰ τὴν παράδοσιν ἐφονεύθησαν καὶ διεσκορπίσθησαν, τὰ δὲ κτήματα αὐτῆς ἐδημεύθησαν καὶ κατελήφθησαν ὑπὸ τῶν πλησιοχώρων ἰσχυρῶν Μουσουλμάνων· ἔκτοτε φαίνεται ὅτι ἡ σωθεῖσα ἐκκλησία τῆς Μονῆς μετωνομάσθη εἰς Ἅγιον Γεώργιον. Σῴζονται μόνον αἱ ἑξῆς δύο καὶ μικραὶ καὶ μεταγενέστεραι ἐπιγραφαί.

α') Ἐπὶ λίθου πελεκητοῦ ἀπεσπασμένου ἐκ τῆς ἀρχικῆς αὐτοῦ θέσεως ὑπάρχει σταυρὸς ἀνάγλυφος μετὰ τῶν συνήθων συγκεκομμένων λέξεων IC XC NI KA, κατωτέρω δὲ ἡ χρονολογία

1700 Οκτοβριου 22.

β') Εἰς τὸν ἄνω λίθον καμαρωτοῦ στομίου δεξαμενῆς ἐκτὸς τοῦ περιβόλου τῆς Μονῆς πρὸς δυσμὰς φέρεται ἡ ἑξῆς χρονολογία δηλοῦσα τὸν χρόνον τῆς κατασκευῆς ἢ ἀνακαινίσεως τῆς δεξαμενῆς τῆς ὑποδεχομένης ὄμβρια ὕδατα.

ΑΨΜΒ
ΔΙΚΕΜΒ. 10.

Χωρίον Ἅγιος Ἰωάννης Πυργιωτίσσης ἐν τοῖς ἐρειπίοις τῆς ἀρχαίας πόλεως Φαιστοῦ. Ὀλίγα βήματα ἔξω τοῦ χωρίου μικρὰ ἐκκλησία μὲ θόλον τιμωμένη ἐπ' ὀνόματι τοῦ Ἀποστόλου Παύλου. Ἡ ἐκκλησία ἔχει ἔσωθεν τοὺς τοίχους καταγράφους. Εἰς τὴν ἐσωτερι.. βάσιν τοῦ τυμπάνου τοῦ τρούλλου σῴζεται ἐν κύκλῳ μεγάλοις Β ζαντιακοῖς γράμμασιν ἐπιγραφὴ κτητορική, ἣν ἐγὼ χάριν εὐκολ

ἀντέγραψα εἰς 7 στίχους (ἴδε πίνακα Ζ ἀριθ. 4) Ἡ διάμετρος τοῦ κύκλου τοῦ τυμπάνου εἶναι μέτρα 2,70(1) τὸ δὲ ὕψος τῶν γραμμάτων εἶναι 4 $^1/_2$-5 $^1/_2$ ἑκατοστά. Ἔχει δὲ οὕτως ἐν μεταγραφῇ διὰ μικρῶν γραμμάτων.

† ἀνεκενίσθη καὶ ἀνιστορίθη ὁ πάνσεπτος καὶ θεῖος ναὸς τοῦ ἁγίου ἐνδόξου πρωτοκορυφαι............. του ἐν τοποθεσίᾳ τῆς βαπτιστήρας, διὰ συνεργίας καὶ κόπου καὶ μόχθου πολλοῦ Πέτρου ἱερέως του· ούλη καὶ τῆς συναδελφῆς αὐτοῦ Καταφυγ[ῆς]..................... .... [τῆς βασι]λείας τῶν ὀρθοδόξων καὶ φιλοχρίστων ἡμῶν βασιλέων. κυροῦ Ἀνδρονίκου τοῦ Παλαιολόγου, καὶ τῆς εὐσεβεστάτης Αὐγούστης κυρᾶς Εἰρήνης καὶ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ κυροῦ Μιχαὴλ ἔτους

ЯωΙΒ Ν̃. Β. (=6812 Ἰδικτιῶνος 6΄.)

Ἡ ἐπιγραφὴ εἶναι ἐνιαχοῦ ἐφθαρμένη· καὶ τὰ μὲν μικρότερα χάσματα συμπληροῦνται εὐκόλως (πλὴν τοῦ ἀρχικοῦ γράμματος τοῦ ἐπωνύμου τοῦ ἀνακαινιστοῦ ἱερέως) ἀλλ' ὑπάρχουσι καὶ δύο μεγαλύτερα, τὸ ἓν μετὰ τὴν λέξιν πρωτοκορυφαίου εἰς τὸ ὁποῖον θὰ περιείχοντο γράμματα περὶ τὰ 14, τὸ δὲ ἄλλο μεγαλύτερον μετὰ τὸ ὄνομα Καταφυγῆς καὶ θὰ περιελάμβανε γράμματα περὶ τὰ 50.

Ἕνεκα τοῦ πρώτου χάσματος δὲν γνωρίζομεν εἰς τίνα ἐκ τῶν δύο πρωτοκορυφαίων Ἀποστόλων ἦτο καθιερωμένος ὁ ναὸς εἰς τὸν Πέτρον ἢ τὸν Παῦλον διότι ἀκούεται μὲν ὁ ναὸς σήμερον Ἅγ. Παῦλος καὶ εἶναι γνωστὸν ὅτι σπανίως συμβαίνει νὰ ἀλλάξῃ ὀνομασίαν Χριστιανικὸς ναός, ἀλλὰ τὸ ὄνομα τοῦ ἀνακαινιστοῦ ἱερέως Πέτρου παρέχει ὄχι ἀσήμαντον ὑποψίαν ὅτι ἦτο καθιερωμένος εἰς τὸν ὁμώνυμον Ἀπόστολον, τοιαύτας δὲ ὁμωνυμίας τοῦ ἀνακαινιστοῦ καὶ τοῦ Ἁγίου εὑρίσκει τις ἀρκετάς, ἂν διεξέλθῃ τὰς δημοσιευομένας Χριστιανικὰς ἐπιγραφάς. Ἐν τῇ περιπτώσει ταύτῃ ἡ μεταλλαγὴ τοῦ ὀνόματος ἦτο ἐδῶ εὔκολος διὰ τὸν λόγον ὅτι ἀμφότεροι οἱ πρωτοκορυφαῖοι Ἀπόστολοι ἑορτάζονται τὴν αὐτὴν ἡμέραν 29 Ἰουνίου.

Ι τοποθεσία ἐν ᾗ ᾠκοδομήθη ὁ ναὸς ἐκαλεῖτο τότε Βαπτιιρα. Ἴσως τὴν ὀνομασίαν ταύτην ἔλαβε διότι ἐν τῷ χώρῳ τούτῳ

1) Ἄρα τὸ μῆκος τῆς ἐπιγραφῆς εἶναι περίπου 8 $^1/_2$ μέτρα.

καὶ πιθανὸν καὶ ἐν αὐτῇ τῇ θέσει, ἣν κατέχει νῦν ὁ ναός, ὑπῆρχε Βαπτιστήριον κατὰ τοὺς πρώτους τοῦ Χριστιανισμοῦ αἰῶνας.

Ὁ κτήτωρ ἱερεὺς ἐκαλεῖτο Πέτρος ·ούλης μὲ ἐφθαρμένον δυστυχῶς τὸ πρῶτον γράμμα τοῦ ἐπωνύμου, ὥστε νὰ μὴ γνωρίζωμεν ἂν ἐλέγετο Σούλης ἢ Ζούλης ἢ ἄλλως πως. Συνεργὸν εἰς τὴν ἀνακαίνισιν εἶχε καὶ τὴν μοναχὴν Καταφυγὴν ἣν θὰ ἀπαντήσωμεν ὡς κτητόρισσαν καὶ τοῦ ἐν Ἁγίᾳ Τριάδι ναοῦ τοῦ Ἁγίου Γεωργίου. Ἡ μοναχὴ αὕτη ἦτο συναδελφὴ (1) τοῦ ἱερέως.

Ἡ χρονολογία 6812 ἀπὸ τῆς δημιουργίας ἀντιστοιχεῖ πρὸς τὸ ἔτος 1304, πρὸς τοῦτο δὲ συμφωνεῖ καὶ ἡ σημειουμένη δευτέρα Ἰνδικτιών. (Ἴδε τοὺς πίνακας ἐν Gardthausen Paleographie σελ. 456). Παρατηροῦμεν δὲ καὶ ἐνταῦθα, ὃ ἤδη καὶ πρότερον εἴπομεν, ὅτι μολονότι ἡ νῆσος εὑρίσκετο ἤδη ὑπὸ τὴν Ἐνετικὴν κυριαρχίαν ἐν τούτοις ὡς βάσις χρονολογικὴ λαμβάνεται ἡ βασιλεία τῶν Ὀρθοδόξων καὶ φιλοχρίστων ἡμῶν βασιλέων τοῦ Βυζαντίου, τρανοτάτη ἀπόδειξις τῆς Ἐθνικῆς συνειδήσεως τοῦ Κρητικοῦ λαοῦ ὑπὸ τὴν Ἐνετίαν. Ἐννοεῖται ὁ Ἀνδρόνικος Β΄. Παλαιολόγος βασιλεύσας ἀπὸ τοῦ 1282-1328.

Δεξιὰ καὶ ὀλίγον ἄνωθεν τῆς δημοσίας ὁδοῦ τῆς ἀγούσης ἀπὸ τὸ χάνι τῆς Φαλάνδρας εἰς τὸ χωρίον Τυμπάκι (Πυργιωτίσσης) ὑπάρχει μικρὸς ἐξοχικὸς ναΐσκος τοῦ Ἁγίου Γεωργίου. Εἰς τὸ ὑπέρθυρον τῆς θύρας τοῦ ἐκκλησιδίου ὑποφαίνονται ἴχνη τινὰ γραμμάτων λαξευτῶν εἰς μίαν γραμμήν, ἐξ ὧν μετὰ κόπου διέκρινα τὴν χρονολογίαν ΑΧΜϚ (1646). Ὑπὲρ τὸ ὑπέρθυρον σχηματίζεται κόγχη τριγωνικὴ τῆς ὁποίας τὸ τύμπανον ἔχον μῆκος 1.45 ἔχει λαξευτὴν μικρὰν ἐπιγραφὴν (Πίναξ Η ἀριθ. 6) εἰς τρεῖς γραμμὰς διακοπτομένας ἐν τῷ μέσῳ ὑπὸ καθέτου ζώνης φερούσης ῥόδακα ἀνάγλυφον, ἤτοι

[Α] Χ Μ,Ϛ ΚШС . . .
ΑVΓΟUϚω ΔΟСС...
ΙΑ ΙЄΡΟΜ[ΟΝΑΧΟС]

(1) Συναδελφοὶ λέγονται καὶ σήμερον ἐν Κρήτῃ οἱ σχόντες τὸν αὐτὸν ἀνάδοχι ἢ ὅπερ σονηθέστερον, τέκνα γονέων συνδεθέντων διὰ τῆς πνευματικῆς συγγελείας ι βαπτίσματος.

Ἕνεκα τῆς κατὰ τὸ δεξιὸν μέρος φθορᾶς δὲν γνωρίζομεν ἂν εἷς ἢ δύο ἦσαν οἱ ἀνακαινισταὶ τοῦ ναΐσκου· πιθανῶς ἦτο εἷς οὗ τὸ μὲν ὄνομα ἦτο ΚWC[ΤΑΝΤΙΟC) τὸ δὲ ΔΟCC . . ἡ ἀρχὴ τοῦ ἐπωνύμου του.

Χωρίον Ἁγία Τριάδα Πυργιωτίσσης. Μικρὸς ναὸς περὶ τὰ 200 μέτρα ἀνατολικῶς τοῦ χωρίου ὀνομαζόμενος Ἅγιος Γεώργιος τοῦ Γαλατᾶ. Οἱ τοῖχοι ἔσωθεν κατάγραφοι ἡ δὲ εἰκονόστασις κτιστὴ καὶ γραπτή. Αἱ τοιχογραφίαι διατηροῦνται μετρίως. Ἐντὸς ἄνω τῆς θύρας ὑπάρχει ἡ ἑξῆς ἐπιγραφὴ διήκουσα ἀπὸ τοῦ ἑνὸς τοίχου μέχρι τοῦ ἄλλου εἰς μῆκος τριῶν μέτρων. Εἶναι γεγραμμένη εἰς δύο γραμμὰς ἐφ' ὑγροῖς ὕψος τῶν γραμμάτων 4-5 ἑκατοστά. Ἴδε Πίνακα Ε ἀριθ. 6 ἔνθα εὕρηται ἀντιγεγραμμένη εἰς 4 γραμμάς, ἐν μεταγραφῇ ἔχει οὕτως

[Οἰκοδομη]θη ἐκ βάθρων καὶ οἰκονογραφήθη ὁ θεῖος καὶ πάνσεπτος ναος τοῦ ἁγίου καὶ ἐνδόξου μεγαλομάρτυρος [Γεωργίου διὰ κόπου] καὶ ἐξόδου Κονσταντίνοῦ τοῦ Σκῦνοπλοκόυ καὶ Ἐπραξη[ας] μοναχῆς καὶ Καταφυγῆς μοναχῆς καὶ τὸ τέκνων :· μηνὶ Γεναρίου Ἰνδικτιῶνος ΙΕ ἔτους ,ϚWΙ//////

Ἡ ἐπιγραφὴ ἔχει μικρὰν φθορὰν κατὰ τὴν ἀρχὴν τῶν δύο στίχων ἀλλ' εὐτυχῶς εἰς τὰς τυπικὰς λέξεις, αἵτινες εὐκόλως συμπληροῦνται ἤτοι τὸ οἰκοδομήθη εἰς τὸν πρῶτον στίχον καὶ τὸ Γεωργίου διὰ κόπου εἰς τὸν δεύτερον (τοῦ πρωτοτύπου).

Ὁ κτήτωρ τοῦ ναοῦ Κωνσταντῖνος Σχοινοπλόκος δὲν μοὶ εἶναι ἄλλοθεν γνωστὸς οὐδ' ἡ συμβοηθὸς μοναχὴ Εὐπραξία· γνώριμος μᾶς εἶναι ἡ δευτέρα κτητόρισσα μοναχὴ Καταφυγὴ ἐκ τοῦ παρὰ τὴν Φαιστὸν ναοῦ τοῦ Ἁγίου Παύλου εἰς τὴν ἀνακαίνισιν τοῦ ὁποίου ἔλαβεν ἐπίσης μέρος. Ὁ προσδιορισμὸς καὶ τῶν τέκνων μετὰ τὰ ὀνόματα τῶν κτητόρων γεννᾷ τὴν ἀμφιβολίαν ἂν ἀναφέρηται καὶ εἰς --ῆς τρεῖς· ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει δυνάμεθα νὰ ὑποθέσωμεν ὅτι αἱ -ναχαὶ εἶχον τέκνα ἐκ προηγουμένου γάμου καὶ ὅτι ἐκάρησαν μετὰ -ρείαν.

Τῆς χρονολογίας διακρίνονται σαφῶς μὲν τὰ δύο πρῶτα στοιχεῖα

,ϛω· τοῦ τρίτου διακρίνεται μόνον ἡ κάθετος κεραία Ι ὥστε δυνατὸν νὰ εἶναι Κ ἢ καὶ μόνον Ι. Ἐπειδὴ δὲ ἡ Ἰνδικτιὼν σημειοῦται 15 ἡ χρονολογία κατ' ἀνάγκην εἶναι ἢ ,ϛωΙ (=6810=1302 μ. Χ.) ἢ ,ϛωΚΕ (=6825=1317 μ. Χ.).

Ἔξω τῆς αὐτῆς ἐκκλησίας εἰς τὸν βόρειον τοῖχον εἶναι ἐκτισμένος τάφος ὀρθογωνίου σχήματος μὲ κόγχην ἄνωθεν καμαρωτήν· ἐν αὐτῇ ἦτο ἐκτισμένη πλὰξ ἐκ μαλακοῦ λίθου, ἥτις ἐν τῷ μέσῳ μὲν φέρει ἀετὸν ἀνάγλυφον δικέφαλον ἄτεχνον καὶ ἐσχηματοποιημένον, ἑκατέρωθεν δὲ τοῦ λαιμοῦ ἐπιγραφὴν γράμμασιν ἐπιπολαίοις λαξευτοῖς ἡμιεφθαρμένοις, ἐν ᾗ ἀναγινώσκονται

. . . . τοῦ Μιχαὴλ τοῦ Τριβύζη

καὶ κάτωθι ἑκατέρωθεν τῶν ἀνεπτυγμένων πτερύγων ἀνὰ δύο γράμματα τῆς χρονογογίας ,ΑΦΠΑ (1581).

Τὸ ἐπώνυμον εὕρομεν ἤδη ὑπὸ τὸν τύπον Τριβιζᾶς ἐν Σητείᾳ καὶ θὰ τὸ ἀπαντήσωμεν καὶ Τριβιζᾶνος ἐν τῇ Μονῇ Ὁδηγητρίας: βεβαίως εἶναι τὸ Ἑνετικὸν *Trevisan*.

Εἰς τὸ ἐσωτερικὸν τῶν τοίχων τοῦ ναοῦ ὑπάρχουσι πολλὰ ἐπιγραφικὰ χαράγματα ἐξ ὧν ἀντεγράψαμεν τὰ ἀκόλουθα·

1) είς τὰς κϐ τοῦ 'Οκτωϐρίου ἦλθα είς τὴν 'Αγία Τριάδα ,ϛϡΙΓ (ἤτοι 6913 δηλ: 1404 μ. Χ.)

2) 1491 ad 2 . . . . Marzo (?
hic fuit pet' Zancarollo

3) εκοιμίθη οἱ δούλη τοῦ Θεοῦ Φραντζήνα Μαΐῳ ΚΗ

4) ἐκειμήθη ὁ δοῦλος τοῦ Θῦ 'Ιωάννης Κλάδος 'Απριλίου είς τὰς ΚΕ'

5) μηνὶ ὀκτωϐρίου ΚΗ
ὑπόθανε οἱ μάτζανε ἀπὸ τὼ Καμιλάρι (1)

6) † ἐκοιμήθη ὁ δοῦλος τοῦ Θῦ Πέτρος Μαΐου ΚΗ'.

7) † ἐκοιμήθη ἡ δούλη τοῦ Θῦ Μαρία δεκεϐρίω ΙΗ'.

8) † ἐκοιμήθη ἡ δούλη τοῦ Θῦ Μαρία μαρτίου ΗΚ'.

(1) Τὸ Καμηλάρη εἶναι χωρίον τῆς Πυργιωτίσσης μίαν περίπου ὥραν ἀπὸ τῆς 'Αγίας Τριάδος πρὸς Ν. τῆς Φαιστοῦ.

9) † ἐκοιμήθη ὁ δοῦλος τοῦ Θεοῦ Νικόλαος τ . . . . ᾶς δικεβριω ΙΖ'.

10) † ἐκοιμήθη ὁ δοῦλος τοῦ θεοῦ Γεράσιμος ἱερομόναχος εἰς τὰς Η Ἰουνίω.

Ἐκ τῶν χαραγμάτων τούτων τῶν ἀναφερόντων χρονολογίας καθ' ἃς ἀπέθανον διάφορα πρόσωπα ἐξάγεται ὅτι ὁ περίβολος τοῦ ναοῦ ἐχρησίμευεν ὡς νεκροταφεῖον τοῦ παρακειμένου χωρίου Ἁγία Τριάδα τὸ ὁποῖον σήμερον μὲν εἶναι ἐγκαταλελειμμένον διὰ τοὺς ἐπιπολάζοντας ἑλειογενεῖς πυρετοὺς (οἱ τελευταῖοι κάτοικοι μετῴκησαν εἰς Τυμπάκι πρὸ ὀλίγων ἐτῶν), ἄλλοτε ὅμως ἦτο κώμη οὐχὶ ἀσήμαντος. Τάφους Χριστιανικῆς ἐποχῆς ἀνεῦρον καὶ οἱ Ἰταλοὶ ἀρχαιολόγοι τὸ παρελθὸν ἔτος εἰς τὸ μέρος τοῦτο, ὅπου ἀνεκαλύφθη οἰκοδόμημα Μυκηναϊκῶν χρόνων (1) καὶ ἄλλαι σημαντικαὶ ἀρχαιότητες τῆς αὐτῆς ἐποχῆς.

Χωρίον Βόρροι Πυργιωτίσσης.

Ἐκκλησία τῆς Ἁγίας Πελαγίας ἐντὸς τοῦ χωρίου. Κατὰ τὴν βάσιν τοῦ κωδωνοστασίου εἶναι ἐκτισμένα δύο πελέκια μὲ ἐπιγραφὰς λαξευτάς, τὰ ὁποῖα πιθανώτατα προέρχονται ἐκ τοῦ ἀρχαιοτέρου ναοῦ, διότι ὁ σημερινὸς εἶναι κτίσμα οὐχὶ πολλῶν ἐτῶν· αἱ ἐπιγραφαὶ δὲν εἶναι πλήρεις.

Τὸ πρῶτον ἔχει μῆκος 0,27 καὶ ὕψος 0,20 φέρει δὲ τὴν χρονολογίαν

ἔτους ζρζ' κατὰ μῦνα Ἰουνίου εἰς τοὺς λ'.

(Πίναξ Η ἀριθ. 7) 7107 ἀπὸ κτίσεως ἀντιστοιχεῖ πρὸς τὸ 1599 ἀπὸ Χριστοῦ.

Τὸ δεύτερον ἔχει ὕψος 0,31 πλάτος 0,28 εἶναι δὲ ἐλλιπὲς πρὸς ἀριστερά. (Πίναξ Η ἀριθ. 8).

. . . . ς ὁ ναὸς τῆς
. . . ΙC ὁσίας μάρτυρος
. . . [δι]ὰ κόπου καὶ

1 Halbherr Rendiconti vol. XI. fasc. 9 Ferie Academiche 1902 p. 6.

ἐξόδου . . . τα γεικου (?) καὶ δια
. . . . . . το ἐπίκλει(ν)
. . . . . Βυρισn ћ Μαρῖ (;)

Βεβαίως θὰ ἦτο ἡ κτητορικὴ ἐπιγραφὴ τοῦ ναοῦ τῆς Ὁσιομάρτυρος Πελαγίας ἀλλὰ διὰ τὸν ἀκρωτηριασμὸν τοῦ λίθου δὲν εἶναι εὔκολος ἡ συμπλήρωσις τῶν ἐλλειπόντων.

Μάταλλα (ἀρχαία πόλις ἐπίνειον Φαιστοῦ καὶ εἶτα Γόρτυνος). Ἐντὸς σπηλαίου λαξευτοῦ, τὸ ὁποῖον ἐν τῇ ἀρχαιότητι εἶχε κατασκευασθῆ καὶ χρησιμοποιηθῆ ὡς τάφος οἰκογενειακός (1), ὁποῖοι καὶ ἄλλοι πολλοὶ σῴζονται ἐνταῦθα, ἐκκλησία τῆς Παναγίας. Σῴζονται δύο μαρμάρινα κιονόκρανα μετ' ἐπιθημάτων (chapiteaux impostes) φέροντα ἐντὸς ἀναγλύφου κύκλου σταυρὸν μονογραμματικὸν ἔχοντα τὰ αὐτὰ γράμματα μὲ τὸν τοῦ Ἁγίου Τίτου τῆς Γόρτυνος, ὃν ἐδημοσιεύσαμεν ἀνωτέρω. Ἴδε Πίνακα Η ἀριθ. 2.

Μονὴ Ὁδηγητρίας.

Πρὸ τῆς ἐκκλησίας τάφος, ἐφ' οὗ πλὰξ φέρουσα τὴν κάτωθι ἐπιγραφήν. (Πίναξ Η ἀριθ. 11).

Ἀλοΰζιο Τριβυζᾶνος εἰς αὐ-
τοῦ καὶ τῶν ἐξ αὐτοῦ ταφὴν ταύ-
την ἐδείματο τὴν σωρὸν
ΑΧΒ. Ἀπριλλίῳ ΚΕ.

Τό τε ὄνομα καὶ τὸ ἐπώνυμον Ἰταλικὰ καὶ ἐν τούτοις ὁ φέρων ταῦτα καὶ ταφεὶς ἐνταῦθα εἶναι Ὀρθόδοξος Ἕλλην. Περὶ τοῦ ἐπωνύμου εἴπομεν ἤδη ἀνωτέρω.

Εἰς τὸ ὑπέρθυρον κελλίου εἶναι χαραγμένα εἰς κεφαλαιώδη γράμματα τὰ

ΣΙΩΠΗ ΤΙΜΑΣΘΩ

(1) Τάφον λαξευτὸν ἀρχαῖον χρησιμεύοντα νῦν ὡς ναὸν παρετηρήσαμεν καὶ ε Ἅγιον Θωμᾶν Μονοφατσίου καὶ εἰς τὴν Ἀργυρούπολιν Ῥεθύμνης (ἀρχ Λάππα).

Τὸ αὐτὸ ἐπαναλαμβάνεται ἀμέσως κατωτέρω ὑπὸ ἄλλης χειρὸς μεταγενεστέρας εἰς γράμματα κακόγραφα καὶ ἀνορθογράφως

σιοπη τιμαστω †

Ἄνω τῆς θύρας τοῦ περιβόλου πρὸς Β. ὑπάρχει πλὰξ φέρουσα σταυρὸν ἀνάγλυφον μετὰ τῶν συνήθων IC XC NI KA καὶ τὴν χρονολογίαν ΑΦΞΗ (1568). Εἰς ἓν ἄλλο μικρὸ πέλεκι ὑπάρχουσιν ἐγχάρακτοι δύο σταυροὶ φέροντες τὰ ἀρχικὰ γράμματα M S καὶ ὁ εἷς τούτων χρονολογίαν 1564.

Ἐντὸς τοῦ ναοῦ ἐπὶ σανίδων παλαιαὶ εἰκόνες τρεῖς ἤτοι 1) Πέτρου καὶ Παύλου 2) τῆς Ζωοδόχου Πηγῆς καὶ 3) τῆς Ἀμπέλου φέρουσαι κάτωθι τὴν ἐπιγραφὴν τοῦ ζωγράφου ΧΕΙΡ ΑΓΓΕΛΟV. Τοῦτον θὰ εὕρωμεν καὶ ἐν τῇ Μονῇ Ἁγίου Φανουρίου εἰς Βαλσαμόνερον.

Τέλος σημειοῦμεν ὅτι ἐν τῇ Μονῇ ταύτῃ σώζεται σχεδὸν ἀκέραιος ὁ πύργος ἐν ᾧ ὑπέστη τὴν ἡρωϊκὴν πολιορκίαν καὶ εὗρε τὸν θάνατον κατὰ τὸ ἔτος 1828 ὁ μοναχὸς Ἰωάσαφ (κοινῶς Ξωπατέρας).

Χωρίον Μονοχώριον τῆς Γαλιᾶς. Μικρὸν χωρίον Τουρκικὸν καταστραφὲν κατὰ τὴν τελευταίαν ἐπανάστασιν. Ἔξω τοῦ χωρίου πρὸς Β. χαλασμένη ἐκκλησία τῆς Παναγίας, ἧς σώζεται μόνον ὁ νάρθηξ καὶ τοῦ σηκοῦ ὁ πρὸς Ν. τοῖχος. Ἐν τῷ βορείῳ τοίχῳ τοῦ νάρθηκος εἰκονίζονται ἐφ' ὑγροῖς τρεῖς ἱππεῖς μεταξὺ δένδρων φερόντων ἐρυθροὺς καρπούς· καὶ οἱ τρεῖς ἐπιβαίνουσιν ἵππων ἐρυθρῶν· ὁ πρῶτος πρὸς δεξιὰν τῷ ὁρῶντι κρατεῖ ἐν τῇ δεξιᾷ πτηνὸν (ἱέρακα;) καὶ στρέφεται πρὸς τὸν μεσαῖον οἱονεὶ περιμένων διαταγὰς παρ' αὐτοῦ, ὅστις φαίνεται τὸ ἐπισημότερον πρόσωπον ἐκ τῶν τριῶν καὶ φέρει ἐπὶ τοῦ στήθους τὸ οἰκόσημόν του συνιστάμενον ἐκ θυρεοῦ ἔχοντος ἐναλλὰξ τρεῖς καθέτους παραλλήλους μελαίνας καὶ τρεῖς λευκὰς ταινίας (1) τὸ αὐτὸ πρόσωπον φέρει χειρίδας ῥαβδωτὰς καὶ κρατεῖ σκῆπτρον ἀπολῆγον ἄνω εἰς κεφαλὴν κυβικήν. Ἀμφότεροι φοροῦσι -'ους πτερωτοὺς κατὰ τοὺς κροτάφους. Ὁ τελευταῖος φαίνεται νεώ-ος καὶ ἔχει τὴν κεφαλὴν ἀσκεπῆ. Ἡ τοιχογραφία, ὡς ἐξάγεται

1) Τὸ αὐτὸ οἰκόσημον ἐπὶ λίθου γεγλυμμένου εὑρέθη ἐκεῖ που πλησίον καὶ ἐκομίσθη ὁ μουσεῖον Ἡρακλείου.

ἐκ τῶν ἐπιγραφῶν, εἰκονίζει τὸν ἀνακαινιστὴν τοῦ ναοῦ τὸν ἄρχοντα (καὶ πιθανώτατα τιμαριοῦχον τοῦ μέρους τούτου) Γεώργιον τὸν Μουσοῦρον ἐξερχόμενον εἰς θήραν μὲ δύο ὑπασπιστὰς τὰ παρὰ τοῖς Βυζαντινοῖς καλούμενα παιδόπουλα. (Ἴδε εἰκόνα ἀριθ. 11).

Δυστυχῶς ἡ διατήρησις τῆς τοιχογραφίας δὲν εἶναι καλή, τὰ δὲ πρόσωπα ἰδίως τοῦ μεσαίου καὶ τοῦ τελευταίου εἶναι ἀπὸ σκοποῦ ἀπεξεσμένα ὑπὸ τῶν Ὀθωμανῶν κατοίκων ἐκλαβόντων αὐτοὺς ὡς ἁγίους.

Εἰς τὰ μεταξὺ τῶν προσώπων κενὰ διαστήματα ὑπῆρχεν ἐπιγραφή, τῆς ὁποίας τὸ μὲν μεγαλύτερον μέρος εἶναι μεταξὺ τοῦ μεσαίου καὶ τοῦ ὀπισθίου ἱππέως τὸ δὲ μικρότερον (τὸ τέλος) μεταξὺ τοῦ μεσαίου καὶ τοῦ πρώτου (ἤτοι ἑκατέρωθεν τοῦ ἄρχοντος Γεωργίου Μουσούρου)· ἡ ἐπιγραφὴ πολλαχοῦ εἶναι ἐξίτηλος πλὴν τῆς τελευταίας φράσεως διατηρουμένης ἀκεραίας. (Ἴδε πίνακα Ζ ἀριθ. 5).

α΄) ὃν ἐν............ράτη τοῦτ[ον] Πανα[γία]
Κράτη[νον.......
ἄπρακτη....
πλῆστα γὰρ ἐς πό[λεμον;].....
λέσαι. Γεώργιον τοῦ Μο[υσοῦρο]ν.....συμ-
βίῳ· ἅμα καὶ [τοῖς τέκν]οις
β΄) καὶ συντήρη ἄτρωτον
ἐν παντὶ βίῳ.

Εἶναι μὲν ἐλλιπὴς πολλαχοῦ ἡ ἐπιγραφή, ἀλλ' ἡ ὅλη ἔννοια γίνεται κατάδηλος πιστεύω, ἐκ τῶν σωζομένων· εἶναι δηλ. ἐπίκλησις πρὸς τὴν παναγίαν (ἧς τὸν ναὸν ὁ Γεώργιος Μουσοῦρος ἐκ βάθρων ᾠκοδόμησεν) νὰ κρατύνῃ τὸν κτήτορα ἄρχοντα πολεμοῦντα κατὰ τῶν ἐχθρῶν, ὡς μέχρι τοῦδε τὸν ἐκράτυνεν εἰς πλείστους πολέμους, καὶ νὰ τὸν διατηρῇ ἄτρωτον ἐν παντὶ βίῳ καὶ ὑγιαίνοντα μετὰ τῆς συμβίου καὶ τῶν τέκνων.

Ἐν τῷ αὐτῷ ναῷ εἰς τὸ ὑπέρθυρον τῆς θύρας τῆς ἀγούσης ε τοῦ νάρθυκος (ἐν ᾧ ἡ κατωτέρω τοιχογραφία καὶ ἐπιγραφὴ) εἰς σηκὸν ὑπάρχει ἐπιγραφὴ γραπτὴ εἰς δύο στίχους· τρίτος δὲ στί περιέχει τὴν χρονολογίαν. Μῆκος ἔχει 1.20 καὶ ὕψος 0,22 τὰ

γράμματα 2 ½-3 ἑκατοστά. Καὶ ἡ ἐπιγραφὴ αὕτη, ἥτις ἦτο ἡ κτητορικὴ τοῦ ναοῦ, εἶναι βεβλαμμένη ἀπὸ τοῦ μέσου καὶ ἐφεξῆς (ἴδε Πίνακα Ζ ἀριθ. 6) καὶ ἔχει οὕτως ἐν μεταγραφῇ διὰ μικρῶν γραμμάτων.

: ἀνηγέρθη ἐκ βάθρου καὶ ἱστορίθη .... καὶ ἐξ]όδου τοῦ παν ... νεστάτου ἄρχωντος Κυροῦ Γεωργίου τοῦ Μουσούρου .... ιω ἐν μηνὶ Αὐγούστῳ .... ΝΓ ....

Ἡ χρονολογία τῆς κτητορικῆς ἐπιγραφῆς εἶνε καὶ αὐτὴ ἐλλιπὴς ἀλλ' ἐκ τῶν σωθέντων λειψάνων δυνάμεθα μετὰ βεβαιότητος σχεδὸν νὰ τὴν ἀναπληρώσωμεν· διότι ἐσώθησαν τὰ δύο τελευταῖα γράμματα τῆς χρονολογίας τὰ ΝΓ ἤτοι 53 ὥστε ἔχομεν 6853 ἢ 6953 ἤτοι 1345 καὶ 1445 ἀπὸ Χριστοῦ· ἀλλ' ἐκ τῶν δύο τούτων χρονολογιῶν ἁρμόζει μόνον ἡ πρώτη καὶ δι' οὓς λόγους ἀναφέρομεν κατωτέρω καὶ διότι ἐν τῷ ναῷ εὑρέθη χάραγμα ἐπιγραφικὸν φέρον χρονολογίαν 1427 ὡς μοὶ ἀνεκοίνωσεν ὁ φίλος Ἑνετολόγος Giuseppe Gerola. Ἔπειτα μόνον ἡ πρώτη χρονολογία συμφωνεῖ καὶ πρὸς τὰς ἐξωτερικὰς περιστάσεις καὶ πολιτικὰς συνθήκας ἐν Κρήτῃ, διότι μόνον εἰς τοὺς πρὸ τῆς μεγάλης στάσεως τοῦ Ἁγίου Τίτου ταραχώδεις καὶ πλήρεις στάσεων καιροὺς ἠδύνατο Κρὴς ἀρχοντορωμαῖος νὰ φιλοδοξῇ νίκας καὶ νὰ σκέπτηται πολέμους νὰ ἔχῃ δὲ καὶ τὸ θάρρος νὰ ἀναγράφῃ τοῦτο ἐν δημοσίῳ τόπῳ. Πιθανώτατον ἐκ τούτου ὅτι ὁ Γεώργιος Μουσοῦρος ἔλαβεν ἐνεργὸν μέρος εἰς τὰς τελευταίας πολυχρονίους πολιτικὰς ἀνωμαλίας.

Περὶ Μουσούρων καὶ ἰδίᾳ ἄλλων Γεωργίων Μουσούρων ἔκαμα λόγον ἐν τῇ ἐπιγραφῇ τοῦ Κριοῦ μετώπου. Οἱ Μουσοῦροι εἶναι οἰκογένεια πολλαχόθεν γνωστὴ ἐπὶ Ἑνετοκρατίας. Ἰδίᾳ εἶναι γνωστὸς ὁ διαπρεπὴς ἐκ Ρεθύμνης λόγιος καὶ ποιητὴς Μάρκος ὁ Μουσοῦρος ..μάσας κατὰ τὸν 15 αἰῶνα (ἴδε περὶ αὐτοῦ Σάθα Νεοελλ. Φιλολο..α σελ. 80 καὶ Ζαβίρα Νέα Ἑλλὰς σελ. 80) Τὸ ἐπώνυμον διετηρήθη καὶ μέχρι σήμερον ἐν Κρήτῃ Καὶ Κεφαλληνίᾳ.

Ἐπειδὴ κατὰ τὸ 1345 ἔχομεν Ἰνδικτιῶνα 13 διὰ τοῦτο δυνά-

μεθα νὰ συμπληρώσωμεν τὴν χρονολογίαν τῆς κτητορικῆς ἐπιγραφῆς οὕτως:

ἐν μηνὶ Αὐγούστου ..... Ἰνδικτιῶνος ΙΓ' ἔτους ,ϛWNΓ'

Ἐντὸς τοῦ σηκοῦ τοῦ αὐτοῦ ναοῦ καὶ εἰς τὸ αὐτὸ ὑπέρθυρον τὸ ὁποῖον ἐκ τοῦ μέρους τοῦ νάρθηκος φέρει τὴν προηγουμένην κτητορικὴν ἐπιγραφὴν τοῦ Γεωργ. Μουσούρου ὑπῆρχεν ἄλλη γραπτὴ ἐπιγραφὴ εἰς 8 γραμμάς, τῆς ὁποίας σήμερον ἐλάχιστα μόνον ἴχνη διακρίνονται. Ἐκ τούτων μετὰ δασκολίας κατώρθωσα νὰ ἀναγνώσω εἰς μὲν τὸν τέταρτον στίχον τὰς λέξεις

ΚΟΠΟΥ ΚΑΙ ΜΟΧΘΟΥ

Εἰς δὲ τὸν πέμπτον τὸ οἰκογενειακὸν ἐπώνυμον τοῦ ἀνακαινιστοῦ

ΤΟΥ ΟΡΦΑΝΟΠΟΥΛΟΥ

Ἐκ τῆς ἐπιγραφῆς ταύτης προκύπτει ὅτι ὁ σηκὸς τοῦ ναοῦ ἀνεκαινίσθη ὑπὸ τοῦ Ὀρφανοπούλου ἄδηλον ἂν πρὸ τοῦ Γεωργίου Μουσούρου ἢ κατόπιν. Ὁ Ὀρφανόπουλος οὗτος πιθανώτατα εἶναι ἀπόγονος τοῦ Ὀρφανιάκη, ὃν εὑρίσκομεν ἐν διατάγματι τοῦ Δουκὸς Κρήτης Μαρίνου Δανδούλου ἐκδεδομένῳ κατὰ τὸ ἔτος 1265 (1)· ἐν τούτῳ ἀναφέρεται ὅτι τὸ ἥμισυ πεζικὸν φέουδον (media sergentaria) τοῦ Μονοχώρου ἥτις ἀφηρέθη ἀπὸ τὸν Λέοντα Μεταξάρην δίδεται εἰς τὸν Ὀρφανιάκην, εἰς δὲ τὸν Μεταξάρην πρὸς ἀποζημίωσιν δίδεται ἄλλο πεζικὸν φέουδον ολόκληρον.

Μονὴ Ἁγίου Φανουρίου εἰς τὸ Βαλσαμόνερον. Μεταξὺ τοῦ χωρίου Βορρίζα καὶ τῆς Μονῆς Βροντησίου ὑπάρχει ἡ μονὴ τοῦ Ἁγίου Φανουρίου διαλελυμένη ἀπὸ πολλοῦ χρόνου καὶ σώζουσα μόνον τὸν μεγαλοπρεπῆ ναὸν ἀνακαινισθέντα πρὸ ὀλίγων ἐτῶν εὐτυχῶς ἄνευ πολλῆς φθορᾶς. Ἡ ἐκκλησία ἔχει τρεῖς ναῦς (τριμάρτυρος) καὶ εἶναι κατάγραφος τοὺς τοίχους ἐντός. Ἡ μονὴ ὑπῆρχεν ἐπὶ Ἐνετο-

(1) Δημοσιεύεται ἐν Gerland *Das Archiv des Herzogs vou Candia* Atrassburg 1899 σελ. 80.

κρατίας μολονότι δὲν ἀναφέρεται μετὰ τῶν ἄλλων ἐν τῇ Ἱερᾷ Κρήτῃ τοῦ Κορνηλίου (τόμ. 1 σελ. 221 καὶ ἑξῆς) ὅτι ὅμως ὑπῆρχεν ἡ Μονὴ βεβαιοῦται ἔκ τινος ἐπιστολῆς Μαξίμου τοῦ Μαργουνίου ὅστις ἐντέλλεται Μητροφάνει τῷ λογιωτάτῳ Ἡγουμένῳ τοῦ Βαλσαμονεροῦ νὰ ἀνοίξῃ Φροντιστήριον, εἰς ὃ νὰ φοιτῶσι δέκα παῖδες πενήτων (1) ὁ ναὸς εἶναι ᾠκοδομημένος καὶ ἐξωγραφημένος μὲ πολλὴν ἐπιμέλειαν· πρὸς τοῖς ἄλλοις ὁ ναὸς ἔχει καὶ ὡραῖον νάρθηκα. Ἐν τῷ νάρθηκι τοῦ ναοῦ ὑπάρχει κτητορικὴ ἐπιγραφὴ γραπτὴ ἐφ' ὑγροῖς (μέλαινα ἐπὶ λευκοῦ ἐδάφους) εἰς τὴν παραστάδα δεξιὰ τῷ εἰσερχομένῳ ἐκ τοῦ νάρθηκος εἰς τὸν σηκὸν ἔχει δὲ μῆκος 0,50 καὶ ὕψος 0,37. Ἡ ἐπιγραφὴ ἦτο ἐν μέρει κεκαλυμμένη ὑπὸ κατακαθισμάτων τῶν ἄνωθεν εἰσρεόντων θολερῶν ὑδάτων, μετὰ δυσκολίας δὲ ἀπεκαθάρθη καὶ ἀνεγνώσθη πλὴν ὀλίγων γραμμάτων εἰς τὸ τέλος τῶν στίχων εὐκόλως ἀναπληρουμένων.

Πίναξ Η ἀριθ. 4.

Τῆς προτελευταίας γραμμῆς τὰ γράμματα εἶναι μικρότερα τῶν προηγουμένων· τῆς δὲ τελευταίας ἀκόμη μικρότερα. Ἔχει δὲ οὕτως ἐν μεταγραφῇ διὰ μικρῶν γραμμάτων.

Οἰκοδομήθη ὁ θεῖος καὶ πάνσεπτο[ς ναο]
ς τοῦ ἁγίου ἐνδόξου μεγαλομάρτυρος καὶ [θαυμα]
τουργοῦ Φανουρίου ἐν ἔτει ʹϚϠΛΔ μηνὶ Αὐγούστῳ ΚΕ
καὶ ἱστορήθη ἐν ἔτει ʹϚϠΛΘ ἐν μηνὶ
Ἰουλλίῳ ΚΗ Ἰνδικτιῶνος Θ. ἀμὴν ἀμὴν ἀμὴν
ϛ λ μ θ ω λ 9 λ α ῶ ξ σ ν ϛ λ μ θ ω λ 9.
δι' ἐξόδων πάντων θείων τούτων ναῶν Ἰωνᾶ [ἱε]
ρομονάχου Παλαμᾶ. Χεὶρ Εἰρίκου Κωνσταντίνου Ζῶγυ
ἐν σηκῷ μόνῳ Φανουρίου τοῦ θείου

Ὁ αἰνιγματώδης ἕκτος στίχος εἶναι κρυπτογραφικός, τὰ ὑπάρχοντα δηλαδὴ γράμματα κεῖνται ἀντὶ ἄλλων ὡρισμένων πρὸς ἐξεύρεσιν τῶν ὁποίων χρειάζεται ἡ κλείς. Αὕτη εἶναι ἤδη γνωστή, ὡς ἐν χρήσει οὖσα παρὰ τοῖς Βυζαντινοῖς, δι' ὃ καὶ παραθέτομεν αὐτήν (2).

1) Ἴδε Παρανίκα Σχεδίασμα σελ. 115 καὶ 156.
2) Ἴδε Gardthausan Paleographie σελ. 235.

θ, η, ζ, στ, ε, γ, β, α, φ, π, ο, ξ, ν, μ, λ, κ, ϡ, ω, ψ, χ, φ, υ, τ, σ.
α, β, γ, δ, ε, ζ, η, θ, ι, κ, λ, μ, ν, ξ, ο, π, ρ, σ, τ, υ, φ, χ, ψ, ω.

Κατὰ ταῦτα ὁ κρυπτογραφικὸς στίχος ἀποκαθίσταται διὰ τῆς ἀντικαταστάσεως τῶν ἰσοδυνάμων γραμμάτων οὕτως:

δόξα σοι ὁ θ̅ς̅ (ἡ)μῶν δόξα σοι.

Μόνον ἐξ ἀβλεψίας ὑπὸ τοῦ γραφέως ἢ ζωγράφου παρελείφθη ἓν γρᾶμμα πρὸ τοῦ ξ τὸ β τὸ δηλοῦν τὸ η. Ἡ κρυπτογραφικὴ αὕτη γραφὴ δὲν ἦτο μὲν σπανία παρὰ τοῖς Βυζαντινοῖς ἀλλ' εὑρίσκεται ἐν χειρογράφοις, ἀγνοῶ δὲ ἂν ἀπαντᾷ καὶ ἐν ἄλλῃ ἐπιγραφῇ.

Ἡ χρονολογία τῆς τε οἰκοδομῆς (6934-1426) καὶ τῆς ἱστοριογραφήσεως (6939-1431) εἶναι σαφέσταται ὀρθῶς δὲ κεῖται καὶ ἡ 9 Ἰνδικτιὼν κατὰ τὴν τελευταίαν χρονολογίαν. Ὁ ἀνακαινιστὴς εἶναι ὁ Ἰωνᾶς ἱερομόναχος ὁ Παλαμᾶς, περὶ οὗ οὐδὲν ἄλλο γινώσκομεν ὡς καὶ περὶ τοῦ ζωγράφου Εἰρικίου Κωνσταντίνου Ζῶγυ, ὅστις μολονότι φέρει καὶ ὄνομα καὶ ἐπώνυμον Ἑνετικόν, βεβαίως εἶναι Ὀρθόδοξος, ἀφ' οὗ αἱ τοιχογραφίαι εἶναι καθαρῶς Βυζαντιακοῦ ρυθμοῦ. Ὁ τελευταῖος στίχος τῆς ἐπιγραφῆς ἴσως σημαίνει ὅτι μόνον αἱ ἐν τῷ σηκῷ τοῦ θείου Φανουρίου γραφαὶ εἶναι ἔργον τοῦ Ζῶγυ οὐχὶ δὲ καὶ τῶν ἄλλων δύο σηκῶν.

Εἰς τὸν πρὸς Β. τοῖχον τοῦ σηκοῦ ὑπάρχει κοίλωμα θυροειδὲς εἰς τὸν οὐρανὸν τοῦ ὁποίου ὑπῆρχεν ἐπιγραφὴ γραπτὴ μέλανι χρώματι ἐπὶ κιτρίνου ἐδάφους, ἀλλὰ νῦν τὰ γράμματα εἶναι ἐξίτηλα, ὥστε μόνον ὀλίγαι λέξεις καὶ γράμματα σποράδην καὶ μετὰ κόπου ὑποφαίνονται. Ἡ ἐπιγραφὴ ἀπετελεῖτο ἐκ πέντε γραμμῶν, ἤρχιζε δὲ διὰ τῶν λέξεων

γλυκὺς ὁ παρὼν βίος ....

Ποῖον σκοπὸν ἐτέλει ἡ ἐπιγραφὴ εἰς τοιαύτην θέσιν καὶ τί ἔλεγε δὲν δύναμαι νὰ κατανοήσω· ἴσως ἐνταῦθα εἶναι τεθαμμένα τὰ ἰ[illegible] κτήτορος ἢ ἀνακαινιστοῦ τινος.

Οἱ τρεῖς τοῦ ναοῦ σηκοὶ χωρίζονται ἀλλήλων διὰ καμαρῶν· εἰς [illegible]

τόξα δὲ αὐτῶν ὑπάρχουσιν ἐπιγραφαὶ μεγάλοις Βυζαντιακοῖς γράμμασι κατὰ τὸ πλεῖστον ὅμως κατεστραμμέναι ὑπὸ τῶν ἀπὸ μακροῦ χρόνου πρὸ τῆς τελευταίας ἐπιδιορθώσεως καταρρεόντων ὀμβρίων ὑδάτων. Ἐκ τούτων παραθέτω μέρη τινὰ ἃ ἠδυνήθην νὰ ἀναγνώσω.

1) .... ЄΝ ΚΟϹΜΩ ΦΙΛΑΝΘΡωΠЄVϹΑΜЄΝΟϹ ....
2) .... ϹЄΠΤΟϹ ΝΑΟϹ [ΤΟV ...... ЄΤЄΙ ,ϛϡΙЄ
3) ... Ο ΘΕΙΟϹ Κ/ ΠΑΝϹЄΠΤΟϹ ΝΑΟϹ ΤΟV ΑΓΙΟV ЄΝΔΟΞΟV ......ΤΟVϹ ,ϛϡΛϛ ΜΗΝΙ ΜΑΙω ΤΡ.....

Ἡ μὲν ὑπ' ἀριθ. 1 εἶναι λίαν κολοβὴ ὥστε νὰ νοήσῃ τις τὸ περιεχόμενον, ἡ ὑπ' ἀριθ. 2 εἶναι μέρος κτητορικῆς ἐπιγραφῆς τῆς οἰκοδομῆς τοῦ διαμερίσματος τούτου τοῦ ναοῦ, ὅπερ ἄρα ἐκτίσθη τῷ 6915 ἤτοι τῷ 1407, ὥστε ἴσως εἶναι τὸ ἀρχαιότερον κτισθὲν τμῆμα. Καὶ ἡ τρίτη ἐπίσης εἶναι κτητορικὴ ἔχουσα τὴν χρονολογίαν 6936 ἤτοι 1428.

Ἄνωθεν τῆς Ἁγίας Τραπέζης τῆς δεξιᾶς ἀψῖδος καὶ κατωτέρω τῆς θέσεως ὅπου φαίνεται ἀμυδρῶς ἐζωγραφημένη ἡ Πλατυτέρα ἀναγινώσκονται τάδε.

ΚΑΤω ΝЄVΩΝ ΦΟΒω ΠΡΟϹЄΛΘЄ ΤΗΝ ΠVΛΗΝ ΤΗϹ ЄΙϹωΔΟV ΤΡΟΛ ..... ΤΩΝ ΟϹΙΩΝ

Ὁμοίαν ἔννοιαν θὰ εὕρωμεν παρακατιόντες ἐν τῇ ἐπιγραφῇ τοῦ ὑπερθύρου τοῦ Ἁγίου Μηνᾶ ἐν Ἡρακλείῳ (1).

Εἰς τὸν πρὸς Β. τοῖχον τοῦ ναοῦ εἰς τὴν βάσιν τῆς καμάρας τῆς πλησίον τοῦ Ἱεροῦ ὑπάρχει ἄλλη ἐπιγραφὴ ἐξ ἑπτὰ γραμμῶν· ἀλλὰ καὶ ἐν ταύτῃ τὰ γράμματα εἶναι κατὰ τὸ πλεῖστον ἐξίτηλα καὶ ἐξ ἄλλου κακόγραφα καὶ ἀκανόνιστα, ὥστε μόνον ὀλίγας λέξεις ἠδυνήθην νὰ ἀναγνώσω μεταξὺ τῶν ὁποίων καὶ τὴν ἐν τῷ τρίτῳ στίχῳ χρονολογίαν ,αφο' (=1570).

Ἐπιγραφικὰ χαράγματα ὑπάρχουσιν ἐν τῷ ναῷ πλεῖστα· ἐνταῦθα θέτω τὰ σημαντικώτερα, ἐξ ὅσων κατώρθωσα νὰ ἀναγνώσω.

(1) Ἴδε καὶ ἄλλην ὁμοίαν ἐκ Κεφαλληνίας δημοσιευομένην ὑπὸ Κ. Ζησίου ἐν Ἀρ τῶν Ἀθηνῶν 1900 (Ἀπρίλιος) σελ. 241.

1) hic fuit daniel ueneziensis
cum (?) domino hyanne cornaro
quondam (?) michaelis 1404
at (?) villani 172
2) 1546 adi 7 J......
piero Giogi . . .
3) 1591 ad 18 Giunius
Z Raduzeo
ΑΦϞΑ
4) di 12 zon 1428
5) 1481 adi 3 Zena Johan hova . . . at (?)
6) ΑΧΙϚ Ἰανουάριος Η
Μηχελὴς Δέσος
7) hic fuit Inrko qui 8 ha 1490
8) Κυκα Γο (?) Κορονυα 1449
9) 1497 ad 6 D . . . . . Nicolao Japo . . . . los (?)

Ὑπὸ τὴν εἰκόνα τοῦ Ἁγίου Φανουρίου φαίνεται ἡ ὑπογραφὴ τοῦ ζωγράφου Ἀγγέλου ἣν εὕρομεν καὶ ἐν Ὁδηγητρίᾳ ΧΕΙΡ ΑΓΓΕΛΟΥ.

Μονὴ Βροντησίου τιμωμένη ἐπ' ὀνόματι τοῦ Ἁγίου Ἀντωνίου. Ἡ Μονὴ ἀναφέρεται ἐπὶ Ἑνετοκρατίας (1) σῴζει δὲ ἐκ τῆς ἐποχῆς ταύτης λαμπρὰν κρήνην μὲ ἀνάγλυφα εἰκονίζοντα τοὺς Πρωτοπλάστους ἐν τῷ Παραδείσῳ. Σήμερον ὅμως ἐκτὸς τῆς κρήνης ταύτης οὐδὲν ἄλλο σῴζεται τὸ ὁποῖον νὰ ὑπενθυμίζῃ τὴν ἀρχαιότητα τῆς Μονῆς καὶ τῆς ἐκκλησίας, ἥτις ἀνεκτίσθη ἐκ θεμελίων πρὸ ὀλίγων ἐτῶν.

Εἰς ὑπέρθυρον σημερινοῦ κελλίου ἀλλαχόθεν μετακτισθὲν ἐνταῦθα σῴζεται εἰς μίαν γραμμὴν ἐπιγραφὴ λαλευτὴ ἐπὶ λίθου ἐγχωρίου κατὰ τὸ ἥμισυ ἐφθαρμένη· ἔχει δὲ μῆκος μὲν 1 μέτρον πλάτος δὲ ἡ ταινία ἐφ' ἧς τὰ γράμματα 0,07. Πίναξ Η ἀριθ. 3.

[ἐκ βάθρ]ων γῆς ὠκοδόμησε . . . . ωτης . . . . (Α)ΧΛ . . .
Ἰουλίῳ Η

(1) Ἴδε Cornelius Creta Sacra vol. I. p. 222 καὶ ἑξῆς. Ἐδημοσιεύθησαν ἐπιστολαὶ Μελετίου τοῦ Πηγᾶ πρὸς τὸν Ἡγούμενον τοῦ Βροντησίου Λαυρέντιον ἐν Δελτίῳ τῆς Ἱστορικῆς καὶ Ἐθνολογικῆς Ἑταιρείας Τομ. I. σελ. 57. 58. 60.

Πρόκειται περὶ οἰκοδομῆς ἐκ θεμελίων ἄγνωστον τινὸς οἰκοδομήματος κατὰ τὸ ἔτος 1630 (;) Ἰουλίου 8.

Εἰς ἕνα τῶν ἀκρογωνιαίων πελεκητῶν λίθων τῆς ΝΔ γωνίας εἶναι χαραγμένος ὡροπίναξ ἡλιακοῦ ὡρολογίου μὲ ἀριθμοὺς λατινικοὺς ἴσως τῆς αὐτῆς ἐποχῆς μετακτισθεὶς ἐνταῦθα ἐκ τοῦ ἀρχαιοτέρου ναοῦ.

Χωρίον Γέργερι Καινούργιου

Νεωτέρων χρόνων ἐκκλησία τοῦ Χριστοῦ ἐντὸς τοῦ χωρίου. Εἰς τὴν πρὸς Ν. θύραν ὑπάρχει ὑπέρθυρον μαρμάρινον μετακομισθὲν ἐκ τῆς παλαιᾶς ἐκκλησίας τοῦ Προφήτου Ἠλία (καὶ ταύτης σήμερον ἐξαφανισθείσης) καὶ κτισθὲν ἐνταῦθα. Φέρει ἀνάγλυφα ἀνθεμωτὰ κοσμήματα, ἄνω δὲ εἰς ταινίαν ἐπίπεδον μήκους 1,45 καὶ ὕψους 0,03 τὴν ἑξῆς ἐπιγραφὴν λαξευτὴν ἡμιεφθαρμένην (πίναξ Η ἀριθ. 1)

ἀνεκ(αιν)ίσθη τὰ διάστυλα τοῦ βήματος μηνὶ Ὀκτωβρίου ΙϚ

Εἰς ποίαν ἐποχὴν ἀνήκει τὸ μαρμάρινον αὐτὸ μέρος τοῦ διαστύλου δὲν γνωρίζομεν ἀκριβῶς, ἀλλα πάντως εἰς τὴν πρώτην Βυζαντιακὴν περίοδον, ὅτι ἐπεκράτει ἡ συνήθεια τῶν μαρμαρίνων διαστύλων.

Ἐξοχικὸν ἐκκλησίδιον τῆς Παναγίας εἰς θέσιν Χανούτια οὐχὶ μακρὰν τοῦ χωρίου ΒΑ καὶ ἀνῆκον εἰς τὸ χωρίον. Εἶναι ἐντὸς κατάγραφον τοιχογραφίαις. Εἰς τὴν ἐσωτερικὴν παραστάδα τῆς πρὸς Β. φύρας δεξιὰ τῷ εἰσερχομένῳ φέρει ἐπιγραφὴν γραπτὴν μέλανι χρώματι ἐπὶ λευκοῦ ἐδάχους. Ὕψος 0,50, πλάτος ἄνω μὲν 0,32 κάτω δὲ 0,45. Πίναξ Θ ἀριθ. 1. Ἡ ἐπιγραφὴ εἶναι μικρὸν ἐφθαρμένη κατὰ τὸ δεξιὸν μέρος καὶ ἔχει οὕτως.

ἀνοικοδομήθη καὶ [ἀνιστορήθη]
ὁ θεῖος καὶ πάνσεπτος [ναὸς τῆς Πα]-
ναγίας ἐνδόξου καὶ ἀειπαρθένου Μαρίας
δι' ἐξόδου καὶ κόπου τοῦ ἐν ἱερομο-
μονάχοις καὶ πνευματικοῦ
Παπᾶ Κυνγλοῦ καὶ ἐξοτύχου (;) καὶ
μοναχοῦ τοῦ Κοντοῦ, καὶ Γερμανοῦ [μονα]

χοῦ τοῦ Γαβαλᾶ, καὶ Κοσταντίου μοναχοῦ
ἐπὶ ἔτους ,ϛῶ ϡῶ νῶ α
μηνὶ Ἰούλιος ἡμέρα ϛ.

Ἡ χρονολογία 6951 ἀπὸ δημιουργίας ἀντιστοιχεῖ πρὸς τὸ ἔτος 1443 μ. Χ. Τὸ ἡμέρα ἕκτη ὑποθέτω τοῦ μηνὸς καὶ οὐχὶ τῆς ἑβδομάδος.

Τὸ ἐπώνυμον τοῦ ἀνακαινιστοῦ μοὶ εἶναι ἀμφίβολον ἂν εἶναι γεγραμμένον Κυγλὸς ἢ Κυνπλός, πιθανότερον μοὶ φαίνεται τὸ πρῶτον. Τὸ ἄλλο εἶναι παρωνύμιον δεύτερον Ἐξώτυχος ἢ Ἐξώτοιχος. Ἐκτὸς αὐτοῦ ὑπάρχουσιν ἀκόμη τρεῖς συγκλήτορες πάντες μοναχοί, ἐξ οὗ ὑποθέτω ὅτι τὸ ἐκκλησίδιον θὰ ἐκτίσθη κοινῇ δαπάνῃ τῶν μοναχῶν τούτων ἀνηκόντων εἰς κανὲν τῶν πλησιοχώρων μοναστηρίων, τοῦ ὁποίου ἴσως θὰ ἦτο μετόχιον π. χ. τοῦ Βροντησίου ἢ τοῦ Βαλσαμονέρου.

Εἰς ὕψος 1,80 ἀπὸ τοῦ ἐδάφους περιθέει τὸ ἐσωτερικὸν τοῦ ναοῦ ζώνη πλάτους 0,15 κατεχομένη ὑπὸ ἐπιγραφῆς ἐκ μεγάλων κεφαλαιωδῶν Βυζαντιακῶν γραμμάτων ὕψους 0,07, τὰ πλεῖστα τούτων εἶναι ἢ ἐξίτηλα νῦν ἢ μαυρισμένα καὶ ἀμυδρὰ ἐκ τοῦ καπνοῦ τοῦ προερχομένου ἐκ τῶν πυρῶν τὰς ὁποίας ἀνάπτουσιν ἐντὸς τοῦ ναΐσκου οἱ ἐν καιρῷ βροχῆς καὶ ψύχους καταφεύγοντες ἐνταῦθα βουκόλοι καὶ γεωργοί· ἐκ τῆς ἐπιγραφῆς ταύτης ἀνέγνωσα εἰς μὲν τὸν Β. τοῖχον

ΟΥΚΑΤ.......CΝΗЄCΤѠΤЄC ΚΡΑΥΓΑΖΩ...

εἰς δὲ τὸν νότιον

ΤΟVΤΟΝ ΤΟΝΟΙ..........

εἰς δὲ τὸν δυτικὸν

ΜΑΡΤΥΡΕΣ ѠΜΟΛΟ...............CΑΜΕΡΙѠ

Τὰ δύο πρῶτα τεμάχια εἶναι ἐκ τοῦ Κοντακίου τῶν Ἐγκαινίων (Σεπτεμβρίου 13), ὃ ἔχει οὕτως

Οὐρανὸς πολύφωτος ἡ Ἐκκλησία ἀνεδείχθη ἅπαντας φωταγωγοῦ τοὺς πιστούς, ἐν ᾧ ἑστῶτες κραυγάζομεν· τοῦτον τὸν οἶκον στερέωσ Κύριε. Τὸ τελευταῖον μέρος θὰ εἶναι ἐξ ἄλλου θρησκευτικοῦ κειμένι

Ὑπάρχει καὶ χάραγμα ἐπιγραφικὸν φέρον τὴν χρονολογίαν μόνην σαφῆ

1457 die.....

Χωρίον Κυρμουσῆ Καινούργιου. Μικρὸν Τουρκικὸν χωρίον ἐγκαταλελειμμένον. Ἐκκλησία τῆς Παναγίας χαλασμένη εἰς τὸ Ν. ἄκρον τοῦ χωρίου. Εἰς τὴν θυρίδα τῆς προθέσεως ἐν τῷ ἱερῷ ἔχει ἐπιγραφὴν γραπτὴν μέλαιναν ἐπὶ λευκοῦ ἐδάφους· μῆκος 0,60 ὕψος 0,22 Πίναξ Η ἀριθ. 13.

† ὅταν εἰς θεὸν ἐκπετάσης
μνήστητη θῦτα Γεωργίου
ἱστοριογράφου †

Ἱστοριογράφος εἶναι γνωστὸν ὅτι παρὰ τοῖς Βυζαντίνοις ἐλέγετο ὁ ζωγράφος καὶ μάλιστα ὁ ἁγιογράφος, ἱστορίαι ἐλέγοντο αἱ γραφαὶ καὶ ἱστορῶ τὸ ζωγραφῶ· ἐντεῦθεν αἱ τυπικαὶ λέξεις ἱστορήθη καὶ ἀνιστορήθη, ἃς εὑρίσκομεν σχεδὸν πάντοτε εἰς τὰς κτητορικὰς ἐπιγραφάς. Ἡ ἐπιγραφὴ εἶναι παρακέλευσις τοῦ ζωγράφου πρὸς τὸν ἱερέα (θύτην) νὰ μνημονεύῃ καὶ τὸ ὄνομά του ὅταν ἐκπετάσῃ πρὸς θεὸν (τὰς χεῖρας ἢ τὰ θεῖα δῶρα τῆς Εὐχαριστίας, ἃ λαμβάνει ἐκ τῆς κάτωθεν τῆς ἐπιγραφῆς θυρίδος). Ἐκ τούτου ἐξηγεῖται καὶ ἡ θέσις αὕτη τῆς ἐπιγραφῆς.

Ἐν τῷ αὐτῷ ναῷ ὑπῆρχε καὶ κτητορικὴ ἐπιγραφὴ εἰς τὸν βόρειον τοῖχον τῆς ὁποίας σήμερον ἐξέλιπε τὸ πλεῖστον μέρος καταπεσόντος τοῦ κονιάματος, ἐφ' οὗ ἦτο γεγραμμένη, μόνον δὲ μικρὸν τεμάχιον ἐκ τοῦ ἀριστεροῦ ἄκρου σώζεται. Ἐν αὐτῷ ἀναγινώσκονται τὰ δύο πρῶτα γράμματα τῆς χρονολογίας ʹϚω...ʹὭστε ἔχομεν διάστημα καθ' ὃ περιλαμβάνεται ἡ ἐπιγραφὴ ἀπὸ τοῦ 6801 μέχρι τοῦ 6899 ἤτοι 1293-1391 μ. Χ.

Χωρίον Πόμπια Καινούργιου. Εἰς θέσιν Λειβαδιώτη κάτω χωρίου εἶναι ἐκκλησία τῶν Ἁγίων Ἀναργύρων Κοσμᾶ καὶ Δανοῦ καὶ εἶναι Μετόχιον τῆς Μονῆς Ὁδηγητρίας. Ἐντὸς τοῦ ναοῦ τῆς θύρας εἶναι ἐκτισμένη πλὰξ τετράγωνος ἐκ μαλακοῦ ὑποκιτου λίθου, ὅστις ἀπεσαθρώθη ὑπὸ τοῦ χρόνου ἀλλὰ κατὰ περίερ-

γον καὶ πρωτοφανῆ εἰς ἐμὲ τρόπον τὰ γράμματα, ἐν ᾧ ἦσαν λαξευτὰ κατήντησαν ἀνάγλυφα, διότι ὄντα ἀληλιμμένα διὰ μέλανος τινὸς χρώματος (πρᾶγμα σύνηθες εἰς τὰς ἐπισήμους Ἑνετικὰς ἐπιγραφὰς τῆς Κρήτης) προεφυλάχθησαν ἐκ τῆς σαθρώσεως τοῦ ἄλλου λίθου καὶ οὕτως ἔμειναν ἀνάγλυφα. Ἀλλὰ πάλιν ἀπετρίβησάν τινα, ὥστε ἡ ἐπιγραφὴ ἐν μέρει εἶναι κολοβή. Πίναξ Η ἀριθ. 9. Μῆκος 0,41 ὕψος 0,34.

Οἰκοδομήσας Νικόλεως νεὼν ὑψιμέδοντος
δόξαν δῶκε μίαν, ὕστερον αὖθις ἔδω
Παντοκράτορος .... αι τὸν ἔλαβε
.... ιους θαλάμους
͵αχη΄ Ἰανουαρίου ιβ΄.

Ἐκ τοῦ σῳζομένου μέρους τῆς ἐπιγραφῆς μανθάνομεν ὅτι τὸν ναὸν ἔκτισε Νικόλαός τις κατὰ τὸ 1608, ἀνθ' οὗ ἐπικαλεῖται τὴν ἀνταμοιβὴν εἰς τοὺς Οὐρανίους θαλάμους.

Ἡ ἐπιγραφὴ εἶναι συντεταγμένη εἰς γλῶσσαν ἀρχαϊκὴν καὶ σύγκειται ἐκ δύο ἐλεγείων, ἐξ ὧν τὸ μὲν πρῶτον σῴζεται πλῆρες, τοῦ δευτέρου δὲ εἶναι δυσχερὴς ἡ συμπλήρωσις. Ἡ γλῶσσα καὶ τὸ μέτρον συμφωνοῦσι πρὸς τὴν ἐποχὴν (τὰς ἀρχὰς τοῦ 17 αἰῶνος), καθ' ἣν ἐν Κρήτῃ, ὡς καὶ ἀλλαχοῦ εἴπομεν, ὑπῆρχον λόγιοι καὶ Ἑλληνομαθεῖς δυνάμενοι νὰ ποιῶσιν εἰς ἀρχαίαν γλῶσσαν καὶ ἀρχαῖα μέτρα. Δυστυχῶς ἡ τάσις αὕτη, ἥτις εἶχεν ἀρχίσῃ νὰ λαμβάνῃ τὴν μορφὴν τῆς ἀναγεννήσεως τῶν Ἑλληνικῶν γραμμάτων ἐκ Κρήτης διεκόπη διὰ μιᾶς ὑπὸ τῆς ἀγρίας καταχτήσεως τῆς νήσου ὑπὸ τῶν Τούρκων.

Χωρίον Κουσὲς Καινούργιου. Ἐνταῦθα κατῴκει ἡ μεγάλη οἰκογένεια τῶν Κουρμούληδων ἡ κλεϊσθεῖσα κατὰ τὴν μεγάλην ἐπανάστασιν τοῦ 1821. Σῴζονται καὶ μέχρι σήμερον δύο πύργοι τῆς οἰκογενείας ταύτης, ὧν ὁ εἷς ὁ εἰς τὸ ἀνατολικὸν ἄκρον τοῦ χωρίου διατηρεῖται καὶ ἐνῷ κατοικοῦσιν ἀπόγονοι τῆς οἰκογενείας. Ἐν τῇ συνοικίᾳ τῶν Κουρμούληδων εὕρηται ἐκκλησίδιον τῆς Ἁγίας Πελαγίας χαλασμένον. Ἐν αὐτῷ σῴζεται πλὰξ φέρουσα ἄνω εἶδος ἀετώματος, ἐν ᾧ σταυρὸς ἀνάγλυφος καὶ ὑπ' αὐτὸ κοίλωμα ἐλλειψοειδὲς φέρον τὴν κάτωθι λαξευτὴν ἐπιγραφήν. (Πίναξ Η ἀριθ. 10).

1608
Ὀκτωβρίου....
† Παπᾶ Μιχαὴλ
Βαρούχα

Τὸ ἐπώνυμον σύνηθες καὶ σήμερον ἐν Κρήτῃ.

Καρδιώτισσα. Ἐγκαταλελειμμένον μοναστήριον σῴζον μόνον τὴν ἐκκλησίαν ἥτις ἀποτελεῖται ἀπὸ τρία κλίτη συγκοινωνοῦντα διὰ καμαρῶν· κεῖται ἡμίσειαν ὥραν πρὸς Β. τοῦ χωρίου Βόρρων Πυργιωτίσσης. Μονὴν Παναγίας Καρδιωτίσσης ἀναφέρει ὁ Κορνήλιος ἐν τῇ Ἱερᾷ Κρήτῃ (vol. I. p. 222), ἀλλὰ πιστεύω ὅτι δὲν ἐννοεῖ ταύτην, ἀλλὰ τὴν ἄλλην ὁμώνυμον ἐν Πεδιάδι παρὰ τὸ σημερινὸν χωρίον Κερά, ἥτις ἤκμαζεν ἤδη ἀπὸ τῶν χρόνων τοῦ περιηγητοῦ Buondelmonti (Creta Sacra vol. I. p.) κατὰ τὸ 1415 καὶ περὶ ἧς λέγει ὅτι εἶχεν φήμην θαυματουργόν. Ἡ Μονὴ εἶχε καὶ νάρθηκα ἠρειπωμένον, ἔχει δὲ τὸ πρὸς Β. κλίτος κατάγραφον τοὺς τοίχους· ἀλλὰ τῶν τοιχογραφιῶν τούτων αἱ μὲν πλεῖσται ἔχουσιν ἀφανισθῆ μετὰ τοῦ κονιάματος καταπεσόντος, αἱ δὲ σῳζόμεναι εἶναι λίαν ἀμυδραὶ ἢ ὅλως ἐξίτηλοι.

Κτητορικὴ ἐπιγραφὴ γραπτὴ ὑπῆρχεν εἰς τὸ ἐσωτερικὸν τοῦ ὑπερθύρου τῆς πρὸς Ν. κυρίας θύρας· ἀλλὰ τὸ κονίαμα τὸ ἀποσπασθὲν κατέπεσε καὶ ἡ ἐπιγραφὴ ἠφανίσθη πλὴν τεμαχίου ἐκ τοῦ ἄνω μέρους φέροντος τὰ γράμματα

....ΟϹ ΟΥΤΟΣ ΚΑΙ ΘΕΙΟΣ Ν.....

ἤτοι [ἀνεκαινίσθη καὶ ἀνιστορήθη ὁ πάνσεπτ]ος οὗτος καὶ θειὸς ν[αός]...

Ἐκ τῶν πολλῶν ἐπιγραφικῶν χαραγμάτων ἀναγράφω τὰ ἑξῆς.

1) hic fuit.....nasi(?) Corario.
2) ΡΖ 1492 (ἀπαντᾷ τετράκις εἰς τὰ πελέκια τοῦ παραθύρου)
3) 1580 ad 12 Febr...hic fuit Aloisio Neotero

4) 14 NC 90
11 Ginnario
Νηκολο Κορόνυα (?)
5) † hic fuit..m..ella Cornaro Contd....
pet Cavallier 1499 ad......
6) hic fuit Donello Roma 1480 et ziu zozi do
...mex Fonti (?) Capit..General
7) 1635 die 16.....
hic fuit Zuano varuca.

Εἰς τὸν πρὸς Δ τοῖχον ὅπου εἰκονίζεται, ὡς συνήθως, ἡ ἐν Ἅδου Κόλασις τῶν ἁμαρτωλῶν ἀναγινώσκονται τὰ ἑξῆς χαράγματα:

1) Τὸ πῦρ τὸ αἰώνιον.
2) Τέλος οὐκ ἔχει ὁ βίος (δὶς)
3) Τὸ πῦρ τὸ αἰώνιον τὸ ἡτοιμασμένον τοῖς διαβόλοις
4) τέλος οὐκ ἔχει ἡ κόλασις
5) οὐκ ἔχει τέλος ἡ κόλασις τῶν ἁμαρτωλῶν
7) οὐ τελειοῦται ἡ κόλασις.

Ἐκτὸς τῶν ἀνωτέρω ὑπάρχουσιν ἐδῶ καὶ ἐκεῖ σταυροὶ χαρακτοὶ μετὰ χρονολογιῶν καὶ τῶν ἀρχικῶν γραμμάτων κυρίων ὀνομάτων.

Εἰς τὸ ἱερὸν τῆς δεξιᾶς νηὸς καὶ κάτωθι τῆς πλατυτέρας εἰς προεξέχον περιθώριον ὑπῆρχεν ἐπιγραφὴ γραπτή, τῆς ὁποίας γεγραμμένης εἰς μεγάλα κεφαλαιώδη Βυζαντιακὰ γράμματα ἀναγινώσκονται ἀκόμη τὰ ἑξῆς.

...ΤΟΝ [Γ]ΛΥΚΥΝ ΑΡΤΟΝ ΦΕΡΕΙC OC ΟΙΔΕΝ
ΠΙCΤΟΥC ΜΥCΤΙΚΩΣ ΔΙΑΤΡΕΦΕΙΝ.....

Ἡ ἐκκλησία ἔχει καὶ περίβολον κτισθέντα εἰς νεωτέραν ἐποχήν, ὡς φαίνεται ἐκ τοῦ ὑπερθύρου ἐν ᾧ ὑπάρχει ἀναγεγλυμμένος σταυρὸς μὲ τὰ συνήθη IC XC NI KA καὶ κάτωθι ἡ ἑξῆς χρονολογία.

1724 Ε̄ ΜΗΝΗ ΦΕΥΡȢΑΡΙΟΥ 23

Μονοφάτσιον.

Χωρίον Ἁγία Βαρβάρα.

Ἔξω τοῦ χωρίου ἐκκλησία τῆς Ἁγίας Πελαγίας, μετόχιον τῆς Μονῆς Ἀπεζανῶν, ἐν ᾧ ἄλλοτε ἔμενον καὶ μοναχοί. Σήμερον σῴζεται μόνον ἡ ἐκκλησία ἀνήκουσα ὡς φαίνεται ἐκ τῆς οἰκοδομίας εἰς τοὺς τελευταίους χρόνους τῆς Ἑνετοκρατίας. Εἰς τὸ ἄνω μέρος τῆς προσόψεως ἔχει πλάκα μὲ σταυρὸν ἀνάγλυφον φέροντα χαρακτὰ τὰ συνήθη IC XC NI KA καὶ ὑπὸ αὐτὰ τὰ τέσσαρα γράμματα ΦΧΦΠ τὰ ὁποῖα σημαίνουσι Φῶς Χριστοῦ φαίνει πᾶσιν ἐκ τῆς ἐκφωνήσεως τοῦ ἱερέως κατὰ τὴν λειτουργίαν τῶν Προηγιασμένων.

Χωρίον Ἀξέντη. Πλῆθος ἐκκλησιῶν ὑπάρχει ἐν τῷ χωρίῳ καὶ πέριξ ἀλλὰ πᾶσαι τῶν τελευταίων χρόνων τῆς ἐν Κρήτῃ Ἑνετοκρατίας καὶ κατὰ συνέπειαν ἐστερημέναι τοιχογραφιῶν καὶ ἐπιγραφῶν. Ἕνεκα τοῦ πλήθους τῶν ἐκκλησιῶν ὁ λαὸς παρετυμολογῶν λέγει ὅτι τὸ ὄνομα ἔλαβε τὸ χωρίον ἐκ τῶν ἑξῆντα ἐκκλησιῶν, ἃς εἶχε τὸ χωρίον. Ἐν μιᾷ τούτων εὕρομεν εἰς τὸ ὑπέρθυρον τὴν χρονολογίαν μετὰ τῶν ἀρχικῶν γραμμάτων

,ΑΧΙΕ′ ΜΖC.

Εἰς τὸ ΒΑ μέρος τοῦ χωρίου ὑπάρχει ἐκκλησία καλουμένη Ξεστράτηγοι (Ἀρχιστράτηγοι). Ἐν αὐτῇ εὕρηται μέγας ὀγκόλιθος εὔθρυπτος καὶ μαλακὸς ἐκτισμένος σήμερον εἰς τὴν Ἁγίαν Τράπεζαν ἀνεστραμμένος, ὁ ὁποῖος ἔφερεν ἑξάστιχον λαξευτὴν ἐπιγραφὴν κατεστραμμένην σήμερον κατὰ τὸ πλεῖστον. Τὰ γράμματα εἶχον πληθῆ κατὰ τὴν Ἑνετικὴν συνήθειαν διὰ μέλανος χρώματος· ἡ ἐπιγραφὴ ἀνήκει εἰς τοὺς τελευταίους χρόνους τῆς Ἑνετικῆς κυριαρχίας ἐννοοῦμεν ἐκ τοῦ ἀρχαϊκοῦ σχήματος τῶν χαρακτήρων. Μῆκος τοῦ λίθου 1.57 πλάτος 0,32.

.............ΑΞΙΑΡΧΟV ΚΑΙ ΤѠΝ ΛΟΙ[ΠѠΝ]
........ΚΑΙ ΠΟ[ΝΟV] ΤѠΝ ΔVΟ ΤΟVΤѠΝ.
........ΙC· ΟVΝ........ΘVΤΗ ΚΑΙ ΡΑΚЄΝ
.........................ΑΛΚΗ ΜЄΛЄΙΝ
....
....

Ἐκ τῶν ἰσχνῶν λειψάνων τῆς ἐπιγραφῆς μανθάνομεν ὅτι οἱ κτήτορες τοῦ ναοῦ ἦσαν δύο ἐξ ὧν ὁ εἷς ἦτο ἱερεὺς (θύτης καὶ ῥακενδύτης).

Εἰς πελέκι τῆς θύρας τοῦ αὐτοῦ ναοῦ εἶναι δι' ἄνθρακος γεγραμμένον 1635 Ἰουνίου 10 ἀμήν.

Ἐκκλησίδιον τῶν Ἁγίων Ἀποστόλων μεταξὺ τῶν χωρίων Ἀξέντη καὶ Ἁγίου Θωμᾶ φέρον μόνον εἰς τὸ ὑπέρθυρον τοῦ πρὸς Ν. παραθύρου ἔσωθεν τὴν χρονολογίαν

͵αφ'=1500.

Ἐκκλησία τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Μέχρι τῆς ἐπαναστάσεως τοῦ 1896 ἦτο τέμενος Μουσουλμανικόν. Εἰς τὸν πρὸς Μ. τοῖχον κατὰ τὴν δυτικὴν γωνίαν φέρει πλάκα τετράγωνον ἔχουσαν οἰκόσημον Ἑνετικὸν ἀνάγλυφον ἔχον δύο ταινίας ὁριζοντίας καὶ ἄνω τὰ γράμματα R. V. Κάτω δὲ τοῦ οἰκοσήμου τὴν χρονολογίαν 1368.

Χωρίον Ἅγιος Θωμᾶς.

Ἓν τῶν ὡραιοτέρων καὶ ῥωμαντικωτέρων χωρίων τῆς Κρήτης. Ἐκ τῆς ἀρχαίας ἐποχῆς σῴζει νεκρόπολιν μεγάλην ἀποτελουμένην ἐξ ὡραίων λαξευτῶν ἐν τῷ βράχῳ τάφων ἄγνωστον τινὸς πόλεως (1). Εἰς τὴν Βυζαντιακὴν καὶ Ἑνετικὴν ἐποχὴν ἦτο μεγάλη καὶ πλουσία κώμη, ὡς βλέπομεν ἐκ τοῦ πλήθους τῶν σωζομένων ἐκκλησιῶν καὶ τῶν ἐρειπίων.

Μία τῶν συνοικιῶν τοῦ χωρίου ἠρειπωμένη σήμερον καὶ ἐγκαταλελειμένη καλεῖται Παγανιανὰ ἐκ τῆς οἰκονενείας τῶν Παγανήδων ἥτις κατῴκει ἐν τῇ συνοικίᾳ ταύτῃ κειμένῃ εἰς τὸ χαμηλότερον μέρος τοῦ χωρίου. Ἐν τῇ συνοικίᾳ ταύτῃ σῴζονται τὰ ἐρείπια μεγάλης

(1) Ἴδε Spratt vol. II. p. 57 καὶ ἑξῆς. Mariani Antichita Cretesi Monum dell'Akademia dei Lincei p. 183-186.

εὐπρεποῦς ἄλλοτε ἐκκλησίας τοῦ Ἁγίου Γεωργίου. Ἐν τοῖς ἐρειπίοις ἀνεῦρον λίθον εἰργασμένον (πελέκι) ἔχον ὕψος 0,55 πλάτος 0,31 καὶ πάχος 0,31 φέρον μεγάλοις κεφαλαιώδεσι γράμμασι λαξευτὴν τὴν ἐπιγραφὴν (Πίναξ Θ. ἀριθ. 2)

Ἔξοδος Γερασίμου Ἱερομονάχου Παγᾶ

Ἐπειδὴ ὁ ναὸς καὶ ἡ περὶ αὐτὸν συνοικία ἀνῆκεν εἰς τὴν οἰκογένειαν τῶν Παγανήδων (σῴζονται μέχρι σήμερον δύο ἀπόγονοι τῆς οἰκογενείας ταύτης), ὑποθέτω ὅτι καὶ ὁ κτήτωρ ἱερομόναχος Παγᾶς εἶναι μέλος τῆς αὐτῆς οἰκογενείας ἐξελληνίσας τὸ ὄνομα αὐτὸ ἀπὸ Παγανῆς εἰς Παγᾶς (τουτέστι Πηγᾶς). Ἐπίσης μοι γεννᾶται ἡ ὑπόνοια, τὴν ὁποίαν μὲ τὰ ὑπάρχοντά μοι ἰδῶ μέσα δὲν δύναμαι νὰ ἐξελέγξω, ὅτι καὶ ὁ διάσημος Πατριάρχης Ἀλεξανδρείας καὶ Τοποτηρητὴς τοῦ Οἰκουμενικοῦ Θρόνου ὁ πολὺς Μελέτιος ὁ Πηγᾶς κατήγετο ἐκ τῆς αὐτῆς οἰκογενείας. Εἶναι δὲ γνωστὸν ὅτι ὁ Πηγᾶς κατήγετο ἐκ τοῦ διαμερίσματος τοῦ Χάνδακος (territorio di Candia) καὶ ὅτι εἶχε χρηματίσει Ἡγούμενος Ἀγκαράθου.

Ἡ λέξις ἔξοδος ἐπὶ τῆς σημασίας τῆς δαπάνης ἀπαντᾷ συχνὰ εἰς τὴν Βυζαντιακὴν γραμματείαν.

Ἐντὸς τῆς ἐκκλησίας τοῦ Ἁγίου Θωμᾶ ὑπάρχει πελέκι ἐξ ἐγχωρίου λίθου μετακομισθὲν ἐνταῦθα, ὡς με ἐβεβαίωσαν οἱ κάτοικοι, ἀπὸ τὰ Παγανιανά. Ἦτο κεκαλυμμένον ὑπὸ παχέως στρώματος ἀσβέστου, ἐκαθαρίσθη δὲ μὲ δυσκολίαν καὶ ἴσως καὶ σημεῖά τινα τῆς ἐπιγραφῆς δὲν ἀπεκαθάρθησαν ἐντελῶς. Φέρει ἐπιγραφὴν λαξευτὴν οὐχὶ πλήρη, διότι ὁ λίθος εἶναι ἀποκεκομμένος ἀριστερὰ ἢ ὑπῆρχε καὶ ἄλλο πελέκι πρὸ αὐτοῦ φέρον τὴν ἀρχὴν τῶν στίχων. Τὰ γράμματα καθαρῶς Βυζαντιακὰ εἶναι λίαν περιπεπλεγμένα καὶ δυσξύμβλητα, μαρτυροῦσι δὲ χρόνους ἀρκετὰ παλαιοὺς (Πίναξ Θ. ἀριθ. 3) Μῆκος 0,21 ὕψος 0,30

Μετὰ πολλοῦ κόπου καὶ οὐχὶ πάντοτε μετὰ βεβαιότητος ἀνέγνων

...καὶ εὐστόχῳ χειρὶ
...σῶμυ, τοῦ Γενικοῦ
...καὶ πόνου Γεωργίου
...τοῦ πανυχοιβοῦ
...ἀναλώμασιν.

Τὸ μόνον βέβαιον ἐξαγόμενον ἐκ τοῦ τεμαχίου τούτου τῆς ἐπιγραφῆς εἶναι ὅτι ὁ κτήτωρ τοῦ ναοῦ (;) ἐκαλεῖτο Γεώργιος.

Εἰς τὴν πλησίον τῶν Παγανιανῶν κρήνην τὴν κοινῶς Κάτω Βρύσι λεγομένην ὑπάρχει ἐπὶ προεχούσης μικρᾶς ταινίας δίστιχον ἐλεγεῖον, κακῶς διατηρούμενον καὶ ἐφθαρμένον ἐν πολλοῖς· διὰ τοῦτο τὸ χάρτινον ἔκμαγμα ἔμεινεν ἀσαφές. Ἀναγινώσκονται ἀσφαλῶς ἡ πρώτη λέξις ΥΔΑΡ καὶ ἡ τελευταία ΧΡΙCΤΟΙΟ καὶ ἡ χρονολογία ΑΧΞΕ (1665) Ἴσως ἐπιμελεστέρα ἐξέτασις τοῦ λίθου θὰ δώσῃ περισσότερα.

Χωρίον Ἀπάνω Ἀργάθια. Ἐκκλησία τῶν Ἁγίων Ἀποστόλων ἡμιηρειπωμένη ἄλλοτε κατάγραφος· σῴζει μόνον χαράγματά τινα ἐξ ὧν ἀναγράφω τὸ ἑξῆς

1512

NICOLAVS CORTAZI CHASTELLANVS

Castellani ἐλέγοντο οἱ διοικηταὶ τῶν Ἑνετικῶν φρουρίων (Καστελλίων) τῶν κειμένων ἐν τῷ ἐσωτερικῷ τῆς νήσου καὶ τῶν ὑπὸ τὴν περιφέρειαν αὐτῶν χωρίων (εἶδος ἐπάρχων). Βεβαίως δὲ οὗτοι ἦσαν Ἑνετοί. Ἀλλ' ἐνταῦθα βλέπομεν Κρῆτα Ἕλληνα τὸν Νικόλαον Χορτάτσην Καστελλᾶνον καὶ μάλιστα ἐξ οἰκογενείας, ἥτις ἐκλείσθη διὰ τοὺς κατὰ τῆς Ἑνετικῆς κυριαρχίας ἀγῶνας αὐτῆς, ἰδίως δὲ τῶν δύο ἡρωϊκῶν ἀδελφῶν Θεοδώρου καὶ Γεωργίου τῶν Χορτατσῶν κατὰ τὸ τέλος τοῦ 13 αἰῶνος καὶ ὀλίγα ἔτη πρὸ τῆς ἐπαναστάσεως τοῦ Ἀλεξίου Καλλιέργη (1). Ἀλλ' ἔκτοτε εἶχον παρέλθει δύο καὶ ἥμισυς αἰῶνες, πράγματα δὲ καὶ πρόσωπα καὶ ἰδέαι μεταβάλλονται ἐν οὕτω μακρῷ χρόνῳ.

Χωρίον Κάτω Μούλια. Ἐκκλησία τῆς Κερᾶς (Θεοτόκου) κατάγραφος, ἀλλ' ἀνακαινισμένη πρὸ ὀλίγου χρόνου· ἀνέγνων χάραγμα ἐπιγραφικὸν φέρον μόνον τὴν χρονολογίαν καὶ τὴν τυπικὴν φράσιν

1479 ad 27 marzo hic fuit . . . . .

(1) Ἴδε περὶ τούτων Ἀθηνᾶ Τομ. ΙΔ' σελ. 290.

Ῥέθυμνα.

Σταυροπηγιακὴ Μονὴ τοῦ Προφήτου Ἠλία παρὰ τὸ χωρίον Ῥούστικα. Εἶναι ἐκ τῶν μονῶν τῆς Κρήτης, αἱ ὁποῖαι ἐκτίσθησαν κατὰ τοὺς τελευταίους χρόνους τῆς Ἐνετοκρατίας καὶ δι' αὐτὸ ἴσως δὲν ἀναφέρεται ἐν τῇ Ἱερᾷ Κρήτῃ τοῦ Κορνηλίου. Ἡ Μονὴ ὑφίστατο καὶ ἐπὶ Τουρκοκρατίας ἀλλὰ κατεστράφη, ὡς φαίνεται, κατὰ τὴν ἐπανάστασιν τοῦ 1821, δι' ὃ ἀνῳκοδομήθη κατὰ τὸ 1831· διετηρήθη ἐκ τῆς ἀρχαίας οἰκοδομῆς τὸ Κωδωνοστάσιον ὃ φέρει μεγάλοις γράμμασι τὴν κατωτέρω ἐπιγραφὴν γλυπτὴν (Πίναξ Θ ἀριθ. 4) εἰκὼν 12.

,αχλζ' Ἰουλήου κ' ✝ Δέησις καὶ ἔξοδως τοῦ δούλου τοῦ Θῦ Μητροφάνου ἱερομονάχου Βλαστοῦ είγουμένου.

Εἰς τὸ ὑπέρθυρον τῆς Πύλης τοῦ περιβόλου τῆς Μονῆς εἶναι κεχαραγμένη ὁμοίοις γράμμασιν ἡ κατωτέρω ἐπιγραφή. (Πίναξ Θ ἀριθ. 5).

,αχμα' Ἰουλίου α' Δέησις καὶ ἔξοδως τοῦ δούλου τοῦ Θῦ Μητροφάνου ἱερομονάχου τοῦ Βλαστοῦ καὶ καθηγουμένου ποτ(αρ) Μαρκομανολόπουλου.

Ὥστε κτήτωρ καὶ τῆς ἐκκλησίας (ἢ τοὐλάχιστον τοῦ κωδωνοστασίου) καὶ τοῦ περιβόλου εἶναι ὁ Ἡγούμενος τῆς Μονῆς Μητροφάνης Βλαστὸς ὁ Μαρκομανολόπουλος. Ἄδηλον ἂν οὗτος εἶναι καὶ ὁ πρῶτος κτήτωρ τῆς Μονῆς ἢ μόνον ἀνακαινιστής. Περὶ μὲν τῆς πολυσχιδοῦς οἰκογενείας τῶν Βλαστῶν καὶ ἀλλαχοῦ ἔχω κάμει λόγον (1), ὁ δὲ Ἡγούμενος Μητροφάνης ἦτο ἐκ κλάδου τῆς οἰκογενείας, ἥτις ἔφερε ἰδιαίτερον ἐπώνυμον Μαρκομανώλης, ὃ θὰ εὕρωμεν εἰς τὴν κατωτέρω ἐπιγραφὴν τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου, κατοικοῦσα ἴσως ἐν τῷ χωρίῳ Ῥούστικα.

Ὁ Ἄγγλος περιηγητὴς Pashley (vol. I. p. 97) ἐπισκεφθεὶς τὴν
ὴν κατὰ τὸ 1834 ἀναφέρει ὅτι ὑπῆρχον ἐν αὐτῇ τρεῖς Ἐνετικοὶ
ωνες. Σήμερον σῴζονται δύο ἐξ αὐτῶν, εἷς μὲν μέγας ἐν τῷ Κω-
οστασίῳ ἕτερος δὲ μικρὸς κάτω ἐν τῇ αὐλῇ.

Ἀθηνᾶς Τομ. ΙΔ' σελ. 308 σημ 1.

Τὸ μόνον βέβαιον ἐξαγόμενον ἐκ τοῦ τεμαχίου τούτου τῆς ἐπιγραφῆς εἶναι ὅτι ὁ κτήτωρ τοῦ ναοῦ (;) ἐκαλεῖτο Γεώργιος.

Εἰς τὴν πλησίον τῶν Παγανιανῶν κρήνην τὴν κοινῶς Κάτω Βρύσι λεγομένην ὑπάρχει ἐπὶ προεχούσης μικρᾶς ταινίας δίστιχον ἐλεγεῖον, κακῶς διατηρούμενον καὶ ἐφθαρμένον ἐν πολλοῖς· διὰ τοῦτο τὸ χάρτινον ἔκμαγμα ἔμεινεν ἀσαφές. Ἀναγινώσκονται ἀσφαλῶς ἡ πρώτη λέξις ΥΔΑΡ καὶ ἡ τελευταία ΧΡΙϹΤΟΙΟ καὶ ἡ χρονολογία ΑΧΞЄ (1665) Ἴσως ἐπιμελεστέρα ἐξέτασις τοῦ λίθου θὰ δώσῃ περισσότερα.

Χωρίον Ἀπάνω Ἀργάθια. Ἐκκλησία τῶν Ἁγίων Ἀποστόλων ἡμιηρειπωμένη ἄλλοτε κατάγραφος· σῴζει μόνον χαράγματά τινα ἐξ ὧν ἀναγράφω τὸ ἑξῆς

1512
NICOLAVS CORTAZI CHASTELLANVS

Castellani ἐλέγοντο οἱ διοικηταὶ τῶν Ἐνετικῶν φρουρίων (Καστελλίων) τῶν κειμένων ἐν τῷ ἐσωτερικῷ τῆς νήσου καὶ τῶν ὑπὸ τὴν περιφέρειαν αὐτῶν χωρίων (εἶδος ἐπάρχων). Βεβαίως δὲ οὗτοι ἦσαν Ἐνετοί. Ἀλλ' ἐνταῦθα βλέπομεν Κρῆτα Ἕλληνα τὸν Νικόλαον Χορτάτσην Καστελλᾶνον καὶ μάλιστα ἐξ οἰκογενείας, ἥτις ἐκλείσθη διὰ τοὺς κατὰ τῆς Ἐνετικῆς κυριαρχίας ἀγῶνας αὐτῆς, ἰδίως δὲ τῶν δύο ἡρωϊκῶν ἀδελφῶν Θεοδώρου καὶ Γεωργίου τῶν Χορτατσῶν κατὰ τὸ τέλος τοῦ 13 αἰῶνος καὶ ὀλίγα ἔτη πρὸ τῆς ἐπαναστάσεως τοῦ Ἀλεξίου Καλλιέργη (1). Ἀλλ' ἔκτοτε εἶχον παρέλθει δύο καὶ ἥμισυς αἰῶνες, πράγματα δὲ καὶ πρόσωπα καὶ ἰδέαι μεταβάλλονται ἐν οὕτω μακρῷ χρόνῳ.

Χωρίον Κάτω Μούλια. Ἐκκλησία τῆς Κερᾶς (Θεοτόκου) κατάγραφος, ἀλλ' ἀνακαινισμένη πρὸ ὀλίγου χρόνου· ἀνέγνων χάραγμα ἐπιγραφικὸν φέρον μόνον τὴν χρονολογίαν καὶ τὴν τυπικὴν φράσιν

1479 ad 27 marzo hic fuit . . . . .

(1) Ἴδε περὶ τούτων Ἀθηνᾶ Τομ. ΙΔ' σελ. 290.

Ῥέθυμνα.

Σταυροπηγιακὴ Μονὴ τοῦ Προφήτου Ἠλία παρὰ τὸ χωρίον Ῥούστικα. Εἶναι ἐκ τῶν μονῶν τῆς Κρήτης, αἱ ὁποῖαι ἐκτίσθησαν κατὰ τοὺς τελευταίους χρόνους τῆς Ἑνετοκρατίας καὶ δι' αὐτὸ ἴσως δὲν ἀναφέρεται ἐν τῇ Ἱερᾷ Κρήτῃ τοῦ Κορνηλίου. Ἡ Μονὴ ὑφίστατο καὶ ἐπὶ Τουρκοκρατίας ἀλλὰ κατεστράφη, ὡς φαίνεται, κατὰ τὴν ἐπανάστασιν τοῦ 1821, δι' ὃ ἀνῳκοδομήθη κατὰ τὸ 1831· διετηρήθη ἐκ τῆς ἀρχαίας οἰκοδομῆς τὸ Κωδωνοστάσιον ὃ φέρει μεγάλοις γράμμασι τὴν κατωτέρω ἐπιγραφὴν γλυπτὴν (Πίναξ Θ ἀριθ. 4) εἰκὼν 12.

,αχλζ' Ἰουλήου κ' † Δέησις καὶ ἔξοδως τοῦ δούλου
τοῦ Θῦ Μητροφάνου ἱερομονάχου Βλαστοῦ εἰγουμένου.

Εἰς τὸ ὑπέρθυρον τῆς Πύλης τοῦ περιβόλου τῆς Μονῆς εἶναι κεχαραγμένη ὁμοίοις γράμμασιν ἡ κατωτέρω ἐπιγραφή. (Πίναξ Θ ἀριθ. 5).

,αχμα' Ἰουλίου α' Δέησις καὶ ἔξοδως τοῦ δούλου τοῦ Θῦ Μητροφάνου ἱερομονάχου τοῦ Βλαστοῦ καὶ καθηγουμένου ποτ(αρ) Μαρκομανολόπουλου.

Ὥστε κτήτωρ καὶ τῆς ἐκκλησίας (ἢ τοὐλάχιστον τοῦ κωδωνοστασίου) καὶ τοῦ περιβόλου εἶναι ὁ Ἡγούμενος τῆς Μονῆς Μητροφάνης Βλαστὸς ὁ Μαρκομανολόπουλος. Ἄδηλον ἂν οὗτος εἶναι καὶ ὁ πρῶτος κτήτωρ τῆς Μονῆς ἢ μόνον ἀνακαινιστής. Περὶ μὲν τῆς πολυσχιδοῦς οἰκογενείας τῶν Βλαστῶν καὶ ἀλλαχοῦ ἔχω κάμει λόγον (1), ὁ δὲ Ἡγούμενος Μητροφάνης ἦτο ἐκ κλάδου τῆς οἰκογενείας, ἥτις ἔφερε ἰδιαίτερον ἐπώνυμον Μαρκομανώλης, ὃ θὰ εὕρωμεν εἰς τὴν κατωτέρω ἐπιγραφὴν τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου, κατοικοῦσα ἴσως ἐν τῷ χωρίῳ Ῥούστικα.

Ὁ Ἄγγλος περιηγητὴς Pashley (vol. I. p. 97) ἐπισκεφθεὶς τὴν ..ὴν κατὰ τὸ 1834 ἀναφέρει ὅτι ὑπῆρχον ἐν αὐτῇ τρεῖς Ἑνετικοὶ ..ωνες. Σήμερον σῴζονται δύο ἐξ αὐτῶν, εἷς μὲν μέγας ἐν τῷ Κω..τταδίῳ ἕτερος δὲ μικρὸς κάτω ἐν τῇ αὐλῇ.

'Αθηνᾶς Τομ. ΙΔ' σελ. 308 σημ 1.

Ὁ πρῶτος φέρει γράμμασιν ἀναγλύφοις τὰ ἑξῆς.

DOMENICO MACHARINI FECE MDCXXXVI (1636),

ὁ δὲ μικρὸς φέρει τὴν χρονολογίαν MCLXV (1565) ἐντὸς δὲ δέλτου τετραγώνου ταῦτα:

SANTINVS
DE REGIS
MEDIOLANE
SI F. OPVS.

Ἐκκλησίδιον τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Μυρωδῆ παρὰ τὴν μονὴν τῶν Ρουστίκων καὶ εἰς αὐτὴν ἀνῆκον. Ἐντὸς τοῦ Ἱεροῦ Βήματος εἰς τὸ ἄνω μέρος εἶναι ἐντετειχισμένη πλὰξ τετράγωνος κοινοῦ λίθου περιθεομένου ὑπὸ πλαισίου φέρον τὴν κάτωθι ἐπιγραφήν, ἣν ἀνέγνων καὶ ἀντέγραψα τῇ βοηθείᾳ τηλεσκοπίου. (Πίναξ Θ ἀριθ. 6)

† ὠκοδόμηται μὲν ὁ ναὸς οὗτος
ὁ εἰς ὄνομα τοῦ ἁγίου ἐνδόξου
[Ἀ]ποστόλου καὶ Εὐαγγελιστοῦ φύλου καὶ παρθένου Ιω
τοῦ Θεολόγου κατὰ τὸ ͵αφϙϛ ἔτος
ἐν μηνὶ Ὀτωβρίου η' ἀναλώμασι
δὲ καὶ προθημία Παρασκευούλας Βλαστοῦ
τοῦ ποτε Κυροῦ Κωνσταντίνου καὶ τοῦ Κυροῦ
Γερασίμου Πετροπούλου ποτὲ Μαρκο(;)
μανόλη.

Ἡ ἐκκλησία ἐκτίσθη εἰς ἐποχὴν ἀρχαιοτέραν τῆς Μονῆς, ἀλλ' οἱ κτήτορες Παρασκευοῦλα Βλαστοῦ καὶ Γεράσιμος Πετρόπουλος τοῦ Μαρκομανόλη φαίνονται ὅτι εἶναι πρόγονοι τοῦ κτήτορος τῆς Μονῆς Μητροφάνους καὶ ἴσως οὗτος μητρόθεν μὲν κατήγετο ἐκ τῶν Βλαστῶν, πατρόθεν δὲ ἐκ τοῦ Μαρκομανώλη, δι' ὃ φέρει ἀμφότερα ἐπώνυμα τὸ μὲν ὡς πατρικόν, τὸ δὲ μητρικὸν ὡς γνωριμώτερον σημαντικώτερον.

Τέμενος

Χωρίον Σίλαμος (1 $^1/_2$ ὥραν πρὸς Ν. τοῦ Ἡρακλείου). Καμάρα τοῦ Ἐνετικοῦ ὑδραγωγείου τῆς πόλεως, δι' οὗ ἤρχετο τὸ ὕδωρ τῶν Ἀρχανῶν εἰς Ἡράκλειον. Ἡ καμάρα ἔχει δύο τόξα καὶ εἶναι ἐπισκευασμένη εἰς νεωτέραν ἐποχήν. Ἄνω τοῦ κλειδίου τοῦ μικροτέρου τόξου εἶναι ἐντετοιχισμένη πλὰξ πώρου λίθου φέρουσα τὴν κάτωθι ἐπιγραφήν. Μῆκος τῆς πλακὸς 1.10 ὕψος 0,47.

ΓΑΙΑΤΟΠΡΙΝΔΙΟΝΥΣΟΥΓΕΡΑΤΙ
ΣΤΑΦΥΛΗΗΝΕΦΕΥΡΕΝΑΝΕΜΙΓΝΥ////ΝΥΔΩΡ
ΝΥΝΦΡΑΓΚΙΣΚȣΜΑΥΡΟΚΗΝȣΑΝΘΥΠΑΤȣ
ΠΡΟΝΟΙΑΠΗΓΗΣΥΔΑΣΙΝΑΕΝΑΟΥ
ΚΡΗΤΗΣΤΑΦΥΛΗΝΚΕΡΑΝΝΥΣΙΚΡΑΤΕΡΗΝ
,ΑΧΚΖ (=1627)

Ἡ ἐπιγραφὴ διατηρεῖται ἄριστα πλὴν τοῦ φωνήεντος (ἢ διφθόγγου) τοῦ ῥήματος ἀναμιγνύειν εἰς τὸν δεύτερον στίχον τὸ ὁποῖον εἶναι μὲν ἐφθαρμένον ἀλλὰ δὲν φαίνεται νὰ εἶναι ε ἀλλ' ω ἢ οι. Εἶναι κεχαραγμένη μετ' ἐπιμελείας εἰς χαρακτῆρας ἀρχαϊκοὺς (πλὴν τοῦ ȣ καὶ τοῦ Ζ τῆς χρονολογίας), εἶναι ὅμως λίαν πλημμελὴς ὑπὸ ἔποψιν γραμματικήν, συντακτικὴν καὶ μετρικήν, ὥστε καταντᾷ μιξοβάρβαρόν τι σύνθεμα. Ἡ ἔννοια τῆς ἐπιγραφῆς, ἂν δὲν ἀπατῶμαι, εἶναι αὕτη· διὰ τῆς προνοίας τοῦ ἀνθυπάτου Φραγκίσκου Μαυροκήνου (Μοροζίνη) διωχετεύθη πηγὴ ἀενάου ὕδατος διὰ νὰ κιρνᾶται ὁ κρατερὸς οἶνος τὸν ὁποῖον παράγει ἐν ἀφθονίᾳ ἡ γῆ ἡ καθιερωμένη πρότερον τῷ Διονύσῳ (ἡ πολυστάφυλος καὶ πολύοινος χώρα τῶν Ἀρχανῶν καὶ τῶν περιχώρων τοῦ Ἡρακλείου).

Τίς ὅμως ὁ ἀνθύπατος Φραγκῖσκος Μαυροκῆνος (Maurocenus καὶ Ἐνετιστὶ Morosini) ὅστις καὶ τὸ ἔργον τοῦτο καὶ τὰ ἄλλα τοῦ ...αγωγείου κατεσκεύασεν; Βεβαίως δὲν εἶναι ὁ περιβόητος ὑπερ...ιστὴς τοῦ Χάνδακος κατὰ τὴν τελευταίαν πολιορκίαν αὐτοῦ ὑπὸ ... Τούρκων καὶ κατακτήτης ὕστερον γενόμενος τῆς Πελοποννήσου, ...ὐ καὶ Πελοποννησιακὸς ἐπεκλήθη, ἀλλ' ἦτο ἄλλος πρεσβύτερος

ὁμώνυμος ἐκ τῆς αὐτῆς οἰκογενείας γενόμενος Δοὺξ μὲν Κρήτης τῷ 1612, ἀρχιστράτηγος δὲ Κρήτης (Capetan Generale καὶ λατινιστὶ Proconsul) τῷ 1626-1628 (1) Κατὰ τὰ δύο δὲ ταῦτα ἔτη κατεσκεύασε τὸ μέγα ὑδραγωγεῖον, δι' οὗ διωχέτευσεν εἰς τὴν ἕως τότε πάσχουσαν ἐκ λειψυδρίας πόλιν τοῦ Χάνδακος τὰ ὕδατα τῶν πηγῶν Ἀρχανῶν καὶ ἐξετέλεσε τὰ κολοσσιαῖα τῷόντι μηχανικὰ ἔργα τὰ καὶ μέχρι σήμερον σῳζόμενα καὶ χρησιμοποιούμενα διὰ τὸν αὐτὸν σκοπόν, ἤτοι τὴν μεγάλην καμάραν εἰς θέσιν Καρυδάκι φέρουσαν ἀνάγλυφον τοῦ Ἁγίου Μάρκου καὶ ἐπιγραφὴν λατινιστὶ εἰς μέγα ὕψος, τὴν Σιλαμιανὴν καμάραν ἥτις φέρει τὴν ἀνωτέρω ἐπιγραφήν, τὴν Φορτετσανὴν καμάραν φέρουσαν καὶ ταύτην τὸν Ἅγιον Μάρκον καὶ ἐπιγραφὴν ἐπίτηδες ἀπεξεσμένην, τὸν ἀγωγὸν μήκους 10 περίπου μιλίων καί τέλος τὴν Μεγάλην Κρήνην τὴν ἐν τῇ πλατείᾳ τοῦ Δουκικοῦ Παλατίου (σήμερον Μεγάλο Σαντριβάνι) σῳζομένην καὶ ταύτην ἀκεραίαν μὲ τοὺς ὀλογλύφους λέοντας καὶ τὰ ἀνάγλυφα τὰ εἰκονίζοντα Τρίτωνας, Νηρηΐδας, Ἱπποκάμπας, Εὐρώπην ἐπὶ τοῦ Ταύρου καὶ ἄλλας παραστάσεις σχετιζομένας πρὸς τὰ ὕδατα, ἀπώλετο δὲ μόνον ἀφαιρεθὲν πιθανῶς ὑπὸ τῶν Τούρκων ἢ καταπεσὸν ἐκ σεισμοῦ τὸ ἐν τῇ κορυφῇ τῆς κρήνης ἄγαλμα τοῦ Ποσειδῶνος. Ἡ σημασία τοῦ κολοσσιαίου ἔργου ἦτο μεγάλη καὶ ὁ Μοροζίνης πρὸς ἀνάμνησιν τοῦ κατορθώματος ἔκοψε μετάλλιον φέρον χρονολογίαν 1628 καὶ ἔχον ἐκ μὲν τῆς μιᾶς ὄψεως τὴν κεφαλήν του (2), ἐκ δὲ τοῦ ἄλλου ἀπεικόνισιν τῆς μεγάλης κρήνης ἐν πιστῷ ὁμοιώματι καὶ ἄνωθεν τὸν Δία (ἂς μὴ λησμονῇ ὁ ἀναγνώστης ὅτι τὰ ὕδατα μετωχετεύθησαν ἀπὸ τοὺς πρόποδας τοῦ Γιούκτα τοῦ ἱεροῦ τοῦ Διὸς ὄρους) ἐντὸς νεφελῶν καθήμενον ἐπὶ ἀετοῦ καὶ καταχέοντα τὰ ὕδατα ἀπὸ ἀγγείου καὶ τὴν ἐπιγραφὴν ἑκατέρωθεν τοῦ Διὸς GAVDET FLVM. NON FVLMINE ἤτοι χαίρει τῷ ὕδατι καὶ οὐχὶ τῷ κεραυνῷ.

Καταχωρίζομεν καὶ ἐπιγραφὴν Λατινιστὶ γεγραμμένην ὡς ἔχουσαν μεγίστην συνάφειαν πρὸς τὴν ἀνωτέρω καὶ τὰ ὑδραυλικὰ ἔργα τοῦ Μοροζίνη, περὶ ὧν εἴπομεν ἀνωτέρω. Ἡ ἐπιγραφὴ εὑρίσκεται εἰς θέσιν Ποροφάραγγο (ἔξοδον φάραγγος) πλησίον τοῦ χωρίου

(1) Ἴδε Cornelius Creta Sacra vol. II. p. 439.

(2) Καὶ τὴν ἐπιγραφὴν πέριξ FRAN. MAVROC. VEN. REGNI. CRETAE PR' ÇONSVL (Cornelius Creta sacra ibịd.)

Ἀρχανῶν, εἰς μέρος ὁπόθεν ἐκ τοῦ ἐδάφους ἀναβλύζει τὸ πλεῖστον μέρος τοῦ ὕδατος τοῦ τροφοδοτοῦντος τὸ ὑδραγωγεῖον· καλεῖται δὲ ἡ τοποθεσία Πελεκητὰ (οὕτως ἐπονομάζεται ἡ πηγὴ καὶ ἐν τῇ Λατινικῇ ἐπιγραφῇ) διότι εἰς ἀρκετὴν ἀπόστασιν ὁ ἀγωγὸς εἶναι λελαξευμένος ἐν τῷ βράχῳ (πελεκημένος εἰς τὸ χαράκι). Ἡ ἐπιγραφὴ ἔχει οὕτως

VT FŌS HIC PRAECIPVE
PELECITES AD VRBEM
AQVAR, INOPIA LABO
RANTEM INTRODVCE
RE TVR
FRÂC· MAVROC· PROC·
M DC XXVI

Ἤτοι «*Ut fons hic praecipue Pelecites ad urbem aquarum inopia laborantem introduceretur Franciscus Maurocenus proconsul* (*curavit*) MDCXXVI» (1626).

«Ὁ Ἀνθύπατος Φραγκῖσκος Μοροζίνης ἐφρόντισεν, ἵνα ἡ πηγὴ αὕτη μάλιστα τῶν Πελεκητῶν διοχετευθῇ εἰς τὴν πόλιν πάσχουσαν ἐκ τῆς σπάνεως ὑδάτων 1626».

Ὅτι ἡ πρωτεύουσα τῆς Κρήτης Χάνδαξ (Candia) ἔπασχεν ἐκ λειψυδρίας πρὸ τῆς κατασκευῆς τοῦ μεγάλου ὑδραγωγείου τοῦ Μοροζίνη εἶναι πολλαχόθεν γνωστόν. Εἰς τοὺς πρώτους αἰῶνας τῆς Ἑνετοκρατίας στερουμένη πηγαίων ὑδάτων μετεχειρίζετο μόνον φρεατιαῖα καὶ ὄμβρια, τὰ ὁποῖα ἀπεθήκευον εἰς δεξαμενάς, ἔχομεν δὲ ἔγγραφον τῆς Κεντρικῆς Κυβερνήσεως (δημοσιευμένον παρὰ Noiret, Documents inedits p. 535) τοῦ ἔτους 1474, δι' οὗ δίδεται διαταγὴ εἰς τὴν διοίκησιν τῆς Κρήτης νὰ κατασκευάσῃ τρεῖς μεγάλας δεξαμενὰς καὶ πληρώσῃ ὕδατος εἴτε βροχίνου εἴτε ἐκ τοῦ Κατζαμπᾶ καὶ κρατῇ αὐτὰς πάντοτε πλήρεις καὶ κεκλεισμένας, ταὐτοχρόνως δὲ παραγγελθῶσιν οἱ ἰδιῶται νὰ ἐπισκευάσωσι τὰς δεξαμενάς των πληρώσωσιν ὕδατος ἐντὸς προθεσμίας 15 ἡμερῶν. Τὰ μόνα ·ῖα ὕδατα πλησίον τῆς πόλεως (εἰς τὸ Ἀνατολικὸν μέρος)

ἦσαν τὰ τοῦ Κατζαμπᾶ (τοῦ ἀρχαίου Καιράτου τοῦ διερχομένου διὰ τῆς Κνωσοῦ) τὰ ὁποῖα διὰ φορτηγῶν ζώων (καὶ οὐχὶ ἄλλως, ὡς ὑπέθετεν ἡ Κεντρικὴ Κυβέρνησις) μετεκομίζοντο εἰς τὴν πόλιν. Τὰ πρῶτα πηγαῖα ὕδατα τὰ ὁποῖα διωχετεύθησαν εἰς τὴν πόλιν εἶναι τὰ τροφοδοτήσαντα τὴν κρήνην τοῦ Ἁγίου Σαλβαδώρου (σήμερον Βαλιδὲ Τζαμί) τῇ ἐπιμελείᾳ τοῦ Ἰωάννου Ματθαίου Μπέμπου (Bembo) Ἀρχιστρατήγου τῷ ἔτει 1558(1). Κατόπιν εὑρέθησαν μικραί τινες πηγαὶ ὑπὸ τοῦ Ἰωάννου Σαγρέδου Δουκὸς (1602-1604), ὧν τὸ ὕδωρ μετωχετεύθη ὑπ' αὐτοῦ εἰς τὴν κρήνην (τὴν σήμερον ἀποκατεστημένην ὑπὸ τοῦ Ἑνετικοῦ Ἰνστιτούτου) πρὸ τοῦ μητροπολιτικοῦ ναοῦ τοῦ Ἁγίου Τίτου (σήμερον Βεζὶρ Τζαμί) καὶ τῆς Ἑνετικῆς Loggia (σήμερον Τσεπανές)(2). Ἀλλὰ τὰ ὕδατα τῶν πηγῶν τούτων ἦσαν ὀλίγα καὶ ὅλως ἀνεπαρκῆ, τὸ δὲ ζήτημα τῆς ὑδρεύσεως ἔλυσεν ὁ Μοροζίνης διὰ τοῦ μεγαλεπηβόλου ἔργου τῆς διοχετεύσεως τῶν ἀφθόνων καὶ ἐξαιρέτων ὑδάτων τῶν Ἀρχανῶν.

Ἀρχάνες.

Ἀρχάνες. Ἐκκλησία τῆς Παναγίας εἰς τὸ βόρειον ἄκρον τῆς κωμοπόλεως. Μικρὰ μαρμαρίνη ἐπιτύμβιος πλὰξ μετεκτισμένη σήμερον εἰς τὸν μετωπιαῖον τοιχίσκον τοῦ βάθρου (πεζούλας) τοῦ πρὸ τῆς ἐκκλησίας· ἔχει δὲ ἐν μεταγραφῇ διὰ μικρῶν γραμμάτων καὶ κατὰ στίχους ὡς ἑξῆς.

͵αψκε' Μαρτίου ιε (;)
Μιχαὴλ μὲν πνεῦμα πρὸς οὐρανοὺς ἀνέπτει
Βλαστοῦ δὲ σῶμα μάκαρος ὧδε κεῖται.
Ὁ ἀναγνοὺς δεείθηται τυχεῖν τῆς σωτηρίας.

Ὁ πρῶτος στίχος εἶναι τρίμετρος ὑπερκατάληκτος (13σύλλαβος) ὁ δεύτερος ἐπίσης τρίμετρος (12σύλλαβος) ὁ δὲ τρίτος πολιτικὸς 15σύλλαβος.

(1) Ἡ κρήνη σῴζεται μέχρι σήμερον φέρουσα καὶ τὸ ἀκέφαλον μαρμάρινον ἄγαλμα τὸ ἐξ Ἱεραπέτρου κομισθέν, ἐξ οὗ ὠνομάζετο ὑπὸ τῶν Ἑνετῶν ἡ Κρήνη τοῦ Γίγαντος

(2) Relazione di Giov. Sagredo (Real archivio di Stato in Venezia R· r bus. 81) ἴδε καὶ εἰκόνα τῆς κρήνης Rassegna Internazionale 15 Nov-Dicer e 1901 p. 330 Roma.

Εἰς τὸ ἐπίγραμμα τοῦτο ἀναμίγνυνται ἰδέαι καὶ ἀναμνήσεις ἀρχαῖκαὶ π. χ. ὅτι τὸ μὲν σῶμα κεῖται ἐν τῷ τάφῳ, τὸ πνεῦμα δὲ ἀνίπταται πρὸς οὐρανοὺς(1) πρὸς τὴν χριστιανικὴν ἐν τῷ τέλει παραίνεσιν, ἵνα ὁ ἀναγινώσκων δεηθῇ ὑπὲρ τῆς σωτηρίας τοῦ θανόντος.

Μικρὰ πλὰξ ἐγχωρίου λίθου ἐκτισμένη εἰς τὸ βάθος κόγχης τετραγώνου εἰς τὸν ἀναλημματικὸν τοιχίσκον τοῦ ἐν τῇ αὐλῇ τῆς αὐτῆς ἐκκλησίας κηπαρίου μῆκος 0,37 πλάτος 0,25.

ΜΗΡ ΘV
ΑΝΑΚΑΙΝΗCΘΗ Η
ЄΚΚΛΗCΙΑ ΤΗ CΠΑ
ΝΑΓΙΑC ΦΑΝЄΡΟΜЄ
ΝΗC ЄΝ ΜΗΝΙ ΜΑΙω
ΑΡΧΑΝЄC 1745.

Ποῦ ἔκειτο ἀκριβῶς ἡ μικρὰ πλὰξ πρὶν κτισθῇ εἰς τὸ μέρος τοῦτο δὲν γνωρίζω, ἀνήκει ὅμως εἰς τὴν ἐκκλησίαν.

Ἐντὸς τοῦ ναοῦ κατὰ χώραν πλὰξ ἐπιτυμβία μετ' ἐπιγραφῆς, ἥτις ὅμως ἔγινεν ἡμιεξίτηλος ἕνεκα τῆς ἐκ τῆς τριβῆς τῶν ποδῶν φθορᾶς. Ἔχει ὕψος 1,16 καὶ πλάτος 0,67 (ἴδε πίνακα Ι ἀριθ. 1).

Τύμβος Παύλου ἱερέως Κλάδω [καὶ] Εἰρη[ν]ης π[ρεσβ]υτέρας [καὶ τῶν τέκνον αὐτῶν. 1713.

Ὁ τεθαμμένος ἐν τῷ τάφῳ τούτῳ ἱερεὺς Παῦλος Κλάδος εἶναι ἐκ τῶν ἀφιερωτῶν τοῦ ναοῦ (ἴσως καὶ κτήτωρ ἢ ἀνακαινιστής), δι' ὃ καὶ ἠξιώθη τῆς τιμῆς (ὢν ἴσως καὶ ἱερεὺς τοῦ ναοῦ τούτου) νὰ ταφῇ ἐντὸς τοῦ ναοῦ καὶ δὴ εἰς τὴν μᾶλλον ἐπίσημον θέσιν τὴν πρὸ τῆς θύρας τοῦ Ἁγίου Βήματος. Ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ σῴζονται εἰκόνες ἐπὶ ξύλου ἐζωγραφημέναι κατὰ τὸν 18 αἰῶνα· ἐν μιᾷ τούτων εἰκονιζούσῃ τὴν Παναγίαν Φανερωμένην ἀναγινώσκομεν εἰς τὸ κάτω ἄκρον (Πί--ξ Ι' ἀριθ. 2)

Παρβλ. Anthologia Graeca epigram. Stadtmüller (Teubner) vol. I. p. 61 καὶ II. σελ. 86.

Δέησις τοῦ δούλου τοῦ Θεοῦ Παύλου ἱερέως
Κλάδου καὶ τῶν σὺν αὐτῷ ,αψθ΄

Εἰς εἰκόνα τοῦ Ἁγίου Νικολάου εὕρηται

Δέησις τοῦ δούλου τοῦ Θεοῦ Νικολάου Χασὰς ἅμα τῆς
συμβίας καὶ τέκνων ,αψξα΄.

Κάτωθι εἰκόνος τοῦ Χριστοῦ (Πίναξ Ι ἀριθ. 3).

Χεὶρ Γεωργίου Καστροφυλάκου.

Ὁ Ζωγράφος Γεώργιος Καστροφύλακος εἶναι γνωστὸς καὶ ἐξ ἄλλων εἰκόνων σῳζομένων ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τοῦ Ἁγίου Μηνᾶ ἐν Ἡρακλείῳ.

Εἰς εἰκόνα τῆς ῥίζης Ἰεσσαὶ ἀναγινώσκεται

αψξ΄ Δέησις τοῦ δούλου τοῦ Θεοῦ Κωνσταντίνου
προσκυνητοῦ Ξενάκυ

Εἰς εἰκόνα τοῦ Ἁγίου Γεωργίου

Δέησις τοῦ δούλου τοῦ Θεοῦ Γεωργίου Μοξία
χεὶρ Ματθαίου Μοξία ,αψξβ΄

Εἰς εἰκόνα Ζωοδόχου Πηγῆς

,αψζ Μαρίας Κουτεζοπούλας

Εἰς τὸν ἄμβωνα τῆς ἐκκλησίας

Δέησις τοῦ δούλου τοῦ Θεοῦ Ἐμμανουὴλ Φοτία ὑπὲρ
τῆς μακαρίας . . . . ργου αὐτοῦ Ἄννης καὶ νῦν ζώσης
Ἄννης συμβίας αὐτοῦ ,αψ . . . .

Φαίνεται ὅτι ἡ ἀποθανοῦσα Ἄννα ἦτο ἡ πρώτη σύζυγος αὐτοῦ (ὅθεν συμπληρωτέα συνεργοῦ), κατόπιν δὲ ἀποθανούσης αὐτῆς ἔλε δευτέραν σύζυγον ζῶσαν τότε καὶ καλουμένην κατὰ σύμπτωσιν ἐ· σης Ἄνναν.

Ἡράκλειον.

Πρωτεύουσα τῆς νήσου ἐπὶ τῶν Ἀράβων, ὑφ' ὧν καὶ ἐκτίσθη, ἐπὶ τῶν Ἐνετῶν καὶ ἐπὶ Τουρκοκρατίας μέχρι τοῦ 1850. Οἱ Ἄραβες ὠνόμασαν αὐτὴν Χαντάκ, ὃ διετήρησαν οἱ Βυζαντινοὶ μετὰ τὴν ὑπὸ τοῦ Νικηφόρου Φωκᾶ ἀνάκτησιν τῆς Κρήτης καλοῦντες αὐτὴν Χάνδακα, οἱ δὲ Ἐνετοὶ *Candia* (καὶ ἐνίοτε *Candida*). Ὑπὸ τῶν ἐγχωρίων ἐκαλεῖτο Κάστρο καὶ Μεγάλο Κάστρο, ἕως ὅτου ἐπεκράτησε τὸ σημερινὸν ὄνομα Ἡράκλειον δοθὲν τῇ πόλει ὑπό τινων λογίων ἐμπόρων πρὸ ὀλίγων δεκαετηρίδων. Ἐλάχιστα διεσώθησαν ἐν τῇ πρωτευούσῃ τῆς Κρήτης τὰ ἐπιγραφικὰ λείψανα τῆς Χριστιανικῆς ἐποχῆς, ἀφ' οὗ ἐκ τοῦ πλήθους μὲν τῶν ἐκκλησιῶν (1) δύο μόνον μικρὰς καὶ ἀσημάντους κατώρθωσαν νὰ διατηρήσωσιν οἱ Χριστιανοὶ μετὰ τὴν ἅλωσιν ὑπὸ τῶν Τούρκων (αἱ λοιπαὶ μετεβλήθησαν εἰς Τζαμιά, λουτρῶνας ἰδιωτικὰς κατοικίας ἢ κατεστράφησαν), ἐκ τῶν ἄλλων δὲ οἰκοδομημάτων οὐδὲν σχεδὸν διέφυγε τὴν καταστροφὴν εἴτε ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων εἴτε τοῦ χρόνου καὶ τῶν καταστρεπτικῶν σεισμῶν, οἵτινες ὑπὲρ πᾶν ἄλλο μέρος τῆς Κρήτης ἐδόνησαν τὸ ἔδαφος τῆς πόλεως ταύτης.

Πλὰξ ἐπιτυμβία ἐλλιπὴς ἀρκετὸν μέρος (τὸ ἥμισυ περίπου) πρὸς τὰ δεξιὰ ἐκ μαρμάρου ὑποκυάνου. Εὑρέθη οὕτω κολοβὴ ἐκτισμένη εἰς τὸ στόμιον φρέατος εὑρισκομένου ἐν τῇ αὐλῇ ἀμαξοστασίου ἐν τῇ ἀγορᾷ Παπουτσαλῆ ἀνήκοντος εἰς τὸ Ἐφκάφιον. Ὑπεδείχθη μοι ὑπὸ τοῦ φιλομούσου Ὀθωμανοῦ Μεχμὲτ Γιουνοὺς ἐφέντη καὶ ἀπεστάλη εἰς τὸ Μουσεῖον Ἡρακλείου ὑπὸ τοῦ προέδρου τοῦ Ἐφκαφίου Περτὲβ ἐφέντη.

Σωζόμενον μῆκος 0,47 ὕψος ἀρχικὸν 0,30 πάχος 0,09. Ὕψος γραμμάτων 3-4 ἑκατοστά, τῶν δὲ ἀριθμητικῶν γραμμάτων 4 $^1/_2$. Ἴδε εἰκόνα 13.

Ἐνθάδ' Ἰωαννίκιε π........
οὗτος παῦε λόγους κα........
φθέγμα δὲ τοῦδ' ἦν οὐκ ἀ........
ἔργματα ἡμιθέων ὅσσα........
,αχκη' Αὐ[γούστου]....

(1) 127 τοιαύτας ἀριθμεῖ ὁ Coronelli Ἑλληνικὰς καὶ Λατινικάς. Ὁ δὲ χειρόγραφος κατάλογος τοῦ Ἱερομονάχου Κομητᾶ (1735) ὁ ἐν τῇ κατοχῇ τοῦ σεβαστοῦ γέροντος Στεφάνου Νικολαΐδου ἀναγράφει ὀνομαστὶ 110 γραικικὰς καὶ 16 φραγγικάς.

Δέησις τοῦ δούλου τοῦ Θεοῦ Παύλου ἱερέως
Κλάδου καὶ τῶν σὺν αὐτῷ ͵αψθ΄

Εἰς εἰκόνα τοῦ Ἁγίου Νικολάου εὕρηται

Δέησις τοῦ δούλου τοῦ Θεοῦ Νικολάου Χασὰς ἅμα τῆς
συμβίας καὶ τέκνων ͵αψξα΄.

Κάτωθι εἰκόνος τοῦ Χριστοῦ (Πίναξ Ι ἀριθ. 3).

Χεὶρ Γεωργίου Καστροφυλάκου.

Ὁ Ζωγράφος Γεώργιος Καστροφύλακος εἶναι γνωστὸς καὶ ἐξ ἄλλων εἰκόνων σῳζομένων ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τοῦ Ἁγίου Μηνᾶ ἐν Ἡρακλείῳ.

Εἰς εἰκόνα τῆς ῥίζης Ἰεσαὶ ἀναγινώσκεται

αψξ΄ Δέησις τοῦ δούλου τοῦ Θεοῦ Κωνσταντίνου
προσκυνητοῦ Ξενάκυ

Εἰς εἰκόνα τοῦ Ἁγίου Γεωργίου

Δέησις τοῦ δούλου τοῦ Θεοῦ Γεωργίου Μοξία
χεὶρ Ματθαίου Μοξία ͵αψξϐ΄

Εἰς εἰκόνα Ζωοδόχου Πηγῆς

͵αψζ Μαρίας Κουτεζοπούλας

Εἰς τὸν ἄμβωνα τῆς ἐκκλησίας

Δέησις τοῦ δούλου τοῦ Θεοῦ Ἐμμανουὴλ Φοτία ὑπὲρ
τῆς μακαρίας . . . . ργου αὐτοῦ Ἄννης καὶ νῦν ζώσης
Ἄννης συμβίας αὐτοῦ ͵αψ . . . .

Φαίνεται ὅτι ἡ ἀποθανοῦσα Ἄννα ἦτο ἡ πρώτη σύζυγος αὐτοῦ (ὅθεν συμπληρωτέα συνεργοῦ), κατόπιν δὲ ἀποθανούσης αὐτῆς ἔλαβε δευτέραν σύζυγον ζῶσαν τότε καὶ καλουμένην κατὰ σύμπτωσιν ἐπίσης Ἄνναν.

Ἡράκλειον.

Πρωτεύουσα τῆς νήσου ἐπὶ τῶν Ἀράβων, ὑφ' ὧν καὶ ἐκτίσθη, ἐπὶ τῶν Ἑνετῶν καὶ ἐπὶ Τουρκοκρατίας μέχρι τοῦ 1850. Οἱ Ἄραβες ὠνόμασαν αὐτὴν Χαντάκ, ὃ διετήρησαν οἱ Βυζαντινοὶ μετὰ τὴν ὑπὸ τοῦ Νικηφόρου Φωκᾶ ἀνάκτησιν τῆς Κρήτης καλοῦντες αὐτὴν Χάνδακα, οἱ δὲ Ἑνετοὶ *Candia* (καὶ ἐνίοτε *Candida*). Ὑπὸ τῶν ἐγχωρίων ἐκαλεῖτο Κάστρο καὶ Μεγάλο Κάστρο, ἕως ὅτου ἐπεκράτησε τὸ σημερινὸν ὄνομα Ἡράκλειον δοθὲν τῇ πόλει ὑπό τινων λογίων ἐμπόρων πρὸ ὀλίγων δεκαετηρίδων. Ἐλάχιστα διεσώθησαν ἐν τῇ πρωτευούσῃ τῆς Κρήτης τὰ ἐπιγραφικὰ λείψανα τῆς Χριστιανικῆς ἐποχῆς, ἀφ' οὗ ἐκ τοῦ πλήθους μὲν τῶν ἐκκλησιῶν (1) δύο μόνον μικρὰς καὶ ἀσημάντους κατώρθωσαν νὰ διατηρήσωσιν οἱ Χριστιανοὶ μετὰ τὴν ἅλωσιν ὑπὸ τῶν Τούρκων (αἱ λοιπαὶ μετεβλήθησαν εἰς Τζαμιά, λουτρῶνας ἰδιωτικὰς κατοικίας ἢ κατεστράφησαν), ἐκ τῶν ἄλλων δὲ οἰκοδομημάτων οὐδὲν σχεδὸν διέφυγε τὴν καταστροφὴν εἴτε ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων εἴτε τοῦ χρόνου καὶ τῶν καταστρεπτικῶν σεισμῶν, οἵτινες ὑπὲρ πᾶν ἄλλο μέρος τῆς Κρήτης ἐδόνησαν τὸ ἔδαφος τῆς πόλεως ταύτης.

Πλὰξ ἐπιτυμβία ἐλλιπὴς ἀρκετὸν μέρος (τὸ ἥμισυ περίπου) πρὸς τὰ δεξιὰ ἐκ μαρμάρου ὑποκυάνου. Εὑρέθη οὕτω κολοβὴ ἐκτισμένη εἰς τὸ στόμιον φρέατος εὑρισκομένου ἐν τῇ αὐλῇ ἀμαξοστασίου ἐν τῇ ἀγορᾷ Παπουτσαλῆ ἀνήκοντος εἰς τὸ Ἐφκάφιον. Ὑπεδείχθη μοι ὑπὸ τοῦ φιλομούσου Ὀθωμανοῦ Μεχμὲτ Γιουνοὺς ἐφέντη καὶ ἀπεστάλη εἰς τὸ Μουσεῖον Ἡρακλείου ὑπὸ τοῦ προέδρου τοῦ Ἐφκαφίου Περτὲβ ἐφέντη.

Σωζόμενον μῆκος 0,47 ὕψος ἀρχικὸν 0,30 πάχος 0,09. Ὕψος γραμμάτων 3-4 ἑκατοστά, τῶν δὲ ἀριθμητικῶν γραμμάτων 4 1/2. Ἴδε εἰκόνα 13.

Ἐνθάδ[ε] ...ωαννίκιε π........
οὔ... ...ε λόγους κα........
φθέ... ...ιῦδ' ἣν οὐκ ἀ........
ἔ... ...μιθέων ὅσσα........
Αὐ[γ]...στου]....

...αύτας ... ...ς καὶ Λατινικάς. Ὁ δὲ χειρόγρα-
... τοῦ ... ἐν τῇ κατοχῇ τοῦ σεβαστοῦ γέρον-
... Νι... ...ραικικὰς καὶ 16 φραγγικάς.

Ἡ ἐπιγραφὴ συνέκειτο ἐκ δύο ἐλεγείων καὶ τῆς χρονολογίας, ἀλλὰ δυστυχῶς λείπουσι τὰ τελευταῖα ἡμιστίχια καὶ εἰς τοὺς τέσσαρας στίχους, δι' ὃ ἡ συμπλήρωσις καὶ ἀκριβὴς κατανόησις μοὶ φαίνεται ἀδύνατος. Ὅ,τι μανθάνομεν ἐκ τοῦ σωζομένου μέρους εἶναι ὅτι ὁ ὑμνούμενος διὰ τοῦ ἐπιγράμματος νεκρὸς ἐκαλεῖτο Ἰωαννίκιος (πιθανώτατα μοναχός), πρὸς τοῦτον δὲ ἀποτείνων τὸν λόγον ὁ ποιητὴς τοῦ ἐπιγράμματος λέγει αὐτῷ, ὅτι ἤδη εἶναι ἀνάγκη νὰ παύσῃ τοὺς λόγους, οἵτινες ἄλλως ἐν τῇ ζωῇ ἦσαν φθέγματα θαυμαστά, δι' ὧν ἐξύμνει τὰ ἔργα τῶν ἡμιθέων. Πρόκειται ἄρα κατὰ μεγάλην πιθανότητα περὶ μοναχοῦ Ἰωαννικίου, ὅστις θὰ κατεγίνετο καὶ εἰς τὴν ποίησιν ἴσως τὴν ἐπικὴν ἢ τὴν ἐγκωμιαστικήν. Ἥ τε γλῶσσα καὶ τὸ μέτρον τοῦ ἐπιγράμματος παρουσιάζονται ἄψογα. Τὸ σχῆμα τῶν γραμμάτων μετέχει καὶ τοῦ Βυζαντιακοῦ τρόπου καὶ τοῦ νεωστὶ εἰσαχθέντος ἀρχαϊκοῦ.

Παλαιὰ ἐκκλησία τοῦ Ἁγίου Μηνᾶ. Εἰς τὸ ὑπέρθυρον τῆς πρὸς Ν. θύρας τοῦ ναοῦ ὑπῆρχεν ἐπιγραφὴ γραπτὴ εἰς τρεῖς μακρὰς γραμμὰς μετακομισθεῖσα νῦν μετὰ τοῦ ὑπερθύρου εἰς τὴν πρὸς Δ. μετὰ τὴν ἀνακαίνισιν τοῦ παλαιοῦ ναοῦ. Πίναξ Ι' ἀριθ. 4.

Εἴσελθε φωτίσθητι πᾶς τις τὰς φρένας
ὧδ' ἔστι γὰρ φῶς τοῖς προσιοῦσι πόθῳ
ψυχὰς καθαῖρον καὶ ῥύπους τῶν σωμάτων
τροφὴν βραβεῦον θυσίας ἀναιμάκτου
παρ' ᾗ μὲν εἰ ἵστανται ἄγγελοι φόβῳ,
ἡμᾶς δὲ δεῖ ἅπαντας ἵστασθαι τρόμῳ

Οἱ στίχοι εἶναι ἰαμβικοὶ τρίμετροι (12σύλλαβοι). Ἡ γενικὴ ἔννοια τῆς ἐπιγραφῆς ἤτοι τὸ μετὰ φόβου καὶ τρόμου προσιέναι εἰς τὸν ναὸν εἶναι ἐκ τῶν κοινῶν τόπων τῆς χριστιανικῆς θρησκείας (1)· ἀγνοῶ δὲ κατὰ πόσον τὸ καλὸν ἄλλως ἐπίγραμμα εἶναι πρωτότυπον, ἢ εἶναι εἰλημμένον ἄλλοθεν ἐκ τῆς δαψιλοῦς Χριστιανικῆς φιλολογίας.

(1) Πρβλ. ἐπιγραφὴν Βαλσαμονέρου κάτω νεύων πρόσελθε τὴν πύλην τῆς εἰσόδου· καὶ ἐν Ἁρμονίᾳ Ἀθηνῶν Ἀπριλίου 1900 σελ. 241 ἐκ Κεφαλληνίας ἐπιγραφὴν «ὁρῶν τὸ βῆμα τῆς τραπέζης κυρίου στῆθι τρέμων ἄνθρωπε καὶ νεύων κάτω».

Σιναϊτικὸν μετόχιον τοῦ Ἁγίου Ματθαίου ἐν Ἡρακλείῳ. Μετὰ τὴν παράδοσιν τοῦ Χάνδακος τῷ 1669 εἰς τοὺς Ὀθωμανοὺς μετὰ τῶν ἄλλων ἐκκλησιῶν κατελήφθη μεταβληθὲν εἰς Μουσουλμανικὸν τέμενος καὶ τὸ ἐν Χάνδακι περίπυστον Σιναϊτικὸν μετόχιον τῆς Ἁγίας Αἰκατερίνης (σήμερον Τζαμὶ Ἁγιὰ Κατερίνα). Τῇ μεσιτείᾳ δὲ τοῦ μεγάλου Διερμηνέως Παναγιώτου Νικουσίου παρεχωρήθη εἰς τοὺς Σιναΐτας καὶ τοὺς εὐαρίθμους Χριστιανοὺς τοὺς κατοικήσαντας ἐν Χάνδακι ὁ ἐν ἀποκέντρῳ συνοικίᾳ τῆς πόλεως ναΐσκος τοῦ Ἁγίου Ματθαίου ὁ ἐπιλεγόμενος τοῦ Μαρκοφεουτέου.

Εἰς τὸν πρὸς Α. τοῖχον τοῦ ναοῦ εἶναι ἐντετειχισμένη πλὰξ ἐκ μαρμάρου φέρουσα σταυρὸν χαρακτὸν ἄνω δὲ καὶ ἑκατέρωθεν αὐτοῦ τὴν κάτωθι ἐπιγραφὴν χαρακτὴν (μῆκος 0,38, ὕψος 0,30)

·:· ΤΕΜΕΝΟΣ ΘΕΙΟΝ ΤΟΥ ΑΓΙ
ΟΥΑΠΟϚΟΛΟΥ Κ.ΕΥΑ
ΓΓΕΛΙϚȢ ΜΑΤΘΑΙȢ
Α.Χ΄. ΜΗΝΙ ΜΑΡΤ. Α΄.

«Τέμενος θεῖον τοῦ Ἁγίου Ἀποστόλου καὶ Εὐαγγελιστοῦ Ματθαίου 1600 μηνὶ Μαρτίῳ α΄.»

Ὁ μικρὸς ἄρα ναὸς τοῦ Ἁγίου εἶναι ἐκ τῶν κατὰ τοὺς τελευταίους χρόνους τῆς ἐν Κρήτῃ Ἑνετοκρατίας κτισθέντων καὶ ἐχρησίμευεν ὡς οἰκογενειακὸν ἱερὸν τοῦ Μαρκοφεουτέου, οὗ ἔφερε τὸ ὄνομα.

Ἐν Ἡρακλείῳ Κρήτης μηνὶ Ἰανουαρίῳ 1903

ΣΤΕΦΑΝΟΣ Α. ΞΑΝΘΟΥΔΙΔΗΣ
Ἔφορος ἀρχαιοτήτων

ΠΡΟΣΘΗΚΑΙ

Τόμ. ΙΔ′ Σελ. 247, εἰς τὸ τέλος τῆς σημειώσεως, πρόσθες:

Σημειούσθω δὲ προσέτι ὅτι καὶ παρὰ τὸ θέατρον τῆς Μεγάλης πόλεως εὑρέθη πήλινον δισκάριον μετρίου μὲν πάχους 0,008, διαμέτρου δὲ 0,045 ἐπιγεγραμμένον τὰς λέξεις ἐπὶ μὲν τῆς μιᾶς ὄψεως: ΑΠΕΛΛΙΧΟΣ ΠΟΛΕΜΑΡΧΙΔΑ, ἐπὶ δὲ τῆς ἑτέρας: ΛΥΚΑΙΑ ΤΡΙΤΟΥ. Ὁ κ. Π. Καστριώτης, τῷ κ. Σβορώνῳ συμφωνῶν, χαρακτηρίζει καὶ οὗτος τὸ νῦν ἐν τῷ Ἐθνικῷ ἡμῶν Μουσείῳ φυλασσόμενον πήλινον πινάκιον τοῦτο ὡς εἰσιτήριον τοῦ θεάτρου ἐκείνης τῆς πόλεως. Ὅρα Διεθν. Ἐφημ. Νομισμ. Ἀρχαιολ. 1900 σ. 55 ἑπ.

Σελ. 257, εἰς τὸ τέλος τῆς ὑπ' ἀρ. 5 σημ., πρόσθες:

Πλημμελῆ δ' εἰσὶ καὶ ἃ διδάσκει τὸ ἡμέτερον Κανταβριγ. λεξικὸν ἐν λ: «Πινάκιον, λέγεται καὶ σύμβολον δικαστικόν».

Σελ. 334 στίχ. 6 εἰς τὰς λλ: «Βεβαίως τὸ τοῦ Παρισιακοῦ κώδικος ἐπάταξέν (1) ἔχει κακῶς», πρόσθες τάδ' ἐν σημειώσει:

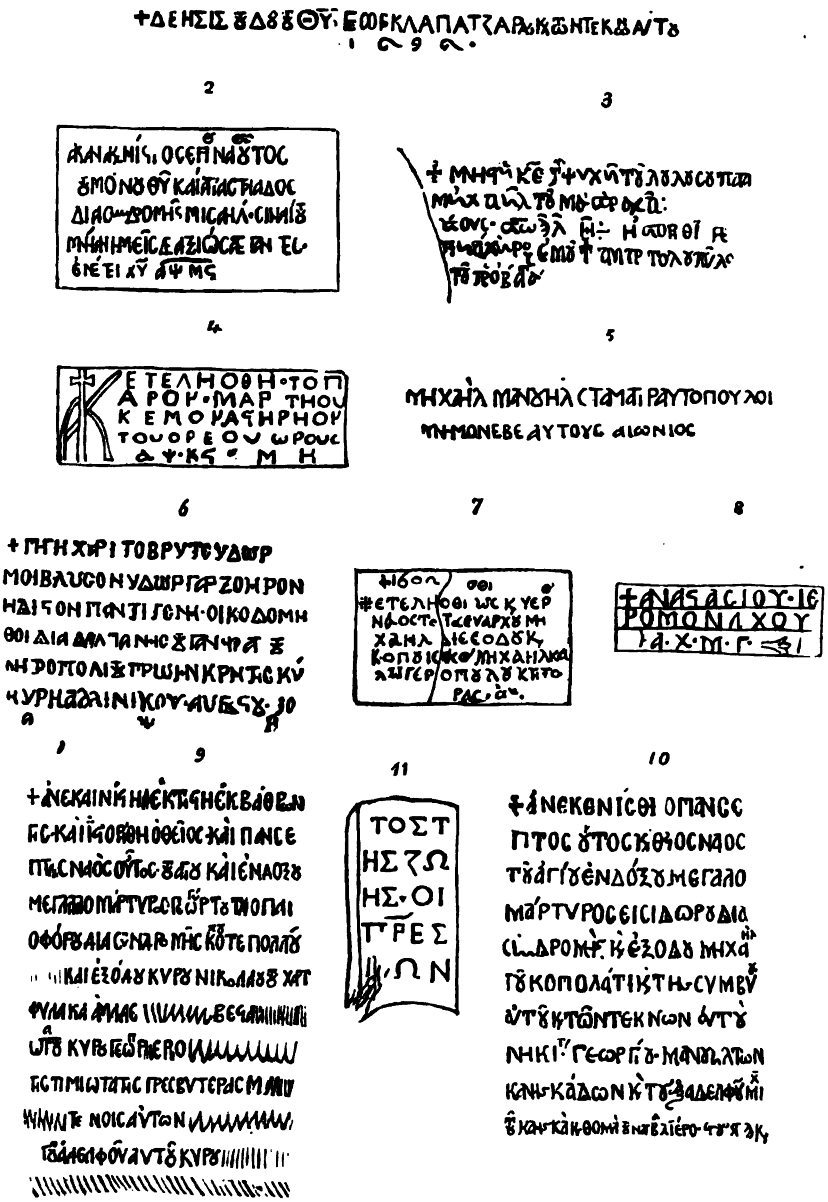
(1) Εἰ καὶ δικαιολογῶν τις τὴν ἐν τῷ χωρίῳ τούτῳ χρῆσιν τοῦ πατάσσω ἐν τῇ ἐννοίᾳ τοῦ σείω ἢ ὠθῶ τινα ἁπλῶς πρὸς ἐξέγερσιν, ἐδύνατ' ἴσως νὰ προσαγάγῃ εἰς μαρτύριον τὰ ἐν ταῖς Πράξ. Ἀποστ. Κεφ. ιβ′ ἐδ. 7: «καὶ ἰδού, ἄγγελος Κυρίου ἐπέστη, καὶ φῶς ἔλαμψεν ἐν τῷ οἰκήματι· πατάξας δὲ τὴν πλευρὰν τοῦ Πέτρου, ἤγειρεν αὐτὸν κτλ.». Ἀλλ' ἡμῖν ἀπιθανώτατον φαίνεται ὅτι ὁ Πλούταρχος τοιαύτην χρῆσιν τοῦ ῥήματος ἐποιήσατο, ἴσως δὲ μόνον ἡ ἀνάμνησις τοῦ παρατιθεμένου γραφικοῦ χωρίου παρεπλάνησε τὸν ἀντιγραφέα.

Π. Σ. Φ.

ΔΙΟΡΘΩΤΕΑ

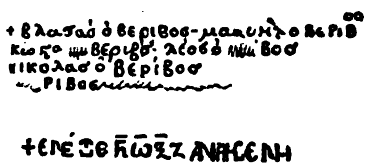
Ἐν τόμ. ΙΔ′ σελ.	494	στ.	12	ἀντὶ	παρατηρηθεῖσι γρ. παρατηρηθείσαις
»	503	»	27	θὲς	μετὰ τὴν λέξιν ἀναγνώστῃ τελείαν στιγμήν.
»	504	»	14	ἀντὶ	πρόσηλος γρ. πρόσπολος.
»	504	»	33	»	προσεπαινεθησόμεθα γρ. προσεπιμνησθησόμεθα
»	505	»	17	»	παρέλαβον γρ. περιέλαβον.

ΕΡΡΙΚΟΣ Α. ΣΚΑΣΣΗΣ

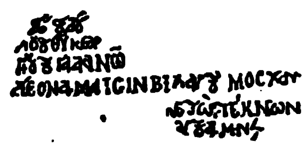

2
3
4
5
6
7
8
9
10
11
ΤΟΣΤ
ΗΣ ΖΩ
ΗΣ·ΟΙ
ΤΡΕΣ
ΩΝ

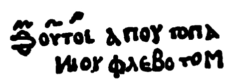
2

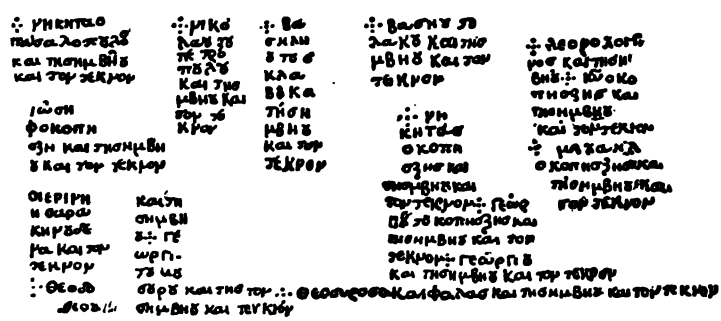
3

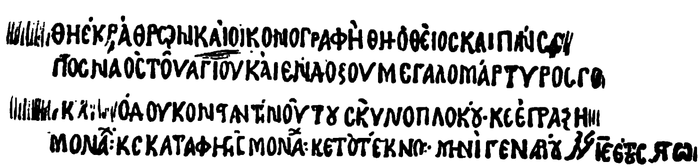
4

5

6

Δέησις τοῦ δούλου τοῦ Θεοῦ Παύλου ἱερέως
Κλάδου καὶ τῶν σὺν αὐτῷ ,αψθ´

Εἰς εἰκόνα τοῦ Ἁγίου Νικολάου εὕρηται

Δέησις τοῦ δούλου τοῦ Θεοῦ Νικολάου Χασᾶς ἅμα τῆς
συμβίας καὶ τέκνων ,αψξα´.

Κάτωθι εἰκόνος τοῦ Χριστοῦ (Πίναξ Ι ἀριθ. 3).

Χεὶρ Γεωργίου Καστροφυλάκου.

Ὁ Ζωγράφος Γεώργιος Καστροφύλακος εἶναι γνωστὸς καὶ ἐξ ἄλλων εἰκόνων σῳζομένων ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τοῦ Ἁγίου Μηνᾶ ἐν Ἡρακλείῳ.

Εἰς εἰκόνα τῆς ῥίζης Ἰεσαὶ ἀναγινώσκεται

αψξ´ Δέησις τοῦ δούλου τοῦ Θεοῦ Κωνσταντίνου
προσκυνητοῦ Ξενάκυ

Εἰς εἰκόνα τοῦ Ἁγίου Γεωργίου

Δέησις τοῦ δούλου τοῦ Θεοῦ Γεωργίου Μοξία
χεὶρ Ματθαίου Μοξία ,αψξβ´

Εἰς εἰκόνα Ζωοδόχου Πηγῆς

,αψζ Μαρίας Κουτεζοπούλας

Εἰς τὸν ἄμβωνα τῆς ἐκκλησίας

Δέησις τοῦ δούλου τοῦ Θεοῦ Ἐμμανουὴλ Φοτία ὑπὲρ
τῆς μακαρίας . . . . ργου αὐτοῦ Ἄννης καὶ νῦν ζώσης
Ἄννης συμβίας αὐτοῦ ,αψ . . . .

Φαίνεται ὅτι ἡ ἀποθανοῦσα Ἄννα ἦτο ἡ πρώτη σύζυγος αὐτοῦ (ὅθεν συμπληρωτέα συνεργοῦ), κατόπιν δὲ ἀποθανούσης αὐτῆς ἔλ. δευτέραν σύζυγον ζῶσαν τότε καὶ καλουμένην κατὰ σύμπτωσιν ἴσης Ἄνναν.

Ἡράκλειον.

Πρωτεύουσα τῆς νήσου ἐπὶ τῶν Ἀράβων, ὑφ' ὧν καὶ ἐκτίσθη, ἐπὶ τῶν Ἐνετῶν καὶ ἐπὶ Τουρκοκρατίας μέχρι τοῦ 1850. Οἱ Ἄραβες ὠνόμασαν αὐτὴν Χαντάκ, ὃ διετήρησαν οἱ Βυζαντινοὶ μετὰ τὴν ὑπὸ τοῦ Νικηφόρου Φωκᾶ ἀνάκτησιν τῆς Κρήτης καλοῦντες αὐτὴν Χάνδακα, οἱ δὲ Ἐνετοὶ *Candia* (καὶ ἐνίοτε *Candida*). Ὑπὸ τῶν ἐγχωρίων ἐκαλεῖτο Κάστρο καὶ Μεγάλο Κάστρο, ἕως ὅτου ἐπεκράτησε τὸ σημερινὸν ὄνομα Ἡράκλειον δοθὲν τῇ πόλει ὑπό τινων λογίων ἐμπόρων πρὸ ὀλίγων δεκαετηρίδων. Ἐλάχιστα διεσώθησαν ἐν τῇ πρωτευούσῃ τῆς Κρήτης τὰ ἐπιγραφικὰ λείψανα τῆς Χριστιανικῆς ἐποχῆς, ἀφ' οὗ ἐκ τοῦ πλήθους μὲν τῶν ἐκκλησιῶν (1) δύο μόνον μικρὰς καὶ ἀσημάντους κατώρθωσαν νὰ διατηρήσωσιν οἱ Χριστιανοὶ μετὰ τὴν ἅλωσιν ὑπὸ τῶν Τούρκων (αἱ λοιπαὶ μετεβλήθησαν εἰς Τζαμιά, λουτρῶνας ἰδιωτικὰς κατοικίας ἢ κατεστράφησαν), ἐκ τῶν ἄλλων δὲ οἰκοδομημάτων οὐδὲν σχεδὸν διέφυγε τὴν καταστροφὴν εἴτε ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων εἴτε τοῦ χρόνου καὶ τῶν καταστρεπτικῶν σεισμῶν, οἵτινες ὑπὲρ πᾶν ἄλλο μέρος τῆς Κρήτης ἐδόνησαν τὸ ἔδαφος τῆς πόλεως ταύτης.

Πλὰξ ἐπιτυμβία ἐλλιπὴς ἀρκετὸν μέρος (τὸ ἥμισυ περίπου) πρὸς τὰ δεξιὰ ἐκ μαρμάρου ὑποκυάνου. Εὑρέθη οὕτω κολοβὴ ἐκτισμένη εἰς τὸ στόμιον φρέατος εὑρισκομένου ἐν τῇ αὐλῇ ἁμαξοστασίου ἐν τῇ ἀγορᾷ Παπουτσαλῆ ἀνήκοντος εἰς τὸ Ἐφκάφιον. Ὑπεδείχθη μοι ὑπὸ τοῦ φιλομούσου Ὀθωμανοῦ Μεχμὲτ Γιουνοὺς ἐφέντη καὶ ἀπεστάλη εἰς τὸ Μουσεῖον Ἡρακλείου ὑπὸ τοῦ προέδρου τοῦ Ἐφκαφίου Περτὲβ ἐφέντη.

Σωζόμενον μῆκος 0,47 ὕψος ἀρχικὸν 0,30 πάχος 0,09. Ὕψος γραμμάτων 3-4 ἑκατοστά, τῶν δὲ ἀριθμητικῶν γραμμάτων 4 $^1/_2$. Ἴδε εἰκόνα 13.

Ἐνθάδ' Ἰωαννίκιε π........
οὗτος παῦε λόγους κα........
φθέγμα δὲ τοῦδ' ἦν οὐκ ἀ........
ἔργματα ἡμιθέων ὅσσα........
,αχκη' Αὐ[γούστου]....

1) 127 τοιαύτας ἀριθμεῖ ὁ Coronelli Ἑλληνικὰς καὶ Λατινικάς. Ὁ δὲ χειρόγρα-; κατάλογος τοῦ Ἱερομονάχου Κομητᾶ (1735) ὁ ἐν τῇ κατοχῇ τοῦ σεβαστοῦ γέρον- Στεφάνου Νικολαΐδου ἀναγράφει ὀνομαστὶ 110 γραικικὰς καὶ 16 φραγγικάς.

Ἡ ἐπιγραφὴ συνέκειτο ἐκ δύο ἐλεγείων καὶ τῆς χρονολογίας, ἀλλὰ δυστυχῶς λείπουσι τὰ τελευταῖα ἡμιστίχια καὶ εἰς τοὺς τέσσαρας στίχους, δι' ὃ ἡ συμπλήρωσις καὶ ἀκριβὴς κατανόησις μοὶ φαίνεται ἀδύνατος. Ὅ,τι μανθάνομεν ἐκ τοῦ σωζομένου μέρους εἶναι ὅτι ὁ ὑμνούμενος διὰ τοῦ ἐπιγράμματος νεκρὸς ἐκαλεῖτο Ἰωαννίκιος (πιθανώτατα μοναχός), πρὸς τοῦτον δὲ ἀποτείνων τὸν λόγον ὁ ποιητὴς τοῦ ἐπιγράμματος λέγει αὐτῷ, ὅτι ἤδη εἶναι ἀνάγκη νὰ παύσῃ τοὺς λόγους, οἵτινες ἄλλως ἐν τῇ ζωῇ ἦσαν φθέγματα θαυμαστά, δι' ὧν ἐξύμνει τὰ ἔργα τῶν ἡμιθέων. Πρόκειται ἄρα κατὰ μεγάλην πιθανότητα περὶ μοναχοῦ Ἰωαννικίου, ὅστις θὰ κατεγίνετο καὶ εἰς τὴν ποίησιν ἴσως τὴν ἐπικὴν ἢ τὴν ἐγκωμιαστικήν. Ἥ τε γλῶσσα καὶ τὸ μέτρον τοῦ ἐπιγράμματος παρουσιάζονται ἄψογα. Τὸ σχῆμα τῶν γραμμάτων μετέχει καὶ τοῦ Βυζαντιακοῦ τρόπου καὶ τοῦ νεωστὶ εἰσαχθέντος ἀρχαϊκοῦ.

Παλαιὰ ἐκκλησία τοῦ Ἁγίου Μηνᾶ. Εἰς τὸ ὑπέρθυρον τῆς πρὸς Ν. θύρας τοῦ ναοῦ ὑπῆρχεν ἐπιγραφὴ γραπτὴ εἰς τρεῖς μακρὰς γραμμὰς μετακομισθεῖσα νῦν μετὰ τοῦ ὑπερθύρου εἰς τὴν πρὸς Δ. μετὰ τὴν ἀνακαίνισιν τοῦ παλαιοῦ ναοῦ. Πίναξ Ι' ἀριθ. 4.

Εἴσελθε φωτίσθητι πᾶς τις τὰς φρένας
ὧδ' ἐστι γὰρ φῶς τοῖς προσιοῦσι πόθῳ
ψυχὰς καθαῖρον καὶ ῥύπους τῶν σωμάτων
τροφὴν βραβεῦον θυσίας ἀναιμάκτου
παρ' ᾗ μὲν εἰ ἵστανται ἄγγελοι φόβῳ,
ἡμᾶς δὲ δεῖ ἅπαντας ἵστασθαι τρόμῳ

Οἱ στίχοι εἶναι ἰαμβικοὶ τρίμετροι (12σύλλαβοι). Ἡ γενικὴ ἔννοια τῆς ἐπιγραφῆς ἤτοι τὸ μετὰ φόβου καὶ τρόμου προσιέναι εἰς τὸν ναὸν εἶναι ἐκ τῶν κοινῶν τόπων τῆς χριστιανικῆς θρησκείας (1)· ἀγνοῶ δὲ κατὰ πόσον τὸ καλὸν ἄλλως ἐπίγραμμα εἶναι πρωτότυπον, ἢ εἶναι εἰλημμένον ἄλλοθεν ἐκ τῆς δαψιλοῦς Χριστιανικῆς φιλολογίας.

(1) Πρβλ. ἐπιγραφὴν Βαλσαμονέρου κάτω νεύων πρόσελθε τὴν πύλην τῆς εἰσόδου· καὶ ἐν Ἁρμονίᾳ Ἀθηνῶν Ἀπριλίου 1900 σελ. 241 ἐκ Κεφαλληνία ἐπιγραφὴν «ὁρῶν τὸ βῆμα τῆς τραπέζης κυρίου στῆθι τρέμων ἄνθρωπε καὶ νεύων κάτω».

Σιναϊτικὸν μετόχιον τοῦ Ἁγίου Ματθαίου ἐν Ἡρακλείῳ. Μετὰ τὴν παράδοσιν τοῦ Χάνδακος τῷ 1669 εἰς τοὺς Ὀθωμανοὺς μετὰ τῶν ἄλλων ἐκκλησιῶν κατελήφθη μεταβληθὲν εἰς Μουσουλμανικὸν τέμενος καὶ τὸ ἐν Χάνδακι περίπυστον Σιναϊτικὸν μετόχιον τῆς Ἁγίας Αἰκατερίνης (σήμερον Τζαμὶ Ἁγιὰ Κατερίνα). Τῇ μεσιτείᾳ δὲ τοῦ μεγάλου Διερμηνέως Παναγιώτου Νικουσίου παρεχωρήθη εἰς τοὺς Σιναΐτας καὶ τοὺς εὐαρίθμους Χριστιανοὺς τοὺς κατοικήσαντας ἐν Χάνδακι ὁ ἐν ἀποκέντρῳ συνοικίᾳ τῆς πόλεως ναΐσκος τοῦ Ἁγίου Ματθαίου ὁ ἐπιλεγόμενος τοῦ Μαρκοφεουτέου.

Εἰς τὸν πρὸς Α. τοῖχον τοῦ ναοῦ εἶναι ἐντετειχισμένη πλὰξ ἐκ μαρμάρου φέρουσα σταυρὸν χαρακτὸν ἄνω δὲ καὶ ἑκατέρωθεν αὐτοῦ τὴν κάτωθι ἐπιγραφὴν χαρακτὴν (μῆκος 0,38, ὕψος 0,30)

·:· ΤΕΜΕΝΟΣ ΘΕΙΟΝ ΤΟΥ ΑΓΙ
ΟΥΑΠΟϚΟΛΟΥ Κ, ΕΥΑ
ΓΓΕΛΙϚȣ ΜΑΤΘΑΙȣ
Α,.Χ'. ΜΗΝΙ ΜΑΡΤ, Α'.

«Τέμενος θεῖον τοῦ Ἁγίου Ἀποστόλου καὶ Εὐαγγελιστοῦ Ματθαίου 1600 μηνὶ Μαρτίῳ α'.»

Ὁ μικρὸς ἄρα ναὸς τοῦ Ἁγίου εἶναι ἐκ τῶν κατὰ τοὺς τελευταίους χρόνους τῆς ἐν Κρήτῃ Ἑνετοκρατίας κτισθέντων καὶ ἐχρησίμευεν ὡς οἰκογενειακὸν ἱερὸν τοῦ Μαρκοφεουτέου, οὗ ἔφερε τὸ ὄνομα.

Ἐν Ἡρακλείῳ Κρήτης μηνὶ Ἰανουαρίῳ 1903

ΣΤΕΦΑΝΟΣ Α. ΞΑΝΘΟΥΔΙΔΗΣ
Ἔφορος ἀρχαιοτήτων

ΠΡΟΣΘΗΚΑΙ

Τόμ. ΙΔ' Σελ. 247, εἰς τὸ τέλος τῆς σημειώσεως, πρόσθες:

Σημειούσθω δὲ προσέτι ὅτι καὶ παρὰ τὸ θέατρον τῆς Μεγάλης πόλεως εὑρέθη πήλινον δισκάριον μετρίου μὲν πάχους 0,008, διαμέτρου δὲ 0,045 ἐπιγεγραμμένον τὰς λέξεις ἐπὶ μὲν τῆς μιᾶς ὄψεως: ΑΠΕΛΛΙΧΟΣ ΠΟΛΕΜΑΡΧΙΔΑ, ἐπὶ δὲ τῆς ἑτέρας: ΛΥΚΑΙΑ ΤΡΙΤΟΥ. Ὁ κ. Π. Καστριώτης, τῷ κ. Σβορώνῳ συμφωνῶν, χαρακτηρίζει καὶ οὗτος τὸ νῦν ἐν τῷ Ἐθνικῷ ἡμῶν Μουσείῳ φυλασσόμενον πήλινον πινάκιον τοῦτο ὡς εἰσιτήριον τοῦ θεάτρου ἐκείνης τῆς πόλεως. Ὅρα Διεθν. Ἐφημ. Νομισμ. Ἀρχαιολ. 1900 σ. 55 ἑπ.

Σελ. 257, εἰς τὸ τέλος τῆς ὑπ' ἀρ. 5 σημ., πρόσθες:

Πλημμελῆ δ' εἰσὶ καὶ ἃ διδάσκει τὸ ἡμέτερον Κανταβριγ. λεξικὸν ἐν λ: «Πινάκιον, λέγεται καὶ σύμβολον δικαστικόν».

Σελ. 334 στίχ. 6 εἰς τὰς λλ: «Βεβαίως τὸ τοῦ Παρισιακοῦ κώδικος ἐπάταξέν (1) ἔχει κακῶς», πρόσθες τάδ' ἐν σημειώσει:

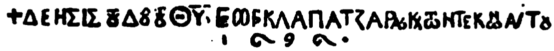
(1) Εἰ καὶ δικαιολογῶν τις τὴν ἐν τῷ χωρίῳ τούτῳ χρῆσιν τοῦ πατάσσω ἐν τῇ ἐννοίᾳ τοῦ σείω ἢ ὠθῶ τινα ἁπλῶς πρὸς ἐξέγερσιν, ἐδύνατ' ἴσως νὰ προσαγάγῃ εἰς μαρτύριον τὰ ἐν ταῖς Πράξ. Ἀποστ. Κεφ. ιβ' ἐδ. 7: «καὶ ἰδού, ἄγγελος Κυρίου ἐπέστη, καὶ φῶς ἔλαμψεν ἐν τῷ οἰκήματι· πατάξας δὲ τὴν πλευρὰν τοῦ Πέτρου, ἤγειρεν αὐτὸν κτέ.». Ἀλλ' ἡμῖν ἀπιθανώτατον φαίνεται ὅτι ὁ Πλούταρχος τοιαύτην χρῆσιν τοῦ ῥήματος ἐποιήσατο, ἴσως δὲ μόνον ἡ ἀνάμνησις τοῦ παρατιθεμένου γραφικοῦ χωρίου παρεπλάνησε τὸν ἀντιγραφέα.

Π. Σ. Φ.

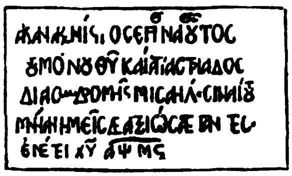
ΔΙΟΡΘΩΤΕΑ

Ἐν τόμ. ΙΔ' σελ.	494	στ.	12	ἀντὶ	παρατηρηθεῖσι γρ. παρατηρηθείσαις
»	503	»	27	θὲς	μετὰ τὴν λέξιν ἀναγνώστῃ τελείαν στιγμήν.
»	504	»	14	ἀντὶ	πρόσηλος γρ. πρόσπολος.
»	504	»	33	»	προσεπαινεθησόμεθα γρ. προσεπιμνησθησόμεθα
»	505	»	17	»	παρέλαβον γρ. περιέλαβον.

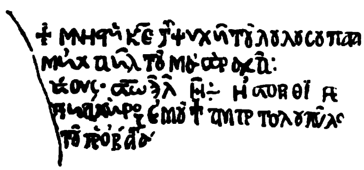
ΕΡΡΙΚΟΣ Α. ΣΚΑΣΣΗΣ

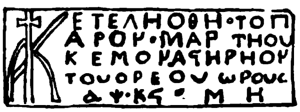
2

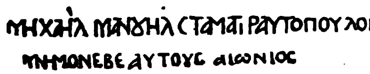
3

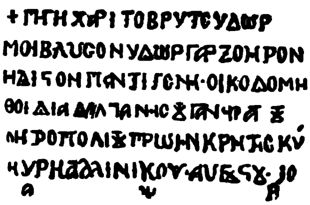
4

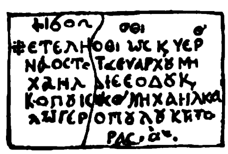
5

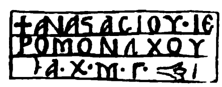
6

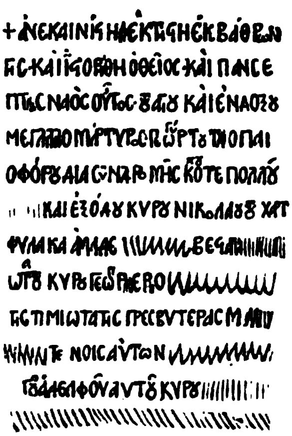
7

8

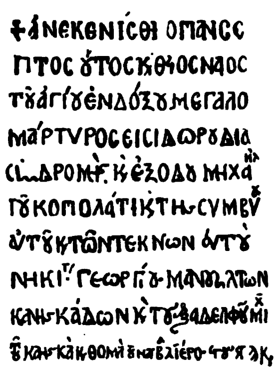
9

11

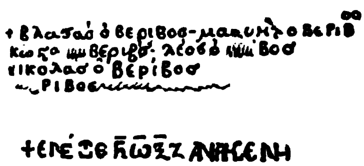

10

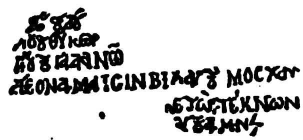

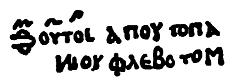
2

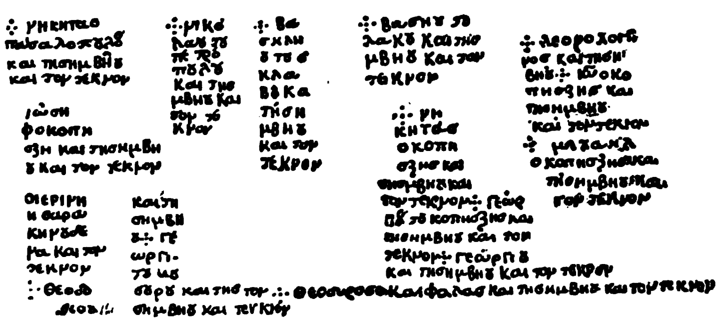
3

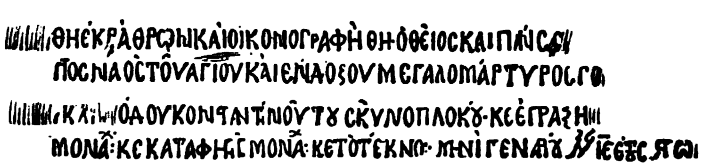
4

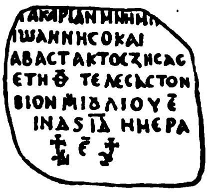
5

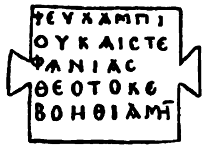
6

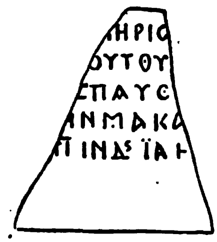
1

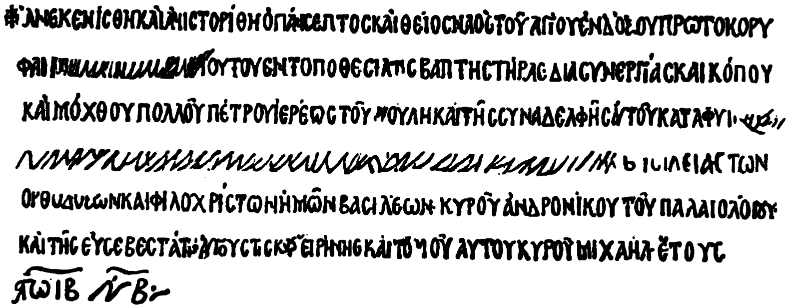
2

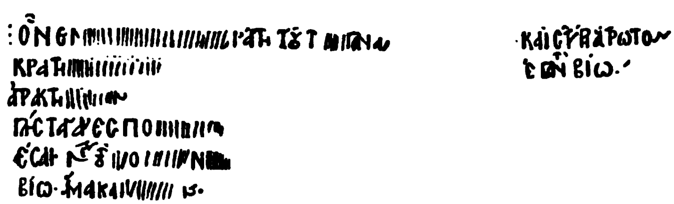
3

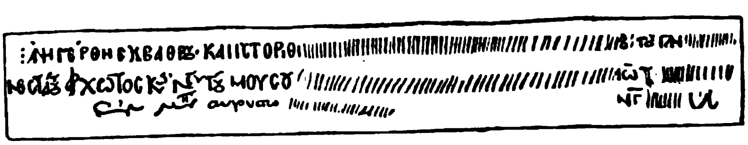
4

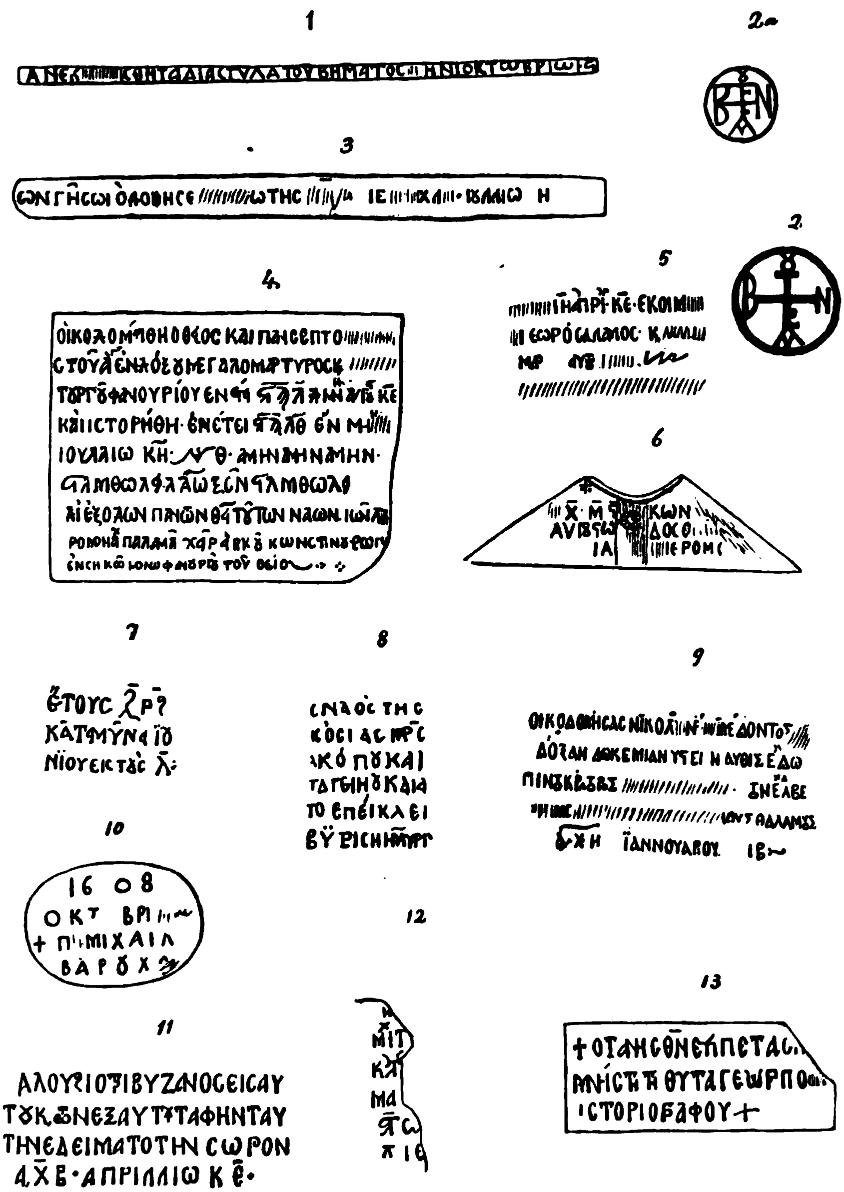

5

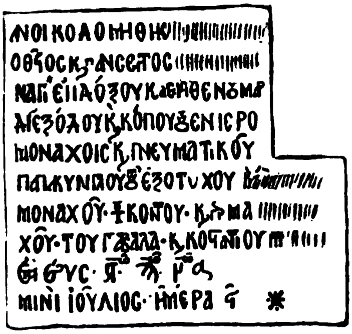
6

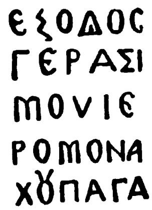

1
2a
3
2
4
5
6
7
8
9
10
16 08
11
12
13
ΑΧΒ·ΑΠΡΙΛΛΙΩ ΚΕ·
ΙΣΤΟΡΙΟΒΑΦΟΥ+

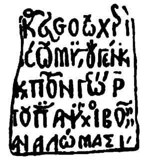
1

2

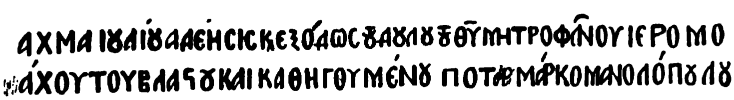
3

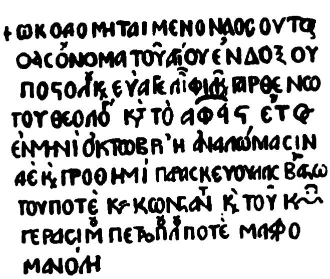
4

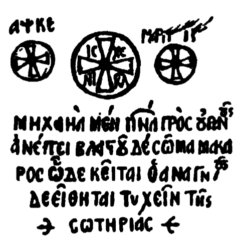
5

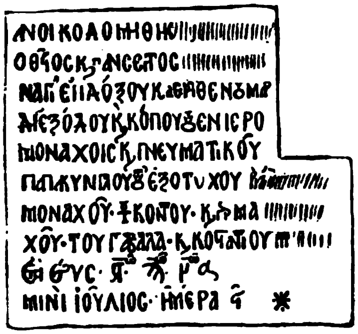
6

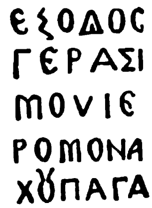
7

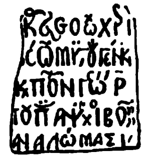
1

2

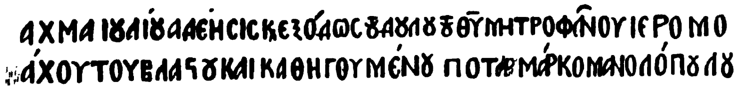
3

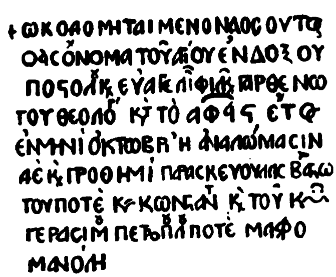
4

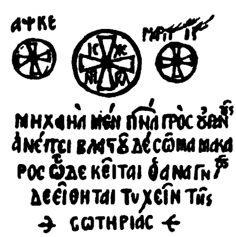
5

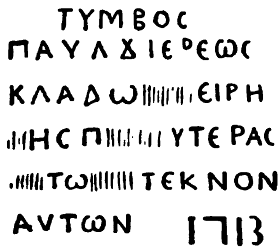
6

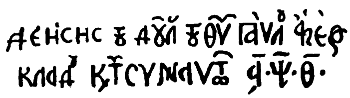
7

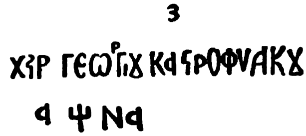
1

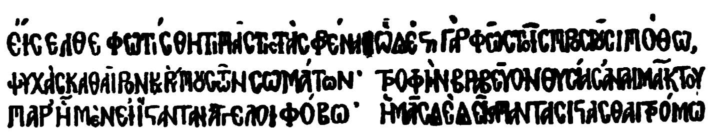
2

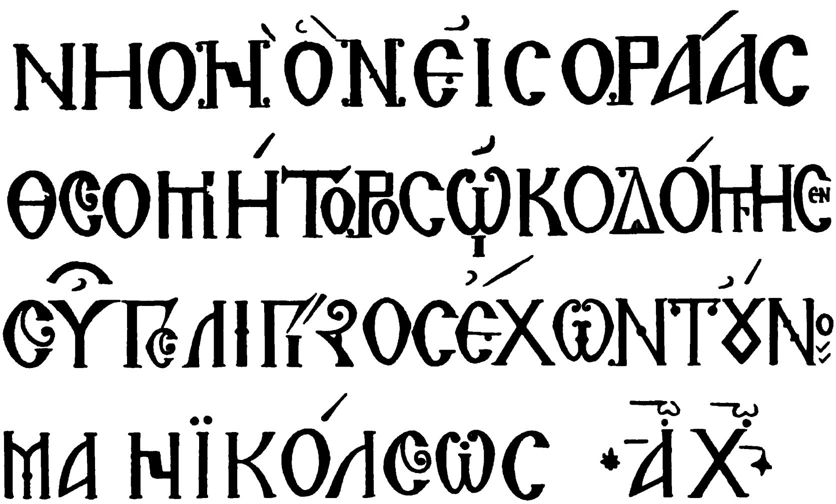

3

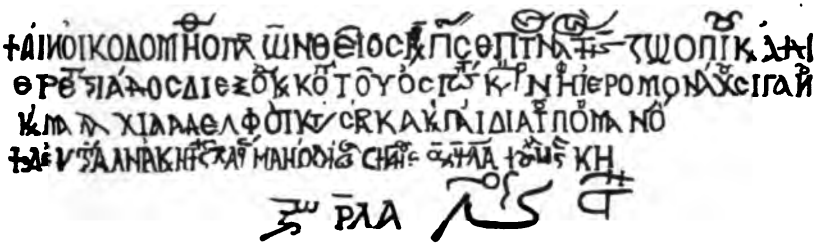
4

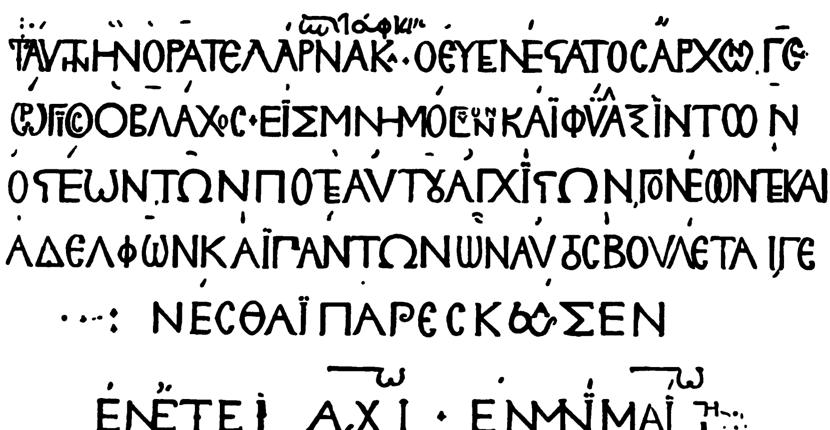
Ἐπιγραφὴ Ἀβδοῦ πεδιάδος

Εικων 2 Σελ. 71

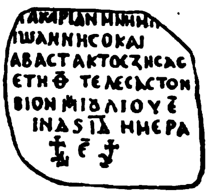
Ἐπιγραφὴ Λακκονίων Μεραμπέλλου

Εικων 3 Σελ. 82

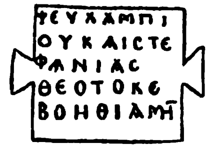

Ἐπιγραφὴ Λιθινῶν Σητείας

1

ΙΩΑΝΝΗCΟΚΑΙ
ΑΒΑCΤΑΚΤΟCΖΗCΑC
ΕΤΗ ... ΤΕΛΕCΑCΤΟΝ
ΒΙΟΝ ΜΗ ΙΟΥΛΙΟΥ
ΙΝΔ ... ΗΜΕΡΑ

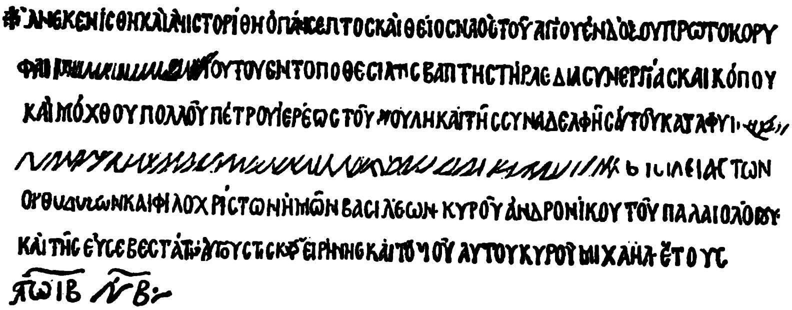
2

ΤΕΥΧΑΜΠΙ
ΟΥΚΑΙCΤΕ
ΦΑΝΙΑC
ΘΕΟΤΟΚΕ
ΒΟΗΘΙΑΜΗ

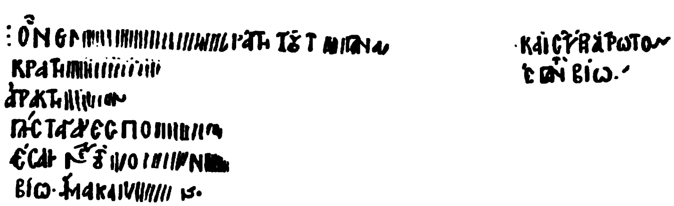
3

ΗΡΙΟ
ΟΥΤΟΥ
ΕΠΑΥC
ΙΝΜΑΚΟ
ΤΙΝΔ ΙΑ Η

4

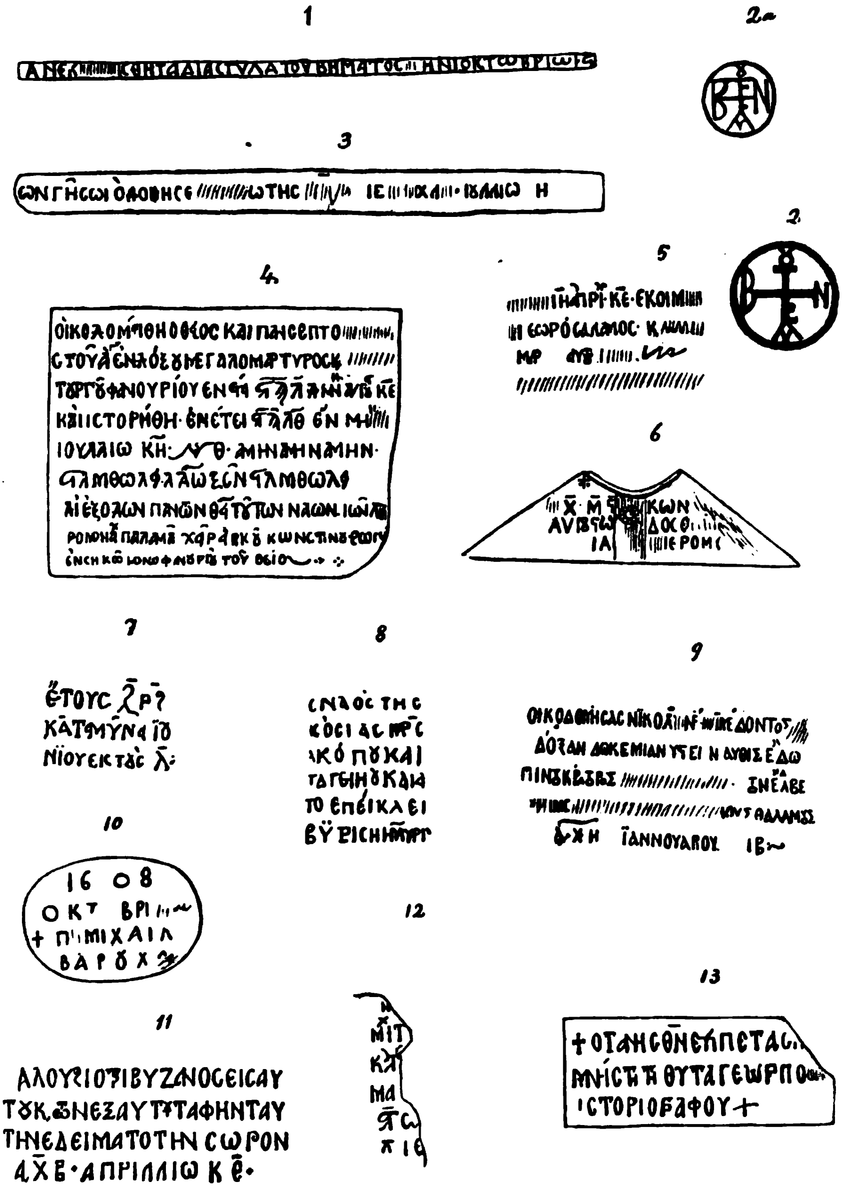

5

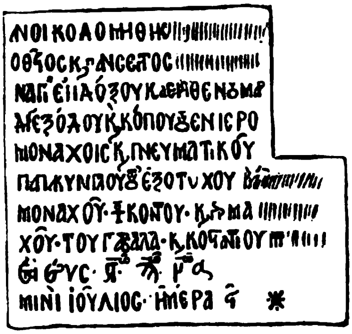

6

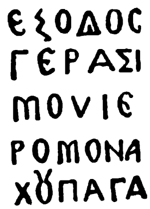

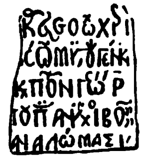
1

2

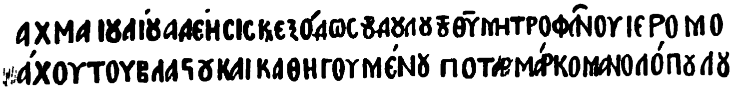
3

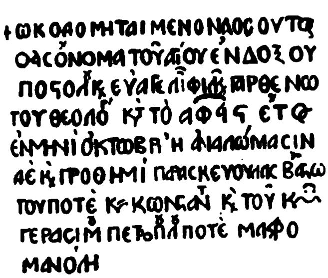
4

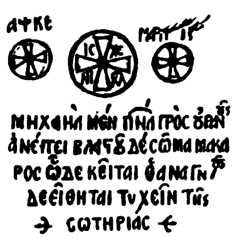
5

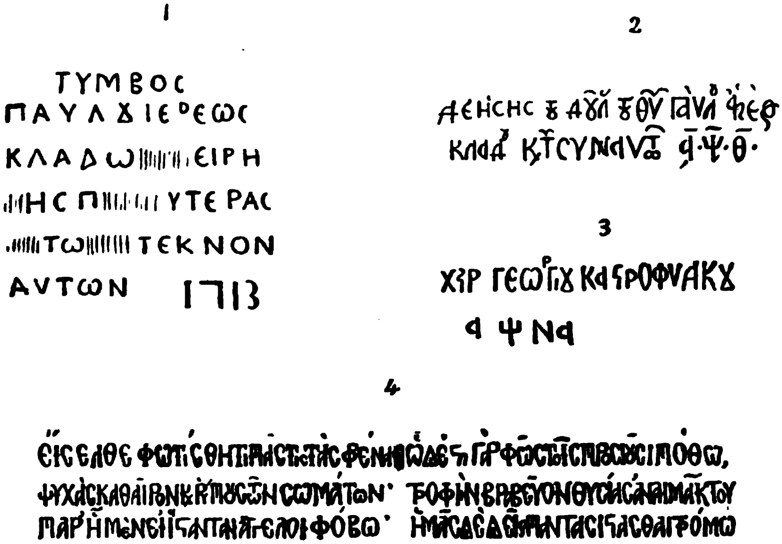

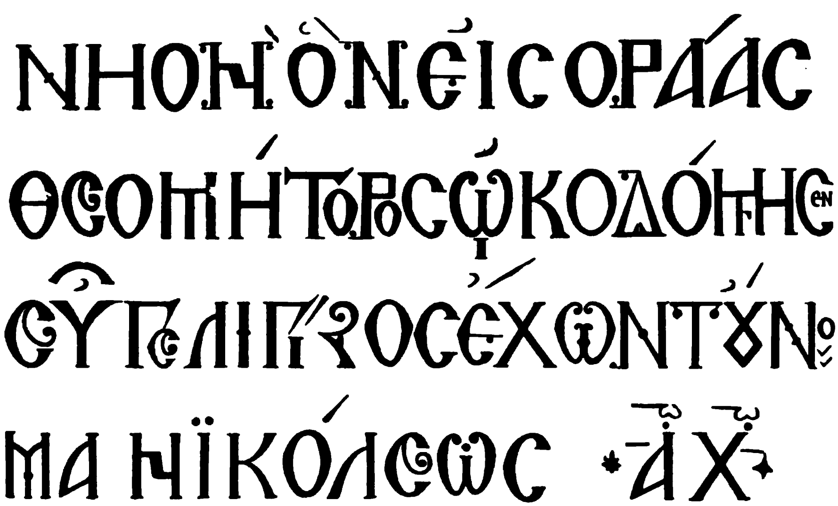
6

7

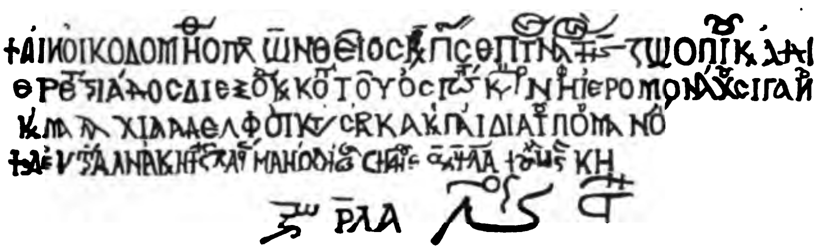

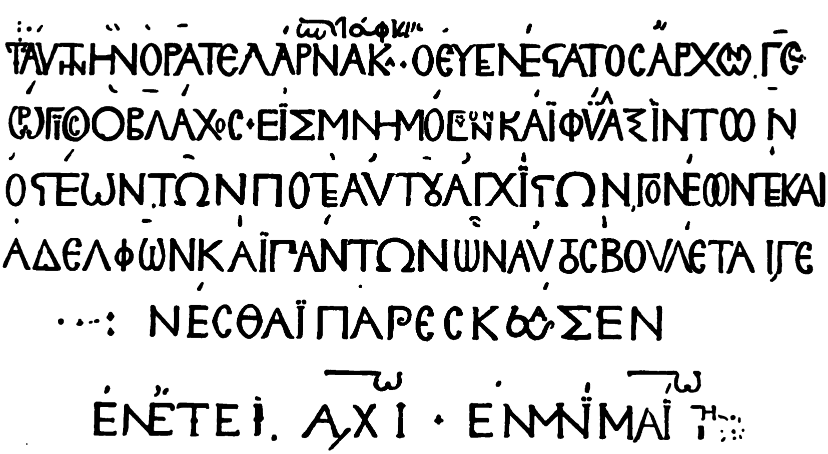
'Επιγραφὴ 'Αβδοῦ πεδιάδος

Εικων 2 Σελ. 71

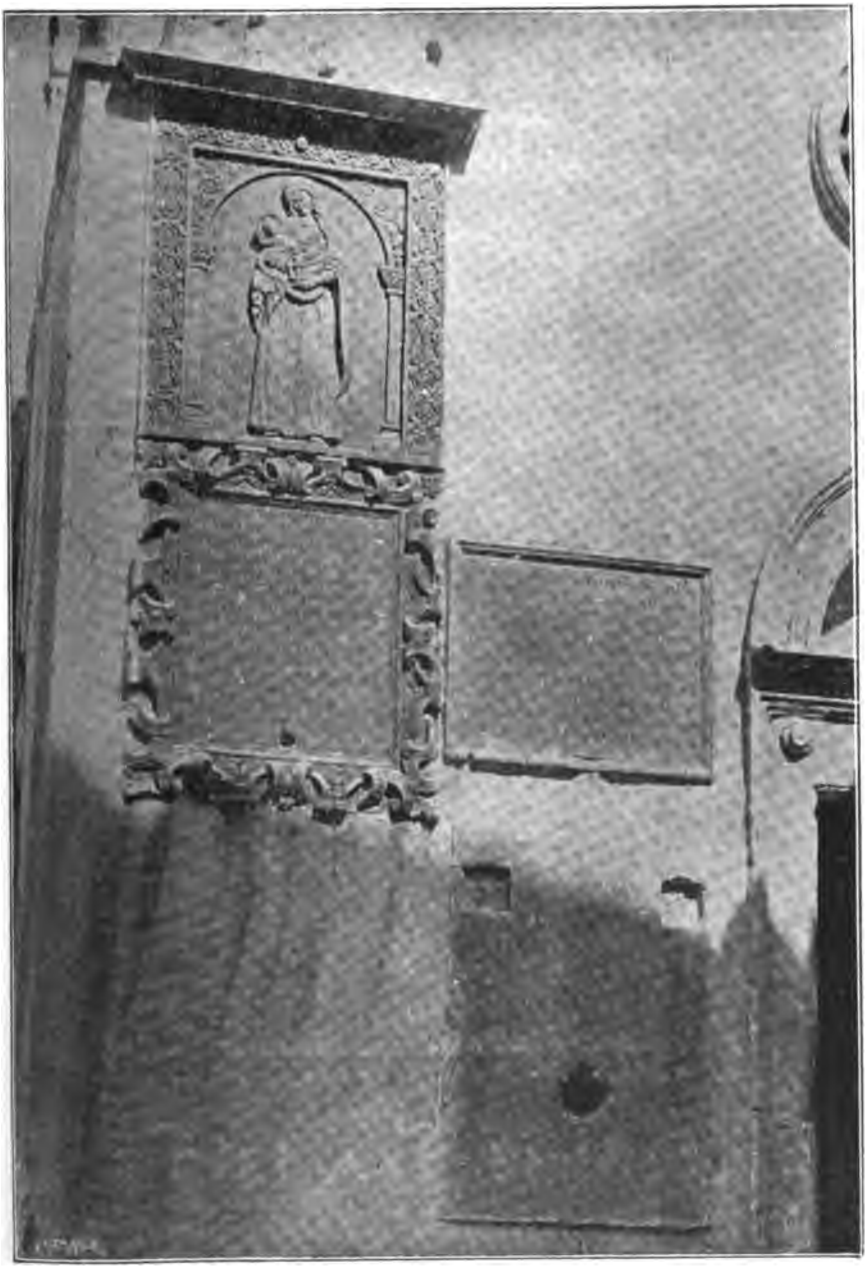

Ἐπιγραφὴ Λακκονίων Μεραμπέλλου

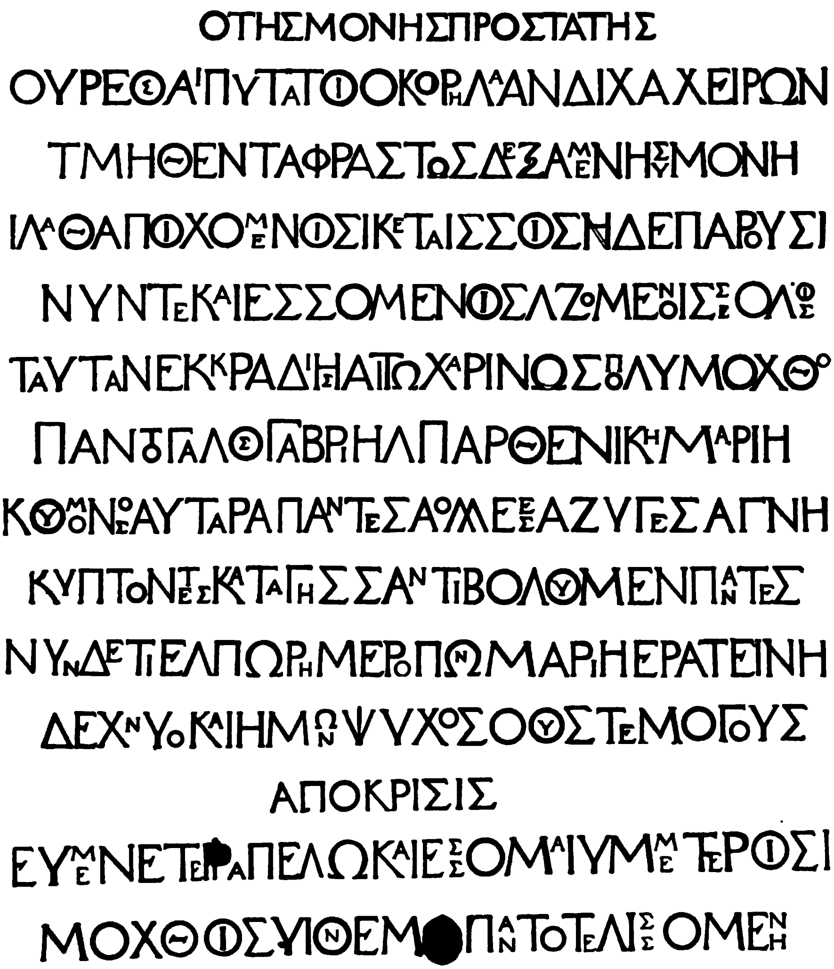
Εικων 3 Σελ. 82

Ἐπιγραφὴ Λιθινῶν Σητείας

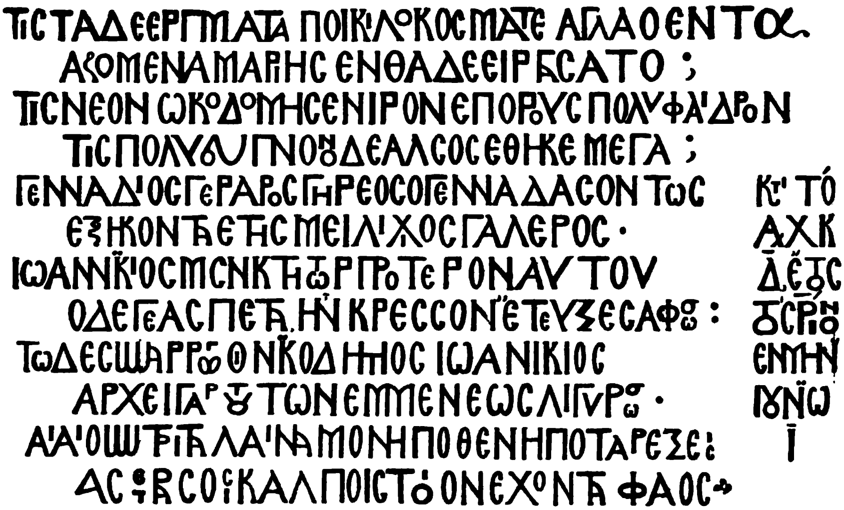

Ἐπιγραφὴ Τοπλοῦ

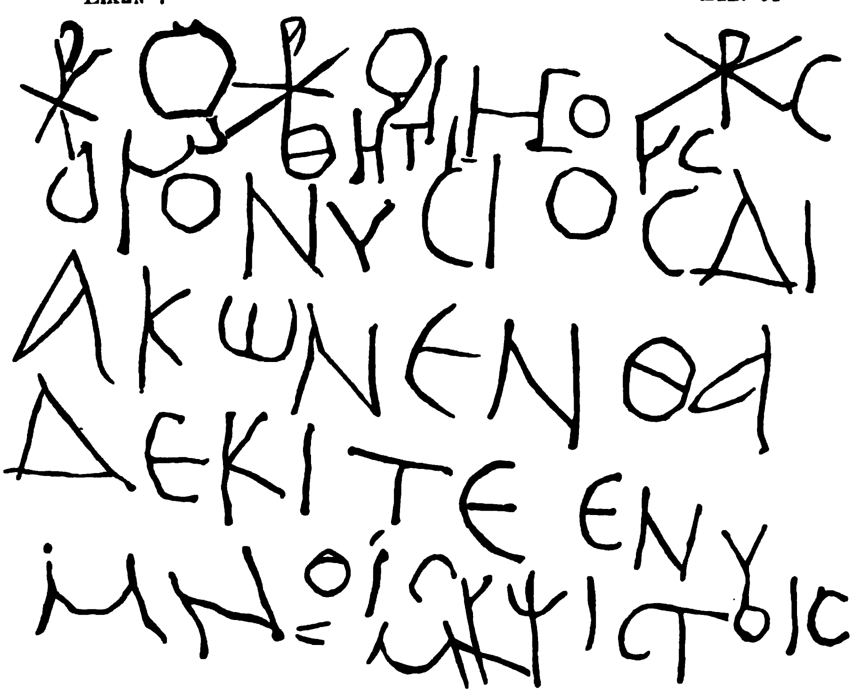
Ἐπιγραφὴ Τοπλοῦ

Εικων 6 Σελ. 93

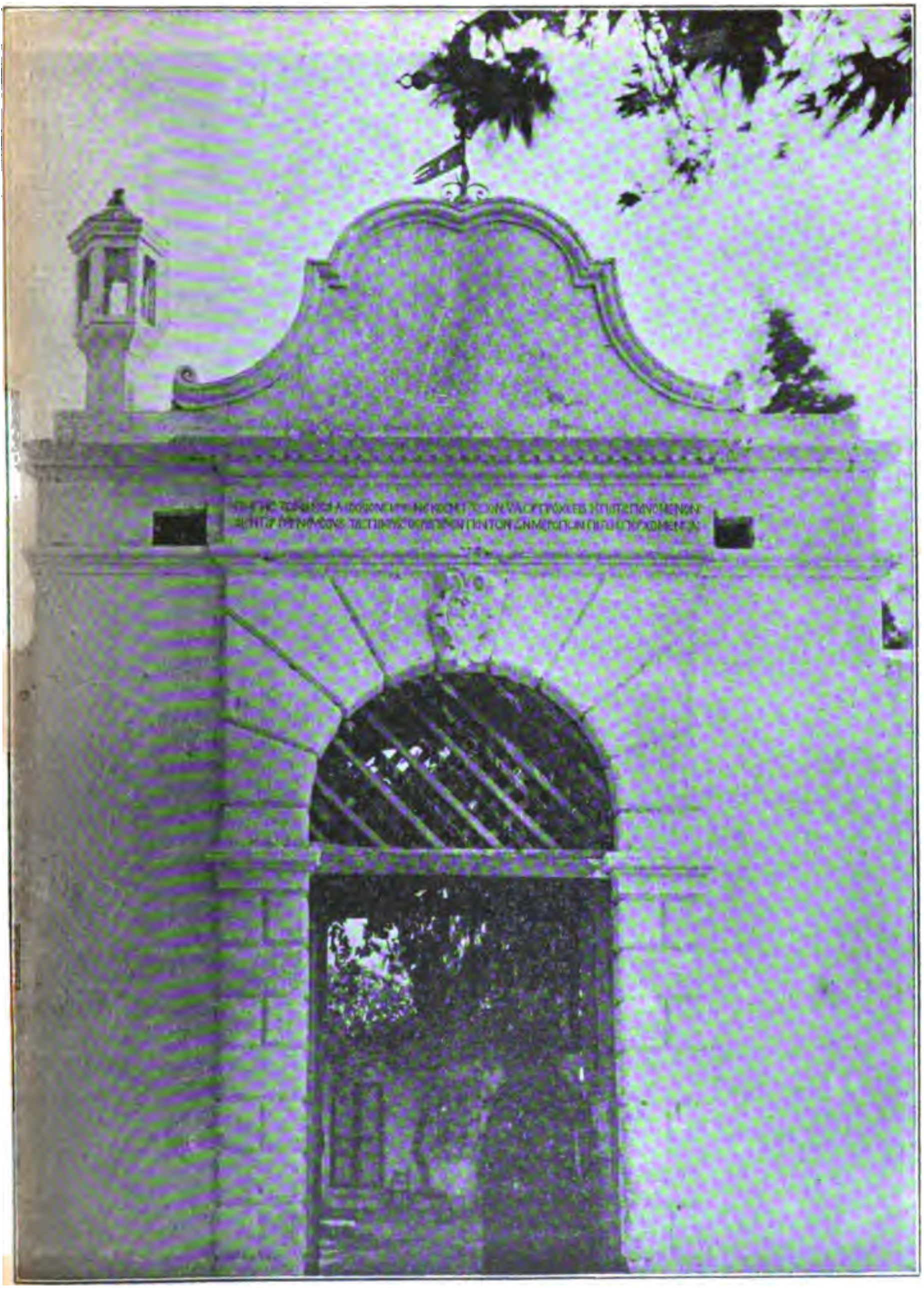

Ἐπιγραφαὶ Φανερωμένης ἐν Σητείᾳ

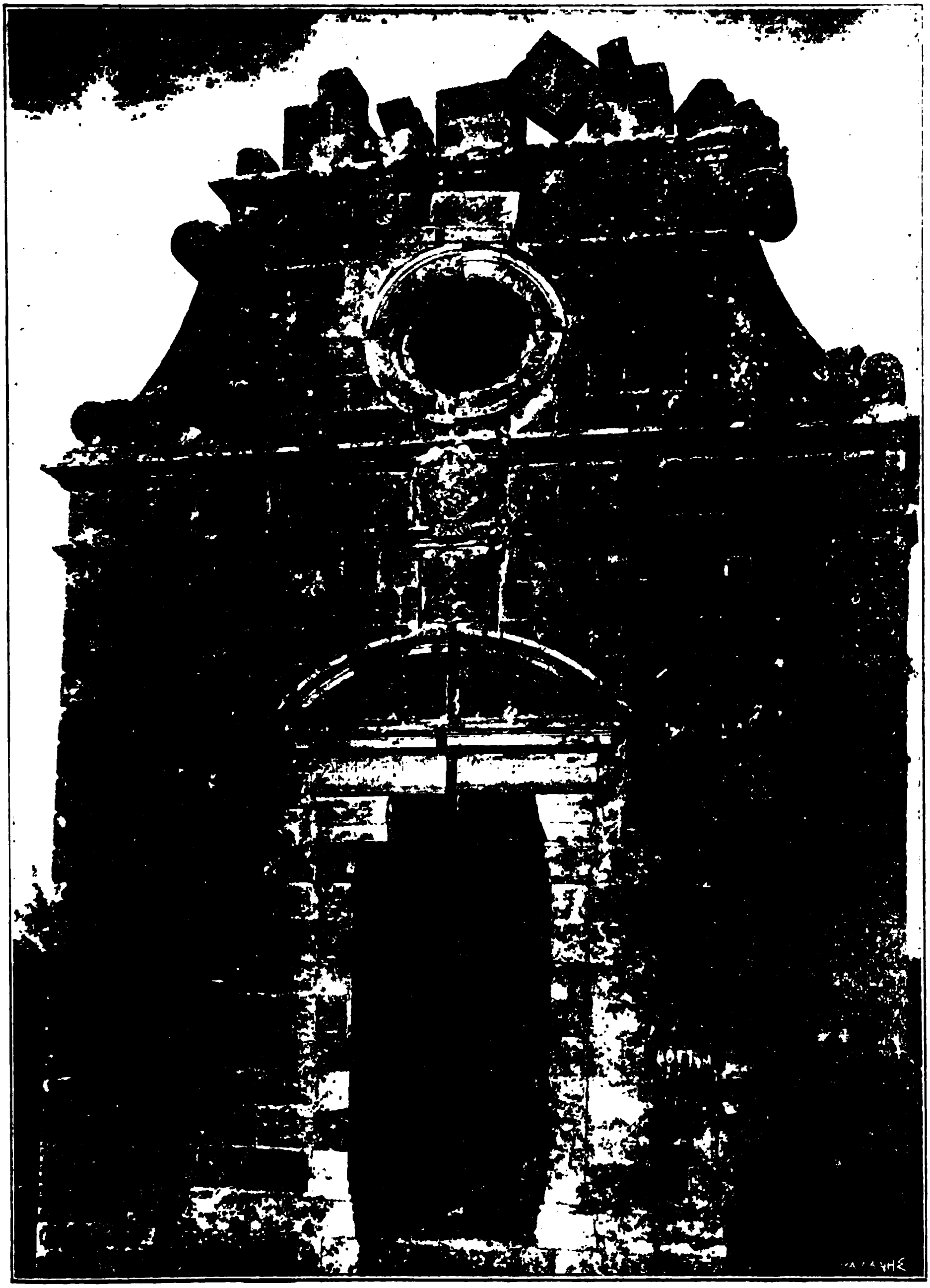
Εικων 7 Σελ. 95

Ἐπιγραφαὶ Χανιων

Ἡ πύλη τῆς Χρυσοπηγῆς παρὰ τὰ Χανία

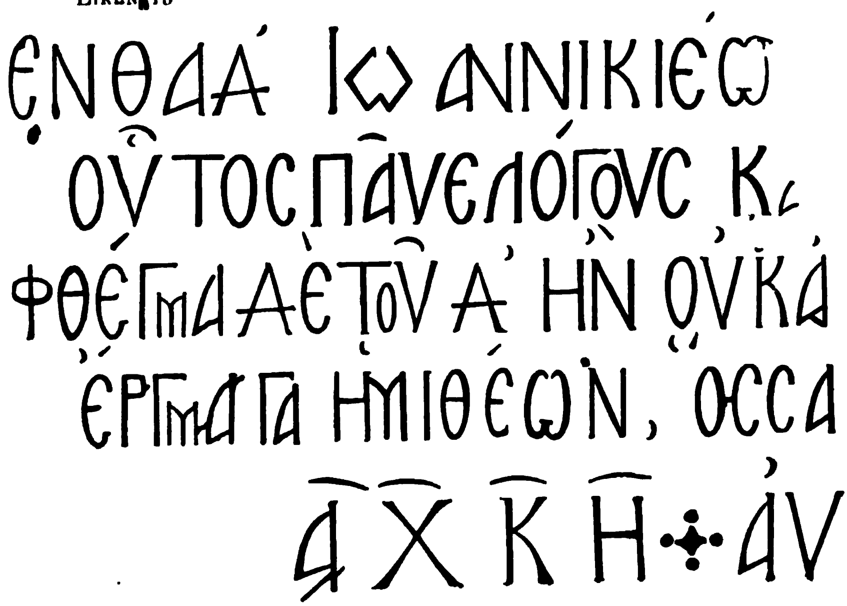
Πρόσοψις ἐκκλησίας τοῦ Προφήτου Ἠλία παρὰ τὰ Περβόλια

Εικων 10 Σελ. 109

Ἐπιγραφὴ Ἁγίας Τριάδος τῶν Τζαγκαρόλων

Εικων 13 Σελ. 16

Τοιχογραφία Μουσούρου

Τοιχογραφία Μουσούρου

Κωδωνοστάσιον τῆς Μονῆς Ῥουστίκων μετὰ τῆς ἐπιγραφῆς

ΑΘΗΝΑ.

ΣΥΓΓΡΑΜΜΑ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ

ΤΗΣ

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ

ΤΟΜΟΣ ΔΕΚΑΤΟΣ ΠΕΜΠΤΟΣ

ΤΕΥΧΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟΝ, ΤΡΙΤΟΝ ΚΑΙ ΤΕΤΑΡΤΟΝ

ΑΘΗΝΗΣΙΝ

ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ Π. Δ. ΣΑΚΕΛΛΑΡΙΟΥ

1903

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Ἔκθεσις τοῦ γλωσσικοῦ διαγωνισμοῦ τῆς ἐν Ἀθήναις Γλωσσικῆς Ἑταιρείας, ὑπὸ Γ. Ν. Χατζιδακι .... Σελ. 165-189
Περὶ τῶν συνθηκῶν προσδιορισμοῦ τῶν φασμάτων, ὑπὸ Β. Αιγινητου » 190-212
Ποικίλα φιλολογικά, ὑπὸ Κ. Σ. Κοντου-Χαριτωνιδου .... » 213 454
Παρατηρήσεις τινὲς εἰς τὰ Προκεοτίου ποιήματα, ὑπὸ Σπ. Βαση ... » 455-462
Ἐπιγράμματα Ἰωάννου τοῦ Ἀποκαύκου, ὑπὸ Αθ. Παππαδοπουλου Κεραμεως .... » 463-478
Διορθώσεις εἰς Εὐθύμιον Μαλάκην καὶ Εὐθύμιον Τορνίκην, ὑπὸ Αθ. Παππαδοπουλου Κεραμεως .... » 479 482
Τέσσαρες ἐπιγραφαί, ὑπὸ Ι. Βορτσελλα .... » 483-484
Νέος κῶδιξ τοῦ Ξιφιλίνου, ὑπὸ Σ. Κογγεα .... » 485 488
Γλωσσικαὶ παρατηρήσεις, ὑπὸ Ν. Μπαξεβανακι .... » 489-497
Τὸ μέλαν χρῶμα ἀρχαίων Λεσβιακῶν ἀγγείων, ὑπὸ Μ. Στεφανιδου » 498
Τῷ ἐν Λιψίᾳ κ. I. Ilberg, ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ .... » 499
Γαλιλαῖος καὶ Ἀριστοτέλης, ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ .... » 500-502
Σκέψεις περὶ τῆς ἀρχαίας Ἑλληνικῆς ἐπιστήμης, ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ .... » 503-512
Παρητυμολογημέναι λέξεις, ὑπὸ Γ. Μ. Κωνσταντινιδου .... » 513 514
Παρατηρήσεις ἐπί τινος χριστιανικῆς ἐπιγραφῆς, ὑπὸ Ν. Βεη ...... » 515-516
Ἑρμηνεία χωρίου τοῦ Ξενοφῶντος, ὑπὸ Λουκα Δημητριαδου ...... » 517-521
Φυσικὰ σημειώματα, ὑπὸ Μ. Στεφανιδου .... » 522-523
Συμπλήρωσις, ὑπὸ Στεφ. Ξανθουδιδου .... » 523
ΜΕΝΕΗ ΤΕΧΝΗ, ὑπὸ Σπ. Βαση .... » 524
Θεόδωρος Mommsen, ὑπὸ Σπ. Βαση .... » 525-534
Νέα βιβλία, ὑπὸ Σ. Β. καὶ Γ. Ν. Χ. .... » 535-536
Πρακτικὰ τῆς Ἐπιστημονικῆς Ἑταιρείας .... » 537-539

ΕΚΘΕΣΙΣ ΤΟΥ ΓΛΩΣΣΙΚΟΥ ΔΙΑΓΩΝΙΣΜΟΥ
ΤΗΣ ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ ΓΛΩΣΣΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ

Ἀναγνωσθεῖσα ἐν τῇ μεγάλῃ αἰθούσῃ τοῦ Ἐθνικοῦ Πανεπιστημίου τῇ 23 Μαρτίου 1903

Καθ' ὃν τρόπον ὁ Ἄγγλος συνταγματάρχης Μαρτῖνος Λήκιος συγγράφων τὰ περὶ τῆς γεωγραφίας τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος σοφὰ αὐτοῦ πονήματα ἔλεγεν, ὅτι κύριον σκοπὸν εἶχε «νὰ καταστήσῃ εἰς τοὺς νέους Ἕλληνας γνωστὴν τὴν γεωγραφίαν καὶ τὰς ἀρχαιότητας τῶν χωρῶν ἃς εἶχον δοξάσει οἱ πρόγονοι αὐτῶν καὶ νὰ δώσῃ αὐτοῖς ἔννοιάν τινα τῶν πολυπληθῶν εἰσέτι σῳζομένων μνημείων τῶν παριστώντων μέγα μέρος τῆς Ἑλληνικῆς ἱστορίας», οὕτω καὶ ὁ ἀοίδιμος Κοραῆς ἀδιαλείπτως προέτρεπε τοὺς Ἕλληνας εἰς συλλογὴν καὶ μελέτην τῆς νεωτέρας Ἑλληνικῆς, τῆς πρωτίστης ταύτης ἀρχαίας κληρονομίας ἡμῶν, συμβουλεύων τὴν σύνταξιν γλωσσαρίων αὐτῆς καὶ διδάσκων μεταξὺ ἄλλων καὶ τάδε:

«Ἡ διδασκαλία (τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης) δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ παραδοθῇ πλὴν μόνους ἀπ' ἐκείνους τοὺς διδασκάλους, ὅσοι ἠσχολήθησαν εἰς τὴν ἔρευναν τῆς σημερινῆς τῶν Ἑλλήνων γλώσσης, ὀρθῶς συλλογιζόμενοι ὅτι ἀναγκαιοτέρα εἶναι εἰς ἡμᾶς ἡ γραμματικὴ θεωρία καὶ πρᾶξις τῆς γλώσσης, τὴν ὁποίαν λαλοῦμεν καθ' ἑκάστην, παρὰ τῆς γλώσσης τὴν ὁποίαν μᾶς ἀναγκάζει νὰ μανθάνωμεν ἡ κατάληψις τῶν συγγραμμάτων τῶν ἡμετέρων προγόνων». Στοχασμῶν αὐτοσχεδίων περὶ τῆς Ἑλλ. παιδείας καὶ γλώσσης σελ. οθ'. καὶ «εἶναι πρᾶγμα πολλοῦ γέλωτος ἄξιον νὰ καταγινώμεθα εἰς τὴν ἔρευναν τῆς παραγωγῆς, ἐτυμολογίας, γραφῆς καὶ συντάξεως τῶν ἑλληνικῶν λέξεων καὶ νὰ μὴ γνωρίζωμεν τὰς λέξεις μὲ τὰς ὁποίας παριστάνομεν καθ' ἑκάστην τὰς ἐννοίας τῆς ψυχῆς ἡμῶν, μήτε τῆς συντάξεως αὐτῶν τὸν τρόπον» αὐτ. σελ. ϞΑ'.

Καὶ οὐ μόνον προέτρεπεν ἀλλὰ καὶ διὰ τοῦ ἰδίου παραδείγματος ἔδειξε τίνι τρόπῳ ἔδει νὰ ἐξετάζηται ἡ γλῶσσα ἡμῶν, παρατηρήσας καὶ διδάξας παμπόλλων λέξεων τὴν ἱστορικὴν ἐξέλιξιν κατὰ τοὺς διαφόρους αἰῶνας καὶ δὴ καὶ τὴν ἱστορικὴν μέθοδον, ἧς ὀφείλομεν νὰ κάμνωμεν χρῆσιν κατὰ τὰς ἐρεύνας ταύτας. Θησαυροὶ τοιούτων παρατηρήσεων κεῖνται ἐν τοῖς ὑπομνήμασιν εἰς τοὺς Ἕλληνας συγγραφεῖς οὓς ἐξέδωκεν, ἐν τοῖς προλεγομένοις αὐτῶν καὶ ἐν τοῖς περιωνύμοις Ἀτάκτοις τοῦ μεγάλου ἐκείνου διδασκάλου τοῦ Γένους.

Ἀλλὰ τὸ παράγγελμα καὶ παράδειγμα τοῦ ἀοιδίμου ἀνδρὸς διὰ λόγους, ὧν ἡ ἀκριβὴς ἔκθεσις θὰ παρῆγεν ἡμᾶς μακρὰν τοῦ σκοποῦ ἡμῶν, δὲν ἔτυχε καθόλου εἰπεῖν τῆς ἀπαιτουμένης προσοχῆς καὶ ἀκολουθίας παρὰ τῶν μετέπειτα, διὸ καὶ ἄλλας μεθόδους ἀντὶ τῆς ἱστορικῆς ἐκείνου εἰσήγαγον καὶ πολυειδῶς ἐπλανήθησαν, καὶ ἡ ἐπιστημονικὴ ἐξέτασις τῆς νεωτέρας ἡμῶν γλώσσης δὲν προέβη εἰς τὴν τελειότητα καὶ ἀκρίβειαν, ἣν τις κρίνων ἐκ τῶν πρωτελείων ἐκείνων θὰ ἐδικαιοῦτο ταχέως νὰ ἐλπίζῃ.

Οὕτω σήμερον οὐ μόνον ἀγνοεῖται καθόλου εἰς τί κατέληξεν ἡ δεῖνα ἢ ἡ δεῖνα ἀρχαία χρῆσις, οἷον κλίσις, κατάληξις, σύνταξις, τύπος, φράσις, φθόγγος κλπ., ἀλλὰ καὶ τὸ μέγιστον ἁπάντων, ποία τις εἶναι ἡ νεωτέρα ἡμῶν γλῶσσα ὡς πρὸς τοὺς φθόγγους, ὡς πρὸς τοὺς τύπους, τὰς λέξεις, τὰς φράσεις, τὰς σημασίας. Ἢ τίς ἡμῶν δύναται σήμερον νὰ ἐξιστορήσῃ ἀκριβῶς καὶ ἐπιστημονικῶς τὴν χρῆσιν μιᾶς τινος τῶν πτώσεων, τῶν προθέσεων, ἑνός τινος τῶν ἐπιρρημάτων καὶ συνδέσμων, μιᾶς οἱασδήποτε παραγωγικῆς καταλήξεως ὀνομάτων καὶ ῥημάτων ἀπὸ τῶν δοκίμων χρόνων μέχρι σήμερον, οὕτως ὥστε νὰ δείξῃ τίς ἦν ἡ χρῆσις τούτων κατὰ τὸν δεῖνα ἢ δεῖνα αἰῶνα καὶ ἐν τῇ δεῖνι ἢ δεῖνι χώρᾳ, τ. ἔ. τὴν ἑκασταχοῦ πορείαν τῶν γλωσσικῶν τούτων στοιχείων ἀπὸ τῶν χρόνων ἐκείνων μέχρι τῶν νῦν;

Ὁμοίως ἀγνοοῦμεν ἀληθῶς εἰπεῖν τὰς διαλέκτους καὶ τὰ ἰδιώματα τῆς γλώσσης, ὥστε οὐδεὶς ἡμῶν δύναται νὰ ὁρίσῃ τὸν ἀριθμὸν καὶ περιγράψῃ τοὺς χαρακτῆρας ἑκάστου εἴτε εἰς τοὺς φθόγγους εἴτε εἰς τοὺς τύπους εἴτε εἰς τὸ λεξιλόγιον κτλ. ἀναφέρονται. Πρὸς τούτοις δὲν δυνάμεθα σήμερον νὰ χαράξωμεν γλωσσογραφικὸν χάρτην τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης καὶ δείξωμεν ἀκριβῶς ποῦ τῆς Ἀσίας καὶ Εὐρώπης καὶ ὑπὸ πόσων ἀνθρώπων ἑκασταχοῦ λαλεῖται.

Καὶ ὅμως εἶναι πρόδηλον ὅτι τότε μόνον θὰ εἶναι ἐπιτετραμμένον ἡμῖν νὰ εἴπωμεν ὅτι ἐπιστάμεθα τὴν γλῶσσαν ἡμῶν, ὅταν θὰ δυνώμεθα νὰ ὁρίζωμεν τὴν ἱστορικὴν ἑκασταχοῦ πορείαν καὶ ἐξέλιξιν ἑκάστης ἀρχαίας χρήσεως κατερχόμενοι μέχρι σήμερον ἢ μέχρι τέλους αὐτῆς καὶ τὴν ἑκάστης νεωτέρας ἀνερχόμενοι μέχρι τῶν ἀρχαίων χρόνων. Ἐπίσης εἶναι ἀναντίλεκτον ὅτι μόνον διὰ τοιούτων ἐπιμόνων καὶ λεπτομερῶν ἐργασιῶν θὰ καταστῇ ποτε δυνατὸν νὰ συνταχθῇ ἡ ἀπὸ πολλοῦ πολυπόθητος ἱστορία τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης καθόλου, καθὼς καὶ ὅτι ἡ σύνταξις αὐτῆς εἶναι καθῆκον ἐθνικόν, καθῆκον τιμῆς, καθῆκον εὐγνωμοσύνης ἡμῶν τῶν νεωτέρων Ἑλλήνων.

Καὶ μηδεὶς ὑμῶν ὑπολάβῃ ὅτι τὸ πρᾶγμα εἶναι μικροῦ λόγου ἄξιον, ὡς τοῦ ζητήματος ὄντος, καθ' ἃ φαίνεται, περὶ ἐξακριβώσεως λέξεων, τύπων, συντάξεων καὶ τῶν τοιούτων. «Ἀρχὴ παιδεύσεως ὀνομάτων ἐπίσκεψις» εἶναι γνησίας Ἑλληνικῆς σοφίας ἀπόφθεγμα πολλῷ βαθυτέραν περιέχον ἔννοιαν ἢ ὅσον ἐκ πρώτης ὄψεως φαίνεται. Ἀπὸ τῆς ἐξετάσεως τῶν λέξεων ἐρχόμεθα ἀναγκαίως ἐπὶ τὴν τῶν δηλουμένων ὑπ' αὐτῶν πραγμάτων, οὕτω δὲ μανθάνομεν νὰ ἐξετάζωμεν τὰ ἤθη καὶ ἔθιμα, τὰς παραδόσεις, τὸν βίον καθόλου τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ καὶ ἅμα νὰ ἐκτιμῶμεν καὶ ἀγαπῶμεν αὐτόν. Αἱ δὲ παραδόσεις, οἱ μῦθοι καὶ ἐν ἑνὶ λόγῳ ὁ βίος τοῦ ἔθνους γινωσκόμενος δύναται νὰ παράσχῃ εἰς εὐφυεῖς ποιητὰς καὶ διηγηματογράφους τὴν πρώτην ὕλην καὶ βάσιν εἰς ἵδρυσιν καὶ τελείωσιν γνησίας νέας Ἑλληνικῆς φιλολογίας. Ἔπειτα τίς ἀγνοεῖ ὅτι τὰ μικρὰ φαινόμενα γλωσσικὰ ζητημάτια ταῦτα ἔδωκαν οὐχὶ σπανίως τὴν λύσιν εἰς μέγιστα καὶ σπουδαιότατα ἱστορικὰ καὶ ἐθνολογικὰ προβλήματα; τίς ἀγνοεῖ τὰ συζητηθέντα περὶ τῆς λέξεως Μορέας;

Εἶναι ἀληθὲς ὅτι αἱ ἐλλείψεις καὶ παραμελήσεις ἡμῶν αὗται κατέστησαν αἰσθηταὶ ἀπὸ πολλοῦ καὶ παρ' ἡμῖν καὶ ἐν τῇ Ἑσπερίᾳ, διὸ καὶ διαφοροτρόπως ἐπεζητήθη ἡ θεραπεία καὶ πλήρωσις αὐτῶν, ἀλλ' ἀτυχῶς μακρὰν ἀπέχομεν ἀκόμη τούτου. Διότι ἱδρύθησαν μὲν ἐν τῇ Ἑσπερίᾳ ἕδραι ἴδιαι πρὸς καλλιεργίαν καὶ διδασκαλίαν τῆς μέσης καὶ νεωτέρας Ἑλληνικῆς γλώσσης καὶ φιλολογίας τοῦτο ἐγένετο ἀφορμὴ εἰς σύνταξίν τινων ἀξίων λόγου βιβλίων εἰς τὴν ἵδρυσιν ἰδίων Βυζαντιακῶν περιοδικῶν σφόδρα χρησίτοις μελετῶσι τὴν μεσαιωνικὴν ἱστορίαν τῆς γλώσσης ἡμῶν.

Ἀλλὰ τὰ πολλαχῶς σκοτεινὰ καὶ ἐλλιπῆ μεσαιωνικὰ γλωσσικὰ μνημεῖα ἔχουσιν ἀνάγκην ἀπαραίτητον νὰ ἐξετασθῶσιν αὐτὰ πρῶτον καὶ φωτισθῶσιν ὑπὸ τοῦ φωτὸς τῆς ἀρχαίας καὶ νεωτέρας ἡμῶν γλώσσης, ἵνα οὕτω δυνηθῶσι νὰ καταστῶσιν ἀληθῶς χρήσιμα εἰς τὴν καθόλου ἱστορίαν τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης. Τὸ δὲ φῶς τοῦτο, μάλιστα τὸ ἐκ τῆς νεωτέρας γλώσσης, δὲν δύνανται νὰ ἔχωσιν οἱ ἐν τῇ Ἑσπερίᾳ οὕτω δαψιλὲς καὶ καθαρὸν ὅπως ἡμεῖς οἱ ἐν Ἑλλάδι. Ἐντεῦθεν αἱ σπουδαὶ τῶν ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ λογίων ἐτράπησαν μᾶλλον περὶ τὰ μεσαιωνικά, ἐντεῦθεν ὁ περιορισμὸς τῶν μελετῶν αὐτῶν ἐν τοῖς παλαιοτέροις καὶ δὴ καὶ τὸ ἐλλιπὲς αὐτῶν. Ἄλλως θὰ εἶχε βεβαίως τὸ πρᾶγμα, ἂν ἐν τῷ Ἑλληνικῷ Πανεπιστημίῳ ἱδρύετο ἕδρα ἰδία πρὸς μελέτην καὶ διδασκαλίαν τῆς μεσαιωνικῆς γλώσσης καὶ φιλολογίας, ἂν διὰ διαγωνισμῶν καὶ βραβείων προσεκαλοῦντο οἱ παρ' ἡμῖν λόγιοι εἰς συλλογὴν καὶ ἔρευναν τοῦ γλωσσικοῦ ὑλικοῦ, καὶ ἂν κατωρθοῦτο ἡ δημοσίευσις τῶν θησαυρῶν τούτων καὶ τῶν περὶ αὐτῶν μελετῶν ἐν ἰδίῳ περιοδικῷ ἑλληνιστὶ ἐκδεδομένῳ καὶ δὴ προσιτῷ πᾶσιν, οὕτως ὥστε οἱ ἐπιχειροῦντες τῇ ἐξετάσει τῆς γλώσσης νὰ ἔχωσι γνῶσιν τῶν τέως ἐξηυρημένων καὶ τῆς μεθόδου ἥτις ἤγαγεν ἐπ' αὐτά.

Σήμερον τὸ μάθημα τοῦτο παρ' ἡμῖν μόνον συνοπτικῶς καὶ ἐκ παρέργου διδάσκεται, διὸ οὔτε τὰ μέχρι τοῦδε ὁπωσδήποτε ἐξητασμένα καὶ ἐξηκριβωμένα γινώσκονται ἀρκούντως, οὔτε μέθοδός τις ὡρισμένη ἀκολουθεῖται, ἕκαστος δὲ ἐρχόμενος ἐπὶ τὸ ἔργον ἀγνοεῖ συνήθως τὰ πρότερον λεχθέντα καὶ διδαχθέντα, ἄρχεται ἀπὸ τοῦ Α, μεταχειρίζεται μέθοδον ἢ μᾶλλον ἀμεθοδίαν οἵαν θέλει, καὶ ὡς εἰκὸς μικρὰ κατορθοῖ.

Διὰ τὴν ἐπιστημονικὴν ταύτην ἄγνοιαν τῆς γλώσσης καὶ τῶν γλωσσικῶν μνημείων τῆς μέσης καὶ νεωτέρας Ἑλλάδος πολλαὶ πλημμελεῖς καὶ ἐπιβλαβεῖς ἡμῖν θεωρίαι ἐξηνέχθησαν περὶ τῆς καταγωγῆς τῆς γλώσσης ἡμῶν, περὶ τῆς ἐπιδράσεως τῶν ξένων γλωσσῶν ἐπ' αὐτήν, καὶ πολλὰ ἀλλόκοτα ἐδιδάχθησαν καὶ διδάσκονται ἔτι καὶ σήμερον περὶ τῆς ἀρχῆς καὶ πηγῆς πολλῶν γραμματολογικῶν φαινομένων, οἷον μύθων, παραδόσεων, παροιμιῶν, ποιημάτων κλπ. [illegible]ὶ ὅμως πάντα ταῦτα θὰ ἐξέλειπον, ὡς ἐξηφανίσθησαν θείᾳ χ[illegible] ι ἐπ' ἐσχάτων αἱ ἄτοποι γνῶμαι περὶ τῆς ξενικῆς ἐπιδράσεως ἐ[illegible] ν

γλῶσσαν ἡμῶν τῆς καὶ περὶ καταγωγῆς αὐτῆς, ἂν παρ' ἡμῖν προσηκόντως συνελέγοντο, ἐδημοσιεύοντο καὶ ἐπιστημονικῶς ἐμελετῶντο πάντα ὅσα διετήρησεν ὁ Ἑλληνικὸς λαὸς ἀπ' αἰώνων ὡς ἱερὰν παρακαταθήκην.

Τὰς ἐλλείψεις ταύτας συναισθανόμενοι ἀπὸ πολλοῦ καὶ ἐπιθυμοῦντες τὸ κατὰ δύναμιν νὰ ἐπικουρήσωμεν εἰς ἐκπλήρωσιν τοῦ ἐθνικοῦ τούτου καθήκοντος, προέβημεν εἰς ἵδρυσιν τῆς Γλωσσικῆς Ἑταιρείας ἡμῶν, σκοποῦντες τὴν ἐπιστημονικὴν ἐξέτασιν καὶ γνῶσιν τῆς ἐθνικῆς ἡμῶν γλώσσης καὶ φιλολογίας, καὶ προεκηρύξαμεν τὸν γλωσσικὸν διαγωνισμόν, οὕτινος ἀνακοινοῦνται ὑμῖν σήμερον τὰ ἀποτελέσματα.

Εἰς τὴν προκήρυξιν τοῦ γλωσσικοῦ διαγωνισμοῦ τῆς Ἑταιρείας ἡμῶν ἀπήντησαν οἱ λόγιοι τοῦ ἔθνους διὰ τῆς ἀποστολῆς πρὸς ἡμᾶς 23 πραγματειῶν ἀπὸ Θεοδοσιουπόλεως (Ἐρζερούμ) μέχρι Κερκύρας καὶ ἀπὸ Καστορίας μέχρι Σύλλης τῆς Λυκαονίας. Καὶ δὲν εἶναι μόνον ἄξιον ἰδιαιτέρας σημειώσεως καὶ ἐξάρσεως τὸ πλῆθος τῶν διαγωνισμάτων ἀλλὰ καὶ τὸ μέγεθος καὶ τὸ ποιὸν αὐτῶν, ταῦτα μάλιστα πάντων. Διότι ὅταν μάθητε ὅτι ἓν διαγώνισμα, τὰ Λεσβιακὰ ἀποτελεῖται ἐκ τόμων δεδεμένων 6, τὰ Λευκάδια ἐκ φύλλων μεγάλου σχήματος 221, ἄλλο δέ, τὰ Αἰτωλικὰ ἐκ 293, καὶ ἄλλο ἐξ ὁμοίων φύλλων 562 καὶ οὕτω καθεξῆς, τότε καταλαμβάνετε ὅτι ἡ ἐργασία αὕτη δὲν κατηρτίσθη ἐκ τοῦ προχείρου ἐν τῷ χρονικῷ διαστήματι τῷ ἀπὸ τῆς προκηρύξεως τοῦ ἡμετέρου διαγωνισμοῦ μέχρι τῆς ἀποστολῆς, ἀλλ' ὅτι ἀπὸ μακρῶν ἐτῶν φιλοτίμως ἠσχολοῦντο οἱ φιλοπάτριδες καὶ φιλόπονοι ἄνδρες οὗτοι περὶ τὴν συλλογὴν καὶ μελέτην τοῦ ὑλικοῦ αὐτῶν. Λέγομεν καὶ μελέτην, διότι τὰ πολλὰ τῶν διαγωνισμάτων τούτων δὲν εἶναι ἁπλαῖ συλλογαὶ λέξεων, ᾀσμάτων, παροιμιῶν κττ., ἀλλὰ περιέχουσι ποικιλωτάτην ἐξέτασιν τῆς γλώσσης. Οὕτω λ. χ. τὸ ἐκ Γορτυνίας περιέχει α) εἰσαγωγήν, β) γλωσσικὰς παρατηρήσεις, γ) τὴν γλῶσσαν τῶν πραγμάτων τῆς πρώτης ἀνάγκης, δ) λεξιλόγιον τῆς ἐν Γορτυνίᾳ λαλουμένης, ε) φράσεις ... Γορτυνίᾳ λαλουμένης, ς) λαογραφικὰς μελέτας, ζ) τοπωνυ... Γορτυνίας, η) ἐπώνυμα, θ) λαογραφικὴν ὕλην. Ἡ δὲ πραγμα... ...ερὶ τοῦ Αἰτωλικοῦ ἰδιώματος ἐκ σελίδων φύλλου 293 περιέχει ...γωγήν, β) δημοτικὰ ᾄσματα 281, γ) παραδόσεις καὶ παραμύ-

θια, δ) ἐπῳδάς (ξουρκουλουήματα), ε) ἀνέκδοτα, ς) σημειώσεις εἰς περιθώρια ἐκκλησιαστικῶν βιβλίων τῆς διαλελυμένης Μονῆς τοῦ Τιμίου Προδρόμου ἐν Δερβεκίστῃ Ἀποκούρου τῆς Αἰτωλίας, ζ) αἰνίγματα, η) παροιμίας, θ) εὐχὰς καὶ ἀράς, ὕβρεις καὶ φιλικὰς ἐκφράσεις, ι) λεξικὸν τοῦ Αἰτωλικοῦ ἰδιώματος ἐν ᾧ ἀναγράφονται κατὰ τάξιν «λίθοι καὶ χώματα, ὕδωρ, φυτὰ καὶ προϊόντα αὐτῶν, τὰ ζῷα καὶ τὰ συναφῆ αὐτῶν, ὁ ἄνθρωπος καὶ τὰ συναφῆ, ποιμενικά, λέξεις τοῦ νήθειν καὶ ὑφαίνειν, λέξεις ἁλιευτικαὶ καὶ ναυτικαί, λέξεις τοῦ μύλου καὶ τῶν συναφῶν», ια) κύρια ὀνόματα ἀνθρώπων καὶ ἐπώνυμα, ιβ) τοπωνυμίαι, καὶ τέλος ιγ) γραμματικὴν τοῦ Αἰτωλικοῦ ἰδιώματος.

Οὕτω πλούσια καὶ ποικίλα εἶναι τὰ πολλὰ τῶν διαγωνισμάτων. Εἰς τοῦτον δὲ τὸν πλοῦτον τοῦ ὑλικοῦ τοῦ πρὸς τὴν Ἑταιρείαν ἡμῶν ἀποσταλέντος ἀποβλέποντες δυνάμεθα θαρρούντως νὰ διισχυριζώμεθα, ὅτι τὰ ἀποτελέσματα τοῦ προκηρυχθέντος διαγωνισμοῦ ὑπῆρξαν ἀνώτερα πάσης προσδοκίας. Ἀλλ' ἀκριβῶς τὰ πολλὰ καὶ καλὰ διαγωνίσματα ἐνέβαλον ἡμᾶς εἰς μεγάλην ἀπορίαν περὶ τῶν βραβευτέων. Εἴχομεν προκηρύξει τρία βραβεῖα καὶ ἐλάβομεν 17 πονήματα ἄξια τῆς δάφνης. Ἐντεῦθεν ἐζητήσαμεν καὶ εὐτυχήσαμεν νὰ εὕρωμεν ἴδια βραβεῖα διὰ τρία διαγωνίσματα ἐκ τῆς ἀλυτρώτου Ἑλλάδος. Ἔπειτα ἐλάβομεν πρὸ ὀφθαλμῶν ὅτι διὰ τοὺς φιλοτίμους τούτους τῆς ἐπιστήμης ἐργάτας ὁ ἀγὼν εἶναι μᾶλλον στεφανίτης ἢ χρηματίτης, διὰ τοῦτο καλὸν ἐνομίσαμεν νὰ διαιρέσωμεν τὰ τρία ἡμέτερα βραβεῖα, καὶ ἅμα νὰ δηλώσωμεν παρρησίᾳ καὶ ἐπισήμως α) ὅτι καὶ ὅσα ἐκ τῶν δέκα καὶ ἑπτὰ ἀξιολόγων διαγωνισμάτων δὲν ἔτυχον χρηματικῆς τινος ἀμοιβῆς, δὲν ἐκρίθησαν ἀπόβλητα καὶ ἀνάξια βραβείου, ἀλλ' ἁπλῶς ὑπολειπόμενα τῶν προκριθέντων ὡς πρὸς τὸν πλοῦτον· καὶ β) ὅτι ἂν μὴ τυγχάνωσι βραβείου διὰ τοὺς μικροὺς πόρους τῆς Ἑταιρείας ἡμῶν ἐν ἀρχῇ ἔτι τοῦ σταδίου αὐτῆς εὑρισκομένης καὶ δὴ ἀδυνατούσης νὰ ἱκανοποιήσῃ ὁπωσδήποτε ὑλικῶς πάντας τοὺς φιλοπάτριδας συνεργάτας, ἀπονέμει ὅμως αὐτοῖς δημοσίᾳ τὸν προσήκοντα ἔπαινον καὶ εὔχεται, ἵνα τὰ πονήματα αὐτῶν πλουσιώτερα καὶ τελειότερα γενόμενα σταλῶσιν αὖθις εἰς νέον προσεχῶς μέλλοντα νὰ προκηρυχθῇ διαγωνισμὸν καὶ τύχωσι τῆς δικαίας δάφνης.

Τῶν σταλέντων διαγωνισμάτων ἔνια εἶναι πολὺ πτωχά, λ. χ. τὸ φέρον τὸ ἐκ τῆς Π. Δ. ῥητὸν «Πολλαὶ ἐκτήσαντο πλοῦτι

πολλαὶ δόξαν, σὺ δὲ ὑπέρκεισαι καὶ ὑπερῆρας ἁπάσας» περιέχει ἐν σελίσιν ἑκκαίδεκα ὀλίγας λέξεις ἐκ τῆς Λέσβου, τὰς πολλὰς κοινάς, καὶ ἓν μοιρολόγιον τῆς Παναγίας. 2) Τὸ φέρον τὴν ὑπογραφὴν Καλυδώνιος ἀποτελεῖται ἐκ σελίδων 11 καὶ περιέχει λέξεις ἐν χρήσει εἰς ἅπαντα τὰ ὀρεινὰ μέρη τῆς Στερεᾶς καὶ βορείου Ἑλλάδος. 3) τὸ Γλωσσικὸν διαγώνισμα Ἀμυγδαλέας περιέχον ἐν σελίσιν 28 στοιχεῖα Γραμματικῆς καὶ Λεξιλόγιον. Ἀτυχῶς καὶ ἡ Γραμματικὴ αὐτοῦ εἶναι λίαν πτωχὴ καὶ ἐν πολλοῖς πλημμελής· ζητεῖ δηλονότι νὰ ἑρμηνεύσῃ τὰ φαινόμενα, ἀλλ' ἀγνοεῖ τὰς ἀληθεῖς αἰτίας αὐτῶν, διὸ διδάσκει ἁπλούστατα τοιαῦτα, οἷον τὸ β προφέρεται ἐνίοτε ὡς π, κολυμβέω-κολουμπάω, ὡς συμβαίνει καὶ τὸ ἐναντίον ἐν τῷ ὕβρις ἐκ τοῦ ὑπέρ. Τὸ α ἐναλλάσσεται τῷ υ, οἷον ἀναβρύω-ἀναβράω, μεθύω-μεθάω. Ἡ δασεῖα προφέρεται ὁτὲ μὲν ὡς γ, γύπνος, γυφαίνω, ὁτὲ δὲ ὡς σ, σέλι = ἕλος κττ. Καὶ τὸ Λεξικὸν πτωχὸν καὶ ἐν πολλοῖς πλημμελές· λ. χ. ἀπορεῖ περὶ τοῦ ἐτύμου τοῦ ῥήματος χορταίνω (ἐκ τοῦ ἐχόρτασα (χορτάζω) χορταίνω ὅπως ἐπρόφτασα προφταίνω, ἔδεσα δένω, ἐβύζασα-βυζαίνω, ἄρτυσα-ἀρτένω) καὶ παράγει αὐτὸ ἐκ τοῦ κορέννυμι τῇ παρεμβολῇ τοῦ τ.

Ἄλλα εἶναι μὲν ἐκτενέστερα, ἀλλ' ἀτυχῶς ἐν πολλοῖς πλημμελῆ, ἰδίᾳ προσκρούει τις πρὸς τὴν ἀνίατον, ὡς φαίνεται, νόσον τῶν ἀτόπων ἐτυμολογιῶν· οὕτω λ.χ. 4) τὸ διαγώνισμα τὸ ἐπιγραφόμενον Γλωσσικὴ ἔρευνα· ἐν τούτῳ διαβεβαιοῦται ἡμᾶς ὁ συγγραφεὺς ὅτι «εἰς τὴν συλλογὴν τῶν λέξεων οὐδεμία λέξις περιλαμβάνεται παρ' ἄλλου ἀναγραφεῖσα καὶ καλῶς κατανοηθεῖσα κατὰ τὴν ἐμὴν γνώμην τοὐλάχιστον . . . δὲν περιλαμβάνεται πρὸς τούτοις οὐδεμία ξένη λέξις». Καὶ ὅμως κεῖνται πάμπολλαι, καλῶς ὑπ' ἄλλων ἡρμηνευμέναι καὶ ξέναι αἵτινες ὅμως παράγονται ἐκ τῆς Ἑλληνικῆς, λ.χ. τὸ σελάχι ἐκ τοῦ θύλαξ, τὸ μπουνταλᾶς ἐκ τοῦ Βουταλίων, τὸ τούφα ἐκ τοῦ Ὁμ. τάρφος, τὸ καλιγώνω ἐκ τοῦ κάλυξ, τὸ ζαγάρι ἐκ τοῦ ζωάγριον, τὸ ζυγούρι ἐκ τοῦ δικούρι, τὸ πεζάρω ἐκ τοῦ καθ. ἐπιζαρέω, τὸ ντάρα ἐκ τοῦ δέρας, τὸ καπούλια ἐκ τοῦ ιπύλια, τὸ σβέρκος ἐκ τοῦ ἕρκος, τὸ τσαρούχι ἐκ τοῦ ταυχίον, τὸ ξαμώνω ἐκ τοῦ ὄμνυμι, τὸ λαγκάδι ἐκ τοῦ ἄγκος προθέσει τοῦ λ), τὸ τσοπάνος ἐκ τοῦ τσιόπ-τσιόπ κλπ. κλπ.

Ἔπειτα παράγει τὸ πιάνω ἐκ τοῦ ἐπιβάλλω, τὸ πιλαλῶ ἐκ τοῦ πηδῶ + ἅλλομαι, τὸ καβούλα ἐκ τοῦ ἑκὰς βάλλω, τὸ κουράζω ἐκ τοῦ κοπάζω, τὸ Μορεᾶς ἐκ τοῦ Ρωμαία, τὸ Μορεὸς ἐκ τοῦ Ῥωμαῖος κατὰ τὰ κορακίστικα κττ. Τὴν ἐλευθερίαν μεθ' ἧς προβαίνει εἰς τὰς τοιαύτας ἐτυμολογίας διετύπωσε πολλαχοῦ εἰπὼν «Παραδείγματα τῆς τροπῆς τοῦ λ εἰς β δὲν δύναμαι νὰ εὕρω. Ἴσως ὑπάρχουσι καὶ δὲν δύναται νὰ εὕρῃ καὶ διακρίνῃ τις τὴν τοιαύτην τροπήν, ἀλλὰ καὶ ἂν δὲν ὑπάρχωσι, τὸ τοιοῦτον οὐδεμίαν ἔχει σημασίαν. Ἡ δημώδης γλῶσσα διὰ τὰς ἐν μέσῳ λέξεων τροπὰς τῶν γραμμάτων οὐδένα ἀναγνωρίζει κανόνα». Καὶ ἀλλαχοῦ «Ἡ δημώδης γλῶσσα δὲν γνωρίζει κανόνας διὰ τὰς τροπὰς ἢ μεταθέσεις τῶν γραμμάτων». Καὶ «ἡ Ἑλληνικὴ γλῶσσα ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων αὐτῆς φάσεων μέχρι τῶν καθ' ἡμᾶς μόνον διὰ τὰς καταλήξεις ἐκ τῶν παραδειγμάτων ἀναγνωρίζει ὀλίγους κανόνας. Διὰ τὰς ἐν μέσῳ ὅμως τῶν λέξεων μεταβολάς, παθήσεις καὶ ἐναλλαγὰς γραμμάτων καὶ συλλαβῶν οὔτε ἀνεγνώρισεν οὔτε θὰ ἀναγνωρίσῃ ποτέ. Εἰς τὰ τοιαῦτα κυριαρχεῖ ἡ ἐλευθερία τῆς φύσεως, τῆς εὐφωνίας, τῆς καλλιτεχνίας καὶ τῆς βαρβαρότητος ἀκόμη». Δὲν εἶναι, νομίζομεν, δύσκολον νὰ νοηθῇ, ὅτι ἀπὸ τῆς τοιαύτης ἄρσεως πάσης ἐπιστημονικῆς ἀρχῆς δὲν δύναται νὰ προέλθῃ ἐπιστημονική τις γνῶσις οἱαδήποτε.

Ἡ τάσις αὕτη πρὸς τὸ ἐτυμολογεῖν παρατηρεῖται καὶ ἐν ἄλλοις οὐχὶ ἄνευ τινὸς ἀξίας πονήμασιν. Οὕτω λ.χ. 5) τὸ Λεξιλόγιον τῆς διαλέκτου τῶν Καλυμνίων καὶ τῆς τῶν Συλλαίων, ᾧ ἐπιφέρεται κλίσις Συλλαϊκῶν ῥημάτων, φαίνεται συντεταγμένον ὑπὸ ἐπιμελοῦς παρατηρητοῦ, ἀλλ' ἀτυχῶς δι' ἔλλειψιν χρόνου, ὡς δηλοῖ ἡμῖν, οὔτε ἐπλούτισεν ἀρκούντως τὸ πόνημα αὐτοῦ, ἀλλὰ κατέλιπε κατὰ πολλὰ ἐλλιπές, οὔτε ἠδυνήθη ν' ἀπαλλάξῃ αὐτὸ πλανῶν. Οὕτω λ. χ. παράγει τὸ Τουρκ. ἀγᾶς ἐκ τοῦ ἀγός, τὸ ἀγάλια ἐκ τοῦ ἀγανίδα τροπῇ τοῦ ν εἰς λ, ὅπως λέγει καὶ ἐν τῷ φίντατος· τὸ ἁρμαστὸς παράγει ἐκ τοῦ ἁρμοστὸς καὶ παραβάλλει πρὸς τὸ στρατὸς-στροτός· (πρβλ. περὶ τούτου τὰ εἰρημένα μοι ἐν Ἀθηνᾶς τόμ. ς' σελ. 141-3)· τὸ ἀγκομαχῶ ἐτυμολογεῖ ἐκ τοῦ ἄγκος (στένωμα μεταξὺ ὀρέων) καὶ μάχομαι, ἤτοι μάχομαι ἐν στενοχωρίᾳ, ἢ ἐκ τοῦ ἀγχέμαχος· (περὶ τούτου ἰδὲ Einleitung σελ. 204)· τὸ ἀραὸς = ἀρραγὴς (ὅθεν ἐν Κρήτῃ ἀρραγὸς = ἀσκὸς γάλακτος) ἐτυμολογεῖ

ἐκ τοῦ ἔρραος = κριός, τὸ κατσίκα ἐκ τοῦ κοττὸς κοτίκας, τὸ ντού(γ)α ἐκ τοῦ ἄντυξ-γος κτλ. Ἔπειτα προβάλλει ἑρμηνείας ἀτόπους, οἷον ἐβίβα ἐκ τοῦ εὐοῖ εὐάν, θεργεύγω ἀντὶ θηργεύγω, διότι, λέγει, τὸ ε εὐπροφερτότερον τοῦ η, οἱ δὲ ἄνθρωποι ἐπὶ τὰ ῥᾷστα, ὅπως Κῶτσος, Νῖκος ἀντὶ Κωνσταντῖνος, Νικόλαος· θρέφω διὰ τὸ εὐπροφερτότερον ἀντὶ τρέφω, λειανεύγω λειανεύζεις ἔχει τὸ γ-ζ, ἤτοι τὸ F τῶν Αἰολέων· χτυπῶ ἀντὶ κτυπῶ ἑρμηνεύεται κατὰ τροπὴν Ἰωνικὴν τοῦ κ εἰς χ, οἷα ἐν τῷ κιθὼν-χιτών· τὸ ὅμουρχα = ὁμίχλη ἔχει ου ἀντὶ ι, ὅπως, λέγει, τὸ ι ἐτράπη εἰς υ ἐν τῷ φιτύω, φῖτυ φῖτυς, δὶς διssός, δίχα ἐκ τοῦ δύο, κλπ.

6) Ἡ γραμματικὴ τῆς νέας Ἑλληνικῆς (Ῥωμέϊκης) γλώσσας, φέρουσα τὸ ῥητὸν «Κρεῖσσόν ἐστι τὸ κατὰ δύναμιν εἰσενεγκεῖν ἢ τὸ πᾶν ἐλλείπειν» σκοπεῖ οὐχὶ νὰ ἑρμηνεύσῃ πῶς τἀρχαῖα γραμματικὰ στοιχεῖα σὺν τῷ χρόνῳ ἐξειλίχθησαν καὶ ἔλαβον τὴν σημερινὴν αὐτῶν μορφήν, οὐδὲ κἂν νὰ περιγράψῃ καὶ καταδείξῃ τὸν πλοῦτον τῶν γραμματικῶν τύπων τῆς νέας Ἑλληνικῆς, ἀλλὰ πρῶτον μὲν καταγράφει ὅσους ἐπίσταται τύπους τῆς νεωτέρας λαλουμένης καὶ ὅπως ἐπίσταται αὐτοὺς χάριν πρακτικῆς χρήσεως, τ. ἔ. ἵνα μεταχειριζώμεθα αὐτοὺς γράφοντες· ἔπειτα προσπαθεῖ νὰ ὁδηγήσῃ εἰς τὸν ἐπὶ τὸ νεωτερικώτερον μετασχηματισμὸν οἱουδήποτε ἀρχαίου τύπου, ὥστε νὰ καταστῇ ὁμοιόμορφος πρὸς τοὺς δημοτικούς· διὰ τοῦτο λ. χ. προτείνει νὰ γράφωμεν ὁ Ἰάπυγας ἀντὶ ὁ Ἰάπυξ, ὁ Κάρας (sic) ἀντὶ Κὰρ κττ.· τότε βεβαίως θὰ γράφωμεν καὶ ὁ Κρήτας καὶ ὁ Φαίακας κττ. ἀντὶ ὁ Κρής, ὁ Φαίαξ κττ.

Ἀλλὰ περιττὸν νὰ δηλώσωμεν ὅτι ἡ Ἑταιρεία ἡμῶν δὲν ἐπιθυμεῖ νὰ ἀναμειχθῇ εἰς τὰ τοῦ Γλωσσικοῦ λεγομένου παρ' ἡμῖν ζητήματος καὶ νὰ ὑποστηρίξῃ ταύτην ἢ ἐκείνην τὴν τάσιν. Ἔπειτα ὁ σκοπὸς τοῦ διαγωνισμοῦ εἶναι ἁπλῶς ἐπιστημονικὸς οὐχὶ πρακτικός. Ἀλλ' ἐκτὸς τῶν καθολικῶν τούτων παρατηροῦμεν ὅτι καὶ ἐν τοῖς ἐπὶ μέρους πολλάκις σφάλλεται ὁ συγγραφεύς, καὶ ὅτι οἱ κανόνες αὐτοῦ συχνάκις μᾶλλον ἐπισκοτοῦσιν ἢ φωτίζουσι τὰ φαινόμενα.

λ. χ. διδάσκει «διὰ τοῦ γκ καὶ γγ παριστῶμεν φθόγγους ...όρως, καθὼς φαίνεται νὰ ἔκαναν καὶ οἱ ἀρχαῖοι». Καὶ τὰ ...ᾶ σύμφωνα προφέρομεν ὡς ἁπλᾶ, μὲ κάθε πιθανότητα ὡς ...ι ἀρχαῖοι ἔτσι θὰ τὰ ἐπρόφεραν». Δεῖγμα τῆς διατυπώ-

σεως τῶν κανόνων ἔστωσαν τάδε: «Τὰ ὀνόματα ποῦ φανερόνουν ἐνέργεια προσώπου ἢ ἐπάγγελμα, ποῦ νὰ τελειόνουν μὲ κατάληξι -ης, ὅπου νὰ προηγῆται τ καὶ ὅπου γένονται ἀπὸ ῥήματα, σχηματίζουν τὸ θηλυκὸν σε -α, ἀλλὰ βάνουν μεταξὺ κ' ἕνα ρ. Ῥάφτ-ης, ῥάφτρα, προξενητὴς προξενήτρα. Ἐξαιροῦνται τὰ μάντης (sic) μάντισσα, προφήτης προφήτισσα, μεταπράτης μεταπράτισσα».

«Τὰ ὀξύτονα ὅπου πρὶν τῆς τελικῆς καταλήξεως ἔχουν κ ἢ χ, βάνουν ἀναμεταξὺ κ' ἕνα ι, καθὼς τὸ κάνουν καὶ τὰ ἐπίθετα· δικὸς δικιά, ἀγαπητικὸς ἀγαπητικιά. Ἐξαιροῦνται τὰ προγονὸς -νή, ἀδερφὸς -ή, φίλος-φιλενάδα (sic), ὀχτρὸς ὄχτρισα».

Τὸ σύρτης (ἐν σελ. 21) καταλέγεται ἐν τοῖς ἐξ ἐπιθέτων παραγομένοις οὐσιαστικοῖς καὶ εὐχρηστοῦσι καθ' ἓν μόνον γένος.

Τὰ εἰς άκι οὐδέτερα λέγει ὅτι δὲν ἔχουσι γενικὴν καὶ δοτ. οὔτε ἐν τῷ ἑν. οὔτε ἐν τῷ πληθυντικῷ. Καὶ ὅμως λέγεται συχνότατα τοῦ ῥυακιοῦ, τοῦ καμακιοῦ, τοῦ λαβρακιοῦ κλπ. Ὁ πατριώτης διδάσκει ὅτι λέγεται καὶ ἐπὶ τῶν τριῶν γενῶν, καίτοι πασίγνωστον τὸ πατριώτισσα.

Κατήρτισε 10 κλίσεις καὶ ἔπειτα παρέθηκεν ἄλλα πάλιν ὡς ἀνώμαλα, ἐν οἷς διαφορώτατα ὅλων τῶν γενῶν.

Τὸ ἑκατὸν λέγεται, διδάσκει, ἐν συνθέσει ἀεὶ ἑκατὸν οἷον ἑκατὸν δύο, ἑκατὸν τρία, καὶ ὄχι ποτὲ ἑκατὸ δυό, ἑκατὸ τρία. Καὶ ὅμως λέγεται πλειστάκις ἑκατὸ δυό, ἑκατὸ τρία κττ.. Τὸν ἐμήνυσα, τὸν εἶπα, νομίζει ἡμιμαθῶν λογιωτάτων (πρβλ. Einleitung σελ. 220-3).

Οὔτε ἄρα ἐπιστημονικὴ εἶναι οὔτε πρὸς πρακτικὴν μάθησιν καὶ χρῆσιν τῆς γλώσσης δύναται ἀληθῶς νὰ χρησιμεύσῃ γραμματικὴ οὕτω συντεταγμένη βρίθουσα ἀνακριβειῶν.

Ἀλλ' ἂν τὰ μέχρι τοῦδε εὑρίσκονται πολλαχῶς ἐλλιπῆ καὶ πλημμελῆ, τὰ ἀκόλουθα εἶναι λόγου ἄξια· οὕτω 7) τὸ διαγώνισμα τὸ ὀνομαζόμενον «Γραμματικὴ τῆς διαλέκτου τῶν Μεγιστέων», φέρει τὸ ῥητὸν «ἐ γλῶσσα κόκκαλα δὲν ἔσει τσαὶ κόκκαλι τσακκᾷ», περιέχει δὲ γραμματικὴν τῆς διαλέκτου καὶ 16 ᾄσματα Ὁ συγγραφεὺς ἐξετάζει καὶ ἀναγράφει μετ' ἐπιμελείας τὰ φαινόμενα τῆς διαλέκτου, ὥστε ὁ ἀναγνώστης λαμβάνει ἀρκούντω

σαφῆ ἰδέαν αὐτῆς. Ἀτυχῶς φαίνεται αὐτοδίδακτος καὶ πολλαχῶς ἀμέθοδος, οὕτω δ' ἐλαττοῦται μεγάλως ἡ ἀξία τῆς πραγματείας αὐτοῦ Οὕτω λ.χ. νομίζει ὅτι τὸ λιμάσσω τῆς νέας ἡμῶν γλώσσης παράγεται ἐκ τοῦ λιμώττω, ὅπερ κατὰ τοὺς νόμους τῆς Ἑλληνικῆς, ἀρχαίας καὶ νεωτέρας, ἀδύνατον· ἐν τῷ χαμόκλαδα, χαμόμβλεπος (=μύωψ) νομίζει ὅτι τὸ αι τοῦ χαμαὶ ἐτράπη εἰς ῳ· ὁμοίως ὅτι ἐν τῷ γδυμνὸς (σχηματισθέντι κατὰ τὸ γδύνω-ἐκδύω ἐκ τοῦ γυμνὸς) προστίθεται δ. Ὁμοίως δὲν διαστέλλει πάντοτε τὰ ξένα τῶν Ἑλληνικῶν, τὰ καθολικὰ Ἑλληνικὰ τῶν διαλεκτικῶν, λ.χ. τὸ ἐκ τοῦ Ἰταλικοῦ Γιακουμῆς παράγει ἐκ τοῦ Ἰάκωβος, τὸ κάθομαι, ὅπερ μετεσχηματίσθη ἐν τοῖς μεταγενεστέροις χρόνοις κατὰ τὰ εἰς -ω -ομαι καὶ εἶναι πανελλήνιον, παραβάλλει πρὸς τὸ τῶν Μεγιστέων πλορώνω ἀντὶ πλερώνω, ὃ ἐγένετο κατ' ἀφομοίωσιν· τὸ Ἰωνικὸν καὶ μεταγενέστερον τέσσερα παραβάλλει πρὸς τὸ διαλεκτικὸν ἀλεβράτσι =(ἀ)λαβράκι κττ. Πρὸς δὲ τούτοις δὲν φροντίζει νὰ παριστᾷ κατὰ τὸ ἐνὸν τοὺς προφερομένους φθόγγους. Διὰ ταῦτα πάντα ὁ συγγραφεὺς εἰ καὶ εἰργάσθη φιλοτίμως καὶ πολλὰ παρετήρησε καλῶς, διὸ καὶ ἄξιος ἐπαίνου κρίνεται, δὲν δύναται ὅμως νὰ τύχῃ ἔν γε τῷ παρόντι τῆς δάφνης.

8) Ὅμοιον τούτῳ εἶναι τὸ διαγώνισμα τὸ ἐπιγραφόμενον Ἠπειρωτικὰ μελετήματα καὶ φέρον τὴν ἐπιγραφὴν «ἔστι δ' οὐδέν, ὦ γύναι, οὔτ' εὔχρηστον οὔτε καλὸν ἀνθρώποις ὡς τάξις».

Τὴν τάξιν ὑπὲρ πάντα ἀγαπῶν, ὡς φαίνεται, ὁ συγγραφεὺς διαιρεῖ καὶ ἐπαναδιαιρεῖ τὰς λέξεις εἰς πολλὰς κατηγορίας, ἤτοι α') εἰς ἀρχαίας λέξεις ἐν Ἠπείρῳ σῳζομένας β') εἰς ἀρχαίας λέξεις ἐν Ἠπείρῳ μετεσχηματισμένας κατὰ τὸ νεώτερον ἰδίωμα ἢ παρεφθαρμένας, γ') εἰς νεωτέρας λέξεις ἐν Ἠπείρῳ ἐκ ῥιζῶν ἢ λέξεων γενομένας. Ἔπειτα τὰς αὐτὰς λέξεις ἐξετάζει καὶ διαιρεῖ κατ' ἄλλην διαίρεσιν, ἤτοι εἰς ἀναφερομένας εἰς τὴν θρησκείαν, εἰς τὴν πατρίδα καὶ εἰς τὴν ἀλλοδαπήν, εἰς τὸν χρόνον καὶ καιρόν, εἰς τὸ ὕδωρ, εἰς τὸν ἄνθρωπον, εἰς τὰ μέλη, τὰς ἐνεργείας, τὰ πάθη, τὰ γένη, τὰς ἡλικίας, τὰς συγ-
ειας, τὴν στέγην, τὴν περιβολήν, τὰς τροφὰς αὐτοῦ· ἔπειτα τὰ ἐπί-
κ τοῦ ἀνθρώπου ὑγιοῦς καὶ πάσχοντος. Μετὰ ταῦτα ἐξετάζει τὰς
εις τῶν ἀγρῶν, τῶν ἀμπέλων καὶ τῆς καλλιεργίας αὐτῶν, τῶν δέν-
ιν καὶ τῶν καρπῶν, τῶν αἰγῶν καὶ προβάτων, τῶν πτηνῶν, τῶν

ὄφεων καὶ ἄλλων διαφόρων ζώων. Ἀλλὰ πρὸς τὴν λεπτομερῆ καὶ πλουσίαν ἀληθῶς διαίρεσιν ταύτην δὲν ἀντιστοιχεῖ ἀτυχῶς καὶ πλούσιον ὑλικόν, πρὸς δὲ τούτοις ἀκριβῶς ἕνεκα τῶν πολλῶν διαιρέσεων ἐδέησε νὰ μνημονεύηται ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ἑκάστη λέξις δίς, ἤτοι καὶ ὡς ἀρχαία ἢ νέα καὶ ὡς δηλοῦσά τι, οἷον ζῷον ἢ μέλος τοῦ σώματος κλπ.

Ὁ συγγραφεὺς δὲν φαίνεται ὅλως ἄπειρος παιδεύσεως, διὸ καί τινα ὀρθῶς παρατηρεῖ καὶ διδάσκει, ἀλλ' εἶναι ἄπειρος ξένων γλωσσῶν καὶ προσέτι ἐπιζητεῖ πολλαχοῦ πλημμελῶς τἀρχαιοπινῆ. Οὕτω λ. χ. φρονεῖ ὅτι ἐν τῷ ἔγλυσα, θὰ γλύσω (ἐκ τοῦ ἐκλύω-ἐγλύω ὅπως ὑπὸ τῶν ἀρχαίων καὶ μάλιστα μεταγενεστέρων ἐλέγετο καὶ ἐγλείπω καὶ ἐγβαίνω καὶ ἐγδέχομαι κτλ.) κεῖται τὸ F· ὅτι τὸ κρένω ἔκρενα ἔκρινα ἐξ οὗ ἡ κρίσι = ὁ λόγος, ἡ λαλιὰ παράγεται ἐκ τοῦ ποιητικοῦ κραίνω, καίτοι τὸ ὄνομα ἡ κρίσι βοᾷ περὶ τῆς ἐκ τοῦ κρίνω παραγωγῆς· ὅτι τὸ ὄντα(ν) ἢ ὄντας = ὅταν παράγεται ἐκ τῆς μετοχῆς ὄντα· τὸ τουρκοπερσικὸν ῥάστι ἐκλαμβάνεται ταὐτὸν τῷ ῥᾷστος ῥᾴστη· τὸ ἀναπιάνω ἀνάπιασα (τὸ προζύμι) δὲν θέλει ἐκ τοῦ ἀνα + πιάνω (= πιάζω), ἀλλ' ἐκ τοῦ ἀνα + ποιῶ, ἀφ' οὗ τεχνολογικῶς εἶναι ἀδύνατον νὰ ἔχῃ σχηματισθῆ· τὸ Τουρκ. μάλι (= πλοῦτος, θησαυρὸς) παράγει ἐκ τοῦ μάλα· τὸ Ἰταλικὸν νέττος ἐκ τοῦ ἄνετος καὶ τὸ σκέττος ἐκ τοῦ ἄσχετος, τὸ καλίκια ἢ καλίγια (ξύλινα πέδιλα) ἐκ τοῦ κάλυξ, τὸ πάννα ἐκ τοῦ πήνη, τὸ μαντίλι ἐκ τοῦ μανδύας, τὸ τσιμπέρι ἐκ τοῦ κιμβέριον κλπ.

Τὸ γ' μέρος τῶν λέξεων τῶν κατὰ τὸν συγγραφέα ἐκ ῥιζῶν ἢ λέξεων ἀρχαίων γενομένων ἔχει κατ' ἀρχὴν πλημμελῶς, διότι οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες δὲν εἶχον ῥίζας λέξεων ἀλλὰ λέξεις αὐτοτελεῖς, καὶ ταύτας παρέδωκαν ἡμῖν· ταύτας ἄρα ἡμεῖς μετεπλάσαμεν ἢ ἐκ τούτων ἐπλάσαμεν ἄλλας καὶ τῶν ἐργασιῶν τούτων ἡ ἐξέτασις καὶ γνῶσις εἶναι μέρος τῆς ἱστορίας τῆς γλώσσης καὶ δὴ χρησιμωτάτη, οὐχὶ δὲ ἡ ἀναγωγὴ τούτων εἰς ῥίζας, ἤτοι ἡ δισχύρισις ὅτι ἐν ταύτῃ ἢ ἐκείνῃ τῇ λέξει κεῖται ἡ δεῖνα ἢ δεῖνα ῥίζα. Ἔπειτα διατί νὰ λεχθῇ λ. χ. ὅτι τὸ βρόχι, κυκλίδι, κορκάρι, λισγγάρι κττ. ἐπλάσθησαν ἐκ ῥίζης οἱασδήποτε καὶ οὐχὶ ἐκ τῶν λέξεων βρόχος, κύκλος, κόκκος λίσγος; Ἡ κατηγορία αὕτη κατ' οὐδὲν διαφέρει τῆς προηγουμένη

ϐ', ἐν ᾗ κατελέχθησαν λέξεις κατὰ τὸ νεώτερον ἰδίωμα μετεσχηματισμέναι ἢ παρεφθαρμέναι, οἷον φάλαγγας, φέλακας (θύλακας) ῥινί, ὁρμήνεια πλαστῆρι κλπ. Διὰ ταῦτα πάντα ἐπαίνου μὲν ἄξιον ἀποφαίνομεν τὸν συγγραφέα δι' ὅσα συνέταξε καὶ κατώρθωσεν, ἀλλ' οὐχὶ καὶ βραϐείου.

9) Τὸ δοκίμιον περὶ τοῦ γλωσσικοῦ ἰδιώματος τῆς Κύμης καὶ τῶν περιχώρων, φέρει τὸ ῥητὸν «Τὸ δὲ ζητούμενον ἁλωτόν, ἐκφεύγει δὲ τἀμελούμενον» καὶ σύγκειται ἐκ τριῶν μερῶν, ἤτοι α) Γραμματικῆς ϐ) λεξιλογίου, γ) μοιρολογίων καὶ δημωδῶν ἀσμάτων. Ἡ ἐργασία αὕτη καθόλου λαμϐανομένη εἶναι πολλοῦ λόγου ἀξία, διότι, ὡς γνωστόν, πάμπολλα τἀρχαιοπινῆ, ἤτοι λέξεις, τύποι καὶ φθόγγοι διασῴζονται ἐν τῇ Κύμῃ καὶ ἐν Σκύρῳ ἧς δείγματά τινα παρέθηκεν ὁ συγγραφεύς· πρϐλ.

γέργαθος = γύργαθος (πλεκτόν),
γρηπῖδα = κρηπῖδα,
γουδεία = κωδεία = ὁ καρπὸς τῆς μήκωνος,
δαρὸ = ὑδαρόν,
διτσέλλι = δικέλλιον,
αἷρεσι, τὸν ἔφαγε ἡ αἷρεσι,
ζέει = ὄζει, κάει,
ἡδύσματα = σκεύη, φαγώσιμα πράγματα,
ϐαλία,
γαμνεύου,
σύφος = σκύφος,
μανεύγει = ἐλαττοῦται, γίνεται μανός,
μεμαίντζουλα = μιμαίκυλα,
ματτύα, ἔδεσμα, ἡ ἀρχαία ματτύη, (ἐ)ξέλασα τὴ γίδα,
ὀγκώνω, ἀναϐρύω,
(ἐ) ξ ὄψις, ἄνδηρας (= τὸ ἄκρον τοῦ κήπου),
προστηλάζω = προσθηλάζω,
σφίχτρον = ὁ σφί(γ)κτης, ἡ πολιὰ αἶγα,
ἆζα (= μελανία τῶν καπνοδόχων (ἄκος πεπαλαγμένον ἄζῃ 'Ομ.)

πειτα τοὺς ἀρχαίους ἢ μεσαιωνικοὺς τύπους, οἷον ἡ λεφτοκα-
, νέα, πιτέα, καρυδέα, ἀμυγδαλέα, γροθέα, συκαμινέα,

βαθέα, κοπρέα, ἀνοστία, φωτία, ἀδυναμία, ἀγρία, ἀνυδρία, (ε)ὑδία· τὰς μετοχὰς κατ' ὀνομαστικὴν οἷον, πηγαίναμε παίζοντες, ἐρχόμαστε ψάλλοντες.

Πρόσθετε ὅτι τῶν λέξεων τούτων ἡ σημασία διαλευκαίνεται πολλάκις διὰ φράσεων παρατιθεμένων, καὶ τότε λαμβάνετε ἔννοιάν τινα τῆς μεγάλης ἀξίας τοῦ λεξιλογίου τούτου. Καὶ ἡ συλλογὴ τῶν δημοτικῶν ᾀσμάτων περιέχει πλείστου λόγου ἄξια ἀνέκδοτα ᾄσματα, πλὴν ἑνὸς τοῦ προτελευταίου ὃ δὲν εἶναι δημῶδες ἀλλὰ τοῦ κ. Βικέλα, καὶ ἐδημοσιεύθη ἐν τῇ Πανδώρᾳ Τομ. Η΄. Ἐν ἑνὶ λόγῳ τοσαύτας ἀρετὰς ἔχει ἡ πραγματεία αὕτη ὥστε λυπεῖται μεγάλως ἡ Ἑταιρεία ὅτι ὑπολειπομένην ἄλλων δὲν δύναται νὰ βραβεύσῃ ὅπως ἐπεθύμει, ἀναγκάζεται δὲ νὰ περιορισθῇ εἰς ἔπαινον τοῦ συγγραφέως.

10) Ἡ συλλογὴ «Μωραΐτικα τραγούδια» φέρουσα ἐπὶ κεφαλῆς τὸ δίστιχον,

Συνάζετε, συνάζετε, τὰ κλέφτικα τραγούδια,
εἶναι λαλούδια τῶν Μουσῶν, ἀμάραντα λαλούδια

σύγκειται ἐκ τῶν ἑξῆς ᾀσμάτων:

α) τῆς Ἀγάπης 59,

β) τῶν Ἀρμάτων 20,

γ) τοῦ Γάμου 10,

δ) τοῦ Θανάτου 11,

ε) διαφόρων 20,

ς) διστίχων 70, οἷς ἕπεται πίναξ ἀκριβὴς τῶν ᾀσμάτων ἑκάστης τάξεως.

Τὸ σύνολον ἐμφαίνει ἄνδρα ἔχοντα πολλὴν καλαισθησίαν καὶ φιλοπονίαν· ἀλλὰ τῶν ᾀσμάτων τούτων, πολλοῦ λόγου ἀξίων ἐν γένει, πολλὰ εἶναι ἐκδεδομένα ἐν τῷ περιοδικῷ Πλάτωνι καὶ ἐν τῷ Σπαρτιατικῷ Ἡμερολογίῳ, ὀλίγα μὲν ἀπαραλλάκτως, τὰ πολλὰ δὲ μετὰ παραλλαγῶν, ὥστε ἔνια γνωρίζονται νῦν πληρέστερα.

Βεβαίως καὶ αἱ παραλλαγαὶ γινωσκόμεναι ἔχουσι τὴν ἀξίαν αὐτῶν, διότι καὶ γλωσσικὰς ἐνίοτε παρέχουσι διδακτικὰς διαφορὰς καὶ περὶ τῆς μεγάλης ἢ μικρᾶς διαδόσεως ἑκάστου αὐτῶν διδασκόμεθα κτλ., ἀλλὰ πάντοτε ὑπολείπονται τῶν τέως ὅλως ἀδημοσιεύτων. Διὰ ταῦτι καὶ ἡ συλλογὴ αὕτη κρίνεται ἐπαίνου μόνον ἀξία.

11) Τὸ διαγώνισμα τὸ ἐπιγραφόμενον «Συλλογὴ ἀνεκδότων

παροιμιῶν, φράσεων καὶ λοιπῶν τῆς κοινῆς διαλέκτου» φέρει τὸ ῥητὸν

φασούλλι τὸ φασούλλι γεμίζει τὸ σακούλλι,

καὶ ἀποτελεῖται α) ἐκ 200 παροιμιῶν καὶ παροιμιωδῶν φράσεων, β) ἐκ λεξιλογίου καὶ γ) ἐκ δημωδῶν παροιμιῶν κοινῶν πρὸς ἄλλας ἄλλων ἐθνῶν.

Τῆς συλλογῆς ταύτης ὁ συγγραφεὺς εἶναι ἀνὴρ ἐπιστήμων καὶ ἔμπειρος τῶν νεωτέρων γλωσσῶν, Ἰταλικῆς καὶ Γαλλικῆς· ἀτυχῶς φαίνεται ὅτι εἰργάσθη ἐσπευσμένως, ἐντεῦθεν εἰ καὶ καθόλου τὸ ἔργον αὐτοῦ εἶναι πολλοῦ λόγου ἄξιον, ἔχει κῆράς τινας· οὕτω λ. χ. πολλὰ δίστιχα ἀναγράφονται ὡς παροιμιώδεις φράσεις ἄνευ ἀποχρῶντος λόγου, λ.χ. τὸ 14ον

«ἀπ' ὅλα τὰ μυριστικὰ κάλλιο μυρίζ' ὁ φοῦρνος,
κ' ἀπ' ὅλα τὰ λαλούμενα κάλλιο λαλεῖ ἡ καννάτα»,

ᾧ ἕπεται τὸ ἐπιμύθιον ὅτι ἡ πρώτη ἀνάγκη καὶ εὐχαρίστησις εἶν' ἐκείνη τοῦ νὰ ἱκανοποιήσῃ τις τὸν κενὸν στόμαχον. Ἐν Κρήτῃ τὸ δίστιχον τοῦτο λέγεται ὧδε: ἀπ' οὖλα τὰ μυριστικὰ καλλιὰ μυρίζ' ἡ πίττα, περίττου νά 'ναι καὶ ζεστὴ καὶ νά 'χῃ καὶ μυζήθρα» ἀλλ' οὐδὲν ἄλλο ἐν ταύτῃ διαβλέπομεν ἡμεῖς πλὴν ἀστειότητός τινος καὶ ταύτης οὐχὶ πολὺ λεπτῆς. Τὸ 116ον ὅποιος δὲν ἐπερπάτησε τὴν νύχτα μὲ φεγγάρι καὶ τὴν αὐγὴ μὲ τὴ δροσιά, τὸν κόσμο δὲν ἐχάρη· οὗ οὐδὲν ἐπιμύθιον γράφεται, ἴσως διότι δὲν ἔχει.

Τὸ ἐξῆς ἐρχόμενον λεξιλόγιον τῶν ὀστρακοδέρμων εἶναι ὄντως πολλοῦ λόγου ἄξιον, ἅτε καὶ τοῦ ἐπιστημονικοῦ ὀνόματος ἑκάστοτε παρατιθεμένου· ἀλλὰ ἡ ἀκολουθοῦσα συλλογὴ λέξεων ἔχει τὸ μέγα ἐλάττωμα νὰ μὴ λέγῃ ἑκάστοτε ποῦ ἡ δεῖνα ἢ δεῖνα λέξις εὐχρηστεῖ, λ.χ. ποῦ λέγεται τὸ ξεκλέφτομαι ἐπὶ τῆς ἐννοίας τοῦ ἀπέρχεσθαι κρυφίως, ποῦ τὸ ξινόγαλο ἐπὶ τοῦ ὀροῦ· ἐν Πόντῳ ξινόγαλαν λέγουσι τὸ διαούρτι, ἐν Κρήτῃ δὲ τὸ ὠξινισμένον γάλα.

Ἡ ἀκόλουθος συλλογὴ παροιμιῶν ὧν ἀντίστοιχοι ὑπάρχουσιν ἐν τῇ ἀρχαίᾳ γλώσσῃ ἢ ἐν ἄλλαις γλώσσαις καθόλου εἰπεῖν ἔχει καλῶς καταρτη, πολλάκις δ' ὅμως παραλείπεται ἡ ἀρχαία Ἑλληνική, ἧς μετάτις εἶναι ἡ νέα, ἀντ' αὐτῆς δὲ τίθεται ξένη ἄνευ ἀνάγκης· ἡ φράσις «στάλα τὴ στάλα τὸ νερὸ τὸ μάρμαρο τρυπάει», ἥτις

φαίνεται μετάφρασις τοῦ σταγόνες ὕδατος πέτρας κοιλαίνουσιν, παραβάλλεται πρὸς Γαλλικήν. Ἄλλοτε πάλιν ἡ παρατιθεμένη ξένη παροιμία δὲν ἀντιστοιχεῖ ἀληθῶς καὶ ἀκριβῶς πρὸς τὴν Ἑλληνικὴν παρ' ἣν ἀναγράφεται, ἀλλὰ πρὸς ἄλλην. Διὰ τὰς ἐλλείψεις ταύτας καὶ ἐπειδὴ ἄλλα διαγωνίσματα εἶναι πολὺ ἐκτενέστερα καὶ σπουδαιότερα τῆς συλλογῆς ταύτης, μόνον ἐπαίνου κρίνεται ἄξιος ὁ συγγραφεύς.

12) Ἡ Συλλογὴ τῆς Ἐρζεροὺμ περιέχει Λεξιλόγιον ἐκ λέξεων 1508, ἔτι δὲ ὀνόματα τῶν μηνῶν καὶ ἡμερῶν καὶ κύρια ὀνόματα 160, τὸ ὅλον ἄρα 1668, πρὸς δὲ Γραμματικὴν τῆς διαλέκτου ταύτης πολλὰ τὰ καινὰ καὶ προσοχῆς ἄξια περιέχουσαν· ἀτυχῶς ὁ συντάξας αὐτὴν διὰ τὸ βραχὺ τοῦ χρόνου, ὡς φαίνεται, περιωρίσθη ἁπλῶς ἐν τῇ ἀναγραφῇ τῶν φαινομένων, καὶ τούτων ἐν μεγάλῃ συντομίᾳ καὶ ὀλιγότητι, ἐντεῦθεν δὲν δύναταί τις νὰ τολμήσῃ τὴν ἑρμηνείαν αὐτῶν, εἰ καὶ ταῦτα σφόδρα προκαλοῦσι διὰ τὸ ἰδιότροπον. Ἂν ὁ συντάξας τὴν πραγματείαν ταύτην παρετίθει ἐν τῷ λεξιλογίῳ φράσεις τινὰς παρ' ἑκάστην ἀναγραφομένην λέξιν καὶ πλείονα παραδείγματα ἐν τοῖς κανόσι τῆς γραμματικῆς, τὸ πόνημα θ' ἀπέβαινε διδακτικώτατον καὶ σπουδαιότατον, καὶ θὰ ἠξιοῦτο πάντως βραβείου· νῦν δὲ ἀναγκαζόμεθα νὰ ἐπαινέσωμεν ἁπλῶς τὸν φιλότιμον καὶ φιλόπατριν συγγραφέα, ὅστις ἀπὸ τῶν ἐνδοτάτων τῆς Ἀσίας εἰσήκουσε τῆς προσκλήσεως τῆς ἡμετέρας Ἑταιρείας, εὐχόμεθα δέ, ἵνα ἐν τῷ προσεχεῖ διαγωνισμῷ ἴδωμεν τὸ ἔργον αὐτοῦ τελειότερον καὶ τυγχάνον τῆς δάφνης.

13) Τὸ διαγώνισμα Περὶ τῶν ἐν Σκοπέλῳ προθέσεων φέρει σύμβολον «Ἡ ἐξέτασις καὶ μελέτη τῆς ἑκασταχοῦ λαλουμένης Ἑλληνικῆς γλώσσης, τοῦ βίου καὶ τῶν ἐθίμων τῶν Ἑλληνικῶν ἐπιβάλλεται ὡς ὑπέρτατον καθῆκον εἰς πάντα Ἕλληνα δυνάμενον ταύτας», καὶ σύγκειται ἐξ 26 σελίδων φύλλου, περιέχει δὲ πρόλογον, εἰσαγωγήν, ἔπειτα τὰς κυρίας προθέσεις ἐν συντάξει καὶ ἐν συνθέσει, τὰς ἡμικυρίας καὶ τὰς καταχρηστικάς. Ὁ συντάξας τὴν πραγματείαν ταύτην ἐλέγχεται μελετήσας ἱκανὰ ἐκ τῶν περὶ τῆς γλώσσης ἡμῶν γεγραμμένων καὶ κεκτημένος παρατηρητ ἣν δύναμιν οὐ τὴν τυχοῦσαν. Περὶ ἓν μόνον ἐσφάλη ἐνίοτε ὁ φιλόπ ος συγγραφεύς, ὅτι νομίζει δυνατὸν ἐξετάζων τὰς ἐν Σκοπέλῳ νῦν ` ο-

μένας συνθέτους λέξεις νὰ ἐξεύρῃ καὶ ὁρίσῃ τὴν σημασίαν τῶν προθέσεων ἐν λέξεσιν ἀρχαιόθεν συντεθείσαις. Τοῦτο καθ' ἡμᾶς εἶναι τότε μόνον ἀληθῶς δυνατόν, ὅταν ἐξετάζηται ἡ λέξις καθ' οὓς χρόνους λέγεται ἔτι καὶ ἁπλῆ καὶ σύνθετος, οἷον δίδωμι, καὶ ἐκδίδωμι, ἀποδίδωμι, αἰνῶ καὶ ἐπαινῶ, αἰτῶ καὶ ἀπαιτῶ, παραιτῶ, θνήσκω καὶ ἀποθνήσκω κττ. Ἀλλὰ τίς δύναται νὰ εἴπῃ τι σήμερον περὶ τῆς προθέσεως παρὰ ἐν τῷ παρατῶ παρατοῦμαι, παρεάζω, τῆς ἐπὶ ἐν τῷ πεθυμῶ, τῆς περὶ ἐν τῷ περικαλῶ κλπ.; Ἀλλὰ τὸ σφάλμα τοῦτο εἶναι ἐλάχιστον πρὸς τὴν φιλολογικὴν ἀκρίβειαν, μεθ' ἧς συνετάχθη ἡ μικρὰ ἀλλ' ἀξιόλογος αὕτη πραγματεία, καὶ βεβαίως θὰ ἠξιοῦτο βραβείου, ἂν μὴ ἐφηρμόζετο καὶ ἐπὶ τοῦ προκειμένου ἀγῶνος τὸ Ὁμηρικὸν πρόσθε μὲν ἐσθλὸς ἔφευγε, δίωκε δέ μιν μέγ' ἀμείνων. Ἀλλ' ἂν μὴ δάφνης, ἐπαίνου δ' ὅμως ἄξιον κρίνομεν τὸν συγγραφέα, εὐχόμενοι, ἵνα ἔτι μᾶλλον ἐπιμεληθῇ καὶ ἐπεκτείνῃ τὰς μελέτας αὐτοῦ, καθ' ὃν ὑπεδείξαμεν τρόπον καὶ ἐν τῷ προσεχεῖ διαγωνισμῷ ἀξιωθῇ τοῦ βραβείου.

Τὰ ἀκόλουθα δέκα πονήματα δὲν εἶναι μὲν ἄψογα κατὰ πάντα, ἀλλ' ἔχουσι τοσαύτας ἀρετάς, πρὸ παντὸς εἶναι τοσοῦτον πλούσια, ὥστε κρίνονται ἄξια βραβείου. Οὕτω λ. χ. τὸ 14) διαγώνισμα τὸ διαλαμβάνον περὶ τῆς διαλέκτου τῆς Καστορίας καὶ φέρον τὸ ῥητὸν «Ἡ ἀμοιβὴ πάσης καλῆς ἐργασίας ἔγκειται εἰς τὸ ὅτι ἐξετέλεσας αὐτὴν» περιέχει ἀξιόλογον εἰσαγωγὴν περὶ τῆς ἱστορίας τῆς Καστορίας καὶ τῆς διαλέκτου αὐτῆς. β) Γραμματικὴν τῆς διαλέκτου ταύτης, ἐν ᾗ μάλιστα ἔδωκε πολλὴν προσοχὴν εἰς τοὺς ἐκφωνουμένους φθόγγους· γ) μικρά τινα διηγήματα καὶ ᾄσματα, καὶ δ) λεξιλόγιον ἀρκούντως πλούσιον. Ὁ συγγραφεὺς φαίνεται ἀνὴρ λόγιος, κάτοχος ξένων γλωσσῶν καὶ πρὸ πάντων μεθοδικός, ἐντεῦθεν πολλὰ μὲν κατορθοῖ, μικρὰ δὲ καὶ ἀσήμαντα σφάλλεται· διὰ ταῦτα ἡ ἐπιτροπεία κρίνει ἄξιον δάφνης τὸ ἔργον αὐτοῦ

15) Διαγώνισμα εἶναι τὸ ἐπιγραφόμενον Ἡ ἐν Οἰνόῃ διάλεκτος καὶ φέρει ῥητὸν «Σκοπὸς τῶν γλωσσικῶν συλλογῶν --ϊκειται ὄχι μόνον νὰ μελετηθῶσιν αὗται ὑπὸ γλωσσι-ν μόνον ἔποψιν, ἀλλ' ὅπως καὶ ἀπὸ τῆς φύσεως τῶν ;εων κατανοηθῇ εὐρύτερον καὶ αὐτὴ πολλάκις ἡ ἱστο-ἡ τύχη τῶν ἐν αἷς λαλοῦνται αὗται πόλεων». Περιέχει

δὲ α) εἰσαγωγὴν καλῶς γεγραμμένην, ἐν ᾗ παραβάλλει κάλλιστα τὴν ἐργασίαν τοῦ γλωσσοδίφου πρὸς τὴν τοῦ ἀρχαιολόγου, καὶ διδάσκει ὀρθῶς ὅτι ἡ σπουδὴ τῶν διαλέκτων καὶ ἰδιωμάτων δύσκολος φύσει, εἶναι δυνατὴ κυρίως εἰπεῖν μόνοις τοῖς ἐγχωρίοις· β) Γραμματικήν· γ) Γλωσσάριον ἐκτενέστατον καὶ διδακτικώτατον ἅτε τῶν πλείστων λέξεων διαφωτιζομένων διὰ τῆς παραθέσεως ὅλων φράσεων. Τὸ ἀρχαιοπινὲς τῆς διαλέκτου δύνανται νὰ δείξωσι λέξεις οἷαι

ἐκ γενεθῆς, ἐξ ἀκουῆς,
ἀπ' ἀρκῆς, ἀπὸ γεννθῆς τυφλός,
ἀδρεύω = ἀρδεύω,
ἀλυκὸν (= ἁλμυρόν),
ἀλίζω (= ἁλατίζω) ἥλισα,
ἄναλος = ὁ ἄνευ ἅλατος,
ἀντλῶ,
ἐμνέστα (= ἐμνήσθην),
οὕτσου (= οὕτως καὶ ὅστις),
ἀγκαλέα, δάρτι = ἤδη ἄρτι,
ἔπεργος ἡμέρα ἡ ἐργάσιμος,
τὸ εὕρημα κτλ.

Ἐπειδὴ δὲ τὰ διαλεκτικὰ ταῦτα καθ' ἑκάστην ἐκβάλλονται ὑπὸ τῆς κοινῆς νεωτέρας τῆς ἐν τοῖς σχολείοις διδασκομένης καὶ τῆς ἐκ τῆς μετ' ἄλλων Ἑλλήνων ἐπιμειξίας προσλαμβανομένης, μεγάλην ἀναντιλέκτως παρέσχεν ὠφέλειαν ὁ συγγραφεὺς διὰ τῆς διασώσεως τῆς διαλέκτου ταύτης. Ἐπειδὴ δὲ πρὸς τούτοις φαίνεται ἐπιστάμενος καὶ ξένας γλώσσας, ἐλάχιστα σφάλλεται περὶ τὰς ἐτυμολογικὰς ἐρεύνας αὐτοῦ. Διὰ ταῦτα πάντα ἡ ἐπιτροπεία κρίνει ἄξιον δάφνης καὶ τὸ πόνημα τοῦτο.

16) Διαγώνισμα τὸ ἐπιγραφόμενον Φιγαλεικὰ καὶ φέρον τὸ ῥητὸν «βουνὸ μὲ βουνὸ δὲ σμίγει» περιέχει α) προδιοίκησιν, ἤτοι πόθεν ἐλήφθη ἡ ὕλη, β) βαπτιστικὰ ὀνόματα, γ) ἐπώνυμα, δ) ἐπώνυμα ἀνθρώπων πρὸ τοῦ ἀγῶνος, ε) τοπωνυμίας, ϛ) ᾄσματα. Ὁ συλλογεὺς φαίνεται ἀνὴρ φιλόπονος καὶ ἐντριβὴς περὶ τὴν χρῆσιν ἰδιωτικῶν καὶ ἐκκλησιαστικῶν ἐγγράφων τῶν χρόνων τῆς Τουρκοκρατία ἐντεῦθεν ἐκ 500 καὶ ἐπέκεινα παλαιοτέρων ἐγγράφων συνήγαγε ἐπώνυμα καὶ κατήρτισεν ἀληθῶς ἐξαισίαν αὐτῶν συλλογήν· πρόσθ

ὅτι πλειστάκις παραπέμπει εἰς βιβλία, ἐν οἷς ἀπαντῶσι τὰ βαπτιστικὰ ὀνόματα ταῦτα ἐξ ἄλλων χωρῶν τῆς Ἑλλάδος εἰλημμένα, ἐντεῦθεν προκύπτει συγκριτική τις τούτων ἐξέτασις. Τῶν ᾀσμάτων τὰ πλεῖστα εἶναι παραλλαγαὶ γνωστῶν ἤδη ἀπὸ πολλοῦ, ἀλλ' ὁ συλλογεὺς κατέστησεν αὐτὰ πολύτιμα διὰ τῶν ἱστορικῶν ὑπομνημάτων μεθ' ὧν συνώδευσεν αὐτά. Τὰ μόνα ἐλαττώματα τῆς συλλογῆς ταύτης εἶναι ἀνορθογραφίαι τινὲς καὶ μάλιστα τὸ δυσανάγνωστον, ὅπερ ἀτυχῶς ἔχει κοινὸν μετά τινων ἄλλων. Εἶναι δὲ εὔκολον νὰ νοήσῃ ἕκαστος ἡλίκον κακὸν εἶναι τοῦτο προκειμένου περὶ τοιούτων κειμένων, ἐν οἷς ἀκριβῶς αἱ παραλλαγαὶ τῶν φθόγγων δυνατὸν πολλάκις νὰ εἶναι σφόδρα διδακτικαί. Ἀλλὰ τὰ μικρὰ ταῦτα ἐξαφανίζονται παραβαλλόμενα πρὸς τὰς ἀρετὰς τῆς πραγματείας, διὸ ἡ ἐπιτροπεία προτείνει ἵνα καὶ αὕτη τύχῃ βραβείου.

17) Διαγώνισμα τὸ ὀνομαζόμενον Λεντεκάδας Φιλολογικὰ καὶ φέρον τὸ ῥητὸν «τὸ ὄνομά ἐστι διδασκαλικὸν καὶ διακριτικὸν τῆς οὐσίας» ἐξετάζει εὐρύτατα τὸ θέμα αὐτοῦ, ὅπως αὐτὸς ὁ συγγραφεὺς ἐδήλωσεν ἐν ἀρχῇ, «Ἐν τῇ παρούσῃ ἐργασίᾳ, λέγει, πᾶσαν κατεβάλομεν προσπάθειαν, ὅπως διὰ τῆς σαφοῦς τῶν πραγμάτων περιγραφῆς παράσχωμεν εἰκόνα ἐναργῆ τοῦ βίου τῶν Λεντεκαδιτῶν. Διότι τοῦτο νομίζομεν φιλολογίαν ἔθνους ἢ πόλεως ἢ χωρίου, οὐ μόνον τὴν γλῶσσαν τούτων, ἀλλὰ καὶ τὰ ἤθη, τὰ ἔργα, τὰς ἀσχολίας, τὰς πολιτικὰς καὶ κοινωνικὰς σχέσεις, τὸν βίον καθόλου . . . διὸ γράφοντες γεωργικά, ποιμενικά, μύλον, ἐπαγγέλματα, περιβολάς, ταλασιουργίαν, ζῷα, φυτά, καρπούς, μαγειρικά, αἰνίγματα, παροιμίας, γραμματικὴν καὶ διάφορα ἄλλα εἰς τὸν βίον τῶν Λεντεκαδιτῶν ἀναφερόμενα ἐτιτλοφορήσαμεν τὸ ἔργον διὰ τοῦ «Φιλολογικὰ Λεντεκάδας».

Καὶ ὄντως ἕπεται λεξιλόγιον κατ' ἀλφάβητον εἰδικόν, καὶ περιγραφὴ τῶν μνημονευομένων πραγμάτων ἀκριβεστάτη μετὰ πολλῶν σχεδιαγραφημάτων.

Οὕτως ἐξετάζονται γεωργικά, ποιμενικά, μύλος, συστατικὰ οἰκίας, ...κά, ταλασιουργία, περιβολαί, ὀνόματα ἀνθρώπων, ὀνόματα ... καὶ ἄλλων τόπων, φυτά, καρποί, ζῷα, αἰνίγματα, παροι... τούτοις ἕπεται γραμματικὴ ἐκτενὴς καὶ ἱκανῶς ἐπιστημονική. ...ον ἐμφαίνει ἄνδρα ἐπιστήμονα, διὸ καὶ ἄξια ἰδίας σημειώσεως

ἡ σαφὴς κατάταξις καὶ ἡ ἀκριβὴς ἑρμηνεία τοῦ πλουσίου ὑλικοῦ. Μόνον περὶ δύο τινὰ φαίνεται σφαλείς, ἤτοι πρῶτον δὲν ἐπεμελήθη νὰ ἀναγράφῃ οὐδ' ὁσάκις ἀναμφισβήτητον, τὸ ἐπιστημονικὸν ὄνομα τῶν φυτῶν, ὅσα ἀναφέρει, καὶ δεύτερον ὅτι περὶ τὰς ἐτυμολογίας ἔστιν ὅτε ἐλέγχεται τολμηρός, λ. χ. παράγει τὸ ἀρυλόγος ἀντὶ ἀραιολόγος (=κόσκινον) ἐκ τοῦ ἀρύω+λόγος, ὃ ἀδύνατον· ἡ ὀρθὴ παραγωγὴ εἶναι ἀραιο-λόγος ἀρυλόγος, ἐπειδὴ ἐλέχθη καὶ ἀρὺς κατὰ τὸ ἐναντίον δασὺς ἀντὶ ἀραιός· τὸ χαράρι ἐκ τοῦ ἀχυράριον, τὸ δεργάτης ἐκ τοῦ δέρκεσθαι, τὸ Βλαχικὸν καλμπάτσα ἐκ τοῦ καλπάζουσα, τὸ Σλαυ. κόσσα ἐκ τοῦ κόπτω, τὸ 'Αλβαν. καὶ Βλαχ. μιλιόρα ἐκ τοῦ μῆλον κττ.. Ταῦτα φαίνονται τοσοῦτο μᾶλλον παράδοξα ὅσον ὀλιγώτερον ὤφειλε νὰ περιπέσῃ εἰς ταῦτα ὁ πεπαιδευμένος συγγραφεύς. 'Αλλὰ τὰ μικρὰ ταῦτα δὲν δύνανται νὰ νομισθῶσιν ἀσύγγνωστα πρὸς τὰς προφανεῖς καὶ μεγάλας ἀρετὰς τοῦ ἔργου, διὸ καὶ κρίνεται ἄξιον βραβείου.

18) Διαγώνισμα τὸ ἐπιγραφόμενον 'Ανέκδοτον γλωσσικὸν ὑλικὸν ἐκ Θεσπρωτίας καὶ φέρον τὸ ῥητὸν «εἰ γάρ κεν καὶ σμικρὸν ἐπὶ σμικρῷ καταθεῖο, καὶ θαμὰ τοῦτ' ἔρδοις. τάχα κεν μέγα καὶ τὸ γένοιτο» περιέχει α) ὀνοματολογίαν, ἤτοι ὀνόματα, τοπωνυμίας, ἐπώνυμα καὶ προσηγορικὰ ἐκ Πάργας, Μαργαριτίου, Παραμυθίας, Φιλιατῶν, Δελβίνου καὶ λοιπῶν χωρῶν. Ὁ πλοῦτος τοῦ ὀνοματολογίου τούτου εἶναι μέγας, περιλαμβάνει ὀνόματα κυνῶν, προβάτων, αἰγῶν, βοῶν, ἀγρίων ζώων, πτηνῶν, φυτῶν, καρπῶν, οἰκιακῶν σκευῶν, ὑφαντικῆς, ταλασιουργίας κλπ., μέτρων καὶ σταθμῶν, ἀγγείων καὶ δοχείων, ἔπειτα λέξεις τῶν χαλκέων, τῶν ὑποδηματοποιῶν, γλώσσας συνθηματικὰς τῶν γανωτῶν, τῶν ἀρτοπωλῶν. Ἔπειτα β) Μνημεῖα γραπτὰ τῆς δημώδους γλώσσης, ἤτοι ἔγγραφα τῆς Μονῆς Ῥαγίου ἀπὸ τοῦ ιζ' αἰῶνος κέξ. χρονολογούμενα, ἐν οἷς καὶ τοῦ διαβοήτου 'Αλῆ Πασᾶ τοῦ ἐκ Τεπελενίου, κώδικα τῆς ἐπαρχίας Παραμυθίας, λόγον τοῦ Ἁγίου Κοσμᾶ· γ) λαϊκὸν πνεῦμα, ἤτοι καθαρογλωσσήματα, αἰνίγματα, παίγνια καὶ λογοπαίγνια, λαϊκὰ προβλήματα, γνωμικά, παροιμίας, φ[illegible]σεις, ὕβρεις κοινάς, ὅρκους, κατάρας, εὐχάς· δ) Δημώδη ᾄσμ[illegible] 159 διαιρούμενα εἰς παιδικά, θρησκευτικά, σατιρικὰ καὶ ἀστ[illegible], ἐρωτικά, γαμήλια, μοιρολόγια, διάφορα. ε) Λιανοτράγουδα 4[illegible]

ϛ) Παραμύθια διαιρούμενα εἰς ἀστεῖα, εἰς διδακτικά, διηγηματικά· ζ) λαογραφικὰ διάφορα· η) Λεξιλόγιον, καὶ τέλος πίνακα ἀναλυτικὸν τῶν περιεχομένων. Ὁ συγγραφεὺς λέγει ἡμῖν ἐν ἀρχῇ ὅτι ἐπὶ τέσσαρα ὅλα ἔτη συνέλεγε τὸ ὑλικὸν αὐτοῦ καὶ ἡμεῖς πιστεύομεν προθύμως αὐτῷ· βεβαίως μόνον διὰ μακρᾶς μελέτης καὶ πρὸ πάντων δι' ἀγάπης εἰλικρινοῦς πρὸς τὸν βίον τοῦ ἡμετέρου ἔθνους ἠδυνήθη ὁ συγγραφεὺς νὰ συναγάγῃ τὸ τεράστιον αὐτοῦ ὑλικόν, ἐξ οὗ ἐπλήρωσε περὶ τὰς 400 σελίδας μεγάλου φύλλου καὶ νὰ ταξινομήσῃ αὐτὸ καθ' ὃν εἴδομεν τρόπον. Μόνον τὸ κατεσπευσμένον καὶ δὴ δυσανάγνωστον τῆς γραφῆς προσπίπτει δυσαρέστως ἐν τῇ ἀξιολογωτάτῃ πραγματείᾳ ταύτῃ. Ἀλλ' οὐχ ἧττον διὰ τὸν πλοῦτον καὶ τὴν τάξιν καὶ ἀκρίβειαν τοῦ ἔργου αὐτοῦ κρίνεται ὁ συγγραφεὺς ἄξιος βραβείου.

19) Διαγώνισμα τὰ Μανιάτικα Μοιρολόγια, συλλογὴ ἐκτενής, ἐκ σελίδων φύλλου 150 καὶ μοιρολογίων 179. Ὁ συλλογεὺς λέγει ἐν τῇ εἰσαγωγῇ αὐτοῦ ὅτι κατήρτισεν αὐτὴν διὰ πολυετῶν καὶ πολυμόχθων ἀγώνων ἀνὰ τοὺς δήμους τῆς τραχείας Μάνης· ἀλλὰ καὶ ἂν μὴ ῥητῶς ἔλεγε τοῦτο, θὰ κατενόει αὐτὸ ἕκαστος ἐκ τοῦ ἐκτάκτου πλούτου τῶν μοιρολογίων, ἐκ τῶν γλωσσικῶν σημειώσεων, δι' ὧν ἐφρόντισε νὰ διασαφῇ αὐτὰ πολλάκις, καὶ πρὸ πάντων ἐκ τοῦ χαρακτῆρος τοῦ εἴδους τούτου τῆς ποιήσεως, σπανίως ἐπ' εὐκαιρίας ἑκάστοτε, ὡς εἰκός, λεγομένης καὶ ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ αὐτοσχεδιαζομένης· ἐπιβάλλεται ἄρα ὑπὸ τῆς φύσεως τοῦ πράγματος, ἵνα ὁ μέλλων νὰ συλλέξῃ αὐτά, φροντίζῃ νὰ παρευρίσκηται ὅπου ταῦτα λέγονται καὶ ἁρπάζῃ αὐτὰ ἅμα ᾀδόμενα. Ἔνια φαίνονται μᾶλλον διηγηματικὸν ἢ μοιρολογίων συνήθων ἔχοντα χαρακτῆρα. Βεβαίως ὡς ποίησις τῆς ἑκάστοτε στιγμῆς δὲν ἔχουσι τὰ μοιρολόγια ταῦτα συνήθως τὴν ἔξαρσιν τῶν ἀμιμήτων δημοτικῶν ᾀσμάτων τῆς χώρας ἡμῶν, ἀλλ' ὅμως πάντοτε εἶναι ἱστορικὴ πηγὴ καὶ λαογραφικὴ ὕλη πρώτης τάξεως. Εἰς ταῦτα δὲ καὶ εἰς τὸν μέγαν πλοῦτον τῆς συλλογῆς ἀποβλέποντες κρίνομεν καὶ τὴν συλλογὴν ταύτην ἀξίαν βραβείου.

20) Τὰ Γορτυνιακὰ φέρουσι τὸ ῥητὸν Ἡ Ἑλληνικὴ γλῶσσα ὡς γλῶσσα τῶν θεῶν εἶναι ἀθάνατος. Τὰ περιεχόμενα τῆς λογῆς ταύτης ἀνεγράψαμεν ἀνωτέρω. Ὁ συγγραφεὺς τούτου νεται ἀνὴρ οὐ μόνον σπανίαν παρατηρητικὴν ἔχων δύναμιν καὶ μέλειαν, ἀλλὰ καὶ θερμὴν ἀγάπην πρὸς τὴν φύσιν καὶ τὸν φυσικὸν

βίον τοῦ ἡμετέρου λαοῦ. Ἐντεῦθεν ἠδυνήθη νὰ περιγράψῃ ἐξαισίως τῶν παιδίων τὰ ἐπιτηδεύματα, τὰ παιγνίδια, τὸν βίον τὸν ἐν τῷ σχολείῳ, τὰς ἐν αὐτῷ ποινὰς κλπ. Οὐδεμία ἀμφιβολία ὅτι ἂν ἤθελον ἐξευρεθῆ τὰ μέσα εἰς δημοσίευσιν αὐτῶν, θὰ ἀπετελεῖτο ἀνάγνωσμα τερπνὸν καὶ ἅμα μεγάλην ἔχον ἱστορικὴν σημασίαν, ἐπειδὴ καὶ τῶν περιγραφομένων παιδιῶν πολλαὶ καὶ αἱ μνημονευόμεναι διδακτικαὶ μέθοδοι καὶ σχολειακαὶ ποιναὶ θείᾳ χάριτι ἐξέλιπον σήμερον. Ἐν τῷ λεξιλογίῳ συνήγαγεν 7,000 περίπου λέξεις οὐ περιεχομένας ἐν τῷ λεξικῷ τοῦ Βυζαντίου οὐδ' ἐν τῇ συλλογῇ Παππαζαφειροπούλλου· πολλαὶ τούτων εἶναι τῆς καθαρευούσης, ἀλλ' ὁ συγγραφεὺς δὲν θέλει τὴν διάκρισιν τούτων, ἀλλ' ἁπλῶς τὴν διάκρισιν εἰς γραφομένην καὶ εἰς λαλουμένην, αἱ δὲ λέξεις αὗται, καίτοι ἀνῆκον ἄλλοτε μόνῃ τῇ γραφομένῃ, νῦν λαλοῦνται ὑπὸ τοῦ λαοῦ ἐν Γορτυνίᾳ. Οὕτω δὲ τὸ λεξιλόγιον τοῦτο εἶναι ἀληθὴς εἰκὼν τοῦ ἐν τῇ ἡμετέρᾳ κοινωνίᾳ λαλουμένου λόγου, ἤτοι τοῦ ἀναμείκτου ἐξ ἀρχαίου καὶ νέου ἐκ παραλλήλου, οἷον λωποδύτης καὶ λουφάζω, λοχαγὸς καὶ λόχη, λύτρα καὶ λυσσάρικο, νοσοκόμος καὶ μπαίνω, νομικὸς καὶ νίβω κλπ. Ἀποδείκνυται δὲ πασιδήλως ἐκ τούτου πόσον ἁμαρτάνουσιν οἱ διδάσκοντες ἡμᾶς ν' ἀποβάλωμεν τὴν ἀνάμεικτον ἤδη ἐξ ἀρχαίων καὶ νέων καταστᾶσαν ἐθνικὴν ἡμῶν γλῶσσαν καὶ νὰ γράφωμεν μόνον τὰ δημώδη καὶ τὰ ὑπαχθέντα ὑπὸ τὸν δημώδη τύπον καὶ ὑπὸ τὴν δημώδη φωνητικήν.

Ἀτυχῶς τὸ πλούσιον τοῦτο λεξιλόγιον καταρτισθὲν ἐν μεγάλῃ σπουδῇ ἔχει τινὰς ἀτελείας, οὕτω λ. χ. αἱ λέξεις πολλάκις δὲν ἑρμηνεύονται. Ἐν ταύταις ἀναγράφει καὶ ξένας λέξεις, εἰ καί, ὡς ἐν τῷ προλόγῳ εἶπεν, ἀπέκλεισεν αὐτάς, ἀλλὰ πρβλ. ἀντζιαμῆς, ἀντερί, ἀραμπᾶς, ἀραρούτι, ἀρμακλίκι, ἀσίκης, ἀτσάλι, ἀψέντι, νισάφι . . .

Ἀλλὰ τὸ μάλιστα θαυμάσιον ἐν τῇ συλλογῇ ταύτῃ εἶναι τὸ μέγα πλῆθος τῶν μεταφορικῶν καὶ παροιμιωδῶν λαϊκῶν ἐκφράσεων· αὗται πληροῦσι σελίδας ὅλας φύλλου 108. Ἀναντιλέκτως ἡ συλλογὴ τούτων προϋποτίθησιν πολλῶν ἐτῶν ἐργασίαν καὶ θὰ ἀπήρτιζε θησαυρὸν τῆς γλώσσης ἡμῶν ἡ δημοσίευσις αὐτῆς. Εἰ καὶ ῥητέον ὅτι ἡ σπουδὴ μεθ' ἧς καὶ αἱ φράσεις αὗται ἐκ τῶν πολυπληθῶν σημειώσεων με-

γράφησαν, ἐγένετο αἰτία νὰ ὑπεισέλθωσι καί τινα ἀλλότρια, οἷον τὸν ἔφαγεν ἡ ξενιτειά· βουτημένος 'ς τὰ χρέη· ἀγκαλὰ καὶ = ἄλλως τε καί· τὴν ἐχάλασε (= τὴν διέφθειρε)· ἅμα δὲν εἶναι νοικοκυρὰ 'ς τὸ σπίτι· δὲν τὸν πρόφτασα (ζῶντα)· πῶς βλέπεις τὰ πράγματα; πῶς τὰ πορεύεις; ἔχει τὸ εἶναί του· τὸ κάνει ἐπὶ τούτου· ἔμεινε ξερός· ὅ,τι θέλει ὁ Θεός, θὰ γίνῃ· ἔχω κρυάδες = αἰσθάνομαι ῥῖγος· κάτσε κάτω· μὲ τὸν καιρὸ κττ. Ἰδίας δὲ μνείας ἀξία εἶναι ἡ συλλογὴ τῶν λέξεων ὅσαι δηλοῦσι πράγματα τῆς πρώτης ἀνάγκης. Διὰ τούτων θέλει ὁ συλλογεὺς νὰ δείξῃ ὡς καὶ ὑπ' ἄλλων παρετηρήθη, ὅτι ἡ γλῶσσα ἡμῶν παρεδίδοτο κατὰ πάντας τοὺς αἰῶνας ἐκ γενεᾶς εἰς γενεάν, ὅτι ἄρα οὐδέποτε ἡ Ἑλλὰς ἐξηλβανίσθη ἢ ἐξεσλαυίσθη, διότι ἄλλως αἱ λέξεις τῆς πρώτης ἀνάγκης θὰ ἦσαν ξενικαί. Καὶ λοιπὸν ἀναγράφει ὀνόματα ζῴων θηλαστικῶν, πτηνῶν, ἰχθύων, ἑρπετῶν, ἐντόμων, μαλακίων, τῶν μελῶν τοῦ ἀνθρώπου, τῶν τροφῶν αὐτοῦ, τῶν ἐπαγγελμάτων, τῆς ἰδιοκτησίας, τῶν μερῶν οἰκίας κλπ. Διὰ τὰς ἀρετὰς ταύτας καὶ τὸ ἔργον τοῦτο κρίνεται ἄξιον βραβείου.

21) Διαγώνισμα τὸ ἐπιγραφόμενον Πραγματεία περὶ τοῦ Αἰτωλικοῦ ἰδιώματος καὶ φέρον τὸ ῥητὸν «τὰ . . . σώματα τοῖς συμμέτροις πόνοις, ἡ δὲ ψυχὴ τοῖς σπουδαίοις λόγοις αὔξεσθαι πέφυκεν». Τὸ πλούσιον περιεχόμενον αὐτοῦ εἴδομεν ἀνωτέρω· ἀξία ἰδίας μνείας εἶναι τοῦ συγγραφέως ἡ εἰλικρινὴς προσπάθεια νὰ παραστήσῃ τοὺς ἐκφωνουμένους φθόγγους ὅσον ἔνεστι πιστῶς καὶ ἀκριβῶς, καὶ ἡ ἔκτακτος αὐτοῦ ἐπιμέλεια καὶ ἡ ἀγάπη πρὸς πάντα τὰ προϊόντα τοῦ Ἑλληνικοῦ πνεύματος, δι' ὧν καὶ μόνων ἠδυνήθη νὰ καταρτίσῃ τοσοῦτο πλούσιον καὶ δόκιμον ἀληθῶς πόνημα, ἐφ' ᾧ καὶ ἀξιοῦται βραβείου.

22) Διαγώνισμα τὰ Λεσβιακά, ἄνευ ῥητοῦ, εἰς τόμους δεδεμένους ἕξ, περιέχοντος Γραμματικὴν τῆς ἐν Λέσβῳ λαλουμένης, Γλωσσάριον, παράρτημα τοῦ Γλωσσαρίου, Συλλογὴν δημοτικῶν ᾀσμάτων, παραμυθίων κλπ. κλπ. Πλὴν τοῦ μεγάλου πλούτου ἔχει ἡ συλλογὴ η καὶ τὴν ἀρετὴν ὅτι ὁ συγγραφεὺς φροντίζει νὰ παριστᾷ τοὺς ωνουμένους φθόγγους ἀρκούντως καλῶς. Καὶ ἀδιάπτωτον μὲν τὸ λόγιον δὲν εἶναι οὐδ' ἦτο ἴσως δυνατὸν διὰ τὴν μεγάλην ἀλλοίωσιν ὑπέστησαν οἱ φθόγγοι ἐν τῇ διαλέκτῳ ταύτῃ· ἄλλως τε καὶ ἀφοῦ

ὁ συγγραφεὺς δὲν φαίνεται ἔχων πολλὴν ἐμπειρίαν περὶ τὴν ἀνίχνευσιν τῶν σκοτεινοτέρων, διὸ καὶ ἡ γραμματικὴ αὐτοῦ μᾶλλον περιγραφικὴ ἢ ἑρμηνευτικὴ τῶν φαινομένων εἶναι.

Ἐν τοῖς καταγραφομένοις ᾄσμασιν ἀπαντῶσι καί τινα γνωστῶν λογίων ποιητῶν, ἅτινα κατέστησαν δημώδη, ἀλλὰ τὰ πολλὰ εἶναι ἀκραιφνῶς ἐγχώρια καὶ ἄγνωστα τέως, ἄλλα δὲ εἶναι μὲν καὶ ἄλλοθεν γνωστά, ἀλλὰ παρέχουσι τοσαύτας γλωσσικὰς καὶ μετρικὰς παραλλαγάς, ὥστε ἀποβαίνουσι κάλλιστα γλωσσικὰ μνημεῖα. Πλουσία καὶ μετὰ πολλῆς ἐπιμελείας κατηρτισμένη εἶναι καὶ ἡ συλλογὴ τῶν παραμυθίων. Διὰ τὸν ἔκτακτον ἄρα πλοῦτον τῆς συλλογῆς ταύτης καὶ τὴν προσοχὴν μεθ' ἧς κατεγράφησαν τὰ παραμύθια κρίνεται καὶ τὸ ἔργον τοῦτο ἄξιον βραβείου.

23) Διαγώνισμα τὸ φέρον ἐπιγραφὴν «Συλλογὴ γλωσσικοῦ ὑλικοῦ ἐκ Λευκάδος» καὶ ῥητὸν τὸ αὐτὸ τοῖς Θεσπρωτικοῖς, ἤτοι «εἰ γάρ κεν σμικρὸν ἐπὶ σμικρῷ καταθεῖο, καὶ θαμὰ τοῦτ' ἔρδοις, τάχα κεν μέγα καὶ τὸ γένοιτο», περιέχει α') Συλλογὴν λέξεων ἀνεκδότων τοῦ Λευκαδίου ἰδιώματος, β') συλλογὴν λέξεων ἀναφερομένων εἰς τὴν γεωργίαν καὶ κτηνοτροφίαν, γ') συλλογὴν λέξεων ἀναφερομένων εἰς τὴν ἱστουργίαν, δ') ἄλλην εἰς τὴν ἁλιείαν, ε') ἄλλην εἰς τοὺς ἀνεμομύλους κλπ. ϛ') συλλογὴν ὀνομάτων τοποθεσιῶν τῆς Λευκάδος, ζ') συλλογὴν παροιμιῶν, η') συλλογὴν λέξεων ἀναφερομένων εἰς τὰ φυτά, θ') συλλογὴν μοιρολογίων, ι') ἄλλην ᾀσμάτων.

Ὁ συγγραφεὺς ἀποδείκνυται ἀνὴρ λόγιος καὶ ξένων γλωσσῶν ἔμπειρος, ἐντεῦθεν σπανιώτατα περιπίπτει εἰς πλημμελεῖς ἐτυμολογίας, ἀλλ' ἑκάστοτε δηλοῖ τὴν ξενικὴν καταγωγὴν τῆς ἀναγραφομένης λέξεως. Εἰργάσθη δὲ λίαν ἐπιμελῶς καὶ ἐπιτυχῶς ἄλλως τε καὶ εὑρὼν ἔδαφος σχεδὸν παρθένον καὶ πλούσιον· διότι ἐν τῇ διαλέκτῳ ταύτῃ συνηθίζονται λέξεις ἀρχαιόταται, οἷον ὄρκυνας = ὄρκυνος εἶδος θύννου, πιννοτήρας = μικρὸς πάγουρος· φύλαξ τῆς πίννης, ἁλιεύω, ἁρπάγη κττ.· τὰ μοιρολόγια καὶ τὰ ᾄσματα καὶ καθ' ἑαυτὰ λόγου ἄξια ὡς λαογραφικὰ μνημεῖα πρώτης τάξεως, καὶ συνῳδὰ πρὸς τὴν ἀπαγγελίαν γεγραμμένα ἀποβαίνουσι χρήσιμα καὶ εἰς τὴν μελέτην τῆς γλώσσης· τὰ δὲ ὀνόματα τῶν φυτῶν ἔχουσι καὶ τὴν ἀρετὴν ὅτι παρ' αὐτῷ ὡς τὸ πολὺ γράφεται καὶ τὸ ἐπιστημονικὸν αὐτῶν ὄνομα. Διὰ πάντα ταῦτα καὶ τὸ πόνημα τοῦτο κρίνεται ἄξιον βραβείου.

Τοιοῦτος ὑπῆρξε, Κύριοι, ὁ θερισμὸς ἡμῶν κατὰ τὸ πρῶτον ἔτος τῆς δράσεως ἡμῶν. Φρονοῦμεν ὅτι δυνάμεθα νὰ χαίρωμεν ἐπὶ τῇ δαψιλείᾳ καὶ τῇ καθόλου ἐπιτυχίᾳ τῶν ἐπιτευγμάτων. Εὐχαριστοῦντες δ' ὁλοψύχως ἐπὶ τούτῳ τοῖς φιλοτίμοις συνεργάταις, ἀπονέμομεν ἑκατέρῳ τῶν συγγραφέων τῶν Θεσπρωτικῶν καὶ τῆς διαλέκτου τῆς Οἰνόης τὸ ἥμισυ τοῦ ἐκ πεντακοσίων δραχμῶν βραβείου, ὅπερ οἱ φιλοπάτριδες καὶ φιλόμουσοι σύμβουλοι τοῦ Συλλόγου πρὸς διάδοσιν τῶν Ἑλληνικῶν γραμμάτων εὐηρεστήθησαν νὰ ὁρίσωσι πρὸς βράβευσιν ἔργων ἐκ τῆς ἀλυτρώτου Ἑλλάδος· τῷ δὲ συντάκτῃ τοῦ περὶ Καστορίας πονήματος ἀπονέμομεν γέρας ἐκ δραχμῶν 300, ὅπερ εὐγενὴς καὶ Ἑλληνικωτάτη δέσποινα, ἡ κόμισσα Λουΐζα Ῥιανκοὺρ παρέσχεν ἡμῖν, ὅπως δι' αὐτῶν βραβευθῇ ἔργον ἐκ Μακεδονίας. Τὸ δὲ πρῶτον ἐξ 800 δρ. γέρας τῆς ἡμετέρας Ἑταιρείας διαιροῦντες εἰς δύο ἀπονέμομεν ἐξ ἡμισείας τῷ συντάκτῃ τῶν Λεσβιακῶν καὶ τὸ τῶν Λευκαδίων· τὸ δὲ δεύτερον ἐκ 500 δρ. βραβεῖον διαιροῦντες εἰς τρία ἀπονέμομεν τῷ μὲν συγγραφεῖ τῶν Γορτυνιακῶν 200 δρ., τῷ δὲ τῶν Αἰτωλικῶν καὶ τῷ τῆς Λευκκάδας ἀνὰ δρ. 150. Τὸ δὲ τρίτον βραβεῖον τὸ ἐκ τριακοσίων δραχμῶν διαιροῦντες ὁμοίως ἀπονέμομεν ἐξ ἡμισείας τῷ συγγραφεῖ τῶν Φιγαλεικῶν καὶ τῷ συλλέξαντι τὰ Μανιάτικα Μοιρολόγια.

Ν. Γ. ΠΟΛΙΤΗΣ
Κ. ΖΗΣΙΟΥ
ΚΛΩΝ ΣΤΕΦΑΝΟΣ
Γ. Ν. ΧΑΤΖΙΔΑΚΙΣ εἰσηγητής

ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΣΥΝΘΗΚΩΝ ΠΡΟΣΔΙΟΡΙΣΜΟΥ ΤΩΝ ΦΑΣΜΑΤΩΝ (*)

Πρόλογος

Ἡ ποικιλία τῶν χαρακτήρων τῶν ἠλεκτρικῶν σπινθήρων καὶ ἡ ἐξάρτησις αὐτῶν, μετὰ μεγάλης εὐαισθησίας, ἐκ πλείστων αἰτίων καθιστῶσι τὰς ἐρεύνας ἐπὶ τοῦ πολυπλοκωτάτου τούτου φαινομένου λίαν δυσχερεῖς. Τὸ φαινόμενον τοῦτο παραμένει πάντοτε σκοτεινόν, ἂν καὶ ἐπὶ δύο περίπου αἰῶνας πολυπληθεῖς ἐγένοντο ἔρευναι ἐπ' αὐτοῦ. Ἡ σπουδαιότης ὅμως τοῦ ζητήματος τῶν ἠλεκτρικῶν σπινθήρων καὶ ἐν γένει τῶν ἠλεκτρικῶν ἐκκενώσεων διὰ μέσου τῶν ἀερίων εἶναι μεγίστη, διὸ καὶ ἐσχάτως οἱ πλεῖστοι τῶν φυσικῶν ἀσχολοῦνται περὶ τὰ φαινόμενα ταῦτα. Νέαι θεωρίαι ἐγεννήθησαν, ἐπιβάλλουσαι τὴν μεταβολὴν ἄλλων σπουδαίων θεωριῶν. Αἱ θεωρίαι, αἱ στηριζόμεναι ἐπὶ τῆς παραδοχῆς τῶν ἰόντων, προσβάλλουσι νικηφόρως τὴν θαυμασίαν κινητικὴν θεωρίαν τῶν ἀερίων. Ἡ θέλγουσα ἁπλότης τῆς ὑποθέσεως τῶν μορίων ἀπόλλυται πρὸ τῆς ὑπάρξεως τῶν ἰόντων. Τὸ πολύπλοκον ἐκέρδισεν ἔδαφος.

Ἡ ὕπαρξις τῶν ἰόντων θεωρεῖται σχεδὸν ἀναμφισβήτητος, καὶ ἐπιβάλλεται ὡς βάσις εἰς γενικὴν θεωρίαν τῶν ἠλεκτρικῶν καὶ ὀπτικῶν φαινομένων. Ἐπειδὴ αἱ ἀκτινοβολαὶ ἐξηγοῦνται, κατὰ τὴν ἐλαστικὴν θεωρίαν ἢ κατὰ τὴν ἠλεκτρομαγνητικὴν θεωρίαν τοῦ φωτός, διὰ παλμικῆς κινήσεως, εἶναι φυσικὸν νὰ δεχθῶμεν, ὅτι οἱ παλμοὶ οὗτοι προκαλοῦνται ὑπὸ κινήσεων ἀναλόγων ἑκάστου ἀτόμου ἢ μορίου, ἐξ ὧν σύγκειται τὸ ἀκτινοβόλον σῶμα. Ποία ὅμως εἶναι ἡ φύσις τῶν μορίων τούτων; Ἐκτὸς τῶν σπουδαιοτάτων ἐρευνῶν ἐπὶ τῶν ἠλεκτρικῶν ἐκκενώσεων διὰ μέσου τῶν ἀερίων καὶ ἐπὶ τῆς ἠλεκτρολύσεως, αὐτὴ ἡ ἠλεκτρομαγνητικὴ θεωρία τοῦ φωτὸς ἄγει ἀπ' εὐθείας εἰς τοῦτο. Πράγματι, κατὰ τὴν εἰρημένην θεωρίαν, τὰ ἄτομα ἢ μόρια ταῦτα, ὀφείλουσι διὰ τῆς κινήσεώς των νὰ διεγείρωσιν ἐν -δίον ἠλεκτρομαγνητικόν, συγκείμενον ἀφ' ἑνὸς ἐξ ἑνὸς ἠλεκτροστατι ῦ

(*) Ἀπόσπασμα ἐργασιῶν δημοσιευομένων προσεχῶς Γαλλιστί.

πεδίου καὶ ἀφ' ἑτέρου ἐξ ἑνὸς πεδίου ἠλεκτρομαγνητικοῦ μεταβλητοῦ. Τὰ μόρια ταῦτα ὀφείλουσι δηλαδὴ νὰ ἔχωσι τὰς ἰδιότητας διεγέρτου.

Ὁ Hertz, ὑπολογίζων τὸ πεδίον τοῦ διεγέρτου του, ἐπὶ τὸ ἁπλούστερον ὑποθέτει τὸ μῆκος αὐτοῦ ἀπειροστόν, δηλαδὴ ὡς ἐὰν τὸ παλμικὸν φαινόμενον, ὅπερ συμβαίνει ἐπὶ τοῦ διεγέρτου, ἀνήγετο εἰς τὴν μεταφορὰν μάζης ἠλεκτρισμοῦ ἀπὸ τοῦ ἑνὸς ἄκρου τοῦ διεγέρτου εἰς τὸ ἕτερον. Ἕνεκα δὲ τοῦ μήκους τοῦ διεγέρτου, τοῦτο ἰσοδυναμεῖ πρὸς παλμοὺς πλάτους ἐλαχίστου. Ἓν ἰὸν παλλόμενον δὲν εἶναι ἢ ἁπλοῦς διεγέρτης.

Ὁλόκληρος ἐπανάστασις νῦν ἐγείρεται εἰς τὰς μέχρι τοῦδε θεωρίας ἐκ τῆς παραδοχῆς τῶν ἰόντων. Οὕτω ἐν τῇ κινητικῇ θεωρίᾳ τῶν ἀερίων, ἥτις ὑποθέτει τὰ ἄτομα στερεά, ὁμογενῆ καὶ ὑπὸ μορφὴν σημείων, ἡ ἁπλότης αὕτη ἐγκαταλείπεται. Αὐτὸς ὁ Boltzmann ζητεῖ νέαν ἐξέλιξιν τῆς κινητικῆς θεωρίας τῶν ἀερίων ἐπὶ τῇ βάσει τῶν ἰόντων.

Ἐνταῦθα παρέχομεν μικρὸν μόνον δεῖγμα τῆς σπουδαιότητος τοῦ ζητήματος τῶν ἠλεκτρικῶν ἐκκενώσεων διὰ μέσου τῶν ἀερίων, ὅπερ ἀπετελεῖ ἓν τῶν ὑψηλοτέρων θεμάτων τῆς Φυσικῆς.

Μεταξὺ τῶν ἐσχάτως δημοσιευθεισῶν ἐργασιῶν ἐπὶ τῶν ἠλεκτρικῶν σπινθήρων εἶναι καὶ αἱ τῶν Schuster, Hemsalech, Schenck, Grammont καὶ ἄλλων. Πᾶσαι αἱ ἐργασίαι αὗται ἐγένοντο κυρίως τῇ βοηθείᾳ τῆς φασματικῆς ἀναλύσεως.

Εἰς τὰς ἐρεύνας ὅμως ταύτας πολλὰ τὰ ἀντιφάσκοντα ἀπαντῶνται, πολλὰ δὲ τῶν ἀποτελεσμάτων αὐτῶν εἶναι ὅλως ἀόριστα. Ἡ κυριωτέρα αἰτία τούτου εἶναι, ὅτι τὰ φωτεινὰ φαινόμενα τῶν ἠλεκτρικῶν σπινθήρων ἠρευνήθησαν, μὴ ληφθέντων ὑπ' ὄψιν τῶν λοιπῶν χαρακτήρων τῶν ἐκκενώσεων (1). Ἡ μεταβολὴ τῆς αὐτεπαγωγῆς τοῦ κυκλώματος τῆς ἐκκενώσεως δὲν ἔχει ὡς ἀποτέλεσμα μόνον τὴν μεταβολὴν τῆς συστάσεως τοῦ φωτὸς τῶν ἠλεκτρικῶν σπινθήρων, ἀλλ' ἐπιφέρει πλείστας ἄλλας ἀλλοιώσεις, αἵτινες συνδέονται στενώτατα μετὰ τῶν μεταβολῶν τῶν φωτεινῶν φαινομένων. Αἱ ἀλλοιώσεις αὗται τῶν λοιπῶν ...κτήρων τῶν σπινθήρων ἐξηγοῦσι φαινόμενά τινα, παρατηρηθέντα τὰς ἐρεύνας ταύτας.

...Εἰς τὸν ἠλεκτρικὸν σπινθῆρα θὰ περιλάβωμεν ἐκτὸς τῶν φωτεινῶν χαρακτήρων ...ντας τοὺς σχετικοὺς χαρακτῆρας τῆς ἐκκενώσεως

Ἡ ἐξήγησις τῶν φαινομένων τούτων καὶ ἰδίᾳ ἡ μελέτη τῶν συνθηκῶν προσδιορισμοῦ τῶν φασμάτων εἶναι ἐνταῦθα ὁ κύριος σκοπὸς ἡμῶν. Ἐκτὸς τούτου ἐκθέτομεν τοὺς λόγους ἕνεκα τῶν ὁποίων, κατὰ τὰς ἐρεύνας ἡμῶν, πολλὰ τῶν ἀποτελεσμάτων, τῶν δημοσιευθέντων εἰς τὰς ἐργασίας ταύτας, δὲν δύνανται νὰ θεωρηθῶσιν ὡς ἀκριβῆ.

Ἐν ἀρχῇ τοῦ πρώτου μέρους ἀναφέρομεν δι' ὀλίγων τὰς ἐργασίας, τὰς γενομένας ἐπὶ τῆς συστάσεως τοῦ φωτὸς τοῦ ὁλκοῦ (trait de feu) καὶ τῆς αἴγλης (auréole). Κατόπιν παραθέτομεν τοὺς λόγους, δι' οὓς τινα τῶν ἐξαγομένων, τῶν ἐσχάτως δημοσιευθεισῶν ἐργασιῶν ἐπὶ τῶν ἀποτελεσμάτων τῆς μεταβολῆς τῆς αὐτεπαγωγῆς τοῦ κυκλώματος, δὲν θεωροῦμεν ὡς ἀκριβῆ.

Ἐν τῇ ἐκθέσει ἐργασιῶν τινων ἡμῶν ἐπὶ τοῦ φαινομένου τῆς ἀπαλοιφῆς τῶν φασμάτων, ὅπερ πρῶτοι ἡμεῖς διὰ συστηματικῆς ἐργασίας ἐδείξαμεν (1), δίδομεν τὰ πιθανὰ αἴτια αὐτοῦ, καὶ ἐξηγοῦμεν ταυτοχρόνως τὴν κωνικὴν μορφὴν τῶν γραμμῶν τοῦ ὑδραργύρου.

Πρὸς τούτοις ἐκθέτομεν μεταβολάς τινας τοῦ σχήματος τῶν σπινθήρων, αἱ ὁποῖαι ἐξηγοῦσι διαφόρους φασματοσκοπικὰς παρατηρήσεις.

Τέλος παραθέτομεν τὸν πίνακα τῆς παραβολῆς τῶν μέσων ταχυτήτων τῶν γραμμῶν, μετὰ τῶν μεταβολῶν αὐτῶν, τῶν προερχομένων ἐκ τῆς μεταβολῆς τῆς αὐτεπαγωγῆς τοῦ κυκλώματος.

Εἰς τὸ ἑπόμενον μέρος παραβάλλομεν τὰ θερμαντικὰ πρὸς τὰ φωτεινὰ φαινόμενα πρὸς δὲ παραθέτομεν καὶ τὰς μεταβολὰς τῶν φασμάτων, τὰς προερχομένας ἐκ τεχνητῆς μεταβολῆς τῶν θερμαντικῶν φαινομένων. Τὸ φαινόμενον τοῦτο εἶναι ὅλως νέον, συνδέεται δὲ ἀναμφιβόλως μετὰ τοῦ φαινομένου τῆς ἀπαλοιφῆς τῆς ἐπιδράσεως τῶν πυρήνων ὑπὸ τῶν θερμαντικῶν φαινομένων, ὅπερ ἐδημοσιεύσαμεν ἐσχάτως (2). Καὶ τὰ δύο ταῦτα νέα φαινόμενα παρετηρήθησαν τὸ πρῶτον ὑφ' ἡμῶν.

Τὸ δεύτερον μέρος ἀποτελεῖ τὸ κύριον θέμα τῆς παρούσης πραγματείας. Ἐν αὐτῷ ἐξετάζομεν τὰς συνθήκας, αἵτινες δέον νὰ πληρῶνται, ἵνα τὸ φάσμα τῶν σπινθήρων θεωρῆται προσδιωρισμένον.

(1) *B. Eginitis*, Variations du spectre des étincelles, C. R. de l'Acadé[mie] de Sciences de Paris. Avril 1902.

(2) *B. Eginitis*, Sur le rôle de la self-induction dans les décharges [él]ectriques à travers les gaz. S. R. de l'Académie de Siences. Mai 1902.

Μέρος πρῶτον

I. Γενικά

Οἱ ἠλεκτρικοὶ σπινθῆρες, οἱ παραγόμενοι δι' ἐκκενώσεως ἑνὸς πυκνωτοῦ διὰ μέσου τοῦ ἀέρος ὑπὸ ἀτμοσφαιρικὴν πίεσιν, διαιροῦνται εἰς παλμικούς, συνεχεῖς καὶ διαλείποντας.

Διδόντες καταλλήλους τιμὰς ἀφ' ἑνὸς εἰς τὴν χωρητικότητα τοῦ πυκνωτοῦ καὶ ἀφ' ἑτέρου εἰς τὴν ἀντίστασιν καὶ τὴν αὐτεπαγωγὴν τοῦ κυκλώματος τῆς ἐκκενώσεως, δυνάμεθα νὰ παραγάγωμεν τὰ τρία ταῦτα εἴδη τῶν σπινθήρων, ὡς ἔδειξεν ὁ Feddersen (1) διὰ τῶν περιφήμων αὐτοῦ πειραμάτων ἐπὶ τῶν ἠλεκτρικῶν σπινθήρων.

Πρῶτος ὁ W. Thomson (2) ἔδειξε θεωρητικῶς τὴν ὕπαρξιν τῶν παλμικῶν ἐκκενώσεων τῶν πυκνωτῶν. Σχεδὸν ταὐτοχρόνως ὁ Kirchoff (3) ἔδιδε θεωρίαν πολυπλοκωτέραν μέν, ἀλλὰ γενικωτέραν τῆς τοῦ Thomson. Ἡ πρώτη ὅμως ἰδέα τῆς ὑπάρξεως τῶν παλμικῶν ἐκκενώσεων ἐρρίφθη ὑπὸ τοῦ Helmholtz (4).

Εἰς τοὺς οὕτω παραγομένους ἠλεκτρικοὺς σπινθῆρας διακρίνομεν, ἐν γένει, δύο μέρη: τὸν ὁλκὸν καὶ τὴν αἴγλην. Αἱ ἰδιότητες τῶν δύο τούτων μερῶν μεταβάλλονται μετὰ τῶν συνθηκῶν τῆς ἐκκενώσεως.

II. Ὁλκὸς καὶ αἴγλη

Μεταξὺ τῶν δύο τούτων μερῶν τῶν ἠλεκτρικῶν σπινθήρων ὑπάρχουσιν οὐσιώδεις διαφοραί. Ἀπὸ τῶν μέσων περίπου τοῦ παρελθόντος αἰῶνος, πλεῖσται ἔρευναι (Feddersen, Perrot, Lissajous κ. λ. π.) κατέδειξαν ὅτι, ὁ μὲν ὁλκὸς εἶναι σχετικῶς στιγμιαῖος, ἡ δὲ αἴγλη διαρκεῖ ἐπί τινα χρόνον.

Ἐκτὸς τῆς διαφορᾶς ταύτης, σπουδαιοτάτη εἶναι ἡ ὑπὸ τοῦ Fe-

1) Annalen der Physik und Chimie τόμ. CXIII σελ. 437.
2) Phil. Mag. σειρὰ IV τόμ. V σελ. 393.
3) Wiess. Abh.
4) *Helmholtz*, Die Erhaltung der kraft, σελ. 44. 1847.

dderseu τὸ πρῶτον δειχθεῖσα τῇ βοηθείᾳ στρεφομένου κατόπτρου. Κατὰ τὰ πειράματα ταῦτα τοῦ Feddersen (1), ὅταν ἡ γωνιώδης ταχύτης τοῦ κατόπτρου αὐξάνῃ ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον, οἱ σπινθῆρες ἀναπτύσσονται εἰς ταινίας ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον ἐπιμήκεις. Ἡ ἀρχὴ τοῦ ἀναπτύγματος τούτου κατέχεται ὑπὸ τοῦ ὁλκοῦ, ὑπὸ μορφὴν φωτεινῆς γραμμῆς. Τὸ ἐπίλοιπον μέρος τοῦ ἀναπτύγματος ὀφείλεται εἰς τὴν αἴγλην. Ἐὰν ἡ γωνιώδης ταχύτης τοῦ κατόπτρου βαίνῃ αὔξουσα, τὸ τελευταῖον τοῦτο μέρος τοῦ ἀναπτύγματος ἐπιμηκύνεται ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον, καὶ τέλος, ὑπὸ καταλλήλους συνθήκας, ἀναλύεται εἰς ἐναλασσόμενα φωτεινὰ λοφία κωνικά.

Ἐκτὸς τούτου ὁ Feddersen παρετήρησεν ὅτι, ὅταν ἡ τιμὴ τῆς αὐτεπαγωγῆς τοῦ κυκλώματος τῆς ἐκκενώσεως αὐξάνῃ, ἡ ἔντασις τοῦ ὁλκοῦ ἐλαττοῦται. Αἱ φωτογραφίαι τῶν ἠλεκτρικῶν σπινθήρων, αἱ γενόμεναι διά τινας τιμὰς τῆς αὐτεπαγωγῆς, στεροῦνται ἐντελῶς τοῦ ὁλκοῦ. Ἐν τούτοις ὁ Feddersen καὶ ἐν τῇ περιπτώσει ταύτῃ διέκρινε διὰ τοῦ ὀφθαλμοῦ τὸν ὁλκόν, ἀλλὰ λίαν ἀσθενῆ.

Ἐκ τῶν πειραμάτων τούτων τοῦ Feddersen συνάγονται τὰ ἑξῆς συμπεράσματα:

1) Ὁ ὁλκὸς εἶναι τὸ πρῶτον μέρος τῆς ἐκκενώσεως. Οἱ ἠλεκτρικοὶ παλμοὶ ἕπονται τούτου, ἀποτελοῦντες τὸ κύριον συστατικὸν τῆς αἴγλης.

2) Διὰ καταλλήλων τιμῶν τῆς αὐτεπαγωγῆς τοῦ κυκλώματος τῆς ἐκκενώσεως, ὁ ὁλκὸς δύναται νὰ ἐξαλειφθῇ σχεδὸν ἐντελῶς.

Ὀλίγον μετὰ τὰ πειράματα ταῦτα ὁ Seguin ἐδημοσίευεν ἓν σύντομον ὑπόμνημα μεγάλης ἀξίας (2). Ὁ Seguin ἐν τῇ ἐργασίᾳ ταύτῃ ἐζήτησε νὰ εὕρῃ τὴν σύστασιν τοῦ φωτὸς τοῦ ὁλκοῦ καὶ τῆς αἴγλης, τῇ βοηθείᾳ τῆς φασματικῆς ἀναλύσεως.

Τὸ φάσμα τῶν σπινθήρω , τῶν παραγομένων δι᾽ ἐκκενώσεως ἑνὸς πυκνωτοῦ διὰ μέσου τοῦ ἀέρος ὑπὸ ἀτμοσφαιρικὴν πίεσιν, περιέχει ἐν γένει, γραμμὰς τοῦ ἀέρος καὶ τοῦ μετάλλου, ἐξ οὗ οἱ πόλοι σύγκεινται. Κατὰ τὰ πειράματα τοῦ Seguin ἡ ἔντασις τῶν γραμμῶν τοῦ ἀέρος αὐξάνει ἢ ἐλαττοῦται μετὰ τῆς ἀποστάσεως τῶν πόλων, δι

(1) Loc. cit.
(2) Annales de Chimie et de Physique 3e σειρά, τόμ. 69 σελ. 97. 1863.

νανται δὲ νὰ ἐξαλειφθῶσιν ἐντελῶς ὅταν ἡ ἀπόστασις τῶν πόλων καταστῇ ἱκανῶς μικρά. Εἰς τὴν ἀπόστασιν ταύτην μετὰ τῶν γραμμῶν τοῦ ἀέρος ἐξαλείφεται καὶ ὁ ὁλκός.

Ἀλλὰ τὸ σπουδαιότερον τῶν συμπερασμάτων τοῦ Seguin εἶναι, ὅτι τὸ φάσμα τοῦ ἀέρος παράγεται ὑπὸ τοῦ ὁλκοῦ, τὸ δὲ μεταλλικὸν φάσμα ἀνήκει εἰς τὴν αἴγλην.

Ἀποδεικνύεται οὕτω διὰ πρώτην φορὰν ἡ διαφορὰ τῆς συστάσεως τοῦ φωτὸς τῶν δύο μερῶν τοῦ σπινθῆρος.

Ὁ Seguin παρετήρησεν ἐκτὸς τούτων, ὅτι ἐν τῇ περιπτώσει καθ' ἣν ὁ εἷς τῶν πόλων εἶναι ἐκ λευκοχρύσου ὁ δὲ ἕτερος ἐξ ὑδραργύρου, τὸ φάσμα τῶν σπινθήρων περιέχει μόνον τὰς γραμμὰς τοῦ ὑδραργύρου, ὅταν ἡ ἀπόστασις τῶν πόλων λάβῃ κατάλληλον μέγεθος. Ὁ λευκόχρυσος ἐν τῇ περιπτώσει ταύτῃ μένει ἀδρανὴς φασματοσκοπικῶς.

Ὁ συνδυασμὸς τῶν ἐργασιῶν τοῦ Seguin καὶ τοῦ Feddersen, παρέχει σπουδαίας πληροφορίας ἐπὶ τῶν ἠλεκτρικῶν σπινθήρων. Ἀφ' ἑνὸς τὰ πειράματα τοῦ πρώτου δεικνύουσι τὴν σύστασιν τοῦ φωτὸς τῶν δύο μερῶν τοῦ σπινθῆρος, ἀφ' ἑτέρου δὲ ὁ Feddersen διὰ τῆς μεταβολῆς τῆς τιμῆς τῆς αὐτεπαγωγῆς τοῦ κυκλώματος ἐξασθενεῖ καὶ σχεδὸν ἐξαλείφει τὸν ὁλκόν, ὅστις παράγει κατὰ τὸν Seguin τὸ φάσμα τοῦ ἀέρος. Ἀποδεικνύεται συγχρόνως διὰ τῶν δύο τούτων ἐργασιῶν, ὅτι οἱ ἠλεκτρικοὶ παλμοί, οἵτινες ἀνήκουσιν εἰς τὴν αἴγλην, δίδουσι τὸ φάσμα τοῦ μετάλλου, ἐξ οὗ σύγκεινται οἱ πόλοι.

Ἐσχάτως οἱ Schuster (1) καὶ Hemsalech ἐπανέλαβον τὰς ἐρεύνας ταύτας διὰ μεθόδου ἀκριβεστέρας. Τὰ πειράματα τὰ γενόμενα καὶ διὰ τῆς μεθόδου ταύτης, ἐπηλήθευσαν τὰ ἐξαγόμενα τῶν προγενεστέρων ἐρευνητῶν. Διὰ τῆς μελέτης ταύτης ἐδείχθη προσέτι ὅτι αἱ διάφοροι μεταλλικαὶ γραμμαὶ δὲν ἔχουσι τὴν αὐτὴν μέσην ταχύτητα κατὰ μῆκος τοῦ σπινθῆρος. Ἡ ταχύτης αὕτη τῶν μεταλλικῶν γραμμῶν μεταβάλλεται καὶ μετὰ τῆς φύσεως τοῦ μετάλλου.

Ἐπὶ τοῦ ζητήματος τούτου οἱ Schuster καὶ Hemsalech περιωρίσθησαν εἰς πολὺ ὀλίγα πειράματα. Ἡ ἔρευνα ὅμως τοῦ ζητήματος ὑπόσχεται σπουδαῖα καὶ ποικίλα ἐξαγόμενα.

αβολαὶ τοῦ ὁλκοῦ καὶ τῆς αἴγλης. Ἡ διὰ τῆς αὐξή-

hilosophicals Transactions t. CLXXXXIII σελ. 189, 1899.

σεως τῆς αὐτεπαγωγῆς τοῦ κυκλώματος ἐξαφάνισις τοῦ ὁλκοῦ καὶ τοῦ φάσματος τοῦ ἀέρος, ἐπηληθεύθη ὡσαύτως ὑπὸ τοῦ Schuster καὶ Hemsalech.

Ὁ Seguin εἶχε κατορθώσει νὰ ἐξαλείψῃ τὸν ὁλκὸν καὶ τὸ φάσμα τοῦ ἀέρος διὰ τῆς προσεγγίσεως τῶν πόλων. Μεταξὺ τῶν πρωτευόντων αἰτίων τῆς ἀπαλοιφῆς τοῦ ὁλκοῦ εἶναι καὶ ἡ παρουσία μεταλλικῶν ἀτμῶν μεταξὺ τῶν πόλων, ὡς ἐδείξαμεν ἄλλοτε (1). Εἰς τοῦτο δὲ ἰδίως τὸ αἴτιον νομίζομεν ὅτι πρέπει νὰ ἀποδοθῇ ἡ ὑπὸ τοῦ Seguin ἀπαλοιφὴ τοῦ ὁλκοῦ.

Οἱ Schuster καὶ Hemsalech ἐκτὸς τῶν μεταβολῶν τοῦ φάσματος τοῦ ἀέρος παρετήρησαν καὶ μεταβολὰς εἰς τὸ φάσμα τοῦ μετάλλου λίαν οὐσιώδεις.

Μεταβολὰς τοῦ φάσματος τῶν σπινθήρων συναρτήσει τῆς αὐτεπαγωγῆς τοῦ κυκλώματος ἠρεύνησε πρὸ πολλοῦ καὶ ὁ Thalén (2), εἰσαγαγὼν εἰς τὸ κύκλωμα τῆς ἐκκενώσεως πηνίον αὐτεπαγωγῆς. Ἐσχάτων πλεῖσται ἔρευναι ὁμοίας φύσεως ἐγένοντο ὑπὸ τῶν Berndt (3), Hemsalech (4), Schenck (5), Grammont (6) κλπ.

Ἓν τῶν σπουδαιοτέρων ἐξαγομένων τῶν πειραμάτων τούτων εἶναι ὅτι, κατὰ τὸν Schenck, αἱ μεταλλικαὶ γραμμαὶ ὀφείλονται, ἄλλαι εἰς σωματίδια ἐν κινήσει, κατὰ μῆκος τῶν σπινθήρων, καὶ ἄλλαι εἰς τὸν ἀτμὸν ὅστις πληροῖ τὸ μεταξὺ τῶν πόλων διάστημα.

Τὰ διάφορα μέταλλα, κατὰ τὰς ἐρεύνας ταύτας, δὲν παρουσιάζουσι τὰ αὐτὰ φαινόμενα ὅταν ἡ αὐτεπαγωγὴ τοῦ κυκλώματος βαίνῃ αὔξουσα. Τὸ φάσμα μετάλλων τινῶν αὐξάνει κατ' ἔντασιν, ἐνῷ δι' ἄλλα μέταλλα ἐλαττοῦται. Οὕτω τὰ μέταλλα διῃρέθησαν εἰς δύο μέρη. Τὸ πρῶτον μέρος περιλαμβάνει τὰ μέταλλα τῆς ὁμάδος τοῦ σιδήρου, τῶν ὁποίων τὸ φάσμα βαίνει αὖξον κατ' ἔντασιν. Τὸ δεύτερον μέρος περιλαμβάνει πλεῖστα τῶν ἐπιλοίπων μετάλλων.

Ἡ διαίρεσις ὅμως αὕτη νομίζομεν ὅτι εἶναι ὀλίγον αὐθαίρετος.

(1) *B. Eginitis*, Sur la constitution de la matiére et la spectroscopie, C.R. de l'Académie des Sciences de Paris. Mai 1902.
(2) Annuaire de l'Université d'Upsal 1866.
(3) *G. Berndt*, Über den einfluss von selbstinduction auf die durch κλπ.
(4) *G. Hemsalech*, Sur les spectres d'étincelles. 1901.
(5) Astrophysical Journal 1902.
(6) C. R. de l'Académie des Sciences de Paris· 1902.

Μεταξὺ τῶν μετάλλων Fe, Co καὶ Ni καὶ τῶν μετάλλων Pb, Al, Cu, Mg κλπ. ἔχομεν τὸ Mn καὶ τὸν Ag. Αὐτὰ τὰ μέχρι τοῦδε ἐξαγόμενα δὲν δικαιολογοῦσι τὴν διαίρεσιν τῶν μετάλλων εἰς δύο ὁμάδας.

Κατὰ τὴν διάρκειαν τῶν ἐρευνῶν του ὁ Hemsalech παρετήρησε προσέτι, ὅτι αἱ μεταλλικαὶ γραμμαί, αἱ χαρακτηριζόμεναι ὡς γραμμαὶ ὑψηλῆς θερμοκρασίας, ἐξαλείφονται διὰ τῆς αὐξήσεως τῆς αὐτεπαγωγῆς. Ἡ παρατήρησις ὅμως αὕτη δὲν δύναται, νομίζομεν, νὰ θεωρηθῇ εἰσέτι ὡς ἀκριβὴς ἢ τοὐλάχιστον δὲν εἶναι γενική. Πράγματι, ὡς ἐδείξαμεν ἄλλοτε (1), ἐν τῇ περιπτώσει τοῦ νατρίου, ὅταν ἡ αὐτεπαγωγὴ τοῦ κυκλώματος αὐξάνῃ, ἐμφανίζονται ἐνίοτε γραμμαί, αἵτινες, κατὰ τὰ μέχρι τοῦδε πειράματα, ἀνήκουσιν εἰς τὰς γραμμὰς ὑψηλῆς θερμοκρασίας.

Εἰς πλεῖστα ἄλλα ζητήματα αἱ ἐπὶ τῶν θεμάτων τούτων ἔρευναι δὲν συμφωνοῦσι πρὸς ἀλλήλας. Τοῦτο δέον νὰ ἀποδοθῇ εἰς τὴν ἀοριστίαν τῶν φασμάτων, ἕνεκα τῶν συνθηκῶν, ὑφ' ἃς τὰ πειράματα ταῦτα ἐξετελέσθησαν. Ὁ Hemsalech κατὰ τὴν διάρκειαν τῶν ἐργασιῶν του παρετήρησεν, ὅτι τὰ φάσματα δὲν ἦσαν πάντοτε τὰ αὐτά, ἀλλὰ μετεβάλλοντο, ἂν καὶ ἡ τιμὴ τῆς αὐτεπαγωγῆς τοῦ κυκλώματος ἦτο ἡ αὐτὴ ὡς καὶ αἱ λοιπαὶ συνθῆκαι τῆς ἐκκενώσεως. Ὡς αἰτίαν τούτου φέρει τὴν μεταβολὴν τῆς περιόδου τῶν διακοπῶν τοῦ πρωτεύοντος ρεύματος τοῦ ἐπαγωγικοῦ πηνίου, διὰ τοῦ ὁποίου εἰργάζετο. Κατωτέρω θὰ ἴδωμεν τὰ πρωτεύοντα αἴτια τῆς ἀοριστίας τῶν φασμάτων τούτων.

Ἐν τῇ περιπτώσει, καθ' ἣν τὰ μέταλλα δὲν εἶναι χημικῶς καθαρά, ὁ Hemsalech παρετήρησεν, ὅτι γραμμαί τινες τῶν ἐν προσμίξει εὑρισκομένων ξένων μετάλλων, ἐμφανίζονται μετ' ἐντάσεως πολὺ διαφόρου ἐκείνης, ἣν θὰ εἶχον ὑπὸ τὰς αὐτὰς συνθήκας, ἐὰν ἦσαν μόνα (2).

Τοιαῦται μεταβολαὶ ἔχουσι πολλάκις παρατηρηθῇ εἰς ἄλλας ἀρχαιοτέρας ἐρεύνας, εἴτε διὰ τῶν ἠλεκτρικῶν σπινθήρων, εἴτε διὰ τοῦ ἠλεκτρικοῦ τόξου, ἀπεδίδοντο δὲ πολλάκις εἰς χημικὰς ἀντιδράσεις.

Τὸ ζήτημα ὅμως τοῦτο κέκτηται σπουδαιοτάτην σημασίαν. Πρῶ-

) *B. Eginitis*, Variations du spectre des étincelles, C. R. de l'Académie Sciences de Paris. Ἀπρίλιος. 1902.

) Journal de Physique. 1899.

τοι ἡμεῖς ἐδείξαμεν (1), ὅτι διὰ τῆς μεταβολῆς τῆς αὐτεπαγωγῆς τοῦ κυκλώματος, δυνάμεθα νὰ ἐξαλείψωμεν ἐντελῶς τὸ φάσμα ἑνὸς τῶν μετάλλων, τῶν περιεχομένων ἔν τινι μίγματι. Τὸ οὕτω παραγόμενον φάσμα δύναται μάλιστα νὰ περιέχῃ τὰς γραμμὰς μετάλλου εὑρισκομένου εἰς ἐλαχίστας ποσότητας ἐν τῷ μίγματι, ἐνῷ αἱ γραμμαὶ τοῦ πρωτεύοντος μετάλλου δὲν ἐμφανίζονται.

Κύρια αἴτια τοῦ φαινομένου τούτου εἶναι, κατὰ πᾶσαν πιθανότητα, (καὶ συμφώνως πρὸς πολλὰ ἐξαγόμενα) ἀφ' ἑνός, ὅτι οἱ μεταλλικοὶ ἀτμοὶ προσφέρονται διαφόρως εἰς τὴν δι' αὐτῶν δίοδον τοῦ ἠλεκτρισμοῦ, καὶ ἀφ' ἑτέρου, ὅτι τὸ δυναμικὸν ἐκρήξεως τῶν σπινθήρων εἶναι διάφορον διὰ τὰ διάφορα μέταλλα. Εἰς τὰ αἴτια ταῦτα δέον νὰ προστεθῇ ἡ διαφορὰ τοῦ σημείου ἐξαερώσεως τῶν διαφόρων μετάλλων. Τὰ αἴτια ὅμως ταῦτα δὲν εἶναι τὰ μόνα. Φαίνεται, ὅτι καὶ ἄλλαι αἰτίαι συντρέχουσι πρὸς παραγωγὴν τοῦ φαινομένου τούτου.

Διά τινα μίγματα μετάλλων δύναταί τις νὰ εἴπῃ, ὅτι τὸ φάσμα ἐκείνου ἐκ τῶν μετάλλων ἐπικρατεῖ, ὅπερ ἐξαεροῦται εὐκολώτερον. Ἐν τούτοις ἐκ τῶν νεωτέρων ἡμῶν πειραμάτων συνάγεται, ὅτι ὁ κανὼν οὗτος δὲν εἶναι γενικός.

Ἡ διαφορὰ τῆς θερμοκρασίας ἐξαερώσεως εἶναι, νομίζομεν, ἡ αἰτία, ἕνεκα τῆς ὁποίας τὸ φάσμα τοῦ λευκοχρύσου ἐξαλείφεται ἐν τῇ περιπτώσει, καθ' ἣν ὁ εἷς τῶν πόλων εἶναι ἐκ λευκοχρύσου ὁ δὲ ἕτερος ἐξ ὑδραργύρου. Τὸ πείραμα τοῦτο ἐξετελέσθη ὑπὸ τοῦ Seguin καὶ πολλῶν ἄλλων. Ὁμοία ὅμως ἀπαλοιφὴ ἐπιτυγχάνεται, ὡς ἐδείξαμεν, ἀντικαθισταμένου τοῦ λευκοχρύσου δι' ἄλλων μετάλλων, ἀρκεῖ νὰ δοθῇ τιμὴ κατάλληλος εἰς τὴν αὐτεπαγωγὴν τοῦ κυκλώματος.

Ἡ κωνικὴ μορφὴ τῶν γραμμῶν τοῦ ὑδραργύρου, ἡ παρατηρουμένη πολλάκις εἰς τὰς περιπτώσεις ταύτας, εἶναι, νομίζομεν, συνέπεια τῆς μορφῆς τῆς αἴγλης τῶν σπινθήρων.

Ὅταν οἱ πόλοι εἶναι μίγματα διαφόρων μετάλλων, ἐξ ἑκάστου τῶν συνυπαρχόντων τούτων μετάλλων καταναλίσκεται διάφορος ποσότης. Εἶναι δυνατὸν μάλιστα νὰ καταναλίσκηται ἓν μόνον ἐκ τῶν μετάλλων τούτων, ἀρκεῖ νὰ δοθῇ κατάλληλος τιμὴ εἰς τὴν αὐτεπα-

(1) *B. Eginitis*, Sur la constitution de la matière et la spectroscopie. C de l'Académie des Sciences de Paris. Μάϊος 1902.

γωγὴν τοῦ κυκλώματος καὶ τὰς λοιπὰς συνθήκας τῆς ἐκκενώσεως. Τὰ ἐπίλοιπα μέταλλα μένουσιν οὕτω σχεδὸν ἀναλλοίωτα. Ἡ μέθοδος αὕτη εἶναι ἀνάλογος πρὸς τὴν διὰ χημικῆς ἀντιδράσεως καταβύθισιν ἑνὸς τῶν σωμάτων, τῶν εὑρισκομένων ἔν τινι διαλύσει.

Διὰ τῶν ἐρευνῶν τούτων ἐφθάσαμεν εἰς τὸ σπουδαῖον συμπέρασμα ὅτι: ἡ χρῆσις τῆς αὐτεπαγωγῆς ἀποτελεῖ μέθοδον ἐρεύνης τῆς ἁπλότητος τῶν μετάλλων. Προσέτι διὰ τῆς μεθόδου ταύτης εἶναι δυνατὸν νὰ ἀποχωρισθῶσι δύο συνυπάρχοντα μέταλλα, ἢ μᾶλλον νὰ μεταβληθῇ ἡ ἀναλογία, καθ' ἣν συνυπάρχουσιν ἐν τῷ μίγματι. Μακρὰ καὶ κοπιώδης ἐργασία θὰ ἀπαιτηθῇ πολλάκις πρὸς τοῦτο.

Ἡ μεταβολὴ τῆς αὐτεπαγωγῆς παρουσιάζει καὶ ἕτερον σπουδαῖον φαινόμενον. Ὡς γνωστόν, αἱ γραμμαὶ τῶν φασμάτων τῶν ἠλεκτρικῶν σπινθήρων διαγράφονται ἐπὶ φάσματος συνεχοῦς. Ἡ ἔντασις τοῦ συνεχοῦς τούτου φάσματος, ὡς ἐδείξαμεν, μεταβάλλεται, παρουσιάζουσα μέγιστα καὶ ἐλάχιστα, ὅταν ἡ αὐτεπαγωγὴ τοῦ κυκλώματος μεταβάλληται· δύναται δὲ πολλάκις νὰ ἐξαλειφθῇ τελείως διὰ καταλλήλων τιμῶν τῆς αὐτεπαγωγῆς καὶ τῶν λοιπῶν συνθηκῶν τῆς ἐκκενώσεως (1). Ἓν τῶν αἰτίων τῆς παραγωγῆς τοῦ συνεχοῦς τούτου φάσματος φαίνεται ὅτι εἶναι τὰ σωμάτια, τὰ ἀποσπώμενα ἐκ τῶν πόλων καὶ κινούμενα μεταξὺ αὐτῶν. Ἐν τούτοις ἡ αἰτία αὕτη δὲν φαίνεται νὰ εἶναι ἡ μόνη. Τοὐναντίον, φαινόμενά τινα ἀντίκεινται εἰς τὴν διὰ ταύτης ἐξήγησιν τῶν συνεχῶν φασμάτων.

Μία τῶν μεταβολῶν τῶν σπινθήρων, τῶν προερχομένων ἐκ τῆς μεταβολῆς τῆς τιμῆς τῆς αὐτεπαγωγῆς, εἶναι καὶ ἡ τοῦ σχήματος αὐτῶν. Ἡ αὔξησις τῆς αὐτεπαγωγῆς καθιστᾷ τὸ σχῆμα τῶν σπινθήρων κανονικώτερον. Τὸ σχῆμα ὅμως τῶν σπινθήρων ἐξαρτᾶται καὶ ἐκ πλείστων ἄλλων αἰτίων, μεταξὺ τῶν ὁποίων τὰ τὴν μείζονα ἐπίδρασιν ἔχοντα εἶναι ἡ ἀπόστασις τῶν πόλων καὶ αἱ διαστάσεις αὐτῶν.

Διὰ καταλλήλων συνθηκῶν τῆς ἐκκενώσεως ἠδυνήθημεν νὰ παραγάγωμεν σπινθῆρας τελείως γραμμικούς. Πρὸς τοῦτο ἀνάγκη οἱ πόλοι

(1) *D. Eginitis*, Sur le spectre continu des étincelles électriques, C. R. de l'Académie des Sciences de Paris, Μάϊος 1902.

νὰ ἔχωσι διάμετρον κατάλληλον, καὶ νὰ σύγκεινται ἐξ ὡρισμένων μετάλλων.

Ἐὰν διατηρηθῇ ἡ τιμὴ τῆς αὐτεπαγωγῆς σταθερὰ καὶ μεταβληθῇ ἡ ἀπόστασις τῶν πόλων, τὸ σχῆμα τῶν σπινθήρων μεταβάλλεται καὶ τείνει συνήθως νὰ λάβῃ τὸ σχῆμα δύο κώνων ἀνεστραμμένων. Τὰ φαινόμενα εἶναι τὰ αὐτά, ὡς ἐὰν δύο κωνοειδῆ, ἔχοντα ὡς βάσεις τοὺς δύο πόλους καὶ συμπίπτοντα ἐν ἀργῇ, ἀποχωρίζωνται ἀλλήλων διὰ τῆς ἀπομακρύνσεως τῶν πόλων. Διά τινας τιμὰς τῶν συνθηκῶν τῆς ἐκκενώσεως οἱ σπινθῆρες ἔχουσι τὴν μορφὴν κώνου, ὡς ἐὰν ὁ ἕτερος κῶνος ἔχῃ ἐξαλειφθῇ ἐντελῶς.

Οἱ μετασχηματισμοὶ οὗτοι τῶν σπινθήρων ἐξηγοῦσι πλείστας παρατηρήσεις φασματοσκοπικάς.

Τέλος θὰ ἀναφέρωμεν μίαν σχέσιν, ἥτις φαίνεται ὑπάρχουσα μεταξὺ τῆς μέσης ταχύτητος τῶν γραμμῶν ἑνὸς μετάλλου καὶ τῶν μεταβολῶν τῆς ἐντάσεως τῶν γραμμῶν τούτων, συναρτήσει τῆς αὐτεπαγωγῆς τοῦ κυκλώματος.

Ἐὰν παραβάλῃ τις τὰ φάσματα τῶν μετάλλων, τὰ παραχθέντα διὰ πολὺ μεγάλων τιμῶν τῆς αὐτεπαγωγῆς τοῦ κυκλώματος, πρὸς τὸν πίνακα τῶν μέσων ταχυτήτων τῶν γραμμῶν τῶν φασμάτων τῶν αὐτῶν μετάλλων, τὸν δοθέντα ὑπὸ τῶν Schuster καὶ Hemsalech, παρατηρεῖ ὅτι αἱ γραμμαὶ αἱ ἔχουσαι τὴν αὐτὴν μέσην ταχύτητα, ἔχουσιν ὑποστῇ μεταβολὴν τοῦ αὐτοῦ εἴδους ἐκ τῆς μεταβολῆς τῆς αὐτεπαγωγῆς τοῦ κυκλώματος (1).

Ὁ ἑπόμενος πίναξ περιέχει τὰ στοιχεῖα τῆς παραβολῆς ταύτης.

(1) Ἡ μεταβολὴ τῆς αὐτεπαγωγῆς προκαλεῖ, ὡς παρετηρήσαμεν, σπουδαίας μεταβολὰς καὶ εἰς τὸ φάσμα τῶν ὑπὸ πίεσιν σπινθήρων. Ἡ χρῆσις τῆς αὐτεπαγωγῆς ἐν τῇ περιπτώσει ταύτῃ καθίσταται λίαν χρήσιμος ἐν τῇ σπουδῇ διαφόρων ζητημάτων. Τὰ πειράματα ἡμῶν ἐπὶ τῶν ὑπὸ πίεσιν σπινθήρων δὲν ἔχουσιν εἰσέτι περατωθῇ.

Μέταλλον	Μῆκος κύματος	Μέση ταχύτης	Ἔντασις εἰς τοὺς συν. σπινθ.	Ἔντασις μετὰ τὴν αὔξ. τῆς αὐτεπαγωγῆς
Zn [1]	4925	415	20	λίαν βραχεῖαι
	4912		15	
	4811	545	20 ν.	10
	4722		20	15
Cd	5379	435	20 ν.	ἐξηλείφθησαν
	5339		12 ν.	
	5086	559	15	10
	4800		20	12
	4416		15	1 βραχεῖα
	3613		10 ν.	8
Bi	5209	1420	20	ἐξηλείφθησαν
	4561		20 ν. β.	
	3696		15. ν. ν. β.	
	4302	533	20 ν.	ἐξηλείφθησαν
	4260		50 ν.	
Al	4478	1890	20 ν. ν.	ἐξηλείφθησαν
	3613		5 ν. ν.	
	3602		6 ν.	
	4512		;	
	4446		;	
	3585		;	

Δυστυχῶς τὰ μέχρι τοῦδε πειράματα εἶναι λίαν περιωρισμένα καὶ δὲν ἐπιτρέπουσι νὰ ἴδωμεν ἐὰν ἡ σχέσις αὕτη εἶναι γενική.

III. Θερμαντικὰ φαινόμενα τῶν ἐκκενώσεων

Ἡ μεταβολὴ τῆς αὐτεπαγωγῆς τοῦ κυκλώματος μεταβάλλει τὰ θερμαντικὰ φαινόμενα τῶν πόλων. Ἡ θερμοκρασία τῶν πόλων, ὡς ἐδείξαμεν (2), παρουσιάζει μέγιστα καὶ ἐλάχιστα, ὧν ἡ διαφορὰ εἶναι μεγίστη.

Ἡ θερμοκρασία τῶν πόλων ἐξαρτᾶται ἐκ πολλῶν αἰτίων. Πᾶσα

1) Εἰς τὸν πίνακα τοῦτον ν = νεφελώδης, β = βραχεῖα, ν. ν. = λίαν νεφελώδης.

2) *B. Eginitis*, Sur le rôle de la self-induction dans les décharges électries à travers les gaz. C. R. de l'Académie des Sciences. Μάϊος 1902.

μεταβολὴ τῆς ἀποστάσεως τῶν πόλων, τῆς μορφῆς καὶ τῶν διαστάσεων αὐτῶν, τῆς ἀντιστάσεως τοῦ κυκλώματος, τῆς χωρητικότητος τῶν πυκνωτῶν κ.λ.π. προκαλεῖ μεταβολὰς τῆς θερμοκρασίας τῶν πόλων.

Ἡ θερμοκρασία τῶν δύο πόλων σπανίως εἶναι ἡ αὐτή. Πολλάκις αἱ θερμοκρασίαι τῶν δύο πόλων μεταβάλλονται ἀντιστρόφως. Ὁ πόλος ὁ θερμότερος ἐξαρτᾶται ἐκ τῆς φύσεως τοῦ μετάλλου καὶ ἐκ πλείστων ἄλλων αἰτίων.

Ἡ θερμοκρασία τῶν πόλων, ἕνεκα τῆς μεγάλης αὐτῆς εὐαισθησίας εἰς τὰς μεταβολὰς τῆς αὐτεπαγωγῆς τοῦ κυκλώματος, καθίσταται λίαν χρήσιμος εἰς τὴν σπουδὴν πολλῶν φαινομένων.

Πλεῖστα φαινόμενα, παρατηρηθέντα κατὰ τὴν μελέτην τῆς ἐπιδράσεως τῆς αὐτεπαγωγῆς τοῦ κυκλώματος ἐπὶ τῶν σπινθήρων, ἤγαγον ἡμᾶς εἰς τὴν παραβολὴν τῶν μεταβολῶν τῆς θερμοκρασίας τῶν πόλων πρὸς τὰς μεταβολὰς τῶν φωτεινῶν φαινομένων τῶν ἐκκενώσεων. Ἐκ τῆς παραβολῆς ταύτης συνάγεται, ὅτι ἡ θερμοκρασία τῶν πόλων καὶ ἡ ἔντασις τῶν φωτεινῶν φαινομένων μεταβάλλονται, ἐν γένει, ἀντιστρόφως. Ὅταν ἡ θερμοκρασία τῶν πόλων αὐξάνῃ ἡ ἔντασις τῶν φωτεινῶν φαινομένων ἐλαττοῦται. Εἰς τὸ μέγιστον τῆς θερμοκρασίας τῶν πόλων ἀντιστοιχεῖ τὸ ἐλάχιστον τῶν φωτεινῶν φαινομένων (1).

Ὑπάρχουσιν ὅμως καὶ ἐξαιρετικαί τινες περιπτώσεις, καθ' ἃς συμβαίνει τὸ ἐναντίον.

Ὁδηγούμενοι ἐκ τῶν πειραμάτων τούτων ἐζητήσαμεν νὰ ἴδωμεν ποίαν ἐπίδρασιν ἔχει ἡ τεχνητὴ μεταβολὴ τῆς θερμοκρασίας τῶν πόλων ἐπὶ τῶν φωτεινῶν φαινομένων τῶν ἐκκενώσεων. Κατὰ τὰ πειράματα, τὰ γενόμενα διά τινων μετάλλων, ἡ ἔντασις τῶν φωτεινῶν φαινομένων αὐξάνει, ὅταν ἡ θερμοκρασία τῶν πόλων ἐλαττοῦται. Διὰ ψύξεως τῶν πόλων μέχρι —40⁰ περίπου, τὸ φάσμα τῶν σπινθήρων ηὔξησε κατ' ἔντασιν. Ἡ αὔξησις ὅμως αὕτη τῆς ἐντάσεως τοῦ φάσματος, δὲν εἶναι εὐαίσθητος εἰς τὴν ψῦξιν τῶν πόλων (2).

(1) Τὰς λεπτομερείας τῆς ἐργασίας ταύτης ἐκθέτομεν ἐν ἰδιαιτέρῳ ὑπομνήματι προσεχῶς δημοσιευομένῳ.

(2) Ἐπὶ τοῦ νέου τούτου φαινομένου ἐπιφυλασσόμεθα νὰ ἐπανέλθωμεν ἀλλαχοῦ διὰ μακρῶν. Σημειοῦμεν μόνον ἐνταῦθα, ὅτι τὸ φαινόμενον τοῦτο συνδέεται ἴσως μετὰ τῶ

Νῦν θὰ ζητήσωμεν νὰ ἴδωμεν ὑπὸ τίνας συνθήκας, συμφώνως πρὸς τὰς μέχρι τοῦδε ἐρεύνας, τὰ φάσματα τῶν ἠλεκτρικῶν σπινθήρων δύνανται νὰ θεωρηθῶσι προσδιωρισμένα.

Μέρος δεύτερον

I. Συνθῆκαι προσδιορισμοῦ τῶν φασμάτων

Αἱ μέχρι τοῦδε γενόμεναι ἐργασίαι ἐπὶ τῶν ἠλεκτρικῶν σπινθήρων καὶ τῆς φασματικῆς ἀναλύσεως ὑποδεικνύουσι πλείστας συνθήκας, αἵτινες δέον νὰ πληρῶνται, ἵνα τὸ φάσμα τῶν ἠλεκτρικῶν σπινθήρων θεωρηθῇ προσδιωρισμένον.

Πολλάκις κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς παρατηρήσεως ἑνὸς τοιούτου φάσματος, παρατηροῦνται οὐσιώδεις μεταβολαὶ αὐτοῦ. Γραμμαί τινες ἐξαλείφονται, καθ' ὃν χρόνον νέαι γραμμαὶ ἐμφανίζονται, ἢ πολλαὶ τῶν ὑπαρχουσῶν αὐξάνουσιν ἢ ἐλαττοῦνται κατ' ἔντασιν. Ὡσαύτως παρατηρεῖται πολλάκις, ὅτι γραμμαί τινες ἀναστρέφονται. Ἡ διὰ τοῦ ὀφθαλμοῦ παρατήρησις πλεονεκτεῖ κατὰ τοῦτο τῆς διὰ τῶν φωτογραφιῶν παρατηρήσεως τῶν φασμάτων. Ἐν τῇ φωτογραφίᾳ δὲν εἶναι δυνατὴ ἡ ἐξακρίβωσις τῶν μεταμορφώσεων τῶν φασμάτων, αἵτινες συμβαίνουσι κατὰ τὸν χρόνον τῆς ἐκθέσεως.

Αἱ μεταβολαὶ τῶν φασμάτων, περὶ ὧν ἐγράψαμεν ἀνωτέρω, δεικνύουσιν, ὅτι ὁ προσδιορισμὸς τῆς ἐντάσεως μιᾶς γραμμῆς καθίσταται σχεδὸν ἀδύνατος ὑπὸ τὰς συνήθεις συνθήκας, τὸ δὲ φάσμα δὲν δύναται νὰ θεωρηθῇ σταθερόν. Ποῖαι λοιπὸν τῶν συνθηκῶν μεταβάλλονται προκαλοῦσαι τὴν ἀοριστίαν τῶν φασμάτων;

Πλεῖστα εἶναι τὰ αἴτια τῶν μεταβολῶν τῶν φασμάτων. Πᾶσα μεταβολὴ τῆς περιόδου τῶν διακοπῶν τοῦ πρωτεύοντος ρεύματος τῶν ἐπαγωγικῶν πηνίων, τῶν διαστάσεων καὶ τῆς μορφῆς τῶν πόλων, τῆς ἀποστάσεως αὐτῶν, τῆς ἀντιστάσεως αὐτεπαγωγῆς καὶ χωρητικότητος τοῦ κυκλώματος τῆς ἐκκενώσεως, τῆς θερμοκρασίας πόλων, τῆς φύσεως τοῦ μέσου κλπ. προκαλεῖ μεταβολὰς τοῦ φά-
-ος τῶν σπινθήρων. Αἱ μεταβολαὶ ὅμως τοῦ φάσματος δὲν εἶναι

ιολῶν τοῦ δυναμικοῦ ἐκρήξεως, τῶν προερχομένων ἐκ μεταβολῶν τῆς θερμοκρασίας
-ὅλων.

εὐαίσθητοι διὰ πάντα τὰ αἴτια ταῦτα. Θὰ προβῶμεν νῦν εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τῶν πρωτευόντων ἐκ τῶν αἰτίων τούτων.

Σχῆμα καὶ διαστάσεις τῶν πόλων. Ἡ ἐπίδρασις τοῦ σχήματος καὶ τῶν διαστάσεων τῶν πόλων ἐπὶ τῶν φασμάτων τῶν σπινθήρων εἶναι μεγάλη. Ἡ μεταβολὴ τῶν διαστάσεων τῶν πόλων δύναται νὰ προκαλέσῃ τὴν ἐξαφάνισιν πλείστων γραμμῶν, ἢ τὴν ἐμφάνισιν ἄλλων, ἢ καὶ ἄλλας πολλὰς σπουδαίας ἀλλοιώσεις τοῦ φάσματος νὰ ἐπιφέρῃ. Οὕτω παρετηρήσαμεν, ὅτι πόλοι ὑπὸ μορφὴν λεπτῶν συρμάτων δύνανται νὰ ἐξαλείψωσιν ἐντελῶς πλείστας τῶν μεταλλικῶν γραμμῶν. Τοὐναντίον δέ, πόλοι ὀγκώδεις δίδουσιν, ὑπὸ τὰς αὐτὰς συνθήκας, φάσμα μετὰ γραμμῶν μεγάλης σχετικῶς ἐντάσεως. Παρατηρήσεις ὁμοίας φύσεως ἐγένοντο πρὸ πολλοῦ, Οὕτω παρετηρήθη ὅτι, ἵνα οἱ διὰ πόλων ἐκ νικελίου σπινθῆρες εἶναι σχετικῶς φωτεινοί, ἀνάγκη οἱ πόλοι οὗτοι νὰ εἶναι ὀγκώδεις. Τὸ τοιοῦτον ὅμως δὲν παρατηρεῖται μόνον εἰς τὸ νικέλιον, ἀλλὰ καὶ εἰς ἄλλα μέταλλα. Μεταξὺ τῶν διαφόρων μετάλλων, ἅτινα ἐξητάσαμεν, ὁ λευκόχρυσος καὶ ὁ σίδηρος εἶναι ἐκεῖνα, τῶν ὁποίων τὸ φάσμα εἶναι ἐξόχως εὐαίσθητον εἰς τὰς μεταβολὰς τῶν διαστάσεων τῶν πόλων.

Τὸ κύριον αἴτιον τῆς ἐπιδράσεως τῶν διαστάσεων τῶν πόλων ἐπὶ τοῦ φάσματος τῶν σπινθήρων εἶναι, νομίζομεν, ὅτι ἡ θερμοκρασία τῶν πόλων μεταβάλλεται μετὰ τῶν διαστάσεων αὐτῶν. Πόλοι ἐκ λεπτῶν συρμάτων μετάλλων τινων λευκοπυροῦνται διὰ τιμὰς καταλλήλους τῆς αὐτεπαγωγῆς. Ἡ αὔξησις αὕτη τῶν θερμαντικῶν φαινομένων συνοδεύεται ὑπὸ ἐλαττώσεως τῆς ἐντάσεως τῶν φωτεινῶν. Ἡ θερμοκρασία τῶν πόλων ὑπερβαίνει τὴν κρίσιμον θερμοκρασίαν τῶν πόλων, τὰ δὲ θερμαντικὰ φαινόμενα, ἀποτόμως πολλάκις, ἀναφαίνονται ἰσχυρότατα.

Εἶναι ἄρα ἀπαραίτητον οἱ πόλοι νὰ ἔχωσι διαστάσεις καὶ σχῆμα ἐντελῶς ὡρισμένον, ἵνα τὸ φάσμα τῶν σπινθήρων θεωρηθῇ προσδιωρισμένον ὑπὸ τὴν ἔποψιν ταύτην.

Ἀπόστασις τῶν πόλων. Εἶναι γνωστὸν πρὸ πολλοῦ, ὅτι ἡ μεταβολὴ τῆς ἀποστάσεως τῶν πόλων μεταβάλλει τὸ φάσμα τῶν σπινθήρων. Ἡ εὐαισθησία τῶν μεταβολῶν τούτων ἐξαρτᾶται ἐκ τῶν λοιπῶν συνθηκῶν τῆς ἐκκενώσεως.

Παρετηρήσαμεν ἐσχάτως ὅτι πολλάκις τὸ φάσμα τῶν σπινθήρων

τὸ μεταβληθὲν διὰ τῆς μεταβολῆς τῆς ἀποστάσεως τῶν πόλων, δύναται νὰ ἐπανέλθῃ εἰς τὴν προτέραν κατάστασιν διὰ τῆς αὐξήσεως τῆς αὐτεπαγωγῆς τοῦ κυκλώματος. Ἐν γένει, ὅταν ἡ ἀπόστασις τῶν πόλων μεταβάλληται, δέον πολλάκις νὰ μεταβληθῇ ἡ αὐτεπαγωγὴ τοῦ κυκλώματος, ἵνα τὸ φάσμα μείνῃ σταθερόν.

Ἓν τῶν σπουδαιοτέρων αἰτίων τῆς μεταβολῆς τοῦ φάσματος τῶν σπινθήρων διὰ τῆς μεταβολῆς τῆς ἀποστάσεως τῶν πόλων, εἶναι αὐταὶ αἱ μεταμορφώσεις τῆς αἴγλης. Ἡ μεταβολὴ τῶν διαφόρων συνθηκῶν τῆς ἐκκενώσεως μεταβάλλει τὴν μορφὴν τῆς αἴγλης. Οὕτω ἡ αἴγλη δύναται νὰ ἀναλυθῇ πολλάκις εἰς δύο κώνους, ἔχοντας ὡς βάσεις τοὺς δύο πόλους. Μεταβάλλοντες καταλλήλως τὰς συνθήκας τῆς ἐκκενώσεως δυνάμεθα εἴτε νὰ ἐξαλείψωμεν τὸν ἕνα τῶν κώνων τούτων, εἴτε νὰ ἐλαττώσωμεν τὸ ὕψος των περιορίζοντες αὐτοὺς ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον περὶ τοὺς πόλους, εἴτε καὶ νὰ μεταβάλωμεν τὸ κοινὸν μέρος τῶν δύο κώνων. Τὸ τελευταῖον τοῦτο δυνάμεθα νὰ ἐπιτύχωμεν διὰ τῆς μεταβολῆς, π. χ. τῆς ἀποστάσεως τῶν πόλων.

Διὰ τῶν μεταβολῶν τούτων ἐξηγοῦμεν πολλὰς διαφορὰς τῶν φασμάτων τῶν διαφόρων μερῶν τῶν σπινθήρων. Οὕτω τὸ μεταλλικὸν φάσμα εἶναι ἐνίοτε ἐντατικώτερον πλησίον τῶν πόλων ἢ εἰς τὸ μέσον· ἄλλοτε δὲ συμβαίνει τὸ ἐναντίον.

Διὰ τῆς μεταβολῆς τῆς ἀποστάσεως τῶν πόλων παρετηρήθησαν πρὸ πολλοῦ μεταβολαὶ τοῦ φάσματος τῶν σπινθήρων. Οὕτω διὰ τῆς ἐλαττώσεως τῆς ἀποστάσεως ταύτης πολλαὶ τῶν γραμμῶν ἀνεφάνησαν μετὰ μεγίστης ἐντάσεως, ἐνῷ ἄλλαι ἐξηλείφθησαν.

Αὐτεπαγωγὴ τοῦ κυκλώματος. Ὡς εἴπομεν καὶ ἐν ἀρχῇ, ἡ μεταβολὴ τῆς αὐτεπαγωγῆς τοῦ κυκλώματος μεταβάλλει τὸ φάσμα τῶν σπινθήρων. Ἡ τιμὴ ἄρα τῆς αὐτεπαγωγῆς δέον νὰ εἶναι ἐντελῶς ὡρισμένη.

Εἶναι ἀπαραίτητον εἰς τὰς φασματοσκοπικὰς ἐργασίας, αἵτινες ἐκτελοῦνται τῇ βοηθείᾳ πηνίων αὐτεπαγωγῆς, ὅπως τὰ πηνία ταῦτα στερῶνται μεταλλικῶν πυρήνων. Κατὰ τὰ ἐσχάτως τελεσθέντα πειράα, οἱ μεταλλικοὶ πυρῆνες καταστρέφουσιν ἐντελῶς τὸ ἀποτέλεσμα αὐτεπαγωγῆς. Αἰτία τούτου εἶναι, ἐν γένει, ἡ ἀνάπτυξις ἐπὶ τῶν ήνων τούτων ρευμάτων τοῦ Foucault.

Ενταῦθα θὰ προσθέσωμεν, ὅτι ὀλίγον μετὰ τὴν δημοσίευσιν τοῦ

Hemsalech, ὁ Hasselberg ἐδημοσίευσεν, ὅτι ἡ μέθοδος, ἣν μετεχειρίσθη ὁ Hemsalech ἦτο πρὸ πολλοῦ γνωστή, καθόσον ὁ Thalén πρὸ πολλοῦ εἶχε παρατηρήσει τὸ φάσμα τῶν σπινθήρων, εἰσάγων πηνίον αὐτεπαγωγῆς εἰς τὸ κύκλωμα τῆς ἐκκενώσεως.

Ὁ Hemsalech, ὅστις διετείνετο ὅτι αὐτὸς καὶ ὁ Schuster ἦσαν οἱ πρῶτοι, οἵτινες εἰσήγαγον τὴν μέθοδον ταύτην, προέβη εἰς διάφορα πειράματα ἵνα καταδείξῃ, ὅτι ἡ παρουσία τοῦ πυρῆνος εἰς τὸ πηνίον τοῦ Thalén καταστρέφει τὸ ἀποτέλεσμα τῆς αὐξήσεως τῆς αὐτεπαγωγῆς τοῦ κυκλώματος. Τὰ πειράματα ταῦτα δύνανται νὰ διαιρεθῶσιν εἰς δύο μέρη. Τὸ πρῶτον μέρος περιλαμβάνει τὰ πειράματα, τὰ γενόμενα δι' ἑνὸς ἢ ὀλίγων μόνον σπινθήρων, οἵτινες ἐφωτογραφοῦντο ἄνευ φασματικῆς ἀναλύσεως. Τὸ δὲ δεύτερον μέρος περιλαμβάνει ἀριθμὸν πειραμάτων λίαν μικρόν, ὡς φαίνεται ἐκ τῶν δημοσιεύσεων, ἐπὶ πολλαπλῶν σπινθήρων. Τοῦ φάσματος τῶν σπινθήρων τούτων ἐγένετο μία φωτογραφία διὰ πηνίου αὐτεπαγωγῆς ἄνευ πυρῆνος μεταλλικοῦ καὶ κατόπιν ἑτέρα ἀφοῦ εἰσήγετο εἰς τὸ αὐτὸ πηνίον μεταλλικὸς πυρήν.

Ἀλλ' ἐν τῇ πρώτῃ σειρᾷ τῶν πειραμάτων τούτων ἀνάγκη νὰ παρατηρηθῇ, ὅτι αἱ ἔρευναι ἐγένοντο ἐπὶ ἑνὸς ἢ ὀλίγων σπινθήρων. Ἡ παραβολὴ τῶν ἀποτελεσμάτων τῶν ἐρευνῶν τούτων μετὰ τῶν φασματοσκοπικῶν ἐρευνῶν καθίσταται ὅλως ἀδύνατος. Εἰς τὰς φασματοσκοπικὰς ἐργασίας τὸ φάσμα ἑνὸς μόνου σπινθῆρος εἶναι συνήθως πολὺ διάφορον τοῦ φάσματος ἀλλεπαλλήλων σπινθήρων, ὑπὸ τὰς αὐτὰς συνθήκας τῆς ἐκκενώσεως. Ἐν τῇ περιπτώσει τῶν ἀλλεπαλλήλων σπινθήρων ἕκαστος ἐξ αὐτῶν παράγεται ὑπὸ συνθήκας, ἀλλοιωθείσας ὑπὸ τῶν προηγουμένων του, καὶ αἱ ὁποῖαι εἶναι συνήθως πολὺ διάφοροι ἐκείνων, ὑφ' ἃς παρήχθη ὁ πρῶτος σπινθήρ. Ὡς σπουδαίας μεταβολὰς συνθηκῶν θὰ ἀναφέρωμεν τὰς μεταβολὰς τοῦ μέσου καὶ τῆς θερμοκρασίας τῶν πόλων.

Ἵνα καταδείξωμεν τὴν διαφορὰν μεταξὺ τῶν φασμάτων ἑνὸς σπινθῆρος καὶ ἀλλεπαλλήλων σπινθήρων, ἐξετελέσαμεν μακρὰν σειρὰν πειραμάτων, ἐξ ὧν προκύπτει, ὅτι εἰς πολλὰς περιπτώσεις ἡ διαφορὰ αὕτη γίνεται μεγάλη. Οὕτω ἐὰν οἱ πόλοι εἶναι ἐκ σύρματος σιδήρ[ου] ἢ νικελίου μικρᾶς διαμέτρου, ἡ δὲ τιμὴ τῆς αὐτεπαγωγῆς 0,00[…] ἀνρὺ καὶ ἡ χωρητικότης τῶν πυκνωτῶν $7{,}10^{-18}$ μονάδας C. [G…]

S., οἱ ἀλλεπάλληλοι σπινθῆρες δίδουσι φάσμα μεταλλικὸν ἐξόχως ἀσθενές, ἐνῷ αἱ μεταλλικαὶ γραμμαὶ μικροῦ ἀριθμοῦ σπινθήρων ἔχουσι μεγάλην ἔντασιν.

Ἡ διαφορὰ αὕτη μεταξὺ τῶν φασμάτων ἑνὸς σπινθῆρος καὶ τῶν ἀλλεπαλλήλων σπινθήρων ἐξαρτᾶται ἐκ τῆς φύσεως τῶν πόλων.

Ἀλλ' εἰς τὴν σειρὰν ταύτην τῶν πειραμάτων ἡ σύστασις τοῦ φωτός, δηλαδὴ ἐκεῖνο ἰδίως, ὅπερ ἔπρεπε νὰ ἀναζητηθῇ, δὲν ἐξάγεται. Τὰ πειράματα ταῦτα δεικνύουσι τὴν ἐλάττωσιν τοῦ ἀριθμοῦ τῶν ἠλεκτρικῶν παλμῶν, ὅταν εἰς τὸ πηνίον τῆς αὐτεπαγωγῆς εἰσαχθῇ μεταλλικὸς πυρήν· οὐδὲν ὅμως σχετικὸν συμπέρασμα δύναται νὰ ἐξαχθῇ ἐπὶ τῆς συστάσεως τοῦ φωτὸς αὐτῶν.

Σημειωτέον, ὅτι ἐπὶ τῶν παλμικῶν σπινθήρων ὑπάρχουσι πλεῖσται φασματοσκοπικαὶ ἐργασίαι.

Τὰ συμπεράσματα, εἰς ἃ ἔφθασαν ἐπὶ τῇ βάσει τῶν πειραμάτων τούτων, ὡς πρὸς τὴν ἐπίδρασιν τῶν πυρήνων, συμφωνοῦσι μετὰ τῶν συμπερασμάτων τοῦ J. J. Thomson (1). Οὕτως οἱ μεταλλικοὶ πυρῆνες ἐξαλείφουσι τοὺς ἠλεκτρικοὺς παλμούς, ἡ δὲ ἐπίδρασις αὕτη τῶν πυρήνων ἐξαρτᾶται ἐκ τῆς φύσεως καὶ τῆς διαμέτρου αὐτῶν. Δύο πυρῆνες τῆς αὐτῆς μὲν φύσεως, ἀλλ' ἐκ τῶν ὁποίων ὁ μὲν εἷς εἶναι κενὸς ὁ δὲ ἕτερος πλήρης, ἔχουσι τὴν αὐτὴν ἐπίδρασιν ἐπὶ τῆς παλμικῆς ἠλεκτρικῆς ἐκκενώσεως, ἀρκεῖ νὰ ἔχωσι τὴν αὐτὴν διάμετρον.

Ἀναζητοῦντες νὰ ἐξακριβώσωμεν τὴν ἐπίδρασιν τῶν πυρήνων ἐπὶ τῶν παλμικῶν ἠλεκτρικῶν ἐκκενώσεων, ἐφθάσαμεν εἰς ὅλως ἀντίθετα ἀποτελέσματα. Ἡ μέθοδος, ἣν ἠκολουθήσαμεν εἰς τὰ πειράματα ταῦτα, εἶναι λίαν εὐαίσθητος. Ἡ μέθοδος αὕτη συνίσταται εἰς τὴν παρατήρησιν, εἴτε θερμοηλεκτρικῶς εἴτε διὰ φωτογραφήσεως, τῶν ἀποτελεσμάτων τῶν μεταβολῶν τῶν θερμαντικῶν φαινομένων τῶν πόλων, αἵτινες εἶναι λίαν εὐαίσθητοι εἰς τὰς μεταβολὰς τῆς αὐτεπαγωγῆς τοῦ κυκλώματος.

Τὰ πειράματα ἡμῶν ταῦτα ἔδειξαν ἐκτὸς ἄλλων ὅτι:

Ἡ ἐπίδρασις τοῦ πυρῆνος δύναται νὰ εἶναι μερικὴ ἢ ὁλική, ἐ[illegible]ᾶται δὲ ἐκ τῆς τιμῆς τῆς αὐτεπαγωγῆς τοῦ πηνίου, τῆς φύσεως [illegible]ετάλλου τοῦ πυρῆνος, τῆς διαμέτρου αὐτοῦ, κλπ.

(1) J. J. Thomson, Smithsonian report for 1882 p. 251, Washington 1893.

2ον Εἴς τινας περιωτώσεις ὁ πυρὴν δὲν ἔχει οὐδεμίαν ἐπίδρασιν. Τὰ φαινόμενα τότε παρουσιάζονται ὡς ἐὰν δὲν ὑπῆρχε πυρὴν ἐν τῷ πηνίῳ.

3ον Ἡ ἐπίδρασις δύο πυρήνων τῆς αὐτῆς φύσεως καὶ τῆς αὐτῆς διαμέτρου εἶναι διάφορος ἐὰν ὁ εἷς εἶναι πλήρης ὁ δὲ ἕτερος κενός (1).

Ἐκ τῶν προηγουμένων ἕπεται, ὅτι ἡ παρουσία τοῦ πυρῆνος εἰς τὸ πηνίον αὐτεπαγωγῆς τοῦ Thalén δὲν δύναται νὰ θεωρηθῇ ὡς λόγος ἀπορρίψεως τῆς προτεραιότητός του.

Ὁ Hemsalech εἶχεν ἐκτελέσει ἄλλην μίαν σειρὰν πειραμάτων ἐπὶ ἀλλεπαλλήλων σπινθήρων, τῶν ὁποίων ἐφωτογράφει τὸ φάσμα. Ἐφωτογράφει δηλαδὴ τὸ φάσμα τῶν σπινθήρων, ὅταν τὸ πηνίον αὐτεπαγωγῆς ἐστερεῖτο πυρῆνος, καὶ κατόπιν ἐλάμβανε δευτέραν φωτογραφίαν τοῦ φάσματος ὑπὸ τὰς αὐτὰς συνθήκας, ἀφοῦ ὅμως εἰσῆγε πυρῆνα ἐν τῷ πηνίῳ τῆς αὐτεπαγωγῆς (2).

Ἡ μέθοδος αὕτη εἶναι ἐκείνη, ἥτις ἔπρεπε νὰ ἐφαρμοσθῇ, ἵνα δειχθῇ ὁ τρόπος τῆς ἐπιδράσεως τῶν πυρήνων ἐπὶ τῶν φασμάτων τῶν ἠλεκτρικῶν σπινθήρων. Ὁ Hemsalech ὅμως δὲν ἐδημοσίευσεν ἢ μίαν καὶ μόνην πλήρη φωτογραφίαν τοιαύτης φύσεως, γενομένην διὰ πόλων ἐκ σιδήρου.

Ἐκ τῆς φωτογραφίας ταύτης ὁ Hemsalech ἐξάγει, ὅτι ἡ παρουσία τοῦ πυρῆνος κατέστρεψε τὸ ἀποτέλεσμα τῆς αὐτεπαγωγῆς. Ἐν τούτοις, ἐὰν ἐξετάσῃ τις τὰς φωτογραφίας ταύτας μετὰ προσοχῆς, νομίζομεν, ὅτι τὸ συμπέρασμα τοῦτο δὲν δύναται εἰσέτι νὰ θεωρηθῇ ὡς ὁριστικόν.

Πράγματι ὁ Hemsalech ἔλαβε μίαν φωτογραφίαν τοῦ φάσματος, ὅταν τὸ κύκλωμα ἐστερεῖτο πηνίου αὐτεπαγωγῆς, δευτέραν φωτογραφίαν μετὰ σπινθήρων διαλειπόντων, τρίτην φωτογραφίαν διὰ πηνίου αὐτεπαγωγῆς μετὰ πυρῆνος, καὶ τέλος σειρὰν φωτογραφιῶν διὰ διαφόρους τιμὰς τῆς αὐτεπαγωγῆς. Ἐξετάζων δὲ τὴν φωτογραφίαν τὴν ληφθεῖσαν διὰ πηνίου μετὰ πυρῆνος νομίζει, ὅτι αὕτη ὁμοιάζει πρὸς

(1) Ἡ παροῦσα μελέτη εἶχε δοθῇ πρὸς δημοσίευσιν ὅτε ἐλάβομεν τὸ τελευταῖον ὑπόμνημα τοῦ διαπρεποῦς φυσικοῦ Drude ἐπὶ τῆς ἐπιδράσεως τῶν πυρήνων. Ὁ Drude εὑρίσκει ἐκτὸς ἄλλων ὅτι δύο πυρῆνες ἐξ ὧν ὁ εἷς εἶναι πλήρης, ὁ δὲ ἕτερος κενὸς ἰ ἔχουσι τὴν αὐτὴν ἐπίδρασιν ἐπὶ τῆς περιόδου τοῦ πηνίου. Ἐν γένει ἡ ἐργασία τοῦ Drui ὑποστηρίζει ἐμμέσως τὰ ἐξαγόμενα ἡμῶν.

(2) Journal de Physique 1900 σελ. 443.

τὴν φωτογραφίαν τοῦ φάσματος τῶν διαλειπόντων σπινθήρων. Τὸ φάσμα καὶ εἰς τὰς δύο ταύτας περιπτώσεις εἶναι ἀσθενές.

Ἀλλὰ τὸ φάσμα διὰ πηνίου μετὰ πυρῆνος δὲν ὁμοιάζει μόνον πρὸς τὸ φάσμα τῶν διαλειπόντων σπινθήρων, ἀλλὰ καὶ πρὸς τὸ φάσμα διὰ πηνίου ἄνευ πυρῆνος ἀλλὰ μικρᾶς σχετικῶς αὐτεπαγωγῆς. Τὸ τελευταῖον τοῦτο φάσμα εἶναι ἐπίσης ἀσθενὲς ὡς καὶ τὰ δύο προηγούμενα. Πρὸς ποῖον λοιπὸν τῶν φασμάτων ὁμοιάζει περισσότερον τὸ φάσμα διὰ πηνίου μετὰ πυρῆνος; Τὸ συνεχὲς φάσμα τῶν ἠλεκτρικῶν σπινθήρων βοηθεῖ νομίζομεν τὸ ζήτημα τοῦτο. Πράγματι, τὸ φάσμα διὰ πηνίου μετὰ πυρῆνος παρουσιάζει φάσμα συνεχὲς λίαν ἀσθενές, ἐνῷ τὸ φάσμα τῶν διαλειπόντων σπινθήρων δὲν ὁμοιάζει κατὰ τοῦτο τοῦ προηγουμένου. Ἐὰν δὲ ἐξετάσῃ τις τὸ συνεχὲς φάσμα τῆς διὰ πηνίου μετὰ πυρῆνος φωτογραφίας, θὰ ἴδῃ ὅτι τοῦτο εἶναι ἐπίσης ἀσθενὲς ὡς καὶ τὸ τοῦ φάσματος διὰ πηνίου ἄνευ πυρῆνος. Ὥστε τὸ φάσμα διὰ πηνίου μετὰ πυρῆνος ὁμοιάζει μᾶλλον πρὸς τὸ φάσμα διὰ πηνίου ἄνευ πυρῆνος.

Ἡ ἄμεσος αὕτη μέθοδος δὲν ἐπιδέχεται ἀντιρρήσεις. Ἡ μεταβολὴ τοῦ φάσματος δύναται νὰ δείξῃ κατὰ τρόπον ἀναμφισβήτητον τὸν τρόπον τῆς ἐπιδράσεως τῶν πυρήνων ἐπὶ τῆς συστάσεως τοῦ φωτὸς τῶν σπινθήρων. Διὰ τῆς μεθόδου ὅμως ταύτης δὲν ὑπῆρχον ἀρκετὰ πειράματα ὅπως διευκρινισθῇ τὸ ζήτημα τοῦτο, δι' ὃ προέβημεν εἰς τὴν ἐκτέλεσιν πειραμάτων τῆς αὐτῆς φύσεως. Καὶ διὰ τῶν πειραμάτων τούτων ἤχθημεν εἰς τὰ αὐτὰ συμπεράσματα, εἰς ἃ καὶ διὰ τῶν θερμαντικῶν φαινομένων. Οὕτω αἱ μεταβολαὶ τοῦ φάσματος τοῦ νατρίου, αἱ προκαλούμεναι διὰ τῆς αὐξήσεως τῆς αὐτεπαγωγῆς τοῦ κυκλώματος, δύνανται νὰ ἐξαλειφθῶσιν ἐντελῶς, ἢ νὰ ἰσοδυναμῶσι πρὸς τὰς διὰ τιμῶν μικροτέρων τῆς αὐτεπιδράσεως λαμβανομένας.

Πάντα λοιπὸν τὰ πειράματα εἶναι ὑπὲρ τῆς γνώμης τοῦ διαπρεποῦς φυσικοῦ Hasselberg. Ἐν τούτοις ἡ παρατήρησις τῶν μεταβολῶν τῶν φασμάτων τῶν σπινθήρων, τῶν προερχομένων ἐκ μεταβολῶν τῆς αὐτεπαγωγῆς τοῦ κυκλώματος, εἶναι ἔτι ἀρχαιοτέρα, καὶ εἶναι συνέπεια ι πειραμάτων τῶν Féddersen καὶ Seguin. Ὥστε πράγματι, ὡς ς τὴν οὐσίαν τῆς διαφωνίας, μήτε ὁ Hasselberg ἔχει δίκαιον ε ὁ Hemsalech. Ἐννοεῖται ὅμως, ὅτι τὸ ζήτημα τοῦτο εἶναι ἀσήτον, καὶ οὐδόλως μειοῖ τὴν ἀξίαν τῆς ἐργασίας τοῦ Hemsalech.

Ἠλεκτρικὴ πηγή. Μεταξὺ τῶν ἠλεκτρικῶν πηγῶν αἱ ἠλεκτροστατικαὶ μηχαναὶ ἀπορρίπτονται εἰς τὸ ζήτημα τοῦτο, ἕνεκα τῶν μεγάλων μεταβολῶν, ἃς ὑφίστανται ἐκ πλείστων αἰτίων. Μεταξὺ τῶν αἰτίων τούτων τὸ πρωτεῦον εἶναι αἱ ἀτμοσφαιρικαὶ μεταβολαί.

Οἱ μεταμορφωταὶ ὑψηλῆς τάσεως προτιμῶνται εἰς τὰ ζητήματα ταῦτα. Τὰ ἀποτελέσματα, ἅτινα ἔχομεν σήμερον διὰ τῶν μεταμορφωτῶν, εἶναι σχετικῶς λίαν σταθερά. Ἐὰν δὲ οἱ μεταμορφωταὶ οὗτοι διεγείρωνται διὰ ρεύματος ἐναλλασσομένου, ἐλλείπουσιν σχεδὸν ἐντελῶς αἱ ἀνωμαλίαι τῶν σπινθήρων (1).

Ἐν τῇ περιπτώσει τοῦ ἐπαγωγικοῦ πηνίου δέον τὸ πρωτεῦον ρεῦμα νὰ ἔχῃ σταθερὰν ἔντασιν, ἡ δὲ περίοδος τῶν διακοπῶν νὰ εἶναι σταθερά. Σημειωτέον δέ, ὅτι, ὑπὸ τὰς αὐτὰς συνθήκας τοῦ πρωτεύοντος ρεύματος, τὰ ἀποτελέσματα μεταβάλλονται μετὰ τῶν σταθερῶν (ἀντίστασις κλπ.) τοῦ δευτερεύοντος κυκλώματος τοῦ πηνίου.

(1) Τὸ πηνίον τοῦ Ruhmkorff εἶναι μεταμορφωτὴς ὑψηλῆς τάσεως μετ' ἀνοικτοῦ μαγνητικοῦ κυκλώματος. Ἡ χρῆσις ὅμως εἰς τοῦτο (ὡς συνήθως γίνεται) διακοπτῶν ἀποτελεῖ μειονέκτημα εἰς τὸ ζήτημα τοῦτο. Πράγματι, οὐδεὶς τῶν μέχρι τοῦδε διακοπτῶν ἠδυνήθη νὰ παράσχῃ σταθερὰ ἀποτελέσματα, ἕνεκα ἰδίως τῶν σπινθήρων τῶν παραγομένων κατὰ τὴν διακοπὴν τοῦ πρωτεύοντος ρεύματος. Προκειμένου ὅμως περὶ μικροῦ ἀριθμοῦ διακοπῶν, οἱ πλεῖστοι τῶν διακοπτῶν δύνανται νὰ θεωρηθῶσιν ὡς ἀρκούντως σταθεροὶ διὰ ρεύματα μικρᾶς ἐντάσεως καὶ μικρᾶς διαφορᾶς δυναμικοῦ.

Αἱ σταθεραὶ τοῦ πηνίου τοῦ Ruhmkorff δέον νὰ δίδωνται ὅσον τὸ δυνατὸν καλῶς. Ὡς γνωστὸν εἰς τὸ πηνίον τοῦ Ruhmkorff καὶ ἐν γένει εἰς τοὺς μεταμορφωτὰς ἔχομεν, σύμφωνως πρὸς τὴν ἀρχὴν τῆς διατηρήσεως τῆς ἐνεργείας,

$$EI = E'I' \qquad (1)$$

ἔνθα E καὶ I εἶναι ὁ ἀριθμὸς τῶν βόλτ καὶ ἀμπὲρ τοῦ πρωτεύοντος ρεύματος καὶ E', I' ὁ ἀριθμὸς τῶν βόλτ καὶ ἀμπὲρ ὁ ἀντιστοιχῶν εἰς τὸ δευτερεῦον ρεῦμα. Ἀλλὰ μέρος τῆς ἐνεργείας ἀπόλλυται ἕνεκα τῆς ἀντιστάσεως τοῦ δευτερεύοντος κυκλώματος καὶ ἄλλων αἰτίων. Ἡ διαφορὰ τοῦ δυναμικοῦ εἰς τὰ πέρατα τοῦ δευτερεύοντος κυκλώματος δὲν ἰσοῦται ἕνεκα τούτου (ὅταν ὑφίσταται τὸ ρεῦμα) πρὸς τὴν ἠλεκτρεγερτικὴν δύναμιν E' ἀλλ' εἶναι μικροτέρα ταύτης. Ὅθεν ἡ διαφορὰ τοῦ δυναμικοῦ εἰς τὰ πέρατα τοῦ δευτερεύοντος κυκλώματος (καὶ ἑπομένως καὶ τὸ μῆκος τῶν σπινθήρων εἰς τὸ πηνίον τοῦ Ruhmkorff καὶ ἐν γένει εἰς τοὺς μεταμορφωτὰς ὑψηλῆς τάσεως) ἐλαττοῦται αὐξανομένης τῆς ἀντιστάσεως αὐτοῦ (ἄλλως θὰ ἔχωμεν τὸ ἀεικίνητον εἰς ὑποστήριξιν τοῦ ὁποίου ἄγονται ἐν ἀγνοίᾳ των καὶ ἄκοντες, οἱ παρ' ἡμῖν γράψαντες τὰ ἐναντία). Τούτου ἕνεκα τὸ δευτερεῦον κύκλωμα κατασκευάζεται συνήθως ἐκ χαλκοῦ ὅστις ... μέταλλον μικρᾶς ἀντιστάσεως.

Αἱ στοιχειώδεις αὗται γνώσεις ὁδηγοῦσιν ἡμᾶς τίνι τρόπῳ δέον νὰ καθορισθῇ ἡ ... τοῦ ἠλεκτρισμοῦ.

Θερμοκρασία τῶν πόλων. Αἱ μεταβολαὶ τῆς θερμοκρασίας τῶν πόλων προκαλοῦσι μεταβολὰς εἰς τὰ φάσματα τῶν σπινθήρων. Ὅταν ἡ θερμοκρασία τῶν πόλων ὑπερβῇ τὴν κρίσιμον θερμοκρασίαν, τὸ φάσμα τῶν σπινθήρων δύναται νὰ πάθῃ σπουδαίας μεταβολὰς διὰ καταλλήλους τιμὰς τῆς αὐτεπαγωγῆς τοῦ κυκλώματος. Ἐν γένει, ἡ θέρμανσις τῶν πόλων ἐλαττοῖ τὴν ἔντασιν τοῦ μεταλλικοῦ φάσματος, ἡ δὲ ψῦξις αὐξάνει αὐτήν. Ὑπάρχουσιν ὡρισμένα ὅρια τῆς θερμοκρασιας, ἐντὸς τῶν ὁποίων αἱ μεταβολαὶ τοῦ φάσματος εἶναι ἐξόχως εὐαίσθητοι εἰς τὰς μεταβολὰς τῆς θερμοκρασίας. Τὰ ὅρια ταῦτα ἐξαρτῶνται ἐκ τῶν λοιπῶν συνθηκῶν τῆς ἐκκενώσεως.

Αἱ μεταβολαὶ τῆς θερμοκρασίας τῶν πόλων μεταθέτουσι τὰ μέγιστα καὶ ἐλάχιστα τῆς ἐντάσεως τῶν μεταλλικῶν φασμάτων, ἅτινα παρατηροῦνται, ὅταν ἡ τιμὴ τῆς αὐτεπαγωγῆς λαμβάνῃ τιμὰς αὐξούσας.

Ἄλλα αἴτια. Μεταβολαί τινες τοῦ ἐπὶ τῶν πόλων προσπίπτοντος φωτὸς τῆς ἡμέρας μεταβάλλουσι τὸ φάσμα τῶν σπινθήρων.

Ἐπίσης αἱ μεταβολαὶ τῆς φύσεως τοῦ μέσου, τῆς πιέσεως κλπ. ἐπιδρῶσιν κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον ἐπὶ τοῦ φάσματος τῶν σπινθήρων.

Ἐν γένει ὅμως αἱ ἐπιδράσεις αὗται, ὡς καὶ ἄλλαι τινές, δὲν ἔχουσι μεγάλην σπουδαιότητα ὑπὸ τὰς συνήθεις συνθήκας.

Σπουδαίας μεταβολὰς πάσχει τὸ φάσμα ὅταν μεταβάλληται ἡ χωρητικότης τῶν πυκνωτῶν ἢ ἡ ἀντίστασις τοῦ κυκλώματος τῆς ἐκκενώσεως ἢ ὅταν οἱ πόλοι δὲν σύγκεινται μόνον ἐκ τοῦ πρὸς ἐξέτασιν μετάλλου.

Συμπέρασμα. Ἵνα τὸ φάσμα τῶν ἠλεκτρικῶν σπινθήρων θεωρηθῇ προσδιωρισμένον, συμφώνως πρὸς τὰ μέχρι τοῦδε πειράματα, δέον νὰ δοθῶσι πᾶσαι αἱ συνθῆκαι τῆς ἐκκενώσεως, περὶ ὧν προηγουμένως διελάβομεν.

Προκειμένου περὶ προσδιορισμῶν ἐπὶ τῶν φασμάτων (ἐντάσεως γραμμῶν κλπ.) τὸ τοιοῦτον εἶναι ἀπαραίτητον. Σημειωτέον δέ, ὅτι δέον νὰ λαμβάνωνται ὑπ' ὄψιν καὶ αἱ μεταβολαὶ τοῦ συνεχοῦς φάσματος τῶν σπινθήρων(1).

Β. ΑΙΓΙΝΗΤΗΣ
Καθηγητὴς τῆς Σχολῆς τῶν Εὐελπίδων.

(1) Παρατηρήσεις τινὲς σχετικαὶ πρὸς τὸ παρὸν ὑπόμνημα, ἐγένοντο εἰς τὸ ἐν τῇ τῶν Ὑπαξιωματικῶν ἱδρυθὲν ἐσχάτως Φυσικὸν ἐργαστήριον.

Ἠλεκτρικὴ πηγή. Μεταξὺ τῶν ἠλεκτρικῶν πηγῶν αἱ ἠλεκτροστατικαὶ μηχαναὶ ἀπορρίπτονται εἰς τὸ ζήτημα τοῦτο, ἕνεκα τῶν μεγάλων μεταβολῶν, ἃς ὑφίστανται ἐκ πλείστων αἰτίων. Μεταξὺ τῶν αἰτίων τούτων τὸ πρωτεῦον εἶναι αἱ ἀτμοσφαιρικαὶ μεταβολαί.

Οἱ μεταμορφωταὶ ὑψηλῆς τάσεως προτιμῶνται εἰς τὰ ζητήματα ταῦτα. Τὰ ἀποτελέσματα, ἅτινα ἔχομεν σήμερον διὰ τῶν μεταμορφωτῶν, εἶναι σχετικῶς λίαν σταθερά. Ἐὰν δὲ οἱ μεταμορφωταὶ οὗτοι διεγείρωνται διὰ ρεύματος ἐναλλασσομένου, ἐλλείπουσιν σχεδὸν ἐντελῶς αἱ ἀνωμαλίαι τῶν σπινθήρων (1).

Ἐν τῇ περιπτώσει τοῦ ἐπαγωγικοῦ πηνίου δέον τὸ πρωτεῦον ρεῦμα νὰ ἔχῃ σταθερὰν ἔντασιν, ἡ δὲ περίοδος τῶν διακοπῶν νὰ εἶναι σταθερά. Σημειωτέον δέ, ὅτι, ὑπὸ τὰς αὐτὰς συνθήκας τοῦ πρωτεύοντος ρεύματος, τὰ ἀποτελέσματα μεταβάλλονται μετὰ τῶν σταθερῶν (ἀντίστασις κλπ.) τοῦ δευτερεύοντος κυκλώματος τοῦ πηνίου.

(1) Τὸ πηνίον τοῦ Ruhmkorff εἶναι μεταμορφωτὴς ὑψηλῆς τάσεως μετ᾽ ἀνοικτοῦ μαγνητικοῦ κυκλώματος. Ἡ χρῆσις ὅμως εἰς τοῦτο (ὡς συνήθως γίνεται) διακοπτῶν ἀποτελεῖ μειονέκτημα εἰς τὸ ζήτημα τοῦτο. Πράγματι, οὐδεὶς τῶν μέχρι τοῦδε διακοπτῶν ἠδυνήθη νὰ παράσχῃ σταθερὰ ἀποτελέσματα, ἕνεκα ἰδίως τῶν σπινθήρων τῶν παραγομένων κατὰ τὴν διακοπὴν τοῦ πρωτεύοντος ρεύματος. Προκειμένου ὅμως περὶ μικροῦ ἀριθμοῦ διακοπῶν, οἱ πλεῖστοι τῶν διακοπτῶν δύνανται νὰ θεωρηθῶσιν ὡς ἀρκούντως σταθεροὶ διὰ ρεύματα μικρᾶς ἐντάσεως καὶ μικρᾶς διαφορᾶς δυναμικοῦ.

Αἱ σταθεραὶ τοῦ πηνίου τοῦ Ruhmkorff δέον νὰ δίδωνται ὅσον τὸ δυνατὸν καλῶς. Ὡς γνωστὸν εἰς τὸ πηνίον τοῦ Ruhmkorff καὶ ἐν γένει εἰς τοὺς μεταμορφωτὰς ἔχομεν, σύμφωνος πρὸς τὴν ἀρχὴν τῆς διατηρήσεως τῆς ἐνεργείας,

$$EI = E'I' \qquad (1)$$

ἔνθα E καὶ I εἶναι ὁ ἀριθμὸς τῶν βόλτ καὶ ἀμπὲρ τοῦ πρωτεύοντος ρεύματος καὶ E′, I′ ὁ ἀριθμὸς τῶν βόλτ καὶ ἀμπὲρ ὁ ἀντιστοιχῶν εἰς τὸ δευτερεῦον ρεῦμα. Ἀλλὰ μέρος τῆς ἐνεργείας ἀπόλλυται ἕνεκα τῆς ἀντιστάσεως τοῦ δευτερεύοντος κυκλώματος καὶ ἄλλων αἰτίων. Ἡ διαφορὰ τοῦ δυναμικοῦ εἰς τὰ πέρατα τοῦ δευτερεύοντος κυκλώματος δὲν ἰσοῦται ἕνεκα τούτου (ὅταν ὑφίσταται τὸ ρεῦμα) πρὸς τὴν ἠλεκτρεγερτικὴν δύναμιν E′ ἀλλ᾽ εἶναι μικροτέρα ταύτης. Ὅθεν ἡ διαφορὰ τοῦ δυναμικοῦ εἰς τὰ πέρατα τοῦ δευτερεύοντος κυκλώματος (καὶ ἑπομένως καὶ τὸ μῆκος τῶν σπινθήρων εἰς τὸ πηνίον τοῦ Ruhmkorff καὶ ἐν γένει εἰς τοὺς μεταμορφωτὰς ὑψηλῆς τάσεως) ἐλαττοῦται αὐξανομένης τῆς ἀντιστάσεως αὐτοῦ (ἄλλως θὰ ἔχωμεν τὸ ἀεικίνητον εἰς ὑποστήριξιν τοῦ ὁποίου ἄγονται ἐν ἀγνοίᾳ των καὶ ἄκοντες, οἱ παρ᾽ ἡμῖν γράψαντες τὰ ἐναντία). Τούτου ἕνεκα τὸ δευτερεῦον κύκλωμα κατασκευάζεται συνήθως ἐκ χαλκοῦ ὅστις ε μέταλλον μικρᾶς ἀντιστάσεως.

Αἱ στοιχειώδεις αὗται γνώσεις ὁδηγοῦσιν ἡμᾶς τίνι τρόπῳ δέον νὰ καθορισθῇ ἡ π τοῦ ἠλεκτρισμοῦ.

Θερμοκρασία τῶν πόλων. Αἱ μεταβολαὶ τῆς θερμοκρασίας τῶν πόλων προκαλοῦσι μεταβολὰς εἰς τὰ φάσματα τῶν σπινθήρων. Ὅταν ἡ θερμοκρασία τῶν πόλων ὑπερβῇ τὴν κρίσιμον θερμοκρασίαν, τὸ φάσμα τῶν σπινθήρων δύναται νὰ πάθῃ σπουδαίας μεταβολὰς διὰ καταλλήλους τιμὰς τῆς αὐτεπαγωγῆς τοῦ κυκλώματος. Ἐν γένει, ἡ θέρμανσις τῶν πόλων ἐλαττοῖ τὴν ἔντασιν τοῦ μεταλλικοῦ φάσματος, ἡ δὲ ψῦξις αὐξάνει αὐτήν. Ὑπάρχουσιν ὡρισμένα ὅρια τῆς θερμοκρασιας, ἐντὸς τῶν ὁποίων αἱ μεταβολαὶ τοῦ φάσματος εἶναι ἐξόχως εὐαίσθητοι εἰς τὰς μεταβολὰς τῆς θερμοκρασίας. Τὰ ὅρια ταῦτα ἐξαρτῶνται ἐκ τῶν λοιπῶν συνθηκῶν τῆς ἐκκενώσεως.

Αἱ μεταβολαὶ τῆς θερμοκρασίας τῶν πόλων μεταθέτουσι τὰ μέγιστα καὶ ἐλάχιστα τῆς ἐντάσεως τῶν μεταλλικῶν φασμάτων, ἅτινα παρατηροῦνται, ὅταν ἡ τιμὴ τῆς αὐτεπαγωγῆς λαμβάνῃ τιμὰς αὐξούσας.

Ἄλλα αἴτια. Μεταβολαί τινες τοῦ ἐπὶ τῶν πόλων προσπίπτοντος φωτὸς τῆς ἡμέρας μεταβάλλουσι τὸ φάσμα τῶν σπινθήρων.

Ἐπίσης αἱ μεταβολαὶ τῆς φύσεως τοῦ μέσου, τῆς πιέσεως κλπ. ἐπιδρῶσιν κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον ἐπὶ τοῦ φάσματος τῶν σπινθήρων.

Ἐν γένει ὅμως αἱ ἐπιδράσεις αὐται, ὡς καὶ ἄλλαι τινές, δὲν ἔχουσι μεγάλην σπουδαιότητα ὑπὸ τὰς συνήθεις συνθήκας.

Σπουδαίας μεταβολὰς πάσχει τὸ φάσμα ὅταν μεταβάλληται ἡ χωρητικότης τῶν πυκνωτῶν ἢ ἡ ἀντίστασις τοῦ κυκλώματος τῆς ἐκκενώσεως ἢ ὅταν οἱ πόλοι δὲν σύγκεινται μόνον ἐκ τοῦ πρὸς ἐξέτασιν μετάλλου.

Συμπέρασμα. Ἵνα τὸ φάσμα τῶν ἠλεκτρικῶν σπινθήρων θεωρηθῇ προσδιωρισμένον, συμφώνως πρὸς τὰ μέχρι τοῦδε πειράματα, δέον νὰ δοθῶσι πᾶσαι αἱ συνθῆκαι τῆς ἐκκενώσεως, περὶ ὧν προηγουμένως διελάβομεν.

Προκειμένου περὶ προσδιορισμῶν ἐπὶ τῶν φασμάτων (ἐντάσεως γραμμῶν κλπ.) τὸ τοιοῦτον εἶναι ἀπαραίτητον. Σημειωτέον δέ, ὅτι δέον νὰ λαμβάνωνται ὑπ᾽ ὄψιν καὶ αἱ μεταβολαὶ τοῦ συνεχοῦς φάσματος τῶν σπινθήρων(1).

Β. ΑΙΓΙΝΗΤΗΣ
Καθηγητὴς τῆς Σχολῆς τῶν Εὐελπίδων.

Παρατηρήσεις τινὲς σχετικαὶ πρὸς τὸ παρὸν ὑπόμνημα, ἐγένοντο εἰς τὸ ἐν τῇ ῆ τῶν Ὑπαξιωματικῶν ἱδρυθὲν ἐσχάτως Φυσικὸν ἐργαστήριον.

Ἐπεξηγήσεις καὶ διορθώσεις.

1.) Αἱ εἰς τὰς σελίδας 190 καὶ 191 ἀπαντώμεναι λέξεις «μόριον» καὶ «ἄτομον» (ἐκτὸς τῶν ἀναφερομένων εἰς τὴν κινητικὴν θεωρίαν τῶν ἀερίων) ἐτέθησαν ἀντὶ τῆς λέξεως «σωμάτιον» καὶ δὲν πρέπει νὰ ἀποδοθῇ εἰς αὐτὰς εἰδική τις ἔννοια.

2.) Σελ. 191 σειρ. 12, ἀντὶ «ἥτις ὑποθέτει τὰ ἄτομα στερεά, ὁμογενῆ καὶ ὑπὸ μορφὴν σημείων, ἡ ἁπλότης αὕτη ἐγκαταλείπεται» γράφε «ἡ ἁπλότης τῆς μοριακῆς ὑποθέσεως ἐγκαταλείπεται».

3.) Σελ. 194 σειρ. 19, ἀντὶ «Ὁ ὁλκὸς εἶναι τὸ πρῶτον μέρος τῆς ἐκκενώσεως. Οἱ ἠλεκτρικοὶ παλμοὶ ἕπονται τούτου, ἀποτελοῦντες τὸ κύριον συστατικὸν τῆς αἴγλης» γράφε «Ὁ ὁλκὸς παράγεται ὑπὸ τοῦ πρώτου μέρους τῆς ἐκκενώσεως. Οἱ ἠλεκτρικοὶ παλμοὶ ἕπονται τούτου καὶ παράγονται ἐντὸς τῆς αἴγλης».

4.) Σελ. 196 σειρ. 24, ἀντὶ «Τὸ φάσμα μετάλλων τινῶν αὐξάνει κατ' ἔντασιν, ἐνῷ δι' ἄλλα μέταλλα ἐλαττοῦται» γράφε «Πᾶσαι σχεδὸν αἱ γραμμαὶ τοῦ φάσματος διά τινα μέταλλα αὐξάνουσι κατ' ἔντασιν, ἐνῷ δι' ἄλλα ἐλαττοῦνται».

5.) Σελ. 196 σειρ. 27, ἀντὶ «τῶν ὁποίων τὸ φάσμα βαίνει αὖξον κατ' ἔντασιν. Τὸ δεύτερον» γράφε «τὸ δὲ δεύτερον».

ΠΟΙΚΙΛΑ ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΑ

ΚΕΦ. Α΄.

Καλόπους

Ἐν τῷ Ἑλληνικῷ Λεξικῷ τοῦ Ἀνθίμου Γαζῆ Τόμ. Β΄, σελ. 122 (1812) φέρεται «Καλόπους, οδος ὁ. ὁ καλοὺς πόδας ἔχων». Σκαρλᾶτος δ' ὁ Βυζάντιος γράφει ἐν τῷ Λεξικῷ τῆς Ἑλλην. Γλώσσης σελ. 653 (1852) «Καλόπους, οδος—(=ἢ ἐσφαλμ. ἀντὶ) Καλλίπους». Ἀλλ' οὔτ' αὐτὸς οὔτ' ἄλλοι λεξικογράφοι, καθ' ὅσον ἡμεῖς γινώσκομεν, μνημονεύουσι τὸν τύπον καλλίπους, ὃν βλέπει τις παρὰ τῷ Ἡσυχίῳ λέγοντι «Ἀργυρόπεζα: λευκόπους· πέζα γὰρ ὁ πούς· καὶ καλλίπους». Πρβ. καλλίχειρ, καλλίπηχυς, καλλίσφυρος, καλλίπυγος, κτλ.

Ἐν τῷ Λεξικῷ τοῦ Σουΐδα κεῖται «Καλόπους: ἀπὸ μέρους καλή», τουτέστι Καλόπους: ἀπὸ μέρους, ἤγουν τῶν ποδῶν, καλή». Σαφῶς διὰ τοῦ βραχυτάτου τούτου λόγου ὁ Σουΐδας διδάσκει ὅτι ὑπὸ τοῦ ἐπιθέτου καλόπους σημαίνοντος τὴν ἔχουσαν καλοὺς ἢ ὡραίους πόδας δηλοῦται, ἀπὸ τῶν ποδῶν τοῦ ὅλου σώματος νοουμένου, ἡ οὖσα καλὴ ἢ ὡραία. Λέγει δ' ὁ Σουΐδας καὶ Ὑπώπια: ἀπὸ μέρους τὴν ὄψιν», ὡς καὶ ὁ Ἡσύχιος Ὑπώπια: τὰ ὑπὸ τὴν ὄψιν οἰδήματα· ἀπὸ μέρους δὲ ὅλην τὴν ὄψιν δηλοῖ». Πολλὰ δ' οὗτος παρέχει ἡμῖν παραδείγματα τῆς τοιαύτης χρήσεως τοῦ ἀπὸ μέρους, οἷον «Εὐζώνοιο: καλῆς ἀπὸ μέρους» καὶ «Εὔστομον: ἀπὸ μέρους, πρόσωπον» καὶ «Ἠύκομος: καλὴ ἀπὸ μέρους» καὶ «Καλλίσφυ-;: καλὴ ἀπὸ μέρους, εὔρυθμος» καὶ Λευκώλενος: λευκόπηχυς, ἀπὸ ους ὅλη λευκὴ καὶ καλή» καὶ «Ροδοδάκτυλον: ῥοδόχρουν, ἀπὸ ρους καλόν» καὶ «Ταμεσίχροα: τέμνοντα τὸν χρῶτα· ἀπὸ μέρους δὲ

λέγει τὴν σάρκα» «Τρόπηκος: μερὶς (μέρος) τῆς κώπης ὁ τρόπηξ, οὗ ἐπιλαμβάνονται οἱ ἐρέσσοντες· ὥστε ἀπὸ μέρους τὴν κώπην». Πρβ. καὶ ἐριαύχενες καὶ σελανόνδιον καὶ λιπαροῖσι πόδεσ(σ)ι καὶ θωρήσ(σ)εσθαι. Ἀπαντᾷ δὲ καὶ παρὰ Φίλωνι τῷ Ἰουδαίῳ Τόμ. Β' σελ. 30 «πατὴρ εἴρηται ψαλτηρίου καὶ κιθάρας, ἀπὸ μέρους τῆς ὅλης μουσικῆς» καὶ παρὰ τῷ Εὐσταθίῳ Παρεκβ. εἰς Ὅμ. σελ. 467, 34 «Ἰόμωροι δὲ νῦν ἀπὸ μέρους οἱ ἁπλῶς πολεμισταί» καὶ παρ' Ἀπολλωνίῳ τῷ Σοφιστῇ Λεξ. Ὁμηρ. σελ. 60,1 Βεκκ. «δουρικλυτός: ἀπὸ μέρους κατὰ τὰς μάχας» καὶ ἐν τοῖς εἰς Ἰλιάδα Σχολίοις Ρ, 514 «ἐν γούνασι: ἀπὸ μέρους ἐν τῇ τῶν θεῶν δυνάμει» καὶ ἐν τοῖς εἰς Εὐριπίδην Ἑκάβ. 39 «τὴν κώπην: ἀπὸ μέρους δὲ τὴν ναῦν» καὶ 920 «τὸ δὲ ἀκόντιον εἰπὼν ἀπὸ μέρους ἐδήλωσεν ὅλα τὰ ὅπλα» καὶ ἀλλαχοῦ (ὡς δηλοῖ ὁ Schwartz ἐν τῇ ἐκδόσει τῶν εἰς Εὐριπίδην Σχολίων Τομ. Β' σελ. 413) καὶ ἐν τοῖς εἰς Ἀριστοφάνη Ἀχαρν. 986 «Χάρακας: τοὺς πεπηγότας καλάμους ἐν ταῖς ἀμπέλοις ἔκαιεν, ἤγουν τὰς ἀμπέλους ἀπὸ μέρους» καὶ ἐν τοῖς εἰς Θεόκριτον Εἰδ. Ζ', 34 «Εὔκριθον ἀνεπλήρωσεν ἀλωάν: ἀπὸ μέρους, τῆς κριθῆς, τὴν εὔκαρπον παρεδήλωσεν». Παρασημειωτέον δ' ὅτι τὸ ὄνομα ἀλωή, (δωρ. ἀλωά) κατὰ παράδοσιν παλαιῶν γραμματικῶν ἐξεφέρετο μετὰ τοῦ ὑπογεγραμμένου Ι ἀλῳή, (Ἴδε Λαρόχην ἐν *Homer· Teraetkr.* σελ. 187 καὶ Κόβητον ἐν *Miscel. Crit.* σελ. 339. Πρβ. καὶ Θησ. Στεφ. Τόμ. Α', α', σελ. 1607 Διδ.). Γίνεται δ' ἐνίοτε ἐπὶ τῆς αὐτῆς τῷ ἀπὸ μέρους ἐννοίας χρῆσις τοῦ ἐκ μέρους, ὡς ἐν τοῖς εἰς Ἀριστοφάνη Σχολίοις Ἀχαρν. 162 «Ὁ θρανίτης λεώς: ἀντὶ τοῦ ὁ ναυτικός· ἐκ μέρους δὲ τὸ πᾶν εἶπε» καὶ ἐν τοῖς εἰς Εὐριπίδην Φοιν. 1026 «Διρκαίων ἅ ποτ' ἐκ τόπων: ἐκ μέρους τὸ πᾶν, ἀντὶ τοῦ ἀπὸ τῶν Θηβῶν» καὶ ἐν ταῖς εἰς Ὅμηρον Παρεκβολαῖς τοῦ Εὐσταθίου σελ. 129, 18 «ἀλλὰ τὴν ὅλην ἱκετείαν γουνάζεσθαί φασιν ἐκ μέρους οἱ παλαιοί» καὶ σελ. 1383, 15 «τὸ πωλεῖν ἐκ τῶν πώλων καὶ τὸ ὠνεῖσθαι ἀπὸ τῶν ὄνων ὡς ἐκ μέρους τὸ πᾶν»

Παράδοξον φαίνεται ὅτι τὸ ὑπὸ τοῦ Σουΐδα εἰρημένον ἀπὸ μέρους καλή, σαφοῦς ὄντος, παρεκδοχὴ ὑπό τινων ἐγένετο, ὡς διδασκόμεθα ἐκ τοῦ Θησαυροῦ τοῦ Στεφάνου Τόμ. Δ', σελ. 898 ἐν εἶναι τάδε γεγραμμένα· «Καλόπους, q. d. Pulcripes, i. e. Pulcre habens pedes, i. e. Pulcer: intelligendo e parte totum. Et i

accipio verba etiam Suidae, scribentis, καλόπους ἀπὸ μέρους καλή. Quae perperam intelligentes aliqui vulgg. Lexicorum consarcinatores dixerunt καλόπους epith. esse partis. Utitur autem Hesych, eod. loquendi genere in Καλλίσφυρος, subjungens καλή, ἀπὸ μέρους· εὔρυθμος». Παρατηρητέον δ' ὅτι ἐν τῷ Λεξικῷ τοῦ Ἡσυχίου κεῖται «Αἰτναία πῶλος: ἡ Σικελικὴ ἢ μεγάλη ἀπὸ μέρους· Σοφοκλῆς Οἰδίποδι ἐπὶ Κολωνῷ». Νοεῖται δὲ κάλλιστα τὸ ἐνταῦθα εἰρημένον ἀπὸ μέρους καὶ οὐδαμῶς εὔλογον εἶνε ν' ἀναγνωσθῇ ἀπὸ ὅρους ὡς εἴκασεν ὁ Τούπιος ἐν Emendat. Τόμ. Γ', σελ. 230 καὶ Τόμ. Δ', σελ. 20. Πρβ. καὶ Θησ. Στεφ. Τόμ. Α', α', σελ. 1112 Δ'.

Πολλὰ δ' ἐπίθετα ἐν τῷ μεταγενεστέρῳ ἑλληνισμῷ φέρονται ὁμοίως ἐσχηματισμένα τῷ ὑπὸ τοῦ Σουίδα μεμαρτυρημένῳ καλόπους, ὡς παρὰ τῷ Ἡσυχίῳ «Εὐηγορία: καλολογία, καλορρημοσύνη» καὶ «εὔφρων: ἡδύς—καλόφρων» καὶ Ἠϋγένειος: μέγα τὸ γένειον ἔχων—καλογένειος» καὶ «Χρυσόρ(ρ)απις: ὁ Ἑρμῆς ἀπὸ τῆς ῥάβδου, καλομήχανος» καὶ παρὰ τῷ Σουίδᾳ «Εὐχαίτης ἵππος: καλόθριξ (Πρβ. καὶ Κραμ. Ἀν. Παρ. Τόμ. Δ, σελ. 98, 14) καὶ «Εὐρινότατος: καλόρρινος» (ἢ κατ' ἄλλην γραφὴν ὀρθοτέραν καλορρινότατος) καὶ ἐν τοῖς εἰς Ἀριστοφάνη Σχολίοις Ὄρν. 721 «ἐπεὶ πολλάκις εἰώθαμέν τινας τῶν θεραπόντων καλόποδας λέγειν καὶ καλοιωνίστους» καὶ ἐν τοῖς εἰς Ὀππιανὸν Σχολίοις Ἁλιευτ. Α', 627 Εὔξεινον: καλόφιλον, γλυκύν». Τὸ ὄνομα καλορρημοσύνη ἀπαντᾷ καὶ παρὰ Θωμᾷ τῷ Μαγίστρῳ σελ. 158, 4 «Εὐφημία: οὐ μόνον ὁ ἔπαινος, ἀλλὰ καὶ ἡ τῶν λόγων καλορρημοσύνη»· ἀλλ' ἀμφίβολος ἡ γραφὴ φαίνεται. Ἐλέγετο ἐν τῷ παρηκμακότι ἑλληνισμῷ καὶ καλοήθης, ὃ ἀντίκειται μὲν τῷ κακοήθης, συνωνυμεῖ δὲ τῷ χρηστοήθης, τοῦ ἐπιθέτου εὐήθης λαμβανομένου ἐκ παλαιοῦ χρόνου ἐφ' ὁμοίας ἐννοίας τῷ ἠλίθιος ἢ βλάξ. Ἐν τῷ κώδικι τοῦ Ἡσυχίου κεῖται «Καλοπούς: εὐοφθάλμους», ὃ μετεβλήθη ὑπὸ μὲν τοῦ Στεφάνου εἰς τὸ καλωπούς, ὑπὸ δὲ τοῦ Ρουγκηνίου εἰς τὸ [illegible]ικωπούς (Ἴδε Σμιδίτιον εἰς Ἡσύχ. Τόμ. Β', σελ. 400. Πρβ. [illegible]ησ. Στεφάνου Τόμ. Δ', σελ. 911 Διδ.).

[illegible]ν τῷ Λογίῳ Ἑρμῇ 1876 σελ. 46 λέγεται «Ἐν τῷ Ἰστο-[illegible] Συντίπᾳ τοῦ Φιλοσόφου σελ. 91 Τευβν. φέρεται «τὸν δὲ ἀμαθῆ

καὶ ἀπαίδευτον ἄνθρωπον ἄγνωστον καὶ ἄφρονα παντελῶς ὀνομάζειν πρέπει ἀλλ' οὐδαμῶς καλόνουν καὶ γνωστικόν» · Ὁ καλὸν νοῦν ἔχων ὠνομάσθη καλόνους κατὰ τὴν συνήθειαν τῶν μεταγενεστέρων λεγόντων καὶ καλόφρων, καλοήθης, καλόφθαλμος, καλόψυχος, καλόφιλος, καλοΰφαντος κτλ». Πρβ. καὶ καλοαγόραστος, καλοέργαστος, καλοκέραστος, καλοθελής, κτλ. Ἐν τῇ τοῦ Κουμανούδη Συναγωγῇ Ἀθησαυρ. Λέξεων σελ. 173 μνημονεύονται αἱ λέξεις καλοπραγέω καὶ καλοπροαίρετος καὶ καλόφωτος, κτλ. Τοῦ παρηκμακότος ἑλληνισμοῦ ἴδιον εἶνε καὶ τὸ καλοποιεῖν, περὶ οὗ γίνεται λόγος ἐν τῷ Θησαυρῷ τοῦ Στεφάνου Τόμ. Δ', σελ. 897, Γ'. Ὁ Ἑρουερδὴν λέγει ἐν *Lex. Graec. Suppl et Dialect.* σελ. 416 «καλοποιεῖν. Locis in Thesauro et a Sophocle in lexico citatis adde Geopon. II, 22. 3 τοῦτο γὰρ τὸ ὕδωρ ἰλυῶδες ὂν καὶ θολερὸν αὔξει (εἰς del.) τὴν ἐγκειμένην κόπρον, καὶ συσσήψει πολλῇ καλοποιήσει. Verbum factum ad exemplum τοῦ κακοποιεῖν» καὶ «καλοκοίμητος. Saepe in cippis christianis. I. G. S I, 191. 361 etc.» Ποιεῖται δ' ὁ Ἑρουερδὴν μνείαν καὶ τοῦ ἐπιθέτου (καλο)-μοίρητος.

Ὁ Οἰκονόμος γράφει ἐν τῷ περὶ Γνησ. Προφ. τῆς Ἑλλ. Γλώσσης σελ. 535 «Ἔχει δὲ πολλὴν περὶ τὴν σύνθεσιν εὐκολίαν ἡ λαλουμένη,—καὶ ταύτης πολλὰς λέξεις, ἔκ τινων ἀπηρχαιωμένων ἢ σπανίων μορίων συντεθειμένας τὰς μετασυνθέτει δι' ἄλλων συνωνύμων φωνῶν· οἷον τὰς ἐκ τοῦ δυσ, καὶ ευ, κοινῶς τὰς συνάπτομεν μετὰ τῶν ταὐτοσημάντων δύσκολος, ἢ εὔκολος, καὶ—κακὸς ἢ καλός· ὡς,—εὔζωος ἢ εὔβιος (Ἀριστ.), καὶ καλόβιος (Παῦλ. Ἀλεξ), συνήθως καλοζώητος, καλόζωος· — εὐγνώμων καὶ καλογνώμων (Πρόκλ.), συνήθ. καλόγνωμος» · καὶ σελ. 537 «μετὰ τῶν ὁποίων ἂς ἀριθμηθῶσι καὶ αἱ συνήθεις ἐκ τῶν κυρίων ὀνομάτων παρονομασίαι· οἷον, Καλοϊωάννης (καὶ Ἄννα Κομν. βιβ. δ'), Καλοκυρίτσης (Καλοκύριος, καλὸς κύριος, Κύρος)». Πρβ. καὶ Ἰω. Κανταχουζ. Τόμ. Γ', σελ. 95, 11 «νὰ τὸ δεχώμεθα μὲ τὴν καλογνωμίαν». Ὄνομα καλογνωμοσύνη βλέπει τις ἐν τῇ Μεσαιων. Βιβλιοθήκῃ τοῦ Σάθα Τό Α', σελ. 210 «διὰ τὸ φιλευσεβὲς αὐτοῦ—καὶ τὴν ἄλλην ἅπασ αὐτοῦ καλογνωμοσύνην» (Πρβ. καὶ Κουμαν. Συναγ. Ἀθησαυρ. Λ ξεων σελ. 173). Μνημονεύομεν καὶ τὰ ὑπὸ τοῦ Χρυσοβέργη εἰρημέ

ἐν τῷ περὶ Δημιουργ. Λέξεων σελ. 11 «Σημειωτέον ὅμως ὅτι τὰ ἔχοντα ὑπερκείμενον τὸ καλὸν διπλασιάζουσι τὸ Λ καὶ ἐκφέρονται οἱονεὶ ἐκ τοῦ κάλλος σύνθετα· οἷον, καλλί-σφυρος, καλλί-τεκνος Κάλλαισχρος καίτοι εἰς τὸ κύριον ὄνομα Καλονίκη παρατηρεῖται ἡ τῆς καθομιλουμένης σύνθεσις· ὅθεν καὶ ὁ Κ. Οἰκονόμος εἶπε καλόβιος, κατὰ τὸ τοῦ Ἀποστόλου καλοδιδάσκαλος». Περὶ τοῦ καλοδιδάσκαλος γράφει ὁ Κοραῆς ἐν Ἀτάκτ. Τόμ. Γ', σελ. 309 «ΚΑΛΟΔΙΔΑΣΚΑΛΟΥΣ: Διδασκούσας τὰ καλὰ καὶ ἔργα καὶ λόγια. Εἰς μόνον τὸν Παῦλον εὑρίσκεται ἡ σύνθετος λέξις αὕτη, Καλοδιδάσκαλος, ἀντὶ τοῦ Καλῶν διδάσκαλος (Πρβ. καὶ Ναβῆρον ἐν Μνημοσ. 1878, σελ. 366).

Ὁ Κουμανούδης λέγει ἐν Ἀθην. Τόμ. Δ', σελ, 458 «Μήπως εἶνε Καλοδίκου ἐπὶ τοῦ λίθου; Καλλίδικόν τινα τοὐλάχιστον ἀνέγνων ἔν τινι τῶν ἀνεκδότων εἰσέτι Δηλιακῶν ἐπιγραφῶν—Ὅτι δὲ εὑρίσκονται ἐκ παραλλήλου τοῖς ἀπὸ Καλλι ἀρχομένοις τὰ ἀπὸ τοῦ Καλο, εἰ καὶ σπανιώτερον, οἷον Καλλικλείδας καὶ Καλοκλίδας, Καλλίτυχος καὶ Καλότυχος, Καλλίξενος καὶ Καλόξενος, εἶναι βέβαιον».

Περὶ τοῦ καλόφθαλμος, ὃ ἀνεγνώσθη ὑπὸ τοῦ Σκαλιγήρου ἐν ἀποσπάσματι τοῦ Θεοδέκτου, λέγεται ἐν τῇ Ἀθηνᾷ Τόμ. Ι' σελ. 497 «Μεγάλως θαυμάζομεν ὅτι ἐν τῷ Θησαυρῷ τοῦ Στεφάνου Τόμ. Δ', σελ. 904 Διδ. ἐνεκρίθη ἡ τοῦ Σκαλιγήρου γραφή. Ἀνενδοιάστως ἡμεῖς ἀποφαινόμεθα ὅτι τὸ ἐπίθετον καλόφθαλμος οὔτ' ἐλέχθη ὑπὸ παλαιοῦ Ἕλληνος οὔτ' ἦτο δυνατὸν νὰ λεχθῇ ἐξάμβλωμα τοῦ παρηκμακότος ἑλληνισμοῦ ὄν». Παρὰ τῷ Θεοφράστῳ περὶ Φυτ. Ἱστορ. φέρεται κατὰ μὲν τὴν τοῦ Σνειδήρου ἔκδοσιν Τόμ. Α', σελ. 181 «τὸ δὲ δένδρον μέγα σφόδρα καὶ καλΛόφυλλον», κατὰ δὲ τὴν τοῦ Οὐημήρου Τόμ. Α', σελ. 144 καλΛόφυλλον, ἀλλ' ἡ ὑγιῶς ἔχουσα ἐκφορὰ εἶνε καλλίφυλλον, ὡς παρετηρήθη ὑπό τε τοῦ Πασσοβίου ἐν τῷ Λεξικῷ τῆς Ἑλλην. Γλώσσης καὶ ὑπὸ τοῦ Γ. Δινδορφίου ἐν τῷ Θησαυρῷ τοῦ Στεφάνου λ. καλλόφυλος. Ὁ Λοβέκκιος λέγει ἐν *Elem.* Τόμ. Α', σελ. 467 «Pro καλλόφυλλος Theoph. H. Pl. V. 3 9. καλλίφυλλος potius scribendum erat quam quod Wimme- probavit καλόφυλλος, cui similia καλοεργός etc. protulit de- ...r aetas exemplum sumens a propriis, quorum unum Κα-

λονίκη ap. Aristoph. legitur, alia alibi v. Keil. Inscr. Boeot. p. 17».

Ὁ Βερναρδάκης γράφει ἐν τῇ Ἐπετηρίδι τοῦ Παρνασσοῦ 1900, σελ. 62 «*Σχολ. Ὀρν. Ἀριστοφ. στ.* 721 *«Θεράποντ' ὄρνιν: ἐπεὶ πολλάκις εἰώθαμέν τινας τῶν θεραπόντων* καλόποδας *λέγειν καὶ καλοιωνίστους*». *Τὰ αὐτὰ σχεδὸν καὶ ὁ Σουΐδας ἐν λ.* ὄνον ὄρνιν «*Θεράποντ' ὄρνιν, ἐπεί τινας εἰώθασι τῶν θεραπόντων* καλόποδας *λέγειν καὶ καλοιωνίστους*». *Ὁ δὲ Θησαυρὸς τοῦ Ἐρρ. Στεφάνου ἀναφέρων τὸ χωρίον ἑρμηνεύει*: «Nota illud *καλόποδας*, Lignipedes, s. Ligneis soleis utentes, vel Pulchripedes: si tamen mendo caret». *Ὁμοίως καὶ ὁ* Passow «*κᾰλόπους, ὁ, ἡ, πουν, τό,* gen. *ποδος (καλός, πούς)* Schönfüssig, Suid.», *καὶ κατὰ τὸν* Passow *ὁ* Pape, Liddel und (*γρ.* and) Scott, *ὡς καὶ οἱ ἡμέτεροι Σ. Βυζάντιος, Γαζῆς κλ. Ἡ ἑρμηνεία τῆς Βυζαντινῆς λέξεως* καλόποδας *ἱκανῶς ἄτοπος, ἂν καὶ τὰ συμφραζόμενα ὑποδεικνύουσι τὴν ὀρθήν. Τὸ* καλόπους *πιθανῶς οὐδὲν ἄλλο εἶνε ἢ τὸ καὶ σήμερον λεγόμενον «καλοπόδαρος» (=εὐοιώνιστος, καλοιώνιστος), οὗ τὸ ἐναντίον «κακοπόδαρος» (=δυσοιώνιστος). Πρβ. τὰ πολλαχοῦ κοινόλεκτα «κατσποδιάρις» καὶ «κατσποδιά» τ. ἔ. «κακοποδιάρις» καὶ κακοποδιά», καὶ ἔτι μᾶλλον «καλὸ (κακὸ) ποδαρικὸ ἔχει ὁ δεῖνα».Ἐπανορθωθήτω λοιπὸν ἐν τοῖς λεξικοῖς ἡ σημασία τῆς λέξεως.*

Ἀλλ' ὅτι οὐδὲν νέον διδάσκει ὁ Βερναρδάκης ἐλέγχων τὰ ἐν τῷ Θησαυρῷ τοῦ Στεφάνου περὶ τοῦ καλόπους εἰρημένα δηλοῦται ἐξ ὧν γράφει ὁ Κοραῆς ἐν τοῖς Ἀτάκτοις Τόμ. Α' σελ. 117: Ἐπροκρίθη ἴσως ἀπὸ τοὺς μεταγενεστέρους ἡ διὰ τοῦ α γραφή, Καλάπους, διὰ νὰ τὸ διακρίνωσιν ἀπὸ τὸ Καλόπους, τὸ ὁποῖον ἐδύνατο νὰ σημάνῃ τὸν ἔχοντα καλὰ ποδάρια. Εἰς ἡμᾶς σήμερον, ἢ μᾶλλον εἰς τοὺς δεισιδαίμονας ἡμῶν, ὁ Καλοπόδαρος ἰσοδυναμεῖ μὲ τὸν Ἀγαθὸν οἰωνὸν τῶν παλαιῶν. Οὕτως ὀνομάζομεν, παραδείγματος χάριν, τὸν κατὰ τύχην ἀπαντήσαντα ἢ ἐλθόντα πρὸς ἡμᾶς, μικρὸν πρό τινος εὐτυχήματος, Καλοπόδαρον (de bon augure), ὡς ἐξ ἐναντίας Κακοπόδαρον, τὸν ἐλθόντα εἰς καιρὸν ἐπικειμένης ἢ μελλούσης συμφορᾶς· καὶ Καλὸν ἢ κακὸν ποδαρικόν, τὴν αὐτὴν σύμπτωσιν. Τοῦτο μὴ νοήσας ὁ Στέφανος (Θησαυρ. Ἑλλ

γλ. Β', σελ. 36) ἐνόμισε σφαλμένον τὸν τόπον ἐκεῖνον τοῦ σχολιαστοῦ τοῦ Ἀριστοφάνους (Ὄρν. 722), ὅπου ἐξηγῶν ἀπὸ τὴν κοινὴν γλῶσσαν τὸ «Θεράποντ' ὄρνιν» τοῦ Κωμικοῦ, λέγει, «Ἐπεὶ πολλάκις εἰώθαμέν τινας τῶν θεραπόντων καλόποδας λέγειν καὶ καλοιωνίστους.» Ὁ Κυστέρος ἔσφαλεν ἔτι πλέον· ὄχι μόνον δὲν ἐκατάλαβε τὸν σχολιαστήν, ἀλλ' ἐνόμισε τὸν τόπον παράλληλον μὲ ἄλλον τοῦ αὐτοῦ σχολιαστοῦ (Νεφ. 347) ἀληθῶς σφαλμένον «Ἀγρίους δὲ καὶ ΚΑΛΟΠΟΔΙΩ'ΚΤΑΣ... τοὺς παιδεραστάς,» τοῦ ὁποίου ἡ ὀρθὴ γραφὴ εἶναι ΚΑΛΟΠΑΙΔΟΔΙΩ'ΚΤΑΣ, ἤγουν τοιούτους ὁποῖοι εἶναι σήμερον οἱ ἄγριοι καὶ τῶν καλῶν παίδων διῶκται τύραννοι τᾶς Ἑλλάδος —Ἡ πλάνη τοῦ καλοῦ ἢ κακοῦ ποδαρικοῦ βλέπεις ὅτι ἐκυρίευε καὶ εἰς τοὺς προγόνους ἡμῶν Ἕλληνας, ἐπειδὴ τὸ «Θεράποντ' ὄρνιν» ὁ σχολιαστὴς ἐξηγεῖ ἀπὸ τὴν συνήθειαν τοῦ καιροῦ του (καὶ τὸ ἐξηγεῖ καλά), Ὑπηρέτην καλοπόδαρον, ἢ κακοπόδαρον, ἤγουν ὑπηρέτην, τοῦ ὁποίου ἡ στοίχησις καὶ πρώτη ἔμβασις εἰς τοῦ δεσπότου συμπίπτει μὲ καμμίαν εὐτυχίαν ἢ δυστυχίαν τοῦ οἴκου— Ἡ αὐτὴ δεισιδαιμονία ἐκυρίευε καὶ τοὺς Ἑβραίους. Πρὶν ἐμβῶ εἰς τὸν οἶκόν σου (λέγει πρὸς τὸν Λάβαν ὁ Ἰακὼβ) τὰ ὑπάρχοντά σου ἦσαν ὀλίγα· καὶ τώρα αὔξησαν, καὶ σ' εὐλόγησιν ὁ θεὸς διὰ τὸ ποδαρικόν μου· «Μικρὰ γὰρ ἦν ὅσα σοι ἐναντίον ἐμοῦ· καὶ ηὐξήθη εἰς πλῆθος, καὶ εὐλόγησέ σε κύριος ὁ θεὸς ἐπὶ τῷ ΠΟΔΙ' μου (Γενέσ. λ', 30).» Ὅτι δὲ καὶ οἱ Ρωμαῖοι ἐπίστευαν καλὸν καὶ κακὸν ποδαρικὸν φαίνεται ἀπὸ τὸν Ἀπούλειον (Μεταμορφ. ς', σελ. 127) Pessimo pede domum nostram accedit, «Χειρίστῳ ποδὶ εἰς τὸν ἡμέτερον οἶκον εἰσέφρησεν.» Τοιοῦτον εἶναι καὶ τὸ Dextro pede «Δεξιῷ ποδὶ» τοῦ Πετρωνίου (Σατυρικ. κεφ. λ'). Πρβ. καὶ Θησ. Στεφ. Τόμ. Δ', σελ. 897 «Καλοποδίνως, Chron. Pasch. vol. I, p. 735. Vox barbara idem significans quod ἀγαθῇ τύχῃ. V. Ἄτακτα vol. I. p. 117-118, COPAES». Λέγεται δὲ καὶ ἐν τῇ Ἀθηνᾷ Τόμ. Γ' σελ. 529: Παρατηροῦμεν δ' ἐν παρόδῳ ὅτι ὁ Βλαϋδέσιος ἐν τῇ ἐκδόσει τῶν Ὀρνίθων σημειοῦται περὶ τοῦ «θεράποντ' ὄρνιν (καλεῖτε)». σελ. 298 «*Occurentem famulum* intellige». Ἐν τοῖς Σχολί-
-έρεται σελ. 226, 27 «Θεράποντ' ὄρνιν: ἐπεὶ πολλάκις εἰώθαμέν
-, τῶν θεραπόντων καλόποδας λέγειν καὶ καλοιωνίστους». Ἀναγ-
-ς ἔχει νὰ νοήσωμεν θεράποντα τὸ πρῶτον εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ δε-

σπότου εἰσερχόμενον καὶ αἴτιον αὐτῇ κατὰ τὴν παρὰ τοῖς δεισιδαίμοσι κρατοῦσαν δόξαν εὐτυχίας ἢ δυστυχίας καθιστάμενον. Διὰ τοῦτο δ' ἐγίνετο τῶν καταχυσμάτων χρῆσις ἐπὶ τῶν νεωνήτων δούλων, ἵν' εὐδαιμονία καὶ μακαριότης τῇ εἰσόδῳ αὐτῶν παρομαρτήσῃ. Πρβ. Σουίδ. «Καταχύσματα: ἔθος ἦν παρ' Ἀθηναίοις τῶν νεωτήτων δούλων τῶν πρῶτον εἰσιόντων εἰς τὴν οἰκίαν ἢ ἁπλῶς τῶν ἐφ' ὧν οἰωνίσασθαί τι ἀγαθὸν ἐβούλοντο καὶ τοῦ νυμφίου παρὰ τὴν ἑστίαν τραγήματα καταχέειν εἰς σημεῖον εὐετηρίας» (Ἴδε Βλαϋδέσιον εἰς Ἀριστοφ. Πλοῦτ. σελ. 275). Παρατηρητέον δ' ὅτι γίνεται χρῆσις ἐν τῇ κοινῇ ἡμῶν γλώσσῃ οὐ μόνον τοῦ κακοπόδαρος ἀλλὰ καὶ τοῦ μαυροπόδαρος.

Μικρὰν τινα παρέκβασιν ποιούμενοι λέγομεν ὅτι τὸ φερόμενον ἐν τοῖς εἰς Ἀριστοφάνη Σχολίοις καλοποδιώκτας δὲν εἶνε ἡμαρτημένη ἀνάγνωσις τοῦ καλοπαιδοδιώκτας, ὡς ἀπεφήνατο ὁ Κοραῆς αὐτὸς τὴν λέξιν ταύτην πλάσας, ἀλλὰ τοῦ κολλοποδιώκτας. Ἠγνόει ὁ ἀοίδιμος ἀνὴρ τὰ ὑπὸ τοῦ Πόρσωνος γεγραμμένα ἐν Σημειώσ. εἰς Ἀριστοφ. σελ. 11 Δοβρ. (1820) «Ἀγρίους καὶ καλοποδιώκτας ἐκάλουν οἱ παλαιοί. Non recte rem gesserunt neque Kusterus neque L. Bos. Animadvers. p. 140. quem occupaverat H. Stephanus Thes. II. p. 36. Legendum sine dubio, κολλοποδιώκτας *exoletorum puerorum sectatores*, ex Eustathio ad Od. Φ. p. 1915. 16 quem ipsum locum adduxit Stephanus T. II. p. 309. καλαποδιώκτας citat Casaubonus ad Athen VII. 17. Eadem menda tollenda ex Aristoph. Schol».

Κακῶς δὲ λέγει ὁ Βερναρδάκης «Ἐπανορθωθήτω λοιπὸν ἐν τοῖς Λεξικοῖς ἡ σημασία τῆς λέξεως» ὀφείλων νὰ εἴπῃ «Προστεθήτω καὶ ἡ σημασία καθ' ἣν σημαίνεται ὑπὸ τοῦ καλόπους ὁ εὐοιώνιστος ἢ καλοπόδαρος»· διότι ἐξ ὧν γράφει ὁ Σουίδας «Καλόπους: ἀπὸ μέρους καλή» μηνύεται τρανῶς ὅτι ἐγίνετο ἐν τῷ μεταγενεστέρῳ ἑλληνισμῷ χρῆσις τοῦ ἐπιθέτου τούτου πρὸς δήλωσιν τοῦ ἔχοντος ἢ τῆς ἐχούσης καλοὺς ἢ ὡραίους πόδας. Ὅθεν ἐπάναγκες εἶνε νὰ λέγηται ἐν τοῖς λεξικοῖς «Καλόπους α') ὁ ἔχων ἢ ἡ ἔχουσα καλοὺς ἢ ὡραίους πόδας (Σουίδ. «Καλόπους: ἀπὸ μέρους καλή»). β') εὐοιώνιστος. ἤτοι καλοπόδαρος (Σχολ. Ἀριστοφ. Ὄρν. 721 καὶ Σουίδ. ἐν ὄνο' ὄρνιν).

Ἐκ τῶν ἐν τοῖς ἄνω γεγραμμένων σαφῶς δηλοῦται ὅτι οὐδὲν μὲν νέον ἐδίδαξεν ὁ Βερναρδάκης ἐλέγχων τὰ ἐν τῷ Θησαυρῷ τοῦ Στεφάνου περὶ τοῦ ἐπιθέτου καλόπους εἰρημένα, κακῶς δ' ἐκέλευσε νὰ ἐπανορθωθῇ ἡ ἐν τοῖς λεξικοῖς διδασκομένη σημασία τοῦ προκειμένου ἐπιθέτου· περιλείπεται δ' ὅμως τῷ Βερναρδάκῃ κτῆμα ἀναμφισβήτητον τὸ κατσποδιάρις καὶ κατσποδιά.

ΚΕΦ. Β'.

Πιννοτήρης καὶ **σπογγοτήρης**, οὐχὶ **πιννοτήρας** οὐδὲ **σπογγοτήρας**.

Ὁ Βερναρδάκης ἐξέδωκεν ἐν τοῖς Ἠθικοῖς τοῦ Πλουτάρχου σελ. 980, Β «ὧν ἐστι καὶ ὁ τὸ πλεῖστον ἐξαναλώσας Χρυσίππου μέλαν πιννοτήρας, παντὶ καὶ φυσικῷ βιβλίῳ καὶ ἠθικῷ προεδρίαν ἔχων· τὸν γὰρ σπογγοτήραν οὐχ ἱστόρηκεν, οὐ γὰρ ἂν παρέλιπεν· ὁ μὲν οὖν πιννοτήρας ζῷόν ἐστι καρκινῶδες, ὥς φασι καὶ τῇ πίννῃ σύνεστι καὶ πυλωρεῖ τὴν κόγχην προκαθήμενος»· ἐσημειώσατο δὲ «πιννοτήρας W hic et infra: πινοθήρας».

Ὁ Βυττεμβάχιος ἔγραψεν ἐν τῇ ἐκδόσει τῶν Ἠθικῶν τοῦ Πλουτάρχου Τόμ. Δ', σελ. 974 «πινοτήρας—σπογγοτήραν—πινοτήρας: Primum et postremum ita scripsi non ex libris sed ex rei veritate, tum vero consequentia mediae vocis quam diserte exhibent B. E. Venet. Vulgo, πινοθήρας—σπογγοθῆρα—πινοθήρας».

Ἀλλ' ἐν τοῖς τοῦ Χρυσίππου παρ' Ἀθηναίῳ κεῖται ὁ εἰς ΗΣ περατούμενος τύπος πιννοτήρης, οὐχὶ ὁ εἰς ΑΣ πιννοτήρας σελ. 89, Δ': Χρύσιππος δ' ὁ Σολεὺς ἐν τῷ πέμπτῳ περὶ τοῦ καλοῦ καὶ τῆς ἡδονῆς «Ἡ πίννη» φησί, «καὶ ὁ πιννοτήρης συνεργὰ ἀλλήλοις, κατ' ἰδίαν οὐ δυνάμενα συμμένειν. Ἡ μὲν οὖν πίννη ὄστρεόν ἐστι, ὁ δὲ πιννοτήρης καρκίνος μικρός. Καὶ ἡ πίννη διαστήσασα τὸ ὄστρακον ἡσυχάζει τηροῦσα τὰ ἐπεισιόντα ἰχθύδια, ὁ δὲ πιννοτήρης παρεστώς, ὅταν εἰσέλθῃ τι, δάκνει αὐτὴν ὥσπερ σημαίνων, ἡ δὲ δηχθεῖσα συμμύει».

Ἀπαντᾷ δὲ καὶ ἐν τοῖς Σφηξὶ τοῦ Ἀριστοφάνους στ. 1510 «ὁ πιννοτήρης οὗτός ἐστι τοῦ γένους, ὁ σμικρότατος, ὃς τὴν τραγῳδίαν ποιεῖ» καὶ φέρεται ἐν τοῖς Σχολίοις «ὁ πιννοτήρης: Περὶ Ξενοκλέους ὁ λόγος· διαβάλλει αὐτὸν ὡς ἀδηφάγον. Πιννοτήρης δὲ οὐκ ἄλλως, ἀλλ' ἐπεὶ καρκίνιόν τι ἐστι σύννομον καὶ ἀεὶ ταύτῃ προσδεχόμενον. Σοφοκλῆς Ἀμφιαράῳ· ὁ πιννοτήρης τοῦδε μάντεως χοροῦ» καὶ «οἱ μὲν ζῷόν τι λέγουσι σύννομον τῷ καρκίνῳ τὸν πιννοτήρην, οἱ δὲ αὐτὸν τὸν καρκίνον ὡς ἐπιτηροῦντα τὴν πίνναν». Ὁ Μεινέκιος ἔγραψε «καρκίνιόν τί ἐστι (πίννῃ) σύννομον καὶ ἀεὶ ταύτῃ προσεχόμενον» καὶ «μάντεως χορός» (Ἴδε Βλαϋδέσιον εἰς Ἀριστοφ. Σφῆκ. σελ. 461).

Ἐν τῷ Λεξικῷ τοῦ Φωτίου λέγεται σελ. 430. 17 «Πιννοτήρης· καρίδιον ἢ καρκινίδιον ἐγκαθήμενον ταῖς πίνναις, οὗ στερηθεῖσαι διαφθείρονται· λέγεται δὲ καὶ πιννοφύλαξ» καὶ ἐν τῷ τοῦ Σουΐδα σελ. 856 Βεκκ. «Πιννοτήρης: ὁ τῆς πίννης φύλαξ» καὶ ἐν τῷ τοῦ Ἡσυχίου Τόμ. Γ', σελ. 335 Σμιδ. «Πινοτήρης: πινοφύλαξ λεγόμενος· πῖνα δὲ εἶδος ὀστρέου». Πρβ. καὶ Ἐτυμ. Μέγ. σελ. 672, 43. Γραπτέον δ' ἴσως παρὰ τῷ Ἡσυχίῳ «ὁ πινοφύλαξ λεγόμενος»

Ὁ εἰς ΑΣ λήγων τύπος πιννοτήρας εἶνε ἐσφαλμένος· διότι λέγεται μὲν ἐν τῇ Ἑλληνικῇ γλώσσῃ ὀρνιθοθήρας καὶ ὀρτυγοθήρας καὶ ἄλλα τοιαῦτα ἐκ τοῦ θηρᾶν σύνθετα ὄντα, ἀλλὰ τὰ ἐκ τοῦ τηρεῖν καὶ μετρεῖν συγκείμενα δὲν δύνανται κατὰ τὴν Ἀττικὴν διάλεκτον καὶ τὴν λεγομένην κοινὴν νὰ ἔχωσιν ἄλλην κατάληξιν ἢ τὴν ΗΣ, οἷον γεωμέτρης, κτλ. (Δωρ γαμέτρας). Πρβ. πωλεῖν: ἀλλαντοπώλης, κτλ. (Δωρ. χοιροπώλας), αὐλεῖν: τριηραύλης, κτλ. ὠνεῖσθαι: σιτώνης, κτλ.

Ὅτι πλημμελῶς ἔχει ἡ ἐκφορὰ πιννοτήρας παρετηρήθη πρὸ πολλῶν δεκαετηρίδων ὑπὸ τοῦ Λοβεκκίου, ἀνδρὸς λογιωτάτου, ὅστις ἔγραψεν ἐν τοῖς εἰς Φρύνιχον Παρέργοις σελ. 627 (1820) «Συοθήρας Philostr. Imagg. II. 17. 838. σωληνοθήρας Athen. III. 41. 354. apud Lexicographos frustra requiras; invenies contra, qnae nemo Graecorum usurpavit, θηροθήρης et ταγηνοκνισσοθήρης et χρυσοθήρης (e Nicet. Ann. XVI. 4. 338. τοῖς χρυσοθ ραις), quae non magis ferri possunt, quam πιννοτήρας vel θ λυμίτρας, quae nostrorum Grammaticorum regulis convenie

tissima, re autem et veritate ita barbara sunt, ut unus Creuserus aliquid invenerit magis barbarum, θηλύμιτρις, Melet. Crit. P. I. 21. cuius exempla omnia vitiata sunt».

Ἐν ταῖς περὶ τὰ Ζῷα Ἱστορίαις τοῦ Ἀριστοτέλους Ε', ιε', 9 (Τόμ. Γ', σελ. 89, 2 Διδ.) ἐφέρετο ἄλλοτε κατ' ἐσφαλμένην ἀνάγνωσιν «ἔπειτα καὶ ἐν ταῖς πίνναις οἱ καλούμενοι πιννοΘῆραι» ἀντὶ τοῦ πιννοΤῆραι (Ἴδε Σνειδῆρον ἐν τῇ ἐκδόσει τοῦ συγγράμματος τούτου Τόμ. Γ', σελ. σελ. 320). Ὁ Κοραῆς γράφει ἐν ταῖς εἰς Ξενοκρ. καὶ Γαλην. Σημειώσεσι σελ. 147 «Φαίνεται γὰρ ὁ Ξενοκράτης ὁμολογεῖν τοῖς οἰομένοις τῶν ἀρχαίων τὸν Πιννοτήρην, προσιόντων ἰχθυδίων, μηνύειν τῇ πίννῃ τὴν ἄγραν· διὸ καὶ παρ' ἑτέροις οὐ Πιννοτήρης, ἀλλὰ πιννοθήρης ὀνόματι ἀμφιβολέγῳ καλεῖται τὸ καρκίνιον». Λέγει δὲ καὶ ὁ Δινδόρφιος ἐν τῷ Θησαυρῷ τοῦ Στεφάνου Τόμ. ϛ', σελ 1095, Δ' «Notandum porro ap. Aristot. — scribi etiam πιννοθήρης, per Θ, sed perperam; nam et Suid. dicit πιννοτήρην vocari τὸν τῆς πίννης φύλακα; et Cic. De fin 3 (19) eum qui enat ex patula pinnae concha πιννοτήρην, nominari, quod eam custodiat» Πρβ. καὶ Schweighaeuser ἐν *Animadvers. in Athen.* Τόμ. Β', σελ. 104). Παρατηρητέον δ' ἐν παρόδῳ ὅτι ἀδοκιμώτατον εἶνε τὸ ἐπίθετον ἀμφιβόλογος, οὗ ἐποιήσατο χρῆσιν ὁ ἀοίδιμος Κοραῆς.

Ἐπειδὴ ὁ διὰ τοῦ ΗΣ προενηνεγμένος τύπος πιννοτήρης φέρεται ἐν τοῖς τοῦ Χρυσίππου παρ' Ἀθηναίῳ καὶ ἐν τοῖς Σφηξὶ τοῦ Ἀριστοφάνους καὶ ἐν ἀποσπάσματι τοῦ Σοφοκλέους, γινώσκεται δὲ καὶ ὑπὸ παλαιῶν γραμματικῶν, μόνος δ' αὐτὸς εἶνε ἐσχηματισμένος ὡς ὑπαγορεύουσιν οἱ κανόνες τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης, πᾶς τις, νομίζομεν, πείθεται ἀδιστάκτως ὅτι καὶ ὑπὸ τοῦ Πλουτάρχου ἐρρήθη μὲν πιννοτήρΗΣ, ἐρρήθη δὲ σπογγοτήρΗΝ. Ὡς δὲ παρὰ τῷ Ἀριστοτέλει ἀνεγνώσθη κακῶς ὑπὸ τῶν μεταγραφέων πιννοΘῆραι ἀντὶ τοῦ πιννοΤῆραι, οὕτω καὶ παρὰ τῷ Πλουτάρχῳ πιννοθήρας ἀντὶ τοῦ πιννοτήρης καὶ σπογγοθῆρα ἀντὶ τοῦ σπογγοτήρην. Εὐκόλως δ' ἠδύνατο τοῦτο νὰ συμβῇ· διότι συνήθη μὲν καὶ ἔναυλα τοῖς ...ιογράφοις ἦσαν τὸ ὀρνιθοθήρας καὶ ὀρνιθοθήραν καὶ ὀρνι...ῆραι καὶ ἄλλα τοιαῦτα, σπάνια δὲ καὶ ἀγνωστότερα αὐτοῖς ...ον τὸ πιννοτήρης καὶ πιννοτῆραι καὶ σπογγοτήρην. Ση-

μειωτέον δ' ὅτι ἀπαντᾷ παρὰ τῷ Πλουτάρχῳ καὶ τὸ ἐκ τοῦ θηρᾶν συγκείμενον ὄνομα σπογγοθήρας Ἠθικ. σελ. 950, Β' «ἀλλὰ καὶ κάτω τοῖς σπογγοθήραις διαφυσώμενον ἐκ τοῦ στόματος ἐν τῇ θαλάττῃ φέγγος ἐκδίδωσιν» καὶ σελ. 981, Ε' «θαρροῦντες μὲν οἱ σπογγοθῆραι κατακολυμβῶσι»

Ὁμοίως τῷ πιννοτήρης καὶ σπογγοτήρης εἶνε ἐσχηματισμένον τὸ δεμνιοτήρης ἀπαντῶν ἐν τῷ Ἀγαμέμνονι τοῦ Αἰσχύλου στίχ. 53 «δεμνιοτήρη πόνον ὀρταλίχων ὀλέσαντες» καὶ στίχ. 1449 «μὴ περιώδυνος μηδὲ δεμνιοτήρης». Παράδοξος φαίνεται ἡ ἄνευ τοῦ Ν ἐκφορὰ δεμνιοτήρη· διότι ἰσοσυλλάβως ἐκλίνετο τὸ περὶ οὗ ὁ λόγος ὄνομα, οὐχὶ δ', ὡς τινες ὑπολαμβάνουσι, περιττοσυλλάβως. Ὁ Σμιδίτιος ἐν τῇ ἐκδόσει τοῦ Ἡσυχίου νομίζει τὸ δεμνιοτήρην αἰολικὴν αἰτιατικήν, ὁ δὲ Ζαχῆρος ἐν *Bresl Philol. Abhand.* Τόμ. Α'. α', σελ. 63 γράφει ὀξυτόνως δεμνιοτηρής. Παρατιθέμεθα τὰ ἐν ταῖς Γλωσσικαῖς Παρατηρήσεσι σελ. 237 γεγραμμένα: Λέγομεν δ' ἐν παρόδῳ ὅτι τὸ κείμενον ἐν τῷ Ἀγαμέμνονι τοῦ Αἰσχύλου «δεμνιοτήρη πόνον ὀρταλίχων ὀλέσαντες» δὲν φαίνεται ἡμῖν ὀρθῶς ἔχον· διότι καθ' ἣν ἡμεῖς ἔχομεν γνώμην ἡ αἰτιατικὴ τοῦ δεμνιοτήρης κατὰ τὴν πρώτην κλίσιν κλινομένου ὁμοίως τῷ πιννοτήρης εἶνε δεμνιοτήρηΝ, οὐχὶ δεμνιοτήρη. Ἐν τῷ Λεξικῷ τοῦ Ἡσυχίου φέρεται καὶ «Δεμνιοτήρην: ἔγκοιτον, τὰ δέμνια τηροῦντα» καὶ «Δεμνιοτήρη: Αἰσχύλος Ἀγαμέμνονι, καθόσον οἱ νεοσσοὶ ἔτι τοιοῦτοί εἰσιν, ὡς τὰ δέμνια τηρεῖν καὶ κατέχειν». Ἀναγινώσκεται δ' ἐν αὐτῷ καὶ Νυμφοτερεῖς: ἄρχοντές τινες», ὅπερ μετετύπωσεν ὁ Μεινέκιος εἰς τὸ νυμφοτήρεις. Ἀλλ' ἡμεῖς σφόδρ' ἀμφιβάλλομεν ἂν εἶνε Ἑλληνικὸς ὁ τύπος νυμφοτήρΕΙΣ δοξάζοντες ὅτι ἐξ ὀνόματος νυμφοτήρης μόνον νυμφοτῆρΑΙ δύναται κατὰ φύσιν νὰ σχηματισθῇ, ὡς ἐκ τοῦ πιννοτήρης ἐσχηματίσθη τὸ πιννοτῆραι.

Ἡ γραφὴ νυμφοτήρεις εἶνε ἐγκεκριμένη καὶ ὑπὸ τοῦ Ἐρουερδῆνος ἐν Lex Graec. Suppl. et Dialect. σελ. 563. Γράφει δ' ὁ φιλόλογος οὗτος ἐν Μνημοσ. 1895, σελ. 361 «κάρφυροι· νεοσσοί. Meineke καρφοτῆραι, collato Aeschyleo δεμνιοτήρης, sed eoden iure conicias καρφυροτῆραι, propius ad litterarum seriem. Praecedit καρφυραί· νοσσιαί· θάμνοι»

Ἄξια μνείας εἶνε τὰ ἐν τῷ Ἀθηναίῳ εἰρημένα 1878, σελ. 114: Τῷ πιννοτήρης ὅμοιον εἶνε τὸ δεμνιοτήρης. Ἴσως δὲ καὶ τὸ ἐν τοῖς Βεκκήρου Ἀνεκδότοις σελ. 49, 13 φερόμενον «Κνισοτηρητής: ὁ κνῖσαν καὶ δεῖπνα ἐπιτηρῶν» μετατυπωτέον εἰς τὸ κνισοτήρης. Τὴν αὐτὴν δ' εἰκασίαν ἐποιήσατο καὶ ὁ Βλαϋδέσιος ἐν *Advers. in Comic. Gr. Fragm.* Μέρ. Α', σελ. 200 (1890) «κνισοτηρητής: Annon κνισοτήρης, ut πιννοτήρης Arist. Vesp. 1510? Confer v. κνισολοιχός». Ὁ Μεινέκιος ἔγραψεν ἐν τῇ Συναγωγῇ τῶν Ἀποσπασμάτων τῶν Ἑλλήν. Κωμικῶν Τόμ. Δ', σελ. 405 «Parasitum, qualem Diphilus h. l. describit, comici καπνοσφράντην vel καπνοτηρήτην vocabant. V. Eustathium ad Hom p. 1718, 60». Φαίνεται ὅτι ὁ σοφώτατος ἀνὴρ ἐσκόπει νὰ μνημονεύσῃ τὸ κνισοτηρητήν, ἀλλ' ἐκ τοῦ καπνοσφράντην παραχθεὶς ἔγραψε καπνοτηρήτην, οὗ καὶ ὁ τόνος εἶνε πλημμελής.

Ἐν τῷ Λεξικῷ τοῦ Ἡσυχίου κεῖται «Ἐργότρυς: κατάσκοπος ἔργων». Λέγεται δὲ περὶ αὐτοῦ ἐν τῷ Θησαυρῷ τοῦ Στεφάνου «Ἐργότρυς, ὁ, Inspector operum, Hesych. Existimarem alioqui convenire cum ἐργοδιώκτης et ἐργεπείκτης: tanquam ex ἔργον et ὀτρύνειν factum» (Πρβ. καὶ Λοβέκκιον ἐν Παρέργ. εἰς Φρύν. σελ. 612). Ἀλλὰ πιθανὸν φαίνεται ὅτι τὸ ἐργότρΥΣ εἶνε πλημμελὴς ἀνάγνωσις τοῦ ἐργοτΗΡΗΣ.

Παρατηρητέον δ' ὅτι φέρεται καὶ ῥῆμα πρωκτοτηρῶ ὡς ἐκ τοῦ πρωκτοτήρης γενόμενον παρὰ τῷ Ἀριστοφάνει Ἱππ. 878 «οὔκουν σε δῆτα ταῦτα δεινόν ἐστι πρωκτοτηρεῖν παῦσαί τε τοὺς βινουμένους;» Σχολ. «πρωκτοτηρεῖν: πρωκτὸν ἐπιτηρεῖν τῶν πορνευομένων». Ἐλέχθη δ' ἐν τῷ μεταγενεστέρῳ ἑλληνισμῷ καιροτηρῶ καὶ τοποτηρῶ καὶ ὄνομα ἐξ αὐτοῦ τοποτηρητής. Πρβ. καὶ καιροτήρησις καὶ τοποτήρησις-σία (Ἴδε καὶ Γλωσσικὰς Παρατηρήσεις σελ. 299).

Ὁ Ἀσώπιος παρατιθέμενος ἐν Εἰσαγ. εἰς Πίνδ. σελ. 95 ῥῆσιν ἐκ τῶν Ἀπομνημονευμάτων τοῦ Ξενοφῶντος Δ', ζ', 4 γράφει «ί ταῦτα δὲ ῥᾴδια εἶναι μαθεῖν παρά τε τῶν νυκτοτηρῶν καὶ ϿερνητῶΝ καὶ ἄλλων πολλῶν, οἷς ἐπιμελὲς ταῦτα εἰδέναι». Καὶ λοι δ' ἀνέγνωσαν νυκτοΤηρῶν ἀντὶ τοῦ ἐν τοῖς ἀντιγράφοις φειένου νυκτοΘηρῶν, ὡς διδάσκει ὁ Στούρζιος ἐν Λεξ. Ξενοφ.

Τόμ. Γ'. σελ. 211 λέγων «Ernesti, frustra, inquit, quidem tentarunt νυκτοτηρῶν. Sed Schneiderus ita edidit, et intelligit *observatores ignium praenunciorum*, *custodes in speculis orae*». Εἶνε δὲ κατακεχωρισμένον τὸ ὄνομα νυκτοτῆραι ἐν τῇ Λονδινίᾳ ἐκδόσει τοῦ Θησαυροῦ τοῦ Στεφάνου σελ. 6445, Δ'. Εὐλόγως ἀποδοκιμάζεται ὑπὸ τοῦ Ἐρνέστου ἡ μεταβολὴ τοῦ νυκτοθηρῶν εἰς τὸ νυκτοτηρῶν ποιουμένου τὴν παρατήρησιν τήνδε· «Dicitur ut φυγαδοθήρας. Genus nocturnae venationis πυρευτικὴ est apud Platonem in Sophista? p. 220, D. Frustra quidam tentarunt νυκτοτηρῶν, ab Stephano in margine positum». Ἄξια δὲ μάλιστα ἀναγνώσεως εἶνε νὰ γεγραμμένα ὑπὸ τοῦ Κυννήρου ἐν τῇ Β', ἐκδόσει τῶν Ξενοφῶντος Ἀπομνημονευμάτων σελ. 488. Φέρονται δ' ἐν τῇ Ἑλληνικῇ γλώσσῃ οὐκ ὀλίγα ὀνόματα εἰς θήρας, οἷον δειπνοθήρας, δικτυοθήρας, δολιοθήρας, ἐλεφαντοθήρας, θηροθήρας-θηριοθήρας, θυννοθύρας, κογκοθήρας, κωνωποθήρας, λαγωθήρας (λαγοθήρας), λεξιθήρας, λιθοθήρας, λογοθήρας, μετεωροθήρας, μυιοθήρας, μυοθήρας, οἰναδοθήρας, ὀνοματοθήρας, ὀρνιθοθήρας, ὀρτυγοθήρας, περδικοθήρας, σπογγοθήρας, συοθήρας, σωληνοθήρας, ταγηνοκνισοθήρας, ὑδροθήρας, φυγαδοθήρας, χρυσοθήρας (Ἴδε καὶ Λοβέκκιον ἐν Παρέργ. εἰς Φρύν. σελ. 628 καὶ Βλαϋδέσιον εἰς Ἀριστοφ. Ὄρν. σελ. 188). Ἐν τῇ Παλατίνῃ Ἀνθολογίᾳ βιβλ. ϛ', 193 ἀπαντᾷ ὁ Ἰωνικὸς τύπος ποντοθήρΗΣ.

Παράδοξον ἡμῖν φαίνεται ὅτι ἐν τῷ τοῦ Παπίου Λεξικῷ τῆς Ἑλλην. Γλώσσης Τόμ. Β' σελ. 268 ἐκδ. γ' κεῖται «νυκτοθήρας ὁ, Nachtjaeger Xen. Mem 4, 7, 4» καὶ νυκτοτήρης, ὁ naechtlicher aufpasser, Nachtwaechter· Xen Mem. 4, 7, 4». Παρατιθέμεθα καὶ τὰ ὑπὸ τοῦ Στρουβίου γεγραμμένα ἐν *Opusc.* Τόμ. Β', σελ. 183 «c. 21. p. 272. τὸν δὲ εὔξοον ἄνδρα φιλόθηρα νόει. Adamantius 2, 11, p. 384. τὸν δὲ εὔζωνον φιλοθῆρα (sic notatum) ἐννόει. Sed Aristoteles Physiogn. p. 97. οἱ ζωνοὶ (cf. quae supra ad h. l. notavimus) φιλόθηροι. Atque sic hic reponendum φιλόθηρον; nam quomodo a θήρα proficisci p tuerit φιλόθηρ, non video. Quod quodammodo simile e μυόθηρ in veteribus lexicis, e recenterioribus jam exsula

A θήρα vero duplex compositorum genus descendit, alterum in θήρας. Sed haec omnia venatorem ita exprimunt, ut prior compositionis pars id, quod θηρεύει, commonstret, θυννοθήρας, ὀρνιθοθήρας, φυγαδοθήρας, λογοθήρας etc. Num vero locum quoque et tempus, ubi venantur, prior haec compositionis pars indicare possit, nondum certum est. Ad locum referri possit μετεωροθήρας; sed hoc quoque esse potest ὃς θηρεύει τὰ μετέωρα. De tempore dictum credebatur νυκτοθήρας, sed hoc in Xenoph. memor. 4, 7, 4. jam meliori lectioni cessit. Alterum vero compositorum genus diversae potestatis in θηρος exit, ut ἄθηρος, δύσθηρος, φιλόθηρος».

Οὐδαμῶς ἡμεῖς ἀμφιβάλλομεν ὅτι ὑγιῶς ἔχει ἡ ἐν τῷ χωρίῳ τοῦ Ξενοφῶντος παραδεδομένη γραφὴ «καὶ ταῦτα δὲ ῥᾴδια εἶναι μαθεῖν παρά τε [τῶν] νυκτοθηρῶν καὶ κυβερνητῶν κτέ». Κάλλιστα δὲ ὁ νυκτὸς θηρῶν ὀνομάζεται νυκτοθήρας, ὡς λέγεται νυκτοφύλαξ καὶ νυκτοπεριπλάνητος, κτλ. καὶ ἡμεροφύλαξ καὶ ἡμεροσκόπος καὶ ἡμερόκοιτος, κτλ. Ὡς δ' οἱ κυβερνῆται, οὕτω καὶ οἱ νυκτοθῆραι, ἤτοι οἱ νυκτὸς θηρῶντες, καθόλου ἐπιμελοῦνται κατ' ἀνάγκην τῶν τῆς ἀστρολογίας καὶ ἐμπείρως αὐτῶν ἔχουσιν.

Παρατηρητέον δ' ὅτι ἐν τῷ Λεξικῷ τοῦ Ἡσυχίου εἶνε γεγραμμένον δι' ἑνὸς Ν πινοτήρης καὶ πῖνα, ὃ καὶ εὐλόγως προπερισπᾶται. Πρβ. Ἡρῳδ. Λεντζ. Τόμ. Α', σελ. 256, 6 καὶ Τόμ. Β'. σελ. 455, 5 καὶ Θησ. Στεφ. Τόμ. Ϛ', σελ. 1096, Α'. Παράδοξός πως φαίνεται ὁ διὰ τοῦ Η προενηνεγμένος τύπος πίννη, ἀνθ' οὗ ἐγράφη καὶ πίνη δι' ἑνὸς Ν.

ΚΕΦ. Γ'.

Ἔφαμεν δόκιμον, ἔφημεν ἀδόκιμον.

Ὁ Βερναρδάκης γράφει ἐν τῇ Ἐπετηρίδι τοῦ Παρνασσοῦ 1901 σ. 106-7: *Ἐν Λογ. Ἑρμ. σελ 628 ἀναγινώσκομεν τὰ ἑξῆς ...τε ἁμαρτάνει Φρύνιχος διισχυριζόμενος εἶναι τὸ* ἀνέῳγε *καὶ τοῦ* ἤνοιξεν, *ὅπερ ἀδύνατον [οὐδὲν τοιοῦτον ἐν τοῖς τοῦ Φρυ-*

νίχου ἀναγινώσκεται]. ἀντὶ γὰρ τοῦ ἀνεῴχθη *καὶ* ἤνοιγεν, *ὡς ἔφΗμεν, λαμβάνεται κτλ». Ταῦτα ἀντέγραψεν ἐκ τῆς γνωστῆς τοῦ Θωμᾶ Μαγίστρου ἐκδόσεως σελ. 30,5 κ. ἑ. ὁ κ. Κ(όντος). Καὶ ἐφρόντισε μὲν νὰ μεταφράσῃ καὶ παρεμβάλῃ ὡς ἰδίαν παρατήρησιν τὰ τοῦ ἐκδότου*: Nihil eiusmodi tradit p. 157 Lob. *'Αλλὰ τὸ* ἔφημεν, *περὶ οὗ οὐδὲν παρατηρεῖ ὁ ἐκδότης, ὁ κ. Κ(όντος) κατέπιε χανδὸν καὶ ἐχώνευσεν ἤδη· τὸ* ἔφημεν, *ὅπερ εἶνε τόσον δυσχώνευτον διὰ γραμματικοῦ στόμαχον, ὅσον θὰ ἦτο π. χ. τὸ* ἵστημεν *ἀντὶ τοῦ* ἵσταμεν». Μέμφεται δ' ὁ γενναιότατος Βερναρδάκης τὸν Κόντον καὶ ἐν τῷ Β' Μέρει τῆς 'Ελέγχων καὶ Κρίσεων 'Εξελέγξεως σελ. 60 ὡς γράψαντα ἐσφαλμένως ἔφημεν ἀντὶ τοῦ ἔφαμεν.

'Εν τῇ παλαιᾷ 'Ελληνικῇ γλώσσῃ ἐλέγετο ἔφαμεν-ἔφατε-ἔφασαν, ὡς ἵσταμεν-ἵστατε-ἵστασαν, ᾧ καὶ ἄλλα ἐμφερῆ ὑπάρχουσιν· ἐν δὲ τῷ παρηκμακότι ἑλληνισμῷ ἐγίνετο χρῆσις καὶ τοῦ τύπου ἔφημεν ἁπλοῦ τε καὶ συνθέτου ὁμοίως ἐσχηματισμένου τῷ ἔστημεν καὶ ἔθημεν καὶ ἔφθημεν καὶ ἔτλημεν.

'Αγνοῶν ὁ Βερναρδάκης τὴν τῶν μεταγενεστέρων συνήθειαν καὶ δοξάζων ὅτι οὐδέποτ' ἐρρήθη ἔφημεν διὰ τοῦ Η ἐπιτιμᾷ τῷ Κόντῳ λοιδορῶν καὶ σκώπτων αὐτόν, διότι δὲν ἀποκατέστησεν ἐν τῇ ἐμνημόνευσε ῥήσει Θωμᾶ τοῦ Μαγίστρου τὴν διὰ τοῦ Α ἐκφορὰν ἔφαμεν. 'Αλλ' εὖ ποιῶν παρέθετο ὁ Κόντος τὴν ῥῆσιν ταύτην κατὰ τὴν παραδεδομένην αὐτῆς γραφήν, γνησίαν ἀναντιλέκτως οὖσαν, ὡς ἀποδείκνυται ἐξ ἑτέρων χωρίων Θωμᾶ τοῦ Μαγίστρου, οἷον σελ. 96, 18 «οὕτως, ὡς ἔφημεν, ἔχουσι» καὶ σελ. 140, 11 «οὕτως, ὡς ἔφημεν, εὑρήσει χρωμένους» καὶ σελ. 185, 4 «οὐκ ἀπὸ τοῦ ἱερεύω γίνεται ἱέρεια ἀλλ' ἀπὸ τοῦ ἱερεύς, ὡς ἔφημεν» καὶ σελ. 288, 10 «οὕτω γάρ, ὡς ἔφημεν, εὕρηται παρὰ πᾶσι τοῖς δοκίμοις» καὶ σελ. 352, 15 «τοῦτο δὲ γίνεται καὶ ἐπὶ τοῦ κυρῶ παρὰ ποιηταῖς, ὡς προέφημεν» καὶ σελ. 371, 6 «ὡς προέφημεν».

Οὐδείς, νομίζομεν, δύναται ν' ἀμφιβάλλῃ ὅτι ἐλέχθη ὑπὸ Θωμᾶ τοῦ Μαγίστρου ἔφΗμεν καὶ ὅτι οὐδαμῶς εὔλογος θὰ ἦτο ἡ μεταβολὴ αὐτοῦ εἰς τὸ ἔφΑμεν. 'Αναγκαῖον δ' ἡμῖν φαίνεται νὰ καταστῇ φανερὸν ὅτι οὐχὶ σπανία ἐν τῷ μεταγενεστέρῳ ἑλληνισμῷ εἶνε ἡ χρῆσις τοῦ διὰ τοῦ Η προενηνεγμένου τύπου.

Πολλάκις ὁ τύπος οὗτος ἀπαντᾷ παρὰ τῷ 'Επιφανίῳ, οἷον Τ ,

Α', σελ. 295, 9 Δινδ. «καὶ ἀπὸ μέρους μὲν περὶ τούτων ἔφημεν» Τόμ. Β', σελ. 67, 11 «ὃν ἔφημεν τὸν κύριον εἰρηκέναι ἐν τῷ Εὐαγγελίῳ» σελ. 69, 6 «ἐν χρόνοις τοίνυν, ὡς ἔφημεν, Ἀνικήτου κτἑ» σελ. 83, 30 «τούτου ἕνεκα ἔφημεν ὅτι Ἰεσσαὶ πατὴρ γίνεται τοῦ Δαβίδ» σελ. 470, 24 «ἔφημεν διανενοημένοι καλλίστως τὸν ἕτερον εἶναι πάλιν τάχα ἕνα τῶν υἱῶν Ζεβεδαίου» σελ. 471, 7 «βαπτισθέντος αὐτοῦ κατ' Αἰγυπτίους Ἀθὺρ δωδεκάτῃ, ὡς ἔφημεν, πρὸ ἓξ εἰδῶν Νοεμβρίων» σελ. 491, 9 «μετὰ τὸ ὑπερβῆναι αὐτὸν τὰς δύο ὑπατείας, ἃς ἔφημεν, κτἑ» Τόμ. Γ', σελ. 164, 32: ἔφημεν: σελ. 286, 5: προέφημεν (ἀλλὰ σελ. 286, 1: προέφΑμεν). σελ. 319, 3: ἔφημεν. ὡς καὶ σελ. 373, 4. καὶ σελ. 581, 33. καὶ σελ. 585, 28. Τόμ. Δ', α', σελ. ια': προέφημεν.

Φιληδεῖ δὲ τῷ περὶ οὗ ὁ λόγος τύπῳ καὶ ὁ Φώτιος λέγων ἐν τῇ Βιβλιοθήκῃ ὡς ἔφημεν καὶ ὥσπερ ἔφημεν καὶ καθάπερ ἔφημεν καὶ καθὼς ἔφημεν σελ. 9, 18. σελ. 12, 31. σελ. 54, 35. σελ. 76, 2. σελ. 83, 33. σελ. 84, 37. σελ. 88, 13. σελ. 90, 16. σελ. 93, 16, σελ. 96, 34 καὶ 2. σελ. 100, 7 καὶ 14. σελ. 112, 39. σελ. 114, 15. σελ. 172, 13. σελ. 244, 25. σελ. 249, 1. σελ. 493, 37. Πρβ. καὶ σελ. 252, 25 «τὸν ἕνα γὰρ καὶ τὸν αὐτὸν δι' ὧν ἔφημεν καὶ ψηλαφητὴν οὐσίαν ἔχειν καὶ ἀψηλάφητον ἀνεκήρυξε». Χρῆται δ' ὁ Φώτιος καὶ τῷ συνθέτῳ προέφημεν σελ. 155, 1 καὶ σελ. 194, 8.

Παρέχουσι δ' ἡμῖν παραδείγματα τῆς ἀδοκίμου ἐκφορᾶς καὶ ὁ Σωζομενός καὶ Σωκράτης ὁ Σχολαστικός καὶ ὁ Χοιροβοσκός καὶ Νικήτας ὁ Εὐγενιανός καὶ ἄλλοι μεταγενέστεροι.

Σωζομ. Ἐκκλησ. Ἱστορ. σελ. 870, 24 Οὐσσ. «ἣν καὶ πάλαι ἔφημεν συναθροιστέαν».

Σωκράτ. Σχολαστ. Ἐκκλησ. Ἱστορ. σελ. 469, 1 Οὐσσ. «τοῦ δὴ βασιλέως Ἰοβιανοῦ Δαδαστάνοις, ὡς ἔφημεν, τελευτήσαντος κτἑ» σελ. 576, 17 «ἡ δὲ ἐν Ἀντιοχείᾳ, ὡς ἔφημεν, τριχῇ διήρητο» σελ. 683, 37 «οἱ ἀρειανίζοντες, ὥσπερ ἔφημεν, ἔξω τῆς π ως τὰς συναγωγὰς ἐποιοῦντο».

ιροβοσκ. σελ. 511, 27 «γίνεται ἐφελκυστικὸν τοῦ Ν, ὡς προέ ιεν».

ήτ. Εὐγενιαν. Γ', 290 «ἔφημεν εὐθύς· ἀλλ' ἐφάπτου κειμέ-

νης τῆς τῶν συνήθων ποικίλης πανδαισίας» ϛ', 327 «ἀλόντας οἷς ἔφημεν ἔρρειν ἀθρόως».

Ἰάμβλιχ. Δραματ. ΙΑ' (Ἐρωτ. Συγγρ. σελ. 518, 36 Διδ.) «τοῦ δὲ παιδός, ὥσπερ ἔφημεν, τῷ ῥόδῳ τελειωθέντος».

Ζωναρ. Ἐπιτομ. Ἱστορ. Τόμ. Γ', σελ. 379, 12 Δινδ. «ὅς καὶ ἀναρρήσεως, ὡς ἔφημεν, κατηξίωτο».

Θεοφάν. Χρονογρ. σελ. 102, 13 (Λιψ. 1883) «τοῦ δὲ στόλου, ὡς προέφημεν, ἐν Σικελίᾳ ἐκδεχομένου τὴν τῶν πρεσβευτῶν Γιζερίχου ἄφιξιν» σελ. 105, 4 «βασιλεὺς ἀνεδείχθη, ὡς προέφημεν» σελ. 413, 2 «οὕτως οὖν, ὡς προέφημεν, τῷ αὐτῷ ἔτει—τέθνηκεν» σελ. 461, 13 «καταλαβόντων τῶν ἀπὸ τῆς Ῥώμης πεμφθέντων ὑπὸ τοῦ πάπα Ἀδριανοῦ γραμμάτων τε καὶ ἀνθρώπων, ὡς προέφημεν»

Κεδρην. Τόμ. Β', σελ. 649, 15 Βόνν. «ἥν, ὡς ἔφημεν, ἐποιήσατο».

Νικηφ. Χοῦμν. Ἀντιθετ. πρὸς Πλωτῖν. (Πλωτίν. περὶ τοῦ Καλοῦ Κρευζ.) σελ. 411 «ὅτι δ' αὐτὰς ταύτας ἃς ἔφημεν ψυχὰς κτέ.» καὶ σελ. 413 καὶ σελ. 420 καὶ σελ. 427 καὶ σελ. 441 καὶ σελ. 452.

Τζέτζ. Ἐπιστολ. σελ. 68. Πρεσσ. «ἣν φθάσαντες ἔφημεν» Σχολ. εἰς Λυκόφρ. σελ. 375 «ὕστερον δὲ οὕτως, ὡς ἔφημεν, τὴν Ἑλένην» σελ. 404 «εἰς μὲν οὖν Ἑλένης νυμφίος, ὡς ἔφημεν» ὁ Θησεύς» σελ. 420 «καὶ ἰάθη, ὡς ἔφημεν» σελ. 491 «Ἄτλας γάρ, οὗ Μαῖα, ὡς ἔφημεν, ἧς Ἑρμῆς» σελ. 972 (Δί. Κάσσ. Τόμ. Α', σελ. 4, 1 Δινδ.) «μετὰ τὴν τῆς Τροίας ἅλωσιν εἰς Ἰταλίαν, ὡς ἔφημεν, καὶ Λατίνους παρεγένετο». Σχολ. εἰς Ἑρμογέν. ἐν Κραμ. Ἀν. Ὀξ. Τόμ. Δ', σελ. 63, 2 «τὸ τοῦ ἐχθροῦ δὲ τέτρασιν οἷς ἔφημεν πρὶν λύειν» καὶ 7 «εἶτα περὶ τῶν λύσεων ἔφημεν περὶ τούτων». Στίχ. περὶ διαφορ. Ποιητ. 74 (Σχολ. Ἀριστοφ. σελ. ΚΓ', Διδ.) «διαφορὰν ἔφημεν αὐτῶν ἀρτίως» καὶ 110 (σελ. ΚΔ') «κωμῳδίας ἔφημεν εἶναι τὸν γέλων».

Ἑρμογέν. περὶ Ἰδεῶν Ρητ. Ἑλλ. Σπεγγ. Τόμ. Β', σελ. 402, 15 «ὁ μὲν κάλλιστος συμβουλευτικῶν, ὅπερ ἔφημεν, λόγων τοιοῦτος» Ροῦφ. Ἐφέσ. Τεχν. Ρητορ. Τόμ. Α, σελ. 466, 10 «διήγησις μὲν οὖν ἐστιν, ὥσπερ ἔφημεν ἁπλῆ τῶν γεγενημένων φρά- » Ἀνώνυμ. περὶ Σχημ. Τόμ. Γ', σελ. 184, 11 «ἡ ἀλλοίωσις ἢ ἡ ἐναλλαγὴ γίνεται κατὰ τρόπους, ὡς ἔφημεν, πλείονας».

Ἀνώνυμ. Προγυμνάσμ. Ρητ. Ἑλλ. Οὐαλζ. Τόμ. Α', σελ. 634, 15 «οὓς εἰς καλλωπισμὸν καὶ φυλακὴν τοῦ τῆς ἀρετῆς καρποῦ, ὡς ἔφημεν, συνελέξαντο» καὶ σελ. 640, 4 «ὡς ἔφημεν, ἕστηκε» καὶ 29 «τὰς στοὰς ἐπιλούει ψηφῖσιν, ὡς ἔφημεν» Δοξοπατρ. Ὁμιλ. εἰς Ἀφθόν. Τόμ. Β', σελ. 229, 17 «ταῦτα γὰρ οὐ μόνον, ὡς προέφημεν, ἀσαφείας ἀλλὰ καὶ μακρολογίας» καὶ σελ. 240, 4 διὰ τὸ δεῖν, ὡς ἔφημεν, τὰ ἐν τῷ διηγήματι σαφῆ εἶναι» καὶ σελ. 501, 4 «ἔφημεν καὶ τοῦ πραγματικοῦ τόπου τὴν ἠθοποιίαν μετέχειν» καὶ σελ. 502, 27 «πάσης τελείας ὑποθέσεως εἰς δύο ταῦτα διαιρουμένης, καθάπερ ἔφημεν» καὶ σελ. 540, 9 «ὁ μὲν Νικόλαος οὕτως, ὡς ἔφημεν, τὴν θέσιν ὁρίζεται».

Ἀρμενόπ. σελ. 526, 23 Εἰμβαχ. «κατὰ τὴν ἡμίσειαν, καθάπερ ἔφημεν, ἐξισταμένη μοῖραν τοῖς ἔμπροσθεν γινομένοις παισί».

Θεμίστ. Παραφρ. Τόμ. Α', σελ. 200, 24 Σπεγγ. «ἀπέφημεν ἄρα διὰ πάντων πῶς ἔχει τὸ ἀναγκαῖον»

Πάππ. Ἀλεξανδ. σελ. 524, 15 Οὐλσχ. «μονογενὴς δὲ αὕτη ἐστὶν ἡ θέσις, ὡς ἔφημεν» καὶ 16 «καθ' ἥν, ἔφημεν ἄπειροι μὲν δύνανται κύκλοι γράφεσθαι διὰ τῶν πόλων τῆς σφαίρας» καὶ 21 «ἡ δ' ἄλλη θέσις ἔχει μὲν ἐπί τινων τοῦτο, ὡς ἔφημεν, ἐπὶ δέ τινων οὐκ ἔχει».

Ψευδαριστοτέλ. Περὶ Φυτ. Β', 3 (Τόμ. Δ' σελ. 33, 26 Διδ.) «ὅτι ἔστι διατριβὴ τῆς κινήσεως τοῦ ἡλίου, ὡς ἔφημεν».

Ἀπολλών. Ἀλεξανδρ. περὶ Ἐπιρρημάτ. σελ. 596, 27 «ὅπου γε, ὡς ἔφημεν, τῷ τύπῳ, καὶ εἰ ἦν σύνθετον, ἐχρῆν ὀξυτονεῖν».

Σχολ. Αἰσχύλ. σελ. 313, 32 Δινδ. «τὸ ἕξομεν οὕτω νόει, ὡς ἔφημεν, συνάπτων πρὸς τὸ ἀμφὶ λιτάν» καὶ σελ. 346, 10 «ἀμυδρῶς ἐκπληρῶν τὸ ὃ ἔφημεν» καὶ σελ. 442, 15 «τὸ θῦσαι ἀπελθοῦσα τοῖς θεοῖς, ὡς προέφημεν».

Σχολ. Σοφοκλ. Τόμ. Β', σελ. 338, 24 Δινδ. «τοῦτο τὸ γὰρ ὅμοιον, ὡς ἄνω ἔφημεν, τῷ κτλ.» καὶ σελ. 369, 24 «δέονται γὰρ πάντες οἱ ἀγῶνες, ὡς ἄνω ἔφημεν, πορείας πρὸς τὸ τελεσθῆναι» καὶ . 373, 25 «ἔστι δὲ ὅμοιον, ὡς πρόσθεν ἔφημεν, τῷ κτέ.».

Σχολ. Εὐριπ. Τόμ. Β', σελ. 8, 7 Δινδ. «τὸν γὰρ παιδαγωγόν, ταρὰ τῆς Ἠλέκτρας πάλαι πιστευθεὶς ἧκεν, ὡς ἔφημεν, εἰς τὴν ·ιίδα, τοῦτον προπέμπει κτέ.» καὶ Τόμ. Γ', σελ. 8, 21 «Οἰδίπους

δέ, ὡς ἔφημεν, διάγων ἐκεῖ κτέ.» καὶ σελ. 10, 6 «διὰ τὸ καὶ τὸν Κάδμον, ὡς ἔφημεν, ἐκ Φοινίκης εἶναι».

Σχολ. Ἀριστοφ. σελ. 92, 27 Διδ. «ἐπεί, ὡς ἔφημεν, περὶ τὰ οὐράνια μάλιστα ἐπτόηνται οἱ φιλόσοφοι» καὶ σελ. 384, 45 «περὶ δὲ τῶν γραμμάτων καὶ δικαστηρίων Ἀθηναίων ἔφημεν ὄπισθεν».

Σχολ. Θουκυδ. σελ. 24, 16 Διδ. «ἣν προέφημεν ἀναδοχὴν τοῦ ὅλου πολέμου εἶναι».

Σχολ. Ἀριστείδ. σελ. 38, 20 Δινδ. «ἐπειδήπερ ἡ Ἀττικὴ προμήκης οὖσα, ὡς ἔφημεν, διὰ πάντων τῶν αὐτῆς μερῶν θάλατταν ἔχει» σελ. 63, 17 «Δημήτηρ γάρ, ὡς ἔφημεν, ἐλθοῦσα τὸν σῖτον δέδωκε» σελ. 66, 35 «τὸ θεοῖς οὐ μόνον διὰ τοὺς κρίναντας, ὧν ἔφημεν, νοεῖν δεῖ, ἀλλὰ καὶ διὰ τοὺς κριθέντας» σελ. 68, 12 «ἡ γὰρ προστεθεῖσα αὐτῆς ψῆφος, ὡς ἔφημεν, σωτηρίαν αὐτῷ εἰργάσατο» σελ. 78, 37 «ἐπειδὴ προβέβληται ἡ Ἀττικὴ εἰς θάλατταν, ὡς ἔφημεν, ἑῷον καὶ δυτικὸν αἰγιαλὸν ἔχει» σελ. 89, 17. σελ. 114, 5. σελ. 127, 5. σελ. 132, 30. σελ. 185, 6. σελ. 190, 5. σελ. 196, 30. σελ. 218, 7. σελ. 230, 23. σελ. 239, 17. σελ. 241, 26. σελ. 257, 32. σελ. 295, 29. σελ. 324, 3.

Φέρεται δὲ καὶ ἐν Βίῳ Ἀλεξάνδρου (Trois Poèm. Grecs Wagn. σελ. 139, 2740) «ὁ Ξέρξης, ὡς προέφημεν, ἔστησε μάχην πλείστην».

Λίαν διδακτικὰ εἶνε τὰ ὑπὸ τοῦ Χοιροβοσκοῦ γεγραμμένα σελ. 868, 21 «ἐπὶ δὲ τοῦ παρατατικοῦ τῶν εἰς ΜΙ καὶ συστολὴ παρακολουθεῖ τῆς παραληγούσης ἐν τοῖς πληθυντικοῖς, οἷον ἐτίθην ἐτίθεμεν, ἵστην ἵσταμεν, ἐδίδων ἐδίδομεν, ἐζεύγνυν ἐζεύγνυμεν, ἔφην ἔφαμεν· τὸ γὰρ ἔφημεν δευτέρου ἀορίστου ἐστίν, ὥσπερ ἔστην ἔστημεν καὶ ἔβην ἔβημεν» καὶ σελ. 869, 9 « Ἰστέον δὲ ὅτι ὁ δεύτερος ἀόριστος ὁ ἐνεργητικὸς ἐπὶ τῶν εἰς ΜΙ οὐ συστέλλει τὴν παραλήγουσαν αὐτοῦ ἐν τοῖς πληθυντικοῖς, οἷον ἔστην ἔστημεν, ἔβην ἔβημεν, ἔγνων ἔγνωμεν, ἥλων ἥλωμεν, ἐβίων ἐβίωμεν, ἔφην ἔφημεν· τὸ γὰρ ἔφαμεν παρατατικός ἐστι» καὶ σελ. 873, 21 « Ἰστέον δὲ ὅτι ὁ δεύτερος ἀόριστος ὁ ἐνεργητικὸς ἐν τοῖς εἰς ΜΙ οὐ συστέλλει τὴν παραλήγουσαν αὐτοῦ ἐν τοῖς πληθυντικοῖς, οἷον ἔστην ἔστημεν, ἐβίων ἐβίωμεν, ἥλων ἥλωμεν, ἔφην ἔφημεν· τὸ γὰρ ἔφαμεν παρατατικοῦ ἐστίν· ὁ γὰρ παρατατικὸς ἐπὶ τῶν εἰς ΜΙ συστέλλει τὴν παραλήγουσαν αὐτοῦ »·

τοῖς πληθυντικοῖς πρὸς ἀναλογίαν τοῦ ἐνεστῶτος, ὡς προείρηται» Πρβ. καὶ Ἐπιμερ. εἰς Ψαλτήρ. σελ. 25, 1.

Ὁ Γοιτλίγγιος σημειοῦται ἐν τῇ ἐκδόσει τοῦ γραμματικοῦ Θεοδοσίου σελ. 225 «ἔφαμεν: Codices ἔφημεν. Dubito an hoc rectius apud grammaticum serioris temporis habeat. Non debebam igitur mutare. Nam vere illi aoristum ab imperfecto discernere videntur» καὶ σελ. 226 «πᾶν ῥῆμα εἰς Ν λῆγον ἐν πρώτῳ προσώπῳ τὰ ἴσα φωνήεντα τηρεῖ καὶ ἐν τῇ παραληγούσῃ ἐν τῷ δευτέρῳ προσώπῳ: Scilicet ἔβην ἔβης ἔβη ἔβημεν ἔβητε, ἔστην ἔστης ἔστητε, ἔγνων, ἐφθην etc. Mirum quod a technicis recentioribus (Buttmann. Gramm. gr. ub. p. 529) notatur, aoristum ἔστην solum ab analogia ceterorum aoristorum degenerare, quod H longum etiam in duali et plurali numero sibi servet. Potius praescribendum erat; *aoristos II verborum in MI vocalem longam ubique sibi servare, si singularis vere in usu sit.* Sic ἔβην, ἐφθην, ἔστην, ἔφυν, ἔδραν, ἔγνων, ἑάλων. ἔβημεν, ἔστημεν, ἔφυμεν, ἔγνωμεν, ἔδραμεν, ἑάλωμεν. Sed ἔθεμεν, ἔδομεν, ἕμεν corripiuntur, quibus pro singulari sunt ἔθηκα, ἔδωκα, ἧκα. Nec satis scio, cur aoristus ἔφην ἔφημεν a Buttmano (p. 564) condemnetur. Noster bis eo usus sit».

Παρατηρητέον δ' ὅτι ἀπαντᾷ καὶ παρὰ τῷ Γαληνῷ Τόμ. Α', σελ. 158 «διὰ τὸ καταδιαιρεῖν, ὡς ἔφημεν, τὴν συνδρομὴν» καὶ παρὰ τῷ Ἰωσήπῳ Ἰουδ. Ἀρχαιολ. Θ', Ϛ', 3 «παρῆν γὰρ αὐτός, ὡς ἔφημεν ἔμπροσθεν, ὀψόμενος αὐτόν», ἀνθ' οὗ ἀνέγνω ὁ Νίσιος ἐν τῇ ἐκδόσει τοῦ Ἰωσήπου Τόμ. Β', σελ. 292, 13 «ὡς ἔφην ἔμπροσθεν». Παρὰ τῷ Λουκιανῷ περὶ τοῦ μὴ Ῥᾳδ. Πιστ. τῇ Διαβ. 32 ὁ Ἰακωβίτζιος ἐξέδωκε μὲν (Τόμ. Γ', σελ. 283) «ὅπερ ἐν ἀρχῇ

η

ἔφημεν», ἐσημειώσατο δὲ «ἔφημεν: ἔφαμεν G. ἔφαμεν Graevius in A». Ἀλλ' ὁ Γ. Δινδόρφιος ἐν τῇ ἐκδόσει τοῦ Λουκιανοῦ Τόμ. Γ', σελ. 71 ἔγραψεν «ὅπερ ἐν ἀρχῇ ἔφαμεν». Ἀποδοκιμάζει δὲ τὴν χφὴν ἔφημεν καὶ ὁ Κόβητος ἐν *Var. Lect.* σελ. 196 ἀποφαιμενος «in § 32 barbara forma legitur ἔφημεν, aut ἔφαμεν aut ην restituendum.

Ὑπὸ Σκαρλάτου τοῦ Βυζαντίου γίνεται μνεία ἐν τῇ Κωνσταντι-

νουπόλει Τόμ. Α', σελ. 13 περικοπῆς ἐκ τοῦ Πολυβίου, ἐν ᾗ φέρεται «ᾗ στενότατον ἔφΗμεν εἶναι» ἀλλ' ὑπὸ τοῦ Οὐλσχίου εἶνε γεγραμμένον ἐν τῇ ἐκδόσει τοῦ Πολυβίου σελ. 305 «ᾗ στενώτατον ἔφΑμεν εἶναι», δὲν μνημονεύεται δ' ὑπ' αὐτοῦ γραφὴ ἔφΗμεν.

Ὁ Ἀσώπιος ἐν μὲν τῇ Ἱστορίᾳ τῶν Ἑλλήν. Ποιητ. καὶ Συγγραφέων σελ. Ι' παρατιθέμενος τὸ χωρίον τοῦ Πλάτωνος Πολιτ. σελ. 582, Δ' «διὰ λόγων που ἔφΑμεν δεῖν κρίνεσθαι» γράφει ἔφΗμεν, ἐν δὲ τῇ Α' Περιόδῳ τοῦ Συντακτ. σελ.13 § 14 ἐκδ. ζ' καὶ ἐν τῇ Β', σελ. 19 § 22 ἐκδ. ϐ' λέγει «Ὡσαύτως αὐτοὶ ἔφΗτε = ὑμεῖς αὐτοί».Τοῦ δευτέρου προσώπου ἔφητε ὀλίγιστα μαρτύρια γινώσκομεν, ὧν μνημονεύομεν τὸ ἀπαντῶν ἐν τῷ Ἱστορικῷ Συντίπα τοῦ φιλοσόφου σελ. 163, 6 Ἐϐερ. «καθὼς ἔφητε ἐκϐαλοῦσα τοῦτο ἐπιδέδωκα πρὸς αὐτόν». Σημειωτέον δ' ὅτι τὸ ἐν ῥήσει τοῦ Θουκυδίδου κείμενον ἔφασαν μετεϐλήθη ὑπὸ τοῦ Ἀσωπίου εἰς τὸ ἔφησαν ἐν τῇ Β' Περιόδῳ τοῦ Συντακτικοῦ σελ. 525 § 114 ἐκδ. ϐ' «οὐκ ἔφΗσαν δέξασθαι (Θ. Ε', 22) = ἠρνήσαντο δέξεσθαι = εἶπον ὅτι οὐ δέξονται». Φέρεται διττὴ γραφὴ ἔφασαν καὶ ἔφησαν παρὰ τῷ Ξενοφῶντι Κύρ. Παιδ. Δ', γ' 21 καὶ Ϛ', γ' 10 (καὶ περὶ Πόρ. Α, 1) καὶ παρὰ Δημοσθένει σελ. 119, 31. Ὁ Βοιμέλιος ἐγκρίνας τὴν γραφὴν ἔφησαν ἐν τῇ ἐκδόσει τῶν Δημοσθένους Δημηγοριῶν σελ. 376

η

ἐσημειώσατο «ἔφησαν Σ. Ang. — ἔφασαν F — ἔφασαν vulg.» Εἶνε δὲ τὸ ἔφησαν τρίτον πληθυντικὸν πρόσωπον τοῦ ἀορίστου ἔφησα. Σημειωτέον δ' ἐν παρόδῳ ὅτι ἡ ὑγιῶς ἔχουσα γραφὴ τοῦ χωρίου τοῦ Θουκυδίδου εἶνε «οὐκ ἔφασαν δέξεσθαι» (Ἴδε Στάλλιον ἐν *Quaest. Grammat ad Thucyd. Pert* σελ. 9, ἐκδ. ϐ').

Παρατηρητέον προσέτι ὅτι ὁ Εὐγένιος ὁ Βούλγαρις ἔγραψεν ἐν τοῖς εἰς τὸ Δ' Βιϐλ. τῆς Θεοδ. τοῦ Γαζῆ Σχολίοις σελ. 19 «φθάσαντες ἔφημεν» καὶ σελ. 26 καὶ 44 «ὥσπερ ἔφημεν» καὶ ὁ Κοραῆς ἐν τῇ ἐκδόσει τῶν Αἰθιοπικῶν τοῦ Ἡλιοδώρου Τόμ. Β', σελ. 165 «καθ' ἣν ἔφημεν καὶ ἐν τοῖς πρόσθεν μέσην διάθεσιν» καὶ σελ. 334 «ὡς φθάσαντες ἔφημεν» καὶ ἐν τῇ τοῦ Ξενοκράτους καὶ Γ- ληνοῦ περὶ τῆς ἀπὸ τῶν Ἐνυδρ. Τροφῆς σελ. 128 «τοὺς μὲν κ ρυκας τοῖς ὀνόμασι Bucinum καὶ Murex προσαγορεύειν ἔφημ τοὺς Ρωμαίους» καὶ ἐν τῇ τῶν Πολιτικῶν τοῦ Ἀριστοτέλους σ

286 «φαμέν—μίαν εἶναι ταύτην: Οὐ χρεία γράφειν, ἔφημεν, ὡς ἔοικεν ἀναγνῶναι ὁ Ἀρετῖνος, diximus» καὶ σελ. 327 «Παρέλιπε τὸν σύνδεσμον ὁ Σ. ἵν', ὡς ἔφημεν, ἀπόδοσις γένοιτο τῶν ἀνωτέρω τὰ προκείμενα» καὶ ὁ Οἰκονόμος ἐν τῷ Δοκιμίῳ περὶ τῆς Πλησιεστ. Συγγενείας κτἑ. Τόμ. Γ', σελ. 162 «ταύτην γὰρ τὴν κατάληξιν ἔφημεν εἶναι» καὶ ἐν τοῖς περὶ τῶν Ο' Βιβλίοις Τόμ. Α', σελ. 637 «ἐπειδὴ δὲ ὁ Ἀριστέας εἰς ἑπτὰ ἡμέρας (ὡς ἔφημεν) ὅλην τὴν διήγησιν—διαιρεῖ» καὶ ἐν τοῖς Σωζομ. Ἐκκλησιαστ. Συγγράμμασι Τόμ. Γ', σελ. 443 «καθὰ προέφημεν». Σαφῶς, μᾶλλον δὲ σαφέστατα ἐξ ὧν ἐγράψαμεν ἐδηλώθη ὅτι πολλάκις ἐν τῷ παρῳχηκότι ἑλληνισμῷ γίνεται χρῆσις τοῦ τύπου ἔφημεν—προέφημεν. Οὐδεὶς δὲ δύναται νὰ μὴ ἐκπλήττηται σφόδρα ἐπὶ τῇ ὑπερβαλούσῃ τόλμῃ καὶ ἰταμότητι τοῦ Βερναρδάκη, ὅστις οὐδαμῶς ὀκνεῖ νὰ ποιῆται κρίσιν περὶ πράγματος, ὃ παντελῶς ἀγνοεῖ, φθεγγόμενος τὰ ψυχρὰ καὶ ἐμέτου προκλητικὰ ἐκεῖνα. «Ἀλλὰ τὸ ἔφημεν, περὶ οὗ οὐδὲν παρατηρεῖ ὁ ἐκδότης, ὁ κ. Κόντος κατέπιε χανδὸν καὶ ἐχώνευσεν ἤδη· τὸ ἔφημεν, ὅπερ εἶνε τόσον δυσχώνευτον διὰ γραμματικοῦ στόμαχον, ὅσον θὰ ἦτο π. χ. τὸ ἵστημεν ἀντὶ τοῦ ἵσταμεν». Γνωστὸν δ' ὑπάρχει ὅτι ἐν τῇ ἀδοκίμῳ γλώσσῃ φέρονται οὐκ ὀλίγα κατὰ πλάνην ἢ ψευδῆ ἀναλογίαν ἐσχηματισμένα, οἷον διδόαμεν καὶ τιθέαμεν ἀντὶ τοῦ δίδομεν καὶ τίθεμεν, ζῆθι ἀντὶ τοῦ ζῆ, ἔζην ἀντὶ τοῦ ἔζων, κτλ. (Ἴδε Λογ. Ἑρμ. 1867, σελ. 347 καὶ Ἐφημ. Φιλομαθ. 1879 σελ. 17 καὶ σελ. 33).

Καλὸν δ' ἡμῖν φαίνεται νὰ μνημονευθῶσιν ἐνθάδε τὰ ἐν τῷ Λογίῳ Ἑρμῇ ὑπὸ τοῦ Κόντου εἰρημένα 1866, σελ. 10 «Πλημμελήματα περὶ τὴν γλῶσσαν εὕρηνται παρὰ τοῖς μεταγενεστέροις καθόλου ὅσσα τε φύλλα καὶ ἄνθεα γίγνεται ὥρῃ. Ἀλλὰ καὶ σφάλματα τῶν ἀντιγραφέων ὑπάρχουσι παρ' αὐτοῖς ὅσα ψάμαθός τε κόνις τε. Καὶ ὡς ἄνοια μεγίστη θὰ ἦτο, ἂν τις τὰ πλημμελήματα αὐτῶν τῶν συγγραφέων ἐπεχείρει νὰ ἐπανορθώσῃ μεταγράφων κατὰ τὴν τῶν παλαιῶν συνήθειαν, οὕτως ἀφροσύνη οὐχὶ μικρὰ εἶνε νὰ καταλείπῃ παρ' αὐτοῖς ἀνέπαφα καὶ τὰ σφάλματα τῶν ἀντιγραφέων. Ἀλλ' εἰ πάντοτε εὔκολον νὰ διαγινώσκῃ τις ἂν σφάλμα τι εἶνε τῶν ἀντιγ ...έων ἢ αὐτοῦ τοῦ συγγραφέως; Καὶ τυφλῷ δῆλον ὅτι τῷ πείρας χ ...ως ἀμοιροῦντι οὔτ' εὔκολον οὔτε δυνατὸν τὸ πρᾶγμα εἶνε. Τῷ

τετριμμένῳ δ' ὅμως περὶ τὴν τῶν μεταγενεστέρων γλῶσσαν καὶ ἐμπειρίαν τινὰ τῆς ποικίλης αὐτῶν πρὸς ἀλλήλους περὶ τὴν χρῆσιν διαφορᾶς ἔχοντι, ἀποτελέσματος τῆς τῶν χρόνων διαφορᾶς ἢ τῆς περὶ τὴν λέξιν πλείονος ἢ ἐλάττονος ἐπιμελείας ἢ καὶ ἀμφοτέρων, δὲν ἀποβαίνει πάντοτε δύσκολον, ἀλλ' εὔδηλον ὡς τὰ πολλὰ καὶ εὐτέκμαρτον αὐτῷ εἶνε τό τε ὑπ' αὐτοῦ τοῦ συγγραφέως πλημμεληθὲν καὶ τὸ ὑπὸ τῶν ἀντιγραφέων ἁμαρτηθέν». Παρατιθέμεθα καὶ ἃ ἐν τῷ αὐτῷ συγγράμματι ἔγραψεν ὁ Ναβῆρος σελ. 403 «Πολλῶν σοι, ὦ κράτιστε Κόντος, ἐν τῷ Λογίῳ Ἑρμῇ καλῶς εἰρημένων καὶ ἀκριβῶς διειλημμένων, ἐκεῖνό μοι δοκεῖς ἀληθέστατα εἰρηκέναι, ὡς τῷ ἐμπειρίαν ἔχοντι εὔκολόν ἐστι διαγνῶναι ἐν τοῖς τῶν νεωτέρων βιβλίοις πότερον τὸ πλημμεληθὲν καὶ διορθώσεως δεόμενόν ἐστι σφάλμα αὐτοῦ τοῦ συγγραφέως ἢ τῶν ἀντιγραφέων μόνον. Τοῦτο δ' ἔστιν ἰδεῖν ἐν πολλοῖς, ὧν καὶ σὺ ἐποιήσω τὴν ἀπόδειξιν, νεωστὶ δέ μοι περὶ τοῦ πράγματος σκοποῦντι ὅσον ἐδυνάμην μετὰ πλείστης ἐπιμελείας, ὁ Κάσσιος Δίων ἱκανὰ παρεῖχε τεκμήρια, περὶ ὧν φέρ' ἴδωμεν, ἐπεὶ ἔν γε τῷ παρόντι οὐδὲν ἄλλο πρόχειρον, οὗ σοὶ καὶ τῷ Λογίῳ Ἑρμῇ μεταδοίην». Παρατηρητέον δ' ὅτι ἀντὶ τοῦ ὀνόματος ἀντιγραφεύς κάλλιον εἶνε νὰ γίνηται χρῆσις τοῦ γραφεύς ἢ βιβλιογράφος (βιβλιαγράφος). Ἴδε Παρνασσ. Σύγγρ. Περιοδ. 1878, σελ. 345 καὶ σελ. 750.

ΚΕΦ. Δ'.

Ἑόρακα παρὰ τοῖς ἐνδόξοις, οὐχὶ **ἑώρακα**

Ὁ Πανταζίδης ἐξέδωκεν ἐν τῇ Ἀναβάσει τοῦ Ξενοφῶντος βιβλ. Ζ', α', 26, σελ. 449 (1900) «εἰκάζειν δὴ πάρεστιν, ἑωρακότας καὶ ἀναμνησθέντας τὰ νῦν δὴ γεγενημένα». Τῶν προτέρων ἐκδοτῶν τῆς Ἀναβάσεως ἔνιοι μὲν μετετύπωσαν τὸ ἑωρακότας εἰς τὸ ἑορακότας, ἄλλοι δ' ἐτήρησαν τὴν παραδεδομένην γραφήν. Ἄξιον δὲ σημειώσεως φαίνεται ὅτι ὁ Σαύπιος ἐν μὲν τῷ προκειμένῳ χωρίῳ τῆς Ἀναβάσεως καὶ ἐν τῷ Οἰκονομικῷ Γ', 13 ἐνέκρινε τὴν διὰ τοῦ Ω γραφήν, ἑωρακότας-ἑωρακυῖαν, ἐν δὲ τῇ Κύρου Παιδείᾳ Α', α' 3 καὶ Γ', α', 18 τὴν διὰ τοῦ Ο, ἑορακότας-ἑόρακας. Γράφει ὁ ἀνὴρ ἐν τῷ Ξενοφωντείῳ Λεξιλόγῳ σελ. 94 «ὁρᾶν. Perfecti a

ἑόρακα invitis libris scribitur, v. Dind. An. Ox. X. Bissch. Ann. An 19».

Φιλόλογοι κράτιστοι τὰ τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης μάλιστ' ἀκριβοῦντες, ὁ Λ. Δινδόρφιος, ὁ Γ. Δινδόρφιος, ὁ Κόβητος καὶ ἄλλοι, εἶνε ἀνενδοιάστως πεπεισμένοι ὅτι τοῦ ῥήματος ὁρῶ ὁ παρακείμενος ἐξεφέρετο ὑπὸ τῶν Ἀττικῶν ἔν τε τῷ ποιητικῷ καὶ τῷ πεζῷ λόγῳ διὰ τοῦ Ο, ἑόρακα, οὐχὶ διὰ τοῦ Ω, ἑώρακα.

Ὁ Λ. Δινδόρφιος ἐν μὲν τῇ ἐκδόσει τῆς Κύρου Παιδείας σελ. 3 σημειοῦται «ἑορακότας: Formam ἑώρακα eximendam esse antiquioribus post Tyrwhittum ad Dawes. p. 379 ed. Kidd. pluribus dixi ad Thes. Steph. v. Ὁράω», ἐν δὲ τῇ τῆς Ἀναβάσεως σελ. Ι' ποιεῖται τὴν παρατήρησιν τήνδε· «Exhibui ἑόρακα pro ἑώρακα, forma ab recentioribus agnita grammaticis, ut Theognosto Can. p. 150, 25, Herodiano Epim. p. 281, sed optimorum auctoritate librorum etiam ex prosa Atticorum expelli coepta, ut ex poetis expulerat Tyrwhittus ad Dawesium p. 379 ed. Kidd».

Ὁ Γ. Δινδόρφιος γράφει ἐν τῇ τρίτῃ Λιψιακῇ ἐκδόσει τοῦ Δημοσθένους Τόμ. Α' σελ. ΛΓ' «ἑόρακα S. pro ἑώρακα, forma saepissime illata ab librariis imperfecti ἑώρων similitudine inductis, quod perinde est ac si quis ἑάλωκα, quod comparavit Buttm. in Gramm. Vol. 2. p. 417., syllaba secunda longa pronunciare velit quia haec est aoristi ἑάλων mensura. Rectam scripturam ἑόρακα non solum poetarum loci extra dubitationem ponunt, qui eam vel postulant vel admittunt, quum altera, ἑώρακα, ab metro exclusa sit, sed etiam saepe servarunt codices antiquiores, velut Ravennas Aristophanis. Parisini S. et Y. Demosthenis aliique non pauci, quod olim plerumque annotare neglexerunt qui codices contulerunt—In codice Parisino Q. ἑόρακα saepe, in Veneto F. fere ubique scriptum esse annotavit Bekkerus ad p. 374, 12 et 396, 24. Ἑώρακα, quod agnoscere videatur Herodianus in Etym. M. p. 614, 35. τὸ) (in genitivo ὅου) λεγεται πλεονάζειν. λέγει δὲ Ἡρῳδιανὸς ὅτι ὁ λεονασμὸς τὸν οἰκεῖον τόνον φυλάττει, οἷον ὤρακα ἑώρακα etc., isertis verbis probant scriptor Lexici περὶ πνευμάτων in Val-

cken. Append. ad Ammon. p. 220. Τὸ Ε πρὸ τοῦ Ο δασύνεται, οἷον — ἑώρακα, ἀπὸ θέματος, καὶ ἑωρακὼς καὶ ἑωράκειν. et Theognost. in Cram. Anect. Oxon. vol. 2 p. 150, 25. πᾶς παρακείμενος ἀπὸ τοῦ Ε ἀρχόμενος καὶ ἔχον μετὰ τοῦ Ε τὸ Ω τοῦτο τηρεῖ καὶ ἐν τῷ ὑπερσυντελικῷ· ἑώρακα ἑωράκειν, ἑώρτακα ἑωρτάκειν etc Nec dubitandum quin scripturae huius exempla jam Alexandrinis scriptorum Atticorum codicibus illata ab librariis grammaticisve fuerint, quibus tot alias debemus vocabulorum formas veteribus incognitas, sed postmodum in linguam vulgarem receptas». (Πρβλ. καὶ Βοιμέλιον ἐν τῇ ἐκδόσει τῶν Δημοσθένους Δημηγοριῶν σελ. 79). Ὁ Λέντζιος ἐν τῇ Συναγωγῇ τῶν Λειψάνων τοῦ Ἡρῳδιανοῦ Τόμ. Β' σελ. 169 σημειοῦται : Ex Herodiano fluxit quamvis cum alienis commixtum adnotamentum in Ep. Cr. I 445, 20 : ὤθουν : τοῦτο καὶ ἐώθουν. τὸ δὲ ἐώθουν ὥσπερ καὶ τὸ ἑώρων πλεονασμὸν ἔχει τοῦ Ε ὡς καὶ τὸ ἑώρακα, ὅπερ καὶ διὰ τοῦ Ο λέγεται «πολλοῦ γὰρ αὐτοὺς οὐχ ἑόρακά πω χρόνου» Ἀριστοφάνης ἐν Πλούτῳ (v. 98). (Πρβλ. καὶ Ριμαννὸν ἐν Δελτ. Ἑλλην. Ἀλληλογρ. 1880 σελ. 153).

Ὁ Κόβητος λέγει ἐν τῇ Μνημοσύνῃ 1853 σελ. 321 «Eiusdem generis est quod continuo in papyro legitur ἑωρακέναι. *Athenienses* ἑορακέναι dicebant, ut ἑαλωκέναι secunda correpta, quae producitur in ἑάλων, ut in ἑώρων. Ne metrum quidem librarios ab eo errore retinet» καὶ ἐν τῇ ἐκδόσει Λόγων τοῦ Ὑπερείδου σελ. 106 «Pro ἑορακέναι in Codice scriptum est ἑΩρακέναι. Blassius annotat : «ἑορακέναι *Cb. solus*». Non videntur igitur reliqui Editores a poëtarum lectione recentes fuisse, apud quos ἑόρακα nunc constanter scribitur, quam formam metrum ubique aut admittit aut postulat, sed scribae assueti vitiosae formae ἑΩρακα (ut ἑώρων) eam tantum non ubique iugulato metro substituerunt. Secunda syllaba in ἑόρακα, ut in ἑάλωκα natura brevis est et producitur ubi ἡ αὔξησις accedit : ἑόρακα, ἑωράκη, ἑώρων, ἑαλωκα ἑᾱλώκη, ἑάλων producta media, quae corripitur in ἁλῶναι, ἁλούς. Itaque ἑωράκη probum est, ut apu Platonem de *Rep.* pag. 328 c. διὰ χρόνου γὰρ καὶ ἑωράκη αὐ

τόν, sed perfectum ἑόρακα habet secundam brevem. Alexis Athenaei pag. 49 e.

ἑόρακας πώποτε
ἤνυστρον ἐσκευασμένον;

ubi Codex unicus Marcianus de more ἑώρακας exhibet. Machon Athenaei pag. 244. d

μὴ παρεόρακεν 'Αρχεφῶν τοὺς κωβίους;
Β. Πτολεμαῖ', ἑόρακε πρῶτος, ἀλλ' οὐχ ἅπτεται.

in Marciano est contra metrum παρεώρακεν et ἑώρακε.

Contra in Aristophanis *Thesmoph*. vs. 33.

μῶν ὁ δασυπώγων; Β. οὐχ ἑόρακας πώποτε;

optimus omnium Ravennas antiquam formam ἑόρακας bis vs. 32 et 33 incorruptam servavit. Tenemus igitur scribas manifestos in Hyperide, cui suum ἑορακέναι restituendum esse apparet». Προστίθεμεν τούτοις τὰ ὑπὸ τοῦ Μεινεκίου εἰρημένα ἐν τῇ ἐκδόσει τῶν Μενάνδρου καὶ Φιλήμονος Λειψάνων σελ. 119 «Vulgo ἑώρακας quod correxit Porson. ad Phoen. l. l.; fallitur Wyttemb. ad h. l., nec Iacobsii ratio probanda Addit. ad Athen. p. 369. De forma perfecti ἑόρακα dubitavit nuper Buttmannus. Omnem dubitationem tollit Machonis locus apud Athen. VI p. 244. d». (Πρβ. καὶ Ρεισίγιον ἐν *Coniectan*. Βιβλ. Α' σελ. 73).

Πολλὰ ἐκ ποιητῶν μαρτύρια τῆς διὰ τοῦ Ο μικροῦ ἐκφορᾶς τοῦ περὶ οὗ ὁ λόγος παρακειμένου μνημονεύει ὁ Βλαϋδέσιος ἐν τῇ ἐκδόσει τοῦ 'Αριστοφάνους Πλούτου σελ. 14 «Veram scripturam ἑόρακα alibi interdum servavit R. Cf. ad 1045. Nub. 767. ταύτην ἑόρακας τὴν καλήν, τὴν διαφανῆ; Av. 1572. πολὺ γὰρ δή σ' ἐγὼ | ἑόρακα πάντων βαρβαρώτατον θεῶν. Th. 32. 33. Eupolis ap. Plut. Nic. 4. ἀνὴρ ὁμολογεῖ Νικίαν ἑορακέναι — Alexis Athen. 49. καὶ μὴν ἐνύπνιον οἴομαί γ' ἑορακέναι (ἑωρακέναι B). Idem ibid. ἑόρακας πώποτε etc.; Macho p. 244. μὴ παρεόρακεν ..εφῶν etc. Idem ibid. Πτολεμαῖ', ἑόρακα πρῶτος etc. Menand. Fr. 6. Ἄπολλον, ἀνθρώπων τιν' ἀθλιώτερον | ἑόρακας (ita ἑώρ. Pors. ad Ph. 1367); Bato com. Athen p. 279. ἑόρα- (ἑώρ. vulg.) οὖν φιλόσοφον» (Πρβ. καὶ σελ. 152). Φέρεται δὲ

καὶ ἐν ἀποσπάσματι τοῦ Δαμοξένου (Κωμ. Ἀττικ. Ἀποσπ. Τόμ. Γ', σελ. 353, 3 Kockk.) «ἔμπροσθεν οὔθ' ἑόρακα τοιαύτην χάριν».

Ὁ Γ. Δινδόρφιοος δοξάζει ἐν τῇ ἐκδόσει τοῦ Λουκιανοῦ Τόμ. Α, σελ. ΙϚ' ὅτι καὶ ὑπὸ τοῦ συγγραφέως τούτου ἐγένετο χρῆσις τοῦ διὰ τοῦ Ο προενηνεγμένου τύπου ἑόρακα· γράφει δὲ τάδε· «ἑόρακας: Scribebatur hic et alibi constanter apud Lucianum ἑώρακα per Ω, quod resentioris linguae vitium est, de quo non cogitandum apud Lucianum». Ἐξέδωκε δ' ὁ φιλόλογος οὗτος καὶ παρὰ τῷ Ἀθηναίῳ σελ. 1312 (1827) «κατὰ τοὺς αὐτοὺς αὐτῷ χρόνους γενόμενος καὶ ἑορακὼς αὐτόν», ὡς καὶ ὁ Μεινέκιος Τόμ. Γ, σελ. 62,5 (1859). Καὶ ὁ Κόβητος δ' ἐν τῇ Μνημοσύνῃ 1873, σελ. 138 μνημονεύων τὸ χωρίον τοῦ δειπνοσοφιστοῦ γράφει ἑορακώς διὰ τοῦ Ο.

Παρατηρήσεως δ' ἄξιον εἶνε ὅτι ἡ διὰ τοῦ Ο ἐκφορὰ τοῦ περὶ οὗ ὁ λόγος παρακειμένου ἐνεκρίθη καὶ παρὰ τῷ Θεοδωρήτῳ ἐν Ἑλληνικῶν Παθημάτων Θεραπευτικῇ ὑπὸ τοῦ Γαισφόρδου, ὅστις ἐν τῷ Πίνακι σελ. 95 λέγει «ὁρᾶν. ἑόρακα 151,21. et saepe alibi ms. B.». Καὶ ὁ Εἰκέλιος ἐν τῇ ἐκδόσει τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Ἱστορίας τοῦ Εὐσεβίου, νεωτάτῃ οὔσῃ, ἔγραψε μὲν Τόμ. Β', σελ. 92, 6 «οὐχ ἑοράκασι τὸ ὅραμα», ἐσημειώσατο δὲ «ἑωράκασι ATYERB ἑοράκασι T[1] ἑωράκεσαν DM». Καὶ παρὰ τῷ Ἰουλιανῷ ὁ Ἑρτλῖνος ἀκολουθήσας τῷ Ἑρχήρῳ ἐξέδωκε σελ. 495, 23 «ἐγὼ δὲ νομίζω σε νῦν—σαφῶς ἑορακέναι περὶ τῶν μελλόντων» ἀντὶ τοῦ ἑωρακέναι.

Ὁ Γ. Σμιδίτιος ἐν τῷ *De Flav. Ioseph. Elocut.* σελ. 468 ἀποδοκιμάζει τὴν ὑπὸ διαπρεποῦς φιλολόγου γενομένην μεταβολὴν τοῦ παρὰ τῷ Ἰωσήπῳ φερομένου τύπου ἑώρακα εἰς τὸν ἑόρακα ποιούμενος τὴν παρατήρησιν τήνδε· «Perfectum ἑόρακα, quod apud poetas comicos, Xenophontem, Demosthenem aliquotiens legitur, Naberus A, XVIII, 24 Iosepho obtrudere non debebat, cum ἑωρακόσιν in omnibus libris legatur. cf. ἑωρακώς B. VI 1, 1 (70, 6). VII 3, 4 (127, 10), alibi».

Οὐκ ἀγνοητέον δ' ὅτι ἐν Ἐπιγραφῇ τῶν Ρωμαϊκῶν χρόνων ἀπαντᾷ (Ἐπιγραφ. Ἑλλην. Τόμ. Β', σελ. 1103, 74-5) ἑωρ(ακ)ότες δὲ καὶ τὴν χώραν κέξ».

Ὁ Φρασικλῆς λέγων ἐν τῇ Γραμματικῇ τῆς Ἑλληνικῆς Γλώσσης σελ. 223 «Παρακ. ἑώρακα (εἰς τὰ μέτρα καὶ ἑόρακα)» ὑπελ

βανε πάντως ὅτι ἐν μόνῳ τῷ ἐμμέτρῳ λόγῳ ἐγίνετο χρῆσις τοῦ βραχεῖαν τὴν δευτέραν συλλαβὴν ἔχοντος τύπου· τῆς δόξης ταύτης ἐγένοντο καὶ ἄλλοι. Ἀλλὰ κράτιστοι φιλόλογοι ἀποφαίνονται, ὡς εἴδομεν, ὅτι ὑπὸ τῶν παλαιῶν Ἑλλήνων ἔν τε τῷ ποιητικῷ καὶ τῷ πεζῷ λόγῳ διὰ τοῦ Ο ἐξεφέρετο ὁ παρακείμενος τοῦ ῥήματος ὁρῶ. Γράφει δὲ καὶ ὁ Ναύκιος, ἀνὴρ ἐλλογιμώτατος ἐπὶ σοφίᾳ ἐν *Mél. Gréco-Rom.* Τόμ. Δ', σελ. 333 «Der Verfasser sieht in der Form ἑόρακα offenbar eine Ausnahme, das Wagniss eines Dichters, dem vermuthlich diese Form «gerade gut in den Vers passte». Factisch aber haben die Attiker, so weit das uns vorliegende Material ein Urtheil gestattet, nur ἑόρακα gesagt, niemals ἑώρακα. Letztere Form ist zwar die herrschende in unseren Handschriften, welche das richtige ἑόρακα ziemlich selten bewahrt haben; aber für die Wahl zwischen ἑώρακα und ἑόρακα kommt das Belieben mittelalterlicher Copisten überhaupt nicht in Betracht».

Ἂν ἐλέγετο ὑπὸ τῶν Ἀττικῶν ἐν τῷ πεζῷ λόγῳ ἑΩ'ρακα, θὰ ἐλέγετο πάντως καὶ ἐν τῷ ποιητικῷ· ἐπειδὴ δ' εἶνε ἀποδεδειγμένον ὅτι οἱ Ἀττικοὶ ποιηταὶ ἐχρῶντο τῇ ἐκφορᾷ ἑΟ'ρακα, συμπεραίνεται εὐλόγως ὅτι ταύτης ἐποιοῦντο χρῆσιν καὶ οἱ πεζολόγοι. Ἀπιθανώτατον δὲ φαίνεται ὅτι ἦτο μὲν ἐγκεκριμένος ἐν τῇ Ἀττικῇ διαλέκτῳ ὁ τύπος ἑΩ'ρακα, ἀλλ' ἐν μόνῳ τῷ πολιτικῷ λόγῳ παρελαμβάνετο ἀναλλοίωτος, ἐν δὲ τῇ ποιήσει ἠλλοιοῦτο, συστελλομένης τῆς δευτέρας αὐτοῦ συλλαβῆς, ἵνα τῷ μέτρῳ εὐαρμοστῇ.

ΚΕΦ. Ε'.

Παρακείμ. **ἑόρακα** Ὑπερσυντ. **ἑωράκη-ἑωράκειν**.

Ἐπειδὴ ὁ Βερναρδάκης ἐκδιδοὺς τὰ Ἠθικὰ τοῦ Πλουτάρχου ἐ ...ιύδαζεν ὑπερβαλλόντως κατὰ τὴν Ἀττικὴν διάλεκτον ἢ τὴν τῶν ἐ ...ων συνήθειαν νὰ μεθαρμόζῃ ἐκφορὰς τοῦ μεταγενεστέρου ἑλλην ...οῦ ἀπαντώσας ἐν αὐτοῖς, εὐλόγως ὑπελήφθη ἐν τῇ Ἀθηνᾷ Τόμ.] ...σελ. 271 καὶ 277 ἄξιον παρατηρήσεως ὑπὸ τοῦ Βάση, ἀνδρὸς

ἐμπείρου τῆς τε Ἑλληνικῆς καὶ Λατινικῆς γλώσσης, ὅτι δὲν μετέβαλεν ὁ ἔξοχος κριτικὸς τὸν ἀδοκίμως ἐσχηματισμένον παρακείμενον τοῦ ῥήματος ὁρῶ. Ὁ δὲ Βερναρδάκης ἕτοιμος ἀεὶ ὢν εἰς ἀπαντήσεις καὶ ἱκανὸς μὲν ν' ἀμύνηται, ἱκανὸς δ' ἐφόδους νὰ ποιῆται ἔγραψεν ἐν τῇ Ἐλέγχ. καὶ Κρίσ. Ἐξελέγξει. σελ. 41 «*Περίεργον εἶνε ὅτι ἐν ᾧ ὁ Βάσης ἐν 'Αθ. Γ' σελ. 271 καὶ 277 ἔψεγέ με πικρῶς ὅτι εἰσήγαγον τύπους ὡς τὸ* κατεάξας, ἑΩρακε.— *εἰς τὰ Ἠθικὰ καὶ δὴ εἰς τὰ Ἀποφθέγματα (σ. 192 d), ἐγὼ δ' ἀντιπαρετήρουν «ἂς εἰσαχθῇ πρῶτον εἰς τοὺς 'Αττικοὺς τὸ* ἑόρακε, *καὶ ἔπειτα βλέπομεν διὰ τὰ ἀποφθέγματα»· νῦν αὐτοὶ οὗτοι ἐν τῇ συνεταιρικῇ βίβλῳ (σελ. 695) γράφουσι παρὰ Πλάτωνι (Πολ. 336 d) δὶς «ἑΩράκΗ» διὰ τοῦ Ω τοῦ ἀττικοῦ καὶ τῆς καταλ. Η τῆς ἀττικῆς; ἐπεξηγοῦσι μάλιστα ἐπὶ τὸ ἀττικώτερον: «καὶ νομίζω ὅτι (!), εἰμὴ πρότερος* ἑωράκη *αὐτὸν ἢ ἐκεῖνος ἐμέ, ἄφωνος ἂν ἐγενόμην». Ἰδοὺ ἀρχαί!»*. καὶ σελ. 48 «Ἑώρακα καὶ ἑωράκειν *παρὰ Πλουτάρχῳ μὴ λέγε, βοᾷ ὁ νέος Μάγιστρος. ἀλλ'* ἑόρακα *καὶ* ἑοράκη· *αὐτοὶ δὲ παρὰ Πλάτωνι γράφουσι διὰ τοῦ ω».*

Παρατηροῦμεν πρῶτον ὅτι καὶ ἐν γνησίοις τοῦ Πλουτάρχου συγγράμμασι φέρεται ὁ διὰ τοῦ Ω γεγραμμένος παρακείμενος, οἷον Ἠθικ. Τόμ. Β', σελ. 485,6 Βερν. ἑωρακότα καὶ Τόμ. Δ', σελ.74,4 ἑώρακεν. Ἀποκατέστησε δὲ καὶ ἐν τοῖς Ἀποφθέγμασιν ὁ Βερναρδάκης τύπους Ἀττικοὺς ἢ δοκίμους, οἷον ταμιείου ἀντὶ τοῦ ταμείου (Τόμ. Β', σελ. 68.21 καὶ 94,22) καὶ Ἀκαδημεία ἀντὶ τοῦ Ἀκαδημία (σελ. 134.20 καὶ 162,10) καὶ πωμάτων ἀντὶ τοῦ πομάτων (σελ. 152,7). Ἔγραψε δ' ἐν νόθῳ τοῦ Πλουτάρχου συγγράμματι ἐβουλήθησαν ἀντὶ τοῦ ἠβουλήθησαν (Τόμ. Β', σελ. 363,8).

Παρατηροῦμεν δεύτερον ὅτι ὁ διὰ τοῦ Ο προενηνεγμένος παρακείμενος τοῦ ῥήματος ὁρῶ εἶνε ἐγκεκριμένος ἐν τῷ Ἀττικῷ λόγῳ οὐ μόνον τῷ ποιητικῷ ὡς ἐν κωμῳδίαις τοῦ Ἀριστοφάνους καὶ ἐν ἀποσπάσμασιν ἑτέρων κωμικῶν ποιητῶν, ἀλλὰ καὶ ἐν τῷ πεζῷ ὡς ἐν τοῖς συγγράμμασι τοῦ Ξενοφῶντος καὶ ἄλλων ὑπὸ κρατίστων φιλολόγων ἄριστ' ἐπισταμένων τὰ τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης. Ἀκριβῶς δ' ἐδιδάχθη ἐν τῷ ἡγουμένῳ κεφαλαίῳ ὅτι ἀείποτε ὑπὸ τῶν Ἀθην. ιν διὰ τοῦ Ο ὁ παρακείμενος τοῦ ῥήματος ὁρῶ ἐξεφέρετο. Καὶ δύνα ιι μέν τις νὰ ὑπολαμβάνῃ ὅτι, ἐπειδὴ πολλαὶ ἀνάττικοι ἐκφοραὶ ἀτ -

τῶσιν ἐν τοῖς Ἠθικοῖς τοῦ Πλουτάρχου, ἀνεκτὸς εἶνε ἐν αὐτοῖς καὶ ὁ παρακείμενος ἑώρακα. Ἀλλ' ὁ Βερναρδάκης ἀποφηνάμενος ὅτι ἄχρηστοι τῷ Πλουτάρχῳ ὑπῆρξαν οἱ τύποι ἐπιμελοῦμαι, κέκλεισμαι, γίνομαι, γινώσκω, ἠδυνάμην, ἠβουλόμην, Ἀκαδημία, Συρακούσιος, πόμα, καὶ ἄλλοι, ὤφειλε νὰ νομίσῃ ἀλλότριον τοῦ συγγραφέως τούτου καὶ τὸν τύπον ἑώρακα.

Παρατηροῦμεν τρίτον ὅτι ὁ Βάσης περὶ μόνου τοῦ παρακειμένου τοῦ ῥήματος ὁρῶ ἐποιήσατο λόγον οὐχὶ δὲ καὶ περὶ τοῦ ὑπερσυντελίκου· ὁ δὲ Βερναρδάκης ἔγραψεν «Ἑώρακα καὶ ἑωράκειν παρὰ Πλουτάρχῳ μὴ λέγε, βοᾷ ὁ νέος Μάγιστρος, ἀλλ' ἑόρακα καὶ ἑοράκη· αὐτοὶ δὲ παρὰ Πλάτωνι γράφουσι διὰ τοῦ ω». Προσέθηκε δ' ἐπίτηδες ὁ Βερναρδάκης τὸν ὑπερσυντέλικον, ἵνα παραστήσῃ ὅτι οὕτως ἄτοποι εἶνε οἱ περὶ τὸν Κόντον, ὥστε κελεύουσι μὲν νὰ μὴ γράφηται παρὰ τῷ Πλουτάρχῳ ἑώρακα καὶ ἑωράκειν ἀλλ' ἑόρακα καὶ ἑοράκη, αὐτοὶ δὲ γράφουσιν ἐν χωρίῳ τοῦ Πλάτωνος ἑωράκη. Οὐδὲν φροντίζει ὁ Βερναρδάκης ἂν ὑφ' ἑτέρου μὲν ἐγένετο παρατήρησις περὶ τοῦ παρακειμένου τοῦ ῥήματος ὁρῶ, ὑφ' ἑτέρου δ' ἐγράφη ἐν ῥήσει τοῦ Πλάτωνος ἑωράκη. Κάλλιστα δ' ἐγίνωσκεν ὁ Βάσης ὅτι ὁ μὲν παρακείμενος διὰ τοῦ Ο ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων ἐξεφέρετο, ὁ δ' ὑπερσυντέλικος διὰ τοῦ Ω, ὡς δοξάζουσιν ἐπιφανεῖς φιλόλογοι.

Ὁ Κόβητος γράφει ἐν τῇ ἐκδόσει λόγων τοῦ Ὑπερείδου σελ. 107 (1872). «Secunda syllaba in ἑόρακα, ut in ἑάλωκα natura brevis est et producitur ubi ἡ αὔξησις accedit: ἑόρακα, ἑωράκη, ἑώρων, ἑάλωκα, ἑᾱλώκη, ἑάλων producta media, quae corripitur in ἁλῶναι ἁλούς. Itaque ἑωράκη probum est, ut apud Platonem *de Rep.* pag. 328 c διὰ χρόνου γὰρ καὶ ἑωράκη αὐτόν, sed perfectum ἑόρακα habet secundam brevem» καὶ ἐν *Collectan Crit.* σελ. 27 «Etiam in ἀκηκόη mendum est, quia Athenienses in hac forma, ut in plerisque omnibus huinscemodi, numquam augmentum omittunt. Constanter dicitur ἐπεπόνθη, ἐπεποιήκη ᾐδοίκη, ἐμεμαθήκη, ἐνεπεπτώκη, ἐκεχήνη, ἐλελήθη, ἑωράκη, ἀπωλη, ἐπεποίθη et similia his alia complura» (Πρβλ. καὶ σελ. 28).

Ὁ Βλαϋδέσιος σημειοῦται ἐν τῇ ἐκδόσει τῶν Ἀριστοφάνους Ὀρνων σελ. 509 (1882) «ἑόρακα—Sed ἑωράκειν (ἑωράκη) dice-

bant, ut ἑώρων» καὶ ἐν τῇ τοῦ Πλούτου σελ. 14 (1886) «ἑόρακα ἑωράκειν, ut ἑάλωκα (ᾰ) ἑαλώκειν (ᾰ)» (Πρβλ. καὶ σελ. 350 καὶ 390).

Λέγει δὲ καὶ ὁ Βλάσσιος ἐν τῇ ἐκδόσει τῆς τοῦ Κυννήρου Διεξοδ. Γραμματικῆς Τόμ. Α΄, Β΄, σελ. 15 (1892) «Im Perfektum dagegen finden wir εο, εᾰ: ἑόρακα, ἑάλωκα; erst im Plusqu. wieder εω: ἑωράκειν, genau wie in ἑώρταζον» καὶ σελ. 504 «Pf. ἑόρακα—vgl ἑάλωκα nb. ἑάλων» καὶ Plp. ntl. nur ἑωράκη ἑωράκειν».

Ὑπάρχουσι δὲ καὶ φιλόλογοι ἀποφαινόμενοι ὅτι διὰ τοῦ Ο ἐξεφέροντο ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων ὅ τε παρακείμενος καὶ ὁ ὑπερσυντέλικος. Ὁ Ἑρουερδὴν γράφει ἐν *Stud. Thucyd.* σελ. 120 (1869)· «ἑωράκεσαν. Semper et ubique corrigendum esse ἑόρακα ἑοράκη, cett. liquido constat e poetarum locis. At vel sic tamen editores librariis obtemperantes retinent formas barbaras» καὶ ὁ Στάλλιος ἐν *Quaest. Grammatt. ad Thucyd. Pertin.* σελ. 59 (1886) «ἑοράκεσαν pro ἑωράκεσαν legendum esse ostendunt versus Arist. Nub 767. Av. 1573. Thesm. 33. 35 Plut. 98. 1045 multique in fragm. comicorum. Contra ἑώρας Arist. Plut. 713. Cf. ἑάλωκα (Aesch. Ag. 30) et ἑάλων (Arist. Vesp. 355)». Ἀλλὰ τὰ χωρία τοῦ Ἀριστοφάνους καὶ τὰ κείμενα ἐν ἀποσπάσμασιν ἄλλων ποιητῶν εἶνε πάντα μαρτύρια τοῦ παρακειμένου, οὐδὲν δ' αὐτῶν τοῦ ὑπερσυντελίκου. Ὁ Κόβητος ποιεῖται ἐν τῇ Μνημοσύνῃ 1880 σελ. 100 τὴν παρατήρησιν τήνδε· «Thucyd. II.21.2. ὃ οὔπω ἑοράκεσαν. Libri ἑωράκεσαν, quod Herwerdenus mutavit. De perfecti forma ἑόρακα (non ἑώρακα, quod est in libris Mss. perpetuum) nulla est jam dubitatio, de plusquamperfecto ἑωράκη dubitari etiam potest, sed nullum me memini legere in Attico poëta versiculum, qui controversiam dirimat».

Ὁ Χοιροβοσκὸς λέγει σελ. 599,3 «Ἰστέον δὲ ὅτι ἐώλπειν καὶ ἐῴκειν καὶ ἐώργειν ὑπερβιβασμὸν ἀνεδέξαντο τοῦ χρόνου. Ἔστι γὰρ ὁ μέσος παρακείμενος ἔολπα καὶ ἔοργα καὶ ἔοικα· καὶ λοιπὸν ὁ ὑπερσυντέλικος ὤφειλεν εἶναι ἠόλπειν καὶ ἠόργειν καὶ ἠοίκειν, ἀλλὰ κατὰ ὑπερβιβασμὸν τοῦ χρόνου γεγόνασι ταῦτα ἐώλπειν, ἐώργειν, ἐῴκειν, τῆς μὲν πρώτης συλλαβῆς συσταλείσης εἰς τὸ Ε, τῆς δὲ δευτέ-

ρας ἐκταθείσης εἰς τὸ Ω, ὥσπερ ἐπὶ τοῦ ἑορτάζω ἑώρταζον γέγονε· τούτου ὁ παρατατικὸς ὤφειλεν εἶναι ἡόρταζον, καὶ γέγονε κατὰ ὑπερβιβασμὸν τοῦ χρόνου ἑώρταζον, τῆς μὲν πρώτης συλλαβῆς συσταλείσης εἰς τὸ Ε, τῆς δὲ δευτέρας ἐκταθείσης εἰς Ω». Φέρεται δὲ καὶ ἐν τοῖς Κραμήρου Ὀξ. Ἀνεκδότοις Τόμ. Α΄, σελ. 157 «Ἐοικώς: Γίνεται ἐκ τοῦ εἴκω· οὗ ὁ μέσος παρακείμενος εἶκα καὶ ἔεικα καὶ ἔοικα· ὁ μέσος ὑπερσυντέλικος ἐῴκειν· καὶ ὤφειλεν εἶναι ἠοίκειν· κανὼν γὰρ ἐστὶν ὁ λέγων ὅτι οὐδέποτε λέξις Ἑλληνικὴ εὑρίσκεται ἀπὸ τοῦ Η ἀρχομένη, ἐπιφερομένου τοῦ Ο — Κατὰ τοῦτον τὸν κανόνα ἐγένετο ὑπερβιβασμὸς τοῦ χρόνου, καὶ τὸ μὲν Ε ἐφυλάχθη διὰ τὸ Ο, τὸ δὲ Ο ἠμείφθη εἰς Ω μέγα καὶ γέγονεν ἐῴκειν· ὅμοιόν ἐστι τὸ ἑώρταζον καὶ ἐώργειν καὶ ἐώλπειν» (Πρβ. καὶ Παρ, Ἀνέκδ. Τόμ. Δ΄, σελ. 232,21 καὶ Ἡρῳδ. Λεντζ. Τόμ. Β΄, σελ. 381 καὶ 391). Μνημονεύομεν καὶ ἃ ἔγραψεν ὁ Εὐστάθιος ἐν ταῖς εἰς Ὅμηρον Παρεκβολαῖς σελ. 1187, 28 «Τὸ δὲ ἐώλπει μετάθεσιν ἔχει καὶ αὐτὸ χρόνου· ἔδει μὲν γὰρ ἐκ τοῦ ἔολπα τὸν ὑπερσυντέλικον εἶναι ἠόλπειν· οὕτω δὲ καὶ ἔοργα ἠόργειν· μεταπτώσει δὲ χρονικῇ συνεστάλη μὲν ἐν τούτοις ἡ ἄρχουσα, ἐξετάθη δὲ ἡ μετ' αὐτὴν κατά τινα ὡς εἰπεῖν μεταχώρησιν καὶ ἀντιπερίστασιν». Ἄτοπα εἶνε τὰ ὑπὸ τοῦ Ζωναρᾶ εἰρημένα ἐν τῷ Λεξικῷ σελ. 946 «Ἐῴκει: ὡμοίαζεν· ἐῴκειν ἔχει τὸ Ι. Εἴκω τὸ ὁμοιῶ, ὁ μέσος παρακείμενος εἶκα καὶ κατὰ διάλυσιν ἔϊκα καὶ ἐπενθέσει τοῦ Ο ἔοικα καὶ ἐπαυξήσει τοῦ Ο μικροῦ εἰς Ω μέγα ἔῳκα· καὶ μένει τὸ Ι προσγεγραμμένον· ὁ ὑπερσυντέλικος ἐῴκειν, ἐῴκεις». καὶ «Ἐώλπειν: ὑπερσυντέλικος ἀπὸ τοῦ ἐόλπω τὸ ἐλπίζω» (Πρβ. καὶ Λαρόχην ἐν *Homer Untersuch.* σελ. 196).

Κατὰ τὴν γνώμην παλαιῶν γραμματικῶν ἐκ τῶν παρακειμένων ἔοργα καὶ ἔολπα καὶ ἔοικα ἐσχηματίσθησαν οἱ ὑπερσυντέλικοι ἐώργειν καὶ ἐώλπειν καὶ ἐῴκειν (ὧν οἱ ἐπικοὶ τύποι θὰ ἦσαν ἐώργεα καὶ ἐώλπεα καὶ ἐῴκεα). Ἀπαντῶσιν ἐν τοῖς Ὁμηρικοῖς ἔπεσι τὰ τρίτα ἑνικὰ πρόσωπα ἐώργει καὶ ἐώλπει καὶ ἐῴκει, ὧν ἑκάστου παρατιθέμεθα ἓν μαρτύριον. Ὀδυσσ. Δ, 693 «κεῖνος δ' οὔ ποτε πάμ-ν ἀτάσθαλον ἄνδρα ἐώργει» καὶ Ἰλ. Τ, 328 «θυμὸς ἐνὶ στήθεσσιν λπει» καὶ Β΄, 58 «εἶδός τε μέγεθός τε φυήν τ' ἄγχιστα ἐῴκει». τύποι οὗτοι ἐνεκρίνοντο ὑπὸ πολλῶν φιλολόγων· ἂν δ' ἦσαν ιμφισβήτητοι εὐλόγως θὰ ἐλέγετο ὅτι ὡς ἐκ τῶν παρακειμένων

ἔοργα καὶ ἔολπα καὶ ἔοικα ἐσχηματίσθησαν οἱ ὑπερσυντέλικοι ἐώργει καὶ ἐώλπει καὶ ἐῴκει, οὕτω καὶ ἐκ τοῦ ἑόρακα ὁ ἑωράκη-ἑωράκειν. Ἀλλὰ πιθανώτατον ὑπάρχει, ἵνα μὴ εἴπωμεν ἀβέβαιον, ὅτι οἱ Ὁμηρικοὶ τύποι εἶνε ἐόργει καὶ ἐόλπει καὶ ἐοίκει, ἤτοι μετὰ τοῦ δίγαμμα ἐκφερόμενοι ϝεϝόργει καὶ ϝεϝόλπει καὶ ϝεϝοίκει, τῶν παρακειμένων ὄντων ϝέϝοργα καὶ ϝέϝολπα καὶ ϝέϝοικα (Πρβ. Λόγ. Ἑρμ. 1866 σελ. 62. Ἴδε καὶ Leeuwen ἐν *Enchirid. Diction. Epic.* σελ. 456 καὶ 467). Σημειωτέον δ' ὅτι ἐν Ἰλιάδος Ν, 102 ἡ παραδεδομένη γραφὴ εἶνε «φυζακινῆς ἐλάφοισιν ἐοίκεσαν»· λέγει δ' ὁ Εὐστάθιος ἐν ταῖς εἰς Ὅμηρον Παρεκβολαῖς σελ. 922, 48 «Τὸ δὲ ἐοίκεσαν Ἰωνικόν ἐστι, τὸ μέντοι Ἀττικόν, ἤδη καὶ κοινὸν ἐῴκεσαν». Παρὰ τῷ Θεμιστίῳ Λογ. ΙΕ', σελ. 198, Δ' εἶνε γεγραμμένον «φυζακινΟΙς ἐλάφοισιν ἐῴκεσαν». Ἐξέδωκε δὲ καὶ ὁ Βεκκῆρος ἐν τῇ Ἰλιάδι «φυζακινῇς ἐλάφοισι ϝεϝῴκεσαν». Περὶ τοῦ ἐν Ὀδυσσείας Ω, 313 ἐώλπει ποιεῖται ὁ Κόβητος ἐν *Miscel. Crit.* σελ. 374 τὴν παρατήρησιν τήνδε· «Omnem huiuscemodi corectionem respuit versiculus ω 313.

Θυμὸς δ' ἔτι νῶΙΝ ἐϝώλπει—μίξεσθαι ξενίῃ.

sed ea pars carminis conflata est eo tempore quum omnis τοῦ δίγαμμα et usus et memoria plane esset obsoleta et abolita». Ὁ Ναύκιος ἐξέδωκε μὲν «θυμὸς δ' ἔτι νῶιν ἐόλπει», εἴκασε δὲ «θυμὸς δ' ἔτι ἔλπετο νῶιν». Παρατηρητέον ὅτι παρὰ τῷ Θεοκρίτῳ ΚΕ', 115 κεῖται «οὐ γάρ κεν ἔφασκέ τις οὐδὲ ἐώλπει».

Τοῦ ὑπερσυντελίκου ἐῴκη-ἐῴκεσαν φέρομεν μαρτύρια ἐξ Ἀττικοῦ συγγραφέως, τοῦ Ξενοφῶντος, λέγοντος Ἀναβ. Δ', η', 20 «ἀλλ' οἱ μὲν ὀλίγον ἐδηδοκότες σφόδρα μεθύουσιν ἐῴκεσαν, κτέ» καὶ Ἑλλην. Ε', δ', 40 «οἱ μέντοι τῶν Θηβαίων ἱππεῖς (Κόβ. ἱππῆς) ἐῴκεσαν ὑποπεπωκόσι που ἐν μεσημβρίᾳ» καὶ Ζ', ε', 22 «πάντες δὲ πεισομένοις τι μᾶλλον ἢ ποιήσουσιν ἐῴκεσαν». Ἀπαντᾷ δὲ καὶ ἐν βιβλ. Γ', γ', 8 «λυμαίνεσθαι δ' ἐῴκει τοὺς ἀφικνουμένους Λακεδαιμονίων»· ἀλλ' ὁ Κόβητος ἀποφαίνεται ἐν *Nov. Lect.* σελ. 341 ὅτι ἡ ὀρθὴ γραφὴ εἶνε «λυμαίνεσθαι δ' ἐδόκει τοὺς ἀφικνουμένους Λακεδαιμονίων» λέγων «sentencia enim loci postulat ut scribat λυμαίνεσθαι δ' ἐδόκει, non enim de specie quam illa mu.

praebebat hoc dicitur, sed de fama hominum et existimatione qua utebatur».

Φέρεται δὲ καὶ παρὰ τῷ Θουκυδίδῃ Ζ', 75 «οὐδὲν γὰρ ἄλλο ἢ πόλει ἐκπεπολιορκημένῃ ἐῴκεσαν ὑποφευγούσῃ». Ὡς δ' ἐλέχθη ὑπὸ τοῦ Θουκυδίδου ἐῴκεσαν, οὐχὶ ἐοίκεσαν, οὕτω καὶ ἑΩράκεσαν, οὐχὶ ἑοράκεσαν καὶ ὑπὸ τοῦ Πλάτωνος ἑΩράκη, οὐχὶ ἑΟράκη. Παρατηρητέον δ' ὅτι ὁμοίως τῷ ᾔδη ἐκ τοῦ εἰδ-έναι ἐσχηματίσθη καὶ ᾔκη ἐκ τοῦ εἰκ-έναι· μόνου δὲ τοῦ τρίτου ἑνικοῦ προσώπου ἔχομεν μαρτύριον· εἶνε δὲ τὸ ῥηθὲν ὑπὸ τοῦ Ἀριστοφάνους ἐν τοῖς Ὄρνισι 1297 «Μειδίας δ' ἐκεῖ ὄρτυξ ἐκαλεῖτο· καὶ γὰρ ᾔκειν ὄρτυγι». Ἐποιήσατο δὲ περὶ αὐτοῦ λόγον ὁ Κόβητος ἐν *Nov. Lect.* σελ. 216 καὶ 451 καὶ ἐν *Mnemos* 1877, σελ. 277 καὶ ὁ Βλαϋδέσιος ἐν τῇ ἐκδόσει τῶν Ορνίθων σελ. 136 καὶ 394 καὶ 474 (Πρβ. καὶ Λόγ. Ἑρμ. 1866, σελ. 51-2). Δοξάζει δ' ὁ Κόβητος ἐν τῇ Γ' ἐκδόσει τῆς Ξενοφῶντος Ἀναβάσεως ὅτι καὶ τοῦ τρίτου πληθυντικοῦ προσώπου ἡ ἀληθὴς ἐκφορὰ εἶνε ᾔκεσαν. Μνημονεύομεν τὰ ὑπὸ τοῦ ἐνδοξοτάτου κριτικοῦ ἐν τῇ ἐκδόσει ταύτῃ εἰρημένα σελ. ΚΑ' «οὐδέν τι μεθύοντι εἰκώς. ἔοικα enim in Attica has formas habet: ἔοικα, εἴξασιν, εἰκέναι, εἰκώς et futurum εἴξω, ut apud Aristophanem:

τοῖς Ἱπποκράτους υἱέσιν εἴξεις καί σε καλοῦσι βλιτομάμμαν.

Plusquamferctum apud Aristophanem est ᾔκη, ut οἶδα ᾔδη, ut in:

καὶ γὰρ ᾔκειν ὄρτυγι.

id est ὅμοιος ἦν. Apud Xenophontem nonnumquam ἐῴκεσαν scribitur pro ᾔκεσαν, quae unice vera forma esse videtur». Εἴκασε δὲ καὶ ὁ Ἑρουερδὴν ἐν τῇ ἐκδόσει τοῦ Θουκυδίδου Τόμ. Δ', σελ. 180 ᾔκεσαν ἀντὶ τοῦ ἐῴκεσαν.

Εὐλογώτατα, νομίζομεν, δύναταί τις νὰ εἴπῃ ὅτι ἐν μὲν τῇ ἐπικῇ διαλέκτῳ ἐκ τοῦ παρακειμένου ϜέϜοικα παρήχθη ὁ ὑπερσυντέλικος ϜεϜοίκει-ϜεϜοίκεσαν, ἐν δὲ τῇ Ἀττικῇ ἐκ μὲν τοῦ ἔοικα ὁ ἐῴκη ὄκειν-ἐῴκεσαν, οὗ παρέχουσιν ἡμῖν μαρτύρια ὁ Ξενοφῶν καὶ Θουκυδίδης, ἐκ δὲ τοῦ εἰκ-έναι ὁ ᾔκη-ᾔκει(ν), οὗ, σπανιωτάτου ...ος, ἓν μόνον παράδειγμα ἔχομεν, τὸ ὑπὸ τοῦ Ἀριστοφάνους ἐν Ὄρνισι ῥηθὲν «καὶ γὰρ ᾔκειν ὄρτυγι». Παρατηρητέον δ' ὅτι ὁ

Ρουθερφόρδιος ποιούμενος λόγον ἐν τῷ Νέῳ Φρυνίχῳ σελ. 231 περὶ τοῦ ἥκειν ὀνομάζει τὸ ἐῴκει Ἰωνικὸν πεισθείς, ὡς φαίνεται, τῷ Κοβήτῳ, οὗ θαυμαστὴς ὑπάρχει, γράψαντι ἐν *Nov. Lect.* σελ. 216 «quasi vero εἴκω pro ἔοικα dici potuisset et sic ἥκειν pro Ionica forma ἐῴκει».

Καταφανὲς ἐξ ὧν ἐγράψαμεν ἐγένετο ὅτι ὁ Βερναρδάκης ἐν τῇ πρὸς τὸν Βάσην ἀπαντήσει ἀτυχὴς μὲν περὶ τὴν ἀπολογίαν ὑπῆρξεν, ἀτυχέστατος δὲ περὶ τὸν ἔλεγχον. Συγγνώμης ἴσως ἄξιος ὁ ἄνθρωπος θὰ ἐνομίζετο, ἂν ἀπαντῶν πρὸς τὸν Βάσην ἀπείχετο μὲν παντὸς ἐλέγχου καὶ παντὸς τωθασμοῦ, ἀπελογεῖτο δὲ μόνον λέγων ὅτι ἐγίνωσκε μὲν ἣν ἔχουσι περὶ τῆς ἐκφορᾶς τοῦ παρακειμένου τοῦ ῥήματος ὁρῶ γνώμην ἔξοχοι φιλόλογοι, δὲν ἐνέκρινε δ' αὐτὴν ἀδυνατῶν νὰ νοήσῃ πῶς ὁ μὲν παρακείμενος τοῦ ἐνεργητικοῦ ὁρῶ ἐξεφέρετο διὰ τοῦ Ο, ἑόρακα, ὁ δὲ τοῦ παθητικοῦ ὁρῶμαι διὰ τοῦ Ω, ἑώραμαι. Ἀλλὰ πιστεύων ὁ Βερναρδάκης ὑπὸ περισσῆς φιλαυτίας ὅτι εἶνε ἐπιδέξιος περὶ τὰς ἀντιλογίας καὶ τοὺς ἐλέγχους ἐποιήσατο πρὸς παρατήρησιν ἐμμελῶς γεγραμμένην προπετῆ καὶ σκαιὰν ἀπάντησιν, ἐν ᾗ διαστίλβει ἡ θαυμασιωτάτη σύνταξις «Ἐν ᾧ ὁ Βάσης ἔψεγέ με πικρῶς — ἐγὼ δ' ἀντιπαρετήρουν — νῦν αὐτοὶ οὗτοι ἐν τῇ συνεταιρικῇ βίβλῳ γράφουσι παρὰ Πλάτωνι δὶς ἑΩράκΗ διὰ τοῦ Ω τοῦ ἀττικοῦ καὶ τῆς καταλ. Η τῆς ἀττικῆς». Τὸ αὐτοὶ οὗτοι μετ' ἐπεξηγήσεως ἐκφερόμενον γίνεται «αὐτοὶ οὗτοι, οἱ ἐν τοῖς ἄνω μνημονευθέντες καὶ οὐχὶ ἄλλοι»· ἐπειδὴ δ' ἑνὸς μόνου μνεία ἐν τοῖς ἡγουμένοις ἐγένετο, οὐδὲν ἄλλο λέγει ὁ Βερναρδάκης ἢ «αὐτοὶ οὗτοι, ὁ ἀρτίως μνημονευθεὶς Βάσης», οὗ οὐδὲν οὐδέποτε σολοικότερον ἐρρήθη. Δὲν εἶνε δ' ἀπίθανον ν' ἀπαντήσῃ ὁ Βερναρδάκης προχείρους ἀεὶ ἔχων τὰς παρευρέσεις ὅτι ἐμνημόνευσε μὲν μόνον τὸν Βάσην, ἐνόει δὲ τὸν Βάσην καὶ τοὺς ἑταίρους (ἢ συντρόφους) αὐτοῦ. Ἀλλὰ τεράστιον νὴ τὸν Ἑρμῆν φαίνεται νὰ γίνηται μὲν μνεία ἑνὸς μόνου, νὰ προσυπακούωνται δὲ καὶ ἄλλοι. Ἂν ἔγραφεν ὁ Βερναρδάκης «ἐν ᾧ *οἱ περὶ τὸν Βάσην ἔψεγόν* με πικρῶς — ἐγὼ δ' ἀντιπαρετήρουν — νῦν αὐτοὶ οὗτοι γράφουσι» ἢ «ἐν ᾧ ὁ Βάσης ἔψεγέ με πικρῶς — ἐγὼ δ' ἀντιπαρετήρουν — νῦν *οἱ περὶ πάντων ἐκείνῳ ὁμοδοξοῦντες ἑταῖροι (ἢ σύντροφοι)* γράφουσι», θὰ ἐσοφίζετο μέν, οὐδαμῶς δὲ ἐσολοίκιζε· νῦν δὲ καὶ σοφίζεται τολμηρότατα ποιούμενος σύγχυ

τῶν προσώπων καὶ σολοικίζει αἴσχιστα παραλαμβάνων ἐφ' ἑνὸς τὸ πληθυντικὸν αὐτοὶ οὗτοι. Σφόδρ' ἐπιθυμῶν ὁ Βερναρδάκης νὰ παραστήσῃ τὸν Βάσην ἑαυτῷ ὁπωσδήποτε μαχόμενον καὶ ἀσύμφωνον ὄντα ἔπλασεν ὅτι νομίζει μὲν οὗτος ἀττικὸν τὸν παρακείμενον ἑόρακα, ἐγκρίνει δ' ἐν χωρίῳ τοῦ Πλάτωνος τὸν ὑπερσυντέλικον ἑωράκη. Τὸ δ' ἀληθές εἶνε ὅτι ἐγένετο μὲν ὑπὸ τοῦ Βάση παρατήρησις τῷ 1891ῳ ἔτει περὶ τοῦ παρακειμένου τοῦ ῥήματος ὁρῶ, προηνέχθη δὲ τῷ 1901ῳ οὐχὶ ὑπ' αὐτοῦ ἀλλ' ὑφ' ἑτέρου ἐν τῷ χωρίῳ τοῦ Πλάτωνος ὁ ὑπερσυντέλικος διὰ τοῦ Ω. Λίαν φιλαίτιος καὶ δύσερις ὢν ὁ Βερναρδάκης, ἀδυνατῶν δὲ δι' ἀνυπέρβλητον ἀμουσίαν νὰ λέγῃ τι γενναῖον καὶ ἀξιόλογον καταφεύγει ἑκάστοτε εἰς ἀηδῆ τεχνάσματα, μᾶλλον δ' ἐπονείδιστα πονηρεύματα, ἃ βδελύττεται πᾶς μὴ διεφθαρμένος τὴν ψυχὴν ἄνθρωπος. Ἄξιον δὲ παρατηρήσεως εἶνε ὅτι ὁ κομψότατος καὶ γλαφυρώτατος τὴν φράσιν Βερναρδάκης γράφει χλευαστικῶς: ἐπεξηγοῦσι μάλιστα ἐπὶ τὸ ἀττικώτερον «καὶ νομίζω ὅτι(!) εἰ μὴ πρότερος ἑωράκη αὐτὸν ἢ ἐκεῖνος ἐμέ, ἄφωνος ἂν ἐγενόμην». Οὐχὶ ἐπὶ τὸ ἀττικώτερον ἀλλ' ἐπὶ τὸ ἁπλούστερον καὶ γνωριμώτερον μετεβλήθη ἐκεῖνο τὸ μέρος τῆς Πλατωνικῆς ῥήσεως, οὗ ἀναγκαία ὑπελήφθη ἡ μεταβολή, ἵνα σαφέστερον καταστῇ τὸ περὶ οὗ ὁ λόγος.

ΚΕΦ. Ϛ'.

Ἑωρᾶσθαι, ὁραθῆναι, ὁραθήσεσθαι.

Τὸ πάλαι ἐλέγετο μὲν ἐπὶ τοῦ ἐνεστῶτος ὁρᾶσθαι, ἀλλ' ἐπὶ τοῦ παρακειμένου ἐγίνετο χρῆσις τοῦ ὦφθαι καὶ ἐπὶ τοῦ ἀορίστου τοῦ ὀφθῆναι καὶ ἐπὶ τοῦ μέλλοντος τοῦ ὀφθήσεσθαι. Ἔπειτα δ' ἐκ τοῦ ὁρᾶσθαι ἐσχηματίσθησαν οἱ τύποι ἑωρᾶσθαι καὶ ὁραθῆναι καὶ ὁραθήσεσθαι.

Περὶ τοῦ παρακειμένου ἑωρᾶσθαι ἔγραψεν ὁ Γ. Δινδόρφιος ἐν τῇ Γ' Λιψιακῇ ἐκδόσει τοῦ Δημοσθένους Τόμ. Α'. σελ. ΛΔ' τάδε· «Perti passivi ἑώραται unum est apud Demosthenem exemım p 1121, 22. quod si scripsit, contra Atticorum usum ipsit, qui ὦπται postulat, ut ὦψαι dixit p. 314, 27. Nec

satis certum est ἑώραται in fragmento Pherecratis valde corrupto, de quo dixi in Praefat. ad Sophoclem p. XX. ed. Oxon. secundae. Ἑώραμαι in apophtegmate Lycurgi ap. Plut. Mor. p. 842 B. corruptum ex πεφώραμαι, ut apparet ex Plut. Compar. Niciae cum Crasso c. 1 et synonymo εἴλημμαι Mor. p. 541 F» (Πρβ. καὶ Βοιμέλιον ἐν τῇ ἐκδόσει τῶν Δημοσθ. Δημηγοριῶν σελ.79). Προστίθεμεν τούτοις τὰ ὑπὸ τοῦ Κοραῆ σεσημειωμένα ἐν τῇ ἐκδόσει τοῦ Λυκούργου σελ. 90 «διδούς, οὐ λαμβάνων, ἑώραμαι: Ἄμεινον ἂν ἦν τὸ πεφώραμαι, ὡς ἔδοξε τῷ Βυττεμβαχίῳ. Ὁ δὲ γνήσιος Πλούταρχος δὶς μνημονεύσας τοῦ προκειμένου, πρῶτον μὲν (Νικ. καὶ Κράσ. σύγκρ. § 1) ἐχρήσατο τῷ Πεφώραμαι ῥήματι, δεύτερον δὲ (Περὶ τοῦ ἑαυτ. ἐπαιν. ἀνεπιφθον. § 8) τῷ Εἴλημμαι».

Οὐχὶ ἅπαξ περὶ τοῦ παρακειμένου τούτου ἐποιήσατο λόγον ὁ Κόβητος. Παρατιθέμεθα τὰ ὑπ' αὐτοῦ γεγραμμένα ἐν *Var. Lect.* σελ. 160 «In eodem *Dialogo* 44, 4 δυοῖν θάτερον ἢ παρεωρᾶσθαι ἀνάγκη ἢ τιμᾶσθαι ὡς πρότου, vitiosum est παρεωρᾶσθαι, verum est παρεῶσθαι. Fidem faciat ipse Lucianus in § 9 ἀνέχεσθαι χρὴ παρεωσμένον καὶ μὴ ἀγανακτεῖν εἴ τις προτετίμηταί σου. In Demosthenis *Olynthiaca* I. p. 23, 14 boni libri servant: παρεῶσθαι καὶ ἐν οὐδενὸς εἶναι μέρει τὸν τοιοῦτον, deteriores omnes παρεωρᾶσθαι Dindorfius indicat idem vitium commissum in *Aristocratea* p. 655, 15 ὅλως γὰρ ἡγήσονται παρεῶσθαι μὲν αὐτοί, πρὸς Κερσοβλέπτην δ' ἀποκλίνειν ὑμᾶς, ubi in omnibus libris est παρεωρᾶσθαι, in optimo omnium *Parisino* S vera lectio in margine adscripta est. Priorem Demosthenis locum imitatur vel potius descripsit Aristides I p. 62 παρεωσμένου δὲ καὶ ἐν οὐδενὸς ὄντος μέρει παντὸς τοῦ Ἑλληνικοῦ, ubi olim edebatur παρεωρασμένου, pro quo Reiske παρεωραμένου dedit, Dindorf ex codd. παρεωσμένου emendavit. Viden vulgatam ex duplici scriptura natam esse hac: παρεω^ρα^σμένου?» καὶ τὰ ἐν *Miscel. Crit.* σελ 453» εἰ δέ τις σώφρων ἢ δίκαιος — παρεῶσθαι καὶ ἐν οὐδενὸς εἶναι μέρει τὸν τοιοῦτον. Sic et pag. 655, 15. ὅλως γὰρ ἡγήσονται πα

ρεῶσθαι μὲν αὐτοί, πρὸς Κερσοβλέπτην δ' ἀποκλίνειν ὑμᾶς. In utroque loco pro παρεῶσθαι in plerisque libris est παρεωΡᾶσθαι, quae forma est Demostheni et aequalibus inaudita. qui περιῶφθαι dicebant, ut pag. 362. 9. τούτους—περιῶφθαι τοιαῦτα πεπονθότας οἷα οὐδένες ἄλλοι τῶν Ἑλλήνων. et in verbo simplici pag. 722. 2. νόμους εἰσφέρων ὦπται, ut passim ὤφθην et ὀφθήσομαι leguntur» καὶ τὰ ἐν *Mnemos*. 1875, σελ. 300 «Λυδὴ γυνὴ ὀργισθεῖσα ὅτι γυμνὴ ἄκουσα ἐΦωράθη, uxor Candaulis a Gyge non ἐφωράθη γυμνή sed ἑωράθη. Sequiores Graeculi dicebant ἑωρᾶσθαι et ἑωράθην pro Atticis ὦφθαι et ὤφθην. Itaque ubi est apud Demosthenem scriptura duplex παρεῶσθαι et παρεωρᾶσθαι, non est dubia optio. Παρεωρᾶσθαι diu post mortem Demosthenis natum est» (Πρβ. καὶ σελ. 426) καὶ 1878, σελ. 143 «Themist. 2. 44. ἐπεδείκνυε—τὰς παλαιὰς τριήρεις ἐρριμένας καὶ παρεωΡΑΜένας. Etiam hoc loco videntur inter se confusa esse παρεωCΜένας et παρεωΡΑΜένας, quae inter se locum mutare solere ostendimus in *Var. Lect.* pag. 160». Λέγει δὲ καὶ ὁ Γ. Λινδόρφιος ἐν τῇ ἐκδόσει τοῦ Λουκιανοῦ Τόμ. Β', σελ. ΙΗ' «τὰ ἡμέτερα ἐν ἑνὶ ἀνδρὶ κινδυνευόμενα· καὶ δυοῖν θάτερον, ἢ παρεῶσθαι ἀνάγκη—ἢ τιμᾶσθαι: παρεῶσθαι (ut παρεωσμένον legitur § 9.) Cobetus p. 160. Legebatur παρεωρᾶσθαι, quod vitium toties fere in codicibus reperitur quoties verbum illud. Vid. Var. lect. ad Demosth. p. 23, 14 655, 15. Aristid. vol. 1 p. 62. quos locos ex codicibus correxi». Ὁ Οὐήβηρος σημειοῦται ἐν τῇ ἐκδόσει τοῦ κατ' Ἀριστοκράτους λόγου τοῦ Δημοσθένους σελ. 342 «παρεωρᾶσθαι. Quod in uno libro extat παρεῶσθαι, inventum docti librarii est. Eadem scripturae diversitas Olynth. II, 18 p. 23. reperitur».

Ἀπαντᾷ δ' ὅμως ὁ περὶ οὗ ὁ λόγος παρακείμενος καὶ παρὰ τῷ Ἰσοκράτει περὶ Ἀντιδόσ. 110 «Λακεδαιμονίων δὲ μετ' ἐκεῖνον τὸν χρόνον μηδ' ὑφ' ἑνὸς ἑωρᾶσθαι μήτε ναυτικὸν ἐντὸς Μαλέας περι-
ι'' μήτε πεζὸν στρατόπεδον δι' Ἰσθμοῦ πορευόμενον» καὶ παρὰ
τ .ριστοτέλει μετὰ τὰ Φυσικ. Β', α', 1 (Τόμ. Β', σελ, 488, 33
ℓ «κἂν εἴ τι χωρὶς τούτων τυγχάνοι παρεωραμένον» καὶ περὶ
τ \.Ἱστορ. Η', ιε', 4 (Τόμ. Γ', σελ.160, 50) «πολλὰ φαίνεται

ζῷα τῶν πρότερον ἢ ὅλως οὐχ ἑωραμένων ἢ οὐ πολλάκις» καὶ περὶ Ζῴ. Μορ. Δ'. 2 (σελ. 275, 35) «ἔτι δὲ καὶ τὰ μὴ ἑωραμένα ὑπ' ἐκείνων ὅτι οὐκ ἔχει χολήν» καὶ περὶ Ζῴ. Γενέσ, Α', 16 (σελ. 328 42) «ὥστε δὲ γένει διελεῖν, οὔπω συνεώραται» καὶ Γ', 1 (σελ. 373, 15) «ὅτι μὲν οὖν οὔτε τὰ τῶν ὀρνίθων οὔτε τὰ τῶν ἰχθύων τελειοῦται πρὸς τὴν γένεσιν ἄνευ τῶν ἀρρένων ἱκανῶς ὦπται· περὶ δὲ τοῦ γίνεσθαι καὶ ἐν τοῖς ἰχθύσι κυήματα ἄνευ τῶν ἀρρένων οὐχ ὁμοίως, μάλιστα δ' ἐπὶ τῶν ποταμίων ἑώραται τὸ συμβαῖνον». Παρατηρητέον δ' ὅτι καὶ ἐν ταῖς περὶ τὰ Ζῷα Ἱστορίαις εἰπὼν ὁ Ἀριστοτέλης «τῶν πρότερον ἢ ὅλως οὐχ ἑωραμένων ἢ οὐ πολλάκις» λέγει ἐν τοῖς ἔπειτα «ἤδη γὰρ ὠμμέναι πολλαὶ χελιδόνες εἰσὶν ἐν ἀγγείοις ἐψιλωμέναι πάμπαν». Σημειώσεως ἄξιον εἶνε τὸ ἐν τῷ αὐτῷ συγγράμματι τοῦ Ἀριστοτέλους φερόμενον Ϛ', Β', 5 (σελ. 105, 8) «ὦπται γὰρ ἱκανῶς ἤδη ἀνόχευτοι νεοττίδες ἀλεκτορίδων καὶ χηνῶν τίκτουσαι ὑπηνέμια», περὶ οὗ ὁ Σνειδῆρος ἐν τῇ ἐκδόσει τοῦ συγγράμματος τούτου Τόμ. Γ', σελ. 407 ποιεῖται τὴν παρατήρησιν τήνδε «ὦπται γάρ. Sylburgio insolens merito visum pro ὠμμέναι εἰσίν. De Generat. 3, 1. est: περὶ τῶν ὑπηνεμίων τινὲς εἰώθασι λέγειν, ὡς οὐ γιγνομένων, ἀλλ' ὡς τῶν ὑπολειμμάτων ἐκ προτέρας ὀχείας ὄντων. Τοῦτο δ' ἐστὶ ψεῦδος. Ὦπται γὰρ ἱκανῶς καὶ ἐπὶ νεοττίδων ἀλεκτορίδος καὶ χηνὸς γενόμενα ἄνευ ὀχείας — Considerandum igitur, an noster locus ex illo corrigendus sit, quod attinet ad insolitum verbi ὦπται usum». Οὐδὲν ἡμεῖς περὶ τοῦ πράγματος νῦν λέγομεν δεομένου ἀκριβοῦς ἐξετάσεως.

Τοῦ παρακειμένου ἑωρᾶσθαι παρέχουσιν ἡμῖν παραδείγματα πολλοὶ συγγραφεῖς τοῦ μεταγενστέρου ἑλληνισμοῦ, Πολύβιος, Διονύσιος Ἁλικαρνασσεύς, Στράβων, Ἀππιανός, Δίων Κάσσιος καὶ ἄλλοι.

Πολύβ. ΙΑ', ιϛ', 1 «ὁ δὲ Φιλοποίμην ἅμα τῷ παραπεσεῖν κατὰ τῶν ὑπεναντίων τὸν ἐκ πολλοῦ χρόνου ἑωραμένον ὑπ' αὐτοῦ καιρόν». Ὁ Ναβῆρος ἐν Μνημοσ. 1857 σελ. 255 εἴκασεν εὐλόγως προεωραμένον ἀντὶ τοῦ ἑωραμένον. Ὁ Οὖλσχιος ἐξαλείψας τὴν γενικὴν χρόνου ἐξέδωκε παρὰ Πολυβίῳ σελ. 787. 27 «τὸν ἐκ πολλοῦ προεωραμένον ὑπ' αὐτοῦ καιρόν».

Διονύσ. Ἁλικαρν. περὶ τοῦ Θουκυδ. Χαρακτ. κτέ. ΚΔ' «ἰδιό

τινα χαρακτῆρα καὶ παρεωραμένον ἅπασι πρῶτος εἰς τὴν ἱστορικὴν πραγματείαν ἐσπούδασεν εἰσαγαγεῖν».

Στράβ. σελ. 223,29 Μειν «πολλὰ καὶ ἑώραται καὶ μεμύθευται περὶ πάντων κοινῇ τῶν Ἰβηρικῶν ἐθνῶν» καὶ σελ. 715,15: τῶν ἑωραμένων καὶ σελ. 967,27: ἑωρᾶσθαι.

Ἀππιαν. σελ. 394,10 Μενδ. «νομίσας καὶ τὴν γῆν προειλῆφθαι οὐχ ὑπὸ τῶν ἑωραμένων μόνων ἀλλ', ὡς ἐν νυκτί, πολὺ πλειόνων».

Φιλόστρατ. Βί. Σοφιστ. Θ' (σελ. 582) «μὴ ἐν τῷ τῶν ἀσπαζομένων ὁμίλῳ παρεωραμένος αὐτῷ ὁ ἀνὴρ εἴη».

Δίων Κάσσ. Τόμ. Γ', σελ. 27 Δινδ. «ὁ μὲν ἵππος ὁποῖός ἐστι πολλοῖς τε εἴρηται καὶ πολὺ πλείοσιν ἑώραται» καὶ σελ. 162: παρεωρᾶσθαι.

Πλούτ. (Ψευδοπλούτ.) Ἠθικ. σελ. 110, Ε' «ὥστε καὶ ὑπὸ τῶν τυχόντων ποιητῶν συνεωρᾶσθαι καὶ τετυχηκέναι παραμυθίας».

Ἰώσηπ. Ἰουδ. Ἀρχαιολογ. Τόμ. Α', σελ. 67,19 Νισ. «ὁ δὲ περιχαρὴς γενόμενος ἐπὶ τοῖς ἑωραμένοις καὶ κατηγγελμένοις» καὶ σελ. 96,9 ἑωραμένον καὶ σελ. 98,9: ἑωραμένοις καὶ σελ. 185, 17: ἑωραμένων καὶ Τόμ. Δ', σελ. 368, 9: εἰσὶν ἑωραμένοι καὶ κατ' Ἀπίων. Τόμ. Ε', σελ. 9,15: ἑώρανται.

Θεμίστ. Λόγ. σελ. 112, 10 Δινδ. «τῶν δὲ φιλανθρωπίᾳ νικώντων ἓν εἴ τι παρεώραται, ἀνεξάλειπτον διαμένει» καὶ σελ. 119, 14: παρεώραται καὶ σελ 146, 28: ἑωραμένους καὶ σελ. 296, 6: ἑωρᾶσθαι.

Σέξτ. Ἐμπειρ. σελ. 299, 28 Βεκκ. «ὅταν ἀπὸ τῆς θεωρηθείσης Σωκράτους εἰκόνος τὸν μὴ ἑωραμένον Σωκράτην ἐπινοῶμεν» καὶ σελ. 468, 8: ἑωραμένῳ.

Κλήμ. Ἀλεξ. σελ. 291 «ἧς οὐδὲν εὐανθέστερον χρῶμα ἑώραται πώποτε».

Διοσκορ. Τόμ. Β', σελ. 64 Σπρεγγ. «καὶ ταῦτα ἡμῖν ἑώραται».

Ροῦφ. Ἐφέσ. σελ. 156, 14 Δαρ. «οὐκ ἐν πᾶσιν ἑωραμένος».

Πάππ. Ἀλεξανδ. σελ. 150, 8 Οὔλσχ. «συνεώραται δ' ὅτι εἰς τὴν τῆς πυραμίδος ἐγγραφὴν κτέ».

Λογγῖν. περὶ Λεξ. (Ρητ. Ἑλλ. Σπεγγ. Τόμ. Α', σελ. 305, 17) ὅπου μηδὲ τοῖς φιλοσοφοῦσιν ὑπερεώραται καὶ παρημέληται».

Ὠριγέν. Τόμ. ΚΕ', σελ. 97 «οὗ το ὄνομα μυρίους ἤδη ἐναργῶς

ἑώραται δαίμονας ἐξελάσαν» καὶ σελ. 21 καὶ 46: ἑωρᾶσθαι καὶ σελ. 181: ἑωραμένους καὶ σελ. 209: προεωραμένος.

Μέμν. παρὰ Φωτ. Βιβλιοθ. σελ. 223. 24 «ἐξικέσθαι δὲ πρὸς τὰ συνεωραμένα δραστήριος».

Σιμπλίκ. Ὑπομν. εἰς Ἀριστ. Τόμ. Θ', σελ. 93, 2 «πρὸς οὓς ἀπάντησιν βιαίαν ἅμα καὶ μὴ συνεωραμένην τοῖς ἐξηγηταῖς πᾶσι πεποίηται»·

Ψελλ. Ἑρμην. τῶν Δασ. Στοιχ. σελ. 71 Βοισσ. «συγγένεια γὰρ πολλὴ καθεώραταί μοι τοῦ β καὶ π καὶ φ».

Ὁ Πολυδεύκης λέγει Β', 55 «παρορᾶν, παρεωρᾶσθαι, παρεωρακώς». Ἐν δὲ τῷ Λεξικῷ τοῦ Ἡσυχίου φέρεται «Παρῶπται: παρεώραται» καὶ «παρῶπτο: παρεώρατο».

Ἐν τῷ Θησαυρῷ τοῦ Στεφάνου Τόμ. Ε', σελ. 2139 Διδ. ἐγκρίνεται μὲν ὁ διὰ τοῦ Ω ἐκφερόμενος παθητικὸς παρακείμενος ἑώραμαι κανονικῆς τῆς ἐκφορᾶς ταύτης νομιζομένης, ἀποδοκιμάζεται δ' ὁ τοῦ ἐνεργητικοῦ τύπος ἑώρακα ὡς ἀλλότριος ὧν τῶν Ἀττικῶν ποιουμένων χρῆσιν μόνου τοῦ διὰ τοῦ Ο προενηνεγμένου ἑόρακα. Γίνεται πρὸς τούτοις λόγος καὶ περὶ τοῦ παθητικοῦ ἀορίστου ἑωράθην καὶ τοῦ μέλλοντος ὁραθήσομαι. Παρατιθέμεθα τὰ ἐν τῷ Θησαυρῷ γεγραμμένα «De formis notandum, imperfecti legitiman apud probatos scriptores esse ἑώρων ἑωρώμην, perf. pass. ἑώραμαι — perf act. ἑώρακα ap. Atticos certe scribendum esse ἑόρακα, ut metrum postulat in locis Comicorum et in libris haud raro scriptum, falsamque esse opinionem eorum qui ἑώρακα trisyllabum putarent apud Comicos, ut Buttmanni Gr. vol. I. p. 332, quam redarguunt plerique illorum locorum, qui ne trisyllabam quidem ferunt, ut Aristoph. Thesm. 32, 33: Οὐχ ἑόρακας πώποτε — Passivi aoristus, ne apud recentiores quidem inde ab. V. T. Intt., ubi Prov. 26, 19, ὁραθῶσιν rectius scribitur φωραθῶσιν, ὁραθήσομαι est ap. Aquilam Ies. 33, 7, frequens, veteribus autem, qui ὤφθην dicunt, ignotus, est ap. Maneth. I, 308: Μήνης δρόμος ἡνίκ' ἂν ὀφθῇ, Στίλβων δ' . . . . ὁραθῇ· et iisdem verbis 4, 481. Definitt. Plat. p. 411, A, ὁραθῆναι, ut ap. Strab. 5 p. 229, Diod. Exc. p. 639, 2, ubi παροραθείς, u alios omittam his aetate inferiores et Byzantinos». Ἔγραψε δ' ταῦτα ἐν τῷ Θησαυρῷ ὁ Λ. Δινδόρφιος.

Γνωστὸν νῦν τοῖς φιλολόγοις ὑπάρχει ὅτι καὶ ὁ Ἀριστοτέλης ἐποιήσατο χρῆσιν τοῦ ἀορίστου ὁραθῆναι καὶ ὁ Πολύβιος, οἷον Ἀριστοτ. περὶ τὰ Ζῷ. Ἱστ. Θ', λζ', 3 (Τόμ. Γ', σελ. 191, 8 Διδ.) «ὅπου δ' ἂν ἀνθίας ὁραθῇ, οὐκ ἔστι θηρίον» καὶ περὶ Ζῴ. Κινήσ. 4 (σελ. 519, 35) «οὐ γὰρ ὡσαύτως τήν τε φωνὴν ἀδύνατόν φαμεν εἶναι ὁραθῆναι καὶ τοὺς ἐπὶ τῆς σελήνης ὑφ' ἡμῶν». Πολύβ. 248, 13 Οὔλσχ. «ἔτι δὲ χαλεπώτερον τὸ περὶ τῶν ὁραθέντων διὰ λόγου τι γνῶναι καὶ μαθεῖν». Ὁ Γ. Σμιδίτιος γράφει ἐν τῷ *De Flav. Ioseph. Elocut.* σελ. 463 «Aoristum ἑωράθην inde ab Aristotele demum in usu fuisse docent viri docti (Kuehner-Blass I 2 p. 504[3], Veitch. p. 496), antea autem ὤφθην vulgatam formam fuisse. cum veteribus Iosephus congruit: ὤφθη A. VII 298 — idem cum recentioribus ἑωράθησαν Ap. II 291, ὁραθῆναι A. II 81. III 9. 76 V 284. IX 109 (Lucian. iud. voc. 6 [I 89], ὁραθείσης A. XI 51, ὁραθείη A. V 280».

Πολλάκις ὁ περὶ οὗ ὁ λόγος ἀόριστος ἀπαντᾷ ἐν τοῖς Γεωγραφικοῖς τοῦ Στράβωνος, οἷον σελ. 233, 10 Μειν. «οὐδὲ ἐν τῇ Ἰνδικῇ στήλας φασὶν ὁραθῆναι κειμένας οὔθ' Ἡρακλέους οὔτε Διονύσου» καὶ σελ. 315. 16. 380, 21. 1011, 28. 1053, 15. 1136, 27: ὁραθῆναι καὶ σελ. 955, 21. 1127, 27: ὁραθέντων καὶ σελ. 1081, 6 καὶ 14: ὁραθέντος, καὶ ἐν τοῖς Ὀνειροκριτικοῖς τοῦ Ἀρτεμιδώρου σελ. 13, 20 Ἑρχ. «ἐάν τε νυκτὸς ἐάν τε ἡμέρας ὁραθῇ» καὶ σελ. 110, 15. 186, 26. 214, 13: ὁραθὲν καὶ σελ. 138, 2: ὁραθέντες καὶ σελ. 206, 13 καὶ 26 233, 24. 240, 7. 251, 24: ὁραθέντα καὶ σελ. 220, 18: ὁραθέντων (Πρβ. καὶ σελ. 73, 7 ὁραθεῖσαι). Φέρεται δὲ καὶ παρὰ τῷ Πλουτάρχῳ Τιμολ. καὶ Παύλ. Αἰμίλ. Συγκρ. Β' «οὐδέν τι μικρότερος οὐδὲ ἀσεμνότερος ἢ διὰ τῶν εὐτυχημάτων ὁραθείς» καὶ Δίων. Θ': ὁραθέντα καὶ παρὰ Δίωνι τῷ Κασσίῳ Τομ. Δ', σελ. 76 Δίνδ. «ἔν τε τῷ Καπιτωλίῳ ἴχνη πολλὰ καὶ μεγάλα δαιμόνων τινῶν — ἑωράθη» καὶ παρὰ τῷ Ἀππιανῷ σελ. 948, 17 Μενδ. «πυνθανομένων εἴ που Κικέρων ὁραθείη» καὶ παρὰ τῷ Ἀθηναίῳ σελ 514. Γ' «πεζὸς δὲ οὐδέποτε ἑωράθη ἔξω τῶν βασιλείων» καὶ π Σέξτῳ τῷ Ἐμπειρικῷ σελ. 31, 22 «ῥοπῆς δὲ βραχυτάτης ἐν παροραθείσης, κτέ» καὶ παρὰ τῷ Σωρανῷ περὶ Γυναικ. Π σελ. 267, 2 Ἑρμερ. «ὡς (ὑπὸ) Σίμωνος τοῦ Μάγνητος ἑω-

ράθη» καὶ παρὰ τῷ Ὠριγένει Τόμ. ΚΑ', σελ. 395 «ἐφ' οἷς ὁραθεῖσι καὶ ἀκουσθεῖσι βαρυτέρα καὶ χαλεπωτέρα ἡ ἁμαρτία ἐλέγχεται» καὶ παρὰ Κλήμεντι τῷ Ἀλεξανδρεῖ σελ. 755 «πλὴν ἑωράθη τὸ πῦρ, ὥς φησιν Ἀριστόβουλος» καὶ σελ. 17: ὑπεροραθεῖσα καὶ παρ' Ἰωάννῃ τῷ Χρυσοστόμῳ Ὁμιλ. εἰς Ματθ. σελ. 834, Ε' «οὐ τὰ εἰρημένα μόνον ἀλλὰ καὶ τὰ ὁραθέντα» καὶ παρὰ τῷ Σιμπλικίῳ Ὑπομνήμ. εἰς Ἀριστοτ. Τόμ. ΙΑ', σελ. 156, 22 «τοῦ μὲν γὰρ ἀδυνάτου ὁραθῆναι—οὐκ ἀντιλαμβάνεται ἡ ὄψις» καὶ σελ. 160, 17: ὁραθῆναι καὶ παρ' Ἁρποκρατίωνι σελ. 117, 2. Δινδ. «καὶ ἐν τῷ κατ' Ἀνδροτίωνος ἐξητάσθης φησὶν ἀντὶ τοῦ ὤφθης, ἑωράθης». Πρβ. καὶ Σχολ. Εὐριπ. Τόμ. Α', σελ. 200, 5 Δινδ. «Ἀχιλλεὺς δὲ νυκτὸς ὁραθεὶς σφαγῆναι ἠξίου μίαν τῶν Πριάμου θυγατέρων» κτλ. Σημειωτέον δ' ὅτι ἐν τοῖς Δειπνοσοφισταῖς τοῦ Ἀθηναίου σελ. 317, Β'-Γ' λέγεται «ἑωράθησαν δέ ποτε καὶ ἐπὶ τὸ ξηρὸν ἐξιόντες, μάλιστα δὲ πρὸς τὰ τραχέα τῶν χωρίων» καὶ μετ' ὀλίγα «ἐφωράθησαν δὲ καὶ συκέαις προσπεφυκυίαις τῇ θαλάττῃ προσπλεκόμενοι». Σημειοῦται δ' ὁ Σχουειγαισῆρος ἐν Παρατ. εἰς Ἀθην. Δειπνοσοφ. Τόμ. Δ', σελ. 369 «ἑωράθησαν δέ ποτε καὶ ἐπὶ τὸ ξηρὸν ἐξιόντες etc. Verba ista repetens Casaubonus in Animadversionibus, ἐφωράθησαν scripsit; consulto-ne, nescio, an inprudens. Aptum quidem illud verbum erat huic loco, sed non necessarium: et in vulgato Ἑωράθησαν hic nil variant libri, qui paulo inferius iidem omnes in ἐφωράθησαν consentiunt». Ἀνεγνώσθη δὲ καὶ ὑπὸ τοῦ Πόρσωνος ἐφωράθησαν ἀντὶ τοῦ ἑωράθησαν. Ὅλως ἀδόκιμος εἶνε ἡ ἐκφορὰ ὠράθη ἡ κειμένη παρὰ τῷ Σωζομενῷ σελ. 627 Οὐσσ. καὶ ἐν τοῖς Ἱπποκράτ. καὶ Γαλην. Σχολίοις Τόμ. Α', σελ. 205. Πρβ. καὶ Σχολ. Αἰσχύλ. σελ. 379, 22 παρωράθημεν. Βαρβαρωτάτη εἶνε ἡ μετοχὴ συνεωραθέν-συνεωραθέντα. Ἐν τῷ Θησαυρῷ τοῦ Στεφάνου Τόμ. Ζ', σελ. 1444, Α' λέγεται Aliique plurimi ap. Hasium l. c., qui etiam pass. aor. exx. citat ex Conc. OEc. sexto 3 p. 1163, C: Τὸ συνεωραθὲν παρὰ τῆς ἁγίας συνόδου· 1328, Δ': Κατὰ τὰ συνεωραθέντα παρὰ τῆς ἁγίας συνόδου. Ubi notandum est vitiosum augmentum»,

Τοῦ παθητικοῦ μέλλοντος ὁραθήσομαι πολλῷ σπανιωτέρου ἢ ἀορίστου ὄντος ὀλίγα παραδείγματα ἔχομεν νὰ μνημονεύσωμεν. Ι

κλειδ. Τόμ. Ζ', 48. 6 Εἰδ. «τὸν αὐτὸν δὴ τρόπον καὶ ἔλαττον ἡμικυλινδρίου ὀραθήσεται καὶ 19 «τὸ ΒΕ ἄρα μέρος ὀραθήσεται τοῦ κύκλου» (Πρβ. καὶ σελ. 148. 16 «ὥστε οὐχ ὀραθήσεται ἅμα ὅλα τὰ ὁρώμενα»). Φίλ. Ἰουδ. Τόμ. ς', σελ. 234 Λιψ. «ὡς γὰρ ἀκούομεν ἀκουσθησόμεθα καὶ ὡς ὁρῶμεν δρασθησόμεθα (ὁραθησόμεθα)». Σιμπλικ. Ὑπομνήμ. εἰς Ἀριστοτ. Τόμ. ΙΑ', σελ. 17, 29 «ἀλλὰ πῶς, φησίν, οὐδέποτε ὀραθήσεται τὸ ἐν βυθῷ ὄστρακον ὁρατὸν ὄν;». Πρβ. καὶ Στοβ. Ἐκλογ. Τόμ. Β', σελ. 24, 17 Μειν. «καθοραθήσεται τῶν κατὰ μέρος τὰ μετέχοντα τῆς τοιαύτης δυνάμεως».

Πολλὰ ἐκ συγγραφέων τοῦ παρηκμακότος ἑλληνισμοῦ παρετέθησαν μαρτύρια τοῦ παθητικοῦ παρακειμένου ἑώραμαι, οὐκ ὀλίγα δὲ καὶ τοῦ ἀορίστου ἑωράθην· ἐμνημονεύθησαν δέ τινα καὶ τοῦ μέλλοντος ὀραθήσομαι. Καὶ τῶν τριῶν τούτων χρόνων ἐποιήσατο χρῆσιν ὁ Γαληνός, συχνάκις μὲν τοῦ παρακειμένου, σπανίως δὲ τοῦ ἀορίστου καὶ ἔτι σπανιώτερον τοῦ μέλλοντος, οἷον

Τόμ. Α', σελ. 67 «ἐπεὶ δὲ καὶ νοσήμασί τισιν ἐνετύγχανον ἔστιν ὅτε πρόσθεν οὐχ ἑωραμένοις» καὶ σελ. 131 «ἑωραμένου. Τόμ. Β', σελ. 209 «οὐδ' ἐνταῦθά τι παρεώραται τῇ φύσει» καὶ σελ. 236 καὶ 621: ἑωραμένων. Τόμ. Δ', σελ. 597 «παραστάτης δὲ ὁ κιρσοειδὴς οὐχ ἑώραται ἐν τῷ θήλει». Τόμ. ς', σελ. 479 «τῶν μὴ πρόσθεν ἑωραμένων σοι βρωμάτων». Τόμ. Ζ', σελ. 448 «καθάπερ γὰρ ἐκεῖνος ἠρκέσθη τοῖς διὰ παντὸς ἑωραμένοις αὐτῷ» καὶ σελ. 792: ἑωραμένων καὶ σελ. 851: παρεωραμένα. Τόμ. Η', σελ. 229 «ἑώραται δ' ἡμῖν ἐπ' αὐτῆς ἐνίοτε μὲν ἡ κίνησις, ἐνίοτε δὲ ἡ τῆς γεύσεως αἴσθησις βεβλαμμένη» καὶ σελ. 230 καὶ 290: ἑώραται καὶ σελ. 241: ἑωραμένην καὶ σελ. 355: ἑωρᾶσθαι καὶ σελ. 371: ἑωραμένων καὶ σελ. 409: προεωραμένων. Τόμ. Θ', σελ. 776 «κἂν εἴ τῳ δέ ποτε ἑώραται πρὸ ἡμῶν ἐν τῇ δωδεκάτῃ τῶν ἡμερῶν ἐπιφανεῖσά ποτε κρίσις» καὶ σελ. 726 καὶ 775: ἑωρᾶσθαι. Τόμ. Ι', σελ. 127 «καὶ τί μετὰ τίνος πολλάκις ἑώραται» καὶ σελ. 29: ἑωρᾶσθαι καὶ .156: παρεωραμένη. Τόμ. ΙΒ', σελ. 241 «τὸ τοῦ σώρεως καὶ ικίτεως καὶ μίσυος ἔφην ἑωρᾶσθαί μοι μέταλλον». Τόμ. ΙΓ' σελ. 2 «τῶν γὰρ πλειστάκις ὡσαύτως ἑωραμένων τήρησίν τε καὶ ιμην εἶναί φασι τὴν ἑαυτῶν ἐμπειρίαν». Τόμ. ΙΔ', σελ. 6 «ἀλλὰ

πάνυ πολλάκις ἑωρᾶσθαι δεῖται» καὶ σελ. 12 καὶ 82: ἑωρᾶσθαι. Τόμ. ΙΕ', σελ. 551 «τὸ δὲ ἕτερον ἐκ τῶν διὰ τῆς ἐμπειρίας κατὰ μέρος ἑωραμένων πιστοῦται».Τόμ. ΙϚ', σελ 566 «ἑώρανται γὰρ ἡμῖν οὐκ ὀλιγάκις αἱ τοιαῦται παρακοπαὶ» καὶ σελ. 82 καὶ 521: ἑωρᾶσθαι καὶ σελ. 84 καὶ 768: ἑωραμένων καὶ σελ. 569: ἑωραμένου.Τόμ. ΙΖ', α', σελ. 371 «τὸ κυνάγχης εἶδος ἐκτίθεται νῦν σπανίως ἡμῖν ἑωραμένον» καὶ σελ. 874: ἑωραμένων καὶ σελ. 979: ἑωραμένα. Τόμ. ΙΖ', β' σελ. 645 «προσθεῖναι τὸ λεῖπον τολμήσαντός τινος ὡς παρεωραμένον» καὶ σελ. 768: ἑωραμένα. Τόμ. ΙΗ', α', σελ. 385 «ἐν τούτῳ τῷ χωρίῳ καὶ ἡμῖν ἑώραται τὸ ἄρθρον ἐστηριγμένον» καὶ σελ. 386 καὶ 388: ἑώραται καὶ σελ. 488: ἑωραμένοις. Τόμ. ΙΗ', β' σελ. 38 καὶ πρῶτόν σοι τότε φαινομένου τοῦ κάμνοντος, ἔμπροσθεν δὲ οὐδ' ὅλως ἑωραμένου» καὶ σελ. 526: παρεωραμένον.Τόμ. ΙΘ', σελ. 353 «ἔστιν ἡ ἐμπειρικὴ αἵρεσις τῶν πλειστάκις καὶ κατὰ τὸ αὐτὸ καὶ ὡσαύτως πως ἑωραμένων».

Τόμ. Ε' σελ. 471 «ταύτην τε δὴ τὴν ἀτοπίαν διέλυσεν ἡ αἰτία τῶν παθῶν ὁραθεῖσα». Τόμ. Ι', σελ. 133 «καὶ ταὐτόν γε εἶναι ἐκεῖνό φησι τοῦτο τὸ πρόσθεν ὁραθὲν τῷ νῦν ὁρωμένῳ». Τόμ ΙΔ', σελ. 233 «ὅτι καὶ ὁραθεὶς μόνον καὶ συρίττων ἀκουσθεὶς ἀναιρεῖ τοὺς ἀκούσαντας καὶ τοὺς ἰδόντας αὐτόν» καὶ σελ. 243: ὁραθέντα. Τόμ. ΙΗ', α' σελ 45 «καθάπερ οὖν καὶ ἄλλα πολλὰ τῶν οὕτως ὁραθέντων ἐγράφη τοῖς ἰατροῖς ἀδιορίστως» καὶ Τόμ. ΙΗ', β', σελ. 1023: ὁραθεῖσι.

Τόμ. Γ' σελ. 820 «ὡς τὸ ΒΓ μέγεθος ὁραθήσεται» καὶ σελ. 822 «ὁραθήσεται δὴ τὸ ΓΔ μέγεθος ὑπὸ μὲν τῆς δεξιᾶς κόρης κατ' εὐθὺ τοῦ ΕΖ μεγέθους».

ΚΕΦ. Ζ'.

Δίδομεν καὶ **τίθεμεν** δόκιμα, **διδόαμεν** καὶ **τιθέαμεν** ἀδόκιμα.

Ἐν τῷ Περιοδικῷ Συγγράμματι Παρνασσῷ ἐμνημόνευσεν ὁ Κόντος ῥῆσιν Θωμᾶ τοῦ Μαγίστρου, ἐν ᾗ κεῖται ὁ ἀδόκιμος τύπος προστιθέαμεν· ἐπειδὴ δὲ δὲν ἀποκατέστησεν ἐν αὐτῇ τὴν δόκιμον ἐκφορὰν προστίθεμεν, ὅπερ εὐκολώτατον μὲν ἦτο ἀλλ' ἥκιστ' εὔλογον, οὐδαμῶς ὤκνησεν ὁ Βερναρδάκης νὰ κακίσῃ αὐτὸν ἐν τῷ Β' Μέρει τῆς Ἐλέγχων καὶ Κρίσεων Ἐξελέγξεως σελ. 58 λέγων· «*Παρν. 1883 σελ. 815 ἐν χωρίῳ Θωμᾶ τοῦ Μαγ. ἔγραψε (ὁ Κόντος)* προστιθέαμεν ***οὐδὲν παρατηρήσας. Ἀλλ' εἶνε ἀνεκτὸς ὁ τύπος οὗτος παρὰ τῷ Θωμᾷ;***». Ἔψεξε δὲ καὶ πάλιν τὸν ἄνδρα σελ. 60 ὡς κακῶς γράψαντα προστιθέαμεν ἀντὶ τοῦ προστίθεμεν.

Πρῶτον μὲν δηλοῦμεν ὅτι φέρεται παρὰ Θωμᾷ τῷ Μαγίστρῳ καὶ τὸ ἁπλοῦν τιθέαμεν κατὰ τὴν τοῦ Ρισχελίου ἔκδοσιν σελ. 134, 14 «ἀλλὰ καὶ ἐφ' οὗ ἐστιν ὁ πρὸς ὃν τοὺς λόγους ποιούμεθα τιθέαμεν»· ἔπειτα δὲ παρατηροῦμεν ὅτι ἀνεκτὸς παρὰ τῷ γραμματικῷ τούτῳ καὶ ἀνεκτότατος ὑπάρχει ὁ τοιοῦτος τύπος, ὅστις ἀπαντᾷ μὲν οὐχὶ ὀλιγάκις ἐν τῷ παρηκμακότι ἑλληνισμῷ, εἶνε δὲ τρανότατα μεμαρτυρημένος ὑπὸ τοῦ Εὐσταθίου λέγοντος ἐν ταῖς εἰς Ὅμηρον Παρεκβολαῖς σελ. 210, 9 «Καὶ ὅτι τὸ δίδομεν φυσικῶς λαλεῖται, καὶ εὐοδοῦται ἀπ' αὐτοῦ τὸ τρίτον πληθυντικὸν τὸ διδοῦσιν, ὡς καὶ ἀπὸ τοῦ τίθεμεν τὸ τιθεῖσι· τὸ μέντοι διδόαμεν καὶ τιθέαμεν ἐπένθεσιν ἔχει τοῦ ἄλφα». Πρβ. καὶ σελ. 1609, 17 «Φίλα δῶρα τά οἱ δίδομεν φυσικῶς ῥηθέν· τὸ γὰρ διδόαμεν πλεονασμὸν ἔχει τοῦ Α».

Περὶ τῶν κατ' ἐπένθεσιν τοῦ Α ἐσχηματισμένων τύπων διδόαμεν καὶ τιθέαμεν ἐγένετο πάλαι ἤδη ὑπὸ τοῦ Κόντου λόγος καὶ μάλιστα θερμότερος καὶ σφοδρότερος τοῦ δέοντος ἐν τῷ Λογίῳ Ἑρμῇ 1867 σελ. 347-9, ἔνθα εἶνε τάδε γεγραμμένα «Περὶ τοῦ εἰδεχθοῦς ...ίαμεν λέγει ὁ σοφὸς Σκ. Βυζάντιος Λεξ. τῆς Ἑλλ. Γλώσσ. 305» «Διδόαμεν, Π. ἀντὶ Δίδομεν». Πρβ. καὶ σελ. 1411 ...ιθέαμεν (ὅθ. τὸ πληθ. γ' Τιθέασι), ἀντὶ Τίθεμεν». Τὸ μοχθη-

ρότατον καὶ βδελυρώτατον διδόαμεν ποιητικὸν ὑπὸ τοῦ μεγάλου λεξικογράφου νομίζεται ἀντὶ τοῦ δίδομεν! Τὸ δὲ βδελυρώτατον καὶ μοχθηρότατον τιθέαμεν οὕτως ἀρχαῖον αὐτῷ φαίνεται, ὥστ' οὐδαμῶς ὀκνεῖ τὸ τιθέασι ἐξ αὐτοῦ νὰ παραγάγῃ! Μακαρισμοῦ καὶ φθόνου ἀξία ἡ τῆς Ἑλλάδος νεότης εἶνε ἡ διὰ τοιούτου λεξικοῦ τὴν θείαν τῶν προγόνων γλῶσσαν διδασκομένη! Οἱ σεμνοὶ καὶ μεγαλοπρεπεῖς οὗτοι τύποι διδόαμεν καὶ τιθέαμεν, καθάπερ καὶ οἱ τοῦ δευτέρου προσώπου διδόατε καὶ τιθέατε, εἶνε δυστήνων ἀνθρωπαρίων, Κωνσταντινοπολιτῶν μάλιστα, ἐκτρώματα, οἵτινες τοῖς εὐτελέσι καὶ ταπεινοῖς δίδομεν δίδοτε καὶ τίθεμεν τίθετε ἀπαρεσκόμενοι ὑπελάμβανον ὅτι ἱκανὴ ἡ τοῦ ἄλφα ἐπένθεσις ἦτο νὰ περιάψῃ αὐτοῖς τὸν ὄγκον καὶ τὴν μεγαλειότητα, ἣν ἔχουσι τὰ τρίτα πληθυντικὰ διδόασι καὶ τιθέασι (Πρβ. Εὐστάθ. σελ. 210, 9 «Καὶ ὅτι τὸ δίδομεν φυσικῶς λαλεῖται, καὶ εὐοδοῦται ἀπ' αὐτοῦ τὸ τρίτον πληθυντικὸν τὸ διδοῦσιν, ὡς καὶ ἀπὸ τοῦ τίθεμεν τὸ τιθεῖσι· τὸ μέντοι διδόαμεν καὶ τιθέαμεν ἐπένθεσιν ἔχει τοῦ ἄλφα». Ἴδε καὶ σελ. 1609, 17). Καὶ ψευδεῖ δέ τινι καὶ ἀπατηλῇ ἀναλογίᾳ φαίνεται ὅτι καινοτομοῦντες ἠκολούθουν. Τὸν αὐτὸν λόγον ἐπὶ τοῦ διδόαμεν καὶ τιθέαμεν πρὸς τὸ διδόασι καὶ τιθέασι εὕρισκον, ὃν τὸ πεποιήκαμεν ἔχει πρὸς τὸ πεποιήκασι, τὸ δεδηλώκαμεν πρὸς τὸ δεδηλώκασι, κτλ. Τίς δ' ἀμφιβάλλει ὅτι αὐτοί τε ἑαυτοὺς διὰ τὸ ὑπερηττικισμένον τῆς φωνῆς ἐθαύμαζον καὶ παρὰ τοῖς πολλοῖς μεγάλως οἱ δαιμόνιοι ἐκεῖνοι ἄνδρες εὐδοκίμουν; (Πρβ. Πλανούδ. Γραμμ. μετὰ Γουδ. Ἐτυμ. σελ. 662, 39 «Ὅθεν τινὲς ἀττικίζειν νομίζοντες ἁμαρτάνουσιν ἐν τῷ λέγειν τιθέαμεν τιθέατε, διδόαμεν διδόοτε, ζευγνύαμεν ζευγνύατε». Ἴδε Λοβέκκιον *Elem.* Τομ. Α', σελ. 407). Εὐλόγ. παρὰ Φωτίῳ Βιβλ. σελ. 541 Βεκκ. «οὐδενὶ τῶν ἐνδεῶν μεταδιδόαμεν» (Πρβ. καὶ σελ. 219: ἃ διατιθέαμεν ἀλλήλους κακά). Σχολ. Ἰλιάδ. Α', 27 (σελ. 4 Βεκκ.) «ἢ πρὸς τὸ ὀξὺ ἐνδιδόαμεν». Βεκκ. Ἀνέκδ. σελ. 288. 15 «Προώμεθα: ἐκδιδόαμεν». Σχολ. Εὐριπ. Φοιν. 602 (Τόμ. Γ', σελ. 171 Δινδ.) «οὐ διδόαμεν», κτλ. (Ἴδε Μαιτταῖρον περὶ Διαλ. σελ. 130 καὶ Λοβέκκιον Φρυνίχ. σελ. 245. Πρβ. καὶ Στρούβιον *Opus.* Τόμ. Β', σελ. 202 κἑξ). Καὶ παρ' Ἰωσήπῳ λέγεται «ὡς δεσποναις ταῖς γυναιξὶ διδόαμεν» (Ἀρχαιολ. ΙΑ', γ' 5). Ἀλλ' ἴσ

εἶνε ἡ γραφὴ πλημμελής. Ἐν τοῖς τοῦ Δημοσθένους σχολίοις (πρὸς Λεπτίν § 15 σ. 461) σελ. 466, 3 Δινδ. ἀναγινώσκεται νῦν ἐκ τῶν κωδίκων «ἡ δὲ ἰσότης ὅτι διδοῦμεν δωρεὰς» ἀντὶ τοῦ διδόαμεν». Ἄξια μνείας νομίζομεν καὶ τὰ ἐν σελ. 350 «Ὁ ἀόριστος ἔδωσα σχηματισθεὶς ἐκ τοῦ μέλλοντος δώσω, ὡς ὁ ἔχωσα ἐκ τοῦ χώσω, κτλ., εἶνε καὶ αὐτὸς ἀδοκιμώτατος παρὰ μόνοις τοῖς ἐσχάτοις τῶν μεταγενεστέρων ἁπάντων, καθάπερ καὶ ὁ ἔθησα ἀντὶ τοῦ ἔθηκα καὶ ὁ ἧσα (ἀφῆσα, κτλ.) ἀντὶ τοῦ ἧκα (ἀφῆκα, κτλ.). Πλὴν ἀλλ' ὅμως συγγνωστοτέρα πως ἡ χρῆσις αὐτοῦ τῆς τοῦ ἐνεστῶτος διδόαμεν δύναται νὰ νομισθῇ. Τὸ ἔδωσα ἦτο μὲν νεωτερικὴ καὶ μοχθηρὰ λέξις ἀλλ' ἀποδεδειγμένη ἤδη παρὰ τοῖς πολλοῖς καὶ συνήθης ἐν τῷ βίῳ καὶ ἐνερριζωμένη οὕτως εἰπεῖν τῇ κοινῇ καὶ δημώδει γλώσσῃ· ὅθεν τὸν ἐν συγγραφῇ αὐτὴν μεταχειριζόμενον μόνον ὡς κοινολεκτοῦντα ἢ τῇ καθωμιλημένῃ χρήσει ἀκολουθοῦντα θὰ εἶχέ τις νὰ μεμφθῇ. Τὸ διδόαμεν δ' ὅμως ὑπὸ μὲν τοῦ λαοῦ παντάπασιν ἠγνοεῖτο, ἐν ὀλίγων δέ τινων στόμασι περιεφέρετο, ἀνθρώπων ἀμούσων καὶ κορυζώντων, οἵτινες δοξοκαλίας ἐρασταὶ ὄντες καὶ καλλιεπῇ δῆθεν τὸν λόγον φιλοτιμούμενοι καὶ εὐπάρυφον ν' ἀποδείξωσι τὸ μὲν καθεστηκὸς νόμισμα τῆς φωνῆς ἀπέρριπτον καὶ κατεπάτουν, ἀνήκουστα δέ τινα λεξίδια ἐκαινοτόμουν καὶ μετεχειρίζοντο, αὐτοῖς μὲν καλὰ καὶ πάγκαλα φαινόμενα, ἀληθῶς δὲ δύστηνα καὶ ἀχάριτα καὶ κατάπτυστα ὄντα».

Παρατιθέμεθα τὰ γεγραμμένα ἐν τῷ μνημονευθέντι βιβλίῳ τοῦ Μαιτταίρου σελ. 169 ἐκδ. Στουρζ. «Hort Adon. p. 208» τινὲς Ἀττικίζειν νομίζοντες ἁμαρτάνουσιν ἐν τῷ λέγειν τιθέαμεν διδόαμεν ζευγνύαμεν, τιθέατε διδόατε ζευγνύατε. At Phavor. in voce ἐφέστιος habet μεταδιδόαμεν. et in Διδόαμεν docet, id fieri per pleonasmum. Lege Eustath. p. 210. l. 9 et p. 1609. l. 17. Legitur ἀποδιδόαμεν apud Theodoret. de Provid. Orat. 2. p. 42. (T. IV opp. ed. Schulz, p. 509. est ἀντιδιδόαμεν.) et τιθέαμεν in Eustathii Epistola Dionysio Afro praefixa p. 2.» καὶ τὰ ὑπὸ τοῦ Λοβεκκίου ἐν τῇ ἐκδόσει τοῦ Φρυνίχου «In contrarium vitium incurrunt recentiores Graeci, quum ad similitudinem tertiae personae, incustodita observatione analogiae, etiam διδόαμεν, διδόατε inclinant, ἀττικίζειν νομίζοντες, ut scribit Grammaticus

Hort. Adon. p. 208. Hac fallaci specie parilitatis circumductus Aspasius in II. Nicom. p. 32 b. et Michael Ephes. in V. 69. a. Schol. in Lept. p. 20 ed. Wolf. διδόαμεν protulerunt, Niceph. Schol. in Synes. p. 420. A. ἀποδιδόαμεν, Lex. Rhet. Bekk. p. 288. ἐκδιδόαμεν. Διδόατε Geminus de Prasin. ad Caes. p. 429. μὴ ἐνδιδόατε Anna Comn. VII. 194. C. His adde Theodoreti exemplum, quod unum in promptu fuit Sturzio ad Matt p. 169., et προστιθέαμεν Moschion. de Aff. Mul. p. 14». (Πρβ. καὶ Χατζιδάκην ἐν τοῖς κατὰ τὴν Ἑορτ. τῆς Πεντηκοντ. σελ. 139). Ἀναγκαίως ἔχει νὰ παρατηρηθῇ ὅτι φέρεται μὲν ἐν τοῖς Ἀνεκδότοις τοῦ Βεκκήρου σελ. 288, 15 «Προώμεθα: ἐκδιδόαμεν, παρεχωρήσαμεν, ἀπελύσαμεν», ἀλλὰ δὲν εἶνε τοῦτο ἀπηλλαγμένον πλημμελείας ἢ ἀτοπίας· διότι γίνεται ἐν αὐτῷ ἐξήγησις ὑποτακτικῆς χρόνου ἀορίστου δι' ὁριστικῆς μὲν ἐνεστῶτος, δι' ὁριστικῆς δ' ἀορίστων. Καλῶς θὰ εἶχεν ὁ λόγος, ἂν ἐξεφέρετο ὧδε· «Προώμεθα: ἐκδιδῶμεν (ἐκδῶμεν), παραχωρήσωμεν, ἀπολύσωμεν». Πρβ. Σουίδαν «Πρόωμαι: παραχωρήσω» καὶ «Προέμενος: ἐκδιδούς, προδούς». Περὶ τῆς ἐκφορᾶς πρόωμαι ἢ προῶμαι ἴδε Βοιμέλιον ἐν τῇ ἐκδόσει τῶν Δημηγοριῶν τοῦ Δημοσθένους σελ. 67 κέ.

Καλὴν παρατήρησιν περὶ τῶν μετὰ τοῦ Α προενηνεγμένων τύπων ἐποιήσατο ὁ Πλανούδης. Περιεργότερον δὲ φιλοσοφεῖ ὁ Χοιροβοσκὸς λέγων σελ. 864, 18 «Τούτων οὕτως ἐχόντων ἄξιόν ἐστι ζητῆσαι τοῦτο—διὰ ποίαν αἰτίαν μὴ καὶ ἐνταῦθα ἐν τῷ ἐνεστῶτι τῶν εἰς ΜΙ πρὸς ἀναλογίαν τοῦ τρίτου προσώπου τῶν πληθυντικῶν τοῦ τιθέασι καὶ διδόασι καὶ ζευγνύασιν ἐγένετο τὸ πρῶτον καὶ δεύτερον πρόσωπον τῶν πληθυντικῶν τιθέαμεν καὶ τιθέατε, διδόαμεν καὶ διδόατε, ζευγνύαμεν καὶ ζευγνύατε. Καὶ ἔστιν εἰπεῖν ταύτην τὴν ἀπολογίαν· τὰ πρῶτα καὶ δεύτερα πρόσωπα τῶν πληθυντικῶν τοῦ παρατατικοῦ πρὸς τὰ πρῶτα καὶ δεύτερα πρόσωπα τῶν πληθυντικῶν τοῦ ἐνεστῶτος ἢ ἰσοσυλλαβοῦσιν ἢ πλεονοσυλλαβοῦσιν (περιττοσυλλαβοῦσιν)· καὶ ἰσοσυλλαβοῦσι μέν, ἡνίκ' ἂν ὁ ἐνεστὼς ἀπὸ φωνήεντος ἄρχηται, οἷον ἄγομεν ἄγετε ἤγομεν ἤγετε—πλεονοσυλλαβοῦσι (περιττοσυλλαβοῦσι δέ, ὅταν ὁ ἐνεστὼς ἀπὸ συμφώνου ἄρχηται, οἷον τύπτομεν τύπτετε· ἐτύπτομεν ἐτύπτετε — ἐνταῦθα οὖν ἐν τῷ ἐνεστῶτι τῶν εἰς ΜΙ, εἰ π ἀναλογίαν τοῦ τρίτου προσώπου τῶν πληθυντικῶν τοῦ τιθέασι ;

διδόασι καὶ ζευγνύασιν ἐγένετο τὸ πρῶτον καὶ δεύτερον τῶν πληθυντικῶν τιθέαμεν τιθέατε, διδόαμεν διδόατε, ζευγνύαμεν ζευγνύατε, τὸ ἐναντίον συνέβαινεν· ἤμελλον γὰρ τὰ πρῶτα καὶ δεύτερα πρόσωπα τῶν πληθυντικῶν τοῦ ἐνεστῶτος ἰσοσυλλαβεῖν τοῖς πρώτοις καὶ δευτέροις προσώποις τῶν πληθυντικῶν τοῦ παρατατικοῦ, ἀπὸ συμφώνου ἀρχομένου τοῦ ἐνεστῶτος, ὅπερ ἐστὶν ἄτοπον, οἷον τιθέαμεν τιθέατε, ἐτίθεμεν ἐτίθετε· καὶ πάλιν μὴ ἰσοσυλλαβεῖν ἀπὸ φωνήεντος ἀρχομένου τοῦ ἐνεστῶτος, ὅπερ ἐστὶν ἄτοπον, οἷον ὀλλύαμεν ὀλλύατε, ὤλλυμεν ὤλλυτε. Τούτου οὖν χάριν οὐ γίνονται πρὸς ἀναλογίαν τοῦ τρίτου προσώπου τῶν πληθυντικῶν τοῦ ἐνεστῶτος τὰ πρῶτα καὶ δεύτερα πρόσωπα τῶν πληθυντικῶν».

Οὐκ ὀλίγα δ' ἔχομεν ἐκ τοῦ παρηκμακότος ἑλληνισμοῦ νὰ μνημονεύσωμεν μαρτύρια τῶν κιβδήλων ἢ παρασήμων τύπων διδόαμεν καὶ τιθέαμεν καὶ ἁπλῶν ὄντων καὶ συνθέτων.

Γαλην. Τόμ. ΙΑ', σελ. 349 καὶ Τόμ. ΙϚ', σελ. 125 «τὸ τῆς μελαίνης χολῆς κενωτικὸν φάρμακον διδόαμεν» καὶ Τόμ. ΙΓ', σελ. 374 «καθάπερ ὅταν ὀπὸν μήκωνος ἢ ὑοσκυάμου σπέρμα παραδιδόαμεν» καὶ Τόμ. ΙΘ', σελ. 654 «ἐπὶ γὰρ τῇ τοῦ αἵματος κενώσει διδόαμεν ψυχρά». Παρατηρητέα εἶνε ἡ σόλοικος σύνταξις τοῦ ὅταν μεθ' ὁριστικῆς ἐγκλίσεως, εὑρίσκονται δὲ καὶ ἄλλα τῆς συντάξεως ταύτης παραδείγματα παρὰ τῷ Γαληνῷ, οἷον ὅταν ἐστίν, κτλ. Ἀλλὰ τὸ πρᾶγμα χρήζει ἀκριβεστέρας ἐξετάσεως.

Ἐπιφάν. Τόμ. Α', σελ. 146, 13 Δινδ. «διδόαμεν ὅτι ἦν τὸ θέλημα πρὸ τοῦ λόγου». Πρβ. καὶ σελ. 222, 24 «τοῖς ἑαυτῶν τέκνοις ταύτην τὴν διδασκαλίαν παραδιδόατε» καὶ Τόμ. Γ', σελ. 410, 30 «λήθῃ δὲ παραδιδόατε τὸ ἐπὶ τῷ κτίζειν πάθος» καὶ σελ. 516, 9 «εἰ μὲν γὰρ ἔλεγεν ἡ γραφή, ἀπεδιδόομεν ἂν τὴν ἀλήθειαν καὶ οὐδὲν διενοούμεθα».

Σωζομ. Ἐκκλησιαστ. Ἱστορ. σελ. 866, 39 Οὐσσ. «περιττεύουσιν ὑποδείγμασιν αἱ θεῖαι ἀναγνώσεις, ἃς τοῖς λαοῖς παραδιδόαμεν».

Φώτ. Ἐπιστολ. σελ. 465 Βαλ. «καὶ διδόαμεν ἑαυτοὺς οὐκ ..ς».

..άνν. Φιλόπ. εἰς Ἀριστοτ. (Ὑπομνημ. Ἑλλην. εἰς Ἀριστοτ. ΙϚ' καὶ ΙΖ') σελ. 215, 8 «καθ' ὃν ὁριζόμενοι ἀποδιδόαμεν ..στιν ἕκαστον» καὶ σελ. 297, 8 «ἔστιν ὅτε τὸ εἶδος ἀποδι-

δόαμεν» καὶ σελ. 298, 18 «τὰς τέσσαρας ταύτας αἰτίας ἀποδιδόαμεν» καὶ σελ. 631, 1 «τὰς ἐναντίας τῶν ἐναντίων αἰτίας ἀποδιδόαμεν». Σημειωτέον δ' ὅτι ἐν σελ. 410, 32 εἶνε μὲν ἐκδεδομένον «διδόαμεν γὰρ καὶ ἡμεῖς τὰ τοιαῦτα εἶναι τοῦ ἀπείρου σημαινόμενα», μνημονεύεται δὲ καὶ γραφὴ δίδομεν. Πρβ. καὶ σελ. 660, 1 καὶ σελ. 661, 2· ἔτι δὲ Σιμπλίκιον Ὑπομν. εἰς Ἀριστοτ. Τόμ. Θ', σελ. 316, 33.

Μιχαὴλ Ἐφέσ Ἐξηγ. εἰς τὸ Θ' τῶν Ἠθικ. Ἀριστοτ. (Ὑπομνημ. Ἑλλην. εἰς Ἀριστοτ. Τόμ. Κ') σελ. 465, 9 «καὶ εἰς ταῦτα ἀποβλέποντες ἃ ἔχομεν διδόαμεν».

Εὐστάθ. Παρεκβ. εἰς Ὅμ. σελ. 1579, 47 «ἵνα εἴη τὸ ἑστίᾳ θύομεν ταὐτὸν τῷ οὐδενὶ μεταδιδόαμεν τῶν τῆς ἑορτῆς». Πρβ. καὶ σελ. 214, 31 «οὐ γὰρ λέγει δίδως ἢ διδόατε τῷ βασιλεῖ, ἀλλὰ διδόασιν οἱ Δαναοί». Ἐλέχθη δ' ὑπὸ τοῦ Εὐσταθίου καὶ ἐν τοῖς Μικροῖς Συγγράμμασι σελ. 128, 88 «οἷς δικαίως πονούμενοι μεταδιδόαμεν».

Μιχ. Ψελλ. Μεσαιων Βιβλιοθ. Σάθ. Τόμ. Ε', σελ. 142 «εἰ τοῖς μὲν τελευτήσασι τῶν ἀγαθῶν καὶ γενναίων ἀνδρῶν εὐφημίας ἀποδιδόαμεν» καὶ σελ. 216 «ἀλλ' οὐδὲν ἔλαττον ἡμεῖς τούτοις ἀντιδιδόαμεν τὴν ἐν νόμῳ ταύτην διοίκησιν» καὶ σελ. 238, 1 «καὶ νῦν μέν σοι τὴν διὰ λόγων παραμυθίαν διδόαμεν» καὶ σελ 354 «σοὶ μὲν τὴν τέχνην τοῦ πείθειν ἀποδιδόαμεν». Τὸ ἁπλοῦν διδόαμεν κεῖται καὶ ἐν σελ. 434 καὶ 438 καὶ 514.

Μιχ. Ψελλ. Βοισσον. σελ. 86 «ἑτερογενῆ δὲ ὕλην διδόαμεν». Πρβ. καὶ σελ. 143 «οἱ δὲ διδόατε ταῖς σκηναῖς» καὶ σελ. 148 «οὐδὲ τὸ πολλοστημόριόν μοι ἀποδιδόατε».

Νικήτ. Χωνιάτ. Μεσαιων. Βιβλιοθ. Σάθ. Τόμ. Α', σελ. 101 «ὧν μὲν μεταδιδόαμεν τοῖς θεράπουσιν, ὧν δὲ τὴν μέθεξιν ἀπαγορεύομεν».

Δοξοπατρ. Ὁμιλ. εἰς Ἀφθόν. Ῥητ. Ἑλλ. Οὐαλζ. Τόμ. Β', σελ. 160, 16 «τὴν πρότασιν οὖσαν ψευδῆ κατὰ συγχώρησιν διδόαμεν».

Ἰω. Καντακουζ. Τόμ. Α', σελ. 369, 2 «τὴν διήγησιν ἀποδόαμεν ὑμῖν».

Ἀρμενόπ. σελ. 818 Εἱμβ. «ἀλλὰ καὶ αὐταῖς ταῖς ἁγιωτάτ ς ἐκκλησίαις ἢ τοῖς ἄλλοις σεπτοῖς οἴκοις διδόαμεν ἄδειαν».

Σχολ. Ἱποκρ. καὶ Γαλ. Τόμ. Β', σελ. 77 Διτζ. «ταῦτα οὖν παραδιδόαμεν σημεῖα» καὶ σελ. 100 «διὰ τοῦτο οὐδὲ αἰτίαν αὐτῷ ἀποδιδόαμεν» καὶ σελ. 162 «ἀλλὰ θερμάναντες διδόαμεν».

Σχολ. Ἀριστείδ. σελ. 175, 6 Δινδ. «ὥσπερ γὰρ τὰς παρακαταθήκας τοῖς δυναμένοις φυλάσσειν διδόαμεν». Πρβ. καὶ σελ. 14, 33.

Βί. Ἀλεξάνδρ. 4895 (Trois Poèm. Wagn. σελ. 204) «τὰ πάντα δὲ λαμβάνοντες ἡμεῖς ἑτέροις ταῦτα διδόαμεν».

Πρακτ. τῆς ἐν Ἐφέσῳ Συνόδ. παρὰ Σκαρλ. τῷ Βυζαντίῳ Κωνσταντινουπόλ. Τόμ. Γ', σελ. 597 «καὶ ἐνδιδόαμεν οὐκ ἐπιτιθέμεθα» (δίς).

Βασιλικ. Τόμ. Α', σελ. 128 «ἄδειαν τοίνυν διδόαμεν τοῖς εἰρημένοις εὐαγέσιν οἴκοις» καὶ σελ. 131 «διδόαμεν ἄδειαν τῷ εὐαγεῖ οἴκῳ» καὶ σελ. 132 «ἄδειαν αὐτοῖς διδόαμεν» καὶ σελ. 153 «οὐδεμίαν γὰρ αὐτῷ ἑτέραν παντελῶς διδόαμεν ἔχειν ἐξουσίαν» καὶ σελ. 154 «διδόαμεν δὲ αὐτοῖς ἄδειαν» καὶ «ἄδειαν αὐτοῖς διδόαμεν». Ἀπαντᾷ δὲ καὶ ἐν πολλοῖς ἄλλοις τόποις τῶν Βασιλικῶν ὁ τύπος διδόαμεν, οἷον σελ. 155. 156. 160. 178 (τρίς). 181. 183. 184. 189. 191. 195. 197 201 205. 207. 208. 209. 210. 211. 212. 213. 215. 217. 219 222. 224. Τόμ. Δ', σελ. 479 καὶ Τόμ. Ε', σελ. 455 καὶ 549. Φέρονται δὲ καὶ τὰ σύνθετα παραδιδόαμεν καὶ ἀποδιδόαμεν Τόμ. Α', σελ. 189 «διὰ τοῦτο γὰρ δὴ καὶ σεμνοτέροις παραδιδόαμεν τὰς τοιαύτας ἀρχὰς» καὶ σ. 190 «ἐφ' οἷς αὐτοῖς παραδιδόαμεν τὴν ἀρχὴν» καὶ σελ. 193 «καὶ ἀποδιδόαμεν αὐτοῖς τῆς μὲν παλαιότητος τὴν ἕνωσιν, τῆς δὲ νεότητος τὴν ἐπωνυμίαν». Πρβ. καὶ σελ. 158 «ὅτι καὶ αὐτοὶ τῆς τοσαύτης φιλανθρωπίας τὴν οἰκείαν ἡμῖν εὐγνωμοσύνην ἀντιδιδόατε».

Ἐπιφάν. Τόμ. Β', σελ. 307, 19 «ἀλλὰ σώματα κατατιθέαμεν ἐν γῇ καταχώσαντες» καὶ σελ. 436, 14 «ἡμεῖς δὲ οὐκ ἀνάγκην ἐπιτιθέαμεν, ἀλλὰ παραινοῦμεν μετὰ συμβουλίας ἀγαθῆς προτρεπόμενοι τὸν δυνάμενον, οὐκ ἀνάγκην δὲ ἐπιτιθέαμεν τῷ μὴ δυναμένῳ, ἀλλ' οὐκ ἐκβάλλομεν αὐτὸν ἀπὸ τῆς ζωῆς».

Ζωναρ. Ἐπιτομ. Ἱστορ. Τόμ. Β', σελ. 129, 3 Δινδ. «καὶ τοὺς π ις πρὸς πορείαν τιθέαμεν».

χ. Ψελλ. Μεσαιων. Βιβλιοθ. Σάθ. Τόμ. Ε', σελ. 235 «καὶ μ τοῦ σώματος καὶ τὰς ἔξωθεν κακίας ἐπιτιθέαμεν» καὶ σελ.

516 «μετὰ τῶν τεράτων τοῦτο τιθέαμεν». Πρβ. καὶ σελ. 514 «ὥσπερ κατὰ σύγκρισιν τοὺς ἐμοὺς προτιθέατε λόγους».

Τζέτζ. Σχολ. εἰς Ἑρμογ. Κραμ. Ἀνεκδ. Ὀξ. Τόμ. Δ', σελ. 31, 26 «ἐν προβολῇ νῦν τὸ ῥητὸν τιθέαμεν αὐξήσει» καὶ σελ. 99, 5 «οὐδὲ τὰς ἃς τιθέαμεν τοῖς ἀπ' ἀρχῆς εἰς τέλος».

Εὐστάθ. Παρεκβ. εἰς Ὅμ. σελ. 247, 4 «τοὺς μὲν γὰρ τοιούτους ἐν δευτέρῳ καὶ παρέργῳ τιθέαμεν» καὶ Παρεκβ. εἰς Διονύσ. Περιηγ. σελ. 204, 21 Διδ. «ἤδη δὲ καὶ μυελὸν ὥσπερ σοφιστικόν σοι τοῦτον παρατιθέαμεν» καὶ 36 «προσεπιτιθέαμεν δέ τι καὶ ἥδυσμα ἑτέρωθεν διακονησάμενοι» καὶ Μικρ. Συγγράμμ. σελ. 100, 42 «ἐς μέμψιν μνησικάκου συντιθέαμεν;» καὶ σελ. 133, 80 «ἤδη δέ που καὶ βλασφήμοις λόγοις ἡδέως ἐκδιδόαμεν τὰς ἀκοὰς καὶ κόλαξι δὲ παρατιθέαμεν αὐτάς» καὶ σελ. 315, 39 «τὴν σὴν φιλόλογον ψυχὴν φέροντες ἐντιθέαμεν».

Γεωπον. σελ. 359 Νικλ. «οὐ κόπτοντες ἀλλὰ κάμπτοντες (τὸ κλῆμα) ἐντιθέαμεν εἰς τὸν βόθρον» καὶ σελ. 542 «ἀνελόμενοι ἐπιτιθέαμεν εἰς τὸν ληνόν».

Βασιλικ. Τόμ. Γ', σελ. 483 «οὐ τὸ ἐν τῷ ἑτέρῳ λεῖπον προστιθέαμεν».

Μιχ. Γλυκ. σελ. 481, 19 «προστιθέαμεν δὲ τῇ καθαιρέσει Θεοφίλου ἀφορισμὸν καὶ ἀναθεματισμόν».

Δοξαπατρ. Ὁμιλ. εἰς Ἀφθόν. Ῥητ. Ἑλλ. Οὐαλζ. Τόμ. Β', σελ. 497, 12 «καθὸ τοίνυν περιτιθέαμεν τοῖς ἀψύχοις σώμασι φωνὰς ἐνάρθρους ἀνθρωπίνας» καὶ 25 «καθὸ οὖν τοῖς τοιούτοις φωνὰς ἀνθρωπίνας περιτιθέαμεν».

Βεκκ. Ἀν. σελ. 713, 32 «κατὰ τὴν παρατήρησιν καὶ παράδοσιν τῶν πρὸ ἡμῶν — τὰ πνεύματα τιθέαμεν τοῖς φωνήεσι».

Ψευδηρῳδ. Ἐπιμερ. σελ. 2 Βοισσ. «καὶ οὕτως ἐκπεράναντες τὰ ἀπὸ τοῦ Β ἀρχόμενα τιθέαμεν εὐθὺς τὰ ἀπὸ τοῦ Γ» καὶ σελ. 4 «τιθέαμεν δὲ καὶ τὰς σημασίας τῶν λεξεων» καὶ σελ. 157 «πρῶτον τιθέαμεν τὰ διὰ τοῦ ΑΙ» καὶ «σὺν αὐτῷ δὲ τὰ διὰ τοῦ Ε ψιλοῦ τιθέαμεν ὡς ἀκόλουθα» καὶ σελ. 159 «τιθέαμεν ἰδίᾳ ὅσα μὴ ἦν δυνατὸν (ἐν) τούτοις τεθῆναι».

Σχολ. Ὀδυσσ. σελ. 213, 4 «ἡμεῖς γὰρ προστιθέαμεν τῷ ἱλανι γράφοντες».

Σχολ. Ἡσιόδ. σελ. 622, 17 Λιψ. «ὥσπερ δὲ ἀνατιθέαμεν τὴν τεκτονικὴν καὶ ὑφαντικὴν τῇ Ἀθηνᾷ, οὕτω καὶ τὴν ὁπλοποιητικὴν τῷ Ἡφαίστῳ».

Ὁ Φίελδος σημειοῦται ἐν τῇ ἐκδόσει τῶν εἰς Ματθαῖον Ὁμιλιῶν Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου Τόμ. Γ', σελ. 17 «p. 97 B. lin. 2. διδόαμεν. Hoc dedi ex codd. A. B. C. F. et pr. E. pro vulgato δίδομεν. Vid. *Mattaire* de Dialectis p. 169, Ed Sturz. In talibus codidum numero obsequendum esse putavi. Ergo infra p. 375 B. διδόαμεν dedi cum Edd. et codd. praeter D. Sed. p. 403 D. ubi προστιθέαμεν edebatur, vulgarem formam ex omnipus codd. revocavi». Πρβ. καὶ Ὀρειβάσιον Τόμ. Α', σελ. 239 καὶ Διοσκορίδην Τόμ. Α', σελ. 4 καὶ Ἀριστοτ. Ἠθικ. Νικομ. σελ. 131 Τευβν.

Περὶ τοῦ παρὰ τῷ Ἰωσήπῳ φερομένου διδόαμεν γράφει ὁ Γ. Σμιδίτιος ἐν τῷ *De Flav. Ios Elocut* σελ. 477 «A. XI 53 διδόαμεν omnes libri exhibent, B. III 8, 5 (266, 13) διδόαμεν in PL extat. priore loco Niesius hanc formam retinet, Naberus Dindorfio auctore p. 832 iure in δίδομεν mutavit. nam librariorum temeritate ad exemplum formae διδόασι ortam esse putaverim».

Παρὰ τῷ Ὠριγένει κεῖται Τόμ. Η', σελ. 21 καὶ Τόμ. ΚΕ', σελ. 210 «οὐ διδόαμεν αὐτῷ» καὶ Τόμ. ΙΕ', σελ. 244 «πῶς διδόαμεν κυρίῳ τῷ θεῷ ἡμῶν δόξαν;» (Πρβ. καὶ Εὐσέβ. Προπαρ. Εὐαγγ. Τόμ. Α', σελ. 333, 8 Δίνδ. «οὐ διδόαμεν αὐτῷ»)· ἔτι δὲ Τόμ. ΙΕ', σελ. 327 «ἄλλα ὀνόματα ἐπιτιθέαμεν αὐτοῖς». Ἀλλ' ἐν τῇ νέᾳ ἐκδόσει Συγγραμμάτων τοῦ Ὠριγένους (1899-1901) εἶνε γεγραμμένον Τόμ Γ', σελ. 97, 13 «πῶς δίδομεν κυρίῳ τῷ θεῷ ἡμῶν δόξαν;» καὶ σελ. 159, 8 «ἄλλα ὀνόματα ἐπιτίθεμεν αὐτοῖς».

Παρατηρητέον δ' ὅτι ἐγράφη καὶ ὑπὸ Εὐγενίου τοῦ Βουλγάρεως ἐν τοῖς εἰς τὸ Δ' Βιβλ. τῆς Θεοδ. τοῦ Γαζῆ Γραμματ. Σχολίοις σελ. 254 «διὰ δὲ τῆς διαστολῆς εὐκρινῶς τὰς ἐννοίας ἀποδιδόαμεν» καὶ ὑπὸ τοῦ Οἰκονόμου ἐν τοῖς περὶ τῶν Ο' Βιβλίοις Τόμ. Γ', . 342 «δῶμεν (ὅπερ οὐ διδόαμεν)» καὶ ἐν τοῖς Σωζομ. Φιλο. Συγγράμμασι Τόμ. Α', σελ. 410 «παρατιθέαμεν δ' αὐτὴν ὡς ἐκδέδοται» καὶ ὑπὸ Σκαρλάτου τοῦ Βυζαντίου ἐν τῇ Κωνσταν-

τινουπόλει Τόμ. Γ', σελ. 634 «οὐδὲν μεταβάλλομεν, οὔτε προστιθέαμεν».

Πᾶς τις ἀναγνοὺς τὰ ἐν τοῖς ἄνω κατακεχωρισμένα πείθεται ἀδιστάκτως ὅτι ὀρθότατα μὲν ὁ Κόντος ἐτήρησεν ἐν τῇ ῥήσει Θωμᾶ τοῦ Μαγίστρου τὴν παραδεδομένην γραφήν, περὶ ἧς οὐδαμῶς δύναται νὰ ὑπάρχῃ εὔλογος ἀμφιβολία, ἀδικώτατα δ' ὁ Βερναρδάκης καθήψατο τοῦ ἀνδρὸς ὡς κακῶς γράψαντος προστιθέαμεν ἀντὶ τοῦ προστίθεμεν. Οὐχὶ ἅπαξ ἢ δὶς διεξῆλθεν ὁ Βερναρδάκης τὸν Λόγιον Ἑρμῆν, εἶδε δὲ πάντως τὰ ἐν αὐτῷ περὶ τῶν τοῦ πονηροῦ κόμματος τύπων διδόαμεν καὶ τιθέαμεν διειλημμένα· ἀλλ' ἢ ἐπελάθετο ὧν ἀνέγνω ἢ ὑπεκρίνατο σκοπίμως ἄγνοιαν αὐτῶν, ἵνα γράψῃ ἃ ἔγραψεν ἐπὶ διασυρμῷ καὶ προπηλακισμῷ τοῦ Κόντου.

ΚΕΦ. Η'.

Μετὰ πολλὰς γενεάς τινος, μεθ' ἡμέρας ὀλίγας τινός, μετὰ πολλούς τινος χρόνους, κτλ.

Ἐλέχθη ὑπὸ τοῦ Κόντου ἐν τῷ Λογίῳ Ἑρμῇ 1867, σελ. 563 «Ἀστειότατον τῇ ἀληθείᾳ εἶνε νὰ παριστᾶται ὁ Αἰσχύλος μεταχειριζόμενος τύπον μετὰ πολλὰς γενεὰς αὐτοῦ παρὰ τοῖς ἡμιβαρβάροις μεταγενεστέροις κατὰ ψευδῆ ἀναλογίαν ἀναβλαστήσαντα» καὶ σελ. 606 «Ὁ Κόβητος ἀποφαίνεται ὅτι δὲν εἶνε τοῦ Πλάτωνος τὸ ἐπίγραμμα τοῦτο ἀλλά τινος νεωτέρου μετὰ πολλοὺς αἰῶνας ἐκείνου ἀκμάσαντος». Τῆς ῥήσεως δὲ ταύτης μνείαν ὁ Βερναρδάκης ποιησάμενος ἐν Ἐλέγχ. καὶ Κρίσ. Ἐξελεγξ. Μέρ. Β', σελ. 58 ἐπήνεγκε «*Δὲν σᾶς φαίνεται χαριεστάτη ἡ σύνταξις τοῦ* ἐκείνου!!». Ἀδυνατεῖ ὁ Βερναρδάκης νὰ παραστήσῃ προσηκόντως ὃ διανοεῖται, ἀλλ' οὐδεμία ἀμφιβολία ὑπάρχει ὅτι ἀποδοκιμάζει τὴν χρῆσιν, καθ' ἣν τὸ μετὰ πολλοὺς αἰῶνας εἶνε γενικῇ πτώσει συντεταγμένον· καλεῖ δὲ τὴν σύνταξιν ταύτην εἰρωνικῶς χαριεστάτην ὡς καταγέλαστον πάντως καὶ οὐδαμῶς ἀνεκτὴν οὖσαν καὶ δηλοῖ δι' ἐπιφωνημάτων τὸν θαυμασμὸν αὐτοῦ ἐπὶ τῇ μεγάλῃ τοῦ πράγματος ἀτοπίᾳ. Εὐχερῶς ὁ ἄνθρωπος οὗτος ἐλέγχει ἑκάστοτε καὶ εὐθύνει καὶ ἐπι-

τιμᾷ διδάσκαλος τοῦ ἑλληνισμοῦ καὶ προστάτης τῆς ὀρθοεπείας γινόμενος, ἀλλ' οὐδέποτε οὔτ' ἔλεγχον εὔλογο. ποιεῖται οὔτε δίδαγμα προφέρεται ἀξιόλογον ἢ ὑγιές, πᾶσα δ' αὐτοῦ γνησία παρατήρησις εἶνε ἀστόχημα, τρανὸν μαρτύριον εἰκαιότητος καὶ ἰδιωτείας. Καὶ νῦν δὲ ψέγων τὴν ἐκφορὰν μετὰ πολλοὺς αἰῶνας ἐκείνου γίνεται κατάφωρος ἀγνοῶν σύνταξιν συνήθη οὖσαν ἐν τῷ μεταγενεστέρῳ ἑλληνισμῷ, περὶ ἧς οὐκ ὀλίγοι φιλόλογοι ἐποιήσαντο λόγον καὶ ἣν πᾶς ἀσχολούμενος περὶ τὰ Ἑλληνικὰ γράμματα ὀφείλει νὰ γινώσκῃ.

Περὶ τῆς συντάξεως ταύτης γράφει ὁ Σχαιφῆρος ἐν *Bos Ellips. Graec.* σελ 553: Obiter videamus locum Xenophonteum Histor Gr. in. Μετ' ὀλίγον δὲ τούτων. Schneiderus: «Post verba μετ' ὀλίγον Koeppen inserit ὕστερον». Male. Fefellit virum optimum constructionis ratio. Hanc aliquot exemplis illustremus. Iosephus Ant. Iud. I. c. 22. θνήσκει δὲ καὶ Ἴσακος οὐ μετὰ πολὺ (al. μετ' οὐ πολύ, quod praeferam.) τῆς ἀφίξεως τοῦ υἱοῦ. Clemens Alex. p. 388, 18 Pott. μετὰ ἑκατὸν τεσσαράκοντα ἔτη τῶν Τρωικῶν v. 19. μετὰ ἔτη ἑκατὸν τῆς Ἰωνικῆς ἀποικίας. p. 389. 8 μετὰ ἔτη ὀγδοήκοντα τῆς Ἰλίου ἁλώσεως. v. 11 μετὰ τὸ ἑκατοστὸν ἔτος τῆς Ἰλίου ἁλώσεως. v. 14 μετὰ ἔτη πεντακόσια τῶν ἐπὶ Ἰλίῳ στρατευσάντων—Theodoritus Eccles. Hist. l. c. 26 in. μετὰ μῆνας πέντε τῆς ἐν Νικαίᾳ συνόδου. Philostratus Her. p. 194. μετὰ τέτταρα καὶ εἴκοσιν ἔτη τῶν Τρωικῶν. p. 196. μετὰ χρόνον τῶν Τρωικῶν οὔπω ἱκανὸν ἐξαμαυρῶσαι τὰ ἐν τῇ Τροίᾳ. Lucianus T. III. p. 513 μετ' οὐ πολὺ γοῦν τῆς συκοφαντίας. Ibid. p. 53 ediderunt: μετὰ εἰκοστὴν ἡμέραν, ᾗ ἐτάφη. Al. ἧς. Verissime. Dele igitur comma post ἡμέραν» καὶ ἐν *Apparat. Crit. et Exeget. ad Demosth.* Τόμ. Β', σελ. 409 «μετὰ τρία ἔτη τῆς γραφῆς: *triennio* post τὴν γραφὴν *praeterito*. Idiomaticus hic usus praepositionum μετὰ et πρὸ ad indicandum spatium aut tempus viros etiam Graece perdoctos fugit» καὶ ὁ Μαδβίγιος ἐν *Adversar. Crit.* Τόμ. Α', σελ. 313 «Quae ad Thucydidis locum comparantur, quod πρότερος, ὕστερος, ὑστεραῖος cum genetivo dic[...]r (τῇ προτέρῃ νυκτὶ τῶν Παναθηναίων, τῇ ὑστεραίᾳ τῆς μάχ[...]t *pridie* et *postridie*), aut quod in intervallo temporis n[...]do dicitur apud antiquos perraro μετ' ὀλίγον τούτων (Xe-

noph) aut πέμπτῳ ἔτει τούτων (Herod.), apud recentiores inde a Polybio frequenter μετὰ πολλὰς ἡμέρας τοῦ τολμήματος (*post sextum cladis annum*, Sueton.) aut πρὸ πολλῶν ἡμερῶν τ. τ. et similia, ad ὁ αὐτὸς nihil prorsus pertinent». Περὶ τοῦ πέμπτῳ ἔτεϊ τούτων ἴδε Δοβραῖον ἐν *Adversar. Crit.* Τόμ. Α', σελ. 33.

Φέρεται δὲ καὶ ἐν τῷ Θησαυρῷ τοῦ Στεφάνου, Τόμ. Ε', σελ. 840, Δ' «Quo in signif. Xenoph. addidit et gen. τούτων, initio ejusdem l. Hell. 1: Μετ' ὀλίγον τούτων, q. d. Post breve (tempus) horum. I e. Brevi post hasce res tempore. [Eadem constructione dicitur οὐ μετὰ πολύ, vel μετ' ἔτη, ἡμέρας, μῆνας, χρόνον, sequente genitivo. Exx. rei pervulgatae contulit Schaeferad Bosii Ell. p. 553. Μετὰ μικρὸν sic ap. Ach. Tat. 3, 5: Μετὰ μικρὸν τῆς εὐχῆς] καὶ «Pro μετ' ὀλίγον dicitur etiam οὐ μετὰ πολὺ vel μετ' οὐ πολύ, hoc quoque sequente genitivo, ut ap. Lucian. Enc. Demosth. c. 31: Μετ' οὐ πολὺ τῆς συκοφαντίας, et alibi». Πρβ. καὶ Ἰακώψιον εἰς Ἀχιλλ. Τάτ. σελ. 628.

Παρατιθέμεθα καὶ τὰ ὑπὸ τοῦ Οὐϊνήρου γεγραμμένα ἐν *Grammat. d. Neutest. Sprach* σελ. 492 ἐκδ. ς' «Auch mit μετὰ werden (in temporellem Sinne) solche Formeln gebildet, wie Plut. Coriol. 11. μεθ' ἡμέρας ὀλίγας τῆς τοῦ πατρὸς τελευτῆς, Malal. 4. p. 88. μετὰ νβ' ἔτη τοῦ τελευτῆσαι τὴν Πασιφάην, Anon. chronol. (vor Malal. ed. Bonn.) p 10. μετὰ δύο ἔτη τοῦ κατακλυσμοῦ». Πρβ. καὶ Ματθίαν ἐν *Ausführl. Griech. Grammat.* σελ. 867 ἐκδ. γ' καὶ Κυννῆρον ἐν *Ausf. Grammat. d. Gr. Sprach.* Τόμ. Β', σελ. 288 ἐκδ. β' καὶ Μαδβίγιον ἐν *Syntax d. Griech. Sprach.* σελ. 85. Παρατηρητέον δ' ὅτι ἀπαντᾷ παρὰ τῷ Μαλαλᾷ (ἢ Μαλάλᾳ) σελ. 9, 17 Βονν. «μετὰ δὲ ἔτη τοὺς ἑαυτοῦ τεχθῆναι υἱοὺς εἰσῆλθεν εἰς τὴν κιβωτόν»· φέρεται δ' εἰς αὐτὸ σημείωσις ἔχουσα ὧδε· «τούς: Articulus τοῦ hoc loco deesse videtur».

Οὐκ ὀλίγα παραδείγματα τῆς περὶ ἧς ὁ λόγος συντάξεως μνημονεύονται ἐν οἷς παρεθέμεθα ἐκ βιβλίων ἀλλοδαπῶν φιλολόγων ἔχομεν δὲ καὶ ἄλλα πολλὰ νὰ καταλέξωμεν ἐκ συγγραφέων τοῦ μεταγ-στέρου ἑλληνισμοῦ, ἐν ᾧ, ὡς εἴπομεν, συνήθης ἡ σύνταξις α η ὑπάρχει.

Διον. Ἁλικαρν. Ῥωμ. Ἀρχαιολ. σελ. 2243 «οὐ μετὰ πολλοὺς τοῦ γάμου τεκοῦσα χρόνους».

Ἀππιαν. σελ. 931, 22 Μενδ. «δίκην ἐδίδου μετ' ἐνιαυτόν που καὶ ἥμισυ τῆς ἀναιρέσεως».

Παυσαν. Μεσσην. ΚΘ', 1 «μετὰ δὲ οὐ πολὺν χρόνον τοῦ ἔργου τοῦ πρὸς Ἦλιδι Μακεδόνες καὶ Δημήτριος — Μεσσήνην καταλαμβάνουσι» καὶ Ἀρκαδ. Ε', 5 «οὐ μετὰ πολὺ τῆς συμφορᾶς τελευτῆσαί οἱ τὸν βίον ἐγένετο».

Πλούτ. (Ψευδοπλούτ.) περὶ τοῦ Βί. καὶ τῆς Ποιήσ. Ὁμ. Α', 5 «γενέσθαι δὲ αὐτὸν τοῖς χρόνοις οἱ μέν φασι κατὰ τὸν Τρωικὸν πόλεμον — οἱ δὲ μετὰ ἑκατὸν ἔτη τοῦ πολέμου» καὶ Β', 3 «παρὰ τοῖς πλείστοις πεπίστευται μετὰ ἔτη ἑκατὸν τῶν Τρωικῶν γεγονέναι». Πρβ. Βιογρ. Οὐεστερμ. σελ. 238, 13.

Σέξτ. Ἐμπειρ. σελ. 740, 10 «μετὰ γὰρ ἱκανὴν ὥραν τοῦ κατενεχθῆναι τὸν πέλεκυν ἐξακούεται ἡ τῆς πληγῆς φωνή».

Στέφ. Βυζάντ. σελ. 271, 4 «πόλις Σικελίας, κτίσμα Συρακοσίων μετὰ Ο' ἔτη Συρακουσῶν».

Σωραν. περὶ Γυναικ. Παθ. σελ. 257, 6 Ἐρμερ. «μετὰ δὲ ἡμέρας δύο τῆς φλεβοτομίας σικυάζειν τοὺς τόπους χωρὶς κατασχασμοῦ».

Ὀρειβάσ. Τόμ. Α', σελ. 417, 1 «οὔτε μετὰ πολὺ τῆς ληφθείσης τροφῆς» καὶ Τόμ. Β', σελ. 298, 8 «ἐγὼ δὲ εὗρον ἔκ τινος μεθόδου μετὰ Ι' ἡμέρας τῆς προθεσμίας ταύτης» καὶ Τόμ. Γ', σελ. 130, 10 «κράτιστόν τέ ἐστι τὸ γάλα μετὰ Μ' ἡμέρας τοῦ τόκου τῆς γυναικὸς θηλάζειν» καὶ Τόμ. Δ', σελ. 78, 9 «νυκτερινὸς δὲ ἀπερίσπαστος ἐπιτηδευέσθω καὶ μετὰ πολὺ τοῦ δείπνου διάστημα».

Ἀλεξ. Τραλλ. Τόμ. Α', σελ. 373 Πουχμ. «ἠκολούθησεν οὖν μετ' οὐ πολὺ τοῦ πιεῖν ἐνίοις μὲν ἱδρώς, ἄλλοις δὲ χολῆς πλῆθος διὰ γαστρός» καὶ Τόμ. Β', σελ. 7 «καὶ κάθαρσιν μετ' ὀλίγον τῆς φλεβοτομίας παραλάμβανε» καὶ σελ. 107 «μετὰ δὲ τρεῖς ἡμέρας τῆς χρήσεως τοῦ καταπλάσματος κέχρησο καὶ τῇ Μνασέου καλουμένῃ ἐμπλάστρῳ».

Παλ. Διαθ. Γενέσ. ΙϚ', 3 «μετὰ δέκα ἔτη τοῦ οἰκῆσαι Ἄβραμ γῇ Χαναάν».

Φίλ. Ἰουδ. Τόμ. Γ', σελ. 88 «μετὰ δεκαετίαν οὖν τῆς πρὸς

Χαναναίους μετοικίας» καὶ σελ. 95 «εἰκότως οὖν μετὰ δεκαετίαν τῆς εἰς Χαλδαίων γῆν ἀφίξεως ἡ πρὸς τὴν Ἄγαρ κοινωνία γίνεται».

Ἰώσηπ. Τόμ. Α', σελ. 80, 17 Νισ. «θνήσκει δὲ καὶ Ἴσακος οὐ μετὰ πολὺ τῆς ἀφίξεως τοῦ υἱοῦ» καὶ σελ. 299, 9 «μετὰ δ' ὀλίγας ἡμέρας τῆς Ἱεριχοῦντος συμφορᾶς» καὶ Τόμ. Β', σελ. 189, 22 «μετὰ ἔτη πεντακόσια καὶ ἐνενήκοντα καὶ δύο τῆς ἀπ' Αἰγύπτου ἐξόδου, μετὰ δὲ χίλια καὶ εἴκοσι ἔτη τῆς Ἀβράμου εἰς τὴν Χαναναίαν ἐκ τῆς Μεσοποταμίας ἀφίξεως, ΆΠΟ δὲ τῆς ἐπομβρίας μετὰ χίλια καὶ τετρακόσια καὶ τεσσαράκοντα» καὶ σελ. 372, 23 «μετὰ δ' ἔτος δεύτερον τῆς Αἰγύπτου πορθήσεως» καὶ Τόμ. Γ', σελ. 190, 19 «μετὰ ἑβδομήκοντα καὶ ἑκατὸν ἔτη τῶν Συρίας βασιλέων» καὶ σελ. 191, 19 «μετ' οὐ πολὺ δὲ τῆς αἰχμαλωσίας τῆς Δημητρίου».

Ὠριγέν. Τόμ. Α', σελ. 277 «μετὰ τὰς ἓξ τοῦ ὅτε ἐβαπτίσθη ἡμέρας» καὶ σελ. 359 «ὅταν εἰρήνη τελειωθῇ μετὰ ἔτη τῆς οἰκονομίας τῶν κατὰ τὴν ἀπ' Αἰγύπτου ἔξοδον πραγμάτων τριακόσια καὶ τεσσαράκοντα καὶ τῶν κατὰ τὴν Αἴγυπτον οἰκονομηθέντων μετὰ Υ' καὶ Λ' ἔτη τῆς πρὸς τὸν Ἀβραὰμ ἀπὸ θεοῦ διαθήκης» καὶ Τόμ. Β', σελ. 120 «μετὰ πλεῖστα ὅσα ἔτη τῆς Ἱερεμίου ἀναλήψεως» καὶ Τόμ. ΙΗ', σελ. 157 «μετὰ εἴκοσιν ἔτη τῆς παρ' αὐτῷ ἀκροάσεως» καὶ Τόμ. ΙΘ', σελ. 29 «οὐδὲ μετὰ γενεὰν ὅλην μίαν τοῦ ταῦτα πεπονθέναι ὑπ' αὐτῶν τὸν Ἰησοῦν» καὶ Τόμ. Κ', σελ. 232 «ἧς μετ' οὐ πολὺ τῆς ἐπ' ἐλπίδι θλίψεως ἀπολαύσει».

Εὐσέβ. Προπαρασ. Εὐαγγελ. Τόμ. Α', σελ. 570, 14 Διν∂. «οἱ δὲ περὶ τὸν Ἐρατοσθένην μετὰ ἑκατοστὸν ἔτος τῆς Ἰλίου ἁλώσεως· οἱ δὲ περὶ τὸν Ἀρίσταρχον κατὰ τὴν Ἰωνικὴν ἀποικίαν, ἥ ἐστι μετὰ ἑκατὸν τεσσαράκοντα ἔτη τῶν Ἰλιακῶν» καὶ σελ. 587, 11 «ὁ δὲ Κῦρος μετὰ πλεῖστον τῆς εἰς Βαβυλῶνα αἰχμαλωσίας τοῦ Ἰουδαίων ἔθνους δῆλός ἐστι γεγονώς» καὶ Τόμ. Β', σελ. 324, 16 «ὡς ἢ θᾶττον ἢ μὴ μετὰ πολὺ τῆς κολλήσεως αὐτῶν ἀφίστασθαι». Εὐαγγελ. Ἀποδεἰξ. σελ. 119, 29 «οὐ μετ' οὐ πολὺ τῆς προρρήσεως πολιορκηθέντες ὑπὸ Ῥωμαίων εἰς ἔρημον κατέστησαν» καὶ σελ. 386, 17 πάντα — μετὰ πεντακοσιοστὸν ἔτος τῆς προρρήσεως τέλους ἐτύγχανεν» καὶ σελ. 433, 1 «ὃ καὶ τέλους ἔτυχε μετ' οὐ πολὺν χρόνον τῶν τοῦ σωτῆρος ἡμῶν φωνῶν» καὶ σελ. 480, 26 «μετὰ πλεῖστον γοῦν

τῆς τοῦ Σολομῶνος τελευτῆς χρόνον ταῦτα Ἡσαΐας — προφητεύει» καὶ σελ. 482, 14 «μετὰ πλεῖστον τῆς τελευτῆς τοῦ Δαβὶδ ἀλλὰ καὶ τοῦ Σολομῶνος χρόνον ταῦτα καὶ Ἱερεμίας — θεσπίζει» καὶ σελ. 530, 10 «τελευτᾷ δὲ τὸν βίον Ἀλέξανδρος — μετὰ ἔτη διακόσια τριάκοντα ἓξ Κύρου» καὶ σελ. 532, 5 «ταῦτα συμβαίνει — μετὰ τετρακόσια ἐνενήκοντα πέντε ἔτη τῆς Κύρου βασιλείας» καὶ σελ. 567, 13 «μετὰ γοῦν δισχιλιοστὸν ἔτος τῆς προρρήσεως ἐπληροῦτο ταῦτα». Ἐκκλ. Ἱστορ. σελ. 12 Εἰν. «οὐ μετὰ πλεῖστον τῆς καταρχῆς τοῦ κηρύγματος τοὺς δώδεκα ἀποστόλους ἀνακαλεῖται» καὶ σελ. 72 «δηλοῖ δὲ τοῦτο μετ' οὐ πολὺ τῶν ἀποστόλων ἐν τῷ καθ' ἡμᾶς διαπρέψας λόγῳ Ἰουστῖνος» καὶ σελ. 265 «μετ' οὐ πολὺ τῆς τοῦ πατρὸς τελειώσεως τούτοις ἐπιδεδωκὼς ἑαυτόν, κτέ.». Πρβ. καὶ Ἑρμῆν 1890, σελ. 454 «Κράτης δ' ὁ Μαλλώτης μεθ' ἑξήκοντα (ἔτη) τοῦ Ἰλιακοῦ πολέμου φησὶν ἀκμάσαι, Ἐρατοσθένης δὲ μεθ' ἑκατὸν τῆς Ἰώνων ἀποικίας».

Ἐπιφάν. Τόμ. Α', σελ. 296, 11 Δινδ. «μετὰ δύο γενεὰς τοῦ πύργου ἡ Σκυθικὴ δεισιδαιμονία». Τόμ. Β', σελ. 46, 21 «μετὰ ἑξάμηνον ἐγεννήθη ὁ σωτὴρ τῆς Ἰωάννου γεννήσεως», σελ. 379 16 «ἵνα ἐλέγξῃ τὸν Μαρκίωνα τὸν μετὰ τοσαῦτα ἔτη ἥκοντα, μετὰ χρόνους τοῦ καλουμένου Ἀνικήτου, τοῦ Ῥωμαίων ἐπισκόπου» καὶ σελ. 405, 29 «μετὰ χρόνον πολὺν τῆς τοῦ σωτῆρος ἡμῶν ἀναλήψεως» καὶ σελ. 457, 22 «μετὰ ἔτη τριάκοντα τῆς τοῦ Ματθαίου πραγματείας» καὶ σελ. 461, 32 «κατ' ἐκείνην τὴν νύκτα μετὰ δύο ἔτη τῆς γεννήσεως ὤφθη ὁ ἄγγελος» καὶ σελ. 482, 15 «ἐγεννήθη Χριστὸς — μετὰ δεκατρεῖς ἡμέρας τῆς χειμερινῆς τροπῆς καὶ τῆς τοῦ φωτὸς καὶ ἡμέρας προσθήκης» καὶ σελ. 485, 14 «μετὰ δεκατρεῖς ἡμέρας τῆς τοῦ φωτὸς καὶ ἡμέρας αὐξήσεως» καὶ 23 «μετὰ εἰκοσιεννέα ἔτη τῆς Αὐγούστου πρὸς Ἰουδαίους συναφείας» καὶ σελ. 490, 8 «μετὰ τριακοστὸν ἔτος τῆς αὐτοῦ ἐνσάρκου παρουσίας ἐκήρυσσε» καὶ σελ. 498, 13 «μετὰ τρεῖς ἡμέρας τοῦ προβάτου προσέταττε τὸ δράγμα εἰσφέρεσθαι» καὶ σελ. 518, 30 «μετὰ γενεὰς δεκαδύο τῆς τοῦ Λευὶ γεννήσεως». Τόμ. Γ', σελ. 71, 19 «μετὰ πολλὰ ἔτη τοῦ γενέσθαι τοὺς φωστῆρας ἦλθεν παρουσία» καὶ σελ. 246, 32 «μετὰ δεκάτην γενεὰν τοῦ τὸν Ἀδὰμ ασθῆναι». Τόμ. Δ', α', σελ. 16, 22 «μετὰ ἑξηκοστὸν πέμπτον ις τῆς Χριστοῦ σταυρώσεως καὶ ἡμέρας τινάς» καὶ σελ. 17, 11 ετὰ ἔτη ΜΖ' τῆς τῶν Ἱεροσολύμων ἐρημώσεως».

Θεοδώρητ. Τόμ. Β', σελ. 630 «μετὰ πέντε μέντοι ἔτη τοῦ ἁλῶναι τὴν πόλιν» καὶ σελ. 1410 «ἔφη τοῦτον μετὰ δύο τῆς προφητείας ἐνιαυτοὺς γεγεννῆσθαι». Τόμ. Δ', σελ. 102 «πρὸ τῆς ἑνώσεως ἢ μετὰ πλεῖστον τῆς ἑνώσεως χρόνον;» καὶ σελ. 114 «μετὰ πολλὰς τῆς ἑνώσεως γενεὰς τούτοις ἔναγχος ἐχρήσω τοῖς λόγοις».

Σωκράτ. Σχολαστ. Ἐκκλησ. Ἱστορ. σελ. 470, 25 Οὐσσ. «προσλαμβάνει τὸν ἀδελφὸν Οὐάλεντα μετὰ τριάκοντα ἡμέρας τῆς αὐτοῦ ἀνακηρύξεως» καὶ σελ. 650, 4 «Ἀρβογάστης δὲ ὁ τῶν τηλικούτων κακῶν αἴτιος μετὰ δύο τῆς συμβολῆς ἡμέρας φεύγων—τῷ οἰκείῳ ξίφει ἑαυτὸν διεχρήσατο» καὶ σελ. 834, 32 «Ὁ μὲν γὰρ μετὰ διακόσια ἔτη που τῆς ἑαυτοῦ τελευτῆς ὑπὸ Θεοφίλου ἀκοινώνητος γέγονεν».

Σωζομεν. Ἐκκλησ. Ἱστορ. σελ. 147, 13 Οὐσσ. «μετ' οὐ πολὺ γὰρ τῆς συλλήψεως ἱμᾶσιν ὠμοῖς χαλεπῶς αὐτὸν ἐβασάνισαν» καὶ σελ 777, 1 «ἀλλὰ καὶ Ἀβακούμ, μετ' οὐ πολὺ δὲ τούτου καὶ Μιχαίας—περὶ τοῦτον τὸν χρόνον ἀναφανέντες» καὶ σελ. 876, 14 «μετ' οὐ πολὺ δὲ τῆς τούτου τελευτῆς—τελευτᾷ τὸν βίον Ἀρκάδιος.

Φώτ. Βιβλιοθ. σελ. 2. 5 «τὰ μετὰ πολὺν χρόνον τῆς τελευτῆς τοῦ μεγάλου Διονυσίου ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ αὐξηθέντα» καὶ σελ. 93, 20 «ὁ μετὰ βραχὺ τῆς Παμφίλου ἀναλύσεως διὰ πυρὸς καὶ αὐτὸς σὺν ἑτέροις τὸν βίον τελειωθείς» καὶ σελ. 476, 15 «μετὰ ἑνδέκατον ἔτος τῆς τοῦ εὐσεβεστάτου Κωνσταντίνου τελευτῆς».

Ἀριστοφ. τῶν Ἀριστοτέλ. περὶ Ζῴ. Ἐπιτομ. (Supplem. Aristotel. Τόμ. Α', α', σελ 24, 4) «τὸ μὲν ἄρρεν διαρθροῦται οὐ μετὰ πολὺ τῶν τεσσαράκοντα ἡμερῶν».

Ἀμμών. σελ. 105 Λιψ. «Ὀψὲ δὲ ἡ μετὰ πολὺ τῆς δύσεως (ὥρα) καὶ καθόλου μετὰ πολὺν χρόνον» καὶ σελ. 140 «Χλαμὺς δὲ Μακεδονικὸν μετὰ ἑξακόσια ἔτη τῶν ἡρωικῶν ὀνομασθεῖσα· Σαπφὼ πρώτη γὰρ μέμνηται τῆς χλαμύδος». Ὀρθῶς ὁ Σαλμάσιος ἀνέγνω «μετὰ ἑξακόσια ἔτη τῶν Τρωικῶν ὀνομασθεῖσα Σαπφοῖ· πρώτη γὰρ κτἑ» Πρβ. καὶ Σχαιφῆρον ἐν *Bos Ellips*. σελ. 396.

Ζωναρ. Ἐπιτ. Ἱστορ. Τόμ. Α', σελ. 46, 2 Δινδ. «μετὰ ἔ τετρακόσια τριάκοντα τοῦ τοῦ Ἀβραὰμ εἰς Χαναναίαν ἐλθεῖν» κ σελ. 56, 19 «μετὰ τεσσαρακοστὸν ἔτος τῆς ἐξ Αἰγύπτου ἐξόδο καὶ σελ. 122, 27 «μετὰ ἔτη τῆς ἐξ Αἰγύπτου ὑποχωρήσεως τοῦ λα

τετρακόσια τεσσαράκοντα» καὶ σελ. 323, 13 «οὕτω τὴν ζωὴν ἀπορρήξαντος μετὰ ἔτη τέσσαρα τοῦ ἀρχιερατεῦσαι». Τόμ. Β', σ. 16,24 «μετὰ μίαν τῆς ἑορτῆς ἡμέραν αὖθις ἐκεῖ ἀπετίθετο». Τόμ. Γ', σελ. 6, 31 «μετὰ πολὺ τῆς τελευτῆς αὐτοῦ ἄρξει» καὶ σελ. 239, 7 «μετὰ τρίτην δὲ τῆς συνόδου ἡμέραν ἐφίστανται τῇ Ἐφέσῳ». Τόμ. Δ', σελ. 102, 29 «καθαιρεθέντος συνοδικῶς μετὰ τέσσαρας ἐνιαυτοὺς τῆς αὐτοῦ προχειρίσεως».

Σουίδ. λ. Ἐπίκουρος (σελ. 400 Βεκκ.) «γέγονε δὲ ἐπὶ τῆς ΡΘ' Ὀλυμπιάδος μετὰ Ζ' ἐνιαυτοὺς τῆς Πλάτωνος τελευτῆς» καὶ λ. Ὅμηρος (σελ. 771) «τινὲς δὲ μετὰ ΡΞ' μόνους ἐνιαυτοὺς τῆς Ἰλίου ἁλώσεως τετέχθαι ἱστοροῦσιν Ὅμηρον» καὶ λ. Σίβυλλα (σελ. 949) «γέγονε δὲ τοῖς χρόνοις τῆς Τρωικῆς ἁλώσεως μετὰ ΥΠΓ' ἔτη» καὶ λ. Σιμωνίδης (σελ. 952) «γέγονε δὲ καὶ αὐτὸς μετὰ Ϛ' καὶ Υ' ἔτη τῶν Τρωικῶν» καὶ λ. Φωκυλίδης (σελ. 1112) «ἦν δὲ ἑκάτερος μετὰ ΧΜΖ' ἔτη τῶν Τρωικῶν».

Εὐστάθ. Παρεκβ. εἰς Ὁμ. σελ. 888, 60 «οὐ μετὰ πολὺ τῶν Τρωικῶν γέγονεν ὁ ποιητὴς» καὶ σελ. 1535, 34 «λέγεται ὀψὲ δύων, τουτέστι μετὰ πολὺν χρόνον, φασί, τῶν συνανατειλάντων» καὶ σελ. 1729, 59 «ὀψὲ δὲ οὐχ ἁπλῶς τὸ μετὰ πολὺ τῆς δύσεως, ἀλλὰ τὸ μετὰ πολὺν χρόνον».

Γεώργ. Κεδρ. Τόμ. Α', σελ. 103, 22 «μετὰ δὲ ΛΔ' ἔτη τοῦ κτισθῆναι τὸ Ἴλιον ἐκτίσθη Κύζικος» καὶ σελ. 519, 20 «μετὰ Θ' ἔτος τοῦ οἰκισμοῦ καὶ ἐγκαινισμοῦ Κωνσταντινουπόλεως» καὶ σελ. 614, 10 «μετὰ χίλια ὀγδοήκοντα ἔτη Ῥωμύλου βασιλέως τοῦ τὴν Ῥώμην κτίσαντος». Τόμ. Β', σελ. 325, 9 «μετὰ δεύτερον χρόνον τοῦ τῆς βασιλείας ἐκπεσεῖν τὸν φυλάττοντα τοῦτον δολοφονήσας» καὶ σελ. 362, 22 «μετα δὲ τρεῖς ἡμέρας τοῦ τὴν πόλιν ἁλῶναι στόλος μέγιστος ἐξ Αἰγύπτου βοηθήσων τῇ Ταρσῷ παρεγένετο».

Θεοφάν. Χρονογραφ. σελ. 105, 22 (Λιψ. 1883) «μετὰ ἐνιαυτὸν καὶ μῆνας δύο τῆς ἀναγορεύσεως Μαρκιανοῦ». σελ. 119, 19 «μετὰ ͵ΑΤΓ' ἔτη τοῦ Ῥωμύλου τοῦ τὴν Ῥώμην κτίσαντος βασιλείας». σελ. 7 «ἡνώθησαν μετὰ Ρ' ἔτη τῆς κοιμήσεως αὐτοῦ». σελ. 145, 10 ...άδου τοῦ βασιλέως ἐπὶ ἐλέφαντος εἰς αὐτὴν ἐλθόντος μετὰ τρί... ἡμέραν τῆς προδοσίας». σελ. 177, 23 «ἔπαθεν ὑπὸ θεομηνίας Ἀντιόχεια ἡ μεγάλη μετὰ δύο ἔτη τοῦ πρώτου αὐτῆς πάθους».

σελ. 345, 8 (Εὐδοκ. σελ. 728. 12 Φλαχ) «καθεῖλε τὸν κολοσσὸν Ῥόδου μετὰ ΑΤΞ' ἔτη τῆς αὐτοῦ ἱδρύσεως». σελ. 440, 7 «τοῦτο δὲ τὸ θαυμαστὸν καὶ ἀξιόγραφον θαῦμα μετὰ χρόνους ΚΒ' τῆς τοῦ παρανόμου τελευτῆς — ἡμεῖς τεθεάμεθα». σελ. 454, 12 «μετὰ δὲ Μ' ἡμέρας τοῦ κρατῆσαι αὐτὴν κτέ.». σελ. 475, 7 «μετὰ γὰρ δύο ἡμέρας τοῦ θανεῖν αὐτὸν ἡ περὶ τούτου κατέλαβε φάσις».

Ἀρμενόπ. σελ. 60, 27 Εἱμβαχ. «ὁ περιορισμὸς μετὰ πενταετίαν τοῦ ἁμαρτηθῆναι οὐ κινεῖται» καὶ σελ. 372, 102 «ἀναγκάζεται ὁ δεσπότης ἀναδέξασθαι τὸν ἀγοραστὴν μετὰ δύο μῆνας τῆς διαμαρτυρίας» καὶ σελ. 422, 18 «ἐὰν ἀντιφωνήσασα γυνὴ μετὰ δύο ἔτη τῆς ἀντιφωνήσεως εἰς δεύτερον ἐπερωτηθῇ» καὶ σελ. 542, 22 «ὁ ἐπαγγειλάμενος προῖκα μετὰ διετίαν τοῦ γάμου δίδωσι τόκους ἀπὸ τρίτης ἑκατοστῆς»

Γεώργ. Σύγγελλ. Χρονογραφ. Τόμ. Α', σελ. 340. 1 «οἱ δὲ περὶ τὸν Ἐρατοσθένην μετὰ ἔτη Ρ' τῶν Τρωικῶν» καὶ 7 «ἕτεροι κατὰ Ἀρχίλοχον περὶ τὴν ΚΓ' Ὀλυμπιάδα μετὰ ἔτη Φ' που τῆς ἁλώσεως Τροίας».

Ἰωάνν. Λυδ. περὶ Διοσημ. σελ. 21, 12 Τευбν. «τὴν δὲ σελήνην τηρητέον ἢ πρὸ τριῶν ἢ μετὰ τρεῖς ἡμέρας τῆς συνόδου τε καὶ τῆς πανσελήνου καὶ διχοτόμου».

Συμ. Σὴθ σελ. 30, 12 Τευбν. «δεῖ ταύτας ἐσθίειν μετὰ δύο ἡμέρας τῆς σφαγῆς».

Ἀνέκδ. Βεκκ. σελ. 207, 14 «ἑστίασις ἀγομένη ἐπὶ τοῖς βρέφεσι μετ' ὀλίγας ἡμέρας τοῦ τεχθῆναι».

Σχολ. Ἰλ. Τόμ. Β', σελ. 3, 5 Δινδ. «Σάμιοι οἱ ἐν Ἰωνίᾳ μετὰ διακοσιοστὸν ἔτος τῶν Τρωικῶν χρησμὸν ἔλαβον» καὶ Σχολ. Ὀδ. σελ. 270, 8 «ὀψὲ δύοντα: μετὰ πολὺν χρόνον τῶν συνανατειλάντων δύνοντα».

Σχολ. Ἡσιόδ. σελ. 353, 4 Λιψ. «ἥτις γίγνεται μετὰ ἑκκαίδεκα ἡμέρας τῆς τοῦ κυνὸς ἐπιτολῆς» καὶ σελ. 396, 7 «μετὰ πεντήκοντα τῆς τροπῆς τῆς θερινῆς ἡμέρας» καὶ 16 «μετὰ πεντήκοντα ἡμέρας τῆς τροπῆς τοῦ θέρους».

Σχολ. Πινδ. σελ. 60 Βοικκ. «ὧν μετὰ εἰκοστὴν ἑβδόμην γεν ν Θήρων οὗτος γέγονεν».

Σχολ. Θουκυδ. σελ. 19, 31 Διδ. «μετὰ ΛϚ' ἔτη τῶν Μηδικῶν ἐγένοντο αἱ τριακοντούτεις σπονδαί».

Σχολ. Δημοσθ. σελ. 749, 18 Δινδ. «Εὐκλείδης ἄρχων ἐγένετο παρ' Ἀθηναίοις μετ' ὀλίγον χρόνον τῶν τριάκοντα».

Σχολ. Ἱπποκρ. καὶ Γαλ. Τόμ. Β', σελ. 309 «δεῖ ζητεῖν εἰ μετὰ μίαν ὥραν τοῦ δοθῆναι τὴν τροφὴν ἐξεκρίθη τὰ περιττά» καὶ «μετ' ὀλίγον χρόνον τῆς προσφορᾶς ἀλλοιούμενος».

Σχολ. Ἀριστειδ. σελ. 467, 28 Δινδ. «μετὰ πολὺ γὰρ τοῦ τεθνάναι ἐκεῖνον φλυαρεῖν ἤρξατο» καὶ σελ. 479, 18 «ἃ μετὰ πολὺν χρόνον τῆς ἐκείνων ζωῆς γέγονεν» καὶ 28 «μετὰ ὀγδοήκοντα ἔτη τῶν Τρωικῶν κατήχθησαν».

Ἀπαντᾷ δὲ καὶ παρὰ τῷ Τζέτζῃ Ἱστορ. Χιλ. Ε', 350 (σελ. 170 Κισσλ.) «Μετὰ ἑπτὰ τοῦ Δράκοντος ἔτη δὲ νομογράφου γίνεται Σόλων Ἀττικοῖς δεύτερος νομογράφος» καὶ ΙΒ', 191 (σελ. 446) «Ὁ δ' Ἀπολόδωρός φησι τὸν Ὅμηρον ὑπάρχειν μετ' ἔτη ὀγδοήκοντα πολέμου τοῦ τῶν Τρώων» καὶ ΙΓ', 647 (σελ. 507) «Ὁ δ' Ἀπολλόδωρος αὐτὸς ὁ χρονογράφος λέγει τελεῖν μετ' ὀγδοήκοντα ἔτη τῆς Τρώων μάχης».

Φανερώτατον ἐκ τῶν ἐν τοῖς ἄνω γεγραμμένων καθίσταται ὅτι ἡ ἰσχυρῶς ὑπὸ τοῦ Βερναρδάκη ἀποδοκιμασθεῖσα σύνταξις εὑρίσκεται παρὰ πολλοῖς τῶν μεταγενεστέρων συγγραφέων, Πλουτάρχῳ, Λουκιανῷ, Διονυσίῳ Ἀλικαρνασσεῖ, Ἀππιανῷ, Παυσανίᾳ, Φιλοστράτῳ, Ἰωσήπῳ, Κλήμεντι Ἀλεξανδρεῖ καὶ ἄλλοις. Τὸ παλαιότατον δὲ τῆς συντάξεως ταύτης μαρτύριον εἶνε τὸ κείμενον ἐν τοῖς Ἑλληνικοῖς τοῦ Ξενοφῶντος βιβλ. Α', α', 2 «μετ' ὀλίγον δὲ τούτων Δωριεὺς ὁ Διαγόρου ἐκ Ῥόδου εἰς Ἑλλήσποντον εἰσέπλει». Σημειοῦται δὲ περὶ αὐτοῦ ὁ Λ. Δινδόρφιος Ξενοφ. Ἑλλην. σελ. 1 «Genitivi sic post μετά cum accusativis temporis positi exempla multa contulit Schaeferus ad Bosii Ell. p. 553 seq., idemque post πρό cum genitivis temporis, ut apud Latinos post *Ante*, ib. p. 104, 174, 548, alia nos ad Stephani Thes. v. Μετά» καὶ ὁ τεμβάχιος Ξενοφ. Ἑλλην. σελ. 4 «Genetivus pendet a no- e comparativa, quae inest in formula μετ' ὀλίγον. *Ioceph.* iq. I, 22. μετ' οὐ πολὺ τῆς ἀφίξεως. Cf. Hdt. VI 46: δευτέρῳ τούτων, i. e. secundo post anno. V. *Schaefer* ad Bos. ellips.

gr. 553 seq. *Bernhardy* Synt. p. 138. *Kühner*. gr. max. § 514». Πάντες δ' οἱ φιλόλογοι, καθ' ὅσον γινώσκομεν, ἐδόξαζον ὅτι ἀληθῶς ἐλέχθη ὑπὸ τοῦ Ξενοφῶντος μετ' ὀλίγον τούτων. Τὸ αὐτὸ δ' ἐφρόνει καὶ ὁ Κόντος καθ' ὃν χρόνον συνέγραφε τὸν Λόγιον Ἑρμῆν 1866-7· ἀλλ' ἔπειτα πεισθεὶς ὅτι ἀλλοτρία τοῦ Ἀττικοῦ λόγου εἶνε ἡ τοιαύτη ἐκφορὰ ἔγραψεν ἐν τῷ Δελτίῳ τῆς Ἑλλην. Ἀλληλογραφίας 1877 σελ. 79 «Τὴν τοιαύτην σύνταξιν κρίνομεν ἀλλοτρίαν τοῦ καθαροῦ καὶ ἀμέμπτου ἑλληνισμοῦ· ἵνα δ' ἀπαλλάξωμεν τὸν Ξενοφῶντα χρήσεως ἀδοκίμου, περιγράφομεν τὴν ὑπὸ ξένης πάντως χειρὸς παρεμβεβλημένην ἀντωνυμίαν τούτων». Τὴν γνώμην τοῦ Κόντου ἐνέκρινεν ὁ Κελλῆρος ἐν τῇ ἐκδόσει τῶν Ἑλληνικῶν τοῦ Ξενοφῶντος σελ. 1· γράφει δὲ καὶ ὁ Κόβητος ἐν τῇ δευτέρᾳ ἐκδόσει τοῦ συγγράμματος τούτου (1880) σελ. Ζ' «μετ' ὀλίγον δὲ [τούτων]. his uncinis inclusi si quid spurium et expungendum iudicavi». Ὁ Ριμαννὸς λέγει ἐν τῷ *Qua. Rei Crit.* etc. σελ. 54 (1879) «μετ' ὀλίγον δὲ τούτων: haec constructio cum aetatis posterioris esse videatur, τούτων deleri jussit Κόντος, vide Δελτ. ἑλλ. ἀλληλ., 1877, p. 79. 295 sqq ». Ὁ Βερναρδάκης ἀνέγνω τὴν ἐν τῷ Δελτίῳ τῆς Ἑλλην. Ἀλληλογραφίας γενομένην ὑπὸ τοῦ Κόντου παρατήρησιν, ἰδὼν δ' ἐν αὐτῇ καλουμένην ἀδόκιμον τὴν χρῆσιν τοῦ μετ' ὀλίγον τούτων ἐνόμισεν εὔκαιρον νὰ χλευάσῃ τὸ καθ' ὁμοίαν σύνταξιν προενηνεγμένον ἐν τῷ Λογίῳ Ἑρμῇ μετὰ πολλοὺς αἰῶνας ἐκείνου ἀγνοῶν μὲν παντελῶς τὴν τῶν μεταγενεστέρων συνήθειαν, Πλουτάρχου καὶ Λουκιανοῦ καὶ ἄλλων, οὐδαμῶς δὲ πρὸ ὀφθαλμῶν λαμβάνων ὅτι καθ' ὃν χρόνον συνετάσσετο ὁ Λόγιος Ἑρμῆς ἀναμφισβήτητος ὑπελαμβάνετο ἡ μετὰ γενικῆς σύνταξις τοῦ μετ' ὀλίγον ἐν τῷ χωρίῳ τοῦ Ξενοφῶντος.

Παρατηρητέον δ' ὅτι γίνεται ἐνίοτε χρῆσις καὶ ἄλλου τρόπου ἐκφορᾶς, καθ' ὃν ἀντὶ τῆς γενικῆς πτώσεως τίθεται ἡ πρόθεσις μετά αἰτιατικῇ συντεταγμένη, οἷον Διοσκορ. Τόμ. Α', σελ. 176 «ἡ δὲ πυτία ποθεῖσα μετὰ ἡμέρας τρεῖς μετὰ τὴν ἄφεδρον ἀτόκιος εἶναι ἱστορεῖται». Παλ. Διαθ. Ἰησ. Θ', 16 «ἐγένετο μετὰ τρεῖς ἡμέρας μετ' [illegible] διαθέσθαι πρὸς αὐτοὺς διαθήκην» » καὶ ΚΓ', 1 «ἐγένετο μεθ' ἡμ[illegible] πλείους μετὰ τὸ καταπαῦσαι Κύριον τὸν Ἰσραὴλ ἀπὸ πάντων [illegible] ἐχθρῶν» (Ἴδε Ε. Α. Σοφοκλέα ἐν *Greek Lex. of the Rom.* [illegible]

Byz. Per. σελ.747). Ὑπὸ τοῦ Θεοφράστου ἐρρήθη περὶ Φυτ. Ἱστορ. Δ΄, ιδ΄, 13 «ἀμφότερα δὲ μάλιστα γίνεται μετὰ τροπὰς μετὰ τετταράκοντα ἡμέρας». Σημειωτέον δ' ὅτι φέρεται παρὰ τῷ Διοσκορίδῃ καὶ γραφὴ προκριτέα «ἐφ' ἡμέρας τρεῖς μετὰ τὴν ἄφεδρον». Πρβ. σελ.207 «ἡ δὲ τοῦ νεβροῦ (πυτία) ἰδίως μετὰ τὰς καθάρσεις προστεθεῖσα ἐπὶ τρεῖς ἡμέρας ἀτόκιόν ἐστιν». Καὶ τοῦτο δ' ἄξιον σημειώσεως εἶνε ὅτι ὑπὸ Διονυσίου τοῦ Ἁλικαρνασσέως ἐλέχθη Ῥωμ. Ἀρχαιολ. σελ. 1820 «μετ' οὐ πολὺν ἢ τὴν ἀρχὴν ἀποθέσθαι χρόνον εἰς τὸν ὑπὲρ τῆς ψυχῆς ἀγῶνα ἤχθη» καὶ ὑπὸ τοῦ Παρθενίου περὶ Ἐρωτ. Παθ. Γ΄, 5 «οὐ μετὰ πολὺν χρόνον ἢ τόδε ἀπειργάσθαι» καὶ ὑπὸ τοῦ Ἰωσήπου Τόμ. Α΄, σελ. 150, 11 Νισ. «μετὰ ἔτη τριάκοντα καὶ τετρακόσια ἢ τὸν πρόγονον ἡμῶν Ἄβραμον εἰς τὴν Χαναναίαν ἐλθεῖν» καὶ Τόμ. Γ΄, σελ. 159, 7 «μετὰ ἔτη τέσσαρα ἢ τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ Ἰούδαν ἀποθανεῖν». Πρβ. καὶ σελ. 297, 25 «πρὸ μιᾶς ἡμέρας ἢ Γάϊον Κάσσιον πόλεμον οὐ συγκεχωρημένον ἐπάγοντα ἐπιβῆναι τῆς ἐπαρχίας ἡμῶν» καὶ Νικόλ. Δαμασκ. ΚΗ΄ (Ἱστορ. Ἑλλ. Μικρ. Τόμ. Α΄, σελ. 126, 18 Δινδ.) «καὶ γὰρ τὸ ταμιεῖον — ἐντὸς δυοῖν μηνοῖν ἢ Καίσαρα τελευτῆσαι κενὸν ἐποίησαν».

Ὁ Εὐσέβιος ποικιλίᾳ περὶ τὴν ἐκφορὰν χρώμενος λέγει ἐν τῇ Εὐαγγελικῇ Προπαρασκευῇ Τόμ. Α΄, σελ. 570 «οἱ μὲν περὶ Κράτητα πρὸ τῆς Ἡρακλειδῶν καθόδου φασὶν αὐτὸν ἠκμακέναι, μετὰ τὰ Τρωικὰ ἐνδοτέρω τῶν ὀγδοήκοντα ἐτῶν· οἱ δὲ περὶ τὸν Ἐρατοσθένην μετὰ ἑκατοστὸν ἔτος τῆς Ἰλίου ἁλώσεως· οἱ δὲ περὶ τὸν Ἀρίσταρχον κατὰ τὴν Ἰωνικὴν ἀποικίαν, ἥ ἐστι μετὰ ἑκατὸν τεσσαράκοντα ἔτη τῶν Ἰλιακῶν· Φιλόχορος δὲ μετὰ τὴν Ἰωνικὴν ἀποικίαν ἔτεσι Μ΄, ἐπὶ ἄρχοντος Ἀθήνησιν Ἀρξίππου, τῶν Ἰλιακῶν ὕστερον ἔτεσιν ἑκατὸν ὀγδοήκοντα· οἱ δὲ περὶ Ἀπολλόδωρον μετὰ τὴν Ἰωνικὴν ἀποικίαν ἔτεσιν ἑκατόν, ὃ γένοιτ' ἂν ὕστερον τῶν Ἰλιακῶν ἔτεσι διακοσίοις τεσσαράκοντα· τινὲς δὲ πρὸ τῶν Ὀλυμπιάδων ἔφασαν αὐτὸν γεγονέναι, τουτέστι μετὰ τὴν Ἰλίου ἅλωσιν ἔτεσι τετρακοσίοις — ὁ δὲ Ἀρχίλοχος ἤκμασε περὶ Ὀλυμπιάδα τρίτην καὶ εἰκοστήν, κατὰ γην τὸν Λυδόν, ὕστερον τῶν Ἰλιακῶν ἔτεσι πεντακοσίοις».

Εἶνε δὲ κατὰ τὴν παρὰ τοῖς δοκίμοις συγγραφεῦσι νενομισμένην ἤθειαν συντεταγμένα τὸ «μετὰ τὴν Ἰωνικὴν ἀποικίαν ἔτεσι τεσάκοντα» καὶ «μετὰ τὴν Ἰωνικὴν ἀποικίαν ἔτεσιν ἑκατόν» καὶ

τὸ «ὕστερον τῶν Ἰλιακῶν ἔτεσι διακοσίοις τεσσαράκοντα», ὡς δηλοῦται ἐκ τῶν ὑπογεγραμμένων παραδειγμάτων.

Ἡρόδ. Β', 134 «ἔτεσι γὰρ κάρτα πολλοῖσι ὕστερον τούτων τῶν βασιλέων — ἦν Ροδῶπις» καὶ Δ', 15 «τάδε δὲ οἶδα Μεταποντίνοισι τοῖσι ἐν Ἰταλίῃ συγκυρήσαντα μετὰ τὴν ἀφάνισιν τὴν δευτέρην Ἀριστέω ἔτεσι τεσσεράκοντα καὶ διηκοσίοισι». Πρβ. καὶ Α', 15 «πέμπτῃ δὲ ἢ ἕκτῃ ἡμέρῃ ἀπ' ἧς ἀπίκοντο κτέ.».

Θουκυδ. Α', 12 «Βοιωτοί τε γὰρ οἱ νῦν ἑξηκοστῷ ἔτει μετὰ Ἰλίου ἅλωσιν ἐξ Ἄρνης ἀναστάντες ὑπὸ Θεσσαλῶν κτέ.» καὶ Γ', 116 «λέγεται δὲ πεντηκοστῷ ἔτει ῥυῆναι τοῦτο μετὰ τὸ πρότερον ῥεῦμα» καὶ Δ', 101 «ἑπτακαιδεκάτῃ ἡμέρᾳ ληφθέντος μετὰ τὴν μάχην» καὶ ϛ', 8 «μετὰ δὲ τοῦτο ἡμέρᾳ πέμπτῃ ἐκκλησία αὖθις ἐγίγνετο».

Φέρεται δὲ καὶ παρὰ τῷ Ἀριστοτέλει Ἀθην Πολιτ. ΛΒ' (σελ. 54, 22 Βλασσ.) «ἔτεσιν δ' ὕστερον τῆς τῶν τυράννων ἐκβολῆς μάλιστα ἑκατόν» καὶ παρὰ τῷ Πολυβίῳ σελ. 129, 23 Οὔλσχ. «ἔτει μετὰ τὴν τῆς χώρας διάδοσιν ὀγδόῳ» καὶ σελ. 151, 25 «μετὰ δὲ ταῦτα μάλιστά πως ἔτει πέμπτῳ τὴν φρουρὰν ἐκβαλόντες Αἰγιεῖς μετέσχον τῆς συμπολιτείας» καὶ παρὰ Διονυσίῳ τῷ Ἁλικαρνασσεῖ Ῥωμ. Ἀρχαιολ. σελ. 180 «δευτέρῳ δὲ καὶ τριακοστῷ καὶ τετρακοσιοστῷ (ἔτει) μετὰ τὴν Ἰλίου ἅλωσιν ἀποικίαν στείλαντες Ἀλβανοὶ κτέ.» καὶ «δευτέρᾳ γενεᾷ μετὰ τὸν Ἰλιακὸν πόλεμον ἐκτίσθαι λέγει τὴν πόλιν» καὶ παρὰ τῷ Στράβωνι σελ. 394, 23 Μειν. «ἐγένετο δὲ τοῦτο — ἔτει ἐννεακαιδεκάτῳ μετὰ τὴν ἐν Αἰγὸς ποταμοῖς ναυμαχίαν» καὶ παρὰ τῷ Πλουτάρχῳ Νομ. Γ', 5 «αὕτη μὲν οὖν λέγεται τρίτῳ καὶ δεκάτῳ μετὰ τὸν γάμον ἔτει τελευτῆσαι». Πρβ. καὶ Σχολ. Ἀριστοφ. σελ. 108, 12 Διδ. (Ἀποσπ. Ἱστορ. Ἑλλ. Τόμ. Α', σελ. 376 Μυλλ.) «ὁ μέντοι Ἀνδροτίων ἐπὶ Ἀλκαίου φησὶ τοῦ μετὰ Ἀμεινίαν τὸν Κλέωνα τελευτῆσαι δυσὶν ἔτεσιν ὕστερον τῆς τῶν Νεφελῶν διδασκαλίας».

Παρὰ τῷ Λυσίᾳ κεῖται ὑπὲρ Μαντιθ. 16 «οὐ πολλαῖς ἡμέραις ὕστερον μετὰ ταῦτα ἐν Κορίνθῳ χωρίων ἰσχυρῶν κατειλημμένω. κτέ.» καὶ κατὰ Παγκλ. 9 «ἡμέραις τοίνυν μετὰ ταῦτα οὐ πολλαῖς ὕστερον ἰδὼν ἀγόμενον κτέ.», παρὰ δὲ τῷ Ἰσαίῳ περὶ τοῦ Μενεκλ. Κλήρ. 4 «καὶ ἀπ' ἐκείνου τοῦ χρόνου τετάρτῳ ἔτει ἢ πέμπτῳ ὕστε-

ρον ἥ τε ἀδελφὴ ἡμῖν ἡ νεωτέρα σχεδὸν ἡλικίαν εἶχεν ἀνδρὶ συνοικεῖν κτέ.». Πρβ. καὶ Φώτιον Βιβλιοθ. σελ. 37, 23 «ἐτελεύτησε τρίτῃ ὕστερον ἀπὸ τοῦ τραύματος ἡμέρᾳ».

ΚΕΦ. Θ΄.

Μετὰ πολύ-κατὰ πολύ.

Παρὰ τῷ Γαληνῷ Τόμ. ΙΔ΄, σελ. 45 φέρεται «εἰώθασι διασπᾶν τὰς ἐχίδνας, παυομένου μὲν τοῦ ἦρος, οὔπω δ' ἠργμένου θέρους, ἤ, εἰ χειμέριον ἐπὶ πολὺ τὸ ἔαρ γίγνοιτο, κατὰ τὴν ἀρχὴν τοῦ θέρους, οὐ κατὰ πολὺ τῆς τῶν πλειάδων ἐπιτολῆς».

Ἀναρμοστότατον τῷ προκειμένῳ χωρίῳ εἶνε τὸ κατὰ πολύ, εὐκόλως δὲ πᾶς τις κατανοεῖ ὅτι ἐγράφη ὑπὸ τοῦ Γαληνοῦ «οὐ μετὰ πολὺ τῆς τῶν πλειάδων ἐπιτολῆς». Πολλάκις ὑπὸ τῶν βιβλιογράφων συνεχύθησαν αἱ προθέσεις μετά καὶ κατά, σφόδρα δ' ἀσμενίζει ὁ Γαληνὸς τῇ τοιαύτῃ ἐκφορᾷ λέγων μετὰ πολύ τινος ἢ οὐ μετὰ πολύ τινος, μετ' ὀλίγον χρόνον τινός, μετὰ πολὺν χρόνον τινός, μετ' ἐνιαυτόν τινος, μετὰ πεντήκοντα ἡμέρας τινός, μετὰ δύο τινὸς ὥρας, μετὰ δύο ἢ τρεῖς τινος μῆνας, κτλ.

Τόμ. Α΄, σελ. 325 «μετὰ πολὺν χρόνον τοῦ γεννηθῆναι φυόμεναι».

Τόμ. Β΄, σελ. 238 «εἰς ταὐτὸν ἀλλήλαις οὐ μετὰ πολὺ τῆς ἀρχῆς ἰούσας» καὶ σελ. 247 «μετ' οὐ πολὺ γὰρ τῆς ἑαυτοῦ κεφαλῆς ὁ τένων οὗτος ὑποφύεται τῷ τῆς χειρὸς ἔνδον δέρματι» καὶ σελ. 324 «οὐ μετὰ πολύ γε τῆς ἀρχῆς οὗτος ὁ μῦς εἰς τένοντα τελευτᾷ στρογγύλον» (Πρβ. καὶ Τόμ. ΙΗ΄, β΄ σελ. 1021) καὶ σελ. 333 «καθήκει αὐτοῦ τὸ πέρας οὐ μετὰ πολὺ τῆς ἐκφύσεως εὐθέως ὑπερβαῖνον τὴν διάρθρωσιν εἰς τὸ τῆς περόνης ὀστοῦν» καὶ σελ. 373 «οὐ μετὰ πολὺ τοῦ κατ' ὦμον ἄρθρου» καὶ σελ. 551 «εἷς δ' ἐστὶν οὗτος ὁ τόπος οὐ μετὰ πολὺ τῶν κατὰ τὸν ὀμφαλὸν χωρίων» καὶ σελ. 798 μίγνυνται δὲ οὐ διὰ παντὸς ὡσαύτως, ἀλλ' ἐνίοτε μὲν οὐ μετὰ πολὺ ῆς κλειδός».

Τόμ. Γ΄, σελ. 809 «καὶ τὰ φάρμακά γε τὰ ὀφθαλμικὰ πολλοὶ

πολλάκις οὐ μετὰ πολὺ τῆς ὑπαλείψεως οἱ μὲν ἔπτυσαν, οἱ δ' ἀπεμύξαντο.

Τόμ. Ε', σελ. 254 «κατὰ μὲν γὰρ ἄλλην τινὰ μετ' οὐ πάνυ πολὺ ταύτης γεγραμμένην ἠναγκάσθη τὸ ἀληθὲς ὁμολογῆσαι» καὶ σελ. 469 «οὐ μετὰ πολλὰ τῆς ἀρχῆς τοῦ βιβλίου» καὶ σελ. 716 «μετὰ τοὺς τέτταρας πρώτους στίχους τῆς προειρημένης ὑπ' αὐτοῦ ῥήσεως γεγραμμένης» καὶ σελ. 717 οὐ μετὰ πολλὰ τῶν εἰρημένων ὧδέ πως φησιν».

Τόμ. Ϛ', σελ. 830 «μετ' ὀλίγον τῆς τροφῆς ὁ ἄνθρωπος πυρέττειν ἤρξατο».

Τόμ. Ζ', σελ. 342 «ἡ θερμασία δὲ οὐ μετὰ πολὺ τοῦ παύσασθαι τὸ ῥῖγος ἐξάπτεται λαμπρά».

Τόμ. Ι', σελ. 253 «μετὰ τέτταρας μῆνας ἧς εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς ἐλάβομεν» καὶ σελ. 612 «μετὰ δύο γὰρ τῆς φλεβοτομίας ὥρας βραχύ τι προσδοὺς τροφῆς τῷ κάμνοντι — ἀπηλλαττόμην» καὶ σελ. 614 «μελικράτῳ μὲν πρῶτον, μετὰ δὲ ὥραν ἐκείνου μίαν πτισάνης χυλῷ» καὶ σελ. 818 «ἅπαντα δ' ἀμείνω τὰ τοιαῦτα μετ' ἐνιαυτὸν τῆς συνθέσεως λαμβανόμενα» καὶ «ἅπαντα δ' ἀμείνω καὶ ταῦτα μετ' ἐνιαυτὸν τοῦ συντίθεσθαι λαμβανόμενα».

Τόμ. ΙΑ' σελ. 114 «χρῆσθαι δὲ προσήκει τῷ Φιλωνείῳ φαρμάκῳ —οὐκ εὐθέως ἀλλὰ μετὰ χρόνον τῆς συνθέσεως ἐνιαύσιον ἢ πάντως γε μῆνας ἕξ» καὶ σελ. 356 (Τόμ. ΙΕ', σελ. 537) «ἀλλ' ὅταν τὸ μὲν εὐθέως τὸ δὲ μετὰ πολὺ τῆς προσφορᾶς πεφύκῃ κινεῖν τὴν κάθαρσιν» καὶ σελ. 608 «διὰ τοῦτο μετὰ πάμπολυν ἔνια χρόνον ἀναιρεῖ τοῦ ληφθῆναι».

Τόμ. ΙΒ', σελ. 357 «μεθ' ἡμέρας τινὰς τοῦ δηχθῆναι προυνοεῖτο τοῦ δεδηγμένου» καὶ σελ. 433 «ἄλλο γεγραμμένον οὐ μετὰ πολλὰ τοῦ πρόσθεν ὧδέ πως κατὰ λέξιν».

Τόμ. ΙΓ', σελ. 15 «ἔγραψε δύναμιν ἀρτηριακὴν οὐ μετὰ πολὺ τῆς ἀρχῆς τῆς βίβλου» καὶ σελ. 402 «ὃ μετὰ μῆνας ἕξ τῆς ἀρχῆς ἐδείχθη μοι» καὶ σελ. 460 «ἐγράφη δ' οὐ μετὰ πολὺ τῆς ἀρχῆς ἐν αὐτῷ καὶ ἡ ὑπ' ἐμοῦ συντεθεῖσα ἔμπλαστρος» καὶ σελ. 472 «μετ' ὀλίγα τῆς ἀρχῆς πρώτας μὲν φαιὰς ἔγραψεν, εἶτα πυρράς» καὶ σελ. 715 «ἕτερον δὲ φάρμακον οὐ μετὰ πολὺ τοῦδε κατὰ τὴν τετάρτην βίβλον ὁ Κρίτων ἔγραψεν».

Τόμ. ΙΔ', σελ. 256 «πρῶτον μὲν αὐτὰ θηρεύοντες οὐ τῷ δέον·

καιρῷ ἀλλὰ μετὰ πολὺν τῆς φωλειᾶς τὸν χρόνον». Τὸ φωλειᾶς εἶνε πλημμελὴς ἀνάγνωσις τοῦ φωλείας, ἀνθ' οὗ ἐν ἄλλῳ τόπῳ τοῦ Γαληνοῦ εἶνε κακῶς γεγραμμένον φωλεᾶς, ὡς παρετηρήθη ἐν τῷ Δελτίῳ τῆς Ἑλλην. Ἀλληλογραφίας 1879, σελ. 78. Ἀναγνωστέον δ' ἴσως «μετὰ πολὺν τῆς φωλείας αὐτῶν χρόνον».

Τόμ. ΙΕ', σελ. 100 «τὸ δ' ἐνιαύσιον ὄνομα δύναται μὲν δηλοῦν καὶ τὸν μετὰ ἐνιαυτὸν τῆς πρώτης ἑαυτοῦ γενέσεως λυόμενον».

Τόμ. ΙΖ', α', σελ. 15 «γίνεται δὲ ἡ τῆς πλειάδος δύσις ὡς μετὰ πεντήκοντα ἡμέρας τῆς φθινοπωρινῆς ἰσημερίας» καὶ σελ. 554 «εὔλογον γὰρ ἦν οὐ μετὰ πολὺ τῆς εἰκοστῆς ἀκολουθῆσαι τὸν θάνατον αὐτῷ».

Τόμ. ΙΖ', β', σελ. 379 «οὐ μετὰ πολὺ τῆς πρώτης εἰσβολῆς» καὶ σελ. 484 «τὰ μετ' ὀλίγον χρόνον τῆς προσφορᾶς» καὶ σελ. 485 «μετὰ πολὺν χρόνον τοῦ προσαχθῆναι» καὶ «μετὰ πολὺν τῆς προσφορᾶς χρόνον» καὶ σελ. 486 «ὁ μὲν γὰρ τῆς πτισάνης χυλὸς οὐ μετὰ πολὺν χρόνον τῆς προσφορᾶς φαίνεται τρέφων» καὶ σελ. 487 «τοῦτο δέ ἐστι τὸ ἀθρόως καὶ μετ' ὀλίγον χρόνον τῆς προσφορᾶς» καὶ σελ. 752 «ἤτοι κατὰ τὴν ἀρχὴν τοῦ νοσήματος ἢ οὐ μετὰ πολύ γε τῆς ἀρχῆς».

Τόμ. ΙΗ', α', σελ. 667 «ἔνιοι δ' ἐπὶ τῶν οὐ μετὰ πολὺν χρόνον τοῦ γεννηθῆναι».

Τόμ. ΙΗ', β', σελ. 1009 «κἀνταῦθα καταφυόμενος εἰς τὸ καλούμενον ἀντικνήμιον οὐ μετὰ πολὺ τῆς διαρθρώσεως».

Τόμ. ΙΘ', σελ. 455 «ταῖς κυούσαις ἡ κίττησις γίνεται μετὰ δύο που ἢ τρεῖς τῆς συλλήψεως μῆνας» (Πρβ. καὶ σελ. 711).

Παρατηρητέον δ' ὅτι εἶνε εἰρημένον ὑπὸ τοῦ Γαληνοῦ ἐπὶ τοπικῆς ἐννοίας οὐ μετὰ πολὺ τῆς ἀρχῆς, κτλ., καὶ οὐ μετὰ πολλὰ τῆς ἀρχῆς καὶ μετ' ὀλίγα τῆς ἀρχῆς καὶ μετὰ τέτταρας στίχους τῆς ῥήσεως. Ὁμοίας χρήσεως παραδείγματα φέρονται καὶ παρ' ἄλλοις, οἷον

Ὠριγέν. Τόμ. Β', σελ. 174 «μετ' ὀλίγα ἐκείνων γέγραπται» Πρβ. καὶ Τόμ. Α', σελ. 161 καὶ Τόμ. ΚΕ', σελ. 40 «μετὰ τρία ι τῆς ἀρχῆς» καὶ Τόμ. Α', σελ. 315.

τόκ. Ὑπομνήμ. εἰς Ἀρχιμήδ. Τόμ. Γ', σελ. 116, 3 Τευβν. ὰ βραχύ τι διάστημα τοῦ πρὸς τῷ Ζ πέρατος»

Σιμπλίκ. Ὑπομνήμ. εἰς Ἀριστοτ. Τόμ. Ζ', σελ. 5, 13 «ἀλλ' ὅ γε Ἀλέξανδρος τὴν μετ' ὀλίγα τῆς ἀρχῆς ῥῆσιν ἐξηγούμενος κτέ.» καὶ σελ. 11, 21 «ἐξ ὧν μετ' ὀλίγα τῆς ἀρχῆς ἔγραψεν ὧδε» καὶ σελ. 135, 15 «μετ' ὀλίγα τῶν πρότερον ὑπ' ἐμοῦ παρατεθέντων τάδε γέγραφεν» καὶ Τόμ. Θ', σελ. 34, 28 «λέγει γὰρ μετ' ὀλίγα τῆς ἀρχῆς τοῦ πρώτου περὶ φύσεως Ἀναξαγόρας οὕτως» καὶ σελ. 645,6 «λέγει γοῦν μετ' ὀλίγα τῶν εἰρημένων» καὶ σελ. 704, 8 «ὡς δηλοῖ τὸ μετ' ὀλίγον τούτων εἰρημένον» καὶ σελ. 733, 4 «οἷα μετ' ὀλίγον τῶν ἤδη παρατεθέντων γέγραφεν».

Ἀρμενόπ. σελ. 258 Εἰμβ. τουτέστι μετὰ πήχεις τρεῖς καὶ ἡμίσειαν τοῦ πατήματος».

Σχολ. Ἀριστοφ. σελ. 307, 18 «ἔστι μὲν ἐκ Μελεάγρου μετὰ ἱκανὰ τῆς ἀρχῆς».

Σχολ. Ὀρειβασ. Τόμ. Δ', σελ. 540, 28 «ἀπὸ τῶν αὐτῶν, μετ' ὀλίγον τῶν πρὸ αὐτῶν» καὶ σελ. 541, 1 «ἀπὸ τοῦ αὐτοῦ, μετὰ οὐ πολὺ τῶν πρὸ αὐτῶν». Πρβ. καὶ Τόμ. Γ', σελ. 686, 22.

Παρατηροῦμεν ἐν τέλει ὅτι κεῖται παρὰ τῷ Γαληνῷ Τόμ. ΙΖ', Β', σελ. 384 «Τεταρταίων γοῦν πυρετῶν ἀρχὰς εὐθὺς ἐν τῇ πρώτῃ τῶν ἡμερῶν ἡμεῖς γνωρίσαντες πολλάκις οὐδὲν ἔτι τῆς ἀνταποδόσεως δεηθέντες ἐξ ἀρχῆς κατεστησάμεθα τὸ τῆς διαίτης εἶδος, ὡς πρὸς νόσημα μετὰ πάμπολυν χρόνον ἤρχετο μέλλον λαβεῖν τὴν ἀκμήν». Τὸ τελευταῖον τῆς ῥήσεως ταύτης μέρος δὲν δυνάμεθα ἄλλως νὰ νοήσωμεν ἢ ἐμβάλλοντες πρὸ τοῦ ῥήματος ἤρχετο τὴν ἀντωνυμίαν οὗ· «ὡς πρὸς νόσημα μετὰ πάμπολυν χρόνον οὗ ἤρχετο μέλλον λαβεῖν τὴν ἀκμήν», τουτέστιν «ὡς πρὸς νόσημα μέλλον λαβεῖν τὴν ἀκμὴν μετὰ πάμπολυν χρόνον τοῦ χρόνου οὗ (=ᾧ) ἤρχετο», ἤγουν «μετὰ πάμπολυν χρόνον τῆς ἀρχῆς». Δὲν εἶνε δ' ἀπίθανον νὰ εἰκάσῃ τις «μετὰ πάμπολυν χρόνον ᾟ ἤρχετο».

ΚΕΦ. Ι΄.

Τὸ ἑστώς, καθεστώς, ἐνεστώς, κτλ., οὐχὶ τὸ ἑστός, καθεστός, ἐνεστός, κτλ.

Θαυμαστότατον εἶνε ὅ λέγει ὁ Βερναρδάκης ἐν τῇ 'Ελέγχων καὶ Κρίσεων 'Εξελέγξει σελ. 27 «*Τὸ οὐδ. τῆς μετοχῆς* ἑστώς, ἀφεστώς, καθεστὼς *κτλ. πρότερον μὲν ἔγραφεν* (*ὁ Κόντος*) *διὰ τοῦ Ω ὀρθῶς, εἶτα δὲ μεταγνοὺς διὰ τοῦ Ο. Διατί; 'Αλλὰ τὰ περὶ τούτου ποῦ ἐγράφησαν δὲν ἠδυνήθην νὰ εὕρω*». Μέμφεται δ' ὁ δεινὸς κατήγορος τὸν Κοντον καὶ ἐν τῷ Β΄ Μέρει τῆς 'Εξελέγξεως σελ. 60 ὡς γράφοντα «καθεστὸς δέον τὸ καθεστώς».

Προθυμεῖται μὲν ἑκάστοτε ὁ Βερναρδάκης πᾶν τι μηχανώμενος νὰ δυσφημῇ τὸν Κόντον ὡς πολλὰ καὶ παντοδαπὰ πλημμελήματα πλημμελοῦντα, ἀλλ' οὐδέποτε σχεδὸν οὔτε δίκαιον οὔτε εὔλογον ἔλεγχον ποιεῖται. Καὶ ὁ νῦν δ' ὑπ' αὐτοῦ γενόμενος ἀποδείκνυται τρανῶς ἀδικώτατος καὶ ἀτοπώτατος ὤν· διότι καὶ πρότερον ὁ Κόντος καὶ ἔπειτα τὴν διὰ τοῦ Ω γραφὴν τοῦ οὐδετέρου τῆς μετοχῆς ἑστώς, ἐνεστώς, καθεστώς, κτλ. ἐνέκρινε καὶ ἰσχυρῶς αὐτῇ πρὸ πολλῶν ἐτῶν συνηγόρησεν· οὐδαμῶς δὲ μετεδόξασε οὐδ' ἦτο δυνατὸν νὰ μεταδοξάσῃ.

'Εν τῷ Παρνασσῷ 1877, σελ. 260, 11 εἶνε γεγραμμένον ὑπὸ τοῦ Κόντου: Γαλην. Τόμ. ΙΒ΄, σελ. 212 — «'Αφρόνιτρον δ' οὐκ ἀλευρῶδες οὐδὲ διαλελυμένον ἀλλὰ πεπηγός ἐστι καὶ συνεστὸς (γρ. συνεστώς), ᾧ πάντες οἱ ῥυπῶντες ἐν τοῖς βαλανείοις ὁσημέραι χρῶνται» καὶ ἐν τῷ 'Αθηναίῳ 1878, σελ. 106, 14: Πλάτ. Νόμ. σελ. 794, Δ΄ «τὸ γὰρ δὴ νῦν καθεστώς» καὶ ἐν τῷ Σωκράτει 1874, σελ. 486: Διογέν. Λαερτ. Ζ,΄ 71 « — τὸ συνεστὼς διὰ τοῦ ΕΙ συνδέσμου συναπτικοῦ». Σημειωτέον δ' ὅτι ἔν τε τῇ 'Υβνηρείῳ ἐκδόσει Διογένους τοῦ Λαερτίου Τόμ. Β΄, σελ. 113 καὶ ἐν τῇ Κοβητείῳ σελ. 174, 49 φέρεται ὁ διὰ τοῦ Ο προενηνεγμένος τύπος «τὸ συνεστὸς διὰ τοῦ συναπτικοῦ συνδέσμου».

'Υπερεμάχησε δ' ὁ Κόντος τῆς διὰ τοῦ Ω ἐκφορᾶς τοῦ οὐδετέρου μετοχῆς ἑστώς, ἐνεστώς, καθεστώς, κτλ. ἐν τῷ Δ΄ Τόμῳ

τοῦ Παρνασσοῦ (1880), ἔνθα ἐκτενῶς περὶ τοῦ πράγματος διέλαβε σελ. 185-191. Καλὸν δὲ νομίζομεν νὰ μετενεχθῶσιν εἰς τὴν Ἀθηνᾶν τὰ ἐν τῷ Παρνασσῷ γεγραμμένα, ἵνα, τοῦ φωτὸς τῆς ἀληθείας λάμποντος, καταφανεστάτη γένηται ἡ περὶ τὸ ἐλέγχειν ἀνυπέρβλητος τοῦ Βερναρδάκη εὐχέρεια καὶ προπέτεια.

Ὁ μακαρίτης Παπασλιώτης γράφει ἐν τῇ ὑπ' αὐτοῦ διασκευασθείσῃ γραμματικῇ τοῦ ἀοιδίμου Γενναδίου σελ. 157:

Μετοχ. ἀρσ. ἑσταὼς = ώς, γεν. ῶτος
θηλ. ἑστῶσα - ώσης
οὐδ. ἑσταὸς = ός, γεν. ῶτος

καὶ ἐν σημειώσει «Ἀντὶ τοῦ οὐδ. τῆς μετοχῆς ἑστὸς (τὸ ὁποῖον εὑρίσκεται παρὰ τῷ Θουκυδίδῃ καὶ Πλάτωνι) οἱ περισσότεροι συγγραφεῖς μεταχειρίζονται τὸ ἑστηκός». Εἶνε δὲ ταῦτα εἰλημμένα ἐκ τῶν τοῦ Κρυγήρου «Part. ἑστὼς, Ge. ἑστῶτος, ῶσα, ός (unbegründeter ώς), viel gewöhnlicher als ἑστηκώς. Doch sagen die meisten Schriftsteller für ἑστός (Thuc., Plato u Ar. Ri 564) lieber ἑστηκός» (Γραμματ. Μέρ. Α', § 36 8, 3).

Ἐν τοῖς συγγράμμασι τοῦ Πλάτωνος παρέλαβε τὸν διὰ τοῦ Ο μικροῦ προενηνεγμένον τύπον ὁ Βεκκῆρος ἐκ κωδίκων· ἠκολούθησαν δ' αὐτῷ καὶ ἄλλοι. Ἐν τῇ Διδωτείῳ ἐκδόσει τοῦ Πλάτωνος ἀναγινώσκεται·

ἑστός. Τόμ. Α', σελ. 187, 31. σελ. 188, 42. σελ. 641, 23. σελ. 649, 29 καὶ 31 καὶ 37 καὶ 47. σελ. 655, 19. Τόμ. Β', σελ. 211, 11.

ἀφεστός. Τόμ. Β', σελ. 255, 18.
καθεστός. Τόμ. Β', σελ. 215, 33. σελ. 378, 49.
περιεστός· Τόμ. Β', σελ. 207, 3.
προεστός· Τόμ. Β', σελ. 157, 47.
ξυνεστός· Τόμ. Β', σελ. 222, 42.

Ἀλλ' ἐν Τόμ. Α', σελ. 141, 20 κεῖται «οἳ ἓν ἑστὼς λέγουσι τὸ πᾶν». Πρβ. Wohlrab Πλατ. Θεαιτ. σελ. 43 «P. 183 E Hirschigius vulgatum ἑστὼς retinuit, quamquam iam Bekkerus ex Δ Π [16] restituit ἑστός, de qua forma optime disseruit Schneiderus ad civ. VIII 564 Δ».

Καὶ παρὰ τῷ Θουκυδίδῃ κατὰ πάσας σχεδὸν τὰς νέας ἐκδόσ

φέρεται Γ', 9 «τὸ μὲν καθεστὸς τοῖς Ἕλλησι νόμιμον» καὶ Δ', 10 «ἅπαν τὸ περιεστὸς ἡμᾶς δεινόν». Πόππος Θουκυδ. Μέρ. Γ', β', σελ. 498 ἐκδ. μεγ. «Καθεστός Bloomf. antiquae, καθεστώς mediae dialecto Atticae tribuit, sed sibi non constat, ω IV,10. servato. Quin melior sit forma καθεστός, nunc dubitari vix potest. Vid. Schneider. ad Plat. III. p 85. sq». Πρβ. καὶ Κλασσένιον Θουκυδ. Τόμ. Γ', σελ. 11 ἐκδ. β'.

Καὶ ἐν τοῖς Ἱππεῦσι τοῦ Ἀριστοφάνους στ. 564 ἐνεκρίθη ὑπὸ τῶν νέων ἐκδοτῶν τὸ ἐν τῷ ἀρίστῳ κώδικι φερόμενον πρὸς τὸ παρεστός ἀντὶ τοῦ κοινῶς πρότερον ἐκδιδομένου παρεστώς. Πρβ. καὶ Σοφοκλ. Οἰδ. Τυρ. 632 «μεθ' ἧς τὸ νῦν παρεστὸς νεῖκος εὖ θέσθαι χρεών», περὶ οὗ γράφει ὁ Δινδόρφιος ἐν τῷ Σοφοκλείῳ Λεξικῷ σελ. 387 «OR 633 τὸ νῦν παρεστὸς νεῖκος, ubi manus antiqua in L παρεστώς correxit, quemadmodum apud alios quoque scriptores codices inter nominativum et accusativum ἑστός vel ἑστώς, pariterque in compositis, variare solent, licet ω in casibus reliquis servetur, de quo dixit Buttm. Gramm. vol. 2 p. 208 ed. sec». Πρβ. καὶ Σταλβαύμιον Πλάτ. Πολιτ. Μέρ. Β', σελ. 264 ἐκδ. β'.

Καὶ παρ' Ἀπολλωνίῳ τῷ Ἀλεξανδρεῖ ἐξέδωκεν ὁ Βεκκῆρος καθεστός (περὶ Ἀντων. σελ. 40, 8. σελ. 88, 19. περὶ Συντάξ. σελ. 27, 7. σελ. 39, 20. σελ. 135, 7. σελ. 229, 1 σελ 239, 1 σελ. 264, 6. σελ. 317, 12. σελ. 318, 19. σελ. 340, 12. σελ. 343, 16) καὶ συνεστός (περὶ Ἀντων. σελ. 99, 11) καὶ προϋφεστός (περὶ Συντάξ. σελ. 27, 16).

Ἐν τοῖς Ἐννέασι τοῦ Πλωτίνου ἔχουσι πάντα τἀντίγραφα «τοῦ εὐδαιμονεῖν ἀεὶ κατὰ τὸ ἐνεστὸς λαμβανομένου». Σημειοῦται δ' ὁ Κρευζῆρος (Τόμ. Α', σελ. 84) «ἐνεστός: Ita, non ἐνεστώς, omnes libri. De qua forma analogiae contraria, sed tamen in optimis antiquissimisque libris ubivis obvia, vid. quae monuit et quos laudat Buttmann. Ausf. Griech. Sprachl. II. p. 158. sq». Πρβ. καὶ Ἥρων. Ἀλεξ. σελ. 7 «οἷον ἐν χρόνῳ τὸ ἐνεστός».

Ἀναγινώσκεται δὲ καὶ παρὰ Διογένει τῷ Λαερτίῳ Ζ', 70 «ἀόριστ[illegible] ἐστι τὸ συνεστὸς ἐξ ἀορίστου μορίου» καὶ Ζ', 71 «τὸ συνε[illegible] διὰ τοῦ ΕΙ συναπτικοῦ συνδέσμου», ἀλλὰ Η', 66 «τὸ τῶν χι[illegible] ἄθροισμα κατέλυσε συνεστὼς ἐπὶ ἔτη τρία». Ὁ Κοβητος

παρατιθέμενος τὸ χωρίον τοῦτο (*Collect. Crit.* σελ. 406) γράφει κατέλυσε συνεστὼς (συνεστὸς) ἐπὶ ἔτη τρία», ὅπερ ἱκανῶς, νομίζομεν, ἐμφαίνει ὅτι προκρίνεται ὑπὸ τοῦ περιφανεστάτου κριτικοῦ ἡ διὰ τοῦ Ο ἐκφορά.

Ὁ Δινδόρφιος ἐκδοὺς παρὰ τῷ Κλήμεντι «φῶς ἑστὸς καὶ μένον ἀϊδίως» σημειοῦται Τόμ. Γ', σελ. 301 «ἑστὸς LV, non ἑστὼς ut Sylburgius». Πρβ. καὶ Τόμ. Β', σελ. 48 «τὸ μέλλον καὶ τὸ ἐνεστός» καὶ σελ. 131 «τὸ ἑστὸς καὶ μόνιμον τοῦ θεοῦ», ἀλλὰ Τόμ. Γ', σελ. 183 «κἄστιν αὐτῷ δι' ἀγάπην ἐνεστὼς ἤδη τὸ μέλλον».

Τὴν διὰ τοῦ Ο μικροῦ γραφὴν βλέπει τις καὶ παρὰ Μαξίμῳ τῷ Τυρίῳ σελ. 28, 2 Διδ. «καὶ διεστὸς τοῦ θείου ὅσον οὐρανοῦ γῆ» καὶ σελ. 58, 20 «χρῆμα ἑστὸς καὶ ἑδραῖον». Φέρει δὲ καὶ ὁ κῶδιξ τοῦ Ἡσυχίου «Ἄπτωτον: τὸ μὴ πῖπτον ἀλλ' ἑστός». Κεῖται δ' ὅμως ἐν αὐτῷ καὶ ἐπ' ἀρσενικοῦ γένους «Ὑφεστός: ἐνυπόστατος, ὑποκείμενος». Ἐν τοῖς εἰς Ἰλιάδα Σχολίοις Τόμ. Α', σελ. 181. 9 εὑρίσκεται γεγραμμένον «οὐ πρὸς τὸ ὑφεστὼς πρόσωπον», ἀλλ' εἶνε ὑπὲρ τὸ Ω τεθειμένον Ο, ἐξ οὗ σαφῶς μηνύεται ὅτι πλημμελὲς φανὲν τὸ διὰ τοῦ Ω προενεχθὲν μετεβλήθη εἰς τὸ ὑφεστὸς ὡς ὀρθότερον.

Ἐν τοῖς Ὀνειροκριτικοῖς τοῦ Ἀρτεμιδώρου ὁ μὲν Ῥείφιος ἐτήρησε τὴν τῶν κωδίκων γραφὴν σελ. 207 «ἄγαλμα ἑστὼς ἐπὶ βάσεως», ὁ δ' Ἑρχῆρος ἔγραψε τὸ ἑστός σελ. 135, 12, ὡς καὶ σελ. 266, 26 «Ἔδοξέ τις κάτοπτρον ἔχειν κουρέως ἑστὸς ἐν τῇ πλατείᾳ πλησίον ἀγορᾶς καὶ περὶ πολλοῦ ποιεῖσθαι τὸ κατοπτρίζεσθαι» εἰκάσας ἅμα ἰδεῖν ἀντὶ τοῦ ἔχειν. Καὶ ὁ Οὔλσχιος δ' ἐξέδωκε παρὰ Πάππῳ τῷ Ἀλεξανδρεῖ σελ. 526, 11 καὶ 27 καὶ σελ. 528, 4 ἑστός ἀντὶ τοῦ ἑστώς. Πρβ. καὶ Δίλσιον Δοξογρ. Ἑλλ. σελ. 419 καὶ 486. Ἀλλ' ὁ Ἑρτλῖνος δὲν μετέβαλε τὸ παρ' Ἰουλιανῷ κείμενον «τὸ παρεστὼς Παρθυαίων δέος» (σελ. 29, 8) εἰς τὸ παρεστός. Πρβ. καὶ Λογγῖν σελ. 104 Οὐεισκ. «πρὸς τὸ ὑφεστὼς δέος» καὶ σελ. 134 «τὸ παρεστὼς τῷ λέγοντι πάθος».

Ἐν τῷ Ἀλκιβιάδῃ τοῦ Πλουτάρχου κεφ. 14 ἔχουσι τἀντίγραφα οὐ μόνον «Πάνακτον οὐχ ἑστῶσαν, ὥσπερ ἔδει, τοῖς Ἀθηναίοις παρέδωκαν», ὡς ἐν Νικίᾳ κεφ. 10 «Πάνακτον ἑστῶσαν οὐ πα[illegible] δωκαν», ἀλλὰ καὶ «Πάνακτον οὐχ ἑστώς, ὥσπερ ἔδει, Ἀθη[illegible] παρέδωκαν», ὅπερ παρέλαβον ὁ Σίντενις καὶ ὁ Δοινῆρος. Ἀλ[illegible]

Βεκκῆρος ἐξέδωκεν ἑστός. Οὐδετέρως τὸ Πάνακτον λέγεται παρὰ τῷ Θουκυδίδῃ Ε', 42 καὶ 46. Πρβ. καὶ Στέφ. Βυζάντ. σελ. 499, 13 καὶ Ἁρποκρατ. σελ. 235, 3.

Ἐν τῇ Ῥωμαϊκῇ ἀρχαιολογίᾳ Διονυσίου τοῦ Ἁλικαρνασσέως σελ. 37 ἀντὶ τοῦ «Παλάτιον μὲν πέντε πρὸς τοῖς εἴκοσι σταδίοις ἀφεστὼς Ῥεάτου (ἢ ἀφεστὼς Ἀρεάτου)» ἔγραψεν ὁ Κισλίγγιος ἀφεστῶσα Ῥεάτου (Τόμ. Α', σελ. Χ.).

Περὶ τῆς ἐν τῇ Καινῇ Διαθήκῃ χρήσεως λέγει ὁ Οὐϊνῆρος (Γραμματ. σελ. 73 ἐκδ. ϛ') «In der Schreibart des particip perf. neutr. von ἵστημι schwanken die N. T. Codd. Doch. haben die bessern an den beiden stellen Mt. 24, 15 Mr. 13, 14 ἑστός (ἑστηκός), gerade wie die ältesten und besten Codd. des Griechen (Bttm. II, 208), und diese Schreibart zieht *Bekker* im Plato durchaus vor».

Ἀλλ' ἥκιστ' εὔλογον φαίνεται ἐκ μόνων τῶν ἀντιγράφων, ἢ ἁπάντων ἢ τῶν παλαιοτάτων καὶ ἀρίστων, νὰ ὁρίζηται ἡ γραφὴ τοῦ οὐδετέρου τῆς μετοχῆς τοῦ ἑστάναι, καθεστάναι, κτλ. Ἂν λέξις τις ὀφείλῃ διὰ τοῦ Ο ἢ Ω ἢ ΟΥ νὰ ἐκφέρηται καὶ διὰ τοῦ Ι ἢ Η ἢ ΕΙ καὶ διὰ τοῦ Ε ἢ Η, κτλ. καὶ διὰ τοῦ Ε ἢ ΑΙ καὶ διὰ τοῦ Υ ἢ ΟΙ, κτλ. ἄλλοθεν μᾶλλον ὡς τὰ πολλὰ διδασκόμεθα ἢ ἐκ τῶν ἀντιγράφων, περὶ ὧν ὀρθότατ' ἀπεφήνατο ὁ μέγας Βεντλήϊος εἰπὼν «nobis et ratio et res ipsa centum codicibus potiores sunt». Ὅθεν καταλείποντες τἀντίγραφα ἂς προσέλθωμεν τῇ παραδόσει, ἵν' ἴδωμεν ἂν αὕτη ἔχῃ τι ἡμῖν βεβαιότερον νὰ πορίσῃ.

Ὁ Τζέτζης ἐν τοῖς εἰς Θουκυδίδην Σχολίοις βιβλ. Γ', 9 μνημονεύσας τήν τε διὰ τοῦ Ο μικροῦ γραφὴν καθεστός καὶ τὴν διὰ τοῦ Ω μεγάλου καθεστώς ἐπιφέρει «Ἰωνικῶς ΟΣ μικρόν, Ἀττικῶς μέγα», ὁ δὲ Χοιροβοσκὸς ἐν τοῖς εἰς τοὺς Κανόνας τοῦ Θεοδοσίου Σχολίοις σελ. 834, 9 γράφει «Ἰστέον δὲ ὅτι τὸ ἑστὼς καὶ βεβὼς καὶ τεθνὼς καὶ γεγὼς διὰ τοῦ Ω γράφονται, δηλονότι κατὰ τὰ οὐδέτερα. Δεῖ δὲ καὶ τοῦτο γινώσκειν, ὅτι εἰ [μὴ] καὶ ἡ ἑνικὴ εὐθεῖα τοῦ οι ετέρου καὶ αἱ ὁμοφωνοῦσαι αὐτῇ, τουτέστιν ἡ αἰτιατικὴ κι κλητικὴ τῶν ἑνικῶν, διφοροῦνται, ἤγουν καὶ διὰ τοῦ Ω ράφονται καὶ διὰ τοῦ Ο, ἀλλ' οὖν αἱ λοιπαὶ πλάγιαι αἱ (μὴ) ὁμ ωνοῦσαι τῇ ἑνικῇ εὐθείᾳ, λέγω δὴ ἡ γενικὴ καὶ δοτικὴ τῶν ἑνι-

κῶν, καὶ τὰ δυϊκὰ καὶ τὰ πληθυντικὰ μόνως διὰ τοῦ Ω γράφονται· τούτου δὲ αἰτία ἐστὶν ἡ κρᾶσις» (Περὶ τοῦ τύπου τεθνώς ἀντὶ τοῦ τεθνεώς πρβ. καὶ σελ. 828, 15 καὶ σελ. 829, 14 καὶ 20 καὶ σελ. 830, 30 καὶ σελ. 831, 11). Παράδοξον ἡμῖν προσπίπτει τὸ ἐν Κραμ. Ἀν. Ὀξ. Τόμ. Δ', σελ. 207, 12 κείμενον «Τὸ ἑστῶτος καὶ γεγῶτος καὶ βεβῶτος ἀπὸ τοῦ ἑσταώς καὶ γεγαώς καὶ βεβαώς συναιρούμενα διὰ τοῦ Ω μεγάλου γράφονται· τινὲς μέντοι καὶ διὰ τοῦ Ο μικροῦ γράφουσιν· ὡς τὸ τετυφώς τετυφότος, οὕτω καὶ τὸ γεγὼς γεγότος». Ἀναγνωστέον δ' ἴσως «ἀπὸ τοῦ ἑσταότος γεγαότος καὶ βεβαότος συναιρούμενα». Πρβ. Χοιροβοσκ. σελ. 822, 27 «Πρόσκειται δὲ ἡ ἀπὸ κράσεως διὰ τὸ ἑστώς ἑστῶτος, βεβώς βεβῶτος, γεγώς γεγῶτος, τεθνεώς τεθνεῶτος, (Γρ. τεθνώς τεθνῶτος)· ταῦτα γὰρ ἀπὸ κράσεως ἔχουσι τὴν μακράν· ἀπὸ γὰρ τοῦ ἑσταότος καὶ βεβαότος καὶ γεγαότος καὶ τεθνεότος (Γρ. τεθναότος) γεγόνασι κατὰ κρᾶσιν τοῦ Α καὶ Ο εἰς Ω» καὶ Θεόγν. Καν. σελ. 151, 29.

Ὁ Θεόγνωστος ἐν τοῖς Κανόσι μόνην τὴν διὰ τοῦ Ω μεγάλου ἐκφορὰν γινώσκει λέγων σελ. 119, 21 «Εἰς ΩΣ μέγα λῆγον οὐδέτερον οὔτε ὄνομα οὔτε μετοχὴν ἔστιν εὑρεῖν, εἰ μὴ ἐκ πάθους γεγένηται, πλὴν τοῦ φῶς καὶ τοῦ ὥς — Πρόσκειται εἰ μὴ ἐκ πάθους γεγένηται, ἐπεὶ πολλάκις αἱ εἰς ΩΣ μετοχαὶ ἀπὸ περισπωμένων κατὰ πάθος γενόμεναι καὶ φυλάττουσαι τὸ Ω ἐπὶ τῆς γενικῆς τοῦ ἀρσενικοῦ ἔχουσι τὸ οὐδέτερον εἰς ΩΣ μέγα λῆγον, οἷον ὁ βεβώς τοῦ βεβῶτος καὶ τὸ βεβώς, ὁ γεγώς τοῦ γεγῶτος καὶ τὸ γεγώς, ὁ ἑστώς τοῦ ἑστῶτος καὶ τὸ ἑστώς, ὁ τεθνώς τοῦ τεθνῶτος καὶ τὸ τεθνώς» καὶ σελ. 152, 15 «Αἱ εἰς ΩΣ πεπονθυῖαι μετοχαὶ τὸ οὐδέτερον ἔχουσι διὰ τοῦ Ω μεγάλου γραφόμενον, οἷον τὸ ἑστώς, τὸ βεβώς, τὸ γεγώς». Πρβ. καὶ Ψευδηρῳδιαν. Ἐπιμερ. σελ. 240 «Ὡσαύτως καὶ τὰ μετοχικὰ οὐδέτερα διὰ τοῦ Ο μικροῦ γράφονται· τὸ τετυπός, τὸ λελοιπός, τὸ πεποιηκός καὶ τὰ ὅμοια· πλὴν τοῦ ἑστώς, βεβώς, γεγώς καὶ τεθνεώς» καὶ Ἐτυμ. Μέγ. σελ. 244, 5 «Καὶ ἔστι σεσημειωμένα τὸ γεγαώς, μεμαώς, βεβαώς, ἑσταώς, ἃ [illegible] κατὰ κρᾶσιν γίνεται γεγώς γεγῶτος, μεμώς μεμῶτος, βεβώς β[illegible]τος, ἑστὼς ἑστῶτος· καὶ τὰ θηλυκὰ γεγῶσα, μεμῶσα, βεβ[illegible], ἑστῶσα· καὶ τὰ οὐδέτερα διὰ τοῦ Ω μεγάλου, τὸ γεγώ[illegible]

μεμῶς καὶ τὰ ὅμοια» (Ἴδε καὶ Ἡρῳδιαν. Λεντζ. Τόμ. Α΄, σελ. 351, 11).

Πᾶς τις βλέπει ὅτι ἡ παράδοσις συνηγορεῖ μᾶλλον τῇ διὰ τοῦ Ω μεγάλου ἐκφορᾷ· διότι μνημονεύεται μὲν ὑπὸ τοῦ Τζέτζου καὶ τοῦ Χοιροβοσκοῦ καὶ ὁ βραχυκατάληκτος τύπος, ἀλλ' ὑπὸ τοῦ Θεογνώστου καὶ τοῦ Μεγάλου Ἐτυμολόγου μόνος ὁ μακροκατάληκτος γινώσκεται. Καὶ σαφῶς μὲν ἐξ ὧν λέγουσιν ὁ Τζέτζης καὶ ὁ Χοιροβοσκὸς μηνύεται ὅτι ἐφέρετο καὶ γραφὴ διὰ τοῦ Ο μικροῦ· ἀλλὰ πρῶτον μὲν ὑπ' οὐδετέρου μαρτυρεῖται ὅτι ὀρθοτέρα ἡ γραφὴ αὕτη εἶνε τῆς ἑτέρας, δεύτερον δ' εὐλόγως δύναται ν ἀμφισβητηθῇ ἂν ἀληθῶς ὑφίστατο ἐν τῇ παλαιᾷ γλώσσῃ ὁ βραχεῖαν τὴν λήγουσαν ἔχων τύπος ἢ ἐν μόνῃ τῇ τῶν μεταγενεστέρων συνηθείᾳ ἐπιπολάζων παρεισέδυ εἰς τὰ ὑπ' αὐτῶν παρασκευαζόμενα ἀντίγραφα τῶν παλαιῶν. Ὅτι δ' εὐκόλως ἡμαρτημέναι ἀναγνώσεις τοὺς γραμματικοὺς ἐπλάνων διὰ πολλῶν ἔχομεν ν' ἀποδείξωμεν, ἐξ ὧν ἀρκούμεθα ἐν τῷ παρόντι προχειριζόμενοι τὸ ἐν τοῖς Βεκκήρου Ἀνεκδότοις σελ. 96, 27 «Ἐγρηγόρησαν: Ξενοφῶν τετάρτῳ Ἀναβάσεως» καὶ τὸ παρὰ τῷ Χοιροβοσκῷ σελ. 537, 4 «Καὶ ὅμως εὕρηται παρὰ τῷ Εὐριπίδῃ ἐν τῇ Ἑκάβῃ τὸ τρίτον πρόσωπον τῶν πληθυντικῶν ἰσοσύλλαβον τῷ ἰδίῳ πρώτῳ προσώπῳ πληθυντικῷ, οἷον ἐπληροῦσαν, ἔνθα φησίν· οἱ δ' ἐπληροῦσαν πυρὰν κορμοὺς φέροντες πευκίνους». Οὔτε ὁ Ξενοφῶν εἶπε κατ' ἀόριστον ἐγρηγόρΗσαν ἐκ τοῦ βαρβάρου ἐνεστῶτος γρηγορῶ, ἀλλὰ καθ' ὑπερσυντέλικον ἐγρηγόρΕσαν, οὔτε ὁ Εὐριπίδης οἱ δ' ἐπληροῦσΑν, ὅπερ παντελῶς ἀλλότριον τοῦ γνησίου ἑλληνισμοῦ, ἀλλ' οἱ δὲ πληροῦσΙν (Πρβ. καὶ Δινδόρφιον Εὐριπ. Τόμ. Γ΄, σελ. XVII). Ἀλλὰ διαρρήδην λέγει ὁ Τζέτζης, ἴσως ἐνστάς τις εἴπῃ, ὅτι ἐγράφετο τὸ περὶ οὗ ὁ λόγος οὐδέτερον Ἰωνικῶς μὲν διὰ τοῦ Ο μικροῦ, Ἀττικῶς δὲ διὰ τοῦ Ω μεγάλου. Πρὸς τὴν ἐνδεχομένην ταύτην ἀντίρρησιν ἀπαντῶμεν ὅτι ὁ Τζέτζης εἶνε εἷς τῶν μάλιστ' αὐτοσχεδιαζόντων καὶ παραδοξολογούντων ἀνθρώπων. Ἐν τοῖς εἰς Θουκυδίδην Σχολίοις διατείνεται ὅτι ὑπὸ τῶν Ἰώνων καὶ τοῦ Θουκυδίδου ἐγράο Χαιρωνίαν καὶ Κορωνίαν, οὐχὶ Χαιρώνειαν καὶ Κορώαν, καὶ ὅτι ὁ Θουκυδίδης ἐν τῷ λόγῳ τῶν Θηβαίων ἐποιήσατο ισιν τοῦ ἐψιλωμένου ἐπ' ἡμᾶς κατὰ τὴν Αἰολικὴν διάλεκτον ἀντὶ ἐφ' ἡμᾶς (βιβλ. Α΄, 113 καὶ Γ΄, 61), ἐν δὲ τοῖς Κραμήρου

Ὀξ. Ἀνεκδότοις λέγει «Θιγῶν περισπωμένως νῦν Ἀττικωτέρῳ τρόπῳ» καὶ «Ποιτίαις: Ἀριστοτέλης καὶ ἕτεροι πιτύαις (πυτίαις) γράφουσιν αὐτὸς δὲ ποιτίαις γράφω κατὰ τὸν Ἀλκίφρονα ῥήτορα» (Τόμ. Γ', σελ. 357, 3 καὶ σελ. 371, 27. Πρβ. καὶ Σειλῆρον Ἀλκίφρ. σελ. 396).

Ἐπειδὴ λοιπὸν τὸ λεγόμενον ὑπὸ τοῦ Τζέτζου καὶ τοῦ Χοιροβοσκοῦ, μαρτύρων οὐδαμῶς ἀξιολόγων οὐδὲ πίστεως πολλῆς ἀξίων, ὅτι ἐδιφορεῖτο τὸ οὐδέτερον τῆς μετοχῆς τοῦ καθεστάναι, δύναται κάλλιστα νὰ μὴ ἀναφέρηται εἰς τὴν τῶν παλαιῶν συνήθειαν, ἀνάγκη πᾶσα νὰ ὁμολογήσωμεν ὅτι οὐδὲν βέβαιον περὶ τῆς διὰ τοῦ Ο μικροῦ ἐκφορᾶς ποριζόμεθα ἐκ τῆς παραδόσεως καὶ ὅτι μεγάλως τις σφάλλεται, ἂν ἐπὶ μὴ ἰσχυροῦ μαρτυρίου ἐρειδόμενος ἀποφαίνηται παγίως ὅτι ἐξεφέρετο ὑπὸ τῶν παλαιῶν τὸ προκείμενον οὐδέτερον μετὰ συνεσταλμένης τῆς ληγούσης. Εὔλογος δὲ πάντως θὰ ἦτο ἡ γνώμη αὕτη, ἂν ἐν τοῖς τῶν ποιητῶν χωρίοις (Σοφοκλ. Οἰδ. Τυρ. 633 καὶ Ἀριστοφ. Ἱππ. 582) ἀδύνατος ὑπὸ τοῦ μέτρου ἠλέγχετο ἡ θέσις τοῦ μακροκαταλήκτου τύπου. Ἀλλ' οὐδαμῶς τὸ μέτρον κωλύει τὴν τὴν θέσιν αὐτοῦ.

Τούτων οὕτως ἐχόντων ἐπάναγκες καθίσταται νὰ ὁρισθῇ τὸ πρᾶγμα ὅπως ὁ ὀρθὸς λόγος ὑπαγορεύει. Ἐπειδὴ ἡ περὶ ἧς ὁ λόγος μετοχὴ ἐσχηματίσθη κατὰ συναλοιφήν, πρόδηλον ὑπάρχει ὅτι δὲν ἠδύνατο παρὰ τοῖς ἀμέμπτως ἑλληνίζουσι νὰ ἔχῃ ἄλλον τύπον ἢ τὸν μακροκατάληκτον, δεινῶς δὲ περὶ τὴν γλῶσσαν ἁμαρτάνουσιν οἱ ῥυθμίζοντες τὴν μετοχὴν ταύτην κατὰ τὰς ἀσυναλείπτους ἑστηκός, βεβηκός, κτλ. Γελοιότατον δ' ἡμῖν φαίνεται ἐν μὲν τῇ ὀνομαστικῇ καὶ αἰτιατικῇ τοῦ ἑνικοῦ ἀριθμοῦ νὰ γράφηται κατὰ συστολὴν ἑστός καὶ καθεστός καὶ παρεστός, κτλ., ἐν δὲ τῇ γενικῇ καὶ δοτικῇ καὶ ταῖς πτώσεσι τοῦ πληθυντικοῦ νὰ παραλαμβάνηται ἡ κατ' ἔκτασιν ἐκφορὰ ἑστῶτος καὶ καθεστῶτος καὶ παρεστῶτος, κτλ. καὶ ἑστῶτα καὶ καθεστῶτα καὶ παρεστῶτα, κτλ., οἷον τοῦ παρεστῶτος θέρους (Σοφοκλ. Φιλ. 1340) τοῦ νῦν σκυθρωποῦ καὶ ξυνεστῶτος φρενῶν (Εὐριπ. Ἀλκ. 797), κράτιστα δή μ τῶν παρεστώτων τότε ἐφαίνετ' εἶναι καὶ τὰ λῷστα τῶ παρεστώτων λέγει (Αἰσχύλ. Προμ. 216 καὶ Ἀγαμ. 105 γνώμην ἔχουσι τῶν καθεστώτων πέρι (Εὐριπ. Ἡρ. Μ. 205

ἐκ διεστώτων δύο (Εὐριπ. παρ' Ἀθην. σελ. 454, γ'), τῶν παρεστώτων κακῶν (Εὐριπ. Ἀνδρ. 94 καὶ Ἰων. 929. Σοφοκλ. παρὰ Στοβ. Ἀνθολ. ΚϚ', 4. Πρβ. καὶ Τραχ. 1271), τοῖς παρεστῶσιν κακοῖς (Εὐριπ. Ἀνδρ. 1233 καὶ Ἱκ. 1042), ἔκ γε τοῦ ἑστάναι ἑστῶτος καὶ ὑπὸ τοῦ περιεστῶτος ἔξωθεν πνεύματος (Πλάτ. Τόμ. Α', σελ. 649, 13 καὶ Τόμ. Β', σελ. 237, 39. Πρβ. καὶ σελ. 244, 32), τῷ ξυνεστῶτι τοῦ σώματος καὶ μένοντι (Πλάτ. Τόμ. Β', σελ. 242, 35), καὶ κινούμενα καὶ ἑστῶτα (Πλάτ. Τόμ. Α', σελ. 651, 36. Πρβ. καὶ σελ. 652, 21 καὶ Τόμ. Β', σελ. 241, 10 καὶ σελ. 447, 33), τραυμάτων ἐνεστώτων (Πλάτ. Τόμ. Β', σελ. 437, 46), ἀτρέμα ἑστῶτος τοῦ μειρακίου (Ἀντιφ. Τετραλ. Β', γ', 10), κτλ.

Οὐδεὶς τῶν μὴ προχείρως ἀποδεχομένων τὰ παρὰ φύσιν καὶ ἀλλόκοτα θ' ἀρνηθῇ ὅτι, ἂν μὲν ἡ ὀνομαστικὴ ἐγράφετο διὰ τοῦ Ο μικροῦ, ὤφειλε καὶ ἡ γενικὴ διὰ τοῦ αὐτοῦ στοιχείου νὰ γράφηται· ἐκφερομένης δὲ τῆς γενικῆς μετ' ἐκτεταμένης παραληγούσης, κατ' οὐδένα τρόπον δύναται ἡ ὀνομαστικὴ νὰ εἶνε βραχυκατάληκτος. Παντελῶς ὀλίγωρος, ἵνα μή τι δεινότερον εἴπωμεν, τῶν κανόνων τῆς γλώσσης ὑπάρχει ὁ μὴ σχηματίζων ἐκ τῆς ὀνομαστικῆς ἑστός γενικὴν ἑστότος μηδ' ἀνάγων τὴν γενικὴν ἑστῶτος εἰς ὀνομαστικὴν ἑστώς.

Ὀρθῶς ὁ Ἐρουερδὴν γράφει Μελετ. Θουκυδ. σελ. 123 «III, 9. καθεστός. Verum est καθεστώς et IV 10 περιεστώς. Utroque loco variant libri, quorum tamen nulla est in his minutiis auctoritas. Sola spectanda est terminationis origo ex αός. Cf. Matthiae Gr. § 198, 3» καὶ Εὐριπ. Ἰων. σελ. 33 «V. 633 παρεστός, o in ω mutatum a m. ant. Male plerique editores sprevere bonam correctionem». Πρβ. καὶ Ῥιμαννὸν Δελτ. Ἑλλην. Ἀλληλ. 1879, σελ. 440 κἑξ.

Τῶν ἐγκρινόντων τὸν διὰ τὸν Ο μικροῦ προενηνεγμένον τύπον ἑστός ἄλλοι μὲν δοξάζουσιν ὅτι ἐγένετο κατὰ συγκοπὴν ἐκ τοῦ ἑστεός, ἄλλοι δὲ νομίζουσιν ὅτι ἐσχηματίσθη κατὰ συνεκδρομὴν τοῦ ἑστηκός καὶ γεγονός ἤ, ὡς ἄλλως λέγουσιν οἱ γραμματικοί, συνηκολούθησε τῷ ἑστηκός καὶ γεγονός, κτλ.

Συνειδῆρος Πλάτ. Πολιτ. Τόμ. Γ', σελ. 89 «Itaque nominativus masculini legitimus et verus est ἑστεώς, ἑστώς, neutrius

ἑστεός, ἑστός, alterius vero, quod apud omnes tenuit, τεθνεὼς et τεθνεός, quod ipsum sine varietate legitur Herodoti L. I. c. 112. et Hippocratis T. II. p. 554, 6. Kühn. (571, 15 Foës.) cuiusque genitivum τεθνεῶτος (αἵματος) Tim. p. 85. Δ. secundum codices tantum non omnes pro vulgato τεθνεότος a Bekkero restitutum eadem ratione ad nominativum τεθνεὸς habere se videmus, qua ἑστῶτος ad ἑστός» καὶ Φρίσχιος Μελετ. Κουρτ. Τόμ. Ϛ', σελ. 133 «ε autem in his formis non esse contractam, sed elisam vel ut rectius dicam evanuisse, demonstratur neutro ἑστ-ός pro ἑστε-ός cet.»

Λοβέκκιος Στοιχ. Τόμ. Α', σελ. 223 «Ἑστός autem participium, quod quidam praepropere abjecerunt v Kayser. ad Philostr. Vitt. Soph. p. 327. non ex ἑσταός concisum, quod a consuetudine abhorret, sed masculino ἑστώς affictum est ex similitudine verborum barytonorum γίγνομαι, γεγονώς γεγονός, cuius bisyllabam formam γεγός Hermannus Euripidi tribuit Ion. 1492. τὸ ἑστώς Schneiderus ad Plat. Civ. T. III. p. 88. non solum Atticis sed Graecis universe abjudicat». Πρβ. καὶ Βουτμαννὸν Διεξοδ. Γραμματ. Τόμ. Β', σελ. 208 καὶ Κυννῆρον Διεξοδ. Γραμματ. Τόμ. Α', σελ. 678 καὶ Σταλβαύμιον Πλάτ. Πολιτ. Τόμ. Β', σελ. 264.

Οὔτ' ἐκ τοῦ ἑσταός εἶναι δυνατὸν νὰ σχηματισθῇ ἑστός οὔτ' ἐκ τοῦ ἑστεός. Ἰσχυριζόμεθα δ' ὅτι δὲν ἐλέγετο ὑπὸ τῶν Ἰώνων ἑστεός ἀλλ' ἑστεώς· ἀσύστατον δὲ νομίζομεν καὶ τὴν γραφὴν τεθνεός. Συνεκδρομῆς παραδείγματα πολλὰ ἔχομεν νὰ καταλέξωμεν, ἀλλ ἐν τῷ προκειμένῳ δυσπαράδεκτος, μᾶλλον δ' ἀπαράδεκτος φαίνεται ἡμῖν ὁ κατὰ συνεκδρομὴν σχηματισμός.

Ὁ Βερναρδάκης ἀνέγνω τὰ ἐν τῷ Παρνασσῷ γεγραμμένα. Ἀλλ', ἐπειδὴ ὁ Κόντος ἐστερημένος ἀπὸ πολλοῦ χρόνου τῆς ὁράσεως οὔτε ν' ἀναγινώσκῃ δύναται οὔτε νὰ γράφῃ, ἐνόμισεν ὁ ἄνθρωπος εὐκαιρότατον νὰ πλάσῃ δεινὸν πλάσμα πρὸς δυσφημίαν τοῦ ἀνδρὸς οὐδαμῶς προσδοκῶν ἀπάντησιν ἐλεγκτικὴν τῆς διαβολῆς. Ἀλλ' οὕτως ἰσχυρόν ἐστιν ἡ ἀλήθεια, ὥστε πάντων ἐπικρατεῖν τῶν ἀνθρωπίνων λογισμῶν.

Εἴπομεν ἀρτίως ὅτι ὁ Βερναρδάκης ἀνέγνω τὰ ἐν τῷ Παρνασσῷ

γεγραμμένα. Πιθανώτατον ἡμῖν τοῦτο φαίνεται καὶ ὀκνοῦμεν νὰ πιστεύσωμεν τῷ κατηγόρῳ λέγοντι. «Ἀλλὰ τὰ περὶ τούτου ποῦ ἐγράφησαν, δὲν ἠδυνήθην νὰ εὕρω». Καλῶς ἐπιστάμεθα ὅτι πολλάκις ὁ Βερναρδάκης προσποιεῖται ἄγνοιαν πραγμάτων γνωστοτάτων αὐτῷ ὄντων πρόσφορον τοῦτο ὑπολαμβάνων πρὸς εὐόδωσιν τῶν ποικίλων αὐτοῦ βουλευμάτων. Ἂν δὲ τυχὸν ἀληθεύῃ ὁ Βερναρδάκης, ὅπερ ἀπιθανώτατον, εὐλογωτάτη ἀναφύεται ἀπορία πῶς δὲν ἠδυνήθη μὲν νὰ εὕρῃ ποῦ μεταγνοὺς ὁ Κόντος ἀπεδέξατο τὴν διὰ τοῦ Ο γραφὴν τοῦ οὐδετέρου τῆς μετοχῆς ἑστώς, κτλ, ἠδυνήθη δ' ὡς ἐκ θαύματος νὰ γινώσκῃ ὃ οὐδαμοῦ εὗρεν ἢ εἶδεν.

Μνημονεύομεν καὶ τὰ ὑπὸ τοῦ Σχανζίου γεγραμμένα ἐν τῇ ἐκδόσει τοῦ Πλάτωνος Τόμ. Β', β', σελ. ΙΒ' (1880) «Ἑστὸς sive per se positum sive cum praepositionibus iunctum praebent BT: Parm. 146 a (bis), 156 c. — Soph 249 a 250 d Theaet. 183 e (ἑστὼς bt) — Ex his scripturis apparet *nullo loco primam manum librorum* BT AD Tubing. ἑστὼς *dedisse*, *sed semper* ἑστός. Et verum est analogia formam ἑστὼς postulari; nam ἑστὼς ortum est ex ἑσταός. Sed hanc analogiam, quam etiam Herodianus tueri videtur cf. Lentz I 351, sequi vetuit librorum auctoritas, quae eo pluris facienda est, quod exemplis supra allatis convincitur librarios in forma ἑστὸς titubasse; unde factum est, ut in libris deterioribus et recentioribus ἑστὼς videamus, ubi in antiquioribus melioribusque est ἑστός. Nequaquam igitur verisimile est ἑστὸς ex librariorum libidine esse profectum» καὶ «Etiam ex aliorum scriptorum libris hoc elucet; veluti Soph. Oed. Tyr. 633 τὸ νῦν παρεστὸς νεῖκος εὖ θέσθαι χρεών: in Laurentiano participii ο in ω mutatum a m. antiqua. Aristoph. Eq. 562 in solo Ravennate est παρεστός, in reliquis Velsenianis παρεστώς» καὶ τὰ ὑπὸ τοῦ Σταλλίου ἐν *Quaest. Grammat. ad Thucyd. Pert.* σελ. 64 ἐκδ. β' (1886) «Quod ad eiusdem verbi participium attinet, 'II 9, 1 τὸ καθεστὼς et IV 10, 1 τὸ περιεστὼς (v. l. τὸ καθεστὸς ; τὸ περιεστὸς) scribendum esse et eo apparet quod neutrum στώς ex ἑσταός factum est et, ut docuit Riemannus (Bull. de orresp. Hellén. III p. 441 sq), grammaticorum testimoniis

(Etym. magn. 224, 9. Crameri Anecd. II p. 111. 152) confirmatur».

Ὁ Οὔδιος προέκρινε παρὰ τῷ Θουκυδίδῃ τὴν διὰ τοῦ Ο μικροῦ γραφὴν καθεστός καὶ περιεστός Τόμ. Α', σελ. 231, 26 καὶ 324, 20 (1901). Προετίμησε δὲ καὶ ὁ Κόνιος παρὰ Φίλωνι τῷ Ἰουδαίῳ τὴν διὰ τοῦ Ο μικροῦ ἐκφορὰν καθεστός Τόμ. Δ', σελ. 167, 16 (1902).

Ἐν τέλει παρατηροῦμεν ὅτι ἐν τοῖς Ἠθικοῖς τοῦ Πλουτάρχου φέρεται Τόμ. Ζ', σελ. 32, 12 «ὀψέ ποτε ἀναφέρουσιν αἱ ψυχαὶ εἰς τὰ καθεστῶτα», σημειοῦται δ' ὁ Βερναρδάκης: «singulari numero dici solet τὸ καθεστὸς vel τὸ καθεστηκός» Duebnerus.

Ποιοῦμεν δ' ἐν παρόδῳ γνωστὸν ὅτι τὸ ἐκ τοῦ Προμηθέως τοῦ Αἰσχύλου παρατεθὲν ἐν τῷ Παρνασσῷ χωρίον «κράτιστα δή μοι τῶν παρεστώτων τότε ἐφαίνετ' εἶναι» ἀνεγνώσθη ὑπὸ τοῦ Ναβήρου ἐν τῇ Μνημοσύνῃ 1881, σελ. 65 «κράτιστα δή μοὐκ τῶν παρεστώτων τότε ἐφαίνετ' εἶναι».

ΚΕΦ. ΙΑ'.

Κατελάβοντο = κατέλαβον

Ἐν τοῖς Ἠθικοῖς τοῦ Πλουτάρχου σελ 255, Δ' ἀπαντᾷ «οἱ δὲ θυσίαν τινὰ παρασκευασάμενοι καὶ θοίνην ἐξεκαλέσαντο τοὺς Πιτυοεσσηνοὺς εἰς τὸ προάστειον· αὐτοὺς δὲ διελόντες δίχα, τοῖς μὲν τὰ τείχη κατελάβοντο τοῖς δὲ τοὺς ἀνθρώπους ἀνεῖλον». Σημειοῦται δ' ὁ Βερναρδάκης ὅτι ἀνεγνώσθη ὑπὸ τοῦ Κοβήτου ἐξεκάλεσαν ἀντὶ τοῦ ἐξεκαλέσαντο καὶ εἰκάζει αὐτὸς κατέλαβον ἀντὶ τοῦ κατελάβοντο.

Ἂν ἐν τούτῳ μόνῳ τῷ χωρίῳ τοῦ Πλουτάρχου ἐφέρετο ὁ μέσος τύπος κατελάβοντο θὰ ἐφαίνετο μὲν ἴσως τισὶν εὔλογον νὰ νομισθῇ γραφικὸν πταῖσμα ἀντὶ τοῦ κατέλαβον, ἀλλὰ θὰ ὑπῆρχον πάντως καὶ πολλοὶ ἀντιδοξάζοντες, γνωστοῦ ὄντος ὅτι συχνάκις μὲν ἐν τ μεταγενεστέρῳ ἑλληνισμῷ παραλαμβάνεται ὁ τύπος καταλαμβάνεσθαι καὶ καταλαβέσθαι ἀντὶ τοῦ καταλαμβάνειν καὶ καταλαβεῖν, πολλῶν δ' ἀδοκίμων ἐκφορῶν ὁ Πλούταρχος ποιεῖται χρῆ

σιν. Ἐπειδὴ δ' ὅμως εἶνε ὑπὸ τοῦ συγγραφέως τούτου εἰρημένον ἐν μὲν τοῖς Ἠθικοῖς σελ. 247, Γ', ἐν τῷ αὐτῷ συγγραμματίῳ, ἐν ᾧ κεῖται τὸ κατελάβοντο, «ἐκ δὴ τούτου καταλαβομένων αὐτῶν τὰ Ταΰγετα καὶ τὸ εἱλωτικὸν ἀφιστάντων καὶ προσδεχομένων», ἐν δὲ τῷ Αἰμιλίῳ Παύλῳ κεφ. Λ' «συγκροτήσαντες αὐτοὺς περὶ τὸν ὄρθρον αὖθις καταλαμβάνονται τὸ Καπετώλιον», οὐδεμία ἀμφιβολία ὑπάρχει ὅτι ἀναγκαίως ἔχει νὰ μένῃ ἀμετάβλητος ἡ παραδεδομένη ἐν τῷ περὶ οὗ ὁ λόγος χωρίῳ γραφή. Σημειωτέον δ' ὅτι φέρεται ἐν τοῖς Ἠθικοῖς τοῦ Πλουτάρχου σελ. 476, Γ' προκατείλημμαί σε (=προκατείληφά σε), περὶ οὗ λέγεται ἐν τῷ Θησαυρῷ τοῦ Στεφάνου Τόμ. ϛ', σελ. 1740 Διδ. «Et pass. praet. significatione act., in hoc Metrodori loco [ap. Plut. Mor. p. 476, C]: Προκατείλημμαί σε, ὦ τύχη, quae Cic. [Tusc. 5, 9, extr.] ita vertit: Occupavi te, fortuna, atque cepi». Τούτων οὕτως ἐχόντων, πᾶς τις θὰ ὁμολογήσῃ ὅτι, ἂν κατὰ τὴν γνώμην τοῦ Βερναρδάκη ἀναγνωσθῇ παρὰ τῷ Πλουτάρχῳ κατέλαβον ἀντὶ τοῦ κατελάβοντο, ἀλλοιοῦται ἡ ὑπ' αὐτοῦ τοῦ συγγραφέως γραφεῖσα λέξις.

Τῷ συνήθει ἐν τῷ παρηκμακότι ἑλληνισμῷ τύπῳ σφόδρα φιληδεῖ ὁ Πολύβιος, οἷον σελ. 22, 18 Οὔλσχ. «ἐπεστρατοπέδευσαν οἱ περὶ τοῦ Ἄννωνα τοῖς Ῥωμαίοις καταλαβόμενοι τὸν λόφον τὸν καλούμενον Τόρον». σελ. 37, 16 «καταλαβόμενοι λόφον ὑπερδέξιον μὲν τῶν πολεμίων ἀφυῆ δὲ ταῖς ἑαυτῶν δυνάμεσιν». σελ. 69, 14 «κατελάβετο τὴν πόλιν τῶν Ἐρυκίνων». σελ. 205, 3 «καταλαβόμενοι μεταξὺ τῆς πόλεως καὶ τοῦ λιμένος λόφον ἐρυμνὸν διέκλεισαν ἀπὸ τῆς πόλεως τοὺς ἐκβεβοηθηκότας» καὶ 27 «καταλαβέσθαι γὰρ ἐγχειρήσας μετὰ τῆς Φιλίππου γνώμης τὴν τῶν Μεσσηνίων πόλιν». σελ. 230, 7 «καταλαβόμενοι δὲ τόπον ἐχυρὸν ἐκείνην μὲν τὴν ἡμέραν ἔμειναν ἀναπαύοντες σφᾶς ἐκ τῆς προγεγενημένης κακοπαθείας». σελ. 277, 2 «τὸν μὲν κατὰ πρόσωπον τῆς πορείας λόφον αὐτὸς κατελάβετο. σελ. 298, 11 «τοῦτον ἔτι νυκτὸς ἐξαποστείλας περὶ δισχιλίους τῶν λογχοφόρων κατελάβετο». σελ. 299, 19 «ἐπέβη καὶ ..τελάβετο τὴν ἐκείνων παρεμβολήν· ὁ γὰρ Ἀννίβας διαγωνιάσας ..ς Ῥωμαίους μὴ καταλαβόμενοι νυκτὸς ἔρημον ὄντα τὸν ἐπὶ τῷ ..ουνίῳ χάρακα κύριοι γένωνται τῆς ἀποσκευῆς καὶ τῶν παραθέσεων, ..ιν αὐτὸς κτέ.». σελ. 325, 14 καὶ 349, 13: καταλαβέσθαι. σελ.

349, 17: καταλάβοιντο. σελ. 379, 28: καταλαμβανόμενοι. σελ. 380, 4: καταλαμβάνονται. σελ. 381, 11: κατελάβοντο. σελ. 407, 22: καταλαβόμενοι. σελ. 436, 8 καὶ 443, 2: κατελάβετο. σελ. 465, 24: καταλαβέσθαι. σελ. 468, 18: κατελάβετο. σελ. 484, 20 καὶ 492, 7: καταλαβόμενος. σελ. 521, 12 καὶ 533, 3: κατελάβετο. σελ. 616, 28: καταλαβέσθαι. σελ. 618, 12: κατελάβοντο. σελ. 699, 24 καὶ 730, 14: καταλαβόμενοι. σελ. 746, 11: κατελάβοντο. σελ. 747, 5: καταλαμβανομένων καὶ 18: καταλαβομένων, σελ. 787, 7: καταλαβόμενος. σελ. 872, 19: κατελάβετο. σελ. 883, 1: καταλαβέσθαι. σελ. 892, 14: καταλαβόμενος. σελ. 922, 19 καὶ 1181, 18 καὶ 1216, 9: κατελάβοντο. Ποιεῖται δὲ χρῆσιν ὁ Πολύβιος καὶ τοῦ προκαταλαμβάνεσθαι καὶ προκαταλαβέσθαι, οἷον σελ. 135, 8 «ἀναλαβὼν τοὺς ἱππεῖς ὥρμησε σπεύδων προκαταλαβέσθαι τὴν ἀκρολοφίαν» καὶ μετ' ὀλίγα «ὑπολαμβάνοντες τοὺς περὶ τοῦ Αἰμίλιον περιπεπορεῦσθαι τὴν νύκτα τοῖς ἱππεῦσι καὶ προκαταλαμβάνεσθαι τοὺς τόπους». σελ. 165, 8 «τότε δὲ τῷ πλήθει τῆς δυνάμεως καὶ τῷ προκαταλαμβάνεσθαι τοὺς εὐκαίρους τόπους καθίκετο τῆς ἐπιβολῆς». σελ. 239, 12 «προκατελάβοντο τοὺς εὐκαίρους τόπους». σελ. 402, 20 «προκατελάβετο τοὺς ἐπὶ τῆς εἰσβολῆς εὐφυῶς κειμένους τόπους». σελ. 457, 12 καὶ σελ. 474, 7: προκαταλαβέσθαι. σελ. 491, 27: προκαταλαβόμενος. σελ. 492, 9: προκαταλαβέσθαι. σελ. 496, 18: προκατελάβοντο. σελ. 672, 27: προκαταλαβέσθαι. σελ. 947, 18: προκαταλαβόμενος. σελ. 999, 31: προκαταλαβέσθαι. Σημειωτέον δ' ὅτι τὸ ἐν σελ. 465, 24 «διὰ τὸ καταλαβέσθαι τὰ ποτάμια πλοῖα» μετέβαλεν ὁ Ναβῆρος ἐν Μνημοσ. 1857, σελ. 255 εἰς τὸ προκαταλαβέσθαι. Παρατηρητέον προσέτι ὅτι ἐν σελ. 847, 16 ἡ παραδεδομένη γραφὴ εἶνε «ἐξ ὧν πᾶς ἂν εἰκότως συγκαταλάβοιτο τρίτον εἶναι μέρος τῆς ἱστορίας καὶ τρίτην ἔχειν τάξιν τὴν ἐκ τῶν ὑπομνημάτων πολυπραγμοσύνην», περὶ οὗ γράφει ὁ Κόβητος ἐν Μνημοσ. 1862, σελ. 36 «Vitiosum est συγκαταλάβοιτο, neque quidquam prodest id dissecare in συγκαταλάβοι τό, quod fecit Heyse. Requiritur verbum *concedenti*, *assentiendi*, et in promptu est πᾶς ἂν τις εἰκότως συγκατάθοιτο τρίτον εἶναι μέρος κτέ. Notissimi et frequentessimi verbi συγκαταθέσθαι et nominis

συγκατάθεσις». Πρβ. καὶ 1876, σελ. 358, ἔνθα λέγεται «Nihil tritius est apud sequiores quam συγκατατίθεσθαι et συγκατάθεσις pro ὁμολογεῖν et ὁμολογία».

Λίαν δ' ἀσμενίζει τῇ χρήσει τοῦ καταλαμβάνεσθαι καὶ καταλαβέσθαι καὶ Διονύσιος ὁ Ἁλικαρνασσεὺς ἐν τῇ Ῥωμαϊκῇ Ἀρχαιολογίᾳ, οἷον σελ. 50 «καὶ πολισμάτια τῶν Ὀμβρικῶν κατελάβοντό τινα». σελ. 114 «τὴν ἀκρόπολιν ἰδίῳ τείχει φρουρουμένην καταλαμβάνονται». σελ. 116 «εἴρητο δὲ τούτοις τὰ καρτερώτατα καταλαβέσθαι τῆς Ἴδης». σελ. 117 «καὶ καθ' ἓν ἅπαντες γενόμενοι τὰ ὀχυρώτατα καταλαμβάνονται τῆς Ἴδης». σελ. 217 «ἀποσφάττουσιν εὐπετῶς Ἀμόλιον καὶ μετὰ τοῦτο τὴν ἄκραν καταλαμβάνονται». σελ. 351 «ἐνίκων οἱ Ῥωμαῖοι σοφίᾳ τοῦ ἡγεμόνος ὄρος τι καταλαβομένου νύκτωρ». σελ. 555 «ὑπὸ τῶν καταλαβομένων αὐτὴν ἱππέων ἀπώλλυντο». σελ. 771 «ὅτε τὴν πόλιν αὐτῶν Ταρκύνιος κατελάβετο». σελ. 895: καταλαμβάνεται. σελ. 961: καταλαβόμενος. σελ. 965: καταλαβέσθαι. σελ. 966: καταλαμβάνονται. σελ. 971 καὶ 979: καταλαβέσθαι. σελ. 1043: καταλαβομένους. σελ. 1044: καταλαβέσθαι. σελ. 1135: καταλαβόμενοι. σελ. 1251: καταλαμβάνεται. σελ. 1351: καταλαβόμενοι. σελ. 1509: καταλαμβάνεται. σελ. 1550: κατελαμβάνοντο. σελ. 1753 καὶ 1775 καὶ 1796: καταλαμβάνονται. σελ. 1768 καὶ 1798 καὶ 1805: καταλαβόμενοι. σελ. 1808: κατελαμβάνοντο. σελ. 1809: καταλαμβάνονται. σελ. 2006: καταλαμβάνεσθαι. σελ. 2030: καταλαβομένων. σελ. 2058: καταλαμβάνονται. σελ. 2089: κατελάβετο. σελ. 2217: καταλαμβανόμενοι. σελ. 2255: καταλαβόμενοι. σελ. 2359: κατελάβετο. (Τόμ. Δ', σ. 181, 5 Κισλ.: καταλαβέσθαι καὶ 14: καταλαμβάνεσθαι. σελ. 194, 4 καταλάβωνται. σελ. 269, 29: καταλαμβάνεται). Πρβ. σελ. 1828 «ἐκεῖνα μὲν αἰσθήσεσι (ἄλλ. γρ. αἰσθήσει) καὶ πάθεσι καταλαμβανόμεθα, ταῦτα δὲ μαντείαις καὶ δόξαις εἰκάζομεν» καὶ σελ. 963 «καὶ τοῦτ' ἐκ πολλῶν μὲν καὶ ἄλλων καταλαμβανόμενος» καὶ σελ. 378 καὶ 295: καταλαμβάνομαι. Εἶνε δὲ πρὸς τούτοις εἰρημένον καὶ «δρόμῳ προκαταλαβέσθαι σπεύδοντες τὰ ὀχυρά» καὶ «ὑπ' ἐμοῦ κελευσθέντες Ἀλβανοὶ προκαταλαμβάνονται τὰ ὄρη» (σελ. 494 καὶ 495). Ἐγένετο δὲ χρῆσις τοῦ καταλαβέσθαι ὑπὸ τοῦ Διονυ-

σίου καὶ ἐν τοῖς περὶ τῶν Ἀρχ. Ῥητ. Ὑπομνημ. Ἰσοκρ. 9 «αὐτοὺς δὲ καταλαβομένους τόπον, ὅστις ἂν ὀχυρώτατος ᾖ» καὶ 12 «τὴν μὲν εὕρεσιν θαυμαστὴν παρ' ἀμφοῖν κατελαβόμην καὶ ἔτι τὴν κρίσιν» καὶ Δειν. 2 «ἃ οὖν ἐγὼ αὐτὸς δι' ἐμαυτοῦ κατελαβόμην».

Παρέχουσι δ' ἡμῖν παραδείγματα τῆς περὶ ἧς ὁ λόγος ἐκφορᾶς καὶ Διόδωρος ὁ Σικελιώτης καὶ ὁ Ἀπολλόδωρος καὶ ὁ Στράβων καὶ ὁ Ἰώσηπος καὶ ἄλλοι μεταγενέστεροι.

Διόδωρ. Σικελ. Α', 56 «οὓς καταλαβομένους παρὰ τὸν ποταμὸν χωρίον καρτερὸν διαπολεμεῖν τοῖς Αἰγυπτίοις καὶ τὴν σύνεγγυς χώραν καταφθείρειν» καὶ «τοὺς δὲ Τρῶας ἀποστάντας αὐτοῦ καταλαβέσθαι τινὰ τόπον καὶ διαπολεμῆσαι» καὶ 67 «κατελάβοντο μὲν τῆς Αἰθιοπίας τὴν κρατίστην» καὶ Γ', 37 «κατελάβοντο δεσμοῖς τὸ στόμιον (τοῦ πλοκάνου) πρόμηκες ὂν καὶ πεφιλοτεχνημένον πρὸς ταύτην τὴν ὀξύτητα» καὶ Δ', 45 «νῆσον ἔρημον καταλαβομένην ἐνταῦθα μετὰ τῶν συμφυγουσῶν γυναικῶν καθιδρυθῆναι» καὶ ΙϚ', 29 «Θηβαῖοι καταπολεμήσαντες τοὺς Λακεδαιμονίους δίκην ἐπήνεγκαν εἰς Ἀμφικτύονας κατὰ τῶν Σπαρτιατῶν, ὅτι Φοιβίδας ὁ Σπαρτιάτης κατελάβετο τὴν Καδμείαν» καὶ ΙΖ', 85 «πρῶτον μὲν τὴν πάροδον τὴν εἰς τὴν πέτραν φέρουσαν κατελάβετο».

Ἀπολλόδ. Βιβλιοθ. Γ, Ϛ', 5 «τὴν δὲ ταῖς χερσὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτοῦ καταλαβομένην πηρὸν ποιῆσαι» καὶ ιδ', 1 «ἔδοξε τοῖς θεοῖς πόλεις καταλαβέσθαι, ἐν αἷς ἔμελλον ἔχειν τιμὰς ἰδίας ἕκαστος». Περὶ τοῦ πρώτου χωρίου ποιούμενος λόγον ὁ Ἑύνιος ἐν τῇ ἐκδόσει τοῦ Ἀπολλοδώρου Τόμ. Α', σελ. 284 γράφει «Probabilius erat refingere: τὴν δὲ ταῖς χερσὶ τῶν ὀφθαλμῶν αὐτοῦ ὕδωρ καταβαλοῦσα πηρὸν ποιῆσαι. Sed illatum esse patet e margine τοὺς ὀφθαλμούς, quos ideo in ed. pr. secluseram, ut sit: ταῖς χερσὶν αὐτοῦ καταλαβομένην τυφλὸν ποιῆσαι. *manu sua tactum eum excaecavit*». Ὁ δὲ Ἑρχῆρος ἐξέδωκε παρὰ τῷ Ἀπολλοδώρῳ σελ. 95, 23 «τὴν δὲ ταῖς χερσὶ τῶν ὀφθαλμῶν αὐτοῦ λαβομένην». Ἀλλ' οὐδαμῶς ἀναγκαῖον φαίνεται νὰ μεταβληθῇ ἡ παραδεδομένη γραφή.

Στράβ. σελ. 385, 8 Μειν. «οἱ δὲ σταλέντες κατελάβοντο τοὺς Ἀχαιοὺς πολεμοῦντας τοῖς βαρβάροις» καὶ σελ. 581, 2 «κατελάβοντο δ' αὐτὴν ἐπανιόντες ἐκ τῆς Θετταλικῆς Ἄρνης οἱ Βοιωτο

μετὰ τὰ Τρωικά» καὶ σελ. 884, 4 «Ἀνδρόπομπος δὲ Λέβεδον (κτίζει) καταλαβόμενος τόπον τινὰ Ἄρτιν» καὶ σελ. 1064, 14 «κατελάβετο δ', ὥς φασι, τηρήσας τὴν τῆς νηστείας ἡμέραν». Ὁ Μαδβίγιος ἐν *Adversar. Crit.* σελ. 37 (1871) ἀντὶ τοῦ «κατελάβοντο τοὺς Ἀχαιοὺς πολεμοῦντας τοῖς βαρβάροις» ἀναγινώσκει κατέλαβον λέγων «Apud eundem VI p. 280 cum esset: οἱ δὲ σταλέντες κατέλαβον (deprehenderunt) τοὺς Ἀχαιοὺς πολεμοῦντας τοῖς βαρβάροις, geminatis litteris το barbarus natus est verbi medii usus κατελάβοντο». Ὁ δὲ Κόβητος γράφει ἐν *Mnemos.* 1876, σελ. 109 «Unice verum est κατέλαβΟΝ. Dicebant sequiores καταλαβέσθαι pro *occupare* locum, castellum et sim. sed κατελαβόμην αὐτοὺς πολεμοῦντας nemo umquam Graecorum dixit pro κατέλαβον».

Ἀθήν. σελ. 272, Ϛ', «Ποσειδώνιος γοῦν—ὁ φιλόσοφος καὶ ἀποστάντας φησὶν αὐτοὺς καταφονεῦσαι μὲν τοὺς ἐπὶ τῶν μετάλλων φύλακας, καταλαβέσθαι δὲ τὴν ἐπὶ Σουνίῳ ἀκρόπολιν» καὶ σελ. 345, Γ', «γλαύκου παρατεθέντος ἄλλου δ' οὐδενός, ὁ μὲν τὸν ὀφθαλμὸν κατελάβετο κτέ».

Ἰώσηπ. Τόμ. Β', σελ. 26, 5 Νισ. «τά τε ὅπλα αὐτοὺς ἀφηροῦντο καὶ τοὺς ὀχυρωτάτους τῆς χώρας τόπους φρουραῖς κατελάβοντο». σελ. 41, 21 «δύναμιν ἀθροίσαντες μεγάλην ἐπίασι τοῖς Ἰσραηλίταις καὶ μεταξὺ Σωκοῦς καὶ Ἀζηκοῦς καταλαμβανόμενοι στρατοπεδεύονται». σελ. 105, 7 «καταλαβόμενοι τὴν κοιλάδα τῶν Γιγάντων (ἄλλ. γρ. Τιτάνων) καλουμένην». σελ. 151, 20 «μὴ πόλεις ὀχυρὰς καταλαβόμενος ἀγῶνας ἡμῖν καὶ πολλοὺς ἱδρῶτας παρασκευάσῃ». σελ. 342, 8: καταλαβόμενος. Τόμ. Γ', σελ. 132, 5 «Ἰούδας δὲ τὴν πόλιν καταλαβόμενος αὐτούς τε ἀπέκτεινε καὶ τὸ τέμενος ἐνέπρησεν». σελ. 140, 4: καταλαβόμενος. σελ. 157, 8: καταλαβέσθαι. σελ. 183, 22: καταλαβόμενος. σελ. 191, 5: καταλαμβανομένοις. σελ. 296, 13: καταλαμβανόμενοι. Τόμ. Δ', σελ. 119, 2 «καταλαβόμενος Φασάηλον ἐπὶ τιμῇ τοῦ Ἡρῴδου ἀδελφοῦ τήλου ᾠκοδομημένον». Τόμ. Ε', σελ. 28, 21 «Κῦρος δὲ Βαβυ- καταλαβόμενος κτέ». Πρβ. καὶ Τόμ. Β', σελ. 213. 13 τὰ προβαλλόμενα σοφίσματα ῥᾳδίως τῇ συνέσει καταλαμβα- ος». Σημειωτέον δ' ὅτι ἐν σελ. 232, 2 φέρεται διττὴ γραφή,

«ἐμβαλὼν οὖν εἰς τὴν χώραν τῶν Ἑβραίων καταλαμβάνει τε τὰς ὀχυρωτάτας — πόλεις ἀμαχητὶ καὶ ταύτας ἀσφαλισάμενος ἔσχατον ἐπῆλθε τοῖς Ἱεροσολύμοις» καὶ καταλαμβάνεται.

Ψευδοπλούτ. Ἠθικ. σελ. 231, ϛ', «ἦλθον γὰρ χώραν ἀπολαβεῖν οὐ καταλαβέσθαι πόλιν» καὶ σελ. 305, Γ' «Ἀσδρούβας βασιλεὺς Σικελίαν καταλαβόμενος πόλεμον Ῥωμαίοις κατήγγειλε» καὶ σελ. 307, Ε', «τὴν ξυλίνην κατελάβετο γέφυραν» καὶ σελ. 845, ϛ', «Φιλίππου δ' Ἐλάτειαν καταλαβομένου καὶ αὐτὸς τοῖς ἐν Χαιρωνείᾳ μαχεσαμένοις συνεξῆλθεν». Σημειοῦται δὲ ὁ Οὐεστερμαννὸς ἐν τῇ ἐκδόσει τῶν Βιογράφων σ. 284 «καταλαβομένου E et sic Duebnerus quoque, καταλαμβανομένου V, καταλαμβάνοντος Photius».

Διογέν. Λαέρτ. Θ', 102 «οἷς ἀντιλέγοντες οἱ δογματικοί φασιν αὐτοὺς καταλαμβάνεσθαι καὶ δογματίζειν· ἐν ᾧ γὰρ δοκοῦσι διελέγχειν καταλαμβάνονται».

Διοσκορ. Τόμ. Β', σελ. 8 «ἔστι δὲ ἐναργῶς καταλαβέσθαι τοῦτο» καὶ σελ. 73 «ταχεῖα δὲ ἀμαύρωσις ὀμμάτων καταλαμβάνεται, πόνος τε ὅλου τοῦ σώματος πολυειδής, παντάπασιν ἐλαφρὸς καὶ οὐκ ἄτερ ἡδονῆς παρακολουθεῖ».

Γαλην. Τόμ. Η', σελ. 793 «τῇ ἀρτηρίᾳ τὴν ἐξ ἀρχῆς χώραν, ὅθεν ἀπεώσθη, καταλαμβανομένη». Τόμ. ΙΗ', α', σελ. 803 «διὰ δὲ τῶν κεχιασμένων κατ' ἰνίου καταλαμβανόμενοι τὰς ἀρχὰς μετώπιον συντελοῦμεν». σελ. 804 «καταλαμβανόμενοί τε ἄγομεν τὸ σπείραμα κυκλοτερῶς ἐπὶ μέτωπον· εἶτα ἐπ' ἰνίον καὶ παρὰ μέρος τῆς κεφαλῆς τὸ σπείραμα καταλαμβανόμεθα». σελ. 784 καταλαβόμενοι. σελ. 817: καταλαμβανόμενοι. Τόμ. ΙΘ', σελ. 676 «τελείαν ἀπαλλαγὴν καὶ ἀκριβῆ καταλαβέσθαι». Πρβ. καὶ Τόμ. ΙΗ', α', σελ. 823 «προκαταλαβόμενος κατὰ τῶν ὤμων τοὺς τελαμῶνας, κτέ». Τὸ παρὰ τῷ Ὀρειβασίῳ Τόμ. Δ', σελ. 282, 1 φερόμενον «τὰ τέλη αὐτῶν ῥάμματι ἢ λίνῳ (ῥάμματι λινῷ) μεταλαμβανόμενοι» πλημμελῶς ἔχον ἐπηνωρθώθη μεταβληθὲν εἰς τὸ καταλαμβανόμενοι. Πολλάκις δ' ἐν τοῖς ἀντιγράφοις συνεχύθησαν αἱ προθέσεις ΚΑΤΑ καὶ ΜΕΤΑ.

Σέξτ. Ἐμπειρ. σελ. 216, 25 «ἐμφαίνων ὡς γῆν μὲν καταλαμβανόμεθα μετουσίᾳ γῆς, ὕδωρ δὲ κατὰ μετοχὴν ὕδατος». σελ. 247 «δι' ὃ δὴ καὶ πᾶς ἄνθρωπος, ὅταν τι σπουδάζῃ μετὰ ἀκριβείας κατι

λαμβάνεσθαι, τὴν τοιαύτην φαντασίαν ἐξ ἑαυτοῦ μεταδιώκειν φαίνεται». σελ. 362, 6 «ἐπινοεῖν μὲν αὐτό φαμεν, καταλαμβάνεσθαι δὲ μηδαμῶς διὰ τὰς προεκκειμένας αἰτίας». σελ. 252, 27: καταλαμβάνεσθαι. σελ. 255, 11: καταλαμβάνονται. σελ 256, 3: καταλαμβάνεται. καὶ 15: καταλαμβάνεσθαι καὶ 20: καταλαμβανομένη. σελ. 257, 22 καὶ 280, 26: καταλαμβάνεται. σελ. 427, 9: καταλαμβανόμενον. σελ. 595, 18: καταλαμβάνεται.

Ὀνήσανδ. Στρατηγ. σελ. 41 Κορ. «δείξας δὲ αὐτοῖς καὶ λόφους ἢ ὀρθίους βουνοὺς κελευέτω σὺν δρόμῳ καταλαμβάνεσθαι». σελ. 60 «καταλαβόμενοι τάς τε εἰς τοὔμπροσθεν διόδους κτέ.». σελ. 92 «τοῦτο γὰρ δυνανται καὶ πολέμιοι καταλαβέσθαι πολλάκις ἀκούοντες». σελ 143 «τὰ μετέωρα καταλαμβανόμενοι καὶ τὰ ἄκρα τῆς πόλεως». Πρβ. καὶ σελ. 48 «τόπους προκαταλαβέσθαι προαιρούμενος».

Καιν. Διαθ. Ἐπιστολ. πρὸς Ἐφεσ. Γ΄, 18 «ἵνα ἐξισχύσητε καταλαβέσθαι σὺν πᾶσι τοῖς ἁγίοις τί τὸ πλάτος καὶ μῆκος καὶ ὕψος καὶ βάθος, γνῶναί τε τὴν ὑπερβάλλουσαν τῆς γνώσεως ἀγάπην τοῦ Χριστοῦ».

Ὠριγέν. Τόμ. Κ΄, σελ. 54 «πῶς αἰσθήσει μὴ καταλαμβανόμενοι γνώσονται τὸν θεόν».

Κλήμ. Ἀλεξ. σελ. 568 «δεῖ δή, ὡς ἔοικε, τήν γε τοῦ σώματος φύσιν καὶ τὴν τῆς ψυχῆς οὐσίαν πολυπραγμονήσαντας τὸ ἑκατέρου τέλος καταλαβέσθαι καὶ μὴ τὸν θάνατον ἡγεῖσθαι κακόν». σελ. 630 καὶ 647: καταλαβέσθαι. σελ. 768: καταλαμβανόμεθα. σελ. 997 : καταλαβέσθαι. Πρβ. καὶ σελ. 418 «καὶ τοὺς ἐπικαίρους τῶν τόπων προκαταλαβόμενος ἐφύλαττεν».

Ἀπολλών. Ἀλεξανδρ. περὶ Ἀντωνυμ. σελ. 133 «δι' οὗ τὸν ἀριθμὸν καταλαμβανόμεθα» καὶ περὶ Συντάξ. σελ. 6, 22 «ἆς ἢ προφανῶς ἔστι καταλαβέσθαι διὰ τῆς ἀκοῆς κτέ.» καὶ σελ. 238, 6 «ἀλλὰ καὶ ἐκ τῶν τόνων ἔστιν αὐτὰ καταλαβέσθαι» καὶ περὶ Ἐπιρρ. σελ. 567, 30 «διὰ τῶν προκατειλημμένων λόγων καταλάβοιτο ἄν τις ὅτι, κτέ». Πρβ. καὶ Ἡρῳδ. Λεντζ. Τόμ. Β΄, σελ ..5, 15 «ὡς ἐκ τῆς κλίσεως πολλάκις καταλαμβανόμεθα τοὺς ους τῶν εὐθειῶν».

Φώτ. Βιβλιοθ. σελ. 509, 6 «καὶ γὰρ τὸ βλέπειν παρὰ τῇ γραφῇ τῷ νοερῷ τῆς ψυχῆς ὄμματι καταλαμβάνεσθαι δηλοῖ» καὶ

Ὁμιλ. Β' εἰς τὴν Ἔφοδ. τῶν Ρὼς 29 (Ἀποσπ. Ἱστορ. Ἑλλήν. Τόμ. Ε', σελ. 170 Μυλλ.) «ἡ αὐτόθεν ἡμᾶς φιλανθρωπία τῆς αἰχμαλωσίας ἀφελοῦσα κατελάβετο».

Εὐστάθ. Παρεκβολ. εἰς Ὅμ. σελ. 1539, 40 «ὁ δὲ βορρᾶς ὅπως συντελεῖ τῷ Ὀδυσσεῖ καταστῆναι εἰς τὴν τῶν Φαιάκων γῆν οὐκ εὔπορον καταλαβέσθαι, εἴπερ ἐκεῖνος ἐκ τῶν νοτίων ἐπάνεισιν».

Ἀνέκδ. Βεκκ. σελ. 650, 8 «ἀλλὰ ἐκατελάβετο ὁ δεῖνα πρὸ πολλοῦ χρόνου τὸ τρυπᾶν». Μοχθηρότατος εἶνε ὁ τύπος Ἐκατελάβετο.

Τοῦ ἀορίστου προκαταλαβέσθαι ἐποιήσατο χρῆσιν καὶ ὁ Εὐσέβιος Ὀνομαστικ. σελ. 104 (1862) «ὕδωρ ὃ προκατελάβετο Γεδεών» καὶ σελ. 162, 12 «ἣν προκατελάβετο Γοθονιήλ».

Εὑρίσκεται δὲ καὶ ὁ παρακείμενος κατειλῆφθαι κείμενος ἀντὶ τοῦ κατειληφέναι παρὰ συγγραφεῦσι τοῦ μεταγενεστέρου ἑλληνισμοῦ, οἷον παρὰ τῷ Ὀνησάνδρῳ σελ. 74 «καὶ δὴ κἂν αὐτὸς τὰ πεδινὰ κατειλημμένος ᾖ» καὶ παρὰ Διοδώρῳ τῷ Σικελιώτῃ 17, 85 «τῶν κατειλημμένων τὴν πέτραν βαρβάρων» καὶ παρὰ Διογένει τῷ Λαερτίῳ Θ', 103 «περὶ δ' ὧν οἱ δογματικοὶ διαβεβαιοῦνται τῷ λόγῳ, φάμενοι κατειλῆφθαι, περὶ τούτων ἐπέχομεν ὡς ἀδήλων, μόνα δὲ τὰ πάθη γινώσκομεν» καὶ παρὰ Κλήμεντι τῷ Ἀλεξανδρεῖ σελ. 80 «τὸ οἰκεῖον αὐτοῦ καὶ ἐξαίρετον καὶ ἰδιωματικὸν παρὰ τὰ ἄλλα ζῷα κατειλημμένοι αὔταρκες ἐφόδιον αἰώνων» καὶ σελ. 826 «πλὴν οἵ γε ἐπὶ τῷ κατειλῆφθαι τὴν ἀλήθειαν αὐχοῦντες τῶν Ἑλλήνων εἰπάτωσαν ἡμῖν παρὰ τίνος μαθόντες ἀλαζονεύονται».

Τοῖς ἐκ συγγραφέων τοῦ μεταγενεστέρου ἑλληνισμοῦ μνημονευθεῖσιν ἐν τοῖς ἄνω μαρτυρίοις τοῦ ἀορίστου προκαταλαβέσθαι προστίθεμεν τὸ ἀπαντῶν ἐν ἐπιγραφῇ τῶν Ῥωμαϊκῶν χρόνων (Συλλ. Ἐπιγρ. Ἑλλην. Διττεμβ. 253, 7. σελ. 375) «καὶ προκαταλαβόμενος τὰς προκειμένας ἡμῶν πόλεις ἀπάτῃ ἐκράτησεν». Παρατηρητέον δ' ὅτι ἐν ἑτέρᾳ ἐπιγραφῇ τῶν Ῥωμαϊκῶν χρόνων καὶ αὐτῇ οὔσῃ, ἐν τῷ Δελτίῳ τῆς Ἑλληνικῆς ἀλληλογραφίας κατακεχωρισμένῃ 1881 σελ. 71 κέξ. φέρεται στίχ. 19 «Κερκινῖτιν (μὲν) ἐλάβετο καὶ τὰ Τείχη». ἀνθ' οὐ ὀρθῶς ὁ Διττεμβεργῆρος ἔγραψε (Συλλ. Ἐπιγρ. Ἑλλ. 252, 20, σελ. 373) «Κερκινῖτιν (κατ)ελάβετο».

Κακῶς ἄλλοτ' ἀνεγινώσκετο παρὰ τῷ Ἀνδοκίδῃ περὶ Μυστηρ.

«καταλαμβανόμενος γονάτων», περὶ οὗ λέγεται ἐν τῷ Θησαυρῷ τοῦ Στεφάνου Τόμ. Δ', σελ. 1119 «Sed affert praeterea Bud. ex Andocide—signif. act. pro Apprehendere: Πολλὰ ἱκετεύσας καὶ καταλαμβανόμενος γονάτων, ubi malim καταλαβόμενος [Recte λαμβανόμενος codex Cripsianus]». Πολλάκις ἐν τῇ Ἑλληνικῇ γλώσσῃ γίνεται χρῆσις τοῦ μέσου ῥήματος λαμβάνεσθαι γενικῇ συντεταγμένου.

Τοῦ ἀορίστου καταλαβέσθαι ποιεῖται μνείαν καὶ ὁ Ἡσύχιος· εἶνε δὲ παρ' αὐτῷ γεγραμμένον «Καταλαβέσθαι: κατανοήσασθαι, φθάσασθαι, ἀφελέσθαι. Εὔλογον δὲ φαίνεται τὸ κατανοήσασθαι καὶ φθάσασθαι ἀνελλήνιστα ὄντα νὰ μεταβληθῶσιν εἰς τὸ κατανοῆσαι καὶ φθάσαι. Οὐκ ὀλίγα δὲ παραδείγματα παρετέθησαν ἐν τοῖς ἔμπροσθεν τῆς χρήσεως τοῦ καταλαμβάνεσθαι καὶ καταλαβέσθαι ἐφ' ὁμοίας ἐννοίας τῷ νοεῖν καὶ νοῆσαι, κατανοεῖν καὶ κατανοῆσαι, γιγνώσκειν καὶ γνῶναι. Λέγει δὲ ὁ Γαληνὸς Τόμ. Α', σελ. 42 «Ἐγὼ δ' οὔτ' ἄλλο τι τὸ καταληπτὸν ἡγοῦμαι σημαίνειν παρὰ τὸ γνωστὸν οὔτ' ἄλλο τι τὸ καταλαμβάνεσθαι τοῦ βεβαίως γιγνώσκειν» (Πρβ. καὶ Σέξτον Ἐμπειρικὸν σελ. 57, 3). Φέρεται δὲ καὶ παρὰ Ψευδιπποκράτει Τόμ. Γ', σελ. 591 Ἐρμερ. «σοφῶν ἄριστε Δημόκριτε, ποθέω γὰρ αἰτίην τοῦ περί σε πάθεος καταλαβέσθαι».

Παράδοξον φαίνεται ὅτι καὶ ὑπὸ τοῦ Κοβήτου μετεβλήθη τὸ παρὰ τῷ Πλουτάρχῳ φερόμενον κατελάβοντο εἰς τὸ κατέλαβον ἐν *Mnemos*. 1873, σελ. 372 «Duae syllabae vitiose repetitae sunt p. 255 D. ἐξεκάλεσαν [TO] τοὺς Πιτυοεσσηνοὺς εἰς τὸ προάστειον, et τὰ τείχη κατελάβον [TO], τοῖς δὲ κτέ». Ἀλλὰ μετά τινα ἔτη ὁ ἐνδοξότατος κριτικὸς ἔγραψεν ἐν *Collect. Crit*. σελ. 193 (1878) «οἱ δὲ θυσίαν τινὰ παρασκευασάμενοι καὶ θοίνην ἐξεκαλέσανΤΟ τοὺς Πιτυοεσσηνοὺς εἰς τὸ προάστειον· αὐτοὺς δὲ διελόντες δίχα τοῖς μὲν τὰ τείχη κατελάβονΤΟ, τοῖς δὲ τοὺς ἄνδρας ἀνεῖλον. Leg. ἐξεκάλεσαν ΤΟΥC. Melius esset etiam κατέλαβον, sed καταλαβέσθαι pro καταλαβεῖν vitiosa est recentioris aetatis συνήθεια ' :que obvia», ἐξ οὗ ἱκανῶς δηλοῦται ὅτι ἀπεδοκίμασεν ὁ ἀνὴρ ἣν ντ' ἀπεφήνατο γνώμην περὶ τοῦ παρὰ τῷ Πλουτάρχῳ κειμένου ελάβοντο.

Ἄξια μνείας εἶνε τὰ ὑπὸ τοῦ Κοβήτου γεγραμμένα ἐν *Var. Lect.*

σελ. 266 «τὸ ὑπὸ τῇ ἀκροπόλει σπήλαιον τοῦτο ἀπολαβόμενος, infeliciter admodum BEKKER ἀποταμόμενος, quod et Ionicum est et plane ab hoc argumento alienum. Corrige καταλαβόμενος: ἀπό et κατά simillima nota pinguntur et καταλαμβάνομαι τόπον pro καταλαμβάνω vitium est omnibus sequioribus commune et frequens» καὶ σελ. 319 «τὰς ἁμάξας κατελαμβάνοντο, quod frequens omnium sequiorum vitium est pro κατελάμβανον».

Οὐκ ἀγνοητέον δ' ὅτι καὶ παρ' Ἡροδότῳ κεῖται βιβλ. ϛ', 55 «τὰ δὲ ἄλλοι οὐ κατελάβοντο, τούτων μνήμην ποιήσομαι», ὃ εὐλόγως νομίζεται ὑπὸ τοῦ Κοβήτου πλημμελὴς ἀνάγνωσις λέγοντος ἐν *Var. Lect.* σελ. 368 «Καταλαμβάνομαι pro καταλαμβάνω, quod apud sequiores omnes saepe legitur, apud veteres barbarum est Itaque vitium alit HERODOTUS VI. 55 τὰ δὲ ἄλλοι οὐ κατελάβοντο τούτων μνήμην ποιήσομαι, expunctis duabus litterulis male repetitis lege κατέλαβον» (Πρβ. καὶ *Nov. Lect.* σελ. 414 καὶ *Mnemos* 1884, σελ. 157).

Ὁ Βαίριος δὲν ἐγκρίνει τὴν ὑπὸ τοῦ Κοβήτου γενομένην μεταβολὴν τοῦ κατελάβοντο εἰς τὸ κατέλαβον γράφων ἐν τῇ Β' ἐκδόσει τοῦ Ἡροδότου Τόμ. Γ', σελ. 293 «τὰ δὲ ἄλλοι οὐ κατελάβοντο: Offenditur verbo κατελάβοντο Cobet (Varr. Lectt p. 368. Mnemosyn. VI. p. 320), activum κατέλαβον restitui iubens: quo mihi haud opus esse videtur respicienti ad VI, 39». Ὁ Ἡρόδοτος λέγει ϛ', 39 «τελευτήσαντος δὲ καὶ Στησαγόρεω τρόπῳ τοιῷδε, ἐνθαῦτα Μιλτιάδεα τὸν Κίμωνος, Στησαγόρεω δὲ [τοῦ τελευτήσαντος] ἀδελφεὸν καταλαμψόμενον τὰ πρήγματα ἐπὶ Χερσονήσου ἀποστέλλουσι τριήρεϊ οἱ Πεισιστρατίδαι». Ἄτοπον δὲ πάντως εἶνε νὰ νομίζηται ὅτι ὁ Ἡρόδοτος, ἐπειδὴ εἶπεν ἐπὶ τοῦ μέλλοντος καταλαμψόμενον, τουτέστι καταληψόμενον, ἠδύνατο νὰ εἴπῃ καὶ κατελάβοντο ἀντὶ τοῦ κατέλαβον.

ΚΕΦ. ΙΒ'.

Ὁ Βερναρδάκης ἐλέγχει τὸν Κόβητον ἅμα καὶ τὸν Κόντον.

Ἐν τῇ Ἐπετηρίδι τοῦ Παρνασσοῦ 1900, σελ. 63 ἔγραψεν ὁ Βερναρδάκης. *Ἐν* Ἀθηνᾶς *Δ' σελ. 171, 13 πραγματευόμενος ὁ κ. Κ(όντος) περὶ τῆς Ἀριστοτελικῆς φράσεως (Πολιτ. Ἀθηναίων σελ. 145, 14) «διατίθησι δ' ἀγῶνα τὸν ἐπιτάφιον τοῖς τετελευτηκόσιν ἐν τῷ πολέμῳ» ἀναφέρει τὸ ἐκ τῆς σελ. 624 χωρίον τοῦ Φιλοστράτου «ἐν τῇ Ἀκαδημείᾳ οὗ τίθησι τὸν ἀγῶνα ἐπὶ τοῖς ἐκ πολέμων θαπτομένοις ὁ πολέμαρχος», περὶ ὧν παρατηρεῖ τὰ ἀκόλουθα: «Σημειωτέον δ' ὅτι παρέγγραπτον τὴν μετοχὴν* θαπτομένοις *νομίζει ὁ Κόβητος ἐν Μνημοσύν. 1873, σελ. 210. Ἀλλὰ καὶ ἐν τῇ Ῥωμαϊκῇ Ἀρχαιολογίᾳ Διονυσίου τοῦ Ἁλικαρν. ἀπαντᾷ σελ. 887 «ἐπὶ τοῖς ἐκ τῶν πολέμων θαπτομένοις (ἴδ. Κόβητ. ἐν Missell. Critic. σελ. 502)». Ταῦτα ἐπιλέγει μετὰ πολλῆς ἀπορίας ὁ μαθητὴς δεικνύων ζῆλον περὶ τὴν ἐκβολὴν τῶν παρεγγράπτων ὀξύτερον τοῦ διδασκάλου. Ἀλλ ἂν ὁ Κόβητος ἐν Missell. Crit. ἀναφέρων τὸ χωρίον τοῦ Διονυσίου ἀφίνει αὐτὸ ἄθικτον καὶ ἀνέπαφον, τοῦτο δηλοῖ μᾶλλον σιωπηλὴν μετάνοιαν ἢ λήθην τοῦ ἀνδρός, οὗτινος τιμῶ μὲν καὶ θαυμάζω τὴν κριτικὴν ὀξυδέρκειαν, ἀλλὰ καὶ δὲν παραβλέπω τὰ ἄλλα σφάλματα. Ἂν ἐν τοῖς Missell. Critic. παρέλιπε πᾶσαν παρατήρησιν περὶ τοῦ αὐτοῦ πρὸς τὸ Φιλοστράτειον χωρίον τοῦ Διονυσίου, εἶνε πιθανώτατον ὅτι ὀψὲ μὲν ἀλλὰ τέλος κατενόησε τὸ ἄτοπον τοῦ ὑπερμέτρου αὐτοῦ ζήλου. Ἀλλ' ὅπως καὶ ἂν ἔχῃ τὸ πρᾶγμα, καὶ ὁ Φιλόστρατος καὶ ἔτι μᾶλλον ὁ Διονύσιος καὶ πολλοὶ ἄλλοι τῶν ἀρχαίων ἐσπούδαζον ἐπιμελῶς καὶ ἐγίνωσκον τὸν Θουκυδίδην καὶ τοὺς ἄλλους συγγραφεῖς κάλλιον καὶ τοῦ Κοβήτου καὶ τοῦ Κόντου τοῦ πολυπραγμονοῦντος ἐν οὐ δέοντι. Ὡς δὲ φαίνεται ἄλλο εἶνε τὸ ἀντιγράφειν συναθροίζειν χωρία συγγραφέων καὶ ἄλλο τὸ σπουδάζειν καὶ γνωιν αὐτοὺς τοὺς συγγραφεῖς. Ἡ νοθευομένη φράσις εἶνε ἡ πολυθρύκς, ἡ ἐκ τῆς ἀρχῆς τοῦ περιωνύμου λόγου τοῦ Περικλέους, τοῦ ιαζομένου Ἐπιταφίου: «Οἱ μὲν πολλοὶ τῶν ἐνθάδε εἰρηκότων*

ἤδη ἐπαινοῦσι τὸν προσθέντα τῷ νόμῳ τὸν λόγον τόνδε, ὡς καλὸν ἐπὶ τοῖς ἐκ τῶν πολέμων θαπτομένοις *ἀγορεύεσθαι αὐτόν»* *Τὴν δὲ μεγαλείαν ταύτην ῥῆσιν τοῦ περικλεεστάτου πολιτικοῦ ἀνδρὸς εἶχε πάντως πρὸ ὀφθαλμῶν καὶ ὁ Κικέρων εἰπὼν ἐν* *Oratore* 44 § 151 *τάδε*: mos est Athenis laudari in concione eos qui sint in proeliis interfecti. *Νῦν δὲ διορθωτέον καὶ παρὰ Φιλοστράτῳ «ἐκ τῶν πολέμων θαπτομένοις». Νῦν δ' ἀναγνώτω τις ἄνευ τοῦ* θαπτομένοις *ἢ μόνην τὴν φιλοστράτειον ῥῆσιν, ὡς ἤθελεν ὁ* Cobet, *ἢ καὶ τὴν τοῦ Διονυσίου ὡς ἤθελεν ὁ ὑπερβάλλοντα ἀλλ' ἄκαιρον ζῆλον δεικνύων μαθητής, ἵνα αἰσθανθῇ τὸ ἀνούσιον καὶ ψυχρὸν τῆς φράσεως. Τὸ πάθημα τοῦτο τοῦ μεγάλου κριτικοῦ ἂς χρησιμεύσῃ ὡς μάθημα εἰς τοὺς ζηλοῦντας ὄχι τὴν κριτικὴν ἀρετὴν καὶ μέθοδον τοῦ ἀνδρὸς ἀλλὰ τὸν ὑπερβάλλοντα ἐν πολλοῖς ζῆλον περὶ τὴν εὕρεσιν τῶν «παρεγγράπτων» καὶ τὴν δῆθεν κάθαρσιν τοῦ σίτου ἀπὸ τῆς αἴρας, συνεκβάλλοντας δὲ πολλάκις ἀμφότερα. Τοιαῦτα σχόλια καὶ ἑρμηνεύματα ὑπάρχουσι πάντως οὐκ ὀλίγα πολλαχοῦ, ἀλλ' ἐνταῦθα ἀκριβῶς ἀπαιτεῖται καὶ κριτικὴ σύνεσις καὶ σωφροσύνη.*

Θερμουργὸς ὢν ὁ Βερναρδάκης καὶ τοῖς παραβόλοις τολμήμασι λίαν ἀσμενίζων οὐδαμῶς εὐλαβεῖται νὰ ἐπιτιμᾷ ὑπερηφάνως ὡς δεινῶς σφαλλομένοις τῷ τε μεγάλῳ φιλολόγῳ Κοβήτῳ καὶ τῷ μαθητῇ αὐτοῦ Κόντῳ, οὗ καὶ μᾶλλον καθάπτεται ἕτοιμος ἀεὶ ὢν πᾶν τι ἐπὶ διαβολῇ καὶ διασυρμῷ τοῦ ἀνδρὸς νὰ σοφίζηται. Ποιεῖται δ' ὁ γενναῖος ἐπιτιμητὴς τὴν κατηγορίαν διὰ φράσεων μεστῶν κόμπου καὶ φρυάγματος, αἵτινες νομίζονται μὲν πιθανώτατα ὑπ' αὐτοῦ, μεῖζον ἢ κατ' ἄνθρωπον φρονοῦντος, μύδροι διάπυροι, ἀλλ' ἀποδείκνυνται περιφανῶς πομφολύγων οὐδὲν διαφέρουσαι· εὐχερῆ δὲ τὰ τῆς ἀποδείξεως καθίστανται ἐξ ὧν μάλιστα ἔγραψεν ὁ Κόβητος ἐν τῇ Μνημοσύνῃ καὶ ἐν τοῖς Συμμείκτοις Κριτικοῖς. Παρατιθέμεθα τὰ ἐν ἑκατέρῳ συγγράματι ὑπὸ τοῦ ἐνδοξοτάτου κριτικοῦ γεγραμμένα. Μνημοσ. 1873, σελ. 210 «Pag. 493. ὁ δὲ Ἐπιτάφιος, ὃν διῆλθεν Ἀθήνησιν (ὁ Γοργίας), εἴρηται ἐπὶ τοῖς ἐκ τῶν πολέμων [πεσοῦσιν], οὓς Ἀθηναῖοι δημοσίᾳ ξὺν ἐπαίνοις ἔθαψαν. Cun his componendi sunt tres alii apud Philostratum loci: p. 624. ἐτάφη ἐν τῇ Ἀκαδη (scrib.-μείᾳ), οὗ τίθησι τὸν ἀγῶνα ἐπὶ τοῖς ἐκ τῶν πολέμων θαπ μένοις ὁ πολέμαρχος. p. 604. κεῖται γὰρ πρὸς τοῖς ἐκ τῶν πολέ

ἐν δεξιᾷ τῆς Ἀκαδημίανδε (scrib.—μείανδε) καθόδου, et in *Heroicis* p. 721. Μενεσθεὺς ἐπ' αὐτῷ λόγον ἠγόρευσεν, ᾧ νομίζουσι τιμᾶν Ἀθήνησι τοὺς ἐκ τῶν πολεμίων τελευτήσαντας. Habebis omnia emendandi subsidia et adiumenta si cum his duos ex Thucydide locos comparaveris II 34. τιθέασιν οὖν ἐς τὸ δημόσιον σῆμα—καὶ ἀεὶ ἐν αὐτῷ θάπτουσι τοὺς ἐκ τῶν πολέμων, et II. 35. οἱ μὲν πολλοὶ τῶν ἐνθάδε εἰρηκότων ἤδη ἐπαινοῦσι τὸν προσθέντα τῷ νόμῳ τὸν λόγον τόνδε ὡς καλὸν ἐπὶ τοῖς ἐκ τῶν πολέμων θαπτομένοις ἀγορεύεσθαι αὐτόν. Qui in proeliis ceciderant omnes alius alibi appellantur οἱ ἐκ τῶν πολέμων, neque aut πεσόντες aut τελευτήσαντες addi potest, nam sic ἐν τοῖς πολέμοις, non ἐκ τῶν πολέμων, necesse erat dicere. Itaque rectissime Kayserus p. 493 πεσοῦσιν inducendum censuit, sed eadem de causa p. 721 τελευτήσαντας spurium esse arguitur et patet ἐκ τῶν πολέΜΩΝ (non πολεμίων) corrigi oportere. Simul apparet p. 624 τὸν ἀγῶνα ἐπὶ τοῖς ἐκ τῶν πολέμων θαπτομένοις participium θαπτομένοις insiticium esse et interpolatum. Pericles apud Thucydidem rectissime ita dicit, quoniam οἱ ἐκ τῶν πολέμων illo ipso die ἐθάπτοντο, sed apud Philostratum utique τεθαμμένοις dictum oportuit, sed consuetum erat ita dicere, ut emendate p. 604 scriptum est: κεῖται πρὸς τοῖς ἐκ τῶν πολέμων. Ergo Polemarchus in Ceramico ludos funebres edebat in eorum honorem qui OLIM in proeliis interfecti et puplice sepulti essent. Pollux VIII. 91. ὁ δὲ Πολέμαρχος—διατίθησι τὸν ἐπιτάφιον ἀγῶνα τῶν ἐν πολέμῳ ἀποθανόντων. Quotannis id esse fieri solitum, et illo die recitari Platonis τὸν ἐπιτάφιον λόγον, qui est in *Menexeno*, testis est Cicero in *Oratore* 44 § 151. Ad speciem haec omnia agebantur, umbrae sunt rerum praeteritarum sine corpore, nomen sine re. Nomen tamen remanet et appellantur οἱ ἐκ τῶν πολέμων ut apud Thucydidem, sic etiam apud Philostratum». Συμμεικτ. Κριτικ. σελ. 501 «pag. 499. 27 ..-́νοι τῶν πάντων ἀνθρώπων ἐπὶ τοῖς τελευτήσασι δημοσίᾳ ποιεῖτε γους ἐπιταφίους, ἐν οἷς κοσμεῖτε τὰ τῶν ἀγαθῶν ἀνδρῶν ἔργα. ire perturbatus hic locus est in Codicibus. Meliores et in з optimus S exhibent: δημοσίᾳ καὶ ταῖς ταφαῖς ταῖς δημοσίαις

ποιεῖτε λόγους. Sententia simplex et aperta facile restituitur ut acquiescere possimus Schaeferi coniecturae, quam Dindorfius recepit. Sed ad sententiae integritatem duo verba desiderantur. Nempe laudationes puplice non habebantur ἐπὶ πᾶσι τοῖς τελευτήσασι, sed iis tantum, *qui in proeliis cecidissent*, ut omnibus notum est. Itaque supplendum esse videtur ἐπὶ τοῖς (ἐν πολέμῳ) τελευτήσασιν, et ἄνδρες ἀγαθοὶ de more appellantur οἵτινες ἄνδρες ἀγαθοὶ γενόμενοι ὑπὲρ τῆς πόλεως ἀπέθανον, qui soli puplice in Ceramico sepeliebantur et laudatione ornabantur. Notus est Ciceronis de ea re locus in *Oratore* 44 § 151. ***mos est Athenis laudari in concione eos qui sint*** in proeliis ***interfecti.*** Utiliter comparabitur locus Dionysii Halic. A. R. V. pag. 887. 2. 'Αθηναῖοι ἐπὶ τοῖς ἐκ τῶν πολέμων θαπτομένοις μόνοις καταστήσασθαι τοὺς ἐπιταφίους ἀγορεύεσθαι λόγους δοκοῦσιν ἐκ μιᾶς τῆς περὶ τὸν θάνατον ἀρετῆς — ἐξετάζειν οἰόμενοι δεῖν τοὺς ἀγαθούς».

Σαφῶς καὶ εὐκρινῶ; ἀπεφήνατο ὁ Κόβητος ἐν τῇ Μνημοσύνῃ ὅτι προσηκόντως μὲν κεῖται ἡ μετοχὴ θαπτομένοις ἐν τῷ χωρίῳ τοῦ Θουκυδίδου «οἱ μὲν πολλοὶ τῶν ἐνθάδε εἰρηκότων ἤδη ἐπαινοῦσι τὸν προσθέντα τῷ νόμῳ τὸν λόγον τόνδε, ὡς καλὸν ἐπὶ τοῖς ἐκ τῶν πολέμων θαπτομένοις ἀγορεύεσθαι αὐτόν», ἀναρμόστως δ' ἐν τῷ τοῦ Φιλοστράτου «ἐτάφη ἐν τῇ 'Ακαδημείᾳ, οὗ τίθησι τὸν ἀγῶνα ἐπὶ τοῖς ἐκ τῶν πολέμων θαπτομένοις ὁ πολέμαρχος»· ὅθεν καὶ περιέγραψεν αὐτὴν ἐν τῷ χωρίῳ τούτῳ ὡς παρεμβεβλημένην. Οὐδαμῶς δ' ἀληθὲς ὑπάρχει ὅτι μετενόησεν ὁ Κόβητος ἐν τοῖς Συμμείκτοις Κριτικοῖς. Πᾶς τις βλέπει ὅτι τὰ εἰρημένα ὑπ' αὐτοῦ ἐν τῷ συγγράμματι τούτῳ εἶνε τοιαῦτα, ὥστ' οὐδ' ἐλαχίστην ὑπόνοιαν παρέχουσιν ὅτι ἀπεδοκίμασεν ὁ ἀνὴρ ἢ ἀπέρριψεν ἃ ὀλίγοις ἔτεσι πρότερον ἔγραψεν ἐν τῇ Μνημοσύνῃ· εὐλογώτατα δὲ κατέλιπεν ἄθικτον ὃ ἐκ Διονυσίου τοῦ 'Αλικαρνασσέως παρέθετο χωρίον, διότι ἐμφερὲς τοῦτο εἶνε τῷ τοῦ Θουκυδίδου χωρίῳ, περὶ οὗ ποιούμενος λόγον ἐν τῇ Μνημοσύνῃ ἀπεφήνατο ὅτι προσηκόντως ἐν αὐτῷ κεῖται ἡ μετοχὴ θαπτομένοις. 'Εκπλήττεται δέ τις μεγάλως βλέπων ὅτι ὁ Βερναρδάκης πολεμῶν τῷ Κοβήτῳ μᾶλλον δὲ σκιαμαχῶν ἐμνημόνευσε σεμνῶς π... αὐτὴν ἐκείνην τὴν ῥῆσιν τοῦ Κικέρωνος, ἣν γνωστὴν ὁ Κόβητος ἐπο...

σιν ἔν τε τῇ Μνημοσύνῃ καὶ τοῖς Συμμείκτοις Κριτικοῖς. Ἄπορον δὲ φαίνεται πόθεν ὁ Βερναρδάκης ἐπείσθη ὅτι ὑπὸ ζήλου ἀκαίρου κινηθεὶς ὁ Κόντος ἐξέβαλεν ἐκ τοῦ χωρίου τοῦ Διονυσίου τὴν μετοχὴν θαπτομένοις· διότι, ἰσχυριζομένου τοῦ Κοβήτου ὅτι καλῶς εἶνε τεθειμένη ἡ μετοχὴ αὕτη ἐν τῷ χωρίῳ τοῦ Θουκυδίδου, ἂν ὁ Κόντος ἐξήλειφεν αὐτὴν ἐκ τοῦ ὁμοίου χωρίου τοῦ Διονυσίου, θὰ ἐφαίνετο οὐχὶ ὀξύτερον τοῦ διδασκάλου ζῆλον δεικνύων, ἀλλ' ἄντικρυς τῷ διδασκάλῳ ἐναντιούμενος καὶ περὶ οὐδενὸς τὴν διδασκαλίαν αὐτοῦ ποιούμενος. Ἐκ δὲ τῆς ἐν τῇ Ἀθηνᾷ γενομένης ὑπ' αὐτοῦ παρατηρήσεως «Ἀλλὰ καὶ ἐν τῇ Ῥωμαϊκῇ Ἀρχαιολογίᾳ Διονυσίου τοῦ Ἁλικαρνασσέως ἀπαντᾷ σελ. 887: ἐπὶ τοῖς ἐκ τῶν πολέμων θαπτομένοις» πᾶν ἄλλο ἐμφαίνεται ἢ ὅτι παρέγγραπτον ἐν τῇ ῥήσει ταύτῃ ἐνόμισε τὴν μετοχὴν θαπτομένοις.

Φανερώτατα ἐξ ὧν ἐγράψαμεν κατέστησαν τρία τοῦ καλοῦ Βερναρδάκη πλάσματα· πρῶτον μὲν ὅτι ἡ νοθευομένη ὑπὸ τοῦ Κοβήτου **φράσις** εἶνε ἡ πολυθρύλητος, ἡ ἐκ τῆς ἀρχῆς τοῦ περιωνύμου λόγου τοῦ Περικλέους, δεύτερον δ' ὅτι ὀψὲ μὲν ἀλλὰ τέλος κατενόησε τὸ ἄτοπον τοῦ ὑπερμέτρου αὐτοῦ ζήλου, τρίτον δ' ὅτι ὠβέλισεν ὁ Κόντος τὴν ἐν τῷ χωρίῳ Διονυσίου τοῦ Ἁλικαρνασσέως φερομένην μετοχὴν θαπτομένοις.

Τούτων οὕτως ἐχόντων οὐδεὶς δύναται ἱλαρώτερος ὢν ν' ἀναγινώσκῃ ἀγελαστὶ τὰ τοῦ Βερναρδάκη τερετίσματα ἢ παφλάσματα τάδε· «τοῦτο δηλοῖ μᾶλλον σιωπηλὴν μετάνοιαν ἢ λήθην τοῦ ἀνδρός, οὗτινος τιμῶ μὲν καὶ θαυμάζω τὴν κριτικὴν ὀξυδέρκειαν, ἀλλὰ καὶ δὲν παραβλέπω τὰ ἄλλα σφάλματα» καὶ «ὁ Φιλόστρατος καὶ ἔτι μᾶλλον ὁ Διονύσιος καὶ πολλοὶ ἄλλοι τῶν ἀρχαίων ἐσπούδαζον ἐπιμελῶς καὶ ἐγίνωσκον τὸν Θουκυδίδην καὶ τοὺς ἄλλους συγγραφεῖς κάλλιον καὶ τοῦ Κοβήτου καὶ τοῦ Κόντου τοῦ πολυπραγμονοῦντος ἐν οὐ δέοντι» καὶ «Ἡ νοθευομένη φράσις εἶνε ἡ πολυθρύλητος, ἡ ἐκ τῆς ἀρχῆς τοῦ περιωνύμου λόγου τοῦ Περικλέους, τοῦ ὀνομαζομένου Ἐπιταφίου» καὶ «Τὴν δὲ μεγαλείαν ταύτην ῥῆσιν τοῦ περικλεεστάτου ικοῦ ἀνδρὸς εἶχε πάντως πρὸ ὀφθαλμῶν καὶ ὁ Κικέρων».

.φόρητα δ' ἀλαζονεύματα τοῦ ἀεὶ γαυρουμένου καὶ μέγα φυσῶν- Βερναρδάκη εἶνε τὸ «Ὡς δὲ φαίνεται ἄλλο εἶνε τὸ ἀντιγράφειν ιναθροίζειν χωρία συγγραφέων καὶ ἄλλο τὸ σπουδάζειν καὶ γνω-

ρίζειν αὐτοὺς τοὺς συγγραφεῖς» καὶ τὸ κηδεμονικῶς καὶ παραινετικῶς εἰρημένον «Τὸ πάθημα τοῦτο τοῦ μεγάλου κριτικοῦ ἂς χρησιμεύσῃ ὡς μάθημα εἰς τοὺς ζητοῦντας ὄχι τὴν κριτικὴν ἀρετὴν καὶ μέθοδον τοῦ ἀνδρὸς ἀλλὰ τὸν ὑπερβάλλοντα ἐν πολλοῖς ζῆλον περὶ τὴν εὕρεσιν τῶν παρεγγράπτων καὶ τὴν δῆθεν κάθαρσιν τοῦ σίτου ἀπὸ τῆς αἴρας, συνεκβάλλοντας δὲ πολλάκις ἀμφότερα. Τοιαῦτα σχόλια καὶ ἑρμηνεύματα ὑπάρχουσι πάντως οὐκ ὀλίγα πολλαχοῦ, ἀλλ' ἐνταῦθα ἀκριβῶς ἀπαιτεῖται κριτικὴ σύνεσις καὶ σωφροσύνη». Ὅταν τις ταῦτ' ἀκούῃ παρὰ τοῦ Βερναρδάκη λεγόμενα, γινώσκων ποῖός τις ὁ ἄνθρωπος εἰς παιδείας καὶ φρονήσεως λόγον τυγχάνει ὤν, κατανοεῖ ὅτι κάλλιστα εἰρημένον εἶνε τὸ «οὐκ ἔστιν οὐδὲν ξηρότερον ὑδρωπικοῦ».

Ἀδυνατοῦμεν δὲ νὰ νοήσωμεν τὰ ὑπὸ τοῦ Βερναρδάκη γεγραμμένα «δεικνύων ζῆλον περὶ τὴν ἐκβολὴν τῶν παρεγγράπτων ὀξύτερον τοῦ διδασκάλου» καὶ «τὸν ὑπερβάλλοντα ἐν πολλοῖς ζῆλον περὶ τὴν εὕρεσιν τῶν παρεγγράπτων». Ἐπειδὴ ὁ θαυμάσιος ἄνθρωπος μέμφεται μὲν τὸν Κόβητον ὅτι περιέγραψεν ἐν τῷ χωρίῳ τοῦ Φιλοστράτου τὴν μετοχὴν θαπτομένοις δι' ὑπερβάλλοντα ζῆλον περὶ τὴν εὕρεσιν **τῶν παρεγγράπτων**, μέμφεται δὲ τὸν Κόντον ὅτι περιέγραψε τὴν αὐτὴν μετοχὴν ἐν τῷ χωρίῳ Διονυσίου τοῦ Ἁλικαρνασσέως δεικνύων ζῆλον περὶ τὴν ἐκβολὴν **τῶν παρεγγράπτων** ὀξύτερον τοῦ διδασκάλου, φανερώτατον γίνεται ὅτι ἀποδοκιμάζει μὲν τὸν περισσὸν ἑκατέρου ζῆλον, ὁμολογεῖ δ' ὅτι νόθα ἐξήλειψαν καί πως ὑποδηλοῖ ὅτι δὲν θὰ ἦσαν ἐπίμεμπτοι, ἂν μετὰ μετρίου ζήλου ἐποιοῦντο τὴν ἐκβολὴν **τῶν παρεγγράπτων**. Ἀλλ' αὐτὸς ὁ Βερναρδάκης πικρῶς ἔψεξε τόν τε Κόβητον καὶ τὸν Κόντον, διότι ὠβέλισαν τὴν ἐν τοῖς μνημονευθεῖσι χωρίοις κειμένην μετοχὴν θαπτομένοις γνησιωτάτην οὖσαν καὶ κάλλιστ' ἔχουσαν. Εὐλόγως ἄρα εἴπομεν ὅτι ἀδυνατοῦμεν νὰ νοήσωμεν τὰ ὑπὸ τοῦ Βερναρδάκη γεγραμμένα· διότι οὐδεὶς δύναται νὰ νοήσῃ πῶς ἐνδέχεται ἡ αὐτὴ λέξις ἐν τοῖς αὐτοῖς χωρίοις νὰ εἶνε καὶ γνησία καὶ νόθη, καὶ ἐξ ἀρχῆς γεγραμμένη καὶ ἔπειτα παρεμβεβλημένη.

Παρατηρητέον δ' ὅτι παρατιθέμενος ὁ Βερναρδάκης τὰ ὑπὸ Κόντου ἐν τῇ Ἀθηνᾷ εἰρημένα ἐκφέρει τὸ χωρίον τοῦ Φιλοστρά ἄνευ τοῦ ἄρθρου τῶν «ἐν τῇ Ἀκαδημείᾳ, οὗ τίθησι τὸν ἀγῶνα τοῖς ἐκ πολέμων θαπτομένοις»· νομίζων δ' ὅτι τοῦτο φέρεται π

τῷ Φιλοστράτῳ κελεύει νὰ ἐπανορθωθῇ γραφόμενον «ἐκ τῶν πολέμων θαπτομένοις». Τρανότατον δὲ δεῖγμα τῆς λεκτικῆς τοῦ Βερναρδάκη δεινότητος εἶνε τὸ «Νῦν δὲ διορθωτέον καὶ παρὰ Φιλοστράτῳ «ἐκ τῶν πολέμων θαπτομένοις. Νῦν δ' ἀναγνώτω τις ἄνευ τοῦ θαπτομένοις ἢ μόνην τὴν φιλοστράτειον ῥῆσιν κτέ». Ἀδυνατῶν δ' ὁ ἄνθρωπος νὰ ἑρμηνεύσῃ προσηκόντως ὅ διανοεῖται λέγει «ἡ νοθευομένη **φράσις** εἶνε ἡ πολυθρύλητος, ἡ ἐκ τῆς ἀρχῆς τοῦ περιωνύμου λόγου τοῦ Περικλέους», δι' οὗ σημαίνεται ὅτι νοθεύεται ἤτοι παρέγγραπτος νομίζεται ὑπὸ τοῦ Κοβήτου οὐχὶ μία μόνη λέξις, ἡ μετοχὴ θαπτομένοις, ἀλλ' ὅλη φράσις.

Ἀναγκαῖον δ' ἡμῖν φαίνεται νὰ δηλωθῇ ὅτι ἡ παρατήρησις ἣν ὁ Κόντος ἐν τῇ Ἀθηνᾷ ἐποιήσατο εἶνε τοιαύτη, ὥστ' εὐκόλως δύναταί τις νὰ ὑπολάβῃ ὅτι ἀντίρρησις δι' αὐτῆς πρὸς τὴν γνώμην τοῦ Κοβήτου γίνεται. Ἐπειδὴ δ' ἡ ἀντίρρησις αὕτη οὐδένα λόγον ἔχουσα ἀδύνατος ἀπέβαινεν, ἐξελέγχεται μὲν ἡ παρατήρησις ἀνοικείως εἰρημένη, ἀλλ' ἥκιστα ὑπ' αὐτῆς δηλοῦται ὅτι ἤθελεν ὁ Κόντος νὰ ἐκβληθῇ ἐκ τῆς ῥήσεως Διονυσίου τοῦ Ἁλικαρνασσέως ἡ μετοχὴ θαπτομένοις. Καὶ δικαία ὄντως μομφὴ θὰ ἐγίνετο, ἂν ἐψέγετο τὸ ἀνοικείως εἰρημένον Ἀλλ' ὁ Βερναρδάκης ἢ δὲν ἐνόησε τὸ ἀπροσφυὲς τῆς παρατηρήσεως ἢ ἐνόησε μέν, προέκρινε δὲ ν' ἀδικήσῃ ὀρεγόμενος δόξης δεινοῦ ἀγωνιστοῦ δυναμένου δύο ἅμα νὰ καταπαλαίῃ Ἀλλὰ τὸ δίκαιον παριδὼν καὶ ἀπὸ τῆς εὐθείας ὁδοῦ πλανηθεὶς ἐνέπεσεν εἰς βάραθρον, ἐξ οὗ μάτην ἀεὶ θὰ πειρᾶται νὰ ἐξέλθῃ.

Ποιοῦμεν δὲ γνωστὸν ὅτι τὸ ῥηθὲν ὑπὸ τοῦ Βερναρδάκη «τοὺς ζηλοῦντας ὄχι τὴν κριτικὴν ἀρετὴν καὶ μέθοδον τοῦ ἀνδρὸς ἀλλὰ τὸν ὑπερβάλλοντα **ζῆλον** περὶ τὴν εὕρεσιν τῶν παρεγγράπτων καὶ τὴν δῆθεν κάθαρσιν τοῦ σίτου ἀπὸ τῆς αἴρας, συνεκβάλλοντας δὲ πολλάκις ἀμφότερα» ἐλέχθη κατὰ μίμησιν τοῦ Πανταζίδου εἰπόντος ἐν τῷ Πρώτ. Μέρ. τῶν παρὰ Ξενοφ. Διορθωτ. σελ. 36 «τοῦτο μέντοι ὁρᾶν χρὴ μήποτε τὰ ζιζάνια συλλέγοντες, ἐκριζώσωμεν ἅμα αὐτοῖς τὸν σῖτον, ὃ δὴ φαίνονται οἱ νεώτεροι τῶν Ὁλλανδῶν φιλολόγων ποιοῦντες, Κοβέτου προεξάρχοντος, τοῦ ἄλλως δεινοῦ κριτικοῦ καὶ τῆς ἀττικῆς λέ..ς ἐμπειροτάτου τῶν ἑλληνιστῶν». Ταῦτα δ' ἀναγνοὺς ὁ Κόβητος ..ψεν ἐν τῷ Λογίῳ Ἑρμῇ 1867, σελ. 185 «Μέμνημαι δὲ καὶ τῶν τῆς Ἑλλάδος Κριτικῶν τινὸς ὧδέ πως γράφοντος: «ὁρᾶν χρὴ

μήποτε τὰ ζιζάνια συλλέγοντες ἐκριζώσωμεν ἅμα αὐτοῖς τὸν σῖτον, ὃ δὴ φαίνονται οἱ νεώτεροι τῶν Ὁλλανδῶν φιλολόγων ποιοῦντες», καὶ ἄλλοι πάνυ πολλοὶ ἐνέκραγον ἡμῖν οὐδὲν ἠδικημένοι. Πολλοῦ δέω, ὦ βέλτιστε Κόντος, ὡς σὺ καλῶς οἶσθα, τούτοις καὶ τοῖς τοιούτοις ἄχθεσθαι, ἀλλὰ τοὺς μὲν φιλικῶς καὶ ἐπιδεξίως ἀντιλέγοντας ἀσπάζομαί τε καὶ φιλῶ, ὡς τὸν Πανταζίδην τὸν εἰρηκότα ἃ νυνδὴ ἔλεγον, τῶν δὲ σκαιῶς καὶ ἀπαιδεύτως, τὸ τοῦ λόγου, οὐ φροντὶς Ἱπποκλείδῃ, καὶ εἴ τί μοι λογιζομένῳ νόθον καὶ παρεμβεβλημένον εἶναι δόξει ἀεί ποτε θαρρῶν ἐξαλείψω. Ἐπίδειξιν δὲ τούτου ἐν αὐτῷ τῷ Κλήμεντι αὐτίκα δὴ μάλα ποιήσομαι, βοηθείτω δὲ τοῖς ἀθετουμένοις ὁ βουλόμενος, ἐὰν ἄρα τις δύνηται». Ἄξια μνείας νομίζομεν καὶ ἃ ἐγράφησαν ὑπὸ τοῦ Πανταζίδου ἐν τῇ ὑπ' αὐτοῦ ἐκδοθείσῃ βιβλιογραφίᾳ τῷ 1888ῳ ἔτει σελ. 24 «Πρὸ 30 ἐτῶν ἐκδίδοντες τὰς πρώτας ἡμῶν διορθωτικὰς ἀποπείρας εἰς τὸν Ξενοφῶντα, καὶ παρατηρήσαντες τὴν τόλμην τῶν Ὁλλανδῶν φιλολόγων περὶ τὸ διορθώνειν καὶ ἀθετεῖν, μετὰ σεβασμοῦ πρὸς τοὺς σοφοὺς ἄνδρας ἐτολμήσαμεν νὰ εἴπωμεν «τοῦτο μέντοι ὁρᾶν χρὴ μήποτε τὰ ζιζάνια συλλέγοντες ἐκριζώσωμεν ἅμα αὐτοῖς τὸν σῖτον, ὃ δὴ φαίνονται οἱ νεώτεροι τῶν Ὁλλανδῶν φιλολόγων ποιοῦντες, Κοβέτου προεξάρχοντος τοῦ ἄλλως δεινοῦ κριτικοῦ καὶ τῆς ἀττικῆς λέξεως ἐμπειροτάτου τῶν ἑλληνιστῶν». Καὶ ἀπήντησε μὲν εἰς ταῦτα εὐμενῶς ὁ κορυφαῖος αὐτῶν καὶ περικλεὴς Cobet ἐν τῷ Λογίῳ Ἑρμῇ τοῦ κ. Κόντου (Τόμ. Α', σ. 185) ἐπισυνάψας πολλὰς νέας διορθώσεις καὶ ἀθετήσεις, ἀλλὰ δὲν ἐκλόνησε τὴν ἀκράδαντον ἡμῶν πεποίθησιν, ὅτι οἱ ἀλλογενεῖς κριτικοὶ πολλὰ μὲν εὐστόχως καὶ θαυμασίως διώρθωσαν, ἀλλὰ πολὺ πλείονα παραδιορθώσαντες διέφθειραν τὴν ἔννοιαν αὐτῶν οὐχὶ ὀλιγώτερον τῶν ὑπ' αὐτῶν μυκτηριζομένων ἀντιγραφέων καὶ δασκαλαρίων».

Καλὸν δ' ἡμῖν φαίνεται νὰ δηλωθῇ ὅτι παρέγγραπτος ὑπό τινων ὑπελήφθη ἡ ἀντωνυμία αὐτόν ἡ κειμένη ἐν τῷ χωρίῳ τοῦ Θουκυδίδου «ἐπαινοῦσι τὸν προσθέντα τῷ νόμῳ τὸν λόγον τόνδε, ὡς καλΟΝ ἐπὶ τοῖς ἐκ τῶν πολέμων θαπτομένοις ἀγορεύεσθαι αὐτόν». Ἀλλ' ὁ Κόβητος ἀποφαίνεται ἐν τῇ Μνημοσύνῃ 1880, σελ. 102 «Herwerden de Dobraei sententia αὐτόν delebat. Satius est retinere duas literulas addere ὡς καλὸν ὌΝ — ἀγορεύεσθαι αὐτόν. N est enim Graecum ὁ λόγος καλὸς ἀγορεύεσθαί ἐστιν».

ΚΕΦ. ΙΓ'

Ῥένθων - Ἄγγλος Rhinthon καὶ **Ἀδούσιος - ἀδούσιος.**

Ὑπὸ τοῦ Σουΐδα λέγεται σελ. 923 Βεκκ. «Ῥίνθων Ταραντῖνος κωμικός, ἀρχηγὸς τῆς καλουμένης ἱλαροτραγῳδίας, ὅ ἐστι φλυακογραφία», ἐν δὲ τῇ Β' ἐκδόσει τοῦ Ἑλληνικοῦ Λεξικοῦ τοῦ Ἀνθ. Γαζῆ Τόμ. Β', σελ. 82 φέρεται «ἱλαροτραγῳδία, ἡ. Ἡ ἐκ τοῦ τραγικοῦ εἰς τὸ κωμικὸν μεταπεποιημένη τραγῳδία ἐφευρεθεῖσα ὑπὸ τοῦ Ἄγγλου Rhinthon».

Μέγα ἀληθῶς θαῦμα εἶνε ἡ τοῦ Ταραντίνου Ῥίνθωνος μεταμόρφωσις εἰς Ἄγγλον Rhinthon· ἀλλ' οὐχὶ μικρὸν δύναται νὰ νομισθῇ ἡ μεταβολὴ τοῦ Περσικοῦ κυρίου ὀνόματος Ἀδούσιος εἰς τὸ Ἑλληνικὸν ἐπίθετον ἀδούσιος. Ἐγένετο δὲ τὸ θαῦμα τοῦτο ὑπὸ τοῦ δαιμονίου Βερναρδάκη, ὅστις, ποιησαμένου τοῦ Ξενοφῶντος μνείαν ἀνδρὸς Πέρσου καλουμένου Ἀδουσίου, ἀπεφήνατο ὅτι ἀπαντᾷ παρὰ τῷ συγγραφεῖ τούτῳ τὸ ἐπίθετον ἀδούσιος.

Ἐν τῇ ἐκδόσει τῶν Ἠθικῶν τοῦ Πλουτάρχου Τόμ. Α', σελ. Ξ' ἔγραψεν ὁ Βερναρδάκης «P. 362 d: καὶ γὰρ Πλάτων τὸν Ἅιδην ὡς αἰδοῦς υἱὸν τοῖς παρ' αὐτῷ γενομένοις καὶ προσηνῆ θεὸν ὠνομάσθαι φησίν. Verba corrupta alius alio modo correxit ὡς πειθοῦς υἱὸν vel ὡς ᾄδου (leg. ᾄδους) υἱὸν Squirius. ὡς αἴτιον — γνώσεως (pro γενομένοις) W. ὡς αἰδοῖον C. F. Hermannus. ὡς αἰδοῦς ἄξιον Halmius. ὡς αἰδέσιμον Madvigius. ὡς αἰδεστὸν Patzigius. Corrigendum est ὡς ἀδούσιον, quod Hesychio teste (ubi legitur ἀδούσιον) significat ἀρεστόν, σύμφωνον. Factum est ex ἁδὼν ἀδόντος (verbi ἀνδάνω) ut ex ἑκὼν - όντος: ἑκούσιος, ἐθελούσιος cett. Vox occurrit apud Xenoph. quoque».

Σαφῶς καὶ εὐκρινῶς ὑπὸ τοῦ γράψαντος ταῦτα λέγεται ὅτι ἡ λέξις ἤτοι τὸ ἐπίθετον ἀδούσιος ἀπαντᾷ ΚΑΙ παρὰ τῷ Ξενοφῶντι. Ἀλλ', ἐπειδὴ τοῦ Ἑλληνικοῦ τούτου ἐπιθέτου οὐδέποτ' ἐγένετο χρῆ-
ὑπὸ τοῦ Ξενοφῶντος, φέρεται δὲ παρ' αὐτῷ «Ἀδούσιον δὲ
ρα Πέρσην καὶ τἆλλα οὐκ ἄφρονα οὐδ' ἀπόλεμον» καὶ «ἔπεμπε
ράπας εἰς Ἀραβίαν μὲν Μεγάβυζον — εἰς Καρίαν δὲ Ἀδούσιον»

(Κύρ. Παιδ. Ζ', δ', 1 καὶ Η', ϛ', 7), οὐδεμία ἀμφιβολία ὑπάρχει ὅτι τὸ Περσικὸν κύριον ὄνομα Ἀδούσιος ὑπέλαβεν ὁ Βερναρδάκης Ἑλληνικὸν ἐπίθετον ἀδούσιος. Παραδοξότατον ἀληθῶς τοῦτο καὶ ἀπιθανώτατον μέλλει νὰ φανῇ τοῖς ἀδυνατοῦσι νὰ πεισθῶσιν ὅτι ἐνδέχεταί πως καὶ ὑπὸ σμικροτάτου τὸν νοῦν ἀνθρώπου τὸ Περσικὸν ὄνομα Ἀδούσιος νὰ νεμισθῇ Ἑλληνικὸν ἐπίθετον. Ἀλλὰ πρῶτον μὲν τὸ πρᾶγμα εἶνε ἀναμφισβήτητον· διότι ἐλέχθη μὲν ὑπὸ τοῦ Ξενοφῶντος «Ἀδούσιον δὲ ἄνδρα Πέρσην» καὶ «εἰς Καρίαν δὲ Ἀδούσιον», ἐγράφη δ' ὑπὸ τοῦ Βερναρδάκη «Vox occurrit apud Xenophontem QUOQUE, τουτέστι ἡ λέξις (περὶ ἧς λόγος ἐγένετο, ἤτοι τὸ ἐπίθετον ἀδούσιος) ἀπαντᾷ ΚΑΙ παρὰ τῷ Ξενοφῶντι· ἔπειτα δ' οὐχὶ ὀλιγάκις καὶ τὰ ἀπιθανώτατα φαινόμενα λαμβάνουσιν ὕπαρξιν, μάλιστα δ' ἐν τῇ Ἑλλάδι, ἐν ᾗ καὶ τὸ θαυμαστότατον καὶ ἀτοπώτατον ἐνίοτε συμβαίνει, νὰ καθιστῶνται εὐχερῶς καθηγηταὶ τῶν Ἑλληνικῶν γραμμάτων ἄνθρωποι ἀμουσότατοι καὶ ὅλως τῆς φιλολογικῆς παιδείας ἀμύητοι ὄντες καὶ αὐτοὺς δὲ τοὺς γνωριμωτάτους κανόνας τῆς τεχνικῆς καλουμένης ὀρθογραφίας παντελῶς ἀγνοοῦντες.

ΚΕΦ. ΙΔ'.

Ἀδούσιον — αἰδοῦς υἱόν.

Παρετηρήθη ὑπὸ τοῦ Χατζιδάκη ἐν Ἐλέγχοις καὶ Κρίσεσιν ὅτι ὁ Βερναρδάκης ἐν τῇ ἐκδόσει τῶν Ἠθικῶν τοῦ Πλουτάρχου μετέβαλε τὸ Περσικὸν κύριον ὄνομα Ἀδούσιος εἰς τὸ Ἑλληνικὸν ἐπίθετον ἀδούσιος. Ἐπειδὴ αἴσχιστον καὶ ἐπονειδιστότατον σφάλμα εἶνε ἡ σύγχυσις Περσικοῦ κυρίου ὀνόματος καὶ Ἑλληνικοῦ ἐπιθέτου, ἐφαίνετό πως πιθανὸν ὅτι αἰσχυνόμενος ὁ Βερναρδάκης ἐφ' ᾧ ἥμαρτεν ἁμαρτήματι, οὕτω δεινῷ ὄντι, ἔμελλεν ἐπὶ πολὺν χρόνον νὰ ἄγῃ κατεπτηχὼς ἡσυχίαν καὶ ν' ἀπέχηται παντὸς περὶ φιλολογικῶν πραγμάτων λόγου μὴ φθεγγόμενος τὸ παράπαν μηδὲ γρῦ. Ἀλλ' ἀλαζὼν ὁ ἄνθρωπος ὢν καὶ δοξόσοφος ἐθυμώθη μὲν σφόδρα ἐλεγχθεὶς ὑπ τοῦ Χατζιδάκη, ἐποιήσατο δὲ γαυριῶν (ἐν Ἐλεγχ. καὶ Κρίσ. Ἐξ λέγξ. σελ. 32-3) ἀπάντησιν, ἐν ᾗ ἐπιλαμβάνεται μὲν ἐπιτ.

δείως προφάσεως πρὸς δοξοκοπίαν καὶ ἐπαινεῖ αὐτὸς ἑαυτὸν ἐπιδεικνύμενος μέγα καὶ θαυμαστὸν κατόρθωμα. ὃ τῇ μεγίστῃ αὐτοῦ περὶ τὴν κριτικὴν ἐπιστήμην δεινότητι κατώρθωσε, σοφίζεται δὲ τολμηρότατα παντελῶς τῆς τ' ἀληθείας ἀφροντιστῶν καὶ τῆς δόξης τῶν ἄλλων ὀλιγωρῶν.

Ἐπαινεῖ αὐτὸς ἑαυτὸν λέγων « *Τὸ χωρίον τοῦτο εἶνε ἓν τῶν δυσκολωτάτων. Οὐδείς, ἂν καὶ πολλοὶ τῶν πρώτων κριτικῶν ἐπεχείρησαν, ἠδυνήθη νὰ τὸ διορθώσῃ. Μόνος ἐγὼ ἀναγκάζομαι νὰ τὸ εἴπω, εὗρον τὴν ἀληθῆ τοῦ χωρίου διόρθωσιν. Τοῦτο δὲ ἀκριβῶς καὶ* ἔδακνεν *αὐτούς* ». Ἀναγκαζόμεθα καὶ ἡμεῖς, ἵνα μηδεὶς τοῦ λοιποῦ δάκνηται, νὰ καταπαύσωμεν τὴν μεγαληγορίαν τοῦ Βερναρδάκη ἀποδεικνύντες αὐτὴν οὐδὲν ἄλλο οὖσαν ἢ κενὸν κόμπον. Καυχᾶται μὲν ὁ θαυμάσιος κριτικὸς καλλυνόμενος καὶ ἁβρυνόμενος ὅτι **μόνος αὐτὸς** ἠδυνήθη νὰ καταστήσῃ ὑγιὲς χωρίον τοῦ Πλουτάρχου νοσοῦν, ὃ μάτην ἄλλοι πρὸ αὐτοῦ κριτικοὶ ἐπεχείρησαν νὰ ἐπανορθώσωσιν· ἀλλὰ δὲν ἔχει οὕτω τὸ πρᾶγμα· διότι κριτικὸς πρὸ πολλῶν δεκαετηρίδων ἀκμάσας μετετύπωσε τὸ ἐν τοῖς Ἠθικοῖς τοῦ Πλουτάρχου φερόμενον αἰδοῦς υἱὸν εἰς τὸ ἀδούσιον· εἶνε δ' οὗτος ὁ Τούπιος, ὑφ' οὗ ὡς κάλλιστ' ἐπίσταται ὁ Βερναρδάκης, ἐγράφη ἐν *Emendat. in Suid. et Hesych.* Τόμ. Γ', σελ. 218 « ΑΔΟΥΣΙΟΝ. Ἐραστόν. Σύμφωνον: Restituenda haec vox Plutarcho de Iside p. 73. Καὶ γὰρ Πλάτων τὸν Ἄδην, ὡς αἰδοῦς υἱόν (lege ἀδούσιον) τοῖς παρ' αὐτῷ γενομένοις καὶ προσηνῆ θεόν, ὠνομάσθαι φησὶν ». Σοφίζεται ὁ Βερναρδάκης γράφων « *Ταῦτα πάντα δηλοῦσιν ὅτι εἰπὼν ὅτι τοιαύτη τις λέξις* (vox) *εὕρηται καὶ παρὰ Ξενοφῶντι ἐννόουν τὸ κύριον ὄνομα, ἀφοῦ μάλιστα προηγουμένως ἐμνημόνευσα τὰ τοῦ Ἡσυχίου, ἅπερ ὁ κ. Κόντος παραθέτει ὡς ἴδια* ». Εὐχερέστατα δ' ἐξελέγχεται καὶ δίκην καπνοῦ διαλύεται τὸ σόφισμα τοῦτο· διότι σαφέστατον εἶνε καὶ οὐδεμίαν οὐδαμῶς ἐπιδέχεται ἀμφισβήτησιν ἢ διάστροφον ἐκδοχὴν τὸ ὑπὸ τοῦ Βερναρδάκη εἰρημένον ἐν τῇ ἐκδόσει τῶν Ἠθικῶν τοῦ Πλουτάρχου. Ποιησάμενος οὗτος ἐν αὐτῇ (Τόμ. Α', σελ. Ξ') λόγον περὶ τοῦ [illegible]ηνικοῦ ἐπιθέτου ἀδούσιος, ὃ μνημονευόμενον παρὰ τῷ Ἡσυ[illegible] ἀποκατέστησε παρὰ τῷ Πλουτάρχῳ, ἐπιφέρει « Vox occurrit [illegible]d Xenoph. QUOQUE », ὅπερ ἑλληνιστὶ μεθερμηνευόμενον γί[illegible] « Ἡ λέξις ἀπαντᾷ ΚΑΙ παρὰ τῷ Ξενοφῶντι », τουτέστιν « ἡ

προκειμένη λέξις ἤτοι τὸ ἐπίθετον ἀδούσιος ἀπαντᾷ οὐ μόνον παρὰ τῷ Πλουτάρχῳ (κατὰ τὴν γενομένην ὑπ' ἐμοῦ **ἀληθῆ** διόρθωσιν) ἀλλὰ καὶ παρὰ τῷ Ξενοφῶντι». Ἀλογώτατον δὲ καὶ παραλογώτατον εἶνε νὰ ὑποληφθῇ ὅτι ἡ περὶ ἧς ὁ λόγος ῥῆσις σημαίνει «Ἡ λέξις Ἀδούσιος ἀπαντᾷ καὶ παρὰ τῷ Ξενοφῶντι» τουτέστι «Τὸ προκείμενον ὄνομα Ἀδούσιος (ὅπερ οὐδαμῶς ἐν τοῖς ἡγουμένοις ἐμνημονεύθη) ἀπαντᾷ καὶ παρὰ τῷ Ξενοφῶντι». Καὶ ἂν δὲ νοηθῇ, ὡς σοφιστικῶς ἀξιοῖ ὁ Βερναρδάκης, «τοιαύτη τις λέξις εὕρηται καὶ παρὰ Ξενοφῶντι», οὐδὲν ὠφελεῖται ὁ ἐπινοητικώτατος ἀνήρ· διότι οὐδεὶς δύναται, ἂν μὴ εἶνε τελέως παράφρων, τοῦ λόγου ὄντος περὶ Ἑλληνικοῦ ἐπιθέτου, νὰ μνησθῇ αἴφνης, ὅλως ἀπροσδιόνυσόν τι ποιῶν, Περσικοῦ ὀνόματος.

Λέγων δ' ὁ Βερναρδάκης «ἀφοῦ μάλιστα προηγουμένως ἐμνημόνευσα τὰ τοῦ Ἡσυχίου ἅπερ ὁ κ. Κόντος παραθέτει ὡς ἴδια» ἐμφαίνει ὅτι τὰ ὑπ' αὐτοῦ ἐκ τοῦ Ἡσυχίου μνημονευθέντα αὐτῷ μόνῳ γνωστὰ ὄντα σφετερισάμενος παρέθετο ὁ Κόντος ἢ ὁ Χατζιδάκης ὡς ἴδια. Οἶκτον μᾶλλον δὲ γέλωτα κινεῖ ὁ λόγος οὗτος τοῦ Βερναρδάκη, διότι ἀδύνατον εἶνε νὰ μὴ γελᾷ τις, ὅταν ἀκούῃ Ἴρου κραυγάζοντος ὅτι ἐκ τῆς οὐσίας αὐτοῦ κλέπτει Κροῖσος ἢ Κινύρας.

Παρατηρητέον δ' ὅτι τοῦ ἐπιθέτου ἀδούσιος ποιεῖται μνείαν ὁ Λοβέκκιος ἐν τοῖς Προλεγομένοις σελ. 425 γράφων «Et a nominibus in ων οντος Λεδόντιοι Paus X. 33. 1. sed Νεδουσίας Ἀθηνᾶς ἱερὸν ἐπώνυμον τόπου τινὸς Νέδοντος Strab. VIII. 360. et ab appellativis Γερόντιος andronymicum et γεροντία, sed et γερούσιος γερουσία, a πυγὼν πυγούσιος, a participiis et participialibus ἐθελούσιος, ἀδούσιος ἐραστός Hes. ἐπιούσιος, ἑκούσιος v. ad Phryn. p. 5». Ὀρθῶς ὁ Σμιδίτιος ἀνέγνω παρὰ τῷ Ἡσυχίῳ ἀρεστόν ἀντὶ τοῦ ἐραστόν. Περὶ τοῦ ἐκ τοῦ Ἀχέρων παρηγμένου Ἀχερούσιος ἐγένετο λόγος ἐν ταῖς Γλωσσικαῖς Παρατηρήσεσι σελ. 226. Περὶ δὲ τοῦ ἐπιούσιος ἴδε Ἀθηνᾶν Τόμ. Ϛ', σελ. 331 κέξ.

Ἐξ ὧν ἐν τῷ κεφαλαίῳ τῷδε καὶ τῷ ἡγουμένῳ ἐγράψαμεν δύο τινὰ κατάδηλα ἐγένοντο· πρῶτον μὲν ὅτι, ὡς ἐν παλαιοτέροις χρόνοις τὸν Ταραντῖνον Ῥίνθωνα μετεμόρφωσέ τις εἰς Ἄγγλον *R. thon*, οὕτως ἐν τοῖς καθ' ἡμᾶς τὸ Περσικὸν κύριον ὄνομα Ἀδούσιος μετέβαλεν ὁ Βερναρδάκης εἰς τὸ Ἑλληνικὸν ἐπίθετον ἀδούσ

ὅπερ τεκμηριοῖ ἔλλειψιν καὶ αὐτῆς τῆς αἰσθητικῆς συνέσεως· δεύτερον δ' ὅτι ἡ διόρθωσις, ᾗ ὡς ἰδίῳ γενναίῳ κατορθώματι ἐγκαλλωπίζεται σεμνυνόμενος καὶ μέγα φυσῶν ὁ Βερναρδάκης, εἶνε ἀνάγνωσις πρὸ πολλῶν ἤδη δεκαετηρίδων γενομένη ὑπὸ τοῦ Ἄγγλου κριτικοῦ Τουπίου.

Ἡ περιαυτολογία τοῦ Βερναρδάκη εἶνε φορτικωτάτη καὶ ἡ μεγαλαυχία αὐτοῦ ἀφόρητος. Καὶ προθυμεῖται μὲν ἑκάστοτε ἐν οἷς γράφει νὰ παραστήσῃ ὅτι οὔτε γραμματικὸς αὐτοῦ ἐμπειρότερος ὑπῆρξεν ἢ ὑπάρχει οὔτε κριτικὸς ἀγχινούστερος ἀλλ' ἀείποτε φωρᾶται σκάζων καὶ κενεμβατῶν· ἀγνοῶν τὰ στοιχεῖα τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης συχνάκις πταίει περὶ κοινοτάτας καὶ γνωριμωτάτας αὐτῆς χρήσεις, ἀγύμναστος δ' ὅλως καὶ ἀδέξιος περὶ τὴν κριτικὴν ὧν καταλείπει μὲν ἀδιόρθωτα χωρία προφανῶς ἐσφαλμένα, λυμαίνεται δ' ἄλλα ὑγιέστατα ὄντα. Οὐδαμῶς δ' ἁμαρτάνει τις λέγων ὅτι ὁ Βερναρδάκης εἶνε ἐμφερέστατος τοῖς δένδροις ἐκείνοις, ἃ ὑλομανοῦντα καὶ ἐξυβρίζοντα γέμουσι μὲν φύλλων, εἶνε δὲ παντελῶς ἄκαρπα ἢ φέρουσι μέν τινας καρποὺς ἀλλὰ φαυλοτάτους καὶ ἀχρειοτάτους.

ΚΕΦ. ΙΕ'.

Πόλις = ἀκρόπολις καὶ **ὑπὸ πόλιν** = ὑπὸ τὴν ἀκρόπολιν.

Ὁ Πλούταρχος λέγει ἐν τῷ Πελοπίδᾳ κεφ. ΙΗ' «Τὸν δ' ἱερὸν λόχον, ὥς φασι, συνετάξατο Γοργίδας πρῶτος ἐξ ἀνδρῶν ἐπιλέκτων τριακοσίων, οἷς ἡ πόλις ἄσκησιν καὶ δίαιταν ἐν τῇ Καδμείᾳ στρατοπεδευομένοις παρεῖχε, καὶ διὰ τοῦθ' ὁ ἐκ πόλεως λόχος ἐκαλοῦντο· τὰς γὰρ ἀκροπόλεις ἐπιεικῶς οἱ τότε πόλεις ὠνόμαζον». Ἐχρήσατο δὲ καὶ αὐτὸς ἀρχαιοπρεπέστερον ἐκφέρων τὸν λόγον τῷ ὑπὸ πόλιν ἀντὶ τοῦ ὑπὸ τὴν ἀκρόπολιν ἐν τοῖς Ἠθικοῖς σελ. 595, Α' «καὶ γὰρ ἡμᾶς δεῖ τοῖς ὑπὸ πόλιν φρουροῖς κομίσαι τι πρόσταγμα ... τῶν ἀρχόντων». Ὁ δὲ Βερναρδάκης ἀδύνατον ἢ ἄτοπον ὑπο...ν τὴν χρῆσιν τοῦ ἁπλοῦ ὀνόματος ἀντὶ τοῦ συνθέτου εἴκασεν ὑπὸ ἀκρόπολιν· «fort ὑπὸ τὴν ἀκρόπολιν. cf. p. 598 e». Ἀλλ' ὅτι ...ιστ' ἔχει ἡ παραδεδομένη γραφὴ κατανοεῖ μὲν πᾶς τις ἔμπειρος

ῶν τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης, ὑπέμνησε δὲ καὶ ὁ Ἑρουερδήν, ὅστις ἀπεφήνατο ἐν τῇ Μνημοσύνῃ 1891, σελ. 292 «ad veterum Atticorum normam ὑπὸ πόλιν eo ipso sensu optime dictum esse».

Παρατηρητέον δ' ὅτι ἐν τοῖς Ἠθικοῖς τοῦ Πλουτάρχου σελ. 144, Β', φέρεται διττὴ γραφή· «Ἀθηναῖοι τρεῖς ἀρότους ἱεροὺς ἄγουσι, πρῶτον ἐπὶ Σκίρῳ, τοῦ παλαιοτάτου τῶν σπόρων ὑπόμνημα, δεύτερον ἐν τῇ Ῥαρίᾳ, τρίτον ὑπὸ Πέλιν τὸν καλούμενον Βουζύγιον» καὶ «τρίτον ὑπὸ πόλιν». Γράφει δ' ὁ Βυττεμβάχιος ἐν τῇ ἐκδόσει τῶν συγγραμμάτων τούτων Τόμ. Ϛ', σελ. 897 «Tertia, ὑπὸ Πέλιν, scripturam non habet satis exploratam: nec Πέλις in Attica locus cuiquam memoratus: in vulgata tamen hac nostra excerpta codicum et reliqui libri consentiunt, excepta Basileensi, cuius est ὑπὸ πόλιν, quod sequitur Xylander cum in Graeca editione, tum in Latina interpretatione, reddens *sub ipsa urbe* item Amyotus et Cruserius: et Hemsterhusius, cuius exemplum editionis Plutarchi duobus voluminibus formae maximae anni 1599. raris illud et brevissimis fere uno verbo significatis notulis praeditum, ex ipsius auctione emi: hic igitur Latina sic mutavit, *sub ipsam arcem*; scilicet quod πόλις antiquitus arx diceretur; ut ipse tradidit ad Aristophanis Plutum 772. Quamquam hac in sententia omnino requiram Articulum, ὑπὸ τὴν πόλιν, praesertim in Plutarcho, etc».

Ὁ Πλούταρχος εἶπεν ἐν τῷ Πελοπίδᾳ «τὰς γὰρ ἀκροπόλεις ἐπιεικῶς οἱ τότε πόλεις ὠνόμαζον», πᾶς δέ τις περὶ τὰ Ἑλληνικὰ ἀσχολούμενος γράμματα ἐπίσταται ὅτι συνήθης τοῖς Ἀθηναίοις ὑπῆρχεν ἡ χρῆσις τοῦ πόλις ἀντὶ τοῦ ἀκρόπολις. Γνωστότατα ὑπάρχουσιν ἃ εἶπεν ὁ Θουκυδίδης βιβλ. Β', 15 «Τὸ δὲ πρὸ τούτου ἡ ἀκρόπολις ἡ νῦν οὖσα πόλις ἦν καὶ τὸ ὑπ' αὐτὴν πρὸς νότον μάλιστα τετραμμένον» καὶ «καλεῖται δὲ διὰ τὴν παλαιὰν ταύτῃ κατοίκησιν καὶ ἡ ἀκρόπολις μέχρι τοῦδε ἔτι ὑπ' Ἀθηναίων πόλις». Πρβ. Ε', 18 «στήλας δὲ στῆσαι Ὀλυμπίασι καὶ Πυθοῖ καὶ Ἰσθμοῖ καὶ ἐν Ἀθήναις ἐν πόλει» καὶ 23 «στήλην δ' ἑκατέρους στῆσαι, τὴν μὲν ἐν Λακεδαίμονι παρ' Ἀπόλλωνι ἐν Ἀμυκλαίῳ, τὴν δ' ἐν Ἀθήναις ἐν πόλει παρ' Ἀθηναίᾳ» καὶ 47 «τὰς δὲ ξυνθήκας ἀναγράψαι στήλῃ λιθίνῃ Ἀθηναίους μὲν ἐν πόλει, Ἀργείους δ' ἐν ἀγορᾷ

Σημειωτέον δ' ὅτι ὁ Ἑρουερδὴν ἐξέδωκε παρὰ τῷ Θουκυδίδῃ «τὸ δὲ πρὸ τούτου ἡ ἀκρόπολις [ἡ] νῦν οὖσα πόλις ἦν». Περιγράφει δὲ τὸ ἄρθρον καὶ ὁ Οὐϊλαμοβίτζιος ἐν *Philolog. Untersuch.* Τόμ. Α', σελ. 104.

Λέγει δὲ καὶ ὁ Παυσανίας βιβλ. Α', κϛ', 7 «ἐν τῇ νῦν ἀκροπόλει, τότε δὲ ὀνομαζομένῃ πόλει» οὐ προκριτώτερον ἐνόμισεν ὁ Ἑρουερδὴν ἐν Μνημοσ. 1887, σελ. 51 τὸ «ἐν τῇ νῦν ⟨μὲν⟩ ἀκροπόλει κέξ», καὶ ὁ Ἀριστείδης Τόμ. Α', σελ. 159 Δινδ. «τρίτη δὲ ἀκόλουθος τούτων ἀνέχει, περιφανὴς ἄνω διὰ μέσης τῆς πόλεως, ἡ πάλαι μὲν πόλις, νῦν δὲ ἀκρόπολις». Πρβ. καὶ Πολυδεύκ. Θ', 40 «τὰ δὲ δημόσια ἀκρόπολις, ἣν καὶ ἄκραν ἂν εἴποις καὶ πόλιν» καὶ Βεκκήρ. Ἀνέκδ. σελ. 295, 5 «Πόλις οὐ μόνον τὸ ἄστυ, ἀλλὰ ἰδίως Ἀθηναῖοι πόλιν ἔλεγον τὴν ἀκρόπολιν» καὶ Ἐτυμολ. Μέγ. σελ. 275, 2 «Ἑορτὴ ἐπιτελουμένη Διὶ πολιαίῳ (Πολιεῖ), ἤγουν ἐν τῇ ἀκροπόλει τιμωμένῳ. Πόλιν γὰρ τὴν ἀκρόπολιν ἔλεγον» (Ἴδε Πιερσῶνα εἰς Μοῖριν σελ. 316 καὶ Θησ. Στεφ. Τόμ. Α'. α', σελ. 1331).

Παρὰ τῷ Λυσίᾳ κατ' Ἀγοράτ. 80 κεῖται «Ἐπειδὴ δ' αἱ διαλλαγαὶ πρὸς ἀλλήλους ἐγένοντο καὶ ἔπεμψαν οἱ πολῖται ἐκ Πειραιῶς τὴν πομπὴν εἰς πόλιν» καὶ παρὰ τῷ Ἰσαίῳ περὶ τοῦ Δικαιογέν. Κλήρ. 44 «ἀλλ' οὐδὲ τὰ ἀναθήματα, ἃ Μενέξενος τριῶν ταλάντων ποιησάμενος ἀπέθανε πρὶν ἀναθεῖναι, εἰς τὴν πόλιν (εἰς πόλιν) κεκόμικας» καὶ παρὰ τῷ Ξενοφῶντι Ἀναβ. Ζ'. α', 27 «Ὑπαρχόντων δὲ πολλῶν χρημάτων ἐν τῇ πόλει» καὶ περὶ Πόρ. Ε', 12 «ἐν εἰρήνῃ μὲν πάνυ πολλὰ χρήματα εἰς τὴν πόλιν ἀνενεχθέντα» καὶ παρὰ τῷ Αἰσχίνῃ κατὰ Τιμάρχ. 97 «οἰκίαν μὲν ὄπισθεν τῆς πόλεως, ἐσχατιὰν δὲ Σφηττοῖ», εἰς ὃ φέρεται τὸ σχόλιον τόδε· «τῆς πόλεως: τῆς ἀκροπόλεως λέγει· τὸ γὰρ παλαιὸν ἡ ἀκρόπολις Ἀθηνῶν ἐκαλεῖτο πόλις». Ἐλέγετο δὲ καὶ παροιμιακῶς βοῦς ἐν πόλει, ὅπερ κατὰ τὴν περὶ αὐτοῦ παράδοσιν ἰσοδυναμεῖ τῷ βοῦς ἐν (τῇ) ἀκροπόλει (Ἴδε Ἄλβερτον εἰς Ἡσύχ. Τόμ. Α', σελ. 753). Ἀπαντᾷ δὲ καὶ παρὰ τῷ Ἀριστείδῃ Τόμ. Α', σελ. 309 Δινδ. «ἀγάλματα θαυμάζεται καὶ ὕτων πρῶτον εἶναι κρατεῖ τὸ παρ' ὑμῖν ἐν τῇ πόλει», περὶ οὗ εἶνε γραμμένον ἐν τοῖς Σχολίοις «ἀντὶ τοῦ ἐν τῇ ἀκροπόλει· αὕτη γὰρ ἡ πόλις ἐκαλεῖτο», καὶ παρὰ τῷ Θεμιστίῳ σελ. 310, Β', «σὺ δὲ ἴσκεψαι τέως τὴν Ἀθηνᾶν τὴν ἐν τῇ πόλει (τὴν ἐν πόλει)». Ἄξια

ἀναγνώσεως εἶνε τὰ ὑπὸ τοῦ Ἐμστερουσίου εἰρημένα ἐν τῇ ἐκδόσει τοῦ Ἀριστοφάνους Πλούτου σελ. 260 κἑξ. Λιψ. Ὑπομνηστέον δ' ὅτι ὑπὸ μὲν τοῦ Ξενοφῶντος ἐλέχθη «ὑπαρχόντων δὲ πολλῶν χρημάτων ἐν τῇ πόλει» ὑπὸ δὲ τοῦ Θουκυδίδου Β', 13 «ὑπαρχόντων δ' ἐν τῇ ἀκροπόλει ἔτι τότε ἀργυρίου ἐπισήμου ἑξακισχιλίων ταλάντων»· καὶ ὑπὸ μὲν τοῦ Λυσίου «ἔπεμψαν οἱ πολῖται τὴν πομπὴν εἰς πόλιν», ὑπὸ δὲ τοῦ Ξενοφῶντος Ἑλλ. Β', δ', 39 «οἱ δ' ἐκ τοῦ Πειραιῶς ἀνελθόντες σὺν τοῖς ὅπλοις εἰς τὴν ἀκρόπολιν ἔθυσαν τῇ Ἀθηνᾷ (Ἀθηναίᾳ)». Πρβ. καὶ Πολυδεύκ. Θ', 17 «ἡ δὲ κωμῳδία καὶ ἀστῆς ἐλαίας εἴρηκε τῆς ἐν πόλει» καὶ Ἡσύχ. «Ἀστὴ ἐλαία: ἡ ἐν ἀκροπόλει ἡ καλουμένη πάγκυφος διὰ χθαμαλότητα» καὶ «Πάγκυφος: ἐλαίας εἶδός τι κατακεκυφὸς καὶ ταπεινὸν ἐν τῇ ἀκροπόλει» (Ἴδε Σημ. εἰς Πολυδεύκ. Τόμ. Ε', σελ. 888 Δινδ. ἔτι δὲ Λ. Δινδόρφιον εἰς Ξενοφ. περὶ Πόρ. σελ. 90).

Πολλάκις ἐν ταῖς κωμῳδίαις τοῦ Ἀριστοφάνους γίνεται χρῆσις τοῦ ὀνόματος πόλις πρὸς δήλωσιν τῆς ἀκροπόλεως, οἷον ἐν Ἱππ. 267 «δίκαιον ἐν πόλει ἱστάναι μνημεῖον ὑμῶν» καὶ 1093 «καί μοὐδόκει ἡ θεὸς αὐτὴ ἐκ πόλεως ἐλθεῖν», ἐν Νεφέλ. 69 «ὅταν σὺ μέγας ὢν ἅρμ' ἐλαύνῃς πρὸς πόλιν», ἐν Λυσιστρ. 245 «ἡμεῖς δὲ ταῖς ἄλλαισι ταῖσιν ἐν πόλει ξυνεμβάλωμεν εἰσιοῦσαι τοὺς μοχλούς» (Σχολ. «τῇ ἀκροπόλει φησί») καὶ 266 «ἀλλ' ὡς τάχιστα πρὸς πόλιν σπεύσωμεν» καὶ 288 «ἀλλ' αὐτὸ γάρ μοι τῆς ὁδοῦ λοιπόν ἐστι χωρίον τὸ πρὸς πόλιν, τὸ σιμόν» (Σχολ. «τὸ πρὸς τὴν ἀκρόπολιν») καὶ 302 «σπεῦδε πρόσθεν ἐς πόλιν» καὶ 317 «δέσποινα Νίκη, ξυγγενοῦ τῶν τ' ἐν πόλει γυναικῶν τοῦ νῦν παρεστῶτος θράσους θέσθαι τροπαῖον ἡμᾶς» (Σχολ. «ἐν πόλει: ἐν τῇ ἀκροπόλει») καὶ 487 ὅ,τι βουλόμεναι τὴν πόλιν ἡμῶν ἀπεκλῄσατε τοῖσι μοχλοῖσιν» (Σχόλ. «τὴν πόλιν: τὴν ἀκρόπολιν») καὶ 754 «ἵνα μ' εἰ καταλάβοι ὁ τόκος ἔτ' ἐν πόλει» καὶ 912 «καὶ πῶς ἔθ' ἁγνὴ δῆτ' ἂν ἔλθοιμ' ἐς πόλιν» καὶ 1183 «ἕως ἂν αἱ γυναῖκες ὑμᾶς ἐν πόλει ξενίσωμεν». Πρβ. καὶ στίχ. 758 «οὐδὲ κοιμᾶσθ' ἐν πόλει», εἰς ὃ φέρεται σχόλιον «ἐν πόλει: ἐν τῇ ἀκροπόλει» (Ἴδε Βλαϋδ. εἰς Ἀριστοφ. Ἱππ. —' 238 καὶ 429 καὶ εἰς Νεφέλ. σελ. 232 καὶ εἰς Λυσιστρ. σελ. 19

Ὑπὸ Στεφάνου τοῦ Βυζαντίου λέγεται σελ. 34, 5 Μειν. «πρῶ γὰρ Ἀθηναῖοι τὰ ἄστη καὶ τὰς πόλεις εὑρεῖν ἱστοροῦνται, ὅθεν

τὴν ἀκρόπολιν αὐτῶν πόλιν ἐκάλουν κυρίῳ ὀνόματι, ὡς Ἀριστοφάνης

καὶ προσκυνῶ γε πρῶτα μὲν τὸν ἥλιον
ἔπειτα σεμνῆς Παλλάδος κλεινὴν πόλιν».

Ἐν τῷ Πλούτῳ τοῦ Ἀριστοφάνους στίχ. 772 ἔχουσι τἀντίγραφα «ἔπειτα σεμνῆς Παλλάδος κλεινὸν πέδον»· ποιούμενος δὲ περὶ αὐτοῦ λόγου ὁ Βλαϋδέσιος ἐν τῇ ἐκδόσει τοῦ Πλούτου σελ. 83 γράφει «κλεινὸν πέδον: σεμνὸν πέδον. Dorv. κλεινὴν πόλιν Steph. Byz. in Ἀθῆναι. prob. Bentl. Pors Dobr. conj. Bergk. Memoria fefelisse videtur doctum grammaticum, quae Dindorfii etiam est sententia. Certe de acropoli hic non agitur». (Πρβ. καὶ Ἑμστερούσιον εἰς Ἀριστοφ. Πλοῦτ. σελ. 260 κέξ).

Ἐν τοῖς Ἱππεῦσι στίχ. 477 φέρεται διττὴ γραφή· «ὑμῶν ἁπάντων τὰς ξυνωμοσίας ἐρῶ καὶ τὰς ξυνόδους τὰς νυκτερινὰς ἐν τῇ πόλει» καὶ «τὰς ξυνόδους τὰς νυκτερινὰς ἐπὶ τῇ πόλει». Δοξάζει δ' ὁ Κόβητος ἐν τῇ Μνημοσύνῃ 1874, σελ. 418 ὅτι ἐρρήθη ὑπὸ τοῦ Ἀριστοφάνους «τὰς ξυνόδους τὰς νυκτερινὰς ΤΑΣ ἘΝ πόλει». Παρατιθέμεθα τὰ ὑπὸ τοῦ ἐνδόξου κριτικοῦ εἰρημένα «Quid facit ad rem quod eos ait coetus nocturnos *in urbe* inire? Neque ἐν τῇ πόλει eo sensu dicitur, sed ἐν ἄστει. Corrigendum:

καὶ τὰς ξυνόδους τὰς νυκτερινὰς ΤΑΣ ἘΝ πόλει.

in arce eos clam de nocte concilia habere criminatur. Quis nessit πόλιν sine articulo de arce perpetuo dici, ut in *Equitt.* 1092: καὶ μούδόκει ἡ θεὸς αὐτὴ Ἐκ πόλεως ἐλθεῖν. et passim alibi?». Ἀλλὰ πρὸς τὴν γνώμην τοῦ Κοβήτου ἀντιτάσσεται ὁ Βλαϋδέσιος ἐν τῇ ἐκδόσει τῶν Ἱππέων σελ. 63 σημειούμενος «τὰς ἐν πόλει (in acropoli) Cobet. Mein. τὰς ἐπὶ πόλει conj Mein. Sed cf. Thuc. VIII. 54, 3. τας ξυνωμοσίας αἵπερ ἐτύγχανον ἐν τῇ πόλει οὖσαι etc». Τὴν ἄνευ τοῦ ἄρθρου ἐκφορὰν τοῦ περὶ οὗ ὁ λόγος ὀνόματος βλέπει τις καὶ ἐν τῷ χωρίῳ τοῦ Λυσίου «ἔπεμψαν οἱ πολῖται τὴν πομπὴν εἰς πόλιν». Παρὰ τῷ Ἰσαίῳ ἔκειτο ἄλλοτε «εἰς τὴν πόλιν κεκόμι-[illegible]· ἀλλ' ὁ Σχείβιος ἐξέδωκεν «εἰς πόλιν κεκόμικας» καὶ ἐσημειώ-
ἐν τῷ Κριτικῷ Προλόγῳ σελ. ΚΗ' «εἰς πόλιν (i.e. εἰς ἀκρόπο-
V. meae Observationes in Oratores Atticos p. 7 et Com-
.. crit. p. 18 sq.) ego scripsi ex A (Dobsoni). Cett. εἰς τὴν

πόλιν». Περὶ τοῦ ἐν τῇ 'Αναβάσει τοῦ Ξενοφῶντος «ὑπαρχόντων δὲ πολλῶν χρημάτων ἐν τῇ πόλει» γράφει ὁ Κόβητος ἐν *Nov Lect* σελ. 487 «Post pauca Xenophon ita dicit § 27. ὑπαρχόντων δὲ πολλῶν χρημάτων ἐν τῇ πόλει, sed in ea quidem re popularium dicendi morem retinere debuit et ἐν πόλει dicere, id est ἐν τῇ ἀκροπόλει, non ἐν τῇ πόλει, id est 'Αθήνησιν. Athenienses Veteres sine articulo ἐν ἄστει, ἐξ ἄστεως, ἐν πόλει, ἐκ πόλεως, εἰς πόλιν et sim. dicebant, quod diu tenuit et post Xenophontis aetatem demum mutari coeptum est» (Πρβ. καὶ Δοβραῖον ἐν *Adversar*. Τόμ. Β', σελ. 260). Εἰς τὸ χωρίον τοῦ Ξενοφῶντος τὸ κείμενον ἐν τῷ περὶ Πόρων «πάνυ πολλὰ χρήματα εἰς τὴν πόλιν ἀνενεχθέντα» εἶνε ὑπὸ τοῦ Λ. Δινδορφίου σελ. 90 μακρὰ σημείωσις γεγραμμένη, ἐν ᾗ λέγεται «Cum articulo etiam libri Anab. 7, 1, 27: 'Υπαρχόντων πολλῶν χρημάτων ἐν τῇ πόλει, pro quo Thuc. 2, 24: Τῶν ἐν τῇ ἀκροπόλει χρημάτων, cuius libri 5. 23, 47, consentiunt in ἐν πόλει, ut articulus apud Xenophontem ab librariis illatus videri possit». Παρατιθέμεθα καὶ τὰ ὑπὸ τοῦ Σαυπίου εἰρημένα ἐν Λεξιλ. Ξενοφ. σελ. 107 «ἐν τῇ πόλει An. 7, 1, 27. quum videatur ἐν τῇ ἀκροπόλει esse, Bisschopius et Cobetus articulum delendum censent. De eadem εἰς τὴν πολιν Vect. 5, 12. ubi v. Dind. In inscriptione, quam Cumanudis Philistor. 2, 238 sq. descripsit, est τοῦ 'Ελευσινίου τοῦ ὑπὸ τῇ πόλει, quod etiam Clem. Alex. Protrept. 13. Sylb. scribi vult Wachsmuth. Mus. Rhen. 23, 1, 58». 'Αλλ' ἡ ἐπιγραφή, ἐν ᾗ κεῖται τὸ ὑπὸ τοῦ Σαυπίου μνημονευθὲν χωρίον εἶνε τῶν 'Ρωμαϊκῶν χρόνων. Σημειωτέον δ' ὅτι παρὰ τῷ Θεμιστίῳ ἐξεδόθη ὑπὸ τοῦ Γ. Δινδορφίου ἐξ ἀντιγράφου σελ. 374, 14 «σὺ δὲ ἐπίσκεψαι τέως τὴν 'Αθηνᾶν τὴν ἐν πόλει» ἄνευ τοῦ ἄρθρου τῇ.

'Εμνημονεύθησαν ἐν τοῖς ἄνω μαρτύρια τῆς χρήσεως τοῦ ἁπλοῦ ὀνόματος πόλις πρὸς δήλωσιν τῆς ἀκροπόλεως ἔκ τε τοῦ 'Αριστοφάνους καὶ ἐξ 'Αττικῶν πεζολόγων. Φέρεται δὲ καὶ ἐν 'Αττικαῖς ἐπιγραφαῖς κατακεχωρισμέναις ἐν τῷ Περιοδικῷ Συγγράμματι 'Αθηναίῳ Τόμ. Ε', σελ. 77, 60 «καταθεῖναι ἐς πόλιν τέλεσι τοῖς Χαλκιδέ[ων]» καὶ σελ. 80,22 «καταθεῖναι ἐς πόλιν» καὶ σελ. 86, 34 «καταθ[εῖναι ἐς πόλιν?] ἐμ πόληι τέλεσι τοῖς Νεοπολιτῶν» καὶ σελ. 92, 3 κατα]θεῖνα[ι] ἐς

πόλι(ν» καὶ 169, 19 «καταθεῖναι ἐμ πόλει». Καὶ ἐξ ἄλλων δ' Ἀττικῶν ἐπιγραφῶν ἔχει τις νὰ καταλέξῃ παραδείγματα τῆς περὶ ἧς ὁ λόγος χρήσεως, οἷον Ἐπιγραφ. Ἀττικ. Τόμ. Α', σελ. 15 «τὰ τρισχίλια τάλαντ(α) ἀνενήνεγκται ἐς πόλιν» καὶ σελ. 26 «κατα)θεῖναι ἐμπόλει τέλε(σι τοῖς Ἀφυταίων» καὶ σελ. 28 «καταθέτω ἐν πόλει» καὶ Τόμ. Β', α', 19 «στῆσαι ἐμπόλῃ» καὶ Τόμ. Δ', σελ. 142 «καταθεῖναι Ἀθηναίους μὲν ἐμπόλει» καὶ σελ. 166 «ἀναγραψάτω πρόξενον καὶ εὐεργέτην Ἀθηναίων ἐν στήλῃ λιθίνει ἐμπόλει ὁ γραμματεὺς ὁ τῆς βουλῆς καὶ καταθέτω ἐμπόλει» καὶ σελ. 167 «τὸ δὲ ψήφισμα τόδε ἀναγράψαι τὸγ γραμματέα τῆς βουλῆς ἐν στήλῃ λιθίνῃ καὶ καταθεῖναι ἐμπόλει» (Πρβ. καὶ σελ. 158).

Ὁ Ἑρουερδὴν γράφει ἐν τῇ ἐκδόσει τοῦ Θουκυδίδου Τόμ. Γ', σελ. ϛ', «Quod V 47, 11 legitur καταθέντων — στήλην pro στησάντων, hoc inde explicandum quod κατατιθέναι proprium est de decretis, quae pilis incisa alicubi deponuntur. Vide v.c. I. A. II 11 extr. τὸ δὲ ψήφισμα τόδε ἀναγραψάτω ὁ γραμματεὺς ὁ τῆς βουλῆς ἐστήλῃ λιθίνῃ καὶ καταθέτω ἐν πόλει. Cf II 17, 65, al. Inversa ratione non raro scribitur τὸ ψήφισμα γράψαι ἐν στήλῃ καὶ στῆσαι ἐν ἀκροπόλει. (Cf. ib. II 65, 18. 87, 14, sqq. 89) et (vel omisso ἐν στήλῃ) ἀναγράψαι δὲ τόδε τὸ ψήφισμα τὸν γραμματέα τῆς βουλῆς καὶ στῆσαι ἐν ἀκροπόλει, ut est ib. 176, 183, 228» καὶ ἐν *Lap. de Dialect. Att. Testim.* σελ. 62 πόλις: Sic Athenienses vulgo appellasse suam arcem praeter notum Thucydidis testimonium docent plurimi scriptorum loci, ubi legitur ἐν πόλει, ἐς πόλιν, ἐκ πόλεως. Constanter sic tituli Euclide antiquiores, e quibus vix aptius poterit afferri exemplum quam tit. I 11 recte sic suppleti a Kirchoffio: καὶ καταθεῖναι Ἀθήνησι μὲν ἐμπόλει, Ἐρυθρᾶσι δὲ ἐν τῇ ἀκροπόλει. Minime refragatur tit. I 32 B', κατὰ τὰ ἐψηφισμένα ἐπὶ τὴν ἀκρόπολιν. Antiquissimum exemplum mihi cognitum, ubi ἐν ἀκροπόλει appareat pro ἐν πόλει, est II 17 b, (a. 378/7 a. C.). Cf. II 555 (367/5). ˘˘6 (sec. IV part. ult.) 612 (a. 299/8), et sic deinde fere con- nter. Rarius additur articulus». Παρατιθέμεθα καὶ ἃ ὁ Π. νσκιος λέγει ἐν *Leipz. Stud.* Τόμ. ΙΓ', σελ. 9 «Aetatem satis liquam titulo tam formula vindicat qua proxeniae et euerge-

siae honores tributi sunt quam quod vetustiore more dictum est ἐμπόλει, cuius in locum quod postea substitutum est ἐν ἀκροπόλει Foucartus inde ab anno Ol. 98, 2 (387/6) sine ulla exceptione in titulis reperiri animadvertit (in Bull. de corr. Hell. 1888 p. 166). Πρβ. καὶ Ἀρμ. Δίτμαρον ἐν σελ. 163 καὶ 194 καὶ Ἰούλ. Πενδόρφιον ἐν τῷ αὐτῷ περιοδικῷ συγγράμματι Τόμ. ΙΗ', σελ. 141 καὶ Α. Οὐίελμον ἐν *Herm*. 1889, σελ. 113.

Τὸ σύνθετον ὄνομα ἀκρόπολις ἀπαντᾷ παρά τ' ἄλλοις Ἀττικοῖς συγγραφεῦσι καὶ παρὰ τῷ Θουκυδίδῃ. Φέρεται δὲ καὶ ἐν τῇ Λυσιστράτῃ τοῦ Ἀριστοφάνους στίχ. 176 καὶ 179 καὶ 263 καὶ 483· δὲν φαίνεται δ' ἀποδεκτὴ ἡ γνώμη ἐπιφανῶν φιλολόγων ὑπολαμβανόντων ἄχρηστον τῷ Ἀριστοφάνει τὸ ὄνομα τοῦτο (Ἴδε Μεινέκ. ἐν Vindiciis Aristophaneis σελ. 120 καὶ ἐν τῇ ἐκδόσει τοῦ Ἀριστοφάνους Τόμ. Β', σελ. ΙΒ' καὶ ΙΓ'. Πρβ. καὶ Βλαϋδέσιον ἐν τῇ ἐκδόσει τῆς Λυσιστράτης σελ. 31 καὶ 37 καὶ 39).

Ὑπὸ τοῦ Πολυδεύκους ἐρρήθη «τὰ δὲ δημόσια ἀκρόπολις, ἣν καὶ ἄκραν ἂν εἴποις καὶ πόλιν»· εἶπε δὲ καὶ Θωμᾶς ὁ Μάγιστρος σελ. 31, 15 Ῥισχ. «Οὐ μόνον ἄκρα πόλις ἡ ἀκρόπολις, ἀλλὰ καὶ ἄκρα μόνον» καὶ ὁ Ἡσύχιος «Ἄκρα: ἀκρόπολις». Χρῆσις τοῦ ὀνόματος ἄκρα ἐγένετο ὑπὸ τοῦ Ὑπερείδου ἐν τῷ ὑπὲρ Λυκόφρονος λόγῳ, ἐξ οὗ σῴζεται ἀπόσπασμα παρὰ τῷ Πολυδεύκει λέγοντι Θ', 156 «Ἐν μέντοι τῷ Ὑπερείδου ὑπὲρ Λυκόφρονος εὗρον γεγραμμένον «ἢ νεωρίων προδοσίαν ἢ ἀρχείων ἐμπυρισμὸν ἢ κατάληψιν ἄκρας» (Πρβ. Θησ. Στεφ. Τόμ. Α', α', σελ. 1271, Γ' καὶ Σημειώσ. εἰς Πολυδεύκ. Τόμ. Ε', σελ. 920 Δινδ.). Φέρεται δὲ καὶ ἐν τοῖς Ἠθικοῖς τοῦ Πλουτάρχου σελ. 348, Δ', «ἡ Περικλέους ἐπιμέλεια τὴν ἄκραν ἐκόσμησεν», ἀνθ' οὗ ὁ Κόβητος ἐν τῇ Μνημοσύνῃ 1878, σελ. 10 ἀνέγνω ἀκρόπολιν λέγων «Pericles non *promontorium* exornavit sed *arcem*. Ergo scribendum: τὴν ἀκρόπολιν ἐκόσμησεν».

ΚΕΦ. ΙϚʹ.

Ἀνταττικιστής — Ἀντιαττικιστής.

Προθυμούμενος ὁ Βερναρδάκης νὰ παραστήσῃ ὅτι ὁ Κόντος ὑπῆρξεν ἀνακόλουθος ἢ ἀσύμφωνος ἑαυτῷ οὐχὶ ἀεὶ τὰ αὐτὰ περὶ τῶν αὐτῶν δοξάζων καὶ πρεσβεύων ἐμνημόνευσεν ἐν τῇ Ἐλέγχων καὶ Κρίσεων Ἐξελέγξει πολλὰς λέξεις διττῶς ὑπ' αὐτοῦ γεγραμμένας, οἷον Ἀντιαττικιστής καὶ Ἀνταττικιστής, Ἡρωδιανός καὶ Ἡρῳδιανός, Τρυφιόδωρος καὶ Τριφιόδωρος, Μάρκος καὶ Μᾶρκος, κτλ. Θὰ γράψωμεν νῦν περὶ τοῦ Ἀνταττικιστής — Ἀντιαττικιστής, τὰ δ' ἄλλα θὰ ἐξετάσωμεν ἐν τοῖς ἔπειτα, ἄλλο ἐν ἄλλῳ τόπῳ, ὅπως ἂν ἡμῖν ἀρέσκῃ.

Ὑπάρχει βιβλίδιον παλαιοῦ γραμματικοῦ, ὅστις ἀνώνυμος ὢν προσαγορεύεται ὑπὸ τῶν νεωτέρων φιλολόγων ἀποβλεπόντων εἰς τὴν προαίρεσιν αὐτοῦ Ἀντιαττικιστής—*Antiacista*. Περὶ τοῦ γραμματικοῦ τούτου εὑρίσκομεν ἐν τῇ Σχαιφηρείῳ ἐκδόσει Γρηγορίου τοῦ Κορίνθου σελ. 155 τάδε ὑπὸ τοῦ Βαστίου γεγραμμένα «Eadem phrasi plerumque utitur Grammaticus SGerm. in Lexico, quod epigraphen Ἄλλος ἀλφάβητος habet, et hoc consilio scriptum est, ut certas quasdam voces phrasesque ab Atticistis repudiatas auctoritate veterum scriptorum tueatur» ἐπιφέρεται δὲ τούτοις «Idem de hoc Grammatico iudicium Ruhnkenii Hist. Crit. Orat Gr. p. LXXXIX. : Grammaticus ille non nisi vetustissimos et classicos, quos vocamus, scriptores laudat, ut eorum auctoritate vindicet voces et loquendi formulas, quas Atticistae temere damnassent». Περὶ ὀλίγου ποιεῖται τὸν ἄνδρα ὁ Κόβητος λέγων ἐν *Var. Lect.* σελ. 325 «Antiatticista BEKKERI, qui p. 106, 24. λείψας ἀντὶ τοῦ λιπών, Ἀριστοφάνης Ἀνδρομέδᾳ [illegible]lit, tam parum iudicio valet et vitiosis libris tam saepe [illegible] deceptus est, ut eius fide stari non possit. Ecquis est, [illegible]i credat ἐωνηκώς dixisse LYSIAM pro ἐωνημένος p. 95, 25, ἐγρηγόρησεν XENOPHONTEM p. 96, 25, aut ἠκροᾶσο AN-

TIPHANEM p. 98, 28, qro ἠκροῶ. ἠκρόασο credo dixerat, id est ἠκηκόεις».

Ὁ περὶ οὗ ὁ λόγος γραμματικὸς ἐξεδόθη ὑπὸ τοῦ Βεκκήρου ἐν τοῖς Ἑλληνικοῖς Ἀνεκδότοις καὶ τὸ ὄνομα αὐτοῦ εἶνε γεγραμμένον σελ. 75 ἐν ἓξ συλλαβαῖς, ὡς καὶ ἐν τῷ Θησαυρῷ τοῦ Στεφάνου Τόμ. Α΄, β΄, σελ. 889 «Ἀντιαττικιστής, ὁ, inscriptus liber grammatici contra Atticistas scriptus in Bekkeri Anecdot vol. I, p. 77-116» καὶ ἐν πᾶσι τοῖς βιβλίοις, ἐν οἷς μνεία αὐτοῦ γίνεται.

Ἔγραψε δὲ καὶ ὁ Κόντος ἐν τῷ Χιακῷ Μουσείῳ 1862, σελ. 30 Ἀντιαττικιστής· ἀλλ' ἐν τῷ Λογίῳ Ἑρμῇ 1866, σελ. 12 μνησθεὶς τοῦ γραμματικοῦ τούτου παρετήρησεν ὅτι ὀρθότερον εἶνε τὸ Ἀνταττικιστής· ἐν οὐδενὶ δ' ἔπειτα συγγράμματι ἐχρήσατο τῇ ἑτέρᾳ ἐκφορᾷ. Ἐνέκρινε δὲ τὴν γραφὴν Ἀνταττικιστής καὶ ὁ Κόβητος ἐν τῷ Λογίῳ Ἑρμῇ 1867, σελ. 489 καὶ ὁ Ναβῆρος σελ. 409, ἔνθα εἶνε ὑπ' αὐτοῦ τάδε εἰρημένα. «Οὐδὲν δὲ θαυμαστόν, εἰ διέφθαρτο καὶ τὸ ἀντίγραφον, ᾧ ἐχρήσατο ὁ Ἀνταττικιστής. Τοῦτο δὲ μόνον προσθήσω ὁδοῦ πάρεργον τὸ τοῦ Ἀντιαττικιστοῦ ὄνομα οὐκ εἶναι ἐκ τοῦ παλαιοῦ ἀντιγράφου — εἰώθαμεν γὰρ τὸν ἄνδρα Ἀντιαττικιστὴν καλεῖν καὶ οὐκ Ἀνταττικιστὴν κατὰ τὸν ὀρθὸν λόγον, ὥσπερ καὶ σὺ γράφεις — ἀλλ' ὁ Ῥουγκήνιος μεταγράψας τὸ βιβλίον, ἔπλασε τοὔνομα ἵνα δηλωθείη ὁ τοῦ βιβλίου σκοπός».

Καὶ δὲν εἶνε μὲν μέγα πρᾶγμα ἡ διόρθωσις τοῦ ἡμαρτημένου τύπου Ἀντιαττικιστής· ἀλλὰ μεγάλην βλασφημίαν βλασφημεῖ ὁ ψέγων ὡς ἀσύμφωνον ἑαυτῷ καὶ ἀνακόλουθον ὄντα ἐκεῖνον, ὅστις μηνύσας τὴν πλημμέλειαν τῆς συνήθους οὔσης ἐκφορᾶς ἀπέχεται μὲν ἔπειτα αὐτῆς, ποιεῖται δὲ χρῆσιν τῆς ὀρθῶς ἐχούσης.

Ὑπὸ τοῦ ὀνόματος Ἀνταττικιστής σημαίνεται ὁ ἀντιτασσόμενος ἢ ἐναντιούμενος ἢ ἀντιλέγων τοῖς Ἀττικισταῖς· νοοῦνται δὲ νῦν Ἀττικισταὶ οἱ διδάσκοντες ἢ κανονίζοντες τὰ τῆς Ἀττικῆς διαλέκτου. Φέρονται δ' ἐν τῇ Ἑλληνικῇ γλώσσῃ ἔνια ὀνόματα ὁμοίως τῷ Ἀνταττικιστής ἐσχηματισμένα· γνωριμώτατον δ' εἶνε τὸ ἀντίχριστος, οὗ συχνὴ χρῆσις ὑπὸ τῶν νέων Ἑλλήνων γίνεται, συνωνυμεῖ δὲ τῷ ἀντίχριστος τὸ χριστομάχος.

Ἐν τῷ Μεγάλῳ Ἐτυμολογικῷ σελ. 111, 34 κεῖται «Ἀντιάνειρα: Ἐπίθετον Ἀμαζόνος· ὁ μὲν Ἀρίσταρχος τὰς ἴσας ἀνδράσι

ἔνιοι δὲ τὰς ἀντιαζούσας καὶ ἐναντιουμένας τοῖς ἀνδράσι τῇ οἰκείᾳ δυνάμει· ἐξ οὗ πολεμικάς· ὥσπερ ἀντίχριστον φαμὲν καὶ ἀντίπαλον». Περὶ τοῦ ἐπιθέτου τῶν Ἀμαζόνων λέγει ὁ Εὐστάθιος ἐν ταῖς εἰς Ὅμηρον Παρεκβολαῖς σελ. 635, 54 «Ἀντιάνειραι δὲ Ἀμαζόνες, ὡς καὶ προείρηται, ἢ ἐναντιούμεναι ἀνδράσι καὶ ὡς εἰπεῖν δηιάνειραι ἢ ἐξισούμεναι ἀνδράσι τὰ εἰς πόλεμον καὶ ὡς οἷον εἰπεῖν ἴσανδροι, ὁποῖόν τι δηλοῖ καὶ τὸ τοῦ Ἀντήνορος ὄνομα· ἐκ τοιαύτης δὲ ἐννοίας καὶ Ἴσανδρον κύριον ὄνομα μετ' ὀλίγα ἐρεῖ ὁ ποιητής. Σεμνότερον δὲ τούτων πάντων τὸ ἀντίθεος, ὅτε τὸν ἰσόθεον δηλοῖ». Πρβ. καὶ σελ. 403, 14 (Ἴδε Λέρσιον ἐν τῷ *De Arist. Stud. Homer.* σελ. 114 ἐκδ. γ').

Περὶ τοῦ ὀνόματος ἀντίθεος παρατηροῦμεν ὅτι ἐν τῷ μεταγενεστέρῳ ἑλληνισμῷ τίθεται ἐπὶ τοῦ ἀντιτασσομένου ἢ ἐναντιουμένου τῷ θεῷ· πολλάκις δ' αὐτοῦ ποιεῖται χρῆσιν Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος ἐν ταῖς εἰς Ματθαῖον Ὁμιλίαις, οἷον σελ. 181, Α', «οὐκ ἔστιν ἀντίθεός τις καὶ πλάνος, ἀλλὰ συμφωνῶν τῷ πατρὶ παραγέγονεν» καὶ σελ. 203, Δ'. «ἐπειδὴ γὰρ καὶ ἀντίθεον ἐντεῦθεν αὐτὸν ἐνόμιζον εἶναι» καὶ σελ. 276, Γ', «ἀποδεῖξαι οὐκ ἀντίθεόν τινα ὄντα, ἀλλ' ὁμονοοῦντα καὶ συμβαίνοντα τῷ πατρί» καὶ σελ. 310, Α', «ἐπειδὴ γὰρ ἔλεγον ὡς πλάνον καὶ ἀπατεῶνα διώκομεν, ὡς ἀντίθεον καὶ παράνομον» καὶ σελ. 427, Δ', «μάλιστα τοῦτο αὐτοὺς ἐσκανδάλιζε, τὸ δοκεῖν ἀντίθεον αὐτὸν εἶναι» καὶ ἀλλαχοῦ. Πρβ. καὶ σελ. 191, Γ', «οὐδὲ γὰρ τοῖς προφήταις παρανομίαν καὶ ἀντίθεον φρόνημα ἐγκαλοῦντες τοὺς μὲν ἐλίθαζον, τοὺς δὲ ἤλαυνον». Ἐλέχθη δὲ καὶ ὑπὸ τοῦ Ἰγνατίου Ἐπιστολ. πρὸς Φιλιππ. ΙΒ' (Πατέρ. Ἀποστολ. Τόμ. Β', σελ. 226, 14 ἐκδ. 1876) «οὐκ εἰμι ἀντίθεος, ὁμολογῶ τὴν ὑπεροχήν» καὶ ὑπὸ τοῦ Νόννου Μεταβολ. τοῦ κατὰ Ἰωάνν. Εὐαγγ. Ε', 166 «εἰ δέ τις ἄλλος ἵκοιτο νόθος ψευδώνυμος ἀνήρ, ἀντίθεος». Ἀπαντᾷ δὲ καὶ παρὰ Φίλωνι τῷ Ἰουδαίῳ καὶ παρ' ἄλλοις τὸ περὶ οὗ ὁ λόγος ὄνομα.

Ὁ Ἀσώπιος γράφει ἐν τῇ Εἰσαγωγῇ εἰς τὴν Ἑλληνικὴν Σύνταξ... σελ. 639 «Διὰ τῆς προθέσεως ταύτης ἐπὶ τῆς σημασίας τοῦ ντίου ἐπεγράφθησαν πολλὰ συγγράμματα τῶν νεωτέρων, Ἀντιιкρέτιος, Ἀντιλούθηρος, κατὰ μίμησιν τῶν Ἀντιλαΐς τοῦ πχάρμου, Ἀντικάτων τοῦ Καίσαρος, κτλ.». Τοῦ Ἀντικάτων

TIPHANEM p. 98, 28, qro ἠκροῶ. ἠκρόασο credo dixerat, id est ἠκηκόεις».

Ὁ περὶ οὗ ὁ λόγος γραμματικὸς ἐξεδόθη ὑπὸ τοῦ Βεκκήρου ἐν τοῖς Ἑλληνικοῖς Ἀνεκδότοις καὶ τὸ ὄνομα αὐτοῦ εἶνε γεγραμμένον σελ. 75 ἐν ἓξ συλλαβαῖς, ὡς καὶ ἐν τῷ Θησαυρῷ τοῦ Στεφάνου Τόμ. Α', β', σελ. 889 «Ἀντιαττικιστής, ὁ, inscriptus liber grammatici contra Atticistas scriptus in Bekkeri Anecdot. vol. I, p. 77-116» καὶ ἐν πᾶσι τοῖς βιβλίοις, ἐν οἷς μνεία αὐτοῦ γίνεται.

Ἔγραψε δὲ καὶ ὁ Κόντος ἐν τῷ Χιακῷ Μουσείῳ 1862, σελ. 30 Ἀντιαττικιστής· ἀλλ' ἐν τῷ Λογίῳ Ἑρμῇ 1866, σελ. 12 μνησθεὶς τοῦ γραμματικοῦ τούτου παρετήρησεν ὅτι ὀρθότερον εἶνε τὸ Ἀνταττικιστής· ἐν οὐδενὶ δ' ἔπειτα συγγράμματι ἐχρήσατο τῇ ἑτέρᾳ ἐκφορᾷ. Ἐνέκρινε δὲ τὴν γραφὴν Ἀνταττικιστής καὶ ὁ Κόβητος ἐν τῷ Λογίῳ Ἑρμῇ 1867, σελ. 489 καὶ ὁ Ναβῆρος σελ. 409, ἔνθα εἶνε ὑπ' αὐτοῦ τάδε εἰρημένα. «Οὐδὲν δὲ θαυμαστὸν, εἰ διέφθαρτο καὶ τὸ ἀντίγραφον, ᾧ ἐχρήσατο ὁ Ἀνταττικιστής. Τοῦτο δὲ μόνον προσθήσω ὁδοῦ πάρεργον τὸ τοῦ Ἀντιαττικιστοῦ ὄνομα οὐκ εἶναι ἐκ τοῦ παλαιοῦ ἀντιγράφου — εἰώθαμεν γὰρ τὸν ἄνδρα Ἀντιαττικιστὴν καλεῖν καὶ οὐκ Ἀνταττικιστὴν κατὰ τὸν ὀρθὸν λόγον, ὥσπερ καὶ σὺ γράφεις — ἀλλ' ὁ Ῥουγκήνιος μεταγράψας τὸ βιβλίον, ἔπλασε τοὔνομα ἵνα δηλωθείη ὁ τοῦ βιβλίου σκοπός».

Καὶ δὲν εἶνε μὲν μέγα πρᾶγμα ἡ διόρθωσις τοῦ ἡμαρτημένου τύπου Ἀντιαττικιστής· ἀλλὰ μεγάλην βλασφημίαν βλασφημεῖ ὁ ψέγων ὡς ἀσύμφωνον ἑαυτῷ καὶ ἀνακόλουθον ὄντα ἐκεῖνον, ὅστις μηνύσας τὴν πλημμέλειαν τῆς συνήθους οὔσης ἐκφορᾶς ἀπέχεται μὲν ἔπειτα αὐτῆς, ποιεῖται δὲ χρῆσιν τῆς ὀρθῶς ἐχούσης.

Ὑπὸ τοῦ ὀνόματος Ἀνταττικιστής σημαίνεται ὁ ἀντιτασσόμενος ἢ ἐναντιούμενος ἢ ἀντιλέγων τοῖς Ἀττικισταῖς· νοοῦνται δὲ νῦν Ἀττικισταὶ οἱ διδάσκοντες ἢ κανονίζοντες τὰ τῆς Ἀττικῆς διαλέκτου. Φέρονται δ' ἐν τῇ Ἑλληνικῇ γλώσσῃ ἔνια ὀνόματα ὁμοίως τῷ Ἀνταττικιστής ἐσχηματισμένα· γνωριμώτατον δ' εἶνε τὸ ἀντίχριστος, οὗ συχνὴ χρῆσις ὑπὸ τῶν νέων Ἑλλήνων γίνεται, συνωνυμεῖ δὲ τῷ ἀντίχριστος τὸ χριστομάχος.

Ἐν τῷ Μεγάλῳ Ἐτυμολογικῷ σελ. 111, 34 κεῖται «Ἀντιάνειρα: Ἐπίθετον Ἀμαζόνος· ὁ μὲν Ἀρίσταρχος τὰς ἴσας ἀνδράσ

ἔνιοι δὲ τὰς ἀντιαζούσας καὶ ἐναντιουμένας τοῖς ἀνδράσι τῇ οἰκείᾳ δυνάμει· ἐξ οὗ πολεμικάς· ὥσπερ ἀντίχριστον φαμὲν καὶ ἀντίπαλον». Περὶ τοῦ ἐπιθέτου τῶν Ἀμαζόνων λέγει ὁ Εὐστάθιος ἐν ταῖς εἰς Ὅμηρον Παρεκβολαῖς σελ. 635, 54 « Ἀντιάνειραι δὲ Ἀμαζόνες, ὡς καὶ προείρηται, ἢ ἐναντιούμεναι ἀνδράσι καὶ ὡς εἰπεῖν δηιάνειραι ἢ ἐξισούμεναι ἀνδράσι τὰ εἰς πόλεμον καὶ ὡς οἷον εἰπεῖν ἴσανδροι, ὁποῖόν τι δηλοῖ καὶ τὸ τοῦ Ἀντήνορος ὄνομα· ἐκ τοιαύτης δὲ ἐννοίας καὶ Ἴσανδρον κύριον ὄνομα μετ' ὀλίγα ἐρεῖ ὁ ποιητής. Σεμνότερον δὲ τούτων πάντων τὸ ἀντίθεος, ὅτε τὸν ἰσόθεον δηλοῖ». Πρβ. καὶ σελ. 403, 14 (Ἴδε Λέρσιον ἐν τῷ *De Arist. Stud. Homer.* σελ. 114 ἐκδ. γ').

Περὶ τοῦ ὀνόματος ἀντίθεος παρατηροῦμεν ὅτι ἐν τῷ μεταγενεστέρῳ ἑλληνισμῷ τίθεται ἐπὶ τοῦ ἀντιτασσομένου ἢ ἐναντιουμένου τῷ θεῷ· πολλάκις δ' αὐτοῦ ποιεῖται χρῆσιν Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος ἐν ταῖς εἰς Ματθαῖον Ὁμιλίαις, οἷον σελ. 181, Α', «οὐκ ἔστιν ἀντίθεός τις καὶ πλάνος, ἀλλὰ συμφωνῶν τῷ πατρὶ παραγέγονεν» καὶ σελ. 203, Δ'. «ἐπειδὴ γὰρ καὶ ἀντίθεον ἐντεῦθεν αὐτὸν ἐνόμιζον εἶναι» καὶ σελ. 276, Γ', «ἀποδεῖξαι οὐκ ἀντίθεόν τινα ὄντα, ἀλλ' ὁμονοοῦντα καὶ συμβαίνοντα τῷ πατρί» καὶ σελ. 310, Α', «ἐπειδὴ γὰρ ἔλεγον ὡς πλάνον καὶ ἀπατεῶνα διώκομεν, ὡς ἀντίθεον καὶ παράνομον» καὶ σελ. 427, Δ', «μάλιστα τοῦτο αὐτοὺς ἐσκανδάλιζε, τὸ δοκεῖν ἀντίθεον αὐτὸν εἶναι» καὶ ἀλλαχοῦ. Πρβ. καὶ σελ. 191, Γ', «οὐδὲ γὰρ τοῖς προφήταις παρανομίαν καὶ ἀντίθεον φρόνημα ἐγκαλοῦντες τοὺς μὲν ἐλίθαζον, τοὺς δὲ ἤλαυνον». Ἐλέχθη δὲ καὶ ὑπὸ τοῦ Ἰγνατίου Ἐπιστολ. πρὸς Φιλιππ. ΙΒ' (Πατέρ. Ἀποστολ. Τόμ. Β', σελ. 226, 14 ἐκδ. 1876) «οὐκ εἰμὶ ἀντίθεος, ὁμολογῶ τὴν ὑπεροχήν» καὶ ὑπὸ τοῦ Νόννου Μεταβολ. τοῦ κατὰ Ἰωάνν. Εὐαγγ. Ε', 166 «εἰ δέ τις ἄλλος ἵκοιτο νόθος ψευδώνυμος ἀνήρ, ἀντίθεος». Ἀπαντᾷ δὲ καὶ παρὰ Φίλωνι τῷ Ἰουδαίῳ καὶ παρ' ἄλλοις τὸ περὶ οὗ ὁ λόγος ὄνομα.

Ὁ Ἀσώπιος γράφει ἐν τῇ Εἰσαγωγῇ εἰς τὴν Ἑλληνικὴν Σύντα-
ε σελ. 639 «Διὰ τῆς προθέσεως ταύτης ἐπὶ τῆς σημασίας τοῦ
ντίον ἐπεγράφθησαν πολλὰ συγγράμματα τῶν νεωτέρων, Ἀντι-
ικρέτιος, Ἀντιλούθηρος, κατὰ μίμησιν τῶν Ἀντιλαΐς τοῦ
πχάρμου, Ἀντικάτων τοῦ Καίσαρος, κτλ.». Τοῦ Ἀντικάτων

γίνεται μνεία ὑπὸ τοῦ Πλουτάρχου Καίσαρ. ΝΔ', « ἔγραψεν οὖν πολλάς τινας κατὰ τοῦ Κάτωνος αἰτίας συναγαγών· τὸ δὲ βιβλίον 'Αντικάτων ἐπιγέγραπται» καὶ ὑπὸ Δίωνος τοῦ Κασσίου ΜΓ', 13 (Τόμ. Β', σελ. 96, Δινδ.) « βιβλίον δέ τι γράψαι ὃ καὶ 'Αντικάτωνα ἐκάλεσε» καὶ ὑπὸ τοῦ 'Αππιανοῦ σελ. 784, 9 Μενδ. Περὶ τοῦ 'Αντιλαΐς λέγει ὁ Μεινέκιος ἐν 'Ιστορ. Κριτ. Κωμ. 'Ελλ. σελ. 267 « Aliud aetatis indicium suppeditat titulus fabulae 'Αντιλαΐς inscriptae, quem de aemula Laidos, meretricis celeberrimae, intelligi debere apertum est» καὶ σελ. 414 « Fabulas **Epicratis** Suidas s. v. 'Επικράτης et Eudocia p. 66 commemorant duas, Ἔμπορον ab Athenaeo XIV p. 655 f laudatam et 'Αντιλαΐδα, cuius fragmenta servavit Athenaeus l. l. ex XIII p. 605 e. Eiusdem tituli fabulam Cephisodoro tribuit Suidas, de quo supra p. 267 admonui. Inscriptionis rationem ab irrisione Laidis ductam putaverim, neque inepte compares 'Αντιπορνοβοσκὸν Dioxippi, quo titulo quin lenonis adversarius intelligendus sit vix dulitari potest». 'Εσχηματίσθη δὲ καὶ ὄνομα 'Αντιθάλεια πρὸς δήλωσιν τοῦ ἐναντίου τῆς Θαλείας. Περὶ τούτου γράφει ὁ Μιστριώτης ἐν 'Ελλην. Γραμματολ. Τόμ. Α', σελ. 701 « 'Οπωσδήποτε ἐπειδὴ ἡ Θάλεια τοῦ 'Αρείου ἐγένετο δημοτική, ἠναγκάσθη καὶ ἡ ὀρθόδοξος ἐκκλησία νὰ ποιήσῃ καὶ εἰσαγάγῃ εἰς τὴν λειτουργίαν 'Αντιθάλειαν» (Ἴδε καὶ Σάθαν ἐν 'Ιστορ. Δοκιμ. περὶ τοῦ Θεάτρου κτλ. σελ. ρ μ δ').

'Η ἔννοια τῆς ἐναντιότητος παρατηρεῖται καὶ ἐπὶ τοῦ ὀνόματος ἀντισύγκλητος· ἄξια δὲ παραθέσεως νομίζομεν τὰ ὑπὸ τοῦ Κοβήτου γεγραμμένα ἐν Μνημοσ. 1882, σελ. 214 « *Sertorius* βουλὴν κατέλεξεν ἐκ τῶν συνόντων οἱ φίλων τριακοσίους καὶ τήνδε ἔλεγεν εἶναι τὴν 'Ρωμαίων βουλὴν καὶ ἐς ὕβριν ἐκείνης Σύγκλητον ἐκάλει. Nulla est in eo nomine ὕβρις. Restitue ΑΝΤΙσύγκλητον ἐκάλει. Eodem nomine P. Sulpicius in tribunatu plebis usus est, qui teste Plutarcho in vita *Sullae* cap. 8. πλῆθος ἱππικῶν νεανίσκων πρὸς ἅπαν ἑτοίμων περὶ αὐτὸν εἶχεν οὓς ἀντισύγκλητον ὠνόμαζεν. cf. Appian. II. 95.35. πυθόμενος Κάτωνα - φρουρεῖν ἐν 'Ιτύκῃ μετὰ τ τριακοσίων, οὓς - σύγκλητον ἐκάλουν». 'Ομοίως τῷ ἀντισύγκλητ εἶνε ἐσχηματισμένον τὸ ἀντισύναξις.

Ἐν τῇ τοῦ Κουμανούδη Συναγωγῇ Ἀθησαυρ. Λέξεων σελ. 33 φέρεται «Ἀντιχριστοφορίτης», ὁ, δηλ. ὁ οὐχὶ κατὰ τὸ ὄνομά του «Χριστοφορίτης ἢ Ἁγιοχριστοφορίτης» πολιτευόμενος ΕΦΡΑΙΜ. ς. 5613». Κατὰ ταύτην τὴν ἔννοιαν Ἀντιχριστοφορίτης καλεῖται ὁ τὸ ἐναντίον ὢν ἢ Χριστοφορίτης, τουτέστιν ὁ ψευδωνύμως Χριστοφορίτης ὀνομαζόμενος.

ΚΕΦ. ΙΖ΄.

Πεδάριτος, οὐχὶ **Παιδάρητος**

Ἐν τῇ Βερναρδακείῳ ἐκδόσει τῶν Ἠθικῶν τοῦ Πλουτάρχου φέρεται Τόμ. Β΄, σελ. 55, 5 (1889) «Παιδάρητος οὐκ ἐγκριθεὶς εἰς τοὺς τριακοσίους» καὶ σελ. 164, 18 «Παιδάρητος, λέγοντός τινος κτέ.» καὶ σελ. 195, 8 «πολλὰ Παιδαρήτου κατηγόρουν» καὶ 11 «ἁ μάτηρ Παιδαρήτῳ» καὶ Τόμ. Ζ΄, σελ. 525 (1896) «Παιδάρητος ΙΙ, 55, 1. 164, 18. 195, 8. 11». Ἔγραψε δ' ἐν τῷ πρώτῳ χωρίῳ ὁ ἐκδότης, ὡς λέγει, ΠαιδάρΗτος ἀντὶ τοῦ ΠαιδάρΕτος.

Ἠγνόει ὁ Βερναρδάκης ὅτι οὐδέποτε ὑπῆρξεν ὄνομα Παιδάρητος ἐκ τοῦ παῖς συγκείμενον· οὐδαμῶς δὲ κατενόησεν ἀπειρότατος τῶν Ἑλληνικῶν διαλέκτων ὢν ὅτι, ἂν ἐγίνετο ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων χρῆσις τοιούτου ὀνόματος, ἰωνιστὶ μόνον θὰ ἐξεφέρετο διὰ τοῦ Η ὁμοίως τῷ Ἄρητος καὶ Δαμάρητος, ἀττικιστὶ δὲ καὶ δωριστὶ θὰ ἐλέγετο διὰ τοῦ Α ΠαιδάρΑτος, ὡς Ἄρατος καὶ Δημάρατος-Δαμάρατος· οὐδέποτε δὲ θὰ ἦσαν συνημμένα ἐν Λακωνικῇ φράσει τὸ Δωρικὸν ἁ μάτηρ καὶ τὸ Ἰωνικὸν Παιδαρήτῳ, «ἁ μάτηρ Παιδαρήτῳ», καὶ γελοιότατον πάντως θὰ ἐφαίνετο, ἂν ἐν λόγῳ μὴ Ἰωνικῷ ἔκειτο τὸ Ἄρητος ἢ τὸ Δημάρητος. Σημειωτέον δ' ὅτι ὁ Δωρικὸς τύπος Δαμάρατος ἀπαντᾷ καὶ ἐν τῇ Ἀναβάσει τοῦ Ξενοφῶντος Β΄, α΄, 3 ...λθε Προκλῆς ὁ Τευθρανίας ἄρχων γεγονὼς ἀπὸ Δαμαράτου τοῦ ...κωνος» καὶ Ζ΄, η΄, 17 «συνεβοήθει δὲ καὶ Προκλῆς ἐξ Ἁλισάρ... καὶ Τευθρανίας ὁ ἀπὸ Δαμαράτου». Τῆς Ἰωνικῆς ἐκφορᾶς ...ητος περιττὸν κρίνομεν νὰ μνημονεύσωμεν μαρτύρια· γνωστό-

τατον δ' εἶναι τὸ θηλυκὸν ὄνομα Ἀρήτη (Ἴδε Σχούλζιον ἐν *Quaest. Ep.* σελ. 515).

Καθ' ὃν χρόνον ἐξεδίδοντο ὑπὸ τοῦ Βερδαρδάκη τὰ Ἠθικὰ τοῦ Πλουτάρχου (1888 - 1896) ἦτο ἤδη σαφῶς ἐγνωσμένον καὶ τρανῶς δεδιδαγμένον ὅτι ἡ ὀρθὴ τοῦ περὶ οὗ ὁ λόγος ὀνόματος γραφὴ εἶνε Πεδάριτος, τῆς μὲν πρώτης συλλαβῆς διὰ τοῦ Ε τῆς δὲ παραληγούσης διὰ τοῦ Ι ἐκφερομένης. Θὰ ἠπίστατο δὲ τὸ πρᾶγμα καὶ ὁ Βερναρδάκης, ἂν εὐφυῶς πως εἶχε πρὸς τὰ γράμματα καὶ ἠδύνατο νὰ παρακολουθῇ ταῖς περὶ γραμματικῶν ζητημάτων μελέταις.

Ὁ ἀοίδιμος Κοραῆς σημειοῦται ἐν τῇ ἐκδόσει τοῦ Ἰσοκράτους Τόμ. Β', σελ. 92 (1807) «Πεδάριτος: Τοῦτον ἕτεροι Παιδάρετον γράφουσι· περὶ οὗ ἔπιθι τὰς εἰς τὸν Ἁρποκρατίωνα σημειώσεις τοῦ Οὐαλεσίου (σελ. 62). Ἔστιν ἃ τῶν ἀντιγράφων, ἐν οἷς καὶ τὸ ἐμὸν, ἀντὶ τοῦ Παιδάρετος ἢ Πεδάριτος, φέρουσιν οὐδενὶ σὺν νῷ, Τοιοῦτος». Ἐν τῷ Λεξικῷ τοῦ Ἁρποκρατίωνος σελ. 242, 11 Διν δ. λέγεται «Πεδάριτος: Ἰσοκράτης ἐν τῷ Ἀρχιδάμῳ. Τῶν ἐκ Λακεδαίμονος ἐκπεμφθέντων ἐστὶν οὗτος, ἁρμοστὴς ἀνήρ, τῶν γεγονότων καλῶν, ὥς φησι Θεόπομπος ἐν β' Ἑλληνικῶν». Κεῖνται δὲ ταῦτα μεταξὺ τῶν λέξεων ΠΕΔιακά καὶ ΠΕΖέταιροι, ἐξ οὗ πείθεταί τις ὅτι ἀσφαλῶς ἡμῖν εἶνε παραδεδομένη ἡ γραφή.

Παρατιθέμεθα καὶ τὰ ὑπὸ τοῦ Πόππου γεγραμμένα ἐν τῇ μεγάλῃ ἐκδόσει τοῦ Θουκυδίδου Μέρ. Γ', δ', σελ. 681 (1838) «Πεδάριτος: Ita c. 28. et apud Harpocr. Παιδάριτος vocatur ab Isocrate [Archid. § 53., qui Chios ab eo servatos esse scribit,] et Plutarcho in Apophthegm. Laced., ubi et mater eius Teleutia nominatur. [t. VIII. p. 232. et p. 260. ed. Hutten., quae Παιδάρητος habet. In Isoctatis loco nunc legitur Πεδάριτος. HERTL. Παιδάρητον apud Plut. iam REISK. p. 231. B. 241. D. item Wyttenb. Atque] Plutarchus in Lyc. [c. 25 HERTL] Παιδάρητον vocat. Πεδάριτος Cl. HUDS. Παιδάρετος Plut. Apophth. Reg. p. 491. F. et Suid. Παιδάρητον et Dorice Παιδάρατον scribendum esse ait Valck. ad Theocr. Adoniaz. p. 261. B». Πρβ. καὶ Βυττεμβάχιον ἐν τῇ ἐκδόσει τῶν Ἠθικῶν τοῦ Πλουτάρχο Τόμ. Ϛ', σελ. 1109.

Ἀξιόλογον παρατήρησιν περὶ τῆς ἐκφορᾶς τοῦ προκειμένου ὀνόμα

τος ποιεῖται ὁ Στάλλιος ἐν *Quaest. Grammat. ad Thucyd. Pert.* σελ. 42 (1886) λέγων «Recte in Th. libris plerumque appellatur nomen Lacedaemoniorum ducis Πεδάριτος; sed praeterea invenitur Παιδάριτος Πεδάρητος. Nam Πεδ(=μετά)- άριτος formatum est ut Ἐπάριτοι, delecta Arcadum manus (cf. Xen. Hist Gr. VII 4, 22. 33. 36. 5, 3. Hesych. s. v. Ἐπαρόητοι), et Ἐπήριτος (Hom. Od. XXIV 306). Falso igitur in Plut. Lyc. 25. Mor 231 b. 241 d Παιδάρητος, Mor. 191 f Παιδάρετος scribitur». Φέρεται δὲ τὸ ὄνομα Πεδάριτος καὶ ἐν ἐπιγραφῇ Ἀρκαδικῇ ἐκδεδομένῃ τῷ 1884ᵀᵂ ἔτει ἐν τῇ τοῦ Κολλιτζίου Συλλογῇ τῶν Ἑλλην. Διαλεκτ. Ἐπιγραφῶν 1247 B.

Οὐδεὶς δύναται νῦν ν' ἀμφιβάλλῃ ὅτι μόνος ὁ τύπος ΠΕδάρΙτος ἔχει ὑγιῶς, γραφικὰ δὲ πταίσματα εἶνε τὸ Παιδάριτος καὶ Παιδάρητος καὶ Παιδάρετος. Προφανὲς δ' ὑπάρχει ὅτι ὑπὸ τῶν γραφόντων Παιδάρετος ὑπελαμβάνετο κατὰ πλάνην τὸ ὄνομα σύνθετον ἐκ τοῦ ἀρετή. Πρβ. Ἀμομφάρετος, κτλ. Ἱππαρέτη, Φαιναρέτη, κτλ.

Εὔκολον δ' ἦτο νὰ γραφῇ ἐσφαλμένως Παιδάριτος ἀντὶ τοῦ Πεδάριτος ὑπὸ βιβλιογράφων ἀμαθεστέρων γινωσκόντων μὲν τὸ ὄνομα παῖδα, ἀγνοούντων δὲ τὴν Δωρικὴν καὶ Αἰολικὴν πρόθεσιν ΠΕΔΑ. Ἀνεγνώσθη δὲ πλημμελῶς καὶ παῖδ' ἔχεις—παῖδ' ἔχοισαν ἀντὶ τοῦ πεδέχεις—πεδέχοισαν καὶ παιδαρτᾶν—παιδαρτάσεις ἀντὶ τοῦ πεδαρτᾶν—πεδαρτάσεις καὶ παῖδ' Ἀχιλλέα ἀντὶ τοῦ πεδ' Ἀχίλλεα, κτλ.

Ὁ Βαλκενάριος γράφει ἐν τῇ ἐκδόσει τῶν Εὐριπίδου Φοινισσῶν Τόμ. Α', σελ. 358 Λιψ. «*Aeschylus*, in senariis, Doricis istiusmodi formis et Aeolicis non abstinet; cui pro μετάρσιος adhibetur πεδάρσιος in Prometh. v. 269, 709, 915. *Hesychius*: Πελλύρον, μετέωρον, ipsius corrige Grammatici peccatum scribendo Πέδαυρον. *Alcaeo* tribuitur παιδάορον in *Apollon.* de Pronomin. p. 430, B. scribi debuerat πεδάορον. Aeolicum πέδα ...penumero latet, in παῖδα transmutatum a librariis — turpe ...um e *Sapphus* fragm. XXVII, a *Wolfio* facile potuerat ...ni» (Ἴδε καὶ Λόγ. Ἑρμῆν 1876, σελ. 96-7).

...έγει δὲ καὶ ὁ Κόβητος ἐν τῷ Λογίῳ Ἑρμῇ 1867, σελ. 429

«Πολλάκις δὲ τὸ Αἰολικὸν καὶ Δωρικὸν τοῦτο ΠΕΔΑ ἀντὶ τῆς μετά κείμενον τοὺς ἀπαιδεύτους ἀντιγραφέας ἐπλάνησεν. Οἱ δὲ θαυμάσαντες τὸ πεδά τί δῆτ' ἂν εἴη πάντα τρόπον τὴν λέξιν παρέφθειραν. Γελοιότερον οὐδὲν τοῦ παρὰ τῷ Διογένει τῷ Λαερτίῳ κειμένου Η. 20· «ἐκάλει δὲ (ὁ Πυθαγόρας) τὸ νουθετεῖν πελαργᾶν», ὅπερ μετέφρασέ τις Ῥωμαϊστὶ διὰ τούτων· Admonere vocabat ciconiarum instar pascere, τουτέστι «νέμεσθαι πελαργῶν δίκην». Ὁρᾶς οὐδὲν ἄλλο ὂν τὸ πελαργᾶν ἢ ΠΕΔΑΡΤΑΝ (πεδαρτᾶν), μεταρτᾶν καὶ μεθαρμόζειν, δῆλον ὅτι ἐπὶ τὸ βέλτιον. Παρὰ τῷ Ἰαμβλίχῳ ἐν τῷ τοῦ Πυθαγόρου βίῳ σελ. 404 γέγραπται· «ἐκάλουν δὲ τὸ νουθετεῖν παιδαρτᾶν,» καὶ πάλιν σελ. 218. «τὰς νουθετήσεις—παιδαρτάσεις ἐκάλουν ἐκεῖνοι,» ἐξ ὧν τἀληθὲς ἀνεῦρεν ὁ Σχαίφερος». Ἴδε καὶ Ναύκιον εἰς Ἰάμβλ. περὶ τοῦ Πυθαγορ. Βίου σελ. 141· ἔτι δὲ Ἰάνιον εἰς Ἰω. Γλυκ. σελ. 68.

Οὐκ ἀγνοητέον δ' ὅτι καὶ ἄτοπος ἐτυμολογία τοῦ ἐπιθέτου πεδάρσιος ἐγένετο ὑπὸ σχολιογράφου δι' ἄγνοιαν τῆς προθέσεως ΠΕΔΑ. Ἐν τοῖς εἰς Ἀριστοφάνη Σχολίοις σελ. 236, 1097 Διδ. κεῖται «πεδαρσίου: μετεώρου, πετομένου· παρὰ τὸ ἐκ τοῦ πέδου αἴρεσθαι». Οὐδεὶς νῦν καὶ ὀλίγην περὶ τὴν Ἑλληνικὴν γλῶσσαν παιδείαν κεκτημένος ἀγνοεῖ ὅτι τὸ πεδάρσιος οὐδὲν διαφέρει κατ' ἔννοιαν τοῦ μετάρσιος (=μετέωρος), ἐξ οὗ τὸ μεταρσιοῦσθαι (=μετεωρίζεσθαι. Πρβ. καὶ μεταρσιολέσχης=μετεωρολέσχης). Περὶ τοῦ πεδάρσιος γράφει ὁ Βλαϋδέσιος ἐν τῇ ἐκδόσει τῶν Ἀριστοφάνους Ὀρνίθων σελ. 375 «πεδαρσίου: Dorice pro μεταρσίου. Aeschylum videtur παρῳδεῖν, qui saepius utitur hoc vocabulo, Prom. 269. 709. 915 Cf. v. πέδοικος (Aesch. Fr. 45. πεδοίκου χελιδόνος), πεδαίχμιον, πεδάορος (Cho. 589). Verbo πεδαίρειν utitur Euripides Herc. 819. 872. Phoen. 1027. Rhes. 372 Nec apud Sophoclem nec Euripidem legitur πεδάρσιος». Ἄξια δὲ μνείας νομίζομεν καὶ τὰ ὑπὸ τοῦ Κοβήτου ἐν τῇ Μνημοσύνῃ 1881, σελ. 377 εἰρημένα «Πεδαοριστής: ἵππος φρυαγματίας καὶ μετεωριστής. Mirum ni fuerit Πεδαορικτάς forma Dorica. Dores e[illegible] et Aeolenses dicebant πεδάορος, ut Iones μετήορος et Attici τέωρος». Πολλαὶ λέξεις συγκείμεναι ἐκ τῆς προθέσεως ΠΕΔΑ μ[illegible] μονεύονται ὑπὸ τοῦ Ἐρουερδῆνος ἐν *Lex. Graec. Suppl. et L*

lect σελ. 639. Παρατιθέμεθα τὰ γεγραμμένα ἐν τῇ ὑπὸ τοῦ Βλασσίου γενομένῃ ἐκδόσει τῆς τοῦ Κυννήρου Διεξοδ. Γραμματικῆς τῆς Ἑλλην. Γλώσσης Τόμ. Α΄, β΄, σελ. 249 «Statt μετὰ gebrauchte die *lesbische* und *böotische* Mundart, sowie auch vielfach der *Dorismus* (Kreta, Argos, Epidauros u.s.w.) πεδά (dor. auch. πετά in dem Monatsnamen Πεταγείτνιος — νυος, der als Πεδαγείτνιος in dem Inschr. von Kos Journ. of Hell. Stud. 1888, p. 327, Z. 2 erscheind; vgl. über πετά *Prellwitz*, Gtg. Gel. Anz. 1887, 441), als: πεδ' ἀμαύρων νεκύων Sapph. 68. πεδ' Ἀχίλλεα Alc. 48 A. πεδέχω (= μετέχω) Sapph. 68 u. s w.; auf argiv. Inschr. D. I. 3265. 3269 πεδα Ϝοίκοι [μέτοικοι] S § 32, S. 154 f». Ἀξιόλογον περὶ τοῦ πράγματος ἐποιήσατο παρατήρησιν ὁ Γεστενβαυῆρος ἐν *Dissert: Philolog. Hal.* 1894, σελ. 207, ἥν, καίπερ μακρὰν οὖσαν, οὐδαμῶς ὀκνοῦμεν νὰ μνημονεύσωμεν· «πεδάορος = μετέωρος Alc. 100 ἄμμεσιν πεδάορον, quae verba quam sententiam expresserint, perscpicere iam non possumus. πεδαορος autem atque tales formae (πεδαίχμιος, πεδάρσιος, πέδοικος) non solum Aeolicae dialecto, sed etiam Doricae propriae erant (cf. Ahrens Diall. II p. 360, Blass-Knebner Griech. Gramm. ³ p. 154) atque ex chorica lyrica poesi receptae sunt a tragicis, maxime ab Aeschylo, cf. Cho. 575 (πεδαίχμιος), Prom. 369 (πρὸς πέτραις πεδαρσίοις), Cho. 846 (λόγοι πεδάρσιοι), Choeph. 582 (λαμπάδες πεδάοροι). πεδέχω Sa. 68, 2, Alc. 59 traditum est, uno loco legitur μετέχων Alc. 101. Hanc formam (μετέχειν) omnibus Graecis communem recentiore quidem aetate etiam ab Aeolensibus usurpatam esse docent inscriptiones. quae cum πεδά tum μετά praebent (cf. Collitz Dial. Inschriften vol. I no. 213, 20 πεδὰ Ἀρίσταρχον; alibi semper μετά). Hinc tamem nequaquam concludere possumus iam Alcaei et Sapphonis temporibus utramque formam apud Aeoles usitatam fuisse. Nam illo uno loco excepto (Alc. 101) semper scriptum videmus in Lesbiorum fragmentis κ atque id sine ulla codicum varietate, cf. Alc. 38 Αἶαν ἄριστον πεδ' Ἀχίλλεα, Sa. 38 ὡς δὲ παῖς πεδὰ μάτερα πεπτεριαι, Alc. 100 ἄμμεσιν πεδάορον, Sa. 68, 4 πεδ' ἀμαύρων

νεκύων, Sa. 68, 2 πεδέχεις βρόδων τῶν ἐκ Πιερίας, Alc. 59 ἔμε... πεδέχοισαν. Itaque non recte Bergk, Hiller, Meister I, 117 tuentur Alc. 101 vulgarem formam, atque potius assentior Ahrensio, qui formam Aeolicam, qua sola Alcaeum et Sapphonem usos esse exempla satis ostendunt, restituit».

Τὴν ἐν τῇ Βερναρδακείῳ ἐκδόσει τῶν Ἠθικῶν τοῦ Πλουτάρχου κακὴν γραφὴν Παιδάρητος ἐξήλεγξεν ὁ Χατζιδάκης ἐν Ἐλέγχ. καὶ Κρίσ. σελ. 673. Ὁ δὲ Βερναρδάκης οὐ μόνον ἀπολογεῖται κατὰ τὸν οἰκεῖον καὶ συνήθη αὐτῷ τρόπον ἐν τῇ Ἐλέγχων καὶ Κρίσεων Ἐξελέγξει Μέρ. Β', σελ. 56, ἀλλὰ καὶ δυσφημεῖ τὸν Κόντον ὡς ἀλλοτρίαν παρατήρησιν σφετερισάμενον. Γράφει ὁ θαυμάσιος ἄνθρωπος τάδε· «*Τὰ δ' ἐν σελ. 673 περὶ τῆς ὀρθῆς γραφῆς τοῦ* Πεδάριτος *(Παιδάρητος) προβαλλόμενά μοι εἶνε ἀδικώτατα. Πάντες μέχρι τῆς ὑπὸ τοῦ* Collitz *δημοσιεύσεως τῆς ἐπιγραφῆς, ἐν ᾗ ἡ λέξις, πάντες λέγω ἔγραφον τὴν λέξιν διὰ τοῦ ΑΙ καὶ τοῦ Η· ἐχαρακτηρίζετο δὲ ἡ νῦν γνωσθεῖσα ὀρθὴ γρ. ὡς ἐσφαλμένη (ἴδε* Pape-Benseler). *Ἀλλ' ἂν πάντες οἱ ἄλλοι γράφοντες τὴν λέξιν, ὡς παραδίδεται ἐν τοῖς χ/φοις εἶνε συγγνωστοί, μόνον ἐγὼ εἶμαι ἀσύγγνωστος, διότι δὲν εἶχον τὴν προφητικὴν δύναμιν νὰ προμαντεύσω τὴν ὀρθὴν γρ. τὴν δημοσιευθεῖσαν μετὰ τὴν ἔκδοσιν μου ἐν τῇ Συλλογῇ τοῦ* Collitz, *ἥτις ἐξακολουθεῖ ἀκόμη νὰ ἐκδίδηται. Ἀλλὰ καὶ ἡ μεταξὺ τῶν Ἑλλήνων προτεραιότης τῆς δημοσιεύσεως τῆς ὀρθῆς γρ. ἀνήκει εἰς τὸν Ζηκίδην, ἐξ οὗ* tacite *παρέλαβεν ὁ Κόντος (Ἴδ. Ὀρθογρ. λ ξ. σελ. 349)*».

Ὅλως ἀνάληθες εἶνε τὸ λεγόμενον ὑπὸ τοῦ Βερναρδάκη ὅτι ἡ ἐπιγραφή, ἐν ᾗ κεῖται ἡ ὀρθὴ γραφὴ Πεδάριτος ἐδημοσιεύθη μετὰ τὴν ὑπ' αὐτοῦ γενομένην ἔκδοσιν τῶν Ἠθικῶν τοῦ Πλουτάρχου· διότι οὐχὶ μετ' αὐτὴν ἀλλὰ πρὸ αὐτῆς ἐξεδόθη ἡ ῥηθεῖσα ἐπιγραφή, καθάπερ καὶ τὸ ἐν τοῖς ἄνω μνημονευθὲν συγγραμμάτιον τοῦ Σταλλίου, ἐν ᾧ διδάσκεται μὲν ὅτι ἡ ὑγιὴς ἐκφορὰ εἶνε Πεδάριτος, λέγεται δὲ διαρρήδην ὅτι ἐσφαλμένως γράφεται παρὰ τῷ Πλουτάρχῳ Παιδάρητος καὶ Παιδάρετος. Καὶ τοῦτο δὲ ψευδέστατον ἐξελέγχεται, ὅτι «*ἀπάντες ἔγραφον τὴν λέξιν διὰ τοῦ* ΑΙ *καὶ τοῦ* Η· *ἐχαρακτηρίζετο δὲ ἡ νῦν γνωσθεῖσα ὀρθὴ γραφὴ ὡς ἐσφαλμένη*», ἤτοι ὅτι οὐδεὶς πρότερον ἔγραφε Πεδάριτος, μόνον τοῦ τύπου Παιδάρητος νομιζομένου ὀρθοῦ. Εὐκολώτατον δ' ἀποβαίνει νὰ γινώσκῃ τις ὅτι οὐχὶ Πα

δάρητος ἀλλὰ Πεδάριτος εἶνε γεγραμμένον ὑπὸ φιλολόγων ἐνδόξων παρά τε τῷ Θουκυδίδῃ καὶ τῷ Ἰσοκράτει. Παρατηροῦμεν δ' ὅτι καὶ ἐν τοῖς Σχολίοις τοῖς εἰς τὸν Θουκυδίδην σελ. 127, 7 Διὸ φέρεται «πρὸς γὰρ τὰς τοῦ Πεδαρίτου ἐπιστολάς: ἀντὶ τοῦ διὰ τὰς τοῦ Πεδαρίτου ἐπιστολάς».

Ἐπειδὴ ὁ Βερναρδάκης νῦν μόλις μανθάνει τινὰ ὀρθὰ ἐκ τοῦ Λεξικοῦ τοῦ Ζηκίδου, νομίζει ὁ δυστυχὴς ὅτι καὶ ὑπὸ τῶν ἄλλων πρότερον ἠγνοοῦντο ταῦτα, γνωστότατα ἤδη ὄντα παντὶ μὴ ψευδωνύμως καλουμένῳ φιλολόγῳ. Ἡμεῖς συμβουλεύομεν τῷ Βερναρδάκῃ ν' ἀναγινώσκῃ ἐπιμελῶς τὸ βιβλίον τοῦ Ζηκίδου· διότι πολλὰ μέλλει ἐξ αὐτοῦ νὰ διδαχθῇ καίπερ δυσμαθὴς ὤν· ἀλλὰ παραινοῦμεν ἅμα αὐτῷ νὰ εἶνε εὐλαβέστερος περὶ τὰς αἰτιάσεις καὶ νὰ μὴ ἔχῃ εὔλυτον τὸ στόμα πρὸς βλασφημίας καὶ συκοφαντίας.

Ἴδωμεν νῦν τί μὲν λέγει ὁ Ζηκίδης, τί δὲ γράφει ὁ Χατζιδάκης. Ὁ μὲν Ζηκίδης λέγει «Παιδάριτος (ὁ) διὰ τοῦ Ε ἡ ἀρχομένη καὶ διὰ τοῦ Ι ἡ παραλήγ., πρβ. καὶ Πεδαγείτνιος = Μεταγείτνιος καὶ πεδαφορᾶς = μεταφορᾶς καὶ πεδέχω = μετέχω καὶ πεδοίκου χελιδόνος = μετοίκου καὶ πεδάρσιον = μετάρσιον, τὸ δὲ δεύτερον συνθετ. εἶνε ΑΡΙΤΟΣ (πρβ. τὸ ἐπάριτοι = ἐκλεκτὴ δύναμις Ἀργείων (Ξενοφ. Ἑλλ. Ζ', δ', 22. 33. 36. ε', 3), ἐπαρόντοι (Ἡσύχ. ἐν λ. καὶ Ἐπήριτος (Ὁμήρ. Ὀδ. Ω, 306), ἴσως δ' (ἐκ τοῦ ἀρ —, τοῦ ἀραρίσκω) = προσηρμοσμένος, Ἁρμόδιος», ὁ δὲ Χατζιδάκης γράφει «Ἀλλὰ καὶ τὸ Παιδάρητος, ὅπερ ἐξ ἰδίας εἰκασίας ἀντὶ τοῦ Παιδάρετος τῶν ἀντιγράφων ἐξέδωκεν ὁ ἐκδότης εἶναι ἀδύνατον, ἐλέγχει δ' ἅμα μεγάλην ἄγνοιαν τῶν Ἑλληνικῶν διαλέκτων, ἅτε Δωριέως ὀνομαζομένου Ἰωνικῷ ὀνόματι, Παιδάρητος ἀντὶ ΠαιδάρΑτος, πρβλ. Ἄρατος ἀλλ' Ὁμ. Ἀρήτη. Τὸ ὀρθὸν εἶναι γνωστὸν καὶ ἐξ ἐπιγραφῶν, ἤτοι Πεδ-άριτος ἐκ Τεγέας (Συλλογῇ Ἑλλ. Ἐπιγρ. Collitz 1237 6), ὅπερ εἶνε σύνθετον ἐκ τοῦ πεδὰ καὶ αριτος (πρβ. ἀρι-θμός), καὶ δὴ ταὐτὸν τῷ Ἰωνικῷ Μετ-ήριτος· (πρβ. καὶ Κλε-άριτος, Μεγ-άριτος Τιμ-άριτος, Καλ-ήριτος παρὰ Fick-chtel 138)».

Οὐδείς, νομίζομεν, ἂν μὴ εἶνε βασκανώτατος ἢ συκοφαντικώτατος [...]αται νὰ εἴπῃ ὅτι ἡ παρατήρησις τοῦ Χατζιδάκη εἶνε κεκλεμμένη [...]πωσδήποτε μετωχετευμένη ἐκ τοῦ ὀρθογραφικοῦ Λεξικοῦ τοῦ Ζη-

κίδου. Χαριέστατος δὲ φαίνεται ὁ Βερναρδάκης λέγων «ἀλλὰ καὶ ἡ μεταξὺ τῶν Ἑλλήνων **προτεραιότης** τῆς δημοσιεύσεως τῆς ὀρθῆς γραφῆς ἀνήκει εἰς τὸν Ζηκίδην», ὅπερ οὐδὲν ἄλλο σημαίνει ἢ ὅτι **προτεραῖος** ὁ Ζηκίδης ἐδημοσίευσε τὴν ὀρθὴν γραφήν. Παρατηρητέον δ' ὅτι ἀβλέπτημα ἢ παράπτωμα τοῦ Ζηκίδου εἶνε τὸ Ἀργείων ἀντὶ τοῦ Ἀρκάδων.

Ἄξιον σημειώσεως εἶνε ὅτι παρὰ μὲν τῷ Ἡσυχίῳ φέρεται «Ἐπαρόητοι: τάγμα Ἀρκαδικὸν μαχιμώτατον· καὶ οἱ παρὰ Ἀρκάσι δημόσιοι φύλακες», παρὰ δὲ Στεφάνῳ τῷ Βυζαντίῳ σελ. 272, 8 Μειν. «Ἐπαρῖται: ἔθνος Ἀρκαδίας· ἡ δὲ πόλις αὐτῶν Ἔπαρις ἔδει, οὐχ εὕρηται δέ. Περὶ δὲ τοῦ ἔθνους Ξενοφῶν καὶ Ἔφορος καὶ Ἀνδροτίων φασίν». Πλημμελῶς μὲν ἐν τῷ Λεξικῷ τοῦ Ἡσυχίου εἶνε γεγραμμένον ἐπαρόητοι ἀντὶ τοῦ ἐπάριτοι, ὀρθὴ δ' ἐξήγησις τῆς λέξεως γίνεται· οὐδαμῶς δ' ἀποδεκτὴ φαίνεται ἡ ὑπὸ Στεφάνου τοῦ Βυζαντίου μνημονευομένη ἐκφορὰ Ἐπαρῖται (Ἴδε Στούρζιον ἐν Λεξ. Ξενοφ. Τόμ. Β', σελ. 242. Πρβ. καὶ Λ. Δινδόρφιον εἰς Ξενοφ. Ἑλλην. σελ. 455). Ἄλλην γνώμην περὶ τοῦ παρὰ τῷ Ἡσυχίῳ κειμένου ἐπαρόητοι ἀποφαίνεται ὁ Ἑρουερδὴν ἐν *Lex. Graec. Suppl. et Dialect* σελ. 289.

Σφόδρ' ἀρεσκόμενος ὁ Βερναρδάκης ταῖς κακοτεχνίαις καὶ ταῖς μαγγανείαις διαστρέφει μὲν τὰ πράγματα τολμηρότατα καὶ συκοφαντεῖ ῥυπαρώτατα, δεινολογεῖται δ' ἵνα κινήσῃ τὸν ἔλεον, καὶ κραυγάζει ὡς δῆθεν ἠδικημένος «*μόνος ἐγὼ εἶμαι ἀσύγγνωστος, διότι δὲν εἶχον τὴν προφητικὴν δύναμιν νὰ προμαντεύσω τὴν ὀρθὴν γραφὴν τὴν δημοσιευθεῖσαν μετὰ τὴν ἔκδοσίν μου ἐν τῇ Συλλογῇ τοῦ* Collitz, *ἥτις ξακολουθεῖ ἀκόμη νὰ ἐκδίδηται*». Ἀλλὰ τῆς Συλλογῆς τοῦ Collitz, «ἥτις ἐξακολουθεῖ ἀκόμη νὰ ἐκδίδηται», τὸ τεῦχος ἐκεῖνο, ἐν ᾧ κεῖται ἡ ἐπιγραφὴ ἡ παρέχουσα ἡμῖν μαρτύριον τοῦ ὀρθοῦ τύπου Πεδάριτος ἐξεδόθη τῷ 1884τῳ ἔτει, ἤτοι πρὸ τοῦ χρόνου καθ' ὃν ἐγένετο ὑπὸ τοῦ Βερναρδάκη ἡ ἔκδοσις τῶν Ἠθικῶν τοῦ Πλουτάρχου.

ΚΕΦ. ΙΗ'.

Συνδιατρίβειν μετά τινος, συνακολουθεῖν μετά τινος, συμπλεῖν μετά τινος, συμπολεμεῖν μετά τινος, συνδειπνεῖν μετά τινος, κτλ.

Ὁ ἀοίδιμος Κοραῆς γράφει ἐν τῇ ἐκδόσει τοῦ Ἰσοκράτους Τόμ. Β', σελ. 328 «Μεθ' ὧν ἥδιστα συνδιατρίψεις: Ἐσημειώσατο τὸ χωρίον ὁ Πρισκιανὸς (ΙΖ', σελ. 1104), ὡς πλεονάζον θατέρᾳ τῶν προθέσεων· ἐξῆν γὰρ εἰπεῖν, Μεθ' ὧν ἥδιστα διατρίψεις, ἢ Οἷς ἥδιστα συνδιατρίψεις» καὶ σελ. 332 «Μεθ' οὗ συνηκολούθησαν: Πλεονάζει ἡ ἑτέρα τῶν προθέσεων· εἶχε γὰρ εἰπεῖν, Ὧ συνηκολούθησαν, ἢ Μεθ' οὗ ἠκολούθησαν. Ἐσημειώσατο καὶ ὁ Πρισκιανὸς (ΙΖ', σελ. 1104) τοῦτο τὸ χωρίον Ἰσοκράτους». Πρβ. καὶ σελ. 52.

Τὸ συνδιατρίβειν μετά τινος ἀπαντᾷ καὶ παρὰ τῷ Πλάτωνι (Ψευδοπλάτωνι) Θεάγ. σελ. 129, Ε' «εἰς τὰς συνουσίας τῶν μετ' ἐμοῦ συνδιατριβόντων τὸ ἅπαν δύναται» καὶ παρὰ τῷ Πολυβίῳ Δ', πζ', 2 «φάσκων ἐπιτήδειον αὐτὸν εἶναι μετὰ τοῦ βασιλέως ἐν τοῖς ὑπαίθροις συνδιατρίβειν» καὶ παρὰ τῷ Ἀθηναίῳ σελ. 220, Ε' «Σωκράτης ὁ μετὰ τῶν Ἀσπασίας αὐλητρίδων ἐπὶ τῶν ἐργαστηρίων συνδιατρίβων» καὶ παρὰ τῷ Ἀριστείδῃ Τόμ. Β', σελ. 324 «οὐκ ἐρῶ Διονύσιον οὔτε τὸν Ἑρμοκράτους οὔτε τὸν Διονυσίου οὔτε τῶν ἐν Σικελίᾳ μετ' ἐκείνου συνδιατριψάντων οὐδένα» καὶ παρὰ τῷ Ἰαμβλίχῳ περὶ τοῦ Πυθαγορ. Βίου 177 (σελ 129, 6 Ναυκ.) «ἀνῃρημένων τινῶν τῶν μετ' αὐτοῦ συνδιατριψάντων» Πρβ. καὶ συνεῖναι μετά τινος συνδιάγειν, συνδιημερεύειν, συνδιαιτᾶσθαι μετά τινος». Τὸ δὲ συνακολουθεῖν μετά τινος φέρεται καὶ παρὰ τῷ Πλάτωνι Πολιτ. σελ. 464, Α', «οὐκοῦν μετὰ τούτου τοῦ δόγματός τε καὶ ῥήματος ἔφαμεν ξυνακολουθεῖν τάς τε ἡδονὰς καὶ τὰς λύπας κοινῇ;» καὶ παρὰ Διοδώρῳ τῷ Σικελιώτῃ ΙΓ', ξϐ', 5 «μεθ' ὧν καὶ ..πανοὶ συνηκολούθησαν». Παλαιὸς γραμματικὸς λέγει ἐν τοῖς ..ήρου Ἀνεκδότοις σελ. 368 «καὶ Μένανδρος—κἂν τῇ Παρακα..κῃ· συνακολούθει μεθ' ἡμῶν».

..ρατηροῦμεν δ' ὅτι συχνὴ ἐν τῇ Ἑλληνικῇ γλώσσῃ εἶνε ἡ σύν-

ταξις καθ' ἣν λέγεται συνδιατρίβειν μετά τινος, καὶ καταλέγομεν ῥήματα συγκείμενα τῇ προθέσει σύν, ἃ εὑρίσκονται συντεταγμένα τῇ προθέσει μετά συνεζευγμένῃ γενικῇ πτώσει, ἐπιφέροντες ἑκάστῳ μαρτύρια ἢ μαρτύριον τῆς τοιαύτης αὐτοῦ συντάξεως.

συμπλεῖν. Θουκυδ. ϛ', 44, 1 «πλοῖα δὲ ἑκατὸν ἐξ ἀνάγκης μετὰ τῶν ὁλκάδων ξυνέπλει». Λυσ. 'Απολογ. Δωροδ. 8. Ψευδοδημοσθ. σελ. 80, 15. Πρβ. καὶ Εὐριπίδ. 'Ηλ. 1355 «μηδ' ἐπιόρκων μέτα συμπλείτω».

συνεκπλεῖν. Λυσ. κατ' 'Αγορ. 27 «ἕτοιμοι ἦσαν συνεκπλεῖν μετὰ σοῦ» καὶ 58 «ἕτοιμος ἦν συνεκπλεῖν μετὰ σοῦ».

συμπολεμεῖν. Θουκυδ. Β', 67, 4 «καὶ τοὺς μετὰ 'Αθηναίων ξυμπολεμοῦντας καὶ τοὺς μηδὲ μεθ' ἑτέρων» καὶ ϛ', 105, 2. Πλάτ. Πολιτ. σελ. 422, Δ' «ξυμπολεμήσαντες οὖν μεθ' ἡμῶν ἔχετε τὰ τῶν ἑτέρων». Δημοσθ. σελ. 304, 230. Στράβ. σελ. 872, 20 Μειν.

συνδιαπολεμεῖν. Θουκ. Η', 13 «αἱ ἀπὸ τῆς Σικελίας Πελοποννησίων ἑκκαίδεκα νῆες αἱ μετὰ Γυλίππου ξυνδιαπολεμήσασαι» 'Επιγρ. ἐν Περιοδ. 'Αθην. Τόμ. Ε', σελ. 86, 7 «συνδιεπολέμησαν τὸν πόλεμον μετὰ 'Αθηναίων».

συμπολιορκεῖν. 'Επιγρ. 'Αττ. Τόμ. Β', α', σελ. 143 (317, 14) «συνεπολιόρκει δὲ καὶ τὸ Μουσεῖον μετὰ τοῦ δήμου».

συγκαταστρέφεσθαι. 'Επιγρ. 'Αττ. Τόμ. Β', α', σελ. 406 (Γ', 20) «καὶ τἆλλα χωρία ἃ κατέχει Φίλιππος συνκαταστρέψομαι μετὰ Κετριπόριος καὶ τῶν ἀδελφῶν».

συγκινδυνεύειν. Θουκυδ. Η', 24, 5 «μετὰ πολλῶν τε κἀγαθῶν ξυμμάχων ἔμελλον ξυγκινδυνεύσειν». Πολύβ. σελ. 81, 6 καὶ σελ. 107, 2 Οὐλσχ. Σημειωτέον δ' ὅτι παρὰ τῷ 'Ιαμβλίχῳ περὶ τοῦ Πυθαγορ. Βίου 264 φέρεται «ἐμβαλόντων τῶν Θουρίων κατὰ χώραν ἐκβοηθήσαντας καὶ μετ' ἀλλήλων κινδυνεύσαντας ἀποθανεῖν», ἀνθ' οὗ ὁ Κόβητος ἐν *Collect Crit.* σελ. 441 ἀνέγνω «μετ' ἀλλήλων ΣΥΓκινδυνεύσαντας πάντας ἀποθανεῖν»

συνδιακινδυνεύειν. Πλάτ. Λάχ. σελ. 189, Β' «οὕτω σὺ παρ' ἐμοὶ διάκεισαι ἀπ' ἐκείνης τῆς ἡμέρας, ἧ μετ' ἐμοῦ συνδιεκινδύνευσα

συναγωνίζεσθαι. Δημοσθ. σελ. 1179 «εἰ μὴ μετὰ σοῦ κ συνηγωνιζόμην».

συστρατεύειν-εσθαι. Θουκυδ. Β', 29, 6 «ξυνεστράτευσέ τ' εὐ

Περδίκκας ἐπὶ Χαλκιδέας μετ' Ἀθηναίων καὶ Φορμίωνος». Ἰσοκράτ. Φιλίππ. 90 «λέγω δ' ἐκ τῶν μετὰ Κύρου καὶ Κλεάρχου συστρατευσαμένων». Αἰσχίν. περὶ Παραπρεσβ. 149 «μετὰ Ἰφικράτους συνεστρατευμένος». Πολύβ. σελ. 91, 23 Οὐλσχ. Ἀρριαν. Ἀναβ. Β', ιδ', 8. Ἀριστείδ. Τόμ. Β', σελ. 287.

συνεπιστρατεύειν. Ἀριστείδ. Τόμ. Β', σελ. 224 «εἰ μὲν ἐβούλετο μετὰ Ἱππίου καὶ τῶν Πεισιστρατιδῶν συνεπιστρατεύειν ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα» καὶ σελ. 245 «οἱ δὲ καὶ συνεπεστράτευον μετὰ τῶν βαρβάρων ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα».

συνδειπνεῖν. Ἰσαῖ. περὶ τοῦ Πύρρ. Κλήρ. 14 «οὐδὲ συνδειπνεῖν ἀξιοῦσι μετὰ τῶν ἀλλοτρίων, καὶ ταῦτα μετὰ τῶν ἐπιτυχόντων». Πρβ. καὶ Κ. Φ. Ἑρμαννὸν εἰς Λουκιαν. περὶ πῶς δεῖ Ἱστορ. Συγγρ. σελ. 177.

συναριστᾶν. Αἰσχίν. κατὰ Τιμ. 43 «εὑρίσκουσι τοῦτον ἐν συνοικίᾳ μετὰ ξένων τινῶν συναριστῶντα».

συσσιτεῖν. Αἰσχίν. περὶ Παραπρεσβ. 126 «ἥκουσι μὲν μαρτυρήσοντες μεθ' ὧν συνεσίτουν». Πρβ. καὶ Ἡρόδ. Ζ', 119 «ταῦτα μὲν αὐτῷ τε βασιλέϊ καὶ τοῖσι ὁμοσίτοισι μετ' ἐκείνου ἐπεποίητο».

συνεστιᾶσθαι. Λυσ. παρ' Ἀθην. 551, ϛ' «οὐ μετὰ τούτου ποτὲ Ἀπολλοφάνης καὶ Μυσταλίδης καὶ Λυσίθεος συνειστιῶντο κτέ;». Ἐπιγρ. Ἀττικ. Τόμ. Β', α', σελ, 351 (589, 14) «καὶ συνεστιᾶσθαι Καλλιδάμαντα μετὰ Πειραιέων ἐν ἅπασι τοῖς ἱεροῖς».

συνακρατίζεσθαι. Ἀντιφάν. παρ' Ἀθην. σελ. 11, Γ' «συνακρατίσασθαι πῶς ἔχεις μετ' ἐμοῦ;» Ὁ Κόβητος ἀποφαίνεται ἐν *Nov. Lect.* σελ. 108 «ut haec Graeca sint duae voculae adiiciendae sunt et scribendum: πρὸς τὸ συνακρατίσασθαι πῶς ἔχεις μετ' ἐμοῦ; quod urbane et venuste dicitur pro πότερα βούλει ἢ οὔ;».

συμπίνειν. Ἡρόδ. Β', 121, δ' «καὶ ἐκεῖνον παραλαμβάνειν καὶ κελεύειν μετ' ἑωυτῶν μείναντα συμπίνειν». Ἀριστοφ. Ἀχαρν. 277 «ἐὰν μεθ' ἡμῶν ξυμπίῃς». Ἡρακλ. παρ' Ἀθην. σελ. 145, Γ'. λύβ. παρ' Ἀθην. σελ. 193, Δ'. Λουκ. Ἑταιρ. Α', 1 καὶ ϛ', 2. β. καὶ Διόδ. Σικελ. Τόμ. Δ', σελ. 393, 11 Δινδ. «ἐφιλοτιμεῖτο ὰ δημοτῶν ἀνθρώπων συγκαταρριπτεῖν οἱ τύχοι καὶ μετὰ τῶν ἐπιδημούντων ξένων εὐτελεστάτων συμπίνειν».

συνθύειν. Δημοσθ. σελ. 1313, 47 «ἔδει ἄν με καὶ αὐτὸν θύειν ὑπὲρ τούτων καὶ τοῦτον μετ' ἐμοῦ συνθύειν, νῦν δὲ τοὺς αὐτοὺς τούτους ἐμὲ μεθ' αὐτῶν μηδὲ συνθύειν ἐᾶν;».

συνεῖναι Ἐπιγρ. Ἑλλην. Τόμ. Β', σελ. 915, 5 «τὰς ἱεροποιοὺς τὰς προσαγορευομένας θαλασσίας καὶ τὰς συνούσας μετ' αὐτῶν ἱερείας». Λουκ. Θεῶν Διαλ. Δ', 2 «ἔτι γὰρ μέλει σοι τῶν προβάτων ἀθανάτῳ γεγενημένῳ καὶ ἐνταῦθα συνεσομένῳ μεθ' ἡμῶν;» καὶ Ἑταιρ. Διαλ. Ε', 1. Ὁ Βλαϋδέσιος γράφει ἐν τῇ ἐκδόσει τοῦ Ἀριστοφάνους Πλούτου σελ. 237 «μετὰ σοῦ—σύνεισιν: Cf. Theopomp. apud Athen. 531 F. συνῆν μετὰ τῶν ὑπάρχων. Eubul. III. 207. μετὰ Καράβου σύνεισιν». Plat. Legg. 639 c. μετὰ κακῶν ἀρχόντων ξυνοῦσαν. Symp. 195 B. μετὰ νέων ἀεὶ ξύνεστι (Ἔρως). Eur. El. 943. μετὰ σκαιῶν ξυνών» Isocrat. 71 B. μεθ' οὗ συνηκολούθησαν». Πρβ. καὶ Ἀποσπ. Κωμ. Ἑλλ. Τόμ. Β', σελ. 730 Μειν.

συνδιάγειν Ἀριστ. Ἠθ. Νικομ. Η', ε' (Τόμ. Β', σελ. 95, 2 Διδ.) «συνδιάγειν δὲ μετ' ἀλλήλων οὐκ ἔστι μὴ ἡδεῖς ὄντας μηδὲ χαίροντας τοῖς αὐτοῖς». Σχολ. Ἀριστοφ. σελ. 378, 30 Δινδ. «ἐπεὶ μετὰ ταύτης παλαιᾶς οὔσης πρότερον συνδιῆγεν».

συνοικουρεῖν Διον. Ἁλικαρν. Ῥωμ. Ἀρχαιολ. σελ. 1613 «ἐγώ τε καὶ ἡ σὴ γυνὴ ἡ συνοικουροῦσα μετ' ἐμοῦ τὰς ἱκεσίας αὐτῶν οὐκ ἀπεστράφημεν».

συγκαταγηράσκειν. Διογέν. Λαέρτ. Ι, 20 (Διαθ. Ἐπικούρ.) «ὅσοι—συγκαταγηράσκειν μεθ' ἡμῶν προείλοντο ἐν φιλοσοφίᾳ».

συνοικεῖν. Πλούτ. Ῥωμ. Θ' «ἢ καταλυθῆναι παντάπασι τούτων διασπαρέντων ἢ συνοικεῖν ἰδίᾳ μετ' αὐτῶν». Λέγεται καὶ ἄνευ τῆς σύν προθέσεως οἰκεῖν μετά τινος, οἷον Σοφ. Οἰδ. Τυρ. 414 «οὐδ' ἔνθα ναίεις οὐδ' ὅτων οἰκεῖς μέτα» καὶ 990 «Μερόπης, γεραιέ, Πόλυβος ἧς ᾤκει μέτα». Ὁ Βαλκενάριος γράφει ἐν *Select. e Schol.* etc. Τόμ. Β', σελ. 208 «οἰκεῖν μετά τινος idem ac συνοικεῖν τινι, et frequenter haec adhibentur de *Matrimonio*, velut I *Petr*. III, 7». Ἄξιον δὲ παρατηρήσεως εἶνε τὸ ἐν ταῖς Τραχινίαις τοῦ Σοφοκλέους ἀπαντῶν στίχ. 1236 «κρεῖσσον κἀμέ γ', ὦ πάτερ, θανεῖν ἢ τε ἐχθίστοισι συνναίειν ὁμοῦ».

συνημερεύειν. Ἀριστοτ. Ἠθ. Νικομ. Θ', θ', 3 (Τόμ. Β', 112, 40) «δῆλον δ' ὡς μετὰ φίλων καὶ ἐπιεικῶν κρεῖττον ἢ

ὀθνείων καὶ τῶν τυχόντων συνημερεύειν» καὶ ι', 4 (σελ. 114, 29) «ἔτι δὲ κἀκείνους δεῖ ἀλλήλοις φίλους εἶναι, εἰ μέλλουσι πάντες μετ' ἀλλήλων συνημερεύειν».

συνδιημερεύειν 'Αριστ. 'Ηθ. Νικομ. Θ', δ', 9 (Τόμ. Β', σελ. 108, 11) «ζητοῦσί τε οἱ μοχθηροὶ μεθ' ὧν συνδιημερεύσουσιν». Ψευδαριστ. 'Ηθικ. Εὐδημ. Ζ', α', 5 (σελ. 218, 33) «μετ' οἰκείων γὰρ ἢ μετὰ συγγενῶν ἢ μεθ' ἑταίρων συνδιημερεύομεν».

συζῆν-συμβιοῦν. 'Αριστ. 'Ηθ. Νικομ. Θ', ι', 3 (Τόμ. Β', σελ. 114, 25) «καὶ ἴσως οἱ πλεῖστοι, μεθ' ὧν ἂν δύναιτό τις συζῆν» καὶ ιβ', 2 (σελ. 116, 15) «συζῆν γὰρ βουλόμενοι μετὰ τῶν φίλων, ταῦτα ποιοῦσι καὶ τούτων κοινωνοῦσιν, οἷς οἴονται συζῆν». Διογέν. Λαέρτ. Ι, 18 (Διαθ. 'Επικούρ.) «φιλοσοφούντων αὐτῶν καὶ συζώντων μεθ' 'Ερμάρχου». Πλούτ. Πύρρ. Κ' «κἀκεῖνον ἰδίᾳ παρεκάλει ποιησάμενον τὰς διαλύσεις ἕπεσθαι καὶ συζῆν μετ' αὐτοῦ πρῶτον ὄντα πάντων τῶν ἑταίρων καὶ τῶν στρατηγῶν». Κέβ. (Ψευδοκέβ.) Πίν. Ι, 4 «τούτοις οὖν παραδίδοται καὶ μετὰ τούτων συμβιοῖ τιμωρούμενος». Πολύβ. σελ. 1268, 20 Οὔλσχ. «ἐν ᾗ σὺ πάντα τἄλλα δεύτερα θέμενος ἐμοὶ προσέξεις τὸν νοῦν καὶ μετ' ἐμοῦ συμβιώσεις (Δινδ. συμβιώσει)». 'Εν τῇ 'Εφημερίδι τῶν Φιλομαθῶν 1879, σελ. 52 λέγεται «'Εν τοῖς τοῦ Βαβρίου ΡϚ', 9 κεῖται: φίλην δὲ κερδὼ καὶ σύνοικον εἰλήφει, μεθ' ἧς τὰ πολλὰ μειλίχως συνεζήτει. 'Αλλὰ γελοῖόν τι φαίνεται ἡ συζήτησις λέοντος καὶ ἀλώπεκος, ὀρθῶς δ' ὁ Φίξιος καὶ ἄλλοι μετέγραψαν συνεζήκει». Σημειωτέον δ' ὅτι ἐλέχθη καὶ συγκαταβιῶναι μετ' ἀλλήλων ὑπὸ Ξενοφῶντος τοῦ 'Εφεσίου Α', ια' 3.

συγκαθεύδειν. 'Αλκίφρ. Γ', κη', 1 «πάντα ὑπομένειν οἷα τέ εἰμι πλὴν τοῦ συγκαθεύδειν, δέσποτα, μετὰ σοῦ».

συνανακλίνεσθαι μετά τινος. Ψευδολουκ. Λουκ. ἢ Ὄν. 3 «καὶ ὁ Ἵππαρχός με δεξιωσάμενος ἐκέλευε συνανακλίνεσθαι μετ' αὐτοῦ».

συμπορεύεσθαι. Μάχ. παρ' 'Αθην. σελ. 580, Ϛ' «ἐμβλέψασα τῇ θυγατρὶ μετ' αὐτῆς συμπορευομένῃ λέγει». Παλ. Διαθ. 'Εξόδ. Δ', 9 «εἰ εὕρηκα χάριν ἐνώπιόν σου, συμπορευθήτω ὁ κύριός μου ;θ' ἡμῶν». 'Ιουστῖν. Τόμ. Α', Β', σελ. 196 Ὄθ. «'Αβραὰμ δὲ ·νεπορεύετο μετ' αὐτῶν».

συναναχωρεῖν. Πλάτ. Λάχ. σελ. 181, Β', «ἐν γὰρ τῇ ἀπὸ Δηλίου φυγῇ μετ' ἐμοῦ συνανεχώρει».

συνεισέρχεσθαι. Παλ. Διαθ. Ἐξόδ. ΚΑ', 3 «ἐὰν δὲ γυνὴ συνεισέλθῃ μετ' αὐτοῦ, ἐξελεύσεται καὶ ἡ γυνὴ αὐτοῦ».

συμπαρεισέρχεσθαι. Λουκιαν. Τίμ. ἢ Μισανθρ. 28 «συμπαρεισέρχεται μετ' ἐμοῦ λαθὼν ὁ τῦφος καὶ ἡ ἄνοια καὶ ἡ μεγαλαυχία».

συνεξιέναι Θουκυδ. Γ', 113, 1 «ὅτι μετὰ Μαντινέων καὶ τῶν ὑποσπόνδων ξυνεξῆσαν». Σημειωτέον δ' ὅτι ἐγράφη ὑπό τινων καὶ παρὰ τῷ Λυσίᾳ κατ' Ἀλκιβ. Α', 7 «ὅτι οὐ συνεξῆλθε μεθ' ὑμῶν στρατοπεδευόμενος» ἀντὶ τοῦ οὐκ ἐξῆλθε. Ἴδε *Leipz. Stud.* 1890, σελ. 25.

συνεπιέναι. Θουκυδ. Γ', 63, 2 «οὐκοῦν χρῆν τὰ πρὸς ἡμᾶς μόνον ὑμᾶς ἐπάγεσθαι αὐτοὺς καὶ μὴ ξυνεπιέναι μετ' αὐτῶν ἄλλοις». Συλλ. Ἐπιγρ. Ἑλλην. Διττεμβ. 247, 21 (σελ. 361) «μετ' οὐ πολλὰς δὲ ἡμέρας ἐπισυναχθέντων τῶν Γαλατῶν ἱππέων ἔτι πλειόνων καὶ συνεπελθόντος μετ' αὐτῶν Τίπα τοῦ τῶν Μαίδων δυνάστου».

συγκατιέναι. Λυσ. Δήμ. Καταλ. Ἀπολ. 9 «πολλοὶ δὲ τῶν τετρακοσίων μετὰ τῶν ἐκ Πειραιῶς συγκατῆλθον». Πρβ. καὶ Πλούτ. Δίων. ΚΘ' «ὧν ἡμίσεις ἦσαν ἐκ τῶν μετὰ Δίωνος ἀπὸ τῆς φυγῆς συγκατερχομένων». Ἄνευ τῆς προθέσεως ΣΥΝ ἐλέχθη ὑπὸ τοῦ Πλάτωνος Ἀπολογ. σελ. 21, Α' «ξυνέφυγε τὴν φυγὴν ταύτην καὶ μεθ' ἡμῶν κατῆλθε».

συναπιέναι. Ἀριστ. Μετεωρ. Δ', Ϛ', 5 (Τόμ. Γ', σελ. 616, 19 Διδ.) «μεθ' οὗ τὸ ὑγρὸν συναπέρχεται συνεξατμίζον».

συναποδημεῖν. Ἐπιγρ. Ἀττικ. Τόμ. Β', α', σελ. 122 (297, 15) «οἱ πρέσβεις—ἀποφαίνουσι Ποσείδιππον συναποδημήσαντα μεθ' ἑαυτῶν χρήσιμον εἶναι». Λουκιαν. Ἑταιρ. Διαλ. Θ', 1 «τὸν θεράποντα ἰδοῦσα κατόπιν ἑπόμενον, ὃς συναπεδεδημήκει μετ' αὐτοῦ».

συναναβαίνειν. Ἁρποκρατ. σελ. 187, 14 Δινδ. «Κύρειον στράτευμα τὸ μετὰ Κύρου συναβεβηκός». Παλ. Διαθ. Γεν. Ν', 7 «καὶ συνανέβησαν μετ' αὐτοῦ πάντες οἱ παῖδες Φαραὼ» καὶ 9 «καὶ συνανέβησαν μετ' αὐτοῦ καὶ ἅρματα καὶ ἱππεῖς» καὶ Ἐξόδ. ΚΔ', 2 «ὁ δὲ λαὸς οὐ συναναβήσεται μετ' αὐτῶν» καὶ ΛΓ', 3 καὶ Ἀριθμ. ΙΓ', 32.

συναπαίρειν. Κόν. παρὰ Φωτ. Βιβλιοθ. 136, 37 «ὧν ἦν καὶ Κάδμος, μεθ' οὗ συναπαίρει καὶ Πρωτεὺς ἐξ Αἰγύπτου».

συναποστέλλειν. Παλ. Διαθ. Ἐξόδ. ΛΓ', 12 «σὺ δὲ οὐκ ἐδήλωσάς μοι ὃν συναποστελεῖς μετ' ἐμοῦ».

συμπέμπειν. Θουκυδ. Β', 67, 3 «ἄλλους ξυμπέμψας μετὰ τοῦ Λεάρχου καὶ Ἀμεινιάδου». Λυσ. κατ' Ἀγορ. 80 «συνηκολούθει γὰρ λαβὼν τὰ ὅπλα καὶ συνέπεμπε τὴν πομπὴν μετὰ τῶν πολιτῶν πρὸς τὸ ἄστυ». Ἐπιστολ. Β' πρὸς Κορινθ. Η', 18 «συνεπέμψαμεν δὲ μετ' αὐτοῦ τὸν ἀδελφόν».

συνεκπέμπειν. Σχολ. Ἀριστείδ. σελ. 464, 7 Δινδ. «συὸς δέ τινος λυμαινομένου Μυσοὺς συνεξέπεμψεν αὐτὸν μετὰ τοῦ οἰκείου παιδός». Πρβ. Ἰακώψιον εἰς Ἀχιλλ. Τάτ. σελ. 693.

συμπαραπέμπειν. Αἰσχίν. περὶ Παραπρεσβ. 168 «συμπαραπέμπων μετὰ τῶν ἡλικιωτῶν καὶ τῶν Ἀλκιβιάδου ξένων τὴν εἰς Φλειοῦντα παραπομπήν».

συμπράσσειν-ττειν. Θουκυδ. Η', 73, 3 «καὶ ἄλλα μετ' αὐτῶν τοιαῦτα ξυνέπραξαν». Συλλ. Ἐπιγρ. Ἑλλην. Διττεμβ. 190, 17 (σελ. 291) «ἀποδειχθεὶς πρεσβευτὴς ὑπὸ τοῦ δήμου συνεπρέσβευεν καὶ συνέπραττε φιλοτίμως μετὰ τούτων».

συνδιοικεῖν. Συλλ. Ἐπιγρ. Ἑλλην. Διττεμβ. 134, 5 (σελ. 216) «συνδιῴκησεν μετὰ τῆς πρεσβείας ὅπως ἂν ἡ ἀτέλεια ὑπάρχῃ τῇ θεῷ».

συνδιαπονεῖν. Πλάτ. Σοφιστ. σελ. 218, Β' «ᾧ συνδιαπονεῖν μετ' ἐμοῦ τὰ πολλὰ οὐκ ἄηθες».

συνεπισκοπεῖν. Πλατ. Κρατύλ. σελ. 422, Γ' «δεῦρο αὖ συνεπίσκεψαι μετ' ἐμοῦ». Πρβ. καὶ Σοφιστ. σελ. 218 Β', «κοινῇ δὲ μετ' ἐμοῦ σοι συσκεπτέον».

συνομιλεῖν. Κέβ. (Ψευδοκέβ.) Πίν. ΙΓ', 1 «οἱ τῆς Ψευδοπαιδείας, ἔφη, ἐρασταὶ ἠπατημένοι καὶ οἰόμενοι μετὰ τῆς ἀληθινῆς Παιδείας συνομιλεῖν».

συναίρειν. Παλ. Διαθ. Ἐξόδ. ΚΓ', 5 «ἐὰν δὲ ἴδῃς τὸ ὑποζύγιον τοῦ ἐχθροῦ σου πεπτωκὸς ὑπὸ τὸν γόμον αὐτοῦ, οὐ παρελεύσῃ αὐτό, ἀλλὰ συναρεῖς αὐτὸ μετ' αὐτοῦ». Ὁ Ἄνζιος γράφει ἐν *Dissert. Philol. Hal.* 1894, σελ. 367 «ἐὰν δὲ ἴδῃς τὸ ὑποζύγιον τοῦ ἐχθροῦ σου πεπτωκὸς ὑπὸ τὸν γόμον αὐτοῦ, οὐ παρελεύσῃ αὐτὸ ἀλλὰ ἐγερεῖς αὐτὸ μετ' αὐτοῦ B[ab] F Lag. [A ἐγερεις, B συναρεις]. at inf. Ps.-Phocyll. 140 κτῆνος κἢν ἐχθροῖο πέσῃ καθ' ὁδὸν συνέγειρε, iem versum illum Exodi locum spectare satis apparet.—

συν
λίου φ
συν
νεισέλθ
συμ
σέρχετα
συνε
ὑποσπόν
τῷ Λυσι
πεδευόμε
συνε
μόνον ὑμ
Συλλ. 'Ι
πολλὰς δ
καὶ συνεπ
συγκα
τρακοσίων
Δίων. Κ
συγκατεργ
τωνος 'Α
μεθ' ἡμῶ
συναπ
Διδ.) « με
συναπ
15) « οἱ π
ἑαυτῶν χρ
ποντα ἰδοῦ
συνανα
τευμα τὸ μ
συνανέβησα
νέβησαν με
δὲ λαὸς οὐ
ΙΓ', 32.
συναπ
Κάδμος

συνθητεύειν. Εὐστάθ. σελ. 1338, 62 «ὅτι δηλαδὴ μετὰ Ποσειδῶνος συνθητεύσας τῷ Λαομέδοντι καὶ μισεῖν ὀφείλων τοὺς ἐξ ἐκείνου».

συναδικεῖν. Ἐκλογ. Ἐπιγρ. Ἑλλην. Καυ. 494, 11 (σελ. 323 ἐκδ. β΄) «ἐλεγχθέντος δὲ καὶ Θύσσου τοῦ Σύσκω καὶ κριθέντος συναδικεῖν μετὰ Μανίτα, ἔδοξε Μυλασεῦσιν κτέ».

συνεδρεύειν. Πολύβ. σελ. 1013, 11 «κἀκεῖ παραγενόμενος συνήδρευε μετὰ τούτων» καὶ σελ. 1185, 5. Διογ. Λαέρτ. Η΄, 39 «συνεδρεύοντος μετὰ τῶν συνήθων ἐν τῇ Μίλωνος οἰκίᾳ».

συμβακχεύειν. Πλάτ. Φαῖδρ. σελ. 234, Δ «καὶ ἑπόμενος συνεβάκχευσα μετὰ σοῦ, τῆς θείας κεφαλῆς».

συσπλαγχνεύειν. Ἀριστοφ. Εἰρ. 1115 «Ἄγε δή, θεαταί, δεῦρο συσπλαγχνεύετε μετὰ νῷν».

συνδιαφέρειν. Ἀριστοφ. Ἱππ. 596 «πολλὰ γὰρ δὴ πράγματα ξυνδιήνεγκαν μεθ' ἡμῶν».

συγκατηγορεῖν. Δημοσθ. σελ. 434, 291 «συγκατηγόρει μετ' ἐκείνου σοῦ καὶ τῶν ἐχθρῶν τῶν σῶν εἰς ἐξητάζετο».

συνεισβάλλειν. Ξενοφ. Ἑλλ. ϛ΄, ε΄, 22 «ὅτι συνεισεβεβλήκεσαν εἰς τὴν Ἀρκαδίαν μετὰ τῶν Λακεδαιμονίων». Πολύβ. σελ. 353, 22 «ἐὰν συνεισβάλῃ μετ' αὐτῶν εἰς τὴν Ἀχαΐαν». Ἰώσ. Ἰουδ. Ἀρχαιολ. ϛ΄, β΄, 8.

συνεμβάλλειν. Δημοσθ. σελ. 304, 230 «ἀντὶ μὲν τοῦ Θηβαίους μετὰ Φιλίππου συνεμβαλεῖν εἰς τὴν χώραν, κτέ».

συνομνύναι. Αἰσχίν. κατὰ Κτησιφ. 112 «ἀναμνήσθητε τῶν ὅρκων, οὓς ὑμῶν οἱ πρόγονοι μετὰ τῶν Ἀμφικτυόνων συνώμοσαν».

συνατυχεῖν. Λυκοῦργ. 131 «ἡ κοινῇ μετὰ τῶν ἄλλων πολιτῶν συνατυχοῦντες».

συναποσπᾶν. Ἰουλιαν. σελ. 496, 5 Ἑρτλ. «ἐγὼ δὲ περὶ τοῦ μικροῦ σφόδρα ἠγωνίων, μή τις αὐτὸ μετὰ τοῦ μεγάλου συναποσπάσῃ».

συνανιστάναι. Ξενοφ. Συμποσ. Θ΄, 5 «ὡς δὲ ὁ Διόνυσος ἀνιστάμενος συνανέστησε μεθ' ἑαυτοῦ τὴν Ἀριάδνην, κτέ».

συνᾴδειν. Αἰσχίν. περὶ Παραπρεσβ. 163 «συνῇδον μετὰ τῶν ...ρέσβεων».

...οκεῖν. Πλάτ. Πολιτικ. 277, Α΄ «ἀλλὰ κἀμοὶ μετὰ σοῦ ...οκεῖν».

Illa sublevandi et erigendi notio verbi ἐγείρειν inde a deflorescentis Attici sermonis aetate evaluit».

συναναφέρειν. Παλ. Διαθ. Γεν. Ν', 25 «καὶ συνανοίσετε τὰ τὰ ὀστᾶ μου ἐντεῦθεν μεθ' ὑμῶν».

συγκαθίζειν. Ἡσύχ. «Συνέρξαι: συγκαθίσαι μετά τινος ἢ συγκαθεῖρξαί τινι».

συνέψειν. Ἀθήν. σελ. 85, Α' «ἐὰν δέ τις ἐν μέλιτι Ἀττικῷ ὅλον κιτρίον ὡς ἔχει φύσεως συνεψήσῃ μετὰ τοῦ σπέρματος, διαλύεται μὲν ἐν τῷ μέλιτι κτλ».

συνδιατηρεῖν. Συλλ. Ἐπιγρ. Ἑλλην Διττεμβ. 171, 99 (σελ. 272) «παραδέξασθαι φυλακὴν τὴν συνδιατηρήσουσαν μετ' αὐτῶν τὸ χωρίον τῷ βασιλεῖ Σελεύκῳ».

συσσῴζειν. Ἰσαῖ. Ἀποσπ. 15 (σελ. 157 Σχειβ.) «πειράσομαι συσσῴζειν αὐτὸν μεθ' ὑμῶν».

συνταλαιπωρεῖν. Ἀριστοφ. Λυσ. 1221 «χἠμεῖς μετὰ σοῦ ξυνταλαιπωρήσομεν».

συνδιαφθείρειν. Πλούτ. Κίμ. Ζ' «πῦρ ἐνεῖναι καὶ συνδιαφθεῖραι μετὰ τῶν φίλων καὶ τῶν χρημάτων ἑαυτόν».

συναπολλύναι. Ἀντιφ. περὶ τοῦ Ἡρῴδ. Φόνου 82 «συναπώλεσαν μετὰ τῆς αὐτῶν ψυχῆς τοὺς ὁσίως διακειμένους τὰ πρὸς τοὺς θεούς».

συναποκτείνειν. Αἰσχίν. περὶ Παραπρεσβ. 148 «ὃν ὕστερον μετὰ Ἀριστάρχου συναπέκτεινας».

συνεξαιρεῖν. Ἐπιγρ. Ἀττικ. Τόμ. Β', α', σελ. 406 (66, γ', 21) «καὶ Κρηνίδας συνεξαιρήσω μετὰ Κετριπόριος καὶ τῶν ἀδελφῶν».

συγκαθαιρεῖν. Θουκυδ. Α', 90, 2 «ἠξίουν τε αὐτοὺς μὴ τειχίζειν, ἀλλὰ καὶ τῶν ἔξω Πελοποννήσου μᾶλλον ὅσοις εἱστήκει ξυγκαθελεῖν μετὰ σφῶν τοὺς περιβόλους».

συναναιρεῖν. Τζέτζ. Σχολ. εἰς Λυκόφρ. σελ. 899, 987 «μεθ' ὧν συνανεῖλον καὶ τῆς ἱερείας τῆς Ἀθηνᾶς παῖδα».

συμπαίζειν. Ἀριστοφ. Εἰρ. 816 «Μοῦσα θεά, μετ' ἐμοῦ ξύμπαιζε τὴν ἑορτήν».

συνιατρεύειν. μετά τινος. Συλλ. Ἐπιγρ. Ἑλλην. Διττει 461, 13 (σελ. 647) «εἰ δὲ χρείαν ἔχοι Διονύσιος, συνιατρευέτω Δ μων μετ' αὐτοῦ ἔτη πέντε λαμβάνων τὰ ἐν τὰν τροφάν».

συνθητεύειν. Εὐστάθ. σελ. 1338, 62 «ὅτι δηλαδὴ μετὰ Ποσειδῶνος συνθητεύσας τῷ Λαομέδοντι καὶ μισεῖν ὀφείλων τοὺς ἐξ ἐκείνου».

συναδικεῖν. Ἐκλογ. Ἐπιγρ. Ἑλλην. Καυ. 494, 11 (σελ. 323 ἐκδ. β΄) «ἐλεγχθέντος δὲ καὶ Θύσσου τοῦ Σύσκω καὶ κριθέντος συναδικεῖν μετὰ Μανίτα, ἔδοξε Μυλασεῦσιν κτέ».

συνεδρεύειν. Πολύβ. σελ. 1013, 11 «κἀκεῖ παραγενόμενος συνήδρευε μετὰ τούτων» καὶ σελ. 1185, 5. Διογ. Λαέρτ. Η΄, 39 «συνεδρεύοντος μετὰ τῶν συνήθων ἐν τῇ Μίλωνος οἰκίᾳ».

συμβακχεύειν. Πλάτ. Φαίδρ. σελ. 234, Δ΄ «καὶ ἑπόμενος συνεβάκχευσα μετὰ σοῦ, τῆς θείας κεφαλῆς».

συσπλαγχνεύειν. Ἀριστοφ. Εἰρ. 1115 «Ἄγε δή, θεαταί, δεῦρο συσπλαγχνεύετε μετὰ νῷν».

συνδιαφέρειν. Ἀριστοφ. Ἱππ. 596 «πολλὰ γὰρ δὴ πράγματα ξυνδιήνεγκαν μεθ' ἡμῶν».

συγκατηγορεῖν. Δημοσθ. σελ. 434, 291 «συγκατηγόρει μετ' ἐκείνου σοῦ καὶ τῶν ἐχθρῶν τῶν σῶν εἰς ἐξητάζετο».

συνεισβάλλειν. Ξενοφ. Ἑλλ. ϛ΄, ε΄, 22 «ὅτι συνεισεβεβλήκεσαν εἰς τὴν Ἀρκαδίαν μετὰ τῶν Λακεδαιμονίων». Πολύβ. σελ. 353, 22 «ἐὰν συνεισβάλῃ μετ' αὐτῶν εἰς τὴν Ἀχαΐαν». Ἰώσ. Ἰουδ. Ἀρχαιολ. ϛ΄, β΄, 8.

συνεμβάλλειν. Δημοσθ. σελ. 304, 230 «ἀντὶ μὲν τοῦ Θηβαίους μετὰ Φιλίππου συνεμβαλεῖν εἰς τὴν χώραν, κτέ».

συνομνύναι. Αἰσχίν. κατὰ Κτησιφ. 112 «ἀναμνήσθητε τῶν ὅρκων, οὓς ὑμῶν οἱ πρόγονοι μετὰ τῶν Ἀμφικτυόνων συνώμοσαν».

συνατυχεῖν. Λυκοῦργ. 131 «ἢ κοινῇ μετὰ τῶν ἄλλων πολιτῶν συνατυχοῦντες».

συναποσπᾶν. Ἰουλιαν. σελ. 496, 5 Ἑρτλ. «ἐγὼ δὲ περὶ τοῦ μικροῦ σφόδρα ἠγωνίων, μή τις αὐτὸ μετὰ τοῦ μεγάλου συναποσπάσῃ».

συνανιστάναι. Ξενοφ. Συμποσ. Θ΄, 5 «ὡς δὲ ὁ Διόνυσος ἀνιστάμενος συνανέστησε μεθ' ἑαυτοῦ τὴν Ἀριάδνην, κέ».

συνᾴδειν. Αἰσχίν. περὶ Παραπρεσβ. 163 «συνῇδον μετὰ τῶν ων πρέσβεων».

υνδοκεῖν. Πλάτ. Πολιτικ. 277, Α΄ «ἀλλὰ κἀμοὶ μετὰ σοῦ ι ξυνδοκεῖν».

συνεκτρέφειν. Πλάτ. Συμποσ. σελ. 209, Γ' «τὸ γεννηθὲν συνεκτρέφει κοινῇ μετ' ἐκείνου».

συγκαταναυμαχεῖν μετά τινος. Αἰσχίν. περὶ Παραπρεσϐ. 78 «Κλεόϐουλος ὁ Γλαύκου τοῦ 'Αχαρνέως υἱὸς μετὰ Δημαινέτου τοῦ Βουζύγου συγκατεναυμάχησε Χίλωνα τὸν Λακεδαιμονίων ναύαρχον».

συνεισπίπτειν 'Αριστοφ. 'Εκκλησ. 1095 «ξυνεσπεσοῦμαι γὰρ μετὰ σοῦ».

συμπλέκειν. Σιμπλίκ. 'Υπομνήμ. εἰς 'Αριστ. Τόμ. Θ', σελ. 91, 12 «καὶ ταῦτα μετὰ τῆς οὐσίας συμπλέκον».

συμπαριστάναι. 'Απολλών. περὶ Συντάξ. σελ. 249, 11 «μετὰ τῆς ἐκ τοῦ τόπου σημασίας συμπαρίστησι καὶ τὸ ἴδιον τοῦ τόπου».

συνδιαστέλλειν. 'Απολλών. περὶ Συντάξ. σελ. 103, 26 «ἵνα μετὰ τῆς ποιότητος τοῦ χαρακτῆρος συνδιαστείλῃ τὸ γένος».

συνδυάζειν. Ψαλμ. ΡΜ', 4 «καὶ οὐ μὴ συνδυάσω μετὰ τῶν ἐκλεκτῶν αὐτῶν».

συμπαρεῖναι. 'Αθήν. σελ. 218, Γ' «ὁ δὲ Πλάτων καὶ τὸν 'Ηλεῖον 'Ιππίαν συμπαρόντα ποιεῖ ἐν τῷ Πρωταγόρᾳ μετά τινων ἰδίων πολιτῶν».

συννικᾶν — συνηττᾶσθαι. «Ξενοφ. Κύρ. Παιδ. Ϛ', δ', 14 «συντέτραφθε δὲ καὶ συντέταχθε ἐν τῷ αὐτῷ πολὺ πλείω ἤδη χρόνον ἢ οἱ πολέμιοι καὶ συννενικήκατε μετ' ἀλλήλων· τῶν δὲ πολεμίων οἱ πολλοὶ συνήττηνται μεθ' αὐτῶν».

σὺν κακῶς ποιεῖν. Θουκυδ. Γ', 3, 1 «μὴ ξὺν κακῶς ποιεῖν αὐτοὺς μετ' 'Αθηναίων, ἀλλὰ ξυνελευθεροῦν».

συνίστασθαι. Θουκυδ. Ζ', 33, 2 «οἱ δ' ἄλλοι ἐπὶ τοὺς 'Αθηναίους μετὰ τῶν Συρακοσίων οἱ πρότερον περιορώμενοι ξυστάντες ἐϐοήθουν». Δημοσθ. σελ. 917, 34 «τηνικαῦτα μεταϐαλλόμενος συνίσταται μετὰ τοῦ Λάμπιδος καί φησιν ἐκείνῳ τὸ χρυσίον ἀποδεδωκέναι». Αἰσχ. κατὰ Κτησιφ. 60 «οὐδὲν πώποτ' εἴρηκεν ὑπὲρ Φιλίππου συστὰς μετὰ Φιλοκράτους». Βιογράφ. Οὐεστερμ. σελ. 296, 101 «τότε μετ' ἀλλήλων συστάντες καὶ συμμαχίαν ποιησάμενοι πρὸς αὐτοὺς ἐπολέμουν». Διον. 'Αλικαρν. 'Ρωμ. 'Αρχαιολ. σελ. 1515 «δήμῳ τύραννος οὐδεὶς πολεμεῖ μετὰ τῶν ἀρίστων συστάς». Νικό. Δαμασκ. 'Ιστορ. Μικρ. Τόμ. Α', σελ. 124, 6 Δινδ. «ἀλλὰ τῷ συνίστασθαι μετὰ τούτων θεραπεύοντες τὴν ἔπειτα ἐλπίδα». 'Ο Κόϐ

τος γράφει ἐν Παρατηρ. εἰς Διον. Ἁλικ. σελ. 207 «Οὐαλέριος δὲ καὶ οἱ μετ' ἐκεῖνΟΥ Ἑστῶτες. Non est Graeca locutio ἱστάναι μετά τινος. Quid sit emendandum liquido demostrat locus in vicinia p. 2217. οἱ μετὰ τοῦ Οὐαλερίου ΣΥΝεστῶτες». Ἀλλ' ἴδε Πόππον εἰς Θουκυδ. Μέρ. Γ', δ', σελ. 522 ἐκδ. μεγ.

συμπραγματεύεσθαι Ὁ Ἐρουερδὴν γράφει ἐν *Lex. Graec. Suppet. et Dialect.* σελ. 778 «συμπραγματεύεσθαι μετά τινος περί τινος CIA IV 2 385 C 16 (post. bellum sociale 220-217 a. C) = Dittenb [2] 241. Cum dat. pers. Deli tit. Dittenb. [2] 245, 10».

συναντιβάλλειν. Ὁ Ἐρουερδὴν λέγει ἐν τῷ μνημονευθέντι βιβλίῳ σελ. 780 «συναντιβάλλειν μετά τινος, convenire aliquem, consulere de aliqua re. Pari inscr. a. 204 p. C. Dittenb. [2] 415, 5 ἐὰν μετ' ἐμπείρων συναντιβάλῃς».

συμβουλεύεσθαι. Ἰώσηπ. Ἰουδ. Ἀρχαιολ. Ζ'. δ', 2 (Τόμ. Β', σελ. 106, 15 Νισ.) «ἔδοξε Δαυίδῃ συμβουλευσαμένῳ μετὰ τῶν γερόντων καὶ ἡγεμόνων καὶ χιλιάρχων μεταπέμψασθαι τῶν ὁμοφύλων ἐξ ἁπάσης τῆς χώρας πρὸς αὐτὸν τοὺς ἐν ἀκμῇ τῆς ἡλικίας». Πρβ. καὶ Ἀριστοφ. Νεφ. 475.

συνεπιμελεῖσθαι. Δημοσθ. σελ. 1168. 5 «ὅπως ἂν παρῇ καὶ συνεπιμελῆται μεθ' ἡμῶν ἁπάντων ὧν προσῆκεν».

συνεξετάζεσθαι. Δημοσθ. σελ. 556, 127 «καὶ τοὺς βοηθοῦντας καὶ τοὺς συνεξεταζομένους μετὰ τούτου μὴ συνηγόρους μόνον ἀλλὰ καὶ δοκιμαστὰς τῶν τούτῳ πεπραγμένων ὑπολαμβάνειν εἶναι».

συμπαρακαθέζεσθαι. Πλάτ. Λύσιδ. σελ. 207, Β' «ἰδὼν οὖν αὐτὸν ὁ Λῦσις ἕσπετο καὶ συμπαρεκαθέζετο μετὰ τοῦ Μενεξένου».

συνεπιτίθεσθαι. Θουκυδ. Α', 23, 3 «ταῦτα γὰρ πάντα μετὰ τοῦδε τοῦ πολέμου ἅμα ξυνεπέθετο». Πλούτ. Λυκ. ΚΗ' «μετὰ τὸν μέγαν σεισμόν, ᾧ συνεπιθέσθαι τοὺς εἵλωτας μετὰ Μεσσηνίων ἱστοροῦσι». Διον. Ἁλκαρν. Ῥωμ. Ἀρχαιολ. σελ. 494 «ἀπορρήτους ποιησάμενοι συνθήκας πρὸς τοὺς κοινοὺς πολεμίους, ὡς ἐν τῷ ἀγῶνι συ-θησόμενοι ἡμῖν μετ' αὐτῶν».

υναρχοστατεῖσθαι. Ἐκλογ. Ἐπιγρ. Ἑλλην. Καυ. 223, 14 ι. 157 ἐκδ. β') «συνεκ(κ)λησιάζειν καὶ συναρχοστατεῖσθαι μετὰ (πό)λιος τῶν Στιρίων».

συμπαιδεύεσθαι. Ἰσαῖ. περὶ τοῦ Ἀστυφ. Κλήρ. 28 «καὶ ἐπειδὴ ἐγὼ ἐγενόμην καὶ ὥραν εἶχον παιδεύεσθαι, μετ' ἐκείνου συνεπαιδευόμην».

συμφύρεσθαι. Πλάτ. Φαίδ. σελ. 66 Β' «ἕως ἂν τὸ σῶμα ἔχωμεν καὶ συμπεφυρμένη ᾖ ἡμῶν ἡ ψυχὴ μετὰ τοιούτου κακοῦ». Θεόδ. Μετοχ. σελ. 580 (1821) «πολλάκις ἔμοιγ' ἔδοξεν ἡ μετὰ τοῦ σώματος συμπεφυρμένη ζωὴ καὶ κατὰ τὸ τῆς ψυχῆς ἄλογον κτέ.» καὶ σελ. 583.

συναναφύρεσθαι. Ἀθήν. σελ. 567, Α' «σὺ δέ, ὦ σοφιστά, ἐν τοῖς καπηλείοις συναναφύρῃ οὐ μεθ' ἑταίρων ἀλλὰ μεθ' ἑταιρῶν».

συγκαταδιώκεσθαι. Θουκ. Η', 28, 1 «τὰς Χίας ναῦς προσλαβόντες τὰς μετὰ Χαλκιδέως τὸ πρῶτον ξυγκαταδιωχθείσας».

συγκαταψηφίζεσθαι. Πράξ. Ἀποστολ. Β', 27 «καὶ συγκατεψηφίσθη μετὰ τῶν ἕνδεκα ἀποστόλων». Ἐν τῷ Θησαυρῷ τοῦ Στεφάνου μνημονεύεται χωρίον καὶ ἐκ Γρηγορίου τοῦ Νύσσης.

συμπεριάγεσθαι. Πάππ. Ἀλεξ. σελ. 526, 19 Οὐλσχ. «στρεφομένης τῆς σφαίρας συμπεριάγεται μὲν ἡ εὐθεῖα μετὰ τοῦ ἑτέρου πέρατος». Μετ' ὀλίγα φέρεται «ἀνάγκη οὖν συμπεριφερομένην ταύτην τὴν εὐθεῖαν ΣΥΝ τῇ σφαίρᾳ, κτέ».

συντίθεσθαι. Εὐστάθ. Παρεκβ. εἰς Διονύσ. Περιηγ. 178 (σελ. 248, 23 Διδ.) «τοσοῦτον δέ, φασίν, ἡ Λιβύη ἀπολείπεται τοῦ τρίτον ἀκριβῶς εἶναι μέρος οἰκουμένης κατὰ τὴν εἰς τρία τομήν, ὥστε καὶ συντεθεῖσα μετὰ τῆς Εὐρώπης οὐκ ἂν ἐξισάζειν δόξοι τῇ Ἀσίᾳ». Ἀπολλών. Ἀλεξανδρ. περὶ Ἀντωνυμ. σελ. 39, Β' «ἔτι οὐδεμία ἀντωνυμία μετ' ἄλλου μέρους λόγου συντίθεται ἢ μόνη ἡ αὐτός» καὶ σελ. 42, Α' «μετὰ προθέσεως οὐ συντίθενται ἀντωνυμίαι» καὶ σελ. 71, Α' «καθὸ οὐδεμία ἀντωνυμία συντίθεται μετ' ἄλλου μέρους λόγου ἢ ἡ αὐτός» καὶ περὶ Συντάξ. σελ. 187, 27 «ὡς οὐδέποτε ἀντωνυμία πρώτου ἢ δευτέρου προσώπου συντίθεται μετὰ ἄλλου μέρους λόγου» καὶ σελ. 188, 1 «παράγονται γὰρ μᾶλλον αἱ ἀντωνυμίαι ἤπερ συντίθενται μετὰ ἄλλου μέρους λόγου» καὶ σελ. 324, 2 «ὁπηνίκα μέντοι συντεθεῖσα μετά τινος μέρους λόγου οὐκέτι οὐδὲ πρόθεσις καλεῖται». Ἐρρήθη δὲ καὶ κατ' ἄλλην χρῆσιν ἐν τοῖς εἰς Εὐριπ. Σχολίοις Τόμ. Β', σελ. 143, 1 «Ἴκαρος δὲ συνθέμενος μετὰ Ἱπποκόωντος ἐξελαύνει τὸν Τυνδάρεων τῆς Σπάρτης».

συμπολιτεύεσθαι. Ψευδοπλάτ. Ἐπιστ. Α', σελ. 309 «πάντες γὰρ οἱ συμπολιτευόμενοι μεθ' ὑμῶν ὑπάρχουσί μοι μάρτυρες». Πολύβ. σελ. 152, 29 Οὐλσχ. «εἴκοσι μὲν οὖν ἔτη τὰ πρῶτα καὶ πέντε συνεπολιτεύσαντο μεθ' ἑαυτῶν αἱ προειρημέναι πόλεις» καὶ σελ. 970, 23 καὶ σελ. 1098, 16 καὶ σελ. 1129, 26.

συνεπάγεσθαι. Ἀντωνῖν Λιβερ. ΚϚ' (Μυθογρ. Οὐεστερμ. σελ. 225, 11) «Ἡρακλῆς ὅτε μετὰ τῶν Ἀργοναυτῶν ἔπλει, στρατηγὸς ὑπ' αὐτῶν ἀποδειχθεὶς συνεπήγετο μεθ' αὐτοῦ καὶ Ὕλαν».

συμμεταχειρίζεσθαι. Ἰσαῖ. περὶ τοῦ Κίρρ. Κλήρ. 22 «λεγούσης ὅτι βούλοιτ' ἂν αὐτὴ τὸ σῶμα τὸ ἐκείνου συμμεταχειρίζεσθαι μεθ' ἡμῶν καὶ κοσμῆσαι».

συναγελάζεσθαι. Ἀριστ. περὶ τὰ Ζῷ. Ἱστορ. Θ', θ', 2 (Τόμ. Γ', σελ. 175, 5 Διδ.) «τῶν δ' ἰχθύων οἱ μὲν συναγελάζονται μετ' ἀλλήλων καὶ φίλοι εἰσίν», ἀνθ' οὗ ἐν τοῖς ἔπειτα κεῖται «λάβραξ δὲ καὶ κεστρεὺς πολεμιώτατοι ὄντες κατ' ἐνίους καιροὺς συναγελάζονται ἀλλήλοις». Ὁ Πλούταρχος συνάψας τὸ συντρέφεσθαι καὶ συναγελάζεσθαι εἶπε Καμ. Ι' «κοινῷ γὰρ ἐχρῶντο τῷ διδασκάλῳ, ὥσπερ Ἕλληνες, οἱ Φαλέριοι, βουλόμενοι συντρέφεσθαι καὶ συναγελάζεσθαι μετ' ἀλλήλων εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς τοὺς παῖδας».

συντάττεσθαι. Λουκιαν. (Ψευδολουκιαν.) Δημοσθ. Ἐγκωμ. 46 «εἰ μετὰ Καλλιμέδοντος καὶ Πυθέου καὶ Δημάδου συνεταττόμην». Στοβ. Ἐκλογ. Τόμ. Α', σελ. 226, 23 Μειν. «καθ' ἑαυτὴν οὖσαν καὶ μετὰ τοῦ σώματος συντεταγμένην».

συγκατατάττεσθαι. Ἐπιγρ. Ἀττ. Τόμ. Α', α', σελ. 56 (121, 12) «καὶ νυνὶ βοηθήσαντες μετὰ δυνάμεως συνκατετάττοντο μετὰ Ἀθηναίων».

συνάπτεσθαι. Ἡσύχ. «Συνεπλάκη: συνήφθη ἢ μετὰ γυναικὸς ἢ πρὸς ἀνδρὸς πάλῃ». Ὁ Σμιδίτιος σημειοῦται ἐν τῇ ἐκδόσει τοῦ Ἡσυχίου Τόμ. Δ', σελ. 102 «συνεπλάκη μετ' αὐτῆς Achmet Oneirocr. c. 126 p. 86».

Οὐκ ὀλίγα τῶν ὑφ' ἡμῶν μνημονευθέντων παραδειγμάτων κατέ[illegible] γνωστὰ ὁ Γεβαυῆρος ἐν τῇ ἐκδόσει λόγων τοῦ Λυσίου Τόμ. Α', [illegible] 347. Οὐδεὶς δὲ πάντως ἀγνοεῖ ὅτι συχνοτάτη ἐν τῇ Ἑλληνικῇ [illegible]σῃ εἶνε ἡ σύνταξις καθ' ἣν λέγεται συμπλεῖν τινι, συμπολε-

συναναχωρεῖν. Πλάτ. Λάχ. σελ. 181, Β', «ἐν γὰρ τῇ ἀπὸ Δηλίου φυγῇ μετ' ἐμοῦ συνανεχώρει».

συνεισέρχεσθαι. Παλ. Διαθ. Ἐξόδ. ΚΑ', 3 «ἐὰν δὲ γυνὴ συνεισέλθῃ μετ' αὐτοῦ, ἐξελεύσεται καὶ ἡ γυνὴ αὐτοῦ».

συμπαρεισέρχεσθαι. Λουκιαν. Τίμ. ἢ Μισανθρ. 28 «συμπαρεισέρχεται μετ' ἐμοῦ λαθὼν ὁ τῦφος καὶ ἡ ἄνοια καὶ ἡ μεγαλαυχία».

συνεξιέναι Θουκυδ. Γ', 113, 1 «ὅτε μετὰ Μαντινέων καὶ τῶν ὑποσπόνδων ξυνεξῆσαν». Σημειωτέον δ' ὅτι ἐγράφη ὑπό τινων καὶ παρὰ τῷ Λυσίᾳ κατ' Ἀλκιβ. Α', 7 «ὅτι οὐ συνεξῆλθε μεθ' ὑμῶν στρατοπεδευόμενος» ἀντὶ τοῦ οὐκ ἐξῆλθε. Ἴδε *Leipz. Stud.* 1890, σελ. 25.

συνεπιέναι. Θουκυδ. Γ', 63, 2 «οὐκοῦν χρῆν τὰ πρὸς ἡμᾶς μόνον ὑμᾶς ἐπάγεσθαι αὐτοὺς καὶ μὴ ξυνεπιέναι μετ' αὐτῶν ἄλλοις». Συλλ. Ἐπιγρ. Ἑλλην. Διττεμβ. 247, 21 (σελ. 361) «μετ' οὐ πολλὰς δὲ ἡμέρας ἐπισυναχθέντων τῶν Γαλατῶν ἱππέων ἔτι πλειόνων καὶ συνεπελθόντος μετ' αὐτῶν Τίπα τοῦ τῶν Μαίδων δυνάστου».

συγκατιέναι. Λυσ. Δήμ. Καταλ. Ἀπολ. 9 «πολλοὶ δὲ τῶν τετρακοσίων μετὰ τῶν ἐκ Πειραιῶς συγκατῆλθον». Πρβ. καὶ Πλούτ. Δίων. ΚΘ' «ὧν ἡμίσεις ἦσαν ἐκ τῶν μετὰ Δίωνος ἀπὸ τῆς φυγῆς συγκατερχομένων». Ἄνευ τῆς προθέσεως ΣΥΝ ἐλέχθη ὑπὸ τοῦ Πλάτωνος Ἀπολογ. σελ. 21, Α' «ξυνέφυγε τὴν φυγὴν ταύτην καὶ μεθ' ἡμῶν κατῆλθε».

συναπιέναι. Ἀριστ. Μετεωρ. Δ', ϛ', 5 (Τόμ. Γ', σελ. 616, 19 Διδ.) «μεθ' οὗ τὸ ὑγρὸν συναπέρχεται συνεξατμίζον».

συναποδημεῖν. Ἐπιγρ. Ἀττικ. Τόμ. Β', α', σελ. 122 (297, 15) «οἱ πρέσβεις—ἀποφαίνουσι Ποσείδιππον συναποδημήσαντα μεθ' ἑαυτῶν χρήσιμον εἶναι». Λουκιαν. Ἑταιρ. Διαλ. Θ', 1 «τὸν θεράποντα ἰδοῦσα κατόπιν ἑπόμενον, ὃς συναπεδεδημήκει μετ' αὐτοῦ».

συναναβαίνειν. Ἁρποκρατ. σελ. 187, 14 Δινδ. «Κύρειον στράτευμα τὸ μετὰ Κύρου συναβεβηκός». Παλ. Διαθ. Γεν. Ν', 7 «καὶ συνανέβησαν μετ' αὐτοῦ πάντες οἱ παῖδες Φαραὼ» καὶ 9 «καὶ συνανέβησαν μετ' αὐτοῦ καὶ ἅρματα καὶ ἱππεῖς» καὶ Ἐξόδ. ΚΔ', 2 «ὁ δὲ λαὸς οὐ συναναβήσεται μετ' αὐτῶν» καὶ ΛΓ', 3 καὶ Ἀριθμ ΙΓ', 32.

συναπαίρειν. Κόν. παρὰ Φωτ. Βιβλιοθ. 136, 37 «ὧν ἦν κα Κάδμος, μεθ' οὗ συναπαίρει καὶ Πρωτεὺς ἐξ Αἰγύπτου».

συναποστέλλειν. Παλ. Διαθ. Ἐξόδ. ΛΓ', 12 «σὺ δὲ οὐκ ἐδήλωσάς μοι ὃν συναποστελεῖς μετ' ἐμοῦ».

συμπέμπειν. Θουκυδ. Β', 67, 3 «ἄλλους ξυμπέμψας μετὰ τοῦ Λεάρχου καὶ Ἀμεινιάδου». Λυσ. κατ' Ἀγορ. 80 «συνηκολούθει γὰρ λαβὼν τὰ ὅπλα καὶ συνέπεμπε τὴν πομπὴν μετὰ τῶν πολιτῶν πρὸς τὸ ἄστυ». Ἐπιστολ. Β' πρὸς Κορινθ. Η', 18 «συνεπέμψαμεν δὲ μετ' αὐτοῦ τὸν ἀδελφόν».

συνεκπέμπειν. Σχολ. Ἀριστείδ. σελ. 464, 7 Δινδ. «συὸς δέ τινος λυμαινομένου Μυσοὺς συνεξέπεμψεν αὐτὸν μετὰ τοῦ οἰκείου παιδός». Πρβ. Ἰακώψιον εἰς Ἀχιλλ. Τάτ. σελ. 693.

συμπαραπέμπειν. Αἰσχίν. περὶ Παραπρεσβ. 168 «συμπαραπέμπων μετὰ τῶν ἡλικιωτῶν καὶ τῶν Ἀλκιβιάδου ξένων τὴν εἰς Φλειοῦντα παραπομπήν».

συμπράσσειν-ττειν. Θουκυδ. Η', 73, 3 «καὶ ἄλλα μετ' αὐτῶν τοιαῦτα ξυνέπραξαν». Συλλ. Ἐπιγρ. Ἑλλην. Διττεμβ. 190, 17 (σελ. 291) «ἀποδειχθεὶς πρεσβευτὴς ὑπὸ τοῦ δήμου συνεπρέσβευεν καὶ συνέπραττε φιλοτίμως μετὰ τούτων».

συνδιοικεῖν. Συλλ. Ἐπιγρ. Ἑλλην. Διττεμβ. 134, 5 (σελ. 216) «συνδιῴκησεν μετὰ τῆς πρεσβείας ὅπως ἂν ἡ ἀτέλεια ὑπάρχῃ τῇ θεῷ».

συνδιαπονεῖν. Πλάτ. Σοφιστ. σελ. 218, Β' «ᾧ συνδιαπονεῖν μετ' ἐμοῦ τὰ πολλὰ οὐκ ἄηθες».

συνεπισκοπεῖν. Πλατ. Κρατύλ. σελ. 422, Γ' «δεῦρο αὖ συνεπίσκεψαι μετ' ἐμοῦ». Πρβ. καὶ Σοφιστ. σελ. 218 Β', «κοινῇ δὲ μετ' ἐμοῦ σοι συσκεπτέον».

συνομιλεῖν. Κέβ. (Ψευδοκέβ.) Πίν. ΙΓ', 1 «οἱ τῆς Ψευδοπαιδείας, ἔφη, ἐρασταὶ ἠπατημένοι καὶ οἰόμενοι μετὰ τῆς ἀληθινῆς Παιδείας συνομιλεῖν».

συναίρειν. Παλ. Διαθ. Ἐξόδ. ΚΓ', 5 «ἐὰν δὲ ἴδῃς τὸ ὑποζύγιον τοῦ ἐχθροῦ σου πεπτωκὸς ὑπὸ τὸν γόμον αὐτοῦ, οὐ παρελεύσῃ αὐτό, ἀλλὰ συναρεῖς αὐτὸ μετ' αὐτοῦ». Ὁ Ἄνζιος γράφει ἐν *Dissert. Philol. Hal.* 1894, σελ. 367 «ἐὰν δὲ ἴδῃς τὸ ὑποζύγιον τοῦ ἐχθροῦ σου πεπτωκὸς ὑπὸ τὸν γόμον αὐτοῦ, οὐ παρελεύσῃ αὐτὸ ἀλλὰ συνεγερεῖς αὐτὸ μετ' αὐτοῦ B[ab] F Lag. [A ἐγερεις, B συναρεις]. at inf. Ps.-Phocyll. 140 κτῆνος κῆν ἐχθροῖο πέσῃ καθ' ὁδὸν συνέγειρε, quem versum illum Exodi locum spectare satis apparet.—

Illa sublevandi et erigendi notio verbi ἐγείρειν inde a deflorescentis Attici sermonis aetate evaluit».

συναναφέρειν. Παλ. Διαθ. Γεν. Ν', 25 «καὶ συνανοίσετε τὰ τὰ ὀστᾶ μου ἐντεῦθεν μεθ' ὑμῶν».

συγκαθίζειν. Ἡσύχ. «Συνέρξαι: συγκαθίσαι μετά τινος ἢ συγκαθεῖρξαί τινι».

συνέψειν. Ἀθήν. σελ. 85, Α' «ἐὰν δέ τις ἐν μέλιτι Ἀττικῷ ὅλον κιτρίον ὡς ἔχει φύσεως συνεψήσῃ μετὰ τοῦ σπέρματος, διαλύεται μὲν ἐν τῷ μέλιτι κτέ».

συνδιατηρεῖν. Συλλ. Ἐπιγρ. Ἑλλην Διττεμβ. 171, 99 (σελ. 272) «παραδέξασθαι φυλακὴν τὴν συνδιατηρήσουσαν μετ' αὐτῶν τὸ χωρίον τῷ βασιλεῖ Σελεύκῳ».

συσσῴζειν. Ἰσαῖ. Ἀποσπ. 15 (σελ. 157 Σχειβ.) «πειράσομαι συσσῴζειν αὐτὸν μεθ' ὑμῶν».

συνταλαιπωρεῖν. Ἀριστοφ. Λυσ. 1221 «χἡμεῖς μετὰ σοῦ ξυνταλαιπωρησομεν».

συνδιαφθείρειν. Πλούτ. Κίμ. Ζ' «πῦρ ἐνεῖναι καὶ συνδιαφθεῖραι μετὰ τῶν φίλων καὶ τῶν χρημάτων ἑαυτόν».

συναπολλύναι. Ἀντιφ. περὶ τοῦ Ἡρῴδ. Φόνου 82 «συναπώλεσαν μετὰ τῆς αὐτῶν ψυχῆς τοὺς ὁσίως διακειμένους τὰ πρὸς τοὺς θεούς».

συναποκτείνειν. Αἰσχίν. περὶ Παραπρεσβ. 148 «ὃν ὕστερον μετὰ Ἀριστάρχου συναπέκτεινας».

συνεξαιρεῖν. Ἐπιγρ. Ἀττικ. Τόμ. Β', α', σελ. 406 (66, γ', 21) «καὶ Κρηνίδας συνεξαιρήσω μετὰ Κετριπόριος καὶ τῶν ἀδελφῶν».

συγκαθαιρεῖν. Θουκυδ. Α', 90, 2 «ἠξίουν τε αὐτοὺς μὴ τειχίζειν, ἀλλὰ καὶ τῶν ἔξω Πελοποννήσου μᾶλλον ὅσοις εἱστήκει ξυγκαθελεῖν μετὰ σφῶν τοὺς περιβόλους».

συναναιρεῖν. Τζέτζ. Σχολ. εἰς Λυκόφρ. σελ. 899, 987 «μεθ' ὧν συνανεῖλον καὶ τῆς ἱερείας τῆς Ἀθηνᾶς παῖδα».

συμπαίζειν. Ἀριστοφ. Εἰρ. 816 «Μοῦσα θεά, μετ' ἐμοῦ ξύμπαιζε τὴν ἑορτήν».

συνιατρεύειν. μετά τινος. Συλλ. Ἐπιγρ. Ἑλλην. Διττεμ 461, 13 (σελ. 647) «εἰ δὲ χρείαν ἔχοι Διονύσιος, συνιατρευέτω Δ μων μετ' αὐτοῦ ἔτη πέντε λαμβάνων τὰ ἐν τὰν τροφάν».

συνθητεύειν. Εὐστάθ. σελ. 1338, 62 «ὅτι δηλαδὴ μετὰ Ποσειδῶνος συνθητεύσας τῷ Λαομέδοντι καὶ μισεῖν ὀφείλων τοὺς ἐξ ἐκείνου».

συναδικεῖν. Ἐκλογ. Ἐπιγρ. Ἑλλην. Καυ. 494, 11 (σελ. 323 ἐκδ. β΄) «ἐλεγχθέντος δὲ καὶ Θύσσου τοῦ Σύσκω καὶ κριθέντος συναδικεῖν μετὰ Μανίτα, ἔδοξε Μυλασεῦσιν κτέ».

συνεδρεύειν. Πολύβ. σελ. 1013, 11 «κάκεῖ παραγενόμενος συνήδρευε μετὰ τούτων» καὶ σελ. 1185, 5. Διογ. Λαέρτ. Η΄, 39 «συνεδρεύοντος μετὰ τῶν συνήθων ἐν τῇ Μίλωνος οἰκίᾳ».

συμβακχεύειν. Πλάτ. Φαίδρ. σελ. 234, Δ «καὶ ἑπόμενος συνεβάκχευσα μετὰ σοῦ, τῆς θείας κεφαλῆς».

συσπλαγχνεύειν. Ἀριστοφ. Εἰρ. 1115 «Ἄγε δή, θεαταί, δεῦρο συσπλαγχνεύετε μετὰ νῷν».

συνδιαφέρειν. Ἀριστοφ. Ἱππ. 596 «πολλὰ γὰρ δὴ πράγματα ξυνδιήνεγκαν μεθ' ἡμῶν».

συγκατηγορεῖν. Δημοσθ. σελ. 434, 291 «συγκατηγόρει μετ' ἐκείνου σοῦ καὶ τῶν ἐχθρῶν τῶν σῶν εἰς ἐξητάζετο».

συνεισβάλλειν. Ξενοφ. Ἑλλ. ς΄, ε΄, 22 «ὅτι συνεισεβεβλήκεσαν εἰς τὴν Ἀρκαδίαν μετὰ τῶν Λακεδαιμονίων». Πολύβ. σελ. 353, 22 «ἐὰν συνεισβάλῃ μετ' αὐτῶν εἰς τὴν Ἀχαΐαν». Ἰώσ. Ἰουδ. Ἀρχαιολ. ς΄, β΄, 8.

συνεμβάλλειν. Δημοσθ. σελ. 304, 230 «ἀντὶ μὲν τοῦ Θηβαίους μετὰ Φιλίππου συνεμβαλεῖν εἰς τὴν χώραν, κτέ».

συνομνύναι. Αἰσχίν. κατὰ Κτησιφ. 112 «ἀναμνήσθητε τῶν ὅρκων, οὓς ὑμῶν οἱ πρόγονοι μετὰ τῶν Ἀμφικτυόνων συνώμοσαν».

συνατυχεῖν. Λυκοῦργ. 131 «ἢ κοινῇ μετὰ τῶν ἄλλων πολιτῶν συνατυχοῦντες».

συναποσπᾶν. Ἰουλιαν. σελ. 496, 5 Ἑρτλ. «ἐγὼ δὲ περὶ τοῦ μικροῦ σφόδρα ἠγωνίων, μή τις αὐτὸ μετὰ τοῦ μεγάλου συναποσπάσῃ».

συνανιστάναι. Ξενοφ. Συμποσ. Θ΄, 5 «ὡς δὲ ὁ Διόνυσος ἀνιστάμενος συνανέστησε μεθ' ἑαυτοῦ τὴν Ἀριάδνην, κέ».

συνᾴδειν. Αἰσχίν. περὶ Παραπρεσβ. 163 «συνῇδον μετὰ τῶν ων πρέσβεων».

συνδοκεῖν. Πλάτ. Πολιτικ. 277, Α΄ «ἀλλὰ κἀμοὶ μετὰ σοῦ ᾗ ξυνδοκεῖν».

συνεκτρέφειν. Πλάτ. Συμποσ. σελ. 209, Γ' «τὸ γεννηθὲν συνεκτρέφει κοινῇ μετ' ἐκείνου».

συγκαταναυμαχεῖν μετά τινος. Αἰσχίν. περὶ Παραπρεσβ. 78 «Κλεόβουλος ὁ Γλαύκου τοῦ Ἀχαρνέως υἱὸς μετὰ Δημαινέτου τοῦ Βουζύγου συγκατεναυμάχησε Χίλωνα τὸν Λακεδαιμονίων ναύαρχον».

συνεισπίπτειν Ἀριστοφ. Ἐκκλησ. 1095 «ξυνεσπεσοῦμαι γὰρ μετὰ σοῦ».

συμπλέκειν. Σιμπλίκ. Ὑπομνήμ. εἰς Ἀριστ. Τόμ. Θ', σελ. 91, 12 «καὶ ταῦτα μετὰ τῆς οὐσίας συμπλέκον».

συμπαριστάναι. Ἀπολλών. περὶ Συντάξ. σελ. 249, 11 «μετὰ τῆς ἐκ τοῦ τόπου σημασίας συμπαρίστησι καὶ τὸ ἴδιον τοῦ τόπου».

συνδιαστέλλειν. Ἀπολλών. περὶ Συντάξ. σελ. 103, 26 «ἵνα μετὰ τῆς ποιότητος τοῦ χαρακτῆρος συνδιαστείλῃ τὸ γένος».

συνδυάζειν. Ψαλμ. ΡΜ', 4 «καὶ οὐ μὴ συνδυάσω μετὰ τῶν ἐκλεκτῶν αὐτῶν».

συμπαρεῖναι. Ἀθήν. σελ. 218, Γ' «ὁ δὲ Πλάτων καὶ τὸν Ἠλεῖον Ἱππίαν συμπαρόντα ποιεῖ ἐν τῷ Πρωταγόρᾳ μετά τινων ἰδίων πολιτῶν».

συννικᾶν — συνηττᾶσθαι. «Ξενοφ. Κύρ. Παιδ. ϛ', δ', 14 «συντέτραφθε δὲ καὶ συντέταχθε ἐν τῷ αὐτῷ πολὺ πλείω ἤδη χρόνον ἢ οἱ πολέμιοι καὶ συννενικήκατε μετ' ἀλλήλων· τῶν δὲ πολεμίων οἱ πολλοὶ συνήττηνται μεθ' αὐτῶν».

σὺν κακῶς ποιεῖν. Θουκυδ. Γ', 3, 1 «μὴ ξὺν κακῶς ποιεῖν αὐτοὺς μετ' Ἀθηναίων, ἀλλὰ ξυνελευθεροῦν».

συνίστασθαι. Θουκυδ. Ζ', 33, 2 «οἱ δ' ἄλλοι ἐπὶ τοὺς Ἀθηναίους μετὰ τῶν Συρακοσίων οἱ πρότερον περιορώμενοι ξυστάντες ἐβοήθουν». Δημοσθ. σελ. 917, 34 «τηνικαῦτα μεταβαλλόμενος συνίσταται μετὰ τοῦ Λάμπιδος καί φησιν ἐκείνῳ τὸ χρυσίον ἀποδεδωκέναι». Αἰσχ. κατὰ Κτησιφ. 60 «οὐδὲν πώποτ' εἴρηκεν ὑπὲρ Φιλίππου συστὰς μετὰ Φιλοκράτους». Βιογράφ. Οὐεστερμ. σελ. 296, 101 «τότε μετ' ἀλλήλων συστάντες καὶ συμμαχίαν ποιησάμενοι πρὸς αὐτοὺς ἐπολέμουν». Διον. Ἁλικαρν. Ῥωμ. Ἀρχαιολ. σελ. 1515 «δήμῳ τύραννος οὐδεὶς πολεμεῖ μετὰ τῶν ἀρίστων συστάς». Νικό. Δαμασκ. Ἱστορ. Μικρ. Τόμ. Α', σελ. 124, 6 Δινδ. «ἀλλὰ τῷ συνίστασθαι μετὰ τούτων θεραπεύοντες τὴν ἔπειτα ἐλπίδα». Ὁ Κόβη

τος γράφει ἐν Παρατηρ. εἰς Διον. Ἁλικ. σελ. 207 «Οὐαλέριος δὲ καὶ οἱ μετ' ἐκεῖνΟΥ Ἑστῶτες. Non est Graeca locutio ἑστάναι μετά τινος. Quid sit emendandum liquido demostrat locus in vicinia p. 2217. οἱ μετὰ τοῦ Οὐαλερίου ΣΥΝεστῶτες». Ἀλλ' ἴδε Πόππον εἰς Θουκυδ. Μέρ. Γ', δ', σελ. 522 ἐκδ. μεγ.

συμπραγματεύεσθαι. Ὁ Ἑρουερδὴν γράφει ἐν *Lex. Graec. Suppet. et Dialect.* σελ. 778 «συμπραγματεύεσθαι μετά τινος περί τινος CIA IV 2 385 C 16 (post. bellum sociale 220-217 a. C) = Dittenb [2] 241. Cum dat. pers. Deli tit. Dittenb. [2] 245, 10».

συναντιβάλλειν. Ὁ Ἑρουερδὴν λέγει ἐν τῷ μνημονευθέντι βιβλίῳ σελ. 780 «συναντιβάλλειν μετά τινος, convenire aliquem, consulere de aliqua re. Pari inscr. a. 204 p. C. Dittenb. [2] 415, 5 ἐὰν μετ' ἐμπείρων συναντιβάλῃς».

συμβουλεύεσθαι. Ἰώσηπ. Ἰουδ. Ἀρχαιολ. Ζ'. δ', 2 (Τόμ. Β', σελ. 106, 15 Νισ.) «ἔδοξε Δαυίδῃ συμβουλευσαμένῳ μετὰ τῶν γερόντων καὶ ἡγεμόνων καὶ χιλιάρχων μεταπέμψασθαι τῶν ὁμοφύλων ἐξ ἁπάσης τῆς χώρας πρὸς αὐτὸν τοὺς ἐν ἀκμῇ τῆς ἡλικίας». Πρβ. καὶ Ἀριστοφ. Νεφ. 475.

συνεπιμελεῖσθαι. Δημοσθ. σελ. 1168, 5 «ὅπως ἂν παρῇ καὶ συνεπιμελῆται μεθ' ἡμῶν ἁπάντων ὧν προσῆκεν».

συνεξετάζεσθαι. Δημοσθ. σελ. 556, 127 «καὶ τοὺς βοηθοῦντας καὶ τοὺς συνεξεταζομένους μετὰ τούτου μὴ συνηγόρους μόνον ἀλλὰ καὶ δοκιμαστὰς τῶν τούτῳ πεπραγμένων ὑπολαμβάνειν εἶναι».

συμπαρακαθέζεσθαι. Πλάτ. Λύσιδ. σελ. 207, Β' «ἰδὼν οὖν αὐτὸν ὁ Λῦσις ἕσπετο καὶ συμπαρεκαθέζετο μετὰ τοῦ Μενεξένου».

συνεπιτίθεσθαι. Θουκυδ. Α', 23, 3 «ταῦτα γὰρ πάντα μετὰ τοῦδε τοῦ πολέμου ἅμα ξυνεπέθετο». Πλούτ. Λυκ. ΚΗ' «μετὰ τὸν μέγαν σεισμόν, ᾧ συνεπιθέσθαι τοὺς εἵλωτας μετὰ Μεσσηνίων ἱστοροῦσι». Διον. Ἁλκαρν. Ῥωμ. Ἀρχαιολ. σελ. 494 «ἀπορρήτους ποιησάμενοι συνθήκας πρὸς τοὺς κοινοὺς πολεμίους, ὡς ἐν τῷ ἀγῶνι συν-θησόμενοι ἡμῖν μετ' αὐτῶν».

συναρχοστατεῖσθαι. Ἐκλογ. Ἐπιγρ. Ἑλλην. Καυ. 223, 14 (σελ. 157 ἐκδ. β') «συνεκ(κ)λησιάζειν καὶ συναρχοστατεῖσθαι μετὰ (πό)λιος τῶν Στιρίων».

συμπαιδεύεσθαι. Ἰσαῖ. περὶ τοῦ Ἀστυφ. Κλήρ. 28 «καὶ ἐπειδὴ ἐγὼ ἐγενόμην καὶ ὥραν εἶχον παιδεύεσθαι, μετ' ἐκείνου συνεπαιδευόμην».

συμφύρεσθαι. Πλάτ. Φαίδ. σελ. 66 Β' «ἕως ἂν τὸ σῶμα ἔχωμεν καὶ συμπεφυρμένη ᾖ ἡμῶν ἡ ψυχὴ μετὰ τοιούτου κακοῦ». Θεόδ. Μετοχ. σελ. 580 (1821) «πολλάκις ἔμοιγ' ἔδοξεν ἡ μετὰ τοῦ σώματος συμπεφυρμένη ζωὴ καὶ κατὰ τὸ τῆς ψυχῆς ἄλογον κτέ.» καὶ σελ. 583.

συναναφύρεσθαι. Ἀθήν. σελ. 567, Α' «σὺ δέ, ὦ σοφιστά, ἐν τοῖς καπηλείοις συναναφύρῃ οὐ μεθ' ἑταίρων ἀλλὰ μεθ' ἑταιρῶν».

συγκαταδιώκεσθαι. Θουκ. Η', 28, 1 «τὰς Χίας ναῦς προσλαβόντες τὰς μετὰ Χαλκιδέως τὸ πρῶτον ξυγκαταδιωχθείσας».

συγκαταψηφίζεσθαι. Πράξ. Ἀποστολ. Β', 27 «καὶ συγκατεψηφίσθη μετὰ τῶν ἕνδεκα ἀποστόλων». Ἐν τῷ Θησαυρῷ τοῦ Στεφάνου μνημονεύεται χωρίον καὶ ἐκ Γρηγορίου τοῦ Νύσσης.

συμπεριάγεσθαι. Πάππ. Ἀλεξ. σελ. 526, 19 Οὐλσχ. «στρεφομένης τῆς σφαίρας συμπεριάγεται μὲν ἡ εὐθεῖα μετὰ τοῦ ἑτέρου πέρατος». Μετ' ὀλίγα φέρεται «ἀνάγκη οὖν συμπεριφερομένην ταύτην τὴν εὐθεῖαν ΣΥΝ τῇ σφαίρᾳ, κτέ».

συντίθεσθαι. Εὐστάθ. Παρεκβ. εἰς Διονύσ. Περιηγ. 178 (σελ. 248, 23 Διδ.) «τοσοῦτον δέ, φασίν, ἡ Λιβύη ἀπολείπεται τοῦ τρίτον ἀκριβῶς εἶναι μέρος οἰκουμένης κατὰ τὴν εἰς τρία τομήν, ὥστε καὶ συντεθεῖσα μετὰ τῆς Εὐρώπης οὐκ ἂν ἐξισάζειν δόξοι τῇ Ἀσίᾳ». Ἀπολλών. Ἀλεξανδρ. περὶ Ἀντωνυμ. σελ. 39, Β' «ἔτι οὐδεμία ἀντωνυμία μετ' ἄλλου μέρους λόγου συντίθεται ἢ μόνη ἡ αὐτός» καὶ σελ. 42, Α' «μετὰ προθέσεως οὐ συντίθενται ἀντωνυμίαι» καὶ σελ. 71, Α' «καθὸ οὐδεμία ἀντωνυμία συντίθεται μετ' ἄλλου μέρους λόγου ἢ ἡ αὐτός» καὶ περὶ Συντάξ. σελ. 187, 27 «ὡς οὐδέποτε ἀντωνυμία πρώτου ἢ δευτέρου προσώπου συντίθεται μετὰ ἄλλου μέρους λόγου» καὶ σελ. 188, 1 «παράγονται γὰρ μᾶλλον αἱ ἀντωνυμίαι ἤπερ συντίθενται μετὰ ἄλλου μέρους λόγου» καὶ σελ. 324, 2 «ὁπηνίκα μέντοι συντεθεῖσα μετά τινος μέρους λόγου οὐκέτι οὐδὲ πρόθεσις καλεῖται». Ἐρρήθη δὲ καὶ κατ' ἄλλην χρῆσιν ἐν τοῖς εἰς Εὐριπί[δην] Σχολίοις Τόμ. Β', σελ. 143, 1 «Ἴκαρος δὲ συνθέμενος μετὰ Ἱ[π]ποκόωντος ἐξελαύνει τὸν Τυνδάρεων τῆς Σπάρτης».

συμπολιτεύεσθαι. Ψευδοπλάτ. Ἐπιστ. Α΄, σελ. 309 «πάντες γὰρ οἱ συμπολιτευόμενοι μεθ' ὑμῶν ὑπάρχουσί μοι μάρτυρες». Πολύβ. σελ. 152, 29 Οὑλσχ. «εἴκοσι μὲν οὖν ἔτη τὰ πρῶτα καὶ πέντε συνεπολιτεύσαντο μεθ' ἑαυτῶν αἱ προειρημέναι πόλεις» καὶ σελ. 970, 23 καὶ σελ. 1098, 16 καὶ σελ. 1129, 26.

συνεπάγεσθαι. Ἀντωνῖν Λιβερ. ΚϚ΄ (Μυθογρ. Οὐεστερμ. σελ. 225, 11) «Ἡρακλῆς ὅτε μετὰ τῶν Ἀργοναυτῶν ἔπλει, στρατηγὸς ὑπ' αὐτῶν ἀποδειχθεὶς συνεπήγετο μεθ' αὐτοῦ καὶ Ὕλαν».

συμμεταχειρίζεσθαι. Ἰσαΐ. περὶ τοῦ Κίρρ. Κλήρ. 22 «λεγούσης ὅτι βούλοιτ' ἂν αὐτὴ τὸ σῶμα τὸ ἐκείνου συμμεταχειρίζεσθαι μεθ' ἡμῶν καὶ κοσμῆσαι».

συναγελάζεσθαι. Ἀριστ. περὶ τὰ Ζῷ. Ἱστορ. Θ΄, θ΄, 2 (Τόμ. Γ΄, σελ. 175. 5 Διδ.) «τῶν δ' ἰχθύων οἱ μὲν συναγελάζονται μετ' ἀλλήλων καὶ φίλοι εἰσίν», ἀνθ' οὗ ἐν τοῖς ἔπειτα κεῖται «λάβραξ δὲ καὶ κεστρεὺς πολεμιώτατοι ὄντες κατ' ἐνίους καιροὺς συναγελάζονται ἀλλήλοις». Ὁ Πλούταρχος συνάψας τὸ συντρέφεσθαι καὶ συναγελάζεσθαι εἶπε Καμ. Ι΄ «κοινῷ γὰρ ἐχρῶντο τῷ διδασκάλῳ, ὥσπερ Ἕλληνες, οἱ Φαλέριοι, βουλόμενοι συντρέφεσθαι καὶ συναγελάζεσθαι μετ' ἀλλήλων εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς τοὺς παῖδας».

συντάττεσθαι. Λουκιαν. (Ψευδολουκιαν.) Δημοσθ. Ἐγκωμ. 46 «εἰ μετὰ Καλλιμέδοντος καὶ Πυθέου καὶ Δημάδου συνεταττόμην». Στοβ. Ἐκλογ. Τόμ. Α΄, σελ. 226, 23 Μειν. «καθ' ἑαυτὴν οὖσαν καὶ μετὰ τοῦ σώματος συντεταγμένην».

συγκατατάττεσθαι. Ἐπιγρ. Ἀττ. Τόμ. Α΄, α΄, σελ. 56 (121, 12) «καὶ νυνὶ βοηθήσαντες μετὰ δυνάμεως συνκατετάττοντο μετὰ Ἀθηναίων».

συνάπτεσθαι. Ἡσύχ. «Συνεπλάκη: συνήφθη ἢ μετὰ γυναικὸς ἢ πρὸς ἀνδρὸς πάλῃ». Ὁ Σμιδίτιος σημειοῦται ἐν τῇ ἐκδόσει τοῦ Ἡσυχίου Τόμ. Δ΄, σελ. 102 «συνεπλάκη μετ' αὐτῆς Achmet Oneirocr. c. 126 p. 86».

Οὐκ ὀλίγα τῶν ὑφ' ἡμῶν μνημονευθέντων παραδειγμάτων κατέσ[illegible] γνωστὰ ὁ Γεβαυῆρος ἐν τῇ ἐκδόσει λόγων τοῦ Λυσίου Τόμ. Α΄, σ[illegible] 347. Οὐδεὶς δὲ πάντως ἀγνοεῖ ὅτι συχνοτάτη ἐν τῇ Ἑλληνικῇ [illegible]η εἶνε ἡ σύνταξις καθ' ἣν λέγεται συμπλεῖν τινι, συμπολε-

μεῖν τινι, συναγωνίζεσθαί τινι, συνδειπνεῖν τινι, συσσιτεῖν τινι, κτλ.

Ἀναγκαῖον δ' ἡμῖν φαίνεται νὰ παρατηρηθῇ ὅτι ἐλέχθη καὶ ἑνοῦσθαι μετά τινος ὑπ' Ἀπολλωνίου τοῦ Ἀλεξανδρέως περὶ Συντάξ. σελ, 323, 10 «ὡς ἡνωμέναι μέν εἰσιν αἱ προθέσεις μετὰ τῶν ῥημάτων» καὶ ὁμιλεῖν μετά τινος ὑπὸ τοῦ Πλάτωνος Πολιτικ. σελ. 272, Γ' «μετά τε θηρίων καὶ μετ' ἀλλήλων ὁμιλοῦντες». Πρβ. καὶ Σοφοκλ. Οἰδ. Τυρ. 366 «λεληθέναι σέ φημι σὺν τοῖς φιλτάτοις αἴσχισθ' ὁμιλοῦντ', οὐδ' ὁρᾶν ἵν' εἶ κακοῦ» καὶ 1185 «ὅστις πέφασμαι φύς τ' ἀφ' ὧν οὐ χρῆν ξὺν οἷς τ' οὐ χρῆν ὁμιλῶν».

ΚΕΦ. ΙΘ'.

Συντάσσειν μετά τινος καὶ συντάσσεσθαι μετά τινος.

Σύνηθες τοῖς γραμματικοῖς ὑπάρχει τὸ ῥῆμα συντάσσειν καὶ συντάσσεσθαι, ὡς καὶ τὸ ὄνομα σύνταξις. Καὶ συχνάκις μὲν λέγεται συντάσσειν τινί καὶ συντάσσεσθαί τινι, οὐχὶ δὲ σπανίως καὶ συντάσσειν μετά τινος καὶ συντάσσεσθαι μετά τινος.

Πολλάκις ὁ Εὐστάθιος ἐν ταῖς εἰς Ὅμηρον Παρεκβολαῖς ποιεῖται χρῆσιν τοῦ συντάσσειν μετά τινος καὶ συντάσσεσθαι μετά τινος καὶ συντακτέον μετά τινος, οἷον σελ. 25, 14 «ὅτι ἡ ἀνά πρόθεσις ἰσοδυναμοῦσα μὲν τῇ κατά αἰτιατικῇ συντάσσεται—ἑαυτῆς δὲ οὖσα καὶ τὴν ἄνω σχέσιν δηλοῦσα ποτὲ μὲν δοτικῇ συντάσσεται—ποτὲ δὲ μετὰ αἰτιατικῆς». σελ. 56, 30 «τὸ δὲ ἕτερον μετὰ ἀπαρεμφάτου ῥήματος συντάσσεται». σελ. 533, 46 «τὸ δὲ αἴνυτο, ἁπλοῦν ὄν, συντάσσεται καὶ μετὰ γενικῆς». σελ. 755, 58 «εἰ δέ τις τὸ ῥέξας καὶ τὸ νηήσας συντάξει μετὰ τοῦ ἐπεὶ οὐκ ἐθέλω πολεμίζειν κτέ». σελ. 818, 46 «ἐνταῦθα δὲ ὅρα καὶ τὴν ἀνά πρόθεσιν τὴν ἄνω μὲν δηλοῦσαν σχέσιν, συντασσομένην δὲ μετὰ αἰτιατικῆς, οὐ μὴν μετὰ δοτικῆς». σελ. 863, 8 «ἔνθα τὸ πάντας κολλητέον ἢ εἰς τὰ προέεογεν—ἢ μετὰ τοῦ ὁδεύειν συντακτέον αὐτό». σελ. 876, 45 «τ' ἐ πένθεος ἢ μετὰ τοῦ οἶδε συντάσσεται—ἢ μετὰ τοῦ ὅσσον». σελ. ἐ, 38 «τὸ δὲ ὕπερθεν, εἰ μὴ συντάσσεται μετὰ τοῦ εὐρύ κτέ». σελ. ο ,

20 «διὸ δύναται καὶ μετὰ πλήθους συντάσσεσθαι». σελ. 1013, 62 «τὸ δὲ χεῖρας ἱμάς μετὰ τοῦ νεμεσσηθείς συντακτέον μᾶλλον ἤπερ μετὰ τοῦ ὑπόειξεν». σελ. 1048, 37 «τὸ δὲ ἀμφ' αὐτῷ μετὰ τοῦ ἐρείδοντες συντακτέον». σελ. 1049, 12 «τὸ δὲ παρὰ καυλόν οὐ συντακτέον μετὰ τῆς αἰχμῆς». σελ. 1074, 17 «παρέλκει τινὰς εἰς τὸ συντάσσειν αὐτὸ μετὰ τοῦ μάχεσθαι». σελ. 1096, 22 «ὅτι τὸ διαλελυμένως ἤδη συνταχθὲν μετὰ δοτικῆς κτέ». σελ. 1097, 30 «καὶ συντάσσεται καὶ νῦν τὸ πυθοίμην μετὰ γενικῆς». σελ. 1104, 53 «ὅρα δὲ ὅτι τὸ δέδια διχῇ συνέταξεν, ἤγουν μετὰ γενικῆς — καὶ μετὰ δοτικῆς». σελ. 1328, 42 «τὸ δὲ κανών οὐ συντακτέον μετὰ τοῦ στήθεος, ἀλλ' ἰδίᾳ καθ' αὑτό». σελ. 1341, 30 «ὅτι πτολίπορθον κἀνταῦθα τὸν Ἀχιλλέα λέγει συντάσσων καὶ τὴν ἀμφὶ πρόθεσιν μετὰ δοτικῆς» σελ. 1384, 42 «ὅτι τὸ δῖα, ἡ ἐνδοξοτάτη, διὰ τὸν Δία συντάσσεται ὑπερθετικῶς μετὰ γενικῆς». σελ. 1456, 38 «ἐν τούτοις δὲ καὶ τὸ ἤντησε, δοτικῇ συντάττεσθαι εἰωθός, μετὰ γενικῆς συνέταξεν». σελ. 1554, 8 «ὅτι δὲ καὶ μετὰ αἰτιατικῆς δύναται ἡ τοιαύτη συνταχθῆναι πρόθεσις, κτέ». σελ. 1586, 44 «τὸ δὲ οἴμης οἱ μὲν μετὰ τοῦ ἀνδρῶν συντάσσουσιν — κάλλιον δὲ στίζειν εἰς τὸ ἀνδρῶν». σελ. 1604, 57 «καιρίᾳ δὲ οὔσῃ τῇ λέξει — τρὶς ἐν τοῖς ῥηθεῖσιν ἐχρήσατο ὁ ποιητής· συντάσσεται δὲ μετὰ αἰτιατικῆς». σελ. 1608, 23 «τὸ δὲ θελκτήριον ἢ συντακτέον μετὰ τοῦ θεῶν ἢ καὶ ἁπλῶς ῥητέον θελκτήριον». σελ. 1873, 45 «τὸ δὲ ὑπ' ἐμοὶ δαμάσει μνηστῆρας συνήθως ἔχει τὴν ὑπὸ πρόθεσιν συντεταγμένην μετὰ δοτικῆς». σελ. 1910, 32 «τὸ δὲ ῥηθὲν οὐκ ἀγαπᾷς ἔπεισε τοὺς ὕστερον ἐπὶ τοῦ ἀρκεῖσθαι τιθέναι τὸ ἀγαπᾶν, ὃ καὶ μετὰ δοτικῆς ἐκεῖνοι συντάσσουσιν». σελ. 1956, 56 «σημείωσαι δ' ἐν τούτοις καὶ τὸ ὡς εὖ μέμνητ' Ὀδυσῆος· μετὰ γενικῆς γὰρ συντέτακται τὸ μέμνηται». Πρβ. καὶ σελ. 1464, 10 «ὅτι τὸ ἀνέμνησας αἰτιατικῇ ἐνταῦθα συντάσσει — πρὸ μέντοι βραχέων ἄλλως ἔφη ἐν τῷ — γενικῇ συντάξας κοινότερον τὸ μνῆσαι· ἐν δὲ τῇ Ἰλιάδι καὶ αὐτὸ μετὰ αἰτιατικῆς ἔταξεν» καὶ σελ. 1915, 3 «καὶ τὸ ἐπιστάμενος φόρμιγγος καὶ ἀοιδῆς κατὰ γενικὴν συνταχθὲν ὁμοίως τῷ ε[illegible]κι καὶ τῷ γνῶναι· ἃ καὶ αὐτὰ οἴδασι παρὰ τῷ ποιητῇ καὶ τὴν μ[illegible] γενικῆς σύνταξιν». Ἐλέχθη δ' ὑπὸ τοῦ Εὐσταθίου καὶ συνάπ[illegible] μετά τινος σελ. 1863, 34 «τινὲς δὲ τὸ οὔλην συνάπτοντες μ[illegible] τοῦ πορφυρέην φασὶν ἄμφω δηλοῦν τὴν ὁλοπόρφυρον». Πρβ.

καὶ Σχολ. Εὐκλεἰδ. Τόμ. Ε', σελ. 356, 23 Εἱβεργ. «μὴ γὰρ μοί τις ἀναγινώσκων συναπτέτω τὸ συντεθῇ μετὰ τοῦ κατὰ μίαν».

Παρέχει δ' ἡμῖν τῆς τοιαύτης συντάξεως μαρτύρια καὶ Ἀπολλώνιος ὁ Ἀλεξανδρεὺς λέγων περὶ Ἀντωνυμ. σελ. 42, Α' «αἱ γενικαὶ πληθυντικαὶ τῶν ἀντωνυμιῶν συντάσσονται μετὰ τοῦ οὐδείς χωρὶς ἄρθρου» καὶ σελ. 88, Β' «πρώτου γὰρ καθεστὼς μετ' εὐθείας συνταγήσεται» καὶ σελ. 146, Α' «εἰ οὖν συσταίη ἡ ἐμαυτός καὶ μετ' αὐτῆς ῥῆμα τοῦ αὐτοῦ προσώπου συντάσσοιτο, γένοιντ' ἂν δυνάμει δύο εὐθεῖαι» καὶ περὶ Συντάξ. σελ. 75, 27 «τὸ ποῖος μετὰ προσηγορικῶν συντασσόμενον, ἡνίκα τὸ ἐστίν ἐπιφέρεται, ἐπιδέχεται σύνταξιν τὴν τοῦ ἄρθρου» καὶ σελ. 273, 5 «συντασσόμενα γὰρ τὰ ὁριστικὰ μετὰ τοῦ ἵνα ἐνδείκνυται τὸ τοπικὸν ἐπίρρημα». Πρβ καὶ σελ. 84, 23 «ἔστι δὲ καὶ ἑτέρα σύνταξις μετοχικὴ μετὰ ἀπαρεμφάτου ῥήματος καὶ τῆς ὑπολοίπου συντάξεως». Ἀπαντᾷ δ' ἐν τῷ περὶ Συντάξεως συγγράμματι τοῦ Ἀπολλωνίου καὶ συναρτᾶσθαι μετά τινος καὶ σύνεστι μετά τινος καὶ συνίστασθαι μετά τινος σελ. 91, 18 «πῶς τὸ πιστὸς ἑταῖρος συναρτηθήσεται μετὰ ῥήματος» καὶ σελ. 107, 14 «ὡς σύνεστι τὰ ἄρθρα μετὰ τῶν ὀνομάτων» καὶ σελ. 261, 13 «οὐ γὰρ συνίσταται ἡ ὤν μετοχὴ μετὰ κλητικῶν».

Καὶ ἄλλα δ' οὐκ ὀλίγα τῆς περὶ ἧς ὁ λόγος συντάξεως παραδείγματα ἔχομεν νὰ μνημονεύσωμεν. Χοιροβοσκ. σελ. 475, 6 «διὰ τοῦτο μετὰ τούτων τὰ ἀπαρέμφατα συνταττόμενα τέλειον λόγον ἀποτελοῦσιν» καὶ 17 «τούτου οὖν τὰ ἀπαρέμφατα χάριν μετὰ τούτων συνταττόμενα ἀποτελοῦσι τέλειον λόγον» καὶ σελ. 714, 25 «πρῶτον μὲν οὐ μετὰ πάντων τῶν ῥημάτων τὰ ἀπαρέμφατα συνταττόμενα τέλειον λόγον ποιοῦσιν» καὶ σελ. 715, 1 «δεύτερον δὲ διὰ τοῦτο τὰ ἀπαρέμφατα μετὰ τούτων συνταττόμενα τέλειον λόγον ἀποτελοῦσιν» καὶ 13 καὶ Ἐπιμερ. εἰς Ψαλτήρ. σελ. 14, 22 «ἡνίκα ὑποτάττηται τῇ λέξει, μεθ' ἧς ὀφείλει συντάττεσθαι» καὶ σελ. 27, 20 «συντάσσεται δὲ ἡ ἐπί πρόθεσις μετὰ δοτικῆς καὶ γενικῆς καὶ αἰτιατικῆς». Γρηγ. Κορ. σελ. 44 Σχαιφ. «Ἀττικὸν καὶ τὴν ἐν πρόθεσιν συντάσσειν μετὰ γενικῆς». Δοξοπατρ. Ὁμιλ. εἰς Ἀφθόν. (Ῥητ. Ἐ[illegible] ν. Οὐαλζ. Τόμ. Β', σελ. 224, 21 καὶ 25) «μετὰ τίνος συντέτακ[illegible]». Κραμ. Ἀνέκδ. Ὀξ. Τόμ. Α', σελ. 16, 16 «ἐπειδὴ ἡ ἀπό πρ[illegible]ις συντασσομένη μετὰ τῆς γενικῆς τὸν οἰκεῖον τόνον τηρεῖ» καὶ [illegible]ι.

Β', σελ. 354, 22 «μετὰ ποίας πτώσεως συντάσσεται πρὸς διάφορον σημασίαν;» καὶ Τόμ. Γ', σελ 271, 34 «τὸ ὡς συντάσσεται μετὰ ἀπαρεμφάτου» καὶ σελ. 272, 11 «τὸ ἴθι, εἰ μέν ἐστι ῥῆμα, συντάσσεται μετὰ μετοχῆς μέλλοντος — εἰ δὲ ἐπίρρημά ἐστι παρακελευσματικόν, ὥσπερ τὸ ἄγε, συντάσσεται μετὰ προστακτικοῦ» καὶ σελ. 273, 1 «τὸ ἥκω τὸ ἔρχομαι συντάσσεται μετὰ μετοχῆς ἀορίστου — καὶ μετὰ μεχοχῆς μέλλοντος» καὶ Ἀνέκδ. Παρ. Τόμ. Γ', σελ. 95, 2 «καὶ γενικῇ συντάσσεται, οἱ δὲ μεθ' Ὅμηρον μετὰ αἰτιατικῆς συντάσσουσιν αὐτό» καὶ σελ. 314, 26 «ἡνίκα ὑποταγῶσι τῇ λέξει, μεθ' ἧς τινος ὀφείλωσι συντάσσεσθαι» καὶ Τόμ. Δ', σελ. 254, 9 «τὸ ἂν ὅτε παραπληρωματικὸς σύνδεσμος συντάσσεται μετὰ εὐκτικοῦ — καὶ μετὰ παρεληλυθότος ὁριστικοῦ — καὶ μετὰ ἀπαρεμφάτου». Βαχμ. Ἀνέκδ. Τόμ. Β', σελ. 63, 5 «τὸ πρὶν ἢ μετὰ ὑποτακτικοῦ συντάσσεται, νοουμένου ἔξωθεν τοῦ ἄν, ἢ μετὰ ἀπαρεμφάτου, νοουμένου τοῦ ἢ» καὶ σελ. 71, 13 «τούτου χάριν καὶ ὑποστρέφουσαι μετὰ τῶν αὐτῶν συντάσσονται» καὶ σελ. 76, 28 «καὶ ἔτι τὰ τῶν συγκριτικῶν ἐπιρρήματα μετὰ τοῦ ἢ καὶ ἀπαρεμφάτου συντάσσονται» καὶ σελ. 83 «τὸ οἶμαι καὶ τὸ βούλομαι καὶ τὰ τοιαῦτα ἀπαρεμφάτῳ συντάσσεται· τὸ δὲ ὡς οἶμαι ἢ ὡς βούλομαι ἢ μετὰ ὁριστικοῦ ἢ εὐκτικοῦ σὺν τῷ ἂν συνδέσμῳ» καὶ σελ. 86, 3 «τὸ πρέπει μετὰ νῦν συντάσσοντες» καὶ σελ. 152, 25 «ἄρθρον ἄρθρου ἀντικαταλλάσσοντες ὑποτακτικοῦ προτακτικόν, τὸ μετὰ εὐθείας συντασσόμενον τοῦ μετὰ ῥήματος» (Πρβ. καὶ σελ. 81, 16-25 καὶ σελ. 83, 32-35). Λεξ. Οὐϊνδοβ. σελ. 59, 7 Ναυκ. «περίειμι ἀντὶ τοῦ ζῶ· καὶ ἀντὶ τοῦ νικῶ, ὅτε μετὰ γενικῆς συνταχθῇ» καὶ σελ. 63, 8 «εἶναι ἀπαρέμφατον μετὰ αἰτιατικῆς συντασσόμενον καὶ δοτικῇ συντάσσεται» καὶ σελ. 66, 17 «ἐκ πρόθεσις συντάσσεται καὶ μετὰ γενικῆς καὶ δοτικῆς τῶν δυϊκῶν» καὶ σελ. 81, 12 «ἐφ' ᾧ συντάσσεται μετὰ ἀπαρεμφάτου καὶ μετὰ ὑποτακτικοῦ» καὶ σελ. 105, 7 «καὶ ἵνα ἀντὶ τοῦ καὶ διὰ τοῦτο, ὅπερ καὶ μετὰ παρεληλυθότος συντάσσεται» καὶ σελ. 144, 12 «πρὶν κοινῶς ἀπαρεμφάτῳ ῥήματι συντασ-...νον ἐπάγεται πτῶσιν αἰτιατικήν, ἀττικῶς δὲ μετὰ παρεληλυθότος ...ατος συντασσόμενον ἐπάγεται εὐθεῖαν» καὶ σελ. 152, 3 «πρὶν συν...σεται μετὰ εὐκτικοῦ, ἀπαρεμφάτου καὶ ὁριστικοῦ» καὶ σελ. 196, «ὤφελον ὤφελες ὤφελε συντάσσεται μετὰ ἀπαρεμφάτου — εἰ δὲ

μετ' εὐθείας ἢ αἰτιατικῆς τὸ ἀπαρέμφατον συνταχθῇ, σόλοικον ποιεῖ τὸν λόγον». Σχολ. Ἀριστοφ. σελ. 336, 38 Διδ. «τὸ ἴθι ῥῆμα μὲν ὂν μετὰ μέλλοντος μετοχικοῦ συντάσσεται — ἐπίρρημα δὲ παρακελευσματικόν, ὥσπερ τὸ ἄγε, μετὰ προστακτικοῦ».

Εὑρίσκεται ἐνίοτε καὶ τὸ συντίθεσθαι μετά τινος εἰρημένον ἀντὶ τοῦ συντάσσεσθαι μετά τινος Κραμ. Ἀνέκδ. Ὀξ. Τόμ. Β', σελ. 408, 22 «στέργω: εἰ μὲν συντίθεται μετὰ δοτικῆς σημαίνει τὸ ἀρκοῦμαι· ὅταν δὲ συντίθεται μετὰ αἰτιατικῆς σημαίνει τὸ ἀγαπῶ». Παρατηρητέα δ' εἶνε ἡ μεθ' ὁριστικῆς σύνταξις τοῦ ὅταν.

Ὁ Ἰάνιος γράφει ἐν τῇ ἐκδόσει τοῦ συγγραμματίου Ἰω. τοῦ Γλυκ. περὶ Ὀρθότ. Συντάξ. σελ. 66 «συντάττονται: συντάσσονται C. συνάπτονται A. Verbum συντάττω cum dat. compositum — cum μετὰ p. 16, 3. 17, 16, 17, cum πρὸς p. 16, 29, 30, cum διὰ p. 18, 8. Cf. Bast. et Schaef. ad Greg. Cor. p. 45. Συνάπτω eadem significatione cum dat. p 8, 27, 30, 35. 17, 15, cum πρὸς p. 37, 10 cum μετὰ p. 51, 21, 22, cum ἐπὶ p. 55, 4, 5».

Τῆς χρήσεως, καθ' ἣν λέγεται συντάσσειν καὶ συντάσσεσθαι πρός τι ἔχομεν οὐκ ὀλίγα μαρτύρια Σουΐδ. σελ. 165 Βekk. «ἀρέσκω: πρὸς αἰτιατικὴν συντάσσουσι» καὶ σελ. 490 «θαυμάζω: ὅτε πρὸς γενικὴν συντάσσομεν, τὸ καταγινώσκω σημαίνει, πρὸς δὲ αἰτιατικὴν τὸ ἐπαινῶ». Θωμ. Μάγ. σελ. 60, 12 «βασκαίνω οὐ μόνον ἀντὶ τοῦ φθονῶ, ὅπερ πρὸς δοτικὴν συντάσσεται, ἀλλὰ καὶ ἀντὶ τοῦ μέμφομαι καὶ διαβάλλω παρὰ τοῖς παλαιοῖς εἴρηται, καὶ συντάσσεται πρὸς αἰτιατικήν» καὶ σελ. 89, 3 «συντάσσεται δὲ ἀεὶ τὸ παθητικὸν πρὸς δοτικήν, εἰ καί τινες πρὸς αἰτιατικὴν πλὴν ἀδοκίμως» καὶ σελ. 138, 11 «τὸ ἔχω μετὰ ἐπιρρήματος συντεθὲν οὐ μόνον πρὸς γενικήν, ἀλλὰ καὶ πρὸς αἰτιατικήν ἐστιν ὅτε συντασσόμενον εὑρίσκεται» καὶ σελ. 139, 2 «ὅταν μέντοι πρὸς γενικὴν συντάσσηται, τὸ εἵνεκα ἔξωθεν νοοῦμεν». Κραμ. Ἀνέκδ. Παρ. Τόμ. Δ', σελ. 27, 16 «τὸ καταπολεμεῖν πρὸς αἰτιατικὴν συντάσσεται, τὸ δὲ πολεμεῖν πρὸς δοτικήν». Βαχμ. Ἀνέκδ. Τόμ. Β', σελ. 83, 3 «ὅταν μὲν ἀμεταβάτως τὸ ῥῆμα πρὸς τὸ οὐδέτερον συντάσσηται, εὐθεῖά ἐστιν». Πρβ. καὶ Λ. Οὐϊνδοβ. σελ. 21, 8 «ἀγαπῶ τὸ ἀρκοῦμαι πρὸς δοτικὴν ἔχει τ σύνταξιν» καὶ 20 «ἀγαπᾶν ὅτε οὐ μεταβαίνει πρὸς πτῶσιν ἢ απ ρέμφατον, πρὸς μετοχὴν ποιεῖται τὴν σύνταξιν» καὶ Ἀπολλών. π

Συντάξ. σελ. 293, 18 «ῥημάτων γὰρ συντάξεις ποιούμεθα πρὸς πτωτικά». Ἐν ταῖς εἰς Ὅμηρον Παρεκβολαῖς τοῦ Εὐσταθίου φέρεται σελ. 1684, 43 «τὸ δὲ θεῶν ὀλοὰς διὰ βουλὰς πρὸς τὸ ἄλγεα πάσχων συντακτέον» καὶ σελ. 1750, 27 «τὸ δὲ μέγα καὶ δασύ πρὸς τὸ δέρμα συντακτέον» καὶ σελ. 1753, 17 «ἀλλὰ στίξας εἰς τὸ ἀγέλαι εἶτα συνέταξε τὰ ἑξῆς πρὸς αἰτιατικὴν διὰ τὸ βόσκουσι» καὶ σελ. 1756, 35 «αὐτὸ καθ' αὑτὸ κεῖται δίχα συντάξεως τῆς πρὸς πτῶσίν τινα» καὶ μετ' ὀλίγα «καὶ ὅτι ἀδιαφόρως συνέταξε τὸ αὐτὸ ῥῆμα κατά τε αἰτιατικὴν καὶ γενικὴν εἰπὼν κτέ». Ἐν δὲ τοῖς εἰς Αἰσχύλον Σχολίοις κεῖται σελ. 324, 21 Δινδ. «σημείωσαι τὴν σύνταξιν· πρῶτον μὲν γὰρ πρὸς τὸ ἀκούσασα συνέταξε τὸ ὅττοβον, εἶτα ἐνήλλαξε διὰ τοῦ ὅτι» καὶ σελ. 467, 24 «τὸ διά ὑπερβατῶς πρὸς τὸ τέγγουσι συντακτέον». Ἐν δὲ τοῖς εἰς Ἀριστοφάνη Σχολίοις ἀπαντᾷ σελ. 110, 44 «οὐκ ἔστιν ἐνταῦθα τὸ συντυχοῦσα ἀντὶ τοῦ συναντήσασα, ὥς τινες οἴονται, συντάσσοντες πρὸς τοῦτο τὸ ἡμῖν· ἀλλὰ τὸ συντυχοῦσα λέγε ἀντὶ τοῦ κατὰ τύχην φανεῖσα καὶ εὑρεθεῖσα, συντάσσων τὸ ἡμῖν πρὸς τὸ ἐπέστειλεν» καὶ σελ. 326, 15 «ὧν τὸ μὲν πρὸς γενικὴν συντάσσεται, τὸ δὲ ἀκούω πρὸς ἀπαρέμφατον ἢ πρὸς αἰτιατικήν» καὶ σελ. 327, 40 «τὸ μεθίημι ἐνεργητικῶς πρὸς αἰτιατικὴν συντάσσεται — παθητικῶς δὲ πρὸς γενικήν» καὶ σελ. 329, 37 «καὶ μὴν ὅταν δηλοῖ αἰτίαν, αἰτιατικῇ μὲν ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ συντάσσεται· ἀλλὰ καὶ πρὸς γενικὴν εὕρηται σπανίως» καὶ σελ. 335, 29 «καὶ δέδοικα μὲν ἐγὼ ἀμεταβάτως, δεδίττω δὲ ἕτερον πρὸς αἰτιατικὴν συντασσόμενον» καὶ σελ. 362, 9 «τὸ αἰσθάνεσθαι πρότερον πρὸς γενικὴν συντάξας νῦν πρὸς αἰτιατικὴν ἀπέδωκεν». Πρβ. καὶ σελ. 8, 34 «ἐὰν μὲν γὰρ πρὸς αἰτιατικὴν ἡ σύνταξις ᾖ, ἔχθραν καὶ δυσμένειαν παρίστησι τοῦ συλλαμβάνοντος — ἐὰν δὲ πρὸς δοτικήν, σημαίνει φιλίαν καὶ συμμαχίαν» καὶ σελ. 117, 38 «ἔστι γὰρ αὕτη ἡ γενικὴ πρὸς τὸ ἀπολάψεις» καὶ σελ. 118, 21 «ἀλλ' ἔστιν ἡ τοιαύτη δοτικὴ πρὸς τὸ ἐλήλυθας». Λέγεται δ' ἐν τοῖς Σχολίοις τούτοις καὶ «τὸ ἀνακοινοῦσθαι πρὸς τὸ πράγματα σύναπτε καὶ ἀντιγραφάς» (σελ. 104, 38) καὶ «σύναπτε τοῦτο πρὸς τὸ εὖ» (σελ. 335, 24) καὶ «τοῦτο πρὸς τὸ ἄχθομαι συναπτέον» (σελ. 337, 40) καὶ «συνάπτεται πρὸς τὸ προβατίων» (σελ. 341, 46) καὶ «σύναπτε τὸ ἀριθμόν πρὸς τὸ οὐδὲ λέγω σοι» (σελ. 353, 24) καὶ

«τὸ δὲ ὡς νομίζεται ἢ πρὸς τὸ ἐκφέρειν σύναπτε -- ἢ πρὸς τὸ ἄγειν» (σελ. 358, 47). Πρβ. καὶ Σχολ. Σοφοκλ. Τόμ. Β', σελ. 302, 20 «τὸ πάλαι πρὸς τὸ εἶπον συναπτέον καὶ οὐ πρὸς τὸ δοίην». Ὑπ' Ἀπολλωνίου τοῦ Ἀλεξανδρέως εἶνε εἰρημένον περὶ Συντάξ. σελ. 12, 10 «καὶ ποῖα ῥήματα πρὸς τὰς εὐθείας μόνον συναρτᾶται καὶ τίνα αὐτῶν πλαγίας ἐπιζητεῖ» καὶ σελ. 282, 26 «τὰ πρὸς εὐθεῖαν συναρτώμενα τῶν ῥημάτων, οὐκ ἀπαιτοῦντα πλαγίαν πτῶσιν, οὐδὲ παρακειμένην ἕξει παθητικὴν προφοράν». Πρβ. καὶ Σχολ. Ἰλ. σελ. 27, 6 Βεκκ. «τοῦ τινά πληθυντικῶς λαμβανομένου καὶ πρὸς τὸ ἅ συναρτωμένου». Γίνεται δ' ὑπὸ τοῦ Ἀπολλωνίου χρῆσις καὶ τοῦ φέρεσθαι ἐπί τι ἐφ' ὁμοίας ἐννοίας τῷ συντάσσεσθαι πρός τι, οἷον περὶ Συντάξ. σελ. 240, 14 «εἰ ἀληθεύει τὸ ἐπὶ αἰτιατικὴν αὐτὰ πάντως φέρεσθαι» καὶ σελ. 286, 15 «ἴσως τις οἰήσεται τὸ βούλομαι, προαιροῦμαι, θέλω, τὰ τούτοις ὅμοια ἐπὶ αἰτιατικὴν πτῶσιν μὴ φέρεσθαι» καὶ σελ. 288, 2 «καὶ ἕνεκα τούτου τὸ πεύθετο καταλλήλου ἔχεται φερόμενον ἐπ' αἰτιατικὴν πτῶσιν κατὰ τὴν Ὁμηρικὴν χρῆσιν» καὶ 9 «πρόκειται γὰρ ἡ συζυγία τῶν τοιούτων ἐπ' αἰτιατικὴν φερομένη» καὶ 19 «ὡς οὐδεμιᾶς ὄντα ἐνεργείας ἐμφαντικὰ φέρεται ἐπ' αἰτιατικήν» καὶ σελ. 301, 15 «τὸ γὰρ τέμνοιμι εὐκτικὸν ὂν πάλιν ἐπ' αἰτιατικὴν φέρεται» καὶ ἀλλαχοῦ πολλαχοῦ καὶ περὶ Συνδέσμ. σελ. 505, 5 «ὁ σύνδεσμος πάντοτε ἐπὶ γενικὴν πτωτικοῦ φέρεται». Ὡς δὲ λέγεται συνάπτεσθαι πρός τι καὶ συναπτέον πρός τι, οὕτω καὶ κολλᾶσθαι πρός τι καὶ κολλητέον πρός τι ὑπὸ τοῦ Εὐσταθίου ἐν ταῖς εἰς Ὅμηρον Παρεκβολαῖς σελ. 1858, 63 «ἀμφίβολον εἴτε πρὸς τὸν Ὀδυσσέα εἴτε πρὸς τὸ ἦτορ κολλητέον τὸ φίλον» καὶ σελ. 1896, 6 «τὸ δὲ οὐδὲν ἀεικής πρὸς τὸ τετυγμένος κολλᾶται» καὶ σελ. 1957, 29 «τὸ δὲ καλόν ἢ πρὸς τὸ ἀγρόν κολλητέον — ἢ πρὸς τὸ τετυγμένον». Πρβ. καὶ Σχολ. Ὀδυσσ. σελ. 529, 10 Δινδ. «ἔνιοι δὲ βιαιότερον ὑπερβατῶς κολλῶντες τὸ ὠκεανοῖο τῷ ὅθι τ' ἠοῦς ἠριγενείης».

Εὑρίσκεται δ' ἐνίοτε τεθειμένη ἡ εἰς πρόθεσις ἀντὶ τῆς πρός, οἷον Σχολ. Εὐριπ. Τόμ. Γ', σελ. 38, 18 «εὐίπποις ἄναξ: κατὰ ζῆλον Ὁμηρικὸν Εὐριπίδης εἰς δοτικὴν τὸ ἄναξ συντέταχεν» καὶ Σχολ. Σοφοκλ. Τόμ. Β', σελ. 302, 21 «ἰστέον ὅτι τὰ ἀπαρέμφατα, εἰ μὴ προηγεῖται εὐθεῖα, οὐδέποτ' εἰς εὐθεῖαν συντάσσεται» καὶ σελ. 335,

31 «πρῶτον γὰρ εἰς αἰτιατικὴν συνέταξε ψευσθεῖσα χάριν ἀκάρπωτον λέγων· εἶτα πρὸς δοτικὴν ἐπλαγίασε κλυτῶν ἐνάρων ψευσθεῖσα δώροις». Λέγεται δὲ καὶ κατ' ἔλλειψιν τοῦ ῥήματος παρὰ Θωμᾷ τῷ Μαγίστρῳ σελ. 146, 9 «ἐξήρτημαι ἀντὶ τοῦ ἐκκρέμαμαι οὐ μόνον πρὸς γενικήν, ἀλλὰ καὶ πρὸς δοτικήν» καὶ ἐν τοῖς Βεκκήρου Ἀνεκδότοις σελ. 119, 6 «ἀποστερῶ: γενικῇ — ἀλλὰ καὶ πρὸς αἰτιατικήν» καὶ σελ. 129, 23 «ἀγαπῶ: δοτικῇ — καὶ πρὸς αἰτιατικήν» καὶ σελ. 135, 26 «ἐνοχλῶ: δοτικῇ· Δημοσθένης — ὁ αὐτὸς καὶ πρὸς αἰτιατικήν» καὶ σελ. 143, 6 «ἐπιστατῶ: δοτικῇ — καὶ πρὸς γενικήν» καὶ σελ. 148, 9 «Θαρρῶ: αἰτιατικῇ· τρίτῳ Ὀλυνθιακῷ — ὁ δὲ Ἰσοκράτης ἐν τῷ περὶ τῆς Εἰρήνης πρὸς δοτικήν» καὶ ἐν τοῖς εἰς Ἀριστοφάνη Σχολίοις σελ. 336, 26 «πλουτῶ ἀμεταβάτως ἀντὶ τοῦ πλοῦτον ἔχω· καὶ πλουτῶ μεταβατικῶς πρὸς αἰτιατικήν, οἷον πλουτῶ ἀρετήν· καὶ πλουτῶ μεταβατικῶς πρὸς γενικήν». Πρβ. καὶ σελ. 126, 25 «τὸ δὲ ὥστε πρὸς τὸ μεμάθηκε» καὶ Σχολ. Ἰλ. σελ. 228, 32 Βεκκ. «ἡ γὰρ ἀπό πρὸς τὸ ἔεργεν». Εἶπε δὲ καὶ ὁ Σουίδας κατ' ἔλλειψιν τοῦ ῥήματος σελ. 573 Βεκκ. «καταχοντίζω σε ἐπὶ πολέμου μετὰ αἰτιατικῆς» καὶ ὁ Εὐστάθιος σελ. 1116, 30 «ὅρα δὲ καὶ ὡς ἀμύνεσθαι μὲν στίχας μετὰ αἰτιατικῆς τὸ παθητικόν· ἀμύνειν δὲ ζωοῖς μετὰ δοτικῆς τὸ ἐνεργητικόν». Περὶ τῆς ἐλλείψεως ταύτης γίνεται λόγος ἐν ταῖς Ἐλλείψεσι τοῦ Βοσίου σελ. 656 Σχαιφ. «Συντάσσειν: Saepissime Grammatici omittunt. Suidas T. I. p. 426. Βδελύσσω, αἰτιατικῇ. καὶ Βδελύττεσθαι, αἰτιατικῇ. s. συντάσσεται (seu συντακτέον). p. 471. Γεμίζω. γενικῇ. ἔστι δὲ καὶ αἰτιατικῇ. ubi ad ἔστι subaudi συντάσσειν; nisi scribendum ἔτι. T. I. p. 752. Port. Διοχλῶ. δοτικῇ. διοχλοῦμαι δέ, αἰτιατικῇ. quae in Kusteriana frustra quaeras. T. II. p. 293. Port. Ὀλιγωρῶ. γενικῇ. His etiam Kusteriana caret. Thomas Mag. p. 705. καὶ περιβάλλω, τὸ περιτίθημι. ὅπερ οὐ μόνον δοτικῇ, ἀλλὰ καὶ αἰτιατικῇ εὕρηται. Oudendorpius: «Scil. συντασσόμενον. Vide in Πειρῶ [ubi plene: αἰτιατικῇ συντασσόμενον.] et alibi, ac passim apud Suidam. p. 715. τὸ δὲ προπίνω, ἀεὶ αἰτιατικῇ. Schaef.».

αρατιθέμεθα καὶ τὰ γεγραμμένα ἐν τῇ Σχαιφηρείῳ ἐκδόσει Γρηγ ου τοῦ Κορίνθου σελ. 45 «[Bastius: «Codex is a prima manu ł et vulgatam scripturam συντάσσειν μετὰ γενικῆς. Hanc cor-

rector, sine causa offensus constructione (*v. Lettre Critique* p. 124. s.), mutavit in συντάσσειν γενικῇ». Obiter nota Grammaticorum locutionem, συντάσσειν ἀπὸ-εἰς-. Thomas Mag. p. 817. συντάσσονται δὲ ἀπὸ δοτικῆς εἰς γενικήν. Phavorinus v. Μέλει· συντάσσεται δὲ διπλῶς. ἰωνικῶς μὲν ἀπὸ δοτικῆς εἰς εὐθεῖαν. —ἀττικῶς δὲ, ἀπὸ γενικῆς εἰς δοτικήν. Κατ' ἔλλειψιν Thomas Mag. p. 853. ἀπὸ δοτικῆς εἰς γενικήν. Scholiastes ad Philostrati Her. p. 595. Boiss. ἀπὸ αἰτιατικῆς εἰς γενικήν. Augeant haec L. Bosii Ellips. p. 656. Schaef.». Παρὰ Θωμᾷ τῷ Μαγίστρῳ φέρεται σελ. 33, 6 «Καὶ ἀφαιρῶ καὶ ἀφαιροῦμαι: συντάσσεται δὲ καὶ ἀπὸ γενικῆς εἰς αἰτιατικὴν καὶ ἀπὸ αἰτιατικῆς εἰς γενικὴν καὶ ἀπὸ αἰτιατικῆς εἰς αἰτιατικήν καὶ ἀπὸ δοτικῆς εἰς αἰτιατικήν» καὶ σελ. 166, 12 «ζηλῶ καὶ τὸ μακαρίζω ἀπὸ αἰτιατικῆς εἰς γενικὴν συντασσόμενον». Τὴν αὐτὴν ἔννοιαν κατ' ἄλλον τρόπον ἐκφέρει ὁ Εὐστάθιος ἐν ταῖς εἰς Ὅμηρον Παρεκβολαῖς λέγων σελ. 1773, 7 «ὅρα δὲ τὸ ὑπομνήσασα γενικῇ συνταχθὲν μετὰ καὶ αἰτιατικῆς». Τῆς κατ' ἔλλειψιν τοῦ ῥήματος ἐκφορᾶς μνημονεύομεν καὶ τάδε τὰ παραδείγματα. Λεξ Οὐϊνδοβον. σελ. 45, 1 δωροῦμαι ἀπὸ δοτικῆς εἰς αἰτιατικὴν καὶ ἀντιστρόφως κατὰ Ἀττικούς» καὶ σελ. 124, 17 «μεταδίδωμι ἀπὸ δοτικῆς εἰς γενικήν· ἀττικῶς ἀπὸ δοτικῆς εἰς αἰτιατικήν» καὶ σελ. 146, 5 «πιστεύω δὲ ἀντὶ τοῦ ἐμπιστεύομαι ἀπὸ δοτικῆς εἰς αἰτιατικήν» καὶ σελ. 152, 19 «παύω ἀντὶ τοῦ ἀφίσταμαι καὶ λήγω, καὶ ἀμετάβατον, ὃ γενικῇ μόνῃ συντάσσεται, καὶ μεταβατικόν, ὃ ἀπὸ αἰτιατικῆς εἰς δοτικήν» καὶ σελ. 181, 10 «ὑπομιμνήσκω: ἀπὸ αἰτιατικῆς εἰς γενικήν—καὶ ἀπὸ αἰτιατικῆς εἰς αἰτιατικήν». Σχολ. Εὐριπίδ. Τόμ. Α'. σελ. 415, 3 Δινδ. «ἀξιῶ: τὸ καθικετεύω αἰτιατικῇ· ἀξιῶ τὸ ἄξιον κρίνω καὶ ἐπὶ καλοῦ καὶ ἐπὶ κακοῦ ἀπὸ αἰτιατικῆς εἰς γενικήν» καὶ Τόμ. Γ', σελ. 400, 5 «σημείωσαι ἐνταῦθα τὸ κοινοῦσθαι ἀπὸ δοτικῆς εἰς γενικὴν ἀντὶ τοῦ κοινωνεῖν λαμβανόμενον· ἀεὶ γὰρ ἀπὸ δοτικῆς εἰς αἰτιατικὴν εὑρίσκεται ἀντὶ τοῦ κοινοποιεῖν ὄν». Σχολ. Σοφοκλ. Τόμ. Β', σελ. 224, 3 «κατηγορῶ σου ἀγαθὰ ἢ φαῦλα ἀπὸ γενικῆς εἰς αἰτιατικήν· κατηγορεῖν δὲ τὸ παριστᾶν καὶ δεικνύειν μετὰ αἰτιατικῆς μόνης λέγεται . Σημειωτέον δ' ὅτι ἐν τῇ περὶ ἧς ὁ λόγος ἐκφορᾷ εὑρίσκεται καὶ) ἔχει τὴν σύνταξιν τεθειμένον ἀντὶ τοῦ συντάσσεται, οἷον Σχ .

Εὐριπ. Τόμ. Β', σελ. 43, 12 «κατηγορεῖν καὶ τὸ κατά τινος ἀγορεύειν καὶ ἔχει τὴν σύνταξιν ἀπὸ γενικῆς εἰς αἰτιατικήν» καὶ σελ. 63, 25 «δωροῦμαι τὸ παρέχω ἀπὸ δοτικῆς εἰς αἰτιατικὴν ἔχει τὴν σύντατιξιν —δωροῦμαι δὲ τὸ δεξιοῦμαι καὶ φιλοφρονῶ ἀπὸ αἰτιατικῆς εἰς δοκήν» καὶ Σχολ. Σοφ. Τόμ. Β', σελ. 156, 20 «τὸ ἀποστερῶ ἐνίοτε μὲν ἀπὸ αἰτιατικῆς εἰς γενικὴν ἔχει τὴν σύνταξιν, ἐνίοτε δὲ καὶ ἀπὸ αἰτιατικῆς εἰς αἰτιατικήν» καὶ σελ. 268, 22 «ἡγοῦμαι τὸ ἄρχω, καὶ συντάσσεται γενικῇ· καὶ τὸ ἡγεμονεύω καὶ ὁδηγῶ, (καὶ) ἔχει τὴν σύνταξιν ἀπὸ δοτικῆς εἰς αἰτιατικήν» καὶ σελ. 271, 24 «σώζω τινά ἀντὶ τοῦ σωτὴρ αὐτοῦ γίνομαι καὶ ῥύομαι αὐτόν, ὅτε καὶ ἀπὸ αἰτιατικῆς εἰς γενικὴν ἔχει τὴν σύνταξιν» καὶ Σχολ. Ἀριστοφ. σελ. 372, 41 «κατηγορῶ κατά τινος λέγεται (γρ. λέγω), ὃ καὶ ἀπὸ γενικῆς πρὸς αἰτιατικὴν ἔχει τὴν σύνταξιν».

ΚΕΦ. Κ'.

Κάλλιστ' ἔχει καὶ ἀμεμπτότατον εἶνε τὸ: μετὰ παρεμφατικῆς ἐγκλίσεως συνεκφέρεται τὸ καίτοι.

Πολλάκις ὑπὸ τῶν νέων Ἑλλήνων γίνεται χρῆσις ἐν τῷ ἀστείῳ λόγῳ τοῦ συζῶ μετά τινος καὶ συνοικῶ μετά τινος καὶ συνδειπνῶ μετά τινος καὶ ἄλλων τοιούτων· λέγεται δ' ὑπ' αὐτῶν συχνάκις καὶ συντάσσεταί τι μετά τινος, τὸ ὄνομα ἢ τὸ ῥῆμα τοῦτο συντάσσεται μετὰ γενικῆς, κτλ. τὰ μετὰ δοτικῆς συντασσόμενα ῥήματα, κτλ. αἱ μετὰ μιᾶς πτώσεως συντασσόμεναι προθέσεις, κτλ. Ὡσαύτως δὲ καὶ συντίθεταί τι μετά τινος ἢ σύγκειταί τι μετά τινος, κτλ. Πάντα ταῦτα ἔχουσι κάλλιστα, οὐδεὶς δ' οὐδέποτε οὐδὲν αὐτῶν ἐνόμισε μεμπτόν. Ὀρθότατον εἶνε καὶ τὸ ὑπὸ τοῦ Ι. Εὐθυβουλίδου ἐν τῇ Κλειοῖ λεχθὲν «μετὰ παρεμφατικῆς ἐγκλίσεως συνεκφέρεται τὸ καίτοι», ἀτοπώτατα δ' ὁ). Βερναρδάκης ἔψεξεν αὐτὸ ἐν τῇ Νέᾳ ἡμέρᾳ 917 (1873, 12 ͅπριλ.) διὰ τῆς συντόμου παρατηρήσεως «*Ποίαν σημασίαν ἔχει ἡ ιόθεσις σύν*;». Ἀτριβέστατος τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης ὁ ἄνθρωις ὢν κακὴν καὶ φευκτὴν ὑπελάμβανε χρῆσιν συνήθη οὖσαν ἔν τε τῷ

δοκίμῳ καὶ τῷ ἀδοκίμῳ ἑλληνισμῷ, περὶ ἧς καὶ παλαιότεροι φιλόλογοι ἐποιήσαντο λόγον, ὁ Βάστιος καὶ ὁ Μαιτζνῆρος καὶ ὁ Οὐηϐῆρος καὶ ἄλλοι.

Βάστιος ἐν τῇ Κριτικῇ Ἐπιστολῇ σελ. 163 «Συνεπήγετο μεθ' αὐτοῦ καὶ Ὕλαν: Dicebant veteres συνεπήγετο αὐτῷ et μεθ' αὐτοῦ. Et hoc et illud aequa virtute. Plato. *Repuplica*, l. IV, (vol. VI. p. 332, *ed. bipont.*) συμπολεμήσαντες μεθ' ἡμῶν. Lucianus, vol III, p. 280, συνέπιε μεθ' ἡμῶν. Praeterea vid. p. 293, 301 et 335, et Brunckius ad *Aristoph. fragm.* vol. III, p. 225. Alciphron, l. III, ep. 28, πλὴν τοῦ συγκαθεύδειν μετὰ σοῦ. Wagnerus in nota, *Cod. Vind. B.*, inquit σοὶ συγκαθεύδειν, *omissis postea* μετὰ σοῦ. *Idem voluit Gloss. Eichstad.*, *vel* καθεύδειν *sine* σύν. *Recte*, *sic enim pleonasmus vulgatae* συγκαθεύδειν μετὰ σοῦ *tollitur*. Pleonasmus vero nihil offendit. Optimi, qui Parisiis sunt, codices et ipsi habent μετὰ σοῦ; textus, qualem Berglerus dedit, non est mutandus. Lucianus, vol, III, p. 284, ἀλλ' οὐδὲ τῆς νυκτός, οἶμαι, συνεκάθευδες. Codices Vaticani addunt μετ' αὐτοῦ. *Ibid.* p. 292, μετὰ μειρακίου μὲν ὡραίου γενομένη, codex N°. 87. ultimum verbum in συγκαθευδήσασα mutat, quod nihil aliud est, quam glossa. Adnoto praeterea, apud *Platonem* saepissime occurrere phrasin, συνεῖναι μετά τινος. Vid. e. c. *convivium*, cap. XVIII, μετὰ δὲ νέων ἀεὶ ξύνεστί τε καὶ ἔστιν. Laudo hunc locum, ut ostendam, me repudiare coniecturam μετὰ δὲ νέων ξύνεστί τε και ἀεί ἐστιν, quam proposui in *tentamine de Platonis convivii textu critico*, p. 56. Quodammodo inutilis est, quod e Plutarcho cernitur, quem laudat Wyttenbachius (de sera num. vind. p. 36), παρ' αὐτῇ καὶ μετ' αὐτῆς ὄντα καὶ συνόντα». Πρϐ. καὶ Σειλῆρον εἰς Ἀλκίφρ. σελ. 102.

Μαιτζνῆρος ἐν τῇ ἐκδόσει τοῦ Λυκούργου σελ. 299 «κοινῇ μετὰ τῶν ἄλλων — συνατυχοῦντες: Creberrime verba cum praepositione σὺν composita cum substantivis construuntur adjec praepositione μετά. Cf. Aristophan. Ecclesiaz. 1190. ξυνεισπσοῦμαι γὰρ μετὰ σοῦ. Dem. de cor. § 229. μετὰ Φιλίππου συνεμϐαλεῖν. ib § 230, συμπολεμεῖν τοὺς Βυζαντίους μεθ' ἡμῶν. in Mi

§ 127. τοὺς συνεξεταζομένους μετὰ τούτου. in Olympiodor. § 43. εἰ μὴ μετὰ σοῦ κοινῇ συνηγωνιζόμην. Alia hoc genus vide apud Lobeck. ad Phrynich. p. 354. Wurm. Commentar. in Dinarch. p. 133». Πρβ. καὶ σελ. 345.

Οὐηβῆρος ἐν τῇ ἐκδόσει τοῦ κατ' Ἀριστοκράτους λόγου τοῦ Δημοσθένους σελ 210 «ὁμοῦ διατρίψομεν: Ita Bekkerus; Reiskius et Dindorfius συνδιατρίψομεν scripserunt, quod firmari videtur Regulis Prosodicis ab Hermanno edidis p. 467., quas Schaeferus citavit, ubi haec Demosthenica: πονηροῖς οὖσιν ὁμοῦ συνδιατρίβομεν. Ea tamen grammaticum opinor e memoria non acri exposuisse, ut iam vv. πονηροῖς οὖσιν ostendunt. Affert etiam Schaeferus Platonis scholia, in quibus διατρίψομεν extat. Probarem illam scripturam, si ad libros, quos duumviri illi sequuti sunt, unus et alter e Bekkeri optimis accederet. Orat. de coron. 229. p. 304. iidem plurimi libri μεθ' ἡμῶν συμπαραταξαμένους et 314. p 330. τὸν συζῶντα μεθ' ὑμῶν omnes illi habent. patrocinante itidem Reiskio, non autem Bekkero, qui e suis παραταξαμένους et τὸν νῦν ζῶντα dedit, cuique Dindorfius adsentitur. Solent enim scriptores verbis cum σὺν praepositione iunctis addere ὁμοῦ vel μετὰ cum genitivo et similia. Sophocl. Trach. 545. Demosth. orat. de fals. legat. 291. p. 434. de coron. 229. p 304. μετὰ Φιλίππου συνεμβαλεῖν, ibid. 231. p 304. συμπολεμεῖν τοὺς Ἀθηναίους μεθ' ἡμῶν πρὸς ἐκεῖνον, apud Aeschinem συσσιτεῖν, συνᾴδειν μετά τινος. Vid. Lobeck. not ad Phryn. p. 354». Πρβ. καὶ Πόππον εἰς Θουκυδ. Μέρ. Γ', δ', σελ. 659 ἐκδ. μεγ.

Καὶ ὁ Εὐθυβουλίδης δ' ὑπερμαχῶν τῆς φράσεως τῆς ὑπ' αὐτοῦ ῥηθείσης ἔγραψεν ἐν τῇ Κλειοῖ 623 (1873, 7 Ἰουν.): Ἐν τῇ αὐτῇ στήλῃ λέγεις «μετὰ παρεμφατικῆς ἐγκλίσεως συνεκφέρεται τὸ καίτοι». Ποίαν σημασίαν ἔχει ἡ πρόθεσις σύν;. Νόστιμος ἐρώτησις! Ἔπρεπε νὰ παραλίπω ἄράγε τὴν πρόθεσιν σύν ὡς περιττήν, ἀφ' οὗ πεται ἡ μετά; Πολὺ καλά. Ἀλλὰ παρακαλῶ τὸν σοφὸν διδάκτορα νὰ ἐρωτήσῃ πρῶτον τὸν Πλάτωνα, τὸν Εὐριπίδην, τὸν Ἀριστοφάνην, τὸν Θουκυδίδην κλ. διατί ἔγραψαν· 1) συμπολεμήσαντες μεθ' ἡμῶν· 2) συμπίνειν μετά τινος· 3) μηδεὶς ἐπιόρκων μέτα συμπλείτω·

4) μετὰ Παραυαίων ξυνεστρατεύοντο Ὀροίδῳ· 5) συμβουλευσομένους μετὰ σοῦ· 6) μετὰ Ἑλλήνων συνάρασθαι τὸν κίνδυνον· 7) τοὺς συμμάχους ἀπέστειλαν εἰς τὰς πατρίδας, μεθ' ὧν καὶ Καμπανοὶ συνηκολούθησαν· 8) συνανακλίνεσθαι μετά τινος καὶ οὕτω καθεξῆς».

Τὰ ὑπὸ τοῦ Εὐθυβουλίδου γραφέντα ἦσαν ἱκανὰ νὰ καταισχύνωσι καί πως σωφρονίσωσι τὸν Βερναρδάκην· ἀλλὰ δύσερις ὁ ἄνθρωπος ὢν καὶ οὐδαμῶς κατανοῶν ὅτι παντὸς λόγου πολλάκις ἡ σιγὴ εἶνε κρείττων ἐτόλμησε ν' ἀντιλέξῃ ἐν τῇ Νέᾳ Ἡμέρᾳ 939 (1873, 13 Σεπτεμβρ.) τάδε· «Ἔψεξα τὴν φράσιν «μετὰ παρεμφατικῆς ἐγκλίσεως συνεκφέρεται τὸ καίτοι». Πρὸς ἀνασκευὴν μεταχειρίζεται πάλιν τὸν συνήθη αὐτῷ συλλογισμόν. Ἐπειδὴ ὁ Πλάτων, ὁ Εὐριπίδης, ὁ Ἀριστοφάνης κτλ. μετεχειρίσθησαν κατὰ πλεονασμὸν τὴν πρόθεσιν σύν καὶ δὲν ἥμαρτον, ἕπεται ὅτι καὶ αὐτὸς δὲν ἥμαρτε». Ὁ Βερναρδάκης τὸ μὲν πρῶτον ἀγνοῶν τὴν συνήθειαν τῶν Ἑλλήνων ἐδόξαζεν ὅτι δὲν δύναται νὰ λεχθῇ «μετὰ παρεμφατικῆς ἐγκλίσεως συνεκφέρεται τὸ καίτοι», οὐδεμίαν σημασίαν ἐχούσης τῆς προθέσεως σύν· ἔπειτα δὲ μαθὼν ἐκ τῶν ὑπὸ τοῦ Εὐθυβουλίδου μνημονευθέντων παραδειγμάτων ὅτι νενομισμένη παρὰ τοῖς παλαιοῖς ἦτο ἡ τοιαύτη ἐκφορὰ ἀπεφήνατο τὴν παραδοξοτάτην γνώμην ὅτι ἁμαρτάνει τις νῦν, ἂν ποιῆται χρῆσιν τοιαύτης φράσεως, οἷαι ἀπαντῶσι παρὰ τῷ Πλάτωνι καὶ τῷ Εὐριπίδῃ καὶ τῷ Ἀριστοφάνει καὶ ἄλλοις. Ὑπὸ τῆς παραδοξολογίας τοῦ Βερναρδάκη παροξυνθεὶς ὁ Εὐθυβουλίδης ἠναγκάσθη ν' ἀπαντήσῃ σφοδρότερον ἐν τῇ Κλειοῖ 639 (1873, 27 Σεπτεμβρ.) λέγων «Προτιμῶ Κύριε Γ. Β. δ. φ., νὰ ἁμαρτάνω μετὰ τοῦ Αἰσχύλου, τοῦ Πλάτωνος, τοῦ Θουκυδίδου, τοῦ Σοφοκλέους, τοῦ Εὐριπίδου, τοῦ Ξενοφῶντος, τοῦ Δημοσθένους, τοῦ Πολυβίου, τοῦ Λουκιανοῦ καὶ τοῦ Ἀππιανοῦ ἢ νὰ ὀρθοεπῶ μετὰ τοιούτου ξυλοσχίστου οἷος ὁ Κ. Γ. Β. δ. φ.».

Ὁ Εὐθυβουλίδης ἦτο ἐφημεριδογράφος, πάρεργον δ' ὑπῆρχεν αὐτῷ ἡ περὶ τὰ Ἑλληνικὰ γράμματα σπουδή· παραβαλλόμενος δ' ὅμως πρὸς τὸν Βερναρδάκην φαίνεται ἡμίθεος, μᾶλλον δὲ Ζεὺς Ὀλύμπιος. Καὶ δὲν εἶνε μὲν ἀπίθανον ὅτι ἀποδοκιμάζεται ὑπό τινων ἡ χαλεπὴ τοῦ Εὐθυβουλίδου κακολογία ἀποκαλοῦντος τὸν Βερναρδάκην ξυλοσχίστην, ἀλλὰ τηλικαύτη εἶνε ἡ ἀλαζονεία καὶ ὕβρις τοῦ ἀνθρώπου τούτου, ὥστε δύσκολον ἀποβαίνει καὶ ἐπιεικεστάτῳ ἀνδρὶ

νὰ ἐλέγχῃ αὐτὸν πρᾴως καὶ ἀοργήτως ἀπεχόμενος πάσης σκληρᾶς λέξεως ἢ φράσεως. Ἵνα δὲ παράσχωμεν δεῖγμα τοῦ τρόπου, καθ' ὃν πειρᾶται συνήθως ὁ Βερναρδάκης νὰ ἐξευτελίζῃ καὶ προπηλακίζῃ τοὺς ἀντιδοξάζοντας αὐτῷ, μνημονεύομεν τὰ ὑπ' αὐτοῦ γεγραμμένα ἐν τῇ Νέᾳ Ἡμέρᾳ 938 (1873, 25 Σεπτεμβρ.) «Ἐπειδὴ δὲ καὶ ἐν τοῖς ἐφεξῆς ὁ ἐπικριτὴς δεικνύει καὶ φυσικὴν ἀκρισίαν καὶ ὅτι μόνον κατ' ὄνομα γνωρίζει τὴν λογικήν, παραπέμπω αὐτὸν εἰς τὴν ὑπὸ τοῦ φίλου του Κ. Θ. Λιβαδᾶ μεταφρασθεῖσαν λογικὴν τοῦ ἀτυχοῦς Beck. Τὸ μετάφρασμα εἶναι κακὸν (εὐθὺς ἐν ἀρχῇ ὁ ὁρισμὸς τῆς λογικῆς μετεφράσθη κάκιστα), ἀλλ' ἐπειδὴ ὁ μεταφραστὴς ἐπλούτισεν αὐτὸ καὶ δι' ἰδίων σημειώσεων, τ. ἔ. μετεκένωσεν ἀπόνως ἐκ τῆς ὑπὸ τοῦ Trendelburg ἐκδοθείσης ἑλληνιστὶ καὶ λατινιστὶ λογικῆς τοῦ Ἀριστοτέλους τὰ σχετικὰ μέρη ἑλληνιστὶ καὶ λατινιστὶ πιστεύω ὅτι θὰ ἔχῃ χρησιμότητά τινα διὰ τὸν ἐπικριτήν. Θὰ παρέπεμπον αὐτὸν εἰς τὴν λογικὴν τοῦ Βουλγάρεως ἀλλὰ δὲν πράττω τοῦτο, τὸ μὲν διότι ἡ λογικὴ αὕτη εἰς ἀρχαίαν ἑλληνικὴν συντεταγμένη εἶνε terra incognita δι' αὐτόν, τὸ δὲ διότι δὲν ἔχει ἀκόμη καὶ τὰς ἀπαιτουμένας δυνάμεις».

Παρατηρητέον δ' ὅτι δὲν ἐνοήθησαν προσηκόντως ὑπὸ τοῦ Εὐθυβουλίδου τὰ χωρία τοῦ Θουκυδίδου Β', 71, 2 «Παυσανίας γὰρ ὁ Κλεομβρότου, Λακεδαιμόνιος, ἐλευθερώσας τὴν Ἑλλάδα ἀπὸ τῶν Μήδων μετὰ Ἑλλήνων τῶν ἐθελησάντων ξυνάρασθαι τὸν κίνδυνον τῆς μάχης, κτέ.» καὶ 80, 6 «Ὀρέσται δὲ χίλιοι, ὧν ἐβασίλευεν Ἀντίοχος, μετὰ Παραυαίων ξυνεστρατεύοντο Ὀροίδῳ, Ἀντιόχου ἐπιτρέψαντος»· διότι ἐν τούτῳ μὲν τὸ ῥῆμα ξυνεστρατεύοντο εἶνε συντεταγμένον τῇ δοτικῇ πτώσει Ὀροίδῳ. τὸ δὲ μετὰ Παραυαίων καλῶς θὰ ἔκειτο, καὶ ἂν ἐλέγετο ὑπὸ τοῦ Θουκυδίδου «Ὀρέσται δὲ χίλιοι — μετὰ Παραυαίων ἐβοήθουν Ὀροίδῳ»· ἐν ἐκείνῳ δὲ τὸ μετὰ Ἑλλήνων συνάπτεται τῷ ἐλευθερώσας, τὸ δὲ ξυνάρασθαι ἐκφέρεται κατ' ἔλλειψιν τῆς δοτικῆς αὐτῷ. Οὐδαμῶς δ' ἀμφιβάλλο- ὅτι, ἂν τὰ πταίσματα τοῦ Εὐθυβουλίδου καθίσταντο ὑπό τινος στὰ τῷ Βερναρδάκῃ, κρακτικώτατος οὗτος καὶ θορυβητικώτατος πολὺν θὰ διετέλει χρόνον βοῶν καὶ σχετλιάζων καὶ ταλανίζων τὴν λάδα ὡς μέγαν κίνδυνον κινδυνεύουσαν διὰ τὴν ἐπιπολάζουσαν ἐν ῇ ἐσχάτην ἀμαθίαν καὶ ἀγραμματίαν. Ἀλλ' ὁ μὲν Εὐθυβουλίδης

δύναταί πως νὰ τύχῃ συγγνώμης, διότι τὰ ἁμαρτήματα αὐτοῦ ἐμφαίνουσιν ἀνεπιστασίαν μᾶλλον ἢ ἀνεπιστημοσύνην· οὐδαμῶς δ' ὁ Βερναρδάκης, διότι παντελῆ μὲν ἄγνοιαν συνήθους ἐν τῇ Ἑλληνικῇ γλώσσῃ χρήσεως μηνύει ἡ παρατήρησις αὐτοῦ « Ἐν τῇ αὐτῇ στήλῃ λέγεις μετὰ παρεμφατικῆς ἐγκλίσεως συνεκφέρεται τὸ καίτοι. Ποίαν σημασίαν ἔχει ἡ πρόθεσις σύν; », ἀποκύημα δὲ δεινῶς νοσούσης διανοίας εἶνε ἡ πρὸς τὸν ἔλεγχον τοῦ Εὐθυβουλίδου ἀπάντησις αὐτοῦ « Ἔψεξα τὴν φράσιν μετὰ παρεμφατικῆς ἐγκλίσεως συνεκφέρεται τὸ καίτοι. Πρὸς ἀνασκευὴν μεταχειρίζεται πάλιν τὸν συνήθη αὐτῷ συλλογισμόν. Ἐπειδὴ ὁ Πλάτων, ὁ Εὐριπίδης, ὁ Ἀριστοφάνης κτλ. μετεχειρίσθησαν κατὰ πλεονασμὸν τὴν πρόθεσιν σύν καὶ δὲν ἥμαρτον, ἕπεται ὅτι καὶ αὐτὸς δὲν ἥμαρτεν ».

ΚΕΦ. ΚΑ'.

Συνδιατρίβειν σύν τινι.

Ἐδιδάχθη ἐν τῷ ἡγουμένῳ κεφαλαίῳ ὅτι λέγεται ἐνίοτε ἐν τῇ Ἑλληνικῇ γλώσσῃ συνδιατρίβειν μετά τινος. Παρατηροῦμεν δ' ἐνθάδε ὅτι ἐγένετο καὶ τοῦ συνδιατρίβειν σύν τινι χρῆσις ὑπὸ τοῦ Κρατίνου παρὰ Πλουτ. Κίμ. Ι (Ἀποσπ. Κωμικ. Ἑλλήν. ἐκδ. Μειν. μικρ. σελ. 7) « κἀγὼ γὰρ ηὔχουν Μητρόβιος ὁ γραμματεὺς σὺν ἀνδρὶ θείῳ καὶ φιλοξενωτάτῳ καὶ πάντ' ἀρίστῳ τῶν Πανελλήνων πρόμῳ Κίμωνι λιπαρὸν γῆρας εὐωχούμενος αἰῶνα πάντα συνδιατρίψειν ». Τῆς τοιαύτης συντάξεως, σπανιωτάτης οὔσης, ὀλίγιστα μαρτύρια ἔχομεν νὰ μνημονεύσωμεν· εἶνε δὲ τάδε. Εὐριπίδ. Ἡρακλεῖδ. 26 « ἐγὼ δὲ σὺν φεύγουσι συμφεύγω τέκνοις καὶ σὺν κακῶς πράσσουσι συμπάσχω κακῶς ». Ξενοφ. Ἀναβ. Β', δ', 9 « ἐπορεύετο δὲ καὶ Ἀριαῖος τὸ Κύρου βαρβαρικὸν ἔχων στράτευμα ἅμα Τισσαφέρνει καὶ Ὀρόντᾳ καὶ συνεστρατοπεδεύετο σὺν ἐκείνοις » καὶ Ε', Ϛ', 24 « ... τὸ συνεστρατεῦσθαι ἐν αὐτῇ σὺν Κλεάρχῳ τε καὶ Δερκυλίδᾳ » καὶ α', 18 « ἔθει (Κόβ. θεῖ) καὶ συνεισπίπτει εἴσω τῶν πυλῶν σὺν ὄχλῳ » καὶ Ἑλλην. Β', δ', 36 « ὥσπερ γὰρ νομίζεται σὺν βασ... δύο τῶν ἐφόρων συστρατεύεσθαι ». Σημειωτέον δ' ὅτι ἐν Ἀναβάσ.

γ', 10 τὰ μὲν ἄλλα ἀντίγραφα φέρουσι «ἐγώ, ὦ ἄνδρες, δέομαι ἡμῶν στρατεύεσθαι σὺν ἐμοί» ἓν δὲ μόνον συστρατεύεσθαι. Πρβ. περὶ Πόρ. Β', 3 «ἀλλὰ μὴν καὶ ἡ πόλις γ' ἂν ὠφεληθείη, εἰ οἱ πολῖται μετ' ἀλλήλων στρατεύοιντο μᾶλλον ἢ εἰ συντάττοιντο αὐτοῖς, ὥσπερ νῦν, Λυδοὶ καὶ Φρύγες καὶ Σύροι καὶ ἄλλοι παντοδαποὶ βάρβαροι». Ἀπαντᾷ δὲ καὶ ἐν ταῖς Ἱστορίαις τοῦ Τζέτζου Χιλ. Θ', 485 (σελ. 342) «ἀλλὰ συγγυμναζόμενος σὺν ἐγγυμναζομένοις» καὶ ΙΑ'. 83 (σελ. 406) «σὺν μαθηταῖς δὲ τοῖς αὐτοῦ πολλοῖς συμπυρπολεῖται» καὶ ἐν ταῖς Ἀλληγορ. σελ. 34, 550 Βοισσ. «σὺν ᾧπερ συνεστράτευσαν καὶ συμπαρῆσαν τότε». Παρὰ τῷ Ἰωσήπῳ Ἰουδ. Ἀρχαιολ. Ζ', ζ', 1 κατὰ μὲν τὴν ἔκδοσιν τοῦ Δινδορφίου καὶ τὴν τοῦ Βεκκήρου φέρεται «κυκλωθεὶς δὲ καὶ ληφθεὶς ἐν μέσῳ τελευτᾷ· σὺν δ' αὐτῷ τινες καὶ ἄλλοι συγκατέπεσον τῶν ἑταίρων» κατὰ δὲ τὴν τοῦ Νισίου (Τόμ. Β', σελ. 121, 3) «κυκλωθεὶς δὲ καὶ ληφθεὶς ἐν μέσῳ ἅμα δ' αὐτῷ τινες καὶ ἄλλοι τελευτᾷ συγκαταπεσόντων ἑτέρων» κατὰ δὲ τὴν τοῦ Ναβήρου Τόμ. Β', σελ. 113, 26 «ἅμα δ' αὐτῷ τινὲς καὶ ἄλλοι συγκατέπεσον τῶν ἑταίρων» (Πρβ. καὶ σελ. ιβ'). Τὸ ὑπὸ τοῦ Αἰσχίνου εἰρημένον ἐν τῷ περὶ Παραπρεσβείας 162 «ἦσαν δ' οἱ κλητοὶ καὶ συνδειπνοῦντες σὺν ταῖς ἀπὸ τῶν Ἑλλήνων πρεσβείαις οὐκ ἐλάττους ἢ διακόσιοι» ἐκληπτέον μᾶλλον ἀντὶ τοῦ «οἱ δὲ κλητοὶ καὶ συνδειπνοῦντες ἦσαν σὺν ταῖς ἀπὸ τῶν Ἑλλήνων πρεσβείαις οὐκ ἐλάττους ἢ διακόσιοι». Πρβ. Ὀ. Βαχμαννὸν ἐν *Coniect.—Aristophan. Spec.* Α', σελ. 108.

Ὁ Κοβητος γράφει ἐν *Nov. Lect.* σελ. 464 «Praepositionem mala manus addidit V. VI. 24 διὰ τὸ ξυνεστρατεῦσθαι ἐν αὐτῇ [σὺν] Κλεάρχῳ καὶ Δερκυλίδᾳ, in talibus nonnumquam μετά ponitur ut in Pluto vs. 504, μετὰ σοῦ τε τὰ πλεῖστα σύνεισιν et alibi, sed numquam σύν repetitur». Ἐξέδωκε δ' ἐν τῇ Ἀναβάσει καὶ συνεστρατοπεδεύετο ἐκείνοις ἀντὶ τοῦ συνεστρατοπεδεύετο σὺν ἐκείνοις· ἀλλ' ἐν τοῖς ἑτέροις δυσὶ χωρίοις τοῦ Ξενοφῶντος ἐτήρησε τὴν παραδεδομένην γραφήν. Ὁ Σαύπιος λέγει ἐν τῇ [ἐκ]δόσει τοῦ Ξενοφῶντος Τόμ. Β', σελ. λδ' «σύν praepositionem [ad]l verbum addi vetat Cobetus N. 464. 7, 3, 10. unus liber [ha]bet συστρατεύεσθαι σὺν ἐμοί. Hell. 2, 4, 36. omnes σὺν βασιλεῖ [σ]τρατεύεσθαι. In compositis sublatae exempla v. ann. ad,

Cyr. 2, 1, 7. in Anabasi 1, 10, 6. 2, 3, 11. 7, 3, 32. ubi μετά additum. 8, 17. alia apud Schwidop. Obss. Hell. 11». Ποιεῖται δὲ περὶ τοῦ πράγματος λόγον ὁ Σαύπιος καὶ ἐν Λεξιλ. Ξενοφ. σελ. 124. Σημειωτέον δ' ὅτι ἐν τῷ Ἱέρωνι τοῦ Ξενοφῶντος Η', 8 τὰ μὲν ἄλλα ἀντίγραφα φέρουσι «καὶ γὰρ αἱ πρόσοδοι αὔξοιντ' ἄν, καὶ ἡ σωφροσύνη πολὺ μᾶλλον σὺν τῇ ἀσχολίᾳ συμπαρομαρτοῖ», ἐν δὲ «ἀσχολίᾳ συμπαρομαρτεῖ» ἄνευ τοῦ σὺν τῇ. Καὶ ὁ μὲν Σαύπιος ἐξέδωκε «καὶ ἡ σωφροσύνη πολὺ μᾶλλον τῇ ἀσχολίᾳ, συμπαρομαρτεῖ», ὁ δὲ Κόβητος ἀνέγνω ἐν *Nov. Lect.* σελ. 564 «καὶ ἡ σωφροσύνη πολὺ μᾶλλον ἊΝ τῇ ἀσχολίᾳ συμπαρομαρτοίΗ».

Ἄξια παραθέσεως μάλιστα εἶνε τὰ ὑπὸ τοῦ Ὁ. Βαχμαννοῦ γεγραμμένα ἐν τῷ μνημονευθέντι βιβλίῳ σελ. 79 «Verbis cum praep. σύν compositis Ar. sine ullo intellectus discrimine modo μετά c. gen. addidit modo simplicem dat., qui tamen longe praevalet: μετά enim 10ies vides: Ach. 277. Eq. 229. 597. N. 475. P. 816. 1116. L. 1221. Th. 432. E. 1095. Pl. 504, dativum 54 locis—Nusquam vero Ar. praep. σύν *repetivit* ut e com. *Cratin* 1: ηὔχουν σὺν ἀνδρὶ θείῳ—Κίμωνι—αἰῶνα πάντα συνδιατρίψειν (in lex. Passow. II. 2.1690 errore affertur συνδ. τινί), e tragicis *Eur. Heracl.* 26 sq: ἐγὼ δὲ σὺν φεύγουσι συμφεύγω τέκνοις καὶ σὺν κακῶς πράσσουσι συμπράσσω κακῶς, quibus duobus locis manifesto convincitur foede errasse *Cobetus* qui N. L. 464 tamquam pontifex ex cathedra illam structuram *omnino* a veteribus *abjudicavit* («nusquam σύν repetitur»). Itaque *non* mutandi sunt 5 loci *Xenophontis* praep. σύν *amantissimi* (v. Mommsen. progr schol Francof. 1874), qui solus ut videtur e scriptoribus Atticis illam structuram admisit apud verba συστρατεύεσθαι: An. V. 6, 24. VII. 3, 10. Hell. II. 4, 36. συστρατοπεδεύεσθαι An. II 4, 9. συνεισπίπτειν An. VII. 1, 18 (μετά τινος Ar. E. 1095). Eadem ratione verbis cum praep σύν compositis ἅμα c. dat. addiderunt *Eur. Tr.* 801: συναριστεῦσαι ἅμα τινί. *Hdt* V. 79: συνδιαφέρειν τι ἅμα τινί (μετά τινος Ar. Eq. 597). Aeschin. I. 56 συμπλεῖν ἅμα τινί. Aliter se habent Soph. Tr. 1237: συνναίειν τινὶ ὁμοῦ et Eur. Hel. 104: ξυνόλλυσθαί τινι ὁμοῦ (cf. Soph

Tr. 719 sq.) ubi ὁμοῦ *adverbium* est per pleonasmum additum, dat. autem pendet ex ipso verbo».

Ἐκ τῶν δέκα χωρίων τοῦ Ἀριστοφάνους, ὧν ἐμνήσθη ὁ Βαχμανός, ἐξετάζομεν τὸ κείμενον ἐν τοῖς Ἱππεῦσι στιχ. 229. Ὁ Κωμικὸς λέγει «Α. Καὶ τίς ξύμμαχος γενήσεταί μοι; καὶ γὰρ οἵ τε πλούσιοι δεδίασιν αὐτὸν ὅ τε πένης βδύλλει λεώς. Δ. ἀλλ' εἰσὶν ἱππῆς ἄνδρες ἀγαθοὶ χίλιοι μισοῦντες αὐτόν, οἳ βοηθήσουσί σοι, καὶ τῶν πολιτῶν οἱ καλοί τε κἀγαθοὶ καὶ τῶν θεατῶν ὅστις ἐστὶ δεξιός· κἀγὼ μετ' αὐτῶν χὼ θεὸς ξυλλήψεται». Κατ' οὐδένα δὲ τρόπον δύναται τὸ «κἀγὼ μετ' αὐτῶν χὼ θεὸς ξυλλήψεται» νὰ νοηθῇ ἀντὶ τοῦ «καὶ ἐγὼ αὐτοῖς καὶ ὁ θεὸς συλλήψεται»· διότι οὐδαμῶς λέγεται ἑλληνιστὶ συλλαμβάνω μετά τινος ἀντὶ τοῦ συλλαμβάνω τινί ἤτοι βοηθῶ τινι· ἔπειτα δὲ παντὶ εὔδηλον ὑπάρχει ὅτι τὸ χωρίον τοῦ Ἀριστοφάνους πληρέστερον ἐκφερόμενον γίνεται «κἀγὼ ΣΟΙ μετ' αὐτῶν χὼ θεὸς ξυλλήψεται»· θὰ εἶχε δὲ κάλλιστα τὸ μετ' αὐτῶν, καὶ ἂν ἔκειτο ἐν τῷ λόγῳ ἀντὶ τοῦ συνθέτου ῥήματος ξυλλήψεται τὸ ἁπλοῦν βοηθήσει. Πρβ. καὶ Θουκυδ. Β', 80, 6 «Ὀρέσται δὲ χίλιοι, ὧν ἐβασίλευεν Ἀντίοχος, μετὰ Παραυαίων ξυνεστρατεύοντο Ὀροίδῳ, Ἀντιόχου ἐπιτρέψαντος» καὶ Στράβ. σελ. 853, 8 Μειν. Μιθριδάτην δὲ θεραπεύσας τὸν Εὐπάτορα συναπῆρεν εἰς τὸν Πόντον ἐκείνῳ μετὰ τῆς γυναικὸς καὶ ἐτιμήθη διαφερόντως» καὶ Ἰώσηπον Ἰουδ. Ἀρχαιολ. Α', ιθ', 8 «Ῥαχήλα καὶ τοὺς τύπους τῶν θεῶν, οὓς σέβειν πατρίους ὄντας νόμιμον ἦν, συνανελομένη συναπεδίδρασκε (τῷ Ἰακώβῳ) μετὰ τῆς ἀδελφῆς οἵ τε ἑκατέρων παῖδες καὶ αἱ θεραπαινίδες σὺν τοῖς υἱοῖς». Ἐν ἀποσπάσματι τοῦ Ἀναξανδρίδου παρ' Ἀθηναίῳ σελ. 105, ϛ' κεῖται «καὶ συμπαίζει καριδαρίοις μετὰ περδικιδίων καὶ θραττιδίων καὶ ψητταρίοις μετὰ κωθαρίων καὶ σκινδαρίοις μετὰ κωβιδίων». Ἄξιον δὲ παρατηρήσεως εἶνε τὸ φερόμενον ἐν ἐπιγραφῇ κατακεχωρισμένῃ ἐν τῇ τοῦ Διττεμβεργήρου Συλλογῇ Ἑλλην. Ἐπιγραφῶν 247, 21 (σελ. 361) «μετ' οὐ πολλὰς δὲ ἡμέρας ἐπισυναχθέντων τῶν Γαλατῶν ἱππέων ἔτι πλειόνων καὶ συνεπελθόντος μετ' αὐτῶν Τίπα τοῦ τῶν Μαίδων δυνάστου μετ' ὄχλου πλείονος, ἔστεξεν τὴν ἐπιφερομένην τῶν βαρβάρων ὁρμήν», ἀνθ' οὗ ἠδύνατο κάλλιστα νὰ λεχθῇ «συνεπελθόντος αὐτοῖς Τίπα τοῦ τῶν Μαίδων δυνάστου μετ' ὄχλου πλείονος». Σημειωτέον δ' ὅτι κατ' ἑλ-

λειψιν τῆς δοτικῆς πτώσεως ἐλέχθη ὑπὸ τοῦ Στράβωνος σελ. 1028, 6 « ὠνόμασε δ' οὕτω Δαρεῖος ὁ Ὑστάσπεω, κτῆμα δοὺς εἰς διατροφὴν τῇ καμήλῳ τῇ συνεκπεπονηκυίᾳ μάλιστα τὴν ὁδὸν τὴν διὰ τῆς ἐρήμου Σκυθίας μετὰ τῶν φορτίων, ἐν οἷς ἦν καὶ ἡ διατροφὴ τῷ βασιλεῖ », τουτέστι « τῇ καμήλῳ, ἥτις συνεξεπεπονήκει αὐτῷ μάλιστα τὴν ὁδὸν τὴν διὰ τῆς ἐρήμου Σκυθίας φέρουσα τὰ φορτία ».

Εἴπομεν ἀρτίως ὅτι οὐδαμῶς λέγεται ἑλληνιστὶ συλλαμβάνω μετά τινος ἀντὶ τοῦ συλλαμβάνω τινί, ἤτοι βοηθῶ τινι. Ἐν τοῖς εἰς Ἀριστοφάνη Σχολίοις σελ. 8, 31 φέρεται « ξυλλαβεῖν τὸν ἄνδρα: Διττή ἐστιν ἡ χρῆσις τοῦ συλλαβεῖν παρὰ τοῖς ἀρχαίοις· πρὸς γὰρ διάφορον κλίσιν διάφορος καὶ ἡ διάνοια· ἐὰν μὲν γὰρ πρὸς αἰτιατικὴν ἡ σύνταξις ᾖ, ἔχθραν καὶ δυσμένειαν παρίστησι τοῦ συλλαμβάνοντος, κακουργίαν δὲ τοῦ συλλαμβανομένου, ὥσπερ καὶ νῦν. Καὶ Δημοσθένης ἐν τῷ κατὰ Μειδίου· οὐχὶ συλληψόμεθα· ἐὰν δὲ πρὸς δοτικήν, σημαίνει φιλίαν καὶ συμμαχίαν, ὡς Ἰσοκράτης ἐν ταῖς παραινέσεσιν· ὁρῶ δὲ καὶ τὴν τύχην ἡμῖν συλλαμβάνουσαν, ἴσον τῷ συναγωνιζομένην· ἐπάγει γοῦν· καὶ τὸν παρόντα καιρὸν συναγωνιζόμενον». Πρβ. καὶ σελ. 40,16 «ξυλλήψεται: συμμαχήσει ». Οὐκ ὀλίγα παραδείγματα τοῦ συλλαμβάνω τινί ἀντὶ τοῦ βοηθῶ τινι μνημονεύονται ἐν τῷ εἰς τὴν Κριτικὴν Ἐπιστολὴν τοῦ Βαστίου Παραρτήματι σελ. 41, πολλῷ δὲ πλείονα εἶνε κατειλεγμένα ἐν τῷ Θησαυρῷ τοῦ Στεφάνου Τόμ. Ζ', σελ. 1030. Πρβ. καὶ Βλαϋδέσιον ἐν τῇ ἐκδόσει τῶν Ἀριστοφάνους Ἱππέων σελ. 225. Παρὰ τῷ Θουκυδίδῃ φέρεται βιβλ. Α', 118, 3 « ὁ δὲ (θεὸς) ἀνεῖλεν αὐτοῖς, ὡς λέγεται, κατὰ κράτος πολεμοῦσι νίκην ἔσεσθαι καὶ αὐτὸς ἔφη ξυλλήψεσθαι καὶ παρακαλούμενος καὶ ἄκλητος» (Πρβ. καὶ Β', 54), παρὰ δὲ τῷ Πλουτάρχῳ κεῖται Ἠθικ. σελ. 403, Β' «Λακεδαιμονίοις τε γάρ, ὡς Θουκυδίδης ἱστόρηκε, περὶ τοῦ πρὸς Ἀθηναίους πολέμου χρωμένοις ἀνεῖλε νίκην καὶ κράτος, καὶ βοηθήσειν αὐτὸς καὶ παρακαλούμενος καὶ ἀπαράκλητος ». Πρβ. καὶ Ἰουλιαν. σελ. 324, 18 Ἑρτλ. « ἀλλὰ κατὰ τὸν δοθέντα πάλαι ποτὲ Λακεδαιμονίοις χρησμὸν καλούμενός τε καὶ ἄκλητος ὁ θεὸς παρέσται ». Σημειωτέον δ' ὅτι ὁ Κόβητος ἐν τῇ Μνημοσύνῃ 1880, σελ. 90 περιέγραψε τὸ ἐν τῇ ῥήσει τοῦ Θουκυδίδου ἔφη ὡς παρεμβεβλημένον. Ἐρρήθη δὲ καὶ συνάπτεσθαι ἐπὶ τῆς σημασίας τοῦ συλλαμβάνειν ἢ παρίστασθαι ἢ βοηθεῖν ὑπὸ τοῦ

Αἰσχύλου Πέρσ. 743 «ἀλλ', ὅταν σπεύδῃ τις αὐτός, χὼ θεὸς συνάπτεται», ἀνθ' οὗ ὁ Βλαϋδέσιος ἐν τῷ ἀρτίως μνημονευθέντι τόπῳ εἴκασε ξυλλαμβάνει, ὡς λέγεται ἐν ἀποσπάσματι τοῦ Εὐριπίδου «τῷ γὰρ πονοῦντι χὼ θεὸς ξυλλαμβάνει»· ἀλλ' οὐδαμῶς ἀναγκαῖον φαίνεται νὰ μεταβληθῇ ἡ παραδεδομένη γραφή.

ΚΕΦ. ΚΒ'

Ἀκολουθεῖν μετά τινος, ἕπεσθαι μετά τινος.

Φέρεται ἐν τῇ Ἑλληνικῇ γλώσσῃ οὐ μόνον τὸ συνακολουθεῖν μετά τινος, περὶ οὗ ἐγένετο λόγος ἐν τοῖς ἡγουμένοις, ἀλλὰ καὶ τὸ ἀκολουθεῖν μετά τινος. Ὁ Φρύνιχος ἀποδοκιμάζει τὴν τοιαύτην σύνταξιν τοῦ ἀκολουθεῖν λέγων σελ. 353 Λοβ. «Τὸν παῖδα τὸν ἀκολουθοῦντα μετ' αὐτοῦ: Λυσίας ἐν τῷ κατ' Αὐτοκράτους οὕτω τῇ συντάξει χρῆται. Ἐχρῆν δὲ οὕτως εἰπεῖν, τὸν ἀκολουθοῦντα αὐτῷ. Τί ἂν οὖν φαίη τις, ἁμαρτεῖν τὸν Λυσίαν ἢ νοθεύειν καινοῦ σχήματος χρῆσιν; Ἀλλ' ἐπεὶ ξενικὴ ἡ σύνθεσις πάντῃ παραιτητέα· ῥητέον δὲ ἀκολουθεῖν αὐτῷ». Ἀλλ' ἕτερος γραμματικὸς ἐν Βεκκ. Ἀνεκδ. σελ. 368, 3 (Βαχμ. Ἀνεκδ Τόμ. Α', σελ. 57) διδάσκει «Ἀκολουθεῖν μετ' αὐτοῦ: οὕτω συντάσσουσιν οἱ Ἀττικοὶ ἀντὶ τοῦ ἀκολουθεῖν αὐτῷ· καὶ γὰρ Λυσίας οὕτω κέχρηται καὶ Πλάτων· ἀλλὰ καὶ Ἀριστοφάνης ἐν Πλούτῳ ἕπου φησὶ μετ' ἐμοῦ, παιδάριον· καὶ Μένανδρος νίκη μεθ' ἡμῶν εὐμενὴς ἕποιτ' ἀεί κἀν τῇ Παρακαταθήκῃ συνακολούθει μεθ' ἡμῶν». Πρβ. καὶ Ἀντατττικιστὴν σελ. 82, 21 «Ἀκολουθεῖν μετ' αὐτοῦ: ἀντὶ τοῦ αὐτῷ. Λυσίας τὸν παῖδα τὸν ἀκολουθοῦντα μετ' αὐτοῦ». Οὐκ ὀλίγα παραδείγματα τῆς χρήσεως, καθ' ἣν λέγεται ἀκολουθεῖν μετά τινος καὶ ἕπεσθαι μετά τινος, ἔχει τις νὰ μνημονεύσῃ ἐκ τῆς Ἀττικῆς διαλέκτου.

Ἀντιφάν. παρ' Ἀθην. σελ. 98, ϛ' «ἀκολουθεῖν ἐρεῖς ἐν τῷ Λυκείῳ μετὰ σοφιστῶν, νὴ Δία, λεπτῶν ἀσίτων συκίνων».

Θουκυδ. Ζ', 57, 9 «Δωριῆς ἐπὶ Δωριᾶς μετὰ Ἀθηναίων Ἰώνων ἠ[κολο]ύθουν». Διάφορον εἶνε τὸ ἐν βιβλ. Δ', 124, 1 «ἱππῆς δ' οἱ π[...]ες ἠκολούθουν Μακεδόνων ξὺν Χαλκιδεῦσιν ὀλίγου ἐς χιλίους».

Λυσ. κατ' Ἐρατοσθ. 12 «ἐκεῖνον μὲν οὖν ἐκέλευον βαδίζειν, ἐμὲ δὲ μεθ' αὐτῶν ἀκολουθεῖν εἰς Δαμνίππου».

Πλάτ. Λάχ. σελ. 187, Ε' «εἴ που ἐν τοῖς δημόταις μετὰ τοῦ πατρὸς ἀκολουθῶν ἐπλησίασέ σοι» καὶ Μενεξ. σελ. 249, Δ' «ἀλλ' εἰ μὴ πιστεύεις, ἀκολούθει μετ' ἐμοῦ, καὶ ἀκούσει (-σῃ) αὐτῆς λεγούσης» καὶ σελ. 235, Β' «ἀεὶ μετ' ἐμοῦ ξένοι τινὲς ἕπονται» καὶ Εὐθυδ. σελ. 276, Β' «ἀνεθορύβησάν τε καὶ ἐγέλασαν οἱ ἑπόμενοι ἐκεῖνοι μετὰ τοῦ Διονυσοδώρου τε καὶ Εὐθυδήμου» καὶ ἀλλαχοῦ. Ἴδε Ἄστιον ἐν τῇ ἐκδόσει τοῦ Πλάτωνος Τόμ. Ι, σελ. 441.

Ξενοφ. Ἑλλην. Ε', β', 19 «καὶ γνώσονται ὅτι μετὰ τῶν κρατούντων ἕπεσθαι κερδαλέον ἐστίν». Ἐρρήθη δ' ὑπὸ τοῦ Ξενοφῶντος καὶ σύν τινι ἀκολουθεῖν καὶ σύν τινι ἕπεσθαι Ἀναβ. Ζ', ε', 3 «ταῦτα δὲ τοῖς στρατηγοῖς δωροῦ, οἵ σὺν ἐμοὶ ἠκολούθησαν καὶ λοχαγοῖς» καὶ Κύρ. Παιδ. Ε', β', 36 «σὺν γὰρ τοῖς νικῶσι, σάφ' ἴσθι, ὦ Γωβρύα, θαρροῦντες καὶ οἱ ἀκόλουθοι ἕπονται».

Ἰσοκρ. Φιλίππ. 48 «πρὸς δὲ τούτοις ἐπεῖδον Πελοποννησίους ἅπαντας τοὺς πρότερον μεθ' αὐτῶν ἐπὶ τοὺς ἄλλους ἀκολουθοῦντας, τούτους μετὰ Θηβαίων εἰς τὴν αὐτῶν εἰσβαλόντας» καὶ περὶ Εἰρ. 44 «οἷς ὁπόταν τις διδῷ πλείω μισθόν, μετ' ἐκείνων ἐφ' ἡμᾶς ἀκολουθοῦσιν» καὶ Πλαταϊκ. 15 «ὅτι πολλοὶ καὶ τῶν ἄλλων Ἑλλήνων τοῖς μὲν σώμασι μετ' ἐκείνων ἀκολουθεῖν ἠναγκάζοντο, ταῖς δ' εὐνοίαις μεθ' ὑμῶν ἦσαν».

Δημοσθ. σελ. 608, 49 «τοὺς ἕνδεκα γράψας ἀκολουθεῖν μεθ' ἑαυτοῦ» καὶ σελ. 750, 162 «γράψας τοὺς ἕνδεκα καὶ τοὺς ἀποδεκτας καὶ τοὺς ὑπηρέτας ἀκολουθεῖν μεθ' αὑτοῦ» καὶ Ψευδοδημ. σελ. 1382, 108 «ἐν Χίῳ δὲ καὶ ἐν Ἰωνίᾳ τῇ πλείστῃ μετὰ Σωτάδου τοῦ Κρητὸς ἀκολουθοῦσα».

Περὶ τοῦ πράγματος ἐποιήσατο λόγον ὁ Δοβραῖος ἐν τῇ ἐκδόσει τοῦ Ἀριστοφάνους Πλούτου σελ. 101 καὶ ὁ Βλαϋδέσιος ἐν τῇ ἐκδόσει τῆς κωμῳδίας ταύτης σελ. 308 καὶ ἄλλοι. Ἴδε καὶ Οὐϊνῆρον ἐν τῇ Γραμματικῇ τῆς Καιν. Διαθήκης σελ. 208 ἐκδ. Ϛ'.

Ὁ ἀοίδιμος Κοραῆς γράφει ἐν τῇ ἐκδόσει τοῦ Ἰσοκράτους Τόμ. Β', σελ. 52 «Μεθ' οὗ συνηκολούθησαν: Πολλάκις Ἰσοκράτης, κ θὰ καὶ ἕτεροι τῶν δοκίμων ῥητόρων, τό, Ἀκολουθῶ, οὐ πρὸς δοτι ν, ἀλλὰ πρὸς γενικὴν διὰ μέσης προθέσεως συνάπτει. Σεσημειώσθ· δὲ

τοῦτο διὰ τοὺς Γραμματικούς· καὶ γὰρ Φρύνιχος (σελ. 154) καθάπτεται Λυσίου, εἰπόντος, «Τὸν παῖδα τὸν ἀκολουθοῦντα μετ'αὐτοῦ»· ἐχρῆν γάρ, κατά γε Φρύνιχον, εἰπεῖν. «Τὸν ἀκολουθοῦντα αὐτῷ». Πότερον οὖν, ὦ φίλα μειρακύλλια, ὅσοι περὶ τὴν Ἑλλάδα πονεῖσθε φωνήν, Λυσίαν τε καὶ Ἰσοκράτην ἁμαρτάνειν ὑποληπτέον, ἢ Φρύνιχον; ἐγὼ μὲν οἶμαι Φρύνιχον, εἰ μὴ μαίνομαί γε».

Ὁ Κόβητος ἐν *Var. Lect.* σελ. 22 παραθέμενος τὰ ὑπὸ τοῦ Φρυνίχου εἰρημένα ἐπιφέρει «Non vidi magis. Attici constanter omnes in ea re dicebant ἀκολουθεῖν μετά τινος et ἕπεσθαι μετά τινος, neque aliter quam sic in populari sermone dicere ius est *de servulis dominum pone sequentibus*, *deque militibus qui signa sequi dicuntur*. Ἕπου μετ' ἐμοῦ, παιδάριον, in *Pluto* vs. 824 non erit *Atticum* si ἕπου μοι dicetur, contra in eadem fabula vs. 19 «ἢν μὴ φράσῃς ὅ,τι τῷδ' ἀκολουθοῦμέν ποτε, si μετὰ τοῦδε esset scriptum, risum moveret. Sic μετ' Ἀλεξάνδρου ἀκολουθεῖν dicuntur copiae, Ἀλεξάνδρῳ ἀκολουθεῖν ARISTOTELES, CALLISTHENES et si quis alius non militabat in ALEXANDRI castris. Huius rei quum sexcenta exempla sint, quid moroso Grammatico facias, qui alias res agens et dormitans LVSIAM stulte carpit? Contrario errore LOBECKIUS ad PHRYNICHI l. l. deceptus locis corruptis et testimoniis poëtastrorum serio induxit in animum περιακολουθεῖν *Graecum* esse et DEMOSTHENI obtrudendum et ἀκολουθεῖν, ἕπεσθαι et ὁμαρτεῖν optime accusativos recipere posse».

Παρατηρητέον δ' ὅτι λέγεται καὶ ἅμα τινὶ ἕπεσθαι, ὡς ἐν τῇ Εἰρήνῃ τοῦ Ἀριστοφάνους στίχ. 726 «δεῦρ', ὦ κόραι, ἕπεσθον ἅμ' ἐμοὶ θᾶττον» καὶ ἐν ταῖς Τρῳάσι τοῦ Εὐριπίδου στίχ. 946 «τί δὴ φρονήσασ' ἐκ δόμων ἅμ' ἑσπόμην ξένῳ, προδοῦσα πατρίδα καὶ δόμους ἐμούς;». Ὁ Βλαϋδέσιος σημειοῦται ἐν τῇ ἐκδόσει τῆς Εἰρήνης σελ. 230 «ἕπεσθον ἅμ' ἐμοί: Hom. Od. ζ'. 32. καίτοι ἐγὼ συνέριθος ἅμ' ἕψομαι. Eur. Tro. 1009. ἐς τὴν τύχην δ' ὁρῶσα τοῦτ' ἤσκεις ὡς ἕποιτ' ἅμ' αὐτῇ. Sic ἕπεσθαι μετά τινος Pl. 823». Ὑπὸ Ὁμήρου ἐρρήθη καὶ ἐν Ἰλιάδος Α, 158 «ἀλλὰ σοί, ὦ μέγ' ἀναιδές, ἅμ' ἑσπόμεθ', ὄφρα σὺ χαίρῃς». Ἄλλα παραδείγματα μνημονεύονται ἐν τῷ Ὁμηρικῷ Λεξικῷ τοῦ Ἐβελιγγίου Τόμ. Α', σελ.

466. Ἴδε καὶ Ματθίαν ἐν Διεξοδ. Γραμματ. τῆς Ἑλλην. Γλώσσης σελ. 905 ἐκδ. γ′ (Πρβ. καὶ Σχούλζιον ἐν *Quaest. Ep.* σελ. 497). Ἐν τῷ ῥήματι ἀκολουθεῖν, ὡς καὶ ἐν τῷ ἕπεσθαι, περιέχεται ἡ ἔννοια τοῦ κατόπιν· διότι οὐδὲν ἄλλο ταῦτα σημαίνουσιν ἢ κατόπιν ἰέναι ἢ πορεύεσθαι. Λέγεται δὲ καὶ ἀκολουθεῖν κατόπιν καὶ ἀκολουθεῖν κατόπιν τινός, ὡς παρ' Ἀριστοφάνει Πλούτ. 757 «οἱ δ' ἠκολούθουν κατόπιν ἐστεφανωμένοι, γελῶντες, εὐφημοῦντες» καὶ 12 «ὅστις ἀκολουθεῖ κατόπιν ἀνθρώπου τυφλοῦ». Διττὴ φέρεται γραφὴ ἐν στίχ. 1209 «δεῖ γὰρ κατόπιν τούτων ᾄδοντας ἕπεσθαι» καὶ τούτοις. Ὁ Βλαϋδέσιος προκρίνας ἐν τῇ ἐκδόσει τοῦ Πλούτου τὴν γενικὴν πτῶσιν τούτων σημειοῦται σελ. 387 «κατόπιν τούτων — ἕπεσθαι: — Cf. 1094 ἐγὼ δέ σου κατόπιν εἰσέρχομαι. Fr. 415. ἐρείδετον, κἀγὼ κατόπιν σφῷν ἕψομαι. Lucian Tox. 51. ἡ κόρη δὲ κατόπιν σοι ἐπὶ τῶν ἁμαξῶν ἑπέσθω».

ΚΕΦ. ΚΓ′.

Ῥῆμα **πάσσω** ἀντὶ τοῦ **πήσσω** οὐδέποτε ὑπῆρξεν ἐν τῇ Ἑλληνικῇ γλώσσῃ.

Ὁ Βερναρδάκης γράφει ἐν τῇ ἐκδόσει τοῦ Πλουτάρχου Τόμ. Δ′. σελ. νβ′ «Quid faciat ὀπός ipse Homerus dixit: ὡς δ' ὅτ' ὀπὸς γάλα λευκὸν ἐπειγόμενος συνέπηξεν ὑγρὸν ἐόν. Similia dixit scholiasta: ὁ ὀπὸς βαλλόμενος εἰς τὸ γάλα ὑγρὸν ὂν πάσσει (i. e. πήσσει = πήγνυσι)». Κατὰ τὴν γνώμην τοῦ Βερναρδάκη ὑπάρχει Ἑλληνικὸν ῥῆμα πάσσω ἰσοδυναμοῦν τῷ πήσσω ἤτοι πήγνυμι· ἀλλ' ἡμεῖς κάλλιστα μὲν γινώσκομεν ὅτι φέρεται ἐν τῇ Ἑλληνικῇ γλώσσῃ ῥῆμα πάσσω-πάττω, ἐξ οὗ παρήχθη τὸ ἐπίθετον παστός, ἀλίπαστος, κτλ., οὐδαμῶς δ' ἀγνοοῦμεν ὅτι οὐδέποτ' ἐλέχθη πάσσω ἀντὶ τοῦ πήσσω οὐδ' ἐν τῷ ἐσχάτως παρηκμακότι καὶ ἐπικήρως διακειμένῳ ἑλληνισμῷ· διότι οὐδ' ἐν τοῖς ἀδοξοτάτοις τῆς Ἑλλάδος [illegible] νοις ὑπῆρξαν Βερναρδάκαι· ἀποφαινόμεθα δ' ἀδιστάκτως ὅτι τ[illegible] τοῖς εἰς Ἰλιάδα Σχολίοις κείμενον πάσσει εἶνε ἀβλέπτημα ἢ γρ[illegible] κὸν πταῖσμα ἀντὶ τοῦ πήσσει.

Σύνηθες τοῖς παλαιοῖς Ἕλλησιν εἶνε τὸ ῥῆμα πήγνυμι-πήγνυμαι· γίνεται δ' αὐτοῦ πολλάκις χρῆσις καὶ ὑπὸ τῶν μεταγενεστέρων, ἀλλ' ἀπαντᾷ παρ' αὐτοῖς καὶ τὸ βαρύτονον πήσσω-πήττω σχηματισθὲν ἐκ τοῦ ἀορίστου ἔπηξα κατ' ἀναλογίαν τοῦ ἔπληξα : πλήσσω -πλήττω καὶ τοῦ ἔβηξα : βήσσω-βήττω. Πρβ. καὶ ἔπτηξα: πτήσσω. Ἴδε Κούρτιον ἐν τῷ Ῥήματι Τόμ. Α', σελ. 312 καὶ σελ. 313, ἔνθα γίνεται λόγος περὶ τοῦ ῥήσσω. Κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον ἐπλάσθη ἐν τῷ μεταγενεστέρῳ ἑλληνισμῷ ὁ ἐνεστὼς κατάσσω ἀντὶ τοῦ κατάγνυμι, ὡς παρετηρήθη ἐν τῷ Λογίῳ Ἑρμῇ 1866, σελ. 94 καὶ 1867, σελ. 370. Ἐδιφορεῖτο τὸ πάλαι ὁ ἐνεστὼς τοῦ ἀορίστου ἔφραξα, οἷον φράσσω-ττω καὶ φράγνυμι-φάργνυμι. Ὁ Ἑρουερδὴν γράφει ἐν *Stud. Thucyd.* σελ. 127 «ἐκπλήγνυσθαι. ἀντὶ τοῦ ἐκπλήττεσθαι Θουκυδίδης. Moeris p. 162. Cf. ἀπεφράγνυσαν VII 74, pro usitatiore ἀπέφρασσον».

Οὐκ ὀλίγα παραδείγματα ἔχομεν νὰ καταλέξωμεν τοῦ βαρυτόνου ῥήματος πήσσω-πήσσομαι ἢ πήττω-πήττομαι καὶ ἁπλοῦ καὶ συνθέτου ὄντος. Ποιοῦνται αὐτοῦ χρῆσιν ὁ Στράβων καὶ Διονύσιος ὁ Ἁλικαρνασσεὺς καὶ ὁ Πλούταρχος καὶ ἄλλοι μεταγενέστεροι.

Στράβ. σελ. 265, 29 Μειν. «ἔστι δ' ὅπου καὶ σκόλοπας κατέπηττον». σελ. 421, 32 «ῥήττονται δὲ χαλκαῖ ὑδρίαι, τὰ δ' ἐνόντα συμπήττεται». σελ. 694, 22 «μέχρι γὰρ δεῦρο καὶ ὁ κρύσταλλος διατείνει, πηττομένης τῆς Μαιώτιδος». σελ. 735, 7 «ἐν ᾗ ἅλες ἐπανθοῦντες πήττονται». σελ. 797, 32 «οὕτω δὲ περιπήττεται ῥᾳδίως τὸ ὕδωρ». σελ. 801, 30 «τὸ δ' ἐν τῇ ἐπιφανείᾳ τοῦ στελέχους καθ' ἣν ῥεῖ πήττεται». σελ. 880, 9 «τὸ μὲν γὰρ ὕδωρ οὕτω ῥᾳδίως εἰς πῶρον μεταβάλλει πηττόμενον». σελ. 1020, 9 «οὐ ταφρεύοντες ἀλλὰ παττάλους κατασεσιδηρωμένους ἐξ ἄκρων πήττοντες». σελ. 1035, 24 «ἡ δὲ ξηρὰ δυναμένη πήττεσθαι ἐν τῇ Βαβυλωνίᾳ». σελ. 1066, 6 «ἃ περικαταχέαντας καὶ ἐκπιάσαντας πήττειν τὴν ἄσφαλτον».

Διονύσ. Ἁλικαρν. Ῥωμ. Ἀρχαιολ. σελ. 469 «δύο καταπήτ.ν ξύλα ὀρθά».

Πλούτ. Ἠθικ. σελ. 952, Β' «τῇ ὑγρότητι συνέχον καὶ πήτ-ν». Ψευδοπλούτ. περὶ Ποταμ. ΙΕ' (Τόμ. Ζ', σελ. 308, 2 Βερν.) ιεῖνος γὰρ καὶ θέρους πήσσεται».

Ἀρριαν. Ἐπικτ. Διατρ. Α', ιθ', 4 «πάσσαλον πήσσω». Ψευδαρριαν. Περιπλ. Ἐρυθρ. Θαλ. 29 (Γεωγρ. Μικρ. Τόμ. Α', σελ. 280, 4 Μυλλ.) «φέρει δὲ ἐπὶ τῷ φλοιῷ πησσόμενον τὸν λίβανον».

Ἰώσηπ. περὶ τοῦ Ἰουδ. Πολ. Γ', ι', 6 «σχεδίας ἐκέλευσε πήσσειν».

Φίλ. Ἰουδ. Τόμ. Α', σελ. 310 «ἔξω πήττει τῆς παρεμβολῆς» καὶ Τόμ. Β'. σελ. 270 «διὰ τὴν τῆς ψυχῆς ὑγρότητα μήπω δυναμένης τοὺς ἐνσφραγιζομένους πήττειν καὶ διαφυλάττειν χαρακτῆρας» καὶ «τὰ διαλυόμενα καὶ ῥέοντα ἐξ αὐτῶν πήττειν».

Σέξτ. Ἐμπειρ. σελ. 329, 14 «καὶ πρὸς μὲν κηρῷ τήκει πρὸς δὲ πηλῷ πήσσει» καὶ 30 «τὸν μὲν κηρὸν τήκεσθαι, τὸν δὲ πηλὸν πήσσεσθαι» καὶ σελ. 441, 1 «καὶ πήττει μὲν τὸν πηλόν, τήκει δὲ τὸν κηρόν» καὶ 18 «πήττει μὲν τὸν πηλὸν τὸ ὑδατῶδες τοῦ γεώδους ἐξατμίζων, τήκει δὲ τὸν κηρόν».

Γαλην. Τόμ. Ε', σελ. 854 «καθάπερ οὐδ' ὑφαίνειν ἐσθῆτα καὶ ναῦν συμπήττειν» καὶ Τόμ. ΙΓ', σελ. 795 «ὄνυχάς τε ἐκ προσκόμματος σεσαλευμένους ἢ πήσσει ἢ ἐκτινάσσει καὶ ὀδόντας ἐκ πληγῆς κεκινημένους πήσσει».

Διοσκορ. Τόμ. Α', σελ. 207 Σπρεγγ. «κοινῶς δὲ πᾶσα πυτία πήσσει μὲν τὰ διαλελυμένα, λύει δὲ τὰ συνεστῶτα» καὶ σελ. 512 «καὶ τὰ κρέα δὲ συμπήττει ἑψόμενον σὺν αὐτοῖς» καὶ σελ. 681 «πήσσει δὲ καὶ γάλα ὁ χυλὸς τοῦ σπέρματος» καὶ σελ. 783 «ἐπιπήσσεται ἁλμυρίδος τρόπον».

Ἡλιόδωρ. παρ' Ὀρειβασ. Τόμ. Δ', σελ. 339 Δαρ. «τὰ δὲ διαπήγματα, ὥσπερ καὶ αὐτὸ δηλοῖ τοὔνομα, γέγονε πρὸς τὸ διαπήσσειν τὰ σκέλη καὶ τὰ πλευρά».

Ἀθήν. σελ. 61, Δ' «ἀνοίκειοι δὲ οἱ μέλανες καὶ πελιοὶ καὶ σκληροὶ καὶ οἱ μετὰ τὸ ἑψηθῆναι καὶ τεθῆναι πησσόμενοι» καὶ σελ. 534, Δ' «σκηνὴν μὲν γὰρ αὐτῷ Περσικὴν ἔπησσον Ἐφέσιοι».

Ἀρτεμίδ. σελ. 67, 29 Ἑρχ. «ἀγκῶνες δὲ καὶ πάντα τὰ προσπησσόμενα τὸ κόσμιον τοῦ βίου σημαίνει». Φέρεται δὲ καὶ γραφὴ προσπτυσσόμενα. Πρβ. καὶ Σουΐδαν σελ. 15 Βεκκ. «ἀγκῶνες δ καὶ πάντα τὰ προσπτυσσόμενα κατ' ὄναρ τὸ κόσμιον τοῦ βίου ση μαίνει».

Ἑρμῆς παρὰ Στοβ. Ἐκλογ. Τόμ. Α', σελ. 303, 21 Μειν. «

δὲ βορέας τῇ συμφώνῳ ψυχρίᾳ ἀποπήσσει μετὰ τῶν σωμάτων καὶ τὸν νοῦν τῶν ὑπ' αὐτὸν ἀνθρώπων».

Ἰουστῖν. Τόμ. Α', Β', σελ. 350 Ὅθ. «ἐμπήσσοντες τοὺς ἥλους τὰς χεῖρας καὶ τοὺς πόδας αὐτοῦ ὤρυξαν».

Ἐπιφάν. Τόμ. Γ', σελ. 50, 1 Δινδ. «εἴ τις λούεται, εἰς τὸ ὕδωρ τὴν ἑαυτοῦ ψυχὴν πήσσει». Ὁ Δινδόρφιος σημειοῦται σελ. 814 «πήσσει: *vulnerat* L, quod πλήσσει esse potest, ut vidit Zacagnius».

Ἰσίγον. ἐν *Act. Soc. Philol. Lips*. Τόμ. Α', α', σελ. 36 «Ἀντίγονος τὸ ἐν Ἱεραπόλει θερμὸν ὕδωρ πάντα ἀπολιθοῦν φησι καὶ αὐτὸ δὴ πήσσεσθαι καὶ λίθον γίνεσθαι».

Γεωπον. σελ. 1199 Νικλ. «οἱ πολλοὶ πήσσουσι τοὺς τυρούς» καὶ σελ. 1200 «καὶ ἅλες δὲ φρυκτοὶ πήσσουσι γάλα».

Θεόδωρ. Πρόδρ. ἐν τοῖς κατὰ Ῥοδ. καὶ Δοσ. Ϛ', 369 «ἐπήσσομεν μέλλουσαν ἁβρὰν παστάδα».

Παῦλ. Σιλεντ. σελ. 57, 282 Βονν. «ἄτροπον ἀστυφέλικτον ἐπ' οὔδεϊ πυθμένα πήσσει».

Νικήτ. Χωνιάτ. σελ. 549, 6 «ἢ τοὺς ὅρους πήσσων ἑαυτῷ τῆς ζωῆς».

Ἀγαθάγγ. 87 (Ἀποσπ. Ἱστορ. Ἑλλ. Τόμ. Ε', σελ. 149 Μυλλ.) «καὶ πησσόντων αὐτῶν πάλους τέσσαρας μιᾷ ἑκάστῃ αὐτῶν καὶ ἑτοιμαζόντων, ἤρξατο κτέ».

Εὐστάθ. σελ. 619, 41 «ἀλλὰ κυρίως ὀπὸς καλεῖται ἡ τὸν τυρὸν συμπήττουσα πυετία» καὶ σελ. 1533, 28 «οἷς, φασί, τὰ πηδάλια προσεμπήσσεται».

Ἡσύχ. Ἄτροφος: τυρὸς ὁ πησσόμενος ὑπὸ Λακώνων» καὶ «Παχνοῦται: θυμοῦται, πήσσεται» καὶ «Πλάτων: χαλκωμάτιόν τι, ᾧ τὸν ὀρρὸν ἀντλοῦσιν, ὅτε γάλα συμπήσσωσιν» καὶ «Προστρίβεται: προσπήσσεται» καὶ Περιτρέφετο: περιεπήσσετο» καὶ Πυτία: οἷον πήττουσα, παρὰ τὸ πήττειν, ἐν ᾗ τὸ γάλα πήγνυται». Ὁ Κόβητος γράφει ἐν τῇ Μνημοσύνῃ 1876, σελ. 382 «Hesychius duas Homericas glossas annotaverat, quarum excidit prior. ıpplendum: (Περιτρέφεται: περιπήσσεται). Περιτρέφετο: ıριεπήσσετο ὅθεν καὶ τροφαλὶς τὸ πεπηγμένον». Σημειωτέον δ' ὅτι ροηνέχθη γνώμη, καθ' ἣν τὸ παρὰ τῷ Ἡσυχίῳ κείμενον ὁ πησσό-

μενος εἶνε πλημμελὴς ἀνάγνωσις τοῦ ὁ μὴ πησσόμενος (Ἴδε Θησ. Στεφ. Τόμ. Α', α', σελ. 2411, Δ').

Σουΐδ. λ. πιμελὴ (σελ. 856 Βεκκ.) «πιμελὴ καὶ στέαρ διαφέρει τῷ τὴν πιμελὴν ψυχομένην ἄπηκτον διαμένειν, τὸ δὲ στέαρ καὶ διαπήσσεσθαι, ὥστε καὶ θρύπτεσθαι. Ἡ μὲν οὖν πιμελὴ ἄθραυστος· δι' ὃ καὶ οἱ ζωμοὶ τῶν μὲν πιμελωδῶν οὐ πήσσονται, καθάπερ ὑὸς καὶ ἄρκτου καὶ τῶν ἄλλων, οἱ δὲ τῶν στεατωδῶν πήσσονται, ὡς βοός, αἰγός, προβάτου».

Ἀπολλών. Σοφ. Λεξ. Ὁμηρ. σελ. 130, 14 Βεκκ. «περιτρέφεται: περιπήσσεται».

Ἐτυμολ. Μέγ. σελ. 655, 38 «Πάσσονα: Τὴν εὐπαγεστέραν· ἀπὸ τοῦ πήσσω».

Σχολ. Ὀδυσσ. σελ. 267, 16 «ἢ τοῖς ὀρθοῖς ξύλοις, οἷς τὰ πηδάλια πήσσεται».

Σχολ. Ἀριστοφ. σελ. 53, 30 «ἁρμονίας λέγει τὰ συμπησσόμενα τῶν κραββάτων μέρη» (Σουΐδ. λ. ἁρμονίας καὶ λ. ἤλεκτρα). Παρασημειωτέον δ' ὅτι ὀρθότερον εἶνε νὰ γράφηται κράβατος δι' ἑνὸς Β (Ἴδε Ἀθηνᾶν Τόμ. Ζ', σελ. 365).

Σχολ. Ἀπολλων. Ῥοδ. σελ. 342, 13 Κειλ. «ἐν οἷς καταπήσσεται ἡ τρόπις ξύλοις».

Σχολ. Ἱπποκρ. καὶ Γαλ. Τόμ. Α', σελ. 33 «ἀλλὰ καὶ ἐπιπησσομένων ἐξ ἑκατέρου μέρους κτέ».

Παρατιθέμεθα καὶ τὰ ἐν τῷ Θησαυρῷ τοῦ Στεφάνου γεγραμμένα Τόμ. Γ', σελ. 873, Δ' «Forma Ἐμπήσσω est in Gl. cum interpr. Infigo. Basil. M. Ep. 42, vol. 3, p.129, C: Αἱ μὲν γὰρ τραγῳδίαι ὥσπερ σκόλοπες τοῖς κατὰ τὸν βίον δι' εὐθυμίας καὶ χαρᾶς ἐν ταῖς καρδίαις αὐτῶν ἐμπήσσονται. Schol. Hom Il. Δ, 535: Τὰ ἐμπησσόμενα τῇ ἀσπίδι δόρατα. Etym. M. p. 709, 9».

Τὴν γνώμην τοῦ Βερναρδάκη δοξάζοντος ὅτι ὑπάρχει ἐν τῇ Ἑλληνικῇ γλώσσῃ ῥῆμα πάσσω ἰσοδυναμοῦν τῷ πήσσω ἐξήλεγξεν ὁ Χατζιδάκης ἐν Ἐλέγχ. καὶ Κρίσ. σελ. 467. Ἑτοιμότατος δ' ὁ Βερναρδάκης ἀεὶ ὢν εἰς ἀπαντήσεις ἔγραψεν ἐν Ἐλέγχ. καὶ Κρ[ίσ] Ἐξελέγξ. Μέρ. Β', σελ. 34 « Ἐν σελ. 467 ἰσχυρίζεται ὅτι ὁ Σ[χο]λιαστὴς (Ε', 901 σελ. 515, 48) δὲν ἠδύνατο νὰ εἴπῃ πάσσει (πήσσει πήγνυσι, θέλων δηλ. νὰ ὑπερασπισθῇ τὴν διόρθωσιν τοῦ Β[

μοβιτς ταράσσει ἀντὶ τοῦ πάσσει, ἀλλὰ διατείνεται ὅτι τὸ πάσσει τοῦτο εἶνε σφάλμα τοῦ ἐκδότου ἀντὶ τοῦ πήσσει. Ἕως ὅτου ἐξακριβωθῇ ἡ προφητικὴ εἰκασία τοῦ κ. Κ. λέγω ὅτι ὅπως παρὰ τὸ ῥήγνυμι ἐσχηματίσθη ῥάσσω, συρράσσω κττ. οὕτω καὶ τὸ πάσσω παρὰ τὸ πήγνυμι».

Οὐδαμῶς νῦν πολυπραγμονοῦντες περὶ τῶν ῥημάτων ῥήγνυμι καὶ ῥήσσω καὶ ῥάσσω καὶ ἀράσσω, παρατηροῦμεν ὅτι, ἂν ἀναμφισβήτητος ὑπῆρχεν ὁ τύπος πάσσω ὑπ' ἀξιοπίστου τινὸς παραδεδομένος ἢ μαρτυρίοις βεβαίοις πεπιστωμένος, εὔλογον θὰ ἦτο νὰ γίνηται σκέψις περὶ τοῦ τρόπου τῆς γενέσεως αὐτοῦ· ἀλλ', ἐπειδὴ πολλάκις μὲν ἀπαντᾷ ὁ τύπος πήσσω ἢ πήττω, ἅπαξ δὲ μόνον εὑρέθη ὁ πάσσω, εὐλογώτατα δύναταί τις περὶ τῆς ὀρθότητος αὐτοῦ ν' ἀμφιβάλλῃ. Ἔπειτα δὲ κάλλιστα μὲν νοεῖται ὁ διὰ τοῦ Η προενηνεγμένος τύπος ἐκ τοῦ ἀορίστου ἔπηξα σχηματισθείς, οὐδαμῶς δ' εὐοδοῦται ὁ τῷ Α παραληγόμενος· διότι ἀτοπώτατον εἶνε νὰ ὑποληφθῇ ὅτι ἐγένετο ἐκ τοῦ Δωρικοῦ ἀορίστου ἔπαξα ἢ ἐκ τοῦ παθητικοῦ ἐπάγην· γελοιότατα δὲ σφάλλεται, ἄν τις δοξάζῃ μὲν ὅτι τὸ ῥῆμα ῥάσσω ἐπλάσθη ἐκ τοῦ ῥήγνυμι — ἔρρηξα, δοξάζῃ δ' ὅτι, ὡς ἐκ τοῦ ῥήγνυμι — ἔρρηξα ἐσχηματίσθη τὸ ῥάσσω, οὕτως ἐκ τοῦ πήγνυμι — ἔπηξα τὸ πάσσω.

Ἀνενδοιάστως ἐξ ὧν ἐγράψαμεν συμπεραίνεται ὅτι οὐδέποτε μὲν ἐλέχθη ἐν τῇ Ἑλληνικῇ γλώσσῃ πάσσω ἀντὶ τοῦ πήσσω, ἀναγκαίως δ' ἔχει τὸ ἐν τοῖς εἰς Ἰλιάδα Σχολίοις φερόμενον πάσσει νὰ μεταβληθῇ εἰς τὸ πήσσει. Καὶ οἱ μετρίως δὲ πεπαιδευμένοι ἐπίστανται ὅτι μυριάκις ἐν τοῖς ἀντιγράφοις συνεχύθησαν λέξεις καθ' ἓν μόνον στοιχεῖον διαφέρουσαι καὶ ὅτι προχειρότατον πλειστάκις φάρμακον πρὸς ἐπανόρθωσιν ἡμαρτημένης γραφῆς ὑπάρχει ἡ μεταβολὴ γράμματος εἰς ἕτερον γράμμα.

Εἶνε δὲ δεινότατος ὁ Βερναρδάκης νὰ πλάττῃ ἐγκλήματα διαστρέφων τὰ πράγματα. Ἐν τῷ ὑπὸ τοῦ Χατζιδάκη γενομένῳ ἐλέγχῳ δύο πράγματα σαφῶς δηλοῦνται· πρῶτον μὲν ὅτι κακῶς ὁ Βερναρδάκης ἐγκρίνει καὶ ἀποδέχεται τὸ πλημμελῶς ἔχον καὶ ἀνελλήνιστον ὂν πάσσει, δεύτερον δ' ὅτι ἡ ὀρθὴ ἐν τοῖς εἰς Ἰλιάδα Σχολίοις γραφὴ εἶνε «ὁ πὸς βαλλόμενος εἰς τὸ γάλα ὑγρὸν ὂν πήσσει»· οὐδὲν δὲ λέγεται ·ρὶ τῆς εἰκασίας τοῦ Οὐϊλαμοβιτζίου, ἥτις οὐδὲ μνημονεύεται τὸ

παράπαν. Καὶ ὅμως οὐδαμῶς ὤκνησεν ὁ Βερναρδάκης νὰ γράψῃ «*Ἰσχυρίζεται ὅτι ὁ Σχολιαστὴς δὲν ἠδύνατο νὰ εἴπῃ* πάσσει *ἀντὶ* πήσσει *πήγνυσι, θέλων δηλ. νὰ* **ὑπερασπισθῇ τὴν διόρθωσιν** *τοῦ Βιλάμοβιτς* ταράσσει *ἀντὶ τοῦ* πάσσει». Ἀμφιβάλλομεν ἂν ἠκούσθη ποτὲ τοιαύτη παραδοξολογία, ὅτι ἀποφαινόμενός τις ὅλως διάφορον γνώμην τῆς ὑπ' ἄλλου ῥηθείσης ποιεῖ τοῦτο, διότι θέλει νὰ ὑπερασπίσῃ τὴν γνώμην ἐκείνου. Μόνος ὁ δαιμόνιος Βερναρδάκης εἶνε ἱκανὸς νὰ νοῇ ὅτι διὰ τοῦτο δὲν ἀποδέχεταί τις τὴν γνώμην ἑτέρου, διότι ἐπιθυμεῖ νὰ ὑπερμαχήσῃ αὐτῆς (μαχόμενος δηλονότι ἑαυτῷ καὶ τὴν ἑαυτοῦ γνώμην ἀναιρῶν).

Μεγάλως θαυμάζομεν πῶς ὁ Βερναρδάκης εὐμηχανώτατος ὢν δὲν ἐπεχείρησε καὶ ἄλλως νὰ ὑπερμαχήσῃ τοῦ ὑπ' αὐτοῦ ἐγκεκριμένου ῥήματος πάσσω, ἰσχυριζόμενος ὅτι τὴν ἐν τῇ Ἑλληνικῇ γλώσσῃ ἔκπαλαι γινομένην χρῆσιν τοῦ διὰ τοῦ Α ἐκφερομένου ῥήματος μηνύει περιφανῶς τὸ ἐξ αὐτοῦ παρηγμένον ὄνομα πάσσαλος, ὃ ἀπαντᾷ καὶ παρ' αὐτῷ τῷ Ὁμήρῳ.

Παράδοξον εἶνε τὸ κείμενον ἐν τῷ μεγάλῳ Ἐτυμολογικῷ σελ. 655, 32 «Πάσσαλος: Παρὰ τὸν πήσσω μέλλοντα» (Πρβ. καὶ Πινδάρ. Σχόλ. Πατμ. σελ. 6 Σεμ.). Ἀτόπως τὸ πήσσω καλεῖται μέλλων· τὴν ἀτοπίαν δὲ ταύτην κατανοήσας ὁ Συλβούργιος ἐποιήσατο τὴν παρατήρησιν τήνδε· «Παρὰ τὸν πήσσω: Convenientius παρὰ τὸ πήσσω, ut v. 37. aut plenius, παρὰ τὸ πήσσω· τὸ δὲ πήσσω, παρὰ τὸν πήσω μέλλοντα: de quo tamen non abs re aliquis dubitaverit». Τὸ δι' ἑνὸς Σ γεγραμμένον πήσω οὔτε μέλλων εἶνε οὔτε Ἑλληνικὴ ὅλως λέξις.

Ὁ Εὐστάθιος γράφει ἐν ταῖς εἰς Ὅμηρον Παρεκβολαῖς σελ. 1349, 64 «Δοκεῖ δὲ τοῦ πασσάλου προηγεῖσθαι ὁ πάσσος ἐκ τοῦ πήσσω ῥήματος· ἐκεῖθεν δὲ πλεονασμῷ μὲν τῆς ΑΛ συλλαβῆς γενέσθαι πάσσαλος, ἄλλως δὲ καθ' ὑποκορισμὸν ὁ παρὰ τῷ κωμικῷ πάσσαξ, οὗ γενικὴ πάσσακος». Λέγει δὲ καὶ ὁ Λοβέκκιος ἐν τοῖς Παραλειπομένοις σελ. 125 «πήσσω πάσσαξ (*πάσσαλος* pessulus)». Οὐδαμῶς ἐξετάζοντες ἂν ἦτο δυνατὸν ἐκ τοῦ πήσσ-ω νὰ παραχθῇ τὸ πάσσ-αλος ἢ πρῶτον μὲν τὸ πάσσος, ὅπερ ἄρρητον, εἶτα δ' ἐξ αὐτοῦ τὸ πάσσαλος, ἀποφαινόμεθα ὅτι μεγάλως τις σφάλλεται, ἂν ὄνομα παλαιότατον ὑπολαμβάνῃ παράγωγον ῥήματος πολλαῖς ἑκατονταετηρίσ

ὕστερον αὐτοῦ πλασθέντος ἐν τῷ παρηκμακότι ἑλληνισμῷ. Περὶ τῆς ἐτυμολογίας τῆς λέξεως πάσσαλος ἴδε Λεξ. Ὁμηρ. Ἑβελ. Τόμ. Β΄, σελ. 145.

Ἐπειδὴ ἐκ τοῦ ῥήματος πήσσω παρῆγον παλαιοὶ γραμματικοὶ τὸ ὄνομα πάσσαλος, ὃ ἐν τῇ πρώτῃ συλλαβῇ ἔχει Α, οὐχὶ Η, συμπεραίνεται καὶ ἐκ τούτου εὐλόγως ὅτι δὲν ἐφέρετο ἐν τῇ Ἑλληνικῇ γλώσσῃ ῥῆμα πάσσω· διότι οὐδαμῶς μὲν θὰ ἠγνόουν αὐτὸ οἱ γραμματικοὶ ἐκεῖνοι, ἐξ αὐτοῦ δ', ὡς εἰκός, θὰ παρῆγον τὸ ὄνομα πάσσαλος, οὐχὶ δ' ἐκ τοῦ πήσσω.

ΚΕΦ. ΚΔ΄.

Τὸ λυποῦν δὴ φέρε—τὸ λοιπὸν δὴ φέρε καὶ τὸ λυπηρὸν φέρε—τὸ λοιπὸν φέρε.

Ὁ Βερναρδάκης γράφει ἐν τῇ Νέων Παρατηρήσεων Ἐξελέγξει σελ. 27. «*Εὔκολον καὶ ἡδὺ εἶνε ἀναποδείκτως μὲν νὰ ἐξυμνῇ τις τὸν νοῦν τοῦ ὅπως αὐτὸς διώρθωσε χωρίον, ἀναποδείκτως δὲ νὰ ἐκτραγῳδῇ τὴν ἄνοιαν τοῦ* παραδεδομένου *διότι ἡ ἐμὴ προσθήκη (ὄν), ἐπανάληψις τῆς προηγηθείσης οὖσα συλλαβῆς* -ον *παλαιογραφικῶς μὲν εἶνέ τι συνηθέστατον, μετρικῶς δ᾽ ἀναγκαῖον, ἐπὶ δὲ τούτοις οὐδὲν οὐσιῶδες ἐν τῇ ἐννοίᾳ μετέβαλε Νομίζω ὅτι ἡ παραδεδομένη γραφὴ σὺν τῇ ἐμῇ προσθήκῃ ἄριστα ἐξηγεῖται, διότι ἀφοῦ ὁ ποιητὴς ὑπέμνησε τὸν Τρόφιμον, ὅτι τὰ ἐν τῷ παρελθόντι ἀπολόμενα ἀγαθὰ δὲν ἦσαν ὑπερβάλλοντα, τὰ νῦν δ' ὑπάρχοντα κακὰ εἶνε μέτρια, ἑπόμενον ἦτο ἐν συμπεράσματι νὰ λέγῃ ὅτι καὶ τὰ μέλλοντα, ἂν κρίνῃ τις ἐκ τῶν παρελθόντων καὶ τῶν παρόντων, θὰ εἶνε* μέτρια, *ἀνὰ μέσον· θὰ δύναται λοιπὸν νὰ τὰ ὑποφέρῃ*: «*ὥστε καὶ τὰ ὑπολειπόμενα, ἐπειδὴ* βεβαίως (*= που*) *εἶνε μέτρια, φέρε ὅπως καὶ* τὰ *παρελθόντα καὶ τὰ παρόντα*).» *Τὸ νόημα λοιπὸν τῶν στίχων, ὅπως ἐγὼ ἐξέδωκα αὐτούς, ἔχει ἄριστα. Τοὐναντίον δὲ κατὰ τὴν διόρθωσιν τοῦ ἐπικριτοῦ εἰσήγετο μὲν ταυτολογία (διότι ἡ φράσις* «τὰ νυνὶ τ' ἔστι μέτριά κακὰ» *οὐδὲν ἄλλο σημαίνει κατ' οὐσίαν ἢ ὅτι θὰ ἔχῃς μετρίαν ...ν διὰ τὰ νῦν κακά), θὰ ἀπεσιωπᾶτο δὲ τὸ μέλλον, προπαρασκευα-*

σθὲν διὰ τοῦ παρελθόντος καὶ τοῦ παρόντος. Ἐν τοιαύτῃ δὲ περιστάσει ἡ ὑπόμνησις τοῦ μέλλοντος εἶνε ἀναγκαιοτάτη, διότι τὸ μέλλον κυρίως ἐπαυξάνει τὴν λύπην τῆς φαντασίας τοῦ λυπουμένου ἐν τῷ μέλλοντι ἀναστρεφομένης. Ἡ παραδιόρθωσις τοῦ ἐπικριτοῦ προῆλθεν ἐκ τῆς παρανοήσεως, ἡ δὲ παρανόησις ἐκ τῆς ἀγνοίας τῆς συντάξεως τοῦ χωρίου».

Γενναιότατα μὲν ὁ στωμύλος Βερναδάκης ὑπερμαχεῖ τῆς ἐν τοῖς ἀντιγράφοις φερομένης γραφῆς λοιπόν, ὡς ὑγιεστάτης καὶ προσφυεστάτης τῷ λόγῳ οὔσης καὶ ποιεῖται κατ' αὐτὴν θαυμασίαν ἐξήγησιν τῆς ῥήσεως τοῦ Μενάνδρου πρὸς ἄρσιν πάσης ἀμφιβολίας· λάβρος δ' ἐπιφέρεται τῷ Βάσῃ, ὡς ἀλογιστότατα κινήσαντι τὴν καλῶς ἔχουσαν γραφήν, καὶ ἀποκαλεῖ μὲν παραδιόρθωσιν τὴν ὑπ' αὐτοῦ γενομένην ἀνάγνωσιν, ἰσχυρίζεται δ' ὅτι προῆλθεν αὕτη ἐκ παρανοήσεως, ἡ δὲ παρανόησις ἐκ τῆς ἀγνοίας τῆς συντάξεως τοῦ χωρίου. Δεινὸς μὲν ἀληθῶς καὶ χαλεπὸς κατήγορος εἶνε ὁ Βερναρδάκης, ἀλλ' οὐδένα κίνδυνον κινδυνεύει ὁ Βάσης· διότι ἰσχυρῶς ὑπερασπίζουσι τοῦ εὐμούσου καὶ συνετοῦ ἀνδρὸς μεγάλοι φιλόλογοι τὴν αὐτὴν αὐτῷ ἔχοντες γνώμην περὶ τῆς παραδεδομένης ἐν τῷ ἀποσπάσματι τοῦ Μενάνδρου γραφῆς καὶ κατὰ τὸν αὐτὸν ἢ παραπλήσιον τρόπον μεταγράφοντες αὐτήν. Εἶνε δ' οὗτοι ὁ Ὀλλανδὸς Κόβητος καὶ ὁ Γερμανὸς Ναύκιος.

Ὁ Κόβητος λέγει ἐν *Nov. Lect.* σελ. 81 «Consolatur apud Menandrum senex (in Plutarchi consol Apollon. p. 103. D.) et his verbis orationem concludit.

σὺ δ' οὔθ' ὑπερβάλλοντα, τρόφιμ', ἀπώλεσας
ἀγαθά, τὰ νυνί τ' ἐστὶ μέτριά σοι κακά,
ὥστ' ἀνὰ μέσον που καὶ τὸ λοιπὸν δὴ φέρε.

ubi pro τὸ λοιπόν emendandum esse arbitror τὸ λυποῦν, *id quod te cruciat*. Saepe τὸ λυποῦν in Comoedia occurrit. Antiphanes Stob. Floril. XCIX. 31

ἅπαν τὸ λυποῦν ἐστιν ἀνθρώπῳ νόσος
ὀνόματ' ἔχουσα πολλά.

Erroris causa manifesta est: υ et οι tam saepe confunduntur atque ε-αι, ι-ει, η-ι et quidquid a Graeculis sono effertur ... dem» καὶ «sed nihil opus est alia exempla afferre, quum ... λυποῦν et τὸ λοιπὸν tam saepe alibi confusa sint. Ephippi ...

gmentum idem bis ab Athenaeo apponitur: in verbis ἀφεῖλε πᾶν αὐτοῦ τὸ λυποῦν κἀπέδειξεν ἵλεων, semel recte τὸ λυποῦν legitur VIII. 363. C, alio loco XII. 571. E. vitiose Codex τὸ λοιπὸν exhibet ».

Ὁ δὲ Ναύκιος γράφει ἐν *Mél. Gréco-Rom.* Τόμ. ϛ', σελ. 116 « Dass in den letzten Worten λοιπὸν sinnlos ist, haben Grotius und Cobet richtig erkannt; beide verlangten λυποῦν, was durchaus sinngemäss ist, aber dem Metrum an sich nicht genügt, weshalb der eine τὸ ⟨νῦν⟩ λυποῦν, der andere weniger gut τὸ λυποῦν ⟨δὴ⟩ vorschlug. Kock druckt τὸ λοιπὸν [δὴ] φέρε, indem er mit einem höchst unsicheren Supplement dem Metrum aufhilft, den Sinn und Zusammenhang der Stelle aber vollständig ignorirt. Die von Kock erwähnte Emendation τὸ λυπηρὸν φέρε, die nach mir auch Σπ. Βάσης in der 'Αθηνᾶ II (1890) p. 166 gemacht hat, war in den Text zu setzen. Schon früher habe ich angeführt dass die Formen λοιπὸν und λυπηρόν vertauscht werden bei Appian: B. C. 4, 9 p. 939, 21. Diese Vertauschung erklärt sich sehr einfach aus der von Cobet N. L. p. 81 f. an zahlreichen Beispielen nachgewiesenen Verwechslung von οι und υ: die falsche Schreibung λοιπηρὸν bot den Anlass das gangbare λοιπόν zu substituiren. In dem angeführten Verse des Menander halte ich auch ἀνὰ μέσον für unmöglich: schon in J. 1884 habe ich an der von Kock angeführten Stelle (Mél Gréco-Rom. V. p. 241) die Emendation ἀνὰ μέρος mitgeteilt, die Kock mit Stillschweigen übergeht ».

Σαφέστατα ὁ Ναύκιος ἀποφαίνεται ὅτι μόνη ἡ γραφὴ τὸ λυπηρὸν φέρε εὐαρμοστεῖ τῷ χωρίῳ τοῦ Μενάνδρου, ἡ γραφὴ δηλονότι ἐκείνη, ἣν παραδιόρθωσιν ὁ Βερναρδάκης ὀνομάζει καὶ δριμύτατα ψέγει αὐτὴν ὡς ὅλως ἄτοπον καὶ ἀσύστατον οὖσαν. Ὅτι δὲ ὁ Ναύκιος εἶνε μέγας φιλολογος ὁμολογεῖται καὶ ὑπ' αὐτοῦ τοῦ Βερναρδάκη λέγοντος ἐν τῇ ἐκδόσει τῶν 'Ηθικῶν τοῦ Πλουτάρχου Τόμ. Ζ', σελ. ε'

Neque h. l. praetereundus est *Augustus Nauckius*, vir ille re clarissimus, unus ex omnibus Graecae linquae peritissimus ».

Παρατηρητέον δ' ὅτι ἐποιήσατο ὁ Βερναρδάκης ἐν χωρίῳ τῶν Ἠθικῶν τοῦ Πλουτάρχου εἰκασίαν ὁμοίαν τῇ γενομένῃ πρὸ πολλῶν δεκαετηρίδων ὑπὸ τοῦ Βυττεμβαχίου, ἣν οὐδαμῶς τότ' ἐμνημόνευσεν. Ἐπειδὴ δ' ὁ Βάσης ἀπεδοκίμασεν ἐν τῇ Ἀθηνᾷ τὴν εἰκασίαν τοῦ Βερναρδάκη, εἶπε δ' ὅτι οὐδεὶς μαθητὴς ἀγνοεῖ πῶς ἐκληπτέον τὸ χωρίον τοῦ Πλουτάρχου, λαβὼν ἐκ τούτου ἀφορμὴν ὁ φιλαίτιος καὶ φιλεπιτιμητὴς Βερναρδάκης καθήψατο σφοδρότατα τοῦ Βάση ἐν τῇ Νέων Παρατηρήσεων Ἐξελέγξει σελ. 27 ὡς ὑπολαμβάνοντος τὸν μέγαν Βυττεμβάχιον μαθητοῦ ὑποδεέστερον· ἔγραψε δὲ τὰ σεμνὰ τάδε. «*Ὁ δὲ* Wyttenbach *κατέχων τὴν αὐτὴν ἕδραν, ἣν πρὸ ὀλίγου ὁ κριτικώτατος* Cobet *εἶχε μεταξὺ τῶν συγχρόνων οἵαν καὶ σήμερον ὁ* Cobet *ὑπόληψιν. — Ἐπομένως καὶ ὁ* Wyttenbach *κατὰ τὸν Βάσην εἶνε κατώτερος τοῦ μαθητοῦ! Πόσον θὰ ἐγέλα ὁ* Cobet *μανθάνων ὅτι τὸ παιδάριον ὁ Βάσης ὁ πᾶσιν ἄγνωστος, ἀποκαλεῖ τὸν μέγαν* Wyttenbach, *κατώτερον μαθητοῦ*». Νομίζομεν ὅτι πρεπωδέστατα δύναταί τις μιμούμενος τὸν Βερναρδάκην νὰ γράψῃ «Πόσον γελῶσιν οἱ πανταχοῦ φιλόλογοι μανθάνοντες ὅτι ὁ μέγας παῖς Βερναρδάκης, ὁ πᾶσι γνωστὸς ὢν ὡς διαφθορεὺς τῶν Ἠθικῶν τοῦ Πλουτάρχου καὶ λυμεὼν τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης, λοιδορεῖ καὶ προπηλακίζει τοὺς μεγάλους φιλολόγους Κόβητον καὶ Ναύκιον ὡς παραδιορθώσαντας χωρίον τοῦ Μενάνδρου ὑπὸ παρανοήσεως προελθούσης ἐξ ἀγνοίας τῆς συντάξεως αὐτοῦ».

ΚΕΦ. ΚΕ'.

Κακῶς ἔχει καὶ ἀπόβλητον εἶνε τὸ **ἐνθαρρύνω**.

Ἐπιμελέστατα ζητήσας ὁ Βερναρδάκης εὗρεν ἐν τοῖς ὑπὸ τοῦ Κόντου γεγραμμένοις οὐκ ὀλίγα ἐπιλήψιμα, ὡς αὐτὸς νομίζει, καὶ ἐμήνυσεν αὐτὰ ἐπὶ δυσφημίᾳ τοῦ ἀνδρὸς ἐν τῇ Ἐλέγχων καὶ Κρίσεων Ἐξελέγξει. Δύο τούτων εἶνε τὰ ῥήματα ἐνεθάρρυνεν καὶ ἀπελπιζόμεθα, ὧν ἐμνήσθη ὁ Βερναρδάκης ἐν σελ. 29 τῆς Ἐξελέγξεως λέγων. «*Ἐν δὲ τῷ Λογίῳ Ἑρμῇ σελ.* 1 *γράφει* (*ὁ Κόντος*) «οὐκ ἀπελπιζόμεθα» *καὶ σελ.* 164 «ἐνεθάρρυνεν». *Καὶ ὅμως μετὰ*

τοιαύτην ὀρθογραφικὴν ἀταξίαν καὶ ἀνακολουθίαν καὶ ἀναρχίαν κακίζει ἐμὲ ὡς ἀνακόλουθον». Περὶ ἑκατέρου τούτων θὰ γράψωμεν τὰ δέοντα, πρῶτον μὲν περὶ τοῦ ἐνεθάρρυνεν ἐν τῷδε τῷ κεφαλαίῳ, ἔπειτα δὲ περὶ τοῦ ἀπελπιζόμεθα ἐν τῷ εὐθὺς ἑπομένῳ.

Συχνότατα ἐγίνετο ἄλλοτε ὑπὸ τῶν νέων Ἑλλήνων χρῆσις, γίνεται δὲ καὶ νῦν συχνάκις τοῦ ῥήματος ἐνθαρρύνω - ἐνθαρρύνομαι, ἐξ οὗ παρήχθη καὶ τὸ ὄνομα ἐνθάρρυνσις· ἐλέχθη δὲ καὶ ἀπενθαρρύνω-ομαι καὶ ἀπενθάρρυνσις. Τῇ κρατούσῃ συνηθείᾳ ἀκολουθήσας καὶ ὁ Κόντος ἔγραψεν ἐν τῷ Λογίῳ Ἑρμῇ 1866, σελ. 164 «οὐ μόνον ἐπήνεσε τὴν πρόθεσιν καὶ μ' ἐνεθάρρυνεν ἀλλὰ καὶ κτέ». Ἀλλ' ἔπειτα ἀπέστεργε μὲν ἀεὶ τὸ ῥῆμα ἐνθαρρύνω ὡς κακῶς ἔχον καὶ ἀπόβλητον ὄν, ἐποιήσατο δ' ἱκανὸν λόγον ἐν ταῖς Γλωσσικαῖς Παρατηρήσεσιν (ἔτ. 1882), ἵνα καὶ ἄλλους πείσῃ ν' ἀπέχωνται αὐτοῦ.

Παρατιθέμεθα μέρος τῶν ὑπὸ τοῦ Κόντου εἰρημένων ἐν ταῖς Γλωσσικαῖς Παρατηρήσεσι § 62 (σελ. 62-6). « Ἐκ τοῦ ὀνόματος θάρσος ἢ θάρρος ἐσχημάτισαν οἱ Ἕλληνες δύο ῥήματα, τὸ ἐπ' ἀμεταβάτου διαθέσεως παραλαμβανόμενον θαρσῶ ἢ θαρρῶ, ἤγουν εἰμὶ θαρραλέος ἢ ἔχω θάρρος, καὶ τὸ ἐπὶ μεταβατικῆς τιθέμενον θαρσύνω ἢ θαρρύνω, τουτέστι ποιῶ θαρρεῖν ἢ καθίστημι θαρραλέον, ὅπερ οὐ μόνον ἁπλοῦν ἐξεφέρετο ἀλλὰ καὶ μετὰ τῶν προθέσεων κατά καὶ ἐπί καὶ παρά συνετίθετο· εὑρίσκεται δὲ σπανίως μὲν τὸ καταθαρρύνω, συχνότερον δὲ τὸ ἐπιθαρσύνω ἢ ἐπιθαρρύνω, ἔτι δὲ συχνότερον τὸ παραθαρσύνω ἢ παραθαρρύνω. Ὡς δὲ λέγεται ἀναθαρσῶ ἢ ἀναθαρρῶ ἀντὶ τοῦ ἀναλαμβάνω θάρρος, ὅθεν ἀναθάρσησις ἢ ἀναθάρρησις, οὕτω καὶ ἀναθαρρύνω ἀντὶ τοῦ ποιῶ ἀναθαρρεῖν. Ὁ Ὀνήσανδρος εἶπε καὶ ἐπαναθαρρῶ. Τὸ μετὰ τῆς προθέσεως ὑπό συγκείμενον ὑποθαρρῶ, ᾧ ὅμοιον τὸ ὑποδέδοικα καὶ ὑποδειμαίνω καὶ ὑποταρβῶ, ἀπαντᾷ παρὰ τῷ Αἰλιανῷ «καὶ δοκεύει τοὺς θηρατὰς καὶ ὑποθαρρεῖ πως» καὶ ἐν τοῖς εἰς Δημοσθένη Σχολίοις «διαβάλλει τὸν Αἰσχίνην ὡς μὴ ὑποθαρροῦντα ἐπὶ τοῖς δικαίοις». Τού[του] τὸ ἐνεργητικὸν εἶνε, ὡς εἰκός, ὑποθαρρύνω, οὗ παράδειγμα [ἔχ]ομεν ἐκ τοῦ ἐσχάτου ἑλληνισμοῦ τὸ ταῖς εὐχαῖς ὑποθαρρύνον[τε]ς. Οὔτ' ἐνθαρρύνω ὑπῆρξέ ποτε ἐν τῇ παλαιᾷ γλώσσῃ οὔτ' [ἐν]θαρρῶ· οὐδαμῶς δ' εὔλογον εἶνε νὰ νομισθῇ ὅτι εὐοδοῦται ἢ ἀνε-

κτόν πως ἀποβαίνει τὸ ἐνθαρρύνω τινά ἐκλαμβανόμενον ἀντὶ τοῦ ἐμβάλλω τινὶ θάρρος ἢ παραβαλλόμενον πρὸς τὸ ἐνισχύω τινά. Ἀναμφίβολον ἡμῖν φαίνεται ὅτι τὰ παρὰ τοῖς νέοις Ἕλλησι συνήθη ὄντα ἐνθαρρύνω καὶ ἐνθάρρυνσις ἐπλάσθησαν κατὰ μίμησιν τῶν Γαλατῶν λεγόντων *encourager* καὶ *encouragement*. Διό, ἂν ἐπιθυμῶμεν νὰ διαλεγώμεθα Ἑλληνικῶς καὶ μὴ ξενικῶς, ὀφείλομεν ν' ἀποβάλωμεν μὲν ἐκ τῆς ἡμετέρας φωνῆς τὸ παρείσακτον ῥῆμα ἐνθαρρύνω, ὡς καὶ τὰ ὀνόματα ἐνθάρρυνσις καὶ ἐνθαρρυντικός, νὰ εἰσαγάγωμεν δ' εἰς αὐτὴν ἐκ τῆς προγονικῆς γλώσσης τὸ θαρρύνω καὶ τὸ ἐπιθαρρύνω καὶ τὸ ἀμφοτέρων συχνότερον παραθαρρύνω».

Ἔγραψε δ' ὁ Κόντος ἐν τῷ τέλει τῶν Γλωσσικῶν Παρατηρήσεων σελ. 545 τάδε: Σελ. 63, 29. Παρὰ Μιχαὴλ τῷ Ψελλῷ ἀπαντᾷ «τὰ μΕΝ ἘΝθαρρύνων αὐτόν, τὰ δὲ παρ' αὐτοῦ θαρρυνόμενος», ὅπερ πιθανώτατα εἶνε πλημμελὴς ἀνάγνωσις τοῦ θαρρύνων. Ἀλλαχοῦ λέγει ὁ Ψελλὸς «ὡς ἐπεθάρρυνον, ὡς ἐπερρώννυον». Σημειωτέον δ' ὅτι καὶ ἡμεῖς ἐγράψαμεν ἐν τῷ Λογίῳ Ἑρμῇ ἐνεθάρρυνεν, ὡς καὶ πομπώδει καὶ «τὸν εἰς τὰ καλὰ μέγαν αὐτῶν ὀργασμόν» καὶ «οὗ τὸ κατάξαντας εἶνε προδήλως γλώσσημα», ὧν οὐδὲν νῦν ἐγκρίνομεν». Παρατηρητέον δ' ὅτι ἐλέχθη ὑπὸ τοῦ Ψελλοῦ Τόμ. Ε', σελ. 417 «καὶ δεδιότας θαρσύνειν καὶ θρασυνομένους ἀναστέλλειν». Ἐγράφη δ' ὑπὸ τοῦ Κόντου καὶ ἐν τῷ Παρνασσῷ 1886, σελ. 179 «Ἀναγκαιότατον δὲ νομίζομεν ἀντὶ τοῦ ἐνθάρρυνσις, ᾧ λίαν φιληδοῦσιν οἱ καθ' ἡμᾶς Ἕλληνες, νὰ λέγηται ἐπιθάρρυνσις ἢ παραθάρρυνσις».

Πᾶς τις βλέπει ὅτι ἐχρήσατο μέν ποτε ὁ Κόντος τῷ ἀορίστῳ τοῦ ῥήματος ἐνθαρρύνω μυριολέκτου ὄντος, ἀπεδοκίμασε δὲ μετὰ ταῦτα τὸ ῥῆμα τοῦτο καὶ ἐξεφυλλοφόρησεν ἐκ τῆς ἡμετέρας γλώσσης ὡς παράσημον ὄν. Πανταχοῦ δὲ καὶ πάντοτε σφόδρ' ἐπαινεῖται ἐκεῖνος, ὅστις κατανοήσας τὴν κακίαν λέξεώς τινος αὐτός τε φεύγει ἐπιμελῶς αὐτὴν καὶ τοῖς ἄλλοις συμβουλεύει νὰ ποιῶσι τοῦτο πείθων δι' ἀκριβοῦς διδασκαλίας. Μόνος δ' ὁ Βερναρδάκης τολμηρότατος ὢν καταπατεῖ ἀνέδην τὰ παρ' ἅπασι τοῖς ἀνθρώποις νενομισμένα· ἐπισκοτούμενος δὲ τὴν διάνοιαν ὑπὸ φθονερίας καὶ κακεντρεχείας δοξάζει δύναται μὲν ἀδεῶς ν' ἀτιμάζῃ πᾶν γενναῖον καὶ ἀγαστὸν ἔργον,

νεται δὲ νηπιοινεὶ νὰ πανουργεύηται καὶ νὰ μηχανᾶται πᾶν τι πρὸς ἀμαύρωσιν τῆς ἀληθείας. Ἀγανακτεῖ τις εἰκότως καὶ δυσανασχετεῖ, ὅταν ἄνθρωπος ἀνάπλεως δεινοτάτων ἑλκῶν καὶ ὅλος ἔμπυος ὢν τολμᾷ νὰ ψέγῃ ὑγιέστατον καὶ κάλλιστον σῶμα, διότι φαίνονται ἐν αὐτῷ ἀμυδρά τινα σημεῖα πάλαι ἤδη ἰαθέντων ἑλκυδρίων.

Παρατηροῦμεν ἐν τέλει ὅτι, ληγούσης ἤδη τῆς δεκάτης ἐνάτης ἑκατονταετηρίδος, ἐποιήσατο χρῆσιν ὁ Ἰω. Πανταζίδης τοῦ ἐνθαρρυνθέντες ἐν τῇ μεταφράσει τῆς Ἱστορ. τῶν Διαδόχων σελ. 109,5 «ἐνθαρρυνθέντες ὑπὸ τῶν μέχρι τοῦδε ἐπιτυχιῶν» καὶ τοῦ ἐνθαρρυντικοὺς ἐν τῇ μεταφράσει τῆς Ἱστορίας τοῦ Μεγ. Ἀλεξάνδρου σελ. 383, 3 «καὶ εἰσακούουσι μᾶλλον τοὺς ἐνθαρρυντικοὺς λόγους τῶν κολάκων». Ἔγραψε δὲ καὶ ἐν τῇ ἐκδόσει τῆς Ἀναβάσεως τοῦ Ξενοφῶντος σελ. 426 (1900) «καὶ πάλιν ἐνθαρρυνθέντες ὑπὸ τοῦ Ξενοφῶντος ὥρμησαν κατὰ τῶν ἀντισταθέντων πολεμίων».

ΚΕΦ. ΚϚʹ.

Ἀπελπίζω ἐν τῇ παλαιᾷ γλώσσῃ, **ἀπελπίζομαι** ἐν τῇ νέᾳ.

Μυριόλεκτον ἐν τῇ Ἑλληνικῇ γλώσσῃ εἶνε τὸ ῥῆμα ἐλπίζω, καθάπερ καὶ τὸ ὄνομα ἐλπίς· γνωστότατον δ' ὑπάρχει τί μὲν σημαίνει τὸ ἐνεργητικὸν ἐλπίζω, τί δὲ τὸ παθητικὸν ἐλπίζομαι, ᾧ ὅμοιον τὸ προσδοκῶμαι, καὶ ὅλως ἀπίθανον φαίνεται ὅτι ἐγένετό ποτε χρῆσις τοῦ ἐλπίζω ἐπὶ τῆς ἐννοίας τοῦ ποιῶ ἐλπίζειν καὶ τοῦ ἐλπίζομαι ἀντὶ τοῦ ἐνεργητικοῦ ἐλπίζω. Ἐν τῷ Θησαυρῷ τοῦ Στεφάνου Τόμ. Γʹ, σελ.786 ἀναγινώσκομεν «Ἐλπίζομαι active ap. Achmet. Onir. c. 41. p. 33: Ἐὰν δὲ ἴδῃ ὁ βασιλεὺς ὅτι ἔπεσον αἱ τρίχες αὐταὶ (l. αὗται), νίκας κατ' ἐχθρῶν καὶ χαρὰν ἐλπίζεται. Leg. ἐλπιζέτω. Conf. c. 151, p. 120». Κεῖται δὲ καὶ παρὰ τῷ Ἀππιανῷ Ἰβηρ. . . ὧν αἰσθόμενος ὁ Σκιπίων καὶ ἐλπιζόμενος οὔποτε κρατήσειν τῶν πολεμίων, κτέ.», ἀνθ' οὗ ὁ Ῥείσκιος εἴκασεν «ἐλπίζων ἢ λογιζόμενος». Ὁ Μενδελσὼν ἔγραψεν ἐν τῇ ἐκδόσει τοῦ Ἀππιανοῦ σελ. 2, 13 «καὶ ἐλπίζων οὔποτε κρατήσειν».

Ἐκφέρεται δὲ καὶ μετὰ προθέσεων συντεθειμένον τὸ ῥῆμα ἐλπίζω, οἷον ἀντελπίζω, προελπίζω (προσελπίζω), κατελπίζω καὶ προκατελπίζω, ἐπελπίζω, ἀπελπίζω. Περὶ τοῦ κατελπίζω παρατηροῦμεν ὅτι ἀπαντᾷ καὶ παρὰ τῷ Ἡροδότῳ, ὀκνοῦμεν δὲ νὰ ἐγκρίνωμεν τὴν γνώμην τοῦ Κοβήτου λέγοντος ἐν τῇ Μνημοσύνῃ 1885, σελ. 159 «VIII 136 τούτων (Athenienses dicit) δὲ προσγενομένων κατήλπιζε εὐπετέως τῆς θαλάσσης κρατήσειν. Verbum κατελπίζειν pro ἐλπίζειν est sequioris Graecitatis neque ante Polybium reperitur. Herodoto reddatur τούτων δὲ προσγενομένων καὶ ἤλπιζε εὐπετέως τῆς θαλάσσης κρατήσειν». Ὁ Ἑρουεδὴν γράφει ἐν *Lex. Graec. Supplet. et Dialect.* σελ. 439 «κατελπίζειν=σφόδρα ἐλπίζειν. Her. VIII 136». Ἀναγκαῖον δ' ἡμῖν φαίνεται νὰ ἐξετασθῶσι τὰ ῥήματα ἐπελπίζω καὶ ἀπελπίζω.

Τοῦ ῥήματος ἐπελπίζω γίνεται χρῆσις ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων ἐφ' ὁμοίας σημασίας τῷ ἁπλῷ, ὡς ἐν τῷ Ἱππολύτῳ τοῦ Εὐριπίδου στίχ. 1010 «ἢ σὸν οἰκήσειν δόμον, ἔγκληρον εὐνὴν προσλαβών, ἐπήλπισα;», περὶ οὗ σημειοῦται ὁ Βαλκενάριος ἐν τῇ ἐκδόσει τοῦ Ἱππολύτου σελ. 294 Λιψ. «Vice simplicis ἤλπισα hic adhibetur ἐπήλπισα· quod aliquando fieri monitum fuit ad *Lucian*. T. I. p. 345 f.» (Ἴδε Πόππον εἰς Θουκυδ. Τόμ. Δ', β', σελ. 109 ἐκδ. μικρ. Πρβ. καὶ Διδῶτον εἰς Θουκυδ. Τόμ. Δ', σελ. 451). Λέγεται δὲ καὶ ἐπελπίζω τινί ἢ ἐπί τινι· ἀλλὰ σημαίνεται ὑπὸ τοῦ ῥήματος τούτου καὶ τὸ ποιῶ ἐλπίζειν. Ὁ Ἀμμώνιος γράφει σελ. 65 Λιψ. «Ἤλπισαν καὶ ἐπήλπισαν διαφέρει· ἤλπισαν μὲν γὰρ αὐτοί τινας ἐλπίδας ἔχοντες περί τινος, ἐπήλπισαν δὲ ἕτεροι ἑτέρους, εἰς ἐλπίδα ἤγαγον». Λέγεται δὲ καὶ ἐν τῷ Λεξικῷ τοῦ Σουΐδα «Ἐπελπίζων: εἰς ἐλπίδας ἄγων· τὰ μὲν αὐτοὺς ἐπελπίζων ὑποσχέσεσι, τὰ δὲ ὑποσπείρων αὐτοῖς ὀλίγα κέρδη» καὶ ἐν τοῖς Βεκκήρου Ἀνεκδότοις σελ. 140, 10 «Ἐπελπίζω: τὸ ὑποσχέσθαι (γρ. ἴσ. τὸ εἰς ἐλπίδα ἄγω ὑπόσχέσεσιν) αἰτιατικῇ. Δίων πέμπτῳ βιβλίῳ, ἐπελπίζοντές τινα αὐτοὺς οἱ δυνατοί· καὶ αὐτὸν μὲν πολλὰ ἐπελπίσας ἤγουν ἐλπίσαι ποιήσας». Παρὰ Θωμᾷ τῷ Μαγίστρῳ φέρεται σελ. 156 Ῥισχ. «Ἐλπίζω μόνον τὸ προσδοκῶ ἀλλὰ καὶ τὸ εἰς ἐλπίδας ἐμβάλλω· ὁ αὐτὸς τοῖς αὐτοῖς· εὖ μάλα διαβουκολεῖ αὐτοὺς καὶ ἐλπίζει. Θουκυδίδης τῇ ὀγδόῃ· ὁπόσοι τότε αὐτοὺς θειάσαντες ἐπήλπισαν ὡς λήψονται λ

κελίαν». Πρβ. καὶ σελ. 61, 9 «Βουκολεῖν τὸ τρέφειν· ἀποβουκολεῖν δὲ τὸ ἀποπλανᾶν, ὡς ἔφη τις τῶν σοφῶν· φθάνει τις ταῖς ἐλπίσιν ἡμᾶς ἀποβουκολῶν· καὶ Λουκιανὸς ἐν Ἑρμοῦ καὶ Πλούτωνος διαλόγῳ εὖ μάλα διαβουκολεῖ αὐτοὺς καὶ [ἐπ]ελπίζει, ἤγουν ἀπατᾷ καὶ εἰς ἐλπίδας ἄγει». Ὁ Φρίσχιος γράφει ἐν τῇ ἐκδόσει τοῦ Λουκιανοῦ Τόμ. Γ', α', σελ. 204 «καὶ ἐλπίζει ΒΑΟΨΦΩ cum Thoma bis, p. 61. 12 et p. 156. 18, sed καὶ ἐπελπίζει edd. vett. et lemma scholii in V. Hemsterhusio dubitare licuit, num Thomas ipse male habitus fuerit a librariis. at nunc scimus vetustam lectionem esse ἐλπίζει. ergo Thomas vitioso codice occaecatus ἐλπίζω pro ἐπελπίζω poni posse somniavit». Οὐδεμία ἀμφιβολία δύναται νὰ ὑπάρχῃ ὅτι ἐλέχθη ὑπὸ τοῦ Λουκιανοῦ «εὖ μάλα διαβουκολεῖ αὐτοὺς καὶ ἘΠελπίζει». Ὀρθῶς δ' ἀνεγνώσθη καὶ παρὰ τῷ Ἀππιανῷ σελ. 93, 6 Μενδ. «οὐκ ἘΠελπίσας, ὥσπερ ἕτεροι, τὸν στρατόν, ἀλλὰ φοβήσας» ἀντὶ τοῦ ἐλπίσας. Πρβ. Στούρζιον ἐν τῇ ἐκδόσει Δίωνος τοῦ Κασσίου Τόμ. Η', σελ. 146.

Σημειωτέον δ' ὅτι ἐπλάσθη ἐν τῷ μεταγενεστέρῳ ἑλληνισμῷ καὶ ῥῆμα ἐλπιδοποιῶ. «Ἡσύχ. Ἔλπει: ἐλπιδοποιεῖ» καὶ Ἀπολλών. Σοφιστ. Λεξ. Ὁμηρ. σελ. 67, 1 «ἔλπεται (ἔλπει): ἐλπιδοποιεῖ» καὶ Σχολ. Ὀδυσσ. σελ. 660, 19 «ἀλλ' ὅπως μὴ βιασθῇ προνοουμένη καὶ ἐλπιδοποιοῦσα τὸ δοκεῖν τινι συνοικῆσαι». Ἐλέχθη δὲ καὶ ἐλπιδοποιούμενος ὑπὸ τοῦ Ἡσυχίου λ. ἔλπομαι.

Τὴν ἔννοιαν τοῦ ποιῶ ἐλπίζειν ἐμφαίνει καὶ τὸ ποιητικὸν ῥῆμα ἔλπω, οὗ τὸ μέσον ἔλπομαι ἰσοδυναμεῖ τῷ ἐλπίζω. Ὑπὸ τοῦ Ὁμήρου εἶνε εἰρημένον ἐν Ὀδυσσείας Β, 91 καὶ Ν, 380 «πάντας μέν ῥ' ἔλπει (μὲν Fέλπει) καὶ ὑπίσχεται ἀνδρὶ ἑκάστῳ ἀγγελίας προϊεῖσα»· λέγεται δὲ πρὸς ἐξήγησιν αὐτοῦ ἐν τοῖς εἰς Ὀδύσσειαν Σχολίοις σελ. 88, 13 «ἔλπει: ἐλπίζειν ποιεῖ ἢ ἀντὶ τοῦ ἐλπίδας ὑπισχνεῖται, ὁμολογεῖ». Ὁ Εὐστάθιος γράφει ἐν ταῖς εἰς Ὅμηρον Παρεκβολαῖς σελ. 1436, 37 «Ἰστέον δὲ ὅτι τὸ ἔλπει ταὐτόν ἐστι τῷ εἰς ἐλπίδα ἄγει καὶ ὅτι, ὥσπερ ὀχῶ ἄλλον ὀχοῦμαι δὲ αὐτός καὶ πορεύω ἕτερον πορεύομαι δὲ ἐγώ, οὕτω καὶ ἔλπω τὸ εἰς ἐλπίδας ἄγω καὶ ποιῶ εὐέλπιδα, ἔλπομαι δὲ αὐτός ἤτοι ἔχω ἐλπίδας. Τοιοῦτον καὶ τὸ ψεύδω, οἷον ἔψευσάς με τῆς ἐλπίδος· καὶ δηλοῦσι τὰ τοιαῦτα ῥήματα δύο ἐνεργείας προσώπου ἑνός, τὴν μὲν αὐτοῦ καθ'

ἑαυτὸ ἐν φωνῇ παθητικῇ, οἷον ὀχοῦμαι, πορεύομαι, ἔλπομαι, ψεύδομαι, τὴν δὲ ἀπ' αὐτοῦ εἰς ἄλλο κατὰ φωνὴν ἐνεργητικήν, οἷον ὀχῶ καὶ πορεύω καὶ ἔλπω καὶ ψεύδω ἄλλον». Συμφωνεῖ δὲ τῷ μέσῳ ἔλπομαι κατὰ τὴν διάθεσιν ὁ δεύτερος παρακείμενος ἔολπα (FέFολπα). Ἐν Λεξικῷ Ἑλληνικῷ ἐκδεδομένῳ ὑπὸ τοῦ Ἑρμαννοῦ ἐν τῷ *De Emend. Rat.* σελ 350, 188 λέγεται «Ἐλπίζω ποιήσειν τόδε ἐμὲ ἀμετάβατον καὶ ἐλπίζω τινὰ ἀντὶ τοῦ εἰς ἐλπίδας ἄγω, ὡς ἐν Ὀδυσσείᾳ πάντας μέν ῥ' ἔλπει καὶ ὑπΟσχεται ἀνδρὶ ἑκάστῳ, ἡ Πηνελόπη· καὶ παρὰ τῷ Μεταφραστῇ ὁ Ἰωάννης τόδε καὶ τόδε ποιεῖ ἀπελπίζων τοῖς γονεῦσι τὴν ἐπάνοδον· ἀντὶ τοῦ ἀπελπισμὸν διδούς». Πρβ. καὶ Κραμ. Ἀνέκδ. Παρ. Τόμ. Δ', σελ. 261, 15 «Ἐλπίζω ἐγὼ ἀμετάβατον καὶ ἐλπίζω τινὰ ἀντὶ τοῦ εἰς ἐλπίδας ἄγω, ὡς ἐν Ὀδυσσείᾳ πάντας μέν ρ' ἘΛΠΙΖΕΙ». Παραδοξως πως συγχέονται ῥήματα διαφέροντα κατ' ἔννοιαν, τὸ κοινὸν ἐλπίζω καὶ τὸ ποιητικὸν ἔλπω. Περὶ τῆς ὀξυτόνου ἐκφορᾶς μεταφραστής ἢ Μεταφραστής, ἴδε Γλωσσ. Παρατήρ. σελ. 429.

Τὸ ῥῆμα ἀπελπίζω σημαίνει ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ παύομαι ἐλπίζων (Πρβ. ἀπαλγῶ, κτλ.). Λέγεται δ' οὐ μόνον ἀπελπίζω τι ἀλλὰ καὶ ἀπελπίζω τινός (καὶ ἀπελπίζω περί τινος)· γίνεται δὲ χρῆσις καὶ τοῦ παθητικοῦ ἀπελπίζομαι, καθάπερ καὶ τοῦ ἀπογι(γ)νώσκομαι. Πάντα ταῦτα καλῶς διδάσκονται ἐν τῷ Θησαυρῷ τοῦ Στεφάνου λ. ἀπελπίζω. Πρβ. καὶ *Act. Sem. Philol. Erl.* Τόμ. Β', σελ. 153 «verbis ἀπελπίζειν et ἀπογινώσκειν et accusativus et genetivus concedendus est (contra Di. praef. p. 52); cf. 4, 96, 6; 1, 29, 5; 1, 48, 1». Ἀξία παραθέσεως εἶνε ἡ ἐν τῷ Θησαυρῷ τοῦ Στεφάνου Τόμ. Α', Β', σελ. 1265 φερομένη παρατήρησις «Interdum non neutr. est, sed act, et accusat. habet: pro Desperare facio, In desperationem adduco. Cuius signif. affertur Ἀπελπίζων τοῖς γονεῦσι τὴν ἐπάνοδον, i.e. ἀπελπισμὸν διδοὺς τῆς ἐπανόδου. [Nicarch. Anth. Pal. 11, 114, 6: Καὶ Διόφαντος ἄλλον ἀπελπίζων αὐτὸς ἀπεσκάρισε. Jo. Damasc.. vol. I. p. 637, E: Οἱ ἑαυτοὺς τῆς μελλούσης ἐλπίδος τῶν Χριστιανῶν ἀπελπίσαντες. Epiphan. Vol. I p. 236, c. Αἱ δὲ—ἡσυχῇ πως ἑαυτὰς ἀπηλπικυῖ τῆς ζωῆς τοῦ θεοῦ κτλ». Καὶ ἱκανὰ μὲν παραδείγματα τοῦ περὶ ὁ λόγος ῥήματος εἶνε ἐν τῷ Θησαυρῷ παρατεθειμένα, ἀλλ' οὐδὲν β'

πτει νὰ μνημονευθῶσι καὶ ἄλλα τινά. Γαλην. Τόμ. Η', σελ. 365 «ὁ μὲν οὖν Γλαύκων οὐκ ἀπελπίζειν οὐδὲ ταύτης ἔφη τῆς μαντείας». Ἰω. Χρυσόστ. Ὁμιλ. εἰς Ματθ. σελ. 386, Β' «ὅτι ἐκεῖνος μὲν οὐδέποτε ἡμῶν ἀπελπίζει τὴν ἀπώλειαν, ἡμεῖς δὲ τὴν ἑαυτῶν ἀπογινώσκομεν σωτηρίαν». Φώτ. εἰς τὴν Ἔφ. τῶν Ῥῶς Ὁμιλ. Β', 22 (Ἀποσπ. Ἱστορ. Ἑλλ. Τόμ. Ε', σελ. 169 Μυλλ.) «αὐτὴν θραῦσαι τὸ θράσος τῶν βαρβάρων καθικετεύοντες, αὐτὴν κατασπάσαι τὸ φρύαγμα, αὐτὴν τοῦ ἀπηλπικότος λαοῦ προασπίσαι». Εὐστάθ. σελ. 1407, 46 «ὅτι ὁ ἀπελπίσας εἴποι ἂν οὐδέ τις ἡμῖν θαλπωρή» καὶ σελ. 1868, 31 «ἢ ἐμφαίνει ἀπηλπικέναι τὴν γραῦν ζῆν τὸν Ὀδυσσέα». Βασιλικ. Τόμ. Γ', σελ. 306 «ἐὰν ἡ γυνὴ τῆς ζωῆς ἀπελπίσασα τοῦ ἀνδρὸς κλέψῃ καὶ διαζυγῇ, ὑγιάνας κτέ» καὶ «γυνὴ τὸν ἴδιον ἄνδρα ἀπελπίσασα ὡς νόσῳ βαρείᾳ κρατούμενον κτέ». Θεοφάν. Χρονογρ. σελ. 337, 10 (1883. Κεδρην. Τόμ. Α', σελ. 745, 13) «Ἡράκλειος δὲ τὴν Συρίαν καταλιπὼν ὡς ἀπελπίσας, ἄρας καὶ τὰ τίμια ξύλα ἀπὸ Ἱερουσαλὴμ ἐπὶ τὴν Κωνσταντινούπολιν ἀπῄει» καὶ σελ. 344, 29 «ἦλθεν ἕως Καισαρείας Καππαδοκίας καὶ ἀπελπίσας τῆς Ἀρμενίας ὑπέστρεψεν» Σχολ. Εὐριπ. Τόμ. Α', σελ. 58, 21 Δινδ. «ὥσπερ γὰρ οἱ ἐν νηὶ μετρίων ὄντων πόνων ἐλπίδα ἔχουσι σώζεσθαι, εἰ δὲ βία συμβῇ ἀπελπίζουσι τῆς ζωῆς, οὕτω κἀγὼ ἀπήλπισα». (Πρβ. Schwartz ἐν τῇ ἐκδόσει τῶν εἰς Εὐριπίδην Σχολίων Τόμ. Β', σελ. 364, 18).

Συχνότατον ἐν τῇ νέᾳ Ἑλληνικῇ γλώσσῃ εἶνε τὸ ἁπλοῦν ῥῆμα ἐλπίζω· ἓν δὲ μόνον σύνθετον ἐν αὐτῇ φέρεται τὸ ἀπελπίζω. Καὶ τὸ μὲν ἁπλοῦν δηλοῖ ὅ,τι καὶ ἐν τῇ παλαιᾷ γλώσσῃ, τὸ δὲ σύνθετον ἐμφαίνει ἀείποτε τὴν ἔννοιαν τοῦ παύω ἐλπίζοντα ἢ ποιῶ ἀνελπιστεῖν, οὐδέποτε δὲ τὴν τοῦ παύομαι ἐλπίζων· πρὸς δήλωσιν δὲ ταύτης γίνεται χρῆσις τοῦ ἀπελπίζομαι (ἀπηλπιζόμην, ἀπηλπίσθην, ἀπηλπισμένος· χυδ. ἀπελπιζόμουνα, ἀπελπίστηκα, ἀπελπισμένος). Σκαρλᾶτος ὁ Βυζάντιος γράφει ἐν τῷ Λεξικῷ τῆς καθ' ἡμᾶς Διαλέκτου σελ. 27 ἐκδ. γ': Ἀπελπίζω ῥ. μεταβ. «Ἀπελπίζω désespérer, metre au désespoire. ἀπελπίζομαι, ῥ. αὐτοπ. ἀπογινω(γνώ)σκω, ἀπελπίζω, ἀπεγνωσμένος, ἀπεγνωκότως (ἀνελπ-τως) ἔχω ἢ ἀπονοέομαι. désespérer, se désespérer».

Τοῦ ἐν τῇ νέᾳ Ἑλληνικῇ γλώσσῃ συνήθους ὄντος ἀπελπίζομαι

ἐγένετο καὶ ὑπὸ λογίων χρῆσις, οἷον ὑπὸ Σκαρλάτου τοῦ Βυζαντίου ἐν Κωνσταντινουπόλει Τόμ. Β', σελ. 331 «ἀφ' οὗ ἀπΕλπίσθη 'νὰ νυμφευθῇ τὸν Τιβέριον» καὶ σελ. 427 «ἀφ' οὗ ἀπΕλπίσθη 'νὰ τὴν ἐκριζώσῃ» καὶ σελ. 455 «ἀφ' οὗ ἀπΕλπίσθη 'νὰ ἐμποδίσῃ τὴν τροπὴν τοῦ στρατεύματος» καὶ ὑπὸ τοῦ Κουμανούδη ἐν Φιλίστ. Τόμ. Β', σελ. 239 «ἀφ' οὗ ὅμως ἀνεστάλη ἡ ἀνασκαφὴ καὶ ἀπΕλπίσθημεν περὶ τούτου» καὶ ὑπὸ τοῦ Δημ. Βερναρδάκη ἐν Ἐγχειριδ. Γεν. Ἱστορ. σελ. 88 «Οἱ ἀλλόφυλοι ἀπελπισθέντες ἐζήτησαν νὰ μάθωσι τὸ μυστήριον τῆς ὑπερανθρώπου ῥώμης τοῦ Σαμψών» καὶ σελ. 235 «Τότε ὁ Ἀριστομένης ἀπελπισθεὶς ἐνέκλεισεν εἰς τὸ μέσον τοῦ στρατοῦ τὰ γυναικόπαιδα» καὶ ὑπ' ἄλλων πολλῶν.

Ἔγραψε δὲ καὶ ὁ Κόντος ἐν τῷ Λογίῳ Ἑρμῇ 1866, σελ. 165 «Ἀλλ' ἡμεῖς οὔτ' ἀπελπιζόμεθα οὔτ' ἀπορρᾳθυμοῦμεν». Οὐκ ὀλίγαι δὲ λέξεις καθ' ὃν χρόνον συνετάσσετο ὁ Λόγιος Ἑρμῆς ἦσαν ὑπὸ τῶν λογίων ἐγκεκριμέναι, ἃς νῦν ἐκκλίνουσιν οἱ σπουδάζοντες ν' ἀποφαίνωσι τὸν λόγον ἀστειότερον καὶ ἐμμελέστερον. Πολλάκις δ' ἐδίδαξεν ὁ Κόντος τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ ὅτι κάλλιον εἶνε νὰ λέγηται ἐν τῇ καθαρευούσῃ γλώσσῃ ἀπελπίζω ἢ ἀπελπίζομαι· καὶ ὀψὲ μὲν ἀλλὰ διώρθωσε τὸ ἐν τῷ Λογίῳ Ἑρμῇ κείμενον ἀπελπιζόμεθα μεταβαλὼν αὐτὸ εἰς τὸ ἀπελπίζομεν ἐν τῇ Ἀθηνᾷ 1899, σελ. 117. Τὴν διόρθωσιν ταύτην εἶδε πάντως ὁ Βερναρδάκης, ἀλλὰ τῇ αὑτοῦ προαιρέσει δουλεύων καὶ τὸ δίκαιον περὶ ἐλαχίστου ποιούμενος οὐδαμῶς ὤκνησε νὰ ψέξῃ τὸ ἤδη διωρθωμένον.

Ἄξιον παρατηρήσεως εἶνε ὅτι ὁ Ἰω. Πανταζίδης ἐν τῇ μεταφράσει τῆς Ἱστορίας τοῦ Μεγ. Ἀλεξάνδρου ἔγραψε μὲν σελ. 707 «θὰ εἶχον ἀπελπίσῃ», ἔγραψε δὲ σελ. 654 καὶ 663 ἀπηλπίσθησαν καὶ σελ. 721 ἀπηλπίσθη, ὡς καὶ ἐν τῇ Ἱστορίᾳ τῶν Διαδόχων σελ. 41 καὶ 205 ἀπελπισθέντες καὶ σελ. 208 καὶ 546 ἀπηλπίσθησαν καὶ σελ. 668 ἀπελπισθεῖσα. Πρβ. καὶ σελ. 601 ἀπελπιζόμενον. Ἐν σελ. 642 εἶνε γεγραμμένον εἶχον ἀπελπισθῇ.

ΚΕΦ. ΚΖ΄.

Ἀπελπισμός, οὐχὶ ἀπελπισία.

Κυκλεῖται ἐν τῇ νέᾳ Ἑλληνικῇ γλώσσῃ τὸ ὄνομα ἀπελπισία λεγόμενον καὶ ἀπελπισιά κατὰ συνίζησιν συχνοτάτην οὖσαν ἐν τῇ κοινῇ ἡμῶν λαλιᾷ· συντομώτατος δὲ περὶ αὐτοῦ λόγος γίνεται ὑπὸ Σκαρλάτου τοῦ Βυζαντίου ἐν τῷ Λεξικῷ τῆς καθ' ἡμᾶς Διαλέκτου σελ. 27: Ἀπελπισία «Ἀπόγνωσις, ἀπόνοια, désespoir». Ἐχρήσατο δὲ τῷ ὀνόματι τούτῳ καὶ ὁ Κοραῆς καὶ ὁ Βάμβας καὶ ὁ Οἰκονόμος καὶ ὁ Ἀσώπιος καὶ ἄλλοι πολλοὶ λόγιοι.

Κοραῆς ἐν Βεκκαρ. σελ. κε΄ ἐκδ. β΄ «νὰ τοὺς φέρῃ εἰς ἀπελπισίαν» καὶ σελ. 73 «διὰ τελευταίαν ἀπελπισίαν» καὶ σελ. 88 «ὅταν δὲ ἡ ἀπελπισία συνοδεύεται καὶ μὲ φόβον ζημίας ὁποσησδήποτε» καὶ ἀλλαχοῦ.

Βάμβας Ῥητορ. σελ. 196 (1856) «ἀλλὰ καὶ ἐξ ἀγανακτήσεως μεγάλης, ἢ ἀπελπισίας».

Οἰκονόμος ἐν Σωζομ. Φιλολ. Συγγρ. Τόμ. Α΄, σελ. 133 «εἰς τίνα θαῤῥεῖς λαλεῖς μὲ τόσην ἀπελπισίαν» καὶ ἐν Σωζομ. Ἐκκλησ. Συγγρ. Τόμ. Γ΄, σελ. 79 «εἰς τὸν κρημνὸν τῆς ἀπελπισίας».

Ἀσώπιος ἐν Λόγ. περὶ Μεγάλ. Ἀλεξάνδρ. σελ. 73 «ἔμεινε μόνη μετὰ τῆς ἰδίας ἀπελπισίας».

Δημ. Βερναρδάκης ἐν Ἐγχειρ. Γεν. Ἱστορ. σελ. 87 «καὶ ἐξ ἀπελπισίας ἀναπεσὼν ἐκ τοῦ ἀρχιερατικοῦ του θρόνου ἐφονεύθη» καὶ σελ. 95 «ἐξεμεταλλεύθη τὴν ἐκ μακρᾶς ἀνομβρίας ἀδημονίαν καὶ ἀπελπισίαν» καὶ σελ. 234 «περιέπεσον εἰς ἄκραν ἀθυμίαν καὶ ἀπελπισίαν».

Τὸ περὶ οὗ ὁ λόγος ὄνομα μνημονεύει ὁ Ε. Α. Σοφοκλῆς ἐν τῷ Γλωσσαρίῳ σελ. 586 «ἀπελπισία, ας, ἡ, (ἀπελπίζω) despair. CANAN. 470, 17». Ὑπὸ τοῦ Κανανοῦ ἐλέχθη «ὦ ἀπελπισίας μεγίστης»· ...ται δὲ καὶ ἐν Καλλιμάχῳ καὶ Χρυσορρόῃ στ. 1058 (Collect. de m. Grecs par Lampros σελ. 45) «καὶ παντελῶς ἀναίσθητος ἐκ ἀπελπισίας». Ἕτερον παράδειγμα τοῦ ὀνόματος τούτου οὐδὲν ...σκομεν.

Ὡς ἐξ ἄλλων πολλῶν ῥημάτων εἰς ΙΖΩ ληγόντων ἐσχηματίσθησαν ὀνόματα εἰς ΙΣΜΟΣ, οὕτω καὶ ἐκ τοῦ ἀπελπίζω τὸ ἀπελπισμός καὶ ἐκ τοῦ κατελπίζω τὸ κατελπισμός, ἃ ἀπαντῶσιν ἀμφότερα παρὰ τῷ Πολυβίῳ. Ὁ Καιλκῆρος ποιούμενος λόγον ἐν τοῖς Λιψιακοῖς Μελετήμασι 1880, σελ. 297 περὶ λέξεων ἰδίων οὐσῶν τοῦ Πολυβίου μνημονεύει ἄλλας τε καὶ τάσδε: ἐξορκισμὸς 561, 15. παραδειγματισμὸς 579.16. σκυβαλισμὸς 1228, 16 (ἅπ. λ.) κατελπισμὸς 276, 15. χρονισμὸς 67. 11. ἀπελπισμὸς 1241, 3. ἐπιρραπισμός». Οὐκ ὀλίγα παραδείγματα τοῦ ὀνόματος ἀπελπισμός εἶνε παρατεθειμένα ἐν τῷ Θησαυρῷ τοῦ Στεφάνου ἐκ συγγραφέων τοῦ μεταγενεστέρου ἑλληνισμοῦ.

Παρήχθη δὲ καὶ ἐκ τοῦ ἁπλοῦ ῥήματος ἐλπίζω ὄνομα ἐλπισμός, ᾧ πολλάκις χρῆται Γεώργιος ὁ Παχυμέρης, οἷον Τόμ. Α', σελ. 281, 15 «κἀντεῦθεν κατὰ τὸ δοκοῦν ᾠκονόμει τῷ δεομένῳ τὸν ἐλπισμόν» καὶ σελ. 391, 11 «οὐ μὴν δὲ καὶ μέχρις ἐλπισμῶν τὰ δεινὰ ἦσαν» καὶ σελ. 428, 18 «τῷ δέ γε σουλτὰν παρ' ἐλπισμὸν ἦν πάντα ἡ ἐκείνων πρεσβεία» καὶ σελ. 432, 17 «καὶ ἐπ' αὐτῷ πολὺν τὸν τοῦ εὖ πράξειν ἐλπισμὸν ἀραρότως εἶχον» καὶ σελ. 446, 5 καὶ σελ. 509, 12 καὶ σελ. 515, 16 καὶ Τόμ. Β'. σελ. 204, 16 καὶ σελ. 276, 3 καὶ σελ. 386, 14 καὶ σελ. 387, 9 καὶ σελ. 421, 8 καὶ σελ. 425, 13 καὶ σελ. 432, 5 καὶ σελ. 485, 12 καὶ σελ. 492 7. Μαρτύριον τοῦ ὀνόματος ἐλπισμός εἶνε ἐκ τοῦ Φιλοδήμου κατακεχωρισμένον ὑπὸ τοῦ Ἑρουερδῆνος ἐν *Lex. Graec. Supplet. et Dialect.* σελ. 944.

Παρατιθέμεθα ἃ ἔγραψεν ὁ Κουμανούδης ἐν τῇ Συναγωγῇ Νέων Λέξεων σελ. 120 «ἀπελπισία, ἡ, Ἠλ. Μηνιάτ. — Ἰώσ. Μοισ. — Weig. λέξ. 796 — Ἀδ. Κορ. — Δ. Σολωμ. — Οἱ παλαιοὶ ἔλεγον ἀπελπισμόν. — Εὕρηται δὲ ἀπελπιστία παρὰ τῷ Ἰω. Τζέτζῃ». Τῷ τύπῳ ἀπελπισμός ἐχρήσατο καὶ Εὐγένιος ὁ Βούλγαρις ἐν τῷ περὶ Εὐθανασίας σελ. 123 «αἱ ἐλπίδες, οἱ ἀπελπισμοί, αἱ μακραὶ καὶ ἀπέραντοι περιμοναὶ καὶ προσδοκίαι».

Πᾶς τις νομίζομεν πείθεται ὅτι ἀναγκαίως ἔχει νὰ ἐγκρίνητι τῷ ἀστείῳ λόγῳ τὸ ὄνομα ἀπελπισμός, οὗ καὶ ἱκανῶς πα μαρτύρια φέρονται, ν' ἀποδοκιμάζηται δὲ τὸ ἀπελπισία, οὗ μόνα παραδείγματα ἐμνημονεύθησαν ἐκ τοῦ ἐσχάτως παρηκμακ

ἑλληνισμοῦ. Ἐγράφη δ' ὑπὸ τοῦ Κόντου ἐν τῷ Λογίῳ Ἑρμῇ 1876, σελ. 57 «Παρ' οὐδενὶ τῶν ἀρχαίων εὕρομεν τὴν λέξιν ἀπελπισία. Ὁ Πολύβιος ἐν μὲν τῇ τρίτῃ λέγει «τηλικοῦτον γὰρ προενεβεβλήκει κατελπισμὸν τοῖς ὄχλοις», ἐν δὲ τῇ τριακοστῇ πρώτῃ «καί τις οἷον ἀπελπισμὸς ὑπέδραμε τοὺς ἀνθρώπους». Τῆς λέξεως ἀπελπισμός ποιοῦνται ἐνίοτε καὶ οἱ Ἐκκλησιαστικοὶ συγγραφεῖς χρῆσιν, οἷον Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος, Γρηγόριος ὁ Νύσσης καὶ ἄλλοι. Ἐπαινετὸν δ' ἴσως ἔργον θὰ πράξωμεν, ἂν ἐγκρίνωμεν καὶ ἡμεῖς εἰς τὴν καθαρεύουσαν γλῶσσαν τὸν παλαιὸν τύπον ἀπελπισμός ἀποδιοπομπούμενοι τὸν νεωτερικὸν ἢ παραπεποιημένον ἀπελπισία. Δυνάμεθα δὲ κατὰ τὸ ἀπελπισμός καὶ κατελπισμός νὰ λέγωμεν καὶ ἐπελπισμός ἐκ τοῦ ἐπελπίζω. Ἐν τῷ ἐσχάτως παρηκμακότι ἑλληνισμῷ εὑρίσκεται καὶ τύπος ἀπελπιστία, ὃν οὐδαμῶς ἀποδεκτὸν νομίζομεν.

Ἡ διδασκαλία αὕτη δὲν ἀπέβη ἄκαρπος· διότι πολλοὶ ἔκτοτε ἐρασταὶ τῶν καλῶν ὄντες προθυμοῦνται ἔν τε τῷ γραπτῷ καὶ τῷ προφορικῷ λόγῳ νὰ ποιῶνται χρῆσιν τοῦ ὀνόματος ἀπελπισμός. Ἀλλ' ὁ Γρ. Βερναρδάκης δυσκόλως ἄλλοις εὖ λέγουσι πειθόμενος ἔγραψεν ἐν τῷ Παρνασσῷ Τόμ. Δ', σελ. 141 «τὴν ἀπελπισίαν αὐτοῦ ἐκφράζει ἐν μονῳδίᾳ πλήρει πάθους»· γνωστὴ δὲ πάντως αὐτῷ ὑπῆρχεν ἡ ἀρτίως μνημονευθεῖσα παρατήρησις περὶ τοῦ ὀνόματος ἀπελπισία. Δηλοῦμεν δ' ὅτι εὐκόλως θὰ παρεωρῶμεν τὸ ὑπὸ τοῦ Βερναρδάκη ἐν τῷ Παρνασσῷ εἰρημένον τὴν ἀπελπισίαν, ἂν μὴ ἔψεγεν οὗτος μετὰ φρυάγματος τὸ ὑπὸ τοῦ Κόντου γεγραμμένον ἐν τῷ Λογίῳ Ἑρμῇ ἀπελπιζόμεθα καὶ ταῦτα μετὰ τὴν γενομένην αὐτοῦ διόρθωσιν ἐν τῇ Ἀθηνᾷ.

Ἐν τῇ κοινῇ ἡμῶν λαλιᾷ λέγεται χωρισιά (χωρισά) καὶ βρισιά καὶ συνερισιά καὶ ἀπολυσιά καὶ ἄλλα τοιαῦτα, περὶ ὧν ἐρρήθησαν τὰ δέοντα ἐν ταῖς Γλωσσικαῖς Παρατηρήσεσι σελ. 510. Ὁ δ' Οἰκονόμος ἔγραψεν ἐν τοῖς Σωζομ. Φιλολ. Συγγράμμασι σελ. 44 «κέρδος τῶν σχολείων εἶναι ἡ ἅμιλλα καὶ συνερισία» καὶ σελ. 45 «καὶ συνερισίαν περὶ τῶν πρωτείων» καὶ σελ. 131 «εἰς ἐναγώνιον ἅμιλλαν καὶ συνερισίαν». Ὄνομα ὁρμισία πλημμελῶς γεγραμμένον διὰ τοῦ Η ὁρμησία μνημονεύεται ὑπὸ τοῦ Εὐσταθίου ἐν ταῖς Ὅμηρον Παρεκβολαῖς σελ. 130, 8 «διὸ ἡ καθωμιλημένη γλῶσσα

ὀρμΙΙσίας τὰς τοῦ λιμένος προσγείους λέγει κατατομὰς καὶ καταγωγάς» (Ἴδε Λοβέκκιον ἐν τῇ ἐκδόσει τοῦ Φρυνίχου σελ. 532). Οὐδαμῶς ἡμεῖς ἀμφιβάλλομεν ὅτι τὸ περὶ οὗ ὁ λόγος ὄνομα εἶνε παρηγμένον ἐκ τοῦ ὁρμίζομαι. Παρατηρητέον δ' ὅτι ἐνομίσθη ὑπό τινων τὸ κατατομάς ἡμαρτημένη ἀνάγνωσις τοῦ καταμονάς (Ἴδε Θησ. Στεφ. Τόμ. Δ', σελ. 1273, Γ'). Σημειωτέον δ' ὅτι φέρεται καὶ ἐν τῷ Πουλ(λ)ολόγῳ στίχ. 16 καὶ 72 (Ἐπετηρ. Παρνασσ. 1897, σελ. 112 καὶ 115) «ἀπ' ὀρμΗσιὰν εἰς ὀρμΗσιὰν ὑπάγεις καὶ καθίζεις».

Οὐκ ἀγνοητέον δ' ὅτι καὶ ἐν τῷ παλαιῷ ἑλληνισμῷ ἐσχηματίσθη ἐκ τοῦ ῥήματος ἐξοπλίζω-ἐξοπλίζομαι τὸ ὄνομα ἐξοπλισία, οὗ φέρομεν μαρτύριον τὸ ἐν τῇ Ἀναβάσει τοῦ Ξενοφῶντος βιβλ. Α', ζ', 10 «ἐνταῦθα δὴ ἐν τῇ ἐξοπλισίᾳ ἀριθμὸς ἐγένετο τῶν μὲν Ἑλλήνων ἀσπὶς μυρία καὶ τετρακοσία, κτέ.». Ὑπάρχει δὲ καὶ τύπος ἐξοπλΑσία, περὶ οὗ ἐγένετο λόγος ἐν τῇ Ἀθηνᾷ Τόμ. Γ', σελ. 358-9. Ἴδε καὶ Ἑρουερδῆνα ἐν *Lex. Graec. Supplet. et Dialect.* σελ. 283.

Ἀναγκαῖον δ' ἡμῖν φαίνεται νὰ παρατηρηθῇ ὅτι ὁ Κοραῆς ἐχρήσατο οὐ μόνον τῷ ὀνόματι ἀπελπισία ἀλλὰ καὶ τῷ δυσελπισία ἐν Ἐπιστολ. Τόμ. Β', σελ. 516 «Τὸ περὶ Μουσικῆς τοῦ Πλουτάρχου ζητῶ ἀκόμη, μ' ὀλίγην ὅμως ἐλπίδα νὰ τὸ εὕρω· καὶ σ' ἔγραψα νομίζω τὴν αἰτίαν τῆς δυσελπισίας», ὅπερ οὐδαμῶς συστατόν. Ἑλληνιστὶ λέγεται δυσελπιστία καὶ ἀνελπιστία καὶ εὐελπιστία, ὡς ἀλογιστία καὶ εὐλογιστία, ἀχαριστία καὶ εὐχαριστία, ἀοριστία καὶ ἀδιοριστία, εὐποριστία, κτλ., περὶ ὧν ἱκανὰ ἐγράφησαν ἐν ταῖς Γλωσσικαῖς Παρατηρήσεσι σελ. 127-8. Καὶ ἐκ τοῦ ἐπιθέτου ἀφρόντιστος παρήχθη τὸ ὄνομα ἀφροντιστία· πλημμελὲς δ' ἢ ἀδόκιμον εἶνε τὸ ἀφροντισία, οὗ καὶ ἄλλοι τῶν νέων Ἑλλήνων ἐποιήσαντο χρῆσιν καὶ ὁ Ἀσώπιος ἐν τῇ Β' Περιόδῳ τοῦ Συντακτικοῦ σελ. 56 καὶ σελ. 228 ἐκδ. β' «Τὰ ἐπιμελείας καὶ ἀμελείας, φροντίδος καὶ ἀφροντισίας ἤτοι ὀλιγωρίας σημαντικά». Ὁ Κουμανούδης γράφει ἐν τῇ Συναγωγῇ Νέων Λέξεων σελ. 194» ἀφροντισία. ἡ. Weig. Λεξ. — Ν. Κοντ. λ. 89 — Times. ἐν Ἀκρ 11 Μαρτ. 96 — Ἀγγ. Βλ. λ. 97 — Ὑπ. ἐν τοῖς Λεξ. τῆς ἀργ γλ. ἡ ἀφροντιστία». Ἄξια παραθέσεως εἶνε τὰ ὑπὸ τοῦ Λοβεκκίο

γεγραμμένα ἐν τῇ ἐκδόσει τοῦ Φρυνίχου σελ. 510 «His partim profligatis partim ad rationem revocatis, unum superest ἀφροντισια apud Suid. et Annam Comn. III. 97., quod recentioribus Graecis relinquendum est, stipatum scilicet cohorte parilium flexionum, ἀβασανισία, ἀγραμματισία, ἀγελασία, ἀγνωρισία, ἀγεμισία, quibus libri et Lexica novellae Graecitatis scaturiunt. Apud Clementem autem Alexandrinum ἀφροντιστία scribendum esse, quo Zacharias de Mund. Opif. p. 222. et Hesychius s. h. v. utuntur, nuper mihi Schneiderus assensus est. Ἀφροντησία Anna Comn. II. 54 Α». Ἡ διὰ τοῦ Η ἐκφορὰ ἀφροντΗσία εἶνε πάντως γραφικὸν ἁμάρτημα. Παρὰ τῷ Θεμιστίῳ σελ. 230. 2 ἐξέδωκεν ὁ Δινδόρφιος ἐκ κώδικος «ἡ περὶ ταῦτα ὀλιγωρία καὶ τοῦ συμμέτρου ἀφροντιστία» ἀντὶ τοῦ ἀφροντισία. Ἴδε ἃ ὁ φιλόλογος οὗτος ἔγραψεν ἐν τῇ ἐκδόσει τῶν εἰς τὴν Ὀδύσσειαν Σχολίων σελ. 89. Οὐκ ἀγνοητέον δ' ὅτι ἐν τῇ ἰδιωτικῇ ἡμῶν γλώσσῃ λέγεται ἀσυλλογισιά.

Ἐν τῇ τοῦ Κουμανούδη Συναγωγῇ Νέων Λέξεων φέρεται σελ. 116 «ἀξυρισία, ἡ. Ἀκρ. 21 Αὐγ. 1889» καὶ σελ. 722 «ὀλιγοφροντισία, ἡ. Χ. Δ. Μεγδ». καὶ σελ. 424» εὐοργιστία, ἡ. «Ἐφημ.» 26 Ἰουν. 1889». Ἐν τῇ Ἑλληνικῇ γλώσσῃ ἐλέγετο εὐοργησία καὶ δυσοργησία καὶ ἀοργησία, ἃ εἶνε παρηγμένα ἐκ τῶν ἐπιθέτων εὐόργητος καὶ δυσόργητος καὶ ἀόργητος (Ἴδε Βαλκενάριον εἰς Εὐριπ. Ἱππόλ. σελ. 300 Λιψ.). Ὁ Ἐρμερίνσιος γράφει ἐν τῇ ἐκδόσει τοῦ περὶ Γυναικ. Παθ. τοῦ Σωρανοῦ σελ. ρϐ' «ἀόργιστος p. 138. vs. 3., ἀνόργιστος mss. p. 134. vs. 4., ubi de meo ἀόργιστος scripsi. Nota sunt δυσόργητος, quod apud scriptorem nostrum legimus p. 44. vs 7., ἀόργητος, sed ἀόργιστος, ἀνόργιστος insolitae formae sunt, nec tamen contra analogiam pugnant». Μόνοι οἱ τύποι ἀόργητος καὶ δυσόργητος καὶ εὐόργητος ἔχουσιν ὑγιῶς (Πρϐ. καὶ Θησ. Στεφ. λ. εὐόργητος). Ἐν τῇ κοινῇ ἡμῶν συνηθείᾳ γίνεται χρῆσις τοῦ ἐπιθέτου ἀξύριστος, ὡς καὶ τοῦ ῥήματος ξυρίζω - ξυρίζομαι, ὃ φέρεται καὶ τῷ παρηκμακότι ἑλληνισμῷ. Καλὸν δ' ἴσως εἶνε νὰ παραλαμβάνηται ἐν τῷ ἀστείῳ λόγῳ τὸ δόκιμον ῥῆμα ξυρῶ καὶ ξυροῦμαι,

νὰ λέγηται δὲ καὶ ἀξύρητος-ἀξυρησία. Πρβ. ἡμιξύρητος (Ἴδε Περιοδ. Σύγγρ. Πλάτ. 1884, σελ. 24).

Ὑπὸ τοῦ Οἰκονόμου ἐγράφη ἐν Σωζομ. Ἐκκλησιαστ. Συγγράμμ. Τόμ. Β', σελ. 642 «ἐνεφορήθη μέντοι, ὡς οὐκ ὤφελε, καὶ αὐτὸς τοῦ ὑπὲρ τῆς Παπικῆς φιλοδοξίας καὶ ἀκορεσίας ἀμέτρου ζήλου». Μόνου τοῦ ὀνόματος ἀκορεστία, ὃ εἶνε παρηγμένον ἐκ τοῦ ἐπιθέτου ἀκόρεστος, μνημονεύεται μαρτύριον ἐν τῷ Θησαυρῷ τοῦ Στεφάνου. Πρβ. καὶ δυσαρεστία καὶ εὐαρεστία.

Παρατηροῦμεν ἐν τέλει ὅτι ὁ Πανταζίδης ἐποιήσατο χρῆσιν ἐν τῇ μεταφράσει τῆς Ἱστορίας τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου τοῦ τε βαρβαρωτάτου τύπου ἀφροντΗσία (σελ. 554) καὶ τοῦ παραλυσία (σελ. 70 καὶ 700 καὶ 703) καὶ τοῦ ἀπελπισία (σελ. 538 καὶ 589 καὶ 680 καὶ 743 καὶ 792). Ἔγραψε δὲ καὶ ἐν τῇ ἐκδόσει τῆς Ἀναβάσεως τοῦ Ξενοφῶντος «ἀλλὰ δὲν ἦσαν προϊὸν ἁπλῆς ἀθυμίας ἢ μικροψυχίας ἢ ἀπελπισίας».

ΚΕΦ. ΚΗ'.

Ἐγκυμονῶ: ἐνεκυμόνουν, ἐνεκυμόνησα.

Πλημμελεῖς ὑπὸ τοῦ Γρ. Βερναρδάκη ὑπελήφθησαν ἐν τῇ Νέᾳ Ἡμέρᾳ ὁ παρατατικὸς προσεπάθουν καὶ ὁ ἀόριστος προσεπάθησα, ὡς τῆς αὐξήσεως αὐτῶν μετὰ τὴν πρόθεσιν γενομένης. Πρὸς τὴν γνώμην ταύτην ἀντιτασσόμενος ὁ Ἰ. Εὐθυβουλίδης ἐν τῇ Κλειοῖ ἀπεφήνατο ὅτι δύναται νὰ λέγηται οὐ μόνον ἐπροσπάθουν καὶ ἐπροσπάθησα ἀλλὰ καὶ προσεπάθουν καὶ προσεπάθησα· παρετήρησε δὲ προσέτι ὅτι κακῶς ἄλλοτ' ἀπεδοκιμάσθη ὡς ἐσφαλμένη ἡ ἐκφορὰ ἐνεκυμόνησα. Ἀπαντῶν δὲ πρὸς τὸν Εὐθυβουλίδην ὁ Βερναρδάκης ἐν τῇ Νέᾳ Ἡμέρᾳ ὑπερμαχεῖ διὰ λόγου σφοδροῦ καὶ ἀλαζονικοῦ τῶν τύπων ἐπροσπάθουν καὶ ἠγκυμόνουν ὡς αὐτῶν μόνων κατὰ τὴν ἀναλογίαν ἐσχηματισμένων καὶ ὑγιῶς ἐχόντων. Παρατιθέμεθα ἃ ἔγραψεν ὁ Εὐθυβουλίδης ἐν τῇ Κλειοῖ καὶ ἃ ὁ Βερνδάκης ἐν τῇ Ν. Ἡμέρᾳ.

Εὐθυβουλ. ἐν Κλειοῖ 622 (1873, 31 Μαΐου) «Λυποῦμαι ἀφ'

ρου ὅτι ὁ εὐπαίδευτος Κ. Γ. Β. δ. φ. (Γρ. Βερναρδάκης) πέρα τοῦ προσήκοντος ἐξαπτόμενος πρὸς ἀπόδειξιν τῶν γλωσσικῶν ἁμαρτημάτων τοῦ Κ. Παπαρρηγοπούλου, ἐκτρέπεται εἰς παραλογισμοὺς ἢ ἐνοχοποιεῖ ἀκουσίως πρόσωπα σεβάσμια, ἀπολαύοντα οὐ τῆς τυχούσης φιλολογικῆς ὑπολήψεως. Κατὰ τὸν ἡμέτερον διδάκτορα τῆς φιλοσοφίας, ὁ Κ. Παπαρρηγόπουλος, γράψας προσεπάθησα, προσεπάθουν, ἐβαρβάρισεν, ἀπαραλλάκτως ὅπως, κατὰ τὸν γραμματικώτατον Βερναρδάκην, ἐβαρβάρισεν ἄλλοτε ὁ Κ. Λιβαδᾶς κατασκευάσας ἀόριστον ἐνεκυμόνησα, ἐν ᾧ δὲν ἔπρεπε νὰ ἀγνοῇ ὅτι ὁ ἀόριστος τοῦ ἐγκυμονέω εἶναι ἠγκυμόνησα (sic) οὐχὶ ἐνεκυμόνησα. Εἶναι παράδοξον πῶς τὸ πάθημα τοῦ Κ. Βερναρδάκη, ἀντὶ νὰ σωφρονίσῃ τὸν ἡμέτερον διδάκτορα, παρεκίνησεν ἀπ' ἐναντίας αὐτὸν νὰ ἐπαναλάβῃ τὸ πείραμα. Εἶναι ἀληθὲς ὅτι πολλὰ ῥήματα, παράγωγα ἐκ συνθέτων ἐπιθέτων κ.λ. λαμβάνουσι τὴν αὔξησιν ἔξωθεν· ἀλλ' οὐχ ἧττον ἀληθὲς εἶναι ὅτι καὶ πάμπολλα ἐκ συνθέτων ἐπιθέτων παράγωγα ῥήματα λαμβάνουσι τὴν αὔξησιν ἔσωθεν. Ἐὰν τὸ προσεπάθησα καὶ τὸ προσεπάθουν εἶναι ἡμαρτημένα ἐπ' ἴσης ἡμαρτημέναι εἶναι καὶ αἱ ἔσωθεν γινόμεναι αὐξήσεις πολλῶν ἄλλων ἐκ συνθέτων ἐπιθέτων παραγομένων ῥημάτων. Ἀφ' οὗ τὸ συνεργέω, ἐπιδημέω, ἐπιθυμέω, ἐγχειρέω, ἐμφανίζω, ἐπιτηδεύω, προφητεύω, προξενέω, ἐγκωμιάζω, ὑποπτεύω, ἀπολογέομαι, ἀπολαύω, προσδοκάω καὶ τόσα ἄλλα, ἅτινα ἐπιλείψει με ὁ χρόνος ἀπαριθμοῦντα, δέχονται τὴν αὔξησιν ἔσωθεν, διατί, ἐρωτῶ σε, δὲν πρέπει νὰ τὴν δεχθῇ καὶ τὸ προσπαθέω; Δύνασαι ν' ἀποδείξῃς ὅτι οἱ Ἕλληνες ἔγραφον ἐπροσπάθουν καὶ οὐχὶ προσεπάθουν; Ἀμφότεραι αἱ αὐξήσεις καὶ ἡ ἔσωθεν καὶ ἡ ἔξωθεν εἶναι ἐξ ἴσου ὀρθαί· δύναμαι νὰ μεταχειρισθῶ ἀμφότερα, τὸ προσεπάθουν οὐχ ἧττον ἢ τὸ ἐπροσπάθουν, καθάπερ καὶ οἱ ἀρχαῖοι μετεχειρίζοντο τὸ προὐθυμούμην καὶ ἐπροθυμούμην τὸ καθηῦδον καὶ ἐκάθευδον, τὸ καθήμην καὶ ἐκαθήμην, τὸ ἐκαθεζόμην καὶ καθεζόμην κλ.».

Βερναρδ. ἐν Νέᾳ Ἡμέρᾳ 939 (1873, 13 Σεπτεμβρ.) «Ἂν δὲν ·αμαι ν' ἀποδείξω ὅτι οἱ ἀρχαῖοι ἔγραφον ἐπροσπάθουν, πολὺ ·γώτερον σὺ δύνασαι ν' ἀποδείξῃς ὅτι ἔγραφον προσεπάθουν, ·τι βεβαίως δὲν ἀρνεῖσαι ὅτι ἐκ τῶν τοιούτων ῥημάτων πλειότερα

εἶναι τὰ λαμβάνοντα τὴν αὔξησιν ἔξωθεν ἢ τὰ λαμβάνοντα αὐτὴν ἔσωθεν. Ἀλλά, σὲ παρακαλῶ, ἀφ' οὗ ἐν μὲν τῇ ἀρχαίᾳ γλώσσῃ τὰ πλεῖστα ἐκ τῶν τοιούτων ῥημάτων λαμβάνουσι τὴν αὔξησιν ἔξωθεν, ἐν δὲ τῇ σημερινῇ ὄχι μόνον πάντα τὰ ἐκ συνθέτων ὀνομάτων παράγωγα ῥήματα, ἀλλὰ καὶ πάντα ἐν γένει τὰ σύνθετα λαμβάνουσιν ὁμοίως αὐτὴν ἔξωθεν, ὁ γράφων ἐν τῇ σημερινῇ γλώσσῃ ποῦ πρέπει νὰ θέσῃ τὴν αὔξησιν ἔξωθεν ἢ ἔσωθεν; Ὁ μὲν θέτων τὴν αὔξησιν ἔσωθεν δὲν δύναται νὰ στηριχθῇ εἰς τὴν ἀναλογίαν τῶν ἐν τῇ ἀρχαίᾳ αὐξανόντων ἔσωθεν ῥημάτων, διότι ταῦτα εἶναι ὀλιγώτερα τῶν αὐξανόντων ἔξωθεν· δὲν δύναται ὁμοίως νὰ στηριχθῇ οὐδ' εἰς τὴν κοινὴν χρῆσιν· διότι ἡ καθομιλουμένη θέτει τὴν αὔξησιν ἔξωθεν ὄχι μόνον εἰς ταῦτα τὰ ῥήματα, ἀλλὰ καὶ εἰς πάντα ἐν γένει τὰ σύνθετα. Τοὐναντίον δὲ ὁ θέτων τὴν αὔξησιν ἔξωθεν δύναται νὰ στηριχθῇ καὶ εἰς τὴν ἀρχαίαν καὶ εἰς τὴν σημερινὴν χρῆσιν. Διὰ ταῦτα πρέπει νὰ λέγωμεν ἐπροσπάθουν, ἠγκυμόνουν καὶ ὄχι ἐνεκυμόνουν, ὅπως κακῶς ἔγραφε καὶ γράφει ὁ Λιβαδᾶς, ἑπομένως καὶ σύ. Πιστεύω ὅτι ἐνόησας τὸ σφάλμα σου».

Οὐδαμῶς ἐξετάζοντες ἂν εἶνε ὀρθὰ πάντα τὰ ὑπὸ τοῦ Εὐθυβουλίδου γεγραμμένα ἀποφαινόμεθα ὅτι εὐλογώτατα μὲν οὗτος συνηγόρησε τῷ τύπῳ ἐνεκυμόνησα, ὀρθῷ καὶ ἀμέμπτῳ ὄντι, ἀτοπώτατα δ' ὁ Βερναρδάκης ἐπολέμησεν αὐτῷ ἰσχυριζόμενος ὅτι ἀσύστατος καὶ ἀπόβλητος εἶνε. Εὐκόλως δ' ὁ λόγος τοῦ Βερναρδάκη ἀνασκευάζεται λίαν σαθρὸς ὤν.

Οὐδὲν ψευδέστερον τῶν εἰρημένων ὑπὸ τοῦ Βερναρδάκη «*ἐκ τῶν τοιούτων ῥημάτων πλειότερα εἶναι τὰ λαμβάνοντα τὴν αὔξησιν ἔξωθεν*» καὶ «*τὰ πλεῖστα ἐκ τῶν τοιούτων ῥημάτων λαμβάνουσι τὴν αὔξησιν ἔξωθεν*». Τὸ ἐναντίον ὑπάρχει ἀληθές, ὅτι τὰ πλεῖστα τῶν τοιούτων ῥημάτων λαμβάνουσι τὴν αὔξησιν μετὰ τὴν πρόθεσιν, καὶ ὅτι πολλῷ πλείονα εἶνε ταῦτα τῶν λαμβανόντων αὐτὴν ἐν τῇ προθέσει ἢ πρὸ αὐτῆς. Εἰς μόνα ἐκεῖνα τῶν τοιούτων ῥημάτων νῦν ἀποβλέποντες, ἃ ἐν τῇ ἀρχῇ ἔχουσι τὴν πρόθεσιν ΕΝ, παρατηροῦμεν ὅτι ἐλέγετο μὲν ἐν τῇ Ἑλληνικῇ γλώσσῃ ἐμπεδῶ ἠμπέδουν, ἐμπολῶ ἠμπόλουν, ἐνεχυράζω ἠνεχύραζον (προσηνεχύραζον· ἠνεχυράσθην - ἠνεχύρασμαι), ἀλλ' ἐγκωμιάζω ἐνεκωμίαζον ἐμφανίζω ἐνεφάνιζον, ἐνθουσιῶ ἐνεθουσίων, ἐμβατεύω ἐνε

βάτευον, ἐμπορεύομαι ἐνεπορευόμην, ἐνδημῶ ἐνεδήμουν (ἐνδεδαμήκαντι), ἐγκρατεύομαι ἐνεκρατευόμην, ἐγχυματίζω ἐνεχυμάτισα, ἐνταφιάζω ἐνεταφίασα, ἐνθηκιάζω ἐνεθηκίασα, ἐνεργῶ ἐνήργουν, ἐνεδρεύω ἐνήδρευον. Περὶ τῆς αὐξήσεως τοῦ ῥήματος ἐγγυῶ παρεγγυῶ καὶ τοῦ ἐναντιοῦμαι θὰ εἴπωμεν τὰ δέοντα ἀλλαχοῦ. Φανερὸν ἐκ τούτων γίνεται ὅτι οὐδαμῶς τις σφάλλεται, ἂν τιμῶν καὶ πρεσβεύων τὴν ἀναλογίαν σχηματίζῃ τοῦ ἐν τῷ παρηκμακότι ἑλληνισμῷ φερομένου ῥήματος ἐγκυμονῶ τὸν παρατατικὸν ἐνεκυμόνουν καὶ τὸν ἀόριστον ἐνεκυμόνησα ἅτε τῆς ἀναλογίας σφόδρα τῇ ἐκφορᾷ ταύτῃ βοηθούσης.

Οὐ μόνον δ' ἡ ἀναλογία βοηθεῖ τοῖς τύποις ἐνεκυμόνουν καὶ ἐνεκυμόνησα ἀλλὰ καὶ ἡ χρῆσις συγγραφέων τοῦ μεταγενεστέρου ἑλληνισμοῦ, παρ' οἷς ἀπαντῶσι τοῦ τε ἐνεργητικοῦ ῥήματος ἐγκυμονῶ καὶ τοῦ παθητικοῦ ἐγκυμονοῦμαι ὁ παρατατικὸς καὶ ὁ ἀόριστος. Καταλέγομεν ἃ ἔχομεν μαρτύρια τῶν χρόνων τούτων.

«ἡ δ' ἐκύει, ὅ ἐστιν ἐνεκυμόνει» καὶ «τὸ δὲ ἐκύει φίλον υἱὸν ἀντὶ τοῦ ἐνεκυμόνει» (Εὐστάθ. σελ. 1174. 19 καὶ σελ. 1175. 37).

«τὸν ἐκείνου ἐνεκυμόνησεν ἔρωτα» καὶ «μόνον ἐνεκυμόνουν τὸν ἔρωτα» (Ψελλ. Μεσαιων. Βιβλ. Σάθ. Τόμ. Δ', σελ. 41 καὶ σελ. 212),

«ἃ ἐνεκυμόνει τὸ γραμματίδιον» (Φωτ. Ἀμφιλοχ. σελ. 180),

«τὴν κυοφορίαν ἐνεκυμόνει τῷ σπέρματι» (Ἀνων. Βί. Ἰω. Χρυσ. Τόμ. Η', σελ 340. 23),

«ἔρωτα τῆς βασιλείας ἐνεκυμόνει» (Ζωναρ. Ἐπιτ. Ἱστορ. Τόμ. Δ', σελ. 230, 3),

«ἐκύει: ἐνεκυμόνει, ἐν γαστρὶ εἶχεν» καὶ «ὤδινον: ἐνεκυμόνησαν, ἀπέτεκον» (Σουίδ.),

«ὁ Σεμέλης αὖθις ἐνεκυμονεῖτο Διόνυσος» (Θεοφυλ. Σιμόκ. σελ. 18 Βοισσ.),

«ἐνεκυμονεῖτο μὲν ὁ παῖς ὑπὸ τῇ μητρί» (Νικηφ. Βασιλ. Ῥήτ. Οὐαλζ. Τόμ. Α', σελ. 483, 29),

«δέκα μῆνας ἐνεκυμονήθη» (Ἐπιφαν. Τόμ. Β', σελ. 495, 6),

εἰ μὴ ἐνεκυμόνει ὅτε ἐξεποιεῖτο» καὶ «εἴτε μὴ ἐνεκυμόνει»

«εἰδυῖα ὡς οὐκ ἐνεκυμόνει» καὶ «νομίσασα ὅτι ἐνεκυμόνει»

«ἐπειδὴ ὅλως ἐν καιρῷ τελευτῆς τῆς μητρὸς ἐνεκυμονεῖτο»

καὶ «ἐξέτρωσεν ἥπερ ἐνεκυμόνει» καὶ «παρ' ἐκείνοις ἐνεκυμόνησεν» καὶ «εἴτε μετὰ ταῦτα ἐνεκυμόνησεν» (Βασιλικ. Τόμ. Α', σελ. 481 καὶ Τόμ. Β', σελ. 448 καὶ σελ. 449, 6 καὶ 14 καὶ 40 καὶ Τόμ. Δ', σελ. 506 καὶ Τόμ. Ε', σελ. 310 καὶ σελ. 493 καὶ Τόμ. Ϛ', σελ. 58).

Πλημμελῶς εἶνε γεγραμμένον ἐν Φυσ. καὶ Ἰατρ. Τόμ. Α', σελ. 177, 6 Ἰδελ. «καὶ ὁ Σεμέλης αὖθις ἐγκυμονεῖτο Διόνυσος» ἀντὶ τοῦ ἐνεκυμονεῖτο (Πρβ. Βοισσονάδην εἰς Θεοφύλ. Σιμόκ. σελ. 197).

Παρατηρητέον δ' ὅτι ὀρθῶς ὑπὸ νέου Ἕλληνος ἐγράφη ἐν τῷ Εὐρωπαϊκῷ Ἐρανιστῇ 1840, σελ. 109 «τὸ ὑπουργεῖον τοῦ Laferronais καὶ Μαρτινιὰκ προσφιλὲς εἰς τὴν Ῥωσσίαν καὶ εὐεργετικὸν βεβαίως εἰς τὴν Ἑλλάδα, ἐνεκυμονεῖτο τότε».

Τῶν ἐν τοῖς ἄνω μνημονευθέντων τινὰ φέρονται ἐν τῷ μεταγενεστέρῳ ἑλληνισμῷ, ὡς καὶ τὸ ἐνεθήκωσα ἐκ τοῦ ἐνθηκῶ καὶ τὸ ἐνυπνιάσθην ἐκ τοῦ ἐνυπνιάζομαι καὶ τοὐναντίον τὸ ἠμπείρουν ἐκ τοῦ ἐμπειρῶ. Ὁ ἀόριστος ἐνεθήκωσα κεῖται ἐν τοῖς τοῦ Εἰρηναίου παρ' Ἐπιφανίῳ Τόμ. Β', σελ. 237, 16 «τὴν ὀγδοάδα τῆς ἀνοίας τῶν πονηρῶν πνευμάτων εἰς αὐτοὺς ἐνεθήκωσεν», περὶ οὗ γράφει ὁ Γ. Διδόρφιος ἐν τῇ ἐκδόσει τοῦ Ἐπιφανίου Τόμ. Γ', σελ. 675 «ἐνεθήκωσε: Verbum ex hoc uno loco cognitum, comparandum cum ἐνθηκιάζειν, quo Macarius et Pseudo-Chrysostomus usi sunt, quorum exempla vide in Thesauro: nisi Irenaeo quoque ἐνεθηκίασε restituendum». Παρὰ τῷ Ἐπιφανίῳ ἀπαντᾷ τὸ ῥῆμα ἐμβολιμεύομαι Τόμ. Γ', σελ. 259, 24 «ἐμβολιμεύονται γὰρ αἱ τριάκοντα ἡμέραι» καὶ σελ. 260, 8 «συμβαίνει κατὰ τὸν ὄγδοον ἐνιαυτὸν ἐμβολιμεύεσθαι τὰς λ' ἡμέρας»· ὀρθῶς δ' ἀνεγνώσθη καὶ ἐν σελ. 259, 31 «αἳ ποιοῦσιν ἐμβόλιμον μῆνα ἕνα, καὶ ἐνεβολιμεύθησαν καὶ κατὰ τρία ἔτη μῆνες δύο» κατ' εἰκασίαν τοῦ Λ. Διδορφίου ἀντὶ τοῦ ἐνεβολεύθησαν (Ἴδε Γ. Διδόρφιον εἰς Ἐπιφάνιον Τόμ. Γ', σελ. 847). Περὶ τῆς ἐκφορᾶς ἐνεπέδουν θὰ λεχθῶσι τὰ δέοντα ἐν ἑτέρῳ τόπῳ.

Σαφῶς καὶ ἐναργῶς ἀπεδείχθη ὅτι καλῶς ἔχει καὶ ἄμεμπτος ἡ ἐκφορὰ ἐνεκυμόνουν καὶ ἐνεκυμόνησα, οὐδεὶς δὲ δύναται μὴ γελᾷ ἀναγινώσκων τὰ ὑπὸ τοῦ Βερναρδάκη μετὰ κόμπου εἰ

μένα «Τοὐναντίον δὲ ὁ θέτων τὴν αὔξησιν ἔξωθεν δύναται νὰ στηριχθῇ καὶ εἰς τὴν ἀρχαίαν καὶ εἰς τὴν σημερινὴν χρῆσιν. Διὰ ταῦτα πρέπει νὰ λέγωμεν ἐπροσπάθουν ἠγκυμόνουν καὶ ὄχι ἐνεκυμόνουν, ὅπως κακῶς ἔγραφε καὶ γράφει ὁ Λιβαδᾶς, ἑπομένως καὶ σύ. Πιστεύω ὅτι ἐνόησας τὸ σφάλμα σου».

Θαυμαστὸν δὲ παντὶ θὰ φανῇ ὅτι ἰσχυρῶς μὲν ἀπεδοκίμασεν ὁ Βερναρδάκης ἐν τῇ Νέᾳ Ἡμέρᾳ ὡς πλημμελῆ οὖσαν καὶ ἀπόβλητον τὴν ἐκφορὰν προσεπάθουν καὶ προσεπάθησα, ἔγραψε δ' ἐν τῷ βιβλιδίῳ τῷ ἐπιγραφομένῳ Νέων Παρατηρήσεων Ἐξέλεγξις 1890, σελ. 12 «προσεπάθει νὰ κατανοήσῃ αὐτά» καὶ σελ. 33 «προσεπάθει ν' ἀπομιμηθῇ αὐτόν» καὶ ἐν τῇ Ἁρμονίᾳ 1901, σελ. 28 «ὅτι πιστὸς εἰς τὸ πρόγραμμα τῆς Ζωγραφείου Βιβλιοθήκης προσεπάθησε νὰ ἐξηγήσῃ πλείστας ὅσας λέξεις».

Παρατηρητέον δ' ὅτι παρὰ Γεωργίῳ τῷ Παχυμέρῃ (Παχυμέρει) Τόμ. Β', σελ. 431, 16 κεῖται «τῷ δέ γε γραμματιστῇ ἀπΕπροσπάθει ὡς μὴ ἰδίῳ τὸ σύνολον ὄντι». Φέρεται δ' ὅμως παρ' αὐτῷ καὶ «ἀπΕπροσποιεῖτο γοῦν τὴν ἀπ' ἐκείνου χειροτονίαν ὁ Ἰωσήφ» καὶ «ἡ δέ γε μήτηρ καὶ δέσποινα — ἀπΕπροσποιεῖτο καὶ ἀνεβάλλετο» (Τόμ. Α', σελ. 305, 9 καὶ Τόμ. Β', σελ. 290, 1), ὡς καὶ παρὰ Μενάνδρῳ τῷ Ἱστορικῷ «ἀπΕπροσποιεῖτο δῆθεν ὡς οὐ συννοήσας τὸ βουλευθὲν τῷ Χαγάνῳ» (Ἱστορ. Ἑλλ. Μικρ. Τόμ. Β', σελ. 125, 23 Διν8.).

ΚΕΦ. ΚΘ'.

Συμπαθῶ: συνεπάθουν — συνεπάθησα καὶ ὑπερπαθῶ: ὑπερεπάθησα.

Ὁμοίως τῷ ῥήματι προσπαθῶ εἶνε ἐσχηματισμένα τὸ συμπαθῶ καὶ ὑπερπαθῶ· ἐγίνετο δ' ἡ αὔξησις αὐτῶν κατὰ τὴν πολλὴν ἐν τῇ Ἑλληνικῇ γλώσσῃ συνήθειαν μετὰ τὴν πρόθεσιν, οἷον συ-
άθουν - συνεπάθησα καὶ (ὑπερεπάθουν -) ὑπερεπάθησα.
ιονύσ. Ἁλικαρν. Ῥωμ. Ἀρχαιολ. σελ. 1997 «ὅσοι συνεπα-
-ε ἀρτίως οἰκτιζομένῳ τῷ ἀνδρί». Γαλην. Τόμ. ΙΖ', α', σελ.

803 «πῶς γὰρ οὐκ ἂν ἐγγὺς μᾶλλον ὂν τὸ περιτόναιον καὶ τὰ ἔντερα καὶ ἡ γαστὴρ καὶ τὸ διάφραγμα συνεπάθησεν αὐτῇ κτέ;» Ἐπιστολ. πρὸς Ἑβρ. Ι, 34 «καὶ γὰρ τοῖς δεσμίοις συνεπαθήσατε». Κλήμ. Ἀλεξανδρ. σελ. 976 «ὁ γὰρ συνεπάθησεν ὁ πατὴρ στερεὸς ὢν τῇ φύσει» καὶ σελ. 977 «τοῦ πάθους γενομένου, τὸ ὅλον συνεπάθησεν» καὶ «τὰ ὅλα παιδευθέντα — συνεπάθησεν». Ὠριγέν. Τόμ. ΙϚ', σελ. 257 «συνεπάθησεν οὖν ὁ ἀγαθὸς ἰδίοις ἢ ἀλλοτρίοις;» καὶ «ὡς καλοῖς συνεπάθησεν ἢ ὡς κακοῖς;». Ἡσύχ. «Συνεχώρησαν: συνωμολόγησαν συνεπάθησαν». Παρ' Ἰωάννῃ τῷ Καντακουζηνῷ Τόμ. Γ', σελ. 98, 15 φέρεται «ἀλλὰ ἐφύλαξΕς τὸν υἱὸν τοῦ βασιλέως καὶ ἘσυνΕπάθησΕς τοὺς ἐχθρούς σου». Κομψότατον δ' εἶνε καὶ ὃ εἶπε Γεώργιος ὁ Παχυμέρης Τόμ. Β', σελ. 184, 5 «τὴν πληροφορίαν ἔσχον ὡς σεσυμπάθηνται παρὰ τοῦ κράτους τοῦ σοῦ» (Ἴδε Ἀθηνᾶν Τόμ. Ζ', σελ. 293).

Ἰώσηπ. Ἰουδ. Ἀρχαιολ. Ζ', β', 1 (Τόμ. Β', σελ. 99, 17 Νισ.) «ἀλλ' ὑπερεπάθησε καὶ λίαν αὐτὸν ὠδύνησεν ὁ Ἀβεννήρου θάνατος».

Ὡς δ' ἐλέχθη ὑπερεπάθησα, οὕτω καὶ ὑπερεμάχησα καὶ ὑπερεμάχουν. Λουκιαν. Διὶ Τραγῳδ. 17 «ὁ δ' ἕτερος τὰ ἡμέτερα -- ἐφρόνει καὶ ὑπερεμάχει καὶ ἠγανάκτει» Ἡσύχ. «Ἠμύνοντο: ὑπερεμάχουν». Εὐστάθ. σελ. 505, 19 «ἔστι δὲ τὸ περίστησαν ταὐτὸν τῷ περιέβησαν, ὅ ἐστιν ὑπερεμάχησαν» (Πρβ. καὶ Θησ. Στεφ. λ. ὑπερμαχῶ).

Φέρονται δ' οὐκ ὀλίγα ἐν τῇ Ἑλληνικῇ γλώσσῃ ῥήματα παράγωγα ὄντα ὀνομάτων ἐκ τῆς ΣΥΝ προθέσεως συγκειμένων. Ἐπὶ τῶν ῥημάτων τούτων ἡ αὔξησις καὶ ὁ ἀναδιπλασιασμὸς γίγνονται μετὰ τὴν πρόθεσιν, οἷον συμμαχῶ, συσσιτῶ, συνδικῶ, συγγνωμονῶ, συνεργῶ, συνεδρεύω, συνοψίζομαι· οὐδεμία δὲ χρεία αὐξήσεως ὑπάρχει, ἂν τῇ προθέσει ἀκολουθῇ τὸ μακρὸν φωνῆεν Η ἢ ἡ δίφθογγος ΟΥ, οἷον συνηγορῶ, συνουσιάζω.

συμμαχῶ: συνεμάχουν, συνεμάχησα, συμμεμάχηκα. Θουκυδ. Α', 62 «ξυνεμάχει τοῖς Ποτειδαιάταις» καὶ Β', Ϛ' «Ἀθηναίοις ξυνεμάχουν». Ἀππιαν. σελ. 34, 10 Μενδ. «Κε τῶν Σενόνων πολὺ πλῆθος Τυρρηνοῖς συνεμάχουν κατὰ Ῥωμαίων καὶ σελ. 198, 22 «Λίβυες — συνεμεμαχήκεσαν αὐτοῖς ἐπὶ Σικ

λίαν» καὶ σελ. 322, 8 «ὅσαι δὲ πόλεις συνεμεμαχήκεσαν τοῖς πολεμίοις ἐπιμόνως». Φώτ. Βιβλ. σελ. 26, 36 «καὶ τοῖς μὲν Ἀρμενίοις συνεμάχουν Κόλχοι». Ἀπολλόδ. Βιβλιοθ. Β', ζ', 7 (Ὑπόθ. Σοφ. Τραχ. 22, 16 Δινδ.) «αὖθις δὲ ἐκεῖθεν ὁρμηθεὶς Αἰγιμίῳ βασιλεῖ Δωριέων συνεμάχησε». Ἁρποκρατ. σελ. 21, 14 Δινδ. «συνεμάχησαν δ' αὐτῷ Ἀθηναῖοι». Σχολ. εἰς Λυκόφρ. σελ. 191, 2 Κιγκ. «ἤγουν ἐπὶ μισθῷ συνεμάχησαν». Νικηφόρ. Γρηγορ. Τόμ. Β', σελ. 810, 22 «μέγαν ἐξ ἀσθενοῦς ταῖς οἰκείαις ξυμμεμαχηκότες δυνάμεσιν ἐπεπράχεσαν». Ἐν τοῖς εἰς Σοφοκλέα Σχολίοις Αἴ. 564 κεῖται «περὶ γὰρ τὰ τελευταῖα τοῦ Τρωικοῦ πολέμου ἐσυμμάχουν τοῖς Τρωσὶν οἱ Θρᾷκες»· ἀλλὰ φέρεται καὶ γραφὴ προκριτέα πάντως συνεμάχουν.

συσσιτῶ: συνεσίτουν, συσσεσίτηκα. Ἀριστοφ. Ἱππ. 1325 «οἷός περ Ἀριστείδῃ πρότερον καὶ Μιλτιάδῃ ξυνεσίτει». Πλάτ. Συμπ. σελ. 219, Ε' «καὶ συνεσιτοῦμεν ἐκεῖ». Δημοσθ. σελ. 401, 191 «Εὔβουλος Θάρρηκος καὶ Σμικύθου (κατηγόρει) συσσεσιτηκώς».

συνδικῶ: συνδεδίκηκα. Δίων Κάσσ. Τόμ. Δ', σελ. 315 Δινδ. «καίτοι καὶ τῷ βασιλεῖ συνδεδικηκότα».

συγγνωμονῶ: συνεγνωμόνουν. Ἀπολλόδ. Βιβλιοθ. Β', ζ', 6 (Ὑπόθ. Σοφ. Τραχ. σελ. 21, 20) «ὁ μὲν πατὴρ τοῦ παιδός, ἀκουσίως γεγενημένου τοῦ συμβεβηκότος, συνεγνωμόνει».

συνεργῶ: συνήργουν, συνήργησα, συνήργηκα. Πολύβ. σελ. 83, 10 Οὐλσχ. «συνήργουν ταῖς τῶν ὄχλων ἀπονοίαις» καὶ σελ. 110, 11 «καθ' ἣν ἐκείνοις μὲν κατὰ τοὺς ἑξῆς καιροὺς συνήργουν, τοῖς δ' Ἀχαιοῖς καὶ τοῖς Αἰτωλοῖς ἀντέπραττον» καὶ σελ. 1192, 14 «καὶ τέλος ἀποκρίσεις δόντες αὐτῷ φιλανθρώπους ἀπέστειλαν (οὔτε) πρότερον οὔτε κατὰ τὸν (πρὸς) Περσέα πόλεμον ἀξιόλογον αὐτοῖς συνηργηκότι· Εὐμένη δὲ τὰς μεγίστας χρείας σφίσι παρεσχημένον καὶ πλεῖστον συνηργηκότα ἔν τε τοῖς πρὸς Ἀντίοχον κτέ.». Ἡσύχ. Συνήργεις: συνέκαμ(ν)ες». Σημειωτέον δ' ὅτι ἐν τῷ δευτέρῳ χωρίῳ τοῦ Πολυβίου φέρεται καὶ γραφὴ ἡμαρτημένη νηγόρουν, ἐν δὲ τῷ τρίτῳ ἔγραψεν ὁ ἐκδότης «καίπερ οὐδὲν ε — συνηργηκότα». Ἐγένετο δὲ χρῆσις ὑπὸ τοῦ Πολυβίου καὶ

τοῦ παθητικοῦ παρατατικοῦ συνηργεῖτο σελ. 130, 19 «συνηργεῖτο δ' αὐτοῖς πάντα καὶ πανταχόθεν ἑτοίμως»

συνεδρεύω: συνήδρευον, συνήδρευσα, συνήδρευκα. Διον. Ἁλικαρν. Ῥωμ. Ἀρχαιολ. σελ. 2004 «ἔπειτ' ἐξ ἑωθινοῦ καθεζόμενοι δι' ὅλης ἡμέρας συνήδρευον». Ἀθήν. σελ. 260, Α' «πλείω χρόνον ὡς τὰ πολλὰ συνδιέτριβε καὶ συνήδρευε περὶ τῶν μεγίστων βουλευόμενος». Διόδωρ. Σικελ. ΙΑ', 9 «ἀκούσαντες δ' οἱ Ἕλληνες συνήδρευσαν περὶ μέσας νύκτας καὶ ἐβουλεύοντο». Πολυδεύκ. Η', 144 «βουλὴ—ἠθροίσθη, προήδρευσεν, συνήδρευσεν» καὶ 148 «ἐρεῖς δὲ ἐκληρώθη τὸ δικαστήριον—συνῆλθε, συνήδρευσεν, ἔκρινεν». Ἀριστοτέλ. Μετὰ τὰ Φυσικ. Α', ε', 12 (Τόμ. Β', σελ. 476, 48 Διδ.) «ἐκ μὲν οὖν τῶν εἰρημένων καὶ παρὰ τῶν συνηδρευκότων ἤδη τῷ λόγῳ σοφῶν τοσαῦτα παρειλήφαμεν». Ἀλέξ. Ἀφροδισ. εἰς Ἀριστοτ. Μετὰ τὰ Φυσ. σελ. 33,29 Bον. «συνηδρευκότων: ἀντὶ τοῦ ἐζητηκότων τε καὶ πεφροντικότων περὶ ὧν λέγομεν· ἢ συνηδρευκότων ἤδη τῷ λόγῳ σοφῶν, τούτων ὧν εἰρήκαμεν· ὧν γὰρ ἐμνημόνευσεν ἤδη, τούτους λέγοι ἂν συνηδρευκέναι ἤδη τούτῳ τῷ λόγῳ καὶ οἷον παραγεγονέναι». Ἐν τῷ Λεξικῷ τοῦ Ἡσυχίου φέρεται «ΣυνελόχΗσε: συνέδρευσεν», ἀλλ' ἐν τῷ τοῦ Φωτίου κεῖται «ΣυνελόχΗσε: συνήθροισε» ὡς καὶ ἐν τῷ τοῦ Σουίδα «ΣυνελόχΙσε: συνήθροισε». Ἐνομίσθη δὲ τὸ συνελόχΗσε πλημμελὴς γραφὴ τοῦ συνελόχΙσε· ἐγένετο δὲ καὶ εἰκασία, καθ' ἣν ἐγράφη ὑπὸ τοῦ Ἡσυχίου «συνελόχησε: συνενέδρευσε» (Ἴδε Ἄλβερτον εἰς Ἡσύχ. Τόμ. Β', σελ. 1303 καὶ 1304 λ. συνεπιτιθεμένων). Ὁ τύπος συνέδρευσεν ἀντὶ τοῦ συνήδρευσεν ἀπαντᾷ ἐν τοῖς Βασιλικοῖς Τόμ. Β', σελ. 346 «τὸ αὐτὸ καὶ περὶ συνέδρου τοῦ ἄρχοντος τελευτήσαντος· λαμβάνει γὰρ τὸ λοιπὸν ὀψώνιον, εἰ μὴ συνέδρευσεν ἑτέρῳ». Παρατηρητέον δ' ὅτι Γεώργιος ὁ Παχυμέρης εἶπε Τομ. Α', σελ. 260, 4 «συνεδρίαζον δ' οἱ ἀρχιερεῖς» καὶ Μιχ. ὁ Δούκας σελ. 178, 6 «συνεδρίαζον ὁμοῦ ἐν τῇ νηὶ καὶ ὡμίλουν» καὶ ὅτι παρὰ Νικήτᾳ τῷ Χωνιάτῃ εἶνε γεγραμμένον σελ. 728, 21 «παρενηνεγμένων σκιμπόδων τοῖς βασιλεῦσι, συνήδριζον ἅπαντες».

συνοψίζομαι: συνώψισμαι-συνωψισμένος-συνωψισμένω Σιμπλίκ. Ὑπομνήμ. εἰς Ἀριστοτ. Τόμ. ΙΑ', σελ. 303, 24 «νὶ

γὰρ ἐν κεφαλαίῳ φησί, τουτέστι συνωψισμένως, τὰ πλατύτερον εἰρημένα ἐν ἐκείνοις ῥητέον».

συνηγορῶ: συνηγόρουν, συνηγόρησα - συναγόρησα (δωρ.). Δημοσθ. σελ. 345, 15 «ἀναστὰς ἐδημηγόρει καὶ συνηγόρει ἐκείνῳ πολλῶν ἀξίους — θανάτων λόγους». Αἰσχίν. περὶ Παραπρεσβ. 15 «παρελθόντες δ' αὐτοῖς συνηγόρουν Φιλοκράτης καὶ Δημοσθένης». Πλούτ. Μαρ. 4 «Μέτελλος μὲν ἀναστὰς συνηγόρει τῷ ὑπάτῳ». Συλλ. Ἑλλην. Ἐπιγρ. Τόμ. Γ', σελ. 320, 35 Κολλ. «συναγόρησε τοῖς π(αι)δίοις τοῖς Διαπόρα Φιλῖνος Διοκλεῦς». Παθητικὸς ἀόριστος συνηγορήθην φέρεται ἐν τοῖς Βασιλικοῖς Τόμ. Α', σελ. 488 «ὅθεν καὶ πολλάκις κινεῖται ὅτι ἐδικάσατο, ὅτι ἐδαπάνησεν, ὅτι συνηγορήθη». Ὡς δ' ἐλέγετο ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων συνηγορῶ-συνηγόρουν, οὕτω καὶ κατηγορῶ-κατηγόρουν καὶ προηγορῶ-προηγόρουν (Ἴδε Ἀθηνᾶν Τόμ. Ζ', σελ. 293).

συνουσιάζω: συνουσίαζον, συνουσίασα. Ἀθήν. σελ. 567, Δ' «ἐπειδὴ πρὸς κλεψύδραν συνουσίαζεν, ἕως κενωθῇ (κενωθείη)». Νικήτ. Χωνιάτ. σελ. 136, 11 «ὁ μὲν ἀδελφοῦ θυγατρὶ συνουσίαζεν». Σχολ. Ἀριστοφ. σελ. 197, 35 Διδ. «ἐπαίσαμεν: συνουσιάζομεν, ἠλαύνομεν» καὶ σελ. 225, 51 «διεμήρισαν δὲ συνουσίασαν». Ἀχμὲτ Ὀνειροκρ. 137 «συνουσίασε μητρί». Κεῖται δ' ἐν τοῖς εἰς Ἀριστοφ. Σχολίοις καὶ συνουσιαζόμην καὶ συνουσιασμένη σελ. 380, 1082 «συνουσιασμένη, διεφθαρμένη» καὶ 1093 «ἐπέραινον, συνουσιαζόμην». Πρβ. καὶ Σχολ. Αἰσχύλ. σελ. 487, 17 Δινδ.: συνουσιάζετο καὶ Σχόλ. Θεοκρίτ. σελ. 212 26 Ἀρ. συνουσιαζόμην. Μετ' αὐξήσεως εἶνε εἰρημένον ἐν τοῖς εἰς Ἀριστοφάνη Σχολίοις σελ. 380, 3 «ἠσέλγαινον, κατεφίλουν, ἐσυνουσίαζον» καὶ ἐν τοῖς εἰς Εὐριπίδην Τόμ. Α', σελ. 452, 1 Δινδ. «ἐπάνω γὰρ ταύτης ἐσυνουσιάζετο».

Ἐν τῷ Βυζαντιακῷ ἑλληνισμῷ ἐσχηματίσθη καὶ παρατατικὸς συνεθημάτιζον ἐκ τοῦ συνθηματίζω καὶ ἀόριστος συνεπενθερίασα ἐκ τοῦ συμπενθεριάζω καὶ τοὐναντίον παρατατικὸς ἐσυμποσίαζον ἐκ τοῦ συμποσιάζω. Νικήτ. Χωνιάτ. σελ. 204, 11 ὁ μὲν ἀνακλητικὸν ἡ σάλπιγξ διατόρως συνεθημάτιζε». Κωνστ. Πορφυρογ. Τόμ. Γ', σελ. 87, 23 «πῶς ὁ κύριος Ῥωμανὸς ὁ πλεὺς μετὰ Βουλγάρων συνεπενθερίασεν». Κεδρην. Τόμ. Α',

σελ. 702, 18 «οἱ δὲ βάρβαροι μηδὲν τῶν γεγονότων ἐγνωκότες ἑορτάζοντες ἐσυμποσίαζον». Σημειωτέον δ' ὅτι παρὰ τῷ Σιμπλικίῳ Ὑπομν. εἰς Ἀριστοτ. Τόμ. Θ', σελ. 85, 4 φέρεται «τῶν μὴ συνεχισμένων πρὸς ἄλληλα»· μνημονεύεται δὲ καὶ γραφὴ συνηχισμένων καὶ συνεχομένων, εἶνε δ' ἐν Τόμ. Γ'. σελ. 1462 γεγραμμένον «emenda συνεχιζομένων cf. p. 570, 6 926. 27». Ἐλέχθη δ' ἄνευ αὐξήσεως συνετίσθην, οὗ γίνεται μνεία ἐν τῷ Θησαυρῷ τοῦ Στεφάνου λ. συνετίζω. Πρβ. καὶ Παλ. Διαθήκ. Τόμ. Α', σελ. 310 Διδ.

Τοῦ πονηροῦ, μᾶλλον δὲ τοῦ πονηροτάτου κόμματος εἶνε ὁ παρακείμενος σεσυνήθικα, περὶ οὗ γράφει ὁ Ἄσιος ἐν τῷ Θησαυρῷ τοῦ Στεφάνου Τόμ. Ζ', σελ. 1378 «Συνηθίζω — Jo. Climac. p. 224, 35, σεσυνηθίκαμεν, ubi tamen codd aliquot συνειθίκαμεν, a συνεθίζω. At ib. p 294, 10, legitur item σεσυνηθίκαμεν· 236, 34, σεσυνηθικῶς· 269, 30, τοὺς σεσυνηθικότας».

Ἐγένετο λόγος ἐν τῷ κεφαλαίῳ τῷδε περὶ τῆς αὐξήσεως ῥημάτων παρηγμένων ἐκ συνθέτων ἢ παρασυνθέτων ὀνομάτων ἐχόντων ἐν ἀρχῇ τὴν ΣΥΝ ἢ τὴν ΥΠΕΡ πρόθεσιν καὶ παρετέθησαν παραδείγματα παρῳχημένων χρόνων τῶν ῥημάτων τούτων πλείονα τῶν τεσσαράκοντα· τούτων δὲ τοσούτων ὄντων ὀλίγιστα ὑπάρχουσι μαρτύρια τύπων ἐχόντων τὴν αὔξησιν πρὸ τῆς προθέσεως· εἶνε δὲ οἱ κομψότατοι ἐσυνουσίαζον καὶ ἐσυνουσιάζετο καὶ ἐσυμποσίαζον, ὧν οὐδαμῶς ὑστεροῦσι κατὰ τὴν χάριν ὁ σεσυμπάθηνται καὶ ὁ σεσυνηθίκαμεν-σεσυνηθικῶς-σεσυνηθικότας. Τρανότατα δὲ καὶ πάλιν ἀποδείκνυται ὅτι προχειρότατα καὶ εἰκαιότατα ἐλέχθη ὑπὸ τοῦ Βερναρδάκη ἐν τῇ Νέᾳ Ἡμέρᾳ «*διότι δὲν ἀρνεῖσαι ὅτι ἐκ τῶν τοιούτων ῥημάτων πλειότερα εἶνε τὰ λαμβάνοντα τὴν αὔξησιν* ἔξωθεν *ἢ τὰ λαμβάνοντα αὐτὴν* ἔσωθεν. *Ἀλλά, σὲ παρακαλῶ, ἀφ' οὗ ἐν μὲν τῇ ἀρχαίᾳ γλώσσῃ τὰ πλεῖστα ἐκ τῶν τοιούτων ῥημάτων λαμβάνουσι τὴν αὔξησιν* ἔξωθεν *κτλ.*».

ΚΕΦ. Λ΄.

Παλίρροια κακῶς ἐν ἰαμβείῳ ἀντὶ τοῦ **παλιρροία.**

Ῥῆσις τοῦ Σοφοκλέους μνημονευομένη ἐν τοῖς Ἠθικοῖς τοῦ Πλουτάρχου σελ. 17, Γ΄ εἶνε ὑπὸ τοῦ Βερναρδάκη ὧδε ἐκδεδομένη (Τόμ. Α΄, σελ. 40, 8):

στενωπὸς Ἅιδου καὶ παλίρροια βυθοῦ.

Τρανῶς τὸ μέτρον μηνύει ὅτι τοῦ παροξυτόνου τύπου παλιρροία χρῆσις ὑπὸ τοῦ ποιητοῦ ἐγένετο, ἀλλ' ὁ Βερναρδάκης δι' ἐσχάτην περὶ τὰ μετρικὰ ἀπειρίαν οὐδαμῶς κατενόησεν ὅτι ἡ προπαραξύτονος ἐκφορὰ παλίρροια ἀποφαίνει πλημμελῆ τὸν στίχον· ἠγνόει δὲ πάντως ὁ ἄνθρωπος, ἀτριβέστατος ὢν τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης, ὅτι ὀνόματα εἰς ΟΙΑ τελευτῶντα καὶ βραχεῖαν τὴν λήγουσαν ἔχοντα ἐξεφέροντο ἐνίοτ' ἐν τῇ Ἀττικῇ ποιήσει διὰ μακρᾶς τῆς τελευταίας συλλαβῆς. Ἦν δὲ θαυμασμοῦ ἄξιον ὅτι δὲν ὑπῆρξεν ἱκανὸς ὁ Βερναρδάκης νὰ μάθῃ τὴν γνησίαν γραφὴν οὔτ' ἐκ τῆς ὑπὸ τοῦ Οὐαγνήρου φιλοπονηθείσης συναγωγῆς τῶν Ἀποσπασμάτων τῶν Ἑλλήνων Τραγικῶν Τόμ. Α΄, σελ, 456, 744 (1852) οὔτ' ἐκ τῆς ὑπὸ τοῦ Ναυκίου σελ. 246, 748 (1856). Ὁ Γ. Δινδόρφιος γράφει ἐν τῷ Σοφοκλείῳ Λεξικῷ σελ. 380 «παλιρροία *aestus* Fr.716 στενωπὸς Ἅιδου καὶ παλιρροία βυθοῦ· παλιρροία mutato accentu propter metrum pro παλίρροια dictum, de quo v. s. v. ἄγνοια». Πρβ. καὶ Θησαυρὸν Στεφάνου Τόμ. Ϛ΄, σελ. 99, Β΄.

Οὐδενὶ τῶν περὶ τὰ Ἑλληνικὰ γράμματα ἀσχολουμένων ἄγνωστα ὑπάρχουσι τὰ ὑπὸ τοῦ Εὐσταθίου γεγραμμένα ἐν ταῖς εἰς Ὅμηρον Παρεκβολαῖς σελ. 1579, 25 «καὶ ὅρα τὸ ἀληθείην ἀμφιβόλως ἔχον εἴτε ἀπὸ προπαροξυτόνου τοῦ ἀλήθειαν εἴτε ἀπὸ παροξυτόνου τοῦ ἀληθείαν γέγονεν Ἰωνικῶς. Οἱ γὰρ παλαιοὶ Ἀττικοὶ κατὰ Αἴλιον Διονύσιον ἐξέτεινον τὰς τῶν τοιούτων ὀνομάτων ληγούσας· διὸ καὶ παρώξυναν αὐτά· ἡ ἀγνοία γάρ, φησίν, ἔλεγον καὶ ἡ εὐκλεία καὶ ἡ ἱερεία καὶ ἡ θεία δέ, φησί, καὶ ἡ προνοία· ὧν πάντων ἐκτείνεται μὲν ἡ τελευ-., ἤδε πρὸ αὐτῆς ὀξύνεται. Ἀριστοφάνης Δαιταλεῦσιν· ὦ προνοία ἀναιδεία» (Πρβ. Ναβῆρον ἐν τῇ ἐκδόσει τοῦ Λεξικοῦ τοῦ Φωτίου

Τόμ. Α', σελ. 135). Ὁ Γ. Δινδόρφιος μεταβάλλει τὸ προνοία εἰς τὸ παρανοία ἐν τῇ ἐκδόσει τοῦ Ἀριστοφάνους Τόμ. Α', σελ. 536 ποιούμενος τὴν παρατήρησιν τήνδε· « Patet his verbis non fuisse in alio quam anapaestis metro locum. In eo autem non potuit ὦ προνοία dici, et mira est providentiae cum impudentia conjunctio. Scribendum igitur ὦ παρανοία καὶ ἀναιδεία· pariterque in grammatici verbis καὶ ἡ παρανοία ». Ὁ Βλαϋδέσιος λέγει ἐν τῇ ἐκδόσει τῶν Ἀριστοφάνους Ἀποσπασμάτων σελ. 108 « ὦ πρόνοια vulg. ὦ ἀπόνοια Dobr. ὦ παρανοία Dind. prob. Nauck. ὦ πορνεία Bergk. Verum videtur ὦ ἀπονοία. Idem hiatur est in Lys. 572. ὦ ἀνόητοι (anap.). Similiter apud tragicos metri gratia ἀνοία, ἀγνοία, etc.». Δυσπαράδεκτος φαίνεται ἡ γνώμη τοῦ Βλαϋδεσίου. Τὴν τοῦ Δινδορφίου ἀνάγνωσιν παρανοία ἐνέκρινε καὶ ὁ Κόκκιος ἐν τῇ Συναγωγῇ τῶν Ἀποσπασμάτων τῶν Ἀττικ. Κωμικῶν Τόμ. Α', σελ. 450. Πρβ. καὶ Γοιτλίγγιον ἐν τῷ περὶ Τόνων σελ. 132.

Τοῦ παροξυτόνου ἀγνοία ἐποιήσατο χρῆσιν ὁ Σοφοκλῆς ἔν τε τῷ Φιλοκτήτῃ καὶ ταῖς Τραχινίαις. Ὁ Γ. Δινδόρφιος λέγει ἐν τῷ Σοφοκλείῳ Λεξικῷ σελ. 3 « ἄγνοια — Mutato accentu ἀγνοία (ut in nominibus similibus ἀνοία διανοία παρανοία), ut syllaba ultima produci possit) Tr. 350 ἀγνοία μ' ἔχει. Ph. 129 ὡς ἂν ἀγνοία προσῇ (Πρβ. καὶ Θησ. Στεφάνου Τόμ. Α', α', σελ. 386, Δ'). Ἐν τοῖς Βεκκήρου Ἀνεκδότοις φέρεται σελ. 324, 16 « Ἄγνοια (ἀγνοία): τὴν τελευταίαν ἐκτείνουσιν ». Γελοῖα εἶνε τὰ ὑπὸ τοῦ Τρικλινίου γεγραμμένα ἐν τοῖς εἰς Σοφοκλέα Σχολίοις Τόμ. Β', σελ. 328, 10 Δινδ. « ἀγνοίᾳ χρὴ γράφειν ἐπὶ δοτικῆς διὰ τὸ μέτρον καὶ οὐκ ἄγνοια, καὶ συντάσσειν οὕτως· ἐν ἀγνοίᾳ με ἔχει ἅπερ εἴρηκας, τουτέστιν ἅπερ εἴρηκας αἴτιά ἐστι τοῦ εἶναι ἐμὲ ἐν ἀγνοίᾳ, διὰ τὸ ἀσαφῶς εἰρῆσθαι· ἐπεὶ γὰρ οὐκ ἔσχον τὴν τούτων γνῶσιν, τρόπον δή τινα αὐτά με κατέχει ἐν τῇ ἀγνοίᾳ ».

Ὅμοιον τῷ ἀγνοία εἶνε τὸ ἀνοία, οὗ μαρτύρια ἔχομεν τὸ τοῦ Σοφοκλέους Ἀποσπ. 524, 5 (σελ. 257 Ναυκ.) « τερπνῶς γὰρ [illegible] παῖδας ἀνοία τρέφει » καὶ τὸ τοῦ Εὐριπίδου Ἀνδρομ. 519 « καὶ γ[illegible] ἀνοία μεγάλη λείπειν ἐχθροὺς ἐχθρῶν ». Ἐν ἀμφοτέροις τοῖς χωρί[illegible] ἡ παραδεδομένη γραφὴ εἶνε ἄνοια. Ἐν τοῖς εἰς Αἰσχύλον Σχολί[illegible]

Ἑπτ. Θήβ. 385 φέρεται «ἡ ἀνοία: παροξυτόνως, Ἀττικῶς ἀντὶ τοῦ ἄνοια· διὰ δὲ τὸ μέτρον ἐξέτεινεν. Ὁ δὲ νοῦς· τὰ ἐξ ἀνοίας τινῶν γενόμενα τάχα τῶν κακῶν αὐτοῖς ἔσται σύμβολα». Ἀλλ' ὁ Γ. Δινδόρφιος γράφει ἐν τῷ Αἰσχυλείῳ Λεξικῷ σελ. 31 «Sept. 402 καὶ νύκτα ταύτην ἣν λέγεις ἐπ' ἀσπίδος ἄστροισι μαρμαίρουσαν οὐρανοῦ κυρεῖν τάχ' ἂν γένοιτο μάντις ἡ ἄνοιά τινι. Sic M, quod ἡ ἀνοία scripsit corrector, de quo schol παροξυτόνως Ἀττικῶς ἀντὶ τοῦ ἄνοια· διὰ δὲ τὸ μέτρον ἐξέτεινεν, quae annotatio, ut aliae plures, haud dubie ab ipso scripta est διορθωτῇ postquam in textu ἀνοία correxerat, non animadversa veteris interpolatoris fraude, qui quum non intellexisset subiectum verbi esse νύξ, quod verbis καὶ νύκτα ταύτην ἣν λέγεις continetur metri causa per attractionem dictis pro καὶ ἡ νὺξ αὕτη ἣν λέγεις, inepte scripsit ἡ ἄνοια (vel ἀνοία) addiditque τινί, ab hoc loco prorsus alienum Ego, ut sensus postulabat, restitui τάχ' ἂν γένοιτο μάντις οἷα πείσεται. In scholio antiquiore, nulla habita illius ἡ ἀνοία τινί ratione, haec recte sic explicantur, τάχα προμαντεύεται τῷ φοροῦντι ὅτι χωρήσει ὑπὸ νύκτα». Ὁ Βλομφίελδος ἐξέδωκε μὲν «τάχ' ἂν γένοιτο μάντις ἐννοίᾳ τινί», ἐσημειώσατο δὲ «Nescio an non melius foret ὑπονοίᾳ τινί». Τὴν γραφὴν ἐννοίᾳ ἐνέκρινε καὶ ὁ Οὐεκλῖνος ἐν τῇ ἐκδόσει τοῦ Αἰσχύλου Τόμ. Α', σελ. 392 (1891). Πρβ. καὶ σελ. 505.

Τοῦ παροξυτόνου εὐκλεία ἐμνήσθη ὁ Φώτιος ἐν τῷ Λεξικῷ «εὐκλεία· καὶ τὰ ὅμοια· μακρὰ ἡ τελευταία καὶ παροξύνεται, ὥσπερ καὶ Ἐρατοσθένης ἐν ΙΒ' περὶ κωμῳδίας». Πρβ. καὶ Χοιροβοσκ. ἐν Βεκκήρ. Ἀνεκδ. σελ. 1314 καὶ Ἐτυμολογ. Μέγ. σελ. 462, 4. Τοῦ τύπου εὐκλεία ἐποιήσατο χρῆσιν ὁ Αἰσχύλος, ὡς εἶνε παρατετηρημένον ὑπό τ' ἄλλων καὶ τοῦ Οὐεκλίνου λέγοντος ἐν τῇ ἐκδόσει τοῦ ποιητοῦ τούτου Τόμ. Α', σελ. 505». Ἡ χρονικὴ ποσότης τῆς λέξεως (ἀνοία) οὐδὲν κώλυμα θὰ παρεῖχε, πρβ. ἀνοία Σοφ. ἀποσπ. 524, 4, ἀνοία Εὐρ. Ἀνδρομ. 519, εὐκλείαν κατωτέρω 672, δυσκλείαν Εὐρ. Τρῳ 133 κτλ.». Ἴδε καὶ Κόβητον ἐν ταῖς πρὸς Γεέλιον Ἐπιστολαῖς σελ. 260. Ὑπὸ τοῦ Ὁμήρου ἐγένετο χρῆσις τοῦ διὰ τοῦ Η προενηνεγμένου τύπου εὐκλείη Ὀδυσσ. Ξ, 402 «οὕτω γάρ κέν μοι εὐκλείη (Ναυκ. ἐυκλείη) τ' ἀρετή τε εἴη ἐπ' ἀνθρώπους ἅμα

τ' αὐτίκα καὶ μετέπειτα». Ὁ Κόβητος γράφει ἐν *Collect.* σελ. 238 «In fragmento Solonis λείης δ' ἐξέραντα ῥᾴδιόν ἐστι κατασχεῖν. verum esse arbitror: εὐκλείην δ' ἔρξαντα Ἀΐδιον ἐστι κατασχεῖν. *sempiternan gloriam*, εὐκλείην ἀΐδιον, inquit, *reportare potestis*».

Εἶνε δὲ παραδεδομένον ὅτι καὶ τὰ ἐκ τῶν ἐπιθέτων ὑγιής καὶ ἀληθής παρηγμένα θηλυκὰ ὀνόματα ἐξεφέροντο ὑπὸ τῶν Ἀττικῶν καὶ διὰ μακρᾶς τῆς ληγούσης, οἷον ὑγιεία καὶ ἀληθεία.

Χοιροβ. Ἐτυμ. Μέγ. 774, 31 «Ὥσπερ δὲ παρὰ τὸ εὐσεβής εὐσέβεια, οὕτω καὶ παρὰ τὸ ὑγιής γίνεται ὑγίεια καὶ κατὰ κρᾶσιν ὑγεία, ὥσπερ τὰ Ἀπολλωνίεια τὰ Ἀπολλώνεια. Οἱ δὲ Ἀθηναῖοι ἐκτείνουσι τὸ Α καὶ καταβιβάζουσι τὸν τόνον καὶ φυλάττουσι τὴν αὐτὴν γραφήν, ὑγιεία, ὥσπερ τὸ ἱερεία. Ἰστέον δὲ ὅτι τὸ ὑγεία τρισύλλαβον οὔτε ἐν τῇ κωμῳδίᾳ οὔτε ἐν τῇ τραγῳδίᾳ εὕρηται· καὶ οἱ ῥήτορες δὲ τετρασυλλάβως προφέρουσι. Πρβ. καὶ Κραμ. Ἀνέκδ. Ὀξ. Τόμ. Β', σελ. 270, 11. Ὁ Μεινέκιος ἐν τῇ ἐκδόσει τῶν Μενάνδρου καὶ Φιλήμονος Λειψάνων σελ. 333 ποιεῖται τὴν παρατήρησιν τήνδε· «Aldus πᾶσιν ὑγεία βίου quod in ὑγίεια recte mutavit Grotius, nisi quod in accentu peccatum. Duplex apud Atticos forma, ὑγίεια ultima brevi, et ὑγιεία ultima longa. Altera forma, priore multo rarior, occurrit etiam ap. Aristoph. Av. 604. 731. cll Etymol. M. p. 744. 33. Compares ἀνοία pro ἄνοια apud Aeschyl. S. c. Th. 404·—et alia ejus generis». Καὶ ὁ Βλαϋδέσιος δὲ ἐν τῇ ἐκδόσει τῶν Ἀριστοφάνους Ὀρνίθων σελ. 73 ἐγκρίνων τὴν παροξύτονον ἐκφορὰν «οὐχ ὑγιεία μεγάλη τοῦτ' ἐστί;» σημειοῦται «Cf. 731. πλουθυγιείαν. Menand Gnom. ὕπνος δὲ πᾶσίν ἐστιν ὑγιεία βίου (al. πάσης—νόσου). Sic εὐκλεία Aesch. Sept. 685. ἀγνοία Soph. Tr. 350. Phil. 129. Etym. M. οἱ δὲ Ἀθηναῖοι ἐκτείνουσι τὸ α—ὑγιεία, ὥσπερ τὸ ἱερεία. Apud Herodotum semper ὑγιείη scribitur, ut II. 77. Ultimae correptio serioris aevi esse videtur. Menand. Athen, 659 E. διδόναι σωτηρίαν, ὑγίειαν, ἀγαθὰ πολλά —. Gnom mon. ὑγίεια καὶ νοῦς ἐσθλὰ τῷ βίῳ δύο». Ἄξια ἀναγνώσεως εἶνε καὶ τὰ ἐν τῷ Θησαυρ τοῦ Στεφάνου γεγραμμένα Τόμ. Η', σελ. 27, Α'. Παρὰ τῷ Ἡρ δότῳ Β', 77 ἔγραψεν ὁ Δινδόρφιος καὶ ἄλλοι ὑγίειαν. Ὑπὸ τῶν πι

λαιῶν Ἑλλήνων ἐλέγετο ἀείποτε τετρασυλλάβως ὑγίεια (καὶ ὑγιεία), τοῦ μεταγενεστέρου δ' ἑλληνισμοῦ ἴδιος εἶνε ὁ τρισύλλαβος τύπος ὑγεία, καθὰ διδάσκεται καὶ ὑπὸ τοῦ Μοίριδος ἀποφαινομένου «Ὑγίεια Ἀττικῶς, ὑγεία Ἑλληνικῶς» Ἴδε Πιερσῶνα εἰς Μοῖρ. σελ. 380. Πρβ. καὶ Πόρσωνα ἐν *Adversar.* σελ. 116 καὶ Βερνάρδυν εἰς Διονύσ. Περιηγ. σελ. 897. Ἱκανὸς περὶ τοῦ πράγματος λόγος γίνεται ὑπὸ τοῦ Γ. Δινδορφίου ἐν τῷ Θησαυρῷ τοῦ Στεφάνου Τόμ. Η', σελ. 27. Ὁ Κοβητος γράφει ἐν *Nov. Lect.* σελ. 331 «Dicebant veteres ὑγίεια, ταμιεῖον, Ὀλυμπίειον, τὰ Ἀλίεια alia sexcenta, in quibus ει ex certa analogia concurrebant. Sequiores spreta et ignorata analogia ὑγεία coeperunt dicere et ταμεῖον cett., deinde librorum veterum scripturas ad sua vitia accommodare. Quod ubi semel manifesto deprehensum erit et invictis argumentis exemplisque demonstratum quid quaeso proderit passim singulis locis subiicere certae emendataeque scripturae notos errores et pervulgata humuncionum vitia?» (Πρβ. καὶ σελ. 770). Λέγει δ' ὁ μέγας κριτικὸς καὶ ἐν τῇ Μνημοσύνῃ 1873, σελ. 136 «In cap. 13 τὸ χαλκοῦν ἄγαλμα τῆς Ὑγείας Ἀθηνᾶς ἀνέστησεν ἐν ἀκροπόλει, imo vero τῆς Ὑγιείας Ἀθηνᾶς. Sitne EI an IEI scribendum nostrum est ubique decernere. Ridemus bonos theologos, qui in libris Novi Testamenti pro πιεῖν aut πεῖν aut πῖν recipiunt in textum «*ob fidem veterum membranarum*» scilicet, quae scatent mendis et vitiis omne genus, atque eas editiones *criticas* appellant, qua re quid umquam possit esse ἀκριτώτερον!» (Πρβ. καὶ 1853, σελ. 323 καὶ 1859, σελ. 375). Μαρτύρια τοῦ τετρασυλλάβου ὑγίεια ἐξ Ἀττικῶν ἐπιγραφῶν μνημονεύει ὁ Μειστερχάνσιος ἐν τῇ Γραμματικῇ τῶν Ἀττικῶν Ἐπιγραφῶν σελ. 55 ἐκδ. γ'. Παράδοξα εἶνε τὰ ὑπὸ Εὐσταθίου γεγραμμένα ἐν ταῖς εἰς Ὅμηρον Παρεκβολαῖς σελ. 351, 36 «ὅρα δὲ καὶ ὅτι, ὡς δῆλον ἐκ τῶν προσεχῶς γραφέντων, πρωτότυπον ἡ Βάτεια· ὅθεν κατὰ πλεονασμὸν ἡ Βατίεια, ὁμοίως ἴσως τῷ ὑγεία ὑνίεια» καὶ σελ. 880, 63 «καὶ ἡ ὑγεία γὰρ καὶ ὁ ὑγιὴς ἐκ τοῦ ί ιῦ ἐτυμολογεῖται κατὰ τοὺς παλαιούς, ὡς οἷον ὑγρεία τις καὶ ί ής». Φανερώτατον ὑπάρχει ὅτι ἐκ τοῦ ἐπιθέτου ὑγιής ἐσχημα- η τὸ τετρασύλλαβον θηλυκὸν ὑγίεια (καὶ ὑγιεία), ἀνθ' οὗ ἐν

τῷ παρηκμακότι ἑλληνισμῷ ἐλέγετο καὶ τρισυλλάβως ὑγεία, ὡς ταμεῖον ἀντὶ τοῦ ταμιεῖον, κτλ. Ἴδε Λοβέκκιον εἰς Φρύνιχ. σελ. 493 καὶ ἐν Παραλειπ. σελ. 28 καὶ ἐν Στοιχ. Τόμ. Α', σελ. 279.

Χοιροβοσκ. ἐν Βεκκ. Ἀνεκδ. σελ. 1314 «ἀληθεία: Πολλάκις οἱ Ἀθηναῖοι ἐπὶ τῶν διὰ τοῦ ΕΙΑ προπαροξυτόνων μακρὸν ποιοῦσι τὸ Α καὶ καταβιβάζουσι τὸν τόνον καὶ φυλάττουσι τὴν ΕΙ δίφθογγον, οἷον ἀλήθεια κοινῶς καὶ ἀληθεία Ἀττικῶς, ἱέρεια κοινῶς καὶ ἱερεία Ἀττικῶς, εὔκλεια κοινῶς καὶ εὐκλεία Ἀττικῶς». Πρβ. καὶ Ἐτυμ. Μέγ. σελ. 462, 4 «ἐπειδὴ τὸ ἱέρεια καὶ εὔκλεια Ἀττικῶς καταβιβάζουσι τὸν τόνον καὶ τὸ Α ἐκτείνουσι». Ὁ Ἐλλένδετος γράφει ἐν τῷ Σοφοκλείῳ Λεξικῷ σελ. 26 ἐκδ. β' «Ἀλήθεια — Penacuendum sec Ael. Dionysium ap. Eust. p. 1579, 28. Draconem p. 52, 23. Moerin p. 191. Choeroboscum cod. Barocc. 50. ap. Bekk. An. p. 1314. EM p. 462, 4. Hic cum accurate dicat, Atticos quamvis producta ultima servare tamen diphthongum ει, satis refutatur Matthiae Gr. 1, 143, cum de correptis antepenultimis in προμηθία, ἀληθία, εὐσεβία grammaticos praecepisse censet. Neque enim ea aetate cum antiquissimi libri in manibus hominum egregie doctorum versarentur, ita errari potuit; et cum ἀγνοία apud tragicos subinde producere ultimam necessario constet, nescio cur de ἀληθεία dubitari possit. Sic igitur censeo, et ἀλήθεια et ἀληθεία scriptum, ubi longa, ἀληθία ubi brevi penultima opus sit: quamquam nunc apud tragicos ultima huius vocabuli producta non legitur: atticum autem, ut fere omnia, doctores illi veteres non id dixere, quod *solum atticum*, sed quod *solorum Atticorum* esset». Ὁ Γ. Διndόρφιος ἀντιτασσόμενος πιθανώτατα πρὸς τὴν γνώμην τοῦ Ἐλλενδέτου ἀποφαίνεται ἐν τῷ Σοφοκλείῳ Λεξικῷ σελ. 17 «ἀλήθεια (apud epicos ἀληθείη, apud Atticos constanter ἀλήθεια)». Λέγει δὲ καὶ ὁ Κωνστ. Ματθίας ἐν τῷ Εὐριπιδείῳ Λεξικῷ Τόμ. Α', σελ. 108. «Aliam init *Ellendtius* in lex. viam praeeunte *Etymol. M.* p. 462, 4, qua et ἀλήθεια et ἀληθεία scribat, ubi longa, ἀληθία ubi brevi benultima opus sit. Vellem doctissimus exemplum formae ἀληθία attulisset: quae omni

est contemnenda». Παρατιθέμεθα καὶ τὰ ὑπὸ τοῦ Κοβήτου γεγραμμένα ἐν *Nov. Lect.* σελ. 190 «In vs. 308, probat Badham Bergkii correctionem ἀληθεία σαφής «*licet metricam licentiam admittat*». Ea difficultas sic tolli potest ut scribatur ἀληθία, quemadmodum ἀμελία, εὐσεβία aliaque simul penultimam corripiunt et producunt ultimam. Non aliter in ἀγνοία, ἀνοία, παλιρροία similibusque ultima longa fit, nisi ut — οι fiat breve. Scribis nil subolet: Cratetem apud Iulianum p. 199 A. inducunt dicentem: Χαῖρε, θεὰ δέσποινα, σοφῶν ἀνδρῶν ἀγάπημα, Εὐτέλεια, κλεινῆς ἔκγονε σωφροσύνης. pro Εὐτελία, et ita passim metrum securi violant» Πρβ. καὶ Μνημοσ. 1860, σελ. 88 «Dicebantur illi in Graecia αὐθάδεις et illud molestissimum vitium a populo αὐθάδεια, a Tragicis αὐθαδία dicebatur». Ὅμοια τῷ αὐθαδία φέρονται παρὰ τοῖς τραγικοῖς ποιηταῖς τὸ εὐηθία, προμηθία, κτλ. Ἐν τῷ Μεγάλῳ Ἐτυμολογικῷ λέγεται σελ. 462, 15 «Τὰ παρὰ τὸ ἦθος διφορεῖται, ἀήθεια καὶ ἀηθία· πολιτικώτερον δὲ διὰ τοῦ Ι· καὶ τὰ παρὰ τὸ κέρδος, φιλοκέρδεια καὶ φιλοκερδία, αἰσχροκέρδεια καὶ αἰσχροκερδία· καὶ τὰ παρὰ τὸ παθεῖν καὶ μαθεῖν, εὐπάθεια καὶ εὐπαθία, εὐμάθεια καὶ εὐμαθία, προμήθεια καὶ προμηθία· εὐέπεια καὶ εὐεπία, ὠφέλεια καὶ ὠφελία, εὐμάρεια καὶ εὐμαρία· οἰκωφελία καὶ κοινωφελία μόνως, καὶ ἀμαθία· καὶ τὸ Ι πολιτικόν» (Πρβ. Ἡρῳδιαν. Λεντζ. Τόμ. Β', σελ. 453, 15). Μυρία ἐν τῇ Ἑλληνικῇ γλώσσῃ φέρονται ἐπίθετα, ὧν ἡ μὲν ὀνομαστικὴ τελευτᾷ εἰς ΗΣ, ἡ δὲ γενικὴ εἰς ΕΟΣ-ΟΥΣ. Καὶ ἔκ τινων μὲν αὐτῶν ἐσχηματίσθησαν ἀφῃρημένα ὀνόματα διὰ τῆς καταλήξεως ΙΑ, οἷον ἀηδία, δυσωδία, δυστυχία, ἀφυΐα, ὀλιγοετία· ἐξ ἄλλων δὲ διὰ τῆς καταλήξεως ΕΙΑ, οἷον ἀσέβεια, ἐνέργεια, ἀναίδεια, εὐήθεια, ὑγίεια, ἐπιείκεια, ἀμέλεια, δυσγένεια, καλλιέπεια, δυσχέρεια, προπέτεια, κατήφεια, ἐνδελέχεια. Πάμπολλα εἶνε τὰ οὕτως ἐσχηματισμένα ὀνόματα· ἀλλ' οὐκ ὀλίγα αὐτῶν ἐκφέρονται καὶ διὰ τῆς ἑτέρας καταλήξεως ἐν τῷ ἐμμέτρῳ λόγῳ, οἷον αἰσχροκερδία, αὐθαδία, εὐηθία, προμηθία, κτλ. Τοὐναντίον δ' ἐγένετο κατὰ τὴν παράδοσιν χρῆσις ὑπὸ τοῦ Σοφοκλέους τοῦ εὐτύχεια ἀντὶ τοῦ εὐτυχία. Τὸ ἐκ τοῦ ἐπιθέτου ἀμαθὴς παρηγμένον ὄνομα ἔληγεν ἔν τε τῷ ποιητικῷ καὶ τῷ πεζῷ λόγῳ

εἰς ΙΑ, οἷον ἀμαθία· ἀδόκιμον δ' εἶνε τὸ ἀμάθεια. Πρβ. καὶ ὀψιμαθία. Ὡς δ' ἐλέγετο ἐγκράτεια, οὕτω καὶ ἀκράτεια· ἀλλ' ὑπάρχει καὶ τύπος ἀκρασία, ὃν θὰ ἐξετάσωμεν ἀλλαχοῦ. Περὶ τῆς ἐν τῷ πεζῷ λόγῳ χρήσεως τοῦ αἰσχροκερδία καὶ ἄλλων τοιούτων οὐδὲν νῦν λέγομεν· παρατηροῦμεν δὲ μόνον ὅτι ἀπαντᾷ μὲν παρὰ τῷ Πλάτωνι τὸ εὐμαρίαν καὶ παρὰ τῷ Ξενοφῶντι τὸ ποδωκία, ἀλλὰ κράτιστοι φιλόλογοι ἀποφαίνονται ὅτι γραφικὰ πταίσματα εἶνε ταῦτα ἀντὶ τοῦ εὐμάρΕΙα καὶ ποδώκΕΙα. Περὶ πάντων τούτων καὶ τῶν τοιούτων θὰ διαλάβωμεν ἀκριβῶς ἐν ἑτέροις τόποις. Θὰ λεχθῶσι δὲ τὰ δέοντα καὶ περὶ τῶν ἀφῃρημένων ὀνομάτων τῶν παρηγμένων ἐξ ἐπιθέτων εἰς ΚΛΕΗΣ καὶ ΔΕΗΣ.

Ἀναγκαῖον δ' ἡμῖν φαίνεται νὰ δηλωθῇ ἐνθάδε ὅτι περὶ τοῦ πλημμελῶς γεγραμμένου ἐν τῷ στίχῳ τοῦ Σοφοκλέους παλίρροια ἀντὶ τοῦ παλιρροία ἐγένετο βραχεῖα παρατήρησις ἐν τῇ Ἀθηνᾷ 1890, σελ. 290.

ΚΕΦ. ΛΑ'.

Ἀλληλομάχα, οὐχὶ ἀλληλόμαχα.

Ἀποδοκιμάζων ὁ Εὐθυβουλίδης ἐν τῇ Κλειοῖ 607 (1873, 15 Φεβρουαρ.) τὸ ἐν μεταφράσει Γερμανικοῦ βιβλίου κείμενον ἀλληλόμαχα ἀποφαίνεται «ἀντὶ ἀλληλόμαχα γρ. ἀλληλομαχοῦντα». Ἐναντιούμενος δὲ τῇ γνώμῃ ταύτῃ ὁ Βερναρδάκης ἐν τῇ Νέᾳ Ἡμέρᾳ 938 (1873, 6 Σεπτεμβρ.) γράφει «Διατί Κ. ἐπικριτά; Ἀρχαῖοι Ἕλληνες συγγραφεῖς μεταχειρίζονται καὶ τὸ ἀλληλομαχῶ καὶ τὸ ἀλληλόμαχος, ὅπερ ἄλλως εἶναι ἐσχηματισμένον κατὰ τοὺς κανόνας τῆς γραμματικῆς. Διατί ὑπέπεσεν εἰς τὴν δυσμένειαν τῆς σοφολογιότητός σου;».

Πλημμελῶς ἔχει τὸ προπαροξυτόνως προενηνεγμένον ἀλληλόμαχος καὶ τὸ ἀλληλόμαχα, ὡς παρετηρήθη καὶ ὑπὸ τοῦ Εὐθυβουλίδου ποιουμένου λόγον περὶ τοῦ ἐπιθέτου τούτου ἐν τῇ Κλειοῖ 6. (1873, 13 Σεπτεμβρ.)· καλὸν δ' ἡμῖν φαίνεται νὰ παρατεθῶσι ὑπὸ τοῦ Εὐθυβουλίδου εἰρημένα· «Παρατηρῶ α') ὅτι οὐχὶ τὸ ἀλλ

λόμαχος ἀλλὰ τὸ «ἀλληλομάχος εἶναι ἐσχηματισμένον κατὰ τοὺς κανόνας τῆς γραμματικῆς· β') ὅτι οὐδεὶς ἀρχαῖος ἕλλην συγγραφεὺς μετεχειρίσθη τὸ ἀλληλόμαχος. Διδάκτωρ τῆς φιλοσοφίας, καυχώμενος ὅτι ἀπέκτησεν ἐντίμως τὸ δίπλωμά του καὶ λέγων μάλιστα «ὅτι δὲν ἔχει ἀφορμὰς νὰ ἐντρέπηται δι' αὐτὸ — τοιοῦτος διδάκτωρ τῆς φιλοσοφίας τοὐλάχιστον δὲν ἔπρεπε νὰ ψευδολογῇ. Ἐπαναλαμβάνω ὅτι τὸ ἀλληλόμαχος εἰς οὐδὲν ὑπάρχει λεξικὸν τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης, εἰς οὐδένα εὕρηται ἀρχαῖον συγγραφέα». Οὐδὲν ἄλλο μαρτύριον τοῦ ἐπιθέτου ἀλληλομάχος ἔχομεν ἢ τὸ κατ' εἰκασίαν ἐν χωρίῳ τοῦ Ἀριστοτέλους ἀναγνωσθὲν ἀλληλομάχοι. Κατὰ τὴν παραδεδομένην γραφὴν ἀπαντᾷ ἐν ταῖς περὶ τὰ Ζῷα Ἱστορίαις τοῦ Ἀριστοτέλους βιβλ. Θ', β', 9 «μάχεται δὲ καὶ ἀετῷ αἰγυπιὸς καὶ κύκνος· κρατεῖ δ' ὁ κύκνος πολλάκις· εἰσὶ δ' οἱ κύκνοι καὶ ἀλληλοφάγοι μάλιστα τῶν ὀρνέων» καὶ γίνεται λόγος περὶ τῆς ἀλληλοφαγίας τῶν κύκνων ὑπὸ τοῦ Σνειδήρου ἐν τῇ ἐκδόσει τοῦ συγγράμματος τούτου Τόμ. Δ', σελ. 91. Ὑπελήφθη δ' ὑπό τινος ὅτι ἡ γνησία γραφὴ ἐν τῇ ῥήσει τοῦ Ἀριστοτέλους εἶνε «εἰσὶ δ' οἱ κύκνοι καὶ ἀλληλομάχοι μάλιστα τῶν ὀρνέων» καὶ ἐνεκρίθη ἡ γραφὴ αὕτη ἐν τῷ Θησαυρῷ τοῦ Στεφάνου Τόμ. Α', α', σελ. 1524, ἔνθα φέρεται «Ἀλληλομάχος—Alter alterum impugnans. Aristot. H. A 9, 2, 9 e certa emendatione Const. Glogeri, De avibus ab Aristotele commemoratis, Vratisl. 1830, p. 50, pro vulg. ἀλληλοφάγοι. Conf. Aelian. V. H. 5, 1, 14 et Arist. ipsum, H. A. 9, 13, 2». Ἐπειδὴ δὲ λέγεται ὑπὸ τοῦ Ἀθηναίου σελ. 393, Δ' «περὶ ὧν φησιν ὁ Ἀριστοτέλης· ὁ κύκνος εὔτεκνός ἐστι καὶ μάχιμος· ἀλληλοκτονεῖ γοῦν ὁ μάχιμος· μάχεται δὲ καὶ τῷ ἀετῷ αὐτὸς μάχης μὴ προαρξάμενος» καὶ ὑπὸ τοῦ Αἰλιανοῦ Ποικίλ. Ἱστορ. Α', 14 «Λέγει Ἀριστοτέλης τὸν κύκνον καλλίπαιδα εἶναι καὶ πολύπαιδα, ἔχειν γε μὴν καὶ θυμόν· πολλάκις γοῦν ἐς ὀργὴν καὶ μάχ ν προελθόντες καὶ ἀλλήλους ἀπέκτειναν οἱ κύκνοι» (Ἀριστοτ Ψευδεπιγρ. Βαλεντ. Ῥωσ. 256, σελ. 285), δ..ιαται ἴσως νὰ φανῇ ἀποδοχῆς ἀξία ἡ γνώμη, καθ' ἣν ἐγράφη ὑπὸ Ἀριστοτέλους «εἰσὶ δ' οἱ κύκνοι καὶ ἀλληλοφόνοι μάλιστα ν ὀρνέων» (Ἴδε Αὔβερτον καὶ Οὐϊμῆρον εἰς Ἀριστοτ. περὶ . Ἱστορ. Τόμ. Β' σελ. 212, 19).

Λέγεται ἑλληνιστὶ τὰ ἀλλήλοις μαχόμενα· ἂν δέ τις ἐπιθυμῇ τὴν ἔννοιαν τούτου νὰ παραστήσῃ δι' ἐπιθέτου, ὀφείλει νὰ εἴπῃ παροξυτόνως ἀλληλομάχα· ὁ δὲ λέγων προπαροξυτόνως ἀλληλόμαχος καὶ ἀλληλόμαχα φωρᾶται ἀγνοῶν κανόνα τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης, ὃν ἐπίστανται καὶ οἱ τὰ πρῶτα στοιχεῖα αὐτῆς μαθόντες. Οὐδενὶ μὴ παντελῶς ἀπαιδεύτῳ ὄντι ἄγνωστον ὑπάρχει ὅτι τὰ μὲν ἐκ τοῦ ὀνόματος μάχη συγκείμενα ἐπίθετα προπαροξυτόνως, τὰ δ' ἐκ τοῦ ῥήματος μάχομαι παροξυτόνως ἐξεφέροντο, ὡς διδάσκει καὶ ὁ Ἀθήναιος σελ. 154, Ε' «Ἔοικε δὲ πεποιῆσθαι τὸ ὄνομα (μονομάχος) οὐκ ἐκ τοῦ μάχη, ἀλλ' ἐκ ῥήματος μάχεσθαι μᾶλλον συγκεῖσθαι, ὁπότε γὰρ τὸ μάχη συντιθέμενον τὸ τέλος εἰς ΟΣ τρέπει, ὡς ἐν τῷ σύμμαχος, πρωτόμαχος, ἐπίμαχος, ἀντίμαχος, φιλόμαχον γένος ἐκ Περσέως παρὰ Πινδάρῳ, τηνικαῦτα προπαροξύνεται· ὁπότε δὲ παροξύνεται, τὸ μάχεσθαι ῥῆμα περιέχει, ὡς ἐν τῷ πυγμάχος, ναυμάχος, αὐτόν σε πυλαμάχε πρῶτον παρὰ Στησιχόρῳ, ὁπλομάχος, τειχομάχος, πυργομάχος». Φέρεται δὲ καὶ ἐν ταῖς εἰς Ὅμηρον Παρεκβολαῖς τοῦ Εὐσταθίου σελ. 1021, 39 «Τὸ δὲ ναύμαχα, ὡς τὸ θαύματα, προπαροξυτόνως· ἐξαιρέτως γὰρ τὰ παρὰ ῥῆμα οὐδέτερα σύνθετα μονογενῆ εἰς ΟΝ λήγοντα ὀξύνονται, οἷον χειρόγραφον, ἀκρατόφορον, χαρτόγομον· οὕτω φασὶ καὶ ναύμαχον· καὶ ναυμάχος μὲν ἀνὴρ παροξυτόνως ὡς παμφάγος, καθ' ὁμοιότητα τοῦ μονομάχος, ὡς Εὐριπίδης Φοινίσσαις· μονομάχον ἐπὶ φρένα ἠλέτην. Ναύμαχον δὲ δόρυ παρὰ τὴν μάχην, ὡς ἱππόκομος κόρυς παρὰ τὴν κόμην» καὶ 50 «Ἰστέον δὲ ὅτι τῶν τοιούτων ὀνομάτων ἀρέσκει τοῖς παλαιοῖς ὅσα μὲν ἐκ τοῦ μάχη πεποίηται, προπαροξύνειν τὸ τέλος, οἷον φιλόμαχον γένος, σύμμαχος, πρωτόμαχος, ἀντίμαχος, ἐπίμαχος· οὕτω γοῦν καὶ ναύμαχος αἰχμὴ καὶ ἀκολούθως δόρυ ναύμαχον· ὅσα δ' ἐκ τοῦ μάχεσθαι σύγκειται, παροξύνεσθαι, πυγμάχος, ναυμάχος, ὁπλομάχος, τειχομάχος, πυργομάχος, μονομάχος» καὶ ἐν τῇ Ἐπιτομῇ τῆς Καθολικῆς Προσῳδίας τοῦ Ἡρῳδιανοῦ σελ. 99, 23 Σμιδ. «Τὰ εἰς ΟΣ συντεθειμένα ἀπὸ των εἰς Α καὶ εἰς Η προπαροξύνεται· ἑστία ἐφέστιος, σκιά εὔσκιος, μοῦσα φιλόμουσος — φωνὴ ἄφωνος, μορφὴ πολύμορφος· τὸ δὲ ἱππομάχος καὶ ἱπποκόμ[ος] ἀπὸ ῥημάτων καὶ τὸ γηροκόμος» καὶ σελ. 102, 3 «Τα παρὰ μάχομαι καὶ μὴ παρὰ πρόθεσιν παροξύνεται· λεοντομάχος, μονομ[άχος]

χος, χωρὶς τοῦ ἀγχέμαχος· τὸ δὲ πρόμαχος καὶ σύμμαχος ἐκ προθέσεων» καὶ σελ. 103, 7 «Τὰ παρὰ τὸ ὠκύς προπαροξύνεται· ὠκύμορος ὠκύπορος· τὸ δὲ ποντοπόρος παροξύνεται, — οὐ γὰρ ἀπὸ τοῦ ὠκύς. Σεσημείωται τὸ ὠκυμάχος». Ἀντὶ τοῦ παρ' Εὐσταθίῳ κειμένου χαρτόΓομον ὀρθῶς εἶνε γεγραμμένον χαρτόΤομον ἐν τοῖς εἰς Ἰλιάδα Σχολίοις Τόμ. Β' σελ. 78, 28 Δινδ. (Ἡρῳδ. Λεντζ. Τόμ. Β' σελ. 95, 35), ἐξ ὧν ἔλαβεν ὁ Εὐστάθιος ἃ περὶ τοῦ οὐδετέρου ναύμαχα ἔγραψεν.

Περὶ τοῦ πυλαιμάχος ἐγένετο λόγος ἐν τῇ Ἀθηνᾷ Τόμ. Α', σελ. 103. Ὅτι ἐλέγετο ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων παροξυτόνως ναυμάχος ἀνήρ, καὶ αὐτόθεν φανερὸν ὑπάρχει καὶ ὑπὸ παλαιῶν παραδεδομένον εἶνε. Ἐφέρετο δ' ἄλλοτε καὶ παρὰ τῷ Σουίδᾳ «Ναύμαχα: μακρὰ δόρατα, ὥστε ἀπὸ τῶν νεῶν μάχεσθαι· οὕτω καὶ Ὅμηρος προπαροξυτόνως· ὁ μέντοι ναυμάχος ἀνὴρ πρὸ μιᾶς τονοῦται». Ἀλλ' ὑπὸ τῶν νέων ἐκδοτῶν παρελείφθη τὸ «οὕτω καὶ Ὅμηρος — τονοῦται» ἐλλεῖπον ἐκ τῶν ἀρίστων ἀντιγράφων. Ὡς δ' ἐλέγετο ναυμάχος ἀνήρ, οὕτω πάντως καὶ πόλις ναυμάχος· πλημμελῶς δ' ἔχει τὸ προπαροξυτόνως γεγραμμένον ναύμαχον ἐν ῥήσει τοῦ Δημάδου μνημονευομένῃ ὑπὸ τοῦ Δημητρίου περὶ Ἑρμην. 285 (σελ. 56 Γοιλ.) «πόλιν οὐ τὴν ἐπὶ προγόνων τὴν ναύμαχον ἀλλὰ γραῦν σανδάλια ὑποδεδεμένην καὶ πτισάνην ῥοφῶσαν (ῥοφοῦσαν)». Ὁ Κόβητος γράφει ἐν *Var. Lect.* σελ. 182. «Quam bene in illam Graeciam convenit dictum, quod olim in cives suos Demades iecerat: παρέλαβον τὴν πόλιν οὐ τὴν ἐπὶ τῶν προγόνων τὴν Μαραθωνομάχον, ἀλλὰ γραῦν σανδάλια ὑποδεδεμένην καὶ πτισάνην ῥοφοῦσαν. Sic enim hoc dictum componendum est e DEMETRIO περὶ ἑρμ § 285, Goell. et PHOTII *Lex.* v. παρέλαβεν sublatis mendis παρέλαβεν, ναύμαχον et ῥοφῶσαν». Ἐν ἐπιγράμματι τοῦ Ἀντιπάτρου Ἀνθολογ. Παλατ. Ζ', 2, 6 φέρεται «καὶ τὰν Αἴαντος ναύμαχον εἶπε βίαν». Λέγει δὲ περὶ αὐτοῦ ὁ Λοβέκκιος ἐν τῇ Β' ἐκδόσει τοῦ Σοφοκλέους Αἴαντος σελ. 230 «Αἴαντος ναύμαχος βία in Antipatri Sid. Ep. LXIX. p. 25 T. II. cur alio [illegible]entu notetur ac ναυμάχος ἀνήρ, parum perspicitur». Ὁ [illegible]όνῆρος σημειοῦται ἐν τῇ ἐκδόσει τῆς Παλατίνης Ἀνθολογίας Τόμ. [illegible], σελ. 417 «ναυμάχον Jacobs. in nott. mss., secundum

grammaticos; v. Thes.». Εὔλογον πάντως εἶνε νὰ ἐγκριθῇ ὁ παροξύτονος τύπος ναυμάχον.

Περὶ τοῦ οὐδετέρου ναύμαχα, ὃ ἀπαντᾷ καὶ παρὰ τῷ Ἡροδότῳ Ζ', 89 «ἀσπίδας δὲ κοίλας—καὶ δόρατά (δούρατά) τε ναύμαχα» γίνεται λόγος καὶ ἐν τῷ Θησαυρῷ τοῦ Στεφάνου Τομ. Ε', σελ. 1378. Ἀναγκαίως δ' ἔχει νὰ νοηθῇ τὸ ναύμαχα ἀντὶ τοῦ πρόσφορα τῇ ἀπὸ νεὼς μάχῃ ἢ ἐπιτήδεια εἰς τὴν ἀπὸ νεὼς μάχην. Ὁ Βαίριος γράφει ἐν τῇ Β' ἐκδόσει τοῦ Ἡροδότου Τόμ. Γ', σελ. 574 «Caeterum ξυστὰ ναύμαχα (i. e *apta ad pugnam navalem*) inveniuntur apud Homer. Il. XV, 389, 677». Οὐκ ἀγνοητέον δ' ὅτι ὑπό τινος τῶν νεωτέρων φιλολόγων ἀμφιβάλλεται ἡ ἐκ τοῦ ὀνόματος μάχη σύνθεσις τοῦ περὶ οὗ ὁ λόγος οὐδετέρου, ὑπολαμβάνοντος ὅτι ἐκ τοῦ ῥήματος μάχομαι εἶνε καὶ αὐτὸ συντεθειμένον. Δηλοῖ δὲ τοῦτο καὶ ὁ Τσερέπης λέγων ἐν τοῖς Συνθέτοις τῆς Ἑλλην. Γλώσσης σελ. 790 (1902). «Μόνος ὁ Zacher ἀμφιβάλλει εἰς τὴν τοιαύτην ἑρμηνείαν τοῦ ὁμηρικοῦ συνθέτου καὶ προτιμᾷ τὴν ἐκ τοῦ μάχομαι παραγωγήν, οἱονεὶ ὡς ἐμψύχου τοῦ ὀργάνου ἐκλαμβανομένου». Ἄξια μνείας εἶνε τὰ ὑπὸ τοῦ Λοβεκκίου γεγραμμένα ἐν τῇ Γ' ἐκδόσει τοῦ Σοφοκλέους Αἴαντος σελ. 190 «Ναύμαχα τρόπαια Plutarch. de Glor. Ath. c. I p. 82. ζῷον ἐλεφαντόμαχον Srab. XVI. 775. convenit veterum praecepto, quod est de ναύμαχον (δόρυ), sed hoc ipsum parum comprobatur exemplis aliis: κέρδος ἀελλομάχον Julian. Ep. XLIX Anall. T. II. 504. βέλος θηροκτόνον Nonn. XV. 258. [θηροκτόνος ἅρπη Nonn. XLVII. 539. γαμβροκτόνον ἔγχος XLVIII. 219. ἀνδροκτόνα ὅπλα Philipp. Fp. LIV. 226. Anall. T. II.] παιδοκτόνον ὕδωρ XI. 471. μογοστόκα νήματα IX. 8. θυοσκόα ἱερά Marcell. v. 2. Anall. T. II. 302. ἔπος θεοπρόπον Soph. Trach. 824. τυμβοχόα χειρώματα Aesch. Sept. 1001. αὐτοκτόνα δῶρα Anth. Pal. VIII. n. 152. βλάστημα σακεσπάλον Christodor. Ecphr. 144. Ac si quis opponat, haec esse epitheta trium generum, certe herbarum nomina, μυοκτόνον, [μυοφόνον Theophr. H. Pl. VI. 2,9. v. Schı der T. III 473.] λυκοκτόνον et κυνοκτόνον non minus μονοη sunt, quam ναύμαχον, si vel maxime significat εἶδος δόρατ Denique δόρυ ναυμάχον scribitur Nonn. XXXVI. 446. et 4'

sed ναύμαχον XXXIX 84.—Ξιφοκτόνον δίωγμα Eur. Hel. 360. dicitur ut λαρνακοφθόρους ῥιφάς Lycophr. 235. id est τὰς ἐν λάρνακι φθεῖραι μελλούσας, et ἄταις πολεμοφθόροις Aesch. Pers. 646». Πρβ. καὶ Παραλειπόμ. σελ. 557.

Σημειωτέον δ' ὅτι εἶνε γεγραμμένον ὑπὸ τοῦ Κουρτίου προπαροξυτόνως πύγμαχος ἐν *Grundz. d. Griech. Etymolog.* σελ. 286 καὶ 787 ἐκδ. Ε', ἀλλ' ἡ ἐκφορὰ αὕτη ἥκιστα φαίνεται ἀποδεκτή.

Πρὸς τοῖς ἐπιθέτοις μονομάχος, ναυμάχος, πυλαμάχος (πυλαιμάχος), ὁπλομάχος, τειχομάχος, πυργομάχος, ἱππομάχος, λεοντομάχος, ὠκυμάχος, ὧν γίνεται μνεία ἐν ταῖς ἄνω παρατεθειμέναις ῥήσεσι, φέρονται καὶ ἄλλα οὐκ ὀλίγα ἐν τῇ Ἑλληνικῇ καθόλου γλώσσῃ ἐκ τοῦ ῥήματος μάχομαι συγκείμενα καὶ ἐν τῇ παραληγούσῃ τονούμενα, οἷον ἀελλομάχος, αἱρεσιομάχος (Φίλ. Ἰουδ. Τόμ. Δ', σελ. 120 αἱρεσιΟμάχοις. Τόμ. Ϛ', σ. 211 πλημμελῶς αἱρεσιΑμάχων), ἀνδρομάχος, ἀοιδομάχος, ἀριστερομάχος, ἀριστομάχος, βινμάχος (περὶ οὗ ἴδε Θησαυρὸν Στεφάνου Τόμ. Β', σελ. 249), γαιομάχος, γροσφομάχος, εἰκονομάχος, ἑκατονταμάχος, ἐλεφαντομάχος, θεομάχος-θεημάχος, ἱμαντομάχος, θηριομάχος, κυπελλομάχος, λογομάχος, Μαραθωνομάχος-Μαραθωνομάχοι, ὀνοματομάχος, πατρομάχος, πεζομάχος, πνευματομάχος, πυγμαιομάχος, πωλομάχος, ῥοπαλομάχος, Σαλαμινομάχος-Σαλαμινομάχοι, σκιαμάχος, σκοροδομάχος, σκορπιομάχος, σφαιρομάχος, ὑνιμάχος (περὶ οὗ ἴδε Δαβίσιον εἰς Μάξ. Τύρ. σελ. 610), χερσομάχος, χριστομάχος. Πλημμελῶς ἔχει ἡ προπαροξύτονος ἐκφορὰ ἑκατοντάμαχος. Παρατιθέμεθα τὰ ἐν τῷ Θησαυρῷ τοῦ Στεφάνου γεγραμμένα περὶ ἐπιθέτων τινῶν τελευτώντων εἰς μαχος. Τόμ. Ϛ' σελ. 2268 «Fortasse igitur πυρίμαχος dicitur, quoniam ab igni expugnatur, ipsa nimirum τήξει [Conf. Πυρόμαχος]» καὶ σελ. 2275 «Πυρομάχος—Nomen lapidis ap. Theophr. De lapid. § 9: Π. λίθος κατὰ τὴν πύρωσιν τήκεται καὶ ῥεῖ. Λίθοι πυρομάχαι Georg. in Walzii Rhett. vol. I, p. 580,3: nisi πυρομάχοι corrigendum. Conf. Πυριμάχος» καὶ σελ. 112 Παμμάχος—Qui omni pugnae genere certat.—Philipp. Anth. Plan. 4, 52, ubi πάμμαχον proparoxytonum. Figur. Plut. Mor. p. 804, B: Πάμ-

μαχον ἀγῶνα τῆς πολιτείας ἠθληκότα» καὶ Τόμ. Ζ' σελ. 2136 «Τηλέμαχος—Eminus pugnans, ut qui jaculis et tormentis pugnat. Lucian. Lexiph. [c. 12]: Τοξότις γὰρ καὶ ἐκηβόλος καὶ τηλέμαχος ἡ Ἄρτεμις. Nisi forte scrib. est τηλεμάχος [sed v. Ναυμάχης]: nam Τηλέμαχος proparoxytonως est potius nomen proprium filii Ulyssis ap. Hom. et alios». Παρὰ τῷ Θεοφράστῳ περὶ Λίθ. 9 φέρεται «Ὡσαύτως δὲ καὶ οἱ πυρομάχοι καὶ οἱ μυλίαι ῥέουσιν, οἷς ἐπιτιθέασιν οἱ καίοντες· οἱ δὲ καὶ ὅλως λέγουσι πάντας τήκεσθαι πλὴν τοῦ μαρμάρου»· γίνεται δὲ λόγος περὶ τοῦ οἷς ἐπιτιθέασιν οἱ καίοντες ὑπὸ τοῦ Σνειδήρου ἐν τῇ ἐκδόσει τοῦ Θεοφράστου Τόμ. Δ', σελ. 546. Ἐν τοῖς Προγυμνάσμασι Γεωργίου τοῦ Παχυμέρους ἀπαντᾷ οὐ μόνον «ὡς ἀριθμεῖσθαι καὶ τοὺς λίθους αὐτοῦ ὁπόσοι καὶ ὅτι πυρομάχαι εἰδέναι» (κεφ. ΙΑ', Ῥητ. Ἑλλ. Οὐαλζ. Τόμ. Α', σελ. 580, 3), ἀλλὰ καὶ «ἐπιπολῆς γὰρ πλάκες μαρμάρων ἐξυφασμέναι τὰς ἐντὸς πυρομάχας λιθους συγκρύπτουσιν, ὡς ἔστι μαθεῖν ἐκ μιᾶς ἀποβαλούσης τῷ χρόνῳ τὴν πλάκα» (σελ. 579, 15). Σημειοῦται δ' ὁ ἐκδότης «a nominativo πυρομάχη». Ὁ Chandler ἐν τῷ *Greek Accentuation* σελ. 144 ἐκδ. β' λέγει «The following appear to be irregular: ἀγχέμαχος (Arc. 90, 5), or ἀγχίμαχος, ἀδικομάχος (A. G. 344, 6), ἀλκίμαχος, δορίμαχος, δορύμαχος or δουρίμαχος (there does not seem to be any good authority for this accentuation, nor for πυρίμαχος or πυρόμαχος); πρωτόμαχος is proparoxytone according to Athen. 154 E. Βιημάχος is occasionally proparoxytone, but without sufficient reason, see H. D. s v. Μενεμάχος in Appian. Iber. 51 should be μενέμαχος. Παμμάχος Aristoph. Lys. 1321 (where Bergk reads πάμπαχος) is πάμμαχος in Anth. Plan. 4. 52, quoted by H. D.» (Πρβ. Βλαϋδέσιον εἰς Ἀριστοφ. Λυσιστρ. σελ. 157). Πιθανώτατον φαίνεται ὅτι ἐλέγετο ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων παροξυτόνως δοριμάχος καὶ πυριμάχος-πυρομάχος. Νομίζομεν δ' ὅτι καὶ τοῦ παρὰ Μιχαὴλ τῷ Ἀτταλειάτῃ φερομένου σελ. 74, 7 «καὶ περικυκλούντων στρατιωτῶν ἐγχεσιμάχων» ἡ ὀνομαστικὴ εἶνε παροξύτο ἐγχεσιμάχοι. Περὶ τοῦ παμμάχος-πάμμαχος καὶ τοῦ τηλεμ χος-τηλέμαχος θὰ διαλάβωμεν ἐν ἰδίοις κεφαλαίοις. Παρατηρητ δ' ὅτι παρὰ τῷ Λιβανίῳ κεῖται Τόμ. Α', σελ. 616 Ῥεισκ. «Ὁ

ἀσπίδος ἥμισυ φέρων ἢ δόρατος τρίτον ἢ τῶν κνημίδων τὴν ἑτέραν ἐπ' ὤμων, καλλίμαχος ἦν οὗτος»· ποιεῖται δ' ὁ ἐκδότης περὶ τοῦ καλλίμαχος τὴν παρατήρησιν τήνδε· «καλλίμαχος hic non est nomen proprium, sed adjectivum, idem significans atque ὁ καλῶς μαχόμενος vel μαχεσάμενος. Sententia haec est—Si qui autem dimidiatur scutum, aut fragmentum hastae, aut alteram ocrearum, e collo dependentem, retulisset illa ex expeditione, is Callimachus h. e. strenuus et fortis bellator audiebat». Κανονικῶς λέγεται ἑλληνιστὶ καλλιγράφος καὶ καλλιτόκος, τοῦ τόνου ἐπὶ τῆς παραληγούσης κειμένου· εὐλόγως δὲ δύναταί τις ν' ἀμφιβάλλῃ ἂν ὑπῆρξέ ποτε προπαροξύτονον ἐπίθετον καλλίμαχος.

Ἐν τῷ ὑπὸ Σκαρλάτου τοῦ Βυζαντίου συντεθέντι Λεξικῷ τῆς Ἑλλην. Γλώσσης σελ. 20 ἐκδ. στερ. λέγεται «Ἀδικομάχος—ὁ ἀδίκως (χωρὶς εὐλόγου αἰτίας ἢ παρὰ τοὺς κανόνας τῆς ὁπλομαχίας) μαχόμενος. Ἵππος— Ξεν., ὁ δυσπειθής». Τοῦ ἐπιθέτου τούτου γίνεται μνεία ἐν τοῖς Βεκκήρου Ἀνεκδότοις σελ. 344, 6 «Ἀδικομάχους ἵππους Ξενοφῶν τοὺς δυσπειθεῖς λέγει καὶ δίκαιον ἅρμα τὸ εὐπειθές». Μετεβλήθη δ' ὑπὸ κριτικοῦ ὀνομαστοῦ τὸ ἀδικομάχους εἰς τὸ ἀδικογνάθους, ὃ ὑπ' ἄλλων μὲν ἐνεκρίθη, ὑπ' ἄλλων δ' ἀπεδοκιμάσθη. Ὁ Βάστιος γράφει ἐν Ἐπιστολ. Κριτ. σελ. 160 «Ruhnkenius (*ad Xenoph. Mem. Socr.*, IV, 4, 5) an iure, an iniuria, mutare voluerit ἀδικομάχους in ἀδικογνάθους, haereo». (Πρβ. Θησ. Στεφ. λ. ἀδικόγναθος καὶ λ. ἀδικόμαχος). Ὁ Λ. Δινδόρφιος ἐν τῇ ἐκδόσει Μικρῶν Συγγραμμάτων τοῦ Ξενοφῶντος σελ. 144 παραθέμενος τὴν παρατήρησιν τοῦ Σνειδήρου, ἐν ᾗ λέγεται «Ubi Ruhnkenius ἀδικογνάθους recte conjecit» ἐπιφέρει «Immo pessime, quum ἀδίκους sit scribendum, quod ex eodem petitum est loco Cyrop. 2, 2, 26, unde δίκαιον ἅρμα petiit grammaticus». Παρατηρητέον δ' ὅτι ἔν τε τῷ Θησαυρῷ τοῦ Στεφάνου καὶ τῷ Ἑλληνικῷ Λεξικῷ τοῦ Λιδδέλλου καὶ Σκόττου τονοῦται προπαροξυτόνως ἀδικόμαχος.

[illegible]ς ὁ φιλῶν τὴν μάχην ἢ τὰς μάχας καλεῖται φιλόμαχος, οὕτ[illegible] φεύγων τὴν μάχην ἢ τὰς μάχας ὀνομάζεται φυγόμαχος. Πρβ. φ[illegible]όπονος-φυγόπονος. Ἀπαντᾷ δὲ τὸ φυγόμαχος ἐν ἀποσπά[illegible] τοῦ Σιμωνίδου παρὰ Στοβ. Ἀνθολ. ΡΙΗ', 6 (Τόμ. Δ', σελ.

95 Μειν.) «ὁ δ' αὖ θάνατος ἔκιχε καὶ τὸν φυγόμαχον». Ὁ Βέργκιος ἐν τῇ Δ' ἐκδόσει τῶν Ἑλλήνων Λυρικ. Ποιητῶν Τόμ. Γ', σελ. 417 ἐξέδωκε μὲν «ὁ δ' αὖ θάνατος κίχε καὶ τὸν φυγόμαχον», ἐσημειώσατο δὲ «κίχε καὶ scripsi, ἔκιχέ τε AB, ἔφυκε καὶ Trinc., ἔκιχε καὶ Gaisford. — φυγόμαχον, *malim* φυγομάχαν». Ὁμοίως τῷ μενεπτόλεμος ἐσχηματίσθη τὸ μενέμαχος· πλημμελῶς δὲ φέρεται παρὰ τῷ Ἀππιανῷ σελ. 103, 3 Μενδ «ἔφευγον οὐκ ὄντες μενεμάχοι». Ἐλέχθη δὲ καὶ παυσίμαχος καὶ κρατησίμαχος, τουτέστι μάχῃ κρατῶν, οὗ μαρτύριον ἔχομεν τὸ τοῦ Πινδάρου Πυθιον. Θ', 150 (85) «τέκε οἱ καὶ Ζηνὶ — Ἀλκμήνα διδύμων κρατησίμαχον σθένος υἱῶν». Προπαροξύτονα εἶνε καὶ τὰ ἐπίθετα βουλόμαχος καὶ κλαυσίμαχος, ὧν ἐποιήσατο χρῆσιν κατὰ γενικὴν πτῶσιν ὁ Ἀριστοφάνης ἐν τῇ Εἰρήνῃ στίχ. 1292 «ἀνδρὸς βουλομάχου καὶ κλαυσιμάχου τινὸς υἱός». Παρὰ τῷ Βακχυλίδῃ ἀπαντᾷ ΙΒ', 100 (σελ. 99 Βλασσ.) «τῶν θ' υἱέας ἀρσιμάχους» καὶ ΙΔ', 3 (σελ. 115) «Παλλάδος ὀρσιμάχου». Ὁ Σοίνιος ὑπολαμβάνει ἐν *Leipz. Stud.* 1899, σελ. 264 ὅτι ἐλέχθη ὑπὸ τοῦ Βακχυλίδου αυἱέας ἀρσιμάχΑΣ, οὐχὶ ἀρσιμάχΟΥΣ». Κακῶς εἶνε ἐν τῷ Λεξικῷ τοῦ Ἡσυχίου γεγραμμένον «Ἡγεμάχος: πολέμαρχος» ἀντὶ τοῦ ἡγέμαχος. Ἐμφερὲς τούτῳ εἶνε τὸ ἀψίμαχος, οὗ γίνεται μνεία ὑπὸ τοῦ Ἡσυχίου «Ἀψίμαχος: ἐπίμαχος, ἐπίφορος μάχης». Ἀντὶ τοῦ ἐπίφορος μάχης κελεύει ὁ Κοραῆς ἐν τῇ ἐκδόσει τῶν Παραλλήλων Βίων τοῦ Πλουτάρχου Μέρ. Γ', σελ. 432 νὰ γραφῇ ἐπίφορος εἰς μάχην. Πολλῷ δὲ πρότερον τοῦ Κοραῆ ἀπεφήνατο ὁ Κουστῆρος «Ἐπίφορος μάχης: Potius, ἐπίφορος εἰς μάχην» (Ἡσυχ. Τόμ. Α', σελ. 667 Ἀλβ.). Τὸ οὐδέτερον ἀψίμαχον βλέπει τις ἐν τοῖς Ἀνεκδότοις τοῦ Βεκκήρου σελ. 79, 12 «Ἀψιμαχεῖν: Ὑπερείδης ἐν τῷ περὶ τῶν ὁρίων· καὶ ἀψίμαχον γερόντιον» (Ἴδε καὶ Κυννήρου Διεξοδ Γραμματ. Τόμ. Α', β', σελ. 315 Βλασσ.). Ἐκ τοῦ ὀνόματος μάχη σύγκεινται καὶ τὰ ἐπίθετα ἀπειρόμαχος (= ἄπειρος μάχης), ἐμπειρόμαχος, ἀξιόμαχος, ἰσόμαχος. Ἐν τῷ Θησαυρῷ τοῦ Στεφάνου Τόμ. Δ', σελ. 711 φέρεται «Ἰσχυρόμαχος Fortiter pugnatus. Const. Manass. Chron. p. 27, E: Μάχ ἰσχυρομάχους· 65, D».

Φέρονται δὲ καὶ ἐν τῇ κοινῇ συνηθείᾳ ὀνόματά τινα παροξύτ

εἰς ΜΑΧΟΣ, οἷον ἀκριδομάχος, χριστιανομάχος, θαλασσομάχος, χερομάχος, παραδομάχος. Ἐπλάσθη δὲ καὶ ὄνομα Τουρκομάχος, Τουρκομάχος Ἑλλάς, Τουρκομάχοι. Κουμανούδ. Συναγωγ. Νέων Λέξεων σελ. 1003 «Τουρκομάχος 2. (Ἑλλάς. Ἠπειρώτης) Ἀλ. Σοῦτσ. — Γ. Χ. Ζαλοκ. — Σ. Α. Κ. 51 — Δ. Χ. Ζῶτος 66». Μνημονεύονται δ' ἐν τῇ Συναγωγῇ ταύτῃ καὶ τὰ ὀνόματα τάδε· Ἀγγλομάχος, ἀνθρωπομάχος, ἀπιομάχος, βασιλομάχος, Βουλγαρομάχος, γιγαντομάχος, γρονθομάχος, δικτυομάχος, εὐαγγελιομάχοι, ἡγεμονομάχος, Ἰουδαιομάχοι, κορδονομάχος, Κουτρομάχοι, κυβομάχοι, Μουσομάχος, Μωαμεθομάχος, νυκτομάχοι, ξιφομάχος, οἰκοπεδομάχοι, οὐρανομάχος, παρακρατησιομάχοι, πατριδομάχοι, Περσομάχος, πετρομάχοι, πτηνομάχος, πυγμομάχος, σταφιδομάχος, ταυρομάχος καὶ ἀρχιταυρομάχος, τερατομάχος, τονομάχοι, τυραννομάχος, ὑγειομάχος, ὑδρομάχος, φωτομάχος· ἔτι δὲ τὰ προπαροξύτονα ἑτοιμόμαχος καὶ σηψίμαχος, σηψίμαχος οὐσία, ὅπερ οὐδὲν ἄλλο δύναται νὰ σημαίνῃ ἢ τὴν οὐσίαν τὴν σήπουσαν τὴν μάχην ἢ τὰς μάχας.

Ἀκριδομάχοι καλοῦνται ὄρνιθές τινες πολεμοῦντες ταῖς ἀκρίσι καὶ κατακόπτοντες ἢ διαφθείροντες αὐτάς· προσαγορεύονται δὲ καὶ ἁγιοπούλλια. Περὶ τοῦ χερομάχος (χειρομάχος) γράφει ὁ Κοραῆς ἐν τῷ Προδρόμῳ σελ. 332 «Αὐτουργός: Γεωργός, ὃν καὶ Χερομάχον προσέτι ἡ νῦν ὀνομάζει συνήθεια, οὐδὲ ταύτης ἀγνώστου οὔσης τῆς φωνῆς τοῖς Ἀρχαίοις· «Χειρομάχαν πληθὺν» γάρ τις εἴρηκε τῶν ποιητῶν, γενικώτερον τῇ λέξει χρησάμενος ἐπὶ πάντων τῶν ταῖς ἰδίαις χερσὶ ποριζομένων τὸν βίον (Εὐστάθ. Ὀδυσσ. Σ, 2). ἔοικε δὲ τοιαύτης τινὸς διανοίας ἔχεσθαι καὶ ἡ παρὰ Μιλησίοις τὸ πάλαι Χειρομάχα ἑταιρεία, κληθεῖσα (Πλούταρχ. Κεφαλ. Καταγρ. Ἑλλήν. § 32)» (Πρβ. Θησ. Στεφ. Τόμ. Η', σελ. 1413) καὶ ἐν τοῖς Ἀτάκτοις Τόμ. Δ', σελ. 679 «ΧΕΡΟΜΑΧΟΣ, μὲ συνών. Γεωργός, Ἐργάτης, Σ. (agriculteur, laboureur), ὡς ἐξηγήθη ἀνωτέρω (Ζ. Θαλασσομάχος), σύνθ. δηλαδὴ ἀπὸ τὸ Χεὶρ καὶ Μάχομαι, τὰ τὸ παλαιὸν Χειρομάχος, Ἑλλ. τὸ ὁποῖον ὅμως εἰς τὰ Ἑλληνικὰ Λεξικά, ἐξηγεῖται κυρ. ὁ μαχόμενος μὲ μόνας τὰς χεῖρας, χωρὶς ὅπλον ἄλλο, καὶ μεταφορ. ὁ ζῶν ἀπὸ τῶν χειρῶν τὴν ἐργα-

σίαν, ὁ συνων. λεγόμενος, Ἀποχειροβίωτος, Ἑλλ. Κατὰ τὴν δευτέραν ταύτην μεταφορ. σημασίαν, εὐλόγως ὀνομάζεται εἰς τὴν κοινὴν γλῶσσαν καὶ ὁ γεωργὸς Χερομάχος. Μ' ὅλον τοῦτο ὑποπτεύομαι, μὴ δὲν ἦναι ἡ λέξις ἀπὸ τὸ Χεὶρ, ΧΕΡΟΜΑΧΟΣ, ἀλλ' ἀπὸ τὸ Χέρσος, ΧΕΡΡΟΜΑΧΟΣ, ὁ ἀπὸ τὴν ἐργασίαν τῆς γῆς ζῶν, ἀναλόγως μὲ τὸν Θαλασσομάχον, τὸν ἀπὸ τὴν ἐργασίαν τῆς θαλάσσης ζῶντα». Οὐδεμία ἀμφιβολία ὑπάρχει ὅτι χερομάχος λέγεται κοινῶς «ἐκεῖνος, ποῦ πολεμάει ἢ ἀγωνιέται μὲ τὰ χέρια (τουτέστι ταῖς χερσὶν ἐργαζόμενος) νὰ βγάλῃ τὸ ψωμί του». Ἐσχηματίσθη δὲ καὶ θηλυκὸν χειρομάχισσα, οὗ ὁ πληθυντικὸς ἀπαντᾷ παρὰ τῷ Πτωχοπροδρόμῳ Α', 201 (Ἀτακτ. Κο[illegible] Τομ. Α', σελ. 22· «κυράδες χειρομάχ[illegible]»). Περὶ τοῦ θαλασσομάχος λέγει ὁ Κ[illegible] ἐν τοῖς Ἀτάκτοις Τομ. Δ', σελ. 167 «ΘΑΛΑΣΣΟΜΑΧΟΣ, Σ. ὁ ζῶν ἀπὸ θαλάσσης (pêcheur), Θαλασσουργὸς, Ἑλλ. ὡς ἔλεγαν καὶ Γεωργόν, τὸν ζῶντα ἀπὸ τὴν ἐργασίαν τῆς γῆς. Τὸ Θαλασσομάχος εἶναι κατὰ τὸν τύπον τοῦ Χερομάχος (laboureur), Χειρομάχος Ἑλλ. (Ἴδ. Πρόδρομ. Ἑλλ. Βιβλιοθ. σελ. 332). 2) Θαλασσομάχος, ὁ ζῶν ἀπὸ τὴν ναυτικὴν (marin, homme de mer)». Μνημονεύει δὲ ὁ Τσερέπης καὶ ὄνομα ἐξωμάχος ἐν τοῖς Συνθέτοις τῆς Ἑλλην. Γλώσσης σελ. 463, ἔνθα φέρονται τάδε· «Ἡ γλῶσσα ἡμῶν ἔχει δύο σύνθετα ἐκ τοῦ μάχομαι τονιζομένα κανονικῶς θαλασσομάχος (ὅπερ ἔχει καὶ Blass γρ. Kühner II 309 ὡς ἀρχαῖον) καὶ ἔξω - μάχος=ὁ μαχόμενος μὲ τὴν θάλασσαν, καλεῖται δὲ οὕτω βρακὶ λευκὸν τῶν ἁλιέων, μὲ τὸ ὁποῖον εἰσέρχονται εἰς τὴν θάλασσαν, καὶ ὁ μαχόμενος μὲ τὰ ἔξω, μὲ τὴν ἐξωτέραν, καλεῖται δὲ οὕτω ὁ ἀσχολούμενος μὲ τὴν καλλιέργειαν τῶν κτημάτων». Ῥῆμα θαλασσομαχέω (θαλασσομαχῶ) κεῖται ἐν τῷ Θησαυρῷ τοῦ Στεφάνου Τόμ. Δ', σελ. 235. Σκαρλᾶτος ὁ Βυζάντιος γράφει μὲν ἐν τῷ Λεξικῷ τῆς Ἑλληνικῆς Γλώσσης σελ. 594 (1852) «Θαλασσομαχέω-ῶ—Μάχομαι πρὸς τὴν θάλασσαν, παραδέρνω εἰς τὰ κύματα», λέγει δὲ ἐν τῷ τῆς καθ' ἡμᾶς Ἑλλην. Διαλέκτου σελ. 132 (1857) «Θαλασσομαχῶ (ἡ λέξις, καίτοι ἀκραιφνῶς Ἑλληνική, 'δὲν ἐμπεριέχεται εἰς τὰ λεξικά 'μας), ῥ. ἀμ. «Πρὸς κῦμα παραβάλλομαι, βασανίζομαι ὑπὸ τῶν κυμάτων». Πα τῷ Χαρίτωνι ἀπαντᾷ βιβλ. Α', 7 «καὶ νύκτωρ κατὰ κλίνης ἐκοιμᾶτο λέγων πρὸς ἑαυτὸν ἀλλ' ἐγὼ κινδυνεύω μαχόμενος τῇ

λάσση καὶ τοὺς ζῶντας ἀποκτείνων ἕνεκα λημμάτων μικρῶν»· ποιεῖται δὲ περὶ τοῦ μαχόμενος τῇ θαλάσσῃ ὁ Δορβίλλιος ἐν τῇ ἐκδόσει τοῦ Χαρίτωνος σελ. 252 Λιψ. καλὴν παρατήρησιν, ἣν παρατιθέμεθα· «Μαχόμενος τῇ θαλάσσῃ: Aelian. Ep. 18. ἀνέμοις μάχεται διαφόροις. Theophyl. Epist. 27. οὔτε δὲ πλωτῆρες οἷοί τέ εἰσι πνεύμασιν ἅμα καὶ κεραυνοῖς ἀντιμάχεσθαι. Alciphr. 1, 11 «ἀνέμοις καὶ κύμασιν ἀντιμάχεσθαι. Secundus Philos. p. 94. (939). Ναύτης χειμῶνος ἀνταγωνιστής, διαπόντιος μονομάχος. Anthol. 3, 22, 40 p. 257.

Εἴη μοι γαίης ὀλίγος βίος· ἐκ δὲ θαλάσσης Sic duo Codd.
ἄλλοισιν μελέτω κέρδος ἀελλομάχον.

L. 3, 22, 16. p. 252, ἀνέμοις ἀντικορυσσόμενος. Ita duo Codd.» Παρατηρητέον, δ' ὅτι παρὰ Μιχαὴλ τῷ Ἀκομινάτῳ Τόμ. Β', σελ. 9, 4 φέρεται «Καὶ τὸ μὲν κρήδεμνον τῆς Ἰνοῦς οὐκ οἶδα ὅ,τι ποτὲ τῷ τλήμονι Ὀδυσσεῖ συνεισήνεγκεν, ὅτε θαλαττομοχθοῦντι τοῖς στέρνοις αὐτὸ ὑπετείνετο»· ἴσως δὲ τὸ θαλαττομοχθοῦντι εἶνε πλημμελὴς ἀνάγνωσις τοῦ θαλαττομαχοῦντι. Ὅμοιον τῷ θαλασσομάχος εἶνε τὸ γαιομάχος, οὗ ποιεῖται χρῆσιν Κωνσταντῖνος ὁ Μανασσῆς λέγων στ. 6707 (σελ. 285 Βονν.) «χαλκεῖς, δρυτόμους, σκαφευτάς, ἐμπόρους, γαιομάχους, κρηπιδοπώλας, σχοινουργούς, κναφεῖς, ἀμπελεργάτας». Πρβ. καὶ στ. 6480 (σελ. 275) «ἐνύβριζε τοῖς κηπευταῖς καὶ τοῖς ἀμπελοκόμοις, διαρπαγὴν ἐτίθετο τὰ τῶν γαιομαχούντων».

Παρατηροῦμεν δ' ὅτι φέρεται ἐν Κρήτῃ, ὡς ἐμάθομεν παρὰ τοῦ Χατζιδάκη, ὄνομα πετρομάχος, δι' οὗ δηλοῦται ὁ πέτρας ἤτοι λίθους κόπτων, ὁ ἐν λιθοτομίᾳ ἐργαζόμενος. Πρβ. πετροκόπος, περὶ οὗ ἴδε Κοραῆν ἐν Ἀτάκτ. Τόμ. Ε', σελ. 293.

Συμφανέστατον ἐξ ὧν ἐν τοῖς ἄνω διελάβομεν κατέστη ὅτι τὰ ἐκ τοῦ ῥήματος μάχομαι συγκείμενα ἐπίθετα ἐξεφέροντο ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων παροξυτόνως· πᾶς δέ τις εὐκολώτατα κατανοεῖ ὅτι καὶ τὸ ἐκ τῆς ἀλληλοπαθοῦς καλουμένης ἀντωνυμίας καὶ τοῦ μάχομαι συντεθειμένον ὀφείλει νὰ παροξύνηται, ἀλληλομάχος καὶ ἀλληλομάχα.

6. καὶ ἀλληλοκτόνος καὶ ἀλληλοφόνος καὶ ἀλληλοφθόρος ἀλληλοφάγος καὶ ἀλληλοβόρος. Ἀλλ' ὁ Βερναρδάκης ἀγνοῶν κανόνα τοῖς πᾶσι γνωστόν, οὐδαμῶς δ' ὠφελούμενος ἐκ τῆς πολ-

λάκις ὑπὸ τῶν νέων Ἑλλήνων γενομένης χρήσεως ὀνομάτων παροξυτόνων εἰς ΜΑΧΟΣ, οἷον εἰκονομάχος καὶ μονομάχος καὶ θηριομάχος καὶ θεομάχος, κτλ. καὶ ξιφομάχος καὶ ταυρομάχος καὶ Τουρκομάχος καὶ Χριστιανομάχος, κτλ., ἐδόξαζεν ὅτι ὀρθῶς ἔχει τὸ προπαροξυτόνως προενηνεγμένον ἀλληλόμαχος καὶ ἀλληλόμαχα, ὑπερεμάχησε δ' αὐτοῦ καὶ ἐν τῇ νέᾳ Ἡμέρᾳ διὰ λόγου ἀκαλλοῦς καὶ ἀηδοῦς, ὃν μνημονεύσαντες ἐν τοῖς ἔμπροσθεν παρατιθέμεθα καὶ πάλιν «Διατί κ. Ἐπικριτά; Ἀρχαῖοι Ἕλληνες συγγραφεῖς μεταχειρίζονται καὶ τὸ ἀλληλομαχῶ καὶ τὸ ἀλληλόμαχος, ὅπερ ἄλλως εἶνε ἐσχηματισμένον κατὰ τοὺς κανόνας τῆς γραμματικῆς. Διατί ὑπέπεσεν εἰς τὴν δυσμένειαν τῆς σοφολογιότητός σου;». Ὁ Βερναρδάκης εἶνε ἐριστικώτατος καὶ μάλιστ' εὐεπίφορος εἰς ἀδίκους ἐλέγχους καὶ ψόγους· ἀποφαίνεται δ' ἑκάστοτε δογματικῶς περὶ γραμματικῶν καὶ φιλολογικῶν καθόλου ζητημάτων ὧν οὐδὲν οὔτε μέγα οὔτε σμικρὸν πέρι ἐπαΐει, καὶ οὐδαμῶς ὀκνεῖ νὰ πολεμῇ μὲν ὀρθοῖς διδάγμασι σοφιζόμενος καὶ τὰ πράγματα διαστρέφων, νὰ εἰσηγῆται δὲ πλημμελῆ καὶ ἀσύστατα προπετευόμενος καὶ ἀπαυθαδιζόμενος.

ΚΕΦ. ΛΒ'.

Μονομάχος-μονομάχης, κτλ. ὀνόματα εἰς **μάχης** ἢ Δωρ. **μάχας**.

Φέρεται ἐν τῇ Ἑλληνικῇ γλώσσῃ ὄνομα μονομάχος, περὶ οὗ ἱκανὰ εἶνε εἰρημένα ἐν τῇ Ἀθηνᾷ Τόμ. Α', σελ. 103. Ποιούμενος δὲ λόγον περὶ τοῦ τόνου τοῦ ὀνόματος τούτου ὁ Εὐστάθιος ἐν ταῖς εἰς Ὅμηρον Παρεκβολαῖς σελ. 1026, 43 παρατίθεται χωρίον ἐκ τῶν Φοινισσῶν τοῦ Εὐριπίδου ἔχον ὧδε· «μονομάχον ἐπὶ φρένα ἠλέτην»· φαίνεται δ' ὅτι τὸ ἠλέτην εἶνε πλημμελὴς ἀνάγνωσις τοῦ ἠλθέτην, ὡς παρετηρήθη ὑπὸ τοῦ Βαλκεναρίου ἐν τῇ ἐκδόσει τῶν Εὐριπίδου Φοινισσῶν Τόμ. Α', σελ. 395 Λιψ.

Τύπος μονομάχης μνημονεύεται ἐν Κραμ. Ἀνεκδ. Ὀξ. Τόμ. Α', σελ. 50, 18 «καὶ ὡς διαυλοδρόμης ἐκ τοῦ διαυλοδρόμος, ἀδίκης τε

ἐκ τοῦ ἄδικος· τοιοῦτον δὲ καὶ τὸ ἀστόργης, μονομάχης». Ἀποφαίνεται δ' ὁ Μοῖρις σελ. 260 «Μονομάχης Ἀττικῶς· κατὰ δὲ τὴν ἀναλογίαν μονομάχος». Ἀλλὰ παρ' οὐδενὶ τῶν δοκίμων εὑρέθη ὁ τύπος, ὃν Ἀττικὸν νομίζει ὁ Μοῖρις. Ἐκ συγγραφέων τοῦ παρηκμακότος ἑλληνισμοῦ εἶνε παρατεθειμένα ἐν τῷ Θησαυρῷ τοῦ Στεφάνου Τόμ. Ε', σελ. 1176 τρία μαρτύρια τοῦ εἰς ΗΣ τελευτῶντος τύπου. Σέξτ. Ἐμπειρικ. σελ. 36, 1 «ὅταν — οἱ μονομάχαι ἀναιρῶσιν ἀλλήλους» καὶ σελ. 171, 7 «οἱ μονομάχαι δὲ φονεύσαντες πολλάκις καὶ τιμῆς τυγχάνουσιν» καὶ Κλήμ. Ἀλεξ. σελ. 167 «κόλακές τε καὶ μονομάχαι καὶ τὰ ἄγρια τῶν παρασίτων φῦλα». Ἀπαντᾷ δὲ καὶ ἐν ἐπιγραφῇ τῶν Ῥωμαϊκῶν χρόνων «μονομάχαι Ποπλίου Λουκιλίου Πεισωνίνου» (Ἴδε *Dissert. Philolog. Hal.* Τόμ. Ι', σελ. 26).

Ὡς δ' ἐλέχθη μονομάχος καὶ μονομάχης, οὕτω καὶ ὁπλομάχος καὶ ὁπλομάχης, ὀφιομάχος καὶ ὀφιομάχης. Πλάτ. Εὐθυδ. σελ. 399, Γ' «ἅτε ὁπλομάχην ὄντα» Λευϊτ. ΙΑ', 22 «καὶ ὀφιομάχην καὶ τὰ ὅμοια αὐτῷ». Παρὰ Φίλωνι τῷ Ἰουδαίῳ φέρεται Τόμ. Α', σελ. 53 καὶ 118 «ἐπαινέσαι μάλιστα τὸν ὀφιομάχΗΝ ἐπικαλούμενον» καὶ «ὁ γὰρ ὀφιομάχΗΣ οὐδὲν ἄλλο ἢ συμβολικῶς ἐγκράτεια εἶναί μοι δοκεῖ», ἀλλὰ Τόμ. Ε', σελ. 141 «καθάπερ τὰ τῶν ἀκρίδων γένη καὶ τὸν ὀφιομάχΟΝ καλούμενον». Πρβ. καὶ Τόμ. Α', σελ. 119 «τὴν ὀφιομάχον οὖν γνώμην ἀντίταττε». Περὶ τοῦ ὁπλομάχης γράφει ὁ Ἑρουερδὴν ἐν *Lex. Graec. Supplet. et Dialect*· σελ. 590 «ὁπλομάχοι in titulis ephebicis atticis occurrunt inter epheborum magistros una cum παιδοτρίβῃ, ἀκοντιστῇ, τοξότῃ, ἀφέτῃ, v. c. CIA II 467. *Sequior forma* ὁπλομάχης *non reperitur ante saec. a. C. III. Meisterh.*[2] 98, 3». Ἐν τῷ Θησαυρῷ τοῦ Στεφάνου Τόμ. Δ', σελ. 372 λέγεται «Θηριομάχης. Diodor. Exc. p. 537, 44: Θηριομάχας αὐτοὺς ἐποίησε· ubi codex unus θηριομάχους». Ὁ Πιερσῶν ποιεῖται ἐν τῇ ἐκδόσει τοῦ Μοίριδος σελ. 260 τὴν παρατήρησιν τήνδε· «Μονομάχης nuspiam reperi. Sed ...ομάχης legitur apud *Platon.* Euthyd. p. 208. B (p. 299. St) pro quo ὁπλομάχος apud *Xenoph.* de Rep. Lac. (cap. 8.) p. 686. D. Similiter Διμάχης, λιμνομάχης, et alia». Ἐν λεξικῷ τοῦ Ἡσυχίου κεῖται «Λιμνομάχαι: παῖδες οἱ πυκτεύον-

τες (ἐν) τόπῳ Λίμναις καλουμένῳ» καὶ «Ὠκυβόαι: ταχυμάχαι», ἐν δὲ ταῖς εἰς Ὅμηρον Παρεκβολαῖς τοῦ Εὐσταθίου σελ. 854, 11 «σκοπητέον δὲ εἴπερ οἱ τὰ τοῦ Ὁμηρικοῦ καπρίου ποιοῦντες ὀδοντομάχαι σύες ἐλέγοντο παρὰ τοῖς παλαιοῖς». Περὶ τοῦ διμάχης-διμάχαι γίνεται λόγος ἐν τῷ Ὀνομαστικῷ τοῦ Πολυδεύκους βιβλ. Α', 132 διὰ τῶνδε· «Ἦν δέ τι καὶ ἕτερον εἶδος ἱππέων, διμάχαι, Ἀλεξάνδρου τὸ εὕρημα, κουφοτέραν πεζοῦ ὁπλίτου καὶ βαρυτέραν ἱππεως ἔχοντες σκευήν, ἐξησκημένοι πρὸς ἄμφω, καὶ τὴν ἐκ γῆς καὶ τὴν ἀφ' ἵππου μάχην, ὅπως ἐν μὲν τοῖς ἱππασίμοις ἱππεύοιεν, ὅτε δὲ εἰς ἄφιππα ἀφίκοιντο, μὴ εἶεν ἄμαχοι παντάπασι μηδὲ πάθοιεν τὸ πάθημα τὸ Λύδιον· ἀλλὰ τὸν μὲν ἵππον παρελάμβανεν ἐξεπιτηδες ἐπ' αὐτῷ τούτῳ παρεπόμενός τις ὑπηρέτης, ὁ δ' ἐκ τοῦ ἵππου καταβὰς ὁπλίτης εὐθὺς ἦν».

Πρὸς τοῖς τύποις λεοντομάχος καὶ πεζομάχος φέρονται καὶ λειοντομάχας καὶ πεζομάχας, οἷον ἐν ἐπιγράμματι τοῦ Θεοκρίτου Ἀνθολ. Παλατ. Θ', 598 «τὸν λειοντομάχαν, τὸν ὀξύχειρα» καὶ ἐν τοῖς Πυθιονίκαις τοῦ Πινδάρου Β', 119 (65) «τὰ μὲν ἐν ἱπποσόαισιν ἄνδρεσσι μαρνάμενον, τὰ δ' ἐν πεζομάχαισι». Πρβ. καὶ «Νεμεον. Δ', 50 (30) «ἀπειρομάχας ἐών». Ὅμοια τῷ λειοντομάχας καὶ πεζομάχας ὑπάρχουσι καὶ ἄλλα, τὰ μὲν ἐκ τοῦ ῥήματος μάχομαι συγκείμενα, τὰ δ' ἐκ τοῦ ὀνόματος μάχη (ὡς τὸ ἀπειρομάχας), οἷον ἀκαμαντομάχας καὶ ἐγερσιμάχας-ἐγρεμάχας καὶ ἐνδομάχας καὶ εὐθυμάχας καὶ κεραυνομάχας καὶ νικομάχας καὶ φαλαγγομάχας Πίνδ. Πυθιονίκ. Δ', 302 (171) «Ζηνὸς υἱοὶ τρεῖς ἀκαμαντομάχαι» καὶ Ὀλυμπιονίκ. ΙΒ', 20 (15) «ἐνδομάχας ἅτ' ἀλέκτωρ» καὶ Ζ', 25 (15) «εὐθυμάχαν —πελώριον ἄνδρα». Σοφοκλ. Οἰδ. Κ. 1054 «τὸν ἐγρεμάχαν Θησέα» (Πρβ. Δινδόρφιον ἐν Λεξ. Σοφοκλ. σελ. 143) καὶ Ἀποσπ. 801, σελ. 319 Ναυκ. «Ζεὺς νόστον ἄγοι τὸν νικομάχαν καὶ παυσανίαν καὶ ἀτρείδαν» (οὗ ὁ Ναύκιος προκρίνει τὸ νικόμαχον). Ἀνθολογ. Παλατ. Ζ', 424 «θοῦρος ἐγερσιμάχας» καὶ ΙΒ', 110 «ἆρα κεραυνομάχαν παῖδ' ἀνέδειξεν Ἔρως;» καὶ Θ', 285 «οὐκέτι πυργωθεὶς ὁ φαλαγγομάχας ἐπὶ δῆριν ἄσχετος ὁρμαίνει μυριόδους ἵφας». Σημειωτέον δ' ὅτι ἀπαντᾷ μὲν ἐν τῇ Παλατίνῃ Ἀνθολ. ΙΑ', 155 «οὗτος ὁ ῥιγομάχος καὶ πώγωνα τρέφων», ἀλλ' ἡ

Δυβνηρείῳ ἐκδόσει τῆς Ἀνθολογίας Τόμ. Β', σελ. 375 μνημονεύεται ἡ παρατήρησις ἥδε· «ῥιγομάχας Plan., quod fortasse verum». Ἐξέδωκε δ' ὁ Δυβνῆρος καὶ ἐν ς', 129 «Ἄγνων Εὐάνθευς θῆχ' ὁ βιαιομάχας»· ταύτην δὲ τὴν ἐκφορὰν ἐνόμιζεν ὀρθὴν καὶ ὁ Μεινέκιος ἐν *Delect. Poet. Anthol. Graec.* σελ. 117 γράφων «Tum βιαιομάχας Plan. βιαιομάχος Pal. quod probavit Jacobsius. Accentus indicare videtur verum esse βιαιομάχας». Παρατηροῦμεν δ' ὅτι ἐλέχθη καὶ ὑπὸ τοῦ Βακχυλίδου Ε', 105 (σελ. 51 Βλασσ.) «κάπρον ἀναιδομάχαν» καὶ ΙΕ', 28 (σελ. 121) «Διὸς υἱὸς ἀταρβομάχας».

Ἐν τοῖς Ἀχαρνεῦσι τοῦ Ἀριστοφάνους στ 570 ἡ παραδεδομένη γραφὴ εἶνε «εἴτε πάρεστι ταξίαρχός τις ἢ τειχομάχος ἀνήρ»· ἀνέγνω δ' ὁ Δοβραῖος «τειχομάχΑΣ ἀνήρ», ὃ ἐνεκρίθη καὶ ὑπ' ἄλλων ἀλλ' ὁ Μεινέκιος ἀμφιβάλλων περὶ τῆς ὀρθότητος τοῦ ὀνόματος τούτου λέγει ἐν *Vindic. Aristophan.* σελ. 10 «Sed τειχομάχας sane suspectum est, vix enim dicas, quo consilio moenium expugnator auxilio vocetur; non valde tamen placet quod Hamakerus excogitavit πεζομάχας. Fortasse τευχομάχας scripsit poeta i. e. ὁπλομάχος sive ὁπλίτης, quamquam aliud huius nominis, fort. ex Euripide derivati, exemplum non habeo». Παρατιθέμεθα καὶ τὰ ὑπὸ τοῦ Βλαϋδεσίου γεγραμμένα ἐν τῇ ἐκδόσει τῶν Ἀχαρνέων σελ. 78 «τειχομάχος libri et vulg. τειχομάχας Dobr. Dind. etc τειχομάχος γ' Elmsl. τειχομάχος τ' Herm. l. l πεζομάχας conj. Hamaker. τευχομάχας (i. e. ὁπλομάχας ὁπλίτης) proponit Meinekius. Cf. ad 181. Porson ad Hec. 1161. Similia sunt Μαραθωνομάχας (181), ἐγρεμάχας (Soph. Oed. C 1054), ὁπλομάχΑς (Plat. Eutdyd. 299). ἀκαμαντομάχης (—as? Pind. P. IV. 304), ῥιγομάχας, φαλαγγομάχας, τεττιγοφόρας, βακτροφόρας, πορνοφίλας, γοργολόφας, λευκολόφας, ἑκατογκεφάλας, αἰθεροβόσκας, βουτυροφάγας, αὐχμηροκόμας, ἀλεξανέμας, χρυσοκόμας, μηλονόμας, εὐλύρας, ἱππονώμας, etc. V. Valck. ad Ph. 120. Dobr. ad Eq. 1328 in Add.» (Πρβ. καὶ σελ. 321). Ἄξια παραθέσεως εἶνε καὶ τὰ ἐν τῇ ιχηρείῳ ἐκδόσει τοῦ Ἀριστοφάνους φερόμενα Τόμ. Γ', σελ. 249 ege, antiqua forma, τεττιγοφόρας. PORS. Vide Elmslei. ad h. 567. Polemon antiquarius dictus est στηλοκόπας teste

Herodico Athenaei VI. p. 234. D. ubi frustra στηλοκόπος conjicit Schweighaeuserus. Contra idem e mss. restituit μαραθωνομάχαι VI p. 253. F. Ex Ach 180. μαραθωνομάχοι citat Phrynichus in Bekkeri Anecdotis p. 8. 23. consentiente Ms. olim SG. quem inspexi» καὶ «In Ach. 180 μαραθωνομάχαι recte servat. Bekkeri Lex. SG. p. 459. 6. Ibid. 569. lege τειχομάχας ἀνήρ. ῥιγομάχας Lucillii Ep. VI t. II p. 318. Brunck. ἰθυμαχᾶν πολιητᾶν malim in Simonid. fr. XXXIII. p. 370. Gaisf. βιβλιολάθας dictus Didymus, Athen. IV p. 139. C. βακτροφόρας, αἰθεριβόσκας, Cercidas Laertii VI. 76. ἑκατογκεφάλα Nub. 335 αὐχμηροκόμας Anaxandrid. Athen. IV. p. 131. B. ubi pro βούτυρόν φασ' egregie emendatur βουτυροφάγους (Edinb. Rev. N. v. p. 191) nisi mavis propius ad literas βουτυροφάγας. Γαφάγας dictus vermis quidam, dialecto Syracosia; Hesych. ὀνοματοθήρας Athen. XIV. p. 649. B. et alibi. Dorice audit ὑδατοπότας Lamprus Musicus a Prynicho Athenaei II. p. 44 D. Obiter moneo, post Kidd. ad Dawes. p. 349. non obtrudendas esse has formas orationi seriae, ut Nub. 982. DOBR.» καὶ σελ. 413 «Μαραθωνομάχους. Forte Μαραθωνομάχας ut Ἀχαρν. v. 180. Julian. Misopogone p. 78. πρίνινον καὶ σφενδάμνινον οὐκέτι μέντοι καὶ Μαραθωνομάχην. BENT. Μαραθωνομάχους. Haec forma est etiam ap. Eustath. p. 1398, 12. Alibi Arist. Μαραθωνομάχαι, ut et Suid. in Μαραθών» (Ἴδε καὶ Ἑρμαννὸν εἰς Ἀριστοφ. Νεφ. σελ. 132 ἐκδόσ. β' καὶ Ἀλβ. Μυλλῆρον εἰς Ἀχαρν. σελ. 104 καὶ Βλαϋδέσιον εἰς Ἀχαρν. σελ. 32 καὶ εἰς Νεφέλ. σελ. 129 καὶ 470).

Ὁ Κόβητος γράφει ἐν τῇ Μνημοσύνῃ 1861, σελ. 174 «Post pauca p. 350 D: πρίνινον, σφενδάμνινον, οὐκέτι μέντοι καὶ Μαραθωνομάχην, ἀλλ' Ἀχαρνέα μὲν ἐξ ἡμισείας ἀηδῆ δ' ἄνδρα παντάπασι καὶ ἄνθρωπον ἄχαριν. Neminem fugit haec sumpta esse ex Aristophanis Acharnensibus vs. 181. Pro Μαραθωνομάχην in utroque Codice legitur μαραθωνομάχον, et est eadem scripturae diversitas apud Aristophanem l. l. aliisque locis. Μαραθωνομάχης locum habet in oratione grandiloqua et longe supra soccum assurgente et tumidiore, sive serio illa dicendi magnificentia quaeritur, sive jocose affectatur. Omnes, qui (ut Grae

dici solet) ἀνθρωπίνως διαλέγονται et grandiloquentiam fugiunt, dicebant Μαραθωνομάχος. Eadem ést ratio in τειχομάχος et τειχομάχας, ταξίαρχος et ταξιάρχας similibusque. Itaque Iuliano redde Μαραθωνομάχον, quemadmodum et Aristophani, unde sumserat». Καθ' ἣν ὁ Κόβητος ἀποφαίνεται ἐν τῇ Μνημοσύνῃ γνώμην ἐλέχθη ὑπὸ τοῦ Ἀριστοφάνους «πρεσβῦταί τινες Ἀχαρνικοί, στειπτοὶ γέροντες, πρίνινοι, ἀτεράμονες, ΜαραθωνομάχΟΙ, σφενδάμνινοι», οὐχὶ ΜαραθωνομάχΑΙ.

Ὁ Δοβραῖος προέκρινεν ἐν ῥήσει τοῦ Σιμωνίδου τὸ «ἰθυμαχᾶν πολιητᾶν»· γράφει δὲ καὶ ὁ Γ. Δινδόρφιος ἐν τῷ Θησαυρῷ τοῦ Στεφάνου Τόμ. Δ', σελ. 558 «Ἰθυμάχοι — Recta s. ex aperto pugnans. Simonides ap. Plut. Mor. p. 871 B', Ἰθυμάχων πολιητᾶν. Pro quo εὐθυμάχων est ap. Athen. 13, p. 573, C; ut εὐθυμάχων ἀνδρῶν in ejusdem poetae epigrammate in Anth. Pal. 7,442. Simonidem probabile est utrobique ἰθυμάχων s. ἰθυμαχᾶν scripsisse». Ὁ Βέργκιος ἐν τῇ Δ' ἐκδόσει τῶν Ἑλλην Λυρ. Ποιητῶν Τόμ. Γ', σελ. 481 ἐτήρησε τὴν γραφὴν ἰθυμάχων· ἀλλ' ἐν ἑτέρῳ χωρίῳ τοῦ Σιμωνίδου σελ. 417 τοῦ τύπου φυγόμαχον ἐφάνη αὐτῷ προκριτώτερος ὁ φυγομάχαν.

Ἐν τοῖς κατακεχωρισμένοις ἄνω ἐκ βιβλίων ἀλλοδαπῶν φιλολόγων μνημονεύονται οὐκ ὀλίγα ὀνόματα ὅμοια τοῖς εἰς μάχας, οἷον τεττιγοφόρας, βουτυροφάγας, μηλονόμας, λευκολόφας, χρυσοκόμας, κτλ. Φέρονται δὲ καὶ ἄλλα πολλὰ ἐμφερῆ τούτοις ἐν τῇ Ἑλληνικῇ γλώσσῃ, οἷον σαμφόρας, πελτοφόρας (Κουμανούδ. Συναγωγ. Ἀθησαυρ. Λέξ. σελ. 265) κτλ., ὠκυδρόμας, κτλ., χρυσορρόας, κτλ., ἀκαμαντορόας καὶ καλλιρόας (Βακχυλ Ε', 180 καὶ Ι', 26 καὶ 96, σελ. 57 καὶ 83 καὶ 86 Βλασσ.), ἱπποσόας, κωλυσανέμας, στραβαλοκόμας (Ἐφημερ. Φιλομαθ. 1879, σελ. 268), πολυνεφέλας, κτλ. (Πρβ. καὶ Σοίνιον ἐν *Leips. Stud.* 1899, σελ. 263 κἑ). Τοιαῦτα εἶνε καὶ τὸ Θρεψίππας καὶ Βουκεφάλας.

Ἐπειδὴ λόγος γίνεται περὶ τῶν ὀνομάτων τῶν ἐκφερομένων διὰ ἧς καταλήξεως ΑΣ ἀντὶ τῆς ΗΣ, οὐχὶ προσηκόντως, νομίζομεν, νημονεύεται τὸ ὀνοματοθήρας, ᾧ ὅμοια φέρονται καὶ ἄλλα, οἷον ρνιθοθήρας, κτλ. Τὸ δὲ πορνοφίλας, οὐ γίνεται μνεία ὑπὸ τοῦ

Βλαϋδεσίου καὶ τοῦ Λοβεκκίου ἐν τῷ εἰς Αἴαντα Ὑπομνήματι σελ. 292 ἐκδ. β´ δὲν εἶνε ἀντὶ τοῦ πορνόφιλος ἀλλὰ δωρικὸς τύπος τοῦ πορνοφίλης, ᾧ ὅμοιον τὸ ἐρημοφίλας καὶ γυναικοφίλης-γυναικοφίλας καὶ παιδοφίλης-παιδοφίλας (Ἴδε Γλωσσικ. Παρατηρ. σελ. 324). Οὕτω λέγεται χοιροπώλας, ἡδυπότας, ὑψιπέτας, κτλ., γακίνας, κτλ. Ἐσχηματίσθησαν δὲ τὸ γυναικοφίλης καὶ παιδοφίλης ὁμοίως τῷ γεωμέτρης, κτλ., ἀλλαντοπώλης, προβατοπώλης, κτλ., δεμνιοτήρης, κτλ., τριηραύλης, κτλ., τελώνης, σιτώνης, κτλ., γραοσόβης. Πρβ. καὶ νεωποίης (=νεωποιός), περὶ οὗ γίνεται λόγος ὑπὸ τοῦ Ἑρουερδῆνος ἐν *Lex. Graec. Suppl. et Dialect.* σελ. 557. Ὁ Κουμανούδης γράφει ἐν τῇ Συναγωγῇ Ἀθησαυρ. Λέξεων σελ. 224 «ναποῖαι, οἱ (=νεωποιοί). ἘΠΙΓΡ. Κῶ Bul. de cor. hel. VI, σ. 255, 257. Πρβ. νακόρος».

Παράδοξον φαίνεται τὸ ὑπὸ τοῦ Βλαϋδεσίου γεγραμμένον ἐν τῇ ἐκδόσει τῶν Ἀριστοφάνους Ἱππέων σελ. 139 «Scribendum videtur ἡ Γοργολόφας σ´. Vocativus ὦ Γοργολόφα est Ach. 567. Cf. Eccl. 645. Λευκολόφας Lys. 344. ὦ χρυσολόφα πολιοῦχε (Eq. 581)». Ἡ ὀρθὴ γραφὴ ἀναντιλέκτως εἶνε «ἡ Γοργολόφα σ´ ἐκέλευε τουτουὶ φαγεῖν ἐλατῆρος» Λέγεται ἀρσενικῶς μὲν γοργολόφας, θηλυκῶς δὲ γοργολόφα-Γοργολόφα, ᾧ ὅμοια μνημονεύονται ὑπὸ τοῦ Βλαϋδεσίου ἐν τῇ ἐκδόσει τῶν Ἱππέων καὶ ὑπὸ τοῦ Λοβεκκίου ἐν τῷ εἰς Αἴαντα Ὑπομνήματι σελ. 143 ἐκδ. β´.

Ἐν τέλει παρατηροῦμεν ὅτι ὁ Οἰκονόμος ἐν τοῖς περὶ τῶν Ο´ Βιβλίοις ἔγραψε Τόμ. Β´, σελ. 335 «ὁ δ' ἐν πολλοῖς θρασύμαχΟΣ Βανδάλης» καὶ Τόμ. Γ´, σελ. 680 «Καὶ ἔστι μὲν ἐπιεικῶς θρασυμάχΑΣ τις ὁ Δρέϋς». Ὁ τύπος θρασυμάχας, ᾧ οὐκ ὀλίγοι ἐμφερεῖς κατελέχθησαν ἐν τοῖς ἄνω ἐκ τοῦ ποιητικοῦ λόγου οὔτ' ἐν τῷ Θησαυρῷ τοῦ Στεφάνου μνημονεύεται οὔτ' ἐν ἄλλοις Λεξικοῖς. Γνωστὸν ὑπάρχει τὸ κύριον ὄνομα Θρασύμαχος· τοῦ δ' ἐπιθέτου θρασύμαχος γίνεται μνεία ἐν τῇ Ῥητορικῇ τοῦ Ἀριστοτέλους Β´, κγ´, 29 «καὶ ὡς Κόνων Θρασύβουλον θρασύβουλον ἐκάλει, καὶ Ἡρόδικος Θρασύμαχον ἀεὶ θρασύμαχος εἶ, καὶ Πῶλον ἀεὶ σὺ πῶλος εἶ». Ἐπειδὴ δὲ ὁ θρασέως μαχόμενος θὰ ἐλέγετο παροξυτόνως θρασυ μάχος, δὲν δυνάμεθα ἄλλως νὰ νοήσωμεν τὸ προπαροξύτονον θρα σύμαχος ἢ ὑπολαμβάνοντες αὐτὸ σύνθετον ἐκ τοῦ ὀνόματος μάχη

Πρβ. θρασυπτόλεμος καὶ θρασύπονος, ὃ κεῖται παρὰ τῷ Πινδάρῳ Ὀλυμπ. Α', 96 «ἵνα ταχυτὰς ποδῶν ἐρίζεται ἀκμαί τ' ἰσχύος θρασύπονοι».

ΚΕΦ. ΛΓ'.

Σύμμαχος, ὑπέρμαχος, κτλ.

Ἐν τοῖς Δειπνοσοφισταῖς τοῦ Ἀθηναίου σελ. 154, Ε' φέρεται «Ἔοικε δὲ πεποιῆσθαι τὸ ὄνομα (μονομάχος) οὐκ ἐκ τοῦ μάχη, ἀλλ' ἐκ ῥήματος τοῦ μάχεσθαι μᾶλλον συγκεῖσθαι· ὁπότε γὰρ τὸ μάχη συντιθέμενον τὸ τέλος εἰς ΟΣ τρέπει, ὡς ἐν τῷ σύμμαχος, πρωτόμαχος, ἐπίμαχος, ἀντίμαχος — τηνικαῦτα προπαροξύνεται». Λέγει δὲ καὶ ὁ Οἰκονόμος ἐν τῷ περὶ Γνησ. Προφορ. τῆς Ἑλληνικῆς Γλώσσης σελ. 622. «Τὰ ἐκ τοῦ μάχη σύνθετα, Σύμμαχος, Πρωτόμαχος, προπαροξύνονται πρὸς διαστολὴν τῶν ἐκ τοῦ μάχομαι παροξυτόνων, ὡς Πυγμάχος, Ναυμάχος κτλ.». Ὁ Chandler γράφει ἐν τῷ Greek Accentuation σελ. 143 «Passiv. etc — Ἄμαχος, ἀπόμαχος, ἀντίμαχος, ἀπρόσμαχος, ἐπίμαχος, εὔμαχος, δύσμαχος, ναύμαχος, belonging to a sea-fight (Schol. Ven. O. 389), πρόμαχος, σύμμαχος, φιλοσύμμαχος, ὑπέρμαχος, αὐτόμαχος, Arc. 90. 9».

Πάντα τὰ τοιαῦτα ὀνόματα ἂν ἔχωσιν ἐν τῇ ἀρχῇ πρόθεσιν ἢ τὸ ἐπίρρημα ΕΥ ἢ τὸ ΔΥΣ ἢ τὸ ἀποφατικὸν Α, καὶ ἐνεργητικὰ ὄντα, ἐκφέρονται προπαροξυτόνως, οἷον

ἐπίσκοπος καὶ κατάσκοπος καὶ πρόσκοπος καὶ εὔσκοπος-ἐΰσκοπος· ἀλλὰ οἰωνοσκόπος καὶ τερατοσκόπος, κτλ. Τὸ ἐπίθετον ἄσκοπος πρὸς τῇ ἐνεργητικῇ σημασίᾳ ἔχει ἐνίοτε καὶ παθητικήν.

ἀνάδοχος καὶ διάδοχος· ἀλλὰ ξενοδόκος-ξεινοδόκος καὶ δωροδόκος, κτλ. Πλημμελῶς ἔχει τὸ παροξυτόνως προενηνεγμένον δόχον, οὗ γίνεται μνεία ἐν τῷ Θησαυρῷ τοῦ Στεφάνου· προ- ξυτόνως ὑπόδοχον εἶνε γεγραμμένον ἐν τῷ τοῦ Λιδδέλλου καὶ του Ἑλληνικῷ Λεξικῷ. Ὁ Γ. Δινδόρφιος γράφει ἐν τῇ ἐκδόσει

τοῦ Ἐπιφανίου Τόμ. Γ', σελ. 680 «ὑποδόχον: ὑποδόχων V. Substantivum ὑποδόχον aliunde non cognitum nisi e loco Galeni vol. 4. p. 652. ubi de intestinis agit πέψεως μᾶλλον ὀργάνοις οὖσιν ἢ περιττωμάτων ὑποδόχοις· nisi utrique scriptori ὑποδοχεῖον restituendum, quo Galenus ipse alibi utitur». Ὁμοίως τῷ ὑποδοχεῖον, οὗ μαρτύρια φέρονται ἐν τῷ Θησαυρῷ τοῦ Στεφάνου, ἐσχηματισμένα εἶνε τὸ δοχεῖον καὶ ἀποδοχεῖον καὶ εἰσδοχεῖον καὶ ἐκδοχεῖον. Πρβ. καὶ ξενοδοχεῖον, σιτοδοχεῖον, (οὐροδοχεῖον), κτλ.

κατήγορος καὶ παρήγορος καὶ συνήγορος· ἀλλὰ δημηγόρος καὶ δικηγόρος καὶ ψευδηγόρος, κτλ. Κακῶς φέρεται παρὰ τῷ Ἡσυχίῳ Τόμ. Β', σελ. 1458 Ἀλβ. καὶ Τόμ. Δ', σελ. 204 Σμιδ. «ὑπέρδικοι: συνηγόροι οἱ τὸ δίκαιον ὑπερβαίνοντες» ἀντὶ τοῦ συνήγοροι. Τὸ ἐπίθετον προσήγορος τίθεται ἐπί τε τοῦ προσαγορεύοντος καὶ τοῦ προσαγορευομένου.

διάβολος καὶ μετάβολος καὶ ἄβολος· ἀλλὰ λιθοβόλος καὶ φυλλοβόλος καὶ ἰοβόλος, κτλ. Περὶ τοῦ ἄβολος γράφει ὁ Εὐστάθιος ἐν ταῖς εἰς Ὅμηρον Παρεκβολαῖς σελ. 1405, 18 «καὶ ὄσπρια κερασβόλα παρὰ Πλουτάρχῳ καὶ ἑτέροις, τὰ καὶ ἀτεράμονα, καὶ ὁ ἄβολος ἵππος ὁ μηδέπω φασὶν ἐκβεβληκὼς πῶλος τὸν εἰρημένον γνώμονα ὀδόντα» καὶ σελ. 1627, 15 «γνώμων γὰρ ὀδοὺς ἀφ' οὗ ἡλικία γνωρίζεται πώλων τε καὶ μόσχων· ἐν οἷς ἄβολος ὁ μηδέπω ἐκβεβληκὼς τοὺς ὀδόντας· τριάκοντα γάρ, φασί, μηνῶν γενόμενοι ἐκβάλλουσι τοὺς πρώτους ὀδόντας» (Πρβ. πρωτοβόλος καὶ δευτεροβόλος). Ἱκανὸς περὶ τοῦ πράγματος λόγος γίνεται ἐν τῷ Θησαυρῷ τοῦ Στεφάνου Τόμ. Α', α', σελ. 74. Ἴδε καὶ Κόκκιον ἐν τῇ Συναγωγῇ τῶν Ἀποσπασμάτων τῶν Ἀττικ. Κωμικῶν Τόμ. Α', σελ. 727, 52 (Πρβ. καὶ Ἰμμίχιον ἐν *Leips. Stud.* Τόμ. Η', σελ. 329).

ἐπίκλοπος· ἀλλὰ γαμοκλόπος καὶ λεκτροκλόπος, κτλ. Ἐν τῷ Θησαυρῷ τοῦ Στεφάνου μνημονεύεται ἐπίθετον ἐριφοκλόπος, ὃ πλημμελῶς τονοῦται ἐν τῷ Λεξικῷ τοῦ Πασσοβίου ἐριφόκλοπος.

εὔτοκος καὶ δύστοκος καὶ ἄτοκος· ἀλλὰ διδυμοτόκος καὶ ἀριστοτόκος καὶ ζῳοτόκος, κτλ. Πρβ. Ἀθηνᾶν Τόμ. Α', σελ. 3 κέξ. Παρασημειωτέον δ' ὅτι τὸ ἐν ἐπιγράμματι τοῦ Σατύρου κείμενον

('Ανθολ. Παλατ. Ι', 6). «Ἤδη μὲν Ζεφύροιο πλοητόκου (ποντοτόκου) ὑγρὸν ἄημα» μετεβλήθη ὑπὸ τοῦ Μεινεκίου ἐν τῇ Γ' ἐκδόσει τῶν Βουκολικῶν Ποιητῶν σελ. 218 εἰς τὸ «Ζεφύροιο ποντόκου» (Ἴδε καὶ Δυβνῆρον ἐν τῇ ἐκδόσει τῆς Παλατ. 'Ανθολ. Τόμ. Β', σελ. 274).

εὔφορος καὶ ἄφορος· ἀλλὰ καρποφόρος καὶ ἀρωματοφόρος, κτλ.

εὔγονος καὶ ἄγονος· ἀλλὰ καρπογόνος καὶ θηλυγόνος, κτλ. «Ἐπὶ παθητικῆς ἐννοίας κεῖται τὸ ἄγονος ἐν Ἰλ. Γ, 40 «αἴθ' ὄφελες ἄγονος τ' ἔμεναι ἄγαμός τ' ἀπολέσθαι», ὡς ὀρθῶς ἐκδέχεται αὐτὸ ὁ Εὐστάθιος ἐν ταῖς εἰς Ὅμηρον Παρεκβολαῖς σελ. 378, 40 «ἤγουν ἔδει μὴ γενέσθαι σε ὅλως· ἐπεὶ δὲ ἐγεννήθης ὤφελες μὴ εἰς γάμον ἐλάσαι» καὶ σελ. 380, 27 «ἄγονος δὲ κοινότερον μὲν ὁ μὴ γεννῶν, νῦν δὲ ἄλλως ὁ μὴ γεννηθείς, ὁ δέ γε μὴ γεννῶν ἄσπερμος ἂν Ὁμηρικῶς ῥηθείη κατὰ τὸ ἄσπερμος γενεή» (Ἴδε Λεξ. Ὁμηρ. Ἐβελιγγ. Τόμ. Α', σελ. 16).

εὔλογος· ἀλλὰ θεολόγος καὶ ἀστρολόγος, κτλ. Περὶ τοῦ εὔλογος εἶνε ἐν τῷ Θησαυρῷ τοῦ Στεφάνου Τόμ. Γ', σελ. 2336 τάδε εἰρημένα· «Εὔλογος — [Eloquens, Facundus, Al. et LXX al. Oxon. et alios Holm Exod. 4, 10: Οὐκ εὔλογός εἰμι (ubi al. εὔλαλος)». Πρβ. Ἐπιφάν. Τόμ. Δ', β', σελ. 47, 14 Δινδ. «ἰσχνόφωνος γὰρ καὶ βραδύγλωσσος καὶ οὐκ εὔλαλος ὑπάρχω». Ὁ Κόβητος γράφει ἐν τῷ Λογίῳ Ἑρμῇ Τόμ. Α', σελ. 459 «Πρὸς αὐτὸν τὸν Θεὸν διαλεγόμενος ὁ Μωϋσῆς παρὰ τῷ Πολυΐστορι σελ. 441 c. λέγει τάδε·

οὐκ εὔλογος πέφυκα, γλῶσσα δ' ἔστι μου
δύσφραστος, ἰσχνόφωνος, ὥστε μὴ λόγους
ἐμοὺς λέγεσθαι βασιλέως ἐναντίον.

ὡς ἀληθῶς, ὦ βέλτιστε σύ, ἀδύνατος εἶ λέγειν, τοῦτο γὰρ δοκεῖς ὑποσημαίνειν, καὶ οὐδὲν ὧν λέγεις εὔλογόν ἐστι. Τί οὖν ἡμᾶς οὕτω μοχθηρὰ λέγων κόπτεις καὶ διακναίεις;». Ἀλλὰ Φίλων ὁ Ἰουδαῖος λέγει Τόμ. Α', σελ. 234 «Καὶ ὅταν γε μόνος ἰδίᾳ τῷ θεῷ προσέρχηται, μετὰ παρρησίας φησὶ μὴ εἶναι εὔλογος, ἴσον τῷ μὴ τῶν εὐλόγων καὶ πιθανῶν ἐφίεσθαι» (Πρβ. καὶ σελ. 279). Παράδοξος φαίνεται ἡ ὑπὸ τοῦ Φίλωνος γενομένη ἐκδοχὴ τῆς περὶ ἧς ὁ λόγος λέξεως.

Λέγεται προσέτι πρόδρομος καὶ εὔδρομος καὶ ἀμφίπολος καὶ περίπολος· ἀλλὰ ταχυδρόμος καὶ ἡμεροδρόμος, καὶ οἰωνοπόλος καὶ θεμιστοπόλος, κτλ. Κακῶς εἶνε παρὰ τῷ Γαληνῷ γεγραμμένον Τόμ. ΙΖ', α', σελ. 524 «ἀλλ' εἰ καὶ προπόλος ἢ ἱερεὺς ὑπῆρχεν» ἀντὶ τοῦ πρόπολος. Παράδοξον δὲ φαίνεται ὅτι τὸ ἐπίθετον ἀμφίτομος ἐκφέρεται παροξυτόνως ἀμφιτόμος ἔν τε τῷ Θησαυρῷ τοῦ Στεφάνου καὶ ἐν τῷ Ἑλληνικῷ Λεξικῷ τοῦ Λιδδέλλου καὶ Σκόττου Λέγεται μὲν βαλλαντιοτόμος καὶ δενδροτόμος καὶ ἄλλα τοιαῦτα πολλά, ἀλλὰ διὰ τὴν πρόθεσιν προπαροξυτόνως ἀμφίτομος, ὡς ἀμφίκοπος. Μνημονευτέον δ' ἐν παρόδῳ σφάλμα περὶ τὸν τόνον γελοῖον ἀπαντῶν ἐν τῷ Λεξικῷ τοῦ Ἡσυχίου Τόμ. Γ', σελ. 213 Σμιδ «Ὀπισθοδόμος: ἐν τῇ ἀκροπόλει» (Πρβ. καὶ Τόμ. Δ', σελ. 158 «Τινακτοπήληξ: σεισολόφος». Καὶ ὁ Κόβητος δὲ παροξυτόνως γράφει ἐν τῇ Μνημοσύνῃ 1881, σελ. 379 «Τινακτοπήληξ: σειλοσόφος. Leg σεισΙλόφος, ut σεισίχθων, σεισιπυγίς». Ἀλλ' ὁ παραδεδομένος τύπος εἶνε σεισοπυγίς, ὅμοιος ὢν τῷ σεισόφυλλος (Ἴδε Κοραῆν ἐν Ἀτάκτ. Τόμ. Ε', σελ. 341 καὶ Ἀρήνσιον εἰς Σχόλ. Θεοκρ. σελ. 482. Πρβ. καὶ Λοβέκκιον ἐν τῇ ἐκδόσει τοῦ Φρυνίχου σελ. 771).

Ὁ Εὐστάθιος γράφει ἐν ταῖς εἰς Ὅμηρον Παρεκβολαῖς σελ. 942, 41 «Ἴσως δὲ ἔχοι ἂν ἀπορίαν διὰ τί μή, ὥσπερ πρωτότοκος ἐν σημασίᾳ παθητικῇ ὁ πρῶτος τεχθεὶς προπαροξυτόνως, πρωτοτόκος δὲ ἐν παροξυτονήσει ἡ πρώτως τεκοῦσα, οὕτω κατὰ διαφορὰν σημασίας παθητικῆς τε καὶ ἐνεργητικῆς ἀμφίπολος μὲν τάφος ὁ ἀμφιπολούμενος προπαροξύνεται διὰ πάθος εὐλόγως εἰς ὃ ἀναλύεται, ἀμφιπόλος δὲ ἡ ἀμφιπολοῦσα πρὸ μιᾶς ἔχει τὸν τόνον διὰ τὴν ἐνέργειαν ἣν δηλοῖ. Τὴν δὲ τούτου λύσιν οὐχὶ ὑποδύσκολόν ἐστιν εὑρεῖν». Τὴν λύσιν παρέχει ἡμῖν αὐτὸς ὁ Εὐστάθιος λέγων ἐν σελ. 578, 41 «Τὰ γὰρ παρὰ τὸ πολῶ, εἰ μὲν προθέσει σύγκεινται προηγουμένῃ, προπαροξύνονται, οἷον ἀμφίπολος, πρόπολος, πρόσπολος· εἰ δὲ ὀνόματι, παροξύνονται, ὡς δῆλον ἐκ τοῦ ὀνειροπόλος, μαντιπόλος, οἰωνοπόλος, θυηπόλος—Οὕτω γοῦν ἀναλόγως καὶ ἀκρ[illegible]πόλος· ὁμοίως δὲ καὶ μυστιπόλος καὶ αἰπόλος καὶ θαλαμ[illegible]πόλος καὶ δικασπόλος καὶ ὁ θεμιστοπόλος». Πρβ. Σχόλ. Ἰλιάδ. σελ. 165, 43 Βεκκ. «ἀκροπόλοισιν: παροξύνεται κα[illegible]

κανόνα τοιοῦτον· τὰ παρὰ τὸ πολῶ, εἰ μὲν προθέσει σύγκεινται προηγουμένῃ, προπαροξύνονται, οἷον ἀμφίπολος, πρόσπολος, εἰ δὲ ὀνόματι σύγκεινται, παροξύνονται, οἷον ὀνειροπόλος, μαντιπόλος, ἀκροπόλος, οἰωνοπόλος» καὶ Κραμ. Ἀνέκδ. Παρ. Τόμ. Γ', σελ. 211 καὶ Ἐτυμ. Μέγ. σελ. 37, 52.

Ἐν τῇ Ἐπιτομῇ τῆς Καθολικῆς Προσῳδίας τοῦ Ἡρῳδιανοῦ φέρεται σελ. 101, 12 Σμιδ. «Ὅσα πρόθεσιν ἔχει ἐν τῇ ἀρχῇ προπαροξύνεται· περίβολος—ἀμφίβολος, πρόβολος· τὸ δὲ ἐπεσβόλος παροξύνεται ἀπὸ τοῦ ἔπεσι βάλλειν» καὶ 18 «Τὰ παρὰ τὸ βάλλειν σύνθετα καὶ μὴ παρὰ πρόθεσιν παροξύνονται· λιθοβόλος ὁ βάλλων λίθους·—τὸ δὲ πρόβολος καὶ ἀμφίβολος ἀπὸ προθέσεων» καὶ 22 «Τὰ παρὰ τὸ πολῶ τὸ ἀναστρέφομαι σύνθετα καὶ μὴ παρὰ πρόθεσιν παροξύνονται· ἱπποπόλος, οἰωνοπόλος· τὸ δὲ ἀμφίπολος ἐκ προθέσεως» καὶ 25 «Τὰ παρὰ τὸ σκοπῶ σύνθετα μὴ ἐκ προθέσεως παροξύνεται· ὀρνιθοσκόπος, οἰωνοσκόπος· τὸ δὲ ἐπίσκοπος, κατάσκοπος ἀπὸ προθέσεων» καὶ σελ. 102, 7 «Τὰ παρὰ τὸ ἀγορῶ μετὰ προθέσεως σύνθετα προπαροξύνεται· συνήγορος, κατήγορος, παρήγορος· δημηγόρος δὲ παροξύνεται· οὐ γὰρ ἀπὸ προθέσεως» καὶ 11 «Ἔτι τὰ παρὰ τὸ χέω σύνθετα παροξύνεται· χρυσοχόος, οἰνοχόος· τὸ πρόχοος δὲ ἀπὸ προθέσεως» καὶ 19 «Ὅσα τὸ εὖ μόριον κατ' ἀρχὴν ἔχει προπαροξύνεται· εὔτοκος, εὔτονος, εὔμολπος, χωρὶς τῶν παρὰ τὸ ἔργον· εὐεργός» καὶ 22 «Ὅσα ἀπὸ τοῦ Α στερητικοῦ μορίου συντίθεται, προπαροξύνεται· ἄτολμος, ἄτομος, ἄστοργος». Πρβ. καὶ Κράμ. Ἀνέκδ. Ὀξ. Τόμ. Α', σελ. 20, 20 καὶ σελ. 137, 11 καὶ Ἐτυμολ. Μέγ. σελ. 93, 37 καὶ σελ. 355, 4 (Ἴδε Ἡρῳδ. Λεντζ. Τόμ. Α', σελ. 232. Ἔτι δὲ Λαρόχην ἐν *Homer. Textkr.* σ. 421).

Ἐν Κραμ. Ἀνεκδ. Ὀξ. Τόμ. Α', σελ. 90, 14 κεῖται «Πάντα τὰ παρὰ τὸ φέρω παροξύνεται, οἷον φόρος, βουληφόρος, εἰ μὴ ἄρα τύπος κωλύῃ διὰ τοῦ ΕΥ μορίου καὶ τῆς ΕΝ προθέσεως καὶ τῆς Α στερήσεως, οἷον εὔφορος, πρόσφορος, ἄφορος». Οὐδαμῶς ...ῦει τῷ «καὶ τῆς ΕΝ προθέσεως» τὸ ἐπιφερόμενον παράδειγμα ...σφορος. Κάλλιον εἶναι γεγραμμένον ἐν τῷ Μεγάλῳ Ἐτυμολο... σελ. 209, 11 «Πάντα δὲ τὰ παρὰ τὸ φέρω παροξύνεται, εἰ

Λέγεται προσέτι πρόδρομος καὶ εὔδρομος καὶ ἀμφίπολος καὶ περίπολος· ἀλλὰ ταχυδρόμος καὶ ἡμεροδρόμος, καὶ οἰωνοπόλος καὶ θεμιστοπόλος, κτλ. Κακῶς εἶνε παρὰ τῷ Γαληνῷ γεγραμμένον Τόμ. ΙΖ', α', σελ. 524 «ἀλλ' εἰ καὶ προπόλος ἢ ἱερεὺς ὑπῆρχεν» ἀντὶ τοῦ πρόπολος. Παράδοξον δὲ φαίνεται ὅτι τὸ ἐπίθετον ἀμφίτομος ἐκφέρεται παροξυτόνως ἀμφιτόμος ἔν τε τῷ Θησαυρῷ τοῦ Στεφάνου καὶ ἐν τῷ Ἑλληνικῷ Λεξικῷ τοῦ Λιδδέλλου καὶ Σκόττου Λέγεται μὲν βαλλαντιοτόμος καὶ δενδροτόμος καὶ ἄλλα τοιαῦτα πολλά, ἀλλὰ διὰ τὴν πρόθεσιν προπαροξυτόνως ἀμφίτομος, ὡς ἀμφίκοπος. Μνημονευτέον δ' ἐν παρόδῳ σφάλμα περὶ τὸν τόνον γελοῖον ἁπαντῶν ἐν τῷ Λεξικῷ τοῦ Ἡσυχίου Τόμ. Γ', σελ. 213 Σμιδ «Ὀπισθοδόμος: ἐν τῇ ἀκροπόλει» (Πρβ. καὶ Τόμ. Δ', σελ. 158 «Τινακτοπήληξ: σεισολόφος». Καὶ ὁ Κόβητος δὲ παροξυτόνως γράφει ἐν τῇ Μνημοσύνῃ 1881, σελ. 379 «Τινακτοπήληξ: σειλοσόφος. Leg σεισιλόφος, ut σεισίχθων, σεισιπυγίς». Ἀλλ' ὁ παραδεδομένος τύπος εἶνε σεισοπυγίς, ὅμοιος ὢν τῷ σεισόφυλλος (Ἴδε Κοραῆν ἐν Ἀτάκτ. Τόμ. Ε', σελ. 341 καὶ Ἀρήνσιον εἰς Σχόλ. Θεοκρ. σελ. 482. Πρβ. καὶ Λοβέκκιον ἐν τῇ ἐκδόσει τοῦ Φρυνίχου σελ. 771).

Ὁ Εὐστάθιος γράφει ἐν ταῖς εἰς Ὅμηρον Παρεκβολαῖς σελ. 942, 41 «Ἴσως δὲ ἔχοι ἂν ἀπορίαν διὰ τί μή, ὥσπερ πρωτότοκος ἐν σημασίᾳ παθητικῇ ὁ πρῶτος τεχθεὶς προπαροξυτόνως, πρωτοτόκος δὲ ἐν παροξυτονήσει ἡ πρώτως τεκοῦσα, οὕτω κατὰ διαφορὰν σημασίας παθητικῆς τε καὶ ἐνεργητικῆς ἀμφίπολος μὲν τάφος ὁ ἀμφιπολούμενος προπαροξύνεται διὰ πάθος εὐλόγως εἰς ὃ ἀναλύεται, ἀμφιπόλος δὲ ἡ ἀμφιπολοῦσα πρὸ μιᾶς ἔχει τὸν τόνον διὰ τὴν ἐνέργειαν ἣν δηλοῖ. Τὴν δὲ τούτου λύσιν οὐχὶ ὑποδύσκολόν ἐστιν εὑρεῖν». Τὴν λύσιν παρέχει ἡμῖν αὐτὸς ὁ Εὐστάθιος λέγων ἐν σελ. 578, 41 «Τὰ γὰρ παρὰ τὸ πολῶ, εἰ μὲν προθέσει σύγκεινται προηγουμένῃ, προπαροξύνονται, οἷον ἀμφίπολος, πρόπολος, πρόσπολος· εἰ δὲ ὀνόματι, παροξύνονται, ὡς δῆλον ἐκ τοῦ ὀνειροπόλος, μαντιπόλος, οἰωνοπόλος, θυηπόλος—Οὕτω γοῦν ἀναλόγως καὶ ἀκροπόλος· ὁμοίως δὲ καὶ μυστιπόλος καὶ αἰπόλος καὶ θαλαμηπόλος καὶ δικασπόλος καὶ ὁ θεμιστοπόλος». Πρβ. Σχόλ. Ἰλιάδ. σελ. 165, 43 Βεκκ. «ἀκροπόλοισιν: παροξύνεται κα

κανόνα τοιοῦτον· τὰ παρὰ τὸ πολῶ, εἰ μὲν προθέσει σύγκειται προηγουμένῃ, προπαροξύνονται, οἷον ἀμφίπολος, πρόσπολος, εἰ δὲ ὀνόματι σύγκειται, παροξύνονται, οἷον ὀνειροπόλος, μαντιπόλος, ἀκροπόλος, οἰωνοπόλος» καὶ Κραμ. Ἀνέκδ. Παρ. Τόμ. Γ', σελ. 211 καὶ Ἐτυμ. Μέγ. σελ. 37, 52.

Ἐν τῇ Ἐπιτομῇ τῆς Καθολικῆς Προσῳδίας τοῦ Ἡρῳδιανοῦ φέρεται σελ. 101, 12 Σμιδ. «Ὅσα πρόθεσιν ἔχει ἐν τῇ ἀρχῇ προπαροξύνεται· περίβολος—ἀμφίβολος, πρόβολος· τὸ δὲ ἐπεσβόλος παροξύνεται ἀπὸ τοῦ ἔπεσι βάλλειν» καὶ 18 «Τὰ παρὰ τὸ βάλλειν σύνθετα καὶ μὴ παρὰ πρόθεσιν παροξύνονται· λιθοβόλος ὁ βάλλων λίθους·—τὸ δὲ πρόβολος καὶ ἀμφίβολος ἀπὸ προθέσεων» καὶ 22 «Τὰ παρὰ τὸ πολῶ τὸ ἀναστρέφομαι σύνθετα καὶ μὴ παρὰ πρόθεσιν παροξύνονται· ἱπποπόλος, οἰωνοπόλος· τὸ δὲ ἀμφίπολος ἐκ προθέσεως» καὶ 25 «Τὰ παρὰ τὸ σκοπῶ σύνθετα μὴ ἐκ προθέσεως παροξύνεται· ὀρνιθοσκόπος, οἰωνοσκόπος· τὸ δὲ ἐπίσκοπος, κατάσκοπος ἀπὸ προθέσεων» καὶ σελ. 102, 7 «Τὰ παρὰ τὸ ἀγορῶ μετὰ προθέσεως σύνθετα προπαροξύνεται· συνήγορος, κατήγορος, παρήγορος· δημηγόρος δὲ παροξύνεται· οὐ γὰρ ἀπὸ προθέσεως» καὶ 11 «Ἔτι τὰ παρὰ τὸ χέω σύνθετα παροξύνεται· χρυσοχόος, οἰνοχόος· τὸ πρόχοος δὲ ἀπὸ προθέσεως» καὶ 19 «Ὅσα τὸ εὖ μόριον κατ' ἀρχὴν ἔχει προπαροξύνεται· εὔτοκος, εὔτονος, εὔμολπος, χωρὶς τῶν παρὰ τὸ ἔργον· εὐεργός» καὶ 22 «Ὅσα ἀπὸ τοῦ Α στερητικοῦ μορίου συντίθεται, προπαροξύνεται· ἄτολμος, ἄτομος, ἄστοργος». Πρβ. καὶ Κράμ. Ἀνέκδ. Ὀξ. Τόμ. Α', σελ. 20, 20 καὶ σελ. 137, 11 καὶ Ἐτυμολ. Μέγ. σελ. 93, 37 καὶ σελ. 355, 4 (Ἴδε Ἡρῳδ. Λεντζ. Τόμ. Α', σελ. 232. Ἔτι δὲ Λαρόχην ἐν *Homer. Textkr.* σ. 421).

Ἐν Κραμ. Ἀνεκδ. Ὀξ. Τόμ. Α', σελ. 90, 14 κεῖται «Πάντα τὰ παρὰ τὸ φέρω παροξύνεται, οἷον φόρος, βουληφόρος, εἰ μὴ ἄρα τύπος κωλύῃ διὰ τοῦ ΕΥ μορίου καὶ τῆς ΕΝ προθέσεως καὶ τῆς Α στερήσεως, οἷον εὔφορος, πρόσφορος, ἄφορος». Οὐδαμῶς ἔδει τῷ «καὶ τῆς ΈΝ προθέσεως» τὸ ἐπιφερόμενον παράδειγμα ...σφορος. Κάλλιον εἶνε γεγραμμένον ἐν τῷ Μεγάλῳ Ἐτυμολο... σελ. 209, 11 «Πάντα δὲ τὰ παρὰ τὸ φέρω παροξύνεται, εἰ

μὴ ἄρα τύπος κωλύΟ διὰ τΟΙ ΕΥ μόριΟΝ καὶ τὰς προθέσεις καὶ τΗΝ Α στέρησΙΝ· εὔφορος, πρόσφορος, ἄφορος».

Περὶ τοῦ τόνου τῶν ἐπιθέτων τῶν ἐσχηματισμένων διὰ συνθέσεως ἐκ ῥημάτων καὶ τῶν ἐπιρρημάτων ΔΙΣ καὶ ΤΡΙΣ ἱκανὸς ἐγένετο λόγος ἐν τῇ Ἀθηνᾷ Τόμ. Α', σελ. 541.

Ἐν τῷ Λογίῳ Ἑρμῇ 1876, σελ. 67 εἶνε τάδε γεγραμμένα· «Πλημμελῶς τονίζουσί τινες διατόρος καὶ ἀμφιτόμος καὶ ἀντικτόνος, ἵνα παραστήσωσιν οὕτω τὴν ἐνεργητικὴν δύναμιν, οὐδαμῶς ἐνθυμούμενοι ὅτι ἀδύνατος ὁ τονισμὸς οὗτος ἀποβαίνει ἐπὶ τῶν ἐκ προθέσεως συνθέτων. Καὶ ἡ λέξις δὲ κατάβολος ἀτοπώτατα ὑπό τινων παροξύνεται καταβόλος».

Ἐν τῷ Θησαυρῷ τοῦ Στεφάνου Τόμ. Α', β', σελ. 925 φέρεται «Ἀντικτόνος—Vicissim interficiens. Aesch. Eum. 464: Ἔκτεινα τὴν τεκοῦσαν ἀντικτόνοισι ποιναῖσι φιλτάτου πατρός». Καὶ ἐν ἄλλοις λεξικοῖς τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης παροξυτόνως τὸ ἐπίθετον τοῦτο εἶνε προενηνεγμένον. Ἔγραψε δὲ καὶ ὁ Κόβητος ἐν τῇ Μνημοσύνῃ 1881, σελ 83 «et Eum. 464: ἀντικτόνοι ποιναί».

Ὁ Πασσόβιος γράφει ἐν τῷ Λεξικῷ τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης Τόμ. Α', σελ. 631 «διαβόρος, ον—durchfressend, mit d. Acc. νόσος διαβόρος πόδα, ein den Fuss durchfressender Schaden, Soph. Phl. 7. Tr. 1084., aber 2) pass. διάβορος, ον durchfressen, durchlöchert, zerfressen, Soph. Tr. 676» καὶ σελ. 668 «διάτορος, ον—act., wohl richtiger διατόρος zu schreiben—vom Laut od. Schall, durchdringend, id Eum. 567. Dah. διατόρον βοᾶν, Luc., φθέγγεσθαι, Plut., durchdringend, laut schreien». Ἐν τῷ Θησαυρῷ τοῦ Στεφάνου Τόμ. Β', σελ. 1119 μνημονεύεται μὲν ὑπὸ τοῦ Γ. Δινδορφίου τὸ ἐν ταῖς Τραχινίαις τοῦ Σοφοκλέους κείμενον «Οὐδ' ἀγύμναστόν μ' ἐὰν ἔοικεν ἡ τάλαινα διάβορος νόσος», ἐπιφέρεται δὲ «quod διαβόρος potius scribendum». Καὶ ἐν ἐκδόσεσι δὲ τοῦ δράματος τούτου τοῦ Σοφοκλέους φέρεται παροξυτόνως «διαβόρος νόσος».

Ἐν τῷ Ἑλληνικῷ Λεξικῷ τοῦ Λιδδέλλου καὶ Σκόττου σελ. 9̣7̣ (1883) φέρεται «μεταβόλος ον,—II as Subst.,=μεταβολεύ[ς] trafficker, merchant, LXX (Isai. 23, 2, 3); cf. Lob. Phr. 315»· ἀλλ' ὁ Λοβέκκιος λέγει «Ex eodem genere est Thoι

et Moeridis praeceptum: Μεταβολεύς, οὐ μετάβολος». Ὁ πληθυντικὸς ἀριθμὸς εἶνε παροξυτόνως γεγραμμένος ἐν τῷ Ἑρμῇ 1884, σελ. 516 «Ὁμοίως ἱματιοπῶλαι μεταβόλοι πωλ(οῦν)τες ἐν τῇ πόλει τῷ δημοσιώνῃ τὸ ἱκανόν».

Λέγεται παροξυτόνως μητροκτόνος, πατροκτόνος, κτλ. καὶ δημοβόρος, θυμοβόρος, κτλ. καὶ ῥινοτόρος, λαοτόρος καὶ δροσοβόλος, ἐλαφηβόλος, κτλ., ἀλλ' ἀναγκαίως ἔχει νὰ λέγηται προπαροξυτόνως διὰ τὴν ἐν τῇ ἀρχῇ πρόθεσιν ἀντίκτονος καὶ διάβορος καὶ διάτορος καὶ μετάβολος. Ὀρθῶς ὁ Γ. Δινδόρφιος γράφει ἐν τῷ Αἰσχυλείῳ Λεξικῷ σελ. 32 ἀντίκτονος· ποιεῖται δὲ καὶ ἐν τῇ τρίτῃ ἐκδόσει τοῦ Φιλοκτήτου τὴν παρατήρησιν τήνδε· «Νόσον διάβορον dixit etiam Trach. 1084., sed διάβορον passive ibid. 676». Παρατηρητέον ἐν παρόδῳ ὅτι ὁ Βλαϋδέσιος ἐν τῇ ἐκδόσει τῆς Ἀριστοφάνους Εἰρήνης σελ. 188 παρατιθέμενος τὸ ἐν τοῖς παλαιοῖς Σχολίοις κείμενον «καπήλους γάρ φασι πάντας τοὺς μεταβόλους» γράφει «(μεταβολεῖς? v. Dem. p. 784, 8)», ἀλλ' οὐδαμῶς εὔλογον εἶνε νὰ μεταβληθῇ ἡ παραδεδομένη γραφή. Πρβ Σουΐδ. σελ. 899 Βεκκ. (Σχολ. Ἀριστοφ. σελ. 127, 48 Διδ.) «οἱ προαρπάζοντες καὶ μεταπιπράσκοντες πλείονος, οἱ νῦν μετάβολοι καλούμενοι κτλ.». Ὁ Κοραῆς σημειοῦται ἐν τῇ ἐκδόσει τῶν Ξενοφ. Ἀπομνημ. καὶ τοῦ Πλάτ. Γοργ. σελ. 279: τοὺς ἐν τῇ ἀγορᾷ μεταβαλλομένους. Ὅθεν καὶ «Μετάβολοι, πραγματευταί, μεταπράται (μεταπρᾶται)» παρά τε τῷ Φωτίῳ καὶ τῷ Σουΐδᾳ.

Ὡς τὸ προσήγορος λαμβάνεται ἐν τῇ Ἑλληνικῇ γλώσσῃ ἐνεργητικῶς καὶ παθητικῶς, οὕτω καὶ τὸ διάβορος. Πρβ. ἐπίμαχος. Καὶ τοῦ ἄσκοπος δὲ γίνεται χρῆσις ἐπί τε ἐνεργητικῆς καὶ παθητικῆς ἐννοίας, ὡς καὶ τοῦ ἄμαχος καὶ ἄτροφος. Πρβ. καὶ εὔτροφος. Σημειωτέον δ' ὅτι τὸ ἐπίθετον κάτοχος σημαῖνον πολλάκις τὸν κατεχόμενον ἢ κατεσχημένον τίθεται καὶ πρὸς δήλωσιν τοῦ κατέχοντος ἢ κατεσχηκότος. Καὶ ἄλλως δὲ πάντα τὰ ὀνόματα τὰ συγκείμενα ἐκ τοῦ ῥήματος ἔχω ἐκφέρονται προπαροξυτόνως, οἷον ἡνίοχος, αἰγίοχος, κτλ.

Παράδοξον φαίνεται τὸ ἐν τῷ Ἑλληνικῷ Λεξικῷ τοῦ Λιδδέλλου Σκόττου σελ. 751 γεγραμμένον «καταβόλος, ον — a naval station, E. M. 336, 21». Ἐν τῷ Μεγάλῳ Ἐτυμολογικῷ κεῖται

«Ἔμπορος: ὁ πραγματευτής· καὶ ὁ τόπος αὐτΟΣ ἐμπόριον λέγεται, ὁ κατάβολος». Πλημμελῶς φέρεται ἐν Κραμ. Ἀνεκδ. Ὀξ. Τόμ. Β', σελ. 362, 12 «Ἔμπορος: ὁ πραγματευτής, καὶ ὁ τόπος αὐτΟΥ ἐμπόριον. Τί λέγεται ἐμπόριον; Ὁ καταβόλος». Περὶ τοῦ ὀνόματος κατάβολος ἐποιήσατο λόγον ὁ Κοραῆς ἐν ταῖς εἰς Ξενοκρ. καὶ Γαλην. περὶ τῆς ἀπὸ τῶν Ἐνύδρ. Τροφῆς Σημειώσεσι σελ. 144· ἔγραψε δὲ «Καταβόλους (Γαλλ. Parcs) ἐνθάδε νοητέον ἐν γένει τοὺς τόπους, ἐν οἷς εἰώθασι καταβάλλειν, καὶ περιείργειν ὄστρεα μύας, καὶ τὰ ὅμοια ὅπου παχύνεται καὶ βελτιοῦται τὴν γεῦσιν· εἰδικῶς δὲ καὶ τὰ ἰχθυοτροφεῖα —, τουτέστιν ἐν οἷς τοὺς λεπιδωτοὺς ἰχθῦς καταβάλλουσι» καὶ «Ὁ δὲ Κατάβολος τοῦ παρακμάζοντός ἐστιν ἑλληνισμοῦ, καθ' ὃν καὶ αὐτοὺς τοὺς λιμένας, ἢ τὰ ἐπίνεια, Καταβόλους ἐκάλουν. Ὁ γὰρ τοῦ Θουκυδίδου (Α, 30) σχολιαστής, τὸ ἐπίνειον ἑρμηνεύων φησίν· «Ἐπίνειόν ἐστι πόλισμα παραθαλάσσιον, ἔνθα τὰ νεώρια τῶν πόλεων . . . δύνασαι δὲ ἐπὶ παντὸς ἐμπορίου καὶ παραθαλασσίου χρήσασθαι τῷ ὀνόματι, ὃ νῦν οἱ πολλοὶ Κατάβολον καλοῦσι» (Πρβ. καὶ Σχουάβιον ἐν *Leipz. Stud.* 1881, σελ. 129).

ΚΕΦ. ΛΔ'.

Τρέζειν - πρέζειν.

Ἐν τῇ Βερναρδακείῳ ἐκδόσει τῶν Ἠθικῶν τοῦ Πλουτάρχου Τόμ. Ζ', σελ. 345 φέρεται «Τῶν τοίνυν τρόπων Ὀνοματοποιία καὶ πάνυ συνήθης ἐστὶν αὐτῷ (τῷ Ὁμήρῳ). Οἶδε γὰρ καὶ τὴν παλαιὰν ἀρχὴν τῶν ὀνομάτων, ὅτι οἱ πρῶτοι τὰ πράγματα ὀνομάσαντες πολλὰ ἀπὸ τοῦ συμβεβηκότος προσηγόρευσαν καὶ τὰς ἀνάρθρους φωνὰς τοῖς ἐγγραμμάτοις ἐξετύπωσαν, ὡς τὸ φυσᾶν καὶ τὸ **πρέζειν** καὶ τὸ μυκᾶσθαι καὶ τὸ βροντᾶν καὶ τὰ τούτοις ὅμοια. Ὅθεν καὶ αὐτὸς ἐποίησέ τινα ὀνόματα οὐκ ὄντα πρότερον, πρὸς τὰ σημαινόμενα τυπώσας, οἷον τὸν δοῦπον καὶ τὸν ἄραβον καὶ τὸν βόμβον καὶ τὸ ῥόχθει καὶ τὸ ἀνέβραχε καὶ τὸ σίζε καὶ τὰ τοιαῦτα, ὧν οὐκ εὕροι τις εὐσημότερα».

Οὐδεὶς ἐν τοῖς καθ' ἡμᾶς χρόνοις μὴ δυσμαθέστατος ἢ ἰσχ

ἀταλαίπωρος ὧν δύναται ν' ἀγνοῇ ὅτι ἀλλοτριώτατον τῆς Ὁμηρικῆς ποιήσεως εἶνε τὸ ῥῆμα πρίζειν. Παντὶ δὲ καὶ μετρίως πεπαιδευμένῳ εὐχερέστατον ἀποβαίνει νὰ νοήσῃ ὅτι τὸ πρίζειν οὐδὲν ἄλλο εἶνε ἢ πλημμελὴς ἀνάγνωσις τοῦ τρίζειν, ὃ καὶ ὀφείλομεν τάχιστα ν' ἀποκαταστήσωμεν, ἵν' ἀπαλλάξωμεν τὸν λόγον δεινοτάτης ἀτοπίας. Ἐν τοῖς Ὁμηρικοῖς ἔπεσι γίνεται χρῆσις τοῦ τε τρίζειν καὶ τοῦ τετριγέναι, οἷον Ὀδυσσ. Ω, 5 «τῇ ῥ' ἄγε κινήσας, ταὶ δὲ τρίζουσαι ἕποντο. Ὡς δ' ὅτε νυκτερίδες μυχῷ ἄντρου θεσπεσίοιο τρίζουσαι ποτέονται, ἐπεί κέ τις ἀποπέσῃσιν ὁρμαθοῦ ἐκ πέτρης, ἀνά τ' ἀλλήλῃσιν ἔχονται, ὣς αἳ τετριγυῖαι ἅμ' ἤισαν» καὶ Ἰλ. Β, 314 «ἔνθ' ὅ γε τοὺς ἐλεεινὰ κατήσθιε τετριγῶτας», κτλ. Πρβ. καὶ Διογ. Λαέρτ. Η', 21 «φησὶ δ' Ἱερώνυμος κατελθόντα αὐτὸν εἰς Ἅδου τὴν μὲν Ἡσιόδου ψυχὴν ἰδεῖν πρὸς κίονι χαλκῷ δεδεμένην καὶ τρίζουσαν, τὴν δ' Ὁμήρου κρεμαμένην ἀπὸ δένδρου κτέ.» καὶ Ἡρόδ. Γ, 110 «θηρία πτερωτὰ τῇσι νυκτερίσι προσίκελα μάλιστα καὶ τετριγότα δεινὸν» καὶ Δ', 183 γλῶσσαν δὲ οὐδεμιῇ ἄλλῃ παρομοίην νενομίκασι, ἀλλὰ τετρίγασι κατάπερ αἱ νυκτερίδες», κτλ. (Ἴδε Ἐφημερ. Φιλομαθ. 1897, σελ. 81-2).

Βλέπει δέ τις παρὰ τῷ Ὁμήρῳ καὶ τὸ διὰ τοῦ Υ ἐκφερόμενον ῥῆμα τρύζειν Ἰλ. Ι, 311 «ὡς μή μοι τρύζητε παρήμενοι ἄλλοθεν ἄλλος». Πρβ. καὶ Θεόκρ. Ζ', 140 «ἁ δ' ὀλολυγὼν τηλόθεν ἐν πυκιναῖσι βάτων τρύζεσκεν ἀκάνθαις» (Ἴδε Φρίσχιον ἐν τῇ ἐκδόσει τοῦ Θεοκρίτου Τόμ. Α', α', σελ. 249).

Ὁ Εὐστάθιος γράφει ἐν ταῖς εἰς Ὅμηρον Παρεκβολαῖς σελ. 229, 20 «Ζηνόδοτος μέντοι, φασίν, ἀντὶ τοῦ τετριγῶτας τιτίζοντας γράφει, οἷα κρίνας αὐτὸ τοῦ τετριγέναι καιριώτερον· καίτοι φασὶν οἱ παλαιοὶ ὅτι ἁπλῶς μὲν τιτίζουσιν οἱ νεοσσοί, κατεσθιόμενοι δὲ τρίζουσιν. Ἔστι δὲ τρίζειν τὸ λεπτὸν ἠχεῖν κατὰ τὰς νυκτερίδας, αἳ καὶ αὐταὶ τρίζειν λέγονται, ὡς ὁ ποιητὴς ἐν τῷ τέλει τῆς Ὀδυσσείας φησί· τὸ μέντοι τρύζειν, ἀφ' οὗ ἡ τρυγών, τραχυφωνότερόν ἐστι» καὶ 1290, 37 «καὶ τὸ μὲν τετριγυῖα, ληφθὲν ἀπὸ νυκτερίδων, ἐν τῷ τῆς Ὀδυσσείας Ω φαίνεται τί δηλοῖ — Ἰστέον δὲ ὅτι λέ-
κι μὲν καὶ χιὼν τετριγέναι, ὅτε πλατεῖ ποδὶ καταπατεῖται· μά-
τα δέ, φασί, στρουθάρια, ὧν καὶ ἡ Β ῥαψῳδία ἐμνήσθη τρίζου-
ἢ τιτίζουσι κατὰ Ζηνόδοτον· τρυγὼν μέντοι τρύζει, ὡς καὶ

τοὔνομα ἐκείνης δηλοῖ, ὥσπερ ἡ ὀλολυγὼν ὀλολύζει» καὶ σελ. 1326, 24 «Τὸ δὲ τετρίγει ὠνοματοπεποίηται, καθὰ ἐπὶ τῶν πυγμάχων ὁ χρόμαδος. Ὡς δὲ καὶ χιὼν τετριγέναι λέγεται πατουμένη, δῆλόν ἐστι· τέτριγε δὲ καὶ ὀδόντας ὁ θυμομαχῶν. Εἰ δὲ καὶ ζυγός ποτε τρίζει, ἀλλ' Ὁμήρῳ ἔδοξε τὸ κρίγεν ἐν τοῖς ἑξῆς εἰπεῖν ἐπ' αὐτῷ. Ὡς δὲ καὶ διαφορὰ τούτου τοῦ τρίζειν, ὃ καὶ ἐπὶ μυῶν καὶ νυκτερίδων λέγεται, καὶ τοῦ ἑτέρου τρύζειν ὅθεν ἡ τρυγών, οὐδ' αὐτὸ ἐν ἀδήλῳ κεῖται» καὶ σελ. 1951, 26 «Ὅτι φωνήν τινα ταῖς προπεμπομέναις εἰς Ἅδην ψυχαῖς τῶν μνηστήρων πλάττων ὁ ποιητὴς τρίζειν αὐτάς φησι κατά τινα ὀνοματοποιίαν τῷ μύθῳ ἀρέσκουσαν» καὶ μετ' ὀλίγα «καὶ ὅρα ὡς τὸ τρίζειν ἐπὶ ψυχῶν εἰπών, κυριολεκτούμενον ἐπὶ νυκτερίδων, παρεμυθήσατο τὴν τροπὴν διὰ τῆς ῥηθείσης παραβολῆς· διὸ καὶ ἐπλεόνασε τῇ λέξει τρὶς (θεὶς) αὐτὴν ἐνταῦθα διὰ τὸ καίριον. Ἰστέον δὲ ὅτι τὸ τρύζειν μὲν διὰ τοῦ Υ ψιλοῦ ἐπὶ τρυγόνων, αἳ καὶ ἀπὸ τοῦ τοιούτου γίνονται ῥήματος, τρίζειν δὲ κυρίως ἐπὶ νυκτερίδων—ὁμοίως δὲ τρίζειν καὶ ἐπὶ χιόνος, ὅθεν καὶ χιὼν τετριγυῖα» καὶ σελ. 751, 11 «Ἔστι δὲ τρύζειν τὸ πολυλογεῖν ἢ πολυφωνεῖν, ἐξ οὗ καὶ τρυγών, ἣν ἡ παροιμία ἐπὶ σκώμματι τῶν πολυλογούντων παραλαμβάνει λαλιστέρους τρυγόνων τοὺς τοιούτους καλοῦσα». Παρατιθέμεθα καὶ τὰ ὑπὸ τοῦ Γαληνοῦ γεγραμμένα ἐν Τόμ. Θ΄, σελ. 593 «λοιπὸν δ' ἂν εἴη περί τε τοῦ τρύζοντος εἰπεῖν καὶ ἀφρώδους καὶ ποικίλου. Τὸ μὲν δὴ τρῦζον ὠνόμασται μὲν ἀπὸ τοῦ γιγνομένου ψόφου κατὰ τὴν διαχώρησιν, ἐνδείκνυται δὲ τὸ μὲν ἐκκρινόμενον αὐτὸ σὺν ὑγρότητι λεπτῇ φυσῶδες εἶναι, τὰ δ' ὄργανα συνῆχθαί τε καὶ οἷον ἐσφίγχθαι καὶ στενοχωρεῖσθαι» καὶ ἐν Τόμ. ΙΒ΄, 6΄, σελ. 134 «διορισμὸς δὲ τούτων ἐστίν, εἰ μή γε τρύζει. Γέγραπται δὲ καὶ μετὰ τοῦ σίγμα καὶ χωρὶς τοῦ σίγμα τοὔνομα καθ' ἑκατέραν γραφὴν ἀπὸ τοῦ γινομένου ψόφου πεποιημένον» καὶ τὰ ὑπὸ τοῦ Ἐρωτιανοῦ σελ. 122, 14 Κλ. «τρύζειν· οἱ δὲ στρύζειν. Ἔστι δὲ τὸ μετὰ ἀσήμου ψόφου διαχωρεῖν· εἴρηται δὲ ἀπὸ τῆς τρυγόνος, ὅτι ἀσήμως καὶ γογγυστικῶς φθέγγεται, ὡς καὶ Ὅμηρός φησιν· ὡς μή μοι τρύζητε παρήμενοι ἄλλοθεν ἄλλος· ἀντὶ τοῦ ἀσήμως καὶ γογγυστικῶς λαλῆτε. Ὁ μέντοι Βακχεῖος ἐν Β φησὶ τρύζει εἶναι τὸ μετά τινος στροφώδους περιωδυνίας καὶ προθυμίας διαχωρεῖν» (Ἴδε Θησ. Στεφ. Τόμ. Ζ΄, σελ. 2538). Ἄξια μνείας νομίζ

μεν καὶ ἃ ἔγραψεν ὁ Γαληνὸς ἐν Τόμ. Ζ', σελ. 242 «ὁ δ' οἷον τρυσμὸς ἢ τρισμός, ἑκατέρως γὰρ αὐτὸν ὀνομάζουσιν, οἱ μὲν ἀπὸ τοῦ Υ τὴν ἀρχήν, οἱ δ' ἀπὸ τοῦ Ι ποιούμενοι τῆς πρώτης συλλαβῆς, ἐπὶ στενοχωρίᾳ τε ἅμα τῶν ὀργάνων καὶ φυσώδει πνεύματι μετ' ὀλίγης ὑγρότητος γίγνεται». Μακρὰν σημείωσιν περὶ τῶν ῥημάτων τρίζειν καὶ τρύζειν καὶ ἁπλῶν ὄντων καὶ συνθέτων ἐποιήσατο ὁ Οὐερνίκιος ἐν τῇ ἐκδόσει τοῦ Τριφιοδώρου σελ. 285-7. Πρβ. καὶ Θησ. Στεφ. λ. ὑποτρίζω καὶ ὑποτρύζω.

Γρηγόριος ὁ Κορίνθου λέγει ἐν τῷ περὶ Τρόπων Η' (Ῥητ. Ἑλλ. Οὐαλζ. Τόμ. Η'. σελ. 770. 9) «Ὀνοματοποιία ἐστὶ μέρος λόγου πεποιημένον κατὰ μίμησιν τῶν ἀποτελουμένων ἤχων· οἷον λίγξε βιός· αὐλῶπις τρυφάλεια χαμαὶ βόμβησε πεσοῦσα· φωνῆς δὲ τὸ τοιοῦτον, οἷον ἡ ὀλολυγὴ καὶ ὁ μυκηθμὸς καὶ τοὺς ἐλεεινὰ κατήσθιε τετριγῶτας» (Ἴδε Γερβῆρον ἐν τῷ Die Sprache als Kunst Τόμ. Β', σελ. 129).

Μνημονεύομεν καὶ τὰ ὑπὸ τοῦ Ἀσωπίου γεγραμμένα ἐν τῇ εἰς Πίνδ. Εἰσαγωγῇ σελ. 31 § 83. «Ὑπάρχουσιν ὅροι κατὰ τὸν ἦχον φυσικῆς ἐνεργείας σχηματιζόμενοι, ὡς φλοῖσβος, δοῦπος, κρότος, κρέκω, κρώζω, σίζω, τρίζω, τρώγω, παρὰ Λατίνοις *crepo*, *crepito*, *strepitus*, παρὰ Γάλλοις *glouglon*, *trictrac*, κτλ. οὕτω καὶ παρ' ἡμῖν κοῦκος, κοχλάζω ἢ χοχλάζω, κτλ.».

Ἐκ τοῦ ῥήματος τρίζω παρήχθη τὸ ὄνομα τριγμός, ὡς ἐκ τοῦ σίζω τὸ σιγμός, κτλ. Παρὰ Θεοφράστῳ ἀπαντᾷ περὶ Φυτ. Ἱστορ. Δ', ιδ', 5 «φθέγγονται δὲ οἷον τρισμόν» καὶ περὶ Αἰτ. Φυτ. Ε', ι', 5 «καὶ φθέγγονται οἷον τρισμόν». Φέρεται δ' ἐν ἀμφοτέροις τοῖς χωρίοις τούτοις καὶ γραφὴ τριγμόν, ὡς λέγει ὁ Σνειδῆρος ἐν τῇ ἐκδόσει τοῦ Θεοφράστου Τόμ. Ε', σελ. 526· εἶνε δὲ πάντως ἡ διὰ τοῦ Γ ἐκφορὰ προκριτέα (Πρβ. καὶ Θησ. Στεφ. Τόμ. Ζ', σελ. 2463). Γνωστότατον ὑπάρχει τὸ τριγμὸς ὀδόντων, ὡς καὶ τὸ βρυγμὸς ὀδόντων. Ἐν τῇ τοῦ Κουμανούδη Συναγωγῇ Νέων Λέξεων σελ. 713 φέρεται «ὀδοντοτριγμός, ὁ Ἀκρ. 23 Νο. 92».

Τὸ ῥῆμα τρίζω-ἔτριξα εἶνε συχνὸν ἐν τῇ κοινῇ ἡμῶν γλώσσῃ, τρίζει ἡ πόρτα, τρίζει τὸ τραπέζι, τρίζει τὸ κατάρτι, . Λέγεται δὲ καὶ τρίζω τὰ δόντια, θὰ τρίξω τὰ δόντια, κτλ., ποιεῖ πολλάκις καὶ ὁ θυμούμενος. Ἐν τῷ κατὰ Μᾶρκον Εὐαγγε-

λίῳ Θ', 18 φέρεται «ρήσσει αὐτόν, καὶ ἀφρίζει καὶ τρίζει τοὺς ὀδόντας», ὁ δ' Εὐστάθιος γράφει ἐν ταῖς εἰς Ὅμηρον Παρεκβολαῖς σελ 1189, 3 « Ἀχιλλεὺς δὲ καναχὴν ὀδόντων ἔχει πάνυ θυμούμενος καὶ ὥσπερ πρίων αὐτούς· ἄλλος δ' ἂν εἴποι τις κοινότερον τρίζων· καὶ παρέπεται ἀληθῶς καὶ τοῦτο τοῖς ἄγαν θυμουμένοις ». Φέρεται δ' ἐν τῇ ἰδιωτικῇ συνηθείᾳ καὶ ὄνομα τρίξιμο, ᾧ πάμπολλα ὑπάρχουσιν ὅμοια, οἷον βήξιμο, πήξιμο, σφάξιμο, βρέξιμο, κτλ. Γίνεται δ' ἐν αὐτῇ χρῆσις καὶ τοῦ τριζοβολῶ-άω, ὅπερ ἰσχυρότερον τοῦ τρίζω. Πρβ. γεννοβολῶ-άω καὶ ξερνοβολῶ-άω. Ὁ Κουμανούδης γράφει ἐν τῇ Συναγωγῇ Νέων Λέξεων σελ. 1008 «τριζοβολέω-ῶ. Ἰω. Καρασ. —Κωστ. Παλαμ.—Ἴσως ἡ λέξις λαϊκὴ ὡς καὶ ἡ κατωτέρω τριζοβόλημα» καὶ «τριζοκοπέω-ῶ. Ἰω. Καρασ. ».

Εὔκολον δ' ἦτο ν' ἀναγνωσθῇ πλημμελῶς πρίζειν ἀντὶ τοῦ τρίζειν· οὐδεὶς δ' ἀγνοεῖ ὅτι πολλάκις ἐν τοῖς ἀντιγράφοις συνεχύθησαν τὰ στοιχεῖα Τ καὶ Π, οἷον τρασιά-πρασιά, τυρούς-πυρούς, Τεριναίω-Περιναίω, Τιτακίδαι-Τιπαγίδαι, ταχυτέραν-παχυτέραν, κτλ., πέλμα-τέλμα, ἀναπλήσειν-ἀνατλήσειν, περάτων-τεράτων, πόκου-τόκου, κτλ. Πολὺς λόγος περὶ τῆς συγχύσεως ταύτης γίνεται ἐν τῇ Ἀθηνᾷ Τόμ. Ζ', σελ. 319-327. Ἐν τῷ τοῦ Εὐσεβίου Συγγράμματι περὶ τῶν κατ' αὐτὸν μαρτυρησάντων κεφ. ΙΓ',7 φέρεται «οὐκ ἐν πλαξὶ λιθίναις—ἀλλ' οὐδὲ ἐν ζῴων δοραῖς ἢ χάρταις ὑπὸ σηΠῶν καὶ χρόνου διαφθειρομένοις», ὃ μετατυπωτέον πάντως εἰς τὸ σηΤῶν. Πρβ. σητόβρωτος καὶ σητόκοπος.

Περὶ τοῦ ῥήματος πρίζειν, περὶ οὗ εἴπομεν ἐν τοῖς ἄνω ὅτι ἀλλοτριώτατον τῆς Ὁμηρικῆς ποιήσεως εἶνε, λέγεται ἐν τῷ Θησαυρῷ τοῦ Στεφάνου Τόμ. ϛ', σελ. 1607 «Πρίω, sive Πρίζω [quod per Serro expl. Gl. Plato Theag. p. 124, A : Τῶν πριζόντων. Amos I, 3 : Ἀνθ' ὧν ἔπριζον πρίοσι σιδηροῖς τὰς ἐν γαστρὶ ἐχούσας. Hero in Math. vett. p. 244 : Ἃ μὲν πρίζοντα, ἃ δὲ σκεπαρνίζοντα. Geopon. 5. 21, 3; 9, 11, 10. Conf. Διαπρίζω». Ἐν Τόμ. Β', σελ 1288 φέρεται «Διαπρίζω, i q. Διαπρίω. Io. Crys In Ps. 44, vol. I, p. 642, 5 : Ἄτοπον, τέκτονι μὲν παρακαθήμενον, διακλῶντα καὶ διαπρίζοντα θεώμενον, μὴ ἀπαιτεῖν λόγον. Suiger. Διαπρίζει, Hesychio διαπερᾷ. Quod Kustero ex Διαπρήσσει c(

ruptum videbatur. Διαπρίζειν, διαπερᾶν etiam Cyrilli Lex.». Παρασημειωτέον δ' ὅτι ὁ Θεάγης δὲν εἶνε γνήσιος διάλογος τοῦ Πλάτωνος. Ὁ Κόβητος γράφει ἐν τῇ Μνημοσύνῃ 1883, σελ. 10 «Theag. pag. 124. b: τῶν πριΖόντων καὶ τρυπώντων καὶ ξεόντων καὶ τορνευόντων. Scribe τῶν πριόντων. Haec est enim antiqua forma ut apud Aristophanem: μὴ πρῖε τοὺς ὀδόντας. et in lepido Theocriti versiculo; μὴ 'πιτάμης τὴν χεῖρα διαπρίων τὸ κύμινον». Ἀπαντᾷ δὲ τὸ περὶ οὗ ὁ λόγος ῥῆμα καὶ παρὰ τῷ Θεοφράστῳ περὶ Φυτ. Ἱστορ. Ε', ε', 9 «σχιστὰ μὲν ὅσα διαιροῦντες κατὰ τὸ μέσον πρίζουσι» καὶ παρὰ τῷ Γαληνῷ Τόμ. ΙΒ', σελ. 848 «ὥσπερ ὅταν τῇ καλουμένῃ ῥίνῃ τὰς ὑπεροχὰς αὐτῶν ἀναγκασθῶμεν πρίζειν» καὶ Τόμ. ΙΔ', σελ. 782 «ἢ πριζομένων διὰ τὰ ἀναστομούμενα ἀγγεῖα καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλως αἱμορραγούντων» καὶ ἐν τοῖς τοῦ Ἡλιοδώρου παρ' Ὀρειβασίῳ Τόμ. Δ', σελ. 248 «ἔπειτα πρίζειν» καὶ «εἴωθα δὲ πρότερον ὑπεράνω τοῦ πριζομένου μέρους ἐπιδέσει χρώμενος, ἐπὶ ὅσον ἐνδέχεται, εἰς συμπλήρωσιν ἄγειν τὰ ἀγγεῖα καὶ τότε ἐνεργεῖν, ὡς δεδήλωται· ἐν δὲ τῷ πρίζειν κατὰ ἴσον ἀγέσθω ἡ τοῦ πρίονος λεπίς» καὶ σελ. 251 «ἀρκοῦμαι τῷ ἀκρωτηριασμῷ καὶ τὴν σκυταλίδα πρίζω πρὸς εὐχερῆ σάρκωσιν» καὶ παρὰ Σέξτῳ τῷ Ἐμπειρικῷ σελ. 420, 1 «οὐδὲ μὴν τέμνοντες καὶ πρίζοντες τὰ τοιαῦτα τῶν σωμάτων ἀδικοῦμεν» καὶ παρὰ Κλήμεντι τῷ Ἀλεξανδρεῖ σελ. 817 «ὥσπερ οὐδ' ἡ ἀξίνη ἄνευ τοῦ κόπτοντος οὐδὲ ὁ πρίων τοῦ πρίζοντος» καὶ παρὰ τῷ Θεμιστίῳ Παραφρ. Τόμ. Α', σελ. 174, 10 Σπεγγ. «οἷον ὁ τέμνων τῷ τεμνομένῳ καὶ ὁ πρίζων τῷ πριζομένῳ» καὶ παρὰ τῷ Ὠριγένει Τόμ. ΙΖ', σελ. 29 «πῶς ὁ μὲν ὑπ' ἀγγέλου πρίζεται, ὁ δὲ σχίζεται» καὶ παρ' Ἀλεξάνδρῳ τῷ Ἀφροδισιεῖ Προβλ. (Φυσικ. καὶ Ἰατρ. Μικρ. Τόμ. Α', σελ. 4, 14 Ἰδελ.) «μαρμάρων παρατριβομένων ἢ πριζομένων». Φέρεται δὲ καὶ ἐν τοῖς Ἀνεκδότοις τοῦ Βεκκήρου σελ. 650 «καὶ ὁ δεῖνα τὸ πρίζειν». Ὑπάρχει καὶ σύνθετον ῥῆμα ἐκπρίζειν, οὗ δύο μαρτύρια μνημονεύονται ἐν τῷ Θησαυρῷ τοῦ Στεφάνου· ἐντυγχάνει δέ τις αὐτῷ καὶ ἐν τοῖς τοῦ Ἡλιοδώρου παρ' Ὀρειβασίῳ Τόμ. Δ', σελ. 248 «ἔπειτα ρίζουσι τὰ ὀστᾶ» καὶ παρὰ τῷ Γαληνῷ Τόμ. ΙΔ', σελ. 797 «πρίζομεν ὅλα τὰ κῶλα πολλάκις». Ἐλέχθη δὲ καὶ ἀποπρίθαι ὑπὸ Σωκράτους τοῦ Σχολαστικοῦ Ἐκκλησ. Ἱστορ. σελ.

λίῳ Θ', 18 φέρεται «ῥήσσει αὐτόν, καὶ ἀφρίζει καὶ τρίζει τοὺς ὀδόντας», ὁ δ' Εὐστάθιος γράφει ἐν ταῖς εἰς Ὅμηρον Παρεκβολαῖς σελ 1189, 3 «Ἀχιλλεὺς δὲ καναχὴν ὀδόντων ἔχει πάνυ θυμούμενος καὶ ὥσπερ πρίων αὐτούς· ἄλλος δ' ἂν εἴποι τις κοινότερον τρίζων· καὶ παρέπεται ἀληθῶς καὶ τοῦτο τοῖς ἄγαν θυμουμένοις». Φέρεται δ' ἐν τῇ ἰδιωτικῇ συνηθείᾳ καὶ ὄνομα τρίξιμο, ᾧ πάμπολλα ὑπάρχουσιν ὅμοια, οἷον βήξιμο, πήξιμο, σφάξιμο, βρέξιμο, κτλ. Γίνεται δ' ἐν αὐτῇ χρῆσις καὶ τοῦ τριζοβολῶ-άω, ὅπερ ἰσχυρότερον τοῦ τρίζω. Πρβ. γεννοβολῶ-άω καὶ ξερνοβολῶ-άω. Ὁ Κουμανούδης γράφει ἐν τῇ Συναγωγῇ Νέων Λέξεων σελ. 1008 «τριζοβολέω-ῶ. Ἰω. Καρασ. —Κωστ. Παλαμ.—Ἴσως ἡ λέξις λαϊκὴ ὡς καὶ ἡ κατωτέρω τριζοβόλημα» καὶ «τριζοκοπέω-ῶ. Ἰω. Καρασ.».

Εὔκολον δ' ἦτο ν' ἀναγνωσθῇ πλημμελῶς πρίζειν ἀντὶ τοῦ τρίζειν· οὐδεὶς δ' ἀγνοεῖ ὅτι πολλάκις ἐν τοῖς ἀντιγράφοις συνεχύθησαν τὰ στοιχεῖα Τ καὶ Π, οἷον τρασιά-πρασιά, τυρούς-πυρούς, Τεριναίω-Περιναίω, Τιτακίδαι-Τιπαγίδαι, ταχυτέραν-παχυτέραν, κτλ., πέλμα-τέλμα, ἀναπλήσειν-ἀνατλήσειν, περάτων-τεράτων, πόκου-τόκου, κτλ. Πολὺς λόγος περὶ τῆς συγχύσεως ταύτης γίνεται ἐν τῇ Ἀθηνᾷ Τόμ. Ζ', σελ. 319-327. Ἐν τῷ τοῦ Εὐσεβίου Συγγράμματι περὶ τῶν κατ' αὐτὸν μαρτυρησάντων κεφ. ΙΓ',7 φέρεται «οὐκ ἐν πλαξὶ λιθίναις—ἀλλ' οὐδὲ ἐν ζώων δοραῖς ἢ χάρταις ὑπὸ σηΠῶν καὶ χρόνου διαφθειρομένοις», ὃ μετατυπωτέον πάντως εἰς τὸ σηΤῶν. Πρβ. σητόβρωτος καὶ σητόκοπος.

Περὶ τοῦ ῥήματος πρίζειν, περὶ οὗ εἴπομεν ἐν τοῖς ἄνω ὅτι ἀλλοτριώτατον τῆς Ὁμηρικῆς ποιήσεως εἶνε, λέγεται ἐν τῷ Θησαυρῷ τοῦ Στεφάνου Τόμ. ς', σελ. 1607 «Πρίω, sive Πρίζω [quod per Serro expl. Gl. Plato Theag. p. 124, A: Τῶν πριζόντων. Amos I, 3: Ἀνθ' ὧν ἔπριζον πρίοσι σιδηροῖς τὰς ἐν γαστρὶ ἐχούσας. Hero in Math. vett. p. 244: Ἃ μὲν πρίζοντα, ἃ δὲ σκεπαρνίζοντα. Geopon. 5, 21, 3; 9, 11, 10. Conf. Διαπρίζω». Ἐν Τόμ. Β', σελ 1288 φέρεται «Διαπρίζω, i q. Διαπρίω. Io. Crys In Ps. 44, vol. I, p. 642, 5: Ἄτοπον, τέκτονι μὲν παρακαθήμενον, διακλῶντα καὶ διαπρίζοντα θεώμενον, μὴ ἀπαιτεῖν λόγον. SUIGER. Διαπρίζει, Hesychio διαπερᾷ. Quod Kustero ex Διαπρήσσει cr

ruptum videbatur. Διαπρίζειν, διαπεράν etiam Cyrilli Lex.». Παρασημειωτέον δ' ὅτι ὁ Θεάγης δὲν εἶνε γνήσιος διάλογος τοῦ Πλάτωνος. Ὁ Κόβητος γράφει ἐν τῇ Μνημοσύνῃ 1883, σελ. 10 «Theag. pag. 124. b: τῶν πριΖόντων καὶ τρυπώντων καὶ ξεόντων καὶ τορνευόντων. Scribe τῶν πριόντων. Haec est enim antiqua forma ut apud Aristophanem: μὴ πρῖε τοὺς ὀδόντας. et in lepido Theocriti versiculo; μὴ 'πιτάμης τὴν χεῖρα διαπρίων τὸ κύμινον». Ἀπαντᾷ δὲ τὸ περὶ οὗ ὁ λόγος ῥῆμα καὶ παρὰ τῷ Θεοφράστῳ περὶ Φυτ. Ἱστορ. Ε', ε', 9 «σχιστὰ μὲν ὅσα διαιροῦντες κατὰ τὸ μέσον πρίζουσι» καὶ παρὰ τῷ Γαληνῷ Τόμ. ΙΒ', σελ. 848 «ὥσπερ ὅταν τῇ καλουμένῃ ῥίνῃ τὰς ὑπεροχὰς αὐτῶν ἀναγκασθῶμεν πρίζειν» καὶ Τόμ. ΙΔ', σελ. 782 «ἢ πριζομένων διὰ τὰ ἀναστομούμενα ἀγγεῖα καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλως αἱμορραγούντων» καὶ ἐν τοῖς τοῦ Ἡλιοδώρου παρ' Ὀρειβασίῳ Τόμ. Δ', σελ. 248 «ἔπειτα πρίζειν» καὶ «εἴωθα δὲ πρότερον ὑπεράνω τοῦ πριζομένου μέρους ἐπιδέσει χρώμενος, ἐπὶ ὅσον ἐνδέχεται, εἰς συμπλήρωσιν ἄγειν τὰ ἀγγεῖα καὶ τότε ἐνεργεῖν, ὡς δεδήλωται· ἐν δὲ τῷ πρίζειν κατὰ ἴσον ἀγέσθω ἡ τοῦ πρίονος λεπίς» καὶ σελ. 251 «ἀρκοῦμαι τῷ ἀκρωτηριασμῷ καὶ τὴν σκυταλίδα πρίζω πρὸς εὐχερῆ σάρκωσιν» καὶ παρὰ Σέξτῳ τῷ Ἐμπειρικῷ σελ. 420, 1 «οὐδὲ μὴν τέμνοντες καὶ πρίζοντες τὰ τοιαῦτα τῶν σωμάτων ἀδικοῦμεν» καὶ παρὰ Κλήμεντι τῷ Ἀλεξανδρεῖ σελ. 817 «ὥσπερ οὐδ' ἡ ἀξίνη ἄνευ τοῦ κόπτοντος οὐδὲ ὁ πρίων τοῦ πρίζοντος» καὶ παρὰ τῷ Θεμιστίῳ Παραφρ. Τόμ. Α', σελ. 174, 10 Σπεγγ. «οἷον ὁ τέμνων τῷ τεμνομένῳ καὶ ὁ πρίζων τῷ πριζομένῳ» καὶ παρὰ τῷ Ὠριγένει Τόμ. ΙΖ', σελ. 29 «πῶς ὁ μὲν ὑπ' ἀγγέλου πρίζεται, ὁ δὲ σχίζεται» καὶ παρ' Ἀλεξάνδρῳ τῷ Ἀφροδισιεῖ Προβλ. (Φυσικ. καὶ Ἰατρ. Μικρ. Τόμ. Α', σελ. 4, 14 Ἰδελ.) «μαρμάρων παρατριβομένων ἢ πριζομένων». Φέρεται δὲ καὶ ἐν τοῖς Ἀνεκδότοις τοῦ Βεκκήρου σελ. 650 «καὶ ὁ δεῖνα τὸ πρίζειν». Ὑπάρχει καὶ σύνθετον ῥῆμα ἐκπρίζειν, οὗ δύο μαρτύρια μνημονεύονται ἐν τῷ Θησαυρῷ τοῦ Στεφάνου· ἐντυγχάνει δέ τις αὐτῷ καὶ ἐν τοῖς τοῦ Ἡλιοδώρου παρ' Ὀρειβασίῳ Τόμ. Δ', σελ. 248 «ἔπειτα ·ίζουσι τὰ ὀστᾶ» καὶ παρὰ τῷ Γαληνῷ Τόμ. ΙΔ', σελ. 797 ..ρίζομεν ὅλα τὰ κῶλα πολλάκις». Ἐλέχθη δὲ καὶ ἀποπρίθηι ὑπὸ Σωκράτους τοῦ Σχολαστικοῦ Ἐκκλησ. Ἱστορ. σελ.

716, 10 Οὐσσ. «καὶ γενέσθαι ἀνάγκην ὥστε ἀποπρισθῆναι τὸν πόδα· οὐχ ἅπαξ δὲ τοῦτο ἐγένετο, ἀλλὰ πλειστάκις ἀπεπρίζετο». Πρβ. καὶ Φώτ. Βιβλιοθ. σελ. 476, 21 «κιβωτῶν καλύμμασιν ἐμβαλλόμενοί τε καὶ συμπιεζόμενοι ἀπεπρίζοντο». Παρὰ τῷ Ἀππιανῷ κεῖται σελ. 949, 21 Μενδ. «ἐκ τοῦ φορείου τὴν κεφαλὴν ἐπισπάσας ἀπέτεμνεν, ἐς τρὶς ἐπιπλήσσων καὶ ἐκδιαπρίζων ὑπ' ἀπειρίας»· φέρεται δὲ καὶ γραφὴ ἐκπρίζων, ἐν δὲ τῷ Θησαυρῷ τοῦ Στεφάνου Τόμ. Γ', σελ. 393 παρατεθέντος τοῦ χωρίου τούτου ἐπιφέρεται «Nisi legendum διαπρίζων». Ἐγένετο δὲ χρῆσις καὶ τοῦ ῥήματος καταπρίζεσθαι. Σημειωτέον δ' ὅτι ἔκειτο ἄλλοτε παρὰ Διοδώρῳ τῷ Σικελιώτῃ «τοὺς μὲν διεμέλιζε, τοὺς δὲ ἀνεσταύρου, τοὺς δὲ καὶ ζῶντας ἐνέπριζε», ὃ εὐλόγως μετεβλήθη εἰς τὸ ἐνεπύριζε (Ἴδε Θησ. Στεφ. λ. ἐμπρίζω καὶ λ. ἐμπυρίζω).

Ἐν τῷ παλαιῷ ἑλληνισμῷ σύνηθες ἦτο τὸ ῥῆμα πρίειν, ᾧ ὅμοιον εἶνε τὸ χρίειν. Πρβ. καὶ ἰδίειν, μηνίειν, κτλ.

Παρατηρήσεως ἄξιον εἶνε ὅτι συγκολλήσας ὁ Παναγιώτης Σοῦτσος τὰ ῥήματα πρίζω καὶ τρίζω εἶπεν «ἐπριζότριζαν αἱ σάρκες, ἐπριζότριζε τὸ σῶμα (τοῦ Ἀθαν. Διάκου ὀπτωμένου), πλὴν δὲν ἄφησε καμμίαν οἰμωγὴν αὐτοῦ τὸ στόμα» καὶ «τρέχει πριζοτρΰζουσα ἡ πρώρα εἰς τὸ ῥεῦμα», ὅπερ ἀποδοκιμάζων ὁ Ἀσώπιος ἐν τοῖς Σουτσείοις σελ. 212 ἔγραψεν «ἅτινα οὔτε διὰ τὴν ποίησιν οὔτε διὰ τὴν λεκτικὴν μίμησιν ἔχουσι βέβαια νὰ φθονήσωσι τὸ γάλα τοῦ αἰγιαλοῦ, τὸ πριζοτρύζισμα τῆς πρώρας, ἢ τῶν μελισσῶν τὸ ζίζισμα». Ἀλλ' ἀδυνατοῦμεν νὰ νοήσωμεν πῶς ἐκ τοῦ ῥήματος πριζοτρύζω ἐσχηματίσθη τὸ ὄνομα πριζοτρύζισμα. Ἐπειδὴ δ' ὁ Παναγ. Σοῦτσος μετέγραψεν ἐν τῇ Νέᾳ Σχολῇ τὴν μνημονευθεῖσαν ῥῆσιν, καθάπτεται τοῦ Ἀσωπίου ὁ Χρυσοβέργης ἐν τῷ Ἐπιδορπίῳ σελ. 30 λέγων «ἀντιπαράθες τὴν ἐν Ν. Σχολῇ (σελ. 70) γενομένην διόρθωσιν τοῦ ἐν τῷ Μεσσίᾳ (σελ. 222) στίχου «Καὶ τρέχει πριζοτρύζουσα ἡ πρῶρα εἰς τὸ ῥεῦμα» διὰ τοῦ «Καὶ τρύζ' ἡ πρῶρα πρήσσουσα καὶ σχίζουσα τὸ ῥεῦμα» παράβαλ. Ὁμηρ. Ὀδυσσ. Ι. 491. παράβαλε πάλιν τὰ Σούτσεια σελ. 212 καὶ ὁμολόγησον, ἀνίσως δικαιοῦται ὁ συγγραφεὺς λέγων «δυσμένεια μόνον μή» (κατηγορηθήτω αὐτοῦ δηλ.)».

Πλημμελῶς ἐν τῇ Νέᾳ Σχολῇ ἐγράφη ὑπὸ τοῦ Παναγ. Σούτσ

«καὶ Τρύζ' ἡ πρώρα» ἀντὶ τοῦ «τρίζει ἡ πρώρα (πρῷρα)». Ὁ Ὅμηρος εἶπεν ἐν Ὀδυσσείας Ι, 491 «ἀλλ' ὅτε δὴ δὶς τόσσον ἅλα πρήσσοντες ἀπῆμεν»· ἀλλ' οὐδαμῶς εὔλογον ὑπάρχει νὰ γίνηται χρῆσις τῆς Ὁμηρικῆς λέξεως ἐν τῇ νέᾳ Ἑλληνικῇ γλώσσῃ».

Τὸ ῥῆμα πριζοτρίζω οὔτε κατὰ τὴν σύνθεσιν εἶνε συστατὸν οὔτε κατὰ τὴν ἔννοιαν εὐοδοῦται· διότι ἐνδέχεται μὲν νὰ τρίζωσιν αἱ σάρκες καὶ τὸ σῶμα ἀνθρώπου ὀπτωμένου, ἀλλὰ κατ' οὐδένα τρόπον δύνανται νὰ πρίζωσι ἤτοι πρίωσι. Δὲν φαίνεται δ' ἀπίθανον ὅτι ἤχου δηλωτικὰ ὑπολαβὼν ὁ Παν. Σοῦτσος ἀμφότερα τὰ ῥήματα πρίζω καὶ τρίζω συνῆψεν αὐτὰ διὰ συνθέσεως, ἵν' ἰσχυρότερον ἢ ἐντονώτερον τὸ πρᾶγμα παραστήσῃ. Τεράστιον δ' ἀληθῶς φαίνεται τὸ ὑπὸ τοῦ Σούτσου εἰρημένον, καθάπερ καὶ τὸ κείμενον ἐν τῷ γνωστῷ δημώδει ᾄσματι «Τὸν Διᾶκον τότε πέρνουνε καὶ στὸ σουβλὶ τὸν βάζουν, ὁλόρτο τὸν ἐστήσανε καὶ αὐτὸς χαμογελοῦσε» (Ἴδε Τραγούδ. Ῥωμαϊκ. Πασσοβ. σελ. 175). Περὶ τοῦ συνήθως γραφομένου στό, οὐ ἄλλοι προκρίνουσι τὸ 'ς τό (=εἰς τό), θὰ ῥηθῶσι τὰ δέοντα ἐν ἑτέρῳ τόπῳ.

ΚΕΦ. ΛΕ'.

Τριφιόδωρος - Τρυφιόδωρος

Ἰδὼν ὁ Βερναρδάκης γεγραμμένον ὑπὸ τοῦ Κόντου πρῶτον μὲν Τρυφιόδωρος, ἔπειτα δὲ Τριφιόδωρος ἐποιήσατο μνείαν ἐν τῇ Ἐλέγχων καὶ Κρίσεων Ἐξελέγξει τῆς διττῆς ταύτης γραφῆς ὡς δηλωτικῆς καὶ αὐτῆς οὔσης τῆς περὶ τὴν ἐκφορὰν λέξεων ἀσυμφωνίας καὶ ἀνακολουθίας τοῦ Κόντου.

Ἡ συνήθης ἄλλοτε γραφὴ τοῦ προκειμένου ὀνόματος ἦτο Τρυφιόδωρος, τῆς πρώτης συλλαβῆς διὰ τοῦ Υ ἐκφερομένης. Τὴν γραφὴν ταύτην, ἧς μόνης γίνεται μνεία ἐν τῷ τοῦ Παπίου Λεξικῷ τῶν Κυρίων Ὀνομάτων τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης ἐκδ. 1884, βλέπει τις κὶ παρὰ τῷ Σουΐδᾳ σελ. 1048 Βεκκ. ἢ τῷ Μιλησίῳ Ἡσυχίῳ σελ. 17 Φλαχ. (1882) «Τρυφιόδωρος Αἰγύπτιος γραμματικὸς» καὶ Τρυφιόδωρος διάφορα ἔγραψε δι' ἐπῶν». Πρβ. καὶ Ἀσωπίου ιστορίαν Ἑλλην. Ποιητῶν καὶ Συγγραφέων σελ. 25.

716, 10 Οὔσσ. «καὶ γενέ
πόδα· οὐχ ἅπαξ δὲ τοῦτο ἐγ
Πρβ. καὶ Φώτ. Βιβλιοθ. σελ.
βαλλόμενοί τε καὶ συμπιεζόμε
πιανῷ κεῖται σελ. 949, 21 Μεν
σπάσας ἀπέτεμνεν, ἐς τρὶς ἐπιπλ
ρίας»· φέρεται δὲ καὶ γραφὴ ἐκ
Στεφάνου Τόμ. Γ', σελ. 393 παρ
φέρεται «Nisi legendum διαπρίζ
ῥήματος καταπρίζεσθαι. Σημειω
Διοδώρῳ τῷ Σικελιώτῃ «τοὺς μὲν
τοὺς δὲ καὶ ζῶντας ἐνέπριζε», ὃ εὐ
ριζε (Ἴδε Θησ. Στεφ. λ. ἐμπρίζω

Ἐν τῷ παλαιῷ ἑλληνισμῷ σύνηθες
εἶνε τὸ χρίειν. Πρβ. καὶ ἰδίειν, μην

Παρατηρήσεως ἄξιον εἶνε ὅτι συγκολλ
τὰ ῥήματα πρίζω καὶ τρίζω εἶπεν «ἐπ
ζότριζε τὸ σῶμα (τοῦ Ἀθαν. Διάκου ὁ
καμμίαν οἰμωγὴν αὐτοῦ τὸ στόμα» κα
ἡ πρώρα εἰς τὸ ῥεῦμα», ὅπερ ἀποδοκιμάζ
τσείοις σελ. 212 ἔγραψεν «ἅτινα οὔτε
τὴν λεκτικὴν μίμησιν ἔχουσι βέβαια νὰ φ
γιαλοῦ, τὸ πριζοτρύζισμα τῆς πρώ
ζίζισμα». Ἀλλ' ἀδυνατοῦμεν νὰ νοήσ
πριζοτρύζω ἐσχηματίσθη τὸ ὄνομα πρ
Παναγ. Σοῦτσος μετέγραψεν ἐν τῇ Νέᾳ
ῥῆσιν, καθάπτεται τοῦ Ἀσωπίου ὁ Χρ
σελ. 30 λέγων «ἀντιπαράθες τὴν ἐν Ν.
διόρθωσιν τοῦ ἐν τῷ Μεσσίᾳ (σελ. 22
τρύζουσα ἡ πρῶρα εἰς τὸ ῥεῦμα»
σουσα καὶ σχίζουσα τὸ ῥεῦ
παράβαλε πάλιν τὰ Σούτ
καιοῦται ὁ συγγραφεὺς λ
ρηθήτω αὐτοῦ δηλ.)

Πλημμελῶς

...ος σημειοῦται ἐν τῇ
...e nomen proprie ... ...κπαλος — De no-
...rmam ΤΡΙΦΙΣ habe... ...63. fin (qui
... demonstrat nomen ...
...od ex titulo sepulcrali ... σελ. 778
...uet nomen ΤΡΙΦΙΟΔΩΡΟΣ ... Ctesiae
...gyptiacam; Graecos, qui ... ...uneatis
...e ΤΡΥΦΙΟΔΩΡΟΣ quasi a voce ... ...i, so-
...i».

...τα εἰς δωρος φέρονται ἐν τῇ ... 12 τ
...θέσεως ἐξ ὀνομάτων θεῶν, οἷον ...
...δωρος, κτλ. Ἐπιστάσεως δ' ἄξιον ...
... δὲν εἶνε ὁμοίως ἐσχηματισμένον ...
...ς, περὶ ὧν ποιεῖται λόγον ὁ Λοβέκκιος
...48-9, ὡς καὶ περὶ τοῦ Ἰσόδωρος.

... Ῥωμαϊκὸν ὄνομα *ancilia* ἐγράφη
... ὡς ἐκ τοῦ ἐπιθέτου ἀγγύλος πα-
... ἐν Νομ. ΙΓ' «Αὐτὰς δὲ τὰς πέλ-
...σχῆμα· κύκλος γὰρ οὐκ ἔστιν, οὐδὲ
...φέρειαν, ἀλλ' ἐκτομὴν ἔχει γραμμῆς
...ας ἔχουσαι καὶ συνεπιστρέφουσαι τῇ
...ον τὸ σχῆμα ποιοῦσιν· ἢ διὰ τὸν ἀγ-
... γὰρ ὁ Ἰόβας εἴρηκε γλιχόμενος ἐξελ-
...σημειοῦται ἐν τῇ ἐκδόσει τῶν Παραλ-
...ρ. Α', σελ. 401 «Ἀγκύλια: Ῥωμαϊ-
...φειλεν ὁ Πλούταρχος, Ἀγκίλια. Οὐδὲ
...ατος παρὰ τὸ Ἀγκύλον· καὶ πιθανώ-
...ομὴν ἢ ἐντομὴν παράγει τὸ Ἀγκίλια,
...α τὸ Incidere, ὅ ἐστιν Ἐντέμνειν».

Τῷ τύπῳ Τρυφιόδωρος ἐχρῆτο καὶ ὁ Κόντος ἐφ' ὅσον ἠγνόει τὸν ὀρθῶς ἔχοντα· τούτου δ' αὐτῷ γνωστοῦ γενομένου, ἔγραψεν ἐν τῇ Ἀθηνᾷ Τριφιόδωρος - Τριφιοδώρου - Τριφιοδώρῳ - Τριφιόδωρον Τόμ. Α', σελ. 111 καὶ σελ. 555-6 καὶ Τόμ. Β', σελ. 291. Ἔμαθε δ' ὁ Κόντος ὃ πρότερον ἠγνόει ἐκ τῆς τοῦ Κουμανούδη Συναγωγῆς Ἀθησαυρ. Λέξεων σελ. 346, ἔνθα φέρονται τάδε· «Τριφιόδωρος, ὁ ἀληθὴς γραφὴ τοῦ ὀνόματος τοῦ γνωστοῦ ἐξ Αἰγύπτου ποιητοῦ (καὶ οὐχὶ Τρυφιόδωρος), διότι παράγεται ἐκ τοῦ ὀνόματος τῆς Αἰγυπτίας θεᾶς Τρίφιδος, τῆς γνωσθείσης ἐκ δύο Ἐπιγρ. τῆς Αἰγύπτου (CIG 4711 καὶ 4714), ὡς ἐσημειώσατο τοῦτο ὁ Letronne ἤδη τῷ 1841 ἐν τῷ Journ des Sav. τεύχει τοῦ μηνὸς Μαΐου. Ἐπειδὴ δὲ καὶ μετὰ 42 ἔτη, καὶ ἀφοῦ ἔγραψε καὶ ὁ Dehèque ἰδίαν περὶ τούτου πραγματείαν ἐν τῷ Annuaire pour l'encour. etc. IVe année, καὶ ἀφοῦ ἐσημειώθη ἐν τῷ ΘΣ (ὄχι ὅμως καὶ ἐν τῷ τοῦ Pape-Benseler λεξικῷ τῶν κυρ. ὀν.) δὲν εἰσήχθη κοινῶς εἰς τὰ διδακτικὰ βιβλία ἡ ὀρθὴ αὕτη γραφή, τὴν συμπεριελάβομεν ἐνταῦθα».

Ἀνέγνω δ' ἔπειτα ὁ Κόντος καὶ ἄλλο βιβλίον παλαιότερον τῆς Συναγωγῆς τοῦ Κουμανούδη, ἐκδεδομένον μὲν τῷ 1875ῳ ἔτει, ἐπιγεγραμμένον δὲ «Μολιέρου ὁ πρὸς βίαν ἰατρὸς κτέ.», καὶ εἶδεν ἐν αὐτῷ σελ. 64 ἣν εὐθὺς μνημονεύομεν παρατήρησιν· «Ἤδη πρὸ ἔτους ὁ κ. Egger ἐν τῷ Annuaire de l'Assoc. pour l'encour. des études grecques, τοῦ 1872, σελ. 3, ἤλεγξε τὸ ἐνθάδε ἡμαρτημένον περὶ τὸ Τριφιόδωρος, γεγραμμένης διὰ τοῦ Υ, οὐχὶ δὲ διὰ τοῦ Ι τῆς πρώτης συλλαβῆς, ὑπομνήσας τὸ εὑρεθὲν ὑπὸ τοῦ σοφοῦ Letronne, παράγεσθαι δηλαδὴ παρὰ τὸ Τρίφις, τοὔνομα ὂν Αἰγυπτίας θεοῦ. C. I. G., 4711, 4714. Letronne, Rec d'inscr. gr. et lat., I, 112».

Σημειοῦται δὲ καὶ ὁ Βοισσονάδης ἐν τῇ ἐκδόσει τῶν Ἀλληγοριῶν τοῦ Τζέτζου σελ. 18 «Scripsi Τριφιόδωρος. Nam demonstravit Letronnius, Sylloge inscriptionum t. 1, p. 232, nomen, quod passim scriptum est, Τρυφιόδωρος, deducendum esse non a τρυφή, sed a dea Aegyptia, quae in saxis litteratis Τρίφις et Θρίφις nuncupatur. Vide etiam viri doct. Dissertationem erudissimam de nominibus propriis pp. 40, 41». Πρβ. καὶ σελ. 30

Παρατιθέμεθα καὶ τὰ ἐν τῇ Συλλογῇ τῶν Ἑλλην. Ἐπιγραφ γεγραμμένα. Τόμ. Γ', σελ. 352 «Hinc, si analogiam sequa

linguae Graecae, deae nomen proprie aut ΤΡΙΒΙΣ, ΤΡΙΦΙΣ, aut ΘΡΙΠΙΣ fuit. Formam ΤΡΙΦΙΣ habes n. 4714. Alterius formae ΘΡΙΠΙΣ usum demonstrat nomen templi eiusdem nominis ΘΡΙΠΙΕΙΟΝ, quod ex titulo sepulcrali attulit Letronnius p. 112. Bene idem monet nomen ΤΡΙΦΙΟΔΩΡΟΣ revocandum esse ad divinitatem Aegyptiacam; Graecos, qui ubique sectarentur ὑπόνοιαν, scripsisse ΤΡΥΦΙΟΔΩΡΟΣ quasi a voce ΤΡΥΦΗ compositum nomen esset».

Οὐκ ὀλίγα δὲ κύρια ὀνόματα εἰς δωρος φέρονται ἐν τῇ Ἑλληνικῇ γλώσσῃ παρηγμένα διὰ συνθέσεως ἐξ ὀνομάτων θεῶν, οἷον Διόδωρος, Ἀπολλόδωρος, Ἡρόδωρος, κτλ. Ἐπιστάσεως δ' ἄξιον φαίνεται τὸ Τριφιόδωρος· διότι δὲν εἶνε ὁμοίως ἐσχηματισμένον τῷ Ἰσίδωρος καὶ Ἀρτεμίδωρος, περὶ ὧν ποιεῖται λόγον ὁ Λοβέκκιος ἐν τοῖς Παραλειπομένοις σελ. 48-9, ὡς καὶ περὶ τοῦ Ἰσόδωρος, ὃ ἐμφερὲς τῷ Σαραπόδωρος.

Παρατηρητέον δ' ὅτι καὶ τὸ Ῥωμαϊκὸν ὄνομα *ancilia* ἐγράφη ἑλληνιστὶ διὰ τοῦ Υ ἀγκύλια, ὡς ἐκ τοῦ ἐπιθέτου ἀγγύλος παρηγμένον. Ὁ Πλούταρχος λέγει ἐν Νομ. ΙΓ' «Αὐτὰς δὲ τὰς πέλτας ἀγκύλια καλοῦσι διὰ τὸ σχῆμα· κύκλος γὰρ οὐκ ἔστιν, οὐδὲ ἀποδίδωσιν ὡς πέλτη, τὴν περιφέρειαν, ἀλλ' ἐκτομὴν ἔχει γραμμῆς ἑλικοειδοῦς, ἧς αἱ κεραῖαι καμπὰς ἔχουσαι καὶ συνεπιστρέφουσαι τῇ πυκνότητι πρὸς ἀλλήλας, ἀγκύλον τὸ σχῆμα ποιοῦσιν· ἢ διὰ τὸν ἀγκῶνα περὶ ὃν περιφέρονται. Ταῦτα γὰρ ὁ Ἰόβας εἴρηκε γλιχόμενος ἐξελληνίσαι τοὔνομα». Ὁ Κοραῆς σημειοῦται ἐν τῇ ἐκδόσει τῶν Παραλλήλων Βίων τοῦ Πλουτάρχου Μέρ. Α', σελ. 401 «Ἀγκύλια: Ῥωμαϊστὶ Ancilia· διὸ καὶ γράφειν ὤφειλεν ὁ Πλούταρχος, Ἀγκίλια. Οὐδὲ γὰρ ἀληθὲς τὸ ἔτυμον τοῦ ὀνόματος παρὰ τὸ Ἀγκύλον· καὶ πιθανώτερον ὁ Βάῤῥων παρὰ τὴν ἐκτομὴν ἢ ἐντομὴν παράγει τὸ Ἀγκίλια, οἱονεὶ Ἰγκίλιά τινα ὄντα, παρὰ τὸ Incidere, ὅ ἐστιν Ἐντέμνειν».

ΚΕΦ. ΛϚʹ.

Σαρδανάπαλλος, οὐχὶ Σαρδανάπαλος.

Ἐν τοῖς Ἠθικοῖς τοῦ Πλουτάρχου, ὡς ἔγραψεν ὁ Δυβνῆρος σελ. 406, 2 ΣαρδαναπάΛου καὶ σελ. 412, 14 καὶ 23 καὶ 26 ΣαρδανάπαΛος-ΣαρδαναπάΛου-ΣαρδανάπαΛον καὶ σελ. 1303, 16 ΣαρδανάπαΛον καὶ σελ. 1339, 53 ΣαρδαναπάΛῳ καὶ Τόμ. Εʹ, σελ. 69, 45 ΣαρδαναπάΛΛου, οὕτω καὶ ὁ Βερναρδάκης Τόμ. Βʹ, σελ. 419, 17 ΣαρδαναπάΛου καὶ σελ. 432, 26 ΣαρδανάπαΛος καὶ σελ. 433, 8 καὶ 11 ΣαρδαναπάΛου-ΣαρδανάπαΛον καὶ Τόμ. Ϛʹ, σελ. 301, 22 ΣαρδανάπαΛον καὶ σελ. 387, 17 ΣαρδαναπάΛῳ καὶ Τόμ. Ζʹ, σελ. 232, 14 ΣαρδαναπάΛΛου.

Ὅτι δ' ἠγνόει ὁ Βερναρδάκης τὴν ὀρθὴν ἐκφορὰν τοῦ ὀνόματος τούτου δηλοῦται σαφῶς ἐκ τοῦ προσηρτημένου τῷ Ζʹ Τόμῳ πίνακος, ἐν ᾧ μόνος ὁ δι' ἑνὸς Λ προενηνεγμένος τύπος μνημονεύεται σελ. 532 «Σαρδανάπαλος II, 419, 17. 438, 8 VI 301, 22. 387, 17 VII 232, 14».

Οὐδαμῶς συγγνώμης ἄξιος φαίνεται, ἄν τις ἐν τοῖς καθ' ἡμᾶς χρόνοις περὶ τὰ Ἑλληνικὰ ἀσχολούμενος γράμματα μὴ γινώσκῃ ὅτι οὐχὶ δι' ἑνὸς Λ ἀλλὰ διὰ δύο ἐγράφετο ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων τὸ περὶ οὗ ὁ λόγος ὄνομα. Εὐκολώτατον δ' ἀποβαίνει νὰ γινώσκηται ἡ ὀρθὴ ἐκφορὰ ὀνόματος, οὗ ἐν πολλοῖς Ἑλληνικοῖς βιβλίοις γίνεται μνεία καὶ περὶ οὗ οὐκ ὀλίγοι φιλόλογοι καὶ παλαιότεροι καὶ νεώτεροι ἐποιήσαντο λόγον καὶ τὴν ἀληθῆ αὐτοῦ γραφὴν ἐδίδαξαν. Παρατιθέμεθα ἃ περὶ τοῦ πράγματος ἔγραψαν ὁ Σχουειγαισῆρος, ὁ Βαίριος καὶ ὁ Βλαϋδέσιος.

Σχουειγαισῆρος ἐν Παρατηρήσεσιν εἰς Ἀθηναίου Δειπνοσοφιστὰς Τόμ. Δʹ, σελ. 506 «Σαρδαναπάλλου. Licet supra alicubi editam scripturam per simplicem λ literam in isto nomine tenuerim, tamen istam per λλ ex vetere cod. A. dehinc adoptare p[…]-cuit, cum eandem scripturam et alibi apud Nostrum et a[…]d alios auctores in vetustissimis probatissimisque codicibus […]e constanter obtinere observaverim. Vide Var. Lect. et Ad[…].

Wesselingii ad Herodot. II. 150. Ὁ Ἄλβερτος σημειοῦται ἐν τῇ ἐκδόσει τοῦ Ἡσυχίου Τόμ. Β', σελ. 1153 «Σαρδανάπαλος—De nomine vid. Jos. Scalig. ad Euseb. *Chron*. p. 63. fin *(qui per λλ scribend. monet)*».

Βαίριος ἐν τῇ Β' ἐκδόσει τοῦ Ἡροδότου Τόμ. Α', σελ. 778 «Scripsi Σαρδαναπάλλου cum probatis libris. Vid. ad Ctesiae fragment. pag. 430» καὶ «Nomen Assyrii regis literis cuneatis scriptum, quale inter veteris Nini reliquias inventum est, sonare dicitur *Assar-dana pallu*».

Βλαϋδέσιος ἐν τῇ ἐκδόσει τῶν Ἀριστοφάνους Ὀρνίθων σελ. 112: Σαρδανάπαλλος Α. R. Σαρδανάπαλος, B. S. V. Med. 8. 9· «Duplex λ. plerumque servarunt libri antiqui, velut codex Venetus Athenaei: simplex λ recentiorum codicum vitium est.» (Dind). Vide Gaisf. ad Herod. II. 150. ubi plures probi libri Σαρδαναπάλλου exhibent». Ὁ Μεινέκιος γράψας παρὰ τῷ Ἀλκίφρονι σελ. 64 Σαρδανάπαλλος ἐσημειώσατο σελ. 147 «Alterum nomen scribebatur Σαρδανάπαλος». Ἀποκατέστησε δ' οὗτος τὴν ὑγιῶς ἔχουσαν ἐκφορὰν καὶ ἐν τοῖς Ἐθνικοῖς Στεφάνου τοῦ Βυζαντίου σελ. 24, 5 καὶ 9 καὶ σελ. 605, 22. Ἴδε καὶ Λ. Δινδόρφιον εἰς Διόδ. Σικελ. Τόμ. Α', Μέρ. α' σελ. 166 (1828) καὶ Γ. Δινδόρφιον εἰς Ἀριστείδ. Τόμ. Β', σελ. 74 καὶ εἰς Κλήμ. Ἀλεξ. Τόμ. Α', σελ. 381 καὶ Φρίσχιον εἰς Λουκιαν. Τόμ. Γ', Μέρ. Α', σελ. 197. Φέρεται δὲ καὶ παρὰ τῷ Πολυβίῳ σελ. 632, 24 Οὐλσχ. Σαρδαναπάλλου καὶ παρὰ τῷ Στράβωνι σελ. 937, 10 καὶ 12 καὶ 15 Μειν. Σαρδαναπάλλου-Σαρδανάπαλλος καὶ σελ. 1027, 26 Σαρδαναπάλλου καὶ παρὰ τῷ Ἰουλιανῷ σελ. 574, 21 Ἑρτλ. Σαρδαναπάλλου καὶ ἐν τῷ Ὀνομαστικῷ τοῦ Πολυδεύκους σελ. 69 Βεκκ. Σαρδανάπαλλον καὶ ἐν τῷ Λεξικῷ τοῦ Σουΐδα σελ. 937 Βεκκ. Σαρδανάπαλλος (πολλ.) — Σαρδαναπάλλους καὶ ἐν τῷ τοῦ Ἡσυχίου Τόμ. Δ', σελ. 10 Σμιδ. Σαρδανάπαλ(λ)ος. Πρβ. καὶ Κτησ. Ἀποσπ. σελ. 36-7 Καρ. Μυλλ. Ἄξια δὲ μάλιστα ἀναγνώσεως εἶνε τὰ ὑπὸ τοῦ Λ. Δινδορφίου γεγραμμένα ἐν τῷ Θησαυρῷ ῦ Στεφάνου Τόμ. Ζ', σελ. 75.

Παρατηροῦμεν δ' ἐν τέλει ὅτι τὴν ὀρθὴν γραφὴν τοῦ περὶ οὗ ὁ γος ὀνόματος ἠδύνατο ὁ Βερναρδάκης νὰ μάθῃ καὶ ἐκ τοῦ ὑπὸ τοῦ

Σακελλαρίου ἐκδοθέντος Λεξικοῦ τῆς Ἑλλην. Γλώσσης Τόμ. Γ'. σελ. 635 (1885), ἔνθα μόνον τὸ ΣαρδανάπαΛΛος μνημονεύεται, οὐχὶ δὲ καὶ τὸ ΣαρδανάπαΛος.

Ὡς δ' ὁ Βερναρδάκης ἔγραψε πλημμελῶς Σαρδανάπαλος δι' ἑνὸς Λ, οὕτω καὶ ὁ Πανταζίδης ἐν τῇ μεταφράσει τῆς Ἱστορίας τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου σελ. 289 «Ἀπὸ τῆς Ταρσοῦ ἐπορεύθη εἰς τὴν πόλιν Ἀγχιάλην, ἥτις κτισθεῖσα ὑπὸ τοῦ Σαρδαναπάλου διεφύλαττε τὸ μνῆμα τούτου τοῦ βασιλέως τῆς Συρίας φέρον τὸ ἑξῆς παράδοξον ἐπίγραμμα, «Σαρδανάπαλος — Ἀγχίαλον καὶ Ταρσὸν ἐν μιᾷ ἡμέρᾳ ἐδείματο· σὺ δέ, ὦ ξένε, ἔσθιε καὶ πίνε, καὶ παῖζε, ὡς τἆλλα τὰ ἀνθρώπινα οὐκ ὄντα τούτου ἄξια». Τὴν ἡμαρτημένην ἐκφορὰν βλέπει τις καὶ ἐν ταῖς ἐκδόσεσι τῆς Ἀναβάσεως τοῦ Ἀρριανοῦ βιβλ. Β' ε', 2 ἀλλ' εἶνε ἐν αὐταῖς ὀρθῶς γεγραμμένον πῖνε, ὃ ὑπὸ τοῦ Πανταζίδου προηνέχθη παροξυτόνως πίνε καίπερ μακρὰν ἔχον τὴν παραλήγουσαν. Τῆς δι' ἑνὸς Λ ἐκφορᾶς τοῦ περὶ οὗ ὁ λόγος ὀνόματος ἐποιήσατο χρῆσιν ὁ Πανταζίδης καὶ ἐν τῇ ἐκδόσει τῆς Ἀναβάσεως τοῦ Ξενοφῶντος σελ. 258 «Ἡ Λάρισα ἦτο πιθανῶς ἀνάκτορον τοῦ Σαρδαναπάλου».

ΔΙΟΡΘΩΣΕΙΣ ΚΑΙ ΠΡΟΣΘΗΚΑΙ

Σελ. 213, 11 γραπτέον τουτέστι. σελ. 214, 1 γρ. καὶ «Τρόπηκος. σελ. 214, 3 γρ. πόδεσ-σι. σελ. 214, 31 γρ. τοῦ — εἰρημένου. σελ. 215, 35 γρ. Συντίπα. σελ. 217, 23 γρ. παρηκ-μακότος. σελ. 217, 30 γρ. καλόφυλλος. σελ. 210, 10 γρ. τῆς. σελ. 219, 19 γρ. εὐλόγησεν. σελ. 219, 29 γρ. CORAES. σελ. 220, 5 γρ. νεωνήτων. σελ. 221, 26 γρ. «Ἡ «πίννη», φησί,. σελ. 222, 5 γρ. τί ἐστι. σελ. 222, 28 γρ. ἐτῶν. σελ. 223, 12 γρ. ἀμφιβολόγῳ. σελ. 225, 1 γρ. εἶνε. σελ. 225, 15 γρ. Ἐν. σελ. 225 19 γρ. ἀνάγνωσις. σελ. 226, 15 γρ. κογχοθήρας καὶ θυννοθήρας. σελ. 239, 21 γρ. Σωζομενός. σελ. 231, 14 προσθετέον· Ἀλλ' ἀνάρμοστον τῷ λόγῳ φαίνεται τὸ ἀπέφημεν. Ὁ Σπέγγελος ἐσημειώσατο «ἀπέφημεν: fort. ἀπεφήναμεν. σελ. 246, 3 γρ. βέβαιον ἀντὶ τοῦ ἀβέβαιον. σελ. 252, 27 γρ. Ἁλικαρνασσεύς. σελ. 267, 11 γρ. omnibus. σελ. 269, 2 γρ. εὔλογον. σελ. 270, 13 γρ. Schaeferus. σελ. 271, 4 γρ. ἀναιρέσεως. σελ. 276, 32 γρ. ἑκκαίδεκα. σελ. 287, 25 γρ. ταῖς Ἐννεάσι. σελ. 319, 1 γρ. συνέσεως. σελ. 321, 24 γρ. ἀνενεχθέντα. σελ. 327, 13 antiatticista. σελ. 330, 17 γρ. dubitari. σελ. 331, 20 γρ. Δημάρητος. σελ. 3[illegible] γρ. Ἑλληνικῇ. σελ. 389, 31 γρ. ἐλπίδας.

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ ΤΙΝΕΣ ΕΙΣ ΤΑ ΠΡΟΠΕΡΤΙΟΥ ΠΟΙΗΜΑΤΑ

Die Elegien des Propertius
Erklärt von Max Rothstein

(Συνέχεια. Ἴδε Ἀθηνᾶς Τόμ. ΙΒ', σελ. 318 ἑ.)

IV, 1, 14:

Centum illi in prato saepe senatus erat

Ὁ στίχος οὗτος παραφέρεται συνήθως ἐν τοῖς συντακτικοῖς παράδειγμα τῆς τοῦ ῥήματος πρὸς τὸ κατηγορούμενον ἀφομοιώσεως (centum illi er*at* senatus ἀντὶ τοῦ c. illi er*ant* senatus). Οὕτω δὲ καὶ ὁ ἐκδότης φαίνεται ὅτι δοξάζει («dass die Männer, die . . . , der römische senat seien»). Ἀλλ' ἡ ὀρθὴ τοῦ χωρίου ἐκδοχὴ εἶνε senatus (ὑποκ.) erat centum illi (κατηγ.). Τοῦτο δεικνύει τὸ saepe, ὅπερ κατὰ μὲν τὴν συνήθη ἐκδοχὴν σημαίνει ὅτι οἱ ἑκατὸν ἐκεῖνοι πολλάκις, ἀλλ' οὐχὶ πάντοτε ἀπετέλουν τὴν σύγκλητον, τ. ἐ. ὅτι ἐνίοτε ἦσαν μὲν συνηγμένοι ἑκατὸν in prato, ἀλλ' οὗτοι δὲν ἦσαν σύγκλητος, ἥπερ σύμπτωσις τῇ ἀληθείᾳ παράδοξος, κατὰ δὲ τὴν ἡμετέραν δηλοῖ ὀρθότατα ὅτι ἡ σύγκλητος οὐχὶ πάντοτε, ἀλλὰ πολλάκις συνήδρευεν in prato

Ib. 40 ἑ.

o quali vecta est Dardana puppis ave!
jam bene spondebant omina, quod nihil illam
laeserat abiegni venter apertus equi.

Ὁ ἐκδότης ἑρμηνεύει τὸ nihil illam **laeserat** κ.ἑ. ὧδε: «αἱ περὶ μέλλοντος προςδοκίαι τῶν Τρώων δὲν ἐβλάφθησαν ὑπὸ κακῶν

πράξεων, οἵας οἱ ἐν τῇ γαστρὶ τοῦ δουρείου ἵππου ἐγκεκλεισμένοι Ἕλληνες ἀνοιχθείσης ταύτης ἐπετέλεσαν». Ἀλλ' ἠδύναντο ἄρα οἱ Τρῶες νὰ πράξωσιν οἷα οἱ Ἕλληνες καὶ ὅμως ἀπέσχοντο τούτων; Πολλοῦ γε καὶ δεῖ. Ἔπειτα τί χεῖρον ἔπραξαν οἱ Ἕλληνες ὧν ἀεὶ οἱ νικηταὶ ἐποίουν;

Καθ' ἡμᾶς ἁπλούστερον ἅμα καὶ ἀληθέστερον νοητέα ἡ φράσις ὧδε. Οὐδὲν εἶχε βλάψασα τοὺς εἰς τὴν ναῦν ἐμβάντας σὺν τῷ Αἰνείᾳ Τρῶας ἡ ἐκ τοῦ δουρείου ἵππου ἔξοδος τῶν Ἑλλήνων καὶ ἡ ταύτῃ ἐπακολουθήσασα σφαγὴ τῶν Τρώων, τ. ἔ. οἱ εἰς τὴν ναῦν ταύτην ἐμβάντες Τρῶες ἦσαν σεσφσμένοι ἐκ τῆς γενικῆς σφαγῆς, ὅπερ ἦν δεῖγμα εὐνοίας τῶν θεῶν καὶ κατ' ἀκολουθίαν ἐγγύησις μελλούσης εὐτυχίας (bene spondebant fata). Ὅτι τὸ laeserat οὕτως ἐκληπτέον δεικνύει ἡ εὐθὺς ἐπομένη ἐπεξήγησις: cum pater in nati cervice pependit, et *verita est* umeros *urere* flamma pios τ. ἔ. cum flamma non **laésit** Aeneam patrem umeris portantem.

Ib. 2, 19.

mendax fama nocens, alius mihi nominis index

Οὕτω στικτέον. Ὁ δὲ νοῦς τοῦ alius κ. ἑ. εἶναι: aliud *indicat* (significat) nomen meum.

Ib. 57 ἑ.

Sex superant versus; te, qui ad vadimonia curris,
non moror; haec spatiis ultima creta meis.

Τὸ non moror νοεῖ ὁ ἐκδότης ὧδε: «Ἄνθρωποι ἐπειγόμενοι ἂς ἐξακολουθήσωσι τὴν αὐτῶν πορείαν· ὁ ἀνέτως ἐξακολουθῶν νὰ λαλῇ θεὸς (Vertumnus) δὲν θέλει νὰ κατέχῃ αὐτοὺς ἢ οὐδαμῶς φροντίζει αὐτῶν. Ἀμφότερα δηλοῖ τὸ *non moror*» (1). Ἀλλὰ τὰ ἑπόμενα haec spatiis *ultima* creta meis καὶ τὸ sex superai

(1) Leute, die es so eilig haben, sollen ihres Weges gehen; der behagli*c*h *weiter plaudernde* Gott will sie nicht aufhalten oder sich nicht um sie kümmern; beides liegt in *non moror.*

versus δεικνύουσι πᾶν τοὐναντίον ὅτι ὁ θεὸς φροντίζων τῶν τοιούτων ἀνθρώπων σπουδάζει νὰ **περάνῃ** τὸν ἑαυτοῦ λόγον. Ὥςτε τὸ te . . non moror σημαίνει tu, qui . . curris, manedum; non longa erit mora; sex enim versibus additis desinam. Ὁμοιότατον τῷ χωρίῳ τῷδε εἶναι τὸ τοῦ Ὁρατίου Ὠδ. I, 28, 35: quamquam festinas (=te, qui . . *curris*), non longa erit mora; licebit Iniecto ter pulvere *curras*.

Ib. 3, 43.

felix Hippolyte! nuda tulit arma papilla,
et texit galea barbara molle caput.

Τὸ *galea* λαμβάνει ὁ ἐκδότης ὀνομαστικήν. Πρὸς τὴν ἐκδοχὴν ταύτην δὲν ἀντίκειται τὸ μέτρον. Διότι καὶ ἀλλαχοῦ παρατηρεῖται παρὰ τῷ Προπερτίῳ τοιαύτη μετρικὴ κατάχρησις, καθ' ἃ ὁ ἐκδότης εἰς II, 13, 25 διδάσκει. Ἀλλ' ὅμως οὐδεμία ἀνάγκη ὑπάρχει τοιαύτης ἐκδοχῆς. Τοὐναντίον δὲ ἀνάγκη εἶναι νὰ ληφθῇ τὸ *galea* ἀφαιρετική. Διότι ὁ νοῦς εἶναι πάντως: ἡ Ἱππολύτη ἅτε βάρβαρος οὖσα ἐσκέπασε τὴν γυναικείαν (molle) αὐτῆς κεφαλὴν κράνει ἤτοι ἐστρατεύσατο, ὅπερ ἡμῖν ταῖς Ῥωμαίαις γυναιξὶ δυστυχῶς δὲν ἐπιτρέπεται (Romanis utinam patuissent castra puellis!). Τὸ barbara ἀντιτίθεται τῷ Romanis καὶ ἀνήκει εἰς τὴν Ἱππολύτην οὐχὶ εἰς τὴν galeam.

Ib. 4, 15 ἑ.

hinc Tarpeia deae fontem libavit . . . . .
. . . .
et satis una malae potuit mors esse puellae,
quae voluit flammas fallere Vesta tuas?
vidit arenosis Tatium proludere campis κτέ.

Ὡς φέρεται νῦν ἐν ταῖς ἐκδόσεσιν ἐστιγμένον τὸ χωρίον, οὐδένα νοῦν ἔχει. Στικτέον δὲ ὧδε·
et (satis una. . . Vesta tuas?) vidit arenosis etc Οὕτω συνά

πτονται ὀρθῶς libavit et vidit, τὸ δὲ satis κτλ. παρεντίθεται, ἵνα δηλωθῇ ἡ ἀγανάκτησις, ἣν ἐγείρουσιν ἐν τῇ ψυχῇ τοῦ ποιητοῦ τὰ μέλλοντα ῥηθήσεσθαι (vidit arenosis κτλ.), ὧν ἐπακολούθημα ἐγένετο καὶ ἡ κακουργία τῆς Ταρπηίας.

Ib. 66.

dixit et *incerto* permisit brachia somno.

Τὸ incerto δηλοῖ κατὰ τὸν ἐκδότην τὸν λυσιμελῆ («der die Unsicherheit der Glieder veranlasst»). 'Αλλ' incertus somnus εἶναι μᾶλλον ὁ διακεκομμένος καὶ ἀνήσυχος ὕπνος τοῦ ἐν ταραχῇ καὶ μερίμναις διατελοῦντος, περὶ οὗ ὕπνου ἐν IV, 7, 5 λέγεται:

cum mihi somnus ab exequis *penderet* amoris,

πρὸς ὃ παραβλητέον τὸ ἐν Verg. Aen. IV, 9:

quae me *suspensam* insomnia terrent?

Ib. 5, 26.

Murrheaque in Parthis pocula cocta focis.

Τὸ *cocta* νοεῖ ὁ ἐκδότης φυσικῶς κατὰ τὰ παρὰ Πλινίῳ n. h. 37, 21 κείμενα: oriens murrina mittit; inveniuntur ibi plutimis locis maxime Parthici regni. . . ; *umorem sub terra putant* calore *denseri*. Κατὰ ταῦτα focis νοητέον ἐπὶ τοῦ ὑπογείου πυρός. 'Αλλ' οὐδὲν κωλύει, νομίζομεν, νὰ ληφθῇ τὸ *focis* κυρίως ἐπὶ τῶν κεραμευτικῶν κλιβάνων, οὕτως ὥςτε τὸ *pocula cocta Parthis focis* νὰ δηλοῖ τὰ ὑπὸ Πορθυαίων κεκεραμευμένα ἐκπώματα, ταῦτα δὲ πάλιν νὰ λαμβάνωνται ἁπλῶς ἀντὶ τῶν ἐκ Παρθικ-ὕλης κατεσκευασμένων, ὥςπερ ἡ Caleno prelo domita uva (Ho I, 20, 2) κεῖται ἀντὶ τῆς Calenae uvae ἁπλῶς καὶ τὸ Calei (οὕτω τἀντίγραφα) falce premere vitem (αὐτ. 31, 9) ἀντὶ

Calenam vitem falce premere. Καὶ ἄλλως δὲ ἡ τῶν Παρθικῶν ἐργαστηρίων μνεία οὐδὲν ἔχει τὸ ἄτοπον, ἐάν τις ἀποβλέψῃ εἰς τὰ παρὰ Λυδῷ (π. ἀρχ. τῆς Ρωμ. πολιτείας 13) κείμενα, ὅτι «ἡ ἠρέμα πως πρὸς τὸ φλόγινον καὶ οὐ σφόδρα βαθὺ ἀναπτομένη (βαφὴ τοῦ φοινικοῦ χρώματος) πρὸς Παρθυαίων ἐξηύρηται· ὅθεν καὶ παρθικὰ τὰ φλογοβαφῆ δέρματα συμβαίνει καλεῖσθαι».

Ib. 6, 23.

hinc Augusta ratis plenis Jovis omine velis.

Τὸ Jovis omine ἀνήκει κατὰ τὸν ἐκδότην, ὥςπερ καὶ τὸ plenis velis, εἰς ὑπονοούμενον ῥῆμα ibat. Ἀλλὰ διατί νὰ μὴ συνάψωμεν velis plenis Jovis omine = quae Jovis ope (= omine) factum erat ut plena essent?

Ib. 38.

o longa mundi servator ab Alba,
Auguste Hectoreis cognite maior avis.

Hectorei avi δὲν εἶναι οἱ ἀμφὶ Ἕκτορα, τ. ἔ. οἱ ἐν Τροίᾳ ἥρωες, ὡς ὁ ἐκδότης φρονεῖ, ἀλλ', ὡς ὁ προηγούμενος στίχος διδάσκει, οἱ Albani reges, οἵτινες διὰ τοῦ Αἰνείου ἐκ τοῦ Τρωϊκοῦ βασιλικοῦ οἴκου κατήγοντο, ἠδύναντο ἄρα ποιητικῇ ἀδείᾳ νὰ κληθῶσιν Hectorei.

Ib. 7, 1 ἑ.:

Sunt aliquid manes; letum non omnia finit,
luridaque evictos effugit umbra rogos.

Λέγεται ὅτι ἡ umbra effugit evictos *rogos*, διότι δὲν συγκατακαίεται τῷ σώματι. Οὐδεμία ἄρα ἀνάγκη νὰ ἐκλάβωμεν σὺν τῷ ἐκδότῃ τὸ rogos ἀντὶ τοῦ τάφου.

Ib. 6.

et quererer lecti frigida regna mei.

Regna lecti mei νοητέον· pars illa lecti mei, ubi antea *regina* eius (τ. ἐ. ἡ Cynthia), jacebat. Οὕτως, ἐπειδὴ τῆς Καρχηδόνος οἱ οἰκήτορες ἦσαν ὑπὸ τῆς Ἥρας προωρισμένοι ὅπως βασιλεύωσι τῶν ἐθνῶν, λέγεται ὅτι ἡ Ἥρα hoc (= τὴν Καρχηδόνα) voluit *regnum* gentibus esse Verg. Aen. I, 16.

Ib. 41.

et graviora *rependit* iniquis pensa quasillis,
garrula de facie si qua locuta mea est;

Τὸ *re* ἐν τῷ rependit δηλοῖ ὅτι ἡ garrula ἐκείνη ἀντὶ τῶν περὶ τοῦ κάλλους τῆς Κυνθίας λόγων λαμβάνει ἀντάλλαγμα βαρυτέραν ἐργασίαν. Ἡ αὔξησις τῆς ἐργασίας εἶναι τρόπον τινὰ ἀπάντησις (responsio) πρὸς τοὺς λόγους ἐκείνους.

Ib. 8, 7.

Ieiuni serpentis honos cum pabula poscit.

Honos δηλοῖ κατὰ τὸν ἐκδότην τὴν ἐνιαύσιον ἑορτήν, καθ' ἣν παρείχοντο τῷ ὄφει pabula. Ἀλλ' ἁπλούστερον νοητέον τὸ honos κυρίως, τὸ δὲ ὅλον ἑρμηνευτέον, serpens pabula poscit eaque ei honoris causa praebentur.

Ib. 9, 5.

qua Velabra *suo* stagnabant flumine.

Suo ἑρμηνευτέον perpetuo. Οὕτω κεῖται πολλάκις τὸ proprius

οἷον Hor. c. II, 2. 19, sat. II, 6, 5. Ἴδε Forbiger εἰς Οὐεργιλ. Βουκολ. VII, 31 καὶ Αἰν. III, 85.

Ib. 10, 13.

hunc videt ante cavas librantem spicula turres
Romulus et votis accupat *ante* ratis.

Votis occupat ante ratis δηλοῖ κατὰ τὸν ἐκδότην ὅτι ὁ Ῥωμύλος «σπεύδει νὰ βεβαιώσῃ ταῖς ἑαυτοῦ εὐχαῖς τὴν προτερότητα» τ. ἔ. σπεύδει νὰ ἀπευθύνῃ πρότερος εὐχάς. Ἀλλ' οὐδὲν ἐνταῦθα τεκμήριον ὅτι καὶ ὁ Ἄκρων παρεσκευάζετο πρὸς εὐχάς. Τοὐναντίον φαίνεται ὅτι ὁ ποιητὴς ἐπίτηδες ἀντιτάττει τῷ ἀνεύκτῳ Ἄκρωνι τὸν τοῖς θεοῖς πρὸ τῆς μάχης εὐχόμενον Ῥωμύλον. Νοητέον ἄρα τὸ occupat κτέ. ἄλλως, τ. ἔ τὸν Ἄκρωνα μέλλοντα νὰ ἀκοντίσῃ (librantem κτέ.) προκαταλαμβάνει ὁ Ῥωμύλος ἀκοντίζων αὐτὸς πρῶτος, ἀφοῦ δηλαδὴ ἐποιήσατο πρότερον τὰς νενομισμένας εὐχάς, αἵτινες ἐγένοντο, ὡς ἐκ τῶν ὑστέρων ἐφάνη, κύριαι (*rata*).

Ib. 11, 4.

Non exorato stant adamante viae.

Ὁ ἐκδότης, καθ' ἃ φαίνεται, συνάπτει non exorato. Ἀλλ' ἡμῖν ἁπλούστερον φαίνεται νὰ συναφθῇ non stant = non sunt (viae), οὗ γενομένου τὸ χωρίον νοητέον ὧδε: ut semel funera intrarunt infernas domos, nulli sunt ianua adamantina precibus patefacta (= exorato adamante) exitus (*viae*) = nullo modo fieri potest ut adamantina ianua patefiat exitumque (= *vias*) praebeat Οὕτω κεῖται καὶ III, 19, 20: infamis stupro *stat* Pelopea domus = est, καὶ c. 22, 22 quantum ferro, tantum pietate potentes *stamus* καὶ παρ' Οὐεργιλίῳ Αἰν. III, 210: Strophades Graio *stant* nomine dictae Insulae Ionio in magno, quas κτέ. καὶ παρ' Ὁρατίῳ Ὠδ. I, 9, 1: vides ut alta *stet* nive candidum Soracte καὶ c. 16, 9: irae. . . altis urbibus ultimae *stetere* causae cur perirent.

Ib. 11, 30.

Afra Numantinos regna locuntur avos.

Ταῦτα κατὰ τὸν ἐκδότην ἐλέχθησαν βραχυλογικῶς ἀντὶ τοῦ Afra et Numantina regna Africanos et Numantinos avos locuntur τ. ἔ. avos meos Scipionem Africanum et Scipionem Numantinum, Ἀλλ' ἀμφιβάλλω ἂν Ῥωμαῖος ἀναγνώστης ἠδύνατο οὕτω νὰ νοήσῃ τὸ χωρίον, μᾶλλον δὲ πιστεύω ὅτι πάντες οἱ Ῥωμαῖοι ὧδε ἐξεδέχοντο αὐτό: Afra regna locuntur avum meum Scipionem Numantinum, qui Cartagine deleta *Africam* provinciam imperio Romano adiunxit. Οὐδὲν δὲ θαυμαστὸν ὅτι τῶν δύο Σκιπιώνων μόνος ὁ νεώτερος μνημονεύεται. Διότι τούτου τὸ κατόρθωμα ἐπεσκίασε τὸ τοῦ προτέρου ἀσφαλίσαν εἰς ἀεὶ τὴν Ῥώμην ἀπὸ παντὸς ἐκ τῆς Καρχηδόνος κινδύνου.

Ib. 85.

ut responsurae singula verba tace.

Ἡ μόνη δυνατὴ τῶν λέξεων τούτων σύνταξις εἶναι, νομίζω,

tace ei ut responsurae singula verba.

Τὸ δὲ singula verba ληπτέον ἀντὶ τοῦ ad singula verba καθ' ὃν τρόπον κεῖται παρὰ Πλαύτῳ: quod me rogas respondeo (Merc. I, 2, 72) καὶ hoc, quod te rogo responde (Αὐτ. 73) καὶ responde quod rogo (Pseud. IV, 2, 12) καὶ παρὰ Κικέρωνι Mur. 28: quae consuluntur autem, minimo periculo respondentur.

Σ. ΒΑΣΗΣ

ΕΠΙΓΡΑΜΜΑΤΑ ΙΩΑΝΝΟΥ ΤΟΥ ΑΠΟΚΑΥΚΟΥ

'Ο μεταξὺ τοῦ 12ου καὶ τοῦ 13ου αἰῶνος ἀκμάσας μητροπολίτης Ναυπάκτου Ἰωάννης ὁ Ἀπόκαυκος εἶναι γνωστὸς ἀρκούντως ὡς συγγραφεὺς ἐκ τῶν ὀλίγων ἐκδεδομένων αὐτοῦ ἐπιστολῶν (1). Ἡμεῖς συνηθροίσαμεν καὶ πάσας τὰς λοιπὰς ἀνεκδότους εἰσέτι ἐπιστολὰς αὐτοῦ, ἃς καὶ προτιθέμεθα νὰ καταστήσωμεν προσιτὰς τοῖς φιλολόγοις, ἂν ὁ Θεὸς χαρίσῃ ἡμῖν καὶ ζωὴν καὶ πρόθυμον ἐκδότην. Τώρα δὲ παρουσιάζομεν τὸν Ἀπόκαυκον ὡς συντάκτην καὶ ἔργων ποιητικῶν, ἅτινα εὑρίσκονται ἐν τῷ γεγραμμένῳ διὰ τῆς χειρὸς Ἰσαὰκ τοῦ Μεσοποταμίτου σπουδαιοτάτῳ κώδικι (2). Πάντα τὰ ποιητικὰ ταῦτα ἔργα τοῦ Ἀποκαύκου ἀνέρχονται εἰς δεκαέξ, καὶ τὸ μὲν ἔσχατον ἐγράφη ἐν τῷ 13ῳ αἰῶνι, τοῦ Ἀποκαύκου ὄντος ἤδη γέροντος (βλέπε ἀριθ. 16, στίχ. 30) καὶ τὴν ἐπίσκεψιν ἀπολαύσαντος ἐν Ναυπάκτῳ Εὐθυμίου τινὸς εὐπαιδεύτου· νοεῖται δὲ οὐχὶ Εὐθύμιος ὁ Μαλάκης, ἀλλ' ὁ Τορνίκης Εὐθύμιος, ὅστις ἀληθῶς ἐπεσκέφθη τὸν Ἀπόκαυκον ἐν Ναυπάκτῳ μετὰ τὸ 1204ον ἔτος, ὡς θέλομεν ἀποδείξει ἐν τῷ προλόγῳ τῆς ὁλικῆς ἐκδόσεως τῶν ἔργων τοῦ Τορνίκη. Ἐκτὸς λοιπὸν τοῦ 16ου πάντα τὰ λοιπὰ τοῦ Ἀποκαύκου ἐπιγράμματα φαίνεται νὰ συνετάχθησαν ἐν Κωνσταντινουπόλει πρὸ τῆς εἰς ἀρχιερέα Ναυπάκτου χειροτονίας αὐτοῦ. Τοῦτο στηρίζομεν εἰς τὴν ἐκ τοῦ 16ου ἐπιγράμματος ποριζομένην ὑπόθεσιν, ὅτι ὁ Μετοποταμίτης θὰ ἔταξε τὰ ἐπιγράμματα τοῦ Ἀποκαύκου κατὰ σειρὰν χρονολογικὴν τῆς συντάξεως

(1) Ὅρα Β. Βασιλειέβσκη Epirotica ἐν τοῖς Βυζαντιακοῖς Χρονικοῖς, τ. 3, σ. 233-299. Πρβλ. καὶ ὅσα ἐσημειώσαμεν ἐν τοῖς ἡμετέροις Ἀθηναϊκοῖς (Ἁρμονίᾳ 1902, σ. ...-213 καὶ 285-290). Περὶ δὲ τῆς δράσεως τοῦ Ἀποκαύκου ὡς μητροπολίτου ὅρα Μηλιαράκην ἐν τῇ Ἱστορίᾳ τοῦ βασιλείου τῆς Νικαίας, σ. 103-107, 128, 144, 171-176, 188-192.

(2) Ἀριθ. 250 τῆς ἐν Πετρουπόλει Δημοσίας Αὐτοκρατορικῆς βιβλιοθήκης, φύλλ. -816.

αὐτῶν. Ὁπωσδήποτε ἡ ἐν Κωνσταντινουπόλει σύνταξις ἱκανῶν ἐξ αὐτῶν εἶναι φανερὰ ἐκ τῶν ἐπιγραφῶν· λόγου χάριν τὰ ἐπιγράμματα 8-11, ἅτινα ἀναφέρονται εἰς τὸ ἐν τῇ ἐπιγραφῇ τοῦ 8ου μνημονευόμενον πόνημα Ἰωάννου τοῦ Κασταμονίτου, ἀνεγνώσθησαν ἐν τῇ Ἁγίᾳ Σορῷ· καὶ ἂν λάβωμεν ὑπ' ὄψει τὸν ἐν τῇ αὐτῇ ἐπιγραφῇ μνημονευόμενον γνωστῆς ἐποχῆς ῥήτορα Γεώργιον Τορνίκην, τὰ εἰρημένα ἐπιγράμματα θὰ συνετάχθησαν ἐν τοῖς χρόνοις Ἀνδρονίκου 1ου τοῦ Κομνηνοῦ καὶ Ἰσαακίου τοῦ Ἀγγέλου (1183-1195). Ἕτερα ἐπιγράμματα συντεταγμένα ἐπίσης ἐν Κ/πόλει εἶναι τὰ ὑπ' ἀριθ. 12 καὶ 14, διότι τοῦτο μὲν ἀναφέρεται εἰς εἰκόνα τότε γνωστὴν ἐν τῷ Ἀνάπλῳ τοῦ Βοσπόρου, ἐκεῖνο δὲ εἰς τόπον τινὰ τῶν ἐν Κ/πόλει βυζαντινῶν ἀνακτόρων.

Τὸ κείμενον τῶν ἐπιγραμμάτων τοῦ Ἀποκαύκου συνοδεύεται ἐνταῦθα μέ τινας ἡμετέρας σημειώσεις, ἡ δὲ τάξις αὐτῶν ἔχει ὡς ἐν τῷ κώδικι· ἐπειδὴ δὲ οὗτος εἰς τὸ τέλος αὐτῶν ἔχει καὶ ἓν ἄγνωστον ἡμῖν ἀλλαχόθεν ἑξάστιχον ἐπίγραμμα τοῦ Θεσσαλονίκης Εὐσταθίου, παρατίθεται καὶ τοῦτο ἐνταῦθα καθ' ὃν ἐκεῖ εὑρίσκεται τόπον.

1.

Στίχοι τοῦ παναγιωτάτου μητροπολίτου Ναυπάκτου εἰς τὸν Μυστικὸν Δεῖπνον.

Ἂν ἦν δυνατὸν καὶ μόνας ψυχὰς βλέπειν,
λύσιν ὅταν λάβωσι δεσμῶν σαρκίου,
ψυχῶν τὸ δεῖπνον εἶδες, ἀλλ' οὐ σωμάτων·
ἐπεὶ δὲ σάρκα τὸ προκάλυμμα (1) φέρεις,
τῶν πνευμάτων τὸν δεῖπνον ἐν τούτοις βλέπε.
Καὶ γοῦν διαπόρθμευσον εἰς ψυχὴν μέσην (2)
τῆς χρωματουργοῦ γραφικῆς τὴν εἰκόνα,
ψυχῆς τε τῆς σῆς ἐμμελῶς φρόντιζέ μοι,
ὡς νυμφικῆς παστάδος ἔνδοθεν φθάσῃς.

(1) Ἐν τῷ κώδικι προκάλυμα.
(2) Ἐν τῷ κώδ. μέσιν.

2.

Εἰς τὸ «δήσατε αὐτοῦ χεῖρας καὶ πόδας».
(Ματθ. κβ', 13).

Ὃς ἀκινήτους εἰς καλῶν ἐργασίας
τὰς χεῖρας εἶχε καὶ βραδεῖς τοὺς δακτύλους
κἀντεῦθεν οὐχ ὕφανε γαμικὸν φᾶρος,
τὰ συνεργὰ καταδεσμεῖται μέρη
καὶ βάλλεται πόῤῥωθεν ὡς τολμητίας·
ὅσοι δὲ χειρῶν ἐν καλαῖς ἐργασίαις
καταστολὴν ὕφαναν αὐτοῖς ἐμφρόνως,
ἄτρακτος ἣν ἔκλωσεν ὀρθῶν πρακτέων,
ἐν τῷ γάμῳ τρυφῶσιν ἐστολισμένοι.

3.

Εἰς τοὺς ἁγίους μάρτυρας Μηνᾶν, Ἑρμογένην καὶ Εὔγραφον (1)

Τὸν Ἑρμογένην, τὸν Μηνᾶν, τὸν Εὔγραφον,
Ἐκκλησίας ἔντριτον οἶδα σπαρτίον·
τῆς πίστεως ἕνωσις αὐτὸ δὲ πλέκει·
φραγέλλιον (2) δὲ γίνεται τῷ Κυρίῳ
καὶ τύπτεται τὰ νῶτα πάντων δαιμόνων,
εἰπεῖν δὲ καὶ πρόσωπον τῶν βδελυγμάτων·
ἐκβάλλεται δὲ κοσμικῶν περιβόλων
περιστεραί, πρόβατα καὶ βοῦς καὶ μέθυ,
τράπεζα, κέρμα, θῦμα, βωμός, θυσία
καὶ κνῖσα (3) καὶ πῦρ καὶ σφαγὴ τῶν θυμάτων·
μυστήρια ξύμπαντα ταῦτα δαιμόνων
Ἕλληνα τὸν μάταιον ἠπατηκότων.
Ὢ πλέγμα τοῦτο πίστεως ἀμηχάνου,

1) Ἐν τῷ κώδ. ἔγγραφον· οὕτω καὶ ἐν τῷ πρώτῳ στίχῳ.
(2) Ἐν τῷ κώδ. φραγγέλιον· πρβλ. Ἰωάν. β', 14-16.
(3) Ἐν τῷ κώδ. κνίσσα.

δι' οὗ τελεῖται ταῦτα κατὰ τῆς πλάνης.
Καὶ τείνεται μέν, ὡς ῥαγῇ ταῖς βασάνοις
(ἡ τάσις ἰδοὺ καὶ Μηνᾶς τεταμένος),
οὐ ῥήγνυται δὲ καὶ πάλιν ἐντείνεται
καὶ κάμπτεται πρὸς κύκλον ἀλλὰ βασάνων.
Συμμάρπτεται δὲ τῷ στραφέντι σπαρτίῳ
δαίμων, θεράπων ἄλλος Ἕλλην καὶ πλάνη·
εἰς ἀγχόνην ξύμπαντες αὐτίκα μίαν.
Καλλικέλαδε, τὴν τριβήν, τοὺς σοὺς πόνους,
τὸ σκάμμα, τοὺς ἀγῶνας, ἄλγη, κινδύνους,
τὸ σκῶμμα, τοὺς μυκτῆρας, ὕβριν, μανίαν
ἐκπλήττομαι, τὸν σχοῖνον, ὡς δὲ τὸν λίθον,
τὴν ἔντασιν, τὴν λύσιν, ἅπαντα μέλη,
καὶ πῶς τὰ πάντα καρτερῶς φέρεις, μάκαρ.
Θεὸς δὲ τὸν μάρτυρα τῆς σχοίνου λύει
ἐξιχνιάζων σχοῖνον αὐτοῦ καὶ τρίβον,
ὅτι δι' αὐτὸν καρτερεῖ τὰς βασάνους,
καὶ σφενδονᾶται Μηνᾷ τῷ μακαρίῳ
κρυπτὸς Γολιάθ, ἀλλὰ κατὰ καιρίων.
Τὴν σχοῖνον ἐννόησον εἶναι σφενδόνην (1)·
καὶ τὸν λίθον σὺ τὸν παρὰ πόδας βλέπεις·
ἐκ μυριάδων Ἰσραὴλ τοῦ - - - (2)
ὄνειδος αἴρει καὶ μόνας ἐπ' ἐσχάτων (3)·
ἐγὼ δὲ τὴν βάσανον ἡλίκη βλέπω,
τὴν τάσιν αὐτήν, τὸν λίθον, τὸ σχοινίον,
ὥσπερ δὲ νευρὰν τὸν Μηνᾶν τεταμένον.
Μὴ τοξοποιεῖ καὶ Χριστός; λέγειν ἔχω·
στεῤῥῶς δὲ τοξάζοιτο κατὰ δαιμόνων,
πέμπων κατ' αὐτῶν ἠκονημένα βέλη
ὁ δυνατὸς Κύριος εἰς θραῦσιν πλάνης,
ὅπως πεσοῦνται καὶ λαοί, Δαυὶδ λέγει (4),

(1) Πρβλ. Βασιλ. 1, ιζ', 40-50.
(2) Τόπος ἐφθαρμένος.
(3) Ἐν τῷ κώδ. ἐπεσχάτων.
(4) Πρβλ. Ψαλμ. μδ', 6. ριθ', 4.

ἀλλ' ὑποκάτω (1) δυνατοῦ βασιλέως.
Τὸν Ἑρμογένην τόξον εὐκαμπὲς νόει,
περιαγωγαῖς τῶν Μηνᾶ διδαγμάτων
παλίντονον εἰς πίστιν ἐξ ἀπιστίας,
ὥσπερ δὲ νευρὰν τὸν Μηνᾶν τεταμένον·
τὸν Εὔγραφον πάλιν δὲ καθάπερ βέλος·
ὀξύνεται γάρ, ἀλλὰ κατὰ δαιμόνων,
σιδήρεον φρόνημα κατ' αὐτῆς φέρων (2),
θυμόν τε τὸν δίκαιον ὡς ὀξὺ βέλος.
Τῆς εὐστοχίας ἄγαμαι τὸν τοξότην,
ἂν ἐν βολῇ πίπτωσι μιᾷ μυρίοι.
Τὸν τοξότην, τὸ τόξον, εὐλόγει, θύτα.

4.

Εἰς τοὺς αὐτούς.

Ἐξ ὀστρέου τί; Μάργαρος. Ναὶ καὶ ξένον.
Ἐκ τοῦ κόχλου; Πορφύρα. Καὶ τοῦτο ξένον.
Ἄμφω δὲ ταῦτα, μάργαρος καὶ πορφύρα,
ἐκ τῆς θαλάσσης· καὶ θάλασσαν νῦν βλέπεις
ὡς κόχλον, ὡς ὄστρειον, ἣν θήκη φέρει,
ἔχουσαν ἔνδον μαργάρους καὶ πορφύραν,
τοὺς μαργάρων εἰπεῖν δὲ τιμιωτέρους·
σφαιροῖ γὰρ αὐτοὺς ἀστραπῆς θείας ζέσις (3),
τοὺς πορφύραν φοροῦντας ἐκ τῶν αἱμάτων,
ἣν ἄνδρες αὐτοῖς ἐξέβαψαν (4) αἱμάτων·
καὶ πορφυροῦν φοροῦσιν, ὡς Χριστός, φᾶρος,
ὅτι μιμηταὶ τῶν Χριστοῦ παθημάτων.
Τί μοι πρὸς αὐτὴν καὶ Μωϋσέως θίβη (5)

(1) Ἐν τῷ κώδ. ὑπὸ κάτω.
(2) Ἤτοι κατὰ τῆς ἀπιστίας· πρβλ. στίχ. 48.
(3) Ἐν τῷ κώδ. ζέσης.
(4) Τὸ ἐκβάπτω προσθετέον ἐν τοῖς λεξικοῖς.
(5) Ἐν τῷ κώδ. μωϋσέος θήβη.

ἐν ὕδασι φέρουσα τὸν νομογράφον(1);
Τρεῖς ἄνδρας, οὐ παιδίον, ἐν ταύτῃ βλέπεις,
στεῤῥοὺς νόμου φύλακας, οὗ γραφεῖς νόμου·
ὃ τοῦ γράφειν κάλλιον ἔστι γὰρ πόνος.
Εἰς τὴν θάλασσαν δεῦτε καὶ τοὺς ἐργάτας,
εἰς ἣν καταβαίνουσιν ἐν πλοίῳ τάχα.
Ἐν τῇ θίβῃ γοῦν τῇδε τῇ σιδηρέᾳ(2)
ποιοῦντες ἐργασίαν ὑδάτων μέσον,
τοῦ Λεβιαθὰν τοῦ παρ' ὕδασι φθόρον(3),
ὡς συντριβῇ κἀκεῖσε παμπήδην(4) κάραν
δράκων θαλασσόβιος, ἄρχων ὑδάτων.
Ἔφυγον οὗτοι τὴν ζύμην Αἰγυπτίων(5),
ἄλευρον οὐκ ἔχουσαν εἰς σάτα τρία(6)·
τὴν πίστιν εἰς τριάδα, τὰ τρία σάτα,
ταύτην ζύμην ἔκρυψαν εἰς αὐτοὺς μέσους,
ὡς εἰς ἀλεύρου σάτα καὶ τούτους τρία,
ἕως ὅλην τὴν σάρκα καὶ πᾶν ὀστέον
τοῖς μαρτυρικοῖς ἐζυμώθησαν πόνοις
οἱ μάρτυρες, τὸ θαῦμα τῆς οἰκουμένης.
Φρουρεῖτε τὸν δύστηνον· εὐλόγει, θύτα.

5.

Εἰς εἰκόνα Χαιρετισμόν, ἱστορηθεῖσαν καὶ κοσμηθεῖσαν παρά τινος, οὗ ὁ ὀφθαλμὸς ἔπαθε λευκώματι.

Ὁ ὀφθαλμός ἐστιν ἥλιος τῆς ἡμέρας,
νυκτὸς σελήνη, νὺξ δὲ καὶ βροτῶν βίος.
Καὶ τὴν σελήνην εὗρον, ἣν ἔγραψά σε,
πολλῶν ῥυσαμένην με τῶν προσκομμάτων

(1) Πρβλ. Ἐξόδ. β', 1-10.
(2) Ἐν τῷ κώδ. θήβη σιδηραία.
(3) Λεβιαθὰν] ὁ παρὰ τῷ Ἰὼβ (μ'-μα') δράκων.
(4) Ἐν τῷ κώδ. παμπίδην.
(5) Πρβλ. Ἐξόδ. ιβ', 1-19. ιγ', 7.
(6) Πρβλ. Ματθ. ιγ', 33. Λουκ. ιγ', 21.

εἰς τὸν σκοτεινὸν τοῦτον ὃν τρέχω βίον·
πλὴν ἀντὶ πασῶν σῶν, σελήνη, λαμπάδων
γράφω σε καὶ κοσμῶ σε καὶ τίθημί σε
εἰς νυκτὸς ἀρχὰς τῆς ἐμῆς ὀφθαλμίας·
τὸν ἄγγελον δὲ πρὸ προσώπου σου γράφω
τὴν σύνοδον δηλοῦντά σοι τοῦ φωσφόρου.
Ἥλιε Χριστὲ καὶ σελήνη παρθένε,
ἀκτῖνα διπλῆν ἐξαναλάμψατέ μοι
ὄμματος εἰς φῶς, εἰς μετανοίας λύχνον.

6

Τοῦ αὐτοῦ εἰς τὴν Μεταμόρφωσιν.

Τὸ φῶς διαυγές, πλὴν ἐν ὀστράκῳ μένον,
καὶ μαρμαρύσσει τῶν ὁρώντων τὰς κόρας.
Θεὸς μὲν οὖν φῶς καὶ μένει παρ' ὀστράκῳ,
τὸ δ' ὄστρακον ποῦ καὶ τὸ σαρκίον βλέπεις.
Αὐτὸς κεραμεύει με καὶ φορεῖ πάλιν,
ἀλλ' ὡς ἀναπλάσσει(1) με, κἂν οὐ συντρίβῃ.
Καὶ γοῦν διασχὼν πρὸς βραχὺ τὸ σαρκίον
καταχθονίζει τοὺς μαθητῶν προκρίτους,
ἔξαλλον αὐγὴν ἀποδισκεύων φάους,
οὐχ ἵνα μὴ βλέπωσιν (οὐ τούτου φθόνος),
ἀλλ' ἵνα μὴ πάθωσι· τούτου γὰρ φόβος,
ὅτι φυσικῶς ἀποβάλλει τὸ βλέπειν
ὁ ταῖς ὑπὲρ δύναμιν αὐγαῖς ἐμβλέπων.

7

Εἰς τάφον πατρὸς καὶ μητρὸς καὶ δύο παίδων αὐτῶν,
θανόντων καὶ τῶν τεσσάρων ἐν τρισὶ μησίν.

Καινὸν πολυάνδριον, εἷς οὗτος τάφος·
μήτηρ πατὴρ γὰρ ἔνδον, ὡς τέκνα δύο.

(1) Ἐν τῷ κώδ. ἀναπλάσει.

Πατὴρ Νεστέγκων εὐγενὴς Κωνσταντῖνος(1)·
μήτηρ Μαρία, τοῦ πρωτονοταρίου
Πλευρῆ θυγάτηρ· τέκνα Μανουήλ, Ἄννα.
Ἤλιε, τοὺς τέσσαρας εἰς ἔνδον τάφος
νεκροὺς συνέσχεν ἐν τρισὶ μησὶ μόνοις.

8

Στίχοι ἀναγνωσθέντες ἐν τῇ Ἁγίᾳ Σοφῷ, ἡνίκα πρώτως ἀνεγνώσθη ὁ λόγος τοῦ Χαλκηδόνος κυροῦ Ἰωάννου τοῦ Κασταμονίτου, ὃν ἐποίησεν εἰς τὸν ἅγιον Γρηγόριον τὸν Θεολόγον· ὅτε καί τινες ἐδυσχέραινον καὶ αὐτὸς ὁ τηνικαῦτα μαΐστωρ τῶν ῥητόρων κῦρις Γεώργιος ὁ Τορνίκης, ὃς καὶ πρὸ δύο ἡμερῶν τῆς ἀναγνώσεως τοῦ τοιούτου λόγου ἀνέγνω ἐπιτάφιον εἰς τὸν Κοντοστέφανον ἐκεῖνον κῦριν Ἀνδρόνικον καὶ πολλοὺς τῶν λογίων ἐκεῖσε συνεκαλέσατο· ἐδυσχέραινον δὲ ὁ λαός, ὡς περικοπείσης τῆς ἀναγνώσεως τοῦ βίου τοῦ ἁγίου Ξενοφῶντος καὶ τῆς συνοδίας αὐτοῦ.

Χριστωνυμοῦντες ἄνδρες, εὐφραίνεσθέ μοι
ἀνδρὸς δικαίου τοῖς λόγοις προκειμένου,
καλῆς ἀφορμῆς εὐγενῶν ἐγκωμίων(2)·
αἰσχρὸν γάρ, αἰσχρὸν ψυχικῶν ἀνδρῶν βίους
ἡμᾶς περικροτοῦντας(3) εἰς οὐδὲν δέον,
ἢ καὶ λαλοῦντας εἰς μόνην κωφὴν κόνιν,
προκλητικὴν σάλπιγγα πολλοῖς ἐμπνέειν
κἀκεῖ λόγου τρόφιμον ἅπαν συντρέχειν,
τοῦ πνεύματος δὲ τῆς λύρας ὑμνουμένης
τῆς ἀκοῆς τὰς θύρας ἀτόπως βύειν,
ὡς ᾆσμα μηδὲν ἐξ ἀπᾴδοντος(4) κλύειν.

(1) Νεστέγγων εὐγενὴς Κωνσταντῖνος]. Οὗτος εἶναι πιθανῶς εἷς τῶν παλαιοτέρων γόνων τῆς γνωστῆς ἐκ τῶν χρονογράφων οἰκογενείας τῶν Νεστόγγων, ἥτις μετὰ τὴν φραγκικὴν τῆς Πόλεως ἅλωσιν (1204) ἀναφαίνεται ἐν τῇ ἱστορίᾳ συγγενεύουσα τῷ αὐτοκράτορι Ἰωάννῃ τῷ Βατάτζῃ. Ὅρα ἀνωνύμου σύνοψιν χρονικὴν παρὰ τῷ Σάθᾳ, Μεσαιων. βιβλιοθ. τ. 7, σ. 470, 471, 516, 524. Γεωργίου Ἀκροπολίτου χρονικόν, σ. 39 Bonn.

(2) Πρβλ. Παροιμ. ι', 7 «μνήμη δικαίων μετ' ἐγκωμίων».

(3) Ἐν τῷ κώδ. περικρατοῦντας.

(4) Ἐν τῷ κώδ. ἐξαπάδοντος.

Καίτοι λαλιὰ μᾶλλον εἰσακουστέα,
ἣν ἀκοὴ (1) δέξοιτο τῷ χρόνῳ νέαν.
Ὀφθαλμὸν οἶδα λύχνον εἶναι σώματος (2),
ψυχῆς δὲ λύχνος πᾶσα διδασκαλία·
οὐδεὶς δ' ἀνάπτει λύχνον ὑπὸ τὴν κλίνην,
εἰ μὴ φθονεῖ τοῖς πᾶσι τῶν φωτισμάτων,
οὐδ' ὑπὸ τὸν μόδιον, εἰς δὲ λυχνίαν,
ἢ καὶ τιθεῖ τὸν λύχνον εἰς οἶκον μέσον.
ὡς ἰσοτίμως πάντας αὐγάζειν ἔχῃ
οὓς ἄνδρας ἔνδον οἶκος ἐμπεριγράφει (3).
Ὁ συγγραφεὺς γοῦν τῆς παρούσης πυκτίδος,
τὸ τοῦ νοὸς πυρεῖον ἐντρίψας βίβλοις,
πολλοῖς τὸ φαυστήριον ἐξάπτει μέγα,
οἷς πρὶν σκοτεινὸς ὁ Γρηγορίου βίος,
οὐχ ὑπὸ τὸν μόδιον, ἀλλ' ὑπὸ κλίνην,
ἀλλ' εἰς μέσον τὸν οἶκον, οὗ θεὸς μέσον,
ἢ καὶ πρὸς οἶκον τῆς θεοῦ μου λυχνίας.
Ἐγὼ τὸν ἄνδρα τοῦτον ἐξαίρειν ἔχω,
ὅτι λόγων θάλασσαν ἀκλύστως πλέει·
ψυχὴν γὰρ εὐγέμφωτον (4) ἀρεταῖς ἔχει,
χαλᾷ δὲ διάνοιαν εἰς βυθὸν βίβλων,
ἰχθὺν δ' ἀνάγει, πρᾶξιν ἢ θεωρίαν,
ἐγκύμονα στατῆρα εἰπεῖν χρυσέου (5)·
τῆς γνώσεως τὸ κάλλος οὕτω λεκτέον·
οὐ Καίσαρι κῆνσον δὲ τοῦτον προσφέρει (6),
σπουδῆς ὁποῖα ταῦτα παμπόλλου χρόνου·
αὐτὸν καμινεύων δὲ πυρὶ τῆς τέχνης,
πέταλον ἢ κίδαριν ὡς ἄλλην νέαν
ἐπὶ κεφαλῆς τῷ Γρηγορίῳ φέρει.

(1) Ἐν τῷ κώδ. ἀκοῆ.
(2) Πρβλ. Ματθ. ς', 22. Λουκ. ια', 34.
(3) Οὐδεὶς - - - ἐμπεριγράφει] πρβλ. Ματθ. ε', 15. Μάρκ. δ', 21. Λουκ. ια', 33
(4) Λέξις ἀθησαύριστος ἐν τοῖς λεξικοῖς.
(5) Ἰχθὺν - - - χρυσέου] πρβλ. Ματθ. ιζ', 27.
(6) Πρβλ. Ματθ. κβ', 17. Μάρκ. ιβ'. 14.

Ταύτην πλέων θάλασσαν ἐν παντὶ βίῳ
ἀεὶ τὸ σαγήνευμα ποιεῖται θέρους
ἐν εὐδιεινῇ τοῦ νοὸς καταστάσει·
λόγος δὲ τούτῳ καὶ τρόπος συνεπλάκη
καθαπερεὶ δίκτυον εἰς ἄγραν μίαν·
οὐ σχίζεται δὲ φόρτον ἀρετῶν φέρων,
ὡς ἐκπλακῆναι θάτερον πρὸς κακίαν·
οὐ γὰρ διχοστατοῦσι τὰ πεπλεγμένα.
Φίλυδρον οὗτος ζῷον, ὕδατος πίνει,
πλὴν Λεβιαθὰν τὸν παρ' ὕδασι πνίγει(1).
Τιμᾷ μὲν οὖν τὸν Νῶε, πατὴρ γὰρ γένους,
τὴν ἄμπελον δὲ τοῦ προπάτορος βλέπει(2)
ὥσπερ Γομόῤῥας οὐ καλὴν κληματίδα(3).
Ἐντεῦθεν αὐτῷ πικρὸς ὁ γλυκὺς βότρυς,
οἶνος δὲ θυμὸς ἀνίατος ἀσπίδων·
φησὶ μετὰ Χριστοῦ γάρ, ὡς «οὐ μὴ πίω
ἀπάρτι γεννήματος ἐκ τῆς ἀμπέλου»,
ἕως ἐκεῖθεν σὺν μόνῳ Χριστῷ πίνει
κέρασμα καινὸν οὐρανῶν κληρουχίας(4).
Μάτην κινοῦμεν τοῦ λόγου τὸν ἄξονα·
τοῖς γὰρ ἐπαίνοις ἄχθεται καθὰ ψόγοις.
Σιγῇ τὸ λοιπὸν τῶν λόγων ἀκουστέον.

9

Εἰς τὴν αὐτὴν ἀνάγνωσιν.

Πάλαι προφήτης ἐν Σεραφὶμ(5) προβλέπει
ἄνθρακα λαμπρὸν καὶ λαβίδι πυρφόρον(6)·

(1) Πρβλ. ἐπίγρ. 4, στίχ. 22-24.
(2) Πρβλ. Γενέσ. θ', 20-27.
(3) Νοεῖται τὸ διὰ μέθης τοῦ πατρὸς Λὼτ πραχθὲν ὑπὸ τῶν θυγατέρων αὐτοῦ μίασμα. Πρβλ. Γενέσ. ιθ', 28-38. Ἐν τῷ κώδ. κλιματίδα.
(4) Πρβλ. Ματθ. κς', 29. Μάρκ. ιδ', 25. Λουκ. κβ', 19.
(5) Ὁ κῶδιξ ἔχει τὸ ὄνομα τοῦτο διὰ τοῦ ει, κατωτέρω δὲ διὰ τοῦ ι.
(6) Πρβλ. Ἡσαΐου ς', 6.

καὶ νῦν Σεραφὶμ ἄλλος, ἱερὸς θύτης,
ἐπὶ λαβίδος ἄνθρακα ξυνεισφέρει.
Ἄνθραξ ὁ λαμπρὸς τοῦ Γρηγορίου κρότος,
λαβὶς δὲ χρυσῆ παρθένος, μήτηρ Λόγου.
Ταύτῃ παρατίθησι τὸν λαμπρὸν κρότον
καὶ φωταγωγεῖ νῦν ἐν ἑσπέρᾳ μέσῃ.
Πλησθῶμεν οὐκοῦν ἀνθρακιᾶς καὶ φάους,
ἐπευλογοῦντος τὸν Θεὸν τοῦ πρεσβύτου.

10

Εἰς τὴν αὐτήν.

Σκηνῆς ἀπηγόρευσαν ἔξω μὴ θύειν
τὰ θεσμὰ τοῦ γέροντος ἀρχῆθεν νόμου,
ἀλλ' ἔνδον, ἀλλ' οὐ πάντας, Ἀαρὼν μόνον·
καὶ νῦν Ἀαρὼν ἄλλος ἱερὸς θύτης
σκηνὴν πρὸς αὐτήν, τοῦ Θεοῦ τὴν μητέρα,
οὐ σάρκας, ἀλλ' οὐδ' αἷμα, πλὴν λόγον θύει
Θεῷ μὲν εἰπεῖν, ἀλλὰ καὶ Γρηγορίῳ,
ἀντιθέῳ φωστῆρι τῆς Ἐκκλησίας.
Εὐαγγελικὸς οὗτος ἄνθρωπος μέγας
καὶ συγκαλεῖται καὶ μέσην καθ' ἑσπέραν
εἰς δεῖπνον ἀβρόσιτον ἡμᾶς ἐνθάδε,
πῖον θύων σφάγιον, εἶτουν τὸν Λόγον,
καὶ πιότητα σὺ νοεῖν ἔχεις λόγου
σχήματα, κάλλος, λέξιν, ὑψηλὴν φράσιν.
Φάγωμεν οὖν τὸ θῦμα, καὶ γὰρ ἑσπέρα.

11

Στίχοι ἕτεροι εἰς τὴν ἀνάγνωσιν· ἡ δὲ ἔννοια ἀπὸ καιροῦ, ὅταν θανόντος τοῦ μεγάλου Βασιλείου εἰς τὴν α' τοῦ Ἰανουαρίου, συνέβη καὶ ἡ μετάστασις τοῦ μεγάλου Γρηγορίου εἰς τὴν κε' τοῦ αὐτοῦ μηνός.

Ἥλιος, Ἑρμῆς (καὶ νοεῖς τοὺς ἀστέρας)
μετὰ βραχείας, ὡς κλύεις, ἀποστάσεις

ἀνατολὰς ποιοῦσιν, ὡς δὲ καὶ δύσεις·
καὶ συνδύνει δύνοντι καὶ τοὐναντίον
μετ' οὐ μακρὸν τὸ μέλλον Ἑρμῆς Ἡλίῳ
Βασίλειος Ἥλιος, Ἑρμῆς δὲ πάλιν
ὁ Γρήγορος νοῦς, καὶ δύναντος Ἡλίου
κἀπὶ τὸν Ἑρμῆν ἔρχεται νῦν τὸ κνέφας.
Ἥλιος ἔγνω τὴν δύσιν τὴν ἰδίαν
καὶ συνδύνει γοῦν Ἡλίῳ, Βασιλείῳ,
Ἑρμῆς ὁ λαμπρός· οὐδ' ὑπαυγάζειν θέλει.
Ἑρμῆν δ' ἀκούεις πρόσφορον Γρηγορίῳ·
καὶ Παῦλος Ἑρμῆς ἐκ Λυκαόνων κλύει
(Λουκᾶς ὁ συνέκδημος ἱστορεῖ Παύλου) (1)·
ἡγούμενος λόγου γὰρ ἦν καὶ προστάτης·
καὶ Γρηγόριος τῶν λόγων αὐτοκράτωρ
καὶ βασιλεύει τῶν κρατούντων ἐν λόγοις.
Ἀλλ' ἱστορεῖ καὶ τοῦτο Λουκᾶς συγγράφων,
ὅτι δραμών τις ἱερεὺς βδελυγμάτων,
ἐξαγαγὼν στέμματα καὶ ταύρους τότε,
ἔμελλε θύειν ὥσπερ Ἑρμῇ τῷ Παύλῳ (2).
Ἀρχιερεὺς ἐνταῦθα τοῦ Χριστοῦ θύτης,
παραστάτης ἄμεμπτος Θεοῦ ἁγίου,
ὡς στέμματα χρύσεια τοὺς λόγους φέρων
καταστέφει τὴν κάραν Ἑρμοῦ τοῦ νέου
καὶ δεξιοῦται ταῖς λογικαῖς θυσίαις.
Εἰ γοῦν δοκεῖ. βλέψωμεν (3) εἰς τὰς θυσίας
καὶ στεμμάτων τὸ κάλλος, ὡς δὲ τὴν τέχνην,
καὶ συνεπαινέσωμεν ἄνδρα τὸν μέγαν,
θύοντα λαμπρῶς καὶ στέφοντα κοσμίως.
Εἰ μὴ φθόνος, βλέψωμεν. Εὐλόγει, θύτα.

(1) Λουκᾶς συνέκδημος Παύλου] πρβλ. Κολασ. δ', 14. Τιμοθ. 2, δ', 11 || ἱστορ Πράξ. ιδ', 12.

(2) Πρβλ. Πράξ. ιδ', 13.

(3) Ἐν τῷ κώδ. βλέψομεν· οὕτω καὶ εἰς στίχ. 31.

12

Εἰς τὸν ἐν τῷ παλατίῳ νιπτῆρα.

Χαλκεύεται νῦν κατὰ δαιμόνων βέλη,
καὶ τοὺς μαθητὰς σὺ νοεῖν ἔχεις βέλη·
Χριστὸν δὲ πῦρ νόησον ἢ καὶ τεχνίτην·
ἐν ὕδατι δὲ βάπτεται παραυτίκα
διὰ πυράγρας τῶν Χριστοῦ μου δακτύλων,
ὡς ψυχρότητι καὶ στομωθῶσι πλέον
καὶ τὸ στεγανὸν ἀντιλάβωσι πλέον
καὶ τὸν Σατὰν βάλωσι (1) κατὰ καρδίας.

13

Εἰς τὸν Πέτρον.

Ἄνθρωπος ὡσεὶ χόρτος (2), ὡς καὶ σὺ Πέτρε,
Θεὸς δὲ πῦρ πέφυκε, κἂν ἐν σαρκίῳ,
καὶ πῶς σε χόρτον ὄντα πῦρ οὐκ ἐσθίει;
Τεράστιον καὶ τοῦτο τοῦ Χριστοῦ μάθε,
ὡς καὶ διηγῇ τοῖς λαοῖς ἐν ὑστέρῳ,
πῶς χόρτον οὐκ ἔφαγεν ἡ πυρὸς φύσις.

14

Εἰς τὸν ἐν τῷ Ἀνάπλῳ Χριστὸν τὸν Ἑλκόμενον, φοροῦντα στέφανον ἀκάνθινον καὶ συναγωγῆς Ἰουδαίων ἱσταμένων ἐγγύθεν.

Ἂν ἀμπελῶνα τῆς Γραφῆς ἐκμανθάνῃς,
ἀλλ' ἐν καλῷ κέρατι πίονος τόπου,
μὴ σταφυλὴν ποιοῦντα, μὴ γλυκὺν βότρυν,

(1) Ἐν τῷ κώδ. βάλλωσι.
(2) Ψαλμ. ρϐ', 15.

ἀλλ' ἢ μόνην ἄκανθαν, ἣν χέρσος τρέφει (1).
'Ορᾷς τὸν ἀμπελῶνα, τὴν βλάστην βλέπεις,
ἐν ᾗ στεφανοῖ τοῦ γεωργοῦ τὴν χάραν.
Ἄφες, γεωργέ, τὴν καλὴν ἐργασίαν·
τὸν ἀμπελῶνα τοῦτον ἄτμητον λίπε,
καὶ μὴ σκαφήτω μυστικὴ γεωργία,
ὅπως γένηται πᾶσιν ἐν παντὶ χρόνῳ
ποδῶν καταπάτημα καὶ κοινὴ τρίβος (2)·
καρπὸν γὰρ οὐκ ἤνεγκεν, ἀλλὰ πικρίαν.

15

Εἰς τὴν ὁσίαν Μαρίαν τὴν Αἰγυπτίαν.

Νῦν ἐκ σκότους φῶς, ἐκ δὲ σαπρίας μύρον·
ὡς ἐκ νεφῶν ἥλιος, ὡς μετὰ σκότος
ἡ λευκόπωλος φέγγος ἡμέρα φλέγει.
Αἴγυπτος ἁμαρτία, σαπρία, σκότος,
μύρον δὲ καὶ φῶς ἡ δραμοῦσα πρὸς μύρον,
ὀσμὴν φέρον τὴν (3) κοσμικὴν εὐωδίαν
καὶ πρὸς φῶς τὸ πάντα φωτίζειν θέλον (4),
ὅσ' (5) ἔρχεται πρὸς κόσμον ἢ φεύγει σκότος.
'Εντεῦθεν αὐτὴ καὶ μυρίπνοος πλέον
εὐωδία φανεῖσα τοῦ Χριστοῦ μόνου
καὶ φωτὸς ἐγγὺς τοῦ προσώπου Κυρίου,
καὶ δεύτερον φῶς οὐ βραχὺ παρ' ἀγγέλους·
ἀσαρκίαν γὰρ ἔσχε τὴν τῶν ἀγγέλων
καὶ θαῦμα, πῶς τὸ βρῖθος εἰς σκιὰν τρέπει
καὶ πάχος ἐστὶ καὶ σκιὰ πάλιν μένει,
πῶς σωματοῦται τῆς σκιᾶς ἡ λεπτότης,

(1) Πρβλ. 'Ησαΐου ε', 1-4.
(2) Καὶ μὴ σκαφήτω - - - τρίβος] πρβλ. 'Ησαΐου ε', 4-5.
(3) 'Εν τῷ κώδ. φερόντων.
(4) 'Εν τῷ κώδ. θέλων.
(5) 'Εν τῷ κώδ. ὅς.

εἰς νεῦρα καὶ σύμπηξιν ὀργανουμένη.
Λεπτύνεται δὲ τοῦ βρίθους ἡ παχύτης,
ὡς μηδὲν αὐτῆς καὶ σκιᾶς ἔχει πλέον.
Τυραννικὸν πέφυκε πρᾶγμα ζωγράφος
τῶν πνευμάτων τὸ κοῦφον εἰς βρῖθος φέρων
καὶ φιλονεικῶν τὴν ἀϋλίαν γράφειν.
Ἐμοὶ δοκεῖν γράφουσι τὴν Αἰγυπτίαν
ὡς ἀγγέλων ἡ φύσις ὤφθη πολλάκις·
οὐ λείπεται γὰρ κἂν βραχὺ πρὸς ἀγγέλους.

16

Τοῦ ἁγιωτάτου μητροπολίτου Ναυπάκτου κυροῦ Ἰωάννου στίχοι εἰς τὰ Ἅγια Φῶτα.

Ἐγὼ λαλεῖν μὲν πρὸ χρόνων ἐπαυσάμην·
ὁ γὰρ τρίβων ζυγός με τῆς προεδρίας
συχνὸν τὸ βαρύτριβον (1) αὐχένι φέρων
ἀεὶ σιγᾶν πείθει με καὶ νεύειν κάτω,
σιγὴν τετραπλάσαντα (2) τὴν Πυθαγόρου.
Χειμὼν μὲν οὗτος τῆς ἐμῆς ἀφασίας,
ἀλλ' ἧκε τερψίθυμον ἐξαίφνης ἔαρ,
ὁ γλυκὺς Εὐθύμιος, ἡ λόγων λύρα,
ὅρος φιλίας, ἀκρότης παιδευμάτων,
σταθηρότης νοῦ, τῶν λόγων καθαρότης.
Οὐκ ἔσχεν οὗτος δικρόαν γλῶσσαν ποτέ·
δικάρδιος, δίψυχος οὐ καθωράθη (3).
Ὀργῆς μὲν οὖν κύριος ἢ θυμοκράτωρ,
ὅταν ὁ καιρὸς ἀγανάκτησιν φέρῃ (4)
καὶ δεῖ τραχύνειν καὶ πνοὴν καὶ τοὺς λόγους,
καὶ συνάγει τὰ δύο καινῷ τῷ τρόπῳ,
τὸν τάχα θυμὸν καὶ τὸν ἥμερον λόγον,

(1) Λέξις ἀθησαύριστος ἐν τοῖς λεξικοῖς.
(2) Νέος τύπος = τετραπλασιάσαντα.
(3) Ἐν τῷ κώδ. καθοράθη.
(4) Ἐν τῷ κώδ. φέρει.

ὅταν καταχθῇ πρὸς τραχύτητα στόμα.
Εἴπω τὸ πᾶν, ἄνθρωπος· ἢ(1) γὰρ οὐ κλύεις
οὕτω τὸν Ἰὼβ τῷ Θεῷ κεκλημένον;
Οὗτος λύει μου γλῶσσαν, ἀνοίγει στόμα,
ἔαρ φανείς(2) μοι καὶ διαυγὴς(3) φωσφόρος,
καὶ τῷ ζυγῷ μάλιστα τῷ θλίβοντί με
λόγους ἁπλοῦς ὡς ἀλοιφὴν ἐντρίβει·
καὶ νῦν διασχὼν ὡς Μωσῆς ἄλλος νέος
τὸν Γρηγόριον, τὸν βαθύσκιον γνόφον,
τὴν πυκνότητα τῶν σοφῶν μαθημάτων,
ἀνατρέχει πρὸς ὕψος αὐτῶν τῶν λόγων
καὶ συναναβαίνειν με τούτῳ(4) προτρέπει
τὸν νωχελῆ γέροντα καὶ νάρκης ὅλον,
καὶ πρὸς ὕδωρ λαλεῖν με τῶν φωτισμάτων.
Καὶ δὴ λαλοῦμεν· εὐλόγησον, δέσποτα.

17

Τοῦ ἁγιωτάτου Θεσσαλονίκης κυροῦ Εὐσταθίου εἰς τὸν ἅγιον Δημήτριον.

Τίς ὁ σκοπός σοι τῆσδε τῆς λαβῆς, μάκαρ;
Ἕλκεις ἀτρέστως εἰς βάθος τὸν σφαγέα,
ἢ τοῦ προκύπτειν κωλύεις περαιτέρω;

Λύσις.

Δοκῶ μὲν οὖν γε τῇ σφαγῇ δοῦναι τόπον,
μήπως κενεμβατοῦσα τὴν πλευρὰν φύγῃ
καὶ δεσποτικὸν οὐχ ὑποσταίης πάθος.

Ἐν Πετρουπόλει, 2 Ἀπριλίου 1902.

Α. ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ-ΚΕΡΑΜΕΥΣ

---

(1) Ἐν τῷ κώδ. ἤ.
(2) Ἐν τῷ κώδ. φανεῖς.
(3) Ἐν τῷ κώδ. διαυγεῖς.
(4) Ἐν τῷ κώδ. τοῦτον.

ΔΙΟΡΘΩΣΕΙΣ
ΕΙΣ ΕΥΘΥΜΙΟΝ ΜΑΛΑΚΗΝ ΚΑΙ ΕΥΘΥΜΙΟΝ ΤΟΡΝΙΚΗΝ

Τὰ καταχωρισθέντα ἐν τῇ 'Αρμονίᾳ (1902, σ 209—224 καὶ 273—293) 'Αθηναϊκὰ καὶ ὁ κατόπιν αὐτῶν ἐν τῷ Παρνασσῷ (1903, σ. 13—38) περικλεισθεὶς Εὐθύμιος Μαλάκης ἐτυπώθησαν μακρὰν ἡμῶν καὶ χωρὶς κἂν νὰ σταλῇ πρὸς ἡμᾶς ἓν τοὐλάχιστον δοκίμιον τυπωτικὸν πρὸς ἐξέτασιν καὶ διόρθωσιν αὐτοῦ. Ἐκ τούτου ἐν ἀμφοτέροις τούτοις τοῖς ἔργοις ἡμῶν περιελήφθησαν οὐ μόνον πολυάριθμα τυπωτικὰ σφάλματα, ἀλλὰ καὶ στρεβλώματα λέξεων καὶ φράσεων· ὡς ἐκ περισσοῦ δὲ καὶ οἱ στοιχειοθέται παρέλειψαν ἀλλαχοῦ μὲν λέξεις ὅλας, ἀλλαχοῦ δὲ φράσεις, καταστήσαντες οὕτω τὰ ἔργα ἐκεῖνα καὶ τὴν ὄψιν ἐλεεινὰ καὶ πολλαχοῦ παντελῶς ἀκατάληπτα. Τὰ 'Αθηναϊκὰ ηὐμοίρησαν ἀνελπίστως ἀμέσως μετὰ τὴν ἐμφάνισιν αὐτῶν καὶ τριῶν κριτῶν, οἵτινες δοκιμάζοντες ἐν αὐτοῖς τὴν κριτικὴν αὐτῶν δύναμιν δὲν ἐσκέφθησαν ἴσως νὰ προεξετάσωσιν, ἂν εἰς τὴν ἔκδοσιν τῶν 'Αθηναϊκῶν εὐθύνηται ἀμέσως ὁ συλλογεὺς αὐτῶν. Πρὸς τοὺς κριτὰς τούτους θὰ φανερωθῶσιν ἐν καιρῷ τὰ ἐκ τύχης κακῆς εἰσφρήσαντα ἐν τοῖς 'Αθηναϊκοῖς ἡμῖν μὲν ἀκούσια, ἐκείνοις δὲ ἀνείκαστα σφάλματα, τινὰ δὲ τῶν κριτῶν τούτων εἰκάσματα ἢ διορθώματα θὰ ἐλεγχθῶσιν, ἄλλα δέ τινα θὰ μνημονευθῶσιν ἐπαινετικῶς.

Ἐπειδὴ δὲ καὶ ὁ ἐν τῷ Παρνασσῷ περιεχόμενος Μαλάκης θέλει προσεχῶς ἴσως εὐμοιρήσει ὁμοίων κριτῶν, ἡμεῖς προλαμβάνοντες αὐτῶν τὴν σπουδὴν ἀναγράφομεν ἐνταῦθα τὰ ἐν τῇ τυπώσει τοῦ περὶ Μαλάκη ἔργου ἡμῶν γενόμενα σφάλματα· τούτοις δὲ προστιθέμεθα ἵ τινας τῶν ἐν τῷ κώδικι τοῦ Μεσοποταμίτου γραφῶν, ἃς εἴχομεν τὰ νοῦν νὰ σημειώσωμεν προσθετικῶς ἐν τῇ διορθώσει τῶν δοκιων, ἂν ἐστέλλοντο ἡμῖν ταῦτα εἰς Πετρούπολιν.

Αἱ σελίδες ἔχουσιν ὑπ' ὄψει τὸν Παρνασσόν, τ. Ζ', αἱ δὲ διορθώσεις πηγάζουσιν ἐκ τοῦ ἀπογράφου ἡμῶν.

Σελ. 18. Ἐν τῇ ἐπιγραφῇ τῆς 2-ας ἐπιστολῆς μεταξὺ τῶν Βήλου καὶ Λέοντι παρελείφθη ἓν κῦρι.

Σελ. 19, γρ. 17. Ἀντὶ τοῦ γένοιτο δὲ ⟨πάντοτ⟩ε ἀνάγνωθι γένοιτο δὲ ⟨καὶ σ⟩ὲ κτλ. Ἀντὶ τοῦ σημείου τοῦ αν διακρίνεται σημεῖον ὅμοιον μὲν αὐτῷ, ἀλλὰ προκαλοῦν μᾶλλον τὴν διάγνωσιν τῆς ἄνω γωνίας ἑνὸς μεγαλοσχήμου κ καὶ μιᾶς βαρείας· διακρίνεται δὲ καὶ δευτέρα βαρεῖα ἄνωθεν τοῦ ὲ.

Σελ. 20, γρ. 16. Ἀντὶ τοῦ συγχωρήσεται γράφε συγχωρήσει.

Σελ. 20. Ἐν τῇ 4-ῃ ἐπιστολῇ, γραμμῇ 4, τὰ ἐν τῷ κώδικι ἀντὶ γράμματος ἀνάγνωθι ἡνωμένως ἀντιγράμματος. Κατόπιν ἐν σελ. 21, γρ. 1, ὑπάρχει λείψανον λέξεως, τυπωθὲν οὕτω ..πνοί. Ἀντ' αὐτοῦ γράφε ..γνοὶ· τοῦτο δὲ συμπληρωτέον ὧδε· ⟨στυ⟩γνοὶ κτλ. Ἐν τῇ αὐτῇ ἐπιστολῇ (21, γρ. 13) ἀντὶ τῶν ἀπολαύσωμέν που ἀνάγνωθι ἀπολαύσωμέν σου.

Σελ. 21. Ἐν τῇ ἀρχῇ τῆς 5-ης ἀκεφάλου ἐπιστολῆς, ἐν τῇ γρ. 3, ἀντὶ τοῦ πρακτικὸν ἀνάγνωθι πρακτορικόν. Ἐν τῇ αὐτῇ ἐπιστολῇ (σ. 22, γρ. 1) ἀνάγνωθι οὕτως: ἀπέδειξαν, τοσοῦτον ὠφελοῦσαν τούς τε θνήσκοντας κτλ. Καὶ κατωτέρω αὐτόθι (22, γρ. 4) ἀνάγνωθι τὸν ἐν οὐρανοῖς βασιλέα.

Σελ. 22. Ἐν τῇ 6-ῃ ἐπιστολῇ, γραμμῇ 11, ἀνάγνωθι ἐπισκόπων ὁσιώτερός τε καὶ θαυμασιώτερος.

Σελ. 23, γρ. 7, ἀντὶ τῶν ἔτι δὲ οὖς ἀνάγνωθι ἔστι δὲ οὗς. Καὶ κατωτέρω γραμμῇ 19 ἀνάγνωθι οὕτως: ὁ δέ, ὁ πραίτωρ, ἐμφράξῃ κτλ. Καὶ πάλιν γραμμῇ 21 ἀντὶ τοῦ ἀκατάγνωστον ἀνεγνώσθη ἐσφαλμένως ἀκαταγώνιστον.

Σελ. 25, γρ. 20, ἀντὶ τοῦ εὐφημοῦσιν ἐτύπωσαν οἱ στοιχειοθέται ἓν γελοῖον εὐφημεροῦσιν. Καὶ κατωτέρω γραμμῇ 27 ἀντὶ τοῦ μέγαν ἀνάγνωθι μέλαν. Καὶ πάλιν αὐτόθι ἐν τῇ γρ. 28 ἀνάγνωθι τὸ τὸν ἀγαθόν.

Σελ. 26. Ἐν τῇ 7-ῃ ἐπιστολῇ εἰσέφρησαν δύο σφάλματα. Ἐ[ν] τῇ γραμμῇ 6-7 ἀνάγνωθι οὕτως: ὅτε σοι γράμμα παρ' ἡμῶ[ν] ἥξει μετακλητήριον.

Πολλὴν βλάβην ὑπέστη καὶ ἡ εἰς τὸν ὑπέρτιμον Νέων Πατρῶν μονῳδία Εὐθυμίου τοῦ Τορνίκη. Ἐλησμονήθη νὰ ὑποσημειωθῇ ὑφ' ἡμῶν ἐνταῦθα, ὅτι ἡ ἐπιγραφὴ αὐτῆς ἐν τῷ κώδικι ἔχει οὕτω: «Τοῦ αὐτοῦ μονωδία εἰς τὸν ὑπέρτιμον νέον (sic) πατρῶν».

Σελ. 27, γρ. 8. ἀντὶ τοῦ ἀποκλαύσομεν γράφε ἀποκλαύσομαι. Καὶ κατωτέρω γραμμῇ 20, ἀντὶ τοῦ βαρβαρικῇ ἀνάγνωθι βαρβάρων.

Σελ. 28, γρ. 7, τὸ πρὸ τοῦ ἀχανεῖ εὑρισκόμενον καὶ δέον νὰ ἐξαλειφθῇ. Κατωτέρω γρ. 14-15 ἀνάγνωθι: οὕτω δὲ πρὸς βάθος τε καὶ πρὸς ὕψος κτλ. Καὶ πάλιν κατωτέρω γραμμῇ 21 ἀνάγνωθι: ἀλλὰ καὶ μακρὰν ἐκπέσοι νικώμενος.

Σελ. 30, γρ. 18, ἀντὶ τῶν ἀλλὰ καὶ ἀνάγνωθι ἀλλὰ γὰρ πῶς κτλ.

Σελ. 31, γρ. 2. Αὐτόθι παρελείφθη τὸ ἄρθρον τὸν πρὸ τῆς λέξεως γάργαλον. Κατωτέρω δὶς (γρ. 21 καὶ 30) ἐτυπώθη ἐκ παραναγνώσεως ἀναπληρῶ· ἀντ' αὐτοῦ δὲ ἀνάγνωθι ἀποπληρῶ. Μεταξὺ δὲ τῶν ἐν τῇ γραμμῇ 32 ἀναγινωσκομένων καὶ καρδίας ἀφέθησαν ἀτύπωτα τὰ ἑξῆς: καὶ τὴν ἀγγελοπρεπῆ θέαν ἰδεῖν ἐκείνην ἐπιποθῶ· κέχυται γάρ μοι περὶ τοῦτο ψυχῆς ἅπαν νόημά τε καὶ κίνημα. Καὶ καρδίας κτλ.

Σελ. 32, γρ. 15, ἀνάγνωθι· μαινοίμεθα γὰρ ἂν ἄντικρυς. Κατωτέρω γρ. 25, ἀντὶ τοῦ κλαθμοὺς γράφε κλαυθμούς.

Σελ. 34, γρ. 7, ἀντὶ τοῦ μεταγράψαι ἀνάγνωθι μετεγγράψαι. Καὶ κατωτέρω γραμμῇ 12 ἀντὶ τοῦ ἔσω ἀνάγνωθι ἔξω. Καὶ πάλιν κατωτέρω γραμμῇ 19 ἀντὶ τοῦ ἐν τῷ κώδικι περιεβάλω γράφε περιεβάλου.

Σελ. 35, γρ. 17-18, ἀντὶ τοῦ εἰσφορησάντων ἀνάγνωθι εἰσφρησάντων.

Σελ. 37, γρ. 4. Ἀνάγνωθι χειμερινὰς νιφάδας ἠφίει κτλ.

Σελ. 38, γρ. 26. Σημειωτέον ἐνταῦθα, ὅτι ἐξ ἡμετέρας μετεωρίας ἐσημειώθη τὸ ὅτι ὁ κῶδιξ ἔχει τὸ ἀλλ' ἐπαλλήλαις. Τοὐναντίον καὶ οὗτος καὶ τὸ πρωτόγραφον ἡμῶν ἔχει τὸ ἄλλαις ἐπ' ἄλλαις. Δύο ὅμοιαι ἀνακρίβειαι συνέβησαν εἰς τὸ μοιραλοιφῆσαι (31) καὶ εἰς τὸ ἐπιλειβομένοις (38)· ταῦτα δέ, ὡς φαίνεται, ἐπήγασαν ἐκ βεβιασμένης ἀντιγραφῆς τοῦ ἡμετέρου ἀπογράφου.

Διορθώσεις ἡμέτεραι παραλειφθεῖσαι ἐν τῷ πρὸς τύπωσιν σταλέντι τετραδίῳ τοῦ περὶ Μαλάκη ἄρθρου:

Σελ. 19, 2 ὁποία τις] ἐν τῷ κώδ. ὁποιά τις.

Σελ. 20, 6 ἀπὸ μακρόθεν] ἐν τῷ κώδ. ἀπομακρόθεν.

Σελ. 22. Ἐπιστολὴ 6, γρ. 21, ὀφειλομένην] ἐν τῷ κώδ. ὀφειλουμένην.

Σελ. 23, 13 προσσχόντες] ἐν τῷ κώδ. προσχόντες.

Σελ. 23, 30 τῷ τότε] ἐν τῷ κώδ. τωτότε.

Σελ. 24, 10 σμῶδιξ] ἐν τῷ κώδ σμώδιξ.

Σελ. 26. Ἐπιστ. 7, γρ. 6 τότε σε] ἐν τῷ κώδ. τότέ σε. Καὶ κατωτέρω γρ. 13 εἴτε τι] ἐν τῷ κώδ. εἴτέ τι.

Σελ. 28, 12 βάθους] ἐν τῷ κώδ. ἀβάθους.

Σελ. 28, 23 ποία] ἐν τῷ κώδ. ποῖα.

Σελ. 28, 28 σοφώτατε] ἐν τῷ κώδ. σοφότατε.

Σελ. 29, 26 δῖψος] ἐν τῷ κώδ. δίψος. Ἀνωτέρω γ. 28 διατηρηθήτω ἐν τῷ κειμένῳ τὸ ὀρθῶς ἔχον ἐν τῷ κώδικι ἀνάρρῳ.

Σελ. 30, 28 θλῖψιν] ἐν τῷ κώδ. θλίψιν.

Σελ. 31, 1 πλέον] ἐν τῷ κώδ. πλεῖν.

Σελ. 33, 28 καταρτίσας] ἐν τῷ κώδ. καταρτήσας.

Σελ. 34, 2 ἄλλο τι] ἐν τῷ κώδ. ἄλλό τι.

Σελ. 34, 24 καθ' ἑκάστην] ἐν τῷ κώδ. καθεκάστην.

Σελ. 35, 4 γεωμετρικούς] ἐν τῷ κώδ. γεωμετρικαί || 10 ἀκτῖνας] ἐν τῷ κώδ. ἀκτίνας || 37 κρῖμα] ἐν τῷ κώδ. κρίμα.

Σελ. 36, 3 ἐγκαλλώπισμα] ἐν τῷ κώδ. ἐγκαλώπισμα.

Σελ. 36, 13 παρὰ πάντων —— παρὰ] ἐν τῷ κώδ. παραπάντων —— παρᾶ.

Σελ. 37, 1 πετannύντες] ἐν τῷ κώδ. πεταννῦντες.

Σελ. 38, 18 θεία] ἐν τῷ κώδ. θεῖα.

Ὁ Τορνίκης εἰς τὸ τέλος τῆς πρὸς τὸν Μαλάκην μονῳδίας (σ. 38) λέγει· τὸ τῆς τραγῳδίας, πολλοῖς διαύλοις κυμάτων φορούμεθα. Ἐνταῦθα νοεῖται ὁ 29-ος στίχος τῆς Ἑκάβης τοῦ Εὐριπ

Τὰ ἄνω ἀπηριθμημένα σφάλματα δὲν θὰ συνέβαινον ἐν τῷ περὶ Εὐθυμίου τοῦ Μαλάκη ἄρθρῳ, ἂν ἤθελε τυπωθῇ τοῦτο ὑπὸ τὴν ἡμετέραν ἐπίβλεψιν· οὐχ ἧττον ἐσπεύσαμεν πρὸ καιροῦ πολλὰ ἐξ αὐτῶν νὰ δηλώσωμεν εἰς τὸν Παρνασσόν, καὶ τοῦτο χάριν τῶν ἀναγνωστῶν αὐτοῦ. Ἡ ἐνταῦθα δὲ πλήρης αὐτῶν ἀπαρίθμησις ἐγένετο πρὸς χρῆσιν τῶν ἐν Ἑλλάδι κριτικῶν.

Α. ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ-ΚΕΡΑΜΕΥΣ.

ΤΕΣΣΑΡΕΣ ΕΠΙΓΡΑΦΑΙ

ἐπὶ πλακῶν κοινοῦ λίθου εὑρεθεῖσαι ἐν Παλαιοκάστρῳ τοῦ δήμου Τυμφρηστίων τῆς Φθιώτιδος.

Ἡ α´ ἐπὶ πλακὸς κειμένης ἐπὶ τῆς ἱερᾶς Τραπέζης παρεκκλησίου ἠρειπωμένου ἐπ' ὀνόματι τῆς Ἁγ. Κυριακῆς, κειμένου πρὸς τὸ νοτιοδυτικὸν τοῦ χωρίου καὶ ἀπέχοντος ἀπ' αὐτοῦ περὶ τὰ 10´ τῆς ὥρας, ἔχει ὧδε:

ΑΝΔΡΟΝΙΚΟΣ
ΧΟΙΟΥ
ΦΙΛΙΣΤΑ
ΑΡΙΣΤΑΣ
ΠΟΛVΚΛΕΙΑ
ΕΠΙΞΕΝΑ
ΧΟΙΟΥ
ΧΟΙΟΥ

Ἡ β´ ἐν τῇ ἀμπέλῳ τοῦ ποτὲ Γ. Καραγεώργου κειμένη ἐπὶ τοῦ ὄφου ἔνθα τὰ ἐρείπια φρουρίου, ἐξ οὗ ἔλαβε τὸ ὄνομα τὸ χωρίον, φ' οὗ ἀπέχει περὶ τὰ 15´ ἔχει ὧδε:

ΘΡΑCΥΛΑ
ΧΑΙΡΕ Ε Η
ΟΚΕΤΙ
ΕΦΗΒΟC

Ἡ γ' εὑρέθη κάτωθι τοῦ παρεκκλησίου τοῦ Ἁγ. Δημητρίου, κειμένου εἰς τὸ ἀνατολικὸν ἄκρον τοῦ χωρίου, ἐν τῇ ἀμπέλῳ τοῦ Ἀθ. Βαρλάμου καὶ ἔχει ὧδε.

ΙΙCΤω
ΧΑΡΕ
ΡΗΓΙΛΙΑ ΧΑ-ΡΕ
ΛΘΟΝΤΟ ΜΕ
ΝΗ ΧΑΙΡΕ

Ἡ δ' ἀνευρεθεῖσα πρὸς τὸ μεσημβρινοδυτικὸν τοῦ χωρίου ἀνεκτίσθη ἐν τῇ κλίμακι τῆς οἰκίας τοῦ Ἰωάν. Σωτηρίου Λίτσου, ἔχει δὲ ὧδε:

ΑΛΚΟΛΥΚΑ
ΧΑΙΡΕ

Τῇ 22 Ἰουνίου 1901

Ι. Γ. ΒΟΡΤΣΕΛΑΣ

ΣΗΜ. Τὸ ἐν τῇ Β' ἐπιγραφῇ ἐν στίχῳ 2 Ε ἔχει ἐν τῷ ἄνω ἄκρῳ ἐφαπτομένη μίαν γραμμήν, δηλοῦσαν ἴσως τὸ γράμμα Τ.

Ι. Γ. Β.

ΝΕΟΣ ΚΩΔΙΞ ΤΟΥ ΞΙΦΙΛΙΝΟΥ

Ἐν τῇ βιβλιοθήκῃ τῆς ἐν Ἁγίῳ Ὄρει μονῆς τῶν Ἰβήρων ὁ ὑπ' ἀριθ. 812 κῶδιξ, βομβύκινος, σχήμ. 4ου, αἰῶνος XIV, καὶ ἐκ φύλλων 301 συγκείμενος, περιέχει πλὴν ἄλλων (1) καί, ἐν φύλλ. 99α-301β «Ἐπιτομὴν τῆς Δίωνος Ρωμαϊκῆς ἱστορίας».

Τὸ μέρος τοῦτο τοῦ κώδικος ὡς ἄξιον ἰδίας μελέτης μοὶ ὑπέδειξε, διατρίβοντι ἐν Ἁγίῳ ὄρει κατὰ τὸ φθινόπωρον τοῦ 1899, ὁ ἐμὸς σεβαστὸς καθηγητὴς κ. Σπ. Π. Λάμπρος, ἐφ' ᾧ καὶ πλείστας χάριτας αὐτῷ ὁμολογῶ.

Τὴν ἐπιτομὴν ταύτην τὴν ἀνωνύμως ἐν τῷ Ἰβηρητικῷ κώδικι φερομένην, ἀντιβαλὼν τότε πρὸς τὴν «ἐπιτομὴν τῆς Δίωνος τοῦ Νικαέως Ρωμαϊκῆς ἱστορίας ἣν συνέτεμεν Ἰωάννης ὁ Ξιφιλῖνος» τὴν ἐν τ. V, III (σελ. 365-374) καὶ IV τῆς ὑπὸ τοῦ Dindorf ἐν τῇ σειρᾷ τοῦ Teubner ἐκδόσεως τοῦ Δίωνος Κασσίου (1863-5), εἶδον ὅτι αὕτη εἶναι αὐτὴ ἡ τῷ Ξιφιλίνῳ ἀποδιδομένη ὡς ὀρθῶς διέκρινε καὶ ὁ πρῶτος περιγράψας τὸν κώδικα, χωρὶς νὰ εἶναι ἐπιτομωτέρα, ὡς ἐν τῷ καταλόγῳ σημειοῦται· ἐκπεσόντων ὅμως τῶν τελευταίων φύλλων τοῦ κώδικος, αὕτη δὲν περιέχεται ἐν αὐτῷ πλήρης, ἀλλὰ μέχρι τοῦ βιβλ. L, 11, 3 (ἐν τ. IV σ. 258, 2 τῆς ἐκδόσ. Dind.).

Διὰ τῆς ἀντιβολῆς ταύτης συνεπληρώθησαν μικρά τινα χάσματα καὶ ἐσημειώθησαν πλεῖσται διαφοραί, ἐν πολλοῖς βελτιοῦσαι τὸ κείμενον, αἵτινες ὅμως διὰ τῆς πρὸ μικροῦ ἀντιβολῆς τῶν ἐμῶν σημειώσεων πρὸς τὴν νεωτάτην ἔκδοσιν τοῦ Boissevain (2) ἠλαττώθησαν κατὰ πολύ·

(1) Ἴδε Sp. P. Lambros: Catalogue of the Greek Manuscripts on Mount Athos τ. II σελ. 228 καὶ τοῦ αὐτοῦ ἐν Classical Review τόμ. XI σελ. 382 κ. ἑ.

(2) Ἐν Βερολίνῳ 1895-1901. Ἡ ἐπιτομὴ τοῦ Ξιφιλ. περιέχεται ἐν τ. III σελ. 479-730.

διότι ὁ Boissevain ἐν τῇ ἀληθῶς θαυμασίᾳ αὐτοῦ ἐκδόσει ὄχι μόνον ἔλαβεν ὑπ' ὄψιν ἅπαντας τοὺς ἕως τότε γνωστοὺς κώδικας τοῦ Ξιφιλίνου, ἀλλὰ καὶ χάσματα συνεπλήρωσε, καὶ πολλὰ διώρθωσεν, αὐτός τε ὀρθῶς εἰκάσας καὶ πολλὰ συγγενῆ χωρία ἐξ ἄλλων χρονογράφων εἰς τὸ κείμενον τοῦ Ξιφιλίνου ἐπιτυχῶς ἐφαρμόσας. Παραθέτων δὲ ὁ Boissevain ἐν ταῖς ὑποσημειώσεσι τῆς αὐτοῦ ἐκδόσεως καὶ τὰς γραφὰς ἃς διαφόρως οἱ δύο σπουδαιότατοι τῶν ξιφιλινείων κωδίκων ὁ V(aticanus) καὶ ὁ C(oislinianus) ἔχουσιν, ἄγει ἡμᾶς εἰς ἀκριβεστέραν κρίσιν περὶ τοῦ ἡμετέρου· καὶ δή, ὅπου μὲν οἱ δύο οὗτοι VC συμφωνοῦσι, συμφωνεῖ ἐν τοῖς πλείστοις πρὸς αὐτοὺς καὶ ὁ I(bereticus)· ὅπου δὲ οὗτοι διαφωνοῦσι, ἐν πολλοῖς μὲν συμφωνεῖ πρὸς τὸν C, ἐν πλείοσι πρὸς τὸν V, ἔν τισι δὲ ἔχει ἰδίας ὅλως γραφάς· τούτων τῶν ἰδίων γραφῶν τὰς ἀξιολογωτέρας θὰ παραθέσωμεν ἀμέσως κατωτέρω· περὶ δὲ τῶν ἀποτελεσμάτων τῆς ὅλης ἀντιβολῆς, καθὼς καὶ περὶ τῆς θέσεως ἣν δύναται νὰ λάβῃ ἐν τῷ ὑπὸ τοῦ Boissevain καταρτισθέντι στέμματι (1) παλαιογραφικῶς ἐξεταζόμενος ὁ I κῶδ., μετὰ καὶ τῆς λεπτομεροῦς περιγραφῆς αὐτοῦ, θὰ διαλάβωμεν προσεχῶς ἐν ἰδίᾳ διατριβῇ.

Ἐν τόμ. V, σελ. 5, στίχ. 20 τῆς ἐκδόσ. Dind. (2) ἀναγινώσκεται, εἰς τοὺς πολεμίους χωρῆσαι· 6, 22: ἔτ' ἔπραξε· 12, 5: τῶν οἰκείων· 13, 9: ἀνάλωμα ἐξαρκέσαι· 24, 26: μηδενὸς φειδόμενοι, 27: τῆς προόδου, 28 ἐπ' αὐτούς· 25, 24: τῷ τῆς νεὼς ἀποβῆναι· 27, 19: διεξιέναι λεπτομερέστερον· 30, 1: ὁ Σύλλας ἐπετώθασεν· 33, 29: εἰ ἄρα καὶ σὺ τυρ. ἐπιθυμήσεις· 39, 15: αὐτοῦ οἰκίας· 40, 7: ἐπὶ τὸν Ἀντώνιον **ὥρμησεν**· 42, 14: ὡς δὲ παρῆν 45, 19: Τίτον Ἰούνιον 47, 16: Ὀσίαινον δέ, 21 καὶ στρεβλωθείς· 48, 31: ὥστε χρυσῆν· 52, 31: Βροῦτον ἐσφάλθαι· 54, 10: ἂν τι παρακινήσῃ κολούσων. 55, 16: ὥς τινες· 58, 19: σαλατίαν (;) εἶχεν· 63, 30: ἐπιτρίβεταί τε καί· 64,20: τὴν τῆς Ἀττικῆς πόλιν· 66, 5: κατὰ γῆν προσέμιξε, 7: τὸ πλεῖον· 67,

(1) Ἴδε τ. II σελ. XIII τῆς αὐτοῦ ἐκδόσεως.

(1) Παραπέμπομεν εἰς τὴν ἔκδ. τοῦ Boiss. ἐν ᾗ μέχρι τινός (τ. III σελ. 480-579) δείκνυνται αἱ σελίδες καὶ οἱ στίχοι τῆς ἐκδόσεως Dindorf· ἐπειδὴ δὲ ἀπὸ τῆς σελ. 579 κ. ἑ. σημειοῦνται μόνον αἱ σελ. καὶ οἱ στ. τῆς ἐκδ. R(oberti) St(ephani) θὰ παραπέμπωμεν ἐκεῖθεν κατ' ἀνάγκην εἴς τε τὴν τοῦ Dind. καὶ τὴν τοῦ Boiss χρώμενοι διὰ τὴν τελευταίαν ταῖς σελ. καὶ στίχ. τῆς ἐκδ. R. St.

15: ἐνεδέδοτο· 68, 9: τῆς τε στρατείας· 69, 2: τοῖς Πραάποις, 30: αὐτοῖς, 31: γυμνοῖς, ἀπροσδοκήτοις, 32: τοξόταις, βαρβάροις· 70, 8: ὑπερέχουσιν· 71, 3: πονῶν τε καί· 73, 17: ἰσφάλη, 26: ἀνέβαλλον· 74, 14: ἐνδιατρίβοντες, 24: συνταράττοντες· 77, 9: εἰς ὄψιν αὐτοῦ ἐλθεῖν· 78, 20: ἰὸν ἐχούσῃ· 81, 20: ὁμοίαν τῇ ἑαυτοῦ· 84, 2: ὥσπερ τινὰ σεπτόν, 12: θανατοῦν τε τιμητάς· 85, 19: ηὑρίσκετο· 86, 16: ἐθελόντων δὴ πάντων· 88, 17: ὑπὸ δόγματος, 28: οὐ ταῖς συνήθεσι· 89, 12: μέχρι γὰρ τῶν Ἀθούλων· 93, 17: τὴν τῆς ἀξίας· 96, 8: ἐπανελθεῖν ἑλόμενος· 98, 13: αὔκτωρ χωρὶς αὐθεντίας ἐγίνετο ὅπως μὴ (1) φανερόν· 100, 15:

χρηστῶν (2)

ἐνέκειτο οἱ· 106, 11: χρημάτων (sic)· 108, 8: δεινότατα ἑκὼν ἢ βιαθεὶς ὑπομείνειε, 9: καὶ οὕτω γε φύσει τινὶ ἀναγκαίᾳ, 20: ὅσοι τε νεότητι· 109, 18: σκαιωρεῖσθαι· 110, 20: ἀδικήσαντας σφᾶς ἀμύνεσθαι, 23: τοὺς δὲ διά τι ἐς· 111, 26: ὡς οὐ (3) πρὸς

οι

πόλεμον· 113, 13: ει (sic) καὶ τὰ μάλιστα, 31: μύριοι ὄντες καί· 114, 13: ἑξακοσίους σταδίους, 32: Δαλματία (semper)· 116, 10: πολιτικὴ οἱ ἡλικία ἀξιόλογος· 117, 1: οἱός τ' ἦν ἀναγινώσκειν· 120, 27: πάντα, 28: πάντως· 121, 9: ἀναφέροντα· 122, 23: περιέδραμεν, 25: δᾶδας οἱ ἑκατόνταρχοι· 124, 13: πρὸς αὐτόν, 24 ἑωρακέναι ἔλεγε, 31: οἱ δῆμοι καὶ ἱερ. ὄν· ἀνατιθῶσι· τ. μ. κατὰ τὸν Αὔγ. 126, 1: ἀπὸ τῆς νώλης ἀπέστειλε· 127, 8: αὐτοκράτορα ἀνηγόρευσαν· 130, 4: τὸ ἐνδέον ἀπέστειλε, 10 ἐπὶ τὰς θύρας (4)· 131, 9: ἀγανακτήσας· 132, 7: αὐτάγγελος αὐτῷ ὥς που κάν, 29: καὶ χρυσᾶ σκεύη· 134, 27: τῆς διαγνώσεως· 135, 15: τῆς πολιτείας, 26: τὴν ψυχὴν φύς· 136, 19: καὶ ἐντεῦθεν· 137, 25: συγκεκληρωμένοι· 139, 11: ὠμεσάμενος· 144, 3: ἀθύρματα μήτεάκούειν μήτε, 18: ηὔχοντο (semper) 146, 18: ὧν εἷς· 148, 2: περικρώζοντες, 31: ἐν ἀμηχανίᾳ ἐγίγνοντο· 159, 31,: καὶ τὰς γλώσσας· 161, 15: ἀπ' αὐτοῦ· 162, 14: διὰ δὲ τῆς·

(1) Τὸ μὴ προσετέθη ὑπὸ ν[εωτέρας] χ[ειρός].
(2) Τὸ χρηστῶν ὑπὸ ν. χ.
(3) Τὸ οὐ ὑπὸ ν. χ.
(4) Ν. χ. διώρθωσεν εἰς θέας.

164,26: τοῦ Αὐγούστου· 166, 9: Αὐγούστου τοῦτο νικητήριον· 168, 32: ἐν ἀξίᾳ· 170, 2: συγενέσθαι· 172, 15: μετεπέμπετο 16: καὶ αὐτοῦ πεσόντος· 174, 13: ἔτι καὶ νῦν κομίζονται· 175, 13: μηκέτι χρέας, 28: τῶν δαπανημάτων· 177, 4: καὶ Ἄνιος καὶ Νικιανὸς καὶ Φρούριος· 179, 20: ὥστ' αὐτήν.'Εν Dind. τόμ. III βιβλ. LX κ. 30, 4, 2: Boiss. (τ. III σ. 580)(1) 143, 5: συνεκρότησε κατὰ τῶν· 33, 3, 5-144, 26: στρατηγικῶς ἐστάλησαν.

Τόμ. IV. βιβλ. LXI. κ. 2, 4,4 (Dind)-148, 6 (Boiss.): τὸ γῆρας διὰ ταύτης· κ. 7, 4, 3-150, 24: ὑπὸ τοῦ φαρμάκου ἐγένετο· κ. 9, 2,-151,13: ὑβρίζων ἐς....(rasura) ἐς [αεὶ] (;)· κ.13, 2. 2 -153, 21: ἐνταῦθα ἦσαν· κ. 13, 2, 3-153,22: περιλαβών τε· κ. 16, 4, 3-155, 28: ἐκφανῆναι. LXII κ. 2, 3, 2-159, 14: ἐπὶ βήματος-πεποιημένου· 4, 1, 5-160, 14: ἐκείνης ἐξηλάσαμεν· 9, 2, 3-163, 22: ἀπαραιτήτου προπετείας· 16, 5, 3-167, 28: μήτε συνιέναι τι· 17, 2, 1-168, 12 τούτων δέ· 25, 3. 2-171, 2: προπαρειμένος, 25, 3, 3-171, 3: οἰκοδομημάτων· 27, 1, 1-171, 23: τοιαῦτα ἐγκλήματα αὐτοῖς ἐπήχθη· LXIII 4, 2. 5-174, 7: οἰκημάτων ἐκρύπτ. καὶ αὐτοί· 9, 6, 4-177,4: οὐκ ἐπέτρεπεν 22, 1, 3-182, 9: ἦν τις γαλάτης· 29, 3, 4-186, 8: ὅπερ που LXIV 2, 6-187, 9: οὐδὲν γάρ· 3, 4, 7-188, 1: ἀσθενὴς τὸ σῶμα· 7, 2, 5-190, 21: ἅπαξ γε ἐς τήν· LXV, 8, 4-196, 6: προστασίας· 9, 1, 3-196, 12: ἐν τῷ αὐτοῦ βιβλίῳ λελέξεται· 11, 1, 3-197, 14: ἡ σελήνη παντελῶς τῆς· 18, 2, 3-200, 31: καὶ εἰς ταλάρους ὀπώραν· LXVI. 8, 7, 2-206, 7: ἀπολαύουσιν· 17, 2, 5-210, 22: νοσῶν διῃτᾶτο· 18, 1, 1-211, 14: οὐδὲν ἔτι φονικόν· 23, 2, 3-214, 11: οἱ ἄλλως τε ταραττόμενοι· 24, 3, 6-215, 5: καὶ τὰ χρήματα τῶν ἄνευ· LXVIII, 3, 3, 8-228, 8: οὐ μέν τοι καί· 4, 2, 5-228,22: προεβεβιώκει δέ· 8, 3, 2-231, 13: ἔπακρα· 24, 3, 2-236, 17: ἐμυκήσατο· 24, 5, 6-236, 29: ἀνεξερεύνητος· LXIX, 14, 4, 2-251, 24: ἑτέρου μὲν οὐδενός· 16, 3.1-252, 11: ἐν τῇ θέᾳ· 17, 2, 6-252, 24: ἀποβιῶναι εὐξάμενος· 18, 3, 7-253, 11: τῷ πρωϊνῷ προσρήματ 19, 1, 6-253, 18: πρὸ τῶν τειχῶν. LXXI, 3, 4, 3-259, 2

(1) Ἴδε τὴν ἐν σελ. 4 ὑποσημείωσιν.

οὔτε δέ· 33, 2, 3-266, 28: τῇ τοῦ αὐτοκράτορος· 33, 4, 4-267, 7: ἦν δὴ καὶ τότε· 34, 5, 6-267, 26: ἐν οὐδενὶ ἠλαττώθη· LXXII, 15, 2, 3-276, 10: Κομμοδιανὴν καλεῖσθαι· LXXIII, 3, 2, 4-284, 3: τὰ πλεῖστα τοῦ Κομμόδου· 5, 3, 5-285, 9: οἱ δὲ ἐν μέρει ὥς περ· 8, 2, 3-286, 21: ὡς αὐτοκρ. ἐπελέγοντο· 12, 2, 4-289, 19: ὅσοις τι ἦν· LXXIV 1, 1, 9-293, 30: Ῥώμης ἀπήγαγεν· 1, 2, 6-294, 2: διεχρήσατο· 1, 4, 8-294, 12: εὐπρεπόντως· 6, 2, 4-297, 5: διαφέρειν ἐδόκει, καὶ ὅτι ἐπί· 7, 4, 2-298, 9: ὁ οὖν Ἀνυλῖνος ἰδών· 10, 1, 3-299, 27· ἐν καλῷ πάνυ· 14, 1, 6-302, 29: λὰξ ἐνορῶν· LXXV, 7, 4, 8-308, 5: ὅς πρώην.

Ἐν Ἀθήναις τῇ 3 Ἀπριλίου 1903

ΣΩΚΡΑΤΗΣ Β. ΚΟΥΓΕΑΣ
Δ. Φ.

ΓΛΩΣΣΙΚΑΙ ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

1

Περὶ τοῦ ἐξελληνισμοῦ τῆς λέξεως record

Ἡ ἐν Ἑλλάδι ἀγαθῇ τύχῃ γενομένη πρό τινος ἀναβίωσις τῶν ἀθλητικῶν ἐθνικῶν ἀγώνων ἐπήνεγκε καὶ τὴν ἀναβίωσιν σμήνους ὅλου λέξεων παλαιῶν εἰς αὐτοὺς ἀναφερομένων, οὕτω δὲ σὺν τῇ ἀνακαινίσει τοῦ παλαιοῦ σταδίου ἀνεκαινίσθησαν καὶ αὗται καὶ νέον αἷμα ἐχύθη καὶ πλοῦτος νέος εἰς τὴν γλῶσσαν ἡμῶν ἀποβαίνουσαν ὁσημέραι πάγκαλον γλωσσικὸν ἄγαλμα φύσεως καθαρῶς Ἑλληνικῆς, παρὰ τὰς ἀντεθικὰς ἀντιδράσεις ὀλίγων τινῶν, τῶν λεγομένων μαλλιαρῶν. Ὀλίγαι μόνον λέξεις δὲν ἠδυνήθησαν ἀκόμη ν' ἀναζήσωσι, μεταξὺ δ' αὐτῶν εἶνε καὶ ἡ μέλλουσα ν' ἀντικαταστήσῃ τὸ ξενικὸν *record*.

Ἡ λέξις *record* παρὰ Γάλλοις συγγενὴς οὖσα τῷ λατινικῷ ῥήματι *recordor* (re-cor) δηλοῦντι τὸ ἀναμιμνήσκομαι, μέμνημαι, σημαίνει κυρίως μαρτύριον, μαρτυρίαν, σημεῖον μνήμης ἢ

ἀναμνήσεως, (témoignage, attestation, souvenir), εἶτα δὲ δήλωσιν· π. χ. record de mariage: Attestation des témoins d'un mariage, sur telle ou telle des conventions matrimoniales (Λεξικὸν Becherelle) κ.λ., ἐπὶ δὲ τῶν ἀγώνων λαμβανομένη σημαίνει τὸ ἔσχατον σημεῖον, εἰς ὃ δύναταί τις ἀθλητὴς νὰ φθάσῃ ἐν τῷ ἀγῶνι, ὃν ἀγωνίζεται. Οὕτω δηλοῖ αὕτη τὸ μέγιστον μῆκος τοῦ δρόμου, τὸν ἐλάχιστον χρόνον αὐτοῦ, τὸ μέγιστον μῆκος καὶ ὕψος τοῦ ἅλματος, τοῦ δίσκου ἢ λίθου ἢ σφαίρας τὴν μακροτάτην ἢ ἀπωτάτην βολὴν κ.λ.

Ὁ ἐξελληνισμὸς τοῦ record ἐζητήθη παρ' ἡμῖν εὐθὺς ἀπὸ τῆς ἀνιδρύσεως τῶν ἀγώνων καὶ ἄλλοι ἄλλως αὐτὸ ἐξηλλήνισαν, ὡς δ' ἐγὼ τοὐλάχιστον ἐνθυμοῦμαι, τῆς περὶ τοῦτο ἁμίλλης φιλοτίμως μετέσχον ὁ πρύτανις τῶν παρ' ἡμῖν φιλολόγων καὶ σεβαστὸς ἡμῶν καθηγητὴς κ. Κ. Κόντος καὶ ὁ ἀξιότιμος κ. Ἄγγελος Βλάχος. Τούτων ὁ μὲν κ. Κόντος, ὡς ἐγράφη τότε ἔν τινι ἐφημερίδι, συνεβούλευσε τὸν ἐξελληνισμὸν αὐτοῦ διὰ τῆς λέξεως «ἐξικτόν» (1), ὁ δὲ κ. Βλάχος εἶπεν αὐτὸ «ἄνυσμα»· οὐδετέρα δ' ὅμως τῶν λέξεων τούτων ἐνομίσθη ἐπαρκής, οὐδ' εἰσήχθη εἰς τὴν καθωμιλημένην γλῶσσαν.

Ἡμεῖς νομίζομεν ὅτι ἀναγκαῖον ἦν νὰ ἐξετασθῇ, ἂν ὑπῆρχε παρὰ τοῖς παλαιοῖς λέξις τις ἐπὶ τῶν ἀγώνων τὴν σημασίαν τοῦ record σημαίνουσα καὶ πρὸς τοῦτο κατεφύγομεν εἰς τὰ Ὁμηρικὰ ποιήματα, εἰς ἃ χωρία γίγνεται μνεία ἀθλητικῶν ἀγώνων ὑπὸ τοῦ ποιητοῦ. Τοιαύτη δὲ μνεία γίγνεται ἔν τε τῇ Ἰλιάδι καὶ τῇ Ὀδυσσείᾳ.

Ἐν Ὀδυσσείας Θ, 186 - 195 περιγράφων ὁ Ὅμηρος τοὺς ἀγῶνας τῶν Φαιάκων, τοὺς πρὸ τοῦ Ὀδυσσέως τελεσθέντας, λέγει ὅτι προσεκλήθη καὶ ὁ πολυμήχανος Ἰθακήσιος εἰς δισκοβολίαν, ἕνεκα δὲ τούτου ἐρεθισθεὶς ἀνεπήδησε καὶ λαβὼν δίσκον λίθινον μέγαν καὶ παχύν, οὐκ ὀλίγον στιβαρώτερον τοῦ τῶν Φαιάκων, περιστρέψας ἔρριψεν αὐτόν. Ἐβόμβησεν ὁ λίθος, ἔπτηξαν δὲ πρὸς τῇ γῇ οἱ Φαίακες φοβηθέντες· ὁ δ' ὑπερβὰς τὰ σημεῖα πάντων (τὰ records, ὡς θὰ ἐλέ-

(1) Ἐντετάλημεν ὑπὸ τοῦ σεβαστοῦ προέδρου τῆς Ἑταιρείας ἡμῶν νὰ δηλώσωμεν δημοσίᾳ, ὅτι ὁ κ. Κόντος δὲν ἐπεχείρησέ ποτε νὰ ἐξελληνίσῃ τὸ Γαλλ. record. Μό δ' ἐν παρέργῳ λόγον ποτὲ περὶ τούτου μεταξὺ φίλων γενομένου εἶπεν ἄλλα τε τινὰ τὴν λέξιν ἐξικτόν, δὲν προέτεινε δ' ὅμως αὐτὴν ὡς τὴν κατ' ἐξοχὴν κατάλληλον.

Σ. Δ.

γομεν σήμερον), κατέπεσε πέραν αὐτῶν. Ἡ Ἀθηνᾶ τότε, ἀνδρὸς μορφὴν ἔχουσα, ἔθηκε τέρματα (ὅρια), ἐσημείωσε δηλαδὴ τὸν τόπον τῆς πτώσεως τοῦ δίσκου διὰ σημαδίου ἤ, ὡς θὰ ἐλέγομεν ἡμεῖς πάλιν κατὰ τοὺς Γάλλους, ἐσημείωσε τὸ record τοῦ Ὀδυσσέως εἰς τὸν δίσκον. Ἀλλὰ προσελθέτω μᾶλλον αὐτὸς ὁ Ὅμηρος καὶ λεγέτω ταῦτα:

«Ἦ ῥα καὶ αὐτῷ φάρει ἀναΐξας λάβε δίσκον
μείζονα καὶ πάχετον, στιβαρώτερον οὐκ ὀλίγον περ
ἢ οἵῳ Φαίηκες ἐδίσκεον ἀλλήλοισιν.
Τόν ῥα περιστρέψας ἧκε στιβαρῆς ἀπὸ χειρός,
βόμβησεν δὲ λίθος· κατὰ δ' ἔπτηξαν ποτὶ γαίῃ
Φαίηκες δολιχήρετμοι, ναυσίκλυτοι ἄνδρες,
λᾶος ὑπὸ ῥιπῆς. Ὁ δ' ὑπέρπτατο σήματα πάντων
ῥίμφα θέων ἀπὸ χειρός. Ἔθηκε δὲ τέρματ' Ἀθήνη
ἀνδρὶ δέμας εἰκυῖα, ἔπος τ' ἔφατ' ἔκ τ' ὀνόμαζεν·
καί κ' ἀλαός τοι, ξεῖνε, διακρίνειε τὸ σῆμα».

Ἐκ τοῦ χωρίου ἄρα τούτου βλέπομεν ὅτι τὸ ξενικὸν record δυνάμεθα ν' ἀντικαταστήσωμεν διὰ τῆς λέξεως σημεῖον (ἰων. σῆμα)(1).

Ἀλλὰ καὶ διὰ τῆς λέξεως «ὅριον» ἀκριβέστερον ἔτι δυνάμεθα ν' ἀντικαταστήσωμεν τὸ record, διότι καὶ οὕτως ἐλέγετο τοῦτο ὑπὸ τῶν παλαιῶν καὶ μάλιστα τὸ τοῦ δίσκου. Μάρτυς ἔστω ἡμῖν πάλιν ὁ θεῖος Ὅμηρος.

Οὗτος ἐν Ἰλιάδος Ψ, 431 (περὶ ἱπποδρομιῶν προκειμένου εἰς τιμὴν τοῦ Πατρόκλου ὑπ' Ἀχιλλέως τελεσθεισῶν) λέγει ὅτι οἱ ἵπποι τοῦ Ἀντιλόχου ἐπέδραμον «ὅσσα δίσκου οὖρα κατωμαδίοιο πέλονται»

(1) Ὅτι τὸ σῆμα καὶ σημεῖον ταὐτά, γνωστόν. Ἐν τῷ Θησαυρῷ τοῦ Ἐρρίκου Στεφάνου λέγονται τάδε: Σῆμα: Signum, Nota. Ἰλ. Ψ, 326 «σῆμα δέ τοι ἐρέω μάλ' ἀριφραδές, manifestum signum, Ovid. clarum signum, Virg. docet autem his verbis et sequentibus, quo signo metam, ad quam cursu tendebant, gnosceret. Idem sub finem ejusd. libri, ὑπέρβαλε σήματα πάντα, de Ajace σόον ejaculante. Praeterea σῆμα in homine aut alio animante dictum Sinum Notave, qua agnoscitur: ut eodem libro — ἐν δὲ μετώπῳ Λευκὸν σῆμ τέτυκτο περίτροχον, ἠΰτε μήνη κ.λ.

δηλαδὴ ὅσον εἶνε τὸ διάστημα τὸ διανυτόμενον ὑπὸ δίσκου ῥιπτομένου πάσῃ δυνάμει, ὅση εἶνε ἡ ἀπόστασις εἰς ἣν ἐξικνεῖται ὁ δίσκος πάσῃ δυνάμει ῥιπτόμενος, ὅση εἶνε ἡ βολὴ (τὸ record) δίσκου, ἔμειναν δ' ὀπίσω οἱ ἵπποι τοῦ Μενελάου:

«Ὅσσα δὲ δίσκου οὖρα κατωμαδίοιο πέλονται,
ὅν τ' αἰζηὸς ἀφῆκεν ἀνήρ, πειρώμενος ἥβης,
τόσσον ἐπεδραμέτην· αἳ δ' ἠρώησαν ὀπίσσω
Ἀτρείδεω».

Ἐπειδὴ δὲ τὸ οὖρος καὶ οὖρα εἶνε ἐπικὸς καὶ Ἰωνικὸς τύπος τοῦ ὅρος καὶ ὅρια, διὰ τοῦτο λίαν ὀρθῶς δύναται τὸ record νὰ λεχθῇ Ἑλληνιστὶ καὶ ὅριον· ὥστε ἀσφαλῶς λεκτέον ἀπὸ τοῦδε οὐχὶ record, ἀλλὰ σημεῖον ἢ μᾶλλον ὅριον. Σημειωτέον πρὸς τούτοις ὅτι μονολεκτικῶς τὸ ὅριον τοῦ δίσκου ἐλέγετο δίσκουρα (1), ὡς δῆλον ἐκ τοῦ 523 στίχου τοῦ Ψ τῆς Ἰλιάδος, τὸ δὲ μέγιστον *record* λεκτέον «μέγιστον ὅριον» ἢ «ἄκρον».

(1) Τῆς ταυτότητος τῶν λέξεων οὖρος καὶ ὅρος, οὖρα καὶ ὅρια μάρτυς ἔστω πάλιν ὁ Θησαυρός τοῦ Ἑρρ. Στεφάνου ἐν 6966 d, ἐν ᾧ φέρονται τάδε: «Οὖρος ὁ, Terminus: Ionice pro ὅρος, mutato aspero in tenuem, sicut et in οὐδὸς pro ὁδός. Eust. 23. cum dixisset νοῦσος habere ionicam ἐπένθεσιν τοῦ υ, subjungit et alia in quibus ab Ionibus μηκύνεται τὸ ο προσλήψει τοῦ υ, inter quae ὁδός, οὐδός· καὶ ὅρος, οὖρος, ὁ περιορισμός. Idem p. 488. Οὕτω καὶ οὖρος μὲν λέγεται ὁ ὅρος, ἰαστί, οὐ μήν ποτε καὶ τὸ ὅρος τὸ οὐδέτερον. Apud Hes. οὖρον ἀρούρης, i. e ὅρον τῆς χώρας: ex Il. Φ, 405 de lapide, Τὸν ῥ' ἄνδρες πρότεροι θέσαν ἔμμεναι οὖρον ἀρούρης. Itidem Suid.. Οὖρος ὁ τῆς γῆς ὅρος· καὶ παρ' Ἡροδ. οὖροι, οἱ ὅροι, τὰ ὁροθέσια: Termini, fines, limites: quo nominativo utitur et Parrhasius apud Athenaeum (543) in quodam epigrammate operibus suis inscripto, Φημὶ γὰρ ἤδη τέχνης εὑρῆσθαι τέρματα τῆσδε σαφῆ χειρὸς ὑφ' ἡμετέρης· ἀνυπέρβλητος δὲ πέπηγεν οὖρος· ἀμώμητον δ' οὐδὲν ἔγεντο βροτοῖς . . . Sed notandum dici non solum οὖροι, plurali num. sed etiam οὖρα, nt manifestum fit e seqq. Eust. 1871 de ὅρος loquens, e quo Iones οὖρος factum, Τό δ' αὐτὸ γίγνεται καὶ ἐν τῷ οὖρος, ὁ περιορισμός ὡς δῆλον ἐκ τοῦ, Ἄμφ' οὔροισι· καί, δίσκου οὖρα πέλονται. Loci sunt Homeri: alter Il. ψ (431), alter μ (421) «ἀμφ' οὔροισι δύ' ἀνέρε δηριάασθον». Citatur ex Apollonio quoque. Nec non ex Herod. affertur 3. (οὔρεσι, in finibus, Valla.

2

Περὶ τῆς ὀρθογραφίας Λατινικῶν τινων ἐν Σύρῳ ἐπωνύμων

Ὅτι τὰ πλεῖστα τῶν ἐπωνύμων ἡμῶν τῶν νέων Ἑλλήνων, καίπερ Ἑλλήνων ὄντων, δὲν εἶνε Ἑλληνικά, ἀλλὰ βαρβαρικά, τὰ μὲν τουρκικά, τοῦ ἐμοῦ πρώτιστα πάντων, τὰ δὲ σλαυικά, ἄλλα δὲ λατινικὰ καὶ ἄλλα καθαρῶς Ἑλληνικά, ἀναμφισβήτητον. Τὸ δύσμοιρον Ἔθνος ἡμῶν τοσαῦτα ἔπαθε κατὰ τὸ μακρὸν διάστημα τῶν αἰώνων καὶ ὑπὸ τοσούτων βαρβάρων ἐπολεμήθη καὶ κατεπιέσθη, ὥστε θαῦμα εἶνε πῶς κατώρθωσε νὰ σωθῇ, καὶ τὸ θαῦμα τοῦτο ὀφείλεται βεβαίως εἰς τὴν ἰσχυρὰν αὐτοῦ ἐθνικὴν συνείδησιν, ἥτις, ἀπό τε τῆς γλώσσης καὶ τῆς Ἐκκλησίας τὴν δύναμιν ἀντλοῦσα, ἀνθίστατο σθεναρῶς ἀείποτε πρὸς πάντα πολέμιον, διὰ τοῦτο δὲ καὶ οἱ νῦν πολέμιοι τοῦ Ἑλληνισμοῦ, ἐσωτερικοί τε καὶ ἐξωτερικοί, κατὰ τῆς γλώσσης καὶ τῆς Ἐκκλησίας ἔχουσι στρέψει τὰ ὅπλα αὐτῶν.

Ἀλλά, εἰ καὶ ἐσώθη, ὡς εἶπον, θαυμαστῶς πως τὸ Ἑλληνικὸν ἀπὸ τῶν πολυειδῶν βαρβάρων πολεμίων αὐτοῦ, ὅμως δὲν ἐξῆλθε τοῦ ἀγῶνος τούτου, τοῦ δεινοῦ, ἄτρωτον καὶ ἀκάκωτον· τὰ τραύματα δὲ καὶ τὰς κακώσεις ταύτας, ἃς ἔπαθε, σαφέστατα δυνάμεθα νὰ ἴδωμεν ἐν τῇ γλώσσῃ αὐτοῦ, ἥτις φθαρεῖσα βρίθει ξένων βαρβαρικῶν λέξεων. Ἐκ τούτου συνέβη ὥστε καὶ τὰ ἐπώνυμα ἡμῶν τῶν νέων Ἑλλήνων νὰ μεταβληθῶσι τὰ πολλὰ εἰς μὴ Ἑλληνικά· διότι ἕνεκα τῆς ὑπὸ διαφόρους δεσπότας δουλείας ἡμῶν παρελαμβάνομεν ἐκ τῆς γλώσσης αὐτῶν πολλὰ διὰ τὴν ἡμετέραν ἀπαιδευσίαν, ἢ ἀπεδίδοντο ἡμῖν ὑπ' αὐτῶν τούτων ὀνόματα κατὰ τὰ ἤθη καὶ ἔθιμ' αὐτῶν.

Καὶ εὐχῆς μὲν ἔργον θὰ ἦτο, ἂν ἐλαμβάνετο ἀπόφασις ὑπὸ πάντων τῶν ξένα ἢ καὶ κακόηχ' ὀνόματ' ἐχόντων ὡς ἐπώνυμα να μεταβάλωσιν οὗτοι αὐτὰ εἰς Ἑλληνικά, πλὴν τῶν καταστάντων ἐνδόξων, ἐκλέγοντες ὅ,τι ἂν ἀρέσκῃ ἑκάστῳ· ἀλλ' ἐπειδὴ τοῦτο λίαν εἶνε δυσχερὲς νὰ γίνῃ κοινῇ παραδεκτόν, ἐμοῦ πρώτου μὴ τολμῶντος εἰς τὴν μεταβολὴν ταύτην, ἀνάγκη τοῦτο μὲν ν' ἀφήσωμεν εἰς τὸν χρόνον, ὅστις ἐστὶν ὁ κοινὸς πάντων ἰατρός, ἡμεῖς δὲ νὰ καταφύγωμεν τοῦ-

λάχιστον εἰς τὴν ἀνίχνευσιν τῆς παραγωγῆς τῶν τοιούτων ἐπωνύμων καὶ εἰς τὴν γνῶσιν τῆς ὀρθῆς γραφῆς αὐτῶν, διότι ἀνορθογραφοῦντες, βάρβαρα ὄντα, βαρβαρώτερα ἔτι ἀπεργαζόμεθα.

Ὑπὸ τῆς γνώμης ταύτης κινούμενος ἀσχολοῦμαι τὸ ἐπ' ἐμοί, ὅταν ἔχω σχολήν, περὶ τὴν ἀνεύρεσιν τοῦ ἐτύμου τῶν τοιούτων ἐπωνύμων, ἐκ δὲ τῶν ὑπ' ἐμοῦ μέχρι τοῦδε μελετηθέντων παρέχω πρὸς δημοσίευσιν, χάριν τῶν ἀναγνωστῶν τῆς «Ἀθηνᾶς», τὰς ἑξῆς τέσσαρας ἐπωνυμίας φίλων μου, παρ' ὧν ἐλπίζω ὅτι θὰ τύχω συγγνώμης διὰ τὴν ἐπέμβασίν μου ταύτην εἰς τὰ ὀνόματά των.

Μακριωνίτης, Μέμμος, Κουκουλλᾶς, Ῥοσολᾶτος
καὶ οὐχὶ
Μακρυωνίτης, Μέμος ἢ Μαῖμος, Κουκουλᾶς, Ῥωσολάτος.

Καὶ πρῶτον μὲν περὶ Μακριωνίτου.

Ἡ λέξις αὕτη εἶνε συνήθης ἐν Σύρῳ ὡς ἐπώνυμον καὶ ὁσάκις ἤκουον αὐτὴν προφερομένην, ἐπήρχετό μοι ἡ ἀπορία πόθεν ἆρά γε αὕτη καὶ τίς ἡ σημασία αὐτῆς. Τὴν ἀπορίαν μου μάλιστα ταύτην ἐπέτεινεν ἔτι μᾶλλον ἡ γραφὴ αὐτῆς διὰ τοῦ ῦ ψιλοῦ «Μακρυωνίτης». Ἐσκόπουν λοιπὸν κατ' ἐμαυτὸν καὶ πολλὰ ἠρεύνων, ἀλλ' ἐπὶ πολὺ αἱ φροντίδες μου ἔμενον ἄγονοι. Ἠρώτησα καί τινας τῶν ἐνταῦθα Μακρυωνιτῶν περὶ τοῦ ἐπιθέτου αὐτῶν, ἀλλὰ καὶ παρ' αὐτῶν οὐδὲν ἔμαθον, εἰμὴ ὅτι προτιμῶσι τὴν διὰ τοῦ ῶ μεγάλου γραφήν, ἵνα μὴ φαίνηται ὡς β' συνθετικὸν ἡ λέξις ὄνος! (1).

Οὕτως ἔμενον ἄπελπις ἤδη, ὅτε ἐπῆλθέ μοι κατὰ νοῦν ἡ καταγωγὴ τῶν Μακρυωνιτῶν. Ἐνεθυμήθην ὅτι οὗτοι Σύριοι ὄντες καὶ δυτικοὶ τὸ δόγμα πιθανῶς θὰ κατάγωνται (παρὰ τὰ ἐν τῇ Ἱστορίᾳ τῆς Σύρου ὑπὸ Ἀμπελᾶ εἰκῇ καὶ ἄνευ ἀποδείξεων λεγόμενα) ἀπὸ τῶν ἐνταῦθα, ὥσπερ καὶ ἐν ταῖς ἄλλαις νήσοις τοῦ Αἰγαίου, ἐγκαταστάντων Λατίνων ἢ Φράγκων καὶ κατ' ἀκολουθίαν ὅτι καὶ ἡ λέξις Μακρυωνίτης εἶνε λατινική. Ἐκ τούτου παρὰ προσδοκίαν ἐλύθη ἡ ἀπορία μου.

(1) Τελευταῖόν μοι εἶπέ τις αὐτῶν ὅτι πιθανὸν νὰ παράγηται τὸ Μακρυωνίτης κα σύνθεσιν ἐκ τοῦ μακρὸς καὶ αἰών, Μακραιωνίτης τρόπον τινά, ἀλλὰ κατ' ἐ τοῦτο ἀπίθανον, διότι τὸ αἰὼν δὲν δέχεται τὴν κατάληξιν ίτης.

Ὑπάρχει λατινικὴ λέξις *Marcionīta, ae*, Μαρκιωνίτης, ου, καὶ *Marcionista, ae*, ὁ Μαρκιωνιστής, παράγεται δ' ἐκ τοῦ *Marcion, iōnis*, Μαρκίων, ίωνος, ὅθεν καὶ τὸ *Marcionensis*, ὁ τοῦ Μαρκίωνος.

Οὐδεμία λοιπὸν καταλείπεται ἀμφιβολία ὅτι ὁ Μακρυωνίτης εἶνε ὁ λατινιστὶ καλούμενος *Marcionīta, ae* (Μαρκιωνίτης, ου) σχηματισθεὶς ἐκ τῆς λατινικῆς ταύτης λέξεως κατ' ἀναγραμματισμὸν καὶ ἑπομένως κακῶς γράφεται διὰ τοῦ ῦ ψιλοῦ ἢ διὰ τοῦ ὃ μικροῦ, γραπτέον δὲ τὸ ὄνομα «Μακριωνίτην, δηλαδὴ διὰ τοῦ ἰῶτα τὸ κρι καὶ τὸ ω δι' ὦ μεγάλου, ἅτε μακρᾶς οὔσης τῆς συλλαβῆς ταύτης ἐν τῷ Marcio -iōnis.

B'.

Ὁ δὲ φίλος κ. Γ. Μέμος, Μαῖμος πρότερον γραφόμενος, κατενόησε τὸ ἄτοπον τῆς δι' αι γραφῆς τοῦ ἐπωνύμου αὐτοῦ, δὲν ἔτυχε δ' ὅμως καὶ ἀκριβῶς τῆς ὀρθῆς γραφῆς, διότι ἡ λέξις αὕτη γραπτέα διὰ διττοῦ μῦ.

Τὸ ὄνομα Μέμμος εἶνε ὡσαύτως λατινικὸν καὶ μάλιστα Ἐνετικόν. Ὑπὸ τῆς Ἱστορίας πολλοὶ μὲν καὶ ἄλλοι Μέμμοι ἀναφέρονται, οὐχ ἥκιστα δ' ὅμως ὁ Τριβοῦνος Μέμμος, δόγης Ἐνετῶν, ζήσας περὶ τὸ τέλος τοῦ δεκάτου αἰῶνος (ἴδε Ἱστορίαν τοῦ Ἑλλην Ἔθνους τοῦ μακαρίτου Κ. Παπαρρηγοπούλου, τόμ. Δ', σελ. 224), ὁ ὁποῖος, ἵνα μετὰ θάνατον καταλίπῃ διάδοχον τῆς ἀρχῆς τὸν υἱὸν Μαυρίκιον, ἔπεμψεν αὐτὸν εἰς Κωνσταντινούπολιν ἐπὶ Βασιλείου Β' τοῦ Βουλγαροκτόνου, ἵνα λάβῃ ἀξίωμά τι (ὡς ἀναγνωριζούσης τῆς Ἐνετίας ἔτι τότε τὴν ἐπικυριαρχίαν τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει Ἑλληνικῆς αὐτοκρατορίας) καὶ οὕτω διευκολυνθῇ ἡ ἐκλογὴ αὐτοῦ ὡς ὑπερτάτου τῆς πολιτείας ἄρχοντος. Μέμμοι ἔτι ἀναφέρονται καὶ μεταξὺ τῶν Λατίνων τῶν τὴν Πελοπόννησον καταλαβόντων ἐπὶ τῆς ἐν Ἑλλάδι Λατινοκρατίας (μετὰ τὸ 1204).

Εἶνε λοιπὸν ἡ λέξις Μέμμος, ὡς εἶπον, λατινικὴ ἀπαντῶσα παλαιότερον ὑπὸ τὸν τύπον Μέμμιος, *Memmius*, παραφθαρεῖσα δ' ὕστερον ἐγένετο ἰταλιστὶ *Memmo*, ὥστε ἡ ὀρθὴ αὐτῆς γραφὴ εἶνε Μέμμος.

Σημειωτέον δ' ἔτι ὅτι καὶ γυναικὸς ὄνομα ὑπάρχει Μεμμία καὶ

μάλιστα Συρίας; ἀπαντῶν ἐν ἐπιγραφῇ τῶν Ῥωμαϊκῶν χρόνων ἐνταῦθα εὑρεθείσῃ καὶ ὑπὸ Boeckh ἐκδοθείσῃ ἐν C.I G. n. 2347 a. Ὅρα καὶ ἐπιγρ. τῆς νήσου Σύρου τοῦ κ. Κλ. Στεφάνου σελ. 62 σημ.

Γ'.

Λατινικὴ ὡσαύτως λέξις εἶνε καὶ τὸ ἐπώνυμον Κουκουλλᾶς καὶ γραπτέον διὰ διττοῦ λάβδα. Τὸ ὄνομα τοῦτο παράγεται ἐκ τοῦ λατινικοῦ *cucullа, ae* (ἡ κουκούλλα, τὸ γνωστὸν τῆς κεφαλῆς κάλυμμα), ἥτις λέγεται καὶ *cucullus*, ὅ ἐστι κύκλος, capuchon, ὡς λέγουσιν οἱ Γάλλοι, coqueluchon. capuce. Ἐνταῦθα εἰρήσθω ἐν παρόδῳ ὅτι καὶ τὸ κουκούλλιον, ἐξ οὗ ἀμέσως προέκυψε τὸ Κουκουλλᾶς, διὰ διττοῦ λάβδα γραπτέον, προέρχεται ἐκ τοῦ *cucullus*, ὅς ἐστιν, ὡς προείπομεν, ἕτερος τύπος τοῦ *cuculla*, πάντα δὲ τὰ ἐξ αὐτῶν παραγόμενα διὰ διττοῦ λάβδα γράφονται, οἷον τὸ ἰταλικὸν *cucullato*, κουκουλλωμένος, καὶ τὰ γαλλικὰ *cuculliforme*, κουκουλλόμορφος, καὶ *cucullifère*, κουκουλλοφόρος ἢ κουκουλλιοφόρος. Οὕτω διὰ διττοῦ λάβδα γραπτέον καὶ τὸ μεδούλλιον (μεδούλλι) καὶ φραγγέλλιον, ἅτε παραγόμενα ἐκ τοῦ *medulla*, μυελὸς (medullitus, μυελόθεν), καὶ *flagellum*, μαστίγιον, ἐν ᾧ τἀνάπαλιν γραπτέα δι' ἑνὸς λάβδα τὰ σακκούλιον (σακκούλι), καρρούλιον (καρρούλι), μαρούλιον (μαρούλι) καὶ πορτούλι, ἅτε παραγόμενα ἐκ λατινικῶν δι' ἑνὸς λάβδα γραφομένων, τοῦ *saccŭlus*, *carrŭla*, *portŭla*. *marŭlum* (*marum*).

Ἀπαντᾷ δὲ τὸ ὄνομα Κουκουλλᾶς (ὁ κουκούλλια, μεταξοσκώληκας τρέφων καὶ ἐμπορευόμενος) ἐν Ἑλλάδι (ἐν Σύρῳ μάλιστα καὶ Τήνῳ) κατὰ δύο τύπους, τόν τε καθ' αὑτὸ λατινικὸν Κουκούλλας, διατηρῆσαν τὸν τονισμὸν λατινικῷ τῷ τρόπῳ (ὅτε καὶ σημασίαν ἄλλην ἔχει) καὶ κατὰ τὸν Ἑλληνικὸν Κουκουλλᾶς (ὅτε καὶ μόνον δηλοῖ τὸν κουκούλλια τρέφοντα καὶ ἐμπορευόμενον). Σημειώσεως ἄξιον πρὸς τούτοις, ὅτι τὸ μὲν Κουκούλλας εἶνε ἐπώνυμον Φράγκων, δυτικῶν τὸ δόγμα, τὸ δὲ Κουκουλλᾶς Ἑλλήνων ὀρθοδόξων. Τὸ λατινικὸν τόνον διέσωσαν καὶ ἄλλα τοιαῦτα ὀνόματα, ὡς ἐν Κεφαλληνίᾳ π. χ. τὸ «Καμίλλος» ἀντὶ «Κάμιλλος», ὅ ἐστι τὸ λατινικὸν *Camillus*.

Δ'.

Τὸ Ῥοσολᾶτος τέλος γραπτέον δι' ὃ μικροῦ καὶ περισπαστέον, ὡς πάντα τὰ τοιαῦτα λατινικά. Ῥοσολᾶτος, ὡς γνωστόν, λέγεται κοινῶς ὁ πλήρης ῥοσολίου (σιραίου), ὡς π. χ. κουφφέτα ῥοσολᾶτα, ἑπομένως ὁ γλυκύς, ἡδὺς καὶ εὔοσμος ἢ εὔγευστος, προέρχεται δ' ἐκ τοῦ *rosa* = ῥόδον καὶ *olio* = ἔλαιον (ros[a]-olio = ῥοδέλαιον, ἰταλιστί), ὥστε τὸ ῥο κατ' ἀνάγκην γραπτέον δι' ὃ μικροῦ. Πρέπει δὲ καὶ νὰ περισπᾶται ἡ λέξις, διότι ἡ λατινικὴ κατάληξις *atus* ἔχει τὸ *a* μακρόν. Τοιαῦτα καὶ τὰ *barbātus* (πωγωνᾶτος), *dentātus* (ὀδοντωτός), *calceātus* (ὑποδεδεμένος, ὁ κοινῶς καλτσᾶτος), *falcātus* (δρεπανηφόρος) κ.λ. καὶ ἐξ αὐτῶν καὶ ἄλλων ὁμοίων ἔμειναν καὶ παρ' ἡμῖν τὰ βαρβᾶτος, σπαθᾶτος, χρυσοφτερνιστηρᾶτος, λαμπροπουκαμισᾶτος, καί, ἵνα μὴ μακρολογῶ, τὸ καὶ τοῖς πᾶσι γνωστόν·

«πετεινὸς νυχᾶτος,
νυχοποδαρᾶτος,
περπατεῖ καὶ κρίνει
τὴ δικαιοσύνη».

Ἐν Ἑρμουπόλει Σύρου τῇ 17 Ὀκτωβρίου 1902

ΝΙΚΟΛΑΟΣ Σ. ΜΠΑΞΕΒΑΝΑΚΙΣ

ΤΟ ΜΕΛΑΝ ΧΡΩΜΑ ΑΡΧΑΙΩΝ ΛΕΣΒΙΑΚΩΝ ΑΓΓΕΙΩΝ

Ἡ περὶ τοῦ ποιοῦ τοῦ τῆς ἀρχαίας κεραμεικῆς μέλανος ὑπάρχουσ' ἀμφιβολία ἤγαγεν ἡμᾶς εἰς τὴν ἐξέτασιν μελάνων τινῶν ἀγγείων, ἐν ἀρχαίοις τάφοις παρὰ τὰς θέρμας Κουρτζῆ ἐν Μυτιλήνῃ κατὰ καιροὺς εὑρεθέντων.

Τὰ ἀγγεῖα ταῦτα — ὧν τινα «πάνυ κρατερῶς κεκεραμευμένα» — φέρουσι μέλαν κατ' ἐπιπολὴν χρῶμα, ἐλαφρῶς στίλβον, πρὸς τὸ φαιὸν καὶ ἰῶδες καὶ ὑπέρυθρον ἔστιν ὅτε — ἕνεκα ἴσως τῆς τοῦ χρόνου ἐπιδράσεως — ἀποκλῖνον, λευκότερον δ' ἐσωτέρω γινόμενον. Τὸ χρῶμα εὐχερῶς ἀποξεόμενον προσεβάλλετο ὑπὸ τῶν ὀξέων ἐκλῦον διοξείδιον ἄνθρακος, ὑπὸ δὲ τὸν καμινευτῆρα αὐλὸν ἀπεχρωματίζετο καὶ ἐν τῷ πυρὶ σαφῆ ἐδείκνυε τὴν τοῦ μαγγανίου ἀντίδρασιν. Ποσοτικαί τινες τοιούτων ἀγγείων ἀναλύσεις παρέσχον μοι διοξειδίου πυριτίου ὡσεὶ 50,50 ἐπὶ τοῖς ἑκατόν, ὀξειδίου σιδήρου 15,00, ὀξειδίου ἀργιλλίου 19,50, ὀξειδίου μαγνησίου 1,83, ὀξειδίου ἀσβεστίου 3,05 καὶ ὀξειδίου μαγγανίου 0,35.

Ἐκ τῶν ἀνωτέρω καὶ ἄλλων πυροχημικῶν βασάνων ἀγόμενος ὑπολαμβάνω πρωτεύοντα τῶν μελάνων χρωμάτων συστατικὰ τὸ ὀξείδιον μὲν τοῦ μαγγανίου, ἐν σμικρᾷ ποσότητι πολλαχοῦ προστιθέμενον, ἰδίᾳ δὲ τό τε ὀξείδιον σιδήρου καὶ τὴν ἄσβεστον, προερχομένην, δοκεῖ μοι, ἐκ τοῦ χρησιμοποιουμένου ἀνθρακικοῦ ἀσβεστίου τῶν ὀστράκων θαλασσίων ζῴων καὶ δὴ τῶν κατ' Ἀριστοτέλην (Ἱστ. ζῴ. Δ΄ σ. 588) στρομβωδῶν, τῶν κοχλάκων καὶ κηρύκων, ἐξ ὧν κατὰ Διοσκουρίδην (V.133) καὶ ἄσβεστος ὑπὸ τῶν ἀρχαίων κατεσκευάζετο, οἷα δὲ πολλὰ — ὡς χοίρινοι τοῦ Πολυδεύκους ψῆφοι συνήθως θεωρούμενοι (ἰδ. Ρουσσοπούλ. ἀρχαιολ. - 226) — εὑρέθησαν συνοδεύοντα ἀρχαίων κεραμείων ἔργα, ὡς ἐν Μ τιλήνῃ πρό τινος παρὰ τὸν χείμαρρον τῆς Ἀλυσσίδας καὶ ἐν Ἀθ ναις πρὸ ἐτῶν ἐν τῷ ἔξω Κεραμεικῷ. Τὸ τοιοῦτο δ' ἀνθρακικὸν ἀσβ

στιον προσετίθετο βεβαίως καὶ πρὸς ἐρύθρανσιν καὶ τῶν ἄλλων μιλτούχων ἀργίλλων ἐν περιπτώσει ταπεινῆς τῶν καμίνων θερμοκρασίας.

Ἐν Μυτιλήνῃ τῇ 11 Φεβρ. 1903

ΜΙΧΑΗΛ Κ. ΣΤΕΦΑΝΙΔΗΣ

Τῷ ἐν Λειψίᾳ κ. J. Ilberg,

τὴν ἐμὴν «Περὶ τῶν ποτίμων ὑδάτων παρὰ τοῖς ἀρχαίοις» (Ἀθηνᾶς ΙΓ', 327-416) ἐν τῇ *Berliner philol. Wochenschrift* (ἀρ. 51, 20 Δεκ 1902, στ. 1586) κρίναντι πραγματείαν, γνωρίζω τάδε:

Ἡ περὶ ἧς ὁ λόγος πραγματεία, συμβολή τις οὖσα εἰς τὴν ἱστορίαν τῶν ποτίμων ὑδάτων, ἐξ αὐτῶν εἰλημμένη τῶν κυριωτάτων πρώτων πηγῶν — ὡς δὴ τοῦτο σαφῶς ἐν ἀρχῇ τοῦ ἔργου δηλοῦται — οὐδεμιᾶς ἐδεῖτο ἀπὸ Neumann καὶ Partsch καὶ Oder ὑδατολογικῆς γνώσεως. Ἥτε ὑδραγωγία καὶ ἄλλα τῆς ὑδραυλικῆς ζητήματα μόλις που θιγγάνονται ἐν τῷ δευτέρῳ μέρει, ὅπερ σὺν τῷ πρώτῳ εἰσαγωγήν τινα μόνον εἰς τὸ κύριον ἀποτελεῖ θέμα, ἤτοι δὴ τὴν ἔρευναν τῶν φυσικῶν καὶ χημικῶν ἰδιοτήτων τῶν ποτίμων ὑδάτων. Μεγίστη δ' ἅμα κατεβλήθη προσοχὴ ἐν τῇ ἀναγραφῇ καὶ τῷ καθορισμῷ τῶν ἀρχαίων ἐπιστημονικῶν ὅρων, μετ' ἐπιμελείας — ἣν μόλις ἡ Ἰλβέργειος ὁμολογεῖ δικαιοσύνη — πανταχοῦ τεθεισῶν τῶν ὡς εἰκὸς ἀπαραιτήτων σχετικῶν παραπομπῶν.

Ὡς δ' αὔτως, τῆς τοῦ Θάλητος ὑδατίνης ἀρχῆς μόλις μνείαν ποιούμενος, οὐδαμῶς ἐγὼ καὶ περὶ θεωριῶν ἰδίᾳ τῶν Ἰώνων φυσικῶν, ὡς ὁ Ilberg λέγει, πραγματεύομαι. Ἐντεῦθεν δὲ καὶ πάντοθεν ἀγόμενος παρακελεύομαι αὐτῷ οὐ μόνην τὴν δολιχοδρομοῦσαν τοῦ κειμένου καὶ τῶν σημειώσεων ἐπιθεώρησιν, ἀλλὰ καὶ τὴν μετά τινος ἐπιμελείας ἀνάγνωσιν — τελειοτέραν πιθανῶς τῆς Ἑλληνικῆς ἀπαιτοῦσαν γνῶσιν — τῆς ἐμῆς διατριβῆς, νέας τινάς, δοκεῖ μοι, τῶν πραγμάτων ἀντιλήψεις παρεχομένης καὶ συμβολάς, πρὸ τῶν ὁποίων δ' ἀντιπαρῆλθεν ἡ τοῦ Ilberg κριτική.

Ἐν Μυτιλήνῃ τῇ 17 Φεβρ. 1903

ΜΙΧΑΗΛ Κ. ΣΤΕΦΑΝΙΔΗΣ

I

ΓΑΛΙΛΑΙΟΣ ΚΑΙ ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ

Ὅτε τῷ 1582 Γαλιλαῖος ὁ Γαλιλαίη εἰσήρχετο σπουδαστὴς εἰς τὸ τῆς Πίσης πανεπιστήμιον, σύμπασα ἡ σοφὴ Ἰταλία ἐκ μόνου τοῦ στόματος τοῦ Σταγειρίτου πᾶσαν ἀπεξεδέχετο ἀλήθειαν καὶ μονονοὺ δόγματα ἐθεώρει ἀπαράτρεπτα καὶ ἐν ταῖς ἐσχάταις αὐτῶν λεπτομερείαις τὰ ἀριστοτελικὰ διδάγματα, καὶ δὴ καὶ τὰς περὶ κινήσεως ἐν γένει θεωρίας καὶ τὰ περὶ βαρέος καὶ κούφου, ὧν τιν' ἄλλοτ' ἐποιησάμην ἀνάλυσιν ('Αθηνᾶς ΙΓ'. σ. 380—389). Ἡ τότε ἄρα Ἰταλικὴ ἐπιστήμη καὶ σὺν ταύτῃ ἅπας ὁ ἐπιστημονικὸς κόσμος παρεδέχετο ὅτι:

α) Πᾶσα κίνησις γίνεται ὑπὸ κινοῦντος, οὗτινος ἐκλιπόντος τὸ κινούμενον ἠρεμεῖ, καὶ

β) Τὰ βαρύτερα καὶ θᾶττον πρὸς τὸ μέσον φέρονται, ἤτοι ἡ τοῦ πίπτοντος ταχύτης ἀνάλογος ὑπάρχει τοῦ βάρους

Πρῶτος ἐν αὐτῇ τῇ Πίσῃ ὁ νεαρὸς Γαλιλαῖος, ἐν μέσῳ ὡς εἰκὸς ἀντιδράσεως πολλαπλῆς, τὴν ἐλευθέραν ἐν τῇ ἐπιστημονικῇ ἐρεύνῃ εἰσηγούμενος ἐργασίαν, ἀπέδειξεν ὅτι ἡ τοῦ ἀέρος ἀντίστασις πολλαχῶς ἀλλοιοῖ τὰς τῶν σωμάτων κινήσεις, αἵτινες, πάσης ἀντιστάσεως αἰρουμένης, ἐν τῷ κενῷ ἄρα, ὑπὸ τῶν ἑξῆς διέπονται νόμων:

α) Πᾶν σῶμα κινούμενον, παύσαντος τοῦ κινοῦντος, ἐξακολουθεῖ φερόμενον ὁμαλῶς καὶ εὐθυγράμμως, ἤτοι ἀδρανεῖ ἐν κινήσει. Εἶναι δ' ἡ ἀρχὴ αὕτη συμπλήρωμα τοῦ νόμου τῆς ἐν στάσει ἀδρανείας, τοῦ ὑπὸ τοῦ Κεπλέρου ἰδίᾳ καθιερωθέντος.

β) Πάντα τὰ σώματα, τά τε βαρέα καὶ τὰ κοῦφα, φέρονται πρὸς τὰ κάτω μετὰ τῆς αὐτῆς ταχύτητος.

Ἀλλ' ἐν τῇ «Φυσικῇ Ἀκροάσει» (Δ. 8.) τοῦ Ἀριστοτέλους ἀμφότεροι κεῖνται οἱ τοῦ Γαλιλαίου νόμοι καὶ δὴ οὐχὶ ὥς τις θεα[...]α ἀόριστος εἰς νεωτέρας γνώσεις ἐκ τῶν ὑστέρων ἀναφερομένη, ἀλλ' [...]ς

νῦν κατ' οὐσίαν ἔχουσι καὶ δὴ καὶ δεόντως ἀποδεικνύμενοι. « Ἔτι νῦν μέν, λέγει ὁ Ἀριστοτέλης περὶ κενοῦ πραγματευόμενος, κινεῖται τὰ ῥιπτούμενα τοῦ ὤσαντος οὐχ ἁπτομένου, ἢ δι' ἀντιπερίστασιν, ὥσπερ ἔνιοί φασιν, ἢ διὰ τὸ ὠθεῖν τὸν ὠσθέντα ἀέρα θάττω κίνησιν τῆς τοῦ ὠσθέντος φορᾶς, ἣν φέρεται εἰς τὸν οἰκεῖον τόπον· ἐν δὲ τῷ κενῷ οὐδὲν τούτων ἐνδέχεται ὑπάρχειν, οὐδ' ἔσται φέρεσθαι ἀλλ' ἢ ὡς τὸ ὀχούμενον· ἔτι οὐδεὶς ἂν ἔχοι εἰπεῖν διὰ τί κινηθὲν στήσεταί που· τί γὰρ μᾶλλον ἐνταῦθα ἢ ἐνταῦθα; ὥστ' ἢ ἠρεμήσει ἢ εἰς ἄπειρον ἀνάγκη φέρεσθαι, ἐὰν μή τι ἐμποδίσῃ κρεῖττον » (= ὁ τῆς ἐν κινήσει ἀδρανείας νόμος, οὗτινος ἡ ἔλλειψις τοσοῦτον ἐπαισθητὴ ἐγένετο τῇ πρὸ τοῦ Γαλιλαίου ἐπιστήμῃ). Καὶ κατωτέρω: « Ὁρῶμεν γὰρ τὰ μείζω ῥοπὴν ἔχοντα ἢ βάρους ἢ κουφότητος, ἐὰν τἆλλα ὁμοίως ἔχῃ τοῖς σχήμασι, θᾶττον φερόμενα τὸ ἴσον χωρίον, καὶ κατὰ λόγον, ὃν ἔχουσι τὰ μεγέθη πρὸς ἄλληλα. Ὥστε καὶ διὰ τοῦ κενοῦ· ἀλλ' ἀδύνατον· διὰ τίνα γὰρ αἰτίαν οἰσθήσεσθαι θᾶττον; ἐν μὲν γὰρ τοῖς πλήρεσιν ἐξ ἀνάγκης· θᾶττον γὰρ διαιρεῖ τῇ ἰσχύϊ τὸ μεῖζον· ἢ γὰρ σχήματι διαιρεῖ, ἢ ῥοπῇ ἣν ἔχει τὸ φερόμενον ἢ τὸ ἀφεθέν· ἰσοταχῆ ἄρα πάντ' ἔσται· ἀλλ' ἀδύνατον » (= ὁ τῆς ἰσοταχοῦς πτώσεως νόμος). Τοῖς τελευταίοις δὲ τούτοις ἀριστοτελικοῖς ῥήμασι πειθόμενος ἴσως ὁ Ἐπίκουρος ἐποιήσατο, ὡς γνωστόν, τὰ τοῦ Δημοκρίτου ἄτομα ἰσοταχῶς ἐν τῷ κενῷ φερόμενα.

Καίτοι δ' ὁ Ἀριστοτέλης οὐ μόνον τὰς ἀνωτέρω διεῖδεν ἀρχάς, ἀλλὰ καὶ τὴν τοῦ μέσου ἀντίστασιν ὑπέδειξεν ἀποφηνάμενος ὅτι « πάντα ἀεὶ ἐν κινήσει . . . τὸ δὲ περιέχον ἢ συμπράττει ἢ ἀντιπράττει » (π. μακροβ 2.), οὐχ ἧττον δ' ὅμως, στερρῶς τῆς ἐπιστημονικῆς αὐτοῦ ἐχόμενος μεθόδου, ὅλως ἀπηξίωσε μείζονος τἀνωτέρω σκέψεως χαρακτηρίσας ταῦτα ὡς ἀδύνατα γενέσθαι, ἤτοι δὴ λόγους μὴ δεικνύοντας ὁμολογούμενα τοῖς φαινομένοις, διόπερ καὶ συνεπέρανεν ὁ Ἀριστοτέλης περὶ τοῦ μὴ εἶναι κενὸν (χωριστόν, οἷον τὸ τῶν ἀτομικῶν· ἴδ. Πλουτάρχ. Ἐκλ. Χρηστ. XVI). Ἤρκει δὲ τὸ μέγα τοῦ δαιμονίου Ἕλληνος φυσιοδίφου τιστημονικὸν κῦρος ὅπως αἱ ἀνωτέρω ἀλήθειαι καὶ ὑπὸ τῆς ἔπειτα χταδικασθῶσιν Ἐπιστήμης καὶ εἰς παντελῆ περιπέσωσι λήθην, ἂν ἀκριβῶς ὑπέστησαν τύχην ἥ τε τοῦ Λευκίππου καὶ Δημοκρίτου

ἀτομικὴ θεωρία καὶ ἡ τοῦ Φιλολάου περὶ κινήσεως τῆς Γῆς ἰδέα, ἐπιμόνως καὶ ταῦτα ἐν τοῖς ἀριστοτελικοῖς πολεμηθέντα συγγράμμασιν.

Λοιπόν, ὥς γ' ἐμοὶ δοκεῖ, πιθανώτατον ὅτι τὸ ἐλεύθερον καὶ ῥηξικέλευθον πνεῦμα τοῦ Γαλιλαίου, οὐ μόνον ἐν τῇ ἀριστοτελικῇ παιδευθέντος φιλοσοφίᾳ, ἀλλ' ἅμα καὶ ἐν τῷ πρωτοτύπῳ τὰ τοῦ Ἀριστοτέλους μελετήσαντος συγγράμματα, μείζονα ἐπέστησε τὴν προσοχὴν ἐπὶ τῶν ἀριστοτελικῶν τούτων ἀδυνάτων (1), ὧν καὶ ἤρξατο ὁ Γαλιλαῖος ὑπερμαχόμενος ἀφ' ἧς ἡμέρας ἡ αἰώρησις πιθανῶς τῆς τοῦ ναοῦ τῆς Πίσης λυχνίας ἔπειθεν αὐτὸν περὶ τῆς ἀληθείας τῶν ὑπὸ τοῦ Ἀριστοτέλους ἀνακαλυφθέντων νόμων, οὓς δεόντως ἀναπτύξας εἰσηγήσατο τῇ Ἐπιστήμῃ. Οὕτω δ' ἄρα τὸ ἀριστοτελικὸν καὶ πάλιν πνεῦμα παρέσχε τὸ ὅπλον τῆς πρώτης κατὰ τοῦ ἀριστοτελικοῦ τῶν χρόνων ἐκείνων κύρους ἐπιτυχοῦς προσβολῆς.

Οὐδαμῶς δ' ὡς εἰκὸς ἐν τοῖς ἀνωτέρω μειοῦται ἡ τοῦ Γαλιλαίου μεγαλοφυΐα, τοῦ ἐνδόξου τῆς Ἐπιστήμης ὁμολογητοῦ, τοῦ σχόντος τὸ ἠθικὸν θάρρος μετὰ παρρησίας ν' ἀντεπεξέλθῃ, ἐν χρόνοις δουλείας πνευματικῆς, κατὰ τοῦ πατρὸς τῶν φυσιοδιφῶν, γενομένου δ' οὕτω νέων μὲν ἀρχῶν ἐν τῇ Φυσικῇ εἰσηγητοῦ, προδρόμου δὲ τοῦ περικλεοῦς Νεύτωνος.

Ἐν Μυτιλήνῃ.

ΜΙΧΑΗΛ Κ. ΣΤΕΦΑΝΙΔΗΣ

---

(1) Τῷ καιρῷ ἐκείνῳ ἐνησχολήθη ὁ Γαλιλαῖος καὶ περὶ τοῦ κενοῦ.

ΣΚΕΨΕΙΣ

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΑΡΧΑΙΑΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΕΠΙΣΤΗΜΗΣ

«Magno suo gaudio, magnaque gloria inventores Graeci . . . docent».
Πλίν. Hist. Nat. II 65.

Ἐὰν ἡ Ἐπιστήμη εἶναι ἡ τῆς ἀληθείας γνῶσις, αὕτη δ' ἐξαρτᾶται, κατὰ τὸν Ἀριστοτέλην, ἐκ τοῦ καθορισμοῦ τῶν μερῶν τοῦ ὅλου, ἐκ τῆς εὑρέσεως τῶν συνιστωσῶν δυνάμεων, ἐὰν δ' ὁ καθορισμὸς οὗτος οὐ μόνον ἐν τοῖς καθόλου ζητήμασι, τῆς Μεταφυσικῆς ἁπτομένοις, ἀλλὰ καὶ ἐν ταῖς καθ' ἕκαστα πρακτικαῖς γνώσεσιν, ὡς μάλιστα χαλεπὸν ὑπάρχῃ — ὅθεν, δοκεῖ μοι, ἡ τῶν δοξῶν ἀριστοτελικὴ ἀνακύκλωσις —, τίς οὐχ ὁμολογήσει ἐπιβαλλομένην τῆς παλαιᾶς Ἐπιστήμης τὴν ἀναθεώρησιν; Γνώσεις τοῦ παρελθόντος, πρὸ τῶν ὁποίων ὁ ἐρευνητὴς ἀντιπαρῆλθεν, ἰδέαι λανθάνουσαι, αἵτινες, προώρως ἐν ἐποχῇ ἀπροσφόρῳ τῇ φύσει αὐτῶν γεννηθεῖσαι, ἐθεωρήθησαν ἀνάπηροι ὑπὸ τῶν τότε τῆς Ἐπιστήμης φυλετῶν, εἰς τὰς ἐπιστημονικὰς ἀποθέτας ἀποσταλεῖσαι, εἶναι ἴσως παράγοντες χρηστοὶ ἐν τοῖς ἐπιστημονικοῖς τοῦ παρόντος γινομένοις. Ἡ Ἐπιστήμη ἀφ' ἑτέρου εἶναι οὐχὶ ἄθροισμά τι γνώσεων μηχανικόν, πάσης στερούμενον συνοχῆς, οἷον δὴ ἡ ἐμπειρία, ἀλλ' ὀργανικόν τι ὅλον, οὗτινος ἡ ἱστορικὴ ἔρευνα τὰ μάλιστα συμβάλλεται εἰς τὴν τῶν νόμων εὕρεσιν, τῶν διεπόντων τὸν ὀργανισμὸν τοῦτον, καὶ τὸν καθορισμὸν τῆς διὰ τῆς ἐπιστήμης διαθεούσης καθολικῆς ἰδέας, τῶν ἀρχῶν ταύτης καὶ τοῦ τέλους, ἅπερ γνωρίζοντες οἰόμεθα γινώσκειν ἕκαστον, κατ' Ἀριστοτέλην.

*
* *

Καὶ λίαν ἄρα σοφῶς ὁ μὲν Σωκράτης παρὰ Ξενοφῶντι (Ἀπομν. I. VI. 14) τοὺς θησαυροὺς τῶν πάλαι σοφῶν, οὓς ἐκεῖνοι κατέλιπον ἐν βιβλίοις γράψαντες ἀνελίττων μετὰ τῶν φίλων διήρχετο, κἄν τι ὤρα ἀγαθόν, ἐξελέγετο, ὁ δ' Ἀριστοτέλης ἐν πάσῃ αὐτοῦ ζητήσει οὐδαμῶς ἐπιλανθάνεται τῆς τῶν προτέρων δοξῶν ἐρεύνης, τοῦτο μὲν ἵνα μὴ ἐρήμην καταδικάζειν δοκῇ (π. Οὐρ. Α. 10, Bekkeri σελ 279), τοῦτο δέ, ἵνα τὰ μὲν καλῶς εἰρημένα λάβῃ, εἰ δέ τι μὴ καλῶς, τοῦτ' εὐλαβηθῇ (π. Ψυχ. Α. 2. σελ. 403). «Τὰ εὑρημένα πολλά τε καὶ καλῶς ἔχοντα εὕρηται ἐν πολλῷ χρόνῳ», λέγει καὶ ὁ Ἱπποκράτης περὶ τῆς ἀρχαίας ἰατρικῆς (Kühn σελ. 24), «καὶ τὰ λοιπὰ εὑρεθήσεται, ἤν τις ἱκανός τε ὢν καὶ τὰ εὑρημένα εἰδὼς ἐκ τούτων ὁρμώμενος ζητέῃ. ὅστις δὲ ταῦτα ἀποβαλὼν καὶ ἀποδοκιμάσας πάντα, ἑτέρῃ ὁδῷ καὶ ἑτέρῳ σχήματι ἐπιχειρέειν ζητέει καὶ φύσει τι εὑρηκέναι, ἐξηπάτηται καὶ ἐξαπατᾶται».

Ἵνα δὲ καὶ μηδεμίαν ἡμῖν καταλίπῃ ἡ Ἑλληνικὴ σοφία προτεραιότητα, καὶ αὐτῆς ἐπελάβετο τῆς ἐρεύνης τῶν φυσικῶν τῶν ἀρχαιοτέρων συγγραφέων γνώσεων ἐν συγκρίσει πρὸς τὴν τότε νεωτέραν ἐπιστήμην, καὶ τοιοῦτον φέρει χαρακτῆρα τὸ Πλουτάρχειον βιβλίον «Περὶ τοῦ βίου καὶ τῆς ποιήσεως τοῦ Ὁμήρου», τοῦ δυνάμει πρώτου πάντων γενομένου ποιητοῦ. Οὕτω πρῶτον ὁ Πλούταρχος λέγει τὸν Ὅμηρον ἀναφέροντα τὴν τοῦ παντὸς ἀρχὴν εἰς τὸ ὕδωρ, καὶ ἐκ τῶν Ὁμηρικῶν ἐπῶν σπάσαντα Ξενοφάνην τὸν Κολοφώνιον τό τε ὕδωρ καὶ τὴν γῆν ὡς ἀρχὰς πρώτας, καὶ ἅμα καὶ τὴν μάλιστα, ὡς λέγει, ἀληθῆ δόξαν τῆς τότ' ἐπιστήμης, ὅτι ἐκ τεσσάρων συνίσταται ὁ κόσμος στοιχείων, εἰδότα τὸν Ὅμηρον, οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ τὴν τάξιν τούτων καὶ τὸν αἰθέρα καὶ τὴν ἐξ ἐναντίων τῶν στοιχείων σύστασιν καὶ ὅτι οὐ πῦρ ὁ Ἥλιος ἀλλά τις κρείττων οὐσία, ἅπερ καὶ Ἀριστοτέλης ὑπέλαβε, καὶ ἄλλα πολλά, σπουδάζων τούτοις ὁ Πλούταρχος τὴν παλαιὰν ν' ἀποδείξῃ Ὁμηρικὴν ἐπιστήμη πολλαχοῦ τοὺς ἔπειτα προλαβοῦσαν φιλοσόφους, οἵα καὶ νῦν πα ἡμῖν ἀπαντᾷ προθυμία.

*
* *

Ἐκ πάντων τῶν ἐθνῶν, τῶν εἰς πολιτισμόν τινα τὸ πάλαι γενομένων, οἱ Ἕλληνες, τύπος καὶ ὁμοίωμα πιστὸν τῆς ἀπαραμίλλου Ἑλληνικῆς φύσεως, τῆς ἐν ποικιλωτάταις ἀντιθέσεσι τὴν ὑψίστην ἐκφαινούσης τῶν ἁρμονιῶν, θαυμασταὶ τῶν φυσικῶν φαινομένων ἰδεολόγοι καὶ ἅμα ἐμβριθεῖς αὐτῶν μελετηταί, τῷ λόγῳ ἐν τῇ καλλιτεχνίᾳ χρώμενοι καὶ τῷ συναισθήματι ἐν τῇ Ἐπιστήμῃ, ἐντεῦθεν δὲ κτήματα ἐς ἀεὶ μόνον ποιήσαντες, οἱ Ἕλληνες, λέγω, διεμόρφωσαν ὄντως Ἑλληνικὴν περὶ φύσεως ἐπιστήμην, οὐδαμῶς μὲν καὶ τῷ φανατικωτάτῳ τῶν νέων ἰδεῶν μύστῃ ἀπαρέσκουσαν, ὃ δὲ θαυμαστόν, οὑτωσὶ ἐν πολλοῖς νεωτερίζουσαν ὥστε πολλὰ προτεραιότητος δικαιώματα νὰ διεκδικῇ καὶ τίτλους τιμῆς περισσοτέρους.

Τὸν μέγαν ὄντως ἐπιστημονικὸν πλοῦτον καὶ τὴν θαυμαστὴν τῆς τῶν Ἑλλήνων Φυσικῆς Φιλοσοφίας πρόοδον, τὴν τῶν καιρῶν προδραμοῦσαν, ἐξηγοῦσι συνήθως λέγοντες (Poggendorff. Hist. Phys. σ. 11) ὅτι ἡ ἀρχαία Ἑλληνικὴ φιλοσοφία ἁπλῶς μὲν ἔν τισι πᾶν τὸ λογικῶς δυνατὸν ἀπεφήνατο, τοῖς λογίοις δ' ὅμως αὐτῆς τούτοις προσέδωκε τὸ τῆς ἀληθείας χρίσμα ἡ τῶν μεταγενεστέρων παρατήρησις, διόπερ καὶ ὁ ἑκάστοτε τῆς παλαιᾶς ἐπιστήμης ἐρευνητὴς ἀνακαλύπτει μόνας ἃς ἡ σύγχρονος αὐτοῦ ἐπιστήμη παρέχεται γνώσεις. Ἡ ἐξήγησις αὕτη δὲν ἔχεται ἀναμφιβόλως ἐν πᾶσιν ἀληθείας. Καὶ οὕτω δ' ὅμως τρανῶς καὶ πάλιν μαρτυρεῖται τοῦτο μὲν ἡ τοῦ Ἑλληνικοῦ πνεύματος δύναμις, τοῦτο δὲ ἡ σπουδαία ἐπίδρασις, ἣν λεληθότως τῇ τῶν αἰώνων παρελεύσει ἔσχεν ἡ Ἑλληνικὴ ἐπιστήμη ἐπὶ τὴν ἐξέλιξιν τῆς νεωτέρας, ἀναμιμνησκομένης, πλατωνικῶς εἰπεῖν, ἔστιν ὅτε ἐκ τοῦ ἀρχαίου Ἑλληνικοῦ οὐρανοῦ ἰδεῶν, ὧν πολλαὶ τυγχάνουσιν οὐχὶ λόγοι προφητικοὶ ἐρριμμένοι καὶ διεσπαρμένοι εἰς τὸ ἄπειρον οὐκ ἔχοντες ἀρχήν, οἷς πλανωμένοις ἀπήντησε πολλάκις ἡ τύχη καὶ συνέπεσεν αὐτομάτως (πρβλ. Πλουτάρχ. Μὴ χρ. ἔμμ. Πυθ. Χ), ἀλλὰ τοῦτ' αὐτὸ — ἐπιτραπήτω ...ι ἡ παραβολὴ — οἱονεὶ παλαιὰ πρὸς τὴν νέαν Ἐπιστήμην διαθήκη. Οὗτος δὲ καὶ μόνος, δοκεῖ μοι, ὁ τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπιστήμης χαρακτὴρ παρέχεται ἡμῖν τὸ δικαίωμα ἵνα ἰδίας, τῆς νῦν Ἐπιστή-

μης θεωρουμένας άποκλειστικόν γέννημα, ουσιωδῶς είς τὴν ἀρχαίαν Ἑλληνικὴν ἀναγάγωμεν σοφίαν.

* * *

Ἀλλὰ καὶ μείζονα ἔτι καὶ οὐσιαστικώτερα καθ' ἡμᾶς δύναται νὰ προβάλῃ προτεραιότητος δικαιώματα ἡ ἀρχαία Ἑλληνικὴ Ἐπιστήμη. Ὁ Ἀριστοτέλης ἐν τῇ Φυσικῇ αὐτοῦ Ἀκροάσει (Α. 5, σελ. 188) τὴν ὑπ' αὐτοῦ κυρίως ἀναπτυχθεῖσαν θεωρίαν, ὅτι πάντα τὰ φύσει γινόμενα ἢ ἐναντία ἢ ἐξ ἐναντίων, ἀποδείκνυσιν ἐπαγόμενος: «Μέχρι μὲν οὖν τούτου σχεδὸν συνηκολουθήκασι καὶ τῶν ἄλλων οἱ πλεῖστοι· πάντες γὰρ τὰ στοιχεῖα καὶ τὰς ὑπ' αὐτῶν καλουμένας ἀρχάς, καίπερ ἄνευ λόγου τιθέντες, ὅμως τἀναντία λέγουσιν, ὥσπερ ὑπ' αὐτῆς τῆς ἀληθείας ἀναγκασθέντες». Ἀλλ' ἡ ἔν τινι ἰδέᾳ ἔλλειψις αὕτη λόγου ὀρθοῦ, οἷον τοὐλάχιστον θεωροῦμεν τὸν νῦν ἑκάστοτε προσαγόμενον, οὐδαμῶς ἀναμφιβόλως δηλοῖ πάντοτε καὶ πυθικήν τινα μόνην τοῦ τιθέντος τὴν ἰδέαν ἔμπνευσιν, τοὐναντίον δὲ καὶ καλῶς καὶ ὀρθῶς πολλὰ πολλάκις ἐξεύρηται καὶ οὐκ ἀπὸ τύχης καθ' Ἱπποκράτην (Ἀρχ. Ἰατρ. Kühn σελ. 36). Ἐὰν δηλονότι ὁ ἀρχαῖος φυσιοδίφης, ἀπὸ ἄλλης ὁρμώμενος ἀφετηρίας, διαλεκτικώτερον ἐργαζόμενος καὶ τῇ χρήσει ἐλαχίστων τῆς πείρας δεδομένων, προσεγγίσῃ ἀληθείᾳ τινι, ἣν ἀπὸ ἄλλης ὁδοῦ καὶ πειραματικώτερον εὗρεν ἡ νεωτέρα Ἐπιστήμη, ἕπεται ἆρά γε ὅτι ἀσυνειδήτως μὲν ὁ πρῶτος φθέγγεται, μόνη δ' ἡ δευτέρα τυγχάνει ἡ τῶν κεδνῶν βουλευμάτων φρήν; Τὴν τοῦ γίγνεσθαι καὶ ἀπόλλυσθαι ταὐτὸν καθέστηκε τῷ ἀλλοιοῦσθαι τῆς παλαιᾶς ἐπιστήμης ἀρχήν, ἣν προσεχέστερον ὁ Lavoisier ἀπέδειξε, δὲν δυνάμεθα βεβαίως νὰ χαρακτηρίσωμεν ὥς τινα λόγον ἐρριμμένον μηδεμίαν ἔχοντα ἀρχήν, ὡς οὐδαμῶς δίκαιον ἤθελεν εἶναι νὰ θεωρηθῇ ἐν μέλλοντί τινι ἀπωτέρῳ ἡ τοῦ Νεύτωνος ἕλξις ὥς τις καλὴ πληγὴ ἀγυμνάστου μαχομένου—ἵνα κατ' Ἀριστοτέλην εἴπωμεν (Μ. τ. Φυσ. Α. 4 σελ. 985)—ἐὰν λησμονηθεῖσά ποτε ἡ θεωρία αὕτη ἐπανήρχ[ετο] καὶ πάλιν ἐπὶ νέων ὅλως βάσεων ὥς τινος ἐμβριθεστέρας παρατη[ρή]σεως συμπέρασμα, ὡς ἀφ' ἑτέρου οὐδεὶς ἤθελεν ἀρνηθῇ δικαίαν τι[να] τῆς τοῦ Marconi δόξης συμμετοχὴν τῷ τε Herz καὶ τῷ Bran[ly]

ἐὰν τούτους ἐν τῇ τῶν γεγονότων ῥύμῃ ὑπνώσαντάς ποτε ἤγειρεν αἴφνης τὸ ἀθάνατο νερὸ τῶν μύθων. Ἀλλὰ τῆς αὐτῆς ἀναμφιβόλως δικαιοῦται τιμῆς καὶ ὁ παλαιᾶς ἰδέας — μὴ ἐν τῷ ἐπιστημονικῷ τοῦ παρόντος κώδικι περιληφθείσης, ἄρα ψευδοῦς θεωρουμένης — τὴν ἀξίαν δεόντως ἀποκαλύψας, διότι τὸ ἔργον τοῦτο — καίπερ ἐν πολλοῖς γέννημα τυγχάνον τοῦ πληρώματος τοῦ χρόνου, τὴν τῶν ἰδεῶν ἐκφαίνοντος ὡραιότητα — ἀπαιτεῖ δύναμιν πνεύματος τοσαύτην καὶ ζύμωσιν πνευματικήν, ἥτις πάντως εἰς νέαν τινα θὰ ἦγεν ἀνακάλυψιν. Καὶ εἶναι μὲν ἀληθὲς ὅτι ὁ τοῦ παρόντος ἰδέας τινος ἐν γένει σημαιοφόρος, ταύτης θεωρεῖται καὶ ἐπώνυμος ἄρχων, τοῦ δὲ Scott τὸ φωναυτόγραφον καὶ τὸ παλαιόφωνον τοῦ Cros ἀπώλοντο ἐν τῇ αἴγλῃ τοῦ Ἐδισωνείου φωνογράφου, ἡ δὲ Γῆ ἤρξατο κινουμένη μόνῳ τῷ Κοπερνικείῳ λόγῳ ὑποκύψασα, καὶ μικρᾶς ἴσως θὰ ἠξίου προσοχῆς καὶ αὐτοὺς τοὺς παλαιωθέντας ὑπολογισμοὺς τοῦ Leverier ἀπώτερόν τι μέλλον, ἐὰν ἐν αὐτῷ καὶ οὐχὶ τῷ 1846 ἀνεκάλυπτε τὸν Ποσειδῶνα τὸ τηλεσκόπιον, ἀλλ' ὅμως ἡ τῆς ἀνθρωπείου διανοίας κατ' ἀνάγκην ἀδήριτον βαθμιαία καὶ πολυδαίδαλος πορεία ἐν τῇ τῆς ἀληθείας ζητήσει καθίστησι, νομίζομεν, ἰσοτίμους πάσας τὰς ὁθενδήποτε προσπαθείας ἐν τῇ ζητήσει ταύτῃ.

*
* *

Αἱ ἀνωτέρω ἡμῶν σκέψεις, πλημμυρίδα τινὰ τοῦ ἡμετέρου προκαλοῦσαι ζήλου, εὐκόλως ἡμᾶς δύνανται ν' ἀγάγωσιν εἰς ὑπερβολὰς ἐν τῇ τῶν ἀρχαίων γνώσεων ἐκτιμήσει. Διὰ ταῦτα ὁ τῆς παλαιᾶς ἐπιστήμης ἱστοριοδίφης τάδε ὀφείλει κατ' ἐμὲ νὰ λαμβάνῃ ὑπ' ὄψιν. Ὑφίσταται μὲν πολλάκις ἀναλογία τις ἢ ὁμοιότης ἐξωτερικὴ νεωτέρας θεωρίας πρός τινα παλαιάν, χωρὶς δ' ἀμφότεραι νὰ ὦσι καὶ τῆς αὐτῆς ἐννοίας ἢ ἐπὶ τῶν αὐτῶν ἱδρυμέναι βάσεων, δυνάμεναι ἄρα ταὐτὰ λέγειν πως καὶ ἕτερα ἀλλήλων, ἕτερα μὲν ὥσπερ καὶ δοκεῖ τοῖς πλείστοις, ταὐτὰ δὲ ᾗ ἀνάλογον (πρβλ. Ἀριστοτ. Φυσ. Ἀκρ. Α. 5. σελ. 188) — ὅθεν ἴσως ἡ τῶν δοξῶν φαιομένη ἀνακύκλωσις —. Τὸ θεῖον — ἵνα πρακτικώτερον προσαγάγωμεν παράδειγμα — ἐθεωρεῖτο πάλαι καθαρτικὸν ὡς χρήσιμον βεβαίως εἰς τὰς ἱεροτελεστίας — ὡς τὰ ἄψαυστα ὕδατα — οὐχὶ δ' ὅτι

ἀπεδίδοτο αὐτῷ ἡ τῆς νεωτέρας Ἐπιστήμης ἀπολυμαντικὴ ἐνέργεια. Ὁμοίως, ἡ τοῦ πυρὸς εἰς ἀέρα κατὰ τοὺς περιπατητικοὺς μεταβολή, τοῦ δ' ἀέρος εἶτα εἰς ὕδωρ, δὲν δηλοῖ βεβαίως τὴν ἐν τῇ φλογὶ γένεσιν ὕδατος καὶ διοξειδίου τοῦ ἄνθρακος. Ἐντεῦθεν δ' ἀνάγκη τοῦ ἀκριβοῦς καθορισμοῦ τῶν ἀρχαίων ἐπιστημονικῶν ὅρων καὶ τῆς τῶν λέξεων ἔν τινι ὡρισμένῃ χρήσει σημασίας, (πρβλ. Ἀριστ. Φυσ. ἀκρ. Η. 4. σελ. 249). Οὕτως, ἐπὶ παραδείγματι, ἡ τοῦ Ἀριστοτέλους ἁφὴ (Γεν. κ. Φθρ. Α σελ. 322, 325, Β. σελ. 335. π. Ψυχ. σελ. 419), ὁ τῶν ἐν γένει μεταβολῶν πρῶτος ὅρος, συμβολίζει μέν πως τὴν νῦν χημικὴν συγγένειαν, ταύτης δ' ὅμως παρασάγγας ἀφίσταται ὅλους, ἡ δ' Ἀριστοτελικὴ ἐνέργεια, ἐρεθισμὸν ὡς τὸ πλεῖστον δηλοῦσα οὐδεμίαν κέκτηται σχέσιν καὶ πρὸς τὴν τῆς νεωτέρας Φυσικῆς ἐνέργειαν, ἥτινι ἀναλογεῖ ἡ τοῦ Ἀριστοτέλους κίνησις. Τοιαῦται δ' ὅρων διαφοραὶ καὶ ἐν τῇ ἀρχαίᾳ ὑφίστανται ἐπιστήμῃ πρὸς τὴν παλαιοτέραν παραβαλλομένῃ. Οὕτω, τὰ τοῦ Ἀριστοτέλους τέσσαρα στοιχεῖα, μεταβλητὰ εἰς ἄλληλα, τῶν σωμάτων προσεχῆ συστατικά, πρῶτα ἐκ τῆς ἀμόρφου γεννηθέντα ὕλης, πρὸς τὰ 75 ἄρα τῆς Χημείας ἀναλογοῦντα, εἶναι ὅλως, δοκεῖ μοι, διάφορα τῶν τεσσάρων τοῦ Ἐμπεδοκλέους ῥιζωμάτων (στοιχείων) πεπερασμένων μέν, ἀμεταβλήτων δὲ καὶ συμβλητῶν, ἐξ ὧν πάντα μίξει σύγκεινται, πρώτης τινὸς ἄρα τετραμεροῦς ὕλης, οἷα ἡ τῶν Ἰώνων καὶ Ἐλεατῶν. Ὁμοίως, τὰ τοῦ Ἀριστοτέλους ὁμοιομερῆ, ἁπλᾶ ἢ σύνθετα ἐκ τῶν στοιχείων, αἱ παρ' ἡμῖν δηλονότι οὕτω καλούμεναι ὁμοιομερεῖς οὐσίαι, μικράν τινα καθ' ἡμᾶς ἔχουσι τὴν σχέσιν πρὸς τὰ τοῦ Ἀναξαγόρου χρήματα ἢ σπέρματα (ὁμοιομερῆ), τὰ ἔσχατα τῆς πρωτογόνου τῶν σωμάτων ὕλης μόρια. Ὡς δ' αὔτως, πολλὰ τῶν ἀρχαίων συμβολικήν τινα ἢ ποιητικὴν ἔχοντα τὴν ὑπόστασιν δύνανται νῦν νὰ ἐκληφθῶσιν ὡς πραγμάτων κυριολεξίαι. Γνωστοῦ δ' ὄντος πόσον οἵ τ' αἰνιγμοὶ καὶ τὰ σύμβολα τὴν ἀληθῆ παρεκτρέπουσιν ἔννοιαν κομψῶς μὲν οὐκ ἀληθῶς δὲ λέγοντα (πρβλ. Ἀριστ, π. Οὐρ. Β. 13. σελ. 295), δῆλον γίνεται ὁπόσον ταῦτα ἐλαστικοὶ τἀνάπαλιν ἀποβαίνουσι τύποι πρὸς τὴν ἐκ τῶν ὑστέρων ὑποδοχὴν διαφόρων ἐννοιῶν, ὅτε δὴ τυγχάνει πολλάκις ἀπὸ μικρῶν πραγμάτων οὕτω μεγάλα θηρᾷ· κατὰ Πλούταρχον (Ἐκλελ. Χρηστ. III), παραδεχομένους, ἐπὶ παρε

δείγματι, ὅτι λέγων ὁ Ὅμηρος τὴν νύκτα θοὴν νοεῖ τὴν ἀπὸ σφαιροειδοῦς κωνικὴν τῆς Γῆς σκιάν. Οἱ ἐν τῇ καμίνῳ τρεῖς τῆς Π. Διαθήκης παῖδες οὐδαμῶς ἀναμφιβόλως δηλοῦσι τὴν τοῦ ἀργύρου κυπέλλωσιν, ὥς τις Γαλάτης ἀπεφήνατο, ὁ δὲ τοῦ Πλουτάρχου (ἀπ. ἐχθρ. III) Λυγκεύς, ὁ διὰ λίθων ὁρῶν καὶ ὀστράκων καὶ δρυὸς οὔτε τὸν καθηγητὴν Roentgen δηλοῖ, οὔτε τὰς τοῦ ἀγνώστου ἀκτῖνας, καὶ ὁ Γλάδστων οὐχὶ τῷ λόγῳ βεβαίως εὗρεν ἐν τοῖς ὁμηρικοῖς ἔπεσι τὸ τοῦ Θεοῦ τρισυπόστατον. Ἐντεῦθεν δ' ἅμα ἕπεται ὅτι ἐν τῇ Ἐπιστήμῃ δέον κυρίοις χρῆσθαι ὀνόμασιν ὡς ὁ Πλάτων ἐποίει πρεσβύτερος γενόμενος (Πλουτ. Ἰσιδ. XLVIII), τῶν πραγμάτων διαφευγόντων ἐν ποιητικῇ περικεχυμένων λέξει (Πλουτ. π. δ. ν. π. ἀκούειν X).

* * *

Τὸ τὴν ἀρχαίαν Ἑλληνικὴν Ἐπιστήμην χαρακτηρίζον εἶναι ἀναμφιβόλως ἡ ἐμβριθὴς παρατήρησις, ἡ τὰς τῶν αἰσθήσεων ἐντυπώσεις τῷ ἐλέγχῳ τοῦ λόγου ὑποβάλλουσα, ἡ παρατήρησις, ἡ καὶ παρὰ τοῖς ποιηταῖς θαυμαζομένη, ἡ ἐν πᾶσι τοῖς φιλολογικοῖς τῶν Ἑλλήνων ἔργοις τὸ πρακτικὸν τῷ ἰδανικῷ προσθέτουσα. Ἡ Ἑλληνικὴ δ' αὕτη παρατήρησις, ἡ ἄχρι τοῦ πειράματος ἔστιν ὅτε παρὰ τοῖς φυσιοδίφαις ἐξικνουμένη, οὐδὲ παρὰ τοῖς προσωκρατικοῖς φιλοσόφοις, τοῖς τοσοῦτον ἀπιστοῦσι τῇ αἰσθήσει, τόσον τυγχάνει πενιχρὰ ὅσον κοινῶς νομίζεται, ἀφ' οὗ δὴ ὁ μὲν Δημόκριτος, ὃν ἰδίᾳ σὺν τοῖς ἄλλοις Ἀτομικοῖς τιμᾷ ὁ Ἀριστοτέλης (πρβλ. π. Γεν. Φθορ. Α. 2), ὡς πειραματιστὴς ὑπὸ πολλῶν φέρεται, ὁ δ' Ἐμπεδοκλῆς, ἰατρὸς φιλοσοφωτέρως τὴν τέχνην μετιὼν (πρβλ. Ἀριστ. π. Αἰσθ. σ. 436) καὶ τῆς ἁπλῆς ἐξιὼν ἐμπειρίας, ἀνάγει πάντα τε καὶ τὸν ἄνθρωπον εἰς τὰ τέσσαρα ῥιζώματα, καὶ τὴν αἰτίαν τῶν τε φυσικῶν καὶ ἰατρικῶν φαινομένων ἐπιζητεῖ.

Ἴσην δ' ὅμως τῇ διαλεκτικῇ προσκτᾶται τιμὴν ἡ παρατήρησις παρὰ τῷ Ἱπποκράτει, τῷ ἐμπειροτάτῳ καὶ φιλοσόφῳ τῆς ἀρχαιό-‑τητος ἰατρῷ, ὅστις τῷ Ἐμπεδοκλεῖ βεβαίως ἑπόμενος καὶ μόνον ἐπὶ ‑ων τῆς πείρας δεδομένων φιλοσοφήσας, προελείανε τὴν ὁδὸν τῷ ἐκ ‑ταγίρων πρυτάνει τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπιστήμης. «Κἀγὼ γνωρίσω, ‑γει ὁ Γαληνός, τὰ τοῦ περιπάτου δόγματα, τῶν δ' ἄλλων οὐδὲν

οὐδ' ἐγγύς. εἰ γάρ τις ὁμιλήσειε τοῖς Ἀριστοτέλους καὶ Θεοφράστου γράμμασι, τὰ Ἱπποκράτους ἂν αὐτὰ δόξειε φυσιολογίας ὑπομνήματα συγκεῖσθαι . . . Ἱπποκράτους ταῦτα σύμπαντα πρώτου, δευτέρου δ' Ἀριστοτέλους εἰπόντος» (π. φυσ. δυνάμ. Β. σ. 100).

*
* *

Ἀλλὰ τὴν ἐν τοῖς φυσικοῖς ζητήμασιν ἔλλογον παρατήρησιν ἐξῆρεν ἰδίως ὁ Ἀριστοτέλης, ὁ ἐκ τῆς ἀμέσου μὲν τῶν φαινομένων ἐρεύνης λύων τὴν ἄγνοιαν (Φυσ. Ἀκρ. Α. 8. σελ. 191), ἐλέγχων δὲ τὸν Πλάτωνα καὶ ἐπαγόμενος: «Αἴτιον δὲ τοῦ ἐπ' ἔλαττον δύνασθαι τὰ ὁμολογούμενα συνορᾶν ἡ ἀπειρία· διὸ ὅσοι ἐνῳκήκασι μᾶλλον ἐν τοῖς φυσικοῖς, μᾶλλον δύνανται ὑποτίθεσθαι τοιαύτας ἀρχὰς αἳ ἐπὶ πολὺ δύνανται συνείρειν, οἱ δ' ἐκ τῶν πολλῶν λόγων ἀθεώρητοι τῶν ὑπαρχόντων ὄντες, πρὸς ὀλίγα βλέψαντες ἀποφαίνονται ῥᾷον. Ἴδοι δ' ἄν τις καὶ ἐκ τούτων ὅσον διαφέρουσιν οἱ φυσικῶς καὶ λογικῶς (διαλεκτικῶς, π. Ψυχ. Α. 1. σ. 403) σκοποῦντες» (Γεν. Φθ. Α. 2. σ. 316). Ἀντιτιθέμενος δ' οὕτω ὁ Ἀριστοτέλης τὸ ἐν τοῖς φυσικοῖς ἐνοικεῖν τοῦτο μὲν πρὸς τὴν τοῦ Πλάτωνος ἀπειρίαν, τοῦτο δὲ πρὸς τὴν ἀβασάνιστον τῶν Φυσικῶν ἐμπειρίαν (πρβλ. καὶ Γεν. φθ. Α. 2. σ. 315) καὶ τὴν πρὸς αἴσθησιν παρατήρησιν, ταύτην ὅπως ἔλλογον καταστήσῃ καὶ αὐτοῦ τοῦ Λυγκέως ἐπικαλεῖται τὴν ἀρωγὴν (Γεν. φθ. Α. 10. 328). Τελειώσας δ' ὁ Ἀριστοτέλης τὴν πλατωνικὴν θεωρίαν τῆς γνώσεως, τοῦ γιγαντείου ἐπελάβετο ἔργου τῆς ἐρεύνης πάσης περὶ φύσεως ἐπιστήμης, ἣν ὁρίσας ὡς γνῶσιν ἀμφοτέρων τῶν φύσεων, τῆς τε ὕλης καὶ τοῦ εἴδους, καὶ ἅμα τοῦ οὗ ἕνεκα καὶ τοῦ τέλους (Φυσ. Ἀκρ. Β. 2. 104, Μ. τ. φυσ. Ε. 1. 1025), δυσί, δοκεῖ μοι, ἀκολουθεῖ νόμοις τῆς ἐπιστημονικῆς ἐρεύνης, πρώτῳ μὲν ὅτι ἡ φύσις οὐδὲν μάτην ποιεῖ (π. πορ. ζῴ. 2. σ. 104), δευτέρῳ δέ, ὅτι ἐν πάσῃ τῆς ἀληθείας ζητήσει δέον ὅλον τι θεωρῆσαι καὶ μή τι μέρος μόνον (Γεν. φθ. Α. 7. 323), δι' οὗ ἄριστ' ἀναμφιβόλως συνώψισεν ὁ μέγας τῶν αἰώνων φυσιοδίφης τὴν νεωτέραν ἐν πάσῃ ἐπιστήμῃ ἐπα- γικὴν μέθοδον. Γενόμενος δ' οὕτω ὁ Ἀριστοτέλης τῆς μὲν ἀρχα- Ἑλληνικῆς ἐπιστήμης ὁ κορυφαῖος δημιουργὸς καὶ ἑρμηνευτής,

Μέσων δὲ χρόνων ὁ κατ' ἐξοχὴν φιλόσοφος, πολλὰς παρέσχεν ἀφορμὰς καὶ οἱονεὶ σπέρματα τῇ νεωτέρᾳ ἐπιστήμῃ. Ἀληθῶς δέ, ἐὰν αἱ τῆς ΙΘ' ἑκατονταετηρίδος φυσικαὶ ἐπιστῆμαι εἶναί τις συνέχεια καὶ δὴ ἐν ταῖς γενικαῖς γραμμαῖς, δυνάμεθα εἰπεῖν, ἀνακύκλωσις τῆς ὅλης Ἑλληνικῆς Ἐπιστήμης, ὁ τῶν τελευταίων ἐτῶν ἐπιστημονικὸς χαρακτὴρ πιστῶς, δοκεῖ μοι, ἀναλογεῖ πρὸς τὸν τῆς ἀριστοτελικῆς ἐπιστήμης, κεκτημένης τὴν ἐπὶ τὰς μεθόδους καὶ τὰς γνώσεις αὐτῆς ἀσάλευτον πεποίθησιν, καὶ ἄρα ἐντεῦθεν ὑπερηφανίαν τινὰ καὶ κόμπον.

Μέμφονται δ' ὡς γνωστὸν τὸν Ἀριστοτέλην ὅτι οὐχὶ πιστῶς ἠκολούθησεν ἣν αὐτὸς ἔθετο ἐπιστημονικῇ μεθόδῳ. Ἀλλ' ὅτι μὲν ἡ φιλοσοφίᾳ προὐλάμβανε παρ' Ἀριστοτέλει τὴν παρατήρησιν, τοῦτο βεβαίως ἐκ τῶν ὑστέρων τυγχάνει κρίσις τοῦ νεωτέρου φυσιοδίφου, τοῦ ἀπὸ πλειόνων τῆς πείρας ὁρμωμένου, τελειοτάτοις δὲ χρωμένου φυσικοῖς ὀργάνοις, εἶναι δέ, δοκεῖ μοι, πάντῃ ἄδικον ἐὰν τὰς μὲν παρὰ τοῖς ἀρχαίοις ἀπαντώσας νεωτάτας φυσικὰς γνώσεις θεωρήσωμεν μετὰ τοῦ Poggendorf ἁπλῶς ἐκ τῶν ὑστέρων ἑρμηνείας, τὰς δ' ἀτελείας τῆς πειραματικῆς αὐτῶν μεθόδου ἀποδώσωμεν οἱονεὶ πραγματικῇ ἀκρισίᾳ. Ἄλλως τε δὲ τὴν αὐτὴν ἀναμφιβόλως μομφήν, τοὺς ἀρχαιοτέρους ἐκδικοῦντες, θέλουσιν ἡμῖν ἀποτείνει οἱ τῆς μελλούσης ἐπιστήμης φυσιοδῖφαι. Ὅτι δ' ὁ Ἀριστοτέλης, ὅση αὐτῷ δύναμις, εἴχετο τῆς παρατηρήσεως, τρανῶς μαρτυρεῖ καὶ ἡ ὑπ' αὐτοῦ καταδίκη τῆς τε ἀτομικῆς θεωρίας καὶ τῆς περὶ κινήσεως τῆς Γῆς, ὡς μὴ δεικνυουσῶν ὁμολογούμενα τοῖς φαινομένοις.

*
* *

Ἡ ἀκριβὴς τῆς Ἱστορίας τῆς Ἐπιστήμης μέθοδος εἶναι, ὡς εἰκός, ἡ κριτική, ἡ τῆς οὐσίας τῆς ἐπιστήμης ἁπτομένη καὶ τὰς ἀνὰ τοὺς αἰῶνας φάσεις καὶ δύσεις καὶ ἐπιτολὰς ἐρευνῶσα πασῶν μὲν τῶν γνώσεων, ἰδίᾳ δὲ τῶν θεωριῶν ἐκείνων καὶ ἀνακαλύψεων, δι' ὧν νέας ἐπάτησε τρίβους ἡ ἐπιστημονικὴ πρόοδος.

Οὕτω δὲ τὰς παλαιὰς ἐρευνῶντες γνώσεις, εἰς τρεῖς ταύτας δυνάμεθα, δοκεῖ μοι, νὰ διαιρέσωμεν τάξεις:

α) Γνώσεις, παρὰ τῆς παλαιᾶς τῇ νέᾳ κληρονομηθείσας ἐπιστήμῃ, ἃς οὐδεὶς ὑπὲρ ἑαυτοῦ καὶ μόνου διεξεδίκησε χρόνος.

β) Τὰς βάσεις ἐκείνας τῆς ἀρχαίας ἐπιστήμης, τὰς ἀμεσωτέραν τινὰ παθούσας ἐν τῇ νεωτέρᾳ ἐξέλιξιν. Τοιαῦται εἶναι: αἱ περὶ βαρέος καὶ κούφου θεωρίαι τῶν ἀρχαίων καὶ αἱ τοῦ Ἀρχιμήδους ὑδροστατικαὶ ἀρχαὶ (Ἀθηνᾶς ΙΓ΄ 388). — Ἡ τῶν ἀρχαίων ἐφέλκυσις ἡ πρώτη τῆς ἄνω καὶ κάτω φορᾶς αἰτία (Ἀθηνᾶς ΙΓ΄ 383), ἡ ἐκ τῆς ἕλξεως καὶ ὤσεως συγκειμένη δίνησις τοῦ Ἀριστοτέλους (Φυσ. ἀκρ. Η. 2. Οὐρ. Α. 3), ἡ τοῦ Κοπερνίκου ἕλξις, ἡ τοῦ Νεύτωνος κεντρομόλος καὶ φυγόκεντρος δύναμις.—Τὸ τῶν ἀρχαίων πῦρ, τὸ ἰδίᾳ τῇ ἐκπυρώσει τοῦ ἀέρος τοῦ τε ἀτμοσφαιρικοῦ καὶ τοῦ ἐν τοῖς σώμασι παραγόμενον, ἡ τῶν ἰῶν ὑπὸ τοῦ ἀέρος ἐπὶ τῶν μετάλλων ἀναχάραξις, τὸ τοῦ Stahl φλογιστὸν τὸ αἴτιον τῆς καύσεως καὶ τῶν ἰῶν, καὶ αἱ τοῦ πυρὸς-ἀέρος-ἰῶν σχέσεις, αἱ ὑπὸ τοῦ Lavoisier καθορισθεῖσαι (ἴδ. Ἡμέραν Τεργέστης ἀρ. 1432) — κτλ.

γ) Ἀληθείας, περὶ ὧν ἀμφότεραι μάχονται αἱ ἐπιστῆμαι, ἥ τε παλαιὰ καὶ ἡ νέα. Ταύτας εἰς δύο ὑποδιαιροῦμεν τάξεις:

1) Γνώσεις μονίμως μὲν τὴν ἐπιστήμην παρακολουθούσας, οἱονεὶ ἐγκαύματα γραφῆς ἀνεκπλύτου, πλατωνικῶς εἰπεῖν, ὡς νέας δ' ἑκάστοτε ἀναφαινομένας. Τοιαῦται δ' εἶναι οὐ μόνον τὸ τῆς ὕλης ἑνιαῖον καὶ ἡ τῶν σωμάτων εἰς ἄλληλα δυνατὴ μετουσίωσις, ἀλλὰ καὶ τὸ τῆς ὕλης, νομίζομεν, διαιρετόν. Τὴν τῶν Ἰώνων καὶ Ἐλεατῶν μικρομέρειαν καὶ μεγαλομέρειαν διαδέχονται τοῦ Ἐμπεδοκλέους τὰ ῥιζώματα καὶ τὰ θραύσματα, τοῦ Ἀναξαγόρου τὰ χρήματα, τοῦ Ἡρακλείτου τὰ ψηγμάτια, τοῦ Λευκίππου καὶ Δημοκρίτου (καὶ Ἐπικούρου) τὰ ἄτομα, τοῦ Πλάτωνος τὰ ἐπίπεδα, τοῦ Καρτεσίου τὰ διαιρετὰ μόρια, τοῦ Λεϊβνιτίου αἱ μονάδες, τοῦ Δάλτωνος τὰ ἄτομα καὶ τοῦ Ἀβογάδρου τὰ μόρια, τὰ ἰόντα τοῦ Ἀρρηνίου καὶ τὰ ἠλεκτρόνια τοῦ Κρούκς.

2) Τὰς πάλαι μέν ποτ' ἐγκαταλειφθείσας, ἐν δὲ τῇ νεωτέρᾳ ἐπιστήμῃ καθιερωθείσας ἢ ἄλλοθεν ἐκ νέου εὑρεθείσας γνώσεις, οἷον τὸ τοῦ Κοπερνίκου κοσμικὸν σύστημα, πυθαγόρειον ἔχον τὴν ἀρχήν, οἱ περὶ πτώσεως τῶν σωμάτων νόμοι τοῦ Γαλιλαίου καὶ ὁ τῆς ἐν κινήσει ἀδρανείας, οὓς ἡμεῖς παρ' Ἀριστοτέλει ἀπαντῶντας ἀπεδείξαμεν, ἡ τοῦ Δαρβίνου θεωρία τῆς ἐξελίξεως, ἣν πρῶτοι ἀπέφηναν Ἕλληνες φυσιολόγοι, ἐν οἷς δὴ ὁ Ἐμπεδοκλῆς, κτλ.

*
* *

Ἡ τῆς νεωτέρας δ' Ἐπιστήμης ἐπὶ πολλὰς τῶν Ἑλλήνων θεωρίας ἐπαναστροφὴ αὕτη δηλοῖ ἆρά γε τῶν θεωριῶν τούτων τὴν ἐπιβάλλουσαν ἀλήθειαν ἢ τὴν μοιραίαν κύκλῳ φοράν, ἣν ἡ τοῦ ἀνθρωπείου πνεύματος ποιεῖται ἀδυναμία ἐν τῇ ἐρεύνῃ τῶν ἀρχῶν καὶ αἰτίων τοῦ Κόσμου; . . .

Ἐν Μυτιλήνῃ.

ΜΙΧΑΗΛ Κ. ΣΤΕΦΑΜΙΔΗΣ

ΠΑΡΗΤΥΜΟΛΟΓΗΜΕΝΑΙ ΛΕΞΕΙΣ

Τὸ δένδρον ἰξία καὶ ὁ καρπὸς αὐτοῦ, ὅστις γλοιώδης ὢν χρησιμεύει πρὸς κατασκευὴν τῶν ἰξῶν, καλεῖται ἐν Κύπρῳ κοινῶς μυξιά. Καίτοι δὲν ἀγνοοῦμεν ὅτι ἄλλοι ἄλλως θέλουσι νὰ ἐτυμολογήσωσι τὴν λέξιν, οὐχ ἧττον νομίζομεν ὅτι ὁ κυπριακὸς λαὸς συνέδεσεν ἐτυμολογικῶς τὸ ἰξία πρὸς τὸ μύξα ἕνεκα τῆς τοῦ εἰρημένου καρποῦ ὁμοιότητος πρὸς τὴν γλοιώδη τῆς ῥινὸς ὕλην καὶ οὕτω μετέβαλε τὴν ἰξίαν-ἰξιὰν εἰς μυξιάν. Διὰ τὸν αὐτὸν λόγον ἡ δημώδης λέξις ψουνίζω (ὀψωνῶ-ὀψωνίζω) ἐγένετο ἐν Κύπρῳ ψουμνίζω, διότι ἐνομίσθη ὅτι παράγεται ἀπὸ τὸ ψουμί, ὅπερ δηλοῦν οὐ μόνον τὸν ἄρτον, ἀλλὰ καὶ τὸν σῖτον καὶ τὰ ἄλευρα εἶναι τὸ πρῶτον καὶ κύριον τοῦ ἐργατικοῦ λαοῦ ὤνιον. Τὸ γλωσσικὸν τοῦτο φαινόμενον, ὅπερ ὑπὸ τῶν γλωσσολόγων καλεῖται παρετυμολογία, παρατηρεῖται συνήθως εἰς ἀγνώστους καὶ δὴ ξένας λέξεις εἰσαχθείσας ἐξ ἄλλων γλωσσῶν εἰς τὴν ἡμετέραν· οὕτως (ἵνα περιορισθῶμεν εἰς παραδείγματα ἐκ τῆς κυπριακῆς διαλέκτου) τὸ τυπερούζιν (tubereuse,

τεμπέρι) ἐγένετο πιπεροῦζιν κατὰ παρετυμολογίαν πρὸς τὸ πιπεροῦδιν, τὸ πομιδόριν (pomme d'or, τομάτα) πομιλόριν κατὰ παρετυμολογίαν ἴσως πρὸς τὸ μῆλον, τὸ ούμπρέλλα-κουμπρέλλα διὰ τὸ κουμπῶ, ὡς ἄλλος πρὸ ἐμοῦ παρετήρησε, τὸ αὐτεξούσιος ὁ λαὸς λέγει εὐταξούσιος διὰ τὸ εὐταξία καὶ τὸ ἐφτά. Ἴσως δὲ εἰς παρετυμολογίαν ὀφείλεται καὶ ἡ μεταβολὴ τοῦ μηθαύριον (ὡς θὰ ἐλέγετο ἐν Κύπρῳ τὸ μεθαύριον, καθότι ἡ μετὰ λέγεται μητὰ) εἰς πηθαύριον καὶ πηθαρκοῦ διὰ τὸ πιθάριν, κατὰ πᾶσαν δὲ πιθανότητα καὶ τὸ ἀνεμόστροφα (=ἀγύριστα) τῆς φράσεως «δανεικὰ τσὴ ἀνεμόστροφα» εἶναι αὐτὸ τὸ ἀνεπίστροφα παρετυμολογηθὲν πρὸς τὸ ἄνεμος.

Ἀλλὰ τὰ μάλιστα καταφανὴς εἶναι ἡ παρετυμολογία τοῦ διάδικος, ὅπερ παρὰ Κυπρίοις ἐσώθη μόνον ἐν τῇ φράσει «νᾶν' διάδικός σου ὁ Θεός;» ἢ «νᾶν' διάδικός μου ὁ Θεός» κττ. Τὴν λέξιν λοιπὸν ταύτην, καθὸ εὔχρηστον μόνον ἐν τῇ εἰρημένῃ φράσει, πολλοὶ παρετυμολογοῦντες μετέβαλον εἰς «διᾷ ἄδικος σου» ἤτοι δίδῃ ἄδικον σου, διότι διᾷ=δίδῃ, τὸ δὲ ν τοῦ ἄδικον πρὸ τοῦ σ τοῦ σοῦ ἀφομοιοῦται. Σημειωτέον ὅτι καὶ τὸ τελικὸν ν τοῦ νᾶν' σχεδὸν δὲν ἀκούεται διὰ τὸ ἀρκτικὸν σύμφωνον τῆς ἀκολούθου λέξεως, ἂν δὲ λάβωμεν ὑπ' ὄψιν ὅτι τὰ δύο ἀλλεπάλληλα α (διᾷ-ἄδικον) δύνανται νὰ προφέρωνται ὡς ἕν, παρατηροῦμεν, ὅτι σχεδὸν οὐδεμία κατὰ τὴν προφορὰν τῶν δύο φράσεων ὑπάρχει διαφορά, οὕτω δ' ἡ φράσις «νᾶ(ν') διάδικος σου ὁ Θεός» καταντᾷ δίσημος, οἱ δὲ ἀγνοοῦντες τὴν λέξιν διάδικος ἐκλαμβάνουσι τὴν φράσιν ὑπὸ τὴν ἑτέραν σημασίαν, μὴ σκεπτόμενοι ὅτι, ἂν τὸ σοῦ ἦτο ἀντικείμενον, θὰ ἐλέγομεν «νὰ σοῦ διᾷ ἄδικον ὁ Θεός».

Τὴν τάσιν τοῦ λαοῦ πρὸς τὸ παρετυμολογεῖν βλέπομεν ὀφθαλμοφανῶς οὕτως εἰπεῖν εἰς πολλὰς τῶν εἰσαγομένων νέων λέξεων· τὰ βεγγαλικὰ φῶτα καὶ πυρεῖα πολλοὶ καλοῦσι φεγγαλικὰ πάντως διὰ τὸ φέγγος, τὴν ποινικὴν ῥήτραν ποινικὴν λίτραν, τὸ ποδήλατον ὑποδήλατον. Πλέον ἢ ἅπαξ ἤκουσα τὴν λέξιν ἔκτρωμα προφερομένην ἔχθρωμα, ὅτε δὲ παρετήρησά ποτε εἴς τινα τῶν [illegible]ω πλημμελῶς μεταχειρισθέντων τὴν λέξιν, ὅτι οὐδεμία ὑπάρχει με[illegible]ύ ἐχθροῦ καὶ ἐκτρώματος σχέσις, ἐξεπλάγη ὁμολογήσας ὅτι [illegible]τρωμα ἐνόμιζε τὸν ὀχτρὸν (ἐχθρόν, διάβολον).

Ἐν τέλει, ἀφοῦ οἱ γλωσσολόγοι θεωροῦσιν ὡς παρετυμολογίαν τὴν γραφὴν Στάγειρος ἀντὶ Στάγιρος διὰ τὸ αἴγειρος καὶ ἐγείρω, οἰκτείρω ἀντὶ οἰκτίρω, δυνάμεθα, νομίζω, κατ' ἐπιείκειαν νὰ καταλέξωμεν ἐν ταῖς παρητυμολογημέναις λέξεσι τὴν πλημμελῆ γραφὴν πιλίκιον, ἣν συχνὰ βλέπομεν ἐν ταῖς ἐφημερίσιν, ἀντὶ πηλήκιον, ὅπερ εἶναι ὑποκοριστικὸν τοῦ πήληξ (=περικεφαλαία), οὐχὶ δὲ τοῦ πῖλος.

Ἐν Λάρνακι (Κύπρου) τῇ 25 Ἀπριλίου 1903.

Γ. Μ. ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΗΣ

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ
ΕΠΙ ΤΙΝΟΣ ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΗΣ ΕΠΙΓΡΑΦΗΣ

Ὁ κ. *G. Millet* (1) δημοσιεύει τὸ ἑξῆς λείψανον ἐπιγραφῆς ἐντετοιχισμένον ἐν τῷ δυτικῷ τοίχῳ τοῦ ἐν Παρωρίῳ τῆς Λακωνικῆς ναοῦ τοῦ Ἁγίου Νικολάου :

ϹΟΘΕΟϹΑΓΙΟϹ
ΡΟϹΑΓΙΟϹΑΘΑ
ΕΛΕΗϹΟΝΗΜΑϹ†
. . . .
. . . .

ἅπερ μεταγράφει :

[† αγιο](ς) ο θεος αγιος
[θεοδω]ρος ἅγιος ἀθα-
[νασιος] ἐλέησον ημᾶς †
. . . .
. . . .

(1) Inscriptions Byzantines de Mistra. Ἐν τῷ Bulletin de correspondance Hellénique. Τόμ. XXIII (1899) σελ. 149. XLVIII.

Προφανῶς ὅμως μεταγραπτέα :

[† ἅγιο](ς) ο θεος αγιος
[ισχυ]ρος ἅγιος ἀθά-
[νατος] ἐλέησον ἡμᾶς †

. . . .

. . . .

ΝΙΚΟΣ ΒΕΗΣ

ΔΙΟΡΘΩΤΕΑ

Ἐν ταῖς Χριστιανικαῖς ἐκ Κρήτης ἐπιγραφαῖς τὰς ὁποίας ὁ κ. Στέφανος Ξανθουδίδης ἐδημοσίευσεν ἐν τῷ μετὰ χεῖρας περιοδικῷ συγγράμματι (Τόμ. ΙΕ' (1903) σελ. 49 κ. ἑ. ὑπάρχουσιν ἀβλεπτήματά τινα κατὰ τὴν μεταγραφήν. Ταῦτα εἶναι τὰ ἑξῆς.

Εἰκὼν 2,

† ἀνοικοδομήθη, οὐχὶ ἀνοικοδομήθη ὡς μεταγράφεται ἐν σελίδι 71.

Αὐτόθι,

Ζωοπιοῦ, οὐχὶ ὡς μεταγράφεται Ζωοποιοῦ.

Αὐτόθι,

ἀδιερέτου οὐχὶ ἀδιαιρέτου

Εἰκὼν 5, στίχ. 5.

ὅλοις ἐν τῇ ἐπιγραφῇ, οὐχὶ ὅλως ὡς μεταγράφεται ἐν σελίδ. 86.

Αὐτόθι στιχ. 13.

ὑμμετέροισι (⏓ ◡ ◡ – ◡) μεταγράφεται ὑμετεροισι (◡ ◡ ◡ – ◡).

Εἰκὼν 6, στιχ. 3.

ἱρὸν (◡ ◡) μεταγράφεται ἱερόν.

Πίναξ Α, ἀριθ. 4.

ἀνα]κενήσι μεταγράφεται ἐν σελίδ. 64 ἀνακαιν]ίση.

Αἱ παραπομπαὶ ἔν τισιν εἰσὶν ἐσφαλμέναι. Οὕτως ἐν πίνακι Ι γίνεται παραπομπὴ διὰ τοῦ 1 καὶ 4 εἰς σελ. 160 ἀντὶ 159 καὶ 162. Ἐν εἰκόνι 13 γίνεται παραπομπὴ εἰς σελ. 16 ἀντὶ 161. Ἐν εἰκόνι 1 παραπέμπεται εἰς σελ. 58 ἀντὶ 59 κλ. κλ.

Ν. Β.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ ΧΩΡΙΟΥ ΤΟΥ ΞΕΝΟΦΩΝΤΟΣ

«Τοσοῦτοι δ' εἰσὶ ποταμοί, ἐφ' ὧν ἔξεστιν ἡμῖν ταμιεύεσθαι, ὁπόσοις ἂν ὑμῶν βουλώμεθα μάχεσθαι». Ξεν. Ἀνάβ. Βιβλ. Β'. Κεφ. V. Ἐδάφ. 18.

Πρῶτον παρατίθημι ἑξῆς τὰς τῶν ἄλλων ἑρμηνείας, ὑστάτην δὲ πασῶν τὴν ἐμήν.

Ἑρμηνεία Raphael Kühner.

«Ταμιεύεσθαι. Casaubonius hoc verbum sic explicat: Ταμιεύεσθαι milites dicuntur, quum non omnes suas vires primo effundunt conatu, sed eas dispensant, ut repetere, si sic opus sit, semel atque iterum pugnam queante, aut quum non confertos cuneos temperario impetu aggrediuntur, sed vel singulos, vel plures quidem, verum intra virium suarum modum. Comparant Cyrop. 3: 3, 47».

Ἐκ τῶν ἀνωτέρω καταφανὲς ὅτι ἡ τοῦ Kühner ἑρμηνεία ἔχει οὕτω «ἐφ' ὧν ἔξεστιν ἡμῖν ταμιεύεσθαι = ἐξοικονομεῖν ἢ κατανέμειν τοσούτους ἡμῶν, (οὐ γὰρ ἠδύνατο Τισσαφέρνης κατανέμειν ἀλλοτρίους στρατιώτας), ὁπόσοις ἂν ὑμῶν βουλώμεθα μάχεσθαι». Τοῦτ' ἔστι τἆλλα παρορῶν μόνῳ τῷ ταμιεύεσθαι τὸν νοῦν ἐφίστησιν ὅλως ἀμελῶν τοῦ «ἐφ' ὧν», ὅπερ, ἐμοί γε, ἐστὶν ἡ κλεὶς τῆς ὅλης ὀρθῆς ἑρμηνείας, ὡς δειχθήσεται ἐκ τῆς ἐν τέλει ἡμετέρας. Ἀλλ' ὁ Kühner δεινῶς σφάλλεται. Εἰ γὰρ τοῦτ' ἐσκόπει Τισσαφέρνης λέγων «ἐφ' ὧν ἔξεστιν ἡμῖν ταμιεύεσθαι κτλ.», ὡς ἠδύνατο ταμιεύεσθαι ἤτοι διανέμειν ἐπὶ τῶν ποταμῶν τοὺς ἑαυτοῦ στρατιώτας ἐν τῷ μέτρῳ τῶν ἰδίων δυνάμεων οὕτως, ὥστε μάχεσθαι ὁπόσοις τῶν Ἑλλήνων ἐβούλετο, πῶς ἂν τούτους κατανέμοιτο, ὥστε τούτου στοχάζεσθαι; Ἰσαρίθμους τοῖς Ἕλλησιν ἢ πλείους ἢ ἥσσους; Καὶ πῶς ἂν διέττατε τοὺς ἑαυτοῦ ἐπὶ τῶν ποταμῶν; Περὶ τούτων οὐδὲν ἡμῖν ὁ Kühner ἐξηγεῖται. Ἀλλὰ βεβαιότατον ὅτι, ὅπως καὶ ἂν ἐταμιεύετο Τισσαφέρνης τὸ ἑαυτοῦ στράτευμα, οὐκ ἐφόβει οὐδ' ἐτάραττε παντελῶς Κλέαρχον. Ἐκ πολλοῦ γὰρ ἠπίστατο τὴν τῶν βαρβάρων δειλίαν καὶ ἀνανδρίαν.

Ἰσάριθμοι γὰρ οὗτοι οὐδέποτε ἠδύναντο διαγωνίσασθαι τοῖς Ἕλλησι, πολλαπλάσιοι δ' ἡττῶντο κατὰ κράτος, ὡς ἐγένετο ἐν τῇ παρὰ τὰ Κούναξα μάχῃ. «Πρὶν δὲ τόξευμα ἐξικνεῖσθαι ἐκκλίνουσιν οἱ βάρβαροι καὶ φεύγουσι». Ξεν. Ἀναβ. Κυρ. Βιβλ. Α'. Κεφ. Η'. Ἐδάφ. 19.—καὶ κατωτέρω «ὡς δὲ εἶδον αὐτοὺς οἱ Ἕλληνες ἐγγύς τε ὄντας καὶ παρατεταγμένους αὖθις παιανίσαντες πολὺ ἔτι προθυμότερον ἐπῆσαν ἢ τὸ πρόσθεν, οἱ δ' ἐκ πλείονος ἢ τὸ πρόσθεν ἔφευγον» Βιβλ. Α'. Κεφ. Χ. ἐδαφ. 10.—Ἥττονες δὲ παντελῶς ἀδύνατον ἀντιτάξασθαι τοῖς Ἕλλησι Ταῦτα δὲ πάντα εὖ ᾔδει Τισσαφέρνης, ὥστε πάντῃ ἀμήχανον ἦν ἐπισείειν τοιαύτας κενὰς ἀπειλὰς τοῖς Ἕλλησιν. Ἀλλ' ἐκ τῆς εἰρημένης ἑρμηνείας τοῦ Kühner καταφαίνεται καί τι ἄλλο σπουδαιότερον, ὅτι καὶ ἡ σύνταξις τοῦ χωρίου πάντῃ ἀδόκιμος· τῷ γὰρ ὑπονοουμένῳ ἀντικειμένῳ τοῦ ταμιεύεσθαι τοσούτους γενικὴ τοῦ ὅλου οὐχ ἡ αὐθαιρέτως ὑπονοουμένη ἡμῶν κατὰ τὴν ἐσφαλμένην ἑρμηνείαν τοῦ ταμιεύεσθαι ὑπὸ τοῦ Kühner, (ὅτι Τισσαφέρνης οὐκ ἠδύνατο κατανέμειν τοὺς Ἕλληνας, ἀλλὰ τοὺς ἑαυτοῦ στρατιώτας) ἀλλ' ἡ ἐν τῇ ἀναφορικῇ προτάσει ὑμῶν, ἐξομαλύνουσα καὶ διαλευκαίνουσα τὴν ἔννοιαν τοῦ χωρίου καὶ τὴν ὀρθὴν ἑρμηνείαν τοῦ ταμιεύεσθαι. Ταῦτ' ἱκανά, οἶμαι, πρὸς ἀνασκευὴν τῆς ἐσφαλμένης ἑρμηνείας τοῦ Kühner.

Ἑρμηνεία Ἰωάννου Πανταζίδου, «ἔξεστιν ἡμῖν ταμιεύεσθαι, ὁπόσοις ἂν ὑμῶν βουλώμεθα μάχεσθαι» ἤτοι (ἔξεστιν ἡμῖν ἀποχωρίζειν τοσούτους ὑμῶν (τῶν Ἑλλήνων), ὁπόσοις ἂν βουλώμεθα μάχεσθαι». Ὀρθῶς· ἀλλ' ὅτῳ τρόπῳ ἐδύνατο ἀποχωρίζειν τοὺς Ἕλληνας, οὐδὲν ἡμῖν λέγει καὶ οὗτος παρορῶν τὸ «ἐφ' ὧν». Ὥστε καὶ μετὰ τὴν ἑρμηνείαν τὰ πάντα σκοτεινὰ τῷ ἀναγινώσκοντι πάνυ δικαίως προβάλλοντι τὴν ἐρώτησιν, Πῶς ἄρα ἠδύνατο Τισσαφέρνης ἀποχωρίζειν τοὺς Ἕλληνας;

Ἑρμηνεία τοῦ λεξικογράφου Franz Passow.

Med. «Häushälterich oder sparsam eintheilen oder abmessen, abzirkeln, eizeln, oder theilweis vornehmen». Thuc. 6, 18.—Xenoph. Cyr. p. 3, 3, 47, 4, 1, 18. Anab. 2. 5, 18.

Ἐκ τῶν εἰρημένων καταφαίνεται ὅτι καὶ ὁ Franz Passow περιστρέφεται ἐν τῷ αὐτῷ φαύλῳ κύκλῳ καὶ παρὰ πάντα τὰ χωρία, ἃ. ρ ὑποδείκνυσιν ἐκ τῶν ῥηθέντων συγγραφέων, ἀφίσταται παρασάγ ς

ὅλους τῆς ὀρθῆς ἑρμηνείας τοῦ ταμιεύεσθαι ἐν τούτῳ γε τῷ χωρίῳ, φεύγων ὁρίσαι τὴν κυρίαν ἐνταῦθα σημασίαν τοῦ ταμιεύεσθαι, ὅπερ ἐν ἄλλοις χωρίοις ἀλλάσσει σημασίαν. Ἡ δὲ παραπομπὴ εἰς τὸν Θουκυδίδην 6, 18. «καὶ οὐκ ἔστιν ἡμῖν ταμιεύεσθαι ἐς ὅσον βουλόμεθα ἄρχειν», «ἤτοι ταμιεύεσθαι=κατανέμειν ἑαυτοῖς κατὰ βούλησιν τὸ ἄρχειν, ἀκριβῶς λογίζεσθαι, ὡς ὁ ταμίας, ὁρίζειν κατὰ τὸ δοκοῦν ἡμῖν» ὅλως ἄσχετος πρὸς τὸ ὑπ' ὄψει χωρίον. Ἐνταῦθα γὰρ μία μόνη ἑρμηνεία τοῦ ταμιεύεσθαι ἐγχωρεῖ, ἤτοι ἀποκόπτειν, ἀποχωρίζειν, ὡς ἑρμηνεύει ὁ Ἰωάννης Πανταζίδης, πρὸς ὠφέλειαν βεβαίως τοῦ ἀποχωρίζοντος, ὥσθ' ἡ μεσότης τοῦ ταμιεύεσθαι οὐκ ἀπόλλυται. Καὶ ἐν πᾶσι δὲ τοῖς παραλλήλοις χωρίοις τῆς Κυρ. Παιδ. καὶ Ἀναβάσεως, ὡς δειχθήσεται, πρυτανεύει ἡ αὐτὴ ἑρμηνεία τοῦ ταμιεύεσθαι ἤτοι ἀποχωρίζειν.

Ἑρμηνεία Ζηκίδου. Καὶ οὗτος προσκόπτων τῷ αὐτῷ σκοπέλῳ, τῷ ταμιεύεσθαι, ἑρμηνεύει=φειδομένως χρῆσθαι ταῖς ἡμετέραις δυνάμεσι. Ταμιεύομαι δὲ κυρίως ὁρίζω ἐμαυτῷ ὡς ἐκ ταμείου μετὰ φειδωλίας, ἤτοι φειδωλῶς χρῶμαι· Τισσαφέρνης ἄρα κατὰ Ζηκίδην φειδωλῶς χρώμενος ταῖς ἑαυτοῦ δυνάμεσιν ἐπὶ τῶν ποταμῶν ἠδύνατο μάχεσθαι, ὁπόσοις τῶν Ἑλλήνων ἐβούλετο, τ ἐ. Ζηκίδης ἕπεται τῇ ἑρμηνείᾳ τοῦ Kühner, κοὐ φησί τι καινόν. Ὥσθ' ἅλις ἔχομεν τῆς ἀνασκευῆς ὁμοίως ἐσφαλμένης.

Ἡμετέρα ἑρμηνεία. «Τοσοῦτοι δ' εἰσὶ ποταμοί, ἐφ' ὧν ἔξεστιν ἡμῖν ταμιεύεσθαι, ὁπόσοις ἂν ὑμῶν βουλώμεθα μάχεσθαι», «ἤτοι τοσοῦτοι δ' εἰσὶ ποταμοί, ἐφ' ὧν=(κατὰ τὴν διάβασιν τῶν ὁποίων) ἔξεστιν ἡμῖν ἀποχωρίζειν τοσούτους ὑμῶν, ὁπόσοις ἂν βουλώμεθα μάχεσθαι». Ἑρμηνεύοντες τοίνυν τὸ «ἐφ' ὧν» κατὰ τὴν διάβασιν τῶν ὁποίων οὐκ ἀφιστάμεθα τῆς ἐννοίας τῆς ἐπί, σημαινούσης ἐνταῦθα οὐ τὸ ἐπὶ τῶν ποταμῶν, ἀλλὰ τὸν χρόνον, καθ' ὃν ἂν ἐγίγνετο ἡ διάβασις. Ὅθεν ἡ κατὰ Kühner καὶ Franz Passow καὶ Ζηκίδην ἐν μέτρῳ φειδομένως κατανομὴ τῶν δυνάμεων τοῦ Τισσαφέρνους ἐπὶ τῶν ποταμῶν πάντῃ περιττή· ὁ γὰρ Τισσαφέρνης οὐκ ἂν μάχοιτο δι' αὐτῆς ὁπόσοις τῶν Ἑλλήνων ἐβούλετο, ἀλλὰ μόνον ἐπὶ τοῦ διαβαίνειν τοὺς Ἕλληνας τοὺς ποταμοὺς ἠδύνατο χρώμενος αὐτοῖς ὡς φυσικῷ μέσῳ διασπᾶν τὰς τῶν Ἑλλήνων δυνάμεις καὶ ταμιεύεσθαι ἤτοι ἀποχωρίζειν τοσούτους αὐτῶν, ὁπόσοις ἐβούλετο μάχεσθαι πάνυ ῥᾳ-

δίως. Τούτων ἕνεκα ὁ τῶν στρατιωτῶν ἀριθμός, οἷς ἂν ἐχρῆτο, ὅλως ἀδιάφορος· ἐξῆν γὰρ αὐτῷ διπλασίους ἢ καὶ τριπλασίους καὶ ἔτι πλείους τῶν πρὸς ὁπόσους ἐβούλετο μάχεσθαι ἀντιτάττειν καὶ οὕτω ῥᾳδίως περιγίγνεσθαι τῶν ἐναντίων. Τοῦτο δ' ἐσκόπει Τισσαφέρνης λέγων «ἐφ' ὧν ἔξεστι ταμιεύεσθαι» κτλ. καὶ ταῦτα φόβον τῷ Κλεάρχῳ παρεῖχεν ἐμπείρως ἔχοντι τῶν τοιούτων καὶ κατανοοῦντι τὸ σπουδαῖον τῶν λεγομένων. Τούτῳ δὲ τῷ τρόπῳ χρώμενος Τισσαφέρνης ἠδύνατο μικρὸν κατὰ μικρὸν κατατρίβων τὰς τῶν Ἑλλήνων δυνάμεις τελέως αὐτὰς καταφθεῖραι. Καί, ἵνα ἐν παιδιᾶς μέρει εἴπωμεν, δεῖ τὸν ὀρθῶς τὸ ὑπ' ὄψει χωρίον ἑρμηνεύσοντα οὐ μόνον ἀγαθὸν φιλόλογον εἶναι, ἀλλὰ καὶ στρατηγικῆς οὐκ ἄπειρον· καὶ γὰρ κἀνταῦθα στρατηγὸς ὁ λέγων, στρατηγὸς ὁ ἀκούων καὶ στρατηγὸς ὁμοίως ὁ γράφων, οἱ δὲ φιλόλογοι οἱ ἑρμηνεύοντες τοιαῦτα χωρία ἰδιῶται, καὶ τούτου ἕνεκα οὐ δύνανται σαφῶς ἀποδιδόναι τὰς τούτων ἐννοίας. Οὐ ῥᾴδιον δὲ φιλόλογον ἅμα εἶναι καὶ στρατηγόν. Ἀλλὰ Ξενοφῶν καὶ φιλόσοφος ἦν ἅμα καὶ στρατηγὸς καὶ συγγραφεὺς ἄριστος καὶ ἱστορικὸς δοκιμώτατος. Ἀλλὰ πῶς ἂν ταμιεύοιτο Τισσαφέρνης τοὺς Ἕλληνας; Τοῦτο νῦν ἐπιδείξομεν. Ἐπὶ πάντων τῶν πόρων τῶν τοιούτων ποταμῶν, τῶν πεζῇ διαβατῶν, ἠδύνατο Τισσαφέρνης ἀφανῶς παρατάττειν, ὅσους ἐβούλετο τῶν αὐτοῦ στρατιωτῶν, καὶ ἰδίᾳ ἱππικόν, ὅπερ ἦν τὸ κράτιστον τῆς Περσῶν δυνάμεως, ὡς αὐτὸς Κλέαρχος ὡμολόγει, καὶ παρεὶς ἀκωλύτως διαβαίνειν τοσούτους τῶν Ἑλλήνων, ὁπόσοις ἐβούλετο μάχεται, εἶτ' ἐξαπίνης ἐπιπίπτειν τοῖς διαβᾶσι καὶ κατακαίνειν πρὶν ἂν βοήθειαν λάβωσι παρὰ τῶν ἀντιπέραν καὶ μάλα βουλομένων αὐτοῖς βοηθεῖν. Ἠδύνατο δὲ καὶ ἐπακολουθῶν ἐπιπίπτειν τοῖς τελευταίοις διαβαίνουσι καὶ ἱκανὴν φθορὰν ἐπιφέρειν τοῖς Ἕλλησι καὶ ἐμπλέκειν αὐτοὺς ἐν μέσῳ δύο πυρῶν κατὰ τὸ δὴ λεγόμενον. Ἀλλὰ πάνυ δικαίως ἂν εἴποι τις, Μήτοι ἀνάγκη τοῖς Ἕλλησι διαβαίνειν, ὅθεν οἱ Πέρσαι φυλάττοιεν, ἢ οὐκ ἦν ἄλλα ἀφύλακτα μέρη, δι' ὧν ἀκωλύτως ἠδύναντο διαβαίνειν; Κἂν τούτῳ ἀκριβῶς ὁ κίνδυνος τῆς διαβάσεως τοιούτων ποταμῶν καὶ πολλοὶ ἀσκόπως ἐπιχειρήσαντες διαβῆναι, καὶ δὴ ἱππεῖς, ἐπνίγησαν, ὡς συνέβη Φρειδερίκῳ τῷ Βαρβαρόσσᾳ αὐτοκράτορι τῆς Γερμανίας διαβαίνοντι ἐφίππῳ τὸν ἐν τῇ Κιλικίᾳ ποταμὸν Καλύκαδνον καὶ ἄλλοις πολλοῖς. Ὑπὸ γὰρ τῆς τοῦ ῥεύματος ὁρμῆς βόθροι πολλοὶ καὶ δῖναι

γίγνονται, οἷς ἐμπεσόντα τινὰ ἀδύνατον σωθῆναι. Ἀκινδύνως δ' ἄν τις διαβαίη διὰ τῶν πόρων, οἵπερ γνωστοὶ μόνοις τοῖς παροχθίοις καὶ ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ στενοὶ καὶ ἀμήχανον πλέον ἢ δύο παραλλήλους διαβῆναι καὶ μικρὸν ἐκτραπέντας μὴ ἀποπνίγεσθαι. Καὐτοὺς δὲ τοὺς πόρους ξυμβαίνει μὴ σταθεροὺς ἀλλὰ μετακινητοὺς εἶναι καὶ φθειρομένους ὑπὸ τοῦ ῥεύματος ἀνανεοῦσθαι ἀνωτέρω ἢ κατωτέρω. Ὅθεν ἀμήχανον ἄνευ ἡγεμόνος ἐμπείρου ἀσφαλῆ γίγνεσθαι τὴν διάβασιν. Ἀνάγκη τοίνυν ἦν τοὺς Ἕλληνας διαβαίνοντας ἐμπίπτειν τοῖς παραφυλάττουσι τῶν Περσῶν. Ἐντεῦθεν ἔστιν εἰκάσαι ὁπόσα καὶ οἷα πλεονεκτήματα παρεῖχον αἱ τοιαῦται τοῖς Πέρσαις διαβάσεις πρός τε τὸ ἐπιτίθεσθαι καὶ ἀμύνεσθαι, ἅπερ τύχῃ τινὶ ἀγαθῇ ἡ ἐσχάτη αὐτῶν ἀνανδρία ἐποίει ὅλως ἄχρηστα καὶ ἀλυσιτελῆ. Ἐπιμαρτυρεῖ δὲ λαμπρῶς τοῖς λεγομένοις τόδε τὸ ἱστορικὸν γεγονός. Νικηφόρος Οὐρανὸς ὁ τοῦ Αὐτοκράτορος Βασιλείου τοῦ Β'. τοῦ Βουλγαροκτόνου ἐπιφανὴς στρατηγὸς τοιούτῳ τινὶ πόρῳ εὐκαίρως χρησάμενος νίκην μεγίστην ἤρατο κατὰ τοῦ περιβοήτου Σαμουὴλ βασιλέως τῶν Βουλγάρων. Οὗτος σπεύδων καταλαβεῖν Θερμοπύλας ἀπήντησε τῷ Σαμουὴλ ἀναστρέφοντι ἐκ Πελοποννήσου παρὰ τὸν Σπερχειὸν ποταμὸν καὶ ἡ μάχη ἐπέκειτο. Ὑετοῦ δὲ ῥαγδαιοτάτου καταπεσόντος, ὁ Σπερχειὸς ἐξογκωθεὶς καὶ λαῦρος κατερχόμενος διεκώλυσε τοὺς ἀντιπάλους, ὥστε Σαμουὴλ ἀπογνόντα τοῦ μάχεσθαι διαλῦσαι τὰς τάξεις καὶ τοὺς Βουλγάρους πλανᾶσθαι ἀνὰ τὸ πεδίον ἀόπλους καὶ ἀμερίμνους. Ταῦτα δὲ κατιδὼν Νικηφόρος καὶ ἐξευρὼν ἀσφαλῆ πόρον, αὐτόχθονος ἐμπείρου ἡγουμένου, ταχὺ διέβη τὸν Σπερχειὸν καὶ ἄφνω ἐπιπεσὼν τοῖς Βουλγάροις ἀτάκτοις καὶ ἀόπλοις τελέως αὐτοὺς διέφθειρε, τοῦ Σαμουὴλ διὰ τὸ σκότος διασωθέντος σὺν ὀλίγοις τοῖς περὶ αὐτόν.

Καὶ ἐν τοῖς παραλλήλοις δὲ χωρίοις, εἰς ἃ παραπέμπουσι Kühner καὶ Franz Passow καὶ Ζηκίδης, κρατεῖ ἡ αὐτὴ ἑρμηνεία τοῦ ταμιεύεσθαι καὶ πρὸς ἀπόδειξιν τούτου παρατίθεμεν τὸ ἐκ τῆς Κύρου Παιδείας Βιβλ. Δ'. Κεφ. Α'. ἐδάφιον 18. «Καὶ νῦν οἱ μὲν πολέμιοι κατακλείσαντες ἑαυτοὺς εἰς ἔρυμα παρέσχον ἡμῖν ταμιεύεσθαι, ὥστε ὁπόσοις ἐβουλόμεθα αὐτῶν μάχεσθαι», οὗ ἡ ἑρμηνεία ἔχει οὕτω. «Καὶ νῦν μὲν οἱ πολέμιοι, ἐπειδὴ κατέκλεισαν ἑαυτοὺς εἰς ἔρυμα, παρέσχον ἡμῖν ταμιεύεσθαι=(ἀποχωρίζειν πρὸς τὸ συμφέρον ἡμῖν) αὐτοὺς οὕτως, ὥστε μάχεσθαι ὁπόσοις αὐτῶν ἐβουλόμεθα». Ἀριδηλότερον δ'

ἐπικυροῖ τὴν ἡμετέραν ἑρμηνείαν τὸ παρὰ Πλουτάρχῳ παράλληλον χωρίον ἐν τῷ Τιμολέοντι 27 (ἔνθα ἀναλελυμένον τὸ μέσον ταμιεύεσθαι) « Μετὰ δὲ τούτοις τῶν λοιπῶν ἐθνῶν ἐπιρρεόντων καὶ τὴν διάβασιν μετ' ὠθισμοῦ καὶ ταραχῆς ποιουμένων, συνιδὼν ὁ Τιμολέων τὸν ποταμὸν αὐτοῖς ταμιεύοντα τοῦ πλήθους τῶν πολεμίων ἀπολαβεῖν, ὅσοις ἐθέλειν μάχεσθαι. κτλ. » ἤτοι Τιμολέων κατανοήσας τὸν ποταμὸν παραδιδόντα αὐτοῖς ὡς ἐκ ταμείου ἀπολαβεῖν = ἀποχωρίσαι τοσούτους τοῦ πλήθους τῶν πολεμίων, ὅσοις ἐθέλοιεν αὐτοὶ μάχεσθαι κτλ.» Ἐκ τούτου τοῦ χωρίου ἡ ἡμετέρα ἑρμηνεία ἡλίου φαεινότερον ἐπικυροῦται.

Ἐκ πάντων τοίνυν τῶν ἀνωτέρω ῥηθέντων καταδείκνυται σαφῶς, νομίζομεν, ὡς οὐκ ἔστιν ἄλλως ἑρμηνεῦσαι τὸ περὶ οὗ ὁ λόγος χωρίον.

Ἔγραφον ἐν Σέρραις τῇ 5ῃ Μαΐου 1903

ΛΟΥΚΑΣ ΔΗΜΗΤΡΙΑΔΗΣ
Καθηγητὴς ἐν τῷ Παρθεναγωγείῳ.

ΦΥΣΙΚΑ ΣΗΜΕΙΩΜΑΤΑ

Α'. Τὸ ὑγρόμετρον τοῦ Σωσσύρου.

Ὡς γνωστόν, οἱ τοῦ ὑγρομέτρου Σωσσύρου βαθμοὶ ἥκιστα δηλοῦσι τὴν ὑγρομετρικήν, ὡς συνήθως λέγεται, κατάστασιν τοῦ τόπου, τοῦθ' ὅπερ ἐξηγεῖται πιθανῶς ὧδε.

Τοῦ ἐν τῇ ἀτμοσφαίρᾳ ὑδατίνου ἀτμοῦ (τοῦ ἐπὶ τῆς βαρομετρικῆς ἐπιδρῶντος στήλης), ἤτοι τοῦ ἀληθῶς ἐν ἀερίῳ καταστάσει ὕδατος, σαφῶς διακριτέα ἡ ὄντως ὑγρασία (μηδαμῶς αὕτη τῷ βαρομέτρῳ αἰσθητή), ἤτοι δὴ μόρια ὕδατος ὑγρὰ ἐν τῇ ἀτμοσφαίρᾳ αἰωρούμενα, λεπτότερα ἢ παχύτερα, ταράσσοντα ἢ μὴ τὴν τοῦ ἀέρος διαφάνειαν. Ἡ ὑγρασία δ' αὕτη μόνη (οὐχὶ καὶ ἀτμοὶ) ἐπιδρᾷ, δοκεῖ μοι, ἐπὶ τῶν τριχῶν (καὶ τοῦ ἡμετέρου δέρματος), καὶ ταύτην ἀληθῶς δηλοῦσιν οἱ τοῦ ὑγρομέτρου τοῦ Σωσσύρου βαθμοί, ἀντιστρόφως ὡς τὸ πλεῖστον βαίνοντες τοῖς βαθμοῖς τοῦ βαρομέτρου.

Β΄. Τὸ τοῦ Γαλβάνη πείραμα.

Ἡ μικρὰ κατωτέρω παρατήρησις χρήσιμος, δοκεῖ μοι, τυγχάνει εἰς τὴν ἐπιτυχίαν τοῦ ἱστορικοῦ τοῦ Γαλβάνη πειράματος.

Αἱ τοῦ ἄρτι τεθνηκότος βατράχου σπασμώδεις κινήσεις ζωηρότεραι γίνονται, ὑπὸ τὰ νεῦρα τιθεμένου τοῦ χαλκίνου τοῦ τόξου ἐλάσματος, οὐχὶ δὲ τοῦ ψευδαργυρίνου ὡς συνήθως ἐν ταῖς περιγραφαῖς φέρεται τοῦ πειράματος.

Τοῦ ψευδαργύρου δ' ἁπτομένου τῶν νεύρων, οἱ τοῦ βατράχου σπασμοὶ ἔστιν ὅτε, καὶ δὴ μετὰ πάροδον χρόνου τινὸς ἀπὸ τῆς τοῦ ζώου τομῆς, γίνονται αἰσθητότεροι κατὰ τὴν ἀπὸ τοῦ μηροῦ ἀπομάκρυνσιν τοῦ χαλκίνου ἄκρου.

Ἀλλὰ κρεῖττον γίνεται τὸ πείραμα, ἐάν, τεθειμένων τῶν μηρῶν ἐπί τινος τῶν ἐλασμάτων, ἁπτώμεθα, τῷ ἑτέρῳ, αὐτῶν μόνων τῶν περὶ τὰς ψόας νεύρων, ὅτε κατὰ πᾶσαν θίξιν σπῶνται οἱ τοῦ βατράχου μηροὶ καὶ μετὰ διωρίαν ἔτι (ἀσθενῶς τότε) ἀπὸ τῆς τοῦ ζώου τομῆς. Καὶ οὕτω δ' ἀντιστρόφως γινομένου τοῦ πειράματος, αἱ κινήσεις εἰσὶ καὶ πάλιν ἐμφανέστεραι, ἐὰν οἱ μὲν μηροὶ εὑρίσκωνται ἐπὶ τοῦ ψευδαργύρου, τὰ δὲ νεῦρα θίγωνται διὰ τοῦ χαλκοῦ.

Παρατηρεῖται δ' ἅμα ὅτι ἰσχυρότερον ἐν γένει σπᾶται ὁ κατὰ τὸ ἄκρον τοῦ τόξου κείμενος μηρός.

Ἐν Μυτιλήνῃ τῇ 28 Ὀκτωβρίου 1903

ΜΙΧΑΗΛ Κ. ΣΤΕΦΑΝΙΔΗΣ

ΣΥΜΠΛΗΡΩΣΙΣ

Ὁ νεαρὸς τοῦ Ἐκκλησιαστικοῦ Δικαίου ὑφηγητὴς ἐν τῷ Ἐθν. Πανεπιστημίῳ καὶ ἡμέτερος συμπολίτης Κυρ. Εὐάγγελος Νικολαΐδης ὁ διὰ τῶν δημοσιευθέντων ἤδη πρωτελείων περὶ μοναχικῆς ἀκτημοσύνης χρηστοτάτας παρέχων τὰς ἐλπίδας ἐπιτυχοῦς δράσεως ἐν τῷ πεδίῳ τῆς Ἐπιστήμης ἀνεῦρε τὴν περικοπήν, ἧς ἀπόσπασμα εἶναι τὸ δημοσιευθὲν ὑπ' ἐμοῦ ἐν Ἀθηνᾶς τόμῳ ΙΕ΄ σελ. 97 καὶ πιν. Δ.

ἀριθ. 11, καὶ τοῦ ὁποίου τὴν συμπλήρωσιν ἐζήτουν παρά τινος ἐντριβεστέρου ἐμοῦ περὶ τὰ ἐκκλησιαστικὰ κείμενα. Προέρχεται καθ' ἃ εἶχε τὴν εὐγένειαν νὰ μοὶ ἀνακοινώσῃ, ἐκ τοῦ Εὐαγγελίου κατὰ Ἰωάννην 6. 47-49. Συμπληρωτέον ἄρα ἀδιστάκτως τὸ ἐλλεῖπον ἡμίτομον τοῦ ἀνοικτοῦ βιβλίου οὕτως

ΕΓΩΕΙΜΙΟΑΡ..

ἤτοι «ἐγώ εἰμι ὁ ἄρτος τῆς ζωῆς· οἱ πατέρες ὑμῶν»

Ἐν Ἡρακλείῳ Κρήτης μηνὶ Σεπτεμβρίῳ 1903

ΣΤΕΦ. Α ΞΑΝΘΟΥΔΙΔΗΣ

;ΜΕΝΕΗ; ΤΕΧΝΗ

Ἐν τῷ American Journal of Archaeology Τόμ. VII τεύχει 1 σελ. 47 ἐξεδόθη ἐπίγραμμα ἐκ Κορίνθου ἑξάστιχον, οὗ ὁ 3 στίχος ἔχει κατὰ τὸν ἐκδότην ὧδε:

Μορφὴν λαοτόμος **μενέῃ** μειμήσατο (1) τέχνῃ

ὁ δὲ 5:

στῆσε δ' ἀγασσάμενος μιν ἀμύμων Εὐτυχιανὸ(ς

Τὸ μενέῃ εἶναι κατὰ τὸν ἐκδότην ἐκ τοῦ ἅπαξ εἰρημένου μένεος, ὅπερ ἔχει πρὸς τὸ μένος, ὡς τὸ τέλεος πρὸς τὸ τέλος.

Ἀλλ' οὐδεμία ἀνάγκη νὰ πλουτίσωμεν τὸ ἱκανῶς πλούσιον Ἑλληνικὸν λεξικὸν διὰ τῆς νέας ταύτης λέξεως. Διότι δυνάμεθα κάλλιστα νὰ ἀναγνῶμεν τὸν 3 στίχον ὧδε:

Μορφὴν λαοτόμος μὲν ἑῇ μειμήσατο τέχνῃ.

Τῷ **μὲν** τούτῳ ἀντιστοιχεῖ ὁ ἐν τῷ 5 στίχῳ **δὲ** (στῆσε δ' ἀγασσάμενος κτέ).

Σ. Β.

---

(1) Ἄνευ ἀνάγκης γράφει ὁ ἐκδότης *μειμήσατο.

ΘΕΟΔΩΡΟΣ MOMMSEN

Ante leves ergo pascentur in aequore cervi
et freta destituent nudos in litore pisces,
quam nostro illius labatur pectore voltus.

Εἰ καὶ ὁ Θεόδωρος Mommsen ἐτελεύτησε πλήρης ἡμερῶν τὸ πέμπτον ἤδη καὶ ὀγδοηκοστὸν τῆς ἡλικίας ἔτος ὑπερβαίνων, ὅμως τὸ τοῦ θανάτου αὐτοῦ ἄγγελμα κατέπληξεν ἅπαντας τοὺς φίλους καὶ θαυμαστὰς αὐτοῦ. Διότι οἱ χθὲς μὲν καὶ πρῴην ἀναγινώσκοντες ἐν γερμανικαῖς ἐφημερίσιν ἄρθρα αὐτοῦ πολιτικά, ἐν οἷς μετὰ πολλῆς θερμότητος παρεκάλει ἅπαντας ἁπάσης ἀποχρώσεως τοὺς φιλελευθέρους εἰς μέγαν καὶ κρίσιμον ἀγῶνα πρὸς τοὺς ἀποστόλους τῶν μεσαιωνικῶν πολιτικῶν δογμάτων, πρὸ ἑνὸς δὲ μόλις ἔτους ἐπεξελθόντες μέγα αὐτοῦ ἔργον, μεγίστης πνευματικῆς τε καὶ σωματικῆς ἐντάσεως ἐπιγέννημα, τὸ ποινικὸν τῶν Ῥωμαίων δίκαιον, δὲν ἠδύναντο νὰ φοβῶνται ὅτι ὁ οὕτως ἀκμαῖος ἔτι ἐκεῖνος ὀργανισμὸς ἐν οὕτω βραχεῖ χρόνῳ θὰ ἐξεμηδενίζετο.

Εἴπερ ἀλλαχοῦ, ἁρμόζει μάλιστα ἐνταῦθα τὸ τοῦ Κικέρωνος. Ὁ fallacem hominum spem fragilemque fortunam et inanes nostras contentiones, quae mediocri in spatio saepe franguntur.

Ἀλλὰ δὲν εἶναι μόνον τὸ ἀπροςδόκητον, ὅπερ οὕτως ἐτάραξε τοὺς ἀπανταχοῦ φιλολόγους ἐπὶ τῷ ἀγγέλματι τῆς τοῦ Mommsen τελευτῆς, ἀλλὰ πρὸς τῷ ἀπροςδοκήτῳ καὶ τὸ μέγεθος τῆς ἀπωλείας Ἄνευ ὑπερβολῆς δυνάμεθα νὰ εἴπωμεν ὅτι ὁ τοῦ Mommsen θάνατος διέσεισεν ἐκ θεμελίων καὶ συνεκλόνησε τὴν ὅλην φιλολογίαν. Διότι ὁ Mommsen δὲν ὠφέλησε κατὰ τοῦτο μόνον τὴν φιλολογικὴν ἐπιστήμην, ὥςπερ ἄλλοι πολλοὶ τῆς ἐπιστήμης ταύτης ἱερο-

φάνται, ὅτι πλεῖστα μὲν σκοτεινὰ αὐτῆς μέρη διεφώτισε, πλείστων δὲ ἀλύτων τέως ζητημάτων τὴν λύσιν εὗρεν. ἀλλὰ καὶ κατὰ τοῦτο, ὅτι, ὥςπερ οἱ λαμπροὶ ἐκεῖνοι τῆς Ἀναγεννήσεως τῶν γραμμάτων φωστῆρες, ἐξήγειρε τὸ ὑπὲρ τῆς ἀρχαιότητος διαφέρον παρ' ἅπασι τοῖς μὴ ὅλως ἀμούσοις ἀνθρώποις. Διότι τίς ἠδύνατο νὰ μὴ κρίνῃ ἄξιον θαυμασμοῦ καὶ τιμῆς, ὅ,τι τοιοῦτον ἔκρινεν ὁ ὑφ' ἑαυτοῦ θαυμαζόμενος καὶ τιμώμενος; Τίς δὲ παιδείας τινὸς μετασχὼν δὲν ἐθαύμαζε καὶ δὲν ἐτίμα τὸν Mommsen, οὗτινος, εἰ μή τι ἄλλο, ἡ Ρωμαϊκὴ ἱστορία εἰς ἁπάσας τὰς ἡμέρους γλώσσας μεταφρασθεῖσα ἐκυκλεῖτο ἐν χερσὶν ἁπάντων καὶ κατέστη παγκόσμιον παιδείας ὄργανον; Οὕτω διὰ τὸν Mommsen ἐτιμᾶτο καὶ τὸ τοῦ Mommsen ἐντρύφημα ἡ ἔνδοξος ἀρχαιότης καὶ ἡ περὶ ταύτην ἐπιστήμη ἡ Φιλολογία.

Τοιούτου ἀνδρὸς τὴν μνήμην ὀφείλομεν ἅπαντες οἱ τῆς εἰρημένης ἐπιστήμης θιασῶται — τοιοῦτοι δ' ἐσμὲν ἐν Ἑλλάδι ἅπαντες οἱ ὁπωςοῦν πεπαιδευμένοι — ὀφείλομεν, λέγω, ἅπαντες τοιούτου ἀνδρὸς τὴν μνήμην νὰ τιμήσωμεν ἐπιστήσαντες μικρὸν τὴν διάνοιαν ἐπὶ τὰ ἔργα αὐτοῦ καὶ ὑποτυπώσαντες ἐν αὐτῇ τὴν εἰκόνα τῆς μεγάλης ἐκείνου διανοίας. Διότι περὶ ἁπλῆς ὑποτυπώσεως ἐν τῷ παρόντι πρόκειται, οὐχὶ δὲ περὶ ἀκριβοῦς καὶ λεπτομεροῦς ἀναπαραστάσεως, ἧς οὐ μόνον ἡ ἀπεργασία, ἀλλὰ καὶ ἡ ἀνακοίνωσις θὰ ἀπῄτει χρόνον πολλῷ μείζονα τοῦ πρὸς ἑκάτερον τούτων ἐπιμεμετρημένου ἡμῖν.

Πλείστας μὲν ὁ Mommsen διέλυσε πλάνας τῇ τῶν πολλῶν διανοίᾳ ἐπισκοτούσας, μίαν δ' ὅμως μόνην δὲν ἠδυνήθη νὰ διαλύσῃ τὴν εἰς αὐτὸν ἀναφερομένην. Παρὰ τοῖς πολλοῖς δῆλα δὴ ὁ Mommsen θεωρεῖται ἁπλῶς ἱστοριοδίφης καὶ ἱστορίας συγγραφεύς, ὥςπερ καὶ ἡ παρὰ τοῖς Ρωμαίοις intercessio θεωρεῖται ὑπὸ τῶν πολλῶν μόνων τῶν δημάρχων ἔργον. Ἀλλ' ὥςπερ αὕτη ἡ δόξα, οὕτω κ-ὶ ἐκείνη εἶναι ἄρδην πεπλανημένη. Διότι οὔτε ἡ intercess μόνοις τοῖς δημάρχοις προςῆκεν, ἀλλ' ἅπασι τοῖς κυρί ἄρχουσι, τ. ἔ. τοῖς cum imperio, οὔτε ὁ Mommsen περὶ μο νην τὴν πολιτικὴν ἱστορίαν τῶν Ρωμαίων ἐφιλολόγησε

ἀλλὰ περὶ ὅλον τὸν πνευματικὸν τῶν Ρωμαίων βίον, ἤτοι περὶ ἅπαντα τῆς Ρωμαϊκῆς φιλολογίας τὰ μέρη. Καὶ τῆς μὲν περὶ τὴν ἑρμηνείαν καὶ κρίσιν τῶν παλαιῶν κειμένων εὐδοκίμου αὐτοῦ ἀσχολίας παράδειγμα ἔστω ἡ ἔκδοσις παλαιῶν συγγραφέων, οἷον τοῦ Σωλίνου, τοῦ Κασσιοδώρου, τῶν ἐν παλιμψήστῳ κώδικι μερῶν τῆς α' τοῦ Λιουΐου δεκάδος, τῶν Πανδεκτῶν, ὧν τὸ κείμενον διὰ τὴν τῶν προτέρων ἐκδοτῶν φιλολογικὴν ἀπειρίαν σφόδρα λελωβημένον ὑπὸ πρώτου τοῦ Mommsen ἀποκατεστάθη, ἡ τῶν Ρωμαϊκῶν ἐπιγραφῶν ἔκδοσις καὶ ἑρμηνεία, ὧν ἄλλας μὲν συλλογὰς αὐτὸς ἐξέδωκεν (οἷον Inscriptiones Regni Neapolitani, Inscr. Confoederationis Helveticae), μίαν δὲ τὴν μεγίστην καὶ τελειοτάτην σὺν ἄλλοις πολλοῖς, ὧν οἱ πλεῖστοι μαθηταὶ αὐτοῦ, τὸ Corpus Inscr. Latinarum, οὗ συμπλήρωμα ἡ παραλλήλως ἐκείνῳ ἐκδιδομένη Ephemeris Epigraphica, τινὰς δὲ τούτων καὶ ἐν ἰδίῳ ἑκάστην τεύχει μετὰ τῆς δυνατῆς ἀκριβείας κατά τε τὴν λέξιν καὶ τὰ πράγματα διεσάφησεν, οἷον τοὺς ἐκ Σαλπένσης καὶ Μαλάκης πίνακας, τὰς ἐν Ἀγκύρᾳ καὶ Ἀπολλωνίᾳ ἀναγραφὰς τῶν τοῦ Αὐγούστου πράξεων, τὸ περὶ τῆς τῶν ὠνίων διατιμήσεως διάγραμμα τοῦ Διοκλητιανοῦ καὶ εἴτι ἄλλο· τέλος δὲ ἡ ἑρμηνεία ἢ ἡ κριτικὴ ἀποκατάστασις σπουδαιοτάτων χωρίων παλαιῶν συγγραφέων, περὶ ὧν σφαλεραὶ τέως περιεφέροντο δόξαι. Οὕτω π.χ. τὸ περιβόητον τοῦ de republica συγγράμματος τοῦ Κικέρωνος χωρίον (II, c, 22), ἐν ᾧ ἡ εἰς λόχους πολιτικὴ τῶν Ρωμαίων σύνταξις ἐκτίθεται, τέως μὲν ἀνεφέρετο ὑπὸ τῶν ἑρμηνευτῶν εἰς τὸ παλαιότερον τῆς λοχίτιδος συντάξεως σχῆμα τὸ τῷ Σερουΐῳ Τυλλίῳ ἀποδιδόμενον, ἐπειδὴ δὲ τὰ περὶ τοῦ τοιούτου σχήματος ὑπὸ τῶν ἄλλων συγγραφέων ἁπάντων παραδεδομένα δὲν συνεφώνουν τοῖς ἐν τῷ Κικερωνείῳ χωρίῳ λεγομένοις, πολλαχῶς κατὰ τὸν Προκρούστειον τρόπον διεστρεβλοῦτο τὸ εἰρημένον χωρίον, ἵνα συμφωνῇ ταῖς ἄλλαις μαρτυρίαις. Πρῶτος ὁ Mommsen διιδὼν τὴν ἀληθῆ τοῦ χωρίου ἀναφορὰν ἀπήλλαξεν αὐτὸ τῶν ὀνύχων τῶν κριτικῶν δείξας ὅτι τὰ ἐν αὐτῷ λεγόμενα κάλλιστα εὐοδοῦνται, ἐὰν νοηθῶσιν

οὐχὶ περὶ τοῦ παλαιοτέρου ἐκείνου σχήματος τῆς εἰς λόχους πολιτικῆς συντάξεως, ἀλλὰ περὶ τοῦ νεωτέρου τοῦ ἐν τοῖς ἀπὸ τοῦ β' Λιβυκοῦ πολέμου χρόνοις καθεστῶτος, ὅπερ μόνον ἦν τῷ Κικέρωνι ἐξ ἀμέσου ἀντιλήψεως γνωστόν 'Εκ τῆς τοιαύτης δὲ τοῦ χωρίου ἑρμηνείας μεγίστην ἐπορίσατο ἡ τοῦ Ρωμαϊκοῦ πολιτεύματος ἱστορία ὠφέλειαν, διότι αἱ περὶ τοῦ νεωτέρου ἐκείνου σχήματος τῆς λοχίτιδος τῶν πολιτῶν συντάξεως ἀμφισβητήσεις καὶ αἱ ποικίλαι περὶ ταύτης δόξαι διελύθησαν ἔπειτα ὑπὸ τοῦ φωτὸς τῆς ἀληθείας (1).

"Ετερον τοῦ Κικέρωνος χωρίον (de Legibus III, § 6), καθ' ὃ οἱ Ρωμαῖοι ἄρχοντες δικαιοῦνται νὰ κολάζωσι τοὺς nec oboedientes et innoxios cives, ὑφ' ἁπάντων τῶν κριτικῶν εἰς πήρωσιν καταδεδικασμένον ἐξέσωσε τοῦ ἀκρωτηριασμοῦ ὁ Mommsen. 'Εν τῷ χωρίῳ τούτῳ τὸ innoxios τέως ἐθεωρεῖτο παράλογον, διότι τίνα λόγον ἔχει, ἔλεγον, τὸ κολάζειν ***οὐδὲν ἀδικοῦντας*** ἀνθρώπους; 'Αλλ' ὁ Mommsen ἔδειξε τὸν λόγον τῆς φαινομένης ἀλογίας ἀποφηνάμενος ὅτι τὸ τοῦ κολάζειν τοὺς ἀπειθοῦντας δικαίωμα τῶν ἀρχόντων ἐν τοῖς τοῦ Κικέρωνος χρόνοις δὲν ἦτο, ὥςπερ ἐν παλαιοτέροις, ἀπόλυτον, ἀλλὰ περιωρισμένον. Οἱ ἄρχοντες δηλαδὴ ἐδικαιοῦντο τότε νὰ κολάζωσιν αὐτοὶ μόνους τοὺς ἁπλῶς ἀπειθοῦντας, οὐδένα δὲ ὅμως ἀδικοῦντας, τ. ἔ. τὰ ἁπλῶς καὶ κυρίως πειθαρχικὰ παραπτώματα, τὰ δὲ ἀδικήματα ὤφειλον ἐγκλήσεως πρὸς αὐτοὺς γενομένης νὰ εἰςάγωσιν εἰς τὰ ἁρμόδια δικαστήρια, οἷα ἐν τοῖς τοῦ Κικέρωνος χρόνοις ἦσαν ἱκανὰ τὸν ἀριθμόν. Πόσῳ βαθυτέρα καὶ πρὸς τὰς τότε κρατούσας ὑγιεστέρας ἢ πρότερον τοῦ ποινικοῦ δικαίου ἀρχὰς συμφωνοτέρα εἶναι ἡ τοιαύτη τοῦ Κικερωνείου χωρίου ἀντίληψις, πᾶς τις βλέπει.

'Ωςαύτως ἄξιαι λόγου εἶναι αἱ εἰς Γελλίου IV, 1 καὶ 4 κριτικαὶ αὐτοῦ παρατηρήσεις (2).

(1) Ταῦτα λέγοντες δὲν ἀγνοοῦμεν ὅτι καὶ σήμερον ὑπάρχουσιν οἱ τῇ παλαιοτέρᾳ περὶ τοῦ χωρίου τούτου ἐμμένοντες γνώμῃ. 'Αλλὰ τὰ ὑπὲρ ταύτης ὑπὸ τούτων λεγόμενα δὲν θὰ δυνηθῶσι νὰ ἐπισκοτήσωσι τοῖς τοῦ Mommsen σαφεστάτοις διδάγμασι.

(2) Ὅρα Symbol. B. Hollvegio oblat. (Berol. 1868) σελ. 81 ἑ.

Τοιοῦτος μὲν ἐν ὀλίγοις παραδείγμασιν ὁ Mommsen ἑρμηνευτὴς καὶ κριτικός, γραμματικὸς δὲ κράτιστος ἀπεδείχθη ἐν οἷς περὶ τῶν τῆς κάτω Ἰταλίας διαλέκτων καὶ ἰδίᾳ τῆς Ὀσκικῆς, ἔτι δὲ καὶ περὶ τῶν Ἰταλικῶν ἀλφαβήτων μετὰ τῆς δυνατῆς ἀκριβείας ἐπραγματεύσατο. Αἱ τοιαῦται τοῦ Mommsen ζητήσεις ἀπέβησαν τὸ θεμέλιον πάσης νεωτέρας περὶ τῆς ὑποθέσεως ταύτης πραγματείας.

Ἀλλὰ τὰ μέρη ἐκεῖνα τῆς περὶ τὴν ἀρχαιότητα ἐπιστήμης, ἐν οἷς μάλιστα διέλαμψεν ἥ τε ὀξύνοια καὶ ἡ συγγραφικὴ τοῦ Mommsen δεινότης, ἦσαν ἡ Ρωμαϊκὴ ἱστορία καὶ τὸ δημόσιον τῶν Ρωμαίων δίκαιον.

Τῆς Ρωμαϊκῆς ἱστορίας πλεῖστα μὲν μέρη διηυκρίνησεν ὁ Mommsen τοῦτο μὲν ἐν πολλαῖς διατριβαῖς τῇδε κἀκεῖ διεσπαρμέναις, ὧν αἱ ἀξιολογώταται τῶν ἐν παλαιοτέροις χρόνοις δημοσιευθεισῶν εὑρίσκονται συνειλεγμέναι ἐν ταῖς *Ρωμαϊκαῖς αὐτοῦ ζητήσεσι* (Römische Forschungen), τοῦτο δὲ ἐν ἰδίοις βιβλίοις, οἷα εἰσὶ τὸ περὶ τῆς Ρωμαϊκῆς χρονολογίας καὶ ἡ ἱστορία τοῦ Ρωμαϊκοῦ νομίσματος· ὅλον δὲ τὸ μέχρι τῆς τοῦ Καίσαρος δυναστείας μέρος ἐπραγματεύσατο ἐν συνεχεῖ συγγραφῇ τῇ περιβοήτῳ αὐτοῦ Ρωμαϊκῇ ἱστορίᾳ.

Διὰ τοῦ βιβλίου τούτου κατέλαβεν ὁ Mommsen πρωτεύουσαν θέσιν ἐν τοῖς Γερμανοῖς συγγραφεῦσιν ἐμφανίσας ἐν αὐτῷ τὰς κυριωτάτας ἀρετὰς τοῦ ἱστοριογράφου ἐνάργειαν καὶ δύναμιν περὶ τὴν τῶν πραγμάτων ἔκφρασιν, δεινότητα περὶ τὴν ἠθοποιίαν, χάριν ἐπαγωγὸν περὶ τὴν Ἀττικῶν ἁλῶν πλήρη λέξιν. Τοιοῦτον μὲν τῆς συγγραφῆς ταύτης τὸ εἶδος. Αὐτῆς δ' ὅμως τῆς ὕλης ἡ πραγματεία ἐγένετο τοῖς λογίοις σημεῖον ἀντιλεγόμενον. Ἐν τῷ βιβλίῳ δηλαδὴ τούτῳ ὁ Mommsen τῇ ἐκ μακροῦ καθεστώσῃ δόξῃ ἀντιτιθέμενος πολλῶν μὲν πολιτικῶν πράξεων τὰ αἴτια δέχεται ἀλλοῖα τῶν τέως παραδεδεγμένων, πολλῶν δὲ ἐπιφανῶν ἐν τῇ Ρωμ. ἱστορίᾳ ἀνδρῶν τόν τε χαρακτῆρα καὶ τὸν πολιτικὸν βίον εἰκονίζει ἐκ διαμέτρου ἀντίθετον τῇ κρατούσῃ γνώμῃ. Αἱ καινοτομίαι αὗται δὲν ἦσαν ἅπασαι ἴδιαι τοῦ Mommsen, ἀλλ' ἤδη πρὸ αὐτοῦ εἶχον ἐξενεχθῆ τοιαῦταί

τινες περί τινων τῆς Ρωμαϊκῆς ἱστορίας προςώπων ἢ πραγμάτων γνῶμαι. Ἀλλ' ἐκεῖναι αἱ γνῶμαι, ἅτε ἐν βιβλίοις ὑπ' ὀλίγων ἀναγινωσκομένοις κείμεναι, δὲν ἠξιώθησαν πολλῆς προςοχῆς. Τὸ τοῦ Mommsen δ' ὅμως βιβλίον κοινὸν πάντων κτῆμα γενόμενον κατέστησε καὶ τὰς τούτου δόξας ὑποκείμενον κοινῆς ζητήσεως. Ὡς δὲ πολλάκις συμβαίνει, διῃρέθησαν οἱ τούτων κριταὶ εἰς δύο ἐκ διαμέτρου ἀντίθετα στρατόπεδα. Οἱ μὲν δηλ. ὑπὸ τῆς πειθοῦς τῆς ἐπικαθημένης τοῖς τοῦ συγγραφέως χείλεσιν ἁλισκόμενοι οὐ μόνον ἀπεδέχοντο ἀβασανίστως πάσας αὐτοῦ τὰς δόξας, ἀλλ', ὥςπερ οἱ imitatores εἶναι εἰθισμένοι νὰ ποιῶσιν, ὑπερέβαινον ἐν τῇ ἐφαρμογῇ αὐτῶν πᾶν ὅριον διαστρέφοντες πολλάκις καὶ αὐτὰ τὰ σαφέστατα. Ἄλλοι δὲ πάλιν βαρέως φέροντες τὴν ὑπὸ τοῦ Mommsen ἀνατροπὴν ὧν αὐτοὶ ἐξ ἁπαλῶν ὀνύχων ἦσαν ἐμπεφορημένοι δογμάτων οὐ μόνον τὰς τούτου καινοτομίας ἄρδην ἀπέρριπτον, ἀλλὰ καὶ πρὸς αὐτὸν τοῦτον διὰ ταύτας δυςμενέστατα διετέθησαν καὶ πᾶσαν αὐτοῦ ἰδίαν γνώμην ὡς παραδοξολογίαν ἀπέκρουον. Ἡ ἀλήθεια, ὥςπερ πανταχοῦ, οὕτω καὶ ἐνταῦθα κεῖται ἐν τῇ μεσότητι. Οὕτως, ἵνα ὀλίγοις ἀρκεσθῶμεν παραδείγμασιν, οὔτε τὸ ὑπὸ τοῦ Mommsen λεγόμενον ἀληθεύει ὅτι ἡ κατὰ τὸν Β' πρὸ Χριστοῦ αἰῶνα πρὸς τοὺς Ἕλληνας πολιτεία τῶν Ρωμαίων ὑπ' ἀνοήτου φιλελληνισμοῦ διεπομένη ἐπεβράδυνε τὴν ὑπὸ τούτων κατάκτησιν τῆς Ἑλλάδος, ἥτις, ὡς εἶχον τότε τὰ πράγματα, ἦτο τὸ μόνον τοῖς Ἕλλησιν εὐκτόν, οὔτε πάλιν ὀρθὰ φρονοῦσιν οἱ ἰσχυριζόμενοι ὅτι οἱ Ρωμαῖοι διὰ Μακιαβελλείου τέχνης κατώρθωσαν νὰ παρασκευάσωσι κατ' ὀλίγον τῶν τε ἄλλων ἐθνῶν καὶ δὴ καὶ τῆς Ἑλλάδος τὴν κατάκτησιν, διότι τοιαύτη πολιτικὴ τέχνη ἦτο ὑπερτέρα τῆς πνευματικῆς ἀναπτύξεως τῶν τότε Ρωμαίων· ἀληθὲς δ' εἶναι ὅτι ἡ μὲν τῶν τότε Ἑλλήνων διχόνοια καὶ οἱ πρὸς ἀλλήλους αἱματηροὶ πόλεμοι ἐπετάχυναν, ἡ δὲ τῶν Ρωμαίων ἀδράνεια ἐπεβράδυνε τὴν τῆς Ἑλλάδος κατάκτησιν. Ὡςαύτως ὑπερβολικὸς μὲν εἶναι ὁ …ῦ Κικέρωνος ὡς ἁπλῶς δικηγόρου, τοῦ δὲ Πομπηίου …ς ἁπλῶς ἀξιωματικοῦ, τοῦ δὲ Κάτωνος ὡς θεολήπτου τ… …ς

χαρακτηρισμός· ἀλλ' ἐπίσης ὑπερβολικοὶ ἦσαν καὶ οἱ πρότερον τὸν μὲν Κικέρωνα ὡς πάσης ἀνθρωπίνης σοφίας πρότυπον ἐξυμνοῦντες καὶ τὰ ὑπὸ τούτου λεγόμενά τε καὶ πραττόμενα ἀβασανίστως ἐγκρίνοντες, τὸν δὲ Πομπήιον ὡς ἕνα τῶν μεγάλων πολιτικῶν τε καὶ στρατηγῶν ὑπολαμβάνοντες, τὸν δὲ Κάτωνα ὡς τὸ ὑπόδειγμα τῆς Στωικῆς ἀρετῆς θαυμάζοντες. Ἀληθὲς δὲ μόνον εἶναι ὅτι ἅπαντες οἱ εἰρημένοι ἦσαν πολλοῦ μὲν ἀλλ' οὐχὶ καὶ τοῦ παντὸς ἄξιοι ἄνδρες. Ἀλλὰ τὴν πρὸς τὴν ἀλήθειαν ταύτην ὁδὸν ἀνέῳξεν ἡμῖν ὁ Mommsen ἀνατρέψας τὰς παραδεδομένας γνώμας καὶ ἀπελευθερώσας τὰ πνεύματα τῆς πρὸς αὐτὰς τυφλῆς πίστεως.

Εἰ καὶ κατὰ τὰ εἰρημένα μεγάλη εἶναι καὶ ἡ ἐπιστημονικὴ τοῦ βιβλίου τούτου ἀξία, ὅμως ἡ κυριωτάτη αὐτοῦ ἀρετὴ εἶναι ἡ συγγραφική, ἡ δὲ ἐπιστημονικὴ τοῦ συγγραφέως μεγαλοφυία ἐξέλαμψε πολλῷ μᾶλλον ἐν ἄλλαις αὐτοῦ πραγματείαις, καὶ δὴ ἐν δυσὶ ταῖς μεγίσταις τῷ «Δημοσίῳ τῶν Ρωμαίων δικαίῳ» καὶ τῷ «Ποινικῷ τῶν Ρωμαίων δικαίῳ», ὧν ἡ δευτέρα εἶναι, καθ' ἃ ἤδη προϋπεδηλώθη, τὸ κύκνειον τοῦ μεγάλου ἀνδρὸς ᾆσμα.

Ἵνα τις προσηκόντως χαρακτηρίσῃ τὴν περὶ τοῦ δημοσίου τῶν Ρωμαίων δικαίου μεγάλην τοῦ Mommsen συγγραφήν, ἀνάγκη νὰ παραβάλῃ αὐτὴν πρὸς τὰς τέως ὑπαρχούσας τῆς αὐτῆς ὑποθέσεως πραγματείας. Ἐν ταύταις ἡ τοῦ ὑποκειμένου πραγματεία εἶναι ἁπλῶς ἱστορική. Ἐν ἑκάστῃ δηλ. τούτων ἐκτίθενται τὰ πολιτικὰ τῶν Ρωμαίων νόμιμα κατὰ τὰς περὶ αὐτῶν παλαιὰς μαρτυρίας μᾶλλον ἢ ἧττον ἠκριβωμένας, μᾶλλον ἧττον κριτικῶς βεβασανισμένας. Καὶ ὁ Mommsen ἐπεμελήθη εἴπερ τις ἄλλος νὰ συναγάγῃ πᾶν εἴτι ἐν ἐπιγραφαῖς ἢ παρὰ τοῖς παλαιοῖς συγγραφεῦσι περὶ τοῦ Ρωμαϊκοῦ πολιτεύματος ἦτο παραδεδομένον. Ἐν τῇ συλλογῇ δὲ ταύτῃ παρηυδοκίμησεν οὐκ ὀλίγον τοὺς προτέρους. Διότι καὶ νέας μαρτυρίας ἐξ ἐπιγραφῶν μάλιστα εἰς φῶς προήγαγε καὶ τῶν ὑπαρχουσῶν τινὰς τὰς σπουδαιοτάτας βαθύτερον ἐξετάσας ἢ ὀρθότερον ἑρμηνεύσας νέα ὅλως ἐξ αὐτῶν διδάγματα συνή-

γαγεν. Ἀλλὰ τὸ ἐν τῷ βιβλίῳ τούτῳ ἴδιον εἶναι ἄλλο τι πολλῷ μεῖζον. Ὁ Mommsen δῆλα δὴ δὲν ἱστορεῖ ἁπλῶς τὸ Ῥωμαϊκὸν πολίτευμα, ἀλλὰ συντάττει αὐτὸ κατὰ τοὺς διέποντας τὸν δημόσιον τῶν Ῥωμαίων βίον θεμελιώδεις τοῦ δικαίου κανόνας, οὓς ἐκ τῶν ὑπὸ τῶν παλαιῶν λεγομένων καὶ τῆς πρὸς τὸ ἰδιωτικὸν δίκαιον ἀναλογίας συνήγαγε. Κατὰ τούτους δὲ τοὺς κανόνας ἐπιχειρεῖ τοῦτο μὲν νὰ διαγράψῃ ἀκριβῶς τὰ ὅρια τῆς προσηκούσης ἑκάστῳ τῆς πολιτείας ὀργάνῳ ἐξουσίας, τοῦτο δὲ νὰ δηλώσῃ τὴν πρὸς ἄλληλα νομικὴν σχέσιν τῶν ὀργάνων τούτων, ἐξ ἀμφοτέρων δὲ τούτων νὰ παραγάγῃ τὰ ἑκάστῳ τῶν ὀργάνων τούτων προσήκοντα ἔργα. Πάντα δὲ ταῦτα, ὡς εἰκός, σπουδάζει νὰ βεβαιώσῃ δι' ἀρχαίων μαρτυριῶν.Οὕτω θεωρῶν ὁ Mommsen τὸ Ῥωμαϊκὸν πολίτευμα ἑπόμενον εἶναι μήτε τι ὅλως ξένον καὶ ἀλλότριον τῶν τε θεμελιωδῶν ἀρχῶν καὶ τῶν ἐκ τούτων παραγομένων νομίμων τοῦ πολιτεύματος νὰ ἐγκρίνῃ, ἀλλὰ πᾶν ὡς τοιοῦτον μεμαρτυρημένον νὰ ζητῇ εἰς τὸν κοινὸν τύπον νὰ ὑπαγάγῃ, μήτε ἀποτόμους τοῦ ὅλου πολιτεύματος μεταβολὰς νὰ ἀποδέχηται, ἀλλὰ πᾶσαν τοῦ ὅλου πολιτεύματος μεταρρύθμισιν νὰ θεωρῇ ἁπλῶς ἀνάπτυξιν ἀνέκαθεν ἐν αὐτῷ ὑπαρχόντων στοιχείων. Κατὰ ταῦτα οὔτε ἡ εἰς τρεῖς περιόδους καθεστῶσα διαίρεσις τῆς τοῦ Ῥωμαϊκοῦ πολιτεύματος ἱστορίας ἔχει νομικὴν ὑπόστασιν, οὔτε ἡ δημαρχία εἶναι ἐν τῷ τελείῳ πολιτεύματι ἰδιόν τι, ἀλλ' ἁπλῶς μία τῶν ἀρχῶν ἡ μεγίστη. Ὅτι τὰ ἐκ τῆς τοιαύ ης θεωρίας συναγόμενα διδάγματα δὲν εἶναι πάντα πιθανά, τινὰ δὲ καὶ ἄρδην ἀντίκεινται πρὸς τὰ ἀσφαλῶς μεμαρτυρημένα, καὶ ὑπ' ἄλλων ἐδείχθη καὶ ὑφ' ἡμῶν ἐνιαχοῦ Ἀλλ' αἱ κατὰ μέρος αὗται ἀστοχίαι δὲν αἴρουσι τὴν καθ' ὅλου ἀρετὴν τοῦ συστήματος τοῦ Mommsen, ἥτις ἔγκειται ἐν τῷ ὅτι πλεῖστα τῶν Ῥωμαϊκῶν νομίμων ἀσαφῆ τέως ὄντα κατὰ τὴν ἐκείνου μέθοδον θεωρούμενα ἀπέβησαν σαφέστατα, σπουδαιότατα δὲ τῶν παλαιῶν χωρία διὰ τὸ ἀνερμήνευτον πολλαχῶς ὑπὸ τῶν κριτικῶν στρεβλούμενα εὗρον, καθ' ἃ καὶ ἀλλαχοῦ προείρηται, τὴν ὀρθὴν ἑρμηνείαν.

Καθ' ὁμοίαν μέθοδον εἶναι συντεταγμένον καὶ τὸ ἕτερον τῶν τελευταίων μνημονευθέντων τοῦ Mommsen συγγραμμάτων, τὸ Ποινικὸν τῶν Ρωμαίων δίκαιον, περὶ οὗ δύναταί τις εἰπεῖν ὅτι εἶναι τὸ πρῶτον ὡς ἀληθῶς περὶ τοῦ ὑποκειμένου πράγματος ἐπιστημονικὸν σύγγραμμα. Διότι ἡ ταύτης παλαιοτέρα περὶ τῆς αὐτῆς ὑποθέσεως πραγματεία ἡ τοῦ Αὐγούστου Zumpt πρὸς τὴν τοῦ Mommsen συγκρινομένη ἔχει ὡς μυθιστόρημα πρὸς Θουκιδίδειον ἱστορίαν.

Τοιοῦτος μὲν ἐπιστήμων καὶ συγγραφεὺς ἐγένετο ὁ **Mommsen**, ὅτι δὲ καὶ διδάσκαλος πλείστου ἄξιος ἐγένετο, μαρτυρεῖ ἡ ἐν Λιψίᾳ, Ζυρίχῃ, Breslau καὶ τέλος ἐν Βερολίνῳ καθηγεσία αὐτοῦ, ἧς ὡς μεγίστου ἀγαθοῦ μνημονεύουσιν ἅπαντες οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ γενόμενοι, ὧν πολλοὶ καὶ δημοσίᾳ δι' ἐκφραστικωτάτων λόγων τε καὶ πράξεων ἐδήλωσαν τὴν πρὸς τὸν μέγαν διδάσκαλον εὐχαριστίαν.

Ἡ περὶ τὴν ἀρχαιότητα ἐνδελεχὴς ἀσχολία τοῦ Mommsen δὲν κατέστησεν αὐτὸν ψυχρὸν καὶ ἀδιάφορον πρὸς τὰς τῆς ἑαυτοῦ πατρίδος περιστάσεις. Διὰ τοῦτο ἔπραξε μὲν πᾶν τὸ ἐφ' ἑαυτῷ ὑπὲρ τῆς τοῦ γερμανικοῦ ἔθνους ἑνώσεως, ἐτίμα δὲ καὶ ἐθαύμαζε τὸν ταύτην κατορθώσαντα βασιλικὸν οἶκον τὸν τῶν Hohenzollern, ὃν ἔν τινι λόγῳ, ὃν ἐν τῇ Πρωσσικῇ Ἀκαδημείᾳ, ἧς ἦτο ἰσόβιος γραμματεύς, ἐξεφώνησε, παρέβαλε πρὸς τοὺς κρατίστους τῶν Ρωμαίων Αὐτοκρατόρων. Ἀλλ' ὁ πρὸς τὸν γερμανὸν Αὐτοκράτορα σεβασμὸς δὲν ἐκώλυεν αὐτὸν νὰ ἀντιπράττῃ, ᾗ θέμις, πρὸς τὴν Αὐτοκρατορικὴν Κυβέρνησιν, ὁσάκις ἔβλεπεν αὐτὴν ὀλιγωροῦσαν τῶν ἀρχῶν τῆς ἐλευθερίας καὶ ἰσότητος, αἵτινες, εἴπερ τι ἄλλο ἔθνος, ὤφειλον καὶ τὸ Γερμανικὸν τὸ τηλικαῦτα μεγαλουργῆσαν νὰ διέπωσιν. Ἐν τῇ ἀντιπολιτεύσει δὲ ταύτῃ, ἣν καὶ δημοσίᾳ γράφων καὶ τῆς Γερμανικῆς βουλῆς μετέχων ἐρρωμένως διεξῆγε, δὲν ἠδύνατο ἢ νὰ περιέλθῃ εἰς σύγκρουσιν πρὸς τὸν ἕτερον τῶν κορυφαίων τῆς καθ' ἡμᾶς γενεᾶς Γερμανῶν τὸν μέγαν Βίσμαρκ. Τὴν σύγκρουσιν δὲ ταύτην μνημονεύων δεινός τις δικανικὸς ῥήτωρ ἔλεγεν ὅτι οἱ ἀνταγωνιζόμενοί εἰσιν ἀμφότεροι ἥρωες τῆς ἱστορίας, ὧν ὁ μὲν ***ποιεῖ αὐτήν, ὁ δὲ γράφει αὐτήν.*** Τοῦ δεξιοῦ τούτου

χαρακτηρισμοῦ ἴσως τῇ ἀληθείᾳ πλησιέστερον θὰ ἦτο, ἐάν τις ἔλεγεν ὅτι ἀμφότεροι οὗτοι ἐγένοντο δημιουργοὶ ὁ μὲν τοῦ Γερμανικοῦ Κράτους, ὁ δὲ τοῦ Ρωμαϊκοῦ. Διότι, ὥςπερ ἐκεῖνος ἀνέστησεν ἐν τῷ πραγματικῷ κόσμῳ τὴν Γερμανικὴν Αὐτοκρατορίαν, οὕτως ὁ **Mommsen** ἀνέστησεν ἐν τῇ τῶν πεπαιδευμένων θεωρίᾳ τὴν Ρωμαϊκὴν κοσμοκρατορίαν.

Ἡ Ἐπιστημονικὴ ἡμῶν Ἑταιρεία ἓν τῶν κυρίων μελημάτων ἔχουσα τὴν τῶν φιλολογικῶν ἐπιστημῶν θεραπείαν λυσιτελέστατον πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον ἐθεώρησε τὸ νὰ τιμήσῃ, ὡς ἦν αὐτῇ δυνατόν, τοὺς ἐν ταῖς ἐπιστήμαις ταύταις πρωτεύοντας, καὶ δὴ καὶ τὸν Θεόδωρον **Mommsen**. Διὸ καὶ είς τοὺς πρώτους τῶν ὑφ' ἑαυτῆς ἀναγορευθέντων Ἐπιτιμίων Ἑταίρων κατέλεξε τὸν Θεόδωρον **Mommsen**. Ἡ τιμὴ αὕτη ἡ πρὸς τὸν μέγαν ἄνδρα ἀπονεμηθεῖσα ἦν ἅμα καὶ τῆς Ἑταιρείας αὐτῆς τιμή. Διὰ τοῦτο σήμερον ἐπὶ τῇ ἀπωλείᾳ τηλικούτου Ἑταίρου ἡ ἡμετέρα Ἑταιρεία δὲν δύναται ἢ νὰ πενθῇ ὡς ἓν τῶν μεγίστων αὐτῆς κοσμημάτων ἀπολέσασα. Τὸ πένθος τοῦτο τῆς τε ἡμετέρας Ἑταιρείας καὶ τοῦ ὅλου φιλολογικοῦ κόσμου μία μόνη ἐλπὶς δύναται νὰ μετριάσῃ, ἡ ἐλπὶς ὅτι ὁ μὲν σπόρος, ὃν ἐκεῖνος ἔσπειρεν ἐν τῷ ἐπιστημονικῷ πεδίῳ, ἐπὶ μακροὺς αἰῶνας θὰ ἀναδεικνύῃ θαλεροὺς τῆς φιλολογικῆς ἐπιστήμης βλαστούς, ἡ δὲ ροπή, ἣν διὰ τῶν ἑαυτοῦ συγγραμμάτων ἔσχεν ἐπὶ τὸν πνευματικὸν βίον τῶν καθ' ἑαυτὸν ἀνθρώπων, θὰ διατελέσῃ ἡ αὐτὴ οὖσα καὶ ἐν τῷ μέλλοντι. Καθ' ὅλου δ' εἰπεῖν ἀδιάσειστον τρέφομεν ἐλπίδα ὅτι τὰ πνευματικὰ μεγαλουργήματα τῶν ἡρώων ἐκείνων τῆς ἐπιστήμης, οὓς ὁ λήξας αἰὼν ἀνέδειξεν, ὡς φωταυγεῖς λαμπτῆρες θὰ κατευθύνωσι διὰ τῆς ἀεὶ πυκνουμένης ὑλιστικῆς ὁμίχλης τὰ ἀβέβαια τῶν μεθ' ἡμᾶς ἀνθρώπων διανοητικὰ βήματα, οὕτω δὲ θὰ ἀποσοβηθῇ ὁ πανταχόθεν τῇ Εὐρώπῃ ἐπικρεμάμενος κίνδυνος παντελοῦς ἀναβαρβαρώσεως (1).

Σ. Βασης

---

(1) Ταῦτα ἀνεγνώσθησαν ἐν τῇ Ἀθήνησιν Ἐπιστημονικῇ Ἑταιρείᾳ τῇ 9ῃ Νοεμβρίου 1903.

ΝΕΑ ΒΙΒΛΙΑ

---

1. Εὑρετήριον τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐφημερίδος τῆς Γ' περιόδου συνταχθὲν ὑπὸ Ἀλεξάνδρου Λαμπροπούλου. Τόμος πρῶτος περιλαμβάνων τὰ ἔτη 1883-1887. Ἐν Ἀθήναις ἐκ τοῦ Τυπογραφείου Γ. Σ. Βλαστοῦ 1902. Σελ. η'. 547.

Χρησιμώτατον βιβλίον παρέσχε τοῖς φιλολογοῦσιν ὁ λόγιος τοῦ Εὑρετηρίου τούτου συντάκτης Κος Λαμπρόπουλος. Διότι διὰ τοῦ τοιούτου βοηθήματος οὐ μόνον ἡ ἐν τῇ Ἀρχαιολογικῇ Ἐφημερίδι ἀποτεταμιευμένη παντοία φιλολογικὴ ὕλη καθίσταται τῷ ἑκάστοτε δεομένῳ εὔχρηστος καὶ πρόχειρος, ἀλλὰ **καὶ ὁ μὴ ἔχων** τὴν Ἐφημερίδα ταύτην δύναται ἐκ τοιούτου πίνακος ὡς ἐξ Ἀρχαιολογικοῦ λεξικοῦ νὰ ἀντλήσῃ πολλὰ τὰ χρήσιμα, ἐὰν ὑπάρχῃ βεβαιότης ὅτι ὁ συντάκτης κατέβαλε πᾶσαν σπουδήν, οὐ μόνον, ὅπως αἱ περὶ τῶν ἑκασταχοῦ τῆς Ἐφημερίδος κειμένων πληροφορίαι ὦσιν ἀκριβεῖς, ἀλλὰ καὶ ὅπως αὐτὰ τὰ ἐν τῇ Ἐφημερίδι κείμενα κατὰ τὸ αὐτῷ δυνατὸν βασανίζῃ. Ὅτι δὲ τοιοῦτόν τι ἐπετήδευσεν ὁ συγγραφεύς, τούτου πολλά εἰσιν ἐν τῷ πίνακι παραδείγματα. Ὅπως δὲ καὶ αὐτῷ τῷ ἀναγνώστῃ ἐν πολλοῖς εὔκολον καταστήσῃ τὴν τοιαύτην βάσανον, τοῦτο μὲν ἐμνημόνευσε πολλαχοῦ ὁ συντάκτης χωρία ἄλλων βιβλίων, ἐν οἷς περὶ τοῦ αὐτοῦ, περὶ οὗ ἐν τῷ ἑκάστοτε προκειμένῳ τῆς Ἐφημ. χωρίῳ, γίνεται λόγος ἢ τὸ ἐν τῇ Ἐφημ. ἐσφαλμένον διορθοῦται, τοῦτο δὲ ἀνέγραψεν ἐν ἰδίῳ πίνακι τὰς ἀναδημοσιευθείσας τῶν ἐν τῇ Ἐφημερίδι ἐπιγραφῶν καὶ ποῦ ἑκάστη τούτων ἀνεδημοσιεύθη.

Ἡ ἐν τῷ Εὑρετηρίῳ κατανομὴ τῶν ἐν τῇ Ἀρχ. Ἐφημερίδι περιεχομένων εἶναι τοιαύτη, ὥστε πᾶς τις περὶ οἱονδήποτε τῶν τῆς Ἀρχαιολογίας μερῶν ἀσχολούμενος δύναται εὐκολώτατα νὰ εὑρίσκῃ τὸ ζητούμενον. Οὕτω π. χ. αἱ ἑλληνικαὶ ἐπιγραφαὶ εἶναι ὑποκείμενον 10 πινάκων, ὧν α'. εἶναι ὁ τῶν Κυρίων ὀνομάτων, β'. ὁ τῶν γεω-

γραφικῶν, γ'. ὁ τῶν πολιτικῶν, δ'. ὁ τῶν Θρησκευτικῶν, ε'. ὁ τῶν λέξεων καὶ φράσεων κ.τ.ἑ.

Ἐκ τῶν εἰρημένων πείθεταί τις εὐκόλως ὅτι δικαιοτάτη εἶναι ἡ ἐν τέλει τοῦ προλόγου ἐκφραζομένη ὑπὸ τοῦ συντάκτου ἐλπὶς «ὅτι τὸ ἔργον οὐχὶ μικρὰν ὠφέλειαν θέλει παράσχῃ τοῖς περὶ τὴν ἐπιστήμην ἀσχολουμένοις». Σ. Β.

2. Σπυρίδωνος Π. Βάση. Ῥωμαίων πολιτεία ἡ βασιλευομένη καὶ ἡ ἐλευθέρα. Ἐν Ἀθήναις τύποις Π. Δ. Σακελλαρίου 1903.

Laute und Formen der magnetischen Inschriften von Ernst Nachmanson. Upsala 1903 σελ. ις' καὶ 200.

Καθ' ὃν τρόπον ὁ καθηγητὴς Eduard Schweizer τῷ 1878 ἐκ τῶν ἐπιγραφῶν τῆς Περγάμου συνέταξε τὴν Γραμματικὴν τῶν Περγαμηνῶν ἐπιγραφῶν, οὕτω καὶ ὁ κ. Nachmanson τὴν τῶν ἐπιγραφῶν τῆς ἐν Ἀσίᾳ Μαγνησίας. Ἐπειδὴ δὲ ἐν τούτοις δὲν γίνεται ἁπλῶς περιγραφὴ τῶν φαινομένων ἀλλὰ καὶ παραβολὴ αὐτῶν πρὸς ἄλλα παλαιότερα καὶ σύγχρονα ἄλλων χωρῶν, καὶ οὕτως ἐπιτυγχάνεται ἑρμηνεία αὐτῶν, εἶναι δὲ ἤδη γνωστόν, ὅτι αἱ πρῶται ἀρχαὶ τῆς νεωτέρας Ἑλληνικῆς ἀνάγονται εἰς τοὺς μεταγενεστέρους χρόνους, ἐξ ὧν κατέρχονται αἱ περὶ ὧν ὁ λόγος ἐπιγραφαί, καὶ ἀνεπτύχθησαν μάλιστα κατὰ μέγα μέρος ἐν ταῖς χώραις ταύταις, διὰ τοῦτο τὸ βιβλίον ἀποτελεῖ σπουδαίαν συμβολὴν εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς μέσης καὶ νεωτέρας Ἑλληνικῆς, ἧς πολλὰ φαινόμενα διαλευκαίνονται ἐν αὐτῷ. Ἡ ἀξία ἄρα τοῦ πονήματος διπλασιάζεται διὰ τοὺς νεωτέρους Ἕλληνας, οὕτω σπουδαίως διαφωτίζοντος τὰ σπέρματα τῆς νεωτέρας Ἑλληνικῆς. Εἴθε δὲ καὶ τῶν ἄλλων Ἑλληνικῶν χωρῶν αἱ ἐπιγραφαὶ νὰ εὕρισκον ὁμοίους ἐρευνητάς, ὅτε τὰ τῆς μεταγενεστέρας ἡμῶν γλώσσης μεγάλως θὰ διελευκαίνοντο ἡμῖν. Γ. Ν. Χ.

ΠΡΑΚΤΙΚΑ

ΤΗΣ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ

Συνεδρία ΡΙΓ′ (τῇ 15 Δεκεμβρίου 1902).

Ὁ κ. Γ. Ν. Χατζιδάκις διέλαβε περὶ τοῦ σπανιωτάτου ἐν ταῖς γλώσσαις φαινομένου, καθ' ὃ ἐξ ἑνὸς ῥηματικοῦ τύπου ἀνεπτύχθη ὅλον σύστημα ῥήματος παθητικοῦ ἢ καὶ ἐνεργητικοῦ μετὰ τῶν συνήθων παραγώγων ὀνομάτων· τὸ φαινόμενον τοῦτο παρατηρεῖται, εἶπεν, ἐν τῇ ἡμετέρᾳ γλώσσῃ, ἐν ᾧ ἐκ τύπων οἷον (νὰ) εἰπῶ, (νὰ) πιῶ, (νὰ) γένω κτλ. ἀνεπτύχθη παθητ. παρακειμένου μετοχὴ καὶ ἔπειτα παθ. ἀόριστος, κατόπιν ἐνεστὼς παθητικὸς καὶ ἐνίοτε ἐνεργητικὸς (πιωμένος, ἐπιώθηκε, πωιμένος, γινωμένος, ἐγινώθηκα, γινώνομαι, γινώνω. (Ἰδὲ τόμ. ΙΔ′ σελ. 522-3).

Ἔπειτα ἀφορμὴν λαβὼν ἐξ ἐπιστολῆς τοῦ ἑταίρου κ. Χρ. Δρακοντίδου, καθηγητοῦ ἐν Φιλιππουπόλει ἐπανῆλθεν εἰς τὴν ὀρθογραφίαν τῶν εἰς -ις ἀντὶ -ιος ὀνομάτων καὶ παρετήρησεν ὅτι ἐπειδὴ ἐν Πόντῳ, ἔνθα διαστέλλονται ὡς πρὸς τὴν ἐκφώνησιν τὸ ι καὶ ει ἀπὸ τοῦ η, λέγεται Γιώρτς, Ἀντώνιτς, Βασίλιτς, ὅπως καὶ χτέντσον, ἀλλὰ Γιάννες, Παναγιώτες, τίμεσον, δῆλον ὅτι οὐδέποτε ἀληθῶς εἰσεχώρησε τὸ η εἰς τὰ εἰς -ιος -ις λήγοντα καὶ δὴ γραπτέα διὰ τοῦ ι. (Ἰδὲ τόμ. ΙΔ′ σελ. 524).

Ὁ δὲ κ. Σ. Βάσης διέλαβε περὶ τῆς σημασίας τῆς ἐν τῇ Δωδεκαδέλτῳ κειμένης φράσεως privilegia ne irrogando, ἣν ἡρμήνευσε διαφόρως ἢ ὡς συνήθως ἑρμηνεύεται. Ὡσαύτως δ' ἡρμήνευσε καὶ τὸν ὅρον *multa maxima* διαφόρως ἢ ὡς συνήθως ἐννοεῖται.

Συνεδρία ΡΙΔ′ (τῇ 12 Ἰανουαρίου 1903).

Ὁ μὲν κ. Σπ. Βάσης ἀνεκοινώσατο παρατηρήσεις εἰς τὴν τοῦ Ἰταλοῦ ἱστοριογράφου Ε. Pais ἱστορίαν τῆς Ῥώμης· ὁ δὲ κ. Γ. Ν. Χατζιδάκις διέλαβε περὶ τῶν φαινομένων τῆς κράσεως καὶ ἀφαιρέσεως, ὑπεστήριξε δὲ ὅτι ἀφοῦ σήμερον ἀπεδείχθη ὅτι καὶ ἐπὶ λέξεων αὐτοτελῶν δύναται νὰ γίνηται ἡ κρᾶσις, καὶ ὅτι αὐτὴ αὕτη ἡ

γένεσις τῆς συναλοιφῆς ἀποκλείει τὸν διὰ στίξεως χωρισμὸν τῶν συνεκφερομένων, οὐδεὶς λόγος ὑπάρχει δι' ὃν νὰ χωρίζωνται τὰ παθήματα τῆς ἀφαιρέσεως ἀπὸ τῶν τῆς κράσεως, ἀνάγκη ἄρα πάντα νὰ ὑπάγωνται ὑπὸ τὴν κρᾶσιν.

Συνεδρία ΡΙΕ' (τῇ 19 Ἰανουαρίου 1903).

Ὁ κ. Μ. Πανταζῆς ἀνεκοινώσατο ἐκ πραγματείας αὐτοῦ «περὶ τῆς Ἰσοκρατείου ῥητορικῆς ποριζομένης ἐκ τῶν λόγων αὐτοῦ» πέντε κεφάλαια, ὧν τὸ μὲν ἐπιγράφεται ῥήτωρ, ῥητορικός, ῥητορεύω, δημηγορῶ, ἀγορεύω, τὸ δὲ ῥητορική, τὸ δὲ γένη τοῦ καταλογάδην λόγου, τὸ δὲ λόγος ἢ λόγοι, τὸ δὲ οἱ περὶ τοὺς λόγους. Μετὰ δὲ τὸν κ. Πανταζῆν ὁ κ. Γ. Παπαβασιλείου ἀνεκοινώσατο ὅτι λίαν ἡμαρτημένως ἀνεγνώσθη ὑπὸ τοῦ κ. Φωκίδου ἡ ἐν τῷ τελευταίῳ τεύχει τοῦ ΙΔ' τόμου τῆς Ἀθηνᾶς δημοσιευθεῖσα ἐξ Εὐβοίας ἐπιγραφή, καθ' ἣν ὁ δῆμος καὶ ἡ Βουλὴ τῶν Ἐρετριαίων ἵδρυσαν ἀγῶνας μουσικῆς τελουμένους ἐν τοῖς Ἀρτεμισίοις.

Συνεδρία ΡΙϚ' (τῇ 25 Ἰανουαρίου 1903).

Ὑπεβλήθη τοῖς ἑταίροις ὑπὸ τῆς ἐξελεγκτικῆς ἐπιτροπείας διὰ τοῦ εἰσηγητοῦ κ. Β. Λεονάρδου ἔκθεσις περὶ τῆς διαχειρίσεως τῆς περιουσίας τῆς Ἑταιρείας κατὰ τὸ ἔτος 1902, καθ' ἣν εἰσεπράχθησαν μὲν δρ. 4,742.55, ἐδαπανήθησαν δὲ δρ. 2,207.50, ἔμεινε δὲ περίσσευμα δρ. 2,535.15, ἡ δὲ ὅλη περιουσία τῆς Ἑταιρείας ἀνέρχεται εἰς δρ. 21,661.60.

Μετὰ ταῦτα ὁ κ. Γ. Παπαβασιλείου, ταμίας ὤν, ὑπέβαλε τόν τε ἀπολογισμὸν τοῦ 1902 καὶ τὸν ὑπὸ τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου καταρτισθέντα προϋπολογισμὸν τοῦ 1903, οὓς ἡ Ἑταιρεία ἐνέκρινε, προσθεῖσα προτάσει τοῦ κ. Γ. Χατζιδάκι δρ. 500 εἰς τὰς δαπάνας χάριν τῆς ἐκτυπώσεως τοῦ περιοδικοῦ.

Συνεδρία ΡΙΖ' (τῇ 2 Νοεμβρίου 1903).

Ὁ μὲν κ. Γ. Παπαβασιλείου ἀνεκοινώσατο τέσσαρα ἐκ Χαλκίδος δωρεῶν δι' εὐεργεσίας ψηφίσματα, ὧν ἐν μὲν τῷ πρώτῳ Ἀρίστιππος Ἡρακλείδης Σολεὺς ἀναγράφεται ὑπὸ τῆς βουλῆς Χαλκιδέων πρόξενος τοῦ δήμου καὶ εὐεργέτης, κατὰ δὲ τὸ δεύτερον Κλέων ὁ Εὐνο-

στίδα Λακεδαιμόνιος πρόξενος Χαλκιδέων ἐπῃνέθη ὑπὸ τῶν συνέδρων καὶ ἐκλήθη ἐπὶ θυσίαν καὶ ἀνεγράφη ἡ προξενία καὶ τὸ δόγμα ἐν ἐπιφανεστάτῳ τόπῳ. κατὰ δὲ τὸ τρίτον ἀναγράφεται ὑπὸ τῆς βουλῆς καὶ τοῦ δήμου πρόξενος Σωκράτης Σωσιπάτρου Σιδώνιος, κατὰ δὲ τὸ τέταρτον ἀναγράφεται πρόξενος Εὔβουλος ὁ Ἀγαθίνου.

Ὁ δὲ κ. Γ. Ν. Χατζιδάκις διέλαβε περὶ τῆς παρ' Ὁμήρῳ συναιρέσεως ἀφορμὴν λαβὼν ἐκ τῶν ὑπὸ τοῦ καθηγητοῦ Brugmann λεχθέντων, καθ' ἃ τὰ παραδοθέντα συνῃρημένα Ἀτρείδης Ἀτρείων, κητώεσσα, οὓς κτλ. δὲν πρέπει ν' ἀναλυθῶσιν, ὅπως ὑπὸ πολλῶν ἄλλων καὶ τοῦ πολλοῦ Nauck προετάθη καὶ ὑπεστηρίχθη. Ὁ κ. Χατζιδάκις ἐζήτησε νὰ ἀποδείξῃ ὅτι οἱ ὑπὲρ τῆς διατηρήσεως τῆς παραδόσεως προενεχθέντες λόγοι δὲν εἶναι ἰσχυροί, ὥστε οὐδὲν κωλύει νὰ ἀναζητήσωμεν τὴν γνησιωτέραν παράδοσιν.

Συνεδρία ΡΙΗ' (τῇ 9 Νοεμβρίου 1903).

Ἐπὶ τῷ θανάτῳ τοῦ Mommsen, ἐπιτιμίου μέλους τῆς Ἑταιρείας, ἐτελέσθη πολιτικὸν μνημόσυνον, αὐτοῦ τὸν πρέποντα λόγον εἰπόντος τοῦ κ. Σ. Βάση. Ἀπεφασίσθη δὲ νὰ ἀποσταλῶσι συλλυπητήριοι ἐπιστολαὶ τῇ τε χήρᾳ αὐτοῦ καὶ τῷ γαμβρῷ Wilamowitz.

Συνεδρία ΡΙΘ' (τῇ 30 Νοεμβρίου 1903).

Ὁ μὲν κ. Σ. Βάσης ἀνεκοινώσατο τοῖς ἑταίροις ἑρμηνευτικὰς καὶ κριτικὰς παρατηρήσεις εἰς χωρία τῆς Οὐεργιλίου Αἰνειάδος καὶ τῶν Ὁρατίου ᾠδῶν καὶ σατυρῶν, ὁ δὲ κ. Μ. Πανταζῆς ἐκ τῆς περὶ Ἰσοκρατείου ῥητορικῆς πραγματείας αὐτοῦ τὸ περὶ εἰδῶν τῶν ῥητορικῶν λόγων, ἑπτὰ ὄντων, πολιτικῶν καὶ ῥητορειῶν καὶ πρὸς τὰς ἐπιδείξεις λόγων καὶ συμβουλευόντων καὶ παραινούντων καὶ ἐγκωμίων ἢ ἐπαίνων, κατηγοριῶν, ἀπολογιῶν, ἐπιτιμώντων ἢ ἐπιπληττόντων καὶ τέλος δικανικῶν.

ΔΙΟΡΘΩΤΕΑ

Παθὼν τοὺς ὀφθαλμοὺς ὁ σεβαστὸς ἡμῶν Πρόεδρος δὲν δύναται μετὰ τῆς συνήθους αὐτῷ ἀκριβείας νὰ διορθοῖ αὐτὸς τὰ τυπογραφικὰ δοκίμια, ἐντεῦθεν παρεισέφρησαν σφάλματά τινα εἰς τὰ Ποικίλα Φιλολογικὰ αὐτοῦ· τούτων διωρθώθησάν τινα ἐν σελ. 454, ἀναγράφονται δὲ ἐνθάδε προσέτι τὰ σπουδαιότερα τῶν ὅσα ἀναγνόντες τὴν πλείστου λόγου ἀξίαν πραγματείαν προσέπεσον ἡμῖν, τὰ δὲ λοιπὰ καταλείπονται εἰς τὴν ἐπιείκειαν τῶν ἀναγνωστῶν.

Σελ.	214	στ.	3	ἀντὶ σελανόνδιον γρ. εὐσελανόνδιον
»	223	»	2	ἀντὶ Creuserus γρ. Creuzerus
»	227	»	5	κάτωθ. ἀντὶ ἔφαμεν δόμιμον γρ. ἔφαμεν δόκιμον
»	233	»	20	ἀντὶ usus sit γρ. usus est
»	235	»	12	» ὑπερβαλούσῃ γρ. ὑπερβαλλούσῃ
»	236	»	17	» οὐδὲν ἄλλο πρόχειρον, οὗ σοι γρ. . . . πρόχειρον εἶχον, οὗ σοι
»	238	»	1	» τὸ Ε πρὸ τοῦ Ο γρ. τὸ Ε πρὸ τοῦ Ω
»	246	»	17	» corectionem γρ. correctionem
»	246	»	2	κάτωθ. ἀντὶ sentendia γρ. sententia
»	252	»	9	» » μεταγενστέρου γρ. μεταγενεστέρου
»	261	»	4	ἀντὶ ἐν σελ. 350 προσθετέον ἐν σελ. 350 τοῦ Λογίου Ἑρμοῦ
»	268	»	28	» ἐπιφωνημάτων γρ. ἐπιφωνηματικῶν
»	274	»	3	κάτωθ. ἀντὶ τοῦ τοῦ Ἀβραάμ γρ. τοῦ τὸν Ἀβραάμ
»	275	»	7	ἀντὶ τῆς αὐτοῦ προχειρίσεως γρ. τῆς αὐτοῦ προχειρίσεως
»	300	»	10	» τὴν . . . καταβαλοῦσα γρ. τὴν . . . καταβαλοῦσαν
»	309	»	1	» (scrib. —μείανδε) γρ. (scrib. -δήμειάν δε)
»	309	»	13	κάτωθ. ἀντὶ et puplice γρ. publice
»	323	»	10	ἀντὶ fefelisse γρ. fefellisse
»	323	»	23	» nessit γρ. nescit
»	328	»	1	» qro γρ. pro
»	328	»	15	» ἵνα δηλωθείῃ γρ. -είη
»	335	«	7	» in dem Inschr. von Kos γρ. in den Inschr. von Kos
»	335	»	8	» erscheind γρ. erscheint
»	341	»	12	» περὶ πῶς δεῖ ἱστορίαν γρ. περὶ τοῦ πῶς δεῖ ἱστορίαν
»	349	»	3	» demostrat γρ. demonstrat
»	349	»	7	» suppet γρ. supplet
»	349	»	1	κάτωθ. ἀντὶ τὰς πόλιος γρ. τᾶς πόλιος
»	362	»	6	ἀντὶ Repuplica γρ. Re publica
»	362	»	7	» bipont. γρ. Bipont
»	400	»	33	ἀντὶ τοῦ ἡμπόλΟΥΝ γρ. ἡμπόλΩΝ
»	414	»	12	» Penacuendum sec. γρ, Pen. acuendum sec.
»	438	»	15	» σειλόσοφος γρ. σεισόλοφος
»	440	»	1	» κωλύΟ διὰ τΟΙ γρ. κωλύΟΙ διὰ τΟ
»	450	»	4	κάτωθ. ἀντὶ erudissimam γρ. eruditissimam
»	451	»	17	ἀντὶ ἀγγύλος γρ. ἀγκύλος

ΠΕΡΙΟΔΙΚΑ ΑΝΤΑΛΛΑΣΣΟΜΕΝΑ

Ἐφημερὶς Ἀρχαιολογική. Ἀθῆναι.

Διεθνὴς ἐφημερὶς τῆς νομισματικῆς ἀρχαιολογίας. Ἀθῆναι.

Annales de l'Observatoire national. Ἀθῆναι.

Mitteilungen des Kaiserlich Deutschen Archäologischen Instituts. Ἀθῆναι.

Bulletin de Correspondance Hellénique. Ἀθῆναι.

Revue des études Grecques. Παρίσιοι.

Analecta Bollandiana. Βρυξέλλαι.

Musée Belge. *Liège*.

Sitzungsberichte der Königl. Preussischen Akademie der Wissenschaften. Βερολῖνον.

Sitzungsberichte der Königl. böhmishen Gesellschaft der Wissenschaften. Πράγα.

Nachrichten von der Königl. Geselleschaft der Wissenschaften. Γοτίγγη.

Berichte über die verhandlungen der königl. sächsischen gesellschaft der Wissenschaften. Λειψία.

Sitzungsberichte der Königl. Bayer. Akademie der Wissenchaften. Μόναχον.

Byzantinische Zeitschrift. Πετρούπολις.

Rivista moderna politica e letteraria. Ρώμη.

Rivista di Storia antica. *Padova*.

Skrifter utgifna af Königl. humanistiska Wetenskaps-Samfundet. Eranos Acta philologica Suecana. *Upsala*.

ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΟΝ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΝ

Προεδρεῖον

Πρόεδρος	Κ. Κοντος
Ἀντιπρόεδροι	Δημοσθενης Τσιβανοπουλος
	Ιωαννης Ν. Χατζιδακις
Γραμματεὺς	Δημητριος Ζαγγογιαννης

Σύμβουλοι

Παναγιωτης Καββαδιας
Ρηγας Νικολαΐδης
Σπυριδων Βασης
Γ. Ν. Χατζιδακις
Γεωργιος Α. Παπαβασιλειου
Π. Π. Οικονομου
Δ. Αιγινητης
Μιλτιαδης Πανταζης

Ἐπιμεληταὶ τοῦ περιοδικοῦ

Γεωργιος Ν. Χατζιδακις
Σπυριδων Βασης
Γεωργιος Α. Παπαβασιλειου

Εὐεργέται τῆς Ἑταιρείας

† Αικατερινη Ι. Νεγροποντου

Δωρηταὶ τῆς Ἑταιρείας

Κωνσταντινος Σ. Κοντος
Αριστομενης Στεργιογλιδης
Γεωργιος Α. Παπαβασιλειου
† Σπυριδων Οικονομιδης

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΤΩΝ ΕΤΑΙΡΩΝ

ΤΗΣ ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ

ΕΠΙΤΙΜΙΟΙ ΕΤΑΙΡΟΙ

EDUARD ZELLER
† JOHANNES SCHMIDT
A. KIRCHHOFF
S. NABER
H. VAN HERVERDEN
† TH. MOMMSEN
IWAN VON MÜLLER
B. DELBRÜCK
WILH. WUNDT
MAX HEINZE
† FRANZ SUSEMIHL
HERMANN DIELS
ADOLF MICHAELIS
SALOMON REINACH
OTTO BENNDORF
C. M. FRANCKEN
J. J. HARTMANN
BERNHARD SCHMIDT
WILH. CHRIST
† G. KAIBEL
U. VON WILAMOWITZ-MOELLENDORFF
N. WECKLEIN
VAN LEEUWEN
J. VAHLEN
FR. BLASS
DOM. COMPARETTI
R. KEKULE V. STRADONITZ
A. CONZE
GEORG TREU
G. PERROT
U. KOEHLER
R. DARESTE
HENRI WEIL
E. CAILLEMER
P. FOUCART
R. C. JEBB
W. G. RUTHERFORT
WILLIAM GOODWIN
BASIL D. GILDERLEEVE
C. JORDAN
ÉMILE PICARD
WILH. SCHULZE
KARL BRUGMANN
INGRAM BYWATER

ΣΥΝΕΔΡΟΙ ΚΑΙ ΤΑΚΤΙΚΟΙ

ΑΘΑΝΑΣΑΚΗΣ Γ. Ν., Καθηγητὴς τῆς ἐν Χάλκῃ Ἐμπορικῆς Σχολῆς.
ΑΙΓΙΝΗΤΗΣ ΔΗΜ., Καθηγ. τῆς Ἀστρονομίας ἐν τῷ Ἐθνικῷ Πανεπιστημίῳ καὶ διευθ. τοῦ Ἀστεροσκοπείου.
ΑΚΥΛΑΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ Καθηγητής.
ΑΛΕΞΟΠΟΥΛΟΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ Ι., Καθηγητής.
ΑΝΤΩΝΙΑΔΗΣ ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ, Καθ. τῆς ἐν Χάλκῃ Θεολογικῆς Σχολῆς.
ΑΝΤΩΝΟΠΟΥΛΟΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ
ΑΡΒΑΝΙΤΟΠΟΥΛΟΣ ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ, Καθηγητής.
ΒΑΛΑΚΗΣ ΠΑΥΛΟΣ, καθηγ.
ΒΑΣΗΣ ΣΠΥΡΙΔΩΝ, Καθ. τῆς Λατ. φιλολογίας ἐν τῷ Ἐθν. Πανεπιστημίῳ.
ΒΑΣΙΚΥΡΟΣ ΝΙΚΟΛΑΟΣ, Καθηγητής.
ΒΙΤΑΛΗΣ ΒΑΣΙΛΑΣ, Διδάκτ. Μαθ.
ΒΟΓΙΑΤΖΙΔΗΣ ΙΩΑΝΝΗΣ, Σχολάρχης.
ΒΟΛΩΝΑΚΙΣ Μ., Γυμνασιάρχης.
ΒΟΡΤΣΕΛΑΣ ΙΩΑΝΝΗΣ Γ.
ΒΟΥΛΓΑΡΙΣ ΓΕΩΡΓ., Καθηγητής.
ΒΟΥΡΔΟΥΜΠΑΚΙΣ ΑΝΔΡ., Καθηγητής.
ΒΟΥΤΣΙΝΑΣ ΕΜΜ.
ΓΑΖΕΠΗΣ ΓΕΩΡΓ., Καθηγητής.
ΓΕΝΕΡΑΛΗΣ ΕΜΜ., Καθηγητής.
ΓΕΩΡΓΑΚΑΚΙΣ Δ.
ΓΕΩΡΓΙΑΔΗΣ ΕΥΣΤΡ., Καθηγητὴς τῆς ἐν Χάλκῃ Ἐμπορικῆς Σχολῆς.
ΓΙΔΟΠΟΥΛΟΣ Σ., Καθηγητής
ΓΟΥΔΗΣ Δ., Καθηγητής.
ΓΟΥΛΑΝΔΡΗΣ ΜΑΤΘΑΙΟΣ, Σχολάρχης.
ΓΡΑΤΣΙΑΤΟΣ Γ., Γυμνασιάρχης.
ΔΑΓΚΛΗΣ ΧΡ., Σχολάρχης.
ΔΕΛΛΙΟΣ Ι, Διευθυντὴς Λυκείου.
ΔΗΜΟΠΟΥΛΛΟΣ Ν., Γυμνασιάρχης
ΔΡΑΚΟΝΤΙΔΗΣ ΧΡΙΣΤΟΦΟΡΟΣ.
Ὁ Σεβασμιώτατος Εὐρυτανίας ΣΕΡΑΦΕΙΜ.
ΕΜΜΑΝΟΥΗΛ ΓΕΩΡ., Καθηγητής.
ΕΞΑΡΧΟΠΟΥΛΟΣ ΝΙΚ.
ΕΥΑΓΓΕΛΙΔΗΣ ΜΑΡΓΑΡΙΤΗΣ, Καθηγητὴς τῆς ἱστορίας τῆς φιλοσοφίας ἐν τῷ Ἐθνικῷ Πανεπιστημίῳ.
ΖΑΓΓΟΓΙΑΝΝΗΣ Δ. Κ.
ΖΟΛΙΝΔΑΚΙΣ ΠΑΥΛΟΣ Μ., Καθηγητής.
ΚΑΒΒΑΔΙΑΣ Π. Α., Γενικὸς ἔφορος τῶν ἀρχαιοτήτων καὶ ὑφηγητ. τῆς ἀρχαιολογίας ἐν τῷ Ἐθν. Πανεπιστημίῳ.
ΚΑΣΙΜΑΤΗΣ ΚΟΣΜΑΣ Π., Καθηγητὴς ἐν Ἀθήναις.
ΚΑΤΣΟΥΡΟΣ Ι., Σχολάρχης.
ΚΑΦΕΖΕΖΗΣ Σ.
ΚΑΨΑΛΗΣ ΓΕΡΑΣ., Σχολάρχης.
ΚΕΡΑΜΟΠΟΥΛΟΣ Α.
ΚΕΦΑΛΑΣ ΜΙΧΑΗΛ,
ΚΛΕΟΒΟΥΛΟΣ ΜΙΧΑΗΛ, Ἀρχιμ. διευθυντὴς τῆς Μ. τοῦ Γένους Σχολῆς.
ΚΟΙΚΙΛΙΔΗΣ ΚΛΕΟΠΑΣ, Καθ. τῆς ἐν Ἱερουσαλὴμ θεολογικῆς Σχολῆς.
ΚΟΚΑΛΗΣ Σ., Γυμνασιάρχης.
ΚΟΝΤΑΙΑΣ Π., Σχολάρχης.
ΚΟΝΤΑΡΑΚΙΣ Ι., Καθηγητής.
ΚΟΝΤΟΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ Σ., Καθηγητὴς τῆς Ἑλληνικῆς φιλολογίας ἐν τῷ Ἐθνικῷ Πανεπιστημίῳ.
ΚΟΣΜΑΣ Κ., Σχολάρχης.
ΚΟΥΣΗΣ ΕΛΕΥΘ. ΤΡΙΑΝΤ., Γυμνασιάρχης.
ΚΟΥΣΟΥΛΑΣ Ι., Σχολάρχης.
ΛΑΒΔΑΣ ΚΩΝΣΤ., Σχολάρχης.
ΛΑΜΠΡΙΔΗΣ ΞΕΝ., Καθηγητής.
ΛΑΜΨΑΣ ΔΗΜΗΤΡ.
ΛΕΟΝΑΡΔΟΣ ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ, Ἔφορος τῶν ἀρχαιοτήτων.

ΛΙΒΑΔΑΣ Μ., Ὑφηγ. τῆς πολιτικῆς δικονομίας ἐν τῷ Ἐθν. Πανεπιστημίῳ.
ΛΙΑΚΟΠΟΥΛΟΣ ΗΛ., Γραμ. τοῦ ὑπουργ. τῶν ἐσωτερικῶν, ὑφηγ. τοῦ Ῥ. δικαίου ἐν τῷ Ἐθνικῷ Πανεπιστημίῳ.
ΛΙΑΝΟΠΟΥΛΟΣ ΓΕΩΡ. Α., Διευθυντὴς τῆς ἐν Χάλκῃ Ἐμπορ. Σχολῆς.
ΛΥΚΟΥΡΕΖΟΣ ΗΛ., Καθηγητής.
ΛΩΡΕΝΤΖΑΤΟΣ ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ, Καθηγητὴς ἐν Κεφαλληνίᾳ.
ΜΑΝΔΑΛΟΣ Π.
ΜΑΡΑΣ Χ.
Martini Edgar, Dr Phil.
ΜΕΝΑΡΔΟΣ ΣΙΜΟΣ, Δικηγόρος.
ΜΙΧΑΛΟΠΟΥΛΟΣ Θ.
ΜΙΧΕΛΗΣ Γ., Δικηγόρος ἐν Χαλκίδι.
ΜΟΜΦΕΡΡΑΤΟΣ ΑΝΤΩΝΙΟΣ.
ΜΟΥΣΤΑΚΑΣ ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ Δ., Καθηγητής.
ΜΠΑΞΕΒΑΝΑΚΙΣ ΝΙΚΟΛΑΟΣ Σ., Καθηγητής.
ΜΠΑΡΤ ΓΟΥΛ. διδ. φιλ., ἐν Ἀθήναις.
ΝΙΚΟΛΑΪΔΗΣ ΡΗΓΑΣ, Καθ. τῆς ἀνατομ. ἐν τῷ Ἐθν. Πανεπιστημίῳ.
ΝΙΚΟΛΟΠΟΥΛΟΣ Π. Καθηγητής.
ΝΟΥΣΚΑΛΗΣ ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ, Σχολάρχης.
ΞΑΝΘΑΚΙΣ Κ., Σχολάρχης.
ΞΑΝΘΟΥΔΙΔΗΣ Δ., Ἔφορος ἀρχαιοτήτων ἐν Κρήτῃ.
ΞΥΛΙΝΑΚΙΣ ΑΧΙΛΛΕΥΣ, Καθηγητής.
ΟΙΚΟΝΟΜΙΔΗΣ ΔΗΜΟΣΘΕΝΗΣ, Καθηγητὴς τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει Μεγάλης τοῦ Γένους Σχολῆς.
ΟΙΚΟΝΟΜΙΔΗΣ ΛΕΟΝΤΙΟΣ, Διδάκτωρ τῶν φυσικῶν ἐπιστημῶν.
ΟΙΚΟΝΟΜΟΣ ΑΝΤΩΝΙΟΣ, Καθηγητής.
ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ ΘΩΜΑΣ, Καθηγητὴς ἐν Σμύρνῃ.
ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ Π.
ΠΑΪΖΗΣ Π., Γυμνασιάρχης ἐν Λευκάδι.
ΠΑΛΑΙΟΛΟΓΟΣ Γ., Γυμνασιάρχης ἐν Ἀλεξανδρείᾳ.
ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΠΟΥΛΟΣ ΙΩΑΝΝ., καθηγητής.
ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΠΟΥΛΟΣ ΣΠ., Καθηγητής.
ΠΑΝΤΑΖΗΣ ΜΙΛΤΙΑΔΗΣ Ι., πρώην γυμνασιάρχης, νῦν δὲ Ὑφηγ. τῆς Ἑλληνικῆς φιλολογίας ἐν τῷ Ἐθνικῷ Πανεπιστημίῳ.
ΠΑΝΤΕΛΑΚΙΣ ΕΜΜ.
ΠΑΠΑΒΑΣΙΛΕΙΟΥ ΓΕΩΡΓΙΟΣ, Γυμνασιάρχης.
ΠΑΠΑΓΕΩΡΓΙΟΥ ΠΕΤΡΟΣ.
ΠΑΠΑΔΑΚΗΣ Ν.
ΠΑΠΑΔΗΜΗΤΡΑΚΟΠΟΥΛΟΣ Θ.
ΠΑΠΑΪΩΑΝΝΟΥ ΑΘ., Σχολάρχης.
ΠΑΠΑΝΑΣΤΑΣΙΟΥ Π., Πρόεδρος τοῦ μετοχικοῦ ταμείου.
ΠΑΠΑΠΑΥΛΟΥ ΛΕΩΝΙΔΑΣ, Καθηγητής.
ΠΑΠΠΑΣΤΕΡΓΙΟΥ Ι., Σχολάρχης.
ΠΑΣΧΑΛΗΣ ΔΗΜ., ἐν Ἄνδρῳ.
ΠΑΣΧΑΛΗΣ ΕΥΣΤ., Σχολάρχης ἐν Τεργέστῃ.
ΠΕΡΔΙΚΑΡΙΣ Ι. Γυμνασ. ἐν Κρήτῃ.
ΠΙΖΑΝΗΣ ΙΩΑΝΝΗΣ Ν., Καθηγητής.
ΠΥΛΑΡΙΝΟΣ Γ. Μ., Καθηγητής.
ΡΑΛΛΗΣ ΜΑΛΛΙΑΚΑΣ, Καθηγητὴς τῆς ἐν Χάλκῃ Ἐμπορικῆς Σχολῆς.
ΡΕΝΤΙΦΗΣ Ι., Σχολάρχης.
ΡΩΜΑΙΟΣ Κ.
ΣΑΒΒΟΠΟΥΛΟΣ Κ., Καθηγητής.
ΣΑΚΕΛΛΑΡΙΟΣ ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΣ, Διευθυντὴς τοῦ ἐν Λαρίσῃ Διδασκαλείου.
ΣΑΚΕΛΛΑΡΙΟΣ ΑΝΤ., Σχολάρχης.
ΣΑΛΛΟΥΣΤΙΟΣ Γ., Καθηγητής.
ΣΒΟΡΩΝΟΣ Ι., Διευθυντὴς τοῦ Νομισματικοῦ Μουσείου ἐν Ἀθήναις.
ΣΕΡΤΣΙΟΣ ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ, Καθηγητὴς τοῦ Παγκυπρίου.
ΣΙΔΕΡΗΣ Π , Καθ. ἐν Σάμῳ.
ΣΚΙΑΣ ΑΝΔΡΕΑΣ, Ὑφηγητὴς ἐν τῷ Ἐθνικῷ Πανεπιστημίῳ.
ΣΟΥΛΟΣ Σ. ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ, Καθηγητής.

ΣΠΥΡΟΠΟΥΛΛΟΣ ΝΙΚΟΛ., Σχολάρχης.

ΣΤΑΜΑΤΕΛΛΟΣ, Ἐπιθεωρητὴς δημοτικῶν Σχολείων.

ΣΤΑΥΡΙΑΝΟΣ Κ., Καθηγητὴς τοῦ ἐν Πάτραις Ἀρσακείου.

ΣΤΑΥΡΟΠΟΥΛΛΟΣ ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ, ἔφορος τῶν Ἀρχαιοτήτων.

ΣΤΕΦΑΝΙΔΗΣ ΜΙΧ., Καθηγητὴς ἐν Μυτιλήνῃ.

ΣΩΤΗΡΙΟΥ ΓΕΩΡΓ., Γυμνασιάρχης ἐν Σμύρνῃ.

ΤΡΙΑΝΤΑΦΥΛΛΟΥ ΘΕΟΔΩΡΟΣ.

ΤΖΑΡΤΖΑΝΟΣ ΑΧΙΛΛΕΥΣ, Σχολάρχης.

ΤΣΙΒΑΝΟΠΟΥΛΛΟΣ ΔΗΜΟΣΘΕΝΗΣ, εἰσαγγελεὺς τοῦ Ἀρείου Πάγου.

ΤΣΙΡΙΓΩΤΗΣ ΣΠΥΡΙΔΩΝ Γ., Καθηγητής.

ΦΑΒΗΣ ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ, σχολάρχης.

ΦΙΛΙΚΟΣ ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ, Καθηγητής.

ΦΟΥΝΤΗΣ ΣΤΑΥΡΟΣ.

ΦΩΤΙΑΔΗΣ Π., Δικηγ. ἐν Σμύρνῃ.

ΧΑΪΝΑΣ Α., Δικηγόρος ἐν Χαλκίδι.

ΧΑΡΑΣΟΒΙΤΣ Γ.

ΧΑΡΔΑΒΕΛΛΑΣ ΙΩΑΝΝΗΣ, Καθηγητής.

ΧΑΤΖΗΕΜΜΑΝΟΥΗΛ ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ, Καθηγητής.

ΧΑΤΖΙΔΑΚΙΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ Ν., Καθηγητὴς τῆς γλωσσολογίας ἐν τῷ Ἐθνικῷ Πανεπιστημίῳ.

ΧΑΤΖΙΔΑΚΙΣ ΙΩΑΝΝΗΣ Ν., Καθηγητὴς τῶν μαθηματικῶν ἐν τῷ Ἐθνικῷ Πανεπιστημίῳ.

ΧΟΥΛΟΥΒΑΙΑΣ Γ., Σχολάρχης.

ΧΟΥΡΜΟΥΖΗΣ ΚΛΕΑΝΘΗΣ, Καθηγητής.

ΧΡΥΣΑΝΘΑΚΟΠΟΥΛΛΟΣ ΘΕΟΔΩΡΟΣ, Καθηγητής.

ΧΡΥΣΑΝΘΑΚΟΠΟΥΛΛΟΣ ΞΕΝ., Καθηγητής.

ΨΑΛΤΑΚΙΣ ΙΩΑΝΝΗΣ Ν., Ἐπιθεωρητὴς δημοτ. σχολείων.

Α'. ΠΙΝΑΞ ΛΕΞΕΩΝ ΚΑΙ ΦΡΑΣΕΩΝ

α'. Ἑλληνικῶν.

Α

ἀγκαλέα 182.
ἀγκύλια (ancilia) 451.
ἀγνοία 409.
ἀγρία 178.
ἀδούσιον - Ἀδούσιον 315.
ἀδούσιον· αἰδοῦς υἱόν 316.
ἀδρεύω=ἀρδεύω 162.
ἄζα 177.
αἶγα 177.
αἵρεσι 177.
ἀκολουθεῖν μετά τινος 371 ἑξ., (διαφοράν τοῦ-τινι 373), σύν τινι 372, - κατόπιν (τινός) 374.
ἀκορεστία (οὐχὶ -σία) 398.
ἄκρα (πόλις) - ἀκρόπολις 326.
ἀλιεύω 188.
ἀλίζω 182.
ἀλληλομάχα οὐχὶ ἀλληλόμαχα 416 ἑξ.
ἀλυκόν 182.
ἀλῳή 214.
ἀμαθία δόκ., ἀμάθεια ἀδόκ. 416.
ἀμυγδαλέα 177.
Ἀμπιανός 41.
ἀναβρύω 177.
ἀναιδεία 409.
ἄναλος 182.
ἀναθαρρῶ, ἀναθαρρύνω, ἐπαναθαρρῶ385.
ἄνδηρας 177.
ἀνοία 410.
Ανταττικιστής - Ἀντιαττικιστής 327 ἑξ.
ἐντελπίζω 388.
ἀντὶ - 329 κἑξ.
ἀντιάνειρα 328.
Ἀντιθάλεια 33.
ἀντίθεος 329.
Ἀντιλαΐς 329 ἑξ.
Ἀντικάτων 329 ἑξ.
ἀντισύγκλητον 330.
ἀντισύναξις 330.
Ἀντιχριστοφορίτης 331.
ἀντίχριστος 328.
ἀντλῶ 182.
ἀνοστία 178.
ἀνυδρία 178.
ἀόργητος οὐχὶ -γιστος (εὐορ-, δυσορ-) 397.
ἀοργησία οὐχὶ -γηστία 397.
ἀπελπίζω -ομαι 387 ἑξ.
ἀπελπισμός -σία 393.
ἀπενθαρρύνω 385.
ἀπό μέρους, ἐκ μέρους 213 κἑξ.
Ἄρατος - Ἄρητος Ἀρήτη 331 κἑξ.
ἀρπάγη 188.
ἀπ' ἀρχῆς 182.
ἀφροντιστία οὐχὶ ἀφροντισία 396.
ἀφύπνωσε (= ἐκοιμήθη) 109.

Β

βαθέα 178.
βαρύτριβον 477.

Γ

Γανδανολέων 121.
Γενημανός 44.
γέργαθος 177.
γοργολόφας (ὁ), γοργολόφα (ἡ) 434.
γρηπίδα - κρηπίδα 177.
γουδεία - κωδεία 177.

Δ

Δαμάρατος 331.
δαρὸ = ὑδαρὸν 177.
δεμνιοτήρης 224.
διάδικος σου - διᾶ(ἄ)δικο σοῦ 514.
δίδομεν - διδόαμεν 259 ἑξ.
διμάχας 430.
διτσίλλι - δικέλλιον 177.

Ε

ἔδωσα ἐκ τοῦ μέλλ. δώσω 261.
ἔθησα ἐκ τοῦ μέλλ. θήσω 261.
Εἰσιγόνη 41.
εἰσοράας 59.
ἐκδάπτω 447.
ἐκ γενεθῆς 182.
ἐκ μέρους 214.
ἐκπλήγνυσθαι - ἐκπλήττεσθαι 375.
ἐλπιδοποιῶ -οῦμαι 389.
ἐλπισμὸς (καὶ σύνθετα) 394 ἑξ.
ἔλπω -μαι 389.
ἐμνέστα = ἐμνήσθην 182.
ἐμπυράρματι 103.
ἐνεθήκωσα 402.
ἐνεχυμόνησε 399.
ἐνθάρρυνσις, ἐνθαρρυντικὸς 386.
ἐνισχόω 386.
ἐξ ἀκουῆς 182.
ἐξοπλισία 396.
ἐπαναθαρρῶ 385.
ἐπάριτοι, Ἐπήριτος 333.
ἐπαρόητοι 338.
ἐπελπίζω 388.
ἔπεργος 182.
ἕπεσθαι μετά τινος 371 ἑξ., σύν τινι 372, ἅμα τινὶ 373.
ἐπιθαρρύνω 386.
ἑόρακα - ἑώρακα 236. 254.
ἐργότρυς - ἐργοτήρης 225.
ἐρ(ρ)ηματῖος 90-1.
ἑστὼς (καθεστώς, ἐνεστὼς) οὐχὶ ἑστὸς 285 ἑξ.
εὐγέμφωτον (ἀλλὰ γρ. εὐγόμφωτον) 471.
εὕρημα 182.
ἔφημεν 227. 232.
ἔφητε ἔφησαν 234.
ἐφ' ὧν ἔξεστι ταμιεύεσθαι 517 ἑξ.
ἔχθρωμα - ἔκτρωμα 514.
ἔχει τὴν σύνταξιν - συντάσσεται 360.
ἑψάχη 246-7.
ἑωράκη -κειν 241.
ἑωρᾶσθαι 249. 251. 254.

Ζ

ζέει = ὄζει 177.

Η

ἢ (παρὰ τὸ μετά, πρό, ἐντὸς δύο) 279.
ἡδύσματα 177.
ἤκειν (εἰκέναι) 247.
Ἡράκλειον 161.
ἡρὼν 40.
ἦσα ἐκ τοῦ μέλλ. ἥσω 261.

Θ

θαλία 177.
Θάλλος 42.
θαπτομένοις 307 ἑξ.
-θήρας σύνθετα 226.

Ι

Ἱεράπυτνα -Ἱεράπυδνα - Ἱεράπετρος 81
ἱερεία 412.
ἰξία - μυξιὰ 513.
ἱστορίαι, ἱστορῶ 145.

Κ

κάει = καίει 177.
Κανισκᾶς, κανίσκι 112-13.
Καπηλιανὸς - Καπελλιανὸς 48.
κακοπόδαρος 218.
Καλαουιανὴ (= Καλουινὴ-Calvina) 41.
καλάπους 218.
καλλι- καὶ καλο- ἐν συνθέσει 213 κἑξ., 215. 216. 217.
Καλλίδικον 218.
καλλίπους καὶ καλόπους 213.

καλλίφυλλον 217.
καλογένειος 215.
καλογνωμοσύνη 216.
καλοήθης 215.
καλοιώνιστος 218.
καλολογία 215.
καλομήχανος 215.
καλόνους 216.
καλοπαιδοδιώκτας, κολλοποδιώκτας 219. 220.
καλοποιεῖν 216.
καλοπόδαρος 218.
καλόπους 218.
καλορρημοσύνη 215.
καλόρρινος 215.
καλόφθαλμος 217.
καλόφρων 215.
καλυκωπούς - καλωπούς 215.
κατάσσω 375.
κατὰ τὸ δόξαν 36.
καταχύσματα 220.
κατειλῆφθαι - κατειληφέναι 304.
κατελάβοντο - κατέλαβον 296 ἑξ.
κατελπίζω 388.
κνισοτηρητής - κνισοτήρης 225. 301.
κολλᾶσθαι πρός τι 358.
Κουκουλᾶς 494.
κουμπρέλλα - οὐμπρέλλα 514.
κωλακρέται 11 σημ., 12 σημ. 3.

Λ

λεφτοχαρία 187.

Μ

Μαζηζάνη 66.
Μακεδονιανός 40.
Μακριωνίτης 494.
μανεύγει 177.
Μάντα 41.
ματτύα 177.
μαυροπόδαρος 220.
μεμαίντζουλα 177.
Μέμμος 494.
μενέῃ - μὲν ἐῇ 524.
μετὰ πολλὰς γενεάς τινος, μεθ' ἡμέρας ὀλίγας τινός, μετὰ πολλούς τινος χρόνους 268 ἑξ.
μετ' ὀλίγον δὲ τούτων 277-8.
μετὰ τρεῖς ἡμέρας μετὰ τὸ . . 278 ἑξ.
μετὰ . . . ἤ 279.
μετὰ πολὺ - κατὰ πολὺ 281.
μετά τινος ἀκολουθεῖν, ἕπεσθαι, συντάττεσθαι κλπ. 339 ἑξ. 371 ἑξ.
μονομάχος -μάχης 428 ἑξ.
Μόσχα 121.
Μουσοῦρος 137,
μυξιά 513.

Ν

Νικόλεως 59.
νίννη 38. 39.
Νοτὶς 41.
νυκτοθήρας οὐχὶ νυκτοτήρης 227.
νυμφοτερεῖς - νυμφοτήρεις - νυμφοτῆραι 224.

Ξ

'ξέλασα τὴ γίδα 177.
'ξ ὄψις 177.

Ο

ὀγκώνω 177.
'Ομίλις 37.
ὁπλομάχης -μάχος 429.
ὁραθῆναι, ὁραθήσεσθαι 249. 254 ἑξ.
'Ορεστείνη 37.
ὅριον record 491.
ὄρκυνας 188.
ὁρμισία οὐχὶ ὁρμησία (ὁρμίζομαι) 395.
(οὖ) ἤρχετο 284.
οὐρανοθρέμμων 103.
οὗτσου = οὕτω καὶ ὅστις 186.
ὀφθῆναι, ὀφθήσομαι 252. 255.
ὀφιομάχος -μάχης 429.

Π

παίζοντες 173.
παλιρροία - παλίρροια 409 ἑξ.
παρεῶσθαι - παρεωρᾶσθαι 250-1.
παρανοία 410.
πάσσαλος 380.
πάσσαξ 380.